॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೇ

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

(ಪಠಮೋ ಭಾಗೋ)

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ

ಯೋ ಸಬ್ಬಲೋಕಾತಿಗಸಬ್ಬಸೋಭಾ-
ಯುತ್ತೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಯುತ್ತೋ।
ದೋಸೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಸವಾಸನೇಹಿ,
ಮುತ್ತೋ ವಿಮುತ್ತಿಂ ಪರಮಞ್ಚ ದಾತಾ॥

ನಿಚ್ಚಂ ದಯಾಚನ್ದನಸೀತಚಿತ್ತೋ,
ಪಞ್ಞಾರವಿಜ್ಜೋತಿತಸಬ್ಬನೇಯ್ಯೋ।
ಸಬ್ಬೇಸು ಭೂತೇಸು ತಮಗ್ಗಭೂತಂ,
ಭೂತತ್ಥನಾಥಂ ಸಿರಸಾ ನಮಿತ್ವಾ॥

ಯೋ ಸಬ್ಬಭೂತೇಸು ಮುನೀವ ಅಗ್ಗೋ, ಅನನ್ತಸತ್ತೇಸು ಜಿನತ್ತಜೇಸು।
ಅಹೂ ದಯಾಞಾಣಗುಣೇಹಿ ಸತ್ಥುಲೀಲಾನುಕಾರೀ ಜನತಾಹಿತೇಸು॥

ತಂ **ಸಾರಿಪುತ್ತಂ** ಮುನಿರಾಜಪುತ್ತಂ, ಥೇರಂ ಥಿರಾನೇಕಗುಣಾಭಿರಾಮಂ।
ಪಞ್ಞಾಪಭಾವುಗ್ಗತಚಾರುಕಿತ್ತಿಂ, ಸುಸನ್ತವುತ್ತಿಞ್ಚ ಅಥೋ ನಮಿತ್ವಾ॥

ಸದ್ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಾನುಪವತ್ತಕೇನ , ಸದ್ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿಸಾವಕೇನ।
ಸುತ್ತೇಸು ವುತ್ತೇಸು ತಥಾಗತೇನ, ಭೂತತ್ಥವೇದಿತ್ತಮುಪಾಗತೇನ॥

ಯೋ ಭಾಸಿತೋ ಭಾಸಿತಕೋವಿದೇನ, ಧಮ್ಮಪ್ಪದೀಪುಜ್ಜಲನಾಯಕೇನ।
ಪಾಠೋ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ, ಮಗ್ಗೋತಿ ತನ್ನಾಮವಿಸೇಸಿತೋ ಚ॥

ವಿಚಿತ್ತನಾನತ್ತನಯೋಪಗೂಳ್ಹೋ, ಗಮ್ಭೀರಪಞ್ಞೇಹಿ ಸದಾವಗಾಳ್ಹೋ।
ಅತ್ತತ್ಥಲೋಕತ್ಥಪರಾಯಣೇಹಿ, ಸಂಸೇವನೀಯೋ ಸುಜನೇಹಿ ನಿಚ್ಚಂ॥

ಞಾಣಪ್ಪಭೇದಾವಹನಸ್ಸ ತಸ್ಸ, ಯೋಗೀಹಿನೇಕೇಹಿ ನಿಸೇವಿತಸ್ಸ।
ಅತ್ಥಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅನುವಣ್ಣಯನ್ತೋ, ಸುತ್ತಞ್ಚ ಯುತ್ತಿಞ್ಚ ಅನುಕ್ಕಮನ್ತೋ॥

ಅವೋಕ್ಕಮನ್ತೋ ಸಮಯಾ ಸಕಾ ಚ, ಅನಾಮಸನ್ತೋ ಸಮಯಂ ಪರಞ್ಚ।
ಪುಬ್ಬೋಪದೇಸಟ್ಠಕಥಾನಯಞ್ಚ, ಯಥಾನುರೂಪಂ ಉಪಸಂಹರನ್ತೋ॥

ವಕ್ಖಾಮಹಂ ಅಟ್ಠಕಥಂ ಜನಸ್ಸ, ಹಿತಾಯ ಸದ್ಧಮ್ಮಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ।
ಸಕ್ಕಚ್ಚ **ಸದ್ಧಮ್ಮಪಕಾಸಿನಿಂ** ತಂ, ಸುಣಾಥ ಧಾರೇಥ ಚ ಸಾಧು ಸನ್ತೋತಿ॥

ತತ್ಥ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಮಗ್ಗೋತಿ ತನ್ನಾಮವಿಸೇಸಿತೋ ಚಾತಿ** ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗತಾ ತಾವ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಚತಸ್ಸೋ ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ - ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ। ತಾಸಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಮಗ್ಗೋ ಅಧಿಗಮೂಪಾಯೋತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೋ, ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಟಿಲಾಭಹೇತೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಥಮಯಂ ತಾಸಂ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತೀತಿ ಚೇ? ಪಭೇದತೋ ದೇಸಿತಾಯ ದೇಸನಾಯ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾವಹತ್ತಾ। ನಾನಾಭೇದಭಿನ್ನಾನಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಾನಾಭೇದಭಿನ್ನಾ ದೇಸನಾ ಸೋತೂನಂ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಪ್ಪಭೇದಞ್ಚ ಸಞ್ಜನೇತಿ, ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಪ್ಪಭೇದಾಯ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ - ''ಪಭೇದತೋ ಹಿ ದೇಸನಾ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾವಹಾ ಹೋತೀ''ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಪದಭಾಜನೀಯ)। ಅಯಞ್ಚ ನಾನಾಭೇದಭಿನ್ನಾ ದೇಸನಾ, ತೇನಸ್ಸಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಮಗ್ಗತ್ತಸಿದ್ಧಿ।

ತತ್ಥ **ಚತಸ್ಸೋತಿ** ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ** ಪಭೇದಾ। ''ಅತ್ಥೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತತ್ರ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಞಾಣೇಸು ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ''ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೧೮) ವುತ್ತತ್ತಾ ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಭೇದಾ, ಞಾಣಸ್ಸೇವ ಪಭೇದಾ। ತಸ್ಮಾ ''ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ''ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಪ್ಪಭೇದಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ಥಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಅತ್ಥೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**। ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**। ನಿರುತ್ತಿಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**। ಪಟಿಭಾನಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಪಟಿಭಾನೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**।

ತತ್ಥ **ಅತ್ಥೋತಿ** ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಹೇತುಫಲಂ। ತಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಹೇತುಅನುಸಾರೇನ ಅರೀಯತಿ ಅಧಿಗಮೀಯತಿ ಪಾಪುಣೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಭೇದತೋ ಪನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಭಾಸಿತತ್ಥೋ, ವಿಪಾಕೋ, ಕಿರಿಯಾತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

ಧಮ್ಮೋತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತಂ ತಂ ವಿದಹತಿ ಪವತ್ತೇತಿ ಚೇವ ಪಾಪೇತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಭೇದತೋ ಪನ ಯೋ ಕೋಚಿ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಹೇತು, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಭಾಸಿತಂ, ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಅಯಮೇವ ಹಿ ಅತ್ಥೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ (ವಿಭ॰ ೭೧೯-೭೨೫) -

''ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಹೇತುಮ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಹೇತುಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

''ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಜಾತಾ ಭೂತಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪಾತುಭೂತಾ, ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಯಮ್ಹಾ ಧಮ್ಮಾ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಜಾತಾ ಭೂತಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪಾತುಭೂತಾ, ತೇಸು

ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

"ಜರಾಮರಣೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಜರಾಮರಣಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಜರಾಮರಣನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಜರಾಮರಣನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

"ಜಾತಿಯಾ ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಭವೇ ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಉಪಾದಾನೇ ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ತಣ್ಹಾಯ ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ವೇದನಾಯ ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಫಸ್ಸೇ ಞಾಣಂ....ಪೇ॰... ಸಳಾಯತನೇ ಞಾಣಂ....ಪೇ॰... ನಾಮರೂಪೇ ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಸಙ್ಖಾರಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

"ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ - ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಂ ಗಾಥಂ ಉದಾನಂ ಇತಿವುತ್ತಕಂ ಜಾತಕಂ ಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮಂ ವೇದಲ್ಲಂ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಸೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ'ತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

"ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ? ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾರಬ್ಭ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ...ಪೇ॰... ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತಿ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ। ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋ।

ತತ್ರ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಯಾ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ ಅಬ್ಯಭಿಚಾರಿವೋಹಾರೋ, ತಸ್ಸ ಅಭಿಲಾಪೇ ಭಾಸನೇ ಉದೀರಣೇ ತಂ ಲಪಿತಂ ಭಾಸಿತಂ ಉದೀರಿತಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ "ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ಅಯಂ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಏವಂ ತಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಸಞ್ಞಿತಾಯ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಯಾ ಮಾಗಧಿಕಾಯ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಮೂಲಭಾಸಾಯ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಏವಮಯಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾ ನಾಮ ಜಾತಾ, ನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಆರಮ್ಮಣಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ "ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ಅಯಂ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತೋ ಹಿ "ಫಸ್ಸೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ, "ಫಸ್ಸಾ"ತಿ ವಾ "ಫಸ್ಸ"ನ್ತಿ ವಾ ವುತ್ತೇ ಪನ "ಅಯಂ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ। ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಞ್ಞಂ ಪನೇಸ ನಾಮಾಖ್ಯಾತಉಪಸಗ್ಗನಿಪಾತಬ್ಯಞ್ಜನಸದ್ದಂ ಜಾನಾತಿ ನ ಜಾನಾತೀತಿ? ಯದಗ್ಗೇನ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ "ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ಅಯಂ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ, ತದಗ್ಗೇನ ತಮ್ಪಿ ಜಾನಿಸ್ಸತಿ। ತಂ ಪನ ನಯಿದಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ "ಭಾಸಂ ನಾಮ ಸತ್ತಾ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಇದಂ ಕಥಿತಂ - ಮಾತಾಪಿತರೋ ಹಿ ದಹರಕಾಲೇ ಕುಮಾರಕೇ ಮಞ್ಚೇ ವಾ ಪೀಠೇ ವಾ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇತ್ವಾ ತಂ ತಂ ಕಥಯಮಾನಾ ತಾನಿ ತಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ, ದಾರಕಾ ತೇಸಂ ತಂ ತಂ ಭಾಸಂ ವವತ್ಥಾಪೇನ್ತಿ "ಇಮಿನಾ ಇದಂ ವುತ್ತಂ, ಇಮಿನಾ ಇದಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ। ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭಾಸಂ ಜಾನನ್ತಿ। ಮಾತಾ ದಮಿಳೀ, ಪಿತಾ ಅನ್ಧಕೋ। ತೇಸಂ ಜಾತದಾರಕೋ ಸಚೇ ಮಾತು ಕಥಂ ಪಠಮಂ ಸುಣಾತಿ , ದಮಿಳಭಾಸಂ ಭಾಸಿಸ್ಸತಿ। ಸಚೇ ಪಿತು ಕಥಂ ಪಠಮಂ ಸುಣಾತಿ, ಅನ್ಧಕಭಾಸಂ ಭಾಸಿಸ್ಸತಿ। ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಪನ ಕಥಂ ಅಸುಣನ್ತೋ ಮಾಗಧಿಕಭಾಸಂ ಭಾಸಿಸ್ಸತಿ।

ಯೋಪಿ ಅಗಾಮಕೇ ಮಹಾಅರಞ್ಞೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ, ತತ್ಥ ಅಞ್ಞೋ ಕಥೇನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಸೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ವಚನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ ಮಾಗಧಿಕಭಾಸಮೇವ ಭಾಸಿಸ್ಸತಿ। ನಿರಯೇ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ದೇವಲೋಕೇತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಮಾಗಧಿಕಭಾಸಾವ ಉಸ್ಸನ್ನಾ। ತತ್ಥ ಸೇಸಾ ಓಟ್ಟಕಿರಾತಅನ್ಧಕಯೋನಕದಮಿಳಭಾಸಾದಿಕಾ ಭಾಸಾ ಪರಿವತ್ತನ್ತಿ। ಅಯಮೇವೇಕಾ ಯಥಾಭುಚ್ಚಬ್ರಹ್ಮವೋಹಾರಅರಿಯವೋಹಾರಸಙ್ಖಾತಾ ಮಾಗಧಿಕಭಾಸಾ ನ ಪರಿವತ್ತತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋಪಿ ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ತನ್ತಿಂ ಆರೋಪೇನ್ತೋ ಮಾಗಧಿಕಭಾಸಾಯ ಏವ ಆರೋಪೇಸಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಏವಞ್ಹಿ ಅತ್ಥಂ ಆಹರಿತುಂ ಸುಖಂ ಹೋತಿ। ಮಾಗಧಿಕಭಾಸಾಯ ಹಿ ತನ್ತಿಂ ಆರುಳ್ಹಸ್ಸ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಸೋತಪಥಾಗಮನಮೇವ ಪಪಞ್ಚೋ । ಸೋತೇ ಪನ ಸಙ್ಘಟ್ಟಿತಮತ್ತೇಯೇವ ನಯಸತೇನ ನಯಸಹಸ್ಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಅಞ್ಞಾಯ ಪನ ಭಾಸಾಯ ತನ್ತಿಂ ಆರುಳ್ಹಕಂ ಪೋಥೇತ್ವಾ ಪೋಥೇತ್ವಾ ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಬಹುಮ್ಪಿ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ ನೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಞಾಣೇಸು ಞಾಣನ್ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಞಾಣಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಞಾಣೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ, ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ವಾ ತೇಸು ತೀಸು ಞಾಣೇಸು ಗೋಚರಕಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರಗತಂ ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

ಇಮಾ ಪನ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಪಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕತಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಪಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ? ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಸ್ಸ ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಸ್ಸ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನತ್ಥೇರಸ್ಸ ಮಹಾಕೋಟ್ಠಿತತ್ಥೇರಸ್ಸಾತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಅಸೀತಿಯಾಪಿ ಮಹಾಥೇರಾನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಂ ಪಭೇದಂ ಗತಾ, ಆನನ್ದತ್ಥೇರಸ್ಸ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಹಪತಿನೋ, ಧಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಉಪಾಸಕಸ್ಸ, ಉಪಾಲಿಸ್ಸ ಗಹಪತಿನೋ, ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾಯ ಉಪಾಸಿಕಾಯಾತಿಏವಮಾದೀನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಂ ಪಭೇದಂ ಗತಾತಿ ಇಮಾಸು ದ್ವೀಸು ಭೂಮೀಸು ಪಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಕತಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ? ಅಧಿಗಮೇನ, ಪರಿಯತ್ತಿಯಾ, ಸವನೇನ, ಪರಿಪುಚ್ಛಾಯ, ಪುಬ್ಬಯೋಗೇನ। ತತ್ಥ **ಅಧಿಗಮೋ** ನಾಮ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ। ಅರಹತ್ತಞ್ಹಿ ಪತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪರಿಯತ್ತಿ** ನಾಮ ಬುದ್ಧವಚನಂ। ತಞ್ಹಿ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಸವನಂ** ನಾಮ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ। ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಅಟ್ಠಿಂ ಕತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪರಿಪುಚ್ಛಾ** ನಾಮ ಪಾಳಿಅಟ್ಠಕಥಾದೀಸು ಗಣ್ಠಿಪದಅತ್ಥಪದವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ। ಉಗ್ಗಹಿತಪಾಳಿಆದೀಸು ಹಿ ಅತ್ಥಂ ಪರಿಪುಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ** ನಾಮ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾನಂ ಸಾಸನೇ ಯೋಗಾವಚರತಾ ಗತಪಚ್ಚಾಗತಿಕಭಾವೇನ ಯಾವ ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಸಮೀಪಂ ಪತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾನುಯೋಗೋ। ಪುಬ್ಬಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಏತೇಸು ಪನ ಕಾರಣೇಸು ಪರಿಯತ್ತಿ ಸವನಂ ಪರಿಪುಚ್ಛಾತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಪಭೇದಸ್ಸೇವ ಬಲವಕಾರಣಾನಿ। ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ ಅಧಿಗಮಸ್ಸ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ, ಪಭೇದಸ್ಸ ಹೋತಿ ನ ಹೋತೀತಿ? ಹೋತಿ, ನ ಪನ ತಥಾ। ಪರಿಯತ್ತಿಸವನಪರಿಪುಚ್ಛಾ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಹೋನ್ತು ವಾ ಮಾ ವಾ, ಪುಬ್ಬಯೋಗೇನ ಪನ ಪುಬ್ಬೇ ಚೇವ ಏತರಹಿ ಚ ಸಙ್ಖಾರಸಮ್ಮಸನಂ ವಿನಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಇಮೇ ಪನ ದ್ವೇಪಿ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತ್ವಾ ವಿಸದಾ ಕರೋನ್ತೀತಿ। ಅಪರೇ ಆಹು –

> "ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ ಬಾಹುಸಚ್ಚಂ, ದೇಸಭಾಸಾ ಚ ಆಗಮೋ।
> ಪರಿಪುಚ್ಛಾ ಅಧಿಗಮೋ, ಗರುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ ತಥಾ।
> ಮಿತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿ ಚೇವಾತಿ, ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ॥

ತತ್ಥ **ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ** ವುತ್ತನಯೋವ। **ಬಾಹುಸಚ್ಚಂ** ನಾಮ ತೇಸು ತೇಸು ಸತ್ಥೇಸು ಚ ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇಸು ಚ ಕುಸಲತಾ। **ದೇಸಭಾಸಾ** ನಾಮ ಏಕಸತವೋಹಾರಕುಸಲತಾ, ವಿಸೇಸೇನ ಪನ ಮಾಗಧಿಕೇ ಕೋಸಲ್ಲಂ। **ಆಗಮೋ** ನಾಮ ಅನ್ತಮಸೋ ಓಪಮ್ಮವಗ್ಗಮತ್ತಸ್ಸಪಿ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಪರಿಯಾಪುಣನಂ। **ಪರಿಪುಚ್ಛಾ** ನಾಮ ಏಕಗಾಥಾಯಪಿ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯಪುಚ್ಛನಂ। **ಅಧಿಗಮೋ** ನಾಮ ಸೋತಾಪನ್ನತಾ ವಾ ಸಕದಾಗಾಮಿತಾ ವಾ ಅನಾಗಾಮಿತಾ ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ವಾ। **ಗರುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ** ನಾಮ ಸುತಪಟಿಭಾನಬಹುಲಾನಂ ಗರೂನಂ ಸನ್ತಿಕೇ ವಾಸೋ। **ಮಿತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿ** ನಾಮ ತಥಾರೂಪಾನಂಯೇವ ಮಿತ್ತಾನಂ ಪಟಿಲಾಭೋತಿ।

ತತ್ಥ ಬುದ್ಧಾ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಚ ಪುಬ್ಬಯೋಗಞ್ಚೇವ ಅಧಿಗಮಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ಸಾವಕಾ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏತಾನಿ ಕಾರಣಾನಿ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾನುಯೋಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಪನ ಸೇಕ್ಖಫಲವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಾ, ಅಸೇಕ್ಖಾನಂ ಅಸೇಕ್ಖಫಲವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಾ ಚ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತಿ। ತಥಾಗತಾನಞ್ಹಿ ದಸ ಬಲಾನಿ ವಿಯ ಅರಿಯಾನಂ ಅರಿಯಫಲೇಹೇವ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ। ಇಮಾಸಂ ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಮಗ್ಗೋತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೋ, ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೋ ಏವ ಪಕರಣಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪ್ಪಕರಣಂ, ಪಕಾರೇನ ಕರೀಯನ್ತೇ ವುಚ್ಚನ್ತೇ ಏತ್ಥ ನಾನಾಭೇದಭಿನ್ನಾ ಗಮ್ಭೀರಾ ಅತ್ಥಾ ಇತಿ ಪಕರಣಂ।

ತದೇತಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪ್ಪಕರಣಂ ಅತ್ಥಸಮ್ಪನ್ನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪನ್ನಂ ಗಮ್ಭೀರಂ ಗಮ್ಭೀರತ್ಥಂ ಲೋಕುತ್ತರಪ್ಪಕಾಸನಂ ಸುಞ್ಞತಾಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಫಲವಿಸೇಸಸಾಧನಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಪಟಿಪಕ್ಖಪಟಿಸೇಧನಂ ಯೋಗಾವಚರಾನಂ ಞಾಣವರರತನಾಕರಭೂತಂ ಧಮ್ಮಕಥಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಕಥಾವಿಲಾಸವಿಸೇಸಹೇತುಭೂತಂ ಸಂಸಾರಭೀರುಕಾನಂ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಂ ತದುಪಾಯದಸ್ಸನೇನ ಅಸ್ಸಾಸಜನನತ್ಥಂ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖನಾಸನತ್ಥಞ್ಚ ಗಮ್ಭೀರತ್ಥಾನಞ್ಚ ಅನೇಕೇಸಂ ಸುತ್ತನ್ತಪದಾನಂ ಅತ್ಥವಿವರಣೇನ ಸುಜನಹದಯಪರಿತೋಸಜನನತ್ಥಂ ತಥಾಗತೇನ ಅರಹತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಹತಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಮಹಾಪದೀಪಾವಭಾಸೇನ ಸಕಲಜನವಿತ್ಥತಮಹಾಕರುಣಾಸಿನೇಹಸಿನಿದ್ಧಹದಯೇನ ವೇನೇಯ್ಯಜನಹದಯಗತಕಿಲೇಸನ್ಧಕಾರವಿಧಮನತ್ಥಮುಜ್ಜಲಿತಸ್ಸ ಸದ್ಧಮ್ಮಮಹಾಪದೀಪಸ್ಸ ತದಧಿಪ್ಪಾಯವಿಕಾಸನಸಿನೇಹಪರಿಸೇಕೇನ ಪಞ್ಚವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಮವಿರತಮುಜ್ಜಲನಮಿಚ್ಛತಾ ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಕೇನ ಸತ್ಥುಕಪ್ಪೇನ ಧಮ್ಮರಾಜಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ ಆಯಸ್ಮತಾ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೇನ ಭಾಸಿತಂ ಸುತ್ವಾ ಆಯಸ್ಮತಾ ಆನನ್ದೇನ ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಾಲೇ ಯಥಾಸುತಮೇವ ಸಙ್ಗೀತಿಂ ಆರೋಪಿತಂ।

ತದೇತಂ ವಿನಯಪಿಟಕಂ ಸುತ್ತನ್ತಪಿಟಕಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕನ್ತಿ ತೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ಸುತ್ತನ್ತಪಿಟಕಪರಿಯಾಪನ್ನಂ। ದೀಘನಿಕಾಯೋ ಮಜ್ಝಿಮನಿಕಾಯೋ ಸಂಯುತ್ತನಿಕಾಯೋ ಅಙ್ಗುತ್ತರನಿಕಾಯೋ ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೋತಿ ಪಞ್ಚಸು ಮಹಾನಿಕಾಯೇಸು ಖುದ್ದಕಮಹಾನಿಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನಂ। ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಂ ಗಾಥಾ ಉದಾನಂ ಇತಿವುತ್ತಕಂ ಜಾತಕಂ ಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮಂ ವೇದಲ್ಲನ್ತಿ ನವಸು ಸತ್ಥು ಸಾಸನಙ್ಗೇಸು ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಗೇಯ್ಯವೇಯ್ಯಾಕರಣಙ್ಗದ್ವಯಸಙ್ಗಹಿತಂ।

> “ದ್ವಾಸೀತಿ ಬುದ್ಧತೋ ಗಣ್ಹಿಂ, ದ್ವೇ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಭಿಕ್ಖುತೋ।
> ಚತುರಾಸೀತಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಯೇ ಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತಿನೋ”ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೧೦೨೭) –

ಧಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕತ್ಥೇರೇನ ಪನ ಪಞ್ಚಸು ಠಾನೇಸು ಏತದಗ್ಗಂ ಆರೋಪಿತೇನ ಪಟಿಞ್ಞಾತಾನಂ ಚತುರಾಸೀತಿಯಾ ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಸಹಸ್ಸಾನಂ ಭಿಕ್ಖುತೋ ಗಹಿತೇಸು ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಸಹಸ್ಸೇಸು ಅನೇಕಸತಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಿತಂ। ತಸ್ಸ ತಯೋ ವಗ್ಗಾ – ಮಹಾವಗ್ಗೋ, ಮಜ್ಝಿಮವಗ್ಗೋ, ಚೂಳವಗ್ಗೋತಿ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ವಗ್ಗಸ್ಮಿಂ ದಸದಸಕಂ ಕತ್ವಾ ಞಾಣಕಥಾದಿಕಾ ಮಾತಿಕಾಕಥಾಪರಿಯೋಸಾನಾ ಸಮತಿಂಸ ಕಥಾ। ಏವಮನೇಕಧಾ ವವತ್ಥಾಪಿತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಅನುಪುಬ್ಬಂ ಅಪುಬ್ಬಪದತ್ಥವಣ್ಣನಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮ। ಇಮಞ್ಹಿ ಪಕರಣಂ ಪಾಠತೋ ಅತ್ಥತೋ ಉದ್ದಿಸನ್ತೇನ ಚ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೇನ ಚ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ

ಉದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಞ್ಚ, ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೇನಾಪಿ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಧಾರೇತಬ್ಬಞ್ಚ। ತಂ ಕಿಸ್ಸಹೇತು? ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಲೋಕಹಿತಾಯ ಲೋಕೇ ಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ।

ತತ್ಥ ಸಮತಿಂಸಾಯ ಕಥಾಸು ಞಾಣಕಥಾ ಕಸ್ಮಾ ಆದಿತೋ ಕಥಿತಾತಿ ಚೇ? ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಪತ್ತಿಮಲವಿಸೋಧಕತ್ತೇನ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಆದಿಭೂತತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ -

''ತಸ್ಮಾತಿಹ ತ್ವಂ ಭಿಕ್ಖು, ಆದಿಮೇವ ವಿಸೋಧೇಹಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। ಕೋ ಚಾದಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ಸೀಲಞ್ಚ ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ಉಜುಕಾ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೬೯)?

ಉಜುಕಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಹಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತಂ ಞಾಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾಪಿ ಞಾಣಕಥಾ ಆದಿತೋ ಕಥಿತಾ।

ಅಪರಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ -

''ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಹೋತಿ। ಕಥಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಹೋತಿ? ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ 'ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ 'ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಂ 'ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಂ 'ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಮ್ಮಾವಾಚಂ 'ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಂ 'ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಂ 'ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಂ 'ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಂ 'ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಂ 'ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಂ 'ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮಂ 'ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಮ್ಮಾಸತಿಂ 'ಸಮ್ಮಾಸತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಸತಿಂ 'ಮಿಚ್ಛಾಸತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಂ 'ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿಂ 'ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೬ ಆದಯೋ)।

ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಭೂತಾಯ ಹಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀನಮ್ಪಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಭಾವಂ ಜಾನಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತಂ ಞಾಣಂ ತಾವ ಸೋಧೇತುಂ ಞಾಣಕಥಾ ಆದಿತೋ ಕಥಿತಾ।

''ಅಪಿಚುದಾಯಿ , ತಿಟ್ಠತು ಪುಬ್ಬನ್ತೋ, ತಿಟ್ಠತು ಅಪರನ್ತೋ, ಧಮ್ಮಂ ತೇ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ - ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಇದಂ ನ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ಇದಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೭೧) ಚ -

ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತದಿಟ್ಠಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಞಾಣಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ ಞಾಣಕಥಾ ಆದಿತೋ ಕಥಿತಾ।

''ಅಲಂ, ಸುಭದ್ದ, ತಿಟ್ಠತೇತಂ 'ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಸಕಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಅಬ್ಭಞ್ಞಂಸು, ಸಬ್ಬೇವ ನ ಅಬ್ಭಞ್ಞಂಸು, ಉದಾಹು ಏಕಚ್ಚೇ ಅಬ್ಭಞ್ಞಂಸು, ಏಕಚ್ಚೇ ನ ಅಬ್ಭಞ್ಞಂಸೂ'ತಿ। ಧಮ್ಮಂ ತೇ, ಸುಭದ್ದ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ, ತಂ ಸುಣಾಹಿ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿಕರೋಹಿ, ಭಾಸಿಸ್ಸಾಮೀ''ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೩) ಚ -

ಪುಥುಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಪರಪ್ಪವಾದಾನಂ ವಾದೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಸ್ಸ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ದೇಸಿತತ್ತಾ, ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೇ ಚ ಮಗ್ಗೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಧಾನತ್ತಾ ಞಾಣಕಥಾ ಆದಿತೋ ಕಥಿತಾ।

“ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗಾನಿ ಸಪ್ಪುರಿಸಸಂಸೇವೋ, ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ, ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ, ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೪೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೧೧) ಚ –

“ಸದ್ಧಾಜಾತೋ ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ, ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತೋ ಪಯಿರುಪಾಸತಿ, ಪಯಿರುಪಾಸನ್ತೋ ಸೋತಂ ಓದಹತಿ, ಓಹಿತಸೋತೋ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಾತಿ, ಸುತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಧಾರೇತಿ, ಧಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಅತ್ಥಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖತಿ, ಅತ್ಥಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೋ ಧಮ್ಮಾ ನಿಜ್ಝಾನಂ ಖಮನ್ತಿ, ಧಮ್ಮನಿಜ್ಝಾನಕ್ಖನ್ತಿಯಾ ಛನ್ದೋ ಜಾಯತಿ, ಛನ್ದಜಾತೋ ಉಸ್ಸಹತಿ, ಉಸ್ಸಹಿತ್ವಾ ತುಲೇತಿ, ತುಲಯಿತ್ವಾ ಪದಹತಿ, ಪಹಿತತ್ತೋ ಕಾಯೇನ ಚೇವ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ನಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೩, ೪೩೨) ಚ –

“ಇಧ ತಥಾಗತೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ…ಪೇ॰… ಸೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣ”ನ್ತಿ ಆದೀನಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೦) ಚ –

ಅನೇಕಾನಿ ಸುತ್ತನ್ತಪದಾನಿ ಅನುಲೋಮೇನ್ತೇನ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಞಾಣಕಥಾ ಆದಿತೋ ಕಥಿತಾ।

ಸಾ ಪನಾಯಂ ಞಾಣಕಥಾ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಠಿತಾ। ಉದ್ದೇಸೇ “ಸೋತಾವಧಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತೇಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನಿ ಮಾತಿಕಾವಸೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ನಿದ್ದೇಸೇ “ಕಥಂ ಸೋತಾವಧಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣಂ। ‘ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ’ತಿ ಸೋತಾವಧಾನಂ, ತಂಪಜಾನನಾ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತಾನಿಯೇವ ತೇಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನಿ ವಿತ್ಥಾರವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

(೧) ಮಹಾವಗ್ಗೋ

೧. ಞಾಣಕಥಾ

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. ತತ್ಥ ಉದ್ದೇಸೇ ತಾವ **ಸೋತಾವಧಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಸೋತ**ಸದ್ದೋ ಅನೇಕತ್ಥಪ್ಪಭೇದೋ। ತಥಾ ಹೇಸ -

> ಮಂಸವಿಞ್ಞಾಣಞಾಣೇಸು, ತಣ್ಹಾದೀಸು ಚ ದಿಸ್ಸತಿ।
> ಧಾರಾಯಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ, ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಯಮ್ಪಿ ಚ॥

"ಸೋತಾಯತನಂ ಸೋತಧಾತು ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ೦ ೧೫೭) ಹಿ ಅಯಂ ಸೋತಸದ್ದೋ ಮಂಸಸೋತೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಸೋತೇನ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ೦ ನಿ೦ ೧.೨೯೫) ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣೇ। "ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ೦ ನಿ೦ ೩.೩೫೭) ಞಾಣಸೋತೇ। "ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿನ್ತಿ ಯಾನಿ ಏತಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಮಯಾ ಕಿತ್ತಿತಾನಿ ಪಕಿತ್ತಿತಾನಿ ಆಚಿಕ್ಖಿತಾನಿ ದೇಸಿತಾನಿ ಪಞ್ಞಪಿತಾನಿ ಪಟ್ಠಪಿತಾನಿ ವಿವರಿತಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ ಉತ್ತಾನೀಕತಾನಿ ಪಕಾಸಿತಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ತಣ್ಹಾಸೋತೋ ದಿಟ್ಠಿಸೋತೋ ಕಿಲೇಸಸೋತೋ ದುಚ್ಚರಿತಸೋತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಸೋತೋ"ತಿಆದೀಸು (ಚೂಳನಿ೦ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೪) ತಣ್ಹಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಧಮ್ಮೇಸು। "ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಭಗವಾ ಮಹನ್ತಂ ದಾರುಕ್ಖನ್ಧಂ ಗಙ್ಗಾಯ ನದಿಯಾ ಸೋತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ೦ ನಿ೦ ೪.೨೪೧) ಉದಕಧಾರಾಯಂ। "ಅರಿಯಸ್ಸೇತಂ, ಆವುಸೋ, ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಧಿವಚನಂ, ಯದಿದಂ ಸೋತೋ"ತಿಆದೀಸು ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ। "ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಸೋತಂ ಪಜಾನಾತಿ ಉಭಯತೋ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ಇಧ ಲೋಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಞ್ಚ ಪರಲೋಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಞ್ಚಾ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ೦ ನಿ೦ ೩.೧೪೯) ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಯಂ । ಇಧ ಪನಾಯಂ ಮಂಸಸೋತೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇನ ಸೋತೇನ ಹೇತುಭೂತೇನ, ಕರಣಭೂತೇನ ವಾ ಅವಧೀಯತಿ ಅವತ್ಥಾಪೀಯತಿ ಅಪ್ಪೀಯತೀತಿ ಸೋತಾವಧಾನಂ। ಕಿಂ ತಂ? ಸುತಂ। ಸುತಞ್ಚ ನಾಮ "ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಹೋತಿ ಸುತಧರೋ ಸುತಸನ್ನಿಚಯೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ೦ ನಿ೦ ೧.೩೩೯) ವಿಯ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಅವಧಾರಿತಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ, ತಂ ಇಧ ಸೋತಾವಧಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಸೋತಾವಧಾನಸಙ್ಖಾತೇ ಸುತೇ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ ಸೋತಾವಧಾನೇ ಪಞ್ಞಾ। **ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಚ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ, ತೇನ ತೇನ ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನಾತೀತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ।

ಸುತಮಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಸುತ**ಸದ್ದೋ ತಾವ ಸಉಪಸಗ್ಗೋ ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಚ -

> ಗಮನೇ ವಿಸ್ಸುತೇ ತಿನ್ತೇನುಯೋಗೋಪಚಿತೇಪಿ ಚ।
> ಸದ್ದೇ ಚ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರಞಾತೇ ಚ ದಿಸ್ಸತಿ॥

ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ "ಸೇನಾಯ ಪಸುತೋ"ತಿಆದೀಸು ಗಚ್ಛನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಸುತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಸ್ಸತೋ"ತಿಆದೀಸು (ಉದಾ೦ ೧೧; ಮಹಾವ೦ ೫) ವಿಸ್ಸುತಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅವಸ್ಸುತಾ ಅವಸ್ಸುತಸ್ಸ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾ"ತಿಆದೀಸು (ಪಾಚಿ೦ ೬೫೭) ತಿನ್ತಾ ತಿನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಯೇ ಝಾನಪಸುತಾ ಧೀರಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ೦ ಪ೦ ೧೮೧) ಅನುಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ತುಮ್ಹೇಹಿ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸುತಂ ಅನಪ್ಪಕ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಖು೦ ಪಾ೦ ೭.೧೨; ಪೇ೦ ವ೦ ೨೫) ಉಪಚಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ೦ ನಿ೦ ೧.೨೪೧) ಸದ್ದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಹೋತಿ ಸುತಧರೋ ಸುತಸನ್ನಿಚಯೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ೦ ನಿ೦ ೧.೩೩೯) ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರವಿಞ್ಞಾತಧರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನಸ್ಸ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಉಪಧಾರಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸುತಮಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಯಾ ಏಸಾ ಏತಂ ಸುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಅವಧಾರಿತಂ ಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪಠಮಞ್ಚ ಅಪರಾಪರಞ್ಚ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ, ತಂ "ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಸುತಮಯಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುತಮಯೇತಿ ಚ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಮೇತಂ, ಯಥಾ "ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ" (ಕಥಾ॰ ೧, ೧೫-೧೮)। "ವನಪ್ಪಗುಮ್ಬೇ ಯಥಾ ಫುಸ್ಸಿತಗ್ಗೇ" (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೩; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೩೬)। "ನತ್ಥಿ ಅತ್ತಕಾರೇ ನತ್ಥಿ ಪರಕಾರೇ ನತ್ಥಿ ಪುರಿಸಕಾರೇ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೮) ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಸುತಮಯಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ।

ಅಥ ವಾ ಸುತೇನ ಪಕತೋ ಫಸ್ಸಾದಿಕೋ ಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೋ ಸುತಮಯೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಸುತಮಯೇ ಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೇ ಪವತ್ತಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣಂ। ಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನಾತೀತಿ ಞಾಣಂ। ತಂಯೇವ ಞಾಣಂ ಪರಿಯಾಯವಚನೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಪಕಾಸನತ್ಥಂ ಅನಿಯಮೇನ "ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ "ಞಾಣ"ನ್ತಿ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಞಾಣಞ್ಚ ನಾಮ ಸಭಾವಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಂ, ಅಕ್ಖಲಿತಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಂ ವಾ ಕುಸಲಿಸ್ಸಾಸಖಿತ್ತಉಸುಪಟಿವೇಧೋ ವಿಯ, ವಿಸಯೋಭಾಸನರಸಂ ಪದೀಪೋ ವಿಯ, ಅಸಮ್ಮೋಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ ಅರಞ್ಞಗತಸುದೇಸಕೋ ವಿಯ। "ಸಮಾಹಿತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೭೧) ವಚನತೋ ಸಮಾಧಿಪದಟ್ಠಾನಂ। ಲಕ್ಖಣಾದೀಸು ಹಿ ಸಭಾವೋ ವಾ ಸಾಮಞ್ಞಂ ವಾ ಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮ, ಕಿಚ್ಚಂ ವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ವಾ ರಸೋ ನಾಮ, ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರೋ ವಾ ಫಲಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ, ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೨. **ಸುತ್ವಾನ ಸಂವರೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ -

ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ ಸತೀ ಚೇವ, ಞಾಣಂ ಖನ್ತಿ ತಥೇವ ಚ।
ವೀರಿಯಂ ಪಞ್ಚಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ, ಸಂವರಾತಿ ಪಕಾಸಿತಾ॥

"ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಉಪೇತೋ ಹೋತಿ ಸಮುಪೇತೋ ಉಪಾಗತೋ ಸಮುಪಾಗತೋ ಉಪಪನ್ನೋ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೧೧) ಆಗತೋ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ**। "ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತಿ ನಾನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹೀ। ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಮೇನಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಸಂವುತಂ ವಿಹರನ್ತಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನ್ವಾಸ್ಸವೇಯ್ಯುಂ, ತಸ್ಸ ಸಂವರಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ರಕ್ಖತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ, ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬) ನಯೇನ ಆಗತೋ **ಸತಿಸಂವರೋ**।

"ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ (ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ),
ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣಂ।
ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮಿ, ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ"ತಿ ॥ (ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೬೦; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೧) -

ಆಗತೋ **ಞಾಣಸಂವರೋ**। "ಕತಮೇ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಸವಾ ಪಟಿಸೇವನಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಯೋನಿಸೋ ಚೀವರಂ ಪಟಿಸೇವತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩; ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೫೮) ನಯೇನ ಆಗತೋ **ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಾಸಂವರೋ,** ಸೋಪಿ ಞಾಣಸಂವರೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। "ಖಮೋ ಹೋತಿ ಸೀತಸ್ಸ ಉಣ್ಹಸ್ಸ ಜಿಘಚ್ಛಾಯ ಪಿಪಾಸಾಯ ಡಂಸಮಕಸವಾತಾತಪಸರಿಸಪಸಮ್ಫಸ್ಸಾನಂ ದುರುತ್ತಾನಂ ದುರಾಗತಾನಂ ವಚನಪಥಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಾರೀರಿಕಾನಂ ವೇದನಾನಂ ದುಕ್ಖಾನಂ ತಿಬ್ಬಾನಂ ಖರಾನಂ ಕಟುಕಾನಂ ಅಸಾತಾನಂ ಅಮನಾಪಾನಂ ಪಾಣಹರಾನಂ ಅಧಿವಾಸಕಜಾತಿಕೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ಆಗತೋ **ಖನ್ತಿಸಂವರೋ**। "ಉಪ್ಪನ್ನಂ

ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನಾಧಿವಾಸೇತಿ ಪಜಹತಿ ವಿನೋದೇತಿ ಬ್ಯನ್ತೀಕರೋತಿ ಅನಭಾವಂ ಗಮೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ನಯೇನ ಆಗತೋ **ವೀರಿಯಸಂವರೋ।** "ಇಧ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಂ ಪಹಾಯ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೇನ ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೮) ಆಗತೋ **ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸಂವರೋ,** ಸೋಪಿ ವೀರಿಯಸಂವರೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತೇಸು ಸತ್ತಸು ಸಂವರೇಸು ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಸಙ್ಖಾತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಂವರಾ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತೇಸು ಚ ವಿಸೇಸೇನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಚಾಯಂ ಸಂವರೋ ಯಥಾಸಕಂ ಸಂವರಿತಬ್ಬಾನಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಂ ಸಂವರಣತೋ ಸಂವರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸುತಮಯಞಾಣೇ ವುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ಸಂವರಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಂವರೇ ಪವತ್ತಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ "ಸುತ್ವಾನ ಸಂವರೇ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ಸುತ್ವಾತಿ ವಚನಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ ಸುತಹೇತುನಾ ಸಂವರೇ ಪಞ್ಞಾತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೀಲಮಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸೀಲನ್ತಿ ಸೀಲನಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ। ಕಿಮಿದಂ ಸೀಲನಂ ನಾಮ? ಸಮಾಧಾನಂ ವಾ, ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಸುಸೀಲ್ಯವಸೇನ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪಧಾರಣಂ ವಾ, ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾವಸೇನ ಆಧಾರಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತದೇವ ಹಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥದ್ವಯಂ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣವಿದೂ ಅನುಜಾನನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ "ಅಧಿಸೇವನಟ್ಠೇನ ಆಚಾರಟ್ಠೇನ ತಸ್ಸೀಲಟ್ಠೇನ ಸಿರಟ್ಠೇನ ಸೀತಲಟ್ಠೇನ ಸಿವಟ್ಠೇನ ಸೀಲ"ನ್ತಿ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

> ಸೀಲನಂ **ಲಕ್ಖಣಂ** ತಸ್ಸ, ಭಿನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ಅನೇಕಧಾ।
> ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಂ ರೂಪಸ್ಸ, ಯಥಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ನೇಕಧಾ॥

ಯಥಾ ಹಿ ನೀಲಪೀತಾದಿಭೇದೇನ ಅನೇಕಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸ ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ನೀಲಾದಿಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ಸನಿದಸ್ಸನಭಾವಾನತಿಕ್ಕಮನತೋ, ತಥಾ ಸೀಲಸ್ಸ ಚೇತನಾದಿಭೇದೇನ ಅನೇಕಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ಯದೇತಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಸಮಾಧಾನವಸೇನ ಕುಸಲಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಸೀಲನಂ, ತದೇವ ಲಕ್ಖಣಂ ಚೇತನಾದಿಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ಸಮಾಧಾನಪತಿಟ್ಠಾನಭಾವಾನತಿಕ್ಕಮನತೋ। ಏವಂಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ -

> "ದುಸ್ಸೀಲ್ಯವಿದ್ಧಂಸನತಾ, ಅನವಜ್ಜಗುಣೋ ತಥಾ।
> ಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥೇನ, **ರಸೋ** ನಾಮ ಪವುಚ್ಚತಿ"॥

ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಸೀಲಂ ನಾಮ ಕಿಚ್ಚಟ್ಠೇನ ರಸೇನ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯವಿದ್ಧಂಸನರಸಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ರಸೇನ ಅನವಜ್ಜರಸನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

> **ಸೋಚೇಯ್ಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ** , ತಯಿದಂ ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞುಹಿ।
> ಓತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಹಿರೀ ಚೇವ, **ಪದಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ವಣ್ಣಿತಂ॥ -

ತಯಿದಂ ಸೀಲಂ "ಕಾಯಸೋಚೇಯ್ಯಂ ವಚೀಸೋಚೇಯ್ಯಂ ಮನೋಸೋಚೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೬೬) ಏವಂ ವುತ್ತಸೋಚೇಯ್ಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಸುಚಿಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಿ ಗಹಣಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಪನ ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವಣ್ಣಿತಂ, ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪೇ ಹಿ ಸತಿ ಸೀಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ತಿಟ್ಠತಿ ಚ, ಅಸತಿ ನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಏವಂವಿಧೇನ ಸೀಲೇನ ಸಹಗತಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಸೀಲಮಯೇ ಞಾಣಂ। ಅಥ ವಾ ಸೀಲಮೇವ ಪಕತಂ ಸೀಲಮಯಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಸೀಲಮಯೇ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ। ಅಸಂವರೇ ಆದೀನವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಚ, ಸಂವರೇ ಆನಿಸಂಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಚ, ಸಂವರಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಚ, ಸಂವರಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಚ ಸೀಲಮಯಞಾಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ।

೩. **ಸಂವರಿತ್ವಾ ಸಮಾದಹನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಸೀಲಮಯಞಾಣೇ ವುತ್ತಸೀಲಸಂವರೇನ ಸಂವರಿತ್ವಾ ಸಂವರಂ ಕತ್ವಾ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಸಮಾದಹನ್ತಸ್ಸ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾವಸೇನ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಾದಹನೇ ಪವತ್ತಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। ಸಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಆದಹನಂ ಠಪನನ್ತಿ ಚ ಸಮಾದಹನಂ, ಸಮಾಧಿಸ್ಸೇವೇತಂ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ।

ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಮಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕುಸಲಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಸಮಾಧಿ। ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧಿ? ಸಮಾಧಾನಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧಿ। ಕಿಮಿದಂ ಸಮಾಧಾನಂ ನಾಮ? ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಆಧಾನಂ, ಠಪನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಸಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಅವಿಕ್ಖಿಪಮಾನಾ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಾ ಚ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಇದಂ ಸಮಾಧಾನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸ ಖೋ ಪನ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ -

> **ಲಕ್ಖಣಂ** ತು ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ, ವಿಕ್ಖೇಪವಿದ್ಧಂಸನಂ **ರಸೋ**।
> ಅಕಮ್ಪನ**ಮುಪಟ್ಠಾನಂ, ಪದಟ್ಠಾನಂ** ಸುಖಂ ಪನ॥

ಭಾವೀಯತಿ ವಡ್ಢೀಯತೀತಿ ಭಾವನಾ, ಸಮಾಧಿ ಏವ ಭಾವನಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ, ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವಾ ಭಾವನಾ ವಡ್ಢನಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ। ಸಮಾಧಿಭಾವನಾವಚನೇನ ಅಞ್ಞಂ ಭಾವನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾವಸೇನ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಮಯೇ ಞಾಣಂ।

೪. **ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಚ್ಚ ಫಲಮೇತೀತಿ ಪಚ್ಚಯೋ। **ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ನ ವಿನಾ ತೇನ, ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ಪವತ್ತತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ ಉಪಕಾರಕತ್ಥೋ ಪಚ್ಚಯತ್ಥೋ, ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಬಹುವಿಧತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇ ವವತ್ಥಾಪನೇ ಚ ಪಞ್ಞಾ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಪಞ್ಞಾ।

ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ ತಾವ ಸಭಾವಪಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಪಞ್ಞತ್ತಿಆಪತ್ತಿಪರಿಯತ್ತಿನಿಸ್ಸತ್ತತಾವಿಕಾರಗುಣಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧) ಸಭಾವೇ ದಿಸ್ಸತಿ।

> "ಯಸ್ಸೇತೇ ಚತುರೋ ಧಮ್ಮಾ, ಸದ್ಧಸ್ಸ ಘರಮೇಸಿನೋ।
> ಸಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಧಿತಿ ಚಾಗೋ, ಸ ವೇ ಪೇಚ್ಚ ನ ಸೋಚತೀ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೦) -

ಆದೀಸು ಪಞ್ಞಾಯಂ।

> "ನ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಮ್ಮೋ ಚ, ಉಭೋ ಸಮವಿಪಾಕಿನೋ।
> ಅಧಮ್ಮೋ ನಿರಯಂ ನೇತಿ, ಧಮ್ಮೋ ಪಾಪೇತಿ ಸುಗ್ಗತಿ"ನ್ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೩೦೪) -

ಆದೀಸು ಪುಞ್ಞೇ। "ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮಾ ನಿರುತ್ತಿಧಮ್ಮಾ ಅಧಿವಚನಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೦೬-೧೦೮) ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ। "ಪಾರಾಜಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಘಾದಿಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೨೩೩-೨೩೪) ಆಪತ್ತಿಯಂ। "ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೭೩) ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ। "ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೧)। ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೫) ನಿಸ್ಸತ್ತತಾಯಂ। "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾ ಜರಾಧಮ್ಮಾ ಮರಣಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧೦೭) ವಿಕಾರೇ। "ಛನ್ನಂ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮಹಾನಿ॰ ೫೦) ಗುಣೇ। "ಹೇತುಮ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೭೨೦) ಪಚ್ಚಯೇ। "ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತು ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೭) ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇ।

ಸ್ವಾಯಮಿಧಾಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ವಾ, ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಧಾರೀಯನ್ತೀತಿ ವಾ, ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ವಾ, ಅತ್ತನೋ ಪರಿಪೂರಕಂ ಅಪಾಯೇಸು ಅಪತಮಾನಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ವಾ, ಸಕಸಕಲಕ್ಖಣೇ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ವಾ, ಚಿತ್ತೇನ ಅವಧಾರೀಯನ್ತೀತಿ ವಾ ಯಥಾಯೋಗಂ ಧಮ್ಮಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಧಾರೀಯನ್ತೀತಿ ಧಮ್ಮಾ, ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಚ ಏತಾಯಾತಿ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿ, ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ । ತಸ್ಸಂ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಯಂ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ। ಇದಞ್ಹಿ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಮಯಞಾಣೇ ವುತ್ತಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ಯೋಗಮಾರಭಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾಪಿತನಾಮರೂಪಸ್ಸ ತೇಸಂ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಪರಿಯಾಯಂ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। "ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಏವ ಕಸ್ಮಾ "ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನೇ ಹಿ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತೇ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ಹೋತಿ ಕಾತುಂ। ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಗಹಣೇನೇವ ತಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಂ ಪುಬ್ಬೇ ಸಿದ್ಧಂ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನಞಾಣಂ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ ದುತಿಯತತಿಯಞಾಣಂ ವಿಯ "ಸಮಾದಹಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಯುಗನದ್ಧತ್ತಾ।

> "ಸಮಾದಹಿತ್ವಾ ಯಥಾ ಚೇ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ವಿಪಸ್ಸಮಾನೋ ತಥಾ ಚೇ ಸಮಾದಹೇ।
> ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಸಮಥೋ ತದಾ ಅಹು, ಸಮಾನಭಾಗಾ ಯುಗನದ್ಧಾ ವತ್ತರೇ"ತಿ॥ -

ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಮಾಧಿಞ್ಚ ಞಾಣಞ್ಚ ಯುಗನದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ತಾವ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ "ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಪಞ್ಞಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣ"ಮಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೫. ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾನೇ **ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ, ಉಪ್ಪಾದಾದಿಕ್ಖಣಂ ವಾ ಪತ್ವಾ ಅತಿ ಇತಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಾತಿ ಅತೀತಾ, ತದುಭಯಮ್ಪಿ ನ ಆಗತಾ ನ ಸಮ್ಪತ್ತಾತಿ ಅನಾಗತಾ, ತಂ ತಂ ಕಾರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಉದ್ಧಂ ಪನ್ನಾ ಗತಾ ಪವತ್ತಾತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ। ಅದ್ಧಾ ಸನ್ತತಿಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇಸಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕೇಕಕ್ಖನ್ಧಲಕ್ಖಣೇ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಲಾಪವಸೇನ ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ವವತ್ಥಾನೇ ನಿಚ್ಛಯನೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪನೇ ಪಞ್ಞಾ।

ಸಮ್ಮಸನೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಆಮಸನೇ ಅನುಮಜ್ಜನೇ ಪೇಕ್ಖಣೇ ಞಾಣಂ, ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಞ್ಹಿ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನಞಾಣಾನನ್ತರಂ ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣೇ ಠಿತಸ್ಸ "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ ಓಳಾರಿಕಂ ವಾ ಸುಖುಮಂ ವಾ ಹೀನಂ ವಾ ಪಣೀತಂ ವಾ ಯಂ ದೂರೇ ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವವತ್ಥಪೇತಿ, ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನಂ, ದುಕ್ಖತೋ ವವತ್ಥಪೇತಿ, ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನಂ, ಅನತ್ತತೋ ವವತ್ಥಪೇತಿ, ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) ನಯೇನ ವುತ್ತಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಪುಬ್ಬೇ ವವತ್ಥಾಪಿತೇ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧೇ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

೬. **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮದಸ್ಸನೇ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ। ಯಸ್ಮಾ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಉದಯಂ ಗಹೇತ್ವಾಪಿ ಭೇದೇಯೇವ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅವುತ್ತೋಪಿ ಉದಯೋ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ದಸ್ಸನೇನ ವಾ ಉದಯದಸ್ಸನಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಉದಯೋ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಉದಯಂ ವಿನಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಂ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ಅವುತ್ತೇಪಿ

ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ನಿಯಮಿತತ್ತಾ ಚ ಉದಯದಸ್ಸನಂ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಅನನ್ತರಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಸ್ಸ ಪಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಂಸಮ್ಮಸನೇಯೇವ ಪಾಕಟೀಭೂತೇ ಉದಯಬ್ಬಯೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಕರಣತ್ಥಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಂ ಆರಭನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ಉದಯಬ್ಬಯೇ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೭. **ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಭಙ್ಗತೋ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಜಾನಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ। **ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ ವಿಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭಙ್ಗತೋ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ಅನುಪಸ್ಸನೇ ಯಾ ಪಞ್ಞಾ, ತಂ "ವಿಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಚ ವಿವಿಧಾ ಪಸ್ಸನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಜಾನನಾ ಪಸ್ಸನಾತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾ "ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ ವಿಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಏವ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಿಖಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಇದಮೇವ "ವಿಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಠಿತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಾ ಸಿದ್ಧಾಯ ತಂ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತೀತಿ ತಂ ಅವತ್ವಾವ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಏವ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಿಖಂ ಞಾಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸುಪರಿದಿಟ್ಠಉದಯಬ್ಬಯಸ್ಸ ಸುಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಲಹುಂ ಲಹುಂ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇಸು ಞಾಣೇ ತಿಕ್ಖೇ ವಹನ್ತೇ ಉದಯಂ ಪಹಾಯ ಭಙ್ಗೇ ಏವ ಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಸ "ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಏವಂ ನಾಮ ಸಙ್ಖಾರಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಪಸ್ಸತೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

೮. **ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಪವತ್ತನಿಮಿತ್ತಆಯೂಹನಾಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಪೀಳಾಯೋಗತೋ ಸಪ್ಪಟಿಭಯವಸೇನ ಗಹಣೂಪಗಮನೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ , ತಸ್ಮಿಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇ। ಅಥ ವಾ ಭಯತೋ ಉಪತಿಟ್ಠತೀತಿ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಂ, ಪಞ್ಞಾ, ತಂ "ಭಯತುಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಆದೀನವೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಭುಮ್ಮವಚನಮೇವ। "ಯಾ ಚ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾ, ಯಞ್ಚ ಆದೀನವೇ ಞಾಣಂ, ಯಾ ಚ ನಿಬ್ಬಿದಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಟ್ಠಾ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨೭) ವುತ್ತತ್ತಾ ಏಕಮಿವ ವುಚ್ಚಮಾನಮ್ಪಿ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾದಿ ವಿಯ ತಿವಿಧಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಸು ಸಿದ್ಧಾಸು ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅವುತ್ತಾಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಂ ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಿಭವಚತುಯೋನಿಪಞ್ಚಗತಿಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿನವಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪಭೇದಕಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಖೇನ ಜೀವಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಭೀರುಕಪುರಿಸಸ್ಸ ಸೀಹಬ್ಯಗ್ಘದೀಪಿಅಚ್ಛತರಚ್ಛಯಕ್ಖರಕ್ಖಸಚಣ್ಡಗೋಣಚಣ್ಡಕುಕ್ಕುರಪಭಿನ್ನ-
ಮದಚಣ್ಡಹತ್ಥಿಘೋರಆಸಿವಿಸಅಸನಿವಿಚಕ್ಕಸುಸಾನರಣಭೂಮಿಜಲಿತಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಆದಯೋ ವಿಯ ಮಹಾಭಯಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಸ್ಸ "ಅತೀತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಿರುದ್ಧಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ಅನಾಗತಾಪಿ ಏವಮೇವ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಪಸ್ಸತೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಸ ತಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ನೇವ ತಾಣಂ ನ ಲೇಣಂ ನ ಗತಿ ನ ಪಟಿಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿಠಿತಿನಿವಾಸಗತೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಏಕಸಙ್ಖಾರೇಪಿ ಪತ್ಥನಾ ವಾ ಪರಾಮಾಸೋ ವಾ ನ ಹೋತಿ, ತಯೋ ಭವಾ ವೀತಚ್ಚಿತಙ್ಗಾರಪುಣ್ಣಾ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಯೋ ವಿಯ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಘೋರವಿಸಾ ಆಸಿವಿಸಾ ವಿಯ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕಾ ವಧಕಾ ವಿಯ, ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾನಿ ಸುಞ್ಞಗಾಮೋ ವಿಯ, ಛ ಬಾಹಿರಾಯತನಾನಿ ಗಾಮಘಾತಕಚೋರಾ ವಿಯ, ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ನವ ಚ ಸತ್ತಾವಾಸಾ ಏಕಾದಸಹಿ ಅಗ್ಗೀಹಿ ಆದಿತ್ತಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜಲಿತಾ ಸಜೋತಿಭೂತಾ ವಿಯ ಚ, ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಗಣ್ಡಭೂತಾ ರೋಗಭೂತಾ ಸಲ್ಲಭೂತಾ ಅಘಭೂತಾ ಆಬಾಧಭೂತಾ ವಿಯ ಚ ನಿರಸ್ಸಾದಾ ನಿರಸಾ

ಮಹಾಆದೀನವರಾಸಿಭೂತಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಸುಖೇನ ಜೀವಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಭೀರುಕಪುರಿಸಸ್ಸ ರಮಣೀಯಾಕಾರಸಣ್ಠಿತಮ್ಪಿ ಸವಾಳಕಮಿವ ವನಗಹನಂ, ಸಸದ್ದೂಲಾ ವಿಯ ಗುಹಾ, ಸಗಾಹರಕ್ಖಸಂ ವಿಯ ಉದಕಂ, ಸಮುಸ್ಸಿತಖಗ್ಗಾ ವಿಯ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಾ, ಸವಿಸಂ ವಿಯ ಭೋಜನಂ, ಸಚೋರೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗೋ, ಆದಿತ್ತಮಿವ ಅಗಾರಂ, ಉಯ್ಯುತ್ತಸೇನಾ ವಿಯ ರಣಭೂಮಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಏತಾನಿ ಸವಾಳಕವನಗಹನಾದೀನಿ ಆಗಮ್ಮ ಭೀತೋ ಸಂವಿಗ್ಗೋ ಲೋಮಹಟ್ಠಜಾತೋ ಸಮನ್ತತೋ ಆದೀನವಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ಏವಮೇವ ಸೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಸಮನ್ತತೋ ನಿರಸಂ ನಿರಸ್ಸಾದಂ ಆದೀನವಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಪಸ್ಸತೋ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಸೋ ಏವಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಆದೀನವತೋ ಸಮ್ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸಗತೇ ಸಭೇದಕೇ ಸಙ್ಖಾರಗತೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠತಿ ನಾಭಿರಮತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಚಿತ್ತಕೂಟಪಬ್ಬತಪಾದಾಭಿರತೋ ಸುವಣ್ಣರಾಜಹಂಸೋ ಅಸುಚಿಮ್ಹಿ ಚಣ್ಡಾಲಗಾಮದ್ವಾರಆವಾಟೇ ನಾಭಿರಮತಿ, ಸತ್ತಸು ಮಹಾಸರೇಸುಯೇವ ಅಭಿರಮತಿ, ಏವಮೇವ ಅಯಂ ಯೋಗೀರಾಜಹಂಸೋ ಸುಪರಿದಿಟ್ಠಾದೀನವೇ ಸಭೇದಕೇ ಸಙ್ಖಾರಗತೇ ನಾಭಿರಮತಿ, ಭಾವನಾರಾಮತಾಯ ಪನ ಭಾವನಾರತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಸತ್ತಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾಸುಯೇವ ಅಭಿರಮತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸುವಣ್ಣಪಞ್ಜರೇಪಿ ಪಕ್ಖಿತ್ತೋ ಸೀಹೋ ಮಿಗರಾಜಾ ನಾಭಿರಮತಿ, ತಿಯೋಜನಸಹಸ್ಸವಿತ್ಥತೇ ಪನ ಹಿಮವನ್ತೇಯೇವ ರಮತಿ, ಏವಮಯಮ್ಪಿ ಯೋಗೀಸೀಹೋ ತಿವಿಧೇ ಸುಗತಿಭವೇಪಿ ನಾಭಿರಮತಿ, ತೀಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾಸುಯೇವ ರಮತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸಬ್ಬಸೇತೋ ಸತ್ತಪ್ಪತಿಟ್ಠೋ ಇದ್ಧಿಮಾ ವೇಹಾಸಙ್ಗಮೋ ಛದ್ದನ್ತೋ ನಾಗರಾಜಾ ನಗರಮಜ್ಝೇ ನಾಭಿರಮತಿ, ಹಿಮವತಿ ಛದ್ದನ್ತರಹದೇಯೇವ ರಮತಿ, ಏವಮಯಂ ಯೋಗೀವರವಾರಣೋ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತೇ ನಾಭಿರಮತಿ, "ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಖೇಮ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೩) ನಯೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ ಸನ್ತಿಪದೇಯೇವ ರಮತಿ, ತನ್ನಿನ್ನತಪ್ಪೋಣತಪ್ಪಬ್ಭಾರಮಾನಸೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ।

೬. **ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಪಟಿಸಙ್ಖಾಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ ಪಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸು ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಮುಞ್ಚಿತುಂ ಚಜಿತುಂ ಕಾಮೇತಿ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮೋ, ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಭಾವೋ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ। ಪಟಿಸಙ್ಖಾತಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೀತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ, ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಂ ವಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ। ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ, ಸನ್ತಿಟ್ಠನಂ ವಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ। ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ ಚ ಸಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಚ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ ಚಾತಿ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಪಟಿಸಙ್ಖಾಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ। ಇತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣೇನ ನಿಬ್ಬಿನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಿ ಪರಿಚ್ಚಜಿತುಕಾಮತಾ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ। ಮುಞ್ಚನಸ್ಸ ಉಪಾಯಕರಣತ್ಥಂ ಮಜ್ಝೇ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ। ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅವಸಾನೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಂ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ। ಏವಂ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ತಿಪ್ಪಕಾರಾ ಪಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಾಸು ಞಾಣಂ, ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಪಟಿಸಙ್ಖಾಸನ್ತಿಟ್ಠನಾಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಾನಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾನಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖತಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ ಪನ "ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ಚ "ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸೂ"ತಿ ಚ ಬಹುವಚನಂ ಕತಂ, ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ಏಕತ್ತಾ "ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏಕವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಚ – "ಯಾ ಚ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ ಯಾ ಚ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಯಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಟ್ಠಾ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨೭)। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸೂತಿ ಬಹುವಚನಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನಂ ಬಹುತ್ತಾ"ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸೂತಿ ಚ ಕಿರಿಯಾಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಪನ ತೇನ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣೇನ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಉಕ್ಕಣ್ಠನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸಗತೇಸು ಸಭೇದಕೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಚಿತ್ತಂ ನ ಸಜ್ಜತಿ ನ ಲಗ್ಗತಿ ನ ಬಜ್ಝತಿ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮಂ ಛಡ್ಡೇತುಕಾಮಂ ಹೋತಿ।

ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ಜಾಲಬ್ಭನ್ತರಗತೋ ಮಚ್ಛೋ, ಸಪ್ಪಮುಖಗತೋ ಮಣ್ಡೂಕೋ, ಪಞ್ಜರಪಕ್ಖಿತ್ತೋ ವನಕುಕ್ಕುಟೋ, ದಳ್ಹಪಾಸವಸಂಗತೋ ಮಿಗೋ, ಅಹಿತುಣ್ಡಿಕಹತ್ಥಗತೋ ಸಪ್ಪೋ, ಮಹಾಪಙ್ಕಪಕ್ಖನ್ದೋ ಕುಞ್ಜರೋ, ಸುಪಣ್ಣಮುಖಗತೋ ನಾಗರಾಜಾ, ರಾಹುಮುಖಪವಿಟ್ಠೋ ಚನ್ದೋ, ಸಪತ್ತಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಪುರಿಸೋತಿಏವಮಾದಯೋ ತತೋ ತತೋ ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮಾ ನಿಸ್ಸರಿತುಕಾಮಾವ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಗತಾ ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮಂ ನಿಸ್ಸರಿತುಕಾಮಂ ಹೋತಿ।

ಏವಞ್ಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ “ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ”ತಿ ಪಾಠೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ “ಉಪ್ಪಾದಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ”ತಿಆದೀಸು “ಉಪ್ಪಾದಾ ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ”ತಿಆದಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ ಸುನ್ದರತರೋ। ಅಥಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ವಿಗತಾಲಯಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಏವಂ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸಗತೇ ಸಭೇದಕೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮೋ ಮುಞ್ಚನಸ್ಸ ಉಪಾಯಸಮ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಪುನ ತೇ ಏವ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ವಿಪಸ್ಸತೋ ಚಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದುಕ್ಖವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅನತ್ತವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಪವತ್ತಞ್ಚ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಞ್ಞಾ”ತಿ ದಿಸ್ವಾ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಭಯಞ್ಚ ನನ್ದಿಞ್ಚ ವಿಪ್ಪಹಾಯ ಭರಿಯಾಯ ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಭರಿಯೋ ವಿಯ ಪುರಿಸೋ ತಸ್ಸಾ ಭರಿಯಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉದಾಸೀನೋ ಹೋತಿ ಮಜ್ಝತ್ತೋ, “ಅಹ”ನ್ತಿ ವಾ “ಮಮ”ನ್ತಿ ವಾ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಸ್ಸ ಏವಂ ಜಾನತೋ ಏವಂ ಪಸ್ಸತೋ ತೀಸು ಭವೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಪತಿಲೀಯತಿ ಪಟಿಕುಟತಿ ಪಟಿವತ್ತತಿ ನ ಸಮ್ಪಸಾರಿಯತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಪದುಮಪಲಾಸೇ ಈಸಕಂ ಪೋಣೇ ಉದಕಫುಸಿತಾನಿ ಪತಿಲೀಯನ್ತಿ ಪಟಿಕುಟನ್ತಿ ಪಟಿವತ್ತನ್ತಿ ನ ಸಮ್ಪಸಾರಿಯನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ವಾ ಪನ ಕುಕ್ಕುಟಪತ್ತಂ ವಾ ನ್ಹಾರುದದ್ದುಲಂ ವಾ ಅಗ್ಗಿಮ್ಹಿ ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ ಪತಿಲೀಯತಿ ಪಟಿಕುಟತಿ ಪಟಿವತ್ತತಿ ನ ಸಮ್ಪಸಾರಿಯತಿ, ಏವಂ ತಸ್ಸ ತೀಸು ಭವೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಪತಿಲೀಯತಿ ಪಟಿಕುಟತಿ ಪಟಿವತ್ತತಿ ನ ಸಮ್ಪಸಾರಿಯತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಣ್ಠಾತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪರಿ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಪುಬ್ಬಾಪರಞಾಣೇಹಿ ಅವುತ್ತಮ್ಪಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ –

> “ಸೋ ವತ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ನಿಚ್ಚತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅನುಲೋಮಿಕಾಯ ಖನ್ತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಅನುಲೋಮಿಕಾಯ ಖನ್ತಿಯಾ ಅಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಅನೋಕ್ಕಮಮಾನೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ವಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ವಾ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕರಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ”ತಿಆದಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೬.೯೮; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೬)।

ವುತ್ತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ –

> “ಕತಿಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನುಲೋಮಿಕಂ ಖನ್ತಿಂ ಪಟಿಲಭತಿ? ಕತಿಹಾಕಾರೇಹಿ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತಿ? ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಅನುಲೋಮಿಕಂ ಖನ್ತಿಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀ”ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೭)।

ಪಟ್ಠಾನೇ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ –

> “ಅನುಲೋಮಂ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅನುಲೋಮಂ ವೋದಾನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಆದಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭)।

ತಸ್ಸ ಹಿ ತಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸದ್ಧಾ ಬಲವತರಾ ಹೋತಿ, ವೀರಿಯಂ ಸುಪಗ್ಗಹಿತಂ, ಸತಿ ಸೂಪಟ್ಠಿತಾ, ಚಿತ್ತಂ ಸುಸಮಾಹಿತಂ, ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ತಿಕ್ಖತರಂ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಸ ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇ “ಅನಿಚ್ಚಾ”ತಿ ವಾ “ದುಕ್ಖಾ”ತಿ ವಾ “ಅನತ್ತಾ”ತಿ ವಾ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ। ಭವಙ್ಗಾನನ್ತರಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕತನಯೇನೇವ ಸಙ್ಖಾರೇ “ಅನಿಚ್ಚಾ”ತಿ ವಾ “ದುಕ್ಖಾ”ತಿ ವಾ “ಅನತ್ತಾ”ತಿ ವಾ

ಆರಮ್ಮಣಂ ಕುರುಮಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ। ತದನನ್ತರಂ ತಥೇವ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಜವನಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ಪುರಿಮಾನಞ್ಚ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಂ ತಥಕಿಚ್ಚತಾಯ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಉಪರಿ ಚ ಪತ್ತಬ್ಬಾನಂ ಸತ್ತತಿಂಸಾಯ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಲೋಮೇತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಿಕೋ ರಾಜಾ ವಿನಿಚ್ಛಯಟ್ಠಾನೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವೋಹಾರಿಕಮಹಾಮತ್ತಾನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಸುತ್ವಾ ಅಗತಿಗಮನಂ ಪಹಾಯ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ "ಏವಂ ಹೋತೂ"ತಿ ಅನುಮೋದಮಾನೋ ತೇಸಞ್ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಪೋರಾಣಸ್ಸ ಚ ರಾಜಧಮ್ಮಸ್ಸ। ತತ್ಥ ರಾಜಾ ವಿಯ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ, ಅಟ್ಠ ವೋಹಾರಿಕಮಹಾಮತ್ತಾ ವಿಯ ಅಟ್ಠ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಿ, ಪೋರಾಣರಾಜಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ, ಯಥಾ ರಾಜಾ "ಏವಂ ಹೋತೂ"ತಿ ಅನುಮೋದಮಾನೋ ವೋಹಾರಿಕಾನಞ್ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ರಾಜಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಏವಮಿದಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಞ್ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಂ ತಥಕಿಚ್ಚತಾಯ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಉಪರಿ ಚ ಪತ್ತಬ್ಬಾನಂ ಸತ್ತತಿಂಸಾಯ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ। ತಸ್ಮಾ ಅನುಲೋಮಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೦. **ಬಹಿದ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನೇ ಪಞ್ಞಾ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಬಹಿದ್ಧಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಅಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ ಬಹಿದ್ಧಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಮ್ಹಾ ವುಟ್ಠಾತಿ ವಿಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಉದ್ಧಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ವುಟ್ಠಾನಂ, ವಿವಟ್ಟತಿ ಪರಾವಟ್ಟತಿ ಪರಮ್ಮುಖಂ ಹೋತೀತಿ ವಿವಟ್ಟನಂ, ವುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ತಂ ವಿವಟ್ಟನಞ್ಚಾತಿ ವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನಂ। ತೇನೇವಾಹ –

> "ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತೋ ಪವತ್ತಾ ನ ವುಟ್ಠಾತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತೋ ಪನ ನಿಮಿತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾತೀತಿ ಏಕತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೮೨೭)।

ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಾಭಿಭವನತೋ ಅರಿಯಗೋತ್ತಭಾವನತೋ ಗೋತ್ರಭು। ಇದಞ್ಹಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣೇಹಿ ಪದುಮಪಲಾಸತೋ ಉದಕಮಿವ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರತೋ ಪತಿಲೀಯಮಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ಆಸೇವನನ್ತೇ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕುರುಮಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸಙ್ಖಂ ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿಂ ಅತಿಕ್ಕಮಮಾನಂ ಅರಿಯಗೋತ್ತಂ ಅರಿಯಸಙ್ಖಂ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಓಕ್ಕಮಮಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಪಠಮಾವತ್ತನಪಠಮಾಭೋಗಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರಭೂತಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾಸೇವನಉಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತವಸೇನ ಛಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮುದ್ಧಭೂತಂ ಅಪುನರಾವತ್ತಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

೧೧. **ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನೇ ಪಞ್ಞಾ ಮಗ್ಗೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ದುಭತೋ**ತಿ ಉಭತೋ, ದ್ವಯತೋತಿ ವಾ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತೋ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚ ತದನುವತ್ತಕಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಕರಣತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತೇಹಿ ಚ ವುಟ್ಠಾತಿ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನೇ ಪಞ್ಞಾ। ತೇನೇವಾಹ –

> "ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನಿ ಅನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನಿಮಿತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಸಮುದಯಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತೋ ಪವತ್ತಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಾನಿ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೮೨೭)।

ಮಗ್ಗೇ ಞಾಣನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಗ್ಗತಿ ಪೇಕ್ಖತಿ, ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ವಾ ಮಗ್ಗೀಯತಿ ಅನ್ವೇಸೀಯತಿ, ಕಿಲೇಸೇ ವಾ ಮಾರೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಮಗ್ಗೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗೇ ಞಾಣಂ। ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಏಕವಚನಂ ಕತಂ। ತಞ್ಹಿ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕುರುಮಾನಂ ಸಯಂವಜ್ಝೇ ಕಿಲೇಸೇ ನಿರವಸೇಸಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಮಾನಂ ಅನಮತಗ್ಗಸಂಸಾರವಟ್ಟದುಕ್ಖಸಮುದ್ದಂ ಸೋಸಯಮಾನಂ ಸಬ್ಬಾಪಾಯದ್ವಾರಾನಿ ಪಿದಹಮಾನಂ ಸತ್ತಅರಿಯಧನಸಮ್ಮುಖೀಭಾವಂ ಕುರುಮಾನಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗಂ ಪಜಹಮಾನಂ ಸಬ್ಬವೇರಭಯಾನಿ

ವೂಪಸಮಯಮಾನಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಓರಸಪುತ್ತಭಾವಮುಪನಯಮಾನಂ ಅಞ್ಞಾನಿ ಚ ಅನೇಕಾನಿ ಆನಿಸಂಸಸತಾನಿ ಪಟಿಲಾಭಯಮಾನಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಠಾತುಂ ಇಚ್ಛಂ ಪುರಿಸೋ, ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ಮಾತಿಕಾಯ ಪರತೀರೇ।
ವೇಗೇನಾಗಮ್ಮ ಯಥಾ, ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಓರಿಮತಿರತರುಬದ್ಧಂ॥

ರಜ್ಜುಂ ವಾ ದಣ್ಡಂ ವಾ, ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತ್ವಾನ ಪಾರನಿನ್ನತನು।
ಪಾರಾಪನ್ನೋ ಪನ ತಂ, ಮುಞ್ಚಿಯ ವೇಧಂ ಪತಿಟ್ಠಹತಿ ಪಾರೇ॥

ಏವಂ ಯೋಗಾವಚರೋ, ಸಕ್ಕಾಯಮಯಮ್ಹಿ ಓರಿಮೇ ತೀರೇ।
ದಿಟ್ಠಭಯೋ ಅಭಯೇ ಪನ, ಠಾತುಂ ಇಚ್ಛಂ ಅಮತಪಾರೇ॥

ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸ , ಪಭುತಿಕವೇಗೇನ ಆಗತೋ ರಜ್ಜುಂ।
ರೂಪಾವ್ಹಂ ದಣ್ಡಂ ವಾ, ತದಿತರಖನ್ಧಾವ್ಹಯಂ ಸಮ್ಮಾ॥

ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನ, ಚಿತ್ತೇನ ಹಿ ಪುಬ್ಬವುತ್ತನಯತೋವ।
ಅನುಲೋಮೇಹುಲ್ಲಙ್ಘಿಯ, ನಿಬ್ಬುತಿನಿನ್ನೋ ತದಾಸನೋಪಗತೋ॥

ತಂ ಮುಞ್ಚಿಯ ಗೋತ್ರಭುನಾ, ಅಲದ್ಧಆಸೇವನೇನ ತು ಪವೇಧಂ।
ಪತಿತೋ ಸಙ್ಖತಪಾರೇ, ತತೋ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ॥

ಪಸ್ಸಿತುಕಾಮೋ ಚನ್ದಂ, ಚನ್ದೇ ಛನ್ನಮ್ಹಿ ಅಬ್ಭಪಟಲೇಹಿ।
ಥುಲಕಸುಖುಮಸುಖುಮೇಸು, ಅಬ್ಭೇಸು ಹಟೇಸು ವಾಯುನಾ ಕಮತೋ॥

ಚನ್ದಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ ನರೋ, ಯಥಾ ತಥೇವಾನುಲೋಮಞಾಣೇಹಿ ಕಮಾ।
ಸಚ್ಚಚ್ಛಾದಕಮೋಹೇ, ವಿನಾಸಿತೇ ಪೇಕ್ಖತೇ ಹಿ ಗೋತ್ರಭು ಅಮತಂ॥

ವಾತಾ ವಿಯ ತೇ ಚನ್ದಂ, ಅಮತಂ ನ ಹಿ ಪೇಕ್ಖರೇನುಲೋಮಾನಿ।
ಪುರಿಸೋ ಅಬ್ಭಾನಿ ಯಥಾ, ಗೋತ್ರಭು ನ ತಮಂ ವಿನೋದೇತಿ॥

ಭಮಿತಮ್ಹಿ ಚಕ್ಕಯನ್ತೇ, ಠಿತೋ ನರೋ ಅಞ್ಞದಿನ್ನಸಞ್ಞಾಯ।
ಉಸುಪಾತೇ ಫಲಕಸತಂ, ಅಪೇಕ್ಖಮಾನೋ ಯಥಾ ವಿಜ್ಝೇ॥

ಏವಮಿಧ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ಗೋತ್ರಭುನಾ ದಿನ್ನಸಞ್ಞಮವಿಹಾಯ।
ನಿಬ್ಬಾನೇ ವತ್ತನ್ತಂ, ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕೇ ಪದಾಲೇತಿ॥

ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಜಲಧಿಂ , ಸೋಸಯತಿ ಪಿದಹತಿ ದುಗ್ಗತಿದ್ವಾರಂ।
ಕುರುತೇ ಚ ಅರಿಯಧನಿನಂ, ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗಞ್ಚ ಪಜಹಾತಿ॥

ವೇರಭಯಾನಿ ಸಮಯತೇ, ಕರೋತಿ ನಾಥಸ್ಸ ಓರಸಸುತತ್ತಂ।

ಅಞ್ಞೇ ಚ ಅನೇಕಸತೇ, ಆನಿಸಂಸೇ ದದಾತಿ ಞಾಣಮಿದನ್ತಿ॥

೧೨. **ಪಯೋಗಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪಞ್ಞಾ ಫಲೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಪಯೋಗೋ**ತಿ ಭುಸೋ ಯೋಗೋ, ಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಉಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಪಯೋಗೋ, ತಸ್ಸ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ ನಿಟ್ಠಾನಂ ಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ। ಕಿಂ ತಂ? ಚತುಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಪರಿಯೋಸಾನಂ। ತಸ್ಸಾ ಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಹೇತುಭೂತಾಯ ಪವತ್ತಾ ಫಲೇ ಪಞ್ಞಾ ಪಯೋಗಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪಞ್ಞಾ। ಫಲತಿ ವಿಪಚ್ಚತೀತಿ ಫಲಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಫಲೇ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ। ಏಕೇಕಸ್ಸ ಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ವಿಪಾಕಭೂತಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ ತೀಣಿ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ ಏಕಂ ವಾ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅನನ್ತರವಿಪಾಕತ್ತಾಯೇವ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾನಂ "ಸಮಾಧಿಮಾನನ್ತರಿಕಞ್ಞಮಾಹೂ"ತಿ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೫; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೨೮) ಚ, "ದನ್ಧಂ ಆನನ್ತರಿಕಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಆಸವಾನಂ ಖಯಾಯಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೬೨) ಚ ಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಸ ದ್ವೇ ಅನುಲೋಮಾನಿ, ತಸ್ಸ ತತಿಯಂ ಗೋತ್ರಭು, ಚತುತ್ಥಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ, ತೀಣಿ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಸ ತೀಣಿ ಅನುಲೋಮಾನಿ, ತಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಂ ಗೋತ್ರಭು, ಪಞ್ಚಮಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ, ದ್ವೇ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಸ ಚತ್ತಾರಿ ಅನುಲೋಮಾನಿ, ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಮಂ ಗೋತ್ರಭು, ಛಟ್ಠಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ, ಏಕಂ ಫಲಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಫಲಂ। ಕಾಲನ್ತರಫಲಂ ಪನ ಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಞ್ಚ ಏತೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಂ।

೧೩. **ಛಿನ್ನವಟುಮಾನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಂ ತಂ ತಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ ಪಚ್ಛಾ ಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ। **ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣ**ನ್ತಿ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಂ। **ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಚ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಚಿತ್ತಂ, ವಿಮುತ್ತಭಾವೋ ವಾ। ತಸ್ಸಾ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಜಾನನಂ ಞಾಣಂ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣಂ। ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತಭಾವಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ನ ವಿನಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀತಿ ಏತೇನ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। "ವಿಮುತ್ತಸ್ಮಿಂ ವಿಮುತ್ತಮಿತಿ ಞಾಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೨೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೮) ಹಿ ಇದಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಪನ ಅವುತ್ತಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾವ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಚ -

"ವುತ್ತಮ್ಹಿ ಏಕಧಮ್ಮೇ, ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ತೇನ।
ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇ, ಇತಿ ವುತ್ತೋ ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರೋ"ತಿ॥ (ನೇತ್ತಿ॰ ೪.೫ ನಿದ್ದೇಸವಾರ)।

ಅಥ ವಾ ಅರಹತೋ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಭಾವಾ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೪. **ತದಾ ಸಮುದಾಗತೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ತದಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಚ ಸಮುದಾಗತೇ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಚ ಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಚ ಸಮಾಗತೇ ಸಮ್ಪತ್ತೇ ಸಮಙ್ಗಿಭೂತೇ ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮೇ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಸ್ಸನಾ ಪೇಕ್ಖಣಾ ಪಜಾನನಾ ಪಞ್ಞಾ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಭುಸಂ ಪಸ್ಸನಂ ಜಾನನಂ ಞಾಣಂ। ಇಮಿನಾ ಚ ಞಾಣದ್ವಯೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚಿತ್ತಂ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ, ತತೋ ಭವಙ್ಗಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತ್ಥಾಯ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಜವನಾನೀತಿ। ಪುನ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ತೇನೇವ ನಯೇನ ಫಲಾದೀನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತ್ಥಾಯ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏಸ ಮಗ್ಗಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಫಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಪಹೀನಕಿಲೇಸೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ಸೋ ಹಿ "ಇಮಿನಾ ವತಾಹಂ ಮಗ್ಗೇನ ಆಗತೋ"ತಿ ಮಗ್ಗಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತತೋ "ಅಯಂ ಮೇ ಆನಿಸಂಸೋ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ಫಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತತೋ "ಇಮೇ ನಾಮ ಮೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ"ತಿ ಪಹೀನಕಿಲೇಸೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತತೋ "ಇಮೇ ನಾಮ ಮೇ ಕಿಲೇಸಾ ಅವಸಿಟ್ಠಾ"ತಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಜ್ಝೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಅವಸಾನೇ "ಅಯಂ

ಮೇ ಧಮ್ಮೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪಟಿಲದ್ಧೋ"ತಿ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ಇತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ, ಏವಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮೀನಮ್ಪಿ। ಅರಹತೋ ಪನ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಚತ್ತಾರಿಯೇವ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ। ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋಯೇವ ಚೇಸೋ। ಪಹೀನಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಹೋತಿ ವಾ ನ ವಾ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಅಭಾವತೋಯೇವ ಮಹಾನಾಮೋ ಸಕ್ಕೋ ಭಗವನ್ತಂ ಪುಚ್ಛಿ "ಕೋಸು ನಾಮ ಮೇ ಧಮ್ಮೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅಪ್ಪಹೀನೋ, ಯೇನ ಮೇ ಏಕದಾ ಲೋಭಧಮ್ಮಾಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ತಿಟ್ಠನ್ತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೫)।

ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಾದೀನಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ವಿಭಾವನತ್ಥಾಯ ಅಯಂ ಉಪಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಯಥಾ ಪುರಿಸೋ "ಮಚ್ಛೇ ಗಹೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಮಚ್ಛಖಿಪ್ಪಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತದನುರೂಪೇ ಉದಕೇ ಓಸಾರೇತ್ವಾ ಖಿಪ್ಪಮುಖೇನ ಹತ್ಥಂ ಓತಾರೇತ್ವಾ ಅನ್ತೋಉದಕೇ ಕಣ್ಹಸಪ್ಪಂ ಮಚ್ಛಸಞ್ಞಾಯ ಗೀವಾಯ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಮಹಾ ವತ ಮಯಾ ಮಚ್ಛೋ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ತುಟ್ಠೋ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸೋವತ್ಥಿಕತ್ತಯದಸ್ಸನೇನ "ಸಪ್ಪೋ"ತಿ ಸಞ್ಜಾನಿತ್ವಾ ಭೀತೋ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ಗಹಣೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ನೋ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮೋ ಹುತ್ವಾ ಮುಞ್ಚನಸ್ಸ ಉಪಾಯಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅಗ್ಗನಙ್ಗುಟ್ಠತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹತ್ಥಂ ನಿಬ್ಬೇಠೇತ್ವಾ ಬಾಹಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಉಪರಿಸೀಸೇ ದ್ವೇ ತಯೋ ವಾರೇ ಪರಿಬ್ಭಮೇತ್ವಾ ಸಪ್ಪಂ ದುಬ್ಬಲಂ ಕತ್ವಾ "ಗಚ್ಛ ರೇ ದುಟ್ಠಸಪ್ಪಾ"ತಿ ನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ವೇಗೇನ ಥಲಂ ಆರುಯ್ಹ ಠಿತೋವ "ಮಹನ್ತಸ್ಸ ವತ ಭೋ ಸಪ್ಪಸ್ಸ ಮುಖತೋ ಮುತ್ತೋಮ್ಹೀ"ತಿ ಹಟ್ಠೋ ಆಗತಮಗ್ಗಂ ಓಲೋಕೇಯ್ಯ।

ತತ್ಥ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಮಚ್ಛಸಞ್ಞಾಯ ಕಣ್ಹಸಪ್ಪಂ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತುಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಆದಿತೋ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿವಸೇನ ಭಯಾನಕಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ನಿಚ್ಚಾದಿಸಞ್ಞಾಯ "ಅಹಂ ಮಮಾ"ತಿ ದಿಟ್ಠಿತಣ್ಹಾಹಿ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತುಸ್ಸನಂ, ತಸ್ಸ ಖಿಪ್ಪಮುಖತೋ ಸಪ್ಪಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಸೋವತ್ಥಿಕತ್ತಯಂ ದಿಸ್ವಾ "ಸಪ್ಪೋ"ತಿ ಸಞ್ಜಾನನಂ ವಿಯ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದೀಹಿ ಞಾಣೇಹಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ದಿಸ್ವಾ "ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾ"ತಿ ತಸ್ಸ ವವತ್ಥಾಪನಂ , ತಸ್ಸ ಭಾಯನಂ ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ, ಸಪ್ಪೇ ಆದೀನವದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ, ಸಪ್ಪಗಹಣೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನಂ ವಿಯ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ, ಸಪ್ಪಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮತಾ ವಿಯ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ, ಮುಞ್ಚನಸ್ಸ ಉಪಾಯಕರಣಂ ವಿಯ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ, ಸಪ್ಪಂ ಪರಿಬ್ಭಮೇತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲಂ ಕತ್ವಾ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಡಂಸಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥಭಾವಪಾಪನಂ ವಿಯ ತಿಲಕ್ಖಣಾರೋಪನೇನ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನುಲೋಮಞಾಣೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಬ್ಭಮೇತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ನಿಚ್ಚಸುಖತ್ತಾಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಪಾಪನಂ, ಸಪ್ಪವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಯ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ, ಸಪ್ಪಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಥಲಂ ಆರುಯ್ಹ ಠಾನಂ ವಿಯ ನಿಬ್ಬಾನಥಲಂ ಆರುಯ್ಹ ಠಿತಂ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಂ, ಹಟ್ಠಸ್ಸ ಆಗತಮಗ್ಗೋಲೋಕನಂ ವಿಯ ಮಗ್ಗಾದಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣನ್ತಿ।

ಇಮೇಸಞ್ಚ ಸುತಮಯಞಾಣಾದೀನಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೇನ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೇನ ಚ ದೇಸನಕ್ಕಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇಸು ಪಠಮಂ ಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಹೋತಿ, ತತೋ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

"ಲೋಕುತ್ತರಂ ಝಾನಂ ಭಾವೇತಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಂ ಅಪಚಯಗಾಮಿಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ಪಹಾನಾಯ, ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ತನುಭಾವಾಯ, ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಾಯ, ರೂಪರಾಗಅರೂಪರಾಗಮಾನಉದ್ಧಚ್ಚಅವಿಜ್ಜಾನಂ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಾಯಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೭೭, ೩೬೧-೩೬೩) ಚ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂಯೇವ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಟಿಪತ್ತಾನುರೂಪೇನೇವ ಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸ್ಸ ಆದಿಭಾವೋ ಯುಜ್ಜತಿ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಕ್ಕಮೋ ಪನ ದಸ್ಸಿತೋಯೇವ। ಸೋ ಪನ ಕಮೋ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ ದೇಸನಕ್ಕಮೋತಿ।

“ಪಠಮಂ ಕಲಲಂ ಹೋತಿ, ಕಲಲಾ ಹೋತಿ ಅಬ್ಬುದಂ।

ಅಬ್ಬುದಾ ಜಾಯತೇ ಪೇಸಿ, ಪೇಸಿ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀ ಘನೋ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೫) -

ಏವಮಾದಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ। “ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ, ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೮) ಏವಮಾದಿ ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ। “ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀ”ತಿ ಏವಮಾದಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ। “ಕಾಮಾವಚರಾ ಧಮ್ಮಾ, ರೂಪಾವಚರಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅರೂಪಾವಚರಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೯೩-೯೫) ಏವಮಾದಿ ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ। “ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಞ್ಚ ಬಲಾನಿ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೩; ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೧; ಚೂಳನಿ॰ ಮೇತ್ತಗೂಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೨೨) ವಾ, “ಅನುಪುಬ್ಬಿಕಥಂ ಕಥೇಸಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ದಾನಕಥಂ ಸೀಲಕಥಂ ಸಗ್ಗಕಥಂ ಕಾಮಾನಂ ಆದೀನವಂ ಓಕಾರಂ ಸಂಕಿಲೇಸಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಆನಿಸಂಸಂ ಪಕಾಸೇಸೀ”ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೩೧; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೮; ೨.೮೩) ವಾ ಏವಮಾದಿ ದೇಸನಕ್ಕಮೋ। ಇಧ ಪನ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ಚ ತದುಭಯವಸೇನ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದೇಸಿತತ್ತಾ ದೇಸನಕ್ಕಮೋ ಚಾತಿ ತಯೋ ಕಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೫. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಸರೂಪೇನ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನಞಾಣಂ ನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚಧಾ ನಾಮರೂಪಪ್ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅಜ್ಝತ್ತವವತ್ಥಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ವತ್ಥುನಾನತ್ತೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಸಕಲೇ ಹಿ ನಾಮರೂಪೇ ವುತ್ತೇ ಯಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ಯಞ್ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇಸ್ಸತಿ। ಲೋಕುತ್ತರನಾಮಞ್ಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಞ್ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ, ನ ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಅವಿಪಸ್ಸನೂಪಗತ್ತಾ। ತತ್ಥ **ಅಜ್ಝತ್ತವವತ್ಥಾನೇ**ತಿ “ಏವಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಮಯಂ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹಣಂ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಾತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಾ। **ಅಜ್ಝತ್ತ**ಸದ್ದೋ ಪನಾಯಂ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತೇ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತೇ ವಿಸಯಜ್ಝತ್ತೇತಿ ಚತೂಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ । “ತೇನ, ಆನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖುನಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಸಣ್ಠಪೇತಬ್ಬಂ, ಅಜ್ಝತ್ತರತೋ ಸಮಾಹಿತೋ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೩೬೨) ಹಿ ಅಯಂ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತೇ ದಿಸ್ಸತಿ। “ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೮; ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೧), ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೩) ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತೇ। “ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೨೦) ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತೇ। “ಅಯಂ ಖೋ, ಪನಾನನ್ದ, ವಿಹಾರೋ ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಯದಿದಂ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಞ್ಞತಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೭) ವಿಸಯಜ್ಝತ್ತೇ, ಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ ಹಿ ಬುದ್ಧಾನಂ ಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ಇಧ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇಸಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾನಂ ವವತ್ಥಾನೇ ಅಜ್ಝತ್ತವವತ್ಥಾನೇ। **ವತ್ಥುನಾನತ್ತೇ**ತಿ ವತ್ಥೂನಂ ನಾನಾಭಾವೇ, ನಾನಾವತ್ಥೂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಜವನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಭವಙ್ಗಮನೋಪಿ ಚಕ್ಖಾದಿಪಞ್ಚಕಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ ವತ್ಥೂತಿ ವುತ್ತೋ। ಆವಜ್ಜನಮ್ಪಿ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಮೇವ ಕಾತಬ್ಬಂ।

ಬಹಿದ್ಧಾತಿ ಛಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತೇಹಿ ಬಹಿಭೂತೇಸು ತೇಸಂ ವಿಸಯೇಸು। **ಗೋಚರನಾನತ್ತೇ**ತಿ ವಿಸಯನಾನತ್ತೇ।

೧೭. **ಚರಿಯಾವವತ್ಥಾನೇ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾಅಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾಞಾಣಚರಿಯಾವಸೇನ ಚರಿಯಾನಂ ವವತ್ಥಾನೇ। “ಚರಿಯವವತ್ಥಾನೇ”ತಿ ರಸ್ಸಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಪಠನ್ತಿ।

೧೮. **ಚತುಧಮ್ಮವವತ್ಥಾನೇ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಆದೀನಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಚತುನ್ನಂ ಚತುನ್ನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವವತ್ಥಾನೇ। **ಭೂಮೀ**ತಿ ಚ “ಭೂಮಿಗತಞ್ಚ ವೇಹಾಸಟ್ಠಞ್ಚಾ”ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೬) ಪಥವಿಯಂ ವತ್ತತಿ।

“ಅಭೂಮಿಂ ತಾತ, ಮಾ ಸೇವಾ”ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೬.೩೪) ವಿಸಯೇ। “ಸುಖಭೂಮಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರೇ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೯೮೮) ಉಪ್ಪಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ। ಇಧ ಪನ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ವತ್ತತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದೇತಿಪಿ ವದನ್ತಿ।

೧೯. **ನವಧಮ್ಮವವತ್ಥಾನೇ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ಪಾಮೋಜ್ಜಮೂಲಕವಸೇನ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಮೂಲಕವಸೇನ ಚ ನವನ್ನಂ ನವನ್ನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವವತ್ಥಾನೇ। ಇಮೇಸು ಚ ಪಞ್ಚಸು ಞಾಣೇಸು ಪಠಮಂ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮಾ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಾತಿ ವತ್ಥುನಾನತ್ತೇ ಞಾಣಂ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಂ, ತತೋ ತೇಸಂ ವಿಸಯಾ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಾತಿ ತದನನ್ತರಂ ಗೋಚರನಾನತ್ತೇ ಞಾಣಂ ವುತ್ತಂ, ತತೋ ಪರಾನಿ ತೀಣಿ ಞಾಣಾನಿ ತಿಣ್ಣಂ ಚತುನ್ನಂ ನವನ್ನಂ ವಸೇನ ಗಣನಾನುಲೋಮೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

೨೦. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ನಾಮರೂಪಸ್ಸೇವ ಪಭೇದತೋ ವವತ್ಥಾಪನಞಾಣಂ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ, ತದನನ್ತರಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ, ತದನನ್ತರಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಪರಿಞ್ಞಾ। ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಾ ಚ ಭಾವನಾಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಞಾತಟ್ಠೇ ಞಾಣಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತಿಸ್ಸೋ ಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ಚ। ತತ್ಥ “ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ ರೂಪಂ, ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಾ ವೇದನಾ”ತಿ ಏವಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ **ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ** ನಾಮ। “ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ, ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ಅನತ್ತಾ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ **ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ** ನಾಮ। ತೇಸುಯೇವ ಪನ ಧಮ್ಮೇಸು ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಪಜಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾವ **ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅನ್ತರೇ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಸ್ಸೇವ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಹೋತಿ। ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅನ್ತರೇ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಸ್ಸೇವ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಹೋತಿ। ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ “ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತಿ, ದುಕ್ಖತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸುಖಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತಿ, ಅನತ್ತತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅತ್ತಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತಿ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ನನ್ದಿಂ ಪಜಹತಿ, ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ ರಾಗಂ ಪಜಹತಿ, ನಿರೋಧೇನ್ತೋ ಸಮುದಯಂ ಪಜಹತಿ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೋ ಆದಾನಂ ಪಜಹತೀ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೨) ಏವಂ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಪಹಾನಸಾಧಿಕಾನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ **ಅಭಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಭಾವೇನ ಜಾನನಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಹಿ ಸೋಭನಟ್ಠೇನ ಅಭಿಸದ್ದೇನ “ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವಜಾನನವಸೇನ ಸೋಭನಂ ಜಾನನ”ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಞಾತಟ್ಠೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಜಾನನಸಭಾವಂ ಞಾಣಂ।

೨೧. **ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಜಾನನಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಹಿ ಬ್ಯಾಪನಟ್ಠೇನ ಪರಿಸದ್ದೇನ “ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಕಿಚ್ಚಸಮಾಪನವಸೇನ ವಾ ಬ್ಯಾಪಿತಂ ಜಾನನ”ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಪರಿಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ತೀರಣಟ್ಠೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಣಸಭಾವಂ, ಸಮ್ಮಸನಸಭಾವಂ ವಾ ಞಾಣಂ।

೨೨. **ಪಹಾನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದೀನಂ ಪಜಹನಾ ಪಞ್ಞಾ, ಪಜಹತೀತಿ ವಾ, ಪಜಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಪಹಾನಂ। **ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಚಜನಸಭಾವಂ ಞಾಣಂ।

೧೩. **ಭಾವನಾಪಞ್ಞಾ**ತಿ ವಡ್ಢನಪಞ್ಞಾ। **ಏಕರಸಟ್ಠೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏಕಕಿಚ್ಚಸಭಾವಂ ಞಾಣಂ, ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ವಾ ಏಕರಸಸಭಾವಂ ಞಾಣಂ।

೧೪. **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ವಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣಪಞ್ಞಾ। **ಫಸ್ಸನಟ್ಠೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ತದುಭಯವಸೇನೇವ ವಿನ್ದನಸಭಾವಂ ಞಾಣಂ।

೧೫-೧೮. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಪಹಾನಭಾವನಾಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಞಾಣಾನಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತದನನ್ತರಂ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನಂಯೇವ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ ಅತ್ಥೋ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ವಿಯ ಪಾಕಟೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಚಾತಿ ಪಠಮಂ **ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಂ** ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಹೇತುಧಮ್ಮವಿಸಯತ್ತಾ ತದನನ್ತರಂ **ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಂ,** ತದುಭಯಸ್ಸ ನಿರುತ್ತಿವಿಸಯತ್ತಾ ತದನನ್ತರಂ **ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಂ,** ತೇಸು ತೀಸುಪಿ ಞಾಣೇಸು ಪವತ್ತನತೋ ತದನನ್ತರಂ **ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಂ**। ಪ-ಕಾರಂ ದೀಘಂ ಕತ್ವಾ ಚ ಪಠನ್ತಿ।

೧೯-೨೦. ಇತೋ ಪರಾನಿ ವಿಹಾರಟ್ಠೇ ಞಾಣಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಞಾಣಾನಿ ಅರಿಯಾನಂಯೇವ ಸಮ್ಭವತೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಭೇದತೋ ಚ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ವಿಹಾರಟ್ಠೇ ಞಾಣಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಹೋತಿ, ಸಮಾಪತ್ತಟ್ಠೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಧಮ್ಮಸಭಾವೇ ಞಾಣಞ್ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾಯಂ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೦) ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ ವುತ್ತಂ। ನಿಬ್ಬಾನೇ ಞಾಣಂ ಪನ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಏವ। ತತ್ಥ **ವಿಹಾರನಾನತ್ತೇ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ನಾನಾವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರೇ। **ವಿಹಾರಟ್ಠೇ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರಸಭಾವೇ। **ವಿಹಾರೋ**ತಿ ಚ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಏವ। **ಸಮಾಪತ್ತಿನಾನತ್ತೇ**ತಿ ಅನಿಮಿತ್ತಾದಿವಸೇನ ನಾನಾಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ। **ಸಮಾಪತ್ತೀ**ತಿ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಫಲಭೂತಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾ। **ವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತಿನಾನತ್ತೇ**ತಿ ಉಭಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

೨೧. ತತೋ ವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಸಾಧಕಸ್ಸ ''ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನೇ ಪಞ್ಞಾ''ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಆಸವಸಮುಚ್ಛೇದಸಮತ್ಥತಂ ಅನನ್ತರಫಲದಾಯಕತ್ತಞ್ಚ ಕಾರಣೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಅಪರೇನಾಕಾರೇನ ವತ್ತುಕಾಮೇನ ತದೇವ ''ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಞಾಣ''ನ್ತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಅವಿಕ್ಖೇಪಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ**ತಿ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ತೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವಿಕ್ಖೇಪೋ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ನ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ, ಉದ್ಧಚ್ಚಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಪರಿಸುದ್ಧಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಂ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಂ ಅವಿಕ್ಖೇಪಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅವಿಕ್ಖೇಪಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಞ್ಹಿ ಆಸವಸಮುಚ್ಛೇದಸ್ಸ ಅನನ್ತರಫಲದಾಯಕತ್ತಸ್ಸ ಚ ಕಾರಣವಚನಂ। **ಆಸವಸಮುಚ್ಛೇದೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಆಸವನ್ತೀತಿ ಆಸವಾ, ಚಕ್ಖುತೋಪಿ…ಪೇ॰… ಮನತೋಪಿ ಸನ್ದನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಧಮ್ಮತೋ ಯಾವ ಗೋತ್ರಭುಂ, ಓಕಾಸತೋ ಯಾವ ಭವಗ್ಗಂ ಸವನ್ತೀತಿ ವಾ ಆಸವಾ, ಏತಂ ಧಮ್ಮಂ ಏತಞ್ಚ ಓಕಾಸಂ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನ್ತೋಕರಣತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಂ ಆ-ಕಾರೋ। ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಕಟ್ಠೇನ ಮದಿರಾದಯೋ ಆಸವಾ ವಿಯಾತಿಪಿ ಆಸವಾ। ಲೋಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಕಾ ಮದಿರಾದಯೋ ಆಸವಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯದಿ ಚ ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಕಟ್ಠೇನ ಆಸವಾ, ಏತೇಯೇವ ಭವಿತುಮರಹನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

> ''ಪುರಿಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ, ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ನಾಹೋಸಿ, ಅಥ ಪಚ್ಛಾ ಸಮಭವೀ''ತಿಆದಿ।

ಆಯತಂ ವಾ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸವನ್ತಿ ಪಸವನ್ತೀತಿಪಿ ಆಸವಾ, ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದೋ। **ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಕಾಮಾಸವಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಆಸವಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದೇ ಪಞ್ಞಾ।

ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಸಮನನ್ತರಂ ನಿಯಮೇನೇವ ಫಲಪ್ಪದಾನತೋ ಆನನ್ತರಿಕೋತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ಮಗ್ಗಸಮಾಧಿ। ನ ಹಿ ಮಗ್ಗಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಸ್ಸ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿನಿಸೇಧಕೋ ಕೋಚಿ ಅನ್ತರಾಯೋ ಅತ್ಥಿ। ಯಥಾಹ -

"ಅಯಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಅಸ್ಸ, ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಚ ಉಡ್ಡಯ್ಹನವೇಲಾ ಅಸ್ಸ, ನೇವ ತಾವ ಕಪ್ಪೋ ಉಡ್ಡಯ್ಹೇಯ್ಯ, ಯಾವಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಠಿತಕಪ್ಪೀ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ಠಿತಕಪ್ಪಿನೋ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೧೭)।

ಇದಂ ತೇನ ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ।

೩೩. ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಫಲಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಅರಿಯಾನಂಯೇವ ಸಮ್ಭವತೋ ಇಮಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಅರಣವಿಹಾರಞಾಣಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ರಾಪಿ ಚ ಅರಹತೋಯೇವ ಸತತಮೇವ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ ಅರಣವಿಹಾರೇ ಞಾಣಂ ಪಠಮಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ತದನನ್ತರಂ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತಾನಂ ಸಮ್ಭವೇಪಿ ಬಹುಸಮ್ಭಾರತ್ತಾ ವಿಸೇಸೇನ ಚ ನಿರೋಧಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಮತತ್ತಾ ಚ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ತದನನ್ತರಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಕಾಲನ್ತರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಕಾಲಂ ಆಹಚ್ಚ ಠಿತತ್ತಾ ದೀಘಕಾಲಿಕನ್ತಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇ ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ತದನನ್ತರಂ ಸಮಸೀಸಟ್ಠಸ್ಸ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಖಯಾನನ್ತರಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಕಾಲಂ ಆಹಚ್ಚ ಠಿತತ್ತಾ ರಸ್ಸಕಾಲಿಕನ್ತಿ ಸಮಸೀಸಟ್ಠೇ ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಸನ್ತೋ ಚಾತಿ ಚ**-ಕಾರೋ ದಸ್ಸನಾಧಿಪತೇಯ್ಯಞ್ಚ ಸನ್ತೋ ವಿಹಾರಾಧಿಗಮೋ ಚ ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತತಾ ಚಾತಿ ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬೋ। **ದಸ್ಸನನ್ತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ, ಅಧಿಪತಿಯೇವ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಅಧಿಪತಿತೋ ವಾ ಆಗತತ್ತಾ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ದಸ್ಸನಞ್ಚ ತಂ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಞ್ಚಾತಿ **ದಸ್ಸನಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ**। ವಿಹರತೀತಿ ವಿಹಾರೋ, ವಿಹರನ್ತಿ ತೇನ ವಾತಿ ವಿಹಾರೋ, ಅಧಿಗಮ್ಮತಿ ಪಾಪುಣೀಯತೀತಿ ಅಧಿಗಮೋ, ವಿಹಾರೋ ಏವ ಅಧಿಗಮೋ **ವಿಹಾರಾಧಿಗಮೋ**। ಸೋ ಚ ಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹವಿರಹಿತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ **ಸನ್ತೋ**। ಸೋ ಚ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಪಞ್ಞಾ। ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ಅತಪ್ಪಕಟ್ಠೇನ ಚ **ಪಣೀತೋ,** ಪಧಾನಭಾವಂ ನೀತೋತಿ ವಾ ಪಣೀತೋ, ಪಣೀತೇ ಅಧಿಮುತ್ತೋ ವಿಸಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ತಪ್ಪರಮೋ ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತತಾ**। ಸಾ ಚ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಾಧಿಮುತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾ ಏವ।

ಅರಣವಿಹಾರೇತಿ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸವಿಹಾರೇ। ರಾಗಾದಯೋ ಹಿ ರಣನ್ತಿ ಸತ್ತೇ ಚುಣ್ಣೇನ್ತಿ ಪೀಳೇನ್ತೀತಿ ರಣಾ, ರಣನ್ತಿ ಏತೇಹಿ ಸತ್ತಾ ಕನ್ದನ್ತಿ ಪರಿದೇವನ್ತೀತಿ ವಾ ರಣಾ। ವುತ್ತೋ ತಿವಿಧೋಪಿ ವಿಹಾರೋ। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ರಣಾತಿ ಅರಣೋ। ವಿವಿಧೇ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಹರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಿಹಾರೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಅರಣೇ ವಿಹಾರೇ। ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೮೨) ವುತ್ತಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಚ ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತತಾಯ ಏವ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾಯ ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ಯಾ ಚ ಅರಣವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತನ್ತೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೩ ಆದಯೋ) ಭಗವತಾ ದೇಸಿತಾ ಅರಣಪಟಿಪದಾ, ಸಾಪಿ ಇಮಿನಾವ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ । ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಭಗವತಾ -

> "ಅರಣವಿಭಙ್ಗಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ...ಪೇ॰... ನ ಕಾಮಸುಖಂ ಅನುಯುಞ್ಜೇಯ್ಯ ಹೀನಂ ಗಮ್ಮಂ ಪೋಥುಜ್ಜನಿಕಂ ಅನರಿಯಂ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ, ನ ಚ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಂ ಅನುಯುಞ್ಜೇಯ್ಯ ದುಕ್ಖಂ ಅನರಿಯಂ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ। ಏತೇ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅನುಪಗಮ್ಮ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಚಕ್ಖುಕರಣೀ ಞಾಣಕರಣೀ ಉಪಸಮಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಬೋಧಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಉಸ್ಸಾದನಞ್ಚ ಜಞ್ಞಾ, ಅಪಸಾದನಞ್ಚ ಜಞ್ಞಾ, ಉಸ್ಸಾದನಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ಅಪಸಾದನಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ನೇವುಸ್ಸಾದೇಯ್ಯ ನ ಅಪಸಾದೇಯ್ಯ, ಧಮ್ಮಮೇವ ದೇಸೇಯ್ಯ। ಸುಖವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಜಞ್ಞಾ, ಸುಖವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಞತ್ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಖಮನುಯುಞ್ಜೇಯ್ಯ, ರಹೋವಾದಂ ನ ಭಾಸೇಯ್ಯ, ಸಮ್ಮುಖಾ ನ ಖೀಣಂ ಭಣೇ, ಅತರಮಾನೋವ ಭಾಸೇಯ್ಯ ನೋ ತರಮಾನೋ, ಜನಪದನಿರುತ್ತಿಂ

ನಾಭಿನಿವೇಸೇಯ್ಯ, ಸಮಞ್ಞಂ ನಾತಿಧಾವೇಯ್ಯಾತಿ। ಅಯಮುದ್ದೇಸೋ ಅರಣವಿಭಙ್ಗಸ್ಸ …ಪೇ॰… ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯೋ ಕಾಮಪಟಿಸನ್ಧಿಸುಖಿನೋ ಸೋಮನಸ್ಸಾನುಯೋಗಂ ಅನನುಯೋಗೋ ಹೀನಂ…ಪೇ॰… ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ, ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅವಿಘಾತೋ ಅನುಪಾಯಾಸೋ ಅಪರಿಳಾಹೋ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪದಾ। ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋ…ಪೇ॰… ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯೋ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಂ ಅನನುಯೋಗೋ ದುಕ್ಖಂ ಅನರಿಯಂ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ। ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ …ಪೇ॰… ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋ। ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಾಯಂ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ…ಪೇ॰… ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋ…ಪೇ॰… ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಾಯಂ ನೇವುಸ್ಸಾದನಾ ನ ಅಪಸಾದನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಚ, ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋ…ಪೇ॰… ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯದಿದಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸುಖಂ ಪವಿವೇಕಸುಖಂ ಉಪಸಮಸುಖಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಸುಖಂ, ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋ…ಪೇ॰… ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯ್ವಾಯಂ ರಹೋವಾದೋ ಭೂತೋ ತಚ್ಛೋ ಅತ್ಥಸಂಹಿತೋ, ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋ …ಪೇ॰… ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯ್ವಾಯಂ ಸಮ್ಮುಖಾ ಖೀಣವಾದೋ ಭೂತೋ ತಚ್ಛೋ ಅತ್ಥಸಂಹಿತೋ, ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋ…ಪೇ॰… ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯದಿದಂ ಅತರಮಾನಸ್ಸ ಭಾಸಿತಂ, ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋ…ಪೇ॰… ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯ್ವಾಯಂ ಜನಪದನಿರುತ್ತಿಯಾ ಚ ಅನಭಿನಿವೇಸೋ ಸಮಞ್ಞಾಯ ಚ ಅನತಿಸಾರೋ, ಅದುಕ್ಖೋ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ…ಪೇ॰… ತಸ್ಮಾ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅರಣೋತಿ। ತಸ್ಮಾತಿಹ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸರಣಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮ, ಅರಣಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮ। ಸರಣಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಞತ್ವಾ ಅರಣಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಞತ್ವಾ ಅರಣಂ ಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮಾತಿ ಏವಞ್ಹಿ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಸುಭೂತಿ ಚ ಪನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕುಲಪುತ್ತೋ ಅರಣಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ''ತಿ।

ತತ್ಥ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ದಸ್ಸನಾಧಿಪತೇಯ್ಯೇನ ಚ ಸನ್ತೇನ ವಿಹಾರಾಧಿಗಮೇನ ಚ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಕಾಮಸುಖಂ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಂ ಅನನುಯೋಗೋ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಏವ। ಅರಹತೋ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಭಾಗಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಹೋತಿ, ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಮಗ್ಗವಸೇನ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಚ। ಸೇಸಾ ಪನ ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತತಾಯ ಏವ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಹನ್ತೋ ಅರಣವಿಹಾರಿನೋ, ಅಞ್ಞೇ ಅರಹನ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಾ ''ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನೇ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನಾ''ತಿ ''ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನೇ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನಾ''ತಿ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನಾಪಿ ಉಸ್ಸಾದನಾಪಸಾದನಾನಿ ಕತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಿ। **ಸುಭೂತಿತ್ಥೇರೋ** ಪನ ''ಅಯಂ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪದಾ, ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪದಾ''ತಿ ಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ। ತೇನೇವ ಭಗವಾ ತಂಯೇವ ಅರಣಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ಚ ವಣ್ಣೇಸಿ, ''ಏತದಗ್ಗಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಮ ಸಾವಕಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಅರಣವಿಹಾರೀನಂ ಯದಿದಂ ಸುಭೂತೀ''ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೮, ೨೦೧) ಚ ಅರಣವಿಹಾರೀನಂ ಅಗ್ಗಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇಸೀತಿ।

೩೮. **ದ್ವೀಹಿ ಬಲೇಹೀತಿ** ಸಮಥಬಲವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇಹಿ। **ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾತಿ** ಯುತ್ತತ್ತಾ ಪರಿಪುಣ್ಣತ್ತಾ ವಾ। **ತಯೋ ಚಾತಿ** ವಿಭತ್ತಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ತಿಣ್ಣಞ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಙ್ಖಾರಾನನ್ತಿ** ವಚೀಸಙ್ಖಾರಕಾಯಸಙ್ಖಾರಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾನಂ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾತಿ** ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ಥಂ ನಿರೋಧತ್ಥಂ, ಅಪ್ಪವತ್ತತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸೋಳಸಹೀತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಿ ಅಟ್ಠ, ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಅಟ್ಠಾತಿ ಸೋಳಸಹಿ। **ಞಾಣಚರಿಯಾಹೀತಿ** ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತೀಹಿ। **ನವಹೀತಿ** ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿ ತದುಪಚಾರೋ ಚಾತಿ ನವಹಿ। **ವಸಿಭಾವತಾ ಪಞ್ಞಾತಿ** ಲಹುತಾ, ಯಥಾಸುಖವತ್ತನಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ವಸೋ, ಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ವಸೀ, ವಸಿನೋ ಭಾವೋ ವಸಿಭಾವೋ, ವಸಿಭಾವೋ ಏವ ವಸಿಭಾವತಾ, ಯಥಾ ಪಾಟಿಕುಲ್ಯಮೇವ ಪಾಟಿಕುಲ್ಯತಾ। ಏವಂವಿಧಾ ಪಞ್ಞಾ ವಸಿಭಾವತಾಯ ಪಞ್ಞಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಸಿ-ಕಾರಂ ದೀಘಂ ಕತ್ವಾ ಚ ಪಠನ್ತಿ। ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಚ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಚ ಞಾಣಚರಿಯಾಹಿ ಚ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾಹಿ ಚಾತಿ ಚ-ಕಾರೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಬ್ಬೋ।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣನ್ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತಾನಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಞಾಣಂ, ಯಥಾ ಅಜಿನಮ್ಹಿ ಹಞ್ಞತೇ ದೀಪೀತಿ। **ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತೀ**ತಿ ಚ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸ್ಸ ಅಭಾವಮತ್ತಂ, ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಂ ಅಭಾವಮತ್ತತ್ತಾ ನಿರೋಧೋತಿ ಚ। ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜೀಯತಿ ನಾಮಾತಿ ಸಮಾಪತ್ತೀತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

೩೭. ಸಮ್ಮಪಜಾನಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಮಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಮ್ಪಜಾನೋ। ತಸ್ಸ ಸಮ್ಪಜಾನಸ್ಸ। **ಪವತ್ತಪರಿಯಾದಾನೇ**ತಿ ಪವತ್ತನಂ ಪವತ್ತಂ, ಸಮುದಾಚಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಲೇಸಪವತ್ತಂ ಖನ್ಧಪವತ್ತಞ್ಚ। ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಯಾದಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯೋ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ಪವತ್ತಪರಿಯಾದಾನಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತಪರಿಯಾದಾನೇ। **ಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ಅರಹತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ।

೩೮. ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ। **ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛೇದೇ**ತಿ ಸನ್ತತಿಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ನಿರೋಧೇ। **ನಿರೋಧೇ ಚ ಅನುಪಟ್ಠಾನತಾ**ತಿ ನಿರೋಧೇ ಗತೇ ಪುನ ನ ಉಪಟ್ಠಾನತಾಯ, ಪುನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮ್ಮಾಸಮುಚ್ಛೇದೇ ಚ ನಿರೋಧೇ ಚ ಅನುಪಟ್ಠಾನತಾ ಚಾತಿ ಚ-ಕಾರೋ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬೋ।

ಸಮಸೀಸಟ್ಠೇ ಞಾಣನ್ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿ ಸತ್ತತಿಂಸ ಸಮಾನಿ, ತಣ್ಹಾದೀನಿ ತೇರಸ ಸೀಸಾನಿ। ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಿತತ್ತಾ ಸಮಾನಿ, ಯಥಾಯೋಗಂ ಪಧಾನತ್ತಾ ಚ ಕೋಟಿತ್ತಾ ಚ ಸೀಸಾನಿ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಇರಿಯಾಪಥೇ ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ರೋಗೇ ವಾ ಸಭಾಗಸನ್ತತಿವಸೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇ ವಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿ ಸಮಾನಿ ಚ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಸೀಸಾನಿ ಚ ಅಸ್ಸ ಸನ್ತೀತಿ ಸಮಸೀಸೀ, ಸಮಸೀಸಿಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಸಮಸೀಸಟ್ಠೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಸೀಸಟ್ಠೇ, ಸಮಸೀಸಿಭಾವೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಇರಿಯಾಪಥೇ ರೋಗೇ ವಾ ಸಭಾಗಸನ್ತತಿವಸೇನ ಜೀವಿತೇ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಇರಿಯಾಪಥೇ ರೋಗೇ ಸಭಾಗಜೀವಿತೇ ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಪತ್ವಾ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಸ್ಸ ಅರಹತೋಯೇವ ಸಮಸೀಸಿಭಾವೋ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಸೀಸಿಭಾವೇ ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ (ಪು॰ ಪ॰ ೧೯), ತಸ್ಸಾ ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಪು॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೯) –

> ''ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮಸೀಸೀ? ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಆಸವಪರಿಯಾದಾನಞ್ಚ ಹೋತಿ ಜೀವಿತಪರಿಯಾದಾನಞ್ಚ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮಸೀಸೀ''ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೧೯)।

''ಸಮಸೀಸಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮ**ನ್ತಿ ಅಪುರೇ ಅಪಚ್ಛಾ, ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಏಕವಾರಂಯೇವ, ಏಕಕಾಲಂಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಯಾದಾನ**ನ್ತಿ ಪರಿಕ್ಖಯೋ। **ಅಯ**ನ್ತಿ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮಸೀಸೀ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಪನೇಸ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ ಇರಿಯಾಪಥಸಮಸೀಸೀ ರೋಗಸಮಸೀಸೀ ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚಙ್ಕಮನ್ತೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಚಙ್ಕಮನ್ತೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಯೋ ಠಿತಕೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಠಿತಕೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಯೋ ನಿಸಿನ್ನೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಯೋ ನಿಪನ್ನೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ನಿಪನ್ನೋವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಯಂ **ಇರಿಯಾಪಥಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಏಕಂ ರೋಗಂ ಪತ್ವಾ ಅನ್ತೋರೋಗೇಯೇವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ತೇನೇವ ರೋಗೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಯಂ **ರೋಗಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ। ಕತರೋ ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀ? ತೇರಸ ಸೀಸಾನಿ। ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸಸೀಸಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ, ಪವತ್ತಸೀಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಯಾದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಪರಿಯಾದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಞ್ಞಂ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಞ್ಞಂ। ಯಸ್ಸ ಚೇತಂ ಸೀಸದ್ವಯಂ ಸಮಂ ಪರಿಯಾದಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸೋ

ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀ ನಾಮ। ಕಥಮಿದಂ ಸಮಂ ಹೋತೀತಿ? ವಾರಸಮತಾಯ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರೇ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಮೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ। ಇಮಾಯ ವಾರಸಮತಾಯ ಏವ ಉಭಯಸೀಸಪರಿಯಾದಾನಮ್ಪಿ ಸಮಂ ಹೋತಿ ನಾಮ। ತೇನಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ 'ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಮೇವ ಚ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ"ತಿ।

೩೭. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸುತಮಯಸೀಲಮಯಭಾವನಾಮಯಞಾಣಾನಿ ವಟ್ಟಪಾದಕಾನಿ ಸಲ್ಲೇಖಾ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಲೋಕುತ್ತರಪಾದಕಾನೇವ ಏತಾನಿ ಚ ಅಞ್ಞಾನಿ ಚ ಞಾಣಾನಿ ಸಲ್ಲೇಖಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚನೀಕಸಲ್ಲೇಖನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಸಮಸೀಸಟ್ಠೇ ಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಸಲ್ಲೇಖಟ್ಠೇ ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಪುಥುನಾನತ್ತತೇಜಪರಿಯಾದಾನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಲೋಕುತ್ತರೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಟ್ಠೇನ ಪುಥೂನಂ ರಾಗಾದೀನಞ್ಚ ನಾನತ್ತಾನಂ ನಾನಾಸಭಾವಾನಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಞ್ಚ ಸನ್ತಾಪನಟ್ಠೇನ "ತೇಜಾ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾನಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾದೀನಞ್ಚ ಪರಿಯಾದಾನೇ ಖೇಪನೇ ಪಞ್ಞಾ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಮ್ಹಿ ಸತ್ತತಿಂಸಭೇದೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಪುಥುಭೂತಾ ನಾನತ್ತಭೂತಾ ಚ ತೇಜಾ ಏವ ತೇಸಂ ಪುಥುಭೂತಾನಂ ನಾನತ್ತಭೂತಾನಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ತೇಜಾನಂ ಪರಿಯಾದಾನೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಜೇಹಿಯೇವ ಪುಥೂನಂ ನಾನತ್ತಾನಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಸಲ್ಲೇಖಟ್ಠೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಸಲ್ಲೇಖತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಸಲ್ಲೇಖೋ, ತಸ್ಮಿಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕೇ ಸತ್ತತಿಂಸಪ್ಪಭೇದೇ ಸಲ್ಲೇಖಸಭಾವೇ ಞಾಣಂ। "ಪರೇ ವಿಹಿಂಸಕಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮಯಮೇತ್ಥ ಅವಿಹಿಂಸಕಾ ಭವಿಸ್ಸಾಮಾತಿ ಸಲ್ಲೇಖೋ ಕರಣೀಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೮೩) ನಯೇನ ಭಗವತಾ ಸಲ್ಲೇಖಸುತ್ತನ್ತೇ ವುತ್ತೋ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಭೇದೋಪಿ ಸಲ್ಲೇಖೋ ಇಮಿನಾ ಸಙ್ಗಹಿತೋಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೮. ಇದಾನಿ ಸಲ್ಲೇಖೇ ಠಿತೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇ ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತಪಹಿತತ್ತಪಗ್ಗಹಟ್ಠೇ**ತಿ ಕೋಸಜ್ಜವಸೇನ ಅಸಲ್ಲೀನೋ ಅಸಙ್ಕುಚಿತೋ ಅತ್ತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತೋ। **ಅತ್ತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ। ಯಥಾಹ -

> "ಉದಕಞ್ಹಿ ನಯನ್ತಿ ನೇತ್ತಿಕಾ, ಉಸುಕಾರಾ ನಮಯನ್ತಿ ತೇಜನಂ।
> ದಾರುಂ ನಮಯನ್ತಿ ತಚ್ಛಕಾ, ಅತ್ತಾನಂ ದಮಯನ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತಾ"ತಿ॥ ಆದಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೮೦-೮೧) -

ಕಾಯೇ ಚ ಜೀವಿತೇ ಚ ಅನಪೇಕ್ಖತಾಯ ಪಹಿತೋ ಪೇಸಿತೋ ವಿಸ್ಸಟ್ಠೋ ಅತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ ಪಹಿತತ್ತೋ। **ಅತ್ತಾ**ತಿ ಅತ್ತಭಾವೋ। ಯಥಾಹ - "ಯಾ ಪನ ಭಿಕ್ಖುನೀ ಅತ್ತಾನಂ ವಧಿತ್ವಾ ವಧಿತ್ವಾ ರೋದೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿ (ಪಾಚಿ॰ ೮೮೦) । ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತೋ ಚ ಸೋ ಪಹಿತತ್ತೋ ಚಾತಿ ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತಪಹಿತತ್ತೋ। ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತೀತಿ ಪಗ್ಗಹೋ, ಪಗ್ಗಹೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ ಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ, ಪಗ್ಗಹಸಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ ಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತಪಹಿತತ್ತಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತಪಹಿತತ್ತಪಗ್ಗಹಟ್ಠೇ। "ತಸ್ಮಾತಿಹ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತುಮ್ಹೇಪಿ ಅಪ್ಪಟಿವಾನಂ ಪದಹೇಯ್ಯಾಥ। ಕಾಮಂ ತಚೋ ಚ ನ್ಹಾರು ಚ ಅಟ್ಠಿ ಚ ಅವಸಿಸ್ಸತು, ಉಪಸುಸ್ಸತು ಸರೀರೇ ಮಂಸಲೋಹಿತಂ। ಯಂ ತಂ ಪುರಿಸಥಾಮೇನ ಪುರಿಸವೀರಿಯೇನ ಪುರಿಸಪರಕ್ಕಮೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಂ, ನ ತಂ ಅಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಸಣ್ಠಾನಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೫) ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತಪಹಿತತ್ತವಚನೇನ ಪಧಾನಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪಟಿವಾನಿತಾ ಅನಿವತ್ತನತಾ ವುತ್ತಾ। ಪಗ್ಗಹಟ್ಠವಚನೇನ ಪನ ಕೋಸಜ್ಜುದ್ಧಚ್ಚವಿಮುತ್ತಂ ಸಮಪ್ಪವತ್ತಂ ವೀರಿಯಂ ವುತ್ತಂ।

ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇ ಞಾಣನ್ತಿ ವೀರಭಾವೋ ವೀರಿಯಂ, ವೀರಾನಂ ವಾ ಕಮ್ಮಂ, ವಿಧಿನಾ ವಾ ನಯೇನ ಉಪಾಯೇನ ಈರಯಿತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವೀರಿಯಂ। ತದೇತಂ ಉಸ್ಸಾಹಲಕ್ಖಣಂ, ಸಹಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನರಸಂ, ಅಸಂಸೀದನಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, "ಸಂವಿಗ್ಗೋ ಯೋನಿಸೋ ಪದಹತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೩) ವಚನತೋ ಸಂವೇಗಪದಟ್ಠಾನಂ, ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಂ ವಾ। ಸಮ್ಮಾ ಆರದ್ಧಂ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಮೂಲಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವೀರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ಆರಮ್ಭೋ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ। ಇಮಿನಾ ಸೇಸಾರಮ್ಭೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ **ಆರಮ್ಭ**ಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮೇ ಆಪತ್ತಿಯಂ ಕಿರಿಯಾಯಂ ವೀರಿಯೇ ಹಿಂಸಾಯಂ ವಿಕೋಪನೇತಿ ಅನೇಕೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಆಗತೋ।

> "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮ್ಭೋತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಭಪಚ್ಚಯಾ।
> ಆರಮ್ಭಾನಂ ನಿರೋಧೇನ, ನತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೪೯) -

ಏತ್ಥ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಭೋತಿ ಆಗತಂ। "ಆರಮ್ಭತಿ ಚ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಚ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೪೨; ಪು॰ ಪ॰ ೧೯೧) ಏತ್ಥ ಆಪತ್ತಿ। "ಮಹಾಯಞ್ಞಾ ಮಹಾರಮ್ಭಾ, ನ ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಮಹಪ್ಫಲಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೦) ಏತ್ಥ ಯೂಪುಸ್ಸಾಪನಾದಿಕಿರಿಯಾ। "ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥ, ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫) ಏತ್ಥ ವೀರಿಯಂ। "ಸಮಣಂ ಗೋತಮಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪಾಣಂ ಆರಮ್ಭನ್ತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೫೧-೫೨) ಏತ್ಥ ಹಿಂಸಾ। "ಬೀಜಗಾಮಭೂತಗಾಮಸಮಾರಮ್ಭಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೩) ಏತ್ಥ ಛೇದನಭಞ್ಜನಾದಿಕಂ ವಿಕೋಪನಂ। ಇಧ ಪನ ವೀರಿಯಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ವೀರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ಆರಮ್ಭೋ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ"ತಿ। ವೀರಿಯಞ್ಹಿ ಆರಭನಕವಸೇನ ಆರಮ್ಭೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇ ಞಾಣಂ। ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತಾ ಪಹಿತತತ್ತಾತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ಅಸಲ್ಲೀನಭಾವೇನ ಪಹಿತಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುರಿಮಪಾಠೋಯೇವ ಸುನ್ದರೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸತಿಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಸಮತಾ ಅಸಲ್ಲೀನತ್ತತಾ, ಸತಿಸಮಾಧಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಸಮತಾ ಪಹಿತತ್ತತಾ, ಸತ್ತನ್ನಂ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಸಮತಾ ಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ"ತಿ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

೩೯. ಇದಾನಿ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸಿದ್ಧಂ ಮಗ್ಗಫಲಂ ಪತ್ತೇನ ಲೋಕಹಿತತ್ಥಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ಅತ್ಥಸನ್ದಸ್ಸನೇ ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ನಾನಾಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸನತಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತವಸೇನ ನಾನಾಧಮ್ಮಾನಂ ಪಕಾಸನತಾ ದೀಪನತಾ ದೇಸನತಾ। **ಪಕಾಸನತಾ**ತಿ ಚ ಪಕಾಸನಾ ಏವ। **ಅತ್ಥಸನ್ದಸ್ಸನೇ**ತಿ ನಾನಾಅತ್ಥಾನಂ ಪರೇಸಂ ಸನ್ದಸ್ಸನೇ। ಧಮ್ಮಾ ಚ ಅತ್ಥಾ ಚ ತೇ ಏವ।

೪೦. ಇದಾನಿ ಪರೇಸಂ ಧಮ್ಮಿಯಾ ಕಥಾಯ ಸನ್ದಸ್ಸೇನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಯಥಾಸಭಾವಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಾರಣಂ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಸಙ್ಗಹತಾ ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಪಟಿವೇಧೇ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಸಙ್ಗಹತಾಯ ಚ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ನಾನತ್ತಸ್ಸ ಚ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಂ ಏಕತ್ತಸ್ಸ ಚ ಪಟಿವೇಧೋ, ಅಭಿಸಮಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಪನ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಫಲಪಞ್ಞಾ ಚ। ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಕ್ಖಣೇ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಪಟಿವೇಧೋ, ಫಲಪಞ್ಞಾ ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ ಪಟಿವೇಧೋ। **ಏಕಸಙ್ಗಹತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋ, ಸಞ್ಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋ, ಕಿರಿಯಾಸಙ್ಗಹೋ, ಗಣನಸಙ್ಗಹೋತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಸಙ್ಗಹೋ। ತತ್ಥ "ಸಬ್ಬೇ ಖತ್ತಿಯಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು, ಸಬ್ಬೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ, ಸಬ್ಬೇ ವೇಸ್ಸಾ, ಸಬ್ಬೇ ಸುದ್ದಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು", "ಯಾ, ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨) ಅಯಂ **ಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋ** ನಾಮ। "ಏಕಜಾತಿಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತೂ"ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ವಿಯ ಹಿ ಇಧ ಸಬ್ಬೇ ಜಾತಿಯಾ ಏಕಸಙ್ಗಹಿತಾ। "ಸಬ್ಬೇ ಕೋಸಲಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು, ಸಬ್ಬೇ ಮಾಗಧಿಕಾ, ಸಬ್ಬೇ ಭಾರುಕಚ್ಛಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು", "ಯೋ, ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ, ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾಸತಿ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰

೧.೪೬೨) ಅಯಂ **ಸಞ್ಞಾತಿಸಙ್ಗಹೋ** ನಾಮ। "ಏಕಟ್ಠಾನೇ ಜಾತಾ ಸಂವಡ್ಢಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತೂ"ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ವಿಯ ಹಿ ಇಧ ಸಬ್ಬೇ ಜಾತಿಟ್ಠಾನೇನ ನಿವುತ್ಥೋಕಾಸೇನ ಏಕಸಙ್ಗಹಿತಾ। "ಸಬ್ಬೇ ಹತ್ಥಾರೋಹಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು, ಸಬ್ಬೇ ಅಸ್ಸಾರೋಹಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು, ಸಬ್ಬೇ ರಥಿಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತು", "ಯಾ, ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨) ಅಯಂ **ಕಿರಿಯಾಸಙ್ಗಹೋ** ನಾಮ। ಸಬ್ಬೇವ ಹಿ ತೇ ಅತ್ತನೋ ಕಿರಿಯಾಕರಣೇನ ಏಕಸಙ್ಗಹಿತಾ। "ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಕತಮಂ ಖನ್ಧಗಣನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಗಣನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಹಞ್ಚಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಗಣನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತೇನ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ (ಕಥಾ॰ ೪೭೧) ಅಯಂ **ಗಣನಸಙ್ಗಹೋ** ನಾಮ। ಅಯಮಿಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತಥಟ್ಠಾದೀಸು ದ್ವಾದಸಸು ಆಕಾರೇಸು ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಏಕೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕಸಙ್ಗಹಾ, ಏಕಸಙ್ಗಹಾನಂ ಭಾವೋ ಏಕಸಙ್ಗಹತಾ।

ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣನ್ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಂ ದಸ್ಸನಂ। ದಸ್ಸನಮೇವ ವಿಸುದ್ಧಿ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ, ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಏವ ಞಾಣಂ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣಂ। ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ವಿಸುಜ್ಝತೀತಿ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ, ಫಲಞಾಣಂ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ।

೪೧. ಇದಾನಿ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಸಾಧಕಾನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಿ ದ್ವಿಧಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ಖನ್ತಿಞಾಣಪರಿಯೋಗಾಹಣಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ **ವಿದಿತತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಿದಿತತ್ತಾ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। **ಖನ್ತಿಞಾಣ**ನ್ತಿ ವಿದಿತಮೇವ ಖಮತೀತಿ ಖನ್ತಿ, ಖನ್ತಿ ಏವ ಞಾಣಂ ಖನ್ತಿಞಾಣಂ। ಏತೇನ ಅಧಿವಾಸನಖನ್ತಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಏತಂ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ।

೪೨. **ಫುಟ್ಠತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಞಾಣಫಸ್ಸೇನ ಫುಟ್ಠತ್ತಾ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। **ಪರಿಯೋಗಾಹಣೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಫುಟ್ಠಮೇವ ಪರಿಯೋಗಾಹತಿ ಪವಿಸತೀತಿ ಪರಿಯೋಗಾಹಣಂ ಞಾಣಂ। ಗಾ-ಕಾರಂ ರಸ್ಸಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ಏತಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ತಿಕ್ಖವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮೇವ ಸದ್ಧಾವಾಹಿಸ್ಸ ಖನ್ತಿಞಾಣಂ, ಪಞ್ಞಾವಾಹಿಸ್ಸ ಪರಿಯೋಗಾಹಣಞಾಣ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಏತಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಏಕಸ್ಸ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ , ತದಸಮ್ಭವೇ ಏಕಸ್ಸ ಸಾವಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸಟ್ಠಿ ಸಾವಕಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಿ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

೪೩. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಚ ವಿಪಸ್ಸನೂಪಗೇ ಖನ್ಧಾದಯೋ ಧಮ್ಮೇ ಸಕಲೇ ಏವ ಸಮ್ಮಸನ್ತಿ, ನ ತೇಸಂ ಏಕದೇಸಂ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪದೇಸವಿಹಾರೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಅರಹತೋಯೇವ ಯಥಾರುಚಿ ಪದೇಸವಿಹಾರೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಸಾಧಕಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ವತ್ವಾ ತದನನ್ತರಂ ಅರಹತೋ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಸಿದ್ಧಂ ಪದೇಸವಿಹಾರಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಸಮೋದಹನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಏಕದೇಸಸ್ಸ ವೇದನಾಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮೋದಹನಪಞ್ಞಾ, ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನಪಞ್ಞಾ ರಾಸಿಕರಣಪಞ್ಞಾ। ಸಮೋಧಾನೇ ಪಞ್ಞಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋಯೇವ ಅತ್ಥೋ।

ಪದೇಸವಿಹಾರೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಪದೇಸೇನ ಏಕದೇಸೇನ ಅವಯವೇನ ವಿಹಾರೋ ಪದೇಸವಿಹಾರೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸವಿಹಾರೇ ಞಾಣಂ। ತತ್ಥ **ಪದೇಸೋ** ನಾಮ ಖನ್ಧಪದೇಸೋ ಆಯತನಧಾತುಸಚ್ಚಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾಕಾರಸತಿಪಟ್ಠಾನಝಾನನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಪದೇಸೋತಿ ನಾನಾವಿಧೋ। ಏವಂ ನಾನಾವಿಧೋ ಚೇಸ ವೇದನಾ ಏವ। ಕಥಂ? ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧವಸೇನ ಖನ್ಧೇಕದೇಸೋ, ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ ವೇದನಾವಸೇನ ಧಮ್ಮಾಯತನೇಕದೇಸೋ, ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ವೇದನಾವಸೇನ ಧಮ್ಮಧಾತೇಕದೇಸೋ, ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ವೇದನಾವಸೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇಕದೇಸೋ, ಬಾವೀಸತಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪಞ್ಚವೇದನಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಕದೇಸೋ, ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಂ ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇಕದೇಸೋ, ಚತುನ್ನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಕದೇಸೋ, ಚತುನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ ಸುಖಉಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ ಝಾನೇಕದೇಸೋ,

ನಾಮರೂಪಾನಂ ವೇದನಾವಸೇನ ನಾಮರೂಪೇಕದೇಸೋ, ಕುಸಲಾದೀನಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ವೇದನಾವಸೇನ ಧಮ್ಮೇಕದೇಸೋತಿ ಏವಂ ವೇದನಾ ಏವ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಪದೇಸೋ, ತಸ್ಸಾ ವೇದನಾಯ ಏವ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಪದೇಸವಿಹಾರೋ।

೪೪. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಮಯಞಾಣಾದೀನಿ ಭಾವೇನ್ತಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಚ ತೇ ತೇ ಭಾವೇತಬ್ಬಭಾವನಾಧಮ್ಮೇ ಅಧಿಪತೀ ಜೇಟ್ಠಕೇ ಕತ್ವಾ ತೇನ ತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೇ ತಪ್ಪಚ್ಚನೀಕೇ ನಾನಾಸಭಾವೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನೇಕಾದೀನವೇ ಆದೀನವತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಭಾವನಾಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಪಜಹನ್ತಿ। ಪಜಹನ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಸುಞ್ಞತೋ ದಿಸ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸಮುಚ್ಛೇದೇನ ಪಜಹನ್ತಿ, ತಥಾ ಪಜಹನ್ತಾ ಚ ಏಕಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಾ ಪಜಹನ್ತಿ। ಯಥಾವುತ್ತೇಹೇವ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಿಯಾ ಯಥಾಯೋಗಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪದೇಸವಿಹಾರಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟಞಾಣಾದೀನಿ ಛ ಞಾಣಾನಿ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ **ಅಧಿಪತತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಂ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿ ಅಧಿಕಾನಿ ಕತ್ವಾ ತದಧಿಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ವಿವಟ್ಟನಂ ಪರಾವಟ್ಟನಂ ಪರಮ್ಮುಖಭಾವೋತಿ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋ, ಯಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ತೇ ತೇ ಭಾವನಾಧಮ್ಮೇ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರೋತಿ, ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಹೇತುಭೂತಾಯ, ಕರಣಭೂತಾಯ ವಾ ತತೋ ತತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿತೋ ವಿವಟ್ಟನೇ ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥೋ ವಿವಟ್ಟೋತಿ ಅವುತ್ತೇಪಿ ಯತೋ ವಿವಟ್ಟತಿ, ತತೋ ಏವ ವಿವಟ್ಟೋತಿ ಗಯ್ಹತಿ ಯಥಾ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾಯ। ಸಾ ಪನ ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ, ತದೇವೇತನ್ತಿ ಪುನ ಸಞ್ಜಾನನಪಚ್ಚಯನಿಮಿತ್ತಕರಣರಸಾ ದಾರುಆದೀಸು ತಚ್ಛಕಾದಯೋ ವಿಯ, ಯಥಾಗಹಿತನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಅಭಿನಿವೇಸಕರಣಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಹತ್ಥಿದಸ್ಸಕಅನ್ಧಾ ವಿಯ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನೋಗಾಳ್ಹವುತ್ತಿತಾಯ ಅಚಿರಟ್ಠಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ವಾ ವಿಜ್ಜು ವಿಯ, ಯಥಾಉಪಟ್ಠಿತವಿಸಯಪದಟ್ಠಾನಾ ತಿಣಪುರಿಸಕೇಸು ಮಿಗಪೋತಕಾನಂ ಪುರಿಸಾತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಸಞ್ಞಾ ವಿಯ।

೪೫. ನಾನತ್ತೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ನಾನಾಸಭಾವೇ ಭಾವೇತಬ್ಬತೋ ಅಞ್ಞಸಭಾವೇ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಕೇ ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। **ನಾನತ್ತೇ**ತಿ ಚ ನಿಮಿತ್ತತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮವಚನಂ। ನಾನತ್ತಪ್ಪಹಾನಂ ವಾ ನಾನತ್ತಂ, ನಾನತ್ತಪ್ಪಹಾನನಿಮಿತ್ತಂ ನಾನತ್ತಪ್ಪಹಾನಹೇತು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಸು ಪಞ್ಞಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಚೇತೋವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಚೇತಸೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿತೋ ವಿವಟ್ಟನಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಸು ಞಾಣಂ। **ಚೇತೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಚೇತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಸಾ ಚೇತನಾಭಾವಲಕ್ಖಣಾ, ಅಭಿಸನ್ದಹನಲಕ್ಖಣಾ ವಾ, ಆಯೂಹನರಸಾ, ಸಂವಿದಹನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಸಕಿಚ್ಚಪರಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಾ ಜೇಟ್ಠಸಿಸ್ಸಮಹಾವಡ್ಢಕಿಆದಯೋ ವಿಯ। ಅಚ್ಚಾಯಿಕಕಮ್ಮಾನುಸ್ಸರಣಾದೀಸು ಚ ಪನಾಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಉಸ್ಸಾಹನಭಾವೇನ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ।

೪೬. ಅಧಿಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾಪನೇ ಪಞ್ಞಾ। **ಚಿತ್ತವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಪಹಾನವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿವಟ್ಟನೇ ಞಾಣಂ । ಚಿತ್ತಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ, ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮರಸಂ, ಸನ್ಧಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ನಾಮರೂಪಪದಟ್ಠಾನಂ।

೪೭. ಸುಞ್ಞತೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಸುಞ್ಞತಾಯ ಅನತ್ತಾನತ್ತನಿಯೇ ಪವತ್ತಾ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪಞ್ಞಾ। **ಞಾಣವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಞಾಣಮೇವ ಅಭಿನಿವೇಸತೋ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ವಿವಟ್ಟೋ, ತಂ ಞಾಣವಿವಟ್ಟಭೂತಂ ಞಾಣಂ।

೪೮. ವೋಸಗ್ಗೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ಏತ್ಥ ವೋಸಜ್ಜತೀತಿ ವೋಸಗ್ಗೋ, ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ವೋಸಗ್ಗೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಮ್ಹಿ ಪಞ್ಞಾ। **ವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಕೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಏವ ವಿವಟ್ಟೋ ವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟೋ, ಸೋ ಏವ ಞಾಣಂ।

೪೯. ತಥಟ್ಠೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಸಚ್ಚಸ್ಸ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವೇ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। **ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೋ, ಸೋ ಏವ

ಞಾಣಂ। ಏಕಮೇವ ಞಾಣಂ ಅಧಿಪತಿಕತಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋತಿ, ಪಹಾತಬ್ಬಧಮ್ಮವಸೇನ ಚೇತೋವಿವಟ್ಟೋತಿ, ಚಿತ್ತಪತಿಟ್ಠಾಪನವಸೇನ ಚಿತ್ತವಿವಟ್ಟೋತಿ, ಪಚ್ಚನೀಕಪಹಾನವಸೇನ ವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟೋತಿ ಏವಂ ಚತುಧಾ ವುತ್ತಂ। ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವ ಸುಞ್ಞತಾಕಾರವಸೇನ "ಞಾಣವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ಹೇಟ್ಠಾ "ಮಗ್ಗೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಚ, "ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಚ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಂ, ವಿವಟ್ಟನಾಕಾರವಸೇನ "ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೫೦. ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟಞಾಣವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಿ ಕಮತೋ ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಲೋಕಪಾಕಟಾನುಭಾವತ್ತಾ ಅತಿವಿಮ್ಹಾಪನನ್ತಿ ಪಠಮಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯತೋ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಂ ಓಳಾರಿಕವಿಸಯನ್ತಿ ದುತಿಯಂ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ಸುಖುಮವಿಸಯತ್ತಾ ತತಿಯಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತೀಸು ವಿಜ್ಜಾಸು ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಚ್ಛಾದಕಾತೀತತಮವಿನೋದಕತ್ತಾ ಪಠಮಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತತಮವಿನೋದಕತ್ತಾ ದುತಿಯಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ಸಬ್ಬತಮಸಮುಚ್ಛೇದಕತ್ತಾ ತತಿಯಂ ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಕಾಯಮ್ಪೀ**ತಿ ರೂಪಕಾಯಮ್ಪಿ। **ಚಿತ್ತಮ್ಪೀ**ತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಮ್ಪಿ। **ಏಕವವತ್ಥಾನತಾ**ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತೇನ ಏಕತೋ ಠಪನತಾಯ ಚ ದಿಸ್ಸಮಾನಕಾಯೇನ, ಅದಿಸ್ಸಮಾನಕಾಯೇನ ವಾ ಗನ್ತುಕಾಮಕಾಲೇ ಯಥಾಯೋಗಂ ಕಾಯಸ್ಸಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಮಿಸ್ಸೀಕರಣತಾಯ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಕಾಯೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸರೀರಂ। ಸರೀರಞ್ಹಿ ಅಸುಚಿಸಞ್ಚಯತೋ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಞ್ಚೇವ ಚಕ್ಖುರೋಗಾದೀನಂ ರೋಗಸತಾನಞ್ಚ ಆಯಭೂತತೋ ಕಾಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಏಕಂಯೇವ ಸಞ್ಞಂ ಆಕಾರನಾನತ್ತತೋ ದ್ವಿಧಾ ಕತ್ವಾ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ ಚ-ಸದ್ದೋ ಪಯುತ್ತೋ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸನ್ತತ್ತಾ ಸುಖನ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾ ಸುಖಸಞ್ಞಾ। ಸಾಯೇವ ನೀವರಣೇಹಿ ಚೇವ ವಿತಕ್ಕಾದಿಪಚ್ಚನೀಕೇಹಿ ಚ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಲಹುಸಞ್ಞಾ। **ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನಾ**ತಿ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಠಾನವಸೇನ, ಪವಿಸನವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚಾತಿ ಚ-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಇದ್ಧಿವಿಧಸ್ಸ ಯಥಾಯೋಗಂ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ।

ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ಇಜ್ಝನಸಭಾವೇ ಪಞ್ಞಾ। **ಇದ್ಧಿವಿಧೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧಿ, ನಿಪ್ಫತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ಪಟಿಲಾಭಟ್ಠೇನ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಞ್ಹಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ ಪಟಿಲಬ್ಭತಿ ಚ, ತಂ ಇಜ್ಝತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ - "ಕಾಮಂ ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಚೇತಂ ಸಮಿಜ್ಝತೀ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭೨)। ತಥಾ "ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಪಟಿಹರತೀತಿ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಪಟಿಹರತೀತಿ ಪಾಟಿಹಾರಿಯ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೨)। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧಿ, ಉಪಾಯಸಮ್ಪದಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಉಪಾಯಸಮ್ಪದಾ ಹಿ ಇಜ್ಝತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಫಲಪ್ಪಸವನತೋ। ಯಥಾಹ - "ಅಯಂ ಖೋ ಚಿತ್ತೋ ಗಹಪತಿ ಸೀಲವಾ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ, ಸಚೇ ಪಣಿದಹಿಸ್ಸತಿ, ಅನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ ರಾಜಾ ಅಸ್ಸಂ ಚಕ್ಕವತ್ತೀತಿ। ಇಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ಹಿ ಸೀಲವತೋ ಚೇತೋಪಣಿಧಿ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೫೨)। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, **ಇಜ್ಝನ್ತೀ**ತಿ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದ್ಧಿ ಏವ ವಿಧಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಂ, ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಇದ್ಧಿವಿಕಪ್ಪೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಂ ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೫೧. **ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರವಸೇನಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೇ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತೇಸು ಅತ್ತನೋ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರವಸೇನ ವಿತಕ್ಕವೇಗವಸೇನ। **ವಿತಕ್ಕೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ವಿತಕ್ಕೇತೀತಿ ವಿತಕ್ಕೋ, ವಿತಕ್ಕನಂ ವಾ ವಿತಕ್ಕೋ, ಊಹನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೋ, ಆಹನನಪರಿಯಾಹನನರಸೋ । ತಥಾ ಹಿ ತೇನ ಯೋಗಾವಚರೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿತಕ್ಕಾಹತಂ ವಿತಕ್ಕಪರಿಯಾಹತಂ ಕರೋತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆನಯನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ, ತಜ್ಜಾಸಮನ್ನಾಹಾರೇನ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯೇನ ಚ ಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ವಿಸಯೇ ಅನನ್ತರಾಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಆಪಾಥಗತವಿಸಯಪದಟ್ಠಾನೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ನಾನಾಸಭಾವಾನಂ ಏಕಸಭಾವಾನಞ್ಚ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಾನಂ। ಸದ್ದಾ ಏವ ಚೇತ್ಥ ವಿತಕ್ಕುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣತ್ತಾ ಸಞ್ಜಾನನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ ಚ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ। ಭೇರಿಸದ್ದಾದಿವಸೇನ

ಏಕಗ್ಘನೀಭೂತಾ, ಅನೇಕಾ ವಾ ಸದ್ದಾ, ನಾನಾದಿಸಾಸು ವಾ ಸದ್ದಾ, ನಾನಾಸತ್ತಾನಂ ವಾ ಸದ್ದಾ ನಾನತ್ತಸದ್ದಾ, ಏಕದಿಸಾಯ ಸದ್ದಾ, ಏಕಸತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಸದ್ದಾ, ಭೇರಿಸದ್ದಾದಿವಸೇನ ಏಕೇಕಸದ್ದಾ ವಾ ಏಕತ್ತಸದ್ದಾ। **ಸದ್ದೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಪ್ಪತೀತಿ ಸದ್ದೋ, ಕಥೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಯೋಗಾಹಣೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಪವಿಸನಪಞ್ಞಾ, ಪಜಾನನಪಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣ**ನ್ತಿ ಸವನಟ್ಠೇನ ಚ ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಚ ಸೋತಧಾತು, ಸೋತಧಾತುಕಿಚ್ಚಕರಣವಸೇನ ಚ ಸೋತಧಾತು ವಿಯಾತಿಪಿ ಸೋತಧಾತು, ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸತ್ತಾ ವಿಸುದ್ಧಿ, ಸೋತಧಾತು ಏವ ವಿಸುದ್ಧಿ ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿ, ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿ ಏವ ಞಾಣಂ ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣಂ।

೩೨. **ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತವಸೇನ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ। **ವಿಪ್ಫಾರತ್ತಾ**ತಿ ವಿಪ್ಫಾರಭಾವೇನ ವೇಗೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಹೇತುಅತ್ಥೇ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೇ ಪರೇಸಂ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ವಿಪ್ಫಾರಹೇತುನಾ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪಸಾದವಸೇನಾ**ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪಸಾದವಸೇನ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೋಕಾಸಾ ಚೇತ್ಥ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಯಥಾ "ವಿಪ್ಪಸನ್ನಾನಿ ಖೋ ತೇ, ಆವುಸೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪರಿಸುದ್ಧೋ ಛವಿವಣ್ಣೋ ಪರಿಯೋದಾತೋ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೬೦)। ಇನ್ದ್ರಿಯಪತಿಟ್ಠಿತೋಕಾಸೇಸುಪಿ ಹದಯವತ್ಥು ಏವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಪಸಾದವಸೇನಾ**ತಿ ಚ ಅನಾವಿಲಭಾವವಸೇನ। "ಪಸಾದಪ್ಪಸಾದವಸೇನಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಅಪ್ಪಸಾದಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಇದಮಪ್ಪಸನ್ನನ್ತಿ ಗಹಣಸ್ಸ ಪಸಾದಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಏವ ಸಮ್ಭವತೋ "ಪಸಾದವಸೇನಾ"ತಿ ವಚನೇನೇವ ಅಪ್ಪಸಾದೋಪಿ ವುತ್ತೋವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ನಾನತ್ತೇಕತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ ಪರಿಯೋಗಾಹಣೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ನಾನಾಸಭಾವಏಕಸಭಾವಏಕೂನನವುತಿವಿಞ್ಞಾಣಪವತ್ತಿವಿಜಾನನಪಞ್ಞಾ। ಏತ್ಥ ಅಸಮಾಹಿತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ ನಾನತ್ತಾ, ಸಮಾಹಿತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ ಏಕತ್ತಾ। ಸರಾಗಾದಿಚಿತ್ತಂ ವಾ ನಾನತ್ತಂ, ವೀತರಾಗಾದಿಚಿತ್ತಂ ಏಕತ್ತಂ। **ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾತೀತಿ ಪರಿಯಂ, ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚೇತಸೋ ಪರಿಯಂ ಚೇತೋಪರಿಯಂ, ಚೇತೋಪರಿಯಞ್ಚ ತಂ ಞಾಣಞ್ಚಾತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ। ವಿಪ್ಫಾರತಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ವಿಪ್ಫಾರತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೩. **ಪಚ್ಚಯಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಪಚ್ಚಯತೋ ಪವತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ। **ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಕಮ್ಮವಿಪ್ಫಾರವಸೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ನಾನತ್ತಂ, ಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ಏಕತ್ತಂ। ಕಾಮಾವಚರಂ ವಾ ಕಮ್ಮಂ ನಾನತ್ತಂ, ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಂ ಕಮ್ಮಂ ಏಕತ್ತಂ। ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಕಮ್ಮವಿಪ್ಫಾರವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಪವತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಯೋಗಾಹಣೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಜಾತೀಸು ನಿವುತ್ಥಖನ್ಧಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸೋ। **ನಿವುತ್ಥಾ**ತಿ ಅಜ್ಝಾವುತ್ಥಾ ಅನುಭೂತಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ। ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಜಾತೀಸು ನಿವುತ್ಥಧಮ್ಮಾ ವಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸೋ। **ನಿವುತ್ಥಾ**ತಿ ಗೋಚರನಿವಾಸೇನ ನಿವುತ್ಥಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ, ಪರವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾಪಿ ವಾ। ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾನುಸ್ಸರಣಾದೀಸು ತೇ ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ । **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತೀ**ತಿ ಯಾಯ ಸತಿಯಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಸಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿ, **ಞಾಣ**ನ್ತಿ ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ।

೩೪. **ಓಭಾಸವಸೇನಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಸಾರಿತಸ್ಸ ತೇಜೋಕಸಿಣಓದಾತಕಸಿಣಆಲೋಕಕಸಿಣಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಕಸಿಣೋಭಾಸಸ್ಸ ವಸೇನ। **ನಾನತ್ತೇಕತ್ತರೂಪನಿಮಿತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ನಾನಾಸತ್ತಾನಂ ರೂಪಾನಿ, ನಾನತ್ತಕಾಯಂ ಉಪಪನ್ನಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ರೂಪಾನಿ, ನಾನಾದಿಸಾಸು ವಾ ರೂಪಾನಿ, ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾನಿ ವಾ ರೂಪಾನಿ ನಾನತ್ತರೂಪಾನಿ, ಏಕಸತ್ತಸ್ಸ ರೂಪಾನಿ, ಏಕತ್ತಕಾಯಂ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ರೂಪಾನಿ, ಏಕದಿಸಾಯ ವಾ ರೂಪಾನಿ, ನಾನಾದಿಸಾದೀನಂ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸೀಭೂತಾನಿ ವಾ ರೂಪಾನಿ ಏಕತ್ತರೂಪಾನಿ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ವಣ್ಣಾಯತನಮೇವ। ತಞ್ಹಿ ರೂಪಯತೀತಿ ರೂಪಂ, ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಂ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ರೂಪಮೇವ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಂ। ತೇಸಂ ನಾನತ್ತೇಕತ್ತರೂಪನಿಮಿತ್ತಾನಂ। **ದಸ್ಸನಟ್ಠೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ದಸ್ಸನಸಭಾವೇ ಪಞ್ಞಾ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣನ್ತಿ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಂ। ದೇವಾನಞ್ಹಿ ಸುಚರಿತಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹರುಹಿರಾದೀಹಿ ಅಪಲಿಬುದ್ಧಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತತಾಯ ದೂರೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸಮತ್ಥಂ ದಿಬ್ಬಂ ಪಸಾದಚಕ್ಖು ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚಾಪಿ ವೀರಿಯಭಾವನಾಬಲನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಞಾಣಚಕ್ಖು ತಾದಿಸಮೇವಾತಿ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಂ, ದಿಬ್ಬವಿಹಾರವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ ಅತ್ತನಾ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬಂ, ಆಲೋಕಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಮಹಾಜುತಿಕತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬಂ, ತಿರೋಕುಟ್ಟಾದಿಗತರೂಪದಸ್ಸನೇನ ಮಹಾಗತಿಕತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸದ್ದಸತ್ಥಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಖು, ಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ ಚಕ್ಖುಮಿವಾತಿಪಿ ಚಕ್ಖು, ದಿಬ್ಬಞ್ಚ ತಂ ಚಕ್ಖು ಚಾತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಚ ತಂ ಞಾಣಞ್ಚಾತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ।

೫೫. **ಚತುಸಟ್ಠಿಯಾ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಅಟ್ಠಸು ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಸಟ್ಠಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ। **ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನ**ನ್ತಿ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ, ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। **ವಸಿಭಾವತಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ವಸಿಭಾವತಾಯ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ, ಅರಹತ್ತಫಲೇ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸೇವ ವಸಿಭಾವತಾಯ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವೇಪಿ ಕಾರಣಸಿದ್ಧಿವಸೇನ ತದತ್ಥಸಾಧನತಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನಾ ವಜ್ಝಾನಂ ಆಸವಾನಂ ಖಯಕರಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಂ।

೫೬-೫೯. ಇದಾನಿ ಆಸವಾನಂ ಖಯಞಾಣಸಞ್ಜಾತಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಏಕಾಭಿಸಮಯತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಪರಿಞ್ಞಟ್ಠೇ ಪಞ್ಞಾ"ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಚ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸೇವ ಹೇತುದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಹೇತುನಿರೋಧಾ ಫಲನಿರೋಧೋತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ತದಧಿಗಮೂಪಾಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನ್ತೇ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ಭವಸುಖಸ್ಸಾದಗಧಿತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಸಂವೇಗಜನನತ್ಥಂ ಪಠಮಂ ದುಕ್ಖಮಾಹ, ತಂ ನೇವ ಅಕತಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ನ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದಿತೋ ಹೋತಿ, ಇತೋ ಪನ ಹೋತೀತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ತತೋ ಸಹೇತುಕೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಅಭಿಭೂತತ್ತಾ ಸಂವಿಗ್ಗಮಾನಸಾನಂ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಗವೇಸೀನಂ ನಿಸ್ಸರಣದಸ್ಸನೇನ ಅಸ್ಸಾಸಜನನತ್ಥಂ ನಿರೋಧಂ, ತತೋ ನಿರೋಧಾಧಿಗಮತ್ಥಂ ನಿರೋಧಸಮ್ಪಾಪಕಂ ಮಗ್ಗನ್ತಿ। ಇದಾನಿ ತಬ್ಬಿಸಯಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ತೇನೇವ ಕಮೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ **ಪರಿಞ್ಞಟ್ಠೇ**ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠಾದಿಕೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಪರಿಜಾನಿತಬ್ಬಸಭಾವೇ। **ಪಹಾನಟ್ಠೇ**ತಿ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಆಯೂಹನಟ್ಠಾದಿಕೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಪಹಾತಬ್ಬಸಭಾವೇ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಟ್ಠೇ**ತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠಾದಿಕೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಸಭಾವೇ। **ಭಾವನಟ್ಠೇ**ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠಾದಿಕೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಭಾವೇತಬ್ಬಸಭಾವೇ।

೬೦-೬೩. ಇದಾನಿ ಭಾವಿತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ವಾ ಅಭಾವಿತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ವಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸಚ್ಚಞಾಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಾ**ದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ **ದುಕ್ಖೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ದು**-ಇತಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ ಕುಚ್ಛಿತೇ ದಿಸ್ಸತಿ। ಕುಚ್ಛಿತಞ್ಹಿ ಪುತ್ತಂ ದುಪುತ್ತೋತಿ ವದನ್ತಿ। **ಖಂ**-ಸದ್ದೋ ಪನ ತುಚ್ಛೇ। ತುಚ್ಛಞ್ಹಿ ಆಕಾಸಂ 'ಖ'ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಞ್ಚ ಪಠಮಸಚ್ಚಂ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಅನೇಕುಪದ್ದವಾಧಿಟ್ಠಾನತೋ, ತುಚ್ಛಂ ಬಾಲಜನಪರಿಕಪ್ಪಿತಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವವಿರಹಿತತೋ। ತಸ್ಮಾ ಕುಚ್ಛಿತತ್ತಾ ತುಚ್ಛತ್ತಾ ಚ "ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇತಿ ಏತ್ಥ **ಸಂ**-ಇತಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ "ಸಮಾಗಮೋ ಸಮೇತ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ವಿಭಂ ೧೯೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೬) ವಿಯ ಸಂಯೋಗಂ ದೀಪೇತಿ। **ಉ**-ಇತಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ "ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಉದಿತ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೧೭೨; ಚೂಳನಿ॰ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೪೧) ವಿಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ। **ಅಯ**-ಸದ್ದೋ ಪನ ಕಾರಣಂ ದೀಪೇತಿ। ಇದಞ್ಚಾಪಿ ದುತಿಯಸಚ್ಚಂ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇ ಸತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ। ಇತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಂಯೋಗೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣತ್ತಾ "ದುಕ್ಖಸಮುದಯ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇತಿ ಏತ್ಥ **ನಿ**-ಸದ್ದೋ ಅಭಾವಂ, **ರೋಧ**-ಸದ್ದೋ ಚ ಚಾರಕಂ ದೀಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಭಾವೋ ಏತ್ಥ ಸಂಸಾರಚಾರಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ದುಕ್ಖರೋಧಸ್ಸ ಸಬ್ಬಗತಿಸುಞ್ಞತ್ತಾ, ಸಮಧಿಗತೇ ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಾರಚಾರಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖರೋಧಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಹೋತಿ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾತಿಪಿ "ದುಕ್ಖನಿರೋಧ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯಾತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಏತಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಗಚ್ಛತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ತದಭಿಮುಖೀಭೂತತ್ತಾ, ಪಟಿಪದಾ ಚ ಹೋತಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಚತ್ತಾರಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನೇವ ಹೇಟ್ಠಾ ವುಟ್ಠಾನಾಕಾರದೀಪನವಸೇನ "ಮಗ್ಗೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಅನನ್ತರಫಲದಾಯಕತ್ತಸ್ಸ ಕಾರಣಪರಿದೀಪನವಸೇನ "ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾನಿ, ವಿವಟ್ಟನಾಕಾರದೀಪನವಸೇನ "ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾಟಿಕ್ಕಮೇನೇವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಂ, ತಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಭಾವಂ ದೀಪೇತುಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ "ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪುನ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನಂ ಏಕಾಭಿಸಮಯತಂ ದೀಪೇತುಂ "ಪರಿಞ್ಞಟ್ಠೇ ಪಞ್ಞಾ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಪುನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನವಸೇನ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ ಏವಂ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

೬೪-೬೭. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನುಭಾವೇನೇವ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ ಸಿದ್ಧಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪುನ ಚತ್ತಾರಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಇಮಾನಿ ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಭೇದಾಭಾವೇಪಿ ಸಬ್ಬಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಾಧಾರಣಾನಿ ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ, ಹೇಟ್ಠಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ಪನ ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಪಭೇದಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ಉಭಯತ್ಥವಚನೇ ವಿಸೇಸೋ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಅನನ್ತರಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ ದುಕ್ಖಾರಮ್ಮಣಂ ನಿರೋಧಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಹೋತಿ, ಸಮುದಯಾರಮ್ಮಣಂ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತದಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತೇಸು ಞಾಣೇಸು ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ನಾನತ್ತಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ। ಇಧ ತಥಾ ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

೬೮. ಏವಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತಸಟ್ಠಿ ಸಾವಕಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಾವಕೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಾನಿ ತಥಾಗತಾನಂಯೇವ ಆವೇಣಿಕಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣಾದೀನಿ** ಛ ಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಯಸ್ಮಾ ತಥಾಗತಾ ಸತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಭಾಜನಾಭಾಜನತ್ತಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಾ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖುನಾ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ। ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು ನಾಮ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಾಸಯಾನುಸಯಞಾಣದ್ವಯಮೇವ। ಯಥಾಹ -

> "ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಭಗವಾ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖುನಾ ಲೋಕಂ ವೋಲೋಕೇನ್ತೋ ಸತ್ತೇ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೇ ಮಹಾರಜಕ್ಖೇ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೇ"ತಿಆದಿ (ಮಹಾವ॰ ೯; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೩; ೨.೩೩೯)।

ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಚ ಓಲೋಕೇನ್ತಾ ಪಠಮಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಾಪರಿಪಾಕಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ಆಸಯಾದೀನಂ ಅನುರೂಪೇನ ಧಮ್ಮದೇಸನತ್ಥಂ ತತೋ ಆಸಯಾನುಸಯಚರಿತಾನಿ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಪಠಮಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ತದನನ್ತರಂ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣಂ। ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಾ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಪಾಟಿಹಾರಿಯೇನ ವಿನೇತಬ್ಬಾನಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯೇ ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಞಾಣಾನಂ ಹೇತುಪರಿದೀಪನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಮಹಾಕರುಣಾಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಮಹಾಕರುಣಾಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವಪರಿದೀಪನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಸ್ಸಾಪಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ

ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧಭಾವಪರಿದೀಪನತ್ಥಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾವರಿಯಭಾವಪರಿದೀಪನತ್ಥಞ್ಚ ತದನನ್ತರಂ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪರಿ "ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಪದಂ ಇಧೇವ ಆಹರಿತ್ವಾ "ಸತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣ"ನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಪರಾನಿ ಚ ಅಪರಾನಿ ಚ ಪರಾಪರಾನೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸನ್ಧಿವಸೇನ ರೋ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಪರೋಪರಾನೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪರೋಪರಾನಂ ಭಾವೋ ಪರೋಪರಿಯಂ, ಪರೋಪರಿಯಮೇವ ಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ, ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ತಾನಂ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಸ್ಸ ಞಾಣಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಉತ್ತಮಾನುತ್ತಮಭಾವಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಇನ್ದ್ರಿಯವರೋವರಿಯತ್ತಞಾಣ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ವರಾನಿ ಚ ಅವರಿಯಾನಿ ಚ ವರೋವರಿಯಾನಿ, ವರೋವರಿಯಾನಂ ಭಾವೋ ವರೋವರಿಯತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಅವರಿಯಾನೀ**ತಿ ಚ ನ ಉತ್ತಮಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಪರಾನಿ ಚ ಓಪರಾನಿ ಚ ಪರೋಪರಾನಿ, ತೇಸಂ ಭಾವೋ ಪರೋಪರಿಯತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಓಪರಾನೀ**ತಿ ಚ ಓರಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಲಾಮಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ, "ಪರೋಪರಾ ಯಸ್ಸ ಸಮೇಚ್ಚ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೭೯) ವಿಯ। "ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಭುಮ್ಮವಚನೇನಾಪಿ ಪಾಠೋ।

೬೯. ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಾನುಸಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಾದೀಸು ಖನ್ಧೇಸು ಛನ್ದರಾಗೇನ ಸತ್ತಾ ವಿಸತ್ತಾತಿ ಸತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> "ರೂಪೇ ಖೋ, ರಾಧ, ಯೋ ಛನ್ದೋ ಯೋ ರಾಗೋ ಯಾ ನನ್ದೀ ಯಾ ತಣ್ಹಾ, ತತ್ರ ಸತ್ತೋ ತತ್ರ ವಿಸತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ 'ಸತ್ತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವೇದನಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಯೋ ಛನ್ದೋ ಯೋ ರಾಗೋ ಯಾ ನನ್ದೀ ಯಾ ತಣ್ಹಾ, ತತ್ರ ಸತ್ತೋ ತತ್ರ ವಿಸತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ 'ಸತ್ತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬೧)।

ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಪನ ಅತ್ಥಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ "ನಾಮಮತ್ತಮೇತ"ನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಯೇಪಿ ಅತ್ಥಂ ವಿಚಾರೇನ್ತಿ, ತೇ ಸತ್ವಯೋಗೇನ ಸತ್ತಾತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ। ಆಸಯನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯನ್ತಿ ಏತಂ ಇತಿ ಆಸಯೋ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ಕಾಮಾದೀಹಿ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಹಿ ವಾ ಪರಿಭಾವಿತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸೇನ್ತಿ ಅನುಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅನುಸಯಾ, ಥಾಮಗತಾನಂ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಆಸಯೋ ಚ ಅನುಸಯೋ ಚ ಆಸಯಾನುಸಯೋ। ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸವಸೇನ ಚ ಏಕವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚರಿತಾಧಿಮುತ್ತಿಯೋ ಆಸಯಾನುಸಯಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ಉದ್ದೇಸೇ ಚರಿತಾಧಿಮುತ್ತೀಸು ಞಾಣಾನಿ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಆಸಯಾನುಸಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯೇನೇವ ಹಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಉದ್ದೇಸೋ ಕತೋ, ತೇನೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ।

೭೦. ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಉದಕಧಾರಾದೀನಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಸಕಿಂಯೇವ ಪವತ್ತಿತೋ ಯಮಕಂ, ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ಹರಣತೋ ಪಾಟಿಹೀರಂ, ಯಮಕಞ್ಚ ತಂ ಪಾಟಿಹೀರಞ್ಚಾತಿ ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಂ।

೭೧. ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪರದುಕ್ಖೇ ಸತಿ ಸಾಧೂನಂ ಹದಯಕಮ್ಪನಂ ಕರೋತೀತಿ ಕರುಣಾ, ಕಿನಾತಿ ವಾ ಪರದುಕ್ಖಂ ಹಿಂಸತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಕರುಣಾ, ಕಿರೀಯತಿ ವಾ ದುಕ್ಖಿತೇಸು ಫರಣವಸೇನ ಪಸಾರೀಯತೀತಿ ಕರುಣಾ, ಫರಣಕಮ್ಮವಸೇನ ಕಮ್ಮಗುಣವಸೇನ ಚ ಮಹತೀ ಕರುಣಾ ಮಹಾಕರುಣಾ, ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ ಏತಂ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಾತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿ, ಮಹಾಕರುಣಾ ಚ ಸಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಚಾತಿ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿ। ತಸ್ಸಂ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ।

೭೨-೭೩. **ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಅನಾವರಣಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚನೇಯ್ಯಪಥಪ್ಪಭೇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಅಞ್ಞಾಸೀತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ, ಸಾ ಏವ ಞಾಣಂ "ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಞಾಣ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಾದಿಭೇದಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಕಾರೋ ಲಕ್ಖಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಪಞ್ಚೇವ ನೇಯ್ಯಪಥಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಞ್ಞೂತಿ** ಚ ಕಮಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಸಕಿಂಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಸತತಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಸತ್ತಿಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಞಾತಸಬ್ಬಞ್ಞೂತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುನೋ ಸಿಯುಂ। ಕಮೇನ ಸಬ್ಬಜಾನನಕಾಲಾಸಮ್ಭವತೋ ಕಮಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ನ ಹೋತಿ, ಸಕಿಂ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಗಹಣಾಭಾವತೋ ಸಕಿಂಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ನ ಹೋತಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಸಮ್ಭವತೋ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತವಿರೋಧತೋ ಯುತ್ತಿಅಭಾವತೋ ಚ ಸತತಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ನ ಹೋತಿ, ಪರಿಸೇಸತೋ ಸಬ್ಬಜಾನನಸಮತ್ಥತ್ತಾ ಸತ್ತಿಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ವಾ ಸಿಯಾ, ವಿದಿತಸಬ್ಬಧಮ್ಮತ್ತಾ ಞಾತಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ವಾ ಸಿಯಾ। ಸತ್ತಿಸಬ್ಬಞ್ಞುನೋ ಸಬ್ಬಜಾನನತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ತಮ್ಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

> "ನ ತಸ್ಸ ಅದ್ದಿಟ್ಠಮಿಧತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ, ಅಥೋ ಅವಿಞ್ಞಾತಮಜಾನಿತಬ್ಬಂ।
> ಸಬ್ಬಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಿ ಯದತ್ಥಿ ನೇಯ್ಯಂ, ತಥಾಗತೋ ತೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂ"ತಿ॥ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೮) –

ವುತ್ತತ್ತಾ ಞಾತಸಬ್ಬಞ್ಞುತ್ತಮೇವ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಕಿಚ್ಚತೋ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಕಾರಣಸಿದ್ಧಿತೋ ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧತ್ತಾ ಏವ ಹಿ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಆವರಣನ್ತಿ ಅನಾವರಣಂ, ತದೇವ ಅನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಇಮಾನಿ ತೇಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನೀತಿ ಸಾವಕೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ಇಮಾನಿ ತೇಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನಿ। **ಇಮೇಸಂ ತೇಸತ್ತತಿಯಾ ಞಾಣಾನ**ನ್ತಿ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವುತ್ತಾನಂ ಇಮೇಸಂ ತೇಸತ್ತತಿಞಾಣಾನಂ। ಉಬ್ಬಾಹನತ್ಥೇ ಚೇತಂ ಸಾಮಿವಚನಂ। ತೇಸತ್ತತೀನನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। "ತೇಸತ್ತತಿಯಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಬಹುವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸತ್ತಸಟ್ಠಿ ಞಾಣಾನೀತಿ**ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸತ್ತಸಟ್ಠಿ ಞಾಣಾನಿ। **ಸಾವಕಸಾಧಾರಣಾನೀತಿ** ಸವನನ್ತೇ ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತತ್ತಾ ಸಾವಕಾ, ಸಮಾನಂ ಧಾರಣಮೇತೇಸನ್ತಿ ಸಾಧಾರಣಾನಿ, ತಥಾಗತಾನಂ ಸಾವಕೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾನಿ ಸಾವಕಸಾಧಾರಣಾನಿ। **ಛ ಞಾಣಾನೀತಿ** ಅನ್ತೇ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ಛ ಞಾಣಾನಿ। **ಅಸಾಧಾರಣಾನಿ ಸಾವಕೇಹೀತಿ** ಸಾವಕೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಾನಿ ತಥಾಗತಾನಂಯೇವ ಞಾಣಾನೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಞಾಣಕಥಾಮಾತಿಕುದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಸುತಮಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ವಿಸ್ಸಜ್ಜನುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ಯಥಾನಿಕ್ಖಿತ್ತೇನ ಉದ್ದೇಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಥಂ ಸೋತಾವಧಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದಿ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ವುತ್ತಂ, "ಸೋತಾವಧಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ , ತಂ ಕಥಂ ಹೋತೀತಿ? ಅಯಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಹಿ ಪುಚ್ಛಾ – ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ, ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾ, ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾ, ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ, ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾತಿ। ತಾಸಂ ಇದಂ ನಾನತ್ತಂ –

ಕತಮಾ **ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾ**ಪುಚ್ಛಾ? (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೦; ಚೂಳನಿ॰ ಪುಣ್ಣಕಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೧೨) ಪಕತಿಯಾ ಲಕ್ಖಣಂ ಅಞ್ಞಾತಂ ಹೋತಿ ಅದಿಟ್ಠಂ ಅತುಲಿತಂ ಅತೀರಿತಂ ಅವಿಭೂತಂ ಅವಿಭಾವಿತಂ, ತಸ್ಸ ಞಾಣಾಯ ದಸ್ಸನಾಯ ತುಲನಾಯ ತೀರಣಾಯ ವಿಭೂತಾಯ ವಿಭಾವನತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ।

ಕತಮಾ **ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾ**ಪುಚ್ಛಾ? (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೦; ಚೂಳನಿ॰ ಪುಣ್ಣಕಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೧೨) ಪಕತಿಯಾ ಲಕ್ಖಣಂ ಞಾತಂ ಹೋತಿ ದಿಟ್ಠಂ ತುಲಿತಂ ತೀರಿತಂ ವಿಭೂತಂ ವಿಭಾವಿತಂ, ಸೋ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾ।

ಕತಮಾ **ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾ**ಪುಚ್ಛಾ? (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೦; ಚೂಳನಿ॰ ಪುಣ್ಣಕಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೧೨) ಪಕತಿಯಾ ಸಂಸಯಪಕ್ಖನ್ದೋ ಹೋತಿ ವಿಮತಿಪಕ್ಖನ್ದೋ ದ್ವೇಳ್ಹಕಜಾತೋ "ಏವಂ ನು ಖೋ, ನನು ಖೋ, ಕಿಂ ನು ಖೋ, ಕಥಂ ನು ಖೋ"ತಿ? ಸೋ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾ।

ಕತಮಾ **ಅನುಮತಿ**ಪುಚ್ಛಾ? ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಅನುಮತಿಯಾ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ - "ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಥ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ ನಿಚ್ಚಂ ವಾ ಅನಿಚ್ಚಂ ವಾ"ತಿ? "ಅನಿಚ್ಚಂ, ಭನ್ತೇ"। "ಯಂ ಪನಾನಿಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಂ ವಾ ತಂ ಸುಖಂ ವಾ"ತಿ? "ದುಕ್ಖಂ, ಭನ್ತೇ"। "ಯಂ ಪನಾನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಂ, ಕಲ್ಲಂ ನು ತಂ ಸಮನುಪಸ್ಸಿತುಂ 'ಏತಂ ಮಮ, ಏಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ? "ನೋ ಹೇತಂ, ಭನ್ತೇ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೨೧), ಅಯಂ ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ।

ಕತಮಾ **ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾ**ಪುಚ್ಛಾ? ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ - "ಚತ್ತಾರೋಮೇ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೯೦)? ಅಯಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾತಿ। ತಾಸು ಅಯಂ ಥೇರಸ್ಸ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇದಾನಿ ಸಮಾತಿಕುದ್ದೇಸಾಯ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾಯ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಸೋತಾವಧಾನಂ, ತಂಪಜಾನನಾ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಯೋ ಸೋಳಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನುದ್ದೇಸಾ। ತತ್ಥ **ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ**ತಿ "ದೇಸಯನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಜಾನಿತಬ್ಬಾತಿ ಸತ್ಥುನೋ, ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯಸ್ಸ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಸ್ಸ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸಯನ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಸೋತಾವಧಾನಂ ಸುತಂ **ಸೋತಾವಧಾನಂ** ನಾಮ। ತಂಪಜಾನನಾ ಪಞ್ಞಾ ತಸ್ಸ ಸುತಸ್ಸ ಪಜಾನನಾ ಪರಿಯಾಯಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಕಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸ ಪಜಾನನಾ ತಂಪಜಾನನಾತಿ ಸಾಮಿವಚನಸಮಾಸೋ। ತಂ ಪಜಾನನಾತಿ ವಿಭತ್ತಿವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಉಪಯೋಗವಚನಂ ವಾ। **ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಚ ಸಭಾವಲಕ್ಖಣಾವಬೋಧವಸೇನ ಸೋಭನೇನಾಕಾರೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬಾ। **ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಾವಬೋಧವಸೇನ ಕಿಚ್ಚಸಮಾಪನವಸೇನ ಚ ಬ್ಯಾಪಿತ್ವಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಾ। **ಭಾವೇತಬ್ಬಾ**ತಿ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಾ। **ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕಾತಬ್ಬಾ। ದುವಿಧಾ ಹಿ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಪಟಿಲಾಭಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಚ। ಪಚ್ಚನೀಕಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಪರಿಹಾನಿಯಸಙ್ಖಾತಂ ಹಾನಂ ಭಜನ್ತೀತಿ **ಹಾನಭಾಗಿಯಾ**। ತದನುಧಮ್ಮತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ಠಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಠಿತಿಂ ಭಜನ್ತೀತಿ **ಠಿತಿಭಾಗಿಯಾ**। ಉಪರಿವಿಸೇಸಾಧಿಗಮವಸೇನ ವಿಸೇಸಂ ಭಜನ್ತೀತಿ **ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಾ**। ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬಂ ಅಪ್ಪದಾಲಿತಪುಬ್ಬಂ ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಂ ದೋಸಕ್ಖನ್ಧಂ ಮೋಹಕ್ಖನ್ಧಂ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝತಿ ಪದಾಲೇತೀತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬೇಧೋ ನಾಮ, ನಿಬ್ಬಿದಾಸಹಗತಾನಂ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ತಂ ನಿಬ್ಬೇಧಂ ಭಜನ್ತೀತಿ **ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ**।

ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಸಬ್ಬೇ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ತೇ ಹಿ **ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾ** ನಾಮ। ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಕರೀಯನ್ತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಾ, ತೇ ಏವ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಕತತ್ತಾ ಸಙ್ಖತಾತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ತೇಭೂಮಕರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೮೭; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೨೬ ಸಙ್ಖಾರಪದನಿದ್ದೇಸ) ವುತ್ತಾ। ತೇಪಿ "ಅನಿಚ್ಚಾ ವ

ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೬; ೨.೧೪೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೧, ೨೭೨) ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। "ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋ ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಞ್ಞಞ್ಚೇವ ಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೧) ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾವ ಆಗತಾ ತೇಭೂಮಿಕಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ **ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಕಸಙ್ಖಾರಾ** ನಾಮ। "ಯಾವತಿಕಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಗತಿ, ತಾವತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಅಕ್ಖಾಹತಂ ಮಞ್ಞೇ ಅಟ್ಠಾಸೀ"ತಿಆದೀಸು ಆಗತಂ ಕಾಯಿಕಂ ಚೇತಸಿಕಂ ವೀರಿಯಂ **ಪಯೋಗಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ** ನಾಮ। "ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪಠಮಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ತತೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ತತೋ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೪) ಆಗತಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ। ವಾಚಂ ಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ **ವಚೀಸಙ್ಖಾರಾ**। ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯೇನ ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ**। ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ ಚಿತ್ತೇನ ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ**। ಇಧ ಪನ ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ। **ದುಕ್ಖಾ**ತಿ ಪೀಳನಟ್ಠೇನ। **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಅನ್ತೋಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। **ಅನತ್ತಾ**ತಿ ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ। **ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದೀಸು "ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧ"ನ್ತಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾಹ "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ…ಪೇ॰… ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಅರಿಯಾ ಇಮಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ। ಅರಿಯಸ್ಸ ಸಚ್ಚಾನೀತಿಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಯಥಾಹ "ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ… ಪೇ॰… ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ತಥಾಗತೋ ಅರಿಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೮)। ಏತೇಸಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಅರಿಯಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಯಥಾಹ "ಇಮೇಸಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಅರಿಯೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೩)। ಅರಿಯಾನಿ ಸಚ್ಚಾನೀತಿಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। **ಅರಿಯಾನೀ**ತಿ ಅವಿತಥಾನಿ, ಅವಿಸಂವಾದಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಹ "ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೭)। **ಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಕೋ ಸಚ್ಚಟ್ಠೋತಿ ಚೇ? ಯೋ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಮಾನಾನಂ ಮಾಯಾವ ವಿಪರೀತೋ, ಮರೀಚೀವ ವಿಸಂವಾದಕೋ, ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಅತ್ತಾವ ಅನುಪಲಬ್ಭಸಭಾವೋ ಚ ನ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಬಾಧನಪಭವಸನ್ತಿನಿಯ್ಯಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭೂತಭಾವೇನ ಅರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಏಸ ಅಗ್ಗಿಲಕ್ಖಣಂ ವಿಯ ಲೋಕಪಕತಿ ವಿಯ ಚ ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭೂತಭಾವೋ ಸಚ್ಚಟ್ಠೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾಹ "ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಮೇತಂ ಅವಿತಥಮೇತಂ ಅನಞ್ಞಥಮೇತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦) ವಿತ್ಥಾರೋ। ಅಪಿಚ –

ನಾಬಾಧಕಂ ಯತೋ ದುಕ್ಖಂ, ದುಕ್ಖಾ ಅಞ್ಞಂ ನ ಬಾಧಕಂ।
ಬಾಧಕತ್ತನಿಯಾಮೇನ, ತತೋ ಸಚ್ಚಮಿದಂ ಮತಂ॥

ತಂ ವಿನಾ ನಾಞ್ಞತೋ ದುಕ್ಖಂ, ನ ಹೋತಿ ನ ಚ ತಂ ತತೋ।
ದುಕ್ಖಹೇತು ನಿಯಾಮೇನ, ಇತಿ ಸಚ್ಚಂ ವಿಸತ್ತಿಕಾ॥

ನಾಞ್ಞಾ ನಿಬ್ಬಾನತೋ ಸನ್ತಿ, ಸನ್ತಂ ನ ಚ ನ ತಂ ಯತೋ।
ಸನ್ತಭಾವನಿಯಾಮೇನ, ತತೋ ಸಚ್ಚಮಿದಂ ಮತಂ॥

ಮಗ್ಗಾ ಅಞ್ಞಂ ನ ನಿಯ್ಯಾನಂ, ಅನಿಯ್ಯಾನೋ ನ ಚಾಪಿ ಸೋ।
ತಚ್ಛನಿಯ್ಯಾನಭಾವೇನ, ಇತಿ ಸೋ ಸಚ್ಚಸಮ್ಮತೋ॥

ಇತಿ ತಚ್ಛಾವಿಪಲ್ಲಾಸ-ಭೂತಭಾವಂ ಚತೂಸ್ವಪಿ।

ದುಕ್ಖಾದೀಸ್ವವಿಸೇಸೇನ, ಸಚ್ಚಟ್ಠಂ ಆಹು ಪಣ್ಡಿತಾತಿ॥

ಸೋ ಪನಾಯಂ **ಸಚ್ಚ**ಸದ್ದೋ ಅನೇಕೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ – "ಸಚ್ಚಂ ಭಣೇ ನ ಕುಜ್ಝೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೨೨೪) ವಾಚಾಸಚ್ಚೇ। "ಸಚ್ಚೇ ಠಿತಾ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚಾ"ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೨.೨೧.೪೩೩) ವಿರತಿಸಚ್ಚೇ। "ಕಸ್ಮಾ ನು ಸಚ್ಚಾನಿ ವದನ್ತಿ ನಾನಾ, ಪವಾದಿಯಾಸೇ ಕುಸಲಾವದಾನಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೧) ದಿಟ್ಠಿಸಚ್ಚೇ। "ಏಕಞ್ಹಿ ಸಚ್ಚಂ ನ ದುತೀಯಮತ್ಥಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಪಜಾ ನೋ ವಿವದೇ ಪಜಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೧೯) ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚೇವ ಮಗ್ಗೇ ಚ। "ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಕತಿ ಕುಸಲಾ ಕತಿ ಅಕುಸಲಾ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೨೧೬) ಅರಿಯಸಚ್ಚೇ। ಸ್ವಾಯಮಿಧಾಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇ ಪವತ್ತತೀತಿ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನುದ್ದೇಸಸ್ಸ

ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨. ಇದಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನುದ್ದೇಸಸಙ್ಗಹಿತೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಥಂ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ**ತಿಆದಿ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಆದಿತೋ ಏಕಕಾದಿವಸೇನ ದಸ ದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ **ದಸುತ್ತರಪರಿಯಾಯೇನ** ಸಂಸನ್ದೇತ್ವಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತೇಸು ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ತಾವ **ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ**ತಿ ಕಾಮಭವಾದೀಸು ಸಞ್ಞಾಭವಾದೀಸು ಏಕವೋಕಾರಭವಾದೀಸು ಚ ಸಬ್ಬಭವೇಸು ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ। **ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ**ತಿ ಆಹಾರತೋ ಠಿತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ। **ಠಿತೀ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಕಕ್ಖಣೇ ಅತ್ಥಿತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಠಿತಿಹೇತು ಆಹಾರೋ ನಾಮ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಿಕೇನ ಞಾಣೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ। ಪಚ್ಚಯೇ ಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾತೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಅಭಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋನ್ತಿ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ। ಏತೇನ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ನನು ಚ ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ದೇವಾ ಅಹೇತುಕಾ ಅನಾಹಾರಾ ಅಫಸ್ಸಕಾ"ತಿಆದಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೧೭), ತಂ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ। ತಞ್ಚ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಝಾನಂ ಆಹಾರೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ "ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಹಾರಾ ಭೂತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಠಿತಿಯಾ, ಸಮ್ಭವೇಸೀನಂ ವಾ ಅನುಗ್ಗಹಾಯ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ? ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಓಳಾರಿಕೋ ವಾ ಸುಖುಮೋ ವಾ, ಫಸ್ಸೋ ದುತಿಯೋ, ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ತತಿಯಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತುತ್ಥ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೧) ಇದಂ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ। ಇದಮ್ಪಿ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸುತ್ತೇ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಹಾರಲಕ್ಖಣಾವ ಧಮ್ಮಾ ಆಹಾರಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಆಹಾರೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಲದ್ಧುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಸೋ ಚ ಯಂ ಯಂ ಫಲಂ ಜನೇತಿ, ತಂ ತಂ ಆಹರತಿ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ಆಹಾರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನೇವಾಹ –

> "ಅವಿಜ್ಜಮ್ಪಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಾಹಾರಂ ವದಾಮಿ, ನೋ ಅನಾಹಾರಂ। ಕೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಆಹಾರೋ? 'ಪಞ್ಚ ನೀವರಣಾ'ತಿಸ್ಸ ವಚನೀಯಂ। ಪಞ್ಚ ನೀವರಣೇಪಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಾಹಾರೇ ವದಾಮಿ, ನೋ ಅನಾಹಾರೇ। ಕೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ನೀವರಣಾನಂ ಆಹಾರೋ। 'ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ'ತಿಸ್ಸ ವಚನೀಯ"ನ್ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೬೧)। ಅಯಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ।

ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾಹಾರೇ ಗಹಿತೇ ಪರಿಯಾಯಾಹಾರೋಪಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾಹಾರೋಪಿ ಸಬ್ಬೋ ಗಹಿತೋವ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಅಸಞ್ಞಭವೇ ಪಚ್ಚಯಾಹಾರೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಹಿ ಬುದ್ಧೇ ತಿತ್ಥಾಯತನೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ವಾಯೋಕಸಿಣೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ "ಧೀ ಚಿತ್ತಂ, ಧೀ ಚಿತ್ತಂ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಾಮ ಅಭಾವೋಯೇವ ಸಾಧು। ಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಧಬನ್ಧನಾದಿಪಚ್ಚಯಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಚಿತ್ತೇ ಅಸತಿ ನತ್ಥೇತ"ನ್ತಿ ಖನ್ತಿಂ ರುಚಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಅಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನಾ ಕಾಲಂಕತ್ವಾ ಅಸಞ್ಞಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಯೋ ಯಸ್ಸ ಇರಿಯಾಪಥೋ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಪಣಿಹಿತೋ ಅಹೋಸಿ, ಸೋ ತೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚ ಕಪ್ಪಸತಾನಿ ತಿಟ್ಠತಿ। ಏತ್ತಕಂ ಅದ್ಧಾನಂ ನಿಪನ್ನೋ ವಿಯ ನಿಸಿನ್ನೋ ವಿಯ ಠಿತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಏವರೂಪಾನಞ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾಹಾರೋ ಲಬ್ಭತಿ। ತೇ ಹಿ ಯಂ ಝಾನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ , ತದೇ ನೇಸಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಜಿಯಾವೇಗೇನ ಖಿತ್ತಸರೋ ಯಾವ ಜಿಯಾವೇಗೋ ಅತ್ಥಿ, ತಾವ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಯಾವ ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿ, ತಾವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ನಿಟ್ಠಿತೇ ಖೀಣವೇಗೋ ಸರೋ ವಿಯ ಪತನ್ತಿ।

ಯೇ ಪನ ತೇ ನೇರಯಿಕಾ "ನೇವುಟ್ಠಾನಫಲೂಪಜೀವಿನೋ ನ ಪುಞ್ಞಫಲೂಪಜೀವಿನೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಕೋ ಆಹಾರೋತಿ? ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಮೇವ ಆಹಾರೋತಿ। ಕಿಂ ಪಞ್ಚ ಆಹಾರಾ ಅತ್ಥೀತಿ? "ಪಞ್ಚ, ನ ಪಞ್ಚಾ"ತಿ ಇದಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ನನು "ಪಚ್ಚಯೋ ಆಹಾರೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಯೇನ ಕಮ್ಮೇನ ತೇ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ, ತದೇವ ತೇಸಂ ಠಿತಿಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಆಹಾರೋ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಇದಂ ವುತ್ತಂ "ನ ತಾವ ಕಾಲಂ ಕರೋತಿ, ಯಾವ ನ ತಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಬ್ಯನ್ತೀ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೦)। ತಸ್ಮಾ **ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠಿತಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಬಳೀಕಾರಂ ಆಹಾರಂ ಆರಬ್ಭಾತಿ ಚೇತ್ಥ ವಿವಾದೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಮುಖೇ ಉಪ್ಪನ್ನಖೇಳೋಪಿ ಹಿ ತೇಸಂ ಆಹಾರಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತಿ। ಖೇಳೋ ಹಿ ನಿರಯೇ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯೋ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಗ್ಗೇ ಸುಖವೇದನೀಯೋ। ಇತಿ ಕಾಮಭವೇ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಠಪೇತ್ವಾ ಅಸಞ್ಞಭವಂ ಸೇಸಾನಂ ತಯೋ , ಅಸಞ್ಞಾನಞ್ಚೇವ ಅವಸೇಸಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾಹಾರೋತಿ ಇಮಿನಾ ಆಹಾರೇನ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ।

ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾತಿ ಚ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಭಗವತೋಪಿ ಹಿ ಧಮ್ಮಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ದೇಸನಾ - ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಪುಗ್ಗಲದೇಸನಾ, ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಪುಗ್ಗಲದೇಸನಾ, ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾತಿ। "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯಂ ಏವಂ ಭಾವಿತಂ ಕಮ್ಮನಿಯಂ ಹೋತಿ, ಯಥಯಿದಂ ಚಿತ್ತಂ। ಚಿತ್ತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಾವಿತಂ ಕಮ್ಮನಿಯಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨) ಏವರೂಪೀ **ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ**। "ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನವಕಾಸೋ ಯಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೮) ಏವರೂಪೀ **ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಪುಗ್ಗಲದೇಸನಾ**। "ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಬಹುಜನಹಿತಾಯ ಬಹುಜನಸುಖಾಯ ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಾಯ ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೦, ೩೦೯), ಏವರೂಪೀ **ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಪುಗ್ಗಲದೇಸನಾ**। "ಏಕಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಾತುಭಾವಾ ಮಹತೋ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೫-೧೮೬) ಏವರೂಪೀ **ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ**। ತಾಸು ಇಧ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ । ಉಪರಿ ಯಾವ ದಸಕಾ ಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ ಸತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ವಿಸೇಸೇನ ವಾ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಪರಿಯಾಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ ಅಧಿಕೇನ ಞಾಣೇನ ಸಭಾವತೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಸತ್ತಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಸಙ್ಖಾರೇ ಉಪಾದಾಯ ಸತ್ತೋತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಸಮ್ಭವತೋ ವಾ ಫಲೋಪಚಾರೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ "ಸತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಕೋಚಿ ಸತ್ತೋ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠಿತಿಕೋ ಅತ್ಥಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ, ವೋಹಾರವಸೇನ ಪನ ಏವಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಮೇತೇನ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ।

ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋತಿ ಸಙ್ಖತಾ ಚ ಧಾತು ಅಸಙ್ಖತಾ ಚ ಧಾತು। ತತ್ಥ ಅನೇಕೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಕತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು, ಕೇಹಿಚಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಕತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು।

ತಿಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋತಿ ಕಾಮಧಾತು ರೂಪಧಾತು ಅರೂಪಧಾತು (ವಿಭಂ ೧೮೧-೧೮೨)। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಕಾಮಧಾತು? ಹೇಟ್ಠತೋ ಅವೀಚಿನಿರಯಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀ ದೇವೇ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಾ ಧಾತೂ ಆಯತನಾ ರೂಪಾ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಧಾತು (ವಿಭಂ ೧೮೨; ಧಂ ಸಂ ೧೨೮೭)। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ರೂಪಧಾತು? ಹೇಟ್ಠತೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ದೇವೇ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸ ವಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ರೂಪಧಾತು। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅರೂಪಧಾತು? ಹೇಟ್ಠತೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗೇ ದೇವೇ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೂಪಗೇ ದೇವೇ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸ ವಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅರೂಪಧಾತು। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಕಾಮಧಾತೂತಿ ಕಾಮಭವೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ರೂಪಧಾತೂತಿ ರೂಪಭವೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅರೂಪಧಾತೂತಿ ಅರೂಪಭವೋ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ದಸುತ್ತರಪರಿಯಾಯೇನ ಯೋಜನಾ।

ಸಙ್ಗೀತಿಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ "ತಿಸ್ಸೋ ಕುಸಲಧಾತುಯೋ - ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು। ಅಪರಾಪಿ ತಿಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ - ರೂಪಧಾತು ಅರೂಪಧಾತು ನಿರೋಧಧಾತು। ಅಪರಾಪಿ ತಿಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ - ಹೀನಾ ಧಾತು ಮಜ್ಝಿಮಾ ಧಾತು ಪಣೀತಾ ಧಾತೂ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩.೩೦೫) ವುತ್ತಾ ಧಾತುಯೋಪಿ ಏತ್ಥ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ (ವಿಭಂ ೧೮೧-೧೮೨)। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು। ಅಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು। ಯಾ ಸತ್ತೇಸು ಮೇತ್ತಿ ಮೇತ್ತಾಯನಾ ಮೇತ್ತಾಯಿತತ್ತಂ ಮೇತ್ತಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು। ಅವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು। ಯಾ ಸತ್ತೇಸು ಕರುಣಾ ಕರುಣಾಯನಾ ಕರುಣಾಯಿತತ್ತಂ ಕರುಣಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು (ವಿಭಂ ೧೮೨)। ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಯೋ ವುತ್ತಾಯೇವ। ನಿರೋಧಧಾತು ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಹೀನಾ ಧಾತು ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ, ಮಜ್ಝಿಮಾ ಧಾತು ಅವಸೇಸಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ। ಪಣೀತಾ ಧಾತು ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಚ ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಧಾತು।

ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ಇಮೇಸಂ ವಣ್ಣನಾ ಸಚ್ಚವಿಸಜ್ಜನೇಸುಯೇವ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

ಪಞ್ಚ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಾನೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಹಿತತ್ಥಾಯ ಪರೇಹಿ ಪವತ್ತಿತಧಮ್ಮದೇಸನಾಸವನಂ, ಪರೇಸಂ ಹಿತತ್ಥಾಯ ಅತ್ತನೋ ಯಥಾಸುತಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಯಥಾಸುತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಜ್ಝಾಯಕರಣಂ, ಯಥಾಸುತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚೇತಸಾ ಅನುವಿತಕ್ಕನಂ, ಕಸಿಣಾಸುಭಾದೀಸು ಅನುಕೂಲಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ, ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಮುಚ್ಚನಕಾರಣಾನಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ಯಥಾ ಯಥಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ತಥಾ ತಥಾ ಸೋ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಅತ್ಥಪಟಿಸಂವೇದೀ ಚ ಹೋತಿ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಂವೇದೀ ಚ, ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಪಟಿಸಂವೇದಿನೋ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಂವೇದಿನೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯತಿ, ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಪೀತಿ ಜಾಯತಿ, ಪೀತಿಮನಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದೇತಿ, ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಇದಂ ಪಠಮಂ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಂ।

“ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ನ ಹೇವ ಖೋ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ಅಪಿ ಚ ಖೋ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರೇಸಂ ದೇಸೇತಿ। ಯಥಾ ಯಥಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ…ಪೇ॰… ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ। ಇದಂ ದುತಿಯಂ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಂ।

“ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ನಹೇವ ಖೋ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ನಾಪಿ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರೇಸಂ ದೇಸೇತಿ, ಅಪಿ ಚ ಖೋ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋತಿ। ಯಥಾ ಯಥಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ… ಪೇ॰… ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ। ಇದಂ ತತಿಯಂ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಂ।

“ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ನಹೇವ ಖೋ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ನಾಪಿ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರೇಸಂ ದೇಸೇತಿ, ನಾಪಿ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋತಿ, ಅಪಿ ಚ ಖೋ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಚೇತಸಾ ಅನುವಿತಕ್ಕೇತಿ ಅನುವಿಚಾರೇತಿ ಮನಸಾನುಪೇಕ್ಖತಿ। ಯಥಾ ಯಥಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ…ಪೇ॰… ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ। ಇದಂ ಚತುತ್ಥಂ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಂ।

“ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ನಹೇವ ಖೋ ಸತ್ಥಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ನಾಪಿ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪರೇಸಂ ದೇಸೇತಿ, ನಾಪಿ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋತಿ, ನಾಪಿ ಯಥಾಸುತಂ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಚೇತಸಾ ಅನುವಿತಕ್ಕೇತಿ ಅನುವಿಚಾರೇತಿ ಮನಸಾನುಪೇಕ್ಖತಿ, ಅಪಿ ಚ ಖ್ವಸ್ಸ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತಂ ಸುಗ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ ಸುಮನಸಿಕತಂ ಸೂಪಧಾರಿತಂ ಸುಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಂ ಪಞ್ಞಾಯ, ಯಥಾ ಯಥಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತಂ ಸುಗ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ ಸುಮನಸಿಕತಂ ಸೂಪಧಾರಿತಂ ಸುಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಂ ಪಞ್ಞಾಯ ತಥಾ ತಥಾ ಸೋ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಅತ್ಥಪಟಿಸಂವೇದೀ ಚ ಹೋತಿ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಂವೇದೀ ಚ। ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಪಟಿಸಂವೇದಿನೋ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಂವೇದಿನೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯತಿ , ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಪೀತಿ ಜಾಯತಿ, ಪೀತಿಮನಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದೇತಿ, ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ। ಇದಂ ಪಞ್ಚಮಂ ವಿಮುತ್ತಾಯತನ”ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೨)।

ಛ **ಅನುತ್ತರಿಯಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಏತೇಸಂ ಉತ್ತರನ್ತಿ ಅನುತ್ತರಾನಿ, ಅನುತ್ತರಾನಿ ಏವ ಅನುತ್ತರಿಯಾನಿ, ಜೇಟ್ಠಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

“ಛಯಿಮಾನಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೮, ೩೦), ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನುತ್ತರಿಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಛ? ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಸವನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಲಾಭಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಸಿಕ್ಖಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಪಾರಿಚರಿಯಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಅನುಸ್ಸತಾನುತ್ತರಿಯನ್ತಿ।

“ಕತಮಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಂ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಹತ್ಥಿರತನಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಸ್ಸರತನಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಮಣಿರತನಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಉಚ್ಚಾವಚಂ ವಾ ಪನ ದಸ್ಸನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಮಣಂ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಂ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನಂ ದಸ್ಸನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ। ಅತ್ಥೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಸ್ಸನಂ, ನೇತಂ ನತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಏತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಸ್ಸನಂ ಹೀನಂ ಗಮ್ಮಂ ಪೋಥುಜ್ಜನಿಕಂ ಅನರಿಯಂ ಅನತ್ಥಸಂಹಿತಂ ನ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ನ ವಿರಾಗಾಯ ನ ನಿರೋಧಾಯ ನ ಉಪಸಮಾಯ ನ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ನ ಸಮ್ಬೋಧಾಯ ನ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಯೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಂ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಂ ವಾ ದಸ್ಸನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಸ್ಸನಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ

ಸೋಕಪರಿದೇವಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾಯ ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾಯ ಞಾಯಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ, ಯದಿದಂ ತಥಾಗತಂ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಂ ವಾ ದಸ್ಸನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಂ। ಇತಿ ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಂ।

“ಸವನಾನುತ್ತರಿಯಞ್ಚ ಕಥಂ ಹೋತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಭೇರಿಸದ್ದಮ್ಪಿ ಸವನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ವೀಣಾಸದ್ದಮ್ಪಿ ಸವನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಗೀತಸದ್ದಮ್ಪಿ ಸವನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಉಚ್ಚಾವಚಂ ವಾ ಪನ ಸವನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಮಣಸ್ಸ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ। ಅತ್ಥೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸವನಂ, ನೇತಂ ನತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ । ತಞ್ಚ ಖೋ ಏತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸವನಂ ಹೀನಂ…ಪೇ॰… ನ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಯೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಸ್ಸ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಸ್ಸ ವಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸವನಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ…ಪೇ॰… ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ, ಯದಿದಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಸ್ಸ ವಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸವನಾನುತ್ತರಿಯಂ। ಇತಿ ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಸವನಾನುತ್ತರಿಯಂ।

“ಲಾಭಾನುತ್ತರಿಯಞ್ಚ ಕಥಂ ಹೋತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಪುತ್ತಲಾಭಮ್ಪಿ ಲಭತಿ, ದಾರಲಾಭಮ್ಪಿ ಲಭತಿ, ಧನಲಾಭಮ್ಪಿ ಲಭತಿ, ಉಚ್ಚಾವಚಂ ವಾ ಪನ ಲಾಭಮ್ಪಿ ಲಭತಿ। ಸಮಣೇ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೇ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನೇ ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತಿ। ಅತ್ಥೇಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲಾಭೋ, ನೇಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಏಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲಾಭೋ ಹೀನೋ…ಪೇ॰… ನ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಯೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕೇ ವಾ ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲಾಭಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ…ಪೇ॰… ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ, ಯದಿದಂ ತಥಾಗತೇ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕೇ ವಾ ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲಾಭಾನುತ್ತರಿಯಂ । ಇತಿ ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಸವನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಲಾಭಾನುತ್ತರಿಯಂ।

“ಸಿಕ್ಖಾನುತ್ತರಿಯಞ್ಚ ಕಥಂ ಹೋತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಹತ್ಥಿಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಅಸ್ಸಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ರಥಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಧನುಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಥರುಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಉಚ್ಚಾವಚಂ ವಾ ಪನ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಸಮಣಸ್ಸ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖತಿ। ಅತ್ಥೇಸಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಿಕ್ಖಾ, ನೇಸಾ ನತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ। ಸಾ ಚ ಖೋ ಏಸಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಿಕ್ಖಾ ಹೀನಾ…ಪೇ॰… ನ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಯೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಪ್ಪವೇದಿತೇ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಅಧಿಸೀಲಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಅಧಿಪಞ್ಞಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ಸಿಕ್ಖಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ…ಪೇ॰… ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ, ಯದಿದಂ ತಥಾಗತಪ್ಪವೇದಿತೇ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಅಧಿಸೀಲಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಅಧಿಪಞ್ಞಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಿಕ್ಖಾನುತ್ತರಿಯಂ। ಇತಿ ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಸವನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಲಾಭಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಸಿಕ್ಖಾನುತ್ತರಿಯಂ।

“ಪಾರಿಚರಿಯಾನುತ್ತರಿಯಞ್ಚ ಕಥಂ ಹೋತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಖತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಪರಿಚರತಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮ್ಪಿ ಪರಿಚರತಿ, ಗಹಪತಿಮ್ಪಿ ಪರಿಚರತಿ, ಉಚ್ಚಾವಚಂ ವಾ ಪನ ಪರಿಚರತಿ, ಸಮಣಂ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಂ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನಂ ಪರಿಚರತಿ। ಅತ್ಥೇಸಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಾರಿಚರಿಯಾ, ನೇಸಾ ನತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ। ಸಾ ಚ ಖೋ ಏಸಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಾರಿಚರಿಯಾ ಹೀನಾ…ಪೇ॰… ನ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಯೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಂ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಂ ವಾ ಪರಿಚರತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ,

ಪಾರಿಚರಿಯಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ…ಪೇ॰… ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ, ಯದಿದಂ ತಥಾಗತಂ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಂ ವಾ ಪರಿಚರತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಾರಿಚರಿಯಾನುತ್ತರಿಯಂ। ಇತಿ ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಸವನಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಲಾಭಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಸಿಕ್ಖಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಪಾರಿಚರಿಯಾನುತ್ತರಿಯಂ।

"ಅನುಸ್ಸತಾನುತ್ತರಿಯಞ್ಚ ಕಥಂ ಹೋತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಪುತ್ತಲಾಭಮ್ಪಿ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ದಾರಲಾಭಮ್ಪಿ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಧನಲಾಭಮ್ಪಿ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಉಚ್ಚಾವಚಂ ವಾ ಪನ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಸಮಣಂ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಂ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ। ಅತ್ಥೇಸಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನುಸ್ಸತಿ, ನೇಸಾ ನತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ। ಸಾ ಚ ಖೋ ಏಸಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನುಸ್ಸತಿ ಹೀನಾ…ಪೇ॰… ನ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಯೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಂ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಂ ವಾ ಅನುಸ್ಸರತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನುಸ್ಸತೀನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ…ಪೇ॰… ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ, ಯದಿದಂ ತಥಾಗತಂ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಂ ವಾ ಅನುಸ್ಸರತಿ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧೋ ನಿವಿಟ್ಠಪೇಮೋ ಏಕನ್ತಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನುಸ್ಸತಾನುತ್ತರಿಯಂ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛ ಅನುತ್ತರಿಯಾನೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೩೦)।

ಸತ್ತ ನಿದ್ದಸವತ್ಥೂನೀತಿ ಏತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ದಸಾತಿ ನಿದ್ದಸೋ। ನಿದ್ದಸಸ್ಸ ನಿದ್ದಸಭಾವಸ್ಸ ವತ್ಥೂನಿ ಕಾರಣಾನಿ ನಿದ್ದಸವತ್ಥೂನಿ। ಖೀಣಾಸವೋ ಹಿ ದಸವಸ್ಸಕಾಲೇ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ ಪುನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅಭಾವಾ ಪುನ ದಸವಸ್ಸೋ ನ ಹೋತೀತಿ ನಿದ್ದಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ದಸವಸ್ಸೋವ ನ ಹೋತಿ, ನವವಸ್ಸೋಪಿ…ಪೇ॰… ಏಕಮುಹುತ್ತಿಕೋಪಿ ನ ಹೋತಿಯೇವ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ದಸವಸ್ಸಕಾಲೇ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ, ಸತ್ತವಸ್ಸಿಕಕಾಲೇ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋಪಿ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ನಿದ್ದಸೋ ನಿಮುಹುತ್ತೋ ಹೋತಿಯೇವ। ತಿತ್ಥಿಯಸಮಯೇ ಉಪ್ಪನ್ನವೋಹಾರಂ ಪನ ಸಾಸನೇ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಅಭಾವಂ, ಇಧ ಚ ಸಬ್ಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಭಗವಾ ತಾದಿಸಸಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಾನಿ "ಸತ್ತ ನಿದ್ದಸವತ್ಥೂನೀ"ತಿ ಆಹ। ಯಥಾಹ -

"ಸತ್ತಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನಿದ್ದಸವತ್ಥೂನಿ। ಕತಮಾನಿ ಸತ್ತ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸಿಕ್ಖಾಸಮಾದಾನೇ ತಿಬ್ಬಚ್ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಸಮಾದಾನೇ ಅವಿಗತಪೇಮೋ। ಧಮ್ಮನಿಸನ್ತಿಯಾ ತಿಬ್ಬಚ್ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ಧಮ್ಮನಿಸನ್ತಿಯಾ ಅವಿಗತಪೇಮೋ। ಇಚ್ಛಾವಿನಯೇ ತಿಬ್ಬಚ್ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ಇಚ್ಛಾವಿನಯೇ ಅವಿಗತಪೇಮೋ। ಪಟಿಸಲ್ಲಾನೇ ತಿಬ್ಬಚ್ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನೇ ಅವಿಗತಪೇಮೋ। ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇ ತಿಬ್ಬಚ್ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇ ಅವಿಗತಪೇಮೋ । ಸತಿನೇಪಕ್ಕೇ ತಿಬ್ಬಚ್ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ಸತಿನೇಪಕ್ಕೇ ಅವಿಗತಪೇಮೋ। ದಿಟ್ಠಿಪಟಿವೇಧೇ ತಿಬ್ಬಚ್ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿಪಟಿವೇಧೇ ಅವಿಗತಪೇಮೋ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತ ನಿದ್ದಸವತ್ಥೂನೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೨೦)।

ಥೇರೋಪಿ ತಥೇವ ದೇಸನಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ "ಸತ್ತ ನಿದ್ದಸವತ್ಥೂನೀ"ತಿ ಆಹ।

ಅಟ್ಠ ಅಭಿಭಾಯತನಾನೀತಿ ಏತ್ಥ ಅಭಿಭುಯ್ಯಮಾನಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಏತೇಸಂ ಝಾನಾನನ್ತಿ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಿ, ಝಾನಾನಿ। **ಆಯತನಾನೀ**ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ಞಾಣುತ್ತರಿಕೋ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಿಸದಞಾಣೋ "ಕಿಂ ಏತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ನ ಮಯ್ಹಂ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಕರಣೇ ಭಾರೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ, ತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸಹ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನೇವೇತ್ಥ ಅಪ್ಪನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದಿತಾನಿ ಝಾನಾನಿ "ಅಭಿಭಾಯತನಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

“ಕತಮಾನಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ಲ.೬೫) ಅಟ್ಠ? ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ, ‘ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಪಠಮಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ।

“ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ, ‘ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಇದಂ ದುತಿಯಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ।

“ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ, ‘ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಇದಂ ತತಿಯಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ।

“ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ, ‘ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಚತುತ್ಥಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ।

“ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ನೀಲಾನಿ ನೀಲವಣ್ಣಾನಿ ನೀಲನಿದಸ್ಸನಾನಿ ನೀಲನಿಭಾಸಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಉಮಾಪುಪ್ಫಂ ನೀಲಂ ನೀಲವಣ್ಣಂ ನೀಲನಿದಸ್ಸನಂ ನೀಲನಿಭಾಸಂ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ವಾ ಪನ ತಂ ವತ್ಥಂ ಬಾರಾಣಸೇಯ್ಯಕಂ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮಟ್ಠಂ ನೀಲಂ ನೀಲವಣ್ಣಂ ನೀಲನಿದಸ್ಸನಂ ನೀಲನಿಭಾಸಂ, ಏವಮೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ನೀಲಾನಿ ನೀಲವಣ್ಣಾನಿ ನೀಲನಿದಸ್ಸನಾನಿ ನೀಲನಿಭಾಸಾನಿ, ‘ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಪಞ್ಚಮಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ।

“ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪೀತಾನಿ ಪೀತವಣ್ಣಾನಿ ಪೀತನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಪೀತನಿಭಾಸಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಕಣಿಕಾರಪುಪ್ಫಂ ಪೀತಂ ಪೀತವಣ್ಣಂ ಪೀತನಿದಸ್ಸನಂ ಪೀತನಿಭಾಸಂ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ವಾ ಪನ ತಂ ವತ್ಥಂ ಬಾರಾಣಸೇಯ್ಯಕಂ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮಟ್ಠಂ ಪೀತಂ ಪೀತವಣ್ಣಂ ಪೀತನಿದಸ್ಸನಂ ಪೀತನಿಭಾಸಂ, ಏವಮೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪೀತಾನಿ ಪೀತವಣ್ಣಾನಿ ಪೀತನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಪೀತನಿಭಾಸಾನಿ, ‘ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಛಟ್ಠಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ।

“ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಲೋಹಿತಕಾನಿ ಲೋಹಿತಕವಣ್ಣಾನಿ ಲೋಹಿತಕನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಲೋಹಿತಕನಿಭಾಸಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಬನ್ಧುಜೀವಕಪುಪ್ಫಂ ಲೋಹಿತಕಂ ಲೋಹಿತಕವಣ್ಣಂ ಲೋಹಿತಕನಿದಸ್ಸನಂ ಲೋಹಿತಕನಿಭಾಸಂ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ವಾ ಪನ ತಂ ವತ್ಥಂ ಬಾರಾಣಸೇಯ್ಯಕಂ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮಟ್ಠಂ ಲೋಹಿತಕಂ ಲೋಹಿತಕವಣ್ಣಂ ಲೋಹಿತಕನಿದಸ್ಸನಂ ಲೋಹಿತಕನಿಭಾಸಂ, ಏವಮೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಲೋಹಿತಕಾನಿ ಲೋಹಿತಕವಣ್ಣಾನಿ ಲೋಹಿತಕನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಲೋಹಿತಕನಿಭಾಸಾನಿ, ‘ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಸತ್ತಮಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ।

“ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಓದಾತಾನಿ ಓದಾತವಣ್ಣಾನಿ ಓದಾತನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಓದಾತನಿಭಾಸಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಓಸಧಿತಾರಕಾ ಓದಾತಾ ಓದಾತವಣ್ಣಾ ಓದಾತನಿದಸ್ಸನಾ ಓದಾತನಿಭಾಸಾ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ವಾ ಪನ ತಂ ವತ್ಥಂ ಬಾರಾಣಸೇಯ್ಯಕಂ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮಟ್ಠಂ ಓದಾತಂ ಓದಾತವಣ್ಣಂ ಓದಾತನಿದಸ್ಸನಂ ಓದಾತನಿಭಾಸಂ, ಏವಮೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಓದಾತಾನಿ ಓದಾತವಣ್ಣಾನಿ ಓದಾತನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಓದಾತನಿಭಾಸಾನಿ, ‘ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಅಟ್ಠಮಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ। ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ಲ.೬೫; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೮)।

ನವ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಾತಿ ಪುಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬಂ ಅನು ಅನುಪುಬ್ಬಂ, ಅನುಪುಬ್ಬಂ ವಿಹರಿತಬ್ಬತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ ವಿಹಾರಾ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಾ, ಅನುಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬವಿಹಾರಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

> "ಕತಮೇ ನವ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ ವಿವಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸವಿತಕ್ಕಂ ಸವಿಚಾರಂ ವಿವೇಕಜಂ ಪೀತಿಸುಖಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ ಚೇತಸೋ ಏಕೋದಿಭಾವಂ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಅವಿಚಾರಂ ಸಮಾಧಿಜಂ ಪೀತಿಸುಖಂ ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಪೀತಿಯಾ ಚ ವಿರಾಗಾ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಚ ವಿಹರತಿ ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ, ಸುಖಞ್ಚ ಕಾಯೇನ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ, ಯಂ ತಂ ಅರಿಯಾ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ 'ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಸತಿಮಾ ಸುಖವಿಹಾರೀ'ತಿ, ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ ಪುಬ್ಬೇವ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಂ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ 'ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋ'ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸಬ್ಬಸೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ 'ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣ'ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ 'ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ'ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸಬ್ಬಸೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸಬ್ಬಸೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೩, ೩೫೯) ವುತ್ತಾ ನವ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಾವ।

ದಸ ನಿಜ್ಜರವತ್ಥೂನೀತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಾದೀನಿ ನಿಜ್ಜರಯನ್ತಿ ನಾಸಯನ್ತೀತಿ ನಿಜ್ಜರಾನಿ। **ವತ್ಥೂನೀತಿ** ಕಾರಣಾನಿ। ನಿಜ್ಜರಾನಿ ಚ ತಾನಿ ವತ್ಥೂನಿ ಚಾತಿ ನಿಜ್ಜರವತ್ಥೂನಿ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾದೀನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ।

> "ಕತಮಾನಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧೦೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬೦) ದಸ? ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

> "ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ , ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

> "ಸಮ್ಮಾವಾಚಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

> "ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

> "ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವೋ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ

ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

“ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮೋ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

“ಸಮ್ಮಾಸತಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾಸತಿ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾಸತಿಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

“ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

“ಸಮ್ಮಾಞಾಣಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಂ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಂ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

“ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಸ್ಸ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋತಿ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿಪಚ್ಚಯಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೇಕೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ”ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧೦೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬೦) ವುತ್ತಾನಿ ದಸ ನಿಜ್ಜರವತ್ಥೂನಿ।

೩. **ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ**ನ್ತಿಆದಿ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಂ ಇಧ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಕಿಞ್ಚ**-ಇತಿ **ಚ**-ಕಾರೋ ಪದಪೂರಣಮತ್ತೇ ನಿಪಾತೋ। **ಚಕ್ಖಾ**ದೀನಿ ತಿಂಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಪವತ್ತಿಕ್ಕಮೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ಚಕ್ಖು - ಮಂಸಚಕ್ಖು ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು ಚ। ತೇಸು ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು ಞಾಣಚಕ್ಖು ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಧಮ್ಮಚಕ್ಖೂತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು। “ಅದ್ದಸಂ ಖೋ ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬುದ್ಧಚಕ್ಖುನಾ ಲೋಕಂ ವೋಲೋಕೇನ್ತೋ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೩; ೨.೩೩೯; ಮಹಾವ॰ ೯) ಇದಂ **ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು** ನಾಮ। “ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣ”ನ್ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಧೋತಕಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೩೨; ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫) ಇದಂ **ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು** ನಾಮ। “ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ ಞಾಣಂ ಉದಪಾದೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೫) ಇದಂ **ಞಾಣಚಕ್ಖು** ನಾಮ। “ಅದ್ದಸಂ ಖೋ ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೪) ಇದಂ **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು** ನಾಮ। “ವಿರಜಂ ವೀತಮಲಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೫) ಇದಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಂ ಞಾಣಂ **ಧಮ್ಮಚಕ್ಖು** ನಾಮ।

ಮಂಸಚಕ್ಖುಪಿ ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖು , ಪಸಾದಚಕ್ಖೂತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಯ್ವಾಯಂ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕಟ್ಠಿಕೇನ ಉಪರಿ ಭಮುಕಟ್ಠಿಕೇನ ಉಭತೋ ಅಕ್ಖಿಕೂಟೇಹಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಕ್ಖಿಪಖುಮೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕಮಜ್ಝಾ ನಿಕ್ಖನ್ತೇನ ನ್ಹಾರುಸುತ್ತಕೇನ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇ ಆಬದ್ಧೋ ಸೇತಕಣ್ಹಾತಿಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲವಿಚಿತ್ತೋ ಮಂಸಪಿಣ್ಡೋ, ಇದಂ **ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖು** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಏತ್ಥ ಸಿತೋ ಏತ್ಥ ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಸಾದೋ, ಇದಂ **ಪಸಾದಚಕ್ಖು** ನಾಮ। ಇದಮಿಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತದೇತಂ ತಸ್ಸ ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖುನೋ ಸೇತಮಣ್ಡಲಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಅಭಿಮುಖೇ ಠಿತಾನಂ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೇ ದಿಟ್ಠಿಮಣ್ಡಲೇ ಸತ್ತಸು ಪಿಚುಪಟಲೇಸು ಆಸಿತ್ತತೇಲಂ ಪಿಚುಪಟಲಾನಿ ವಿಯ ಸತ್ತ

ಅಕ್ಖಿಪಟಲಾನಿ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಪಮಾಣತೋ ಮುಗ್ಗವಿದಲಮತ್ತಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಂ ಚಕ್ಖತೀತಿ **ಚಕ್ಖು,** ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ವಿಭಾವೇತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ರೂಪಯನ್ತೀತಿ **ರೂಪಾ,** ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಾ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ।** ಫುಸತೀತಿ ಫಸ್ಸೋ। ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ಮಣ್ಡೇತ್ವಾ ಸಮ್ಫಸ್ಸೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತೋ ಸಮ್ಫಸ್ಸೋ **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋ। ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ। **ವೇದಯಿತ**ನ್ತಿ ವಿನ್ದನಂ, ವೇದನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತದೇವ ಸುಖಯತೀತಿ **ಸುಖಂ,** ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸುಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಟ್ಠು ವಾ ಖಾದತಿ, ಖನತಿ ಚ ಕಾಯಚಿತ್ತಾಬಾಧನ್ತಿ ಸುಖಂ। ದುಕ್ಖಯತೀತಿ **ದುಕ್ಖಂ,** ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ದುಕ್ಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ದುಕ್ಖಂ ನ ಸುಖನ್ತಿ **ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ। ಮ**-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಪನ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಹಜಾತ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯ ವಿಪಾಕಆಹಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಅಟ್ಠಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತವಸೇನಪಞ್ಚಧಾ, ಸನ್ತೀರಣಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಸುಣಾತೀತಿ **ಸೋತಂ।** ತಂ ಸಸಮ್ಭಾರಸೋತಬಿಲಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ತನುತಮ್ಬಲೋಮಾಚಿತೇ ಅಙ್ಗುಲಿವೇಧಕಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸಪ್ಪನ್ತೀತಿ **ಸದ್ದಾ,** ಉದಾಹರೀಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಘಾಯತೀತಿ **ಘಾನಂ।** ತಂ ಸಸಮ್ಭಾರಘಾನಬಿಲಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಅಜಪದಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಗನ್ಧಯನ್ತೀತಿ **ಗನ್ಧಾ,** ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂ ಸೂಚೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜೀವಿತಮವ್ಹಾಯತೀತಿ **ಜಿವ್ಹಾ,** ಸಾಯನಟ್ಠೇನ ವಾ ಜಿವ್ಹಾ। ಸಾ ಸಸಮ್ಭಾರಜಿವ್ಹಾಯ ಅತಿಅಗ್ಗಮೂಲಪಸ್ಸಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಉಪರಿಮತಲಮಜ್ಝೇ ಭಿನ್ನಉಪ್ಪಲದಲಗ್ಗಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ರಸನ್ತಿ ತೇ ಸತ್ತಾತಿ **ರಸಾ,** ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಾಸವಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೋತಿ **ಕಾಯೋ। ಆಯೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ। ಸೋ ಯಾವತಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಉಪಾದಿಣ್ಣಪ್ಪವತ್ತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಕಾಯಪಸಾದೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನೋ ತಿಟ್ಠತಿ। ಫುಸೀಯನ್ತೀತಿ **ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾ।** ಮುನಾತೀತಿ **ಮನೋ,** ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತನೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ **ಧಮ್ಮಾ । ಮನೋ**ತಿ ಸಹಾವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗಂ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ದ್ವಾದಸಪಭೇದಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಜವನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋ**ತಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಫಸ್ಸೋ। ಸೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ವೇದನಾಯ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯವಜ್ಜೇಹಿ ಸೇಸೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅನನ್ತರಾಯ ತೇಹೇವ, ಸೇಸಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ರೂಪಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಖನ್ಧವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಸೀತಾದೀಹಿ ರುಪ್ಪತಿ ಪೀಳೀಯತೀತಿ **ರೂಪಂ।** ವೇದಯತೀತಿ **ವೇದನಾ।** ಸಞ್ಜಾನಾತೀತಿ **ಸಞ್ಞಾ।** ಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ **ಸಙ್ಖಾರಾ। ವಿಜಾನಾತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಚಕ್ಖಾ**ದೀನಿ ಧಮ್ಮವಿಚಾರಪರಿಯನ್ತಾನಿ ದಸ ಛಕ್ಕವಸೇನ, ಸಟ್ಠಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದಿಕಾ ವೇದನಾ ತಂತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ। ರೂಪೇಸು ಸಞ್ಞಾ **ರೂಪಸಞ್ಞಾ।** ಸಞ್ಚೇತಯತೀತಿ **ಸಞ್ಚೇತನಾ,** ಅಭಿಸನ್ದಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸತೀತಿ **ತಣ್ಹಾ,** ಪಿಪಾಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿತಕ್ಕೇತೀತಿ **ವಿತಕ್ಕೋ,** ವಿತಕ್ಕನಂ ವಾ ವಿತಕ್ಕೋ, ಊಹನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಆರಮ್ಮಣೇ ತೇನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಚರತೀತಿ **ವಿಚಾರೋ,** ವಿಚರಣಂ ವಾ ವಿಚಾರೋ, ಅನುಸಞ್ಚರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೪. ಪಥವೀಧಾತಾದೀನಿ ಛ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಪತ್ಥಟತ್ತಾ **ಪಥವೀ।** ಅಪ್ಪೇತಿ, ಆಪೀಯತಿ, ಅಪ್ಪಾಯತೀತಿ ವಾ **ಆಪೋ।** ತೇಜಯತೀತಿ **ತೇಜೋ।** ವಾಯತೀತಿ **ವಾಯೋ।** ನ ಕಸ್ಸತಿ ನ ನಿಕಸ್ಸತಿ, ಕಸಿತುಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ಭಿನ್ದಿತುಂ ವಾ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ **ಆಕಾಸೋ।** ನಿಸ್ಸತ್ತಟ್ಠೇನ **ಧಾತು।**

ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀನಿ ದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಕಸಿಣಭಾವನಾವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಕಸಿಣ**ನ್ತಿ ಸಕಲಫರಣವಸೇನ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಮ್ಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪಟ್ಠಿತನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಝಾನಮ್ಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಧ ಪನ ಝಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಆದಿಮ್ಹಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಝಾನಾನಿ, ತತೋ ಪರಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಣ್ಣಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾನಿ। **ಆಕಾಸಕಸಿಣ**ನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಾಕಾಸೋ, ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಝಾನಂ, ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೋ, ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಕಸಿಣ**ನ್ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ।

ಕೇಸಾದೀನಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತೇಸು ಪನ ಕೇಸಾದೀಸು ಪಟಿಕೂಲತೋ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಕಾಯಗತಾಸತಿವಸೇನ ಅಸುಭಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ವಣ್ಣತೋ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಕಸಿಣಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಧಾತುತೋ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಕೇಸಾತಿಆದೀನಿ ಚ ಪಟಿಕೂಲತೋ ವಣ್ಣತೋ ವಾ ಉಪಟ್ಠಿತಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಝಾನಾನಿ, ಧಾತುತೋ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸ ತೇ ಚ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ತದಾರಮ್ಮಣಾ ಚ ಧಾತುಭಾವನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕೇಸಾ ಉಭೋಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಕಣ್ಣಚೂಳಿಕಾಹಿ ಪುರತೋ ನಲಾಟನ್ತೇನ, ಪಚ್ಛತೋ ಚ ಗಲವಾಟಕೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಸೀಸಕಟಾಹವೇಠನಚಮ್ಮೇ ವೀಹಗ್ಗಮತ್ತಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಠಿತಾ ಅನೇಕಸತಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖ್ಯಾ।

ಲೋಮಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಕೇಸಾದೀನಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೋಕಾಸಂ ಹತ್ಥತಲಪಾದತಲಾನಿ ಚ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸರೀರಚಮ್ಮೇ ನವನವುತಿಯಾ ಲೋಮಕೂಪಸಹಸ್ಸೇಸು ಲಿಕ್ಖಾಮತ್ತಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಠಿತಾ।

ನಖಾ ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಅಗ್ಗಪಿಟ್ಠೇಸು ಠಿತಾ ವೀಸತಿ।

ದನ್ತಾ ದ್ವೀಸು ಹನುಕಟ್ಠಿಕೇಸು ಠಿತಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ದ್ವತ್ತಿಂಸ।

ತಚೋ ಸಕಲಸರೀರಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಪಾಕಟಕಿಲೋಮಕಸ್ಸ ಉಪರಿ ಛವಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಠಿತಂ ಚಮ್ಮಂ।

ಮಂಸಂ ಸಾಧಿಕಾನಿ ತೀಣಿ ಅಟ್ಠಿಸತಾನಿ ಅನುಲಿಮ್ಪಿತ್ವಾ ಠಿತಾನಿ ನವಮಂಸಪೇಸಿಸತಾನಿ।

ನ್ಹಾರೂ ಸಕಲಸರೀರೇ ಅಟ್ಠೀನಿ ಆಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಾನಿ ನವ ನ್ಹಾರುಸತಾನಿ।

ಅಟ್ಠೀ ಸಕಲಸರೀರೇ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಟ್ಠೀನಂ ಉಪರಿ ಠಿತಾನಿ ಸಾಧಿಕಾನಿ ತೀಣಿ ಅಟ್ಠಿಸತಾನಿ।

ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅಟ್ಠೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಾ ಮಿಞ್ಜಾ।

ವಕ್ಕಂ ಗಲವಾಟಕಾ ನಿಕ್ಖನ್ತೇನ ಏಕಮೂಲೇನ ಥೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನೇನ ಥೂಲನ್ಹಾರುನಾ ವಿನಿಬದ್ಧಾ ಹುತ್ವಾ ಹದಯಮಂಸಂ ಪರಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಾ ದ್ವೇ ಮಂಸಪಿಣ್ಡಿಕಾ।

ಹದಯಂ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥನಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಠಿತಂ ಅನ್ತೋ ಚಿತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಯಂ ಅಡ್ಢಪಸತಮತ್ತಲೋಹಿತಪುಣ್ಣಂ ಪುನ್ನಾಗಟ್ಠಿಪತಿಟ್ಠಾನಮತ್ತಾವಾಟಕಂ ಹದಯಮಂಸಂ।

ಯಕನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥನಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಂ ಯಮಕಮಂಸಪಟಲಂ।

ಕಿಲೋಮಕಂ ಹದಯವಕ್ಕಾನಿ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಠಿತಂ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕಿಲೋಮಕಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ ಸಕಲಸರೀರೇ ಚಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠತೋ ಮಂಸಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಂ ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕಿಲೋಮಕಸಙ್ಖಾತಞ್ಚಾತಿ ದುವಿಧಂ ಪರಿಯೋನಹನಮಂಸಂ।

ಪಿಹಕಂ ಹದಯಸ್ಸ ವಾಮಪಸ್ಸೇ ಉದರಪಟಲಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಂ ಉದರಜಿವ್ಹಾಮಂಸಂ।

ಪಪ್ಫಾಸಂ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥನಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಹದಯಯಕನಾನಂ ಉಪರಿ ಛಾದೇತ್ವಾ ಓಲಮ್ಬನ್ತಂ ಠಿತಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಮಂಸಖಣ್ಡಪ್ಪಭೇದಂ ಪಪ್ಫಾಸಮಂಸಂ।

ಅನ್ತಂ ಉಪರಿ ಗಲವಾಟಕೇ ಹೇಟ್ಠಾ ಕರೀಸಮಗ್ಗೇ ವಿನಿಬನ್ಧತ್ತಾ ಗಲವಾಟಕಕರೀಸಮಗ್ಗಪರಿಯನ್ತೇ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಾ ಪುರಿಸಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸಹತ್ಥಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಅಟ್ಠವೀಸತಿಹತ್ಥಾ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಓಭಗ್ಗಾ ಅನ್ತವಟ್ಟಿ।

ಅನ್ತಗುಣಂ ಅನ್ತಭೋಗೇ ಏಕತೋ ಅಗಲನ್ತೇ ಆಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಅನ್ತಭೋಗಾನಂ ಅನ್ತರಾ ಠಿತಂ ಬನ್ಧನಂ।

ಉದರಿಯಂ ದನ್ತಮುಸಲಸಞ್ಚುಣ್ಣಿತಂ ಜಿವ್ಹಾಹತ್ಥಪರಿವತ್ತಿತಂ ಖೇಳಲಾಲಾಪಲಿಬುದ್ಧಂ ತಂಖಣವಿಗತವಣ್ಣಗನ್ಧರಸಾದಿಸಮ್ಪದಂ ತನ್ತವಾಯಖಲಿಸುವಾನವಮಥುಸದಿಸಂ ನಿಪತಿತ್ವಾ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹವಾತಪಲಿವೇಠಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಉದರಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪವೇಗಕುಥಿತಂ ಕಿಮಿಕುಲಾಕುಲಂ ಉಪರೂಪರಿ ಫೇಣಬುಬ್ಬುಳಕಾನಿ ಮುಞ್ಚನ್ತಂ ಪರಮಕಸಮ್ಬುಕದುಗ್ಗನ್ಧಜೇಗುಚ್ಛಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಆಮಾಸಯಸಙ್ಖಾತೇ ಉಪರಿನಾಭಿಅನ್ತಪಟಲೇ ಠಿತಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ ಅಸಿತಪೀತಖಾಯಿತಸಾಯಿತಂ।

ಕರೀಸಂ ಪಕ್ಕಾಸಯಸಙ್ಖಾತೇ ಹೇಟ್ಠಾ ನಾಭಿಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಮೂಲಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಉಬ್ಬೇಧೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗುಲಮತ್ತೇ ಅನ್ತಾವಸಾನೇ ಠಿತಂ ವಚ್ಚಂ।

ಪಿತ್ತಂ ಹದಯಮಂಸಪಪ್ಫಾಸಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಯಕನಮಂಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಂ ಮಹಾಕೋಸಾತಕೀಕೋಸಕಸದಿಸೇ ಪಿತ್ತಕೋಸಕೇ ಠಿತಂ ಬದ್ಧಪಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ, ಕೇಸಲೋಮನಖದನ್ತಾನಂ ಮಂಸವಿನಿಮುತ್ತಟ್ಠಾನಞ್ಚೇವ ಥದ್ಧಸುಕ್ಖಚಮ್ಮಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಂ ಸರೀರಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತಂ ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಞ್ಚಾತಿ ದುವಿಧಂ ಪಿತ್ತಂ।

ಸೇಮ್ಹಂ ಉದರಪಟಲೇ ಠಿತಂ ಏಕಪತ್ಥಪೂರಪ್ಪಮಾಣಂ ಸೇಮ್ಹಂ।

ಪುಬ್ಬೋ ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಪಹರಣಗ್ಗಿಜಾಲಾದೀಹಿ ಅಭಿಹತೇ ವಾ ಸರೀರಪ್ಪದೇಸೇ ಅಬ್ಭನ್ತರಧಾತುಕ್ಖೋಭವಸೇನ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಗಣ್ಡಪೀಳಕಾದೀಸು ಪರಿಪಕ್ಕಲೋಹಿತಪರಿಣಾಮೋ। **ಲೋಹಿತಂ** ಯಕನಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಹದಯವಕ್ಕಪಪ್ಫಾಸಾನಂ ಉಪರಿ ಥೋಕಂ ಥೋಕಂ ಪಗ್ಘರನ್ತಂ ವಕ್ಕಹದಯಯಕನಪಪ್ಫಾಸೇ ತೇಮಯಮಾನಂ ಠಿತಂ ಏಕಪತ್ಥಪೂರಮತ್ತಂ ಸನ್ನಿಚಿತಲೋಹಿತಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ, ಕೇಸಲೋಮನಖದನ್ತಾನಂ ಮಂಸವಿನಿಮುತ್ತಟ್ಠಾನಞ್ಚೇವ ಥದ್ಧಸುಕ್ಖಚಮ್ಮಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಧಮನಿಜಾಲಾನುಸಾರೇನ ಸಬ್ಬಂ ಉಪಾದಿಣ್ಣಸರೀರಂ ಫರಿತ್ವಾ ಠಿತಂ ಸಂಸರಣಲೋಹಿತಸಙ್ಖಾತಞ್ಚಾತಿ ದುವಿಧಂ ಲೋಹಿತಂ।

ಸೇದೋ ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪಸೂರಿಯಸನ್ತಾಪಉತುವಿಕಾರಾದೀಹಿ ಸನ್ತತ್ತೇ ಸರೀರೇ ಸಬ್ಬಕೇಸಲೋಮಕೂಪವಿವರೇಹಿ ಪಗ್ಘರಣಕಆಪೋಧಾತು।

ಮೇದೋ ಥೂಲಸ್ಸ ಸಕಲಸರೀರೇ ಚಮ್ಮಮಂಸನ್ತರೇ ಕಿಸಸ್ಸ ಜಙ್ಘಮಂಸಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತೋ ಥಿನಸಿನೇಹೋ।

ಅಸ್ಸು ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸವಿಸಭಾಗಾಹಾರಉತೂಹಿ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತೀ ವಾ ಪಗ್ಘರನ್ತೀ ವಾ ಆಪೋಧಾತು।

ವಸಾ ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪಸೂರಿಯಸನ್ತಾಪಉತುವಿಸಭಾಗೇಹಿ ಉಸ್ಮಾಜಾತೇಸು ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹತ್ಥತಲಹತ್ಥಪಿಟ್ಠಿಪಾದತಲಪಾದಪಿಟ್ಠಿನಾಸಾಪುಟನಲಾಟಅಂಸಕೂಟೇಸು ಠಿತೋ ವಿಲೀನಸಿನೇಹೋ।

ಖೇಳೋ ತಥಾರೂಪಂ ಆಹಾರಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಾ ಸರನ್ತಸ್ಸ ವಾ ಮುಖೇ ವಾ ಠಪೇನ್ತಸ್ಸ ಹದಯಂ ವಾ ಆಕಿಲಾಯನ್ತಸ್ಸ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿದೇವ ವಾ ಜಿಗುಚ್ಛಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಭೋಹಿ ಕಪೋಲಪಸ್ಸೇಹಿ ಓರುಯ್ಹ ಜಿವ್ಹಾಯ ತಿಟ್ಠಮಾನಾ ಫೇಣಮಿಸ್ಸಾ ಆಪೋಧಾತು।

ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ವಿಸಭಾಗಾಹಾರಉತುವಸೇನ ಸಞ್ಜಾತಧಾತುಕ್ಖೋಭಸ್ಸ ವಾ ರೋದನ್ತಸ್ಸ ವಾ ಅನ್ತೋಸೀಸೇ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗತೋ ಗಲಿತ್ವಾ ತಾಲುಮತ್ಥಕವಿವರೇನ ಓತರಿತ್ವಾ ನಾಸಾಪುಟೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಂ ವಾ ಪಗ್ಘರನ್ತಂ ವಾ ಪೂತಿ ಅಸುಚಿ ಪಿಚ್ಛಿಲಂ।

ಲಸಿಕಾ ಅಟ್ಠಿಸನ್ಧೀನಂ ಅಬ್ಭಞ್ಜನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ಅಸೀತಿಸತಸನ್ಧೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಂ ಪಿಚ್ಛಿಲಕುಣಪಂ।

ಮುತ್ತಂ ಆಹಾರಉತುವಸೇನ ವತ್ಥಿಪುಟಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಾ ಆಪೋಧಾತು।

ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಸೀಸಕಟಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಸಿಬ್ಬಿನಿಮಗ್ಗೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತೋ ಚತುಪಿಣ್ಡಸಮೋಧಾನೋ ಮಿಞ್ಜರಾಸಿ।

ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ದ್ವಾದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ದ್ವಾದಸಾಯತನವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಆಯತನತೋ, ಆಯಾನಂ ತನನತೋ, ಆಯತಸ್ಸ ಚ ನಯನತೋ ಆಯತನಂ। ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀಸು ಹಿ ತಂತಂದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸೇನ ಸೇನ ಅನುಭವನಾದಿನಾ ಕಿಚ್ಚೇನ ಆಯತನ್ತಿ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ ಘಟನ್ತಿ, ವಾಯಮನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇ ಚ ಪನ ಆಯಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏತಾನಿ ತನೋನ್ತಿ, ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಪವತ್ತಂ ಅತೀವ ಆಯತಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಯಾವ ನ ನಿವತ್ತತಿ, ತಾವ ನಯನ್ತಿ, ಪವತ್ತಯನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅಪಿಚ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಕರಟ್ಠೇನ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಚ ಆಯತನಂ । ತಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ "ಇಸ್ಸರಾಯತನಂ ವಾಸುದೇವಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂ "ಆಯತನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಸುವಣ್ಣಾಯತನಂ ರಜತಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಆಕರೋ। ಸಾಸನೇ ಪನ "ಮನೋರಮೇ ಆಯತನೇ, ಸೇವನ್ತಿ ನಂ ವಿಹಙ್ಗಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೩೮) ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ। "ದಕ್ಖಿಣಾಪಥೋ ಗುನ್ನಂ ಆಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ। "ತತ್ರ ತತ್ರೇವ ಸಕ್ಖಿಭಬ್ಬತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಸತಿ ಸತಿಆಯತನೇ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೨; ೫.೨೩) ಕಾರಣಂ। ಚಕ್ಖುಆದೀಸು ಚಾಪಿ ತೇ ತೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿವಸನ್ತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ನೇಸಂ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂ , ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಚ ತೇ ಆಕಿಣ್ಣಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ತದಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಚಾತಿ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಆಕರೋ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವತ್ಥುದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಸಮೋಸರಣತೋ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ, ತಂನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ, ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ಚಕ್ಖು ಚ ತಂ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ**। ಏವಂ ಸೇಸಾನಿಪಿ।

ಚಕ್ಖುಧಾತಾದೀನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸಧಾತುವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಏಕೇಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವಿದಹತಿ, ಧೀಯತೇ, ವಿಧಾನಂ ವಿಧೀಯತೇ, ಏತಾಯ, ಏತ್ಥ ವಾ ಧೀಯತೀತಿ **ಧಾತು**। ಲೋಕಿಯಾ ಹಿ ಧಾತುಯೋ ಕಾರಣಭಾವೇನ ವವತ್ಥಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಸುವಣ್ಣರಜತಾದಿಧಾತುಯೋ ವಿಯ ಸುವಣ್ಣರಜತಾದಿಂ, ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ವಿದಹನ್ತಿ। ಭಾರಹಾರೇಹಿ ಚ ಭಾರೋ ವಿಯ ಸತ್ತೇಹಿ ಧೀಯನ್ತೇ, ಧಾರೀಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಕ್ಖವಿಧಾನಮತ್ತಮೇವ ಚೇತಾ ಅವಸವತ್ತನತೋ। ಏತಾಹಿ ಚ ಕರಣಭೂತಾಹಿ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸತ್ತೇಹಿ ಅನುವಿಧೀಯತಿ। ತಥಾವಿಹಿತಞ್ಚೇತಂ ಏತಾಸ್ವೇವ

ಧೀಯತಿ, ಠಪೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ ಯಥಾ ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಸಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ, ನ ಏವಮೇತಾ। ಏತಾ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ಧಾತುಯೋ। ಯಥಾ ಚ ಲೋಕೇ ವಿಚಿತ್ತಾ ಹರಿತಾಲಮನೋಸಿಲಾದಯೋ ಸೇಲಾವಯವಾ ಧಾತುಯೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಮೇತಾಪಿ ಧಾತುಯೋ ವಿಯಾತಿ ಧಾತುಯೋ। ವಿಚಿತ್ತಾ ಹೇತಾ ಞಾಣನೇಯ್ಯಾವಯವಾತಿ। ಯಥಾ ವಾ ಸರೀರಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಅವಯವಭೂತೇಸು ರಸಸೋಣಿತಾದೀಸು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇಸು ಧಾತುಸಮಞ್ಞಾ, ಏವಮೇವೇತೇಸುಪಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಅವಯವೇಸು ಧಾತುಸಮಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಹೇತೇ ಚಕ್ಖಾದಯೋತಿ। ಅಪಿಚ **ಧಾತೂತಿ** ನಿಜ್ಜೀವಮತ್ತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಭಗವಾ "ಛಧಾತುರೋ ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು ಪುರಿಸೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೩-೩೪೪) ಜೀವಸಞ್ಞಾಸಮೂಹನನತ್ಥಂ ಧಾತುದೇಸನಂ ಅಕಾಸೀತಿ। ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ಚಕ್ಖು ಚ ತಂ ಧಾತು ಚಾತಿ **ಚಕ್ಖುಧಾತು**। ಏವಂ ಸೇಸಾಪಿ। **ಮನೋಧಾತೂತಿ** ಚ ತಿಸ್ಸೋ ಮನೋಧಾತುಯೋ। **ಧಮ್ಮಧಾತೂತಿ** ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾ ಸೋಳಸ ಸುಖುಮರೂಪಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ** ಛಸತ್ತತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ।

ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಬಾವೀಸತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಬಾವೀಸತಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಚಕ್ಖುಮೇವ ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಸೋತಮೇವ ಸವನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಘಾನಮೇವ ಘಾಯನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಘಾನಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಜಿವ್ಹಾ ಏವ ಸಾಯನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಜಿವ್ಹಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಕಾಯೋ ಏವ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಮನತೇ ಇತಿ ಮನೋ, ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ಪನಾಹು - ನಾಳಿಯಾ ಮಿನಮಾನೋ ವಿಯ ಮಹಾತುಲಾಯ ಧಾರಯಮಾನೋ ವಿಯ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಮನತಿ ಜಾನಾತೀತಿ ಮನೋ, ತದೇವ ಮನನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ**।

ಜೀವನ್ತಿ ತೇನ ತಂಸಹಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಜೀವಿತಂ, ತದೇವ ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ತಂ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ಸಬ್ಬಕಮ್ಮಜರೂಪಸಹಜಂ ಸಹಜರೂಪಾನುಪಾಲನಂ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಹಜಂ ಸಹಜಅರೂಪಾನುಪಾಲನಂ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ।

ಥೀಯತಿ ಸಙ್ಘಾತಂ ಗಚ್ಛತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಗಬ್ಭೋತಿ ಇತ್ಥೀ, ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀಸು ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ನಿಯಮತೋ ಇತ್ಥಿಯಾ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ**।

ಪುಂ-ವುಚ್ಚತಿ ನಿರಯೋ, ಪುಂ ಸಙ್ಖಾತೇ ನಿರಯೇ ರಿಸೀಯತಿ ಹಿಂಸೀಯತೀತಿ ಪುರಿಸೋ, ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಾದೀಸು ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ನಿಯಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ದ್ವೀಸುಪೇತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಸಭಾವಕಸ್ಸ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸಹಜಂ ಹೋತಿ।

ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸುಖಂ, ಕಾಯಿಕಸಾತಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸುಖಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ**।

ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ, ಕಾಯಿಕಅಸಾತಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ದುಕ್ಖಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ**।

ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಯೋಗತೋ ಸೋಭನಂ ಮನೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸುಮನೋ, ಸುಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಚೇತಸಿಕಸಾತಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ**।

ದೋಮನಸ್ಸಯೋಗತೋ ದುಟ್ಠು ಮನೋ ಅಸ್ಸಾತಿ, ಹೀನವೇದನತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಮನೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದುಮ್ಮನೋ, ದುಮ್ಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಚೇತಸಿಕಅಸಾತಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ದೋಮನಸ್ಸಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ।** ಸುಖದುಕ್ಖಾಕಾರಪವತ್ತಿಂ ಉಪೇಕ್ಖತಿ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಸಣ್ಠಿತತ್ತಾ ತೇನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಮಜ್ಝತ್ತಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ।**

ಸದ್ದಹನ್ತಿ ಏತಾಯ, ಸಯಂ ವಾ ಸದ್ದಹತಿ, ಸದ್ದಹನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏಸಾತಿ ಸದ್ಧಾ, ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಸ್ಸ ಅಭಿಭವನತೋ ಅಧಿಪತಿಅತ್ಥೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಲಕ್ಖಣೇ ವಾ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸದ್ಧಾಯೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ।**

ವೀರಭಾವೋ ವೀರಿಯಂ, ವೀರಾನಂ ವಾ ಕಮ್ಮಂ, ವಿಧಿನಾ ವಾ ನಯೇನ ಈರಯಿತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವೀರಿಯಂ, ಕೋಸಜ್ಜಸ್ಸ ಅಭಿಭವನತೋ ಅಧಿಪತಿಅತ್ಥೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಪಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣೇ ವಾ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ವೀರಿಯಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ।**

ಸರನ್ತಿ ತಾಯ, ಸಯಂ ವಾ ಸರತಿ, ಸರಣಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏಸಾತಿ ಸತಿ, ಮುಟ್ಠಸಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಿಭವನತೋ ಅಧಿಪತಿಅತ್ಥೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೇ ವಾ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸತಿ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ।**

ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಮಾ ಆಧಿಯತಿ ಠಪೇತೀತಿ ಸಮಾಧಿ, ವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಅಭಿಭವನತೋ ಅಧಿಪತಿಅತ್ಥೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣೇ ವಾ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸಮಾಧಿ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ।**

“ಇದಂ ದುಕ್ಖ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪಜಾನಾತೀತಿ ಪಞ್ಞಾ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ “ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಞಾಪನವಸೇನ ಪಞ್ಞಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಭಿಭವನತೋ ಅಧಿಪತಿಅತ್ಥೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೇ ವಾ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ।**

ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ ಅನಞ್ಞಾತಂ ಅಮತಂ ಪದಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಮೇವ ವಾ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಸಮ್ಭವತೋ ಚ **ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ।** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ।

ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ಞಾತಂ ಮರಿಯಾದಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ತೇಸಂಯೇವ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಞಾತಾನಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಾನಮೇವ ಜಾನನತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಸಮ್ಭವತೋ ಚ ಆಜಾನನಕಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ।** ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದೀಸು ಛಸು ಠಾನೇಸು ಞಾಣಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ।

ಅಞ್ಞಾತಾವಿನೋ ಚತುಸಚ್ಚೇಸು ನಿಟ್ಠಿತಞಾಣಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಸಮ್ಭವತೋ ಚ **ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ,** ಅಞ್ಞಾತಾವೀನಂ ವಾ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚಾನಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಠಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಇನ್ದಟ್ಠಸಾಧನೇನ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಅರಹತ್ತಫಲಞಾಣಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಬ್ಬಾನಿಪೇತಾನಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಟ್ಠೇನ ಇನ್ದದೇಸಿತಟ್ಠೇನ ಇನ್ದದಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಇನ್ದಸಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಇನ್ದಜುಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಭಗವಾ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಪರಮಿಸ್ಸರಿಯಭಾವತೋ ಇನ್ದೋ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮೇಸು ಕಸ್ಸಚಿ ಇಸ್ಸರಿಯಾಭಾವತೋ। ತೇನೇವೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಜನಿತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇನ್ತಿ , ತೇನ ಚ ಸಿಟ್ಠಾನೀತಿ ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಟ್ಠೇನ ಇನ್ದಸಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಸಬ್ಬಾನೇವ ಪನೇತಾನಿ ಭಗವತಾ ಮುನಿನ್ದೇನ ಯಥಾಭೂತತೋ ಪಕಾಸಿತಾನಿ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಿ ಚಾತಿ ಇನ್ದದೇಸಿತಟ್ಠೇನ ಇನ್ದದಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ತೇನೇವ ಚ ಭಗವತಾ ಮುನಿನ್ದೇನ ಕಾನಿಚಿ ಗೋಚರಾಸೇವನಾಯ, ಕಾನಿಚಿ

ಭಾವನಾಸೇವನಾಯ ಸೇವಿತಾನೀತಿ ಇನ್ದಜುಟ್ಠಟ್ಠೇನಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಅಪಿ ಚ ಆಧಿಪಚ್ಚಸಙ್ಖಾತೇನ ಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠೇನಪಿ ಏತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪವತ್ತಿಯಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಿದ್ಧಮಾಧಿಪಚ್ಚಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಿಕ್ಖೇ ತಿಕ್ಖತ್ತಾ ಮನ್ದೇ ಚ ಮನ್ದತ್ತಾತಿ।

ಕಾಮಧಾತುಆದೀನಿ ದ್ವಾದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಭವಪ್ಪಭೇದವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಕಾಮರಾಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಾಮೇನ ಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ಕಾಮಧಾತು,** ಕಾಮಸಙ್ಖಾತಾ ವಾ ಧಾತು ಕಾಮಧಾತು।

ಕಾಮಂ ಪಹಾಯ ರೂಪೇನ ಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ರೂಪಧಾತು,** ರೂಪಸಙ್ಖಾತಾ ವಾ ಧಾತು ರೂಪಧಾತು।

ಕಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ಪಹಾಯ ಅರೂಪೇನ ಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ಅರೂಪಧಾತು,** ಅರೂಪಸಙ್ಖಾತಾ ವಾ ಧಾತು ಅರೂಪಧಾತು।

ತಾ ಏವ ಧಾತುಯೋ ಪುನ ಭವಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾ। ಭವತೀತಿ ಹಿ ಭವೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಞ್ಞಾಯ ಯುತ್ತೋ ಭವೋ **ಸಞ್ಞಾಭವೋ,** ಸಞ್ಞಾಸಹಗತೋ ವಾ ಭವೋ ಸಞ್ಞಾಭವೋ, ಸಞ್ಞಾ ವಾ ಏತ್ಥ ಭವೇ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಞ್ಞಾಭವೋ। ಸೋ ಕಾಮಭವೋ ಚ ಅಸಞ್ಞಾಭವಮುತ್ತೋ ರೂಪಭವೋ ಚ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಭವಮುತ್ತೋ ಅರೂಪಭವೋ ಚ ಹೋತಿ।

ನ ಸಞ್ಞಾಭವೋ **ಅಸಞ್ಞಾಭವೋ,** ಸೋ ರೂಪಭವೇಕದೇಸೋ।

ಓಳಾರಿಕತ್ತಾಭಾವತೋ ನೇವಸಞ್ಞಾ, ಸುಖುಮತ್ತೇನ ಸಮ್ಭವತೋ ನಾಸಞ್ಞಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ, ತಾಯ ಯುತ್ತೋ ಭವೋ **ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಭವೋ।** ಅಥ ವಾ ಓಳಾರಿಕಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವಾ, ಸುಖುಮಾಯ ಚ ಭಾವಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ ಅಸ್ಮಿಂ ಭವೇತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಭವೋ, ಸೋ ಅರೂಪಭವೇಕದೇಸೋ।

ಏಕೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವೋಕಿಣ್ಣೋ ಭವೋ ಏಕೇನ ವೋಕಾರೋ ಅಸ್ಸ ಭವಸ್ಸಾತಿ **ಏಕವೋಕಾರಭವೋ,** ಸೋ ಅಸಞ್ಞಭವೋವ।

ಚತೂಹಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ವೋಕಿಣ್ಣೋ ಭವೋ ಚತೂಹಿ ವೋಕಾರೋ ಅಸ್ಸ ಭವಸ್ಸಾತಿ **ಚತುವೋಕಾರಭವೋ** , ಸೋ ಅರೂಪಭವೋ ಏವ।

ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವೋಕಿಣ್ಣೋ ಭವೋ ಪಞ್ಚಹಿ ವೋಕಾರೋ ಅಸ್ಸ ಭವಸ್ಸಾತಿ **ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ,** ಸೋ ಕಾಮಭವೋ ಚ ರೂಪಭವೇಕದೇಸೋ ಚ ಹೋತಿ।

೬. ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ದ್ವಾದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಝಾನ**ನ್ತಿ ಇಧ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಮತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ **ಪಠಮಂ ಝಾನಂ।** ಪೀತಿಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ **ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ।** ಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ **ತತಿಯಂ ಝಾನಂ।** ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ **ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ।**

ಮೇದತಿ ಮೇಜ್ಜತೀತಿ ಮೇತ್ತಾ, ಸಿನಿಯ್ಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಿತ್ತೇ ವಾ ಭವಾ, ಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಏಸಾ ಪವತ್ತೀತಿ ಮೇತ್ತಾ, ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಮುತ್ತತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಾಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿ, ಚೇತಸೋ ವಿಮುತ್ತಿ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಮೇತ್ತಾ ಏವ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ **ಮೇತ್ತಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ।**

ಕರುಣಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ।

ಮೋದನ್ತಿ ತಾಯ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ, ಸಯಂ ವಾ ಮೋದತಿ, ಮೋದನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ **ಮುದಿತಾ**। "ಅವೇರಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿಆದಿಬ್ಯಾಪಾರಪ್ಪಹಾನೇನ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಚ ಉಪೇಕ್ಖತೀತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**। ಮೇತ್ತಾದಯೋ ತಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾ ಪರಮಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಝಾನೇಹಿ ಯುತ್ತಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇನ ಯುತ್ತೋ।

ಫರಣವಸೇನ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಅನ್ತೋತಿ ಅನನ್ತೋ। ಆಕಾಸೋ ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸಾನನ್ತೋ, ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೋ । ಆಕಾಸಾನನ್ತೋಯೇವ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ, ತಂ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಮಸ್ಸ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ "ದೇವಾನಂ ದೇವಾಯತನಮಿವಾ"ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ। ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಮೇವ ಸಮಾಪತ್ತಿ **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ**। ಫರಣವಸೇನ ಚ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಅನ್ತೋತಿ ಅನನ್ತಂ, ತಂ ಆಕಾಸಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಅನನ್ತಮೇವ ಆನಞ್ಚಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಆನಞ್ಚಂ "ವಿಞ್ಞಾಣಾನಞ್ಚ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ "ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ರುಳ್ಹಿಸದ್ದೋ। ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಮಸ್ಸ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ "ದೇವಾನಂ ದೇವಾಯತನಮಿವಾ"ತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ**। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ ಅಕಿಞ್ಚನಂ, ಅನ್ತಮಸೋ ಭಙ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಕಿಞ್ಚನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ। ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಮಸ್ಸ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ "ದೇವಾನಂ ದೇವಾಯತನಮಿವಾ"ತಿ **ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ**। ಓಳಾರಿಕಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವತೋ, ಸುಖುಮಾಯ ಚ ಭಾವತೋ ನೇವಸ್ಸ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಂ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಞ್ಚ ತಂ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ **ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ**। ಅಥ ವಾ ಯಾಯಮೇತ್ಥ ಸಞ್ಞಾ ಸಾ ಪಟುಸಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ನೇವಸಞ್ಞಾ, ಸಙ್ಖಾರಾವಸೇಸಸುಖುಮಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ನಾಸಞ್ಞಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ ಚ ಸಾ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ। ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ನ ಕೇವಲಂ ಏತ್ಥ ಸಞ್ಞಾ ಏದಿಸೀ, ಅಥ ಖೋ ವೇದನಾಪಿ ನೇವವೇದನಾ ನಾವೇದನಾ। ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ನೇವಚಿತ್ತಂ ನಾಚಿತ್ತಂ। ಫಸ್ಸೋಪಿ ನೇವಫಸ್ಸೋ ನಾಫಸ್ಸೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು। ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ಪನಾಯಂ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಿ ದ್ವಾದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಪೂರೇತುಂ ಅಯುತ್ತಟ್ಠೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ನಾಮ, ಅಲದ್ಧಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ**। ತಬ್ಬಿಪರೀತತೋ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿ ವಿನ್ದಿಯಂ ನಾಮ, ತಂ ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಖನ್ಧಾನಂ ರಾಸಟ್ಠಂ, ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಟ್ಠಂ, ಧಾತೂನಂ ಸುಞ್ಞಟ್ಠಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠಂ, ಸಚ್ಚಾನಂ ತಥಟ್ಠಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪೀಳನಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅತ್ಥಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಅನ್ತವಿರಹಿತೇ ಸಂಸಾರೇ ಸಬ್ಬಯೋನಿಗತಿಭವವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಸತ್ತೇ ಜವಾಪೇತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದೀಸು ಜವತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಖನ್ಧಾದೀಸು ನ ಜವತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಅಪಿ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಛಾದನತೋಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಸಙ್ಖತಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ **ಸಙ್ಖಾರಾ**। ವಿಜಾನಾತೀತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಂ**। ನಮತೀತಿ **ನಾಮಂ,** ನಾಮಯತೀತಿ ವಾ ನಾಮಂ। ರುಪ್ಪತೀತಿ **ರೂಪಂ**। ಆಯೇ ತನೋತಿ , ಆಯತಞ್ಚ ನಯತೀತಿ **ಆಯತನಂ**। ಫುಸತೀತಿ **ಫಸ್ಸೋ**। ವೇದಯತೀತಿ **ವೇದನಾ**। ಪರಿತಸ್ಸತೀತಿ **ತಣ್ಹಾ**। ಉಪಾದಿಯತಿ ಭುಸಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ಉಪಾದಾನಂ**। ಭವತಿ, ಭಾವಯತೀತಿ ವಾ **ಭವೋ**। ಜನನಂ **ಜಾತಿ**। ಜೀರಣಂ **ಜರಾ**। ಮರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಮರಣಂ**।

೬. **ದುಕ್ಖಾ**ದೀನಿ ಅಟ್ಠಸತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಚತುಸಚ್ಚಯೋಜನಾವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। "ದುಕ್ಖಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಛನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಚತುವೀಸತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ "ಚಕ್ಖು ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿ ಪೇಯ್ಯಾಲೇ "ಚಕ್ಖು ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಸೋತಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದಿನಾ "ಜಾತಿ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನೇನ ಪಞ್ಚನವುತಾಧಿಕೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸತೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ।

ಪಞ್ಚನವುತಾಧಿಕಂ ಚತುಕ್ಕಸತಂ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಅಸೀತಿಅಧಿಕಾನಿ ಸತ್ತ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸತಾನಿ। “ಜರಾಮರಣಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ”ನ್ತಿಆದಿಕೇ ಚತುಕ್ಕೇ “ಚತ್ತಾರಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನೀ”ತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಟ್ಠ ಚ ಸತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಧಾನಭೂತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಮುದಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಸುಞ್ಞಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿರೋಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏತ್ಥ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯನಿರೋಧೋತಿಆದಿ ಯುಜ್ಜತಿ । ನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾತಿ ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಏವ। ಏವಞ್ಚ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಫಲೇಪಿ ಮಗ್ಗವೋಹಾರಸಮ್ಭವತೋ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಾನಮ್ಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪುನ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪರಿಞ್ಞಟ್ಠಾದಿವಸೇನ ಅಟ್ಠಸತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ, ಪುನ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧಟ್ಠಾದಿವಸೇನ ಅಟ್ಠಸತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಪರಿಞ್ಞಾ ಚ ಸಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಪಟಿವೇಧೋ ಚಾತಿ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೋ। ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೋವ ಅತ್ಥೋ **ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧಟ್ಠೋ**।

೮. ಪುನ ತಾನೇವ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ಜರಾಮರಣಪರಿಯನ್ತಾನಿ ದ್ವಿಅಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಪದಸತಾನಿ ಸಮುದಯಾದೀಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದ್ವಿಅಧಿಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಟ್ಠಕಸತಾನಂ ವಸೇನ ಸಹಸ್ಸಞ್ಚ ಛ ಚ ಸತಾನಿ ಸೋಳಸ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ ಪಧಾನಭೂತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಮುದಯೋ, ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ **ಸಮುದಯನಿರೋಧೋ**। ಛನ್ದೋ ಏವ ರಾಗೋ ಛನ್ದರಾಗೋ, ದುಕ್ಖೇ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಛನ್ದರಾಗೋ, ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ **ಛನ್ದರಾಗನಿರೋಧೋ**। ದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದೋ**। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮತಾ **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಆದೀನವೋ**। ದುಕ್ಖೇ ಛನ್ದರಾಗವಿನಯೋ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನಂ **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ**। “ಯಂ ಖೋ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಭೂತಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ ನಿರೋಧೋ ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣ”ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೪) ವಚನತೋ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ। “ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ ಸಮುದಯನಿರೋಧೋ ಛನ್ದರಾಗನಿರೋಧೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣ”ನ್ತಿ ನಾನಾಸಙ್ಖತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ನಾನಾಪರಿಯಾಯವಚನೇಹಿ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಆಹಾರಸಮುದಯಾ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಆಹಾರನಿರೋಧಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ ಸರಸವಸೇನ ಸಮುದಯನಿರೋಧೋ, ಅಥ ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಸಮುದಯನಿರೋಧೋ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗೋ ಛನ್ದರಾಗನಿರೋಧೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅವಿಪಸ್ಸನೂಪಗತ್ತಾ ನ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತನಯೋವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಹಿ ಛನ್ದರಾಗಾಭಾವತೋಯೇವ ಛನ್ದರಾಗನಿರೋಧೋತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸರೀರೇ ಛನ್ದರಾಗೇನೇವ ಸರೀರೇಕದೇಸೇಸು ಕೇಸಾದೀಸುಪಿ ಛನ್ದರಾಗೋ ಕತೋವ ಹೋತಿ, ಜರಾಮರಣವನ್ತೇಸು ಛನ್ದರಾಗೇನೇವ ಜರಾಮರಣೇಸುಪಿ ಛನ್ದರಾಗೋ ಕತೋವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವಾಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಪುನ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ಜರಾಮರಣಪರಿಯನ್ತಾನಿ ದ್ವಿಅಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಪದಸತಾನಿ ಸಮುದಯಾದೀಹಿ ಛಹಿ ಛಹಿ ಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದ್ವಿಅಧಿಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸತ್ತಕಸತಾನಂ ವಸೇನ ನಯಸಹಸ್ಸಞ್ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಸತಾನಿ ಚುದ್ದಸ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ।

೯. ಇದಾನಿ ರೂಪಾದೀನಿ ಜರಾಮರಣಪರಿಯನ್ತಾನಿ ಏಕಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಪದಸತಾನಿ ಸತ್ತಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ ಪಠಮಂ ತಾವ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಸತ್ತ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸತ್ತಹಿ ಸುದ್ಧಿಕಅನುಪಸ್ಸನಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಸ್ಸಞ್ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಸತಾನಿ ಚುದ್ದಸ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಸಾ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಪಟಿಪಕ್ಖಾ। ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ **ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಸಾ ಸುಖಸಞ್ಞಾಪಟಿಪಕ್ಖಾ। ಅನತ್ತಾತಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ **ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಸಾ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾಪಟಿಪಕ್ಖಾ। ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪರಿಪೂರತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತೀತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾ, ನಿಬ್ಬಿದಾ ಚ ಸಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಚಾತಿ **ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಸಾ ನನ್ದಿಪಟಿಪಕ್ಖಾ। ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪರಿಪೂರತ್ತಾ ವಿರಜ್ಜತೀತಿ ವಿರಾಗೋ, ವಿರಾಗೋ ಚ ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಚಾತಿ **ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಸಾ ರಾಗಪಟಿಪಕ್ಖಾ। ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪರಿಪೂರತ್ತಾ ರಾಗಂ ನಿರೋಧೇತೀತಿ ನಿರೋಧೋ, ನಿರೋಧೋ ಚ ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಚಾತಿ

ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಸಾ ಸಮುದಯಪಟಿಪಕ್ಖಾ। ಛನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪರಿಪೂರತ್ತಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜತೀತಿ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚ ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಚಾತಿ **ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಸಾ ಆದಾನಪಟಿಪಕ್ಖಾ। ಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಸತಿಪಿ ವಿಪಸ್ಸನೂಪಗತ್ತೇ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ, ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭-೨೭೯; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೧) ವಚನತೋ ತೇಸಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತತ್ತಾ ತತ್ಥ ನಿಚ್ಚಸುಖತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ನನ್ದಿಯಾ ರಾಗಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವಾ ನಿರೋಧವನ್ತಾನೀತಿ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಪಕ್ಖನ್ದನಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಸಮ್ಭವತೋ ಚ ತೇಹಿಪಿ ಸತ್ತ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಯೋಜಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಜರಾಮರಣವನ್ತೇಸು ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ದಿಟ್ಠೇಸು ಜರಾಮರಣಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ದಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಜರಾಮರಣವನ್ತೇಸು ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ ಜರಾಮರಣೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ನೋ ಚ ವಿರತ್ತೋ ಚ ಹೋತಿ, ಜರಾಮರಣವನ್ತೇಸು ನಿರೋಧತೋ ದಿಟ್ಠೇಸು ಜರಾಮರಣಮ್ಪಿ ನಿರೋಧತೋ ದಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಜರಾಮರಣವನ್ತೇಸು ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೋ ಜರಾಮರಣಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೋವ ಹೋತೀತಿ ಜರಾಮರಣೇಹಿ ಸತ್ತ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಯೋಜಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೦. ಇದಾನಿ ಆದೀನವಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥುಭೂತಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಿ ತೇಸಂ ವೇವಚನಾನಿ ಪಞ್ಚದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ, ಸನ್ತಿಪದಞಾಣಸ್ಸ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನುಪ್ಪಾದಾದೀನಿ ಪಞ್ಚದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ, ಪುನ ತಾನೇವ ಉಪ್ಪಾದಾನುಪ್ಪಾದಾದೀನಿ ಪದಾನಿ ಯುಗಳಕವಸೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ತಿಂಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಯೇವ ಸಟ್ಠಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಾದೋ**ತಿ ಪುರಿಮಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಇಧ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ತಥಾಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ। **ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ। ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಸಣ್ಠಾನಾ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಆಯೂಹನಾ**ತಿ ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ। ತಞ್ಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಟ್ಠೇನ ಆಯೂಹನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। ಸಾ ಹಿ ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಾನತೋ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಗತೀ**ತಿ ಯಾಯ ಗತಿಯಾ ಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ। ಸಾ ಹಿ ಗನ್ತಬ್ಬತೋ ಗತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಿಬ್ಬತ್ತೀ**ತಿ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ। **ಉಪಪತ್ತೀ**ತಿ "ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೭೨) ಏವಂ ವುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಪವತ್ತಿ। **ಜಾತೀ**ತಿ ಜನನಂ। ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಯೇ ಯೇ ಖನ್ಧಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಠಮಂ ಪಾತುಭಾವೋ। **ಜರಾ**ತಿ ಜೀರಣಂ। ಸಾ ದುವಿಧಾ ಠಿತಞ್ಞಥತ್ತಲಕ್ಖಣಸಙ್ಖಾತಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿಸಮ್ಮತೋ ಸನ್ತತಿಯಂ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಖನ್ಧಾನಂ ಪುರಾಣಭಾವೋ ಚ। ಸಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಬ್ಯಾಧೀ**ತಿ ಧಾತುಕ್ಖೋಭಪಚ್ಚಯಸಮುಟ್ಠಿತೋ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹವಾತಸನ್ನಿಪಾತಉತುವಿಪರಿಣಾಮವಿಸಮಪರಿಹಾರಉಪಕ್ಕಮಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಸೇನ ಅಟ್ಠವಿಧೋ ಆಬಾಧೋ। ವಿವಿಧಂ ದುಕ್ಖಂ ಆದಹತಿ ವಿದಹತೀತಿ ಬ್ಯಾಧಿ, ಬ್ಯಾಧಯತಿ ತಾಪೇತಿ, ಕಮ್ಪಯತೀತಿ ವಾ ಬ್ಯಾಧಿ। **ಮರಣ**ನ್ತಿ ಮರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಮರಣಂ। ತಂ ದುವಿಧಂ ವಯಲಕ್ಖಣಸಙ್ಖಾತಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪಬನ್ಧವಿಚ್ಛೇದೋ ಚ। ತಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

ಸೋಕೋತಿ ಸೋಚನಂ। ಞಾತಿಭೋಗರೋಗಸೀಲದಿಟ್ಠಿಬ್ಯಸನೇಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪೋ। **ಪರಿದೇವೋ**ತಿ ಪರಿದೇವನಂ। ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿಯೇವ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ವಚೀಪಲಾಪೋ। **ಉಪಾಯಾಸೋ**ತಿ ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋ। ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿಯೇವ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತಚೇತೋದುಕ್ಖಪ್ಪಭಾವಿತೋ ದೋಸೋಯೇವ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಪಞ್ಚೇವ ಆದೀನವಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥುವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಸೇಸಾ ತೇಸಂ ವೇವಚನವಸೇನ। "ನಿಬ್ಬತ್ತೀ"ತಿ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ, "ಜಾತೀ"ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವೇವಚನಂ, "ಗತಿ ಉಪಪತ್ತೀ"ತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ, ಜರಾದಯೋ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ। ಅನುಪ್ಪಾದಾದಿವಚನೇಹಿ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವುತ್ತಂ।

ಪುನ ತಾನೇವ ಉಪ್ಪಾದಾನುಪ್ಪಾದಾದೀನಿ ಸಟ್ಠಿ ಪದಾನಿ ದುಕ್ಖಸುಖಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಟ್ಠಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ಭಯಖೇಮಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಟ್ಠಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ಸಾಮಿಸನಿರಾಮಿಸಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಟ್ಠಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ,

ಸಙ್ಖಾರನಿಬ್ಬಾನಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸತ್ತ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ **ದುಕ್ಖನ್ತಿ** ಅನಿಚ್ಚತ್ತಾ ದುಕ್ಖಂ। ದುಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖತೋ **ಸುಖಂ**। ಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ತಂ **ಭಯಂ**। ಭಯಪಟಿಪಕ್ಖತೋ **ಖೇಮಂ**। ಯಂ ಭಯಂ, ತಂ ವಟ್ಟಾಮಿಸಲೋಕಾಮಿಸೇಹಿ ಅವಿಪ್ಪಮುತ್ತತ್ತಾ **ಸಾಮಿಸಂ**। ಸಾಮಿಸಪಟಿಪಕ್ಖತೋ **ನಿರಾಮಿಸಂ**। ಯಂ ಸಾಮಿಸಂ, ತಂ ಸಙ್ಖಾರಮತ್ತಮೇವ। ಸಙ್ಖಾರಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸನ್ತತ್ತಾ **ನಿಬ್ಬಾನಂ**। ಸಙ್ಖಾರಾ ಹಿ ಆದಿತ್ತಾ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸನ್ತನ್ತಿ। ದುಕ್ಖಾಕಾರೇನ ಭಯಾಕಾರೇನ ಸಾಮಿಸಾಕಾರೇನ ಸಙ್ಖಾರಾಕಾರೇನಾತಿ ಏವಂ ತೇನ ತೇನ ಆಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ತಥಾ ತಥಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೧೧. **ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾ**ದೀನಿ ಏಕತಿಂಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಕ್ಖಣವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಆದಿತೋ ಪಭುತಿ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹನ್ತೇ ಇತಿ ಪರಿಗ್ಗಹಾ, ತೇಸಂ ಸಭಾವೋ **ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ**। ತೇಸಂಯೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿವಾರಭಾವೇನ **ಪರಿವಾರಟ್ಠೋ**। ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿವಸೇನ **ಪರಿಪೂರಟ್ಠೋ**। ತೇಸಂಯೇವ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಏಕಾರಮ್ಮಣಪರಿಗ್ಗಹಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ **ಏಕಗ್ಗಟ್ಠೋ**। ನಾನಾರಮ್ಮಣವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ **ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೋ**। ವೀರಿಯವಸೇನ **ಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ**। ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಉದಕೇನ ನ್ಹಾನೀಯಚುಣ್ಣಾನಂ ವಿಯ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾ **ಅವಿಸಾರಟ್ಠೋ**। ಸಮಾಧಿಯೋಗೇನ ಅಲುಲಿತತ್ತಾ **ಅನಾವಿಲಟ್ಠೋ**। ಅವಿಕಮ್ಪಿತತ್ತಾ **ಅನಿಞ್ಜನಟ್ಠೋ**। **ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನವಸೇನಾ**ತಿ ಸಮಾಧಿಯೋಗೇನ ಚ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಭುಸಂ ಪತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚ। **ಠಿತಟ್ಠೋ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಚಲಭಾವೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತಟ್ಠೋ। ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆಲಮ್ಬನಭಾವೇನ **ಆರಮ್ಮಣಟ್ಠೋ**। ತತ್ಥೇವ ನಿಕಾಮಚಾರಭಾವೇನ **ಗೋಚರಟ್ಠೋ**। ನಿಸ್ಸರಣಪಹಾನಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ **ಪಹಾನಟ್ಠೋ**। ಕಿಲೇಸಪರಿಚ್ಚಾಗವಸೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ **ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೋ**। ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನವಸೇನ **ವುಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ**। ನಿಮಿತ್ತಪವತ್ತೇಹಿ ನಿವತ್ತನವಸೇನ **ನಿವತ್ತನಟ್ಠೋ**। ನಿಬ್ಬುತತ್ತಾ **ಸನ್ತಟ್ಠೋ**। ಅತಪ್ಪಕತ್ತಾ ಉತ್ತಮತ್ತಾ ಚ **ಪಣೀತಟ್ಠೋ**। ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಚ ಅಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ವಿಮುತ್ತಟ್ಠೋ**। ಆಸವಾನಂ ಅವಿಸಯಭಾವೇನ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ **ಅನಾಸವಟ್ಠೋ**। ಕಿಲೇಸಕನ್ತಾರಸಂಸಾರಕನ್ತಾರಾತಿಕ್ಕಮನೇನ **ತರಣಟ್ಠೋ**। ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾಭಾವೇನ **ಅನಿಮಿತ್ತಟ್ಠೋ**। ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿಅಭಾವೇನ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಟ್ಠೋ**। ಅತ್ತಸಾರಾಭಾವೇನ **ಸುಞ್ಞತಟ್ಠೋ**। ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ಏಕರಸತಾಯ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಏಕರಸತಾಯ ವಾ **ಏಕರಸಟ್ಠೋ**। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ **ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೋ**। ತೇಸಂಯೇವ **ಯುಗನದ್ಧಟ್ಠೋ**। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರತೋ ನಿಗ್ಗಮನೇ **ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ**। ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪನೇನ **ಹೇತುಟ್ಠೋ**। ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣೇನ **ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ**। ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋ**ತಿ।

೧೨. **ಸಮಥಾ**ದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಅನು ಅನು ಪಸ್ಸನತೋ **ಅನುಪಸ್ಸನಟ್ಠೋ**। ಯುಗನದ್ಧಸ್ಸ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾದ್ವಯಸ್ಸ ಏಕರಸಭಾವೇನ **ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೋ**। **ಸಿಕ್ಖಾ**ದೀನಿ ನವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಸಿಕ್ಖಾ** । ತಸ್ಸಾ ಸಮಾದಾತಬ್ಬತೋ **ಸಮಾದಾನಟ್ಠೋ**। ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಸೇನ ಗಹಿತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಭಾವನಾಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಗೋಚರಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಚ **ಗೋಚರಟ್ಠೋ**। ಸಮಥಕಾಲೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಾಲೇ ವಾ ಕೋಸಜ್ಜವಸೇನ ಲೀನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾವಸೇನ ಉಸ್ಸಾಹನಟ್ಠೋ **ಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ**। ಉದ್ಧಚ್ಚವಸೇನ ಉದ್ಧತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾವಸೇನ ಸನ್ನಿಸೀದಾಪನಟ್ಠೋ **ನಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ**। **ಉಭೋ ವಿಸುದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಉಭತೋ ವಿಸುದ್ಧಾನಂ, ಲೀನುದ್ಧತಪಕ್ಖತೋ ನಿವಾರೇತ್ವಾ ವಿಸುದ್ಧಾನಂ ಚಿತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಜ್ಝಿಮಭಾವೇ ಠಿತಾನಂ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ಬಹುವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಉಸ್ಸಾಹನಸನ್ನಿಸೀದಾಪನೇಸು ಸಬ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೋ **ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಟ್ಠೋ**। ಸಮಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಭಾವನಾ **ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಟ್ಠೋ**। ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವವಸೇನ **ಉತ್ತರಿಪಟಿವೇಧಟ್ಠೋ**। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧವಸೇನ **ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಟ್ಠೋ**। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಿರೋಧೇ **ಪತಿಟ್ಠಾಪಕಟ್ಠೋ**। ಸಾ ಹಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಂ ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋತಿ** ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ। **ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪೇಚ್ಚ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ। **ದಸ್ಸನಟ್ಠೋತಿ** ಸಭಾವಪೇಕ್ಖನಟ್ಠೋ। **ಸದ್ಧಾಬಲಾದೀನಿ** ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಬಲಟ್ಠವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಸದ್ಧಾವ ಬಲನ್ತಿ **ಸದ್ಧಾಬಲಂ। ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇತಿ** ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇನ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯ**ನ್ತಿ ಚ ಸದ್ಧಾಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ। **ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೋತಿ** ಅಕಮ್ಪೇತಬ್ಬಟ್ಠೋ, ಕಮ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕೋಸಜ್ಜೇತಿ** ಕುಸೀತಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಥಿನಮಿದ್ಧೇನ। **ಪಮಾದೇತಿ** ಸತಿಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನ। **ಉದ್ಧಚ್ಚೇತಿ** ಅವೂಪಸಮಸಙ್ಖಾತೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ। **ಅವಿಜ್ಜಾಯಾತಿ** ಮೋಹೇನ। **ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದೀನಿ** ಸತ್ತ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಬುಜ್ಝನಕಸ್ಸ ಅಙ್ಗೋ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ। ಪಸತ್ಥೋ ಸುನ್ದರೋ ಚ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಸತಿಯೇವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ **ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ।** ಧಮ್ಮೇ ವಿಚಿನಾತೀತಿ ಧಮ್ಮವಿಚಯೋ। ಪಞ್ಞಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। **ಪವಿಚಯಟ್ಠೋತಿ** ವಿಚಾರಟ್ಠೋ। ಪೀನಯತೀತಿ **ಪೀತಿ। ಫರಣಟ್ಠೋತಿ** ವಿಸರಣಟ್ಠೋ। ಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ **ಪಸ್ಸದ್ಧಿ । ಉಪಸಮಟ್ಠೋತಿ** ನಿದ್ದರಥಟ್ಠೋ। ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತೀತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾ,** ಸಮಂ ಪೇಕ್ಖತಿ ಅಪಕ್ಖಪತಿತಾವ ಹುತ್ವಾ ಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾ ಇಧ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾತಿಪಿ ತಸ್ಸಾ ನಾಮಂ। ಸಮವಾಹಿತಲಕ್ಖಣತ್ತಾ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಟ್ಠೋ।**

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾದೀನಿ ಅಟ್ಠ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಮಗ್ಗವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತಾಯ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಪಸತ್ಥಾ ಸುನ್ದರಾ ವಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ತಸ್ಸಾ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ।** ಸಮ್ಮಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ, ಪಸತ್ಥೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ। ಅಭಿರೋಪನಟ್ಠೋತಿ** ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಾರೋಪನಟ್ಠೋ। ಆರಮ್ಮಣಾಭಿನಿರೋಪನಟ್ಠೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಸಮ್ಮಾ ವದತಿ , ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತಾಯ ವದನ್ತಿ, ಪಸತ್ಥಾ ಸುನ್ದರಾ ವಾ ವಾಚಾತಿ **ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ।** ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾವಿರತಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। **ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋತಿ** ಚತುಬ್ಬಿಧವಚೀಸಂವರಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ। ಸಮ್ಮಾ ಕರೋತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ಕರೋನ್ತಿ, ಪಸತ್ಥಂ ಸುನ್ದರಂ ವಾ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮಂ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮಮೇವ **ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ।** ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತವಿರತಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। **ಸಮುಟ್ಠಾನಟ್ಠೋತಿ** ತಿವಿಧಕಾಯಸಂವರಸಮುಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ। ಸಮ್ಮಾ ಆಜೀವತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ಆಜೀವನ್ತಿ, ಪಸತ್ಥೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ಆಜೀವೋತಿ **ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ।** ಮಿಚ್ಛಾಜೀವವಿರತಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। **ವೋದಾನಟ್ಠೋತಿ** ಪರಿಸುದ್ಧಟ್ಠೋ। ಸಮ್ಮಾ ವಾಯಮತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ವಾಯಮನ್ತಿ, ಪಸತ್ಥೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ವಾಯಾಮೋತಿ **ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ।** ಸಮ್ಮಾ ಸರತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತಾಯ ಸರನ್ತಿ, ಪಸತ್ಥಾ ಸುನ್ದರಾ ವಾ ಸತೀತಿ **ಸಮ್ಮಾಸತಿ।** ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ತೇನ ಸಮಾಧಿಯನ್ತಿ, ಪಸತ್ಥೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ಸಮಾಧೀತಿ **ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ।**

೧೩. **ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ** ದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ರಾಸಿಕತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋತಿ** ಇನ್ದಟ್ಠಕರಣವಸೇನ ಅಧಿಪತಿಅತ್ಥೋ। **ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೋತಿ** ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಕಮ್ಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಟ್ಠೋ। **ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋತಿ** ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾನಮ್ಪಿ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ನಿಗ್ಗಮನಟ್ಠೋ। **ಹೇತುಟ್ಠೋತಿ** ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಾದೀನಂ ಪಹಾನಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾದಯೋ ಹೇತೂತಿ ವಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾದಯೋ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪಕಹೇತೂತಿ ವಾ **ಹೇತುಟ್ಠೋ।** ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಓಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ, ಸತಿಯೇವ ಉಪಟ್ಠಾನಂ **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ।** ಕಾಯವೇದನಾಚಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಪನಸ್ಸಾ ಅಸುಭದುಕ್ಖಾನಿಚ್ಚಾನತ್ತಾಕಾರಗಹಣವಸೇ ಸುಭಸುಖನಿಚ್ಚತ್ತಸಞ್ಞಾಪಹಾನಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಿತೋ ಚತುಧಾ ಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಏತಾನಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಾಯೇವ ಸತಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ।

ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಸು ಪದಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಧಾನಂ, ಸೋಭನಂ ಪಧಾನಂ **ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ।** ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಪದಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಸೋಭನಂ ವಾ ತಂ ಕಿಲೇಸವಿರೂಪತ್ತವಿರಹತೋ ಪಧಾನಞ್ಚ ಹಿತಸುಖನಿಪ್ಫಾದಕತ್ತೇನ ಸೇಟ್ಠಭಾವಾವಹನತೋ ಪಧಾನಭಾವಕರಣತೋ ವಾ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ। ವೀರಿಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಅಕುಸಲಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾನುಪ್ಪತ್ತಿಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ಪನಸ್ಸ ಚತುಧಾ ಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಏತಾನಿಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಮೇವ ವೀರಿಯಂ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। **ಪದಹನಟ್ಠೋತಿ** ಉಸ್ಸಾಹನಟ್ಠೋ। ಪಧಾನಟ್ಠೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋಯೇವತ್ಥೋ।

ಇದ್ಧಿಪಾದಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಛನ್ದವೀರಿಯಚಿತ್ತವೀಮಂಸಾಸು ಏಕೇಕೋ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಸಮಿಜ್ಝತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಪಠಮೇನತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿ ಏವ ಪಾದೋ **ಇದ್ಧಿಪಾದೋ,** ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯೇನತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ। **ಪಾದೋ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ, ಅಧಿಗಮೂಪಾಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಉಪರೂಪರಿ ವಿಸೇಸಸಙ್ಖಾತಂ ಇದ್ಧಿಂ ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾದೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತೇ ಛನ್ದಾದಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅಧಿಪತಿವಸೇನ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಸಹೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ಇಜ್ಝನಟ್ಠೋ**ತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನಟ್ಠೋ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ ವಾ। **ಸಚ್ಚಾನ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ। **ತಥಟ್ಠೋ**ತಿ ಯಥಾಸಭಾವಟ್ಠೋ। ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾನಿ। **ಪಯೋಗಾನ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಯೋಗಾನಂ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಟ್ಠೋ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಫಲಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಟ್ಠೋ। ಮಗ್ಗಪಯೋಗೋ ಹಿ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ಹೋತಿ ನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚತ್ತಾ। ಮಗ್ಗಪಯೋಗಾನಂ ಫಲೋದಯೇನ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಭಾವೋ ವಾ। **ಫಲಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಟ್ಠೋ**ತಿ ಅರಿಯಫಲಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣಟ್ಠೋ। ಆರಮ್ಮಣಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪಟಿಲಾಭಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ವಾ। **ವಿತಕ್ಕಾ**ದೀನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಝಾನಙ್ಗವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ವಿತಕ್ಕನಂ **ವಿತಕ್ಕೋ,** ಊಹನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಿಚರಣಂ **ವಿಚಾರೋ,** ಅನುಸಞ್ಚರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಉಪವಿಚಾರಟ್ಠೋ**ತಿ ಅನುಮಜ್ಜನಟ್ಠೋ। **ಅಭಿಸನ್ದನಟ್ಠೋ**ತಿ ತೇಮನಟ್ಠೋ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗಟ್ಠೋ।

ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಪಕಿಣ್ಣಕವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಮನೋದ್ವಾರೇಸು ಭವಙ್ಗಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ನಮೇನ್ತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ **ಆವಜ್ಜನಟ್ಠೋ।** ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ **ವಿಜಾನನಟ್ಠೋ।** ಪಞ್ಞಾಯ **ಪಜಾನನಟ್ಠೋ।** ಸಞ್ಞಾಯ **ಸಞ್ಜಾನನಟ್ಠೋ।** ಸಮಾಧಿಸ್ಸ **ಏಕೋದಟ್ಠೋ।** ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಮಾಧಿ ಏಕೋ ಉದೇತೀತಿ **ಏಕೋದೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಹಿ ಅನಜ್ಝಾರುಳ್ಹತ್ತಾ ಅಗ್ಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಟ್ಠೋಪಿ ಹಿ ಲೋಕೇ ಏಕೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವಿರಹಿತೋ ವಾ ಏಕೋ ಅಸಹಾಯೋ ಹುತ್ವಾ ಉದೇತೀತಿಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ವಾ ಕುಸಲಸಮಾಧಿ ನೀವರಣಾದೀನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸೇವ ವಾ ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ತೇಹಿ ಅನಜ್ಝಾರುಳ್ಹೋತಿ ಅಗ್ಗೋ ಹುತ್ವಾ ಉದೇತೀತಿ ವಾ ತೇಹಿ ವಿರಹಿತೋತಿ ಅಸಹಾಯೋ ಹುತ್ವಾ ಉದೇತೀತಿ ವಾ ಏಕೋದೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಞಾತಟ್ಠೋ**ತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಭಾವಜಾನನಟ್ಠೋ। **ಪರಿಞ್ಞಾಯ ತೀರಣಟ್ಠೋ**ತಿ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಣಟ್ಠೋ। **ಪಹಾನಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೋ**ತಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಜಹನಟ್ಠೋ। ಸಮಪ್ಪವತ್ತಾಯ **ಭಾವನಾಯ ಏಕರಸಟ್ಠೋ। ಫಸ್ಸನಟ್ಠೋ**ತಿ ಫುಸನಟ್ಠೋ ವಿನ್ದನಟ್ಠೋ। ಪೀಳಾಭಾರವಹನಾದಿನಾ **ಖನ್ಧಟ್ಠೋ।** ಸುಞ್ಞಾದಿನಾ **ಧಾತುಟ್ಠೋ।** ಸಕಸಕಮರಿಯಾದಾಯತನಾದಿನಾ **ಆಯತನಟ್ಠೋ।** ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಕತವಸೇನ **ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ।** ತಬ್ಬಿಪರೀತೇನ **ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ।**

೧೪. **ಚಿತ್ತಟ್ಠಾ**ದೀನಿ ಪಞ್ಚದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಚಿತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಚಿತ್ತಟ್ಠೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಂ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ, ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಜವನಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಜವನವೀಥಿವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಚಿನೋತೀತಿಪಿ ಚಿತ್ತಂ, ಯಂ ವಿಪಾಕಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತನ್ತಿಪಿ ಚಿತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಚಿತ್ತತಾಯ ಚಿತ್ತಂ, ಚಿತ್ತಕರಣತಾಯ ಚಿತ್ತಂ, ಯಂ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಚಿನೋತೀತಿಪಿ ಚಿತ್ತಂ। ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತತಾದಿತೋ **ಚಿತ್ತಟ್ಠೋ।** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನೇ ಫಲುಪ್ಪಾದನೇ ವಾ ನಾಸ್ಸ ಅನ್ತರಮತ್ಥೀತಿ ಅನನ್ತರಂ, ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆನನ್ತರಿಯಂ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆನನ್ತರಿಯಂ ಚಿತ್ತಾನನ್ತರಿಯಂ, ಸೋ **ಚಿತ್ತಾನನ್ತರಿಯಟ್ಠೋ।** ಅರಹತೋ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನೇ ಸಮತ್ಥಭಾವೋ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಫಲುಪ್ಪಾದನೇ ಸಮತ್ಥಭಾವೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ**ತಿ ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತತೋ, ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಪವತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿವಟ್ಟನಟ್ಠೋ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತದ್ವಯಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನೇ ವಿವಟ್ಟನಟ್ಠೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಹೇತುಟ್ಠೋ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಂ ನವನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಹೇತುಟ್ಠೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವತ್ಥುಟ್ಠೋ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವತ್ಥುಭೂತಾನಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಹದಯವತ್ಥೂನಂ ವತ್ಥುಟ್ಠೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭೂಮಟ್ಠೋ**ತಿ

ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸವಸೇನ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೂಮಿಅತ್ಥೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಟ್ಠೋ**ತಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಟ್ಠೋ। ಪರಿಚಿತಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಞ್ಚರಣಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ **ಗೋಚರಟ್ಠೋ**। ಉಪರಿ ವುತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾವಸೇನ **ಚರಿಯಟ್ಠೋ**। ಅಥ ವಾ ಪಯೋಗಸಮುದಾಚಾರಟ್ಠೋ ಚರಿಯಟ್ಠೋ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಮನಾಭಾವೇಪಿ ದೂರಸನ್ತಿಕಾರಮ್ಮಣಗಹಣವಸೇನ **ಗತಟ್ಠೋ**। **ಅಭಿನೀಹಾರಟ್ಠೋ**ತಿ ಗಹಿತಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣಮನಸಿಕಾರತ್ಥಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನೀಹರಣಟ್ಠೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಟ್ಟತೋ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ। "ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ಚಿತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಟಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೪, ೧೯೧ ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ) ನಯೇನ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠೋ**।

೧೫. **ಏಕತ್ತಾ**ದೀನಿ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಏಕತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಏಕತ್ತೇ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣೇಕತ್ತೇ, ಏಕಾರಮ್ಮಣೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನ **ಪಕ್ಖನ್ದನಟ್ಠೋ**। ದುತಿಯಜ್ಝಾನವಸೇನ **ಪಸೀದನಟ್ಠೋ**। ತತಿಯಜ್ಝಾನವಸೇನ **ಸನ್ತಿಟ್ಠನಟ್ಠೋ**। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಸೇನ **ಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ**। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಏತಂ ಸನ್ತನ್ತಿ **ಪಸ್ಸನಟ್ಠೋ**। **ಯಾನೀಕತಟ್ಠಾ**ದಯೋ ಪಞ್ಚ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವಸೀಭಾವವಿಸೇಸಾ। **ಯಾನೀಕತಟ್ಠೋ**ತಿ ಯುತ್ತಯಾನಸದಿಸಕತಟ್ಠೋ। **ವತ್ಥುಕತಟ್ಠೋ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ವತ್ಥು ವಿಯ ಕತಟ್ಠೋ। **ಅನುಟ್ಠಿತಟ್ಠೋ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಟ್ಠೋ। **ಪರಿಚಿತಟ್ಠೋ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಚಿತಟ್ಠೋ। **ಸುಸಮಾರದ್ಧಟ್ಠೋ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಸಮಾರದ್ಧಟ್ಠೋ , ಸುಕತಟ್ಠೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆವಜ್ಜನಸಮಾಪಜ್ಜನಅಧಿಟ್ಠಾನವುಟ್ಠಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸಿತಾವಸೇನ ವಾ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಞ್ಚ ಪದಾನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಕಸಿಣಾದಿಆರಮ್ಮಣಭಾವನಾಯ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಕಾಲೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ **ಪರಿಗ್ಗಹಪರಿವಾರಪರಿಪೂರಟ್ಠೋ**। ತೇಸಂಯೇವ ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾಹಿತತ್ತಾ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಸಮೋಸರಣೇನ **ಸಮೋಧಾನಟ್ಠೋ**। ತೇಸಂಯೇವ ಬಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಪತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ **ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ**। ಸಮಥಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಾ ಆದಿತೋ, ಆದರೇನ ವಾ ಸೇವನವಸೇನ **ಆಸೇವನಟ್ಠೋ**। ವಡ್ಢನವಸೇನ **ಭಾವನಟ್ಠೋ** । ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣವಸೇನ **ಬಹುಲೀಕಮ್ಮಟ್ಠೋ**। ಬಹುಲೀಕತಸ್ಸ ಸುಟ್ಠು ಸಮುಟ್ಠಿತವಸೇನ **ಸುಸಮುಗ್ಗತಟ್ಠೋ**। ಸುಸಮುಗ್ಗತಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚ ಸುಟ್ಠು ಅಧಿಮುತ್ತಿವಸೇನ **ಸುವಿಮುತ್ತಟ್ಠೋ**।

ಬುಜ್ಝನಟ್ಠಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ **ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೋ**। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ **ಅನುಬುಜ್ಝನಟ್ಠೋ**। ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ **ಪಟಿಬುಜ್ಝನಟ್ಠೋ**। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ **ಸಮ್ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೋ**। ವಿಪಸ್ಸನಾಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ವಾ ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೋ। ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಅನುಬುಜ್ಝನಟ್ಠೋ। ಭಾವನಾಮಗ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಪಟಿಬುಜ್ಝನಟ್ಠೋ। ಫಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಸಮ್ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೋ। ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನೇವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಬೋಧನಾದಿಕರಣೇನ ಬೋಧನಟ್ಠಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಅತ್ಥಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾವುತ್ತಾನಂಯೇವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ "ಬೋಧೋ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇ ಭವತ್ತಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ನಾಮ। ತೇಸಂ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂಯೇವ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಟ್ಠಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಅತ್ಥಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾವಸೇನ **ಜೋತನಟ್ಠೋ**। ಕಮತೋ ಚತುಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾವಸೇನ **ಉಜ್ಜೋತನಾನುಜ್ಜೋತನಪಟಿಜ್ಜೋತನಸಞ್ಜೋತನಟ್ಠೋ**। ಕಮತೋ ಚತುಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾವಸೇನ ವಾ ಜೋತನಟ್ಠಾದಯೋ, ಫಲಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಸಞ್ಜೋತನಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೬. **ಪತಾಪನಟ್ಠಾ**ದೀನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಪತಾಪೇತಿ ಪಭಾಸೇತಿ ವಿರೋಚಾಪೇತೀತಿ ಪತಾಪನೋ, ತಸ್ಸ **ಪತಾಪನಟ್ಠೋ**। ತಸ್ಸೇವ ಅತಿಪಭಸ್ಸರಭಾವೇನ ಸಯಂ **ವಿರೋಚನಟ್ಠೋ**। ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಸೋಸನೇನ **ಸನ್ತಾಪನಟ್ಠೋ**। ಅಮಲನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ **ಅಮಲಟ್ಠೋ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಲಾಭಾವೇನ **ವಿಮಲಟ್ಠೋ**। ಆರಮ್ಮಣಕರಣಮಲಾಭಾವೇ **ನಿಮ್ಮಲಟ್ಠೋ**। ಅಥ ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಮಲಟ್ಠೋ। ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಮಲಟ್ಠೋ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಮ್ಮಲಟ್ಠೋ। ಅಥ ವಾ ಸಾವಕಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಮಲಟ್ಠೋ। ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಮಲಟ್ಠೋ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಮ್ಮಲಟ್ಠೋ। ಕಿಲೇಸವಿಸಮಾಭಾವೇನ **ಸಮಟ್ಠೋ**। "ಸಮ್ಮಾ ಮಾನಾಭಿಸಮಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩; ೫.೨೦೦) ವಿಯ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಟ್ಠೇನ **ಸಮಯಟ್ಠೋ**।

ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣಸಙ್ಖಾತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ವಿವೇಕೇಸು ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕತ್ತಾ **ವಿವೇಕಟ್ಠೋ,** ವಿನಾಭಾವಟ್ಠೋ। ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚರಣತೋ **ವಿವೇಕಚರಿಯಟ್ಠೋ।** ಪಞ್ಚಸು ವಿರಾಗೇಸು ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರಾಗತ್ತಾ **ವಿರಾಗಟ್ಠೋ,** ವಿರಜ್ಜನಟ್ಠೋ। ನಿಸ್ಸರಣವಿರಾಗೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚರಣತೋ **ವಿರಾಗಚರಿಯಟ್ಠೋ।** ಪಞ್ಚಸು ನಿರೋಧೇಸು ಸಮುಚ್ಛೇದನಿರೋಧತ್ತಾ **ನಿರೋಧಟ್ಠೋ।** ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚರಣತೋ **ನಿರೋಧಚರಿಯಟ್ಠೋ।** ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸಗ್ಗತ್ತಾ **ವೋಸಗ್ಗಟ್ಠೋ।** ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನತೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸಗ್ಗೋ, ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖನ್ದನತೋ ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸಗ್ಗೋ ಚ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪನ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನತೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸಗ್ಗೋ, ತನ್ನಿನ್ನಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖನ್ದನತೋ ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸಗ್ಗೋ। ನ ಸೋ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ವೋಸಗ್ಗಭಾವೇನ ಚರಣತೋ **ವೋಸಗ್ಗಚರಿಯಟ್ಠೋ।** ಪಞ್ಚಸು ವಿಮುತ್ತೀಸು ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿತ್ತಾ **ವಿಮುತ್ತಟ್ಠೋ।** ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿಯಂ ಚರಣತೋ **ವಿಮುತ್ತಿಚರಿಯಟ್ಠೋ।**

ಛನ್ದವೀರಿಯಚಿತ್ತವೀಮಂಸಾಸಙ್ಖಾತೇಸು ಚತೂಸು ಇದ್ಧಿಪಾದೇಸು ಏಕೇಕಇದ್ಧಿಪಾದವಸೇನ ದಸ ದಸ ಕತ್ವಾ ಚತುರಿದ್ಧಿಪಾದವಸೇನ **ಛನ್ದಟ್ಠಾ**ದೀನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಟ್ಠೋ **ಛನ್ದಟ್ಠೋ।** ಛನ್ದಂ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ಭಾವನಾರಮ್ಭಕಾಲೇ **ಮೂಲಟ್ಠೋ।** ಸಹಜಾತಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೇನ **ಪಾದಟ್ಠೋ।** ಪದಟ್ಠೋತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। ಇದ್ಧಿಪಾದತ್ತಾ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ **ಪಧಾನಟ್ಠೋ।** ಪಯೋಗಕಾಲೇ **ಇಜ್ಝನಟ್ಠೋ।** ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪಯೋಗೇನ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ।** ವೀರಿಯಸಮ್ಪಯೋಗೇನ **ಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ।** ಸತಿಸಮ್ಪಯೋಗೇನ **ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ।** ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪಯೋಗೇನ **ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೋ।** ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪಯೋಗೇನ **ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ।** ಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ **ವೀರಿಯಟ್ಠೋ।** ವೀರಿಯಂ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ಭಾವನಾರಮ್ಭಕಾಲೇ ಮೂಲಟ್ಠೋ। ಸಯಂ ವೀರಿಯತ್ತಾ ಪಗ್ಗಹಟ್ಠೋ। ಚಿನ್ತನಟ್ಠಾದಿಕೋ **ಚಿತ್ತಟ್ಠೋ।** ಚಿತ್ತಂ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ಭಾವನಾರಮ್ಭಕಾಲೇ ಮೂಲಟ್ಠೋ। ಉಪಪರಿಕ್ಖನಟ್ಠೋ **ವೀಮಂಸಟ್ಠೋ।** ವೀಮಂಸಂ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ಭಾವನಾರಮ್ಭಕಾಲೇ ಮೂಲಟ್ಠೋ। ಸಯಂ ವೀಮಂಸತ್ತಾ ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ।

೧೭. **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠೋ**ತಿಆದೀನಿ ಸೋಳಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಂ ತಥಲಕ್ಖಣವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನೇವ **ಪೀಳನಟ್ಠೋ।** ದುಕ್ಖಾಯೂಹನಸಮುದಯದಸ್ಸನೇನ **ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ।** ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಹರಸುಸೀತಲಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇನ **ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋ।** ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮನಿರೋಧದಸ್ಸನೇನ **ವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠೋ।** ಸಮುದಯದಸ್ಸನೇನೇವ **ಆಯೂಹನಟ್ಠೋ।** ಸಮುದಯಾಯೂಹಿತದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನ **ನಿದಾನಟ್ಠೋ।** ವಿಸಞ್ಞೋಗಭೂತನಿರೋಧದಸ್ಸನೇನ **ಸಞ್ಞೋಗಟ್ಠೋ।** ನಿಯ್ಯಾನಭೂತಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇನ **ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೋ।** ನಿರೋಧದಸ್ಸನೇನೇವ **ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠೋ।** ಅವಿವೇಕಭೂತಸಮುದಯದಸ್ಸನೇನ **ವಿವೇಕಟ್ಠೋ।** ಸಙ್ಖತಭೂತಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇನ **ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ।** ವಿಸಭೂತದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನ **ಅಮತಟ್ಠೋ।** ಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇನೇವ **ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ।** ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಹೇತುಭೂತಸಮುದಯದಸ್ಸನೇನ **ಹೇತುಟ್ಠೋ।** ಸುದುದ್ದಸನಿರೋಧದಸ್ಸನೇನ **ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ।** ಕಪಣಜನಸದಿಸದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನ ಉಳಾರಕುಲಸದಿಸೋ **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋ** ಪಾತುಭವತೀತಿ। ಏವಂ ತಂತಂಸಚ್ಚದಸ್ಸನೇನ ತದಞ್ಞಸಚ್ಚದಸ್ಸನೇನ ಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಸಚ್ಚಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ಲಕ್ಖಣಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾ।

ತಥಟ್ಠಾದೀನಿ ದ್ವಾದಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕದ್ವಾದಸಪದವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ತಥಟ್ಠೋ**ತಿ ಯಥಾಸಭಾವಟ್ಠೋ। **ಅನತ್ತಟ್ಠೋ**ತಿ ಅತ್ತವಿರಹಿತಟ್ಠೋ। **ಸಚ್ಚಟ್ಠೋ**ತಿ ಅವಿಸಂವಾದನಟ್ಠೋ। **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೋ**ತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಟ್ಠೋ। **ಅಭಿಜಾನನಟ್ಠೋ**ತಿ ಅಭಿಜಾನಿತಬ್ಬಟ್ಠೋ। **ಪರಿಜಾನನಟ್ಠೋ**ತಿ ಞಾತತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಜಾನಿತಬ್ಬಟ್ಠೋ। **ಧಮ್ಮಟ್ಠೋ**ತಿ ಸಭಾವಧಾರಣಾದಿಅತ್ಥೋ। **ಧಾತುಟ್ಠೋ**ತಿ ಸುಞ್ಞಾದಿಅತ್ಥೋ। **ಞಾತಟ್ಠೋ**ತಿ ಜಾನಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಟ್ಠೋ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಟ್ಠೋ**ತಿ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಟ್ಠೋ। **ಫಸ್ಸನಟ್ಠೋ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಫುಸಿತಬ್ಬಟ್ಠೋ। **ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠೋ**ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಮಾಗನ್ತಬ್ಬಟ್ಠೋ, ಞಾಣೇನ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬಟ್ಠೋ ವಾ। ಪಟಿಲಾಭೋಪಿ ಹಿ “ಅತ್ಥಾಭಿಸಮಯಾ ಧೀರೋ”ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೯) ವಿಯ ಅಭಿಸಮಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೮. ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿ ಸತ್ತ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಲೋಭೋ। **ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ಆಲೋಕನಿಮಿತ್ತೇ ಸಞ್ಞಾ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಸಮಾಧಿ। **ಧಮ್ಮವವತ್ಥಾನ**ನ್ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಞಾಣಂ। **ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಞಾಣಂ। **ಪಾಮೋಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಅರತಿಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಪೀತಿ। **ಪಠಮಜ್ಝಾನಾ**ದೀನಿ ಅಟ್ಠ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ಪನ ರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಅನನ್ತರಂ ರೂಪಜ್ಝಾನಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।

ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಿ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅಟ್ಠಾರಸಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ಪನ ರೂಪಾದೀಹಿ ಯೋಜನೂಪಗಾ ಸತ್ತ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಏವ ವುತ್ತಾ, ಇಧ ಪನ ಸಬ್ಬಾಪಿ ವುತ್ತಾ। ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ಚೇ? ತಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ಸಿಜ್ಝನತೋ ಇಮಾಸು ವುತ್ತಾಸು ತಾ ದ್ವೇಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋನ್ತಿ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ವಾ ವಿನಾ ತಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಇಮಾಸು ವುತ್ತಾಸು ತಾ ದ್ವೇಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋನ್ತಿ। **ಖಯಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನಞಾಣಞ್ಚ ತಂತಂಖನ್ಧಭಙ್ಗದಸ್ಸನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಭಙ್ಗದಸ್ಸನಞಾಣಞ್ಚ। **ವಯಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನಾನನ್ತರಂ ತದನ್ವಯೇನೇವ ಅತೀತಾನಾಗತಖನ್ಧಾನಂ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನಞಾಣಂ। **ವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಭಙ್ಗಸಙ್ಖಾತೇ ನಿರೋಧೇ ಅಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ, ಅಥ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಾ ವಿಪರಿಣಾಮವನ್ತೋತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಿಪರಿಣಾಮದಸ್ಸನಞಾಣಂ। **ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮಂ ದಿಸ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾವ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಪಜಹನವಸೇನ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾಭಾವಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾನನ್ತರಂ ಪವತ್ತಾ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾವ ಸುಖಪತ್ಥನಾಪಜಹನವಸೇನ ಪಣಿಧಿಅಭಾವಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾನನ್ತರಂ ಪವತ್ತಾ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಪಜಹನವಸೇನ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾದಸ್ಸನತೋ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಅಧಿಪಞ್ಞಾಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಙ್ಗಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಮರಣಂ ನ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಭಙ್ಗವಸೇನ ಸುಞ್ಞತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಸಾ ಹಿ ಅಧಿಪಞ್ಞಾ ಚ ಧಮ್ಮೇಸು ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಭಙ್ಗಂ ದಿಸ್ವಾ ದಿಸ್ವಾ "ಸಭಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಪವತ್ತಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ। **ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸಬ್ಬಭವಾದೀಸು ಆದೀನವದಸ್ಸನಞಾಣಂ। "ಯಾ ಚ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಯಞ್ಚ ಆದೀನವೇ ಞಾಣಂ ಯಾ ಚ ನಿಬ್ಬಿದಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕತ್ಥಾ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨೭) ವಚನತೋ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಾದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಸು ವುತ್ತಾಸು ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾ ಇಧಾಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋತಿ। ಆದಿತೋ ಚತುತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪನಿಧ ನ ವುತ್ತಾ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಮುಞ್ಚನಸ್ಸ ಉಪಾಯಕರಣಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। "ಯಾ ಚ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ ಯಾ ಚ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಯಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕತ್ಥಾ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨೭) ವಚನತೋ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವುತ್ತಾಯ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಾನಿ ವುತ್ತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। **ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ। ಅನುಲೋಮಞಾಣೇನ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಸ್ಸ ಸಿಜ್ಝನತೋ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇ ವುತ್ತೇ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಪಟಿಪಾಟಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮೇತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾಯಂ –

> "ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪಞ್ಚಹಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಿಸ್ಸಟಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಪಠಮೇ ಝಾನೇ ಪಞ್ಚಹಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನವಸೇನ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಿಸ್ಸಟಾನಿ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೯೨) –

ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಫಲಾ ಉತ್ತರುತ್ತರಿಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾ ಯಥಾವುತ್ತಕ್ಕಮೇನ ಪಾಳಿಯಾ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಪನ -

> "ಖಯಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿ ಏವಂ ಖಯಂ ಪಸ್ಸತೋ ಞಾಣಂ। ವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ರೂಪಸತ್ತಕಅರೂಪಸತ್ತಕಾದಿವಸೇನ ತಂ ತಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅಞ್ಞಥಾ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನಂ। ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಜರಾಯ ಚೇವ ಮರಣೇನ ಚ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ವಿಪರಿಣಾಮದಸ್ಸನಂ। ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ಸಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೮೫೦) -

ವುತ್ತಂ। ತಂ ತಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರುದ್ಧಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಚೇವ ಅನುಲೋಮಞ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಚ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರುದ್ಧಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಚರಿಯಾಕಥಾಯಞ್ಹಿ -

> "ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣಚರಿಯಾ... ಪೇ॰... ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ। ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣಚರಿಯಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೭೧) -

ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಆವಜ್ಜನಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಆವಜ್ಜನಂ ವುತ್ತಂ। ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪನ ಆವಜ್ಜನಂ ಅವತ್ವಾವ "ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣಚರಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನುಲೋಮಞಾಣಾನಿ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಸಿಯುಂ, ತದಾವಜ್ಜನಸಮ್ಭವಾ ತದತ್ಥಾಯ ಚ ಆವಜ್ಜನಂ ವದೇಯ್ಯ, ನ ಚ ತದತ್ಥಾಯ ಆವಜ್ಜನಂ ವುತ್ತಂ। ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಸ್ಸ ಪನ ವಿಸುಂ ಆವಜ್ಜನಂ ನತ್ಥಿ ಅನುಲೋಮಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂಯೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ತಸ್ಮಾ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಮೇವ "ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾ"ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

೧೯. **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾ**ದೀನಿ ಅಟ್ಠ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಸೋತಸ್ಸ ಆಪಜ್ಜನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿ, ಸೋತಾಪತ್ತಿ ಏವ ಮಗ್ಗೋ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ**। ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಾ ಫಲಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ, ಸಮಾಪಜ್ಜೀಯತೀತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಮೇವ ಸಮಾಪತ್ತಿ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಕಿಂಯೇವ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮೀ, ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ **ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ**। ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಫಲಂ **ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನೇವ ಕಾಮಭವಂ ನ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನಾಗಾಮೀ, ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ **ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ**। ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಫಲಂ **ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ**। ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ, ಕಿಲೇಸಾರೀನಂ ಹತತ್ತಾ, ಸಂಸಾರಚಕ್ಕಸ್ಸ ಅರಾನಂ ಹತತ್ತಾ, ಪಾಪಕರಣೇ ರಹಾಭಾವಾ, ಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಅರಹತ್ತಾ ಅರಹಂ, ಅರಹತೋ ಭಾವೋ ಅರಹತ್ತಂ। ಕಿಂ ತಂ? ಅರಹತ್ತಫಲಂ। ಅರಹತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ **ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ**। ಅರಹತ್ತಮೇವ ಫಲಂ **ಅರಹತ್ತಫಲಂ**।

"ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೇನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿಆದೀನಿ "ತಥಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಾ"ತಿಪರಿಯನ್ತಾನಿ ತೇತ್ತಿಂಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಹೇಟ್ಠಾ "ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀಹಿ ತೇತ್ತಿಂಸಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹಿ ಸಮಾನಾನಿ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅತ್ಥಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ಇಧ ಅತ್ಥೇಹಿ ಧಮ್ಮಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। "ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೇನ ಸಮಥೋ"ತಿಆದೀನಞ್ಚ ಚತುನ್ನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ "ಸಮಥಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀನಞ್ಚ ಚತುನ್ನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಂವರಟ್ಠೇನಾತಿಆದೀನಿ ಅಟ್ಠ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಸೀಲಾದಿಬಲಪರಿಯೋಸಾನಧಮ್ಮವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಸೀಲವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಸುಪರಿಸುದ್ಧಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಾದಿಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಸೀಲಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಮಲವಿಸೋಧನತೋ। **ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧೀ**ತಿ ಸಉಪಚಾರಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ। ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ಹೇತ್ಥ ಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಚಿತ್ತಮಲವಿಸೋಧನತೋ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ। **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀ**ತಿ

ನಾಮರೂಪಾನಂ ಯಥಾಸಭಾವದಸ್ಸನಂ ಸತ್ತದಿಟ್ಠಿಮಲವಿಸೋಧನತೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ। **ಮುತ್ತಟ್ಠೇನಾತಿ** ತದಙ್ಗವಸೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸತೋ ವಿಮುತ್ತಟ್ಠೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚ ಅಧಿಮುತ್ತಟ್ಠೇನ। **ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ** ತದಙ್ಗವಿಮೋಕ್ಖೋ। **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾತಿ** ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ಪುರಿಮಭವಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತೂಪಪಾತಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾ, ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾ। **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನಾತಿ** ಜಾನನಟ್ಠೇನ। **ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೇನ ವಿಮುತ್ತೀತಿ** ಯಂ ಯಂ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಂ, ತತೋ ತತೋ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಫಲವಿಮುತ್ತಿ। **ಸಮುಚ್ಛೇದಟ್ಠೇನ ಖಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಟ್ಠೇನ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಕರೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಞಾಣಂ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಟ್ಠೇನ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಸಙ್ಖಾತಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅನುಪ್ಪಾದಭೂತೇ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಪರಿಯೋಸಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಅರಿಯಫಲೇ ಞಾಣಂ।

೧೦. **ಛನ್ದೋ ಮೂಲಟ್ಠೇನಾತಿ**ಆದೀನಿ ನವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಛನ್ದೋ ಮೂಲಟ್ಠೇನಾತಿ** ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಚ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಚ ಮೂಲತ್ತಾ ಮೂಲಟ್ಠೇನ। **ಮನಸಿಕಾರೋ ಸಮುಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಸಬ್ಬಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಸಮುಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ। **ಫಸ್ಸೋ ಸಮೋಧಾನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ತಣ್ಹಾಯ ವಿಸೇಸೇನ ವೇದನಾ ಪಧಾನಕಾರಣಂ, ತಣ್ಹಾ ಚ ಪಹೀಯಮಾನಾ ವಿಸೇಸೇನ ವೇದನಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾತಾಯ ಪಹೀಯತಿ, ತಸ್ಸಾ ಚ ವೇದನಾಯ ಫಸ್ಸೋವ ಪಧಾನಕಾರಣಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಪರಿಞ್ಞಾತೇ ವೇದನಾ ಪರಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸತ್ತಸು ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯವತ್ಥೂಸು ಫಸ್ಸೋ ಪಠಮಂ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಚ ತಿಕಸನ್ನಿಪಾತಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಪವೇದಿತತ್ತಾ "ತಿಕಸನ್ನಿಪಾತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಮೋಧಾನಟ್ಠೇನ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಞಾಣಫಸ್ಸೋ ಫಸ್ಸೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವೇದನಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತಾಪಯಮಾನಾ ತತ್ಥ ಸಮೋಸರತಿ ಪವಿಸತಿ, ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಮೇವ ವಾ ಪವಿಸತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಸಮೋಸರಣಟ್ಠೇನ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ** ವುತ್ತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ ವೇದನಾಸು ಸಮೋಸರನ್ತಿ, ವೇದನಾಸು ಪರಿಞ್ಞಾತಾಸು ಸಬ್ಬಂ ತಣ್ಹಾವತ್ಥು ಪರಿಞ್ಞಾತಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ತಣ್ಹಾ। ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠೇನ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಗೋಪಾನಸೀನಂ ಆಬನ್ಧನತೋ ಕೂಟಾಗಾರಕಣ್ಣಿಕಾ ವಿಯ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತೋ ಸಮಾಧಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಮುಖೋ ಹೋತಿ ಜೇಟ್ಠಕೋ, ತಸ್ಮಾ **ಸಮಾಧಿ ಪಮುಖಟ್ಠೇನಾತಿ** ವುತ್ತಂ। ಪಾಮುಖಟ್ಠೇನಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಯಸ್ಮಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೂಪಟ್ಠಾನಾಧಿಪತಿ ಹೋತಿ ಸತಿ, ಸತಿಯಾ ಉಪಟ್ಠಿತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಕಂ ಸಕಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಸತಿ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ವುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಞಾ ತದುತ್ತರಟ್ಠೇನಾತಿ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉತ್ತರಟ್ಠೇನ ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ। ಅಥ ವಾ ತತೋ ಕಿಲೇಸೇಹಿ, ಸಂಸಾರವಟ್ಟತೋ ವಾ ಉತ್ತರತಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೀತಿ ತದುತ್ತರಾ, ತಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೋ ತದುತ್ತರಟ್ಠೋ। ತೇನ **ತದುತ್ತರಟ್ಠೇನ**। ತತುತ್ತರಟ್ಠೇನಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತತೋ ಉತ್ತರಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಮುತ್ತಿ ಸಾರಟ್ಠೇನಾತಿ** ಫಲವಿಮುತ್ತಿ ಅಪರಿಹಾನಿವಸೇನ ಥಿರತ್ತಾ ಸಾರೋ, ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋಪಿ ಸಾರೋ। ಸಾ ವಿಮುತ್ತಿ ತೇನ ಸಾರಟ್ಠೇನ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ। **ಅಮತೋಗಧಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಮರಣಸಙ್ಖಾತಂ ಮತನ್ತಿ ಅಮತಂ, ಕಿಲೇಸವಿಸಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಅಗದನ್ತಿಪಿ ಅಮತಂ , ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸತ್ತಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭೂತನ್ತಿ ಓಗಧಂ, ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಸನ್ತಿಭೂತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬುತನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ನತ್ಥೇತ್ಥ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತಂ ವಾನನ್ತಿಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತಂ ಸಾಸನಸ್ಸ ನಿಟ್ಠಾಭೂತತ್ತಾ **ಪರಿಯೋಸಾನಟ್ಠೇನ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ**। ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ಸತ್ತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಸತ್ತಸತಾನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಏವಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ "ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞಾತಾ, ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಞಾತಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ನಿಗಮನಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅಭಿಮುಖಂ ಕತ್ವಾ ಞಾತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಂಞಾತಟ್ಠೇನ ಞಾಣನ್ತಿ** ತೇಸಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜಾನನಟ್ಠೇನ ಞಾಣಂ। **ಪಜಾನನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾತಿ** ಪಕಾರತೋ ಜಾನನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ। **ತೇನ**

ವುಚ್ಚತೀತಿಆದಿತೋ ಪುಚ್ಛಿತಪುಚ್ಛಾ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತೇನ ಕಾರಣೇನ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಸೋತಾವಧಾನಂ, ತಂಪಜಾನನಾ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧. ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪರಿಞ್ಞಾಸದ್ದೇನ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ, ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ, ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಪರಿಞ್ಞಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಹೇಟ್ಠಾ "ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ ಉಪರಿ "ಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಫಸ್ಸೋ ಸಾಸವೋ ಉಪಾದಾನಿಯೋ**ತಿ ಆಸವಾನಞ್ಚೇವ ಉಪಾದಾನಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ತೇಭೂಮಕಫಸ್ಸೋ। ಸೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಸಹ ಆಸವೇಹೀತಿ ಸಾಸವೋ, ಆರಮ್ಮಣಭಾವಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಉಪಾದಾನಸಮ್ಬನ್ಧನೇನ ಉಪಾದಾನಾನಂ ಹಿತೋತಿ ಉಪಾದಾನಿಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಫಸ್ಸೇ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾತೇ ಫಸ್ಸಮುಖೇನ ಸೇಸಾಪಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ತದನುಸಾರೇನ ಚ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪರಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕೋವ ಫಸ್ಸೋ ವುತ್ತೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ನಾಮನ್ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನಿ ಚತುವೀಸತಿ। ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ನಮನಟ್ಠೇನ ನಾಮಂ। ತೇ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಾ ನಮನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ನಾಮನಟ್ಠೇನ ನಾಮಂ। ಚತ್ತಾರೋ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಾಮೇನ್ತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತಾಯ ಅತ್ತನಿ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮೇ ನಾಮೇತಿ। ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಸೀತಾದೀಹಿ ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನ ರೂಪಂ। **ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಕುಪ್ಪನಟ್ಠೇನ। ಸನ್ತತಿವಿಪರಿಣಾಮವಸೇನ ಹಿ ಸೀತಾದೀಹಿ ಘಟ್ಟನೀಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಧ ಪನ ನಾಮನ್ತಿ ಲೋಕಿಕಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ರೂಪಂ ಪನ ಏಕನ್ತೇನ ಲೋಕಿಕಮೇವ।

ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾತಿ ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ। ತಾ ಲೋಕಿಕಾ ಏವ। **ಆಹಾರಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಾ। ಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಆಹರನ್ತೀತಿ ಆಹಾರಾ। ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಫಸ್ಸಾಹಾರೋ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ। ವತ್ಥುವಸೇನ ಕಬಳೀಕಾತಬ್ಬತ್ತಾ ಕಬಳೀಕಾರೋ , ಅಜ್ಝೋಹರಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಆಹಾರೋ। ಓದನಕುಮ್ಮಾಸಾದಿವತ್ಥುಕಾಯ ಓಜಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಾ ಹಿ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಾನಿ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿಕೋ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಫಸ್ಸೋ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ಮನಸೋ ಸಞ್ಚೇತನಾ, ನ ಸತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ಯಥಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ। ಮನಸಾ ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಞ್ಚೇತನಾ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ಯಥಾ ಆಜಞ್ಞರಥೋ। ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ। ಸಾ ಹಿ ತಯೋ ಭವೇ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಭೇದಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪಂ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। **ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಉಪಾದಾನಗೋಚರಾ ಖನ್ಧಾ, ಮಜ್ಝಪದಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಉಪಾದಾನಸಮ್ಭೂತಾ ವಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಥಾ ತಿಣಗ್ಗಿ ಥುಸಗ್ಗಿ। ಉಪಾದಾನವಿಧೇಯ್ಯಾ ವಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಥಾ ರಾಜಪುರಿಸೋ। ಉಪಾದಾನಪ್ಪಭವಾ ವಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಥಾ ಪುಪ್ಫರುಕ್ಖೋ ಫಲರುಕ್ಖೋ। ಉಪಾದಾನಾನಿ ಪನ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಭುಸಂ ಆದಾನನ್ತಿ ಉಪಾದಾನಂ। ರೂಪುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ, ವೇದನುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಞ್ಞುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಙ್ಖಾರುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ, ವಿಞ್ಞಾಣುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಪಞ್ಚ।

ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನೀತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ, ಸೋತಾಯತನಂ, ಘಾನಾಯತನಂ, ಜಿವ್ಹಾಯತನಂ, ಕಾಯಾಯತನಂ, ಮನಾಯತನಂ।

ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋತಿ ಕತಮಾ ಸತ್ತ? ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

"ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೪೪; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೨), ಸತ್ತಾ ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ದೇವಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ। ಅಯಂ ಪಠಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ।

"ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ। ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ।

"ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಏಕತ್ತಕಾಯಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಆಭಸ್ಸರಾ। ಅಯಂ ತತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ।

"ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಏಕತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಸುಭಕಿಣ್ಹಾ। ಅಯಂ ಚತುತ್ಥಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ।

"ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ 'ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋ'ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ। ಅಯಂ ಪಞ್ಚಮೀ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ।

"ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ 'ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣ'ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ। ಅಯಂ ಛಟ್ಠಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ।

"ಸನ್ತಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ 'ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ'ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೂಪಗಾ। ಅಯಂ ಸತ್ತಮೀ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ಇಮಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೪೪; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೨)।

ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಾನಾನಿ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಾ ಖನ್ಧಾ ಏವ। ತತ್ಥ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀ**ತಿ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಮನುಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಪರಿಮಾಣೇಸುಪಿ ಚಕ್ಕವಾಳೇಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ದ್ವೇಪಿ ಏಕಸದಿಸಾ ನತ್ಥಿ। ಯೇಪಿ ವಣ್ಣೇನ ವಾ ಸಣ್ಠಾನೇನ ವಾ ಸದಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಆಲೋಕಿತವಿಲೋಕಿತಾದೀಹಿ ವಿಸದಿಸಾವ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನಾನತ್ತಕಾಯಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾ ಪನ ನೇಸಂ ತಿಹೇತುಕಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಅಹೇತುಕಾಪಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ದೇವಾ**ತಿ ಛ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾ। ತೇಸು ಹಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಕಾಯೋ ನೀಲೋ ಹೋತಿ, ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪೀತಕಾದಿವಣ್ಣೋ, ಸಞ್ಞಾ ಪನ ನೇಸಂ ತಿಹೇತುಕಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಹೋತಿ, ಅಹೇತುಕಾ ನ ಹೋತಿ। **ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ**ತಿ ಚತುಅಪಾಯವಿನಿಮುತ್ತಾ ಪುನಬ್ಬಸುಮಾತಾ ಯಕ್ಖಿನೀ, ಪಿಯಙ್ಕರಮಾತಾ, ಫುಸ್ಸಮಿತ್ತಾ, ಧಮ್ಮಗುತ್ತಾತಿ ಏವಮಾದಯೋ ಅಞ್ಞೇ ಚ ವೇಮಾನಿಕಾ ಪೇತಾ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ ಓದಾತಕಾಳಮಙ್ಗುರಚ್ಛವಿಸಾಮವಣ್ಣಾದಿವಸೇನ ಚೇವ ಕಿಸಥೂಲರಸ್ಸದೀಘವಸೇನ ಚ ಕಾಯೋ ನಾನಾ ಹೋತಿ, ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಿಯ ತಿಹೇತುಕದ್ವಿಹೇತುಕಾಹೇತುಕವಸೇನ ಸಞ್ಞಾಪಿ। ತೇ ಪನ ದೇವಾ ವಿಯ ನ ಮಹೇಸಕ್ಖಾ, ಕಪಣಮನುಸ್ಸಾ ವಿಯ ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖಾ ದುಲ್ಲಭಘಾಸಚ್ಛಾದನಾ ದುಕ್ಖಪೀಳಿತಾ ವಿಹರನ್ತಿ। ಏಕಚ್ಚೇ ಕಾಳಪಕ್ಖೇ ದುಕ್ಖಿತಾ ಜುಣ್ಹಪಕ್ಖೇ ಸುಖಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸುಖಸಮುಸ್ಸಯತೋ ವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ **ವಿನಿಪಾತಿಕಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯೇ ಪನೇತ್ಥ ತಿಹೇತುಕಾ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋಪಿ ಹೋತಿ ಪಿಯಙ್ಕರಮಾತಾದೀನಂ ವಿಯ।

ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋ। **ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ**ತಿ ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ। ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾ ಪನ ಪರಿತ್ತೇನ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾ ಮಜ್ಝಿಮೇನ, ಕಾಯೋ ಚ ತೇಸಂ ವಿಪ್ಫಾರಿಕತರೋ ಹೋತಿ। ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಪಣೀತೇನ, ಕಾಯೋ ಪನ ನೇಸಂ ಅತಿವಿಪ್ಫಾರಿಕತರೋ ಹೋತಿ। ಇತಿ ತೇ ಕಾಯಸ್ಸ ನಾನತ್ತಾ, ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನ ಸಞ್ಞಾಯ ಏಕತ್ತಾ **ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚ ತೇ, ಏವಂ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ಸತ್ತಾ। ನಿರಯೇಸು ಹಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಗಾವುತಂ, ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅಡ್ಢಯೋಜನಂ , ಕೇಸಞ್ಚಿ ತಿಗಾವುತಂ ಅತ್ತಭಾವೋ ಹೋತಿ, ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಯೋಜನಸತಿಕೋ ಜಾತೋ। ತಿರಚ್ಛಾನೇಸುಪಿ ಕೇಚಿ ಖುದ್ದಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಮಹನ್ತಾ। ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇಸುಪಿ ಕೇಚಿ ಸಟ್ಠಿಹತ್ಥಾ ಕೇಚಿ ಅಸೀತಿಹತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ ಕೇಚಿ ಸುವಣ್ಣಾ ಕೇಚಿ ದುಬ್ಬಣ್ಣಾ। ತಥಾ ಕಾಲಕಞ್ಚಿಕಾ ಅಸುರಾ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ದೀಘಪಿಟ್ಠಿಕಾ ಪೇತಾ ನಾಮ ಸಟ್ಠಿಯೋಜನಿಕಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸಞ್ಞಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಾವ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಅಪಾಯಿಕಾಪಿ ''ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ''ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಆಭಸ್ಸರಾತಿ ದಣ್ಡಉಕ್ಕಾಯ ಅಚ್ಚಿ ವಿಯ ಏತೇಸಂ ಸರೀರತೋ ಆಭಾ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪತನ್ತೀ ವಿಯ ಸರತಿ ವಿಸರತೀತಿ ಆಭಸ್ಸರಾ। ತೇಸು ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನದ್ವಯಂ ಪರಿತ್ತಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ **ಪರಿತ್ತಾಭಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಮಜ್ಝಿಮಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ **ಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಪಣೀತಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ **ಆಭಸ್ಸರಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಬ್ಬೇವ ತೇ ಗಹಿತಾ। ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಕಾಯೋ ಏಕವಿಪ್ಫಾರೋವ ಹೋತಿ, ಸಞ್ಞಾ ಪನ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಚ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾ ಚಾತಿ ನಾನಾ।

ಸುಭಕಿಣ್ಹಾತಿ ಸುಭೇನ ವೋಕಿಣ್ಣಾ ವಿಕಿಣ್ಣಾ, ಸುಭೇನ ಸರೀರಪ್ಪಭಾವಣ್ಣೇನ ಏಕಗ್ಘನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ ನ ಆಭಸ್ಸರಾನಂ ವಿಯ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಭಾ ಗಚ್ಛತೀತಿ। ಚತುಕ್ಕನಯೇ ತತಿಯಸ್ಸ, ಪಞ್ಚಕನಯೇ ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸವಸೇನ **ಪರಿತ್ತಸುಭಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭಸುಭಕಿಣ್ಹಾ** ನಾಮ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ **ಏಕತ್ತಕಾಯಾ** ಚೇವ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಞ್ಞಾಯ **ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ** ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವೇಹಪ್ಫಲಾ**ಪಿ ಚತುತ್ಥವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಮೇವ ಭಜನ್ತಿ। **ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ** ವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವಾ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಸುದ್ಧಾವಾಸಾ ವಿವಟ್ಟಪಕ್ಖೇ ಠಿತಾ ನ ಸಬ್ಬಕಾಲಿಕಾ, ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಮ್ಪಿ ಬುದ್ಧಸುಞ್ಞೇ ಲೋಕೇ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಸೋಳಸಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಬ್ಭನ್ತರೇ ಬುದ್ಧೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸುಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಖನ್ಧಾವಾರಸದಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಂ, ನ ಚ ಸತ್ತಾವಾಸಂ ಭಜನ್ತಿ। ಮಹಾಸೀವತ್ಥೇರೋ ಪನ - ''ನ ಖೋ ಪನ ಸೋ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಸತ್ತಾವಾಸೋ ಸುಲಭರೂಪೋ, ಯೋ ಮಯಾ ಅನಾವುತ್ಥಪುಬ್ಬೋ ಇಮಿನಾ ದೀಘೇನ ಅದ್ಧುನಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಹಿ ದೇವೇಹೀ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೦) ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾಪಿ ಚತುತ್ಥಂ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಂ ಚತುತ್ಥಂ ಸತ್ತಾವಾಸಞ್ಚ ಭಜನ್ತೀತಿ ವದತಿ, ತಂ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅನುಞ್ಞಾತಂ।

ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಯಥೇವ ಸಞ್ಞಾಯ, ಏವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ ಸುಖುಮತ್ತಾ ನೇವವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು ನ ವುತ್ತಂ।

ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮಾತಿ ಲಾಭೋ, ಅಲಾಭೋ, ಯಸೋ, ಅಯಸೋ, ನಿನ್ದಾ, ಪಸಂಸಾ, ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಲೋಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಅನುಪರಮಧಮ್ಮಕತ್ತಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾತಿ ಲೋಕಧಮ್ಮಾ। ಏತೇಹಿ ಮುತ್ತೋ ಸತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಬುದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಯಥಾಹ -

> ''ಅಟ್ಠಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಅನುಪರಿವತ್ತನ್ತಿ, ಲೋಕೋ ಚ ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮೇ ಅನುಪರಿವತ್ತತಿ। ಕತಮೇ ಅಟ್ಠ? ಲಾಭೋ ಚ ಅಲಾಭೋ ಚ ಯಸೋ ಚ ಅಯಸೋ ಚ ನಿನ್ದಾ ಚ ಪಸಂಸಾ ಚ ಸುಖಞ್ಚ ದುಕ್ಖಞ್ಚ। ಇಮೇ

ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಅನುಪರಿವತ್ತನ್ತಿ, ಲೋಕೋ ಚ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಲೋಕಧಮ್ಮೇ ಅನುಪರಿವತ್ತತೀ''ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೬)।

ತತ್ಥ **ಅನುಪರಿವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ಅನುಬನ್ಧನ್ತಿ ನಪ್ಪಜಹನ್ತಿ, ಲೋಕತೋ ನ ನಿವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲಾಭೋ**ತಿ ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ಚೀವರಾದಿ, ಗಹಟ್ಠಸ್ಸ ಧನಧಞ್ಞಾದಿ ಲಾಭೋ। ಸೋಯೇವ ಅಲಬ್ಭಮಾನೋ ಲಾಭೋ **ಅಲಾಭೋ**। ನ ಲಾಭೋ ಅಲಾಭೋತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅತ್ಥಾಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ನ ಸಿಯಾ। **ಯಸೋ**ತಿ ಪರಿವಾರೋ। ಸೋಯೇವ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾ ಯಸೋ **ಅಯಸೋ**। **ನಿನ್ದಾ**ತಿ ಅವಣ್ಣಭಣನಂ। **ಪಸಂಸಾ**ತಿ ವಣ್ಣಭಣನಂ। **ಸುಖ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಂ। **ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಂ, ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತಾನಂ ಕಾಯಿಕಮೇವ।

ನವ ಸತ್ತಾವಾಸಾತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಆವಾಸಾ, ವಸನಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾನಿ ಪನ ತಥಾಪಕಾಸಿತಾ ಖನ್ಧಾ ಏವ। ಕತಮೇ ನವ? ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> ''ನವಯಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೪; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೧), ಸತ್ತಾವಾಸಾ। ಕತಮೇ ನವ? ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ದೇವಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ। ಅಯಂ ಪಠಮೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ।
>
> ''ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ। ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ।
>
> ''ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಏಕತ್ತಕಾಯಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಆಭಸ್ಸರಾ। ಅಯಂ ತತಿಯೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ।
>
> ''ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಏಕತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಸುಭಕಿಣ್ಹಾ। ಅಯಂ ಚತುತ್ಥೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ।
>
> ''ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಅಸಞ್ಞಿನೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಂವೇದಿನೋ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ। ಅಯಂ ಪಞ್ಚಮೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ।
>
> ''ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ 'ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋ'ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ। ಅಯಂ ಛಟ್ಠೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ।
>
> ''ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ 'ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣ'ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ। ಅಯಂ ಸತ್ತಮೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ।
>
> ''ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ 'ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ'ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೂಪಗಾ। ಅಯಂ ಅಟ್ಠಮೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ।
>
> ''ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೂಪಗಾ । ಅಯಂ ನವಮೋ ಸತ್ತಾವಾಸೋ। ಇಮೇ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನವ ಸತ್ತಾವಾಸಾ''ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೪; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೧)।

ದಸಾಯತನಾನೀತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಾಯತನಂ ಸೋತಾಯತನಂ ಸದ್ದಾಯತನಂ ಘಾನಾಯತನಂ ಗನ್ಧಾಯತನಂ ಜಿವ್ಹಾಯತನಂ ರಸಾಯತನಂ ಕಾಯಾಯತನಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನನ್ತಿ ಏವಂ ದಸ। ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಾನಿ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಇಮೇಸು ದಸಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ, "ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ, ನಿರೋಧಪಟಿಪದಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಾವನಟ್ಠಾನಂ ತೇಸಂಯೇವ ಪಟಿವೇಧಟ್ಠಾನಂ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸರಣಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದಾದೀನಂ ಪಞ್ಚದಸನ್ನಂ, ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾದೀನಂ ಏಕತಿಂಸಾಯ, ಉತ್ತರಿಪಟಿವೇಧಟ್ಠಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ, "ಪಯೋಗಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ, ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನಟ್ಠಾದೀನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ, ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠಸ್ಸ ಅನುಬುಜ್ಝನಟ್ಠಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ, ಅನುಬೋಧನಟ್ಠಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ, ಅನುಬೋಧಪಕ್ಖಿಯಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ, ಉಜ್ಜೋತನಟ್ಠಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ, ಪತಾಪನಟ್ಠಾದೀನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ, ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ನವನ್ನಂ, ಖಯೇಞಾಣಅನುಪ್ಪಾದೇಞಾಣಾನಂ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಾನನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ, ಸೇಸಾನಂ ಯಥಾಯೋಗಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಚ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಚ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯೇಸಂ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ ವಾಯಮನ್ತಸ್ಸ, ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಞ್ಞಾತಾ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ತೀರಿತಾ ಚಾತಿ ಹಿ ಕಿಚ್ಚಸಮಾಪನಟ್ಠೇನ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ। ಕಿಚ್ಚೇ ಹಿ ಸಮಾಪಿತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅವಿಪಸ್ಸನೂಪಗಾನಂ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇನ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ। **ಪರಿಞ್ಞಾತಾ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ತೀರಿತಾ ಚಾ**ತಿ ತೇ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಞ್ಞಾತಾ ಚ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತೀರಿತಾ ಚ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಕಿಚ್ಚಸಮಾಪನತ್ಥವಸೇನ ಪರಿಞ್ಞಾತತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

೧೧. ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ಏಕೇಕಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಅನ್ತೇ ಚ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಹಾತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨. ಪಹಾತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಸ್ಮಿಮಾನೋ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಅಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪಹೀನೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ। ರೂಪರಾಗಾದೀಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಸೇಸಾನಿ ಅವತ್ವಾ ಅಸ್ಮಿಮಾನಸ್ಸೇವ ವಚನಂ ದಿಟ್ಠಿಪತಿರೂಪಕತ್ತೇನ ತಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠಸು। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

"ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾ? ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಅಪರನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೦೬; ವಿಭ॰ ೨೨೬)।

ಭವತಣ್ಹಾತಿ ಕಾಮಭವಾದೀಸು ಭವೇಸು ಪತ್ಥನಾ। ಯಥಾಹ –

"ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಭವತಣ್ಹಾ? ಯೋ ಭವೇಸು ಭವಚ್ಛನ್ದೋ ಭವರಾಗೋ ಭವನನ್ದೀ ಭವತಣ್ಹಾ ಭವಸಿನೇಹೋ ಭವಪರಿಳಾಹೋ ಭವಮುಚ್ಛಾ ಭವಜ್ಝೋಸಾನ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೯೫)।

ತಿಸ್ಸೋ ತಣ್ಹಾತಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾ, ಭವತಣ್ಹಾ, ವಿಭವತಣ್ಹಾ। ತಾಸಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಏವಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ - ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಭವತಣ್ಹಾ? ಭವದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ…ಪೇ॰… ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಾರಾಗೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭವತಣ್ಹಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ವಿಭವತಣ್ಹಾ? ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ…ಪೇ॰… ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಾರಾಗೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಭವತಣ್ಹಾ। ಅವಸೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ? ಕಾಮಧಾತುಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ರಾಗೋ…ಪೇ॰… ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಾರಾಗೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಭವತಣ್ಹಾ? ರೂಪಧಾತುಅರೂಪಧಾತುಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ರಾಗೋ…ಪೇ॰… ತತ್ಥ ಕತಮಾ ವಿಭವತಣ್ಹಾ? ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ…ಪೇ॰… (ವಿಭ॰ ೯೧೬)।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ “ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕೋ ರಾಗೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ರಾಗೋ ಝಾನನಿಕನ್ತಿಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ ಭವವಸೇನ ಪತ್ಥನಾ ಭವತಣ್ಹಾ, ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ರಾಗೋ ವಿಭವತಣ್ಹಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ದಸುತ್ತರಸುತ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಯೋಜನಾ। ಸಙ್ಗೀತಿಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಚ “ಅಪರಾಪಿ ತಿಸ್ಸೋ ತಣ್ಹಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ರೂಪತಣ್ಹಾ ಅರೂಪತಣ್ಹಾ। ಅಪರಾಪಿ ತಿಸ್ಸೋ ತಣ್ಹಾ ರೂಪತಣ್ಹಾ ಅರೂಪತಣ್ಹಾ ನಿರೋಧತಣ್ಹಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೫; ವಿಭ॰ ೯೧೭-೯೧೮) ವುತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಪಿ ಏತ್ಥ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ತಾಸು ಪಞ್ಚ ಕಾಮಧಾತುರೂಪಧಾತುಅರೂಪಧಾತುಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ, ಅನ್ತಿಮಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಾ।

ಚತ್ತಾರೋ ಓಘಾತಿ ಕಾಮೋಘೋ, ಭವೋಘೋ, ದಿಟ್ಠೋಘೋ, ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ। ಯಸ್ಸ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಓಹನನ್ತಿ ಓಸೀದಾಪೇನ್ತೀತಿ ಓಘಾ। ಬಲವಕಿಲೇಸಾ ಏತೇ। ಕಾಮಗುಣಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಮೇ ಓಘೋ ಕಾಮೋಘೋ। ಕಾಮತಣ್ಹಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ರೂಪಾರೂಪಸಙ್ಖಾತೇ ಕಮ್ಮತೋ ಚ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಚ ದುವಿಧೇಪಿ ಭವೇ ಓಘೋ ಭವೋಘೋ। ಭವತಣ್ಹಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ದಿಟ್ಠಿ ಏವ ಓಘೋ ದಿಟ್ಠೋಘೋ। “ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋ”ತಿಆದಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಏವ ಓಘೋ ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ, ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ।

ಪಞ್ಚ ನೀವರಣಾನೀತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಂ ಬ್ಯಾಪಾದನೀವರಣಂ ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚನೀವರಣಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನೀವರಣಂ। ಚಿತ್ತಂ ನೀವರನ್ತಿ ಪರಿಯೋನನ್ಧನ್ತೀತಿ ನೀವರಣಾನಿ। ಕಾಮೀಯನ್ತೀತಿ ಕಾಮಾ। ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ। ಕಾಮೇಸು ಛನ್ದೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ। ಕಾಮಯತೀತಿ ವಾ ಕಾಮೋ, ಕಾಮೋ ಏವ ಛನ್ದೋ, ನ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದೋ ನ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ। ಕಾಮತಣ್ಹಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಿ ತೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪೂತಿಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದಯತಿ ವಾ ವಿನಯಾಚಾರರೂಪಸಮ್ಪತ್ತಿಹಿತಸುಖಾನೀತಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ। ದೋಸಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಥಿನನತಾ ಥಿನಂ, ಮಿದ್ಧನತಾ ಮಿದ್ಧಂ, ಅನುಸ್ಸಾಹಸಂಹನನತಾ ಅಸತ್ತಿವಿಘಾತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸಾಹೋ ಥಿನಂ, ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಮಿದ್ಧಂ, ಥಿನಞ್ಚ ಮಿದ್ಧಞ್ಚ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ। ಉದ್ಧತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ಅವೂಪಸಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತಂ ಕುಕತಂ, ಕುಕತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ಗರಹಿತಕಿರಿಯಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಚ್ಛಾನುತಾಪಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ವಿಗತಾ ಚಿಕಿಚ್ಛಾತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ವಿಗತಪಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಭಾವಂ ವಾ ವಿಚಿನನ್ತೋ ಏತಾಯ ಕಿಚ್ಛತಿ ಕಿಲಮತೀತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಸಂಸಯಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಏವ ನೀವರಣಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಛ ಧಮ್ಮಾ, ಛದ್ಧಮ್ಮಾತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಛ ತಣ್ಹಾಕಾಯಾ**ತಿ ರೂಪತಣ್ಹಾ ಸದ್ದತಣ್ಹಾ ಗನ್ಧತಣ್ಹಾ ರಸತಣ್ಹಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬತಣ್ಹಾ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ। ರೂಪೇ ತಣ್ಹಾ ರೂಪತಣ್ಹಾ। ಸಾ ಏವ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿಭೇದೇನ ಅನೇಕಭೇದತ್ತಾ ರಾಸಟ್ಠೇನ ಕಾಯೋತಿ ವುತ್ತಾ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಸತ್ತಾನುಸಯಾತಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಮಾನಾನುಸಯೋ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ। ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಅನುಸಯಾ। ಕಾಮೇಸು ರಾಗೋ ಕಾಮರಾಗೋ,

ಕಾಮೋ ಏವ ವಾ ರಾಗೋತಿ ಕಾಮರಾಗೋ। ಆರಮ್ಮಣಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ ಪಟಿಘಂ। ಅಯಾಥಾವದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ದಿಟ್ಠಿ। ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಮಞ್ಞತೀತಿ ಮಾನೋ। ಭವೇಸು ರಾಗೋ ಭವರಾಗೋ। ಥಾಮಗತೋ ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಅಟ್ಠ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮೋ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿ। "ಹಿತಸುಖಾವಹಾ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಏವಂ ಆಸೀಸಿತಾಪಿ ತಥಾಅಭಾವತೋ ಅಸುಭಾದೀಸುಯೇವ ಸುಭನ್ತಿಆದಿವಿಪರೀತಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಚ ಮಿಚ್ಛಾಸಭಾವಾತಿ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾ। ಮಿಚ್ಛಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಮಿಚ್ಛಾ ವಾ ಏತಾಯ ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ। ಅಥ ವಾ ವಿಪರೀತಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ಅಯಾಥಾವದಿಟ್ಠೀತಿ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ವಿರಜ್ಝಿತ್ವಾ ಗಹಣತೋ ವಾ ವಿತಥಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ಅನತ್ಥಾವಹತ್ತಾ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಕುಚ್ಛಿತಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ವಾಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ। ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾಭಿನಿವೇಸೋ। **ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿತಿವಿಧೋ ವಿತಕ್ಕೋ। **ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾ**ತಿ ಮುಸಾವಾದಾದಿಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಚೇತನಾ। **ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತೋ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿತಿವಿಧಾ ಚೇತನಾ। **ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವೋ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ। **ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮೋ**ತಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವೀರಿಯಂ। **ಮಿಚ್ಛಾಸತೀ**ತಿ ಸತಿಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೋ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ। **ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧೀ**ತಿ ಅಕುಸಲಸಮಾಧಿ।

ನವ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕಾತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೩; ೩.೩೫೯) ತಣ್ಹಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪರಿಯೇಸನಾ, ಪರಿಯೇಸನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಲಾಭೋ, ಲಾಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ, ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಛನ್ದರಾಗೋ, ಛನ್ದರಾಗಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಜ್ಝೋಸಾನಂ, ಅಜ್ಝೋಸಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಮಚ್ಛರಿಯಂ, ಮಚ್ಛರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಆರಕ್ಖೋ, ಆರಕ್ಖಾಧಿಕರಣಂ ದಣ್ಡಾದಾನಸತ್ಥಾದಾನಕಲಹವಿಗ್ಗಹವಿವಾದತುವಂತುವಂಪೇಸುಞ್ಞಮುಸಾವಾದಾ ಅನೇಕೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೪; ೩.೩೫೯)। ಇಮೇ ನವ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕಾ ಧಮ್ಮಾ। ತಣ್ಹಾ ಮೂಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕಾ। ಪರಿಯೇಸನಾದಯೋ ಅಕುಸಲಾ ಏವ। **ತಣ್ಹಂ, ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ತಣ್ಹಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। **ಪರಿಯೇಸನಾ**ತಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಪರಿಯೇಸನಾ। ಸಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾಯ ಸತಿ ಹೋತಿ। **ಲಾಭೋ**ತಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಪಟಿಲಾಭೋ, ಸೋ ಹಿ ಪರಿಯೇಸನಾಯ ಸತಿ ಹೋತಿ। ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಪನ ಞಾಣತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಿತಕ್ಕವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತತ್ಥ "ಸುಖವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಜಞ್ಞಾ, ಸುಖವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಞತ್ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಖಮನುಯುಞ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೩) ಅಯಂ **ಞಾಣವಿನಿಚ್ಛಯೋ**। "ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ ದ್ವೇ ವಿನಿಚ್ಛಯಾ ತಣ್ಹಾವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಚಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೦೨) ಏವಂ ಆಗತಾನಿ ಅಟ್ಠಸತತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ **ತಣ್ಹಾವಿನಿಚ್ಛಯೋ** । ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ **ದಿಟ್ಠಿವಿನಿಚ್ಛಯೋ**। "ಛನ್ದೋ ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ವಿತಕ್ಕನಿದಾನೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೮) ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸುತ್ತೇ ಇಧ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ ವುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋಯೇವ ಆಗತೋ। ಲಾಭಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಹಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ ಸುನ್ದರಾಸುನ್ದರಞ್ಚ ವಿತಕ್ಕೇನೇವ ವಿನಿಚ್ಛಿನಾತಿ "ಏತ್ತಕಂ ಮೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣತ್ಥಾಯ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏತ್ತಕಂ ಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣತ್ಥಾಯ, ಏತ್ತಕಂ ಮಯ್ಹಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏತ್ತಕಂ ಪರಸ್ಸ, ಏತ್ತಕಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏತ್ತಕಂ ನಿದಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ – "ಲಾಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ"ತಿ। **ಛನ್ದರಾಗೋ**ತಿ ಏವಂ ಅಕುಸಲವಿತಕ್ಕೇನ ವಿತಕ್ಕಿತೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ದುಬ್ಬಲರಾಗೋ ಚ ಬಲವರಾಗೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಛನ್ದೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ದುಬ್ಬಲರಾಗಸ್ಸಾಧಿವಚನಂ, **ರಾಗೋ**ತಿ ಬಲವರಾಗಸ್ಸ। **ಅಜ್ಝೋಸಾನ**ನ್ತಿ ಅಹಂ ಮಮಾತಿ ಬಲವಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। **ಪರಿಗ್ಗಹೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಕರಣಂ। **ಮಚ್ಛರಿಯ**ನ್ತಿ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವಸ್ಸ ಅಸಹನತಾ। ತೇನೇವಸ್ಸ ಪೋರಾಣಾ ಏವಂ ವಚನತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ "ಇದಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಮಯ್ಹಮೇವ ಹೋತು, ಮಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಹೋತೂತಿ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಮಚ್ಛರಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। **ಆರಕ್ಖೋ**ತಿ ದ್ವಾರಪಿದಹನಮಞ್ಜೂಸಗೋಪನಾದಿವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ರಕ್ಖಣಂ। ಅಧಿಕರೋತೀತಿ ಅಧಿಕರಣಂ। ಕಾರಣಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। **ಆರಕ್ಖಾಧಿಕರಣ**ನ್ತಿ ಭಾವನಪುಂಸಕಂ, ಆರಕ್ಖಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಣ್ಡಾದಾನಾದೀಸು ಪರನಿಸೇಧನತ್ಥಂ ದಣ್ಡಸ್ಸ ಆದಾನಂ **ದಣ್ಡಾದಾನಂ**। ಏಕತೋಧಾರಾದಿನಾ ಸತ್ಥಸ್ಸ ಆದಾನಂ **ಸತ್ಥಾದಾನಂ**। ಕಾಯಕಲಹೋಪಿ ವಾಚಾಕಲಹೋಪಿ

ಕಲಹೋ। ಪುರಿಮೋ ಪುರಿಮೋ ವಿರೋಧೋ **ವಿಗ್ಗಹೋ**। ಪಚ್ಛಿಮೋ ಪಚ್ಛಿಮೋ **ವಿವಾದೋ**। **ತುವಂತುವ**ನ್ತಿ ಅಗಾರವವಸೇನ ತುವಂತುವಂವಚನಂ।

ದಸ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ...ಪೇ॰... ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿ ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಂ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪಾಪಕಿರಿಯಾಸು ಉಪಾಯಚಿನ್ತಾವಸೇನ ಪಾಪಂ ಕತ್ವಾ ಸುಕತಂ ಮಯಾತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಕಾರೇನ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮೋಹೋ। **ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಅವಿಮುತ್ತಸ್ಸೇವ ಸತೋ ವಿಮುತ್ತಿಸಞ್ಞಿತಾ।

ಇದಾನಿ ಅನೇಕಭೇದೇನ ಪಹಾನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **ದ್ವೇ ಪಹಾನಾನೀ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಪಹಾನೇಸು ಹಿ ವಿಞ್ಞಾತೇಸು ತೇನ ತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಞ್ಚಸು ಪಹಾನೇಸು ಲೋಕಿಕಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಪಹಾನಾನಿ ಅಪ್ಪಯೋಗಂ ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಪ್ಪಯೋಗಾನೇವ ದ್ವೇ ಲೋಕುತ್ತರಪಹಾನಾನಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾನಿ। ಸಮ್ಮಾ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ ಏತೇನ ಕಿಲೇಸಾತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದೋ, ಪಹೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ ಕಿಲೇಸಾತಿ ಪಹಾನಂ। ಸಮುಚ್ಛೇದಸಙ್ಖಾತಂ ಪಹಾನಂ, ನ ಸೇಸಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ **ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ**। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ, ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಹಾನಂ, ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಪಹಾನಂ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ**। ಲೋಕಂ ಉತ್ತರತೀತಿ **ಲೋಕುತ್ತರೋ**। ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಖಯಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಖಯಗಾಮೀ, ಖಯಗಾಮೀ ಚ ಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಚಾತಿ **ಖಯಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ,** ತಂ ಭಾವಯತೋ ಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಲೋಕುತ್ತರಫಲಮೇವ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ।

ಕಾಮಾನಮೇತಂ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿಆದೀಸು ಕಾಮತೋ ರೂಪತೋ ಸಙ್ಖತತೋ ನಿಸ್ಸರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ನಿಸ್ಸರಣಂ,** ತೇಹಿ ವಾ ನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ ನಿಸ್ಸರಣಂ। ಅಸುಭಜ್ಝಾನಂ। ಕಾಮೇಹಿ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ**। ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ವಾ। ಅಸುಭಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ ಕಾಮಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ, ತಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಪನ ಸಮುಚ್ಛೇದತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ಕಾಮಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಸ್ಸರಣಂ। ರುಪ್ಪತೀತಿ ರೂಪಂ, ನ ರೂಪಂ ಅರೂಪಂ ಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅಮಿತ್ತಾ ವಿಯ, ಲೋಭಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅಲೋಭಾದಯೋ ವಿಯ ಚ ರೂಪಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಫಲವಸೇನ ವಾ ನತ್ಥೇತ್ಥ ರೂಪನ್ತಿ ಅರೂಪಂ, ಅರೂಪಮೇವ **ಆರುಪ್ಪಂ**। ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನಿ। ತಾನಿ ರೂಪಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಾಮ। ಅರೂಪೇಹಿಪಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಪುನ ಉಪ್ಪತ್ತಿನಿವಾರಣತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಾಮ। **ಭೂತ**ನ್ತಿ ಜಾತಂ। **ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಕತಂ। **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮ್ಮಾ ಸಹ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ। ಪಠಮೇನ ಸಞ್ಜಾತತ್ತದೀಪನೇನ ಅನಿಚ್ಚತಾ, ದುತಿಯೇನ ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸಾಪಿ ಸತೋ ಪಚ್ಚಯಾನುಭಾವದೀಪನೇನ ಪರಾಯತ್ತತಾ, ತತಿಯೇನ ಪರಾಯತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಸತೋ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಬ್ಯಾಪಾರತ್ತದೀಪನೇನ ಏವಂಧಮ್ಮತಾ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। **ನಿರೋಧೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಆಗಮ್ಮ ದುಕ್ಖಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ನಿರೋಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಏವ ಚ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತತೋ ನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಾಮ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ -

> "ನಿರೋಧೋ ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ ಇಧ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ನಿರೋಧೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಅರಹತ್ತಫಲೇನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನೇ ದಿಟ್ಠೇ ಪುನ ಆಯತಿಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅರಹತ್ತಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ನಿರೋಧೋತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸಾತಿಆದೀಸು ಅಸುಭಜ್ಝಾನಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣತ್ತೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನೇನ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣತ್ತೇ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇನ ಕಾಮಾ ಪಹೀನಾ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಾ ಚ। ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣತ್ತೇ ಚ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣತ್ತೇ ಚ ಏವಮೇವ ರೂಪಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ರೂಪೇಸು ಹಿ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ರೂಪಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದೋ ಹೋತಿ। **ರೂಪಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣತ್ತೇ ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನೇನ, ಅರಹತ್ತಫಲಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣತ್ತೇ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಹೀನಾ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಾ ಚ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ನಿಸ್ಸರಣತ್ತೇ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪಟಿಲಾಭೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನ್ತಿಆದೀಸು **ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧ**ನ್ತಿಆದಿ ಭಾವನಪುಂಸಕವಚನಂ। ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಟಿವೇಧೋ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೋ। ತಂ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಪಜಹಾತೀ**ತಿ ತಥಾ ತಥಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಪಹಾತಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರೇಸುಪಿ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ ತಾನಿ ಪಜಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಜಹತೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಯಥಾ ನಾವಾ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕರೋತಿ, ಓರಿಮಂ ತೀರಂ ಪಜಹತಿ, ಸೋತಂ ಛಿನ್ದತಿ, ಭಣ್ಡಂ ವಹತಿ, ಪಾರಿಮಂ ತೀರಂ ಅಪ್ಪೇತಿ, ಏವಮೇವಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? "ನಿರೋಧಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಾಪುಣಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೮೩೮) ವುತ್ತತ್ತಾ ಏಕಕ್ಖಣೇಪಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವಿಯ ಪಹಾನಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಪಞ್ಚಸು ಪಹಾನೇಸು ಯಂ ಸಸೇವಾಲೇ ಉದಕೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತೇನ ಘಟೇನ ಸೇವಾಲಸ್ಸ ವಿಯ ತೇನ ತೇನ ಲೋಕಿಯಸಮಾಧಿನಾ ನೀವರಣಾದೀನಂ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ ದೂರೀಕರಣಂ, ಇದಂ **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ನೀವರಣಾನಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಭಾವಯತೋ**ತಿ ನೀವರಣಾನಂಯೇವ ಪಹಾನಂ ಪಾಕಟತ್ತಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನೀವರಣಾನಿ ಹಿ ಝಾನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಪಿ ಪಚ್ಛಾಭಾಗೇಪಿ ನ ಸಹಸಾ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರನ್ತಿ, ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟೇಸು ಚ ತೇಸು ಝಾನಂ ಪರಿಹಾಯತಿ, ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಪನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಛಾ ಚ ಅಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನೀವರಣಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ ಪಾಕಟಂ। ಯಂ ಪನ ರತ್ತಿಭಾಗೇ ಸಮುಜ್ಜಲಿತೇನ ಪದೀಪೇನ ಅನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ವಿಯ ತೇನ ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅವಯವಭೂತೇನ ಝಾನಙ್ಗೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನೇವ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಚ ಪಹಾತಬ್ಬಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಹಾನಂ, ಇದಂ **ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನ**ಂ ನಾಮ। **ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವಯತೋ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂಯೇವ ಪಹಾನಂ ಓಳಾರಿಕವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ದಿಟ್ಠಿಗತಞ್ಹಿ ಓಳಾರಿಕಂ, ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಯೋ ಸುಖುಮಾ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ "ಗೂಥಗತಂ ಮುತ್ತಗತ"ನ್ತಿಆದೀನಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೧೧) ವಿಯ। ಗನ್ತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗತಮತ್ತಮೇವೇತನ್ತಿಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠೀಸು ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ದಿಟ್ಠೀಸು ಗತನ್ತಿಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ। ಬಹುವಚನೇನ ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ। **ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸಮಾಧಿ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಂ। ಯಂ ಪನ ಅಸನಿವಿಚಕ್ಕಾಭಿಹತಸ್ಸ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೮೫೧) ರುಕ್ಖಸ್ಸ ವಿಯ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾ ನ ಪುನ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಪಹಾನಂ, ಇದಂ **ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। **ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಏವಂ ಪಹಾನವಸೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸರೂಪೇನೇವ ಪುನ ಪಹಾತಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಹಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಿ। **ರೂಪಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಜಹಾತೀ**ತಿಆದೀಸು ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಹಾತಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹಾತಿ। **ಚಕ್ಖುಂ...ಪೇ॰... ಜರಾಮರಣಂ...ಪೇ॰... ಅಮತೋಗಧಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ಪೇಯ್ಯಾಲದ್ವಯೇ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ "ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಜಹಾತೀ"ತಿಆದೀಸು ತೇಸು ಲೋಕುತ್ತರೇಸು ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಉದಿಕ್ಖನ್ತೋ ಅಪೇಕ್ಖಮಾನೋ ಇಚ್ಛಮಾನೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇಸು ಪಹಾತಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹಾತೀತಿ ತಂತಂಧಮ್ಮಾನುರೂಪೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಪಹಾತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಭಾವೇತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೫. ಭಾವೇತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಾಯಗತಾಸತೀತಿ** ಕಾಯಗತಾಸತಿಸುತ್ತನ್ತೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫೩ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಾ ಆನಾಪಾನಚತುಇರಿಯಾಪಥಖುದ್ದಕಇರಿಯಾಪಥದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಚತುಧಾತುನವಸಿವಥಿಕಾಪಟಿಕೂಲ-ವವತ್ಥಾಪಕಮನಸಿಕಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಯಥಾನುರೂಪಂ ರೂಪಜ್ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ಸತಿ। ಸಾ ಹಿ ತೇಸು ಕಾಯೇಸು ಗತಾ ಪವತ್ತಾತಿ ಕಾಯಗತಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಾತಸಹಗತಾತಿ** ಮಧುರಸುಖವೇದಯಿತಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಾತೇನ ಸಹ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವಂ ಗತಾ। ತಬ್ಭಾವೇ ವೋಕಿಣ್ಣೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಸ್ಸಯೇ ಸಂಸಟ್ಠೇ ದಿಸ್ಸತಿ **ಸಹಗತ**ಸದ್ದೋ ಪಞ್ಚಸು ಅತ್ಥೇಸು ಜಿನವಚನೇ। ''ಯಾಯಂ ತಣ್ಹಾ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ ನನ್ದಿರಾಗಸಹಗತಾ''ತಿ (ವಿಭ॰ ೨೦೩) ಏತ್ಥ ತಬ್ಭಾವೇ, ನನ್ದಿರಾಗಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ''ಯಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೀಮಂಸಾ ಕೋಸಜ್ಜಸಹಗತಾ ಕೋಸಜ್ಜಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೮೩೨) ಏತ್ಥ ವೋಕಿಣ್ಣೇ, ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ಕೋಸಜ್ಜೇನ ವೋಕಿಣ್ಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ''ಲಾಭೀ ಹೋತಿ ರೂಪಸಹಗತಾನಂ ವಾ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅರೂಪಸಹಗತಾನಂ ವಾ ಸಮಾಪತ್ತೀನ''ನ್ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೩-೮) ಏತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣೇ, ರೂಪಾರೂಪಾರಮ್ಮಣಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ''ಅಟ್ಠಿಕಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಭಾವೇತೀ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೮) ಏತ್ಥ ನಿಸ್ಸಯೇ, ಅಟ್ಠಿಕಸಞ್ಞಾನಿಸ್ಸಯಂ ಅಟ್ಠಿಕಸಞ್ಞಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ''ಇದಂ ಸುಖಂ ಇಮಾಯ ಪೀತಿಯಾ ಸಹಗತಂ ಹೋತಿ ಸಹಜಾತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ''ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೭೮) ಏತ್ಥ ಸಂಸಟ್ಠೇ, ಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪದೇ ಸಂಸಟ್ಠೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸಾತಸಂಸಟ್ಠಾ ಹಿ ಸಾತಸಹಗತಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಸೇಸೇಸು ಸಾತಸಹಗತಾ ಹೋತಿ, ಸತಿಪಿ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತ್ತೇ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ಸಾತಸಹಗತಾತಿ ವುತ್ತಾ, ಪುರಿಮಜ್ಝಾನಮೂಲಕತ್ತಾ ವಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಸಾತಸಹಗತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋತಿ , ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಪನ ಸನ್ತೇ ಸುಖೇ ವುತ್ತತ್ತಾ ಭಗವತಾ ಸಾತಸಹಗತಾತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋತಿ।

ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚಾತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಸಮೇತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಸಮಥೋ। ಸಮಾಧಿಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಅನಿಚ್ಚತಾದಿವಸೇನ ವಿವಿಧೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಧಮ್ಮೇ ಪಸ್ಸತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಪಞ್ಞಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ಇಮೇ ಪನ ದ್ವೇ ದಸುತ್ತರಪರಿಯಾಯೇ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾತಿ ವುತ್ತಾ, ಸಙ್ಗೀತಿಪರಿಯಾಯೇ ಚ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾತಿ। **ತಯೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಸವಿತಕ್ಕೋ ಸವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ , ಅವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ, ಅವಿತಕ್ಕೋ ಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ। ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ವತ್ತಮಾನೇನ ಸಹ ವಿತಕ್ಕೇನ ಸವಿತಕ್ಕೋ, ಸಹ ವಿಚಾರೇನ ಸವಿಚಾರೋ। ಸೋ ಖಣಿಕಸಮಾಧಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಾಧಿ, ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕೋತಿ ಅವಿತಕ್ಕೋ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಸು ವಿಚಾರೋ ಮತ್ತಾ ಪರಮಾ ಪಮಾಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ, ವಿಚಾರತೋ ಉತ್ತರಿ ವಿತಕ್ಕೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ, ತದುಭಯವಿರಹಿತೋ ಅವಿತಕ್ಕೋ ಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ। ಸೋ ಚತುಕ್ಕನಯೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿ, ಪಞ್ಚಕನಯೇ ತತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿ ರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿ। ಇಮೇ ತಯೋಪಿ ಲೋಕಿಯಾ ಏವ। ಸಙ್ಗೀತಿಪರಿಯಾಯೇ ಅಪರೇಪಿ ತಯೋ ಸಮಾಧೀ ವುತ್ತಾ - ''ಸುಞ್ಞತೋ ಸಮಾಧಿ, ಅನಿಮಿತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ಸಮಾಧೀ''ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೫)। ನ ತೇ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ನವವಿಧೇನ ವೇದನಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಸೋಳಸವಿಧೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪನ ಇಧ ನ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಪಞ್ಚ ಅಙ್ಗಾನಿ ಅಸ್ಸ ಸನ್ತೀತಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ। ಪೀತಿಫರಣತಾ, ಸುಖಫರಣತಾ, ಚೇತೋಫರಣತಾ, ಆಲೋಕಫರಣತಾ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಪಞ್ಚ ಅಙ್ಗಾನಿ। ಪೀತಿಂ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದ್ವೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ **ಪೀತಿಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಸುಖಂ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ತೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ **ಸುಖಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಪರೇಸಂ ಚೇತೋ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಪಞ್ಞಾ

ಚೇತೋಫರಣತಾ ನಾಮ। ಆಲೋಕಂ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಞ್ಞಾ **ಆಲೋಕಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

> “ದ್ವೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ ಪೀತಿಫರಣತಾ, ತೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ ಸುಖಫರಣತಾ, ಪರಚಿತ್ತಪಞ್ಞಾ ಚೇತೋಫರಣತಾ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಞ್ಞಾ ಆಲೋಕಫರಣತಾ, ತಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನಿಮಿತ್ತ”ನ್ತಿ (ವಿಭಂ ೮೦೪)।

ತಞ್ಹಿ ವುಟ್ಠಿತಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಾಕಾರಗಹಣತೋ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಚ ಪೀತಿಫರಣತಾ ಸುಖಫರಣತಾ ದ್ವೇ ಪಾದಾ ವಿಯ, ಚೇತೋಫರಣತಾ ಆಲೋಕಫರಣತಾ ದ್ವೇ ಹತ್ಥಾ ವಿಯ, ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಮಜ್ಝಿಮಕಾಯೋ ವಿಯ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನಿಮಿತ್ತಂ ಸೀಸಂ ವಿಯ। ಇತಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೋ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಂ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸಮ್ಪನ್ನಂ ಪುರಿಸಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ।

ಛ ಅನುಸ್ಸತಿಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸತಿಯೋ ಏವ ಅನುಸ್ಸತಿಯೋ, ಪವತ್ತಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸದ್ಧಾಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ಕುಲಪುತ್ತಸ್ಸ ಅನುರೂಪಾ ಸತಿಯೋತಿಪಿ ಅನುಸ್ಸತಿಯೋ, ಅನುಸ್ಸತಿಯೋ ಏವ ಪೀತಿಆದೀನಂ ಠಾನತ್ತಾ ಅನುಸ್ಸತಿಟ್ಠಾನಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಛ? ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿ ಸಙ್ಘಾನುಸ್ಸತಿ ಸೀಲಾನುಸ್ಸತಿ ಚಾಗಾನುಸ್ಸತಿ ದೇವತಾನುಸ್ಸತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೭)। **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ** ಬೋಧಿಯಾ, ಬೋಧಿಸ್ಸ ವಾ ಅಙ್ಗಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಾ ಏಸಾ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗೀ ಯಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪತಿಟ್ಠಾನಾಯೂಹನಕಾಮಸುಖತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತಾಭಿನಿವೇಸಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಉಪದ್ದವಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾಯ ಸತಿಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಪೀತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಬುಜ್ಝತೀತಿ** ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾನನಿದ್ದಾಯ ವುಟ್ಠಹತಿ, ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ತಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ಬೋಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಾತಿಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಝಾನಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾದಯೋ ವಿಯ। ಯೋ ಪನೇಸ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಏತಾಯ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ಬೋಧಿಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಸೇನಙ್ಗರಥಙ್ಗಾದಯೋ ವಿಯ। ತೇನಾಹು ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ “ಬುಜ್ಝನಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿ ವಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ”ತಿ। ಅಪಿಚ “ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಬೋಧಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೧೭) ನಯೇನ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋತಿ** ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ ಅರಿಯಭಾವಕರತ್ತಾ ಅರಿಯಫಲಪಟಿಲಾಭಕರತ್ತಾ ಚ ಅರಿಯೋ। ಅಟ್ಠ ಅಙ್ಗಾನಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ। ಸೋಯಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಾ ವಿಯ ಸೇನಾ, ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ವಿಯ ಚ ತೂರಿಯಂ ಅಙ್ಗಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಅಙ್ಗವಿನಿಮುತ್ತೋ ನತ್ಥಿ। ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ, ದಸುತ್ತರಪರಿಯಾಯೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ನವ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಾನೀತಿ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ, ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ, ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ, ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ, ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ, ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ, ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ, ಪಞ್ಞಾ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ, ವಿಮುತ್ತಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೯)। **ಸೀಲವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ವಿಸುದ್ಧಿಂ ಪಾಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥಂ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ। ತಞ್ಹಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಮಲಂ ವಿಸೋಧೇತಿ। **ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗನ್ತಿ** ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವಸ್ಸ ಪಧಾನಂ ಉತ್ತಮಂ ಅಙ್ಗಂ। **ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಪಗುಣಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ। ತಾ ಹಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಚಿತ್ತಮಲಂ ವಿಸೋಧೇನ್ತಿ। **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನಂ। ತಞ್ಹಿ ಸತ್ತದಿಟ್ಠಿಮಲಂ ವಿಸೋಧೇತಿ। **ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಞಾಣಂ। ತೇನ ಹಿ ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಧಮ್ಮಾ

ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ತೀಸುಪಿ ಅದ್ಧಾಸು ಸತ್ತಕಙ್ಖಾಮಲಂ ವಿತರನ್ತೋ ವಿಸುಜ್ಝತಿ। **ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಓಭಾಸಞಾಣಪೀತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಸುಖಅಧಿಮೋಕ್ಖಪಗ್ಗಹಉಪಟ್ಠಾನಉಪೇಕ್ಖಾನಿಕನ್ತೀತಿ ದಸ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ, ನ ಮಗ್ಗೋ, ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಮಗ್ಗೋತಿ ಏವಂ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗೇ ಞಾಣಂ ನಾಮ। ತೇನ ಹಿ ಅಮಗ್ಗಮಲಂ ವಿಸೋಧೇತಿ। **ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ನವ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಮಲಂ ವಿಸೋಧೇನ್ತಿ। **ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಚತುಅರಿಯಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಹಿ ಸಮುಚ್ಛೇದತೋ ಸಕಸಕಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಮಲಂ ವಿಸೋಧೇತಿ। **ಪಞ್ಞಾತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲಪಞ್ಞಾ। **ವಿಮುತ್ತೀತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿ।

ದಸ ಕಸಿಣಾಯತನಾನೀತಿ "ಪಥವೀಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ತಿರಿಯಂ ಅದ್ವಯಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಆಪೋಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ತೇಜೋಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ವಾಯೋಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ನೀಲಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ಪೀತಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ಲೋಹಿತಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ಓದಾತಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ಆಕಾಸಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ತಿರಿಯಂ ಅದ್ವಯಂ ಅಪ್ಪಮಾಣ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೫; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬೦) ಏವಂ ವುತ್ತಾನಿ ದಸ। ಏತಾನಿ ಹಿ ಸಕಲಫರಣಟ್ಠೇನ ಕಸಿಣಾನಿ, ತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಖೇತ್ತಟ್ಠೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ವಾ ಆಯತನಾನಿ। **ಉದ್ಧನ್ತಿ** ಉಪರಿಗಗನತಲಾಭಿಮುಖಂ। **ಅಧೋತಿ** ಹೇಟ್ಠಾಭೂಮಿತಲಾಭಿಮುಖಂ। **ತಿರಿಯನ್ತಿ** ಖೇತ್ತಮಣ್ಡಲಮಿವ ಸಮನ್ತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಉದ್ಧಮೇವ ಕಸಿಣಂ ವಡ್ಢೇತಿ ಏಕಚ್ಚೋ ಅಧೋ, ಏಕಚ್ಚೋ ಸಮನ್ತತೋ। ಏಕೋಪಿ ತೇನ ತೇನ ವಾ ಕಾರಣೇನ ಏವಂ ಪಸಾರೇತಿ ಆಲೋಕಮಿವ ರೂಪದಸ್ಸನಕಾಮೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಪಥವೀಕಸಿಣಮೇಕೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ತಿರಿಯ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೫; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬೦)। **ಅದ್ವಯನ್ತಿ** ಇದಂ ಪನ ಏಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞಭಾವಾನುಪಗಮನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಉದಕಂ ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಸಬ್ಬದಿಸಾಸು ಉದಕಮೇವ ಹೋತಿ ನ ಅಞ್ಞಂ, ಏವಮೇವ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಮೇವ ಹೋತಿ, ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಕಸಿಣಸಮ್ಭೇದೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ** ಇದಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಫರಣಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಮನಸಾ ಫರನ್ತೋ ಸಕಲಮೇವ ಫರತಿ, ನ "ಅಯಮಸ್ಸ ಆದಿ ಇದಂ ಮಜ್ಝ"ನ್ತಿ ಪಮಾಣಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ। **ಆಕಾಸಕಸಿಣನ್ತಿ** ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೋ ಪರಿಚ್ಛೇದಾಕಾಸಕಸಿಣಞ್ಚ। **ವಿಞ್ಞಾಣಕಸಿಣನ್ತಿ** ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇ ಪವತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತತ್ಥ ಕಸಿಣವಸೇನ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇ, ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸವಸೇನ ತತ್ಥ ಪವತ್ತವಿಞ್ಞಾಣೇ ಉದ್ಧಂಅಧೋತಿರಿಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಪರಿಚ್ಛೇದಾಕಾಸಕಸಿಣಸ್ಸಪಿ ವಡ್ಢನೀಯತ್ತಾ ತಸ್ಸ ವಸೇನಪೀತಿ।

೧೬. ಇದಾನಿ ಭಾವನಾಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ದ್ವೇ ಭಾವನಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಲೋಕಿಯಾತಿ**ಆದೀಸು ಲೋಕೋ ವುಚ್ಚತಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ವಟ್ಟಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೇನ ಲೋಕೇ ನಿಯುತ್ತಾತಿ ಲೋಕಿಯಾ, ಲೋಕಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾ ಲೋಕಿಯಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾತಿ ವೋಹಾರವಸೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ತೇಹಿ ಪನ ವಿಸುಂ ಭಾವನಾ ನತ್ಥಿ। ತೇ ಏವ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವಿಯಮಾನಾ **ಭಾವನಾತಿ** ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಉತ್ತಿಣ್ಣಾತಿ ಉತ್ತರಾ, ಲೋಕೇ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೇನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರಾತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಾ।**

ರೂಪಭವಸಙ್ಖಾತೇ ರೂಪೇ ಅವಚರನ್ತೀತಿ **ರೂಪಾವಚರಾ। ಕುಸಲ**ಸದ್ದೋ ಪನೇತ್ಥ ಆರೋಗ್ಯಅನವಜ್ಜಛೇಕಸುಖವಿಪಾಕೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। "ಕಚ್ಚಿ ನು ಭೋತೋ ಕುಸಲಂ? ಕಚ್ಚಿ ಭೋತೋ ಅನಾಮಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೪೬; ೨.೨೦.೧೨೯) ಆರೋಗ್ಯೇ। "ಕತಮೋ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಕುಸಲೋ? ಯೋ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಅನವಜ್ಜೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೧) ಚ "ಪುನ ಚಪರಂ, ಭನ್ತೇ, ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಯಥಾ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೫) ಚ ಏವಮಾದೀಸು ಅನವಜ್ಜೇ। "ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ, ರಾಜಕುಮಾರ, ಕುಸಲೋ ತ್ವಂ ರಥಸ್ಸ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನ"ನ್ತಿ? (ಮ॰

ನಿ॰ ೧.೮೭) “ಕುಸಲಾ ನಚ್ಚಗೀತಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಿತಾ ಚಾತುರಿತ್ಥಿಯೋ”ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧೧.೯೪) ಚ ಆದೀಸು ಛೇಕೇ। “ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾದಾನಹೇತು ಏವಮಿದಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೮೦) “ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧) ಚ ಆದೀಸು ಸುಖವಿಪಾಕೇ। ಸ್ವಾಯಮಿಧ ಆರೋಗ್ಯೇಪಿ ಅನವಜ್ಜೇಪಿ ಸುಖವಿಪಾಕೇಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ವಚನತ್ಥೋ ಪನೇತ್ಥ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಲಯನ್ತಿ ಚಲಯನ್ತಿ ಕಮ್ಪೇನ್ತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾ, ಕುಚ್ಛಿತೇನ ವಾ ಆಕಾರೇನ ಸಯನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ, ತೇ ಅಕುಸಲಸಙ್ಖಾತೇ ಕುಸೇ ಲುನನ್ತಿ ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾ, ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ವಾ ಸಾನತೋ ತನುಕರಣತೋ ಕುಸಂ, ಞಾಣಂ। ತೇನ ಕುಸೇನ ಲಾತಬ್ಬಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾತಿ ಕುಸಲಾ, ಯಥಾ ವಾ ಕುಸಾ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಹತ್ಥಪ್ಪದೇಸಂ ಲುನನ್ತಿ, ಏವಮಿಮೇಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಲುನನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಾ ವಿಯ ಲುನನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾ। ತೇಸಂ **ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾನಂ ಭಾವನಾ**। ಅರೂಪಭವಸಙ್ಖಾತೇ ಅರೂಪೇ ಅವಚರನ್ತೀತಿ **ಅರೂಪಾವಚರಾ**। ತೇಭೂಮಕವಟ್ಟೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ತಸ್ಮಿಂ ನ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ **ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ,** ಲೋಕುತ್ತರಾ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ಚೇ? ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಾಯ ಏವ ಭಾವನಾಯ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಭಾವನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ -

> “ಯೋಗವಿಹಿತೇಸು ವಾ ಕಮ್ಮಾಯತನೇಸು ಯೋಗವಿಹಿತೇಸು ವಾ ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇಸು ಯೋಗವಿಹಿತೇಸು ವಾ ವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಂ ವಾ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಂ ವಾ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ, ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ವಾ, ಸಞ್ಞಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ವಾ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ವಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ ಯಂ ಏವರೂಪಂ ಅನುಲೋಮಿಕಂ ಖನ್ತಿಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ರುಚಿಂ ಮುದಿಂ ಪೇಕ್ಖಂ ಧಮ್ಮನಿಜ್ಝಾನಕ್ಖನ್ತಿಂ ಪರತೋ ಅಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲಭತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಚಿನ್ತಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ। ಯೋಗವಿಹಿತೇಸು ವಾ ಕಮ್ಮಾಯತನೇಸು…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮನಿಜ್ಝಾನಕ್ಖನ್ತಿಂ ಪರತೋ ಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲಭತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸುತಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾ ಭಾವನಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೬೮)।

ಸಾ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಭಾವನಾ ಆವಜ್ಜನಭವಙ್ಗಪಾತೇಹಿ ಅನ್ತರಿತತ್ತಾ ಭಾವನಾತಿ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪನ ಪುಞ್ಞಾನಂ ತಿವಿಧಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಾಧೀನಂ ಭಾವನಾಮಯಪುಞ್ಞತಾ ಸಿದ್ಧಾ। ಇಧ ಪನ ಲೋಕಿಯಭಾವನಾಯ ಏವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಾನಂ ತಿವಿಧಭಾವೇ **ಹೀನಾತಿ** ಲಾಮಕಾ। ಹೀನುತ್ತಮಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಭವಾ **ಮಜ್ಝಾ,** ಮಜ್ಝಿಮಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಪಧಾನಭಾವಂ ನೀತಾತಿ **ಪಣೀತಾ,** ಉತ್ತಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆಯೂಹನವಸೇನ ಅಯಂ ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಸಾ ಹಿ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಛನ್ದೋ ವಾ ಹೀನೋ ಹೋತಿ ವೀರಿಯಂ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ವಾ ವೀಮಂಸಾ ವಾ, ಸಾ ಹೀನಾ ನಾಮ। ಯಸ್ಸಾ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ, ಸಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ ನಾಮ। ಯಸ್ಸಾ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಣೀತಾ, ಸಾ ಪಣೀತಾ ನಾಮ। ಮುದುಕೇಹಿ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೀನಾ ನಾಮ, ಮಜ್ಝಿಮೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ, ಅಧಿಮತ್ತೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಣೀತಾ ನಾಮ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾಯ ಹೀನಮಜ್ಝಿಮತ್ತಾಭಾವಾ ಪಣೀತತಾ ಏವ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಹಿ ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ಅತಪ್ಪಕಟ್ಠೇನ ಚ ಪಣೀತಾ।

೧೭. ಪಠಮಭಾವನಾಚತುಕ್ಕೇ **ಭಾವೇತೀತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ತಥಾ ತಥಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ। ದುತಿಯಭಾವನಾಚತುಕ್ಕೇ **ಏಸನಾಭಾವನಾತಿ** ಅಪ್ಪನಾಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಭಾವನಾ। ಸಾ ಹಿ ಅಪ್ಪನಂ ಏಸನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಏಸನಾತಿ ವುತ್ತಾ। **ಪಟಿಲಾಭಭಾವನಾತಿ** ಅಪ್ಪನಾಭಾವನಾ। ಸಾ ಹಿ ತಾಯ ಏಸನಾಯ ಪಟಿಲಬ್ಭತೀತಿ ಪಟಿಲಾಭೋತಿ ವುತ್ತಾ। **ಏಕರಸಾಭಾವನಾತಿ** ಪಟಿಲಾಭೇ ವಸೀಭಾವಂ ಪತ್ತುಕಾಮಸ್ಸ ಪಯೋಗಕಾಲೇ ಭಾವನಾ। ಸಾ ಹಿ ತೇನ ತೇನ ಪಹಾನೇನ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ಏಕರಸಾತಿ ಕತ್ವಾ ಏಕರಸಾತಿ ವುತ್ತಾ। **ಆಸೇವನಾಭಾವನಾತಿ** ಪಟಿಲಾಭೇ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾರುಚಿ ಪರಿಭೋಗಕಾಲೇ ಭಾವನಾ। ಸಾ ಹಿ ಭುಸಂ ಸೇವೀಯತೀತಿ ಆಸೇವನಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಆಸೇವನಾಭಾವನಾ ವಸೀಕಮ್ಮಂ, ಏಕರಸಾಭಾವನಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಾ”ತಿ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ। ಚತುಕ್ಕವಿಭಾಗೇ **ಸಮಾಧಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ**

ವತ್ತಮಾನಸಮೀಪೇ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ। **ತತ್ಥ ಜಾತಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಜಾತಾ। **ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಅಪ್ಪನುಪ್ಪಾದನೇ ಸಮಾನಕಿಚ್ಚಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಮಾಧಿಂ ಸಮಾಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪನಾನಂ। **ತತ್ಥ ಜಾತಾತಿ** ತಸ್ಸಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಜಾತಾ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ** ಸಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಾತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೇನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಭಾವಯತೋ**ತಿಆದೀಸು ಏಕಕ್ಖಣೇಪಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಕರಣೇ ತಂತಂನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಕಾರಕಾನಿ ಸೇಸಾನಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನೇವ ಏಕರಸಟ್ಠೇನ ಭಾವನಾ। ಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏಕರಸಾತಿ ಚ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ।

ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು। ಸಂಸಾರೇ ಭಯಂ ಇಕ್ಖತೀತಿ ಭಿಕ್ಖು। **ಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಮಯ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಭುಮ್ಮಮೇವ , ದಿವಸಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಕಾಲೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಸೇವತೀತಿ** ವಸಿಪ್ಪತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಂ ಭುಸಂ ಸೇವತಿ। **ಮಜ್ಝನ್ಹಿಕಸಮಯ**ನ್ತಿ ದಿವಸಸ್ಸ ಮಜ್ಝಕಾಲೇ। **ಸಾಯನ್ಹಸಮಯ**ನ್ತಿ ದಿವಸಸ್ಸ ಸಾಯನ್ಹಕಾಲೇ। **ಪುರೇಭತ್ತ**ನ್ತಿ ದಿವಾಭತ್ತತೋ ಪುರೇಕಾಲೇ। **ಪಚ್ಛಾಭತ್ತ**ನ್ತಿ ದಿವಾಭತ್ತತೋ ಪಚ್ಛಾಕಾಲೇ। **ಪುರಿಮೇಪಿ ಯಾಮೇತಿ** ರತ್ತಿಯಾ ಪಠಮೇ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ। **ಕಾಳೇತಿ** ಕಾಳಪಕ್ಖೇ। **ಜುಣ್ಹೇತಿ** ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೇ। **ಪುರಿಮೇಪಿ ವಯೋಖನ್ಧೇತಿ** ಪಠಮೇ ವಯೋಕೋಟ್ಠಾಸೇ, ಪಠಮವಯೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೀಸು ಚ ವಯೇಸು ವಸ್ಸಸತಾಯುಕಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ವಯೇ ಚತುಮಾಸಾಧಿಕಾನಿ ತೇತ್ತಿಂಸ ವಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

೧೮. ತತಿಯಭಾವನಾಚತುಕ್ಕೇ **ತತ್ಥ ಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನಾತಿ** ತತ್ಥ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಸು ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇಸು ಜಾತಾನಂ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಯುಗನದ್ಧಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನತಿಕ್ಕಮನಭಾವೇನ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏಕರಸಟ್ಠೇನಾತಿ** ತತ್ಥೇವ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನಾನಾಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ಏಕರಸಭಾವೇನ। **ತದುಪಗವೀರಿಯವಾಹನಟ್ಠೇನಾತಿ** ತೇಸಂ ಅನತಿವತ್ತನಏಕರಸಭಾವಾನಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಸ್ಸ ವೀರಿಯಸ್ಸ ವಾಹನಭಾವೇನ। **ಆಸೇವನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಯಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪವತ್ತಾ ಆಸೇವನಾ। ತಸ್ಸಾ ಆಸೇವನಾಯ ಆಸೇವನಭಾವೇನ।

ರೂಪಸಞ್ಞನ್ತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನ ಪಞ್ಚದಸವಿಧಂ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಸಞ್ಞಂ। ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ “ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೬೬; ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೮), ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ “ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೩; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೬೫-೬೬; ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೭, ೨೪೯)। ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ರೂಪೇ ಸಞ್ಞಾತಿ ಕತ್ವಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಟಿಘಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಪಞ್ಚ, ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಪಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ದಸವಿಧಂ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಂ। ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹಿ ಸಞ್ಞಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಪಟಿಘಾತೇನ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ರೂಪಸಞ್ಞಾ ಸದ್ದಸಞ್ಞಾ ಗನ್ಧಸಞ್ಞಾ ರಸಸಞ್ಞಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಞ್ಞಾತಿಪಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಏವ ನಾಮಂ। **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸಞ್ಞಾ, ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಸಞ್ಞಾ , ಏಕಾದಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾ, ದ್ವೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾ, ಏಕಾದಸ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧಂ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಂ। ಸಾ ಹಿ ನಾನತ್ತೇ ನಾನಾಸಭಾವೇ ರೂಪಸದ್ದಾದಿಭೇದೇ ಗೋಚರೇ ಪವತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾತಿ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ, ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಭೇದತೋ ನಾನತ್ತಾ ನಾನಾಸಭಾವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸದಿಸಾ ಸಞ್ಞಾತಿ ವಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಞ್ಞಾಬಹುಕತ್ತೇಪಿ ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಏಕವಚನಂ ಕತಂ।

ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞನ್ತಿ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಸಞ್ಞಂ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ। ಏವಂ ಸುಖಸಞ್ಞಂ ಅತ್ತಸಞ್ಞಂ। **ನನ್ದಿ**ನ್ತಿ ಸಪ್ಪೀತಿಕಂ ತಣ್ಹಂ। **ರಾಗ**ನ್ತಿ ನಿಪ್ಪೀತಿಕಂ ತಣ್ಹಂ। **ಸಮುದಯ**ನ್ತಿ ರಾಗಸ್ಸ ಸಮುದಯಂ। ಅಥ ವಾ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಭಙ್ಗಸ್ಸೇವ ದಸ್ಸನತೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಂ। **ಆದಾನ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನವಸೇನ ಕಿಲೇಸಾನಂ, ಅದೋಸದಸ್ಸಾವಿತಾಯ ಸಙ್ಖತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಾ ಆದಾನಂ। **ಘನಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಘನನ್ತಿ ಸಞ್ಞಂ। **ಆಯೂಹನ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಪಯೋಗಕರಣಂ। **ಧುವಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಥಿರನ್ತಿ ಸಞ್ಞಂ। **ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಂ। **ಪಣಿಧಿ**ನ್ತಿ ಸುಖಪತ್ಥನಂ। **ಅಭಿನಿವೇಸ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥಿ ಅತ್ತಾತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಂ। **ಸಾರಾದಾನಾಭಿನಿವೇಸ**ನ್ತಿ ನಿಚ್ಚಸಾರತ್ತಸಾರಗಹಣಾಭಿನಿವೇಸಂ।

ಸಮ್ಮೋಹಾಭಿನಿವೇಸನ್ತಿ “ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅತೀತಮದ್ಧಾನ”ನ್ತಿಆದಿವಸೇನ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) “ಇಸ್ಸರತೋ ಲೋಕೋ ಸಮ್ಭೋತೀ”ತಿಆದಿವಸೇನ ಚ ಸಮ್ಮೋಹಾಭಿನಿವೇಸಂ। **ಆಲಯಾಭಿನಿವೇಸ**ನ್ತಿ ಆದೀನವಾದಸ್ಸನೇನ ಅಲ್ಲೀಯಿತಬ್ಬಮಿದನ್ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಂ। **ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖ**ನ್ತಿ ಅನುಪಾಯಗಹಣಂ। **ಸಞ್ಞೋಗಾಭಿನಿವೇಸ**ನ್ತಿ ಕಾಮಯೋಗಾದಿಕಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪವತ್ತಿಂ।

ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠೇತಿ ದಿಟ್ಠೀಹಿ ಸಹ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಿತಾತಿ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠಾ। ತೇ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠೇ। ಕಿಲೇಸೇನ್ತಿ ಉಪತಾಪೇನ್ತಿ, ವಿಬಾಧೇನ್ತಿ ವಾತಿ ಕಿಲೇಸಾ। ತೇ ಕಿಲೇಸೇ। ದುವಿಧಞ್ಹಿ ಏಕಟ್ಠಂ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಂ ಸಹಜೇಕಟ್ಠಞ್ಚ। ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪಮುಖಾಹಿ ತೇಸಟ್ಠಿಯಾ ದಿಟ್ಠೀಹಿ ಸಹ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೧೮) ಯಾವ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹಾನಾ, ತಾವ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಠಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಮಿಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ದಸಸು ಹಿ ಕಿಲೇಸೇಸು ಇಧ ದಿಟ್ಠಿಕಿಲೇಸೋಯೇವ ಆಗತೋ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ಅಪಾಯಗಮನೀಯೋ ಲೋಭೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಥಿನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ನವ ಕಿಲೇಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಾ ಹುತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ರಾಗದೋಸಮೋಹಪಮುಖೇಸು ವಾ ದಿಯಡ್ಢೇಸು ಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸೇಸು ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಹೀಯಮಾನಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಾ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠವಸೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಸಹಜೇಕಟ್ಠೇ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಠಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಹಿ ದ್ವೀಸು ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಸಙ್ಖಾರಿಕಚಿತ್ತೇಸು ಪಹೀಯಮಾನೇಸು ತೇಹಿ ಸಹಜಾತೋ ಲೋಭೋ ಮೋಹೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಇಮೇ ಕಿಲೇಸಾ ಸಹಜೇಕಟ್ಠವಸೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ದ್ವೀಸು ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಸಙ್ಖಾರಿಕಚಿತ್ತೇಸು ಪಹೀಯಮಾನೇಸು ತೇಹಿ ಸಹಜಾತೋ ಲೋಭೋ ಮೋಹೋ ಥಿನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಇಮೇ ಕಿಲೇಸಾ ಸಹಜೇಕಟ್ಠವಸೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ। **ಓಳಾರಿಕೇ ಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಓಳಾರಿಕಭೂತೇ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದೇ। **ಅನುಸಹಗತೇ ಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಸುಖುಮಭೂತೇ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದೇ। **ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಮಗ್ಗತ್ತಯೇನ ಪಹೀನಾವಸೇಸೇ।

ವೀರಿಯಂ ವಾಹೇತೀತಿ ಯೋಗಾವಚರೋ ವೀರಿಯಂ ಪವತ್ತೇತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ಏಸನಾಪಟಿಲಾಭಏಕರಸಆಸೇವನವಚನಾನಿ ಭಾವನಾನಂ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ “ಏವಂಭೂತಾ ಚ ಭಾವನಾ”ತಿ। ಇಧ “ತತ್ಥ ಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏಕರಸಟ್ಠೇನ ತದುಪಗವೀರಿಯವಾಹನಟ್ಠೇನ ಆಸೇವನಟ್ಠೇನಾ”ತಿ ವಚನಾನಿ ಭಾವನಾಹೇತುದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ “ಇಮಿನಾ ಚ ಇಮಿನಾ ಚ ಹೇತುನಾ ಭಾವನಾ”ತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ಆಸೇವನಾಭಾವನಾತಿ ನಾನಾಕ್ಖಣವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಇಧ ಆಸೇವನಟ್ಠೇನ ಭಾವನಾತಿ ಏಕಕ್ಖಣವಸೇನಾತಿ ವಿಸೇಸೋ। **ರೂಪಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಭಾವೇತೀ**ತಿಆದೀಸು ರೂಪಾದೀನಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಭಾವೇತಬ್ಬಂ ಭಾವನಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ, ಕಿಚ್ಚರಸೇನ ವಾ ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತಿ। **ವಿಮುತ್ತಿರಸೋ**ತಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿರಸೋ। ಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ರಸೋ ನಾಮ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಭಾವೇತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೯. ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸೇ ದಸ ಏಕುತ್ತರವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಪಟಿಲಾಭಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ **ಅಕುಪ್ಪಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿ। ಸಾ ಹಿ ನ ಕುಪ್ಪತಿ ನ ಚಲತಿ ನ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ಅಕುಪ್ಪಾ, ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ವಿಜ್ಜಾ। **ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ದಸುತ್ತರಪರಿಯಾಯೇನ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ವುತ್ತಂ, ಸಙ್ಗೀತಿಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ “ವಿಮುತ್ತೀತಿ ದ್ವೇ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಮುತ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ૩.૩೦೪) ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನೀವರಣಾದೀಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿ ನಾಮ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತತೋ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿ ನಾಮ। **ತಿಸ್ಸೋ ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ವಿಜ್ಜಾ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತೂಪಪಾತೇ ಞಾಣಂ ವಿಜ್ಜಾ ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ವಿಜ್ಜಾ। ತಮವಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿದಿತಕರಣಟ್ಠೇನಾಪಿ ವಿಜ್ಜಾ। ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಞ್ಹಿ

ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಛಾದೇತ್ವಾ ಠಿತಂ ತಮಂ ವಿಜ್ಝತಿ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞ್ಚ ವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ। ಚುತೂಪಪಾತೇ ಞಾಣಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಚ್ಛಾದಕಂ ತಮಂ ವಿಜ್ಝತಿ, ಚುತೂಪಪಾತಞ್ಚ ವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ। ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಚತುಸಚ್ಚಚ್ಛಾದಕಂ ತಮಂ ವಿಜ್ಝತಿ, ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಚ ವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ। **ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನೀತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ, ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ, ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ, ಅರಹತ್ತಫಲಂ। ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಸಮೇತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಸಮಣೋ, ಸಮಣಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಾಮಞ್ಞಂ। ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಮೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಫಲಾನಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ।

ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ, ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧೋ, ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಕ್ಖನ್ಧೋ। **ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾತಿ** ಧಮ್ಮವಿಭಾಗಾ ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸಾ। **ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾ ಏವ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾ । ಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಏವ ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧೋ। ತಿವಿಧಾ ವಿಮುತ್ತಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಏವ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಕ್ಖನ್ಧೋ। ಸೋ ಲೋಕಿಯೋ ಏವ। ಜಾನನಟ್ಠೇನ ಞಾಣಮೇವ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ, ವಿಮುತ್ತೀನಂ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಪನ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇಹೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಸೇಕ್ಖಾ, ಅಸೇಕ್ಖಾನಂ ಅಸೇಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಏತೇಸು ಹಿ ಲೋಕಿಯಾ ಚ ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿ ಚ ನೇವಸೇಕ್ಖಾನಾಸೇಕ್ಖಾ। ಸೇಕ್ಖಾ ಹೋನ್ತಾಪಿ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಇಮೇ ಇತಿ ಸೇಕ್ಖಾ, ಅಸೇಕ್ಖಾನಂ ಇಮೇ ಇತಿ ಅಸೇಕ್ಖಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। "ಸೇಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾತಿ** ಛ ಅಧಿಕಾನಿ ಞಾಣಾನಿ। ಕತಮಾ ಛ? ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ , ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ, ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಇಮಾ ಛ।

ಸತ್ತ ಖೀಣಾಸವಬಲಾನೀತಿ ಖೀಣಾ ಆಸವಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಖೀಣಾಸವೋ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಬಲಾನಿ ಖೀಣಾಸವಬಲಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಸತ್ತ? ವುತ್ತಾನಿ ಭಗವತಾ -

"ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಸುದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಮ್ಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಸುದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ, ಇದಮ್ಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಬಲಂ ಹೋತಿ, ಯಂ ಬಲಂ ಆಗಮ್ಮ ಖೀಣಾಸವೋ ಭಿಕ್ಖು ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ 'ಖೀಣಾ ಮೇ ಆಸವಾ'ತಿ।

"ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸೂಪಮಾ ಕಾಮಾತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಸುದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಮ್ಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ...ಪೇ॰... ಇದಮ್ಪಿ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಬಲಂ ಹೋತಿ...ಪೇ॰...।

"ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ವಿವೇಕನಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ ವಿವೇಕಪೋಣಂ ವಿವೇಕಪಬ್ಭಾರಂ ವಿವೇಕಟ್ಠಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಭಿರತಂ ಬ್ಯನ್ತೀಭೂತಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಆಸವಟ್ಠಾನಿಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ। ಯಮ್ಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ...ಪೇ॰... ಇದಮ್ಪಿ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಬಲಂ ಹೋತಿ...ಪೇ॰...।

"ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಭಾವಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ಸುಭಾವಿತಾ। ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭಾವಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಸುಭಾವಿತಾನಿ। ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಭಾವಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ಸುಭಾವಿತಾ। ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಭಾವಿತೋ ಹೋತಿ ಸುಭಾವಿತೋ। ಯಮ್ಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಭಾವಿತೋ ಹೋತಿ ಸುಭಾವಿತೋ, ಇದಮ್ಪಿ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಬಲಂ ಹೋತಿ, ಯಂ ಬಲಂ

ಆಗಮ್ಮ ಖೀಣಾಸವೋ ಭಿಕ್ಖು ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ‘ಖೀಣಾ ಮೇ ಆಸವಾ’’ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೯೦; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೪)।

ತತ್ಥ ಪಠಮೇನ ಬಲೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧೋ, ದುತಿಯೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧೋ, ತತಿಯೇನ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧೋ, ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧೋ ಪಕಾಸಿತೋ ಹೋತಿ।

ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖಾತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ಸುಟ್ಠು ಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಾ। ‘‘ಕತಮೇ ಅಟ್ಠ? ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಯಂ ಪಠಮೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ‘ಸುಭ’ನ್ತೇವ ಅಧಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಅಯಂ ತತಿಯೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ‘ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋ’ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಅಯಂ ಚತುತ್ಥೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸಬ್ಬಸೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ‘ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣ’ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಅಯಂ ಪಞ್ಚಮೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ‘ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ’ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಅಯಂ ಛಟ್ಠೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸಬ್ಬಸೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಅಯಂ ಸತ್ತಮೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸಬ್ಬಸೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಅಯಂ ಅಟ್ಠಮೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ’’ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೪; ೩.೩೫೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೬೬)।

ನವ ಅನುಪುಬ್ಬನಿರೋಧಾತಿ ನವ ಅನುಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ನಿರೋಧಾ। ‘‘ಕತಮೇ ನವ? ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಕಾಮಸಞ್ಞಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪೀತಿ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ರೂಪಸಞ್ಞಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸಞ್ಞಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀ’’ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩೧; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೪, ೩೫೯)।

ದಸ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಉಪರಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ನ ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಅಸೇಕ್ಖಾ। ಅಥ ವಾ ತೀಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಸೇಕ್ಖಾ, ವುದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತಾ ಸೇಕ್ಖಾತಿ ಅಸೇಕ್ಖಾ, ಅರಹನ್ತೋ। ಅಸೇಕ್ಖಾನಂ ಇಮೇ ಇತಿ ಅಸೇಕ್ಖಾ। ‘‘ಕತಮೇ ದಸ? ಅಸೇಕ್ಖಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಅಸೇಕ್ಖೋ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಅಸೇಕ್ಖಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ, ಅಸೇಕ್ಖೋ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ಅಸೇಕ್ಖೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ, ಅಸೇಕ್ಖೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ, ಅಸೇಕ್ಖಾ ಸಮ್ಮಾಸತಿ, ಅಸೇಕ್ಖೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ, ಅಸೇಕ್ಖಂ ಸಮ್ಮಾಞಾಣಂ, ಅಸೇಕ್ಖಾ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತೀ’’ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೮, ೩೬೦)। **ಅಸೇಕ್ಖಂ ಸಮ್ಮಾಞಾಣ**ನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಪಞ್ಞಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಲೋಕಿಯಪಞ್ಞಾ। **ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೩೪೮) ಪನ ವುತ್ತಂ –

> ‘‘ಅಸೇಕ್ಖಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀತಿಆದಯೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಏವ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮ್ಮಾಞಾಣನ್ತಿ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾವ ಕಥಿತಾ। ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಪದೇನ ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ’’ತಿ।

ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬನ್ತಿಆದೀಸು ಆರಮ್ಮಣಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ರೂಪಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ**ತಿಆದೀಸು ರೂಪಾದೀನಿ ಲೋಕಿಯಾನಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ತಾನೇವ ರೂಪಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ,

ರೂಪಾದೀನಿ ವಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ತೇನ ಹೇತುನಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ। ಪಸ್ಸನ್ತೋತಿ ಹಿ ಪದಂ ಹೇತುಅತ್ಥೇಪಿ ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ತಾನೇವ ಆರಮ್ಮಣಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ। "ಅಮತೋಗಧಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ"ತಿ ಇದಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಹಾತಬ್ಬಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವೇತಬ್ಬೇಸು ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬತ್ತಾ ಉಜುಕಮೇವ। **ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಚ್ಛಿಕತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಫಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸಚ್ಛಿಕತಾ ಆರಮ್ಮಣಫಸ್ಸೇನ ಫುಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಟಿಲಾಭಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸಚ್ಛಿಕತಾ ಪಟಿಲಾಭಫಸ್ಸೇನ ಫುಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಹಾನಭಾಗಿಯಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೦. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಹಾನಭಾಗಿಯಾದಿತಾ ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಹಾನಭಾಗಿಯಚತುಕ್ಕಂ ಏಕತೋಯೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಲಾಭಿ**ನ್ತಿ ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಲಾಭಿನೋ । ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। ಲಾಭೋ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಲಾಭೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕಾಮಸಹಗತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸಹಗತಸದ್ದಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ವತ್ಥುಕಾಮಕಿಲೇಸಕಾಮಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ**ತಿ ಜವನಸಞ್ಞಾ ಚ ತದಾವಜ್ಜನಮನಸಿಕಾರೋ ಚ, ಸಞ್ಞಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಮನಸಿಕಾರೋಪಿ ವಟ್ಟತಿ। **ಸಮುದಾಚರನ್ತೀ**ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಧಮ್ಮೋ। ಝಾನಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತೋ ತೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಪರಿಹಾಯತಿ ಕಿಲೇಸಸಮುದಾಚಾರೇನ ವಾ ಅಸಪ್ಪಾಯಕಿರಿಯಾಯ ವಾ ಅನನುಯೋಗೇನ ವಾ। ಕಿಲೇಸಸಮುದಾಚಾರೇನ ಪರಿಹಾಯನ್ತೋ ಸೀಘಂ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಕಮ್ಮಾರಾಮತಾಭಸ್ಸಾರಾಮತಾನಿದ್ದಾರಾಮತಾಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮತಾನುಯೋಗವಸೇನ ಅಸಪ್ಪಾಯಕಿರಿಯಾಯ ಪರಿಹಾಯನ್ತೋ ದನ್ಧಂ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಗೇಲಞ್ಞಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲಾದಿನಾ ಪಲಿಬೋಧೇನ ಅಭಿಕ್ಖಣಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೋ ಅನನುಯೋಗೇನ ಪರಿಹಾಯನ್ತೋಪಿ ದನ್ಧಂ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಇಧ ಪನ ಬಲವಕಾರಣಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಕಿಲೇಸಸಮುದಾಚಾರಮೇವಾಹ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ಪನ ಪರಿಹಾಯನ್ತೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನನಿಕನ್ತಿಸಮುದಾಚಾರೇನಪಿ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಕಿತ್ತಾವತಾ ಪರಿಹೀನೋ ಹೋತೀತಿ? ಯದಾ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ, ಏತ್ತಾವತಾ ಪರಿಹೀನೋ ಹೋತೀತಿ। **ತದನುಧಮ್ಮತಾ**ತಿ ಅನುಪವತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅನುಧಮ್ಮೋ, ಝಾನಂ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಸ್ಸ ನಿಕನ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಅನುಧಮ್ಮೋ ಏವ ಅನುಧಮ್ಮತಾ, ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಅನುಧಮ್ಮತಾ ತದನುಧಮ್ಮತಾ। **ಸತೀ**ತಿ ನಿಕನ್ತಿ। **ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ । ತಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಅನುವತ್ತಮಾನಾ ನಿಕನ್ತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅವಿತಕ್ಕಸಹಗತಾ**ತಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಾ। ತಞ್ಹಿ ನತ್ಥೇತ್ಥ ವಿತಕ್ಕೋತಿ ಅವಿತಕ್ಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಿಬ್ಬಿದಾಸಹಗತಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾರಮ್ಮಣಾ। ಸಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಿನ್ದನತೋ ನಿಬ್ಬಿದಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ನಿಬ್ಬಿನ್ದಂ ವಿರಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೨೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೬೧) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿರಾಗೂಪಸಂಹಿತಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಹಿ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಾ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾರಮ್ಮಣಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ "ವಿರಾಗೂಪಸಂಹಿತಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, "ವಿರಾಗಾ ವಿಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ವಿತಕ್ಕಸಹಗತಾತಿ ವಿತಕ್ಕವಸೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಾ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖಸಹಗತಾ**ತಿ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಚ ಸುಖವೇದನಾಯ ಚ ವಸೇನ ತತಿಯಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಾ। **ಪೀತಿಸುಖಸಹಗತಾ**ತಿ ಪೀತಿಯಾ ಚ ಸುಖವೇದನಾಯ ಚ ವಸೇನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಾ। **ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸಹಗತಾ**ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾವಸೇನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಾ। ಸಾ ಹಿ ವೇದನಾ ನ ದುಕ್ಖಾ ನ ಸುಖಾತಿ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ , ಮ-ಕಾರೋ ಪನೇತ್ಥ ಪದಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತೋ। **ರೂಪಸಹಗತಾ**ತಿ ರೂಪಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಾ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೇ ಠಿತಸ್ಸ ಹಾನಭಾಗಿಯಠಿತಿಭಾಗಿಯನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯತ್ತೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯತ್ತಾಭಾವಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಚೇಸ ಲೋಕಿಯೋ ಸಮಾಧಿ ಪಮಾದವಿಹಾರಿಸ್ಸ

ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಹಾನಭಾಗಿಯೋ ಹೋತಿ, ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಠಿತಿಭಾಗಿಯೋ ಹೋತಿ, ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯೋ ಹೋತಿ, ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಹಾನಭಾಗಿಯಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಲಕ್ಖಣತ್ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೧. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಏಕೇಕೋಪಿ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮೋ ತಿಲಕ್ಖಣಬ್ಭಾಹತೋ, ತಸ್ಮಾ ಲಕ್ಖಣತ್ತಿಕಂ ಏಕತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಖೀಯನಭಾವೇನ ಅನಿಚ್ಚಂ। "ಖಯಧಮ್ಮತ್ತಾ, ವಯಧಮ್ಮತ್ತಾ, ವಿರಾಗಧಮ್ಮತ್ತಾ, ನಿರೋಧಧಮ್ಮತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಏಕೇ। **ದುಕ್ಖಂ ಭಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಪ್ಪಟಿಭಯತಾಯ ದುಕ್ಖಂ। ಯಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ಭಯಾವಹಂ ಹೋತಿ ಸೀಹೋಪಮಸುತ್ತೇ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮) ದೇವಾನಂ ವಿಯ। "ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಭಯಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಏಕೇ। **ಅನತ್ತಾ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನಾ**ತಿ "ಅತ್ತಾ ನಿವಾಸೀ ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ ಸಯಂವಸೀ"ತಿ ಏವಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಅತ್ತಸಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಅನತ್ತಾ। ಯಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ, ತಂ ಅತ್ತನೋಪಿ ಅನಿಚ್ಚತಂ ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಪೀಳನಂ ವಾ ಧಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಕುತೋ ತಸ್ಸ ಕಾರಕಾದಿಭಾವೋ। ವುತ್ತಞ್ಚ "ರೂಪಞ್ಚ ಹಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸ, ನಯಿದಂ ರೂಪಂ ಆಬಾಧಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿ (ಮಹಾವ॰ ೨೦)। "ಅತ್ತಸಾರನಿಚ್ಚಸಾರವಿರಹಿತತ್ತಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ಏಕೇ।

ಲಕ್ಖಣತ್ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೨-೩೩ .

ಅರಿಯಸಚ್ಚಚತುಕ್ಕಮ್ಪಿ ತಥಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಾನಂ ಏಕಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ ಏಕತೋ ಏವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು। **ಕತಮ**ನ್ತಿ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ । **ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ**ತಿಆದೀಸು ಜಾತಿಸದ್ದಸ್ಸ ತಾವ ಅನೇಕೇ ಅತ್ಥಾ ಪವೇದಿತಾ। ಯಥಾಹ -

> "ಭವೋ ಕುಲಂ ನಿಕಾಯೋ ಚ, ಸೀಲಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಲಕ್ಖಣಂ।
> ಪಸೂತಿ ಸನ್ಧಿ ಚೇವಾತಿ, ಜಾತಿಅತ್ಥಾ ಪವೇದಿತಾ"॥

ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ "ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿಂ ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ"ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೧೨) ಭವೋ ಅತ್ಥೋ। "ಅಕ್ಖಿತ್ತೋ ಅನುಪಕ್ಕುಟ್ಠೋ ಜಾತಿವಾದೇನಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೩೧) ಏತ್ಥ ಕುಲಂ। "ಅತ್ಥಿ, ವಿಸಾಖೇ, ನಿಗಣ್ಠಾ ನಾಮ ಸಮಣಜಾತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ३.೭೧) ಏತ್ಥ ನಿಕಾಯೋ। "ಯತೋಹಂ, ಭಗಿನಿ, ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತೋ ನಾಭಿಜಾನಾಮೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೧) ಏತ್ಥ ಅರಿಯಸೀಲಂ। "ತಿರಿಯಾ ನಾಮ ತಿಣಜಾತಿ ನಾಭಿಯಾ ಉಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ನಭಂ ಆಹಚ್ಚ ಠಿತಾ ಅಹೋಸೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೬) ಏತ್ಥ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। "ಜಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೭೧) ಏತ್ಥ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ। "ಸಮ್ಪತಿಜಾತೋ, ಆನನ್ದ, ಬೋಧಿಸತ್ತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ३.೨೦೭) ಏತ್ಥ ಪಸೂತಿ। "ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೩೫೪) ಚ "ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೩; ವಿಭ॰ ೧೯೦) ಚ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಯತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಖನ್ಧಾ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಪನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಯೇ ಯೇ ಖನ್ಧಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಠಮಂ ಪಾತುಭಾವೋ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇಸಾ ಜಾತಿ ದುಕ್ಖಾತಿ ಚೇ? ಅನೇಕೇಸಂ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವತೋ। ಅನೇಕಾನಿ ಹಿ ದುಕ್ಖಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ, ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಂ, ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದುಕ್ಖಂ, ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದುಕ್ಖಂ , ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖಂ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾಸಭಾವತೋ ಚ ನಾಮತೋ ಚ ದುಕ್ಖತ್ತಾ **ದುಕ್ಖದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸುಖಾ ವೇದನಾ ವಿಪರಿಣಾಮೇನ ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋ **ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಂ**। ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ ಚೇವ ಅವಸೇಸಾ ಚ ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರಾ ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳಿತತ್ತಾ **ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ**। ಕಣ್ಣಸೂಲದನ್ತಸೂಲರಾಗಜಪರಿಳಾಹದೋಸಜಪರಿಳಾಹಾದಿ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕೋ ಆಬಾಧೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಜಾನಿತಬ್ಬತೋ ಉಪಕ್ಕಮಸ್ಸ ಚ ಅಪಾಕಟಭಾವತೋ **ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದುಕ್ಖಂ**। ದ್ವತ್ತಿಂಸಕಮ್ಮಕಾರಣಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಆಬಾಧೋ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾವ ಜಾನಿತಬ್ಬತೋ ಉಪಕ್ಕಮಸ್ಸ ಚ ಪಾಕಟಭಾವತೋ **ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದುಕ್ಖಂ**। ಠಪೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ ಸೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ (ವಿಭ॰ ೧೯೦ ಆದಯೋ) ಆಗತಂ ಜಾತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವತ್ಥುಭಾವತೋ **ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖಂ**। ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ ಪನ **ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ಜಾತಿ ಯಂ ತಂ ಬಾಲಪಣ್ಡಿತಸುತ್ತಾದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೬ ಆದಯೋ) ಭಗವತಾಪಿ ಉಪಮಾವಸೇನ ಪಕಾಸಿತಂ ಆಪಾಯಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಞ್ಚ ಸುಗತಿಯಮ್ಪಿ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಮೂಲಕಾದಿಭೇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಾ। ತತ್ರಿದಂ ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಮೂಲಕಾದಿಭೇದಂ ದುಕ್ಖಂ - ಅಯಞ್ಹಿ ಸತ್ತೋ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಮ್ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನೋ ನ ಉಪ್ಪಲಪದುಮಪುಣ್ಡರೀಕಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಅಥ ಖೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಆಮಾಸಯಸ್ಸ ಉಪರಿ ಪಕ್ಕಾಸಯಸ್ಸ ಉದರಪಟಲಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಾನಂ ವೇಮಜ್ಝೇ ಪರಮಸಮ್ಬಾಧೇ ತಿಬ್ಬನ್ಧಕಾರೇ ನಾನಾಕುಣಪಗನ್ಧಪರಿಭಾವಿತಪರಮದುಗ್ಗನ್ಧಪವನವಿಚರಿತೇ ಅಧಿಮತ್ತಜೇಗುಚ್ಛೇ ಕುಚ್ಛಿಪ್ಪದೇಸೇ ಪೂತಿಮಚ್ಛಪೂತಿಕುಮ್ಮಾಸಚನ್ದನಿಕಾದೀಸು ಕಿಮಿ ವಿಯ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಸೋ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ದಸ ಮಾಸೇ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸಮ್ಭವೇನ ಉಸ್ಮನಾ ಪುಟಪಾಕಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚಮಾನೋ ಪಿಟ್ಠಪಿಣ್ಡಿ ವಿಯ ಸೇದಿಯಮಾನೋ ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಾದಿವಿರಹಿತೋ ಅಧಿಮತ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ। ಇದಂ ತಾವ **ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಮೂಲಕಂ** ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ಪನ ಸೋ ಮಾತು ಸಹಸಾ ಉಪಕ್ಖಲನಗಮನನಿಸೀದನಉಟ್ಠಾನಪರಿವತ್ತನಾದೀಸು ಸುರಾಧುತ್ತಹತ್ಥಗತೋ ಏಳಕೋ ವಿಯ ಅಹಿತುಣ್ಡಿಕಹತ್ಥಗತೋ ಸಪ್ಪಪೋತಕೋ ವಿಯ ಚ ಆಕಡ್ಢನಪರಿಕಡ್ಢನಓಧುನನನಿದ್ಧುನನಾದಿನಾ ಉಪಕ್ಕಮೇನ ಅಧಿಮತ್ತಂ ದುಕ್ಖಮನುಭೋತಿ, ಯಞ್ಚ ಮಾತು ಸೀತುದಕಪಾನಕಾಲೇ ಸೀತನರಕೂಪಪನ್ನೋ ವಿಯ ಉಣ್ಹಯಾಗುಭತ್ತಾದಿಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇ ಅಙ್ಗಾರವುಟ್ಠಿಸಮ್ಪರಿಕಿಣ್ಣೋ ವಿಯ ಲೋಣಮ್ಬಿಲಾದಿಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇ ಖಾರಾಪತಚ್ಛಿಕಾದಿಕಮ್ಮಕಾರಣಪ್ಪತ್ತೋ ವಿಯ ಅಧಿಮತ್ತಂ ದುಕ್ಖಮನುಭೋತಿ। ಇದಂ **ಗಬ್ಭಪರಿಹರಣಮೂಲಕಂ** ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ಪನಸ್ಸ ಮೂಳ್ಹಗಬ್ಭಾಯ ಮಾತುಯಾ ಮಿತ್ತಾಮಚ್ಚಸುಹಜ್ಜಾದೀಹಿಪಿ ಅದಸ್ಸನಾರಹೇ ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ಛೇದನಫಾಲನಾದೀಹಿ ದುಕ್ಖಮನುಭವತಿ। ಇದಂ **ಗಬ್ಭವಿಪತ್ತಿಮೂಲಕಂ** ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ವಿಜಾಯಮಾನಾಯ ಮಾತುಯಾ ಕಮ್ಮಜೇಹಿ ವಾತೇಹಿ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ನರಕಪ್ಪಪಾತಂ ವಿಯ ಅತಿಭಯಾನಕಂ ಯೋನಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪಾದಿಯಮಾನಸ್ಸ ಪರಮಸಮ್ಬಾಧೇನ ಚ ಯೋನಿಮುಖೇನ ತಾಳಚ್ಛಿಗ್ಗಳೇನ ವಿಯ ನಿಕಡ್ಢಿಯಮಾನಸ್ಸ ಮಹಾನಾಗಸ್ಸ ನರಕಸತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಚ ಸಙ್ಘಾತಪಬ್ಬತೇಹಿ ವಿಚುಣ್ಣಿಯಮಾನಸ್ಸ ದುಕ್ಖಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ **ವಿಜಾಯನಮೂಲಕಂ** ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ಪನ ಜಾತಸ್ಸ ತರುಣವಣಸದಿಸಸ್ಸ ಸುಕುಮಾರಸರೀರಸ್ಸ ಹತ್ಥಗಹಣನ್ಹಾಪನಧೋವನಚೋಳಪರಿಮಜ್ಜನಾದಿಕಾಲೇ ಸೂಚಿಮುಖಖುರಧಾರಾವಿಜ್ಝನಫಾಲನಸದಿಸಂ ದುಕ್ಖಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿತೋ **ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮನಮೂಲಕಂ** ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ತತೋ ಪರಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನಂ ವಧೇನ್ತಸ್ಸ ಅಚೇಲಕವತಾದಿವಸೇನ ಆತಾಪನಪರಿತಾಪನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಸ್ಸ ಕೋಧವಸೇನ ಅಭುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಉಬ್ಬನ್ಧನ್ತಸ್ಸ ಚ ದುಕ್ಖಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ

ಅತ್ತುಪಕ್ಕಮಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ಪನ ಪರತೋ ವಧಬನ್ಧನಾದೀನಿ ಅನುಭವನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ **ಪರೂಪಕ್ಕಮಮೂಲಕಂ**ದುಕ್ಖನ್ತಿ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಯಂ ಜಾತಿ ವತ್ಥುಮೇವ ಹೋತಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಜಾಯೇಥ ನೋ ಚೇ ನರಕೇಸು ಸತ್ತೋ, ತತ್ಥಗ್ಗಿದಾಹಾದಿಕಮಪ್ಪಸಯ್ಹಂ।
ಲಭೇಥ ದುಕ್ಖಂ ನು ಕುಹಿಂ ಪತಿಟ್ಠಂ, ಇಚ್ಚಾಹ ದುಕ್ಖಾತಿ ಮುನೀಧ ಜಾತಿಂ॥

"ದುಕ್ಖಂ ತಿರಚ್ಛೇಸು ಕಸಾಪತೋದ-
ದಣ್ಡಾಭಿಘಾತಾದಿಭವಂ ಅನೇಕಂ।
ಯಂ ತಂ ಕಥಂ ತತ್ಥ ಭವೇಯ್ಯ ಜಾತಿಂ,
ವಿನಾ ತಹಿಂ ಜಾತಿ ತತೋಪಿ ದುಕ್ಖಾ॥

"ಪೇತೇಸು ದುಕ್ಖಂ ಪನ ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಾ-
ವಾತಾತಪಾದಿಪ್ಪಭವಂ ವಿಚಿತ್ತಂ।
ಯಸ್ಮಾ ಅಜಾತಸ್ಸ ನ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿ,
ತಸ್ಮಾಪಿ ದುಕ್ಖಂ ಮುನಿ ಜಾತಿಮಾಹ॥

"ತಿಬ್ಬನ್ಧಕಾರೇ ಚ ಅಸಯ್ಹಸೀತೇ,
ಲೋಕನ್ತರೇ ಯಂ ಅಸುರೇಸು ದುಕ್ಖಂ।
ನ ತಂ ಭವೇ ತತ್ಥ ನ ಚಸ್ಸ ಜಾತಿ,
ಯತೋ ಅಯಂ ಜಾತಿ ತತೋಪಿ ದುಕ್ಖಾ॥

"ಯಞ್ಚಾಪಿ ಗೂಥನರಕೇ ವಿಯ ಮಾತುಗಬ್ಭೇ,
ಸತ್ತೋ ವಸಂ ಚಿರಮತೋ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮಞ್ಚ।
ಪಪ್ಪೋತಿ ದುಕ್ಖಮತಿಘೋರಮಿದಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ,
ಜಾತಿಂ ವಿನಾ ಇತಿಪಿ ಜಾತಿ ಅಯಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖಾ॥

"ಕಿಂ ಭಾಸಿತೇನ ಬಹುನಾ ನನು ಯಂ ಕುಹಿಞ್ಚಿ,
ಅತ್ಥೀಧ ಕಿಞ್ಚಿದಪಿ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಕದಾಚಿ।
ನೇವತ್ಥಿ ಜಾತಿವಿರಹೇ ಯದತೋ ಮಹೇಸೀ,
ದುಕ್ಖಾತಿ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಇಮಮಾಹ ಜಾತಿ"ನ್ತಿ॥

ಜರಾಪಿ ದುಕ್ಖಾತಿ ಏತ್ಥ ದುವಿಧಾ ಜರಾ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ, ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿಸಮ್ಮತೋ ಸನ್ತತಿಯಂ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಖನ್ಧಪುರಾಣಭಾವೋ ಚ। ಸಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ದುಕ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಭಾವತೋ ಚೇವ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತೋ ಚ। ಯಂ ಹಿದಂ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸಿಥಿಲೀಭಾವಇನ್ದ್ರಿಯವಿಕಾರವಿರೂಪತಾಯೋಬ್ಬನವಿನಾಸಬಲೂಪಘಾತಸತಿಮತಿವಿಪ್ಪವಾಸಪರಪರಿಭವಾದಿಅನೇಕಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಂ ದುಕ್ಖಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಜರಾ ತಸ್ಸ ವತ್ಥು। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

“ಅಙ್ಗಾನಂ ಸಿಥಿಲೀಭಾವಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಕಾರತೋ।
ಯೋಬ್ಬನಸ್ಸ ವಿನಾಸೇನ, ಬಲಸ್ಸ ಉಪಘಾತತೋ॥

“ವಿಪ್ಪವಾಸಾ ಸತಾದೀನಂ, ಪುತ್ತದಾರೇಹಿ ಅತ್ತನೋ।
ಅಪ್ಪಸಾದನೀಯತೋ ಚೇವ, ಭಿಯ್ಯೋ ಬಾಲತ್ತಪತ್ತಿಯಾ॥

“ಪಪ್ಪೋತಿ ದುಕ್ಖಂ ಯಂ ಮಚ್ಚೋ, ಕಾಯಿಕಂ ಮಾನಸಂ ತಥಾ।
ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಜರಾಹೇತು, ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ ಜರಾ ದುಖಾ”ತಿ॥

ಜರಾದುಕ್ಖಾನನ್ತರಂ ಬ್ಯಾಧಿದುಕ್ಖೇ ವತ್ತಬ್ಬೇಪಿ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಗಹಣೇನೇವ ಬ್ಯಾಧಿದುಕ್ಖಂ ಗಹಿತಂ ಹೋತೀತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಮರಣಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ದುವಿಧಂ ಮರಣಂ - ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ, ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ - “ಜರಾಮರಣಂ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತ”ನ್ತಿ (ಧಾತು॰ ೭೧)। ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪಬನ್ಧವಿಚ್ಛೇದೋ ಚ, ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ - “ನಿಚ್ಚಂ ಮರಣತೋ ಭಯ”ನ್ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೮೧)। ತಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಮರಣಂ ಉಪಕ್ಕಮಮರಣಂ ಸರಸಮರಣಂ ಆಯುಕ್ಖಯಮರಣಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖಯಮರಣನ್ತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ಪುನ ಖಣಿಕಮರಣಂ ಸಮ್ಮುತಿಮರಣಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಮರಣನ್ತಿ ಅಯಮ್ಪೇತ್ಥ ಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪವತ್ತೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಭೇದೋ **ಖಣಿಕಮರಣಂ** ನಾಮ। “ತಿಸ್ಸೋ ಮತೋ, ಫುಸ್ಸೋ ಮತೋ”ತಿ ಇದಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ, “ಸಸ್ಸಂ ಮತಂ, ರುಕ್ಖೋ ಮತೋ”ತಿ ಇದಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ **ಸಮ್ಮುತಿಮರಣಂ** ನಾಮ। ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಕಾಲಕಿರಿಯಾ **ಸಮುಚ್ಛೇದಮರಣಂ** ನಾಮ। ಬಾಹಿರಕಂ ಸಮ್ಮುತಿಮರಣಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಇತರಂ ಸಮ್ಮುತಿಮರಣಞ್ಚ ಸಮುಚ್ಛೇದಮರಣಞ್ಚ ಯಥಾವುತ್ತಪಬನ್ಧವಿಚ್ಛೇದೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪನ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಂ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

“ಪಾಪಸ್ಸ ಪಾಪಕಮ್ಮಾದಿನಿಮಿತ್ತಮನುಪಸ್ಸತೋ।
ಭದ್ದಸ್ಸಾಪಸಹನ್ತಸ್ಸ, ವಿಯೋಗಂ ಪಿಯವತ್ಥುಕಂ।
ಮೀಯಮಾನಸ್ಸ ಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ಮಾನಸಂ ಅವಿಸೇಸತೋ॥

“ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚಾಪಿ ಯಂ ಸನ್ಧಿಬನ್ಧನಚ್ಛೇದನಾದಿಕಂ।
ವಿತುಜ್ಜಮಾನಮಮ್ಮಾನಂ , ಹೋತಿ ದುಕ್ಖಂ ಸರೀರಜಂ॥

“ಅಸಯ್ಹಮಪ್ಪಟಿಕಾರಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸೇತಸ್ಸಿದಂ ಯತೋ।
ಮರಣಂ ವತ್ಥು ತೇನೇತಂ, ದುಕ್ಖಮಿಚ್ಚೇವ ಭಾಸಿತ”ನ್ತಿ॥

ಸೋಕಾದೀಸು **ಸೋಕೋ** ನಾಮ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಅನ್ತೋನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪೋ। ದುಕ್ಖೋ ಪನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತೋ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತೋ ಚ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

“ಸತ್ತಾನಂ ಹದಯಂ ಸೋಕೋ, ವಿಸಸಲ್ಲಂವ ತುಜ್ಜತಿ।
ಅಗ್ಗಿತತ್ತೋವ ನಾರಾಚೋ, ಭುಸಂವ ದಹತೇ ಪುನ॥

“ಸಮಾವಹತಿ ಬ್ಯಾಧಿಞ್ಚ, ಜರಾಮರಣಭೇದನಂ।

ದುಕ್ಖಮ್ಪಿ ವಿವಿಧಂ ಯಸ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥

ಪರಿದೇವೋ ನಾಮ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ವಚೀಪಲಾಪೋ। ದುಕ್ಖೋ ಪನ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಭಾವತೋ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತೋ ಚ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಯಂ ಸೋಕಸಲ್ಲವಿಹತೋ ಪರಿದೇವಮಾನೋ, ಕಣ್ಠೋಟ್ಠತಾಲುತಲಸೋಸಜಮಪ್ಪಸಯ್ಹಂ।
ಭಿಯ್ಯೋಧಿಮತ್ತಮಧಿಗಚ್ಛತಿಯೇವ ದುಕ್ಖಂ, ದುಕ್ಖೋತಿ ತೇನ ಭಗವಾ ಪರಿದೇವಮಾಹಾ"ತಿ॥

ದುಕ್ಖಂ ನಾಮ ಕಾಯಪೀಳನಲಕ್ಖಣಂ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಂ। ದುಕ್ಖಂ ಪನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತೋ ಮಾನಸದುಕ್ಖಾವಹನತೋ ಚ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಪೀಳೇತಿ ಕಾಯಿಕಮಿದಂ, ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಮಾನಸಂ ಭಿಯ್ಯೋ।
ಜನಯತಿ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ, ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ॥

ದೋಮನಸ್ಸಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಪೀಳನಲಕ್ಖಣಂ ಮಾನಸಂ ದುಕ್ಖಂ। ದುಕ್ಖಂ ಪನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತೋ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಾವಹನತೋ ಚ। ಚೇತೋದುಕ್ಖಸಮಪ್ಪಿತಾ ಹಿ ಕೇಸೇ ಪಕಿರಿಯ ಕನ್ದನ್ತಿ, ಉರಾನಿ ಪಟಿಪಿಸನ್ತಿ, ಆವಟ್ಟನ್ತಿ, ವಿವಟ್ಟನ್ತಿ, ಉದ್ಧಂಪಾದಂ ಪಪತನ್ತಿ, ಸತ್ಥಂ ಆಹರನ್ತಿ, ವಿಸಂ ಖಾದನ್ತಿ, ರಜ್ಜುಯಾ ಉಬ್ಬನ್ಧನ್ತಿ, ಅಗ್ಗಿಂ ಪವಿಸನ್ತೀತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ ದುಕ್ಖಮನುಭವನ್ತಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಪೀಳೇತಿ ಯತೋ ಚಿತ್ತಂ, ಕಾಯಸ್ಸ ಚ ಪೀಳನಂ ಸಮಾವಹತಿ।
ದುಕ್ಖನ್ತಿ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ವಿದೋಮನಸ್ಸಾ ತತೋ ಆಹೂ"ತಿ॥

ಉಪಾಯಾಸೋ ನಾಮ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತಚೇತೋದುಕ್ಖಪ್ಪಭಾವಿತೋ ದೋಸೋಯೇವ। "ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಏಕೇ। ದುಕ್ಖೋ ಪನ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಭಾವತೋ ಚಿತ್ತಪರಿದಹನತೋ ಕಾಯವಿಸಾದನತೋ ಚ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಪರಿದಹನಾ, ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಸಾದನಾ ಚ ಅಧಿಮತ್ತಂ।
ಯಂ ದುಕ್ಖಮುಪಾಯಾಸೋ, ಜನೇತಿ ದುಕ್ಖೋ ತತೋ ವುತ್ತೋ"ತಿ॥

ಏತ್ಥ ಚ ಮನ್ದಗ್ಗಿನಾ ಅನ್ತೋಭಾಜನೇ ಪಾಕೋ ವಿಯ ಸೋಕೋ, ತಿಕ್ಖಗ್ಗಿನಾ ಪಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ ಭಾಜನತೋ ಬಹಿನಿಕ್ಖಮನಂ ವಿಯ ಪರಿದೇವೋ, ಬಹಿನಿಕ್ಖನ್ತಾವಸೇಸಸ್ಸ ನಿಕ್ಖಮಿತುಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪಹೋನ್ತಸ್ಸ ಅನ್ತೋಭಾಜನೇಯೇವ ಯಾವ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಪಾಕೋ ವಿಯ ಉಪಾಯಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ಅಪ್ಪಿಯೇಹಿ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಸಮೋಧಾನಂ। ದುಕ್ಖೋ ಪನ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತೋ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ದಿಸ್ವಾವ ಅಪ್ಪಿಯೇ ದುಕ್ಖಂ, ಪಠಮಂ ಹೋತಿ ಚೇತಸಿ।
ತದುಪಕ್ಕಮಸಮ್ಭೂತಮಥ ಕಾಯೇ ಯತೋ ಇಧ॥

"ತತೋ ದುಕ್ಖದ್ವಯಸ್ಸಾಪಿ, ವತ್ಥುತೋ ಸೋ ಮಹೇಸಿನಾ।
ದುಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ, ಅಪ್ಪಿಯೇಹಿ ಸಮಾಗಮೋ"ತಿ॥

ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ಪಿಯೇಹಿ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಿನಾಭಾವೋ। ದುಕ್ಖೋ ಪನ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತೋ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಞಾತಿಧನಾದಿವಿಯೋಗಾ , ಸೋಕಸರಸಮಪ್ಪಿತಾ ವಿತುಜ್ಜನ್ತಿ।
ಬಾಲಾ ಯತೋ ತತೋಯಂ, ದುಕ್ಖೋತಿ ಮತೋ ಪಿಯವಿಯೋಗೋ"ತಿ॥

ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭೇ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯವತ್ಥೂಸು ಇಚ್ಛಾವ **ಯಮ್ಪಿಚ್ಛಂ ನ ಲಭತಿ, ತಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯೇನಪಿ ಧಮ್ಮೇನ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಂ ವತ್ಥುಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ನ ಲಭತಿ, ತಮ್ಪಿ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಇಚ್ಛನಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಕ್ಖಂ ಪನ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತೋ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ತಂ ತಂ ಪತ್ಥಯಮಾನಾನಂ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅಲಾಭತೋ।
ಯಂ ವಿಘಾತಮಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ಸತ್ತಾನಂ ಇಧ ಜಾಯತಿ॥

"ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯವತ್ಥೂನಂ, ಪತ್ಥನಾ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಂ।
ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ ಜಿನೋ ದುಕ್ಖಂ, ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭಮಬ್ರವೀ"ತಿ॥

ಸಙ್ಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಸಙ್ಖಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ದೇಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ದುಕ್ಖಞ್ಹಿ ಏತ್ತಕಾನಿ ದುಕ್ಖಸತಾನೀತಿ ವಾ ಏತ್ತಕಾನಿ ದುಕ್ಖಸಹಸ್ಸಾನೀತಿ ವಾ ಸಙ್ಖಿಪಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ದೇಸನಾ ಪನ ಸಕ್ಕಾ। ತಸ್ಮಾ "ದುಕ್ಖಂ ನಾಮ ನ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ, ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ದೇಸನಂ ಸಙ್ಖಿಪನ್ತೋ ಏವಮಾಹ। **ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಉಪಾದಾನಗೋಚರಾ ಖನ್ಧಾ।

ಜಾತಿಪ್ಪಭುತಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಂ ವುತ್ತಮಿಧ ತಾದಿನಾ।
ಅವುತ್ತಂ ಯಞ್ಚ ತಂ ಸಬ್ಬಂ, ವಿನಾ ಏತೇನ ವಿಜ್ಜತಿ॥

ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಇಮೇ।
ದುಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ ದುಕ್ಖನ್ತ-ದೇಸಕೇನ ಮಹೇಸಿನಾ॥

ತಥಾ ಹಿ ಇನ್ಧನಮಿವ ಪಾವಕೋ, ಲಕ್ಖಮಿವ ಪಹರಣಾನಿ, ಗೋರೂಪಂ ವಿಯ ಡಂಸಮಕಸಾದಯೋ, ಖೇತ್ತಮಿವ ಲಾಯಕಾ, ಗಾಮಂ ವಿಯ ಗಾಮಘಾತಕಾ, ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಮೇವ ಜಾತಿಆದಯೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ವಿಬಾಧೇನ್ತಾ ತಿಣಲತಾದೀನಿ ವಿಯ ಭೂಮಿಯಂ, ಪುಪ್ಫಫಲಪಲ್ಲವಾನಿ ವಿಯ ರುಕ್ಖೇಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸುಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಆದಿದುಕ್ಖಂ ಜಾತಿ, ಮಜ್ಝೇದುಕ್ಖಂ ಜರಾ, ಪರಿಯೋಸಾನದುಕ್ಖಂ ಮರಣಂ, ಮಾರಣನ್ತಿಕದುಕ್ಖಾಭಿಘಾತೇನ ಪರಿಡಯ್ಹನದುಕ್ಖಂ ಸೋಕೋ , ತದಸಹನತೋ ಲಾಲಪ್ಪನದುಕ್ಖಂ ಪರಿದೇವೋ, ತತೋ ಧಾತುಕ್ಖೋಭಸಙ್ಖಾತಅನಿಟ್ಠಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಮಾಯೋಗತೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಬಾಧನದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಂ, ತೇನ ಆಬಾಧಿಯಮಾನಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ತತ್ಥ ಪಟಿಘುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚೇತೋಬಾಧನದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಸೋಕಾದಿವುದ್ಧಿಯಾ ಜನಿತವಿಸಾದಾನಂ ಅನುತ್ಥುನನದುಕ್ಖಂ ಉಪಾಯಾಸೋ, ಮನೋರಥವಿಘಾತಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತದುಕ್ಖಂ ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭೋತಿ ಏವಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿಯಮಾನಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾವ ದುಕ್ಖಾತಿ ಯದೇತಂ ಏಕಮೇಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಅನೇಕೇಹಿಪಿ ಕಪ್ಪೇಹಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅನವಸೇಸತೋ ವತ್ತುಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ ಏಕಜಲಬಿನ್ದುಮ್ಹಿ ಸಕಲಸಮುದ್ದಜಲರಸಂ ವಿಯ ಯೇಸು ಕೇಸುಚಿ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಸಙ್ಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಮೇವ ಥೇರೋ ಅವೋಚಾತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಜಾತೀತಿಆದೀಸು ಪದಭಾಜನೀಯೇಸು **ತತ್ಥಾ**ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತೇಸು ಜಾತಿಆದೀಸು। **ಯಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಅನೇಕೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸಾಧಾರಣನಿದ್ದೇಸೋ। ಯಾ ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ಜಾತಿ, ಯಾ ಸೋಮದತ್ತಸ್ಸ ಜಾತೀತಿ ಏವಞ್ಹಿ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಕಥಿಯಮಾನೇ ನೇವ ಸತ್ತಾ ಪರಿಯಾದಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ಸಬ್ಬಂ ಅಪರತ್ಥದೀಪನಂ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಇಮೇಹಿ ಪನ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ನ ಕೋಚಿ ಸತ್ತೋ ಅಪರಿಯಾದಿನ್ನೋ ಹೋತಿ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಪರತ್ಥದೀಪನಂ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ। **ತಮ್ಹಿ ತಮ್ಹೀ**ತಿ ಅಯಂ ಗತಿಜಾತಿವಸೇನ ಅನೇಕೇಸಂ ಸತ್ತನಿಕಾಯಾನಂ ಸಾಧಾರಣನಿದ್ದೇಸೋ। **ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ**ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ನಿಕಾಯೇ, ಸತ್ತಘಟಾಯಂ ಸತ್ತಸಮೂಹೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜಾತೀ**ತಿ ಜಾಯನವಸೇನ। ಇದಮೇತ್ಥ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। **ಸಞ್ಜಾತೀ**ತಿ ಸಞ್ಜಾಯನವಸೇನ। ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಓಕ್ಕನ್ತೀ**ತಿ ಓಕ್ಕಮನವಸೇನ। ಜಾಯನಟ್ಠೇನ ವಾ ಜಾತಿ, ಸಾ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ಸಞ್ಜಾಯನಟ್ಠೇನ ಸಞ್ಜಾತಿ, ಸಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ಓಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ ಓಕ್ಕನ್ತಿ, ಸಾ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ತೇ ಹಿ ಅಣ್ಡಕೋಸಂ ವತ್ಥಿಕೋಸಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮನ್ತಿ, ಓಕ್ಕಮನ್ತಾ ಪವಿಸನ್ತಾ ವಿಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತನಟ್ಠೇನ **ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ,** ಸಾ ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ತೇ ಹಿ ಪಾಕಟಾ ಏವ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ಅಯಂ ತಾವ ಸಮ್ಮುತಿಕಥಾ।

ಇದಾನಿ **ಖನ್ಧಾನಂ ಪಾತುಭಾವೋ, ಆಯತನಾನಂ ಪಟಿಲಾಭೋ**ತಿ ಪರಮತ್ಥಕಥಾ ಹೋತಿ। ಖನ್ಧಾ ಏವ ಹಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ನ ಸತ್ತಾ। ಏತ್ಥ **ಚ ಖನ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಏಕವೋಕಾರಭವೇ ಏಕಸ್ಸ, ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ಚತುನ್ನಂ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪಾತುಭಾವೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। **ಆಯತನಾನ**ನ್ತಿ ತತ್ರ ತತ್ರ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯತನವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಟಿಲಾಭೋ**ತಿ ಸನ್ತತಿಯಂ ಪಾತುಭಾವೋಯೇವ। ಪಾತುಭವನ್ತಾನೇವ ಹಿ ತಾನಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಜಾತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಜಾತಿ ನಾಮ ಕಥೀಯತಿ।

ಜರಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಜರಾ**ತಿ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। **ಜೀರಣತಾ**ತಿ ಆಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ। **ಖಣ್ಡಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಯೋ ತಯೋ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ಕಿಚ್ಚನಿದ್ದೇಸಾ, ಪಚ್ಛಿಮಾ ದ್ವೇ ಪಕತಿನಿದ್ದೇಸಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಜರಾತಿ ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಸಭಾವತೋ ದೀಪಿತಾ, ತೇನಸ್ಸಾ ಇದಂ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। ಜೀರಣತಾತಿ ಇಮಿನಾ ಆಕಾರತೋ, ತೇನಸ್ಸಾಯಂ ಆಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ। ಖಣ್ಡಿಚ್ಚನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ದನ್ತನಖಾನಂ ಖಣ್ಡಿತಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ। **ಪಾಲಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಕೇಸಲೋಮಾನಂ ಪಲಿತಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ। **ವಲಿತ್ತಚತಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಂಸಂ ಮಿಲಾಪೇತ್ವಾ ತಚೇ ವಲಿಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ ದೀಪಿತಾ। ತೇನಸ್ಸಾ ಇಮೇ ತಯೋ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ಕಿಚ್ಚನಿದ್ದೇಸಾ। ತೇಹಿ ಇಮೇಸಂ ವಿಕಾರಾನಂ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪಾಕಟೀಭೂತಾ ಪಾಕಟಜರಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಥೇವ ಹಿ ಉದಕಸ್ಸ ವಾ ವಾತಸ್ಸ ವಾ ಅಗ್ಗಿನೋ ವಾ ತಿಣರುಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಮ್ಭಗ್ಗಪಲಿಭಗ್ಗತಾಯ ವಾ ಝಾಮತಾಯ ವಾ ಗತಮಗ್ಗೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಸೋ ಗತಮಗ್ಗೋ ತಾನೇವ ಉದಕಾದೀನಿ, ಏವಮೇವ ಜರಾಯ ದನ್ತಾದೀಸು ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಗತಮಗ್ಗೋ ಪಾಕಟೋ ಚಕ್ಖುಂ ಉಮ್ಮೀಲೇತ್ವಾಪಿ ಗಯ್ಹತಿ, ನ ಚ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದೀನೇವ ಜರಾ। ನ ಹಿ ಜರಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಹೋತಿ।

ಆಯುನೋ ಸಂಹಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಾಕೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಪನ ಪದೇಹಿ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇಯೇವ ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಾಯ ಆಯುಕ್ಖಯಚಕ್ಖಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಕತಿಯಾ ದೀಪಿತಾ, ತೇನಸ್ಸಿಮೇ ದ್ವೇ ಪಕತಿನಿದ್ದೇಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಜರಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಆಯು ಹಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಜರಾ "ಆಯುನೋ ಸಂಹಾನೀ"ತಿ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ದಹರಕಾಲೇ ಸುಪ್ಪಸನ್ನಾನಿ ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ಸುಖೇನೇವ ಗಣ್ಹನಸಮತ್ಥಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಜರಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಪಕ್ಕಾನಿ ಆಲುಳಿತಾನಿ ಅವಿಸದಾನಿ ಓಳಾರಿಕಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ಗಹೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಾಕೋ"ತಿ ಫಲೂಪಚಾರೇನೇವ ವುತ್ತಾ।

ಸಾ ಪನೇಸಾ ಏವಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಜರಾ ಪಾಕಟಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾತಿ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದನ್ತಾದೀಸು ಖಣ್ಡಾದಿಭಾವದಸ್ಸನತೋ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಜರಾ **ಪಾಕಟಜರಾ** ನಾಮ। ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಜರಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ವಿಕಾರಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನತೋ **ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಜರಾ** ನಾಮ। ತತ್ರ ಯ್ವಾಯಂ ಖಣ್ಡಾದಿಭಾವೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ತಾದಿಸಾನಂ ದನ್ತಾದೀನಂ ವಣ್ಣೋಯೇವ।

ತಂ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಸ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇನ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ “ಇಮೇ ದನ್ತಾ ಜರಾಯ ಪಹಟಾ”ತಿ ಜರಂ ಜಾನಾತಿ, ಉದಕಟ್ಠಾನೇ ಬದ್ಧಾನಿ ಗೋಸಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಜಾನನಂ ವಿಯ। ಪುನ ಅಯಂ ಜರಾ ಸವೀಚಿ ಅವೀಚೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಮಣಿಕನಕರಜತಪವಾಳಚನ್ದಸೂರಿಯಾದೀನಂ ಮನ್ದದಸಕಾದೀಸು ಪಾಣೀನಂ ವಿಯ, ಪುಪ್ಫಫಲಪಲ್ಲವಾದೀಸು ಅಪಾಣೀನಂ ವಿಯ ಚ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಣ್ಣವಿಸೇಸಾದೀನಂ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಜರಾ **ಅವೀಚಿಜರಾ** ನಾಮ, ನಿರನ್ತರಜರಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಣ್ಣವಿಸೇಸಾದೀನಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಜರಾ **ಸವೀಚಿಜರಾ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಸವೀಚಿಜರಾ ಉಪಾದಿಣ್ಣಕಅನುಪಾದಿಣ್ಣಕವಸೇನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ದಹರಕುಮಾರಕಾನಞ್ಹಿ ಪಠಮಮೇವ ಖೀರದನ್ತಾ ನಾಮ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ, ನ ತೇ ಥಿರಾ। ತೇಸು ಪನ ಪತಿತೇಸು ಪುನ ದನ್ತಾ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತೇ ಪಠಮಮೇವ ಸೇತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಜರಾವಾತೇನ ಪಹಟಕಾಲೇ ಕಾಳಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕೇಸಾ ಪಠಮಮೇವ ತಮ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ, ತತೋ ಕಾಳಕಾ, ತತೋ ಸೇತಾ। ಛವಿ ಪನ ಸಲೋಹಿತಿಕಾ ಹೋತಿ। ವಡ್ಢನ್ತಾನಂ ವಡ್ಢನ್ತಾನಂ ಓದಾತಾನಂ ಓದಾತಭಾವೋ, ಕಾಳಕಾನಂ ಕಾಳಕಭಾವೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಜರಾವಾತೇನ ಪನ ಪಹಟಕಾಲೇ ವಲಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಸ್ಸಂ ವಪಿತಕಾಲೇ ಸೇತಂ ಹೋತಿ, ಪಚ್ಛಾ ನೀಲಂ। ಜರಾವಾತೇನ ಪನ ಪಹಟಕಾಲೇ ಪಣ್ಡುಕಂ ಹೋತಿ। ಅಮ್ಬಙ್ಕುರೇನಾಪಿ ದೀಪೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

ಮರಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಚುತೀ**ತಿ ಚವನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಏಕಚತುಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಮೇತಂ। **ಚವನತಾ**ತಿ ಭಾವವಚನೇನ ಲಕ್ಖಣನಿದಸ್ಸನಂ। **ಭೇದೋ**ತಿ ಚುತಿಖನ್ಧಾನಂ ಭಙ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿಪರಿದೀಪನಂ। **ಅನ್ತರಧಾನ**ನ್ತಿ ಘಟಸ್ಸ ವಿಯ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ಭಿನ್ನಾನಂ ಚುತಿಖನ್ಧಾನಂ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಠಾನಾಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ಮಚ್ಚು ಮರಣ**ನ್ತಿ ಮಚ್ಚುಸಙ್ಖಾತಂ ಮರಣಂ, ನ ಖಣಿಕಮರಣಂ। ಕಾಲೋ ನಾಮ ಅನ್ತಕೋ, ತಸ್ಸ ಕಿರಿಯಾತಿ **ಕಾಲಕಿರಿಯಾ**। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಮರಣಂ ದೀಪಿತಂ।

ಇದಾನಿ ಪರಮತ್ಥೇನ ದೀಪೇತುಂ **ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪರಮತ್ಥೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಾಯೇವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಸತ್ತೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಮರತಿ। ಖನ್ಧೇಸು ಪನ ಭಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಸತ್ತೋ ಮರತಿ, ಭಿನ್ನೇಸು ಮತೋತಿ ವೋಹಾರೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಚತುವೋಕಾರಪಞ್ಚವೋಕಾರವಸೇನ **ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ,** ಏಕವೋಕಾರವಸೇನ **ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ,** ಚತುವೋಕಾರವಸೇನ ವಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ, ಸೇಸದ್ವಯವಸೇನ ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಭವದ್ವಯೇಪಿ ರೂಪಕಾಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಳೇವರಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾದೀಸುಪಿ ಖನ್ಧಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೇವ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ನಿಕ್ಖಿಪತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ, ಮನುಸ್ಸಾದೀಸು ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪಕರಣತೋ ಮರಣಂ “ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸುಪಚ್ಛೇದೋತಿ ಇಮಿನಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸ್ಸೇವ ಮರಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸ್ಸ ಮರಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। “ಸಸ್ಸಂ ಮತಂ, ರುಕ್ಖೋ ಮತೋ”ತಿ ಇದಂ ಪನ ವೋಹಾರಮತ್ತಮೇವ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಏವರೂಪಾನಿ ವಚನಾನಿ ಸಸ್ಸಾದೀನಂ ಖಯವಯಭಾವಮೇವ ದೀಪೇನ್ತಿ।

ಅಪಿಚ ಇಮಾನಿ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ನಾಮ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಧಕಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತಾ ವಿಯ ಓತಾರಂ ಗವೇಸನ್ತಾನಿ ವಿಚರನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತೀಸು ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೇಸು ಓತಾರಾಪೇಕ್ಖೇಸು ವಿಚರನ್ತೇಸು ಏಕೋ ವದೇಯ್ಯ “ಅಹಂ ಅಸುಕಅರಞ್ಞಸ್ಸ ನಾಮ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಏತಂ ಆದಾಯ ತತ್ಥ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏತ್ಥ ಮಯ್ಹಂ ದುಕ್ಕರಂ ನತ್ಥೀ”ತಿ। ದುತಿಯೋ ವದೇಯ್ಯ “ಅಹಂ ತವ ಏತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗತಕಾಲೇ ಪೋಥೇತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏತ್ಥ ಮಯ್ಹಂ ದುಕ್ಕರಂ ನತ್ಥೀ”ತಿ। ತತಿಯೋ ವದೇಯ್ಯ “ತಯಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪೋಥೇತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲೇ ಕತೇ ತಿಣ್ಹೇನ ಅಸಿನಾ ಸೀಸಚ್ಛೇದನಂ ನಾಮ ಮಯ್ಹಂ ಭಾರೋ ಹೋತೂ”ತಿ ತೇ ಏವಂ ವತ್ವಾ ತಥಾ ಕರೇಯ್ಯುಂ। ತತ್ಥ ಪಠಮಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅರಞ್ಞವಣ್ಣಂ ಕಥೇತ್ವಾ ತಂ ಆದಾಯ ತತ್ಥ ಗತಕಾಲೋ ವಿಯ

ಸುಹಜ್ಜಞಾತಿಮಣ್ಡಲತೋ ನಿಕ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪನಂ ನಾಮ ಜಾತಿಯಾ ಕಿಚ್ಚಂ, ದುತಿಯಸ್ಸ ಪೋಥೇತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲಕರಣಂ ವಿಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧೇಸು ನಿಪತಿತ್ವಾ ಪರಾಧೀನಮಞ್ಚಪರಾಯಣಭಾವಕರಣಂ ಜರಾಯ ಕಿಚ್ಚಂ, ತತಿಯಸ್ಸ ತಿಣ್ಹೇನ ಅಸಿನಾ ಸೀಸಚ್ಛೇದನಂ ವಿಯ ಜೀವಿತಕ್ಖಯಪಾಪನಂ ಮರಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಜಾತಿದುಕ್ಖಂ ಸಾದೀನವಮಹಾಕನ್ತಾರಪ್ಪವೇಸೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಜರಾದುಕ್ಖಂ ತತ್ಥ ಅನ್ನಪಾನರಹಿತಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಂ ವಿಯ, ಮರಣದುಕ್ಖಂ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಇರಿಯಾಪಥಪವತ್ತನೇ ವಿಹತಪರಕ್ಕಮಸ್ಸ ವಾಳಾದೀಹಿ ಅನಯಬ್ಯಸನಾಪಾದನಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ।

ಸೋಕನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಯಸತೀತಿ ಬ್ಯಸನಂ, ಹಿತಸುಖಂ ಖಿಪತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಞಾತೀನಂ ಬ್ಯಸನಂ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಂ, ಚೋರರೋಗಭಯಾದೀಹಿ ಞಾತಿಕ್ಖಯೋ ಞಾತಿವಿನಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ **ಞಾತಿಬ್ಯಸನೇನ। ಫುಟ್ಠಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟಸ್ಸ ಅಭಿಭೂತಸ್ಸ, ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಭೋಗಾನಂ ಬ್ಯಸನಂ **ಭೋಗಬ್ಯಸನಂ,** ರಾಜಚೋರಾದಿವಸೇನ ಭೋಗಕ್ಖಯೋ ಭೋಗವಿನಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ರೋಗೋಯೇವ ಬ್ಯಸನಂ **ರೋಗಬ್ಯಸನಂ।** ರೋಗೋ ಹಿ ಆರೋಗ್ಯಂ ವಿಯಸತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಬ್ಯಸನಂ। ಸೀಲಸ್ಸ ಬ್ಯಸನಂ **ಸೀಲಬ್ಯಸನಂ।** ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ವಿನಾಸಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ದಿಟ್ಠಿ ಏವ ಬ್ಯಸನಂ **ದಿಟ್ಠಿಬ್ಯಸನಂ।** ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ ತಿಲಕ್ಖಣಬ್ಭಾಹತಾನಿ। ಪುರಿಮಾನಿ ಚ ತೀಣಿ ನೇವ ಕುಸಲಾನಿ ನ ಅಕುಸಲಾನಿ, ಸೀಲದಿಟ್ಠಿಬ್ಯಸನದ್ವಯಂ ಅಕುಸಲಂ।

ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೇನಾತಿ ಗಹಿತೇಸು ವಾ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಅಗ್ಗಹಿತೇಸು ವಾ ಮಿತ್ತಾಮಚ್ಚಬ್ಯಸನಾದೀಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ। **ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಮನುಬನ್ಧಸ್ಸ ಅಪರಿಮುಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೇನ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಸೋಕದುಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುನಾ। **ಸೋಕೋ**ತಿ ಸೋಚನಕವಸೇನ ಸೋಕೋ। ಇದಂ ತೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸೋಕಸ್ಸ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। **ಸೋಚನಾ**ತಿ ಸೋಚನಾಕಾರೋ। **ಸೋಚಿತತ್ತ**ನ್ತಿ ಸೋಚಿತಭಾವೋ। **ಅನ್ತೋಸೋಕೋ**ತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರಸೋಕೋ। ದುತಿಯಪದಂ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಡ್ಢಿತಂ। ಸೋ ಹಿ ಅಬ್ಭನ್ತರಂ ಸುಕ್ಖಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಪರಿಸುಕ್ಖಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ "ಅನ್ತೋಸೋಕೋ ಅನ್ತೋಪರಿಸೋಕೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಚೇತಸೋ ಪರಿಜ್ಝಾಯನಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಜ್ಝಾಯನಾಕಾರೋ। ಸೋಕೋ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಚಿತ್ತಂ ಝಾಪೇತಿ ದಹತಿ, "ಚಿತ್ತಂ ಮೇ ಝಾಮಂ, ನ ಮೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಟಿಭಾತೀ"ತಿ ವದಾಪೇತಿ। ದುಕ್ಖಿತೋ ಮನೋ ದುಮ್ಮನೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ದೋಮನಸ್ಸಂ।** ಅನುಪವಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಸೋಕೋವ ಸಲ್ಲನ್ತಿ **ಸೋಕಸಲ್ಲಂ।**

ಪರಿದೇವನಿದ್ದೇಸೇ "ಮಯ್ಹಂ ಧೀತಾ, ಮಯ್ಹಂ ಪುತ್ತೋ"ತಿ ಏವಂ ಆದಿಸ್ಸ ಆದಿಸ್ಸ ದೇವನ್ತಿ ರೋದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಆದೇವೋ।** ತಂ ತಂ ವಣ್ಣಂ ಪರಿಕಿತ್ತೇತ್ವಾ ಪರಿಕಿತ್ತೇತ್ವಾ ದೇವನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪರಿದೇವೋ।** ತತೋ ಪರಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಪದಾನಿ ಪುರಿಮದ್ವಯಸ್ಸೇವ ಆಕಾರಭಾವನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ವಾಚಾ**ತಿ ವಚನಂ। **ಪಲಾಪೋ**ತಿ ತುಚ್ಛಂ ನಿರತ್ಥಕವಚನಂ। ಉಪಡ್ಢಭಣಿತಅಞ್ಞಭಣಿತಾದಿವಸೇನ ವಿರೂಪೋ ಪಲಾಪೋತಿ **ವಿಪ್ಪಲಾಪೋ। ಲಾಲಪ್ಪೋ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲಪನಂ। ಲಾಲಪ್ಪನಾಕಾರೋ **ಲಾಲಪ್ಪನಾ।** ಲಾಲಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಲಾಲಪ್ಪಿತತ್ತಂ।**

ದುಕ್ಖನಿದ್ದೇಸೇ ಕಾಯನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ **ಕಾಯಿಕಂ।** ಅಮಧುರಟ್ಠೇನ **ಅಸಾತಂ।** ಕಾಯಿಕಪದೇನ ಚೇತಸಿಕಅಸಾತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಅಸಾತಪದೇನ ಕಾಯಿಕಸಾತಂ। ತದೇವ ದುಕ್ಖಯತೀತಿ **ದುಕ್ಖಂ,** ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ದುಕ್ಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಕ್ಖಮತ್ತಾ ವಾ ದುಕ್ಖಂ। **ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಜ**ನ್ತಿ ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸೇ ಜಾತಂ। **ಅಸಾತಂ ದುಕ್ಖಂ ವೇದಯಿತ**ನ್ತಿ ಅಸಾತಂ ವೇದಯಿತಂ ನ ಸಾತಂ, ದುಕ್ಖಂ ವೇದಯಿತಂ ನ ಸುಖಂ। ಪರತೋ ತೀಣಿ ಪದಾನಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಅಸಾತಾ ವೇದನಾ ನ ಸಾತಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ನ ಸುಖಾತಿ ಅಯಮೇವ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಕಾಯಿಕಂ ಅಸಾತಂ ದುಕ್ಖಂ ವೇದಯಿತಂ, ಯಾ ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಅಸಾತಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಏವಂ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ದೋಮನಸ್ಸನಿದ್ದೇಸೇ ದುಟ್ಠು ಮನೋತಿ ದುಮ್ಮನೋ, ಹೀನವೇದನತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಮನೋತಿ ದುಮ್ಮನೋ, ದುಮ್ಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ **ದೋಮನಸ್ಸಂ**। ಚಿತ್ತನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ **ಚೇತಸಿಕಂ**। **ಚೇತೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಮ್ಫಸ್ಸೇ ಜಾತಂ।

ಉಪಾಯಾಸನಿದ್ದೇಸೇ ಆಯಾಸನಟ್ಠೇನ **ಆಯಾಸೋ**। ಸಂಸೀದನವಿಸೀದನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಕಿಲಮಥಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಬಲವಆಯಾಸೋ **ಉಪಾಯಾಸೋ**। ಆಯಾಸಿತಭಾವೋ **ಆಯಾಸಿತತ್ತಂ**। ಉಪಾಯಾಸಿತಭಾವೋ **ಉಪಾಯಾಸಿತತ್ತಂ**।

ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸೇ **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ। **ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೇ ಅಸ್ಸ। **ಅನಿಟ್ಠಾ**ತಿ ಅಪರಿಯೇಸಿತಾ। ಪರಿಯೇಸಿತಾ ವಾ ಹೋನ್ತು ಅಪರಿಯೇಸಿತಾ ವಾ, ನಾಮಮೇವೇತಂ ಅಮನಾಪಾರಮ್ಮಣಾನಂ। ಮನಸ್ಮಿಂ ನ ಕಮನ್ತಿ ನ ಪವಿಸನ್ತೀತಿ **ಅಕನ್ತಾ**। ಮನಸ್ಮಿಂ ನ ಅಪ್ಪಿಯನ್ತಿ, ನ ವಾ ಮನಂ ವಡ್ಢೇನ್ತೀತಿ **ಅಮನಾಪಾ**। **ರೂಪಾ**ತಿಆದಿ ತೇಸಂ ಸಭಾವನಿದಸ್ಸನಂ। ಅನತ್ಥಂ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅನತ್ಥಕಾಮಾ**। ಅಹಿತಂ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಹಿತಕಾಮಾ**। ಅಫಾಸುಂ ದುಕ್ಖವಿಹಾರಂ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಫಾಸುಕಾಮಾ**। ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಖೇಮಂ ನಿಬ್ಭಯಂ ವಿವಟ್ಟಂ ನ ಕಾಮೇನ್ತಿ, ಸಭಯಂ ವಟ್ಟಮೇವ ನೇಸಂ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಯೋಗಕ್ಖೇಮಕಾಮಾ**। ಅಪಿಚ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ವುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಕಾಮನತೋ, ತೇಸಂಯೇವ ಹಾನಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅನತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಕಾಮನತೋ **ಅನತ್ಥಕಾಮಾ**। ಸದ್ಧಾದೀನಂಯೇವ ಉಪಾಯಭೂತಸ್ಸ ಹಿತಸ್ಸ ಅಕಾಮನತೋ, ಸದ್ಧಾಹಾನಿಆದೀನಂ ಉಪಾಯಭೂತಸ್ಸ ಅಹಿತಸ್ಸ ಚ ಕಾಮನತೋ **ಅಹಿತಕಾಮಾ**। ಫಾಸುವಿಹಾರಸ್ಸ ಅಕಾಮನತೋ, ಅಫಾಸುವಿಹಾರಸ್ಸ ಚ ಕಾಮನತೋ **ಅಫಾಸುಕಾಮಾ**। ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ನಿಬ್ಭಯಸ್ಸ ಅಕಾಮನತೋ, ಭಯಸ್ಸ ಚ ಕಾಮನತೋ **ಅಯೋಗಕ್ಖೇಮಕಾಮಾ**ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸಙ್ಗತೀತಿ ಗನ್ತ್ವಾ ಸಂಯೋಗೋ। **ಸಮಾಗಮೋ**ತಿ ಆಗತೇಹಿ ಸಂಯೋಗೋ। **ಸಮೋಧಾನ**ನ್ತಿ ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಸಹಭಾವೋ। **ಮಿಸ್ಸೀಭಾವೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚಾನಂ ಸಹಕರಣಂ। ಅಯಂ ಸತ್ತವಸೇನ ಯೋಜನಾ। ಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಪನ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸೋ ಪನ ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಅತ್ಥತೋ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕೇವಲಂ ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುತ್ತೋ।

ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮಾತಾ ವಾ**ತಿಆದಿ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥಕಾಮೇ ಸರೂಪೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಮಮಾಯತೀತಿ **ಮಾತಾ,** ಪಿಯಾಯತೀತಿ **ಪಿತಾ**। ಭಜತೀತಿ **ಭಾತಾ,** ತಥಾ **ಭಗಿನೀ**। ಮೇತ್ತಾಯನ್ತೀತಿ **ಮಿತ್ತಾ,** ಮಿನನ್ತಿ ವಾ ಸಬ್ಬಗುಯ್ಹೇಸು ಅನ್ತೋ ಪಕ್ಖಿಪನ್ತೀತಿ ಮಿತ್ತಾ। ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸು ಸಹಭಾವಟ್ಠೇನ ಅಮಾ ಹೋನ್ತೀತಿ **ಅಮಚ್ಚಾ**। "ಅಯಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೋ"ತಿ ಏವಂ ಜಾನನ್ತಿ, ಞಾಯನ್ತೀತಿ ವಾ **ಞಾತೀ**। ಲೋಹಿತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಾತಿ **ಸಾಲೋಹಿತಾ**। ಪಿತುಪಕ್ಖಿಕಾ ಞಾತೀ, ಮಾತುಪಕ್ಖಿಕಾ ಸಾಲೋಹಿತಾ। ಮಾತಾಪಿತುಪಕ್ಖಿಕಾ ವಾ ಞಾತೀ, ಸಸ್ಸುಸಸುರಪಕ್ಖಿಕಾ ಸಾಲೋಹಿತಾ। ಅಯಮ್ಪಿ ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಅತ್ಥತೋ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕೇವಲಂ ಪಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಇದಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ। ಸಚ್ಚಾನಂ ಪನ ತಥಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗವಚನೇಹಿ ಅಪ್ಪಿಯಪಿಯವತ್ಥೂನಿಯೇವ ವಿಸೇಸಿತಾನೀತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತೀತಿ।

ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭನಿದ್ದೇಸೇ **ಜಾತಿಧಮ್ಮಾ**ನನ್ತಿ ಜಾತಿಸಭಾವಾನಂ ಜಾತಿಪಕತಿಕಾನಂ। **ಇಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಅಹೋ ವತಾ**ತಿ ಪತ್ಥನಾ। **ಅಸ್ಸಾಮಾ**ತಿ ಭವೇಯ್ಯಾಮ। **ನ ಖೋ ಪನೇತಂ ಇಚ್ಛಾಯ ಪತ್ತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಯಂ ಏತಂ "ಅಹೋ ವತ ಮಯಂ ನ ಜಾತಿಧಮ್ಮಾ ಅಸ್ಸಾಮ, ನ ಚ ವತ ನೋ ಜಾತಿ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಪಹೀನಸಮುದಯೇಸು ಸಾಧೂಸು ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಅಜಾತಿಧಮ್ಮತ್ತಂ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೇಸು ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಜಾತಿಯಾ ಅನಾಗಮನಂ ಇಚ್ಛಿತಂ, ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ವಿನಾ ಅಪ್ಪತ್ತಬ್ಬತೋ, ಅನಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಚ ಭಾವನಾಯ ಪತ್ತಬ್ಬತೋ ನ ಇಚ್ಛಾಯ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಇದಮ್ಪೀ**ತಿ ಏತಮ್ಪಿ। ಉಪರಿ ಸೇಸಾನಿ ಉಪಾದಾಯ **ಅಪಿಸದ್ದೋ**।

ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ **ಸೇಯ್ಯಥಿದನ್ತಿ** ನಿಪಾತೋ, ತಸ್ಸ ತೇ ಕತಮೇ ಇತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ರೂಪಮೇವ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋತಿ **ರೂಪುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ**। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಮುದಯಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೪. ಸಮುದಯಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೇ **ಯಾಯಂ ತಣ್ಹಾತಿ** ಯಾ ಅಯಂ ತಣ್ಹಾ। **ಪೋನೋಭವಿಕಾತಿ** ಪುನಬ್ಭವಕರಣಂ ಪುನೋಭವೋ, ಪುನೋಭವೋ ಸೀಲಮಸ್ಸಾತಿ ಪೋನೋಭವಿಕಾ। ಅಪಿಚ ಪುನಬ್ಭವಂ ದೇತಿ, ಪುನಬ್ಭವಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ **ಪೋನೋಭವಿಕಾ**। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಪುನಬ್ಭವಸ್ಸ ದಾಯಿಕಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅದಾಯಿಕಾಪಿ, ಪುನಬ್ಭವಾಯ ಸಂವತ್ತನಿಕಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅಸಂವತ್ತನಿಕಾಪಿ, ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಮತ್ತಾಪಿ। ಸಾ ತಿಪ್ಪಕಾರಾಪಿ ಪೋನೋಭವಿಕಾತಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ। ಪೋನಬ್ಭವಿಕಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋಯೇವತ್ಥೋ। ಅಭಿನನ್ದನಸಙ್ಖಾತೇನ ನನ್ದಿರಾಗೇನ ಸಹ ಗತಾತಿ **ನನ್ದಿರಾಗಸಹಗತಾ**। ನನ್ದಿರಾಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತಮೇವ ಗತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತತ್ರ ತತ್ರಾಭಿನನ್ದಿನೀತಿ** ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಅತ್ತಭಾವೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ತತ್ರ ತತ್ರ ಅಭಿನನ್ದಿನೀ। ರೂಪಾದೀಸು ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ತತ್ರ ತತ್ರಾಭಿನನ್ದಿನೀ, ರೂಪಾಭಿನನ್ದಿನೀ ಸದ್ದಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಮ್ಮಾಭಿನನ್ದಿನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ರ ತತ್ರಾಭಿನನ್ದೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತತ್ರ ತತ್ರ ಅಭಿನನ್ದಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೇಯ್ಯಥಿದನ್ತಿ** ನಿಪಾತೋ, ತಸ್ಸ ಸಾ ಕತಮಾ ಇತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಮತಣ್ಹಾತಿ** ಕಾಮೇ ತಣ್ಹಾ, ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕರಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಭವತಣ್ಹಾತಿ** ಭವೇ ತಣ್ಹಾ। ಭವಪತ್ಥನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ರೂಪಾರೂಪಭವರಾಗಸ್ಸ ಚ ಝಾನನಿಕನ್ತಿಯಾ ಚ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ವಿಭವತಣ್ಹಾತಿ** ವಿಭವೇ ತಣ್ಹಾ। ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತರಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ।

ಇದಾನಿ ತಸ್ಸಾ ತಣ್ಹಾಯ ವತ್ಥುಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಾ ಖೋ ಪನೇಸಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಜಾಯತಿ। **ನಿವಿಸತೀತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಕತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನಿವಿಸಮಾನಾ ಕತ್ಥ ನಿವಿಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪನ್ತಿ** ಯಂ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಪಿಯಸಭಾವಞ್ಚೇವ ಮಧುರಸಭಾವಞ್ಚ। **ಚಕ್ಖು ಲೋಕೇತಿ**ಆದೀಸು ಲೋಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖುಆದೀಸು ಮಮತ್ತೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಾ ಸತ್ತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಅತ್ತನೋ ಚಕ್ಖುಂ ಆದಾಸಾದೀಸು ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣಾನುಸಾರೇನ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಂ ಪಞ್ಚಪಸಾದಂ ಸುವಣ್ಣವಿಮಾನೇ ಉಗ್ಘಾಟಿತಮಣಿಸೀಹಪಞ್ಜರಂ ವಿಯ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಸೋತಂ ರಜತಪನಾಳಿಕಂ ವಿಯ ಪಾಮಙ್ಗಸುತ್ತಕಂ ವಿಯ ಚ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ತುಙ್ಗನಾಸಾತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರಂ ಘಾನಂ ವಟ್ಟೇತ್ವಾ ಠಪಿತಹರಿತಾಲವಟ್ಟಿಂ ವಿಯ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಜಿವ್ಹಂ ರತ್ತಕಮ್ಬಲಪಟಲಂ ವಿಯ ಮುದುಸಿನಿದ್ಧಮಧುರರಸದಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಕಾಯಂ ಸಾಲಲಟ್ಠಿಂ ವಿಯ ಸುವಣ್ಣತೋರಣಂ ವಿಯ ಚ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಮನಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಮನೇನ ಅಸದಿಸಂ ಉಳಾರಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ರೂಪಂ ಸುವಣ್ಣಕಣಿಕಾರಪುಪ್ಫಾದಿವಣ್ಣಂ ವಿಯ, ಸದ್ದಂ ಮತ್ತಕರವೀಕಕೋಕಿಲಮನ್ದಧಮಿತಮಣಿವಂಸನಿಗ್ಘೋಸಂ ವಿಯ, ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾನಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ "ಕಸ್ಸಞ್ಞಸ್ಸ ಏವರೂಪಾನಿ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಏವಂ ಮಞ್ಞಮಾನಾನಂ ತಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಿಯರೂಪಾನಿ ಚೇವ ಸಾತರೂಪಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥ ನೇಸಂ ತತ್ಥ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ , ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ನಿವಿಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ಥೇರೋ "ಚಕ್ಖು ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾತಿ** ಯದಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದಾ ಏತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಮುದಯಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿರೋಧಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೫.

ನಿರೋಧಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೇ **ಯೋ ತಸ್ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ "ಯೋ ತಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಯಸ್ಮಾ ಸಮುದಯನಿರೋಧೇನೇವ ದುಕ್ಖಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ। ಯಥಾಹ -

"ಯಥಾಪಿ ಮೂಲೇ ಅನುಪದ್ದವೇ ದಳ್ಹೇ, ಛಿನ್ನೋಪಿ ರುಕ್ಖೋ ಪುನರೇವ ರೂಹತಿ।
ಏವಮ್ಪಿ ತಣ್ಹಾನುಸಯೇ ಅನೂಹತೇ, ನಿಬ್ಬತ್ತತೀ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪುನಪ್ಪುನ"ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೩೮)।

ತಸ್ಮಾ ತಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸಮುದಯನಿರೋಧೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ ಏವಮಾಹ। ಸೀಹಸಮಾನವುತ್ತಿನೋ ಹಿ ತಥಾಗತಾ, ತೇ ದುಕ್ಖಂ ನಿರೋಧೇನ್ತಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತಾ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಫಲೇ। ಸುವಾನವುತ್ತಿನೋ ಪನ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ , ತೇ ದುಕ್ಖಂ ನಿರೋಧೇನ್ತಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತಾ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೇನ ಚೇವ ತಸ್ಸೇವ ಚ ದೇಸನಾಯ ಫಲೇ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಹೇತುಮ್ಹೀತಿ। ಸೀಹಸಮಾನವುತ್ತಿತಾಯ ಸತ್ಥಾ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ "ಯೋ ತಸ್ಸಾಯೇವಾ"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿಪಿ ಸತ್ಥಾರಾ ವುತ್ತಕ್ಕಮೇನೇವಾಹ।

ತತ್ಥ **ತಸ್ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾಯಾ**ತಿ ಯಾ ಸಾ ತಣ್ಹಾ "ಪೋನೋಭವಿಕಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿವಸೇನ ವಿಭತ್ತಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿನಿವೇಸನವಸೇನ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಕಾಸಿತಾ, ತಸ್ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾಯ। **ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧೋ**ತಿ ವಿರಾಗೋ ವುಚ್ಚತಿ ಮಗ್ಗೋ, "ವಿರಾಗಾ ವಿಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨; ಮಹಾವ॰ ೨೩) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ವಿರಾಗೇನ ನಿರೋಧೋ ವಿರಾಗನಿರೋಧೋ, ಅನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತತೋ ಅಸೇಸೋ ವಿರಾಗನಿರೋಧೋ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧೋ। ಅಥ ವಾ ವಿರಾಗೋತಿ ಹಿ ಪಹಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸೇಸೋ ವಿರಾಗೋ ಅಸೇಸೋ ನಿರೋಧೋತಿ ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಪನೇತಾನಿ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧೋತಿಆದೀನಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಾನಿ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಹಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ಆಗಮ್ಮ ತಣ್ಹಾ ಅಸೇಸಾ ವಿರಜ್ಜತಿ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ "ತಸ್ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾಯ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಆಗಮ್ಮ ತಣ್ಹಾ ಚಜೀಯತಿ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜೀಯತಿ ಮುಚ್ಚತಿ ನ ಅಲ್ಲೀಯತಿ, ಕಾಮಗುಣಾಲಯೇಸು ಚೇತ್ಥ ಏಕೋಪಿ ಆಲಯೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ **ಚಾಗೋ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಮುತ್ತಿ ಅನಾಲಯೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕಮೇವ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ನಾಮಾನಿ ಪನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಾನಂ ನಾಮಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಅನೇಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅಸೇಸವಿರಾಗೋ ಅಸೇಸನಿರೋಧೋ ಚಾಗೋ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಮುತ್ತಿ ಅನಾಲಯೋ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋ ತಣ್ಹಾಕ್ಖಯೋ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ಅನಾಯೂಹನಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅನುಪಪತ್ತಿ ಅಗತಿ ಅಜಾತಂ ಅಜರಂ ಅಬ್ಯಾಧಿ ಅಮತಂ ಅಸೋಕಂ ಅಪರಿದೇವಂ ಅನುಪಾಯಾಸಂ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠನ್ತಿಆದೀನಿ।

ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗೇನ ಛಿನ್ನಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಾಯಪಿ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಯೇಸು ವತ್ಥೂಸು ತಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ತತ್ಥೇವ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಾ ಖೋ ಪನೇಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪುರಿಸೋ ಖೇತ್ತೇ ಜಾತಂ ತಿತ್ತಕಾಲಾಬುವಲ್ಲಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಗ್ಗತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮೂಲಂ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಸಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮಿಲಾಯಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ತತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಖೇತ್ತೇ ತಿತ್ತಕಾಲಾಬು ನಿರುದ್ಧಾ ಪಹೀನಾತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ಖೇತ್ತೇ ತಿತ್ತಕಾಲಾಬು ವಿಯ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ತಣ್ಹಾ। ಸಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಮೂಲಚ್ಛಿನ್ನಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಗತಾ ಪನ ತೇಸು ವತ್ಥೂಸು ಖೇತ್ತೇ ತಿತ್ತಕಾಲಾಬು ವಿಯ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಥಾ ಚ ಅಟವಿತೋ ಚೋರೇ ಆನೇತ್ವಾ ನಗರಸ್ಸ ದಕ್ಖಿಣದ್ವಾರೇ ಘಾತೇಯ್ಯುಂ, ತತೋ ಅಟವಿಯಂ ಚೋರಾ ಮತಾತಿ ವಾ ಮಾರಿತಾತಿ ವಾ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ, ಏವಮೇವ ಅಟವಿಯಂ ಚೋರಾ ವಿಯ ಯಾ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ತಣ್ಹಾ, ಸಾ ದಕ್ಖಿಣದ್ವಾರೇ ಚೋರಾ ವಿಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನೇ ನಿರುದ್ಧಾ। ಏವಂ ನಿರುದ್ಧಾ ಪನ ತೇಸು ವತ್ಥೂಸು ಅಟವಿಯಂ ಚೋರಾ ವಿಯ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತೇನಸ್ಸಾ ತತ್ಥೇವ ನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಚಕ್ಖು ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಪಹೀಯಮಾನಾ ಪಹೀಯತೀ"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಥ ವಾ ತಣ್ಹುಪ್ಪಾದವತ್ಥುಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ ಪರಿಞ್ಞಾತವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಪುನ

ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಸೇನ ತಣ್ಹುಪ್ಪಾದವತ್ಥುಸ್ಮಿಂಯೇವ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಪಹೀಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ, ನಿವಿಸನಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ।

ನಿರೋಧಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಯಮೇವಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಗ್ಗಪಟಿಕ್ಖೇಪನತ್ಥಂ ನಿಯಮನಂ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೦೫)। **ಅರಿಯೋ**ತಿ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ, ಅರಿಯಭಾವಕರತ್ತಾ, ಅರಿಯಫಲಪಟಿಲಾಭಕರತ್ತಾ ಚ ಅರಿಯೋ। ಅಟ್ಠ ಅಙ್ಗಾನಿ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ**। ಸ್ವಾಯಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಾ ವಿಯ ಸೇನಾ, ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ವಿಯ ತೂರಿಯಂ ಅಙ್ಗಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಅಙ್ಗವಿನಿಮುತ್ತೋ ನತ್ಥಿ।

ಇದಾನಿ ಅಙ್ಗಮತ್ತಮೇವ ಮಗ್ಗೋ ಅಙ್ಗವಿನಿಮುತ್ತೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾ ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ**। ಸಮ್ಮಾ ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣಾ **ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ**। ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ**। ಸಮ್ಮಾ ವೋದಾಪನಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ**। ಸಮ್ಮಾ ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ**। ಸಮ್ಮಾ ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಾ **ಸಮ್ಮಾಸತಿ**। ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಾನಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ**। ತೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ತಾವ ಅಞ್ಞೇಹಿಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚನೀಕಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ, ನಿರೋಧಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಸ್ಸತಿ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಮೋಹವಿಧಮನವಸೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋಪಿ ತಥೇವ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಿ ಚ ಪಜಹನ್ತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಿ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನೇತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಾ ಅಭಿನಿರೋಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಸಮ್ಮಾ ವೋದಾಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಸಮ್ಮಾ ಉಪಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾದಹತಿ।

ಅಪಿಚೇಸಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಕ್ಖಣಾ ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ। ಕಿಚ್ಚತೋ ಪನ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ । ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಕ್ಖಣಾ ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ। ತೇಸು ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಕಿಚ್ಚತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿಆದೀನಿ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಯೋ ತಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಿರತಿಯೋಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಚೇತನಾಯೋಪಿ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ವಿರತಿಯೋಯೇವ। ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾಸತೀತಿ ಇದಮ್ಪಿ ದ್ವಯಂ ಕಿಚ್ಚತೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸತಿಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಪಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಯೇವ।

ಇತಿ ಇಮೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಭಗವತಾ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಬಹೂಪಕಾರತ್ತಾ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ದೇಸಿತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತೋ ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬, ೨೦, ೨೯) ಚ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಏತಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ ಕಿಲೇಸಚೋರೇ ಘಾತೇನ್ತೋ ಖೇಮೇನ ಯೋಗಾವಚರೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ದೇಸಿತಾ।

ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪನ ತಸ್ಸಾ ಬಹೂಪಕಾರೋ। ತಸ್ಮಾ ತದನನ್ತರಂ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಹೇರಞ್ಞಿಕೋ ಹತ್ಥೇನ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಚಕ್ಖುನಾ ಕಹಾಪಣಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ "ಅಯಂ ಕೂಟೋ ಅಯಂ ಛೇಕೋ"ತಿ ಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ಯೋಗಾವಚರೋಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಓಲೋಕಯಮಾನೋ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಇಮೇ ರೂಪಾವಚರಾದಯೋ"ತಿ ಜಾನಾತಿ। ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಪುರಿಸೇನ ಕೋಟಿಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ

ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ದಿನ್ನಂ ಮಹಾರುಕ್ಖಂ ತಚ್ಛಕೋ ವಾಸಿಯಾ ತಚ್ಛೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ, ಏವಂ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ದಿನ್ನಧಮ್ಮೇ ಯೋಗಾವಚರೋ ಪಞ್ಞಾಯ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಇಮೇ ರೂಪಾವಚರಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾನನ್ತರಂ ವುತ್ತೋ।

ಸ್ವಾಯಂ ಯಥಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಏವಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಯಪಿ ಉಪಕಾರಕೋ। ಯಥಾಹ - "ಪುಬ್ಬೇ ಖೋ, ಗಹಪತಿ, ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾಚಂ ಭಿನ್ದತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩)। ತಸ್ಮಾ ತದನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ವುತ್ತಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ "ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಕರಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಪಠಮಂ ವಾಚಾಯ ಸಂವಿದಹಿತ್ವಾ ಲೋಕೇ ಕಮ್ಮನ್ತೇ ಪಯೋಜೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಾಚಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಕಾರಿಕಾತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ವುತ್ತೋ।

ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪನ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ, ತಿವಿಧಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ಪಹಾಯ ಉಭಯಂ ಸುಚರಿತಂ ಪೂರೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಯಸ್ಮಾ ಆಜೀವಟ್ಠಮಕಸೀಲಂ ಪೂರತಿ, ನ ಇತರಸ್ಸ , ತಸ್ಮಾ ತದುಭಯಾನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ವುತ್ತೋ।

ಏವಂ ವಿಸುದ್ಧಾಜೀವೇನ ಪನ "ಪರಿಸುದ್ಧೋ ಮೇ ಆಜೀವೋ"ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಪರಿತೋಸಂ ಕತ್ವಾ ಸುತ್ತಪ್ಪಮತ್ತೇನ ವಿಹರಿತುಂ ನ ಯುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಸಬ್ಬಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಇದಂ ವೀರಿಯಮಾರಭಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ವುತ್ತೋ।

ತತೋ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೇನಾಪಿ ಕಾಯಾದೀಸು ಚತೂಸು ವತ್ಥೂಸು ಸತಿ ಸೂಪಟ್ಠಿತಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ವುತ್ತಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏವಂ ಸೂಪಟ್ಠಿತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ನೇಸಿತ್ವಾ ಪಹೋತಿ ಏಕತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಾತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾಸತಿಅನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸೇ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ವಟ್ಟಂ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ವಿವಟ್ಟಂ। ತೇಸು ಭಿಕ್ಖುನೋ ವಟ್ಟೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತಿ, ವಿವಟ್ಟೇ ನತ್ಥಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ। ಪುರಿಮಾನಿ ಹಿ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಂ, ತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯೋ"ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಚ, "ಕತಮೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ? ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಚ ಆಚರಿಯಸನ್ತಿಕೇ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ವಾಚಾಯ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ಇತರೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ಸಚ್ಚೇಸು "ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ಇಟ್ಠಂ ಕನ್ತಂ ಮನಾಪಂ, ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಇಟ್ಠಂ ಕನ್ತಂ ಮನಾಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಸವನೇನೇವ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ಸೋ ಏವಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಏಕಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ। ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ...ಪೇ॰... ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ।

ಏವಮಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ದ್ವೀಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾಸವನಧಾರಣಸಮ್ಮಸನಪಟಿವೇಧೋ ಹೋತಿ, ದ್ವೀಸು ಸವನಪಟಿವೇಧೋಯೇವ। ಅಪರಭಾಗೇ ತೀಸು ಕಿಚ್ಚತೋ ಪಟಿವೇಧೋ ಹೋತಿ ನಿರೋಧೇ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿವೇಧೋ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ಸವನಧಾರಣಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ ಲೋಕಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರಂ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಪನ ಪತ್ತಸಚ್ಚಸ್ಸ ಹೋತಿ, ಅಯಞ್ಚ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೋ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಇಧ ನ ವುತ್ತಾ। ಇಮಸ್ಸ ಚ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪರಿಗ್ಗಹತೋ "ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾಮಿ,

ಸಮುದಯಂ ಪಜಹಾಮಿ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋಮಿ, ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಮೀ"ತಿ ಆಭೋಗಸಮನ್ನಾಹಾರಮನಸಿಕಾರಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ನತ್ಥಿ, ಪರಿಗ್ಗಹತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹೋತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾತಮೇವ ಹೋತಿ...ಪೇ॰... ಮಗ್ಗೋ ಭಾವಿತೋವ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರಾನಿ, ದ್ವೇ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ದುದ್ದಸಾನಿ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಾಕಟಂ, ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಪ್ಪಹಾರಾದೀಸು "ಅಹೋ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಮ್ಪಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಖಾದಿತುಕಾಮತಾಭುಞ್ಜಿತುಕಾಮತಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಾಕಟಂ। ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧತೋ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಗಮ್ಭೀರಂ। ಇತಿ ತಾನಿ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರಾನಿ। ಇತರೇಸಂ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ಪಯೋಗೋ ಭವಗ್ಗಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಹತ್ಥಪಸಾರಣಂ ವಿಯ, ಅವೀಚಿಫುಸನತ್ಥಂ ಪಾದಪಸಾರಣಂ ವಿಯ, ಸತಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ವಾಲಸ್ಸ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಪಟಿಪಾದನಂ ವಿಯ ಚ ಹೋತಿ। ಇತಿ ತಾನಿ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ದುದ್ದಸಾನಿ। ಏವಂ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರೇಸು ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ಚ ದುದ್ದಸೇಸು ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಉಗ್ಗಹಾದಿವಸೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಇದಂ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿವೇಧಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಮೇವ ತಂ ಞಾಣಂ ಹೋತಿ।

ಅಪರೇ ಪನಾಹು - ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಸಚ್ಚೇಸು ಞಾಣಂ ಸುತಮಯಞಾಣಂ ವವತ್ಥಾನಞಾಣಂ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ ಅಭಿಸಮಯಞಾಣನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸುತಮಯಞಾಣಂ? ಸಂಖಿತ್ತೇನ ವಾ ವಿತ್ಥಾರೇನ ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸುತ್ವಾ ಜಾನಾತಿ "ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಅಯಂ ಸಮುದಯೋ, ಅಯಂ ನಿರೋಧೋ, ಅಯಂ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ। ಇದಂ **ಸುತಮಯಞಾಣಂ**। ಕತಮಂ ವವತ್ಥಾನಞಾಣಂ? ಸೋ ಸುತಾನಂ ಅತ್ಥಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮತೋ ಚ ಲಕ್ಖಣತೋ ಚ, "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಇಮಸ್ಸ ಸಚ್ಚಸ್ಸ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕರೋತಿ। ಇದಂ **ವವತ್ಥಾನಞಾಣಂ**। ಕತಮಂ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ? ಸೋ ಏವಂ ಯಥಾನುಪುಬ್ಬಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಅಥ ದುಕ್ಖಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಾವ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಇದಂ **ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ**। ಕತಮಂ ಅಭಿಸಮಯಞಾಣಂ? ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏಕೇನ ಞಾಣೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಅಭಿಸಮೇತಿ "ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ, ಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೇನ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯೇನ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತೀ"ತಿ। ಇದಂ **ಅಭಿಸಮಯಞಾಣನ್ತಿ**।

ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಿದ್ದೇಸೇ ಕಾಮತೋ ನಿಸ್ಸಟೋತಿ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ಬ್ಯಾಪಾದತೋ ನಿಸ್ಸಟೋತಿ **ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ವಿಹಿಂಸಾಯ ನಿಸ್ಸಟೋತಿ **ಅವಿಹಿಂಸಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ತತ್ಥ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತಂ ಪದಚ್ಛೇದಂ ಕರೋನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸ, ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಸ್ಸ। ತಥಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಅಬ್ಯಾಪಾದಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಾ ಕಾಮಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಾನಂ ಪಚ್ಚನೀಕಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಯೋಗಾವಚರೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತನತ್ಥಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ವಾ ಸಮ್ಮಸತಿ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ। ಅಥಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತಂ ಪದಚ್ಛೇದಂ ಕರೋನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತಂ ಪದಚ್ಛೇದಂ ಕರೋನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸಪಿ ಪದಘಾತನತ್ಥಂ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಂ, ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತನತ್ಥಂ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಂ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಅಥಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಪನ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಭತ್ತೇಸು ಅಟ್ಠತಿಂಸಾರಮ್ಮಣೇಸು ಏಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಅಪಚ್ಚನೀಕಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏಕನ್ತತೋ ಪನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ತಾವ ಅಸುಭೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಮೇವ ಪಚ್ಚನೀಕಂ, ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಮೇತ್ತಾಯ ತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಾನಿ, ವಿಹಿಂಸಆವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಕರುಣಾಯ ತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಸುಭಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಝಾನಂ

ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಮೇತ್ತಾಯ ಪನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ, ಕರುಣಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅವಿಹಿಂಸಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಮೇತೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಝಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತೀನಂ ನಾನತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಪದಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಾಧನವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪೂರಯಮಾನೋ ಏಕೋವ ಕುಸಲಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ನಾಮ।

ಸಮ್ಮಾವಾಚಾನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಮುಸಾವಾದಾ ವಿರಮತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ಅಞ್ಞೇನ ಪಿಸುಣಾವಾಚಾದೀಹಿ, ತಸ್ಮಾ ಚತಸ್ಸೋಪೇತಾ ವೇರಮಣಿಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಚತುಬ್ಬಿಧಾಯ ಅಕುಸಲದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಾಯ ಪದಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಾಧನವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಏಕಾವ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಸಙ್ಖಾತಾ ಕುಸಲವೇರಮಣಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ನಾಮ।

ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವಿರಮತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ, ಅಞ್ಞೇನ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರಾ, ತಸ್ಮಾ ತಿಸ್ಸೋಪೇತಾ ವೇರಮಣಿಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಿವಿಧಾಯ ಅಕುಸಲದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಾಯ ಪದಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಾಧನವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಏಕಾವ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಸಙ್ಖಾತಾ ಕುಸಲವೇರಮಣಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ನಾಮ।

ಸಮ್ಮಾಆಜೀವನಿದ್ದೇಸೇ **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ। **ಅರಿಯಸಾವಕೋ**ತಿ ಅರಿಯಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಾವಕೋ। **ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಂ ಪಹಾಯಾ**ತಿ ಪಾಪಕಂ ಆಜೀವಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ। **ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೇನಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಪ್ಪಸತ್ಥೇನ ಕುಸಲಆಜೀವೇನ। **ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇತೀ**ತಿ ಜೀವಿತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಪವತ್ತೇತಿ। ಇಧಾಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಕಾಯದ್ವಾರವೀತಿಕ್ಕಮಾ ವಿರಮತಿ, ಅಞ್ಞೇನೇವ ವಚೀದ್ವಾರವೀತಿಕ್ಕಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಕ್ಖಣೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಸತ್ತನ್ನಂ ಕಮ್ಮಪಥಾನಂ ವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಾಯ ಪದಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಾಧನವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಏಕಾವ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಸಙ್ಖಾತಾ ಕುಸಲವೇರಮಣಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ನಾಮ।

ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮನಿದ್ದೇಸೇ **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಪಟಿಪನ್ನಕೋ ಭಿಕ್ಖು। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ। **ಪಾಪಕಾನ**ನ್ತಿ ಲಾಮಕಾನಂ। **ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಅನುಪ್ಪಾದಾಯಾ**ತಿ ನ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ। **ಛನ್ದಂ ಜನೇತೀ**ತಿ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। **ವಾಯಮತೀ**ತಿ ಪಯೋಗಂ ಜನೇತಿ ಪರಕ್ಕಮಂ ಕರೋತಿ। **ವೀರಿಯಂ ಆರಭತೀ**ತಿ ಕಾಯಿಕಂ ಚೇತಸಿಕಂ ವೀರಿಯಂ ಕರೋತಿ। **ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತೀ**ತಿ ತೇನೇವ ಸಹಜಾತವೀರಿಯೇನ ಚಿತ್ತಂ ಉಕ್ಖಿಪತಿ। **ಪದಹತೀ**ತಿ ಪಧಾನವೀರಿಯಂ ಕರೋತಿ। ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪನೇತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಪದಾನಿ ಆಸೇವನಾಭಾವನಾಬಹುಲೀಕಮ್ಮಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯಾಹಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಉಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ ಅವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪನ್ನಾನಂ। **ಪಹಾನಾಯಾ**ತಿ ಪಜಹನತ್ಥಾಯ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಉಪ್ಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ। **ಉಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ

ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ। **ಠಿತಿಯಾತಿ** ಠಿತತ್ಥಾಯ। **ಅಸಮ್ಮೋಸಾಯಾತಿ** ಅನಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯಾತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭಾವಾಯ। **ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾತಿ** ವಿಪುಲಭಾವಾಯ। **ಭಾವನಾಯಾತಿ** ವಡ್ಢಿಯಾ। **ಪಾರಿಪೂರಿಯಾತಿ** ಪರಿಪೂರಣತ್ಥಾಯ।

ಏತೇ ಪನ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸಙ್ಖಾತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಲೋಕಿಯಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಲೋಕುತ್ತರಾ। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಮೇವ ವೀರಿಯಂ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಾ ಕಸ್ಸಪಸಂಯುತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ -

> "ಚತ್ತಾರೋಮೇ , ಆವುಸೋ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ? ಇಧಾವುಸೋ, ಭಿಕ್ಖು 'ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಆತಪ್ಪಂ ಕರೋತಿ, 'ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪಹೀಯಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಆತಪ್ಪಂ ಕರೋತಿ, 'ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಆತಪ್ಪಂ ಕರೋತಿ, 'ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಆತಪ್ಪಂ ಕರೋತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೪೫)।

ತತ್ಥ ಚ **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾತಿ** ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ವಾ ಅನನುಭೂತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಏತೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಪಹೀಯಮಾನಾಪಿ ಏತೇಯೇವ ಪಹೀಯನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ವತ್ತಗನ್ಥಧುತಙ್ಗಸಮಾಧಿವಿಪಸ್ಸನಾನವಕಮ್ಮಭವಾನಂ ಅಞ್ಞತರವಸೇನ ಕಿಲೇಸಾ ನ ಸಮುದಾಚರನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ವತ್ತಸಮ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಅಸೀತಿ ಖನ್ಧಕವತ್ತಾನಿ ಚುದ್ದಸ ಮಹಾವತ್ತಾನಿ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಬೋಧಿಯಙ್ಗಣಪಾನೀಯಮಾಳಕಉಪೋಸಥಾಗಾರಆಗನ್ತುಕಗಮಿಕವತ್ತಾನಿ ಚ ಕರೋನ್ತಸ್ಸೇವ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ವತ್ತಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಭಿನ್ನವತ್ತಸ್ಸ ಚರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗಞ್ಚ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಗನ್ಥಯುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಏಕಮ್ಪಿ ನಿಕಾಯಂ ಗಣ್ಹಾತಿ ದ್ವೇಪಿ ತಯೋಪಿ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಪಞ್ಚಪಿ। ತಸ್ಸ ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಅತ್ಥವಸೇನ ಪಾಳಿವಸೇನ ಅನುಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಸ್ಸ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ವಾಚೇನ್ತಸ್ಸ ದೇಸೇನ್ತಸ್ಸ ಪಕಾಸೇನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ಗನ್ಥಕಮ್ಮಂ ಪಹಾಯ ಕುಸೀತಸ್ಸ ಚರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ಧುತಙ್ಗಧರೋ ಹೋತಿ, ತೇರಸ ಧುತಙ್ಗಗುಣೇ ಸಮಾದಾಯ ವತ್ತತಿ, ತಸ್ಸ ಧುತಙ್ಗಗುಣೇ ಪರಿಹರನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ಧುತಙ್ಗಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಬಾಹುಲ್ಲಾಯ ಆವತ್ತಸ್ಸ ಚರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಚಿಣ್ಣವಸೀ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಆವಜ್ಜನವಸೀಆದೀನಂ ವಸೇನ ವಿಹರನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಾ ಭಸ್ಸಾದೀಸು ಅನುಯುತ್ತಸ್ಸ ವಿಹರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ವಿಪಸ್ಸಕೋ ಹೋತಿ, ಸತ್ತಸು ವಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫) ಅಟ್ಠಾರಸಸು ವಾ ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨) ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಹರತಿ, ತಸ್ಸ ಏವಂ ವಿಹರತೋ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ

ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಂ ಪಹಾಯ ಕಾಯದಳ್ಹಿಬಹುಲಸ್ಸ ವಿಹರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ನವಕಮ್ಮಿಕೋ ಹೋತಿ, ಉಪೋಸಥಾಗಾರಭೋಜನಸಾಲಾದೀನಿ ಕರೋತಿ , ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಉಪಕರಣಾನಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ನವಕಮ್ಮೇ ನಿಟ್ಠಿತೇ ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠೇ ವಾ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋ ಆಗತೋ ಸುದ್ಧಸತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅನಾಸೇವನಾಯ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ಲದ್ಧಾಸೇವನಸ್ಸ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ। ಏವಂ ತಾವ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಥಂ ಅನನುಭೂತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಅನನುಭೂತಪುಬ್ಬಂ ಮನಾಪಿಕಾದಿಭೇದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಲಭತಿ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಂ ಅನನುಭೂತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ। ಏವಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇ ಸತಿ ಅತ್ತನೋ ಅನತ್ಥಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾನುಯೋಗೇನ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭಾವೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಪನ ತೇಸು ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಹಾನತೋ ಅತ್ತನೋ ಅನತ್ಥಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪಹಾನಾಯ ದುತಿಯಂ ತಥೇವ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭಾವೇತಿ।

ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಚೇವ ಮಗ್ಗೋ ಚ। ತೇಸಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಅತ್ತನೋ ಅನತ್ಥಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ ತಥೇವ ತತಿಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭಾವೇತಿ। **ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವ। ಮಗ್ಗೋ ಪನ ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನೋ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತನಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸೋ ಹಿ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ದತ್ವಾವ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ತಾಸಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ನಿರೋಧತೋ ಅತ್ತನೋ ಅನತ್ಥಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ತಾಸಂ ಠಿತಿಯಾ ತಥೇವ ಚತುತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭಾವೇತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಮೇವ ವೀರಿಯಂ।

ಯೇ ಏವಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ತೇ ಯಥಾ ನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಏವಂ ತೇಸಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಕಿಚ್ಚಂ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಪಹಾನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತಿ। **ಉಪ್ಪನ್ನಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಂ ಭೂತಾಪಗತುಪ್ಪನ್ನಂ ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಂ ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದಜರಾಭಙ್ಗಸಮಙ್ಗಿಸಙ್ಖಾತಂ **ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಂ** ನಾಮ। ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅನುಭವಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಂ ಅನುಭೂತಾಪಗತಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಉಪ್ಪಾದಾದಿತ್ತಯಮನುಪ್ಪತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಂ ಭುತ್ವಾಪಗತಸಙ್ಖಾತಂ ಸೇಸಸಙ್ಖತಞ್ಚ **ಭೂತಾಪಗತುಪ್ಪನ್ನಂ** ನಾಮ। "ಯಾನಿಸ್ಸ ತಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೮) ನಯೇನ ವುತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಅತೀತಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಅಞ್ಞಂ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ ತಥಾ ಕತೋಕಾಸಞ್ಚ ವಿಪಾಕಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಏವಂ ಕತೇ ಓಕಾಸೇ ಏಕನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಂ** ನಾಮ। ತಾಸು ತಾಸು ಭೂಮೀಸು ಅಸಮೂಹತಂ ಅಕುಸಲಂ **ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಂ** ನಾಮ।

ಏತ್ಥ ಚ ಭೂಮಿಯಾ ಭೂಮಿಲದ್ಧಸ್ಸ ಚ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - **ಭೂಮೀ**ತಿ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ತೇಭೂಮಕಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ। ಭೂಮಿಲದ್ಧಂ ನಾಮ ತೇಸು ಖನ್ಧೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ। ತೇನ ಹಿ ಸಾ ಭೂಮಿಲದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಮಾ ಭೂಮಿಲದ್ಧನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಚ ಖೋ ನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ। ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ಪರಿಞ್ಞಾತೇಪಿ ಚ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಖನ್ಧೇ ಆರಬ್ಭ ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯದಿ ಚ ತಂ ಭೂಮಿಲದ್ಧಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೇಯ್ಯತೋ ನ ಕೋಚಿ ಭವಮೂಲಂ ಪಜಹೇಯ್ಯ। ವತ್ಥುವಸೇನ ಪನ ಭೂಮಿಲದ್ಧಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಪರಿಞ್ಞಾತಾ

ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಭುತಿ ತೇಸು ವಟ್ಟಮೂಲಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ಅನುಸೇತಿ। ತಂ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಭೂಮಿಲದ್ಧನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಸ ಯೇಸು ಖನ್ಧೇಸು ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಅನುಸಯಿತಾ ಕಿಲೇಸಾ, ತಸ್ಸ ತೇ ಏವ ಖನ್ಧಾ ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವತ್ಥು, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಸನ್ತಕಾ ಖನ್ಧಾ। ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಚ ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯಿತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧಾವ ವತ್ಥು, ನ ಇತರೇ। ಏಸ ನಯೋ ಅನಾಗತಾದೀಸು। ತಥಾ ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯಿತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧಾ ಏವ ವತ್ಥು, ನ ಇತರೇ। ಏಸ ನಯೋ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರೇಸು। ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀಸು ಪನ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಖನ್ಧೇಸು ತಂ ತಂ ವಟ್ಟಮೂಲಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನಂ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತೇ ತೇ ಖನ್ಧಾ ಪಹೀನಾನಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ವಟ್ಟಮೂಲಕಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅವತ್ಥುತೋ ಭೂಮೀತಿ ಸಙ್ಖಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ವಟ್ಟಮೂಲಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಕರಿಯಮಾನಂ ಕಮ್ಮಂ ಕುಸಲಮಕುಸಲಂ ವಾ ಹೋತಿ, ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಪಚ್ಚಯಾವ ವಟ್ಟಂ ವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ತಂ ವಟ್ಟಮೂಲಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಯೇವ, ನ ವೇದನಾದೀಸು। ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇಯೇವ ವಾ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸೂತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಅವಿಸೇಸೇನ ಪಞ್ಚಸುಪಿ ಖನ್ಧೇಸು ಅನುಸಯಿತತ್ತಾ। ಕಥಂ? ಪಥವೀರಸಾದಿ ವಿಯ ರುಕ್ಖೇ। ಯಥಾ ಹಿ ಮಹಾರುಕ್ಖೇ ಪಥವೀತಲಂ ಅಧಿಟ್ಠಾಯ ಪಥವೀರಸಞ್ಚ ಆಪೋರಸಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಮೂಲಖನ್ಧಸಾಖಾಪಸಾಖಾಪಲ್ಲವಪಲಾಸಪುಪ್ಫಫಲೇಹಿ ವಡ್ಢಿತ್ವಾ ನಭಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಯಾವ ಕಪ್ಪಾವಸಾನಾ ಬೀಜಪರಮ್ಪರಾಯ ರುಕ್ಖಪವೇಣಿಂ ಸನ್ತಾನಯಮಾನೇ ಠಿತೇ ತಂ ಪಥವೀರಸಾದಿಮೂಲೇಯೇವ, ನ ಖನ್ಧಾದೀಸು। ಫಲೇಯೇವ ವಾ, ನ ಮೂಲಾದೀಸೂತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸು ಮೂಲಾದೀಸು ಅನುಗತತ್ತಾತಿ। ಯಥಾ ಪನ ತಸ್ಸೇವ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಫಲಾದೀಸು ನಿಬ್ಬಿನ್ನೋ ಕೋಚಿ ಪುರಿಸೋ ಚತೂಸು ದಿಸಾಸು ಮಣ್ಡೂಕಕಣ್ಟಕಂ ನಾಮ ವಿಸಕಣ್ಟಕಂ ಆಕೋಟೇಯ್ಯ, ಅಥ ಸೋ ರುಕ್ಖೋ ತೇನ ವಿಸಸಮ್ಫಸ್ಸೇನ ಫುಟ್ಠೋ ಪಥವೀರಸಆಪೋರಸಾನಂ ಪರಿಯಾದಿನ್ನತ್ತಾ ಅಪ್ಪಸವಧಮ್ಮತಂ ಆಗಮ್ಮ ಪುನ ಸನ್ತಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ನಿಬ್ಬಿನ್ನೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚತೂಸು ದಿಸಾಸು ರುಕ್ಖೇ ವಿಸಯೋಜನಂ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಚತುಮಗ್ಗಭಾವನಂ ಆರಭತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಸೋ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನೋ ತೇನ ಚತುಮಗ್ಗವಿಸಸಮ್ಫಸ್ಸೇನ ಸಬ್ಬಸೋ ವಟ್ಟಮೂಲಕಿಲೇಸಾನಂ ಪರಿಯಾದಿನ್ನತ್ತಾ ಕಿರಿಯಸಭಾವಮತ್ತಂ ಉಪಗತಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಸಬ್ಬಕಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋ ಹುತ್ವಾ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾನಭಿನಿಬ್ಬತ್ತನಧಮ್ಮತಂ ಆಗಮ್ಮ ಭವನ್ತರಸನ್ತಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಕೇವಲಂ ಚರಿಮವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೇನ ನಿರಿನ್ಧನೋ ವಿಯ ಜಾತವೇದೋ ಅನುಪಾದಾನೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ। ಏವಂ ಭೂಮಿಯಾ ಭೂಮಿಲದ್ಧಸ್ಸ ಚ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪರಮ್ಪಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತುಪ್ಪನ್ನಂ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಸಮೂಹತುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಮೇವ **ಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನಂ**। ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಪನ ಆಪಾಥಗತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಧಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಏವ ಅಪರಭಾಗೇ ಏಕನ್ತೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ **ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಅಞ್ಞತರವಸೇನ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಮನಾರೂಳ್ಹಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿನಿವಾರಕಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಅಭಾವಾ **ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನಂ** ನಾಮ। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಮ್ಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮೂಹತತ್ತಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಅನತೀತತ್ತಾ **ಅಸಮೂಹತುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತಾವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾಸಮೂಹತುಪ್ಪನ್ನಂ ಭೂಮಿಲದ್ಧೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇಚ್ಚೇತಸ್ಮಿಂ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಯದೇತಂ ವತ್ತಮಾನಭೂತಾಪಗತೋಕಾಸಕತಸಮುದಾಚಾರಸಙ್ಖಾತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂ ಅಮಗ್ಗವಜ್ಝತ್ತಾ ಕೇನಚಿ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ನ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನೇತಂ ಭೂಮಿಲದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತಾವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾಸಮೂಹತಸಙ್ಖಾತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತಸ್ಸ ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ನಾಸಯಮಾನಂ ಯಸ್ಮಾ

ತಂ ತಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ಯೇ ಮಗ್ಗೋ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ "ಉಪ್ಪನ್ನಾನ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಥ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಥಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಭಾವನಾ ಹೋತಿ, ಕಥಞ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಠಿತಿಯಾತಿ? ಮಗ್ಗಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಏವ। ಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತ್ತಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಅನಾಗತಪುಬ್ಬಞ್ಹಿ ಠಾನಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಅನನುಭೂತಪುಬ್ಬಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವಿತ್ವಾ ವತ್ತಾರೋ ಭವನ್ತಿ "ಅನಾಗತಟ್ಠಾನಂ ಆಗತಮ್ಹ, ಅನನುಭೂತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವಾಮಾ"ತಿ। ಯಾವಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ, ಅಯಮೇವ ಠಿತಿ ನಾಮಾತಿ ಠಿತಿಯಾ ಭಾವೇತೀತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏಕಮೇವ ವೀರಿಯಂ "ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯಾ"ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಅಯಂ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಕಥಾ। ಏವಮೇತ್ಥ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ।

ಸಮ್ಮಾಸತಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಾಯೇ**ತಿ ರೂಪಕಾಯೇ। ರೂಪಕಾಯೋ ಹಿ ಇಧ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ ಹತ್ಥಿಕಾಯರಥಕಾಯಾದಯೋ ವಿಯ ಕಾಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯಥಾ ಚ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ, ಏವಂ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಯಟ್ಠೇನ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಞ್ಹಿ ಪರಮಜೇಗುಚ್ಛಾನಂ ಸೋ ಆಯೋತಿಪಿ ಕಾಯೋ। **ಆಯೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಆಯನ್ತಿ ತತೋತಿ ಆಯೋ। ಕೇ ಆಯನ್ತಿ? ಕುಚ್ಛಿತಾ ಕೇಸಾದಯೋ। ಇತಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಯೋತಿ ಕಾಯೋ।

ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಕಾಯಂ ಅನುಪಸ್ಸನಸೀಲೋ, ಕಾಯಂ ವಾ ಅನುಪಸ್ಸಮಾನೋ। **ಕಾಯೇ**ತಿ ಚ ವತ್ವಾಪಿ ಪುನ **ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ದುತಿಯಂ ಕಾಯಗ್ಗಹಣಂ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತೋ ವವತ್ಥಾನಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಾದಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನ ನ ಕಾಯೇ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ ಚಿತ್ತಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಾ, ಅಥ ಖೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀಯೇವಾತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾತೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಕಾರಸ್ಸೇವ ದಸ್ಸನೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತೋ ವವತ್ಥಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ನ ಕಾಯೇ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗವಿನಿಮುತ್ತಏಕಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ, ನಾಪಿ ಕೇಸಲೋಮಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾನುಪಸ್ಸೀ। ಯೋಪಿ ಚೇತ್ಥ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಕೋ ಭೂತುಪಾದಾಯಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತೋ ಕಾಯೋ, ತತ್ಥಾಪಿ ನ ಭೂತುಪಾದಾಯವಿನಿಮುತ್ತಏಕಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ, ಅಥ ಖೋ ರಥಸಮ್ಭಾರಾನುಪಸ್ಸಕೋ ವಿಯ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀ, ನಗರಾವಯವಾನುಪಸ್ಸಕೋ ವಿಯ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀ, ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧಪತ್ತವಟ್ಟಿವಿನಿಭುಜ್ಜಕೋ ವಿಯ ರಿತ್ತಮುಟ್ಠಿವಿನಿವೇಠಕೋ ವಿಯ ಚ ಭೂತುಪಾದಾಯಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀಯೇವಾತಿ ಸಮೂಹವಸೇನೇವ ಕಾಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ದಸ್ಸನೇನ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ನ ಹೇತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತಸಮೂಹವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕಾಯೋ ವಾ ಇತ್ಥೀ ವಾ ಪುರಿಸೋ ವಾ ಅಞ್ಞೋ ವಾ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಸಮೂಹಮತ್ತೇಯೇವ ಪನ ತಥಾ ತಥಾ ಸತ್ತಾ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

> "ಯಂ ಪಸ್ಸತಿ ನ ತಂ ದಿಟ್ಠಂ, ಯಂ ದಿಟ್ಠಂ ತಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।
> ಅಪಸ್ಸಂ ಬಜ್ಝತೇ ಮೂಳ್ಹೋ, ಬಜ್ಝಮಾನೋ ನ ಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥

ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಾದಿದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಅಯಞ್ಹಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀಯೇವ, ನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯಥಾ ಅನುದಕಭೂತಾಯಪಿ ಮರೀಚಿಯಾ ಉದಕಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಾಸುಭಭೂತೇಯೇವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ನಿಚ್ಚಸುಖತ್ತಸುಭಭಾವಾನುಪಸ್ಸೀ, ಅಥ ಖೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ

ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಾಸುಭಾಕಾರಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಯ್ವಾಯಂ ಮಹಾಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ “ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಅರಞ್ಞಗತೋ ವಾ ರುಕ್ಖಮೂಲಗತೋ ವಾ...ಪೇ॰... ಸೋ ಸತೋವ ಅಸ್ಸಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೭) ನಯೇನ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾದಿ ಚುಣ್ಣಕಜಾತಅಟ್ಠಿಕಪರಿಯೋಸಾನೋ ಕಾಯೋ ವುತ್ತೋ, ಯೋ ಚ ಪರತೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾಯಂ “ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪಥವೀಕಾಯಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ಆಪೋಕಾಯಂ, ತೇಜೋಕಾಯಂ, ವಾಯೋಕಾಯಂ, ಕೇಸಕಾಯಂ, ಲೋಮಕಾಯಂ, ಛವಿಕಾಯಂ, ಚಮ್ಮಕಾಯಂ, ಮಂಸಕಾಯಂ, ರುಹಿರಕಾಯಂ, ನ್ಹಾರುಕಾಯಂ, ಅಟ್ಠಿಕಾಯಂ, ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಕಾಯ”ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫) ಕಾಯೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಾಯೇ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅಥ ವಾ ಕಾಯೇ ಅಹನ್ತಿ ವಾ ಮಮನ್ತಿ ವಾ ಏವಂ ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನನುಪಸ್ಸನತೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಪನ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಕಸ್ಸ ನಾನಾಧಮ್ಮಸಮೂಹಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಕಾಯೇ ಕೇಸಾದಿಧಮ್ಮಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ “ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ”ತಿಆದಿನಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪರತೋ ಆಗತನಯಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದಿನೋ ಆಕಾರಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನತೋಪಿ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಪನ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಾಧಾರಣೋ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಕಾಯಾದಿಕೇ ಬಹುಧಾ ವುತ್ತೇ ಕಾಯೇ ಏಕೇಕಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ಚತೂಸು ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರೇಸು ಅಞ್ಞತರವಿಹಾರಸಮಾಯೋಗಪರಿದೀಪನಮೇತಂ, ಏಕಂ ಇರಿಯಾಪಥಬಾಧನಂ ಅಞ್ಞೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಪತಮಾನಂ ಅತ್ತಾನಂ ಹರತಿ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆತಾಪೀ**ತಿ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಕವೀರಿಯಸಮಾಯೋಗಪರಿದೀಪನಮೇತಂ। ಸೋ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಯಂ ತಂ ವೀರಿಯಂ ತೀಸು ಭವೇಸು ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆತಾಪನತೋ ಆತಾಪೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ , ತಸ್ಮಾ “ಆತಾಪೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸಙ್ಖಾತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಸತಿಮಾ**ತಿ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ಅಯಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಅನುಪಸ್ಸತಿ । ನ ಹಿ ಸತಿವಿರಹಿತಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ತೇನೇವಾಹ - “ಸತಿಞ್ಚ ಖ್ವಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಂ ವದಾಮೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪)। ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ “ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀ”ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಅನಾತಾಪಿನೋ ಅನ್ತೋಸಙ್ಖೇಪೋ ಅನ್ತರಾಯಕರೋ ಹೋತಿ, ಅಸಮ್ಪಜಾನೋ ಉಪಾಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಅನುಪಾಯಪರಿವಜ್ಜನೇ ಚ ಸಮ್ಮುಯ್ಹತಿ, ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿ ಉಪಾಯಾಪರಿಚ್ಚಾಗೇ ಅನುಪಾಯಾಪರಿಗ್ಗಹೇ ಚ ಅಸಮತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ತೇನಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆನುಭಾವೇನ ತಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇಸಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಆತಾಪೀ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಸತಿಮಾ”ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಙ್ಗಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಹಾನಙ್ಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ವಿನೇಯ್ಯ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ವಿನೇಯ್ಯಾ**ತಿ ತದಙ್ಗವಿನಯೇನ ವಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿನಯೇನ ವಾ ವಿನಯಿತ್ವಾ। **ಲೋಕೇ**ತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಕಾಯೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ, ಸ್ವೇವ ಇಧ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ ನಾಮ। ತಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಂ ದೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ ಪಜಹಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಸ್ಸ ನ ಕಾಯಮತ್ತೇಯೇವ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಹೀಯತಿ, ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ಪಹೀಯತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ “ಪಞ್ಚಪಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಲೋಕೋ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೩೬೨) ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತಂ। ಲೋಕಸಙ್ಖಾತತ್ತಾಯೇವ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನಾಹ - “ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಲೋಕೋ (ವಿಭ॰ ೫೩೭), ಸ್ವೇವ ಕಾಯೋ ಲೋಕೋ”ತಿ ಅಯಮೇವೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ಚ ಸಮಾಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಸಂಯುತ್ತಙ್ಗುತ್ತರಪಾಠನ್ತರೇಸು ಪನ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ಪಠನ್ತಿ। ಸಾ ಪನ ಅಭಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ ಪತ್ಥಯನ್ತಿ ಏತಾಯ, ಸಯಂ ವಾ ಅಭಿಜ್ಝಾಯತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏಸಾತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾಗಹಣೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ, ದೋಮನಸ್ಸಗಹಣೇನ

ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ನೀವರಣಪರಿಯಾಪನ್ನಬಲವಧಮ್ಮದ್ವಯದಸ್ಸನೇನ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವಿಸೇಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾವಿನಯೇನ ಕಾಯಸಮ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕಸ್ಸ ಅನುರೋಧಸ್ಸ, ದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಕಾಯವಿಪತ್ತಿಮೂಲಕಸ್ಸ ವಿರೋಧಸ್ಸ, ಅಭಿಜ್ಝಾವಿನಯೇನ ಚ ಕಾಯೇ ಅಭಿರತಿಯಾ, ದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಕಾಯಭಾವನಾಯ ಅನಭಿರತಿಯಾ, ಅಭಿಜ್ಝಾವಿನಯೇನ ಕಾಯೇ ಅಭೂತಾನಂ ಸುಭಸುಖಭಾವಾದೀನಂ ಪಕ್ಖೇಪಸ್ಸ, ದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಕಾಯೇ ಭೂತಾನಂ ಅಸುಭಾಸುಖಭಾವಾದೀನಂ ಅಪನಯನಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಯೋಗಾನುಭಾವೋ ಯೋಗಸಮತ್ಥತಾ ಚ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। ಯೋಗಾನುಭಾವೋ ಹಿ ಏಸ, ಯದಯಂ ಅನುರೋಧವಿರೋಧವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ ಅರತಿರತಿಸಹೋ ಅಭೂತಪಕ್ಖೇಪಭೂತಾಪನಯನವಿರಹಿತೋ ಚ ಹೋತಿ। ಅನುರೋಧವಿರೋಧವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ ಚೇಸ ಅರತಿರತಿಸಹೋ ಅಭೂತಂ ಅಪಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಭೂತಞ್ಚ ಅನಪನೇನ್ತೋ ಯೋಗಸಮತ್ಥೋ ಹೋತೀತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ – "ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅನುಪಸ್ಸನಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। "ವಿಹರತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತವಿಹಾರೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸ ಕಾಯಪರಿಹರಣಂ। "ಆತಾಪೀ"ತಿಆದೀಸು ಆತಾಪೇನ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪರಿಹರಣೂಪಾಯೋ ವಾ। ಸತಿಯಾ ವಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಥೋ, ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಭಾವನಾಫಲಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀತಿಆದೀಸು ಚ ವೇದನಾದೀನಂ ಪುನ ವಚನೇ ಪಯೋಜನಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನ ಅಸಾಧಾರಣತ್ಥೋ – ಸುಖಾದೀಸು ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದಾಸು ವೇದನಾಸು ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಏಕೇಕವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀತಿ, ಸರಾಗಾದಿಕೇ ಸೋಳಸಪ್ಪಭೇದೇ ಚಿತ್ತೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಏಕೇಕಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸೀತಿ, ಕಾಯವೇದನಾಚಿತ್ತಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಏಕೇಕಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀತಿ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸುತ್ತನ್ತೇ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೫) ವುತ್ತನಯೇನ ನೀವರಣಾದಿಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕಾಯೇ"ತಿ ಏಕವಚನಂ ಸರೀರಸ್ಸ ಏಕತ್ತಾ, "ಚಿತ್ತೇ"ತಿ ಏಕವಚನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಭಾವಭೇದಾಭಾವತೋ ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಚ ವೇದನಾದಯೋ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ, ಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸೀ, ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ ತಾವ ವೇದನಾ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ? ಸುಖಾ ತಾವ ವೇದನಾ ದುಕ್ಖತೋ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಸಲ್ಲತೋ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾಹ –

> "ಯೋ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖತೋ ಅದ್ದ, ದುಕ್ಖಮದ್ದಕ್ಖಿ ಸಲ್ಲತೋ।
> ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಸನ್ತಂ, ಅದ್ದಕ್ಖಿ ನಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ।
> ಸ ವೇ ಸಮ್ಮದ್ದಸೋ ಭಿಕ್ಖು, ಪರಿಜಾನಾತಿ ವೇದನಾ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೩)।

ಸಬ್ಬಾ ಏವ ಚೇತಾ ದುಕ್ಖತೋಪಿ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಮಿನ್ತಿ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೯)। ಸುಖದುಕ್ಖತೋಪಿ ಚ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾಹ – "ಸುಖಾ ವೇದನಾ ಠಿತಿಸುಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಾ। ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಠಿತಿದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಸುಖಾ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಞಾಣಸುಖಾ ಅಞ್ಞಾಣದುಕ್ಖಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫)। ಅಪಿಚ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸತ್ತಅನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನಾಪಿ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ।

ಚಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತಂ ತಾವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಸಹಜಾತಭೂಮಿಕಮ್ಮವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾದಿನಾನತ್ತಭೇದಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸತ್ತಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಸರಾಗಾದಿಸೋಳಸಭೇದಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ, ಧಮ್ಮಾ ಸಲಕ್ಖಣಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಾನಂ

ಸುಞ್ಞತಾಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸತ್ತಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಸನ್ತಾಸನ್ತಾದೀನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಞ್ಞಾತೇ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಹೀನಂ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾದಿಲೋಕೇಸುಪಿ ತಂ ಪಹೀನಮೇವ, ನಾನಾಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಪನ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾವಸೇನ ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವುತ್ತಂ। ಯತೋ ವಾ ಏಕತ್ಥ ಪಹೀನಂ, ಸೇಸೇಸುಪಿ ಪಹೀನಂ ಹೋತಿ। ತೇನೇವಸ್ಸ ತತ್ಥ ಪಹಾನದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇನೇವ ಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ವೇದನಂ, ಅಞ್ಞೇನ ಚಿತ್ತಂ, ಅಞ್ಞೇನ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತೇಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಆದಿತೋ ಹಿ ಕಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಆಗತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ, ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ನಾಮ। ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ, ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ನಾಮ। ವೇದನಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಆಗತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ, ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ನಾಮ। ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ, ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ನಾಮ। ಏವಂ ತಾವ ದೇಸನಾ ಪುಗ್ಗಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ। ಕಾಯೇ ಪನ "ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಾ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ವೇದನಾಯ "ಸುಖಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಾ ವೇದನಾಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ಚಿತ್ತೇ "ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಾ ಚಿತ್ತಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ಧಮ್ಮೇಸು "ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಾ ಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ಇತಿ ಏಕಾವ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕತ್ತೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತೇಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿ।

ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿನಿದ್ದೇಸೇ **ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹೀ**ತಿ ಕಾಮೇಹಿ ವಿವಿಚ್ಚಿತ್ವಾ ವಿನಾ ಹುತ್ವಾ ಅಪಕ್ಕಮಿತ್ವಾ। ಯೋ ಪನಾಯಮೇತ್ಥ ಏವಕಾರೋ, ಸೋ ನಿಯಮತ್ಥೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ನಿಯಮತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಣಸಮಯೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಕಾಮಾನಂ ತಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವಂ ಕಾಮಪರಿಚ್ಚಾಗೇನೇವ ಚಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಂ ದೀಪೇತಿ। ಕಥಂ? "ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹೀ"ತಿ ಏವಞ್ಹಿ ನಿಯಮೇ ಕಯಿರಮಾನೇ ಇದಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ - ನೂನಿಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಕಾಮಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾ, ಯೇಸು ಸತಿ ಇದಂ ನ ಪವತ್ತತಿ, ಅನ್ಧಕಾರೇ ಸತಿ ಪದೀಪೋಭಾಸೋ ವಿಯ, ತೇಸಂ ಪರಿಚ್ಚಾಗೇನೇವ ಚಸ್ಸ ಅಧಿಗಮೋ ಹೋತಿ ಓರಿಮತೀರಪರಿಚ್ಚಾಗೇನ ಪಾರಿಮತೀರಸ್ಸ ವಿಯ। ತಸ್ಮಾ ನಿಯಮಂ ಕರೋತೀತಿ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಕಸ್ಮಾ ಪನೇಸ ಪುಬ್ಬಪದೇಯೇವ ವುತ್ತೋ, ನ ಉತ್ತರಪದೇ, ಕಿಂ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅವಿವಿಚ್ಚಾಪಿ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರೇಯ್ಯಾತಿ? ನ ಖೋ ಪನೇತಂ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಂನಿಸ್ಸರಣತೋ ಹಿ ಪುಬ್ಬಪದೇ ಏಸ ವುತ್ತೋ। ಕಾಮಧಾತುಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ ಹಿ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಚ ಇದಂ ಝಾನಂ ಕಾಮಾನಮೇವ ನಿಸ್ಸರಣಂ। ಯಥಾಹ - "ಕಾಮಾನಮೇತಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಯದಿದಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮ"ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೭೨)। ಉತ್ತರಪದೇಪಿ ಪನ ಯಥಾ "ಇಧೇವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣೋ, ಇಧ ದುತಿಯೋ ಸಮಣೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೧) ಏತ್ಥ ಏವಕಾರೋ ಆನೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಇತೋ ಅಞ್ಞೇಹಿಪಿ ನೀವರಣಸಞ್ಞಾತೇಹಿ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅವಿವಿಚ್ಚ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿತುಂ। ತಸ್ಮಾ "ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀ"ತಿ ಏವಂ ಪದದ್ವಯೇಪಿ ಏಸ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪದದ್ವಯೇಪಿ ಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವಿವಿಚ್ಚಾತಿ ಇಮಿನಾ ಸಾಧಾರಣವಚನೇನ ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕಾ ಚಿತ್ತಕಾಯಉಪಧಿವಿವೇಕಾ ಚ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕಾಯವಿವೇಕಚಿತ್ತವಿವೇಕವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಾಯವಿವೇಕಚಿತ್ತವಿವೇಕಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿವೇಕನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕಾ।

ಕಾಮೇಹೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಪದೇನ ಯೇ ಚ ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ “ಕತಮೇ ವತ್ಥುಕಾಮಾ ಮನಾಪಿಕಾ ರೂಪಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಮಹಾನಿ॰ ೧) ನಯೇನ ವತ್ಥುಕಾಮಾ ವುತ್ತಾ, ಯೇ ಚ ತತ್ಥೇವ ವಿಭಙ್ಗೇ ಚ “ಛನ್ದೋ ಕಾಮೋ, ರಾಗೋ ಕಾಮೋ, ಛನ್ದರಾಗೋ ಕಾಮೋ, ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಕಾಮೋ, ರಾಗೋ ಕಾಮೋ, ಸಙ್ಕಪ್ಪರಾಗೋ ಕಾಮೋ”ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧; ವಿಭ॰ ೫೬೪) ಏವಂ ಕಿಲೇಸಕಾಮಾ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಇಚ್ಚೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹೀತಿ ವತ್ಥುಕಾಮೇಹಿಪಿ ವಿವಿಚ್ಚೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ತೇನ ಕಾಯವಿವೇಕೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

ವಿವಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇಹಿ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಹಿ ವಾ ವಿವಿಚ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ತೇನ ಚಿತ್ತವಿವೇಕೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಪುರಿಮೇನ ಚೇತ್ಥ ವತ್ಥುಕಾಮೇಹಿ ವಿವೇಕವಚನತೋ ಏವ ಕಾಮಸುಖಪರಿಚ್ಚಾಗೋ, ದುತಿಯೇನ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇಹಿ ವಿವೇಕವಚನತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸುಖಪರಿಗ್ಗಹೋ ವಿಭಾವಿತೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ವತ್ಥುಕಾಮಕಿಲೇಸಕಾಮವಿವೇಕವಚನತೋಯೇವ ಚ ಏತೇಸಂ ಪಠಮೇನ ಸಂಕಿಲೇಸವತ್ಥುಪ್ಪಹಾನಂ, ದುತಿಯೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ। ಪಠಮೇನ ಲೋಲಭಾವಸ್ಸ ಹೇತುಪರಿಚ್ಚಾಗೋ, ದುತಿಯೇನ ಬಾಲಭಾವಸ್ಸ। ಪಠಮೇನ ಚ ಪಯೋಗಸುದ್ಧಿ, ದುತಿಯೇನ ಆಸಯಪೋಸನಂ ವಿಭಾವಿತಂ ಹೋತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ। ಏಸ ತಾವ ನಯೋ ಕಾಮೇಹೀತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಕಾಮೇಸು ವತ್ಥುಕಾಮಪಕ್ಖೇ।

ಕಿಲೇಸಕಾಮಪಕ್ಖೇ ಪನ ಛನ್ದೋತಿ ಚ ರಾಗೋತಿ ಚ ಏವಮಾದೀಹಿ ಅನೇಕಭೇದೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋವ ಕಾಮೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸೋ ಚ ಅಕುಸಲಪರಿಯಾಪನ್ನೋಪಿ ಸಮಾನೋ “ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಕಾಮಾ, ಛನ್ದೋ ಕಾಮೋ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೫೬೪) ನಯೇನ ವಿಭಙ್ಗೇ ಉಪರಿ ಝಾನಙ್ಗಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವಿಸುಂ ವುತ್ತೋ, ಕಿಲೇಸಕಾಮತ್ತಾ ವಾ ಪುರಿಮಪದೇ ವುತ್ತೋ, ಅಕುಸಲಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ದುತಿಯಪದೇ। ಅನೇಕಭೇದತೋ ಚಸ್ಸ ಕಾಮತೋತಿ ಅವತ್ವಾ ಕಾಮೇಹೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಕುಸಲಭಾವೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ “ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೫೬೪) ನಯೇನ **ವಿಭಙ್ಗೇ** ಉಪರಿ ಝಾನಙ್ಗಪಚ್ಚನೀಕಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವದಸ್ಸನತೋ ನೀವರಣಾನೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ನೀವರಣಾನಿ ಹಿ ಝಾನಙ್ಗಪಚ್ಚನೀಕಾನಿ, ತೇಸಂ ಝಾನಙ್ಗಾನೇವ ಪಟಿಪಕ್ಖಾನಿ ವಿದ್ಧಂಸಕಾನಿ ವಿನಾಸಕಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ “ಸಮಾಧಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಪೀತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ, ವಿತಕ್ಕೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ, ಸುಖಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ, ವಿಚಾರೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯಾ”ತಿ ಪೇಟಕೇ ವುತ್ತಂ।

ಏವಮೇತ್ಥ “ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। “ವಿವಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ನೀವರಣಾನಂ। ಅಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ಪಠಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ, ದುತಿಯೇನ ಸೇಸನೀವರಣಾನಂ। ತಥಾ ಪಠಮೇನ ತೀಸು ಅಕುಸಲಮೂಲೇಸು ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಭೇದವಿಸಯಸ್ಸ ಲೋಭಸ್ಸ, ದುತಿಯೇನ ಆಘಾತವತ್ಥುಭೇದಾದಿವಿಸಯಾನಂ ದೋಸಮೋಹಾನಂ। ಓಘಾದೀಸು ವಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಪಠಮೇನ ಕಾಮೋಘಕಾಮಯೋಗಕಾಮಾಸವಕಾಮುಪಾದಾನಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥ ಕಾಮರಾಗಸಞ್ಞೋಜನಾನಂ, ದುತಿಯೇನ ಅವಸೇಸಓಘಯೋಗಾಸವಉಪಾದಾನಗನ್ಥಸಂಯೋಜನಾನಂ। ಪಠಮೇನ ತಣ್ಹಾಯ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ, ದುತಿಯೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ। ಅಪಿಚ ಪಠಮೇನ ಲೋಭಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಟ್ಠಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ, ದುತಿಯೇನ ಸೇಸಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪಹಾನಙ್ಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಙ್ಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸವಿತಕ್ಕಂ ಸವಿಚಾರ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೋ **ವಿತಕ್ಕೋ**। ಆರಮ್ಮಣಾನುಮಜ್ಜನಲಕ್ಖಣೋ **ವಿಚಾರೋ**। ಸನ್ತೇಪಿ ಚ ನೇಸಂ ಕತ್ಥಚಿ ಅವಿಪ್ಪಯೋಗೇ ಓಳಾರಿಕಟ್ಠೇನ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಟ್ಠೇನ ಚ ಘಣ್ಡಾಭಿಘಾತೋ ವಿಯ ಚೇತಸೋ ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತೋ ವಿತಕ್ಕೋ, ಸುಖುಮಟ್ಠೇನ ಅನುಮಜ್ಜನಸಭಾವೇನ ಚ ಘಣ್ಡಾನುರವೋ ವಿಯ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧೋ ವಿಚಾರೋ। ವಿಪ್ಫಾರವಾ ಚೇತ್ಥ ವಿತಕ್ಕೋ ಪಠಮುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಪರಿಪ್ಫನ್ದನಭೂತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಆಕಾಸೇ ಉಪ್ಪತಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಪಕ್ಖಿನೋ ಪಕ್ಖವಿಕ್ಖೇಪೋ ವಿಯ,

ಪದುಮಾಭಿಮುಖಪಾತೋ ವಿಯ ಚ ಗನ್ಧಾನುಬನ್ಧಚೇತಸೋ ಭಮರಸ್ಸ। ಸನ್ತವುತ್ತಿ ವಿಚಾರೋ ನಾತಿಪರಿಪ್ಫನ್ದನಭೂತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಆಕಾಸೇ ಉಪ್ಪತಿತಸ್ಸ ಪಕ್ಖಿನೋ ಪಕ್ಖಪ್ಪಸಾರಣಂ ವಿಯ, ಪರಿಬ್ಭಮನಂ ವಿಯ ಚ ಪದುಮಾಭಿಮುಖಪತಿತಸ್ಸ ಭಮರಸ್ಸ ಪದುಮಸ್ಸ ಉಪರಿಭಾಗೇ।

ದುಕನಿಪಾತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಆಕಾಸೇ ಗಚ್ಛತೋ ಮಹಾಸಕುಣಸ್ಸ ಉಭೋಹಿ ಪಕ್ಖೇಹಿ ವಾತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಕ್ಖೇ ಸನ್ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಗಮನಂ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚೇತಸೋ ಅಭಿನಿರೋಪನಭಾವೇನ ಪವತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ, ವಾತಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಪಕ್ಖೇ ಫನ್ದಾಪಯಮಾನಸ್ಸ ಗಮನಂ ವಿಯ ಅನುಮಜ್ಜನಭಾವೇನ ಪವತ್ತೋ ವಿಚಾರೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಪನ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ ಪಠಮದುತಿಯಜ್ಝಾನೇಸು ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ಅಪಿಚ ಮಲಗ್ಗಹಿತಂ ಕಂಸಭಾಜನಂ ಏಕೇನ ಹತ್ಥೇನ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಇತರೇನ ಹತ್ಥೇನ ಚುಣ್ಣತೇಲವಾಲಣ್ಡುಪಕೇನ ಪರಿಮಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ದಳ್ಹಗ್ಗಹಣಹತ್ಥೋ ವಿಯ ವಿತಕ್ಕೋ, ಪರಿಮಜ್ಜನಹತ್ಥೋ ವಿಯ ವಿಚಾರೋ। ತಥಾ ಕುಮ್ಭಕಾರಸ್ಸ ದಣ್ಡಪ್ಪಹಾರೇನ ಚಕ್ಕಂ ಭಮಯಿತ್ವಾ ಭಾಜನಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪೀಳನಹತ್ಥೋ ವಿಯ ವಿತಕ್ಕೋ, ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಸಂಸರಣಹತ್ಥೋ ವಿಯ ವಿಚಾರೋ। ತಥಾ ಮಣ್ಡಲಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಸನ್ನಿರುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಠಿತಕಣ್ಟಕೋ ವಿಯ ಅಭಿನಿರೋಪನೋ ವಿತಕ್ಕೋ, ಬಹಿ ಪರಿಬ್ಭಮನಕಣ್ಟಕೋ ವಿಯ ಅನುಮಜ್ಜನೋ ವಿಚಾರೋ। ಇತಿ ಇಮಿನಾ ಚ ವಿತಕ್ಕೇನ ಇಮಿನಾ ಚ ವಿಚಾರೇನ ಸಹ ವತ್ತತಿ ರುಕ್ಖೋ ವಿಯ ಪುಪ್ಫೇನ ಫಲೇನ ಚಾತಿ ಇದಂ ಝಾನಂ "ಸವಿತಕ್ಕಂ ಸವಿಚಾರ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ವಿವೇಕಜನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿವಿತ್ತಿ ವಿವೇಕೋ, ನೀವರಣವಿಗಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿವಿತ್ತೋತಿ ವಾ ವಿವೇಕೋ, ನೀವರಣವಿವಿತ್ತೋ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮರಾಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ವಿವೇಕಾ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿವೇಕೇ ಜಾತನ್ತಿ ವಿವೇಕಜಂ। **ಪೀತಿಸುಖ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪೀಣಯತೀತಿ ಪೀತಿ, ಸಾ ಸಮ್ಪಿಯಾಯನಲಕ್ಖಣಾ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಖುದ್ದಿಕಾ ಪೀತಿ, ಖಣಿಕಾ ಪೀತಿ, ಓಕ್ಕನ್ತಿಕಾ ಪೀತಿ, ಉಬ್ಬೇಗಾ ಪೀತಿ, ಫರಣಾ ಪೀತೀತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ **ಖುದ್ದಿಕಾ ಪೀತಿ** ಸರೀರೇ ಲೋಮಹಂಸನಮತ್ತಮೇವ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। **ಖಣಿಕಾ ಪೀತಿ** ಖಣೇ ಖಣೇ ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಸದಿಸಾ ಹೋತಿ। **ಓಕ್ಕನ್ತಿಕಾ ಪೀತಿ** ಸಮುದ್ದತೀರಂ ವೀಚಿ ವಿಯ ಕಾಯಂ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। **ಉಬ್ಬೇಗಾ ಪೀತಿ** ಬಲವತೀ ಹೋತಿ ಕಾಯಂ ಉದ್ಧಗ್ಗಂ ಕತ್ವಾ ಆಕಾಸೇ ಲಙ್ಘಾಪನಪ್ಪಮಾಣಪ್ಪತ್ತಾ। **ಫರಣಾ ಪೀತಿ** ಅತಿಬಲವತೀ ಹೋತಿ। ತಾಯ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಸಕಲಸರೀರಂ ಧಮಿತ್ವಾ ಪೂರಿತವತ್ಥಿ ವಿಯ ಮಹತಾ ಉದಕೋಘೇನ ಪಕ್ಖನ್ದಪಬ್ಬತಕುಚ್ಛಿ ವಿಯ ಚ ಅನುಪರಿಫುಟಂ ಹೋತಿ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಪೀತಿ ಗಬ್ಭಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಪರಿಪಾಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ ದುವಿಧಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿಞ್ಚ ಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಿಞ್ಚ। ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಗಬ್ಭಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಪರಿಪಾಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಸುಖಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ ಕಾಯಿಕಞ್ಚ ಚೇತಸಿಕಞ್ಚ। ಸುಖಂ ಗಬ್ಭಂ ಗಣ್ಹನ್ತಂ ಪರಿಪಾಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ತಿವಿಧಂ ಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ - ಖಣಿಕಸಮಾಧಿಂ, ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿಂ, ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಞ್ಚಾತಿ। ತಾಸು ಚ ಯಾ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಮೂಲಂ ಹುತ್ವಾ ವಡ್ಢಮಾನಾ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಗತಾ ಫರಣಾ ಪೀತಿ, ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ ಪೀತೀತಿ।

ಇತರಂ ಪನ ಸುಖಯತೀತಿ ಸುಖಂ, ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸುಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಖನಂ ವಾ ಸುಖಂ, ಸುಟ್ಠು ವಾ ಖಾದತಿ, ಖಣತಿ ಚ ಕಾಯಚಿತ್ತಾಬಾಧನ್ತಿ ಸುಖಂ, ಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ತಂ ಸಾತಲಕ್ಖಣಂ। ಸನ್ತೇಪಿ ಚ ನೇಸಂ ಕತ್ಥಚಿ ಅವಿಪ್ಪಯೋಗೇ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಪಟಿಲಾಭತುಟ್ಠಿ ಪೀತಿ, ಪಟಿಲದ್ಧರಸಾನುಭವನಂ ಸುಖಂ। ಯತ್ಥ ಪೀತಿ, ತತ್ಥ ಸುಖಂ। ಯತ್ಥ ಸುಖಂ, ತತ್ಥ ನ ನಿಯಮತೋ ಪೀತಿ। ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಿತಾ ಪೀತಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಿತಂ ಸುಖಂ। ಕನ್ತಾರಖಿನ್ನಸ್ಸ ವನನ್ತುದಕದಸ್ಸನಸವನೇಸು ವಿಯ ಪೀತಿ, ವನಚ್ಛಾಯಾಪವೇಸನಉದಕಪರಿಭೋಗೇಸು ವಿಯ ಸುಖಂ। ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪಾಕಟಭಾವತೋ ಚೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇತಿ ಅಯಞ್ಚ ಪೀತಿ ಇದಞ್ಚ ಸುಖಂ ಅಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ಝಾನೇ ಅತ್ಥೀತಿ ಇದಂ ಝಾನಂ "ಪೀತಿಸುಖ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ ಪೀತಿ ಚ ಸುಖಞ್ಚ ಪೀತಿಸುಖಂ ಧಮ್ಮವಿನಯಾದಯೋ ವಿಯ। ವಿವೇಕಜಂ

ಪೀತಿಸುಖಂ ಅಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ಝಾನೇ ಅತ್ಥೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ವಿವೇಕಜಂ ಪೀತಿಸುಖಂ। ಯಥೇವ ಹಿ ಝಾನಂ, ಏವಂ ಪೀತಿಸುಖಮ್ಪೇತ್ಥ ವಿವೇಕಜಮೇವ ಹೋತಿ। ತಞ್ಚಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಮಾ ಅಲೋಪಸಮಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಪದೇನೇವ "ವಿವೇಕಜಂಪೀತಿಸುಖ"ನ್ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಪಠಮನ್ತಿ ಗಣನಾನುಪುಬ್ಬತಾ ಪಠಮಂ, ಪಠಮಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿಪಿ ಪಠಮಂ। **ಝಾನ**ನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಝಾನಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನ್ತೀತಿ "ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನ"ನ್ತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗತಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಪನ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಂ ನಾಮ। ತತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಉಪನಿಜ್ಝಾನತೋ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಂ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಕತಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಮಗ್ಗೇನ ಇಜ್ಝನತೋ ಮಗ್ಗೋ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಂ, ಫಲಂ ಪನ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯತೀತಿ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಂ। ತೇಸು ಇಧ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಂ, ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನತೋ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನತೋ ಪಚ್ಚನೀಕಜ್ಝಾಪನತೋ ಚ "ಝಾನ"ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜಾ**ತಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ, ಪಾಪುಣಿತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಉಪಸಮ್ಪಾದಯಿತ್ವಾ ವಾ, ನಿಪ್ಫಾದೇತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ತದನುರೂಪೇನ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರೇನ ಇರಿಯತಿ, ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಝಾನಸಮಙ್ಗೀ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತಿಂ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತಿ।

ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾತಿ ಏತ್ಥ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಚ ವಿಚಾರಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವೂಪಸಮಾ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಕ್ಖಣೇ ಅಪಾತುಭಾವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾ ನ ಸನ್ತಿ, ಅಞ್ಞೇಯೇವ ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಫಸ್ಸಾದಯೋ, ಅಞ್ಞೇ ಇಧಾತಿ। ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಪನ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಅಙ್ಗಸ್ಸ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ಪರೇಸಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಅಧಿಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ । **ಅಜ್ಝತ್ತ**ನ್ತಿ ಇಧ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನಿ ಜಾತಂ, ಅತ್ತಸನ್ತಾನೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಮ್ಪಸಾದನನ್ತಿ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸದ್ಧಾ। ಸಮ್ಪಸಾದನಯೋಗತೋ ಝಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ ನೀಲವಣ್ಣಯೋಗತೋ ನೀಲವತ್ಥಂ ವಿಯ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ತಂ ಝಾನಂ ಸಮ್ಪಸಾದನಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಕ್ಖೋಭವೂಪಸಮನೇನ ಚ ಚೇತೋ ಸಮ್ಪಸಾದಯತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಸಮ್ಪಸಾದನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ ಚೇತಸೋತಿ ಏವಂ ಪದಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ಚೇತಸೋತಿ ಏತಂ ಏಕೋದಿಭಾವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ತತ್ರಾಯಂ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ - ಏಕೋ ಉದೇತೀತಿ **ಏಕೋದಿ,** ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಹಿ ಅನಜ್ಝಾರೂಳ್ಹತ್ತಾ ಅಗ್ಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಹುತ್ವಾ ಉದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಟ್ಠೋಪಿ ಹಿ ಲೋಕೇ ಏಕೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವಿರಹಿತೋ ವಾ ಏಕೋ ಅಸಹಾಯೋ ಹುತ್ವಾ ಇತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಅಥ ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಉದಾಯತೀತಿ ಉದಿ, ಉಟ್ಠಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಏಕೋ ಚ ಸೋ ಉದಿ ಚಾತಿ ಏಕೋದಿ। ಸಮಾಧಿಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಇತಿ ಇಮಂ ಏಕೋದಿಂ ಭಾವೇತಿ ವಡ್ಢೇತೀತಿ ಇದಂ ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ **ಏಕೋದಿಭಾವಂ**। ಸೋ ಪನಾಯಂ ಏಕೋದಿ ಯಸ್ಮಾ ಚೇತಸೋ, ನ ಸತ್ತಸ್ಸ ನ ಜೀವಸ್ಸ। ತಸ್ಮಾ ಏತಂ "ಚೇತಸೋ ಏಕೋದಿಭಾವ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ನನು ಚಾಯಂ ಸದ್ಧಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಅಯಞ್ಚ ಏಕೋದಿನಾಮಕೋ ಸಮಾಧಿ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಇದಮೇವ "ಸಮ್ಪಸಾದನಂ ಚೇತಸೋ ಏಕೋದಿಭಾವ"ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಅದುಞ್ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಕ್ಖೋಭೇನ ವೀಚಿತರಙ್ಗಸಮಾಕುಲಮಿವ ಜಲಂ ನ ಸುಪ್ಪಸನ್ನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸತಿಯಾಪಿ ಸದ್ಧಾಯ "ಸಮ್ಪಸಾದನ"ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ನ ಸುಪ್ಪಸನ್ನತ್ತಾಯೇವ ಚೇತ್ಥ ಸಮಾಧಿಪಿ ನ ಸುಟ್ಠು ಪಾಕಟೋ। ತಸ್ಮಾ "ಏಕೋದಿಭಾವ"ನ್ತಿಪಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಝಾನೇ

ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪಲಿಬೋಧಾಭಾವೇನ ಲದ್ಧೋಕಾಸಾ ಬಲವತೀ ಸದ್ಧಾ, ಬಲವಸದ್ಧಾಸಹಾಯಪಟಿಲಾಭೇನೇವ ಚ ಸಮಾಧಿಪಿ ಪಾಕಟೋ, ತಸ್ಮಾ ಇದಮೇವ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅವಿತಕ್ಕಂ ಅವಿಚಾರನ್ತಿ ಭಾವನಾಯ ಪಹೀನತ್ತಾ ಏತಸ್ಮಿಂ, ಏತಸ್ಸ ವಾ ವಿತಕ್ಕೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅವಿತಕ್ಕಂ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅವಿಚಾರಂ। ಏತ್ಥಾಹ - "ನನು ಚ 'ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ'ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಿದ್ಧೋ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಪುನ ವುತ್ತಂ 'ಅವಿತಕ್ಕಂ ಅವಿಚಾರ'ನ್ತಿ"? ವುಚ್ಚತೇ - ಏವಮೇತಂ, ಸಿದ್ಧೋವಾಯಮತ್ಥೋ, ನ ಪನೇತಂ ತದತ್ಥದೀಪಕಂ, ನನು ಅವೋಚುಮ್ಹ "ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಪನ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಅಙ್ಗಸ್ಸ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ಪರೇಸಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಸಮಧಿಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾತಿ ಏವಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ।

ಅಪಿಚ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ ಇದಂ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ, ನ ಕಿಲೇಸಕಾಲುಸ್ಸಿಯಸ್ಸ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಞ್ಚ ವೂಪಸಮಾ ಏಕೋದಿಭಾವಂ, ನ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಮಿವ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಾ, ನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಮಿವ ಚ ಅಙ್ಗಪಾತುಭಾವಾತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಪಸಾದನಏಕೋದಿಭಾವಾನಂ ಹೇತುಪರಿದೀಪಕಮಿದಂ ವಚನಂ। ತಥಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ ಇದಂ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಂ, ನ ತತಿಯಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾನಿ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ವಿಯ ಚ ಅಭಾವಾತಿ ಏವಂ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಭಾವಸ್ಸ ಹೇತುಪರಿದೀಪಕಞ್ಚ। ನ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾಭಾವಮತ್ತಪರಿದೀಪಕಂ, ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾಭಾವಮತ್ತಪರಿದೀಪಕಮೇವ ಪನ "ಅವಿತಕ್ಕಂ ಅವಿಚಾರ"ನ್ತಿ ಇದಂ ವಚನಂ। ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಂ ವತ್ವಾಪಿ ಪುನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ।

ಸಮಾಧಿಜನ್ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿತೋ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿತೋ ವಾ ಜಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿತೋ ಜಾತಂ, ಅಥ ಖೋ ಅಯಮೇವ ಸಮಾಧಿ "ಸಮಾಧೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಕ್ಖೋಭವಿರಹೇನ ಅತಿವಿಯ ಅಚಲತ್ತಾ ಸುಪ್ಪಸನ್ನತ್ತಾ ಚ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಸ್ಸ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಂ ಇದಮೇವ "ಸಮಾಧಿಜ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪೀತಿಸುಖ**ನ್ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ದುತಿಯ**ನ್ತಿ ಗಣನಾನುಪುಬ್ಬತಾ ದುತಿಯಂ, ಇದಂ ದುತಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿಪಿ ದುತಿಯಂ।

ಪೀತಿಯಾ ಚ ವಿರಾಗಾತಿ ವಿರಾಗೋ ನಾಮ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಪೀತಿಯಾ ಜಿಗುಚ್ಛನಂ ವಾ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ವಾ, ಉಭಿನ್ನಂ ಪನ ಅನ್ತರಾ ಚಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ, ಸೋ ವೂಪಸಮಂ ವಾ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವೂಪಸಮಂ ವಾ। ತತ್ಥ ಯದಾ ವೂಪಸಮಮೇವ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ, ತದಾ ಪೀತಿಯಾ ವಿರಾಗಾ ಚ, ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ ವೂಪಸಮಾ ಚಾತಿ ಏವಂ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಚ ಯೋಜನಾಯ ವಿರಾಗೋ ಜಿಗುಚ್ಛನತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪೀತಿಯಾ ಜಿಗುಚ್ಛನಾ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯದಾ ಪನ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವೂಪಸಮಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ, ತದಾ ಪೀತಿಯಾ ಚ ವಿರಾಗಾ, ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಞ್ಚ ವೂಪಸಮಾತಿ ಏವಂ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಚ ಯೋಜನಾಯ ವಿರಾಗೋ ಸಮತಿಕ್ಕಮನತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪೀತಿಯಾ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ, ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಞ್ಚ ವೂಪಸಮಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಕಾಮಞ್ಚೇತೇ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇಯೇವ ವೂಪಸನ್ತಾ, ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಝಾನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಪರಿದೀಪನತ್ಥಂ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಞ್ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಇದಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ "ನೂನ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವೂಪಸಮೋ ಮಗ್ಗೋ ಇಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸಾ"ತಿ। ಯಥಾ ಚ ತತಿಯೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಅಪ್ಪಹೀನಾನಮ್ಪಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಾದೀನಂ "ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಹಾನಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೮೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೮೮) ಏವಂ ಪಹಾನಂ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ವಣ್ಣಭಣನಂ ಹೋತಿ, ತದಧಿಗಮಾಯ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾನಂ ಉಸ್ಸಾಹಜನಕಂ, ಏವಮೇವ ಇಧ

ಅವೂಪಸನ್ತಾನಮ್ಪಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮೋ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ವಣ್ಣಭಣನಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ "ಪೀತಿಯಾ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಞ್ಚ ವೂಪಸಮಾ"ತಿ।

ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಚ ವಿಹರತೀತಿ ಏತ್ಥ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ , ಸಮಂ ಪಸ್ಸತಿ ಅಪಕ್ಖಪತಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾಯ ವಿಸದಾಯ ವಿಪುಲಾಯ ಥಾಮಗತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ತತಿಯಜ್ಝಾನಸಮಙ್ಗೀ "ಉಪೇಕ್ಖಕೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ದಸವಿಧಾ ಹೋತಿ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ ವೀರಿಯುಪೇಕ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ವೇದನುಪೇಕ್ಖಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾ ಝಾನುಪೇಕ್ಖಾ ಪಾರಿಸುದ್ಧುಪೇಕ್ಖಾತಿ।

ತತ್ಥ ಯಾ "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವೋ ಭಿಕ್ಖು ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನೇವ ಸುಮನೋ ಹೋತಿ ನ ದುಮ್ಮನೋ, ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಚ ವಿಹರತಿ ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೬.೧) ಏವಮಾಗತಾ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಛಳಾರಮ್ಮಣಾಪಾಥೇ ಪರಿಸುದ್ಧಪಕತಿಭಾವಾವಿಜಹನಾಕಾರಭೂತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೫೫೬; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೭) ಏವಮಾಗತಾ ಸತ್ತೇಸು ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಭೂತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೭) ಏವಮಾಗತಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಭೂತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ "ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಉಪೇಕ್ಖಾನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕರೋತೀ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೩) ಏವಮಾಗತಾ ಅನಚ್ಚಾರದ್ಧನಾತಿಸಿಥಿಲವೀರಿಯಸಙ್ಖಾತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ವೀರಿಯುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ "ಕತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಸಮಥವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ? ಅಟ್ಠ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಸಮಥವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ದಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೭) ಏವಮಾಗತಾ ನೀವರಣಾದಿಪಟಿಸಙ್ಖಾಸನ್ತಿಟ್ಠನಾಗಹಣೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೫೦) ಏವಮಾಗತಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಸಞ್ಞಿತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ವೇದನುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ "ಯದತ್ಥಿ ಯಂ ಭೂತಂ, ತಂ ಪಜಹತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಂ ಪಟಿಲಭತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೭೧; ಅಂ॰ ನಿ॰ ೭.೫೫) ಏವಮಾಗತಾ ವಿಚಿನನೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ ಛನ್ದಾದೀಸು ಯೇವಾಪನಕೇಸು ಆಗತಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಸಮವಾಹಿತಭೂತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ "ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಚ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೦) ಏವಮಾಗತಾ ಅಗ್ಗಸುಖೇಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪಕ್ಖಪಾತಜನನೀ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ಝಾನುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ಯಾ ಪನ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಂ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೫; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೨) ಏವಮಾಗತಾ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚನೀಕಪರಿಸುದ್ಧಾ ಪಚ್ಚನೀಕವೂಪಸಮನೇಪಿ ಅಬ್ಯಾಪಾರಭೂತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಯಂ **ಪಾರಿಸುದ್ಧುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಝಾನುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಪಾರಿಸುದ್ಧುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಾ, ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾವ ಹೋತಿ। ತೇನ ತೇನ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಪನಸ್ಸಾಯಂ ಭೇದೋ। ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ಸತೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ಕುಮಾರಯುವತ್ಥೇರಸೇನಾಪತಿರಾಜಾದಿವಸೇನ ಭೇದೋ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ತಾಸು ಯತ್ಥ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ, ನ ತತ್ಥ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾದಯೋ। ಯತ್ಥ ವಾ ಪನ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ, ನ ತತ್ಥ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾದಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಥಾ ಚೇತಾಸಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕೀಭಾವೋ, ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾನಮ್ಪಿ। ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಹಿ ಸಾ, ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಾಯಂ ಗೇಹಂ ಪವಿಟ್ಠಂ ಸಪ್ಪಂ ಅಜಪದದಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಯೇಸಮಾನಸ್ಸ ತಂ ಥುಸಕೋಟ್ಠಕೇ ನಿಪನ್ನಂ ದಿಸ್ವಾ "ಸಪ್ಪೋ ನು ಖೋ, ನೋ"ತಿ ಅವಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಸೋವತ್ಥಿಕತ್ತಯಂ ದಿಸ್ವಾ ನಿಬ್ಬೇಮತಿಕಸ್ಸ "ಸಪ್ಪೋ, ನ ಸಪ್ಪೋ"ತಿ ವಿಚಿನನೇ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏವಮೇವ ಯಾ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯೇ ದಿಟ್ಠೇ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಭಾವಾದಿವಿಚಿನನೇ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ। ಯಥಾ ಪನ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಅಜಪದದಣ್ಡೇನ ಗಾಳ್ಹಂ ಸಪ್ಪಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಕಿನ್ತಾಹಂ ಇಮಂ ಸಪ್ಪಂ ಅವಿಹೇಠೇನ್ತೋ ಅತ್ತಾನಞ್ಚ ಇಮಿನಾ ಅಡಂಸಾಪೇನ್ತೋ ಮುಞ್ಚೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಮುಞ್ಚನಾಕಾರಮೇವ ಪರಿಯೇಸತೋ ಗಹಣೇ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಯಾ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಆದಿತ್ತೇ ವಿಯ ತಯೋ ಭವೇ ಪಸ್ಸತೋ ಸಙ್ಖಾರಗಹಣೇ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ, ಅಯಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ। ಇತಿ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಿದ್ಧಾಯ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾವ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಪನೇಸಾ ವಿಚಿನನಗಹಣೇಸು ಮಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಿಚ್ಚೇನ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನಾತಿ। ವೀರಿಯುಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ವೇದನುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಅವಸೇಸಾಹಿ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಭಿನ್ನಾ ಏವಾತಿ। ಆಹ ಚೇತ್ಥ -

> "ಮಜ್ಝತ್ತಬ್ರಹ್ಮಬೋಜ್ಝಙ್ಗಛಳಙ್ಗಝಾನಸುದ್ಧಿಯೋ।
> ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರವೇದನಾ ವೀರಿಯಂ ಇತಿ॥
>
> ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸೋಪೇಕ್ಖಾ, ಛ ಮಜ್ಝತ್ತಾದಿತೋ ತತೋ।
> ದುವೇ ಪಞ್ಞಾ ತತೋ ದ್ವೀಹಿ, ಚತಸ್ಸೋವ ಭವನ್ತಿಮಾ"ತಿ॥

ಇತಿ ಇಮಾಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಸು ಝಾನುಪೇಕ್ಖಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಸಾ ಮಜ್ಝತ್ತಲಕ್ಖಣಾ। ಏತ್ಥಾಹ - "ನನು ಚಾಯಂ ಅತ್ಥತೋ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾವ ಹೋತಿ, ಸಾ ಚ ಪಠಮದುತಿಯಜ್ಝಾನೇಸುಪಿ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ರಪಿ 'ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಚ ವಿಹರತೀ'ತಿ ಏವಮಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ, ಸಾ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತಾ"ತಿ? ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತಕಿಚ್ಚತೋ। ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಕಿಚ್ಚಂ ವಿತಕ್ಕಾದೀಹಿ ಅಭಿಭೂತತ್ತಾ, ಇಧ ಪನಾಯಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತೀಹಿ ಅನಭಿಭೂತತ್ತಾ ಉಕ್ಖಿತ್ತಸಿರಾ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಕಿಚ್ಚಾ ಜಾತಾ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಾತಿ।

ಇದಾನಿ **ಸತೋ ಚ ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸರತೀತಿ ಸತೋ। ಸಮ್ಪಜಾನಾತೀತಿ ಸಮ್ಪಜಾನೋ। ಇತಿ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಸತಿ ಚ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಞ್ಚ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸರಣಲಕ್ಖಣಾ ಸತಿ। ಅಸಮ್ಮೋಹಲಕ್ಖಣಂ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಇದಂ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಪುರಿಮಜ್ಝಾನೇಸುಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿಸ್ಸ ಹಿ ಅಸಮ್ಪಜಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಪಗೇವ ಅಪ್ಪನಾ। ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ಪನ ತೇಸಂ ಝಾನಾನಂ ಭೂಮಿಯಂ ವಿಯ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗತಿ ಸುಖಾ ಹೋತಿ, ಅಬ್ಯತ್ತಂ ತತ್ಥ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಕಿಚ್ಚಂ। ಓಳಾರಿಕಙ್ಗಪ್ಪಹಾನೇನ ಪನ ಸುಖುಮತ್ತಾ ಇಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಖುರಧಾರಾಯಂ ವಿಯ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಕಿಚ್ಚಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ ಏವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗತಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾತಿ ಇಧೇವ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ - ಯಥಾ ಧೇನುಪಗೋ ವಚ್ಛೋ ಧೇನುತೋ ಅಪನೀತೋ ಅರಕ್ಖಿಯಮಾನೋ ಪುನದೇವ ಧೇನುಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ, ಏವಮಿದಂ ತತಿಯಜ್ಝಾನಸುಖಂ ಪೀತಿತೋ ಅಪನೀತಮ್ಪಿ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾರಕ್ಖೇನ ಅರಕ್ಖಿಯಮಾನಂ ಪುನದೇವ ಪೀತಿಂ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಪೀತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ ಸಿಯಾ। ಸುಖೇ ವಾಪಿ ಸತ್ತಾ

ಸಾರಜ್ಜನ್ತಿ, ಇದಞ್ಚ ಅತಿಮಧುರಂ ಸುಖಂ ತತೋ ಪರಂ ಸುಖಾಭಾವಾ। ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾನುಭಾವೇನ ಪನೇತ್ಥ ಸುಖೇ ಅಸಾರಜ್ಜನಾ ಹೋತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಇಮಮ್ಪಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇದಂ ಇಧೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ **ಸುಖಞ್ಚ ಕಾಯೇನ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತತಿಯಜ್ಝಾನಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸುಖಪಟಿಸಂವೇದನಾಭೋಗೋ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ನಾಮಕಾಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸುಖಂ, ಯಂ ವಾ ತಂ ನಾಮಕಾಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸುಖಂ, ತಂಸಮುಟ್ಠಾನೇನಸ್ಸ ಯಸ್ಮಾ ಅತಿಪಣೀತೇನ ರೂಪೇನ ರೂಪಕಾಯೋ ಫುಟ್ಠೋ, ಯಸ್ಸ ಫುಟ್ಠತ್ತಾ ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಿತೋಪಿ ಸುಖಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಏತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಸುಖಞ್ಚ ಕಾಯೇನ ಪಟಿಸಂವೇದೇಹೀ"ತಿ ಆಹ।

ಇದಾನಿ **ಯಂ ತಂ ಅರಿಯಾ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಸತಿಮಾ ಸುಖವಿಹಾರೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂಝಾನಹೇತು ಯಂಝಾನಕಾರಣಾ ತಂ ತತಿಯಜ್ಝಾನಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಂ ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ ದೇಸೇನ್ತಿ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಿ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತಿ ವಿವರನ್ತಿ ವಿಭಜನ್ತಿ ಉತ್ತಾನೀಕರೋನ್ತಿ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ, ಪಸಂಸನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಿನ್ತಿ? ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಸತಿಮಾ ಸುಖವಿಹಾರೀತಿ। ತಂ ತತಿಯಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ತೇ ಏವಂ ಪಸಂಸನ್ತೀತಿ? ಪಸಂಸಾರಹತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಅತಿಮಧುರಸುಖೇ ಸುಖಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತೇಪಿ ತತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ, ನ ತತ್ಥ ಸುಖಾಭಿಸಙ್ಗೇನ ಆಕಡ್ಢೀಯತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪೀತಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿತಾಯ ಸತಿಮಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಅರಿಯಕನ್ತಂ ಅರಿಯಜನಸೇವಿತಮೇವ ಚ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಸುಖಂ ನಾಮಕಾಯೇನ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಸಂಸಾರಹೋ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಪಸಂಸಾರಹತೋ ನಂ ಅರಿಯಾ ತೇ ಏವಂ ಪಸಂಸಾರಹಹೇತುಭೂತೇ ಗುಣೇ ಪಕಾಸೇನ್ತಾ "ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಸತಿಮಾ ಸುಖವಿಹಾರೀ"ತಿ ಏವಂ ಪಸಂಸನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತತಿಯ**ನ್ತಿ ಗಣನಾನುಪುಬ್ಬತಾ ತತಿಯಂ, ತತಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿಪಿ ತತಿಯಂ।

ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾತಿ ಕಾಯಿಕಸುಖಸ್ಸ ಚ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ। **ಪುಬ್ಬೇವಾ**ತಿ ತಞ್ಚ ಖೋ ಪುಬ್ಬೇವ, ನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಕ್ಖಣೇ। **ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ**ತಿ ಚೇತಸಿಕಸುಖಸ್ಸ ಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಮ್ಪಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಬ್ಬೇವ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ, ಪಹಾನಾ ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕದಾ ಪನ ನೇಸಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ? ಚತುನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇ। ಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಹಿ ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪಹೀಯತಿ, ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಸುಖಾನಿ ಪಠಮದುತಿಯತತಿಯಾನಂ ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇಸು। ಏವಮೇತೇಸಂ ಪಹಾನಕ್ಕಮೇನ ಅವುತ್ತಾನಂ **ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಙ್ಗೇ** (ವಿಭ॰ ೨೧೯ ಆದಯೋ) ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಉದ್ದೇಸಕ್ಕಮೇನೇವ ಇಧಾಪಿ ವುತ್ತಾನಂ ಸುಖದುಕ್ಖಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಾನಂ ಪಹಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯದಿ ಪನೇತಾನಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪಹೀಯನ್ತಿ , ಅಥ ಕಸ್ಮಾ "ಕತ್ಥ ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಪರಿಸೇಸಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ...ಪೇ॰... ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಏತ್ಥ ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಪರಿಸೇಸಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಕತ್ಥ ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಪರಿಸೇಸಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಏತ್ಥ ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಪರಿಸೇಸಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೫೧೦) ಏವಂ ಝಾನೇಸ್ವೇವ ನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋತಿ? ಅತಿಸಯನಿರೋಧತ್ತಾ। ಅತಿಸಯನಿರೋಧೋ ಹಿ ತೇಸಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು, ನ ನಿರೋಧೋಯೇವ। ನಿರೋಧೋಯೇವ ಪನ ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇ, ನಾತಿಸಯನಿರೋಧೋ। ತಥಾ ಹಿ ನಾನಾವಜ್ಜನೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ನಿರುದ್ಧಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಡಂಸಮಕಸಾದಿಸಮ್ಫಸ್ಸೇನ ವಾ ವಿಸಮಾಸನೂಪತಾಪೇನ ವಾ ಸಿಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ನ ತ್ವೇವ ಅನ್ತೋಅಪ್ಪನಾಯಂ। ಉಪಚಾರೇ ವಾ ನಿರುದ್ಧಮ್ಪೇತಂ ನ ಸುಟ್ಠು ನಿರುದ್ಧಂ ಹೋತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅವಿಹತತ್ತಾ। ಅನ್ತೋಅಪ್ಪನಾಯಂ ಪನ ಪೀತಿಫರಣೇನ ಸಬ್ಬೋ ಕಾಯೋ

ಸುಖೋಕ್ಕನ್ತೋ ಹೋತಿ, ಸುಖೋಕ್ಕನ್ತಕಾಯಸ್ಸ ಚ ಸುಟ್ಠು ನಿರುದ್ಧಂ ಹೋತಿ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ವಿಹತತ್ತಾ। ನಾನಾವಜ್ಜನೇಯೇವ ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಪಹೀನಸ್ಸಾಪಿ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ, ಯಸ್ಮಾ ಏತಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಕಾಯಕಿಲಮಥೇ ಚಿತ್ತೂಪಘಾತೇ ಚ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾಭಾವೇ ನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಭಾವೇ। ಅಪ್ಪಹೀನಾಯೇವ ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾತಿ ತತ್ಥಸ್ಸ ಸಿಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ನತ್ವೇವ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಪಹೀನಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। ತಥಾ ತತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಪಹೀನಸ್ಸಾಪಿ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪೀತಿಸಮುಟ್ಠಾನಪಣೀತರೂಪಫುಟ್ಠಕಾಯಸ್ಸ ಸಿಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ನತ್ವೇವ ತತಿಯಜ್ಝಾನೇ। ತತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಹಿ ಸುಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಪೀತಿ ಸಬ್ಬಸೋ ನಿರುದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಪಹೀನಸ್ಸಾಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಆಸನ್ನತ್ತಾ, ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಭಾವೇನ ಸಮ್ಮಾ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ ಚ ಸಿಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ನತ್ವೇವ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ। ತಸ್ಮಾ ಏವ ಚ "ಏತ್ಥುಪ್ಪನ್ನಂ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಪರಿಸೇಸಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಪರಿಸೇಸಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - "ಅಥೇವಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸೂಪಚಾರೇ ಪಹೀನಾಪಿ ಏತಾ ವೇದನಾ ಇಧ ಕಸ್ಮಾ ಸಮಾಹರೀ"ತಿ ? ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ । ಯಾ ಹಿ ಅಯಂ "ಅದುಕ್ಖಮಸುಖ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಸುಖುಮಾ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಸುಖೇನ ಗಹೇತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ನಾಮ ದುಟ್ಠಸ್ಸ ಯಥಾ ತಥಾ ವಾ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗಹೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಸ್ಸ ಗೋಣಸ್ಸ ಗಹಣತ್ಥಂ ಗೋಪೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಜೇ ಸಬ್ಬಾ ಗಾವೋ ಸಮಾಹರತಿ, ಅಥೇಕೇಕಂ ನೀಹರನ್ತೋ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆಗತಂ "ಅಯಂ ಸೋ ಗಣ್ಹಥ ನ"ನ್ತಿ ತಮ್ಪಿ ಗಾಹಾಪೇತಿ, ಏವಮೇವಂ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಏತಾ ಸಮಾಹರಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸಮಾಹಟಾ ಏತಾ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಯಂ ನೇವ ಸುಖಂ, ನ ದುಕ್ಖಂ, ನ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ನ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾವೇದನಾ"ತಿ ಸಕ್ಕಾ ಹೋತಿ ಏಸಾ ಗಾಹಯಿತುಂ।

ಅಪಿಚ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚಾಪಿ ಏತಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಹಾನಾದಯೋ ಹಿ ತಸ್ಸಾ ಪಚ್ಚಯಾ। ಯಥಾಹ - "ಚತ್ತಾರೋ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಪಚ್ಚಯಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ। ಇಧಾವುಸೋ, ಭಿಕ್ಖು ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಇಮೇ ಖೋ ಆವುಸೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೮)। ಯಥಾ ವಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಹೀನಾಪಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ತತಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಂ ತತ್ಥ ಪಹೀನಾತಿ ವುತ್ತಾ , ಏವಂ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಮ್ಪೇತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸೇತಾ ಇಧ ವುತ್ತಾತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಚ್ಚಯಘಾತೇನ ವಾ ಏತ್ಥ ರಾಗದೋಸಾನಂ ಅತಿದೂರಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಮ್ಪೇತಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತಾಸು ಹಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋಮನಸ್ಸಂ ರಾಗಸ್ಸ, ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ, ದೋಮನಸ್ಸಂ ದೋಸಸ್ಸ। ಸುಖಾದಿಘಾತೇನ ಚ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ರಾಗದೋಸಾ ಹತಾತಿ ಅತಿದೂರೇ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಅದುಕ್ಖಮಸುಖನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾಭಾವೇನ ಅದುಕ್ಖಂ। ಸುಖಾಭಾವೇನ ಅಸುಖಂ। ಏತೇನೇತ್ಥ ದುಕ್ಖಸುಖಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ತತಿಯವೇದನಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ದುಕ್ಖಸುಖಾಭಾವಮತ್ತಂ। ತತಿಯವೇದನಾ ನಾಮ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠವಿಪರೀತಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಜನಿತಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಂ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಝಾನೇ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾ ಸತಿ, ಯಾ ಚ ತಸ್ಸಾ ಸತಿಯಾ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ, ಸಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಕತಾ, ನ ಅಞ್ಞೇನ। ತಸ್ಮಾ ಏತಂ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಾಯ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಏತ್ಥ ಸತಿಯಾ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಸಾ ಅತ್ಥತೋ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚೇತ್ಥ ತಾಯ ಸತಿಯೇವ ಪರಿಸುದ್ಧಾ, ಅಪಿಚ ಖೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ, ಸತಿಸೀಸೇನ ಪನ ದೇಸನಾ ವುತ್ತಾ।

ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಯಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಹೇಟ್ಠಾಪಿ ತೀಸು ಝಾನೇಸು ವಿಜ್ಜತಿ, ಯಥಾ ಪನ ದಿವಾ ಸೂರಿಯಪ್ಪಭಾಭಿಭವಾ ಸೋಮ್ಮಭಾವೇನ ಚ ಅತ್ತನೋ ಉಪಕಾರಕತ್ತೇನ ವಾ ಸಭಾಗಾಯ ರತ್ತಿಯಾ ಅಲಾಭಾ ದಿವಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಚನ್ದಲೇಖಾ

ಅಪರಿಸುದ್ಧಾ ಹೋತಿ ಅಪರಿಯೋದಾತಾ, ಏವಮಯಮ್ಪಿ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಚನ್ದಲೇಖಾ ವಿತಕ್ಕಾದಿಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮತೇಜಾಭಿಭವಾ ಸಭಾಗಾಯ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾರತ್ತಿಯಾ ಅಲಾಭಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಭೇದೇ ಅಪರಿಸುದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸಾ ಚ ಅಪರಿಸುದ್ಧಾಯ ದಿವಾ ಅಪರಿಸುದ್ಧಚನ್ದಲೇಖಾಯ ಪಭಾ ವಿಯ ಸಹಜಾತಾಪಿ ಸತಿಆದಯೋ ಅಪರಿಸುದ್ಧಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸು ಏಕಮ್ಪಿ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿ"ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ ವಿತಕ್ಕಾದಿಪಚ್ಚನೀಕತೇಜಾಭಿಭವಾಭಾವಾ ಸಭಾಗಾಯ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾರತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಲಾಭಾ ಅಯಂ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಚನ್ದಲೇಖಾ ಅತಿವಿಯ ಪರಿಸುದ್ಧಾ। ತಸ್ಸಾ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಪರಿಸುದ್ಧಚನ್ದಲೇಖಾಯ ಪಭಾ ವಿಯ ಸಹಜಾತಾಪಿ ಸತಿಆದಯೋ ಪರಿಸುದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ ಪರಿಯೋದಾತಾ। ತಸ್ಮಾ ಇದಮೇವ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಚತುತ್ಥ**ನ್ತಿ ಗಣನಾನುಪುಬ್ಬತಾ ಚತುತ್ಥಂ, ಚತುತ್ಥಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿಪಿ ಚತುತ್ಥಂ।

ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಪಿ ನಾನಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ। ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಾನಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ನಾನಾಮಗ್ಗವಸೇನ। ಏಕಸ್ಸ ಹಿ ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಮಗ್ಗಾದಯೋಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾ ವಾ ದುತಿಯಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಿಕಾ ವಾ। ಏಕಸ್ಸ ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ದುತಿಯಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಾದಯೋಪಿ ದುತಿಯಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಿಕಾ ವಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾ ವಾ। ಏವಂ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಮಗ್ಗಾ ಝಾನವಸೇನ ಸದಿಸಾ ವಾ ಅಸದಿಸಾ ವಾ ಏಕಚ್ಚಸದಿಸಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನಸ್ಸ ವಿಸೇಸೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಮೇನ ಹೋತಿ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಲಾಭಿನೋ ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತ ಹೋನ್ತಿ। ತತಿಯಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ತತಿಯಜ್ಝಾನಿಕೋ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ ಛ ಹೋನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಾ। ಆರುಪ್ಪೇ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ನ ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಕಥನ್ತಿ? ಏತ್ಥಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಯತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಯೋ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತಂಝಾನಿಕಾವ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ನಿಯಮೇತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಥೇರಾ "ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಖನ್ಧಾ ನಿಯಮೇನ್ತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕೇಚಿ "ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಯಮೇತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕೇಚಿ "ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯಮೇತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ಅನುಪುಬ್ಬಿಕಥಾ - ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇನ ಹಿ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗೋಪಿ, ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಅಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗೋಪಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಪಕಿಣ್ಣಕಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೋಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೋವ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬೇಸು ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ ಅಟ್ಠ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪಞ್ಚ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಪಿ ಹುತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಭಾವಂ ಪತ್ತಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾವ ಹೋತಿ।

ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾನಿ ಪಾದಕಾನಿ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೇಸು ಯಥಾಕ್ಕಮೇನೇವ ಝಾನಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ತಿವಙ್ಗಿಕಂ ದುವಙ್ಗಿಕಞ್ಚ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬೇಸು ಪನ ಸತ್ತ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಚತುತ್ಥೇ ಛ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ। ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಮೇನ ಚೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇನ ಚ ಹೋತಿ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಪಿ ಹೋತಿ, ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾವ।

ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಮಗ್ಗೇ ಪನ ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾವಸೇನ ದ್ವೇ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಛ ಸತ್ತ ಚೇವ। ಅಯಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸೋ ಉಭಯನಿಯಮವಸೇನ ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ನಯೇ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ವಾ ಹೋತಿ, ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾವ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನಿ ಪಾದಕಾನಿ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇಧ ಪನ ಚತುಕ್ಕನಯೇ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಸ್ಸ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸ

ಅಭಾವಾ ತಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಯೇ ಕೇಚಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನಪದೇಸೇ ವುಟ್ಠಿತಸಮಾಪತ್ತಿ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಭಾವಂ ಕರೋತಿ ಭೂಮಿವಣ್ಣೋ ವಿಯ ಗೋಧಾವಣ್ಣಸ್ಸ।

ದುತಿಯತ್ಥೇರವಾದೇ ಪನ ಯತೋ ಯತೋ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಯೇ ಯೇ ಸಮಾಪತ್ತಿಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಹೋತಿ, ತಂತಂಸಮಾಪತ್ತಿಸದಿಸೋವ ಹೋತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತಿಯತ್ಥೇರವಾದೇ ಅತ್ತನೋ ಅಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪೇನ ಯಂ ಯಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಯೇ ಯೇ ಝಾನಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ, ತಂತಂಝಾನಸದಿಸೋವ ಹೋತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಪನ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಂ ವಾ ವಿನಾ ಅಜ್ಝಾಸಯಮತ್ತೇನೇವ ತಂ ನ ಇಜ್ಝತಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀತಿ ಯಾ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಝಾನೇಸು ಏಕಗ್ಗತಾ, ಅಯಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಲೋಕಿಯೋ, ಅಪರಭಾಗೇ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ದೇಸೇತಿ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗೇ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೇ ಪನ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಾಯ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತಕಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ತಥಾ ಸಮ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ತಿವಿಧಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸಮುಗ್ಘಾತಕೋ ಚೇತಸೋ ನಿಬ್ಬಾನಪದಾಭಿನಿರೋಪನೋ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ತಥಾ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತಸ್ಸ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ಚತುಬ್ಬಿಧವಚೀದುಚ್ಚರಿತಸಮುಗ್ಘಾತಿಕಾ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಯ ವಿರತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ, ತಥಾ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ತಿವಿಧಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಸಮುಚ್ಛೇದಿಕಾ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಾ ವಿರತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ತೇಸಂಯೇವ ಚಸ್ಸ ವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾನಂ ವೋದಾನಭೂತಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ಕುಹನಾದಿಸಮುಚ್ಛೇದಿಕಾ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಾ ವಿರತಿ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ, ತಸ್ಸಾಯೇವಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸೀಲಭೂಮಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಮಾನಸ್ಸ ತದನುರೂಪೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋವ ಕೋಸಜ್ಜಸಮುಚ್ಛೇದಕೋ, ಅನುಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಕುಸಲಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಪ್ಪಹಾನುಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಸಾಧಕೋ ಚ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ, ಏವಂ ವಾಯಮನ್ತಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋವ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿವಿನಿದ್ಧುನಕೋ, ಕಾಯಾದೀಸು ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಸಾಧಕೋ ಚ ಚೇತಸೋ ಅಸಮ್ಮೋಸೋ ಸಮ್ಮಾಸತಿ। ಏವಂ ಅನುತ್ತರಾಯ ಸತಿಯಾ ಸುವಿಹಿತಚಿತ್ತಾರಕ್ಖಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿವಿದ್ಧಂಸಿಕಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ। ಏಸ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ।

ಯೋ ಸಹ ಲೋಕಿಯೇನ ಮಗ್ಗೇನ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗತೋ, ಸೋ ಖೋ ಪನೇಸ ಮಗ್ಗೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಕಪ್ಪಾನಂ ವಿಜ್ಜಾಯ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಚರಣೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ವಿಜ್ಜಾ ಚೇವ ಚರಣಞ್ಚ। ತಥಾ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನೇನ ಇತರೇಸಂ ಸಮಥಯಾನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಸಮಥೋ ಚೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ। ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ತದನನ್ತರಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ಅವಸೇಸಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಅಧಿಸೀಲಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಹಿ ಚ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಖನ್ಧತ್ತಯಞ್ಚೇವ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ದಸ್ಸನಸಮತ್ಥೇಹಿ ಚಕ್ಖೂಹಿ ಗಮನಸಮತ್ಥೇಹಿ ಚ ಪಾದೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅದ್ಧಿಕೋ ವಿಯ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನೇನ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗಂ ಸಮಥಯಾನೇನ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗನ್ತಿ ಅನ್ತದ್ವಯಂ ಪರಿವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಮಜ್ಝಿಮಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಮೋಹಕ್ಖನ್ಧಂ, ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ದೋಸಕ್ಖನ್ಧಂ, ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಚ ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಂ ಪದಾಲೇನ್ತೋ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾಯ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪದಂ, ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾಯ ಸೀಲಸಮ್ಪದಂ, ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪದನ್ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪತ್ವಾ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ

ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ। ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ ಸತ್ತತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮರತನವಿಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಸಙ್ಖಾತಂ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಓಕ್ಕನ್ತೋ ಹೋತೀತಿ।

ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಚ್ಚಪಕಿಣ್ಣಕವಣ್ಣನಾ

ಚತೂಸು ಪನ ಸಚ್ಚೇಸು ಬಾಧನಲಕ್ಖಣಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಪಭವಲಕ್ಖಣಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಸನ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ನಿಯ್ಯಾನಲಕ್ಖಣಂ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ, ಅಪಿಚ ಪವತ್ತಿಪವತ್ತಕನಿವತ್ತಿನಿವತ್ತಕಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ। ತಥಾ ಸಙ್ಖತತಣ್ಹಾಅಸಙ್ಖತದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಚತ್ತಾರೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ ಅನೂನಾನಿ ಅನಧಿಕಾನೀತಿ ಚೇ? ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಚ ಅನಪನೇಯ್ಯಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಏತೇಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಅಧಿಕಂ ವಾ, ಏತೇಸಂ ವಾ ಏಕಮ್ಪಿ ಅಪನೇತಬ್ಬಂ ಸಮ್ಭೋತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ 'ನೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಅಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ಯಂ ಸಮಣೇನ ಗೋತಮೇನ ದೇಸಿತಂ, ಅಹಮೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಞ್ಞಪೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿ।

ಯಥಾ ಚಾಹ -

> "ಯೋ ಹಿ ಕೋಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯ 'ನೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಠಮಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಯಂ ಸಮಣೇನ ಗೋತಮೇನ ದೇಸಿತಂ, ಅಹಮೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಠಮಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ಅಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಠಮಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಞ್ಞಪೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೬)।

ಅಪಿಚ ಪವತ್ತಿಮಾಚಿಕ್ಖನ್ತೋ ಭಗವಾ ಸಹೇತುಕಂ ಆಚಿಕ್ಖಿ, ನಿವತ್ತಿಞ್ಚ ಸಉಪಾಯಂ। ಇತಿ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿತದುಭಯಹೇತೂನಂ ಏತಪ್ಪರಮತೋ ಚತ್ತಾರೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ತಥಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಹಾತಬ್ಬಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವೇತಬ್ಬಾನಂ, ತಣ್ಹಾವತ್ಥುತಣ್ಹಾತಣ್ಹಾನಿರೋಧತಣ್ಹಾನಿರೋಧೂಪಾಯಾನಂ, ಆಲಯಆಲಯರಾಮತಾಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತೂಪಾಯಾನಞ್ಚ ವಸೇನಾಪಿ ಚತ್ತಾರೇವ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಚ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸೇವ ಹೇತುದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಹೇತುನಿರೋಧಾ ಫಲನಿರೋಧೋತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ತತೋ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ತದಧಿಗಮೂಪಾಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನ್ತೇ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ಭವಸುಖಸ್ಸಾದಗಧಿತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಸಂವೇಗಜನನತ್ಥಂ ಪಠಮಂ ದುಕ್ಖಮಾಹ। ತಂ ನೇವ ಅಕತಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ನ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದಿತೋ ಹೋತಿ, ಇತೋ ಪನ ಹೋತೀತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮುದಯಂ। ತತೋ ಸಹೇತುಕೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಅಭಿಭೂತತ್ತಾ ಸಂವಿಗ್ಗಮಾನಸಾನಂ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಗವೇಸೀನಂ ನಿಸ್ಸರಣದಸ್ಸನೇನ ಅಸ್ಸಾಸಜನನತ್ಥಂ ನಿರೋಧಂ। ತತೋ ನಿರೋಧಾಧಿಗಮನತ್ಥಂ ನಿರೋಧಸಮ್ಪಾಪಕಂ ಮಗ್ಗನ್ತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ಕಮೋ।

ಏತೇಸು ಪನ ಭಾರೋ ವಿಯ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಭಾರಾದಾನಮಿವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪನಮಿವ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪನೂಪಾಯೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ರೋಗೋ ವಿಯ ವಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ರೋಗನಿದಾನಮಿವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ರೋಗವೂಪಸಮೋ ವಿಯ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ಭೇಸಜ್ಜಮಿವ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಮಿವ ವಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ದುಬ್ಬುಟ್ಠಿ

ವಿಯ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಸುಭಿಕ್ಖಮಿವ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ಸುವುಟ್ಠಿ ವಿಯ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ಅಪಿಚ ವೇರೀವೇರಮೂಲವೇರಸಮುಗ್ಘಾತವೇರಸಮುಗ್ಘಾತುೂಪಾಯೇಹಿ, ವಿಸರುಕ್ಖರುಕ್ಖಮೂಲಮೂಲೂಪಚ್ಛೇದತದುಪಚ್ಛೇದೂಪಾಯೇಹಿ, ಭಯಭಯಮೂಲನಿಬ್ಭಯತದಧಿಗಮೂಪಾಯೇಹಿ, ಓರಿಮತೀರಮಹೋಘಪಾರಿಮತೀರತಂಸಮ್ಪಾಪಕವಾಯಾಮೇಹಿ ಚ ಯೋಜೇತ್ವಾಪೇತಾನಿ ಉಪಮಾತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ।

ಸಬ್ಬಾನೇವ ಪನೇತಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪರಮತ್ಥೇನ ವೇದಕಕಾರಕನಿಬ್ಬುತಗಮಕಾಭಾವತೋ ಸುಞ್ಞಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ –

"ದುಕ್ಖಮೇವ ಹಿ ನ ಕೋಚಿ ದುಕ್ಖಿತೋ, ಕಾರಕೋ ನ ಕಿರಿಯಾವ ವಿಜ್ಜತಿ।
ಅತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬುತಿ ನ ನಿಬ್ಬುತೋ ಪುಮಾ, ಮಗ್ಗಮತ್ಥಿ ಗಮಕೋ ನ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ॥

ಅಥ ವಾ –

ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಸುಞ್ಞಂ, ಪುರಿಮದ್ವಯಮತ್ತಸುಞ್ಞಮಮತಪದಂ।
ಧುವಸುಖಅತ್ತವಿರಹಿತೋ, ಮಗ್ಗೋ ಇತಿ ಸುಞ್ಞತಾ ತೇಸು॥

ನಿರೋಧಸುಞ್ಞಾನಿ ವಾ ತೀಣಿ, ನಿರೋಧೋ ಚ ಸೇಸತ್ತಯಸುಞ್ಞೋ। ಫಲಸುಞ್ಞೋ ವಾ ಏತ್ಥ ಹೇತು ಸಮುದಯೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ಮಗ್ಗೇ ಚ ನಿರೋಧಸ್ಸ, ನ ಫಲೇನ ಸಗಬ್ಭೋ ಪಕತಿವಾದೀನಂ ಪಕತಿ ವಿಯ। ಹೇತುಸುಞ್ಞಞ್ಚ ಫಲಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾನಂ ನಿರೋಧಮಗ್ಗಾನಞ್ಚ ಅಸಮವಾಯಾ, ನ ಹೇತುಸಮವೇತಂ ಹೇತುಫಲಂ ಸಮವಾಯವಾದೀನಂ ದ್ವಿಅಣುಕಾದಿ ವಿಯ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ –

"ತಯಮಿಧ ನಿರೋಧಸುಞ್ಞಂ, ತಯೇನ ತೇನಾಪಿ ನಿಬ್ಬುತೀ ಸುಞ್ಞಾ।
ಸುಞ್ಞೋ ಫಲೇನ ಹೇತು, ಫಲಮ್ಪಿ ತಂಹೇತುನಾ ಸುಞ್ಞ"ನ್ತಿ॥

ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಭಾಗಾನಿ ಅವಿತಥತೋ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತೋ ದುಕ್ಕರಪಟಿವೇಧತೋ ಚ। ಯಥಾಹ –

"ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ, ಆನನ್ದ, ಕತಮಂ ನು ಖೋ ದುಕ್ಕರತರಂ ವಾ ದುರಭಿಸಮ್ಭವತರಂ ವಾ, ಯೋ ದೂರತೋವ ಸುಖುಮೇನ ತಾಳಚ್ಛಿಗ್ಗಳೇನ ಅಸನಂ ಅತಿಪಾತೇಯ್ಯ ಪೋಙ್ಖಾನುಪೋಙ್ಖಂ ಅವಿರಾಧಿತಂ, ಯೋ ವಾ ಸತ್ತಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ವಾಲಸ್ಸ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ? ಏತದೇವ, ಭನ್ತೇ, ದುಕ್ಕರತರಞ್ಚೇವ ದುರಭಿಸಮ್ಭವತರಞ್ಚ। ಯೋ ವಾ ಸತ್ತಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ವಾಲಸ್ಸ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ। ಅಥ ಖೋ ತೇ, ಆನನ್ದ, ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝತರಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಯೇ 'ಇದಂ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ...ಪೇ॰... 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ'ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೧೫)।

ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಸಲಕ್ಖಣವವತ್ಥಾನತೋ। ಪುರಿಮಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಸಭಾಗಾನಿ ದುರವಗಾಹತ್ಥೇನ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ಲೋಕಿಯತ್ತಾ ಸಾಸವತ್ತಾ ಚ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಫಲಹೇತುಭೇದತೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಹಾತಬ್ಬತೋ ಚ। ಪಚ್ಛಿಮಾನಿಪಿ ದ್ವೇ ಸಭಾಗಾನಿ ಗಮ್ಭೀರತ್ತೇನ ದುರವಗಾಹತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರತ್ತಾ ಅನಾಸವತ್ತಾ ಚ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ವಿಸಯವಿಸಯೀಭೇದತೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವೇತಬ್ಬತೋ ಚ। ಪಠಮತತಿಯಾನಿ ಚಾಪಿ ಸಭಾಗಾನಿ ಫಲಾಪದೇಸತೋ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತತೋ । ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾನಿ ಚಾಪಿ ಸಭಾಗಾನಿ ಹೇತುಅಪದೇಸತೋ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಏಕನ್ತಕುಸಲಾಕುಸಲತೋ। ಪಠಮಚತುತ್ಥಾನಿ ಚಾಪಿ ಸಭಾಗಾನಿ ಸಙ್ಖತತೋ,

ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರತೋ। ದುತಿಯತತಿಯಾನಿ ಚಾಪಿ ಸಭಾಗಾನಿ ನೇವಸೇಕ್ಖನಾಸೇಕ್ಖಭಾವತೋ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಸಾರಮ್ಮಣಾನಾರಮ್ಮಣತೋ।

"ಇತಿ ಏವಂ ಪಕಾರೇಹಿ, ನಯೇಹಿ ಚ ವಿಚಕ್ಖಣೋ।
ವಿಜಞ್ಞಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ, ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತ"ನ್ತಿ॥

ಸಬ್ಬಮೇವ ಚೇತ್ಥ ದುಕ್ಖಂ ಏಕವಿಧಂ ಪವತ್ತಿಭಾವತೋ, ದುವಿಧಂ ನಾಮರೂಪತೋ, ತಿವಿಧಂ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪೂಪಪತ್ತಿಭವಭೇದತೋ, ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಚತುಆಹಾರಭೇದತೋ, ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಭೇದತೋ। ಸಮುದಯೋಪಿ ಏಕವಿಧೋ ಪವತ್ತಕಭಾವತೋ, ದುವಿಧೋ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತತೋ, ತಿವಿಧೋ ಕಾಮಭವವಿಭವತಣ್ಹಾಭೇದತೋ, ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಚತುಮಗ್ಗಪ್ಪಹೇಯ್ಯತೋ, ಪಞ್ಚವಿಧೋ ರೂಪಾಭಿನನ್ದನಾದಿಭೇದತೋ, ಛಬ್ಬಿಧೋ ಛತಣ್ಹಾಕಾಯಭೇದತೋ। ನಿರೋಧೋಪಿ ಏಕವಿಧೋ ಅಸಙ್ಖತಧಾತುಭಾವತೋ, ಪರಿಯಾಯತೋ ಪನ ದುವಿಧೋ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಅನುಪಾದಿಸೇಸತೋ, ತಿವಿಧೋ ಭವತ್ತಯವೂಪಸಮತೋ, ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಚತುಮಗ್ಗಾಧಿಗಮನೀಯತೋ, ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಪಞ್ಚಾಭಿನನ್ದನವೂಪಸಮತೋ, ಛಬ್ಬಿಧೋ ಛತಣ್ಹಾಕಾಯಕ್ಖಯಭೇದತೋ। ಮಗ್ಗೋಪಿ ಏಕವಿಧೋ ಭಾವೇತಬ್ಬತೋ, ದುವಿಧೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭೇದತೋ, ದಸ್ಸನಭಾವನಾಭೇದತೋ ವಾ, ತಿವಿಧೋ ಖನ್ಧತ್ತಯಭೇದತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸಪ್ಪದೇಸತ್ತಾ ನಗರಂ ವಿಯ ರಜ್ಜೇನ ನಿಪ್ಪದೇಸೇಹಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಯಥಾಹ –

"ನ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಅರಿಯೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೀಹಿ ಚ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಖನ್ಧೇಹಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಯಾ, ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨)।

ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾದಿವಸೇನ।

ಅಪಿಚ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕವಿಧಾನಿ ಅವಿತಥತ್ತಾ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ವಾ। ದುವಿಧಾನಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರತೋ, ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತತೋ ವಾ। ತಿವಿಧಾನಿ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬತೋ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತೋ ನೇವಪಹಾತಬ್ಬನಾಪಹಾತಬ್ಬತೋ ಚ। ಚತುಬ್ಬಿಧಾನಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಹಾತಬ್ಬಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವೇತಬ್ಬತೋತಿ।

"ಏವಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ, ದುಬ್ಬೋಧಾನಂ ಬುಧೋ ವಿಧಿಂ।
ಅನೇಕಭೇದತೋ ಜಞ್ಞಾ, ಹಿತಾಯ ಚ ಸುಖಾಯ ಚಾ"ತಿ॥

ಸಚ್ಚಪಕಿಣ್ಣಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇದಾನಿ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತಕ್ಕಮೇನೇವ ಅನ್ತೇ ಸಚ್ಚಚತುಕ್ಕಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ "ತಂ ಞಾತಟ್ಠೇನ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಚ್ಚಚತುಕ್ಕವಸೇನ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣಂ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏವಂ "ಸೋತಾವಧಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಸುತಮಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸೀಲಮಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೭. ಸೀಲಮಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಸೀಲಾನೀ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। **ಪರಿಯನ್ತಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸನಂ। ಪರಿಯನ್ತಪಾರಿಸುದ್ಧೀತಿಆದೀಸು ಯಥಾ ನೀಲವಣ್ಣಯೋಗತೋ ವತ್ಥಮ್ಪಿ ನೀಲಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ನೀಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಗಣನವಸೇನ ಪರಿಯನ್ತೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಅಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಪರಿಯನ್ತಾ, ಉಪಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲೇ ಪತ್ತೋ ಅನುಪಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಸ್ಸ ಅವಸಾನಸಬ್ಭಾವತೋ ವಾ ಪರಿಯನ್ತೋ ಅವಸಾನಂ ಅಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಪರಿಯನ್ತಾ। ಸಪರಿಯನ್ತಾತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸಕಾರಲೋಪೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ''ದಕಂ ದಕಾಸಯಾ ಪವಿಸನ್ತೀ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೩) ಏತ್ಥ ಉಕಾರಲೋಪೋ ವಿಯ। ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವೋ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ, ಪರಿಯನ್ತಾ ಚ ಸಾ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ ಚಾತಿ ಪರಿಯನ್ತಪಾರಿಸುದ್ಧಿ, ಪರಿಯನ್ತಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಸೀಲಂ ಪರಿಯನ್ತಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ। ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ನ ಪರಿಯನ್ತಾತಿ **ಅಪರಿಯನ್ತಾ,** ನತ್ಥಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಪರಿಯನ್ತೋತಿಪಿ ಅಪರಿಯನ್ತಾ, ವುದ್ಧೋ ಏತಿಸ್ಸಾ ಪರಿಯನ್ತೋತಿಪಿ ಅಪರಿಯನ್ತಾ। ಸಮಾದಾನತೋ ಪಭುತಿ ಅಖಣ್ಡಿತತ್ತಾ ಖಣ್ಡಿತಾಪಿ ಕತಪಟಿಕಮ್ಮತ್ತಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮತ್ತಕೇನಾಪಿ ಮಲೇನ ವಿರಹಿತತ್ತಾ ಚ ಪರಿಸುದ್ಧಜಾತಿಮಣಿ ವಿಯ ಸುಧನ್ತಸುಪರಿಕಮ್ಮಕತಸುವಣ್ಣಂ ವಿಯ ಚ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಅನೂನಟ್ಠೇನ **ಪರಿಪೂಣ್ಣಾ**। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಹೀನತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸೇನ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ **ಅಪರಾಮಟ್ಠಾ**।ಅಯಂ ತೇ ಸೀಲೇ ದೋಸೋತಿ ಕೇನಚಿ ಚೋದಕೇನ ಪರಾಮಸಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ವಾ ಅಪರಾಮಟ್ಠಾ। ಅರಹತ್ತಫಲಕ್ಖಣೇ ಸಬ್ಬದರಥಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ**। **ಅನುಪಸಮ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಅನವಸೇಸಸಮಾದಾನವಸೇನ ಸೀಲಸಮ್ಪದಾಯ ಭುಸಂ ಸಮ್ಪನ್ನಾತಿ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನಾ, ನ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನಾ ಅನುಪಸಮ್ಪನ್ನಾ। ತೇಸಂ ಅನುಪಸಮ್ಪನ್ನಾನಂ।

ಪರಿಯನ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಸಿಕ್ಖಾ, ಕೋಟ್ಠಾಸಟ್ಠೇನ ಪದಾನಿ, ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಉಪರಿಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖಾ, ಸೀಲಾನಿ ತಾಸಂ ಸಿಕ್ಖಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಪದಾನೀತಿ ಸಿಕ್ಖಾನಂ ಪದತ್ತಾ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ , ಪರಿಯನ್ತಾನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಪರಿಯನ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಾ। ತೇಸಂ ಪರಿಯನ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ। ಏತ್ಥ ಚ ದ್ವೇ ಪರಿಯನ್ತಾ ಸಿಕ್ಖಾಪದಪರಿಯನ್ತೋ ಚ ಕಾಲಪರಿಯನ್ತೋ ಚ। ಕತಮೋ ಸಿಕ್ಖಾಪದಪರಿಯನ್ತೋ? ಉಪಾಸಕೋಪಾಸಿಕಾನಂ ಯಥಾಸಮಾದಾನವಸೇನ ಏಕಂ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಪಞ್ಚ ವಾ ಅಟ್ಠ ವಾ ದಸ ವಾ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸಿಕ್ಖಮಾನಸಾಮಣೇರಸಾಮಣೇರೀನಂ ದಸ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ। ಅಯಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಪರಿಯನ್ತೋ। ಕತಮೋ ಕಾಲಪರಿಯನ್ತೋ? ಉಪಾಸಕೋಪಾಸಿಕಾ ದಾನಂ ದದಮಾನಾ ಪರಿವೇಸನಪರಿಯನ್ತಂ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಿ, ವಿಹಾರಗತಾ ವಿಹಾರಪರಿಯನ್ತಂ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಿ, ಏಕಂ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ಭಿಯ್ಯೋ ವಾ ರತ್ತಿನ್ದಿವಾನಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಿ। ಅಯಂ ಕಾಲಪರಿಯನ್ತೋ। ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಪರಿಯನ್ತೇಸು ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾದಿನ್ನಂ ಸೀಲಂ ವೀತಿಕ್ಕಮನೇನ ವಾ ಮರಣೇನ ವಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ, ಕಾಲಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾದಿನ್ನಂ ತಂತಂಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇನ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ।

ಅಪರಿಯನ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಾನನ್ತಿ –

''ನವ ಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಅಸೀತಿ ಸತಕೋಟಿಯೋ।
ಪಞ್ಞಾಸ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಛತ್ತಿಂಸ ಚ ಪುನಾಪರೇ॥

''ಏತೇ ಸಂವರವಿನಯಾ, ಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಪಕಾಸಿತಾ।
ಪೇಯ್ಯಾಲಮುಖೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ಸಿಕ್ಖಾ ವಿನಯಸಂವರೇ''ತಿ॥ –

ಏವಂ ಗಣನವಸೇನ ಪರಿಯನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಅನವಸೇಸಸಮಾದಾನಭಾವವಸೇನ ಲಾಭಯಸಞಾತಿಅಙ್ಗಜೀವಿತಹೇತು ಅದಿಟ್ಠಪರಿಯನ್ತಭಾವವಸೇನ ಉಪರಿ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬಸೀಲಪರಿಚ್ಛೇದಾಭಾವವಸೇನ ಚ ನತ್ಥಿ ಏತೇಸಂ ಪರಿಯನ್ತೋತಿ ಅಪರಿಯನ್ತಾನಿ। ಅಪರಿಯನ್ತಾನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಪರಿಯನ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಾ। ತೇಸಂ ಅಪರಿಯನ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ, ವುದ್ಧಪರಿಯನ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಾನನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕಾನನ್ತಿಆದೀಸು -

> "ಪುಥೂನಂ ಜನನಾದೀಹಿ, ಕಾರಣೇಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ।
> ಪುಥುಜ್ಜನನ್ತೋಗಧತ್ತಾ, ಪುಥುವಾಯಂ ಜನೋ ಇತಿ"॥ -

ವುತ್ತಪುಥುಜ್ಜನಲಕ್ಖಣಾನತಿಕ್ಕಮೇಪಿ -

> "ದುವೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವುತ್ತಾ, ಬುದ್ಧೇನಾದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ।
> ಅನ್ಧೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಏಕೋ, ಕಲ್ಯಾಣೇಕೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ"ತಿ॥ -

ವುತ್ತಪುಥುಜ್ಜನದ್ವಯೇ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮಸಮಾಗಮೇನ ಅನ್ಧಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನಭಾವೇ ಠಿತಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕಾನಂ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ವಾ ಕಲ್ಯಾಣಕಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕಾನಂ।

ಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಯುತ್ತಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಕುಸಲ**ಸದ್ದೋ ತಾವ ಆರೋಗ್ಯಾನವಜ್ಜಛೇಕಸುಖವಿಪಾಕೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಕಚ್ಚಿ ನು ಭೋತೋ ಕುಸಲಂ, ಕಚ್ಚಿ ಭೋತೋ ಅನಾಮಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೪೬; ೨.೨೦.೧೨೯) ಆರೋಗ್ಯೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಕತಮೋ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಕುಸಲೋ? ಯೋ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಅನವಜ್ಜೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೧) ಚ "ಪುನ ಚಪರಂ, ಭನ್ತೇ, ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ ಯಥಾ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ"ತಿ ಚ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೫) ಏವಮಾದೀಸು ಅನವಜ್ಜೇ। "ಕುಸಲೋ ತ್ವಂ ರಥಸ್ಸ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೭), ಕುಸಲಾ ನಚ್ಚಗೀತಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಿತಾ ಚಾತುರಿತ್ಥಿಯೋ"ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೨.೨೨.೯೪) ಛೇಕೇ। "ಕುಸಲಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾದಾನಹೇತು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೮೦)। ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧) ಸುಖವಿಪಾಕೇ। ಸ್ವಾಯಮಿಧ ಆರೋಗ್ಯೇಪಿ ಅನವಜ್ಜೇಪಿ ಸುಖವಿಪಾಕೇಪಿ ವಟ್ಟತಿ।

ವಚನತ್ಥೋ ಪನೇತ್ಥ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಲಯನ್ತಿ ಚಲಯನ್ತಿ ಕಮ್ಪೇನ್ತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾ। ಕುಚ್ಛಿತೇನ ವಾ ಆಕಾರೇನ ಸಯನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ, ತೇ ಕುಸೇ ಲುನನ್ತಿ ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ವಾ ಸಾನತೋ ತನುಕರಣತೋ ಕುಸಂ ಞಾಣಂ। ತೇನ ಕುಸೇನ ಲಾತಬ್ಬಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾತಿ ಕುಸಲಾ, ಯಥಾ ವಾ ಕುಸಾ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಹತ್ಥಪ್ಪದೇಸಂ ಲುನನ್ತಿ, ಏವಮಿಮೇಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಲುನನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಾ ವಿಯ ಲುನನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾ। ಅಪಿಚ ಆರೋಗ್ಯಟ್ಠೇನ ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೇನ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ ವಾ ಕುಸಲಾ। ಇಧ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕುಸಲಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸೇಸೇ ವಿಹಾಯ ತಸ್ಸೇವ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಕುಸಲಧಮ್ಮೇ"ತಿ ಏಕವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯತಾಯ ಸಕ್ಕಚ್ಚಕಾರಿತಾಯ ಚ ಯುತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೇಕ್ಖಪರಿಯನ್ತೇ ಪರಿಪೂರಕಾರೀನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತೀಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಜಾತಾತಿಪಿ ಸೇಕ್ಖಾ, ಸತ್ತನ್ನಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಏತೇತಿಪಿ ಸೇಕ್ಖಾ, ಸಯಮೇವ ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿಪಿ ಸೇಕ್ಖಾ । ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಫಲಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಫಲಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಫಲಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ । ತೇ ಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಯನ್ತೇ ಅವಸಾನೇ ಏತಸ್ಸ, ತೇ ವಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಯನ್ತೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸೇಕ್ಖಪರಿಯನ್ತೋ।

ತಸ್ಮಿಂ ಸೇಕ್ಖಪರಿಯನ್ತೇ ಧಮ್ಮೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪರಿಪೂರಂ ಪರಿಪುಣ್ಣತಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ, ಪರಿಪೂರಕಾರೋ ಪರಿಪೂರಕಿರಿಯಾ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವಾ ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ। ತೇಸಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಭೂತೇ ಸೇಕ್ಖಪರಿಯನ್ತೇ ಪಟಿಪದಾಧಮ್ಮೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪರಿಪೂರಕಾರೀನಂ। **ಕಾಯೇ ಚ ಜೀವಿತೇ ಚ ಅನಪೇಕ್ಖಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಕಾಯೇ**ತಿ ಸರೀರೇ। ಸರೀರಞ್ಹಿ ಅಸುಚಿಸಞ್ಚಯತೋ ಕುಚ್ಛಿತಾನಞ್ಚ ಕೇಸಾದೀನಂ ಚಕ್ಖುರೋಗಾದೀನಞ್ಚ ರೋಗಸತಾನಂ ಆಯಭೂತತ್ತಾ ಕಾಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಜೀವಿತೇ**ತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇ। ತಞ್ಹಿ ಜೀವನ್ತಿ ತೇನಾತಿ ಜೀವಿತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನತ್ಥಿ ಏತೇಸಂ ಅಪೇಕ್ಖಾತಿ ಅನಪೇಕ್ಖಾ, ನಿಸ್ಸಿನೇಹಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಸಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಚ ಜೀವಿತೇ ಚ ಅನಪೇಕ್ಖಾನಂ।

ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ತೇಸು ಅನಪೇಕ್ಖತ್ತಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಪರಿಚ್ಚತ್ತಜೀವಿತಾನ**ನ್ತಿ ಆಹ। ಭಗವತೋ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ವಾ ಸಕಜೀವಿತಪರಿಚ್ಚಾಗೇನೇವ ಹಿ ತೇ ಕಿಲಮಮಾನೇಪಿ ಕಾಯೇ ವಿನಸ್ಸಮಾನೇಪಿ ಜೀವಿತೇ ಅನಪೇಕ್ಖಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಸತ್ತನ್ನಂ ಸೇಕ್ಖಾನ**ನ್ತಿ ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಸೇಕ್ಖಾತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠಾದೀನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನಂ। **ತಥಾಗತಸಾವಕಾನ**ನ್ತಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಾವಕಾನಂ। ಅಟ್ಠಪಿ ಹಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಸವನನ್ತೇ ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತತ್ತಾ ಭಗವತೋ ದೇಸನಂ ಅನುಸಿಟ್ಠಿಂ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದಯೋಗೇನ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಸುಣನ್ತೀತಿ ಸಾವಕಾ। ತೇಸುಪಿ ಅರಹತ್ತಫಲಟ್ಠೇಯೇವ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಖೀಣಾಸವಾನ**ನ್ತಿ ಆಹ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪರಿಕ್ಖೀಣಸಬ್ಬಾಸವಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ತಂ ತಂ ಕಾರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕೋವ ಅನಾಚರಿಯಕೋ ಚತುಸಚ್ಚಂ ಬುಜ್ಝಿತವಾತಿ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ। ತಾದಿಸಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂ।

ತಥಾಗತಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಟ್ಠಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಭಗವಾ ತಥಾಗತೋ - ತಥಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾ ಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ ಭಗವಾ **ತಥಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ**? ಯಥಾ ಸಬ್ಬಲೋಕಹಿತಾಯ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಮಾಪನ್ನಾ ಪುರಿಮಕಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಆಗತಾ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯೇನಾಭಿನೀಹಾರೇನ ಪುರಿಮಕಾ ಭಗವನ್ತೋ ಆಗತಾ, ತೇನೇವ ಅಮ್ಹಾಕಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ಆಗತೋ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ಪುರಿಮಕಾ ಭಗವನ್ತೋ ದಾನಸೀಲನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಞ್ಞಾವೀರಿಯಖನ್ತಿಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಮೇತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಾ ದಸ ಪಾರಮಿಯೋ, ದಸ ಉಪಪಾರಮಿಯೋ, ದಸ ಪರಮತ್ಥಪಾರಮಿಯೋತಿ ಸಮತಿಂಸ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಅಙ್ಗಪರಿಚ್ಚಾಗಂ ನಯನಧನರಜ್ಜಪುತ್ತದಾರಪರಿಚ್ಚಾಗನ್ತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಮಹಾಪರಿಚ್ಚಾಗೇ ಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ, ಪುಬ್ಬಯೋಗಪುಬ್ಬಚರಿಯಧಮ್ಮಕ್ಖಾನಞಾತತ್ಥಚರಿಯಾದಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಬುದ್ಧಿಚರಿಯಾಯ ಕೋಟಿಂ ಪತ್ವಾ ಆಗತಾ, ತಥಾ ಅಮ್ಹಾಕಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ಆಗತೋ। ಯಥಾ ಚ ಪುರಿಮಕಾ ಭಗವನ್ತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇ ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೇ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಞ್ಚ ಬಲಾನಿ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಬ್ರೂಹೇತ್ವಾ ಆಗತಾ, ತಥಾ ಅಮ್ಹಾಕಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

> "ಯಥೇವ ದೀಪಙ್ಕರಬುದ್ಧಆದಯೋ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಂ ಮುನಯೋ ಇಧಾಗತಾ।
> ತಥಾ ಅಯಂ ಸಕ್ಯಮುನೀಪಿ ಆಗತೋ, ತಥಾಗತೋ ವುಚ್ಚತಿ ತೇನ ಚಕ್ಖುಮಾ"ತಿ॥

ಕಥಂ **ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಯಥಾ ಸಮ್ಪತಿಜಾತಾ ಪುರಿಮಕಾ ಭಗವನ್ತೋ ಗತಾ। ಕಥಞ್ಚ ತೇ ಗತಾ? ತೇ ಹಿ ಸಮ್ಪತಿಜಾತಾ ಸಮೇಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪಥವಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಉತ್ತರೇನಮುಖಾ ಸತ್ತಪದವೀತಿಹಾರೇನ ಗತಾ। ಯಥಾಹ "ಸಮ್ಪತಿಜಾತೋ, ಆನನ್ದ, ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಸಮೇಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪಥವಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖೋ ಸತ್ತಪದವೀತಿಹಾರೇನ ಗಚ್ಛತಿ ಸೇತಮ್ಹಿ ಛತ್ತೇ ಅನುಧಾರಯಮಾನೇ, ಸಬ್ಬಾ ಚ ದಿಸಾ ಅನುವಿಲೋಕೇತಿ, ಆಸಭಿಞ್ಚ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ 'ಅಗ್ಗೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ, ಜೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ, ಸೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ, ಅಯಮನ್ತಿಮಾ ಜಾತಿ, ನತ್ಥಿ ದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋ'"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰

೩.೧೦೭; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೧)। ತಞ್ಚಸ್ಸ ಗಮನಂ ತಥಂ ಅಹೋಸಿ ಅವಿತಥಂ ಅನೇಕೇಸಂ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಾನಂ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನ। ಯಞ್ಹಿ ಸೋ ಸಮ್ಪತಿಜಾತೋ ಸಮೇಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪತಿಟ್ಠಹಿ, ಇದಮಸ್ಸ ಚತುರಿದ್ಧಿಪಾದಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ, ಉತ್ತರಮುಖಭಾವೋ ಪನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರಭಾವಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ, ಸತ್ತಪದವೀತಿಹಾರೋ ಸತ್ತಬೋಜ್ಝಙ್ಗರತನಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ, "ಸುವಣ್ಣದಣ್ಡಾ ವೀತಿಪತನ್ತಿ ಚಾಮರಾ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೬೯೩) ಏತ್ಥ ವುತ್ತಚಾಮರುಕ್ಖೇಪೋ ಪನ ಸಬ್ಬತಿತ್ಥಿಯನಿಮ್ಮಥನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ, ಸೇತಚ್ಛತ್ತಧಾರಣಂ ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿವರವಿಮಲಸೇತಚ್ಛತ್ತಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಾದಿಸಾನುವಿಲೋಕನಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾನಾವರಣಞಾಣಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ, ಆಸಭಿವಾಚಾಭಾಸನಂ ಪನ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯವರಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ। ತಥಾಯಂ ಭಗವಾಪಿ ಗತೋ। ತಞ್ಚಸ್ಸ ಗಮನಂ ತಥಂ ಅಹೋಸಿ ಅವಿತಥಂ ತೇಸಂಯೇವ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಾನಂ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

"ಮುಹುತ್ತಜಾತೋವ ಗವಂಪತೀ ಯಥಾ, ಸಮೇಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಫುಸೀ ವಸುನ್ಧರಂ।
ಸೋ ವಿಕ್ಕಮೀ ಸತ್ತ ಪದಾನಿ ಗೋತಮೋ, ಸೇತಞ್ಚ ಛತ್ತಂ ಅನುಧಾರಯುಂ ಮರೂ॥

"ಗನ್ತ್ವಾನ ಸೋ ಸತ್ತ ಪದಾನಿ ಗೋತಮೋ, ದಿಸಾ ವಿಲೋಕೇಸಿ ಸಮಾ ಸಮನ್ತತೋ।
ಅಟ್ಠಙ್ಗುಪೇತಂ ಗಿರಮಬ್ಭುದೀರಯಿ, ಸೀಹೋ ಯಥಾ ಪಬ್ಬತಮುದ್ಧನಿಟ್ಠಿತೋ"ತಿ॥

ಏವಂ ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ಪುರಿಮಕಾ ಭಗವನ್ತೋ, ಅಯಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ತಥೇವ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ…ಪೇ॰… ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ನೀವರಣೇ…ಪೇ॰… ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ…ಪೇ॰… ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇ ಪಹಾಯ ಗತೋ। ಏವಮ್ಪಿ ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಕಕ್ಖಳತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ತಥಂ ಅವಿತಥಂ, ಆಪೋಧಾತುಯಾ ಪಗ್ಘರಣಲಕ್ಖಣಂ, ತೇಜೋಧಾತುಯಾ ಉಣ್ಹತ್ತಲಕ್ಖಣಂ, ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ವಿತ್ಥಮ್ಭನಲಕ್ಖಣಂ, ಆಕಾಸಧಾತುಯಾ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಲಕ್ಖಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ।

ರೂಪಸ್ಸ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ, ವೇದನಾಯ ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಂ, ಸಞ್ಞಾಯ ಸಞ್ಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಲಕ್ಖಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ।

ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣಂ, ವಿಚಾರಸ್ಸ ಅನುಮಜ್ಜನಲಕ್ಖಣಂ, ಪೀತಿಯಾ ಫರಣಲಕ್ಖಣಂ, ಸುಖಸ್ಸ ಸಾತಲಕ್ಖಣಂ, ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣಂ, ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಫುಸನಲಕ್ಖಣಂ।

ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ, ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣಂ, ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣಂ, ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ।

ಸದ್ಧಾಬಲಸ್ಸ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇ ಅಕಮ್ಪಿಯಲಕ್ಖಣಂ, ವೀರಿಯಬಲಸ್ಸ ಕೋಸಜ್ಜೇ, ಸತಿಬಲಸ್ಸ ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚೇ, ಸಮಾಧಿಬಲಸ್ಸ ಉದ್ಧಚ್ಚೇ, ಪಞ್ಞಾಬಲಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಕಮ್ಪಿಯಲಕ್ಖಣಂ।

ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಪವಿಚಯಲಕ್ಖಣಂ, ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣಂ, ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಫರಣಲಕ್ಖಣಂ, ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪಸಮಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಲಕ್ಖಣಂ।

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಯ ಪರಿಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಸ್ಸ ವೋದಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸ್ಸ ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಮಾಸತಿಯಾ ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣಂ।

ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಞ್ಞಾಣಲಕ್ಖಣಂ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಚೇತನಾಲಕ್ಖಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ, ನಾಮಸ್ಸ ನಮನಲಕ್ಖಣಂ, ರೂಪಸ್ಸ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಆಯತನಲಕ್ಖಣಂ, ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಫುಸನಲಕ್ಖಣಂ, ವೇದನಾಯ ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಂ, ತಣ್ಹಾಯ ಹೇತುಲಕ್ಖಣಂ, ಉಪಾದಾನಸ್ಸ ಗಹಣಲಕ್ಖಣಂ, ಭವಸ್ಸ ಆಯೂಹನಲಕ್ಖಣಂ, ಜಾತಿಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ, ಜರಾಯ ಜೀರಣಲಕ್ಖಣಂ, ಮರಣಸ್ಸ ಚುತಿಲಕ್ಖಣಂ।

ಧಾತೂನಂ ಸುಞ್ಞತಾಲಕ್ಖಣಂ, ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಲಕ್ಖಣಂ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಂ ಪದಹನಲಕ್ಖಣಂ, ಇದ್ಧಿಪಾದಾನಂ ಇಜ್ಝನಲಕ್ಖಣಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಧಿಪತಿಲಕ್ಖಣಂ, ಬಲಾನಂ ಅಕಮ್ಪಿಯಲಕ್ಖಣಂ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ನಿಯ್ಯಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಹೇತುಲಕ್ಖಣಂ।

ಸಚ್ಚಾನಂ ತಥಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮಥಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣಂ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅನುಪಸ್ಸನಾಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಏಕರಸಲಕ್ಖಣಂ, ಯುಗನದ್ಧಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಲಕ್ಖಣಂ।

ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಸಂವರಲಕ್ಖಣಂ, ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣಂ, ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಂ।

ಖಯೇ ಞಾಣಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛೇದಲಕ್ಖಣಂ, ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಲಕ್ಖಣಂ।

ಛನ್ದಸ್ಸ ಮೂಲಲಕ್ಖಣಂ, ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಸಮೋಧಾನಲಕ್ಖಣಂ, ವೇದನಾಯ ಸಮೋಸರಣಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪಮುಖಲಕ್ಖಣಂ, ಸತಿಯಾ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಲಕ್ಖಣಂ, ಪಞ್ಞಾಯ ತತುತ್ತರಿಲಕ್ಖಣಂ, ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸಾರಲಕ್ಖಣಂ, ಅಮತೋಗಧಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನಲಕ್ಖಣಂ ತಥಂ ಅವಿತಥಂ। ಏತಂ ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಞಾಣಗತಿಯಾ ಆಗತೋ ಅವಿರಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪತ್ತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ಏವಂ ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ?** ತಥಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಯಥಾಹ – "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? 'ಇದಂ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಮೇತಂ ಅವಿತಥಮೇತಂ ಅನಞ್ಞಥಮೇತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦) ವಿತ್ಥಾರೋ। ತಾನಿ ಚ ಭಗವಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾನಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧತ್ಥೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ಗತಸದ್ದೋ।

ಅಪಿಚ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ ತಥೋ ಅವಿತಥೋ ಅನಞ್ಞಥೋ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ ತಥೋ ಅವಿತಥೋ ಅನಞ್ಞಥೋ। ತಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ತಥೋ ಅವಿತಥೋ ಅನಞ್ಞಥೋ…ಪೇ॰… ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ತಥೋ ಅವಿತಥೋ ಅನಞ್ಞಥೋ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಭಗವಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ತಸ್ಮಾಪಿ ತಥಾನಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ತಥಾಗತೋ। ಏವಂ ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ**? ಭಗವಾ ಯಂ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ…ಪೇ॰… ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಜಾನತಾ ಪಸ್ಸತಾ ಚ ತೇನ ತಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾದಿವಸೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತವಿಞ್ಞಾತೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಕಪದವಸೇನ ವಾ "ಕತಮಂ ತಂ ರೂಪಂ ರೂಪಾಯತನಂ? ಯಂ ರೂಪಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ವಣ್ಣನಿಭಾ ಸನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ನೀಲಂ ಪೀತಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೧೬) ನಯೇನ ಅನೇಕೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ತೇರಸಹಿ ವಾರೇಹಿ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಾಯ ನಯೇಹಿ ವಿಭಜ್ಜಮಾನಂ ತಥಮೇವ ಹೋತಿ, ವಿತಥಂ ನತ್ಥಿ । ಏಸ ನಯೋ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಸದ್ದಾದೀಸು। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಭಗವತಾ "ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ…ಪೇ॰… ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಪತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸಿತಂ ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾ, ತಮಹಂ ಜಾನಾಮಿ, ತಮಹಂ ಅಬ್ಭಞ್ಞಾಸಿಂ, ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ವಿದಿತಂ, ತಂ ತಥಾಗತೋ ನ ಉಪಟ್ಠಾಸೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪)। ಏವಂ ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ। ತತ್ಥ ತಥದಸ್ಸೀಅತ್ಥೇ ತಥಾಗತೋತಿ ಪದಸಮ್ಭವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಥಂ **ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ**? ಯಂ ರತ್ತಿಂ ಭಗವಾ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಅಪರಾಜಿತಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಚತುನ್ನಂ ಮಾರಾನಂ ಮತ್ಥಕಂ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಯಞ್ಚ ರತ್ತಿಂ ಯಮಕಸಾಲಾನಮನ್ತರೇ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿ, ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸವಸ್ಸಪರಿಮಾಣೇ ಕಾಲೇ ಪಠಮಬೋಧಿಯಾಪಿ ಮಜ್ಝಿಮಬೋಧಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಛಿಮಬೋಧಿಯಾಪಿ ಯಂ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಂ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ…ಪೇ॰… ವೇದಲ್ಲಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥತೋ ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಚ ಅನವಜ್ಜಂ ಅನುಪವಜ್ಜಂ ಅನೂನಮನಧಿಕಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪುಣ್ಣಂ ರಾಗಮದನಿಮ್ಮದನಂ ದೋಸಮೋಹಮದನಿಮ್ಮದನಂ, ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ವಾಲಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಪಕ್ಖಲಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಏಕಮುದ್ದಿಕಾಯ ಲಞ್ಛಿತಂ ವಿಯ, ಏಕನಾಳಿಕಾಯ ಮಿತಂ ವಿಯ, ಏಕತುಲಾಯ ತುಲಿತಂ ವಿಯ, ಚ ತಥಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ "ಯಞ್ಚ, ಚುನ್ದ, ರತ್ತಿಂ ತಥಾಗತೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ, ಯಞ್ಚ ರತ್ತಿಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಭಾಸತಿ ಲಪತಿ ನಿದ್ದಿಸತಿ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಮೇವ ಹೋತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ। ತಸ್ಮಾ 'ತಥಾಗತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೮)। ಗದಅತ್ಥೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ಗತಸದ್ದೋ। ಏವಂ ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ।

ಅಪಿಚ ಆಗದನಂ ಆಗದೋ, ವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ಆಗದೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಕಾರಸ್ಸ ತಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಥಂ **ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ**? ಭಗವತೋ ಹಿ ವಾಚಾಯ ಕಾಯೋ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ ವಾಚಾ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವಾದೀ ತಥಾಕಾರೀ ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ ಚ ಹೋತಿ। ಏವಂಭೂತಸ್ಸ ಚಸ್ಸ ಯಥಾ ವಾಚಾ, ಕಾಯೋಪಿ ತಥಾ ಗತೋ ಪವತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಚ ಕಾಯೋ, ವಾಚಾಪಿ ತಥಾ ಗತಾ ಪವತ್ತಾತಿ ತಥಾಗತೋ। ತೇನೇವಾಹ - "ಯಥಾವಾದೀ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೋ ತಥಾಕಾರೀ, ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ। ಇತಿ ಯಥಾವಾದೀ ತಥಾಕಾರೀ, ಯಥಾಕಾರೀ ತಥಾವಾದೀ। ತಸ್ಮಾ 'ತಥಾಗತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। ಏವಂ ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ।

ಕಥಂ **ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋ**? ಉಪರಿ ಭವಗ್ಗಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಅವೀಚಿಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ತಿರಿಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಅಭಿಭವತಿ ಸೀಲೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಪಞ್ಞಾಯ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನೇನ, ನ ತಸ್ಸ ತುಲಾ ವಾ ಪಮಾಣಂ ವಾ ಅತ್ಥಿ, ಅತುಲೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಅನುತ್ತರೋ ರಾಜಾಧಿರಾಜಾ ದೇವಾನಂ ಅತಿದೇವೋ ಸಕ್ಕಾನಂ ಅತಿಸಕ್ಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಅತಿಬ್ರಹ್ಮಾ। ತೇನಾಹ - "ಸದೇವಕೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ…ಪೇ॰… ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ತಥಾಗತೋ ಅಭಿಭೂ ಅನಭಿಭೂತೋ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ದಸೋ ವಸವತ್ತೀ। ತಸ್ಮಾ 'ತಥಾಗತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩)।

ತತ್ಥೇವಂ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಅಗದೋ ವಿಯ ಅಗದೋ। ಕೋ ಪನೇಸ? ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಚ। ತೇನ ಹೇಸ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಭಿಸಕ್ಕೋ ದಿಬ್ಬಾಗದೇನ ಸಪ್ಪೇ ವಿಯ ಸಬ್ಬಪರಪ್ಪವಾದಿನೋ ಸದೇವಕಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭವತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕಾಭಿಭವನೇ ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ದೇಸನಾವಿಲಾಸಮಯೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞಮಯೋ ಚ ಅಗದೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಕಾರಸ್ಸ ತಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋ।

ಅಪಿಚ ತಥಾಯ ಗತೋತಿಪಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಂ ಗತೋತಿಪಿ ತಥಾಗತೋತಿ। **ಗತೋ**ತಿ ಅವಗತೋ ಅತೀತೋ ಪತ್ತೋ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ಅತ್ಥೋ । ತತ್ಥ ಸಕಲಂ ಲೋಕಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಗತೋ ಅವಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ಲೋಕಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ತಥಾಯ ಗತೋ ಅತೀತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ಲೋಕನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ತಥಾಯ ಗತೋ ಪತ್ತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಂ ತಥಂ ಗತೋ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ತಥಾಗತೋ। ತೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ - ''ಲೋಕೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಲೋಕಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ। ಲೋಕಸಮುದಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಲೋಕಸಮುದಯೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪಹೀನೋ। ಲೋಕನಿರೋಧೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಲೋಕನಿರೋಧೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕತೋ। ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ, ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನೀಪಟಿಪದಾ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಭಾವಿತಾ। ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ತಥಾಗತೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ತಸ್ಮಾ 'ತಥಾಗತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ''ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩)। ತಸ್ಸ ಏವಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇದಮ್ಪಿ ಚ ತಥಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಭಾವದೀಪನೇ ಮುಖಮತ್ತಮೇವ। ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪನ ತಥಾಗತೋವ ತಥಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಭಾವಂ ವಣ್ಣೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಾ ತಥಾಗತಗುಣೇನಾಪಿ ಸಮಸಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಸೇನ **ತಥಾಗತಾನ**ನ್ತಿ ಆಹ।

ಅರಹನ್ತಾನನ್ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ, ಅರೀನಂ ಅರಾನಞ್ಚ ಹತತ್ತಾ, ಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಅರಹತ್ತಾ, ಪಾಪಕರಣೇ ರಹಾಭಾವಾ ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ। ಆರಕಾ ಹಿ ಸೋ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸುವಿದೂರವಿದೂರೇ ಠಿತೋ ಮಗ್ಗೇನ ಸವಾಸನಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾತಿ ಅರಹಂ।

ಸೋ ತತೋ ಆರಕಾ ನಾಮ, ಯಸ್ಸ ಯೇನಾಸಮಙ್ಗಿತಾ।
ಅಸಮಙ್ಗೀ ಚ ದೋಸೇಹಿ, ನಾಥೋ ತೇನಾರಹಂ ಮತೋ॥

ತೇ ಚಾನೇನ ಕಿಲೇಸಾರಯೋ ಮಗ್ಗೇನ ಹತಾತಿ ಅರೀನಂ ಹತತ್ತಾಪಿ ಅರಹಂ।

ಯಸ್ಮಾ ರಾಗಾದಿಸಙ್ಖಾತಾ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಯೋ ಹತಾ।
ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥೇನ ನಾಥೇನ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಅರಹಂ ಮತೋ॥

ಯಞ್ಚೇತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಭವತಣ್ಹಾಮಯನಾಭಿಪುಞ್ಞಾದಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಜರಾಮರಣನೇಮಿ ಆಸವಸಮುದಯಮಯೇನ ಅಕ್ಖೇನ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ತಿಭವರಥೇ ಸಮಾಯೋಜಿತಂ ಅನಾದಿಕಾಲಪ್ಪವತ್ತಂ ಸಂಸಾರಚಕ್ಕಂ, ತಸ್ಸಾನೇನ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ವೀರಿಯಪಾದೇಹಿ ಸೀಲಪಥವಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಸದ್ಧಾಹತ್ಥೇನ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಂ ಞಾಣಫರಸುಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇ ಅರಾ ಹತಾತಿ ಅರಾನಂ ಹತತ್ತಾಪಿ ಅರಹಂ।

ಅರಾ ಸಂಸಾರಚಕ್ಕಸ್ಸ, ಹತಾ ಞಾಣಾಸಿನಾ ಯತೋ।
ಲೋಕನಾಥೇನ ತೇನೇಸ, ಅರಹನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ॥

ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಚ ಚೀವರಾದಿಪಚ್ಚಯೇ ಅರಹತಿ ಪೂಜಾವಿಸೇಸಞ್ಚ। ತೇನೇವ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಥಾಗತೇ ಯೇ ಕೇಚಿ ಮಹೇಸಕ್ಖಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ, ನ ತೇ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪೂಜಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಹಮ್ಪತಿ ಸಿನೇರುಮತ್ತೇನ ರತನದಾಮೇನ ತಥಾಗತಂ ಪೂಜೇಸಿ, ಯಥಾಬಲಞ್ಚ ಅಞ್ಞೇ ದೇವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಚ ಬಿಮ್ಬಿಸಾರಕೋಸಲರಾಜಾದಯೋ। ಪರಿನಿಬ್ಬುತಮ್ಪಿ ಚ ಭಗವನ್ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಛನ್ನವುತಿಕೋಟಿಧನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಸೋಕಮಹಾರಾಜಾ ಸಕಲಜಮ್ಬುದೀಪೇ ಚತುರಾಸೀತಿ ವಿಹಾರಸಹಸ್ಸಾನಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪೂಜಾವಿಸೇಸಾನನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಅರಹತ್ತಾಪಿ ಅರಹಂ।

ಪೂಜಾವಿಸೇಸಂ ಸಹ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ, ಯಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಅರಹತಿ ಲೋಕನಾಥೋ।
ಅತ್ಥಾನುರೂಪಂ ಅರಹನ್ತಿ ಲೋಕೇ, ತಸ್ಮಾ ಜಿನೋ ಅರಹತಿ ನಾಮಮೇತಂ॥

ಯಥಾ ಚ ಲೋಕೇ ಯೇ ಕೇಚಿ ಪಣ್ಡಿತಮಾನಿನೋ ಬಾಲಾ ಅಸಿಲೋಕಭಯೇನ ರಹೋ ಪಾಪಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಏವಮೇಸ ನ ಕದಾಚಿ ಕರೋತೀತಿ ಪಾಪಕರಣೇ ರಹಾಭಾವತೋಪಿ ಅರಹಂ।

ಯಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ರಹೋ ನಾಮ, ಪಾಪಕಮ್ಮೇಸು ತಾದಿನೋ।
ರಹಾಭಾವೇನ ತೇನೇಸ, ಅರಹಂ ಇತಿ ವಿಸ್ಸುತೋ॥

ಏವಂ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ -

ಆರಕತ್ತಾ ಹತತ್ತಾ ಚ, ಕಿಲೇಸಾರೀನ ಸೋ ಮುನಿ।
ಹತಸಂಸಾರಚಕ್ಕಾರೋ, ಪಚ್ಚಯಾದೀನ ಚಾರಹೋ।
ನ ರಹೋ ಕರೋತಿ ಪಾಪಾನಿ, ಅರಹಂ ತೇನ ವುಚ್ಚತೀತಿ॥

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಾ ಅರಹತ್ತಗುಣೇನಾಪಿ ಸಮಸಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಸೇನ "ಅರಹನ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಆಹ।

ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಚ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ತಥಾ ಹೇಸ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಾ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇ ಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋ ಬುದ್ಧೋ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋ, ಪಹಾತಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಹಾತಬ್ಬತೋ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬತೋ, ಭಾವೇತಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮೇ ಭಾವೇತಬ್ಬತೋ। ತೇನೇವಾಹ -

"ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾತಂ, ಭಾವೇತಬ್ಬಞ್ಚ ಭಾವಿತಂ।
ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಪಹೀನಂ ಮೇ, ತಸ್ಮಾ ಬುದ್ಧೋಸ್ಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ"ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೯; ಸು॰ ನಿ॰ ೫೬೩)।

ಅಥ ವಾ ಚಕ್ಖು ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸ ಮೂಲಕಾರಣಭಾವೇನ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಪುರಿಮತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಉಭಿನ್ನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ನಿರೋಧಪ್ಪಜಾನನಾ ಪಟಿಪದಾ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನ್ತಿ ಏವಂ ಏಕೇಕಪದುದ್ಧಾರೇನಾಪಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಚ ಬುದ್ಧೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಮನೇಸು। ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ರೂಪಾದೀನಿ ಛ ಆಯತನಾನಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಛ ಫಸ್ಸಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದಯೋ ಛ ವೇದನಾ, ರೂಪಸಞ್ಞಾದಯೋ ಛ ಸಞ್ಞಾ, ರೂಪಸಞ್ಚೇತನಾದಯೋ ಛ ಚೇತನಾ, ರೂಪತಣ್ಹಾದಯೋ ಛ ತಣ್ಹಾಕಾಯಾ, ರೂಪವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಛ ವಿತಕ್ಕಾ, ರೂಪವಿಚಾರಾದಯೋ ಛ ವಿಚಾರಾ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ದಸ ಕಸಿಣಾನಿ, ದಸ ಅನುಸ್ಸತಿಯೋ, ಉದ್ಧುಮಾತಕಸಞ್ಞಾದಿವಸೇನ ದಸ ಸಞ್ಞಾ, ಕೇಸಾದಯೋ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಾ, ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ, ಕಾಮಭವಾದಯೋ ನವ ಭವಾ, ಪಠಮಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ, ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾದಯೋ ಚತಸ್ಸೋ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ, ಪಟಿಲೋಮತೋ ಜರಾಮರಣಾದೀನಿ, ಅನುಲೋಮತೋ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಿ

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಿ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ತತ್ರಾಯಂ ಏಕಪದಯೋಜನಾ - ಜರಾಮರಣಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಜಾತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಉಭಿನ್ನಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ನಿರೋಧಪ್ಪಜಾನನಾ ಪಟಿಪದಾ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನ್ತಿ ಏವಂ ಏಕೇಕಪದುದ್ಧಾರೇನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಚ ಬುದ್ಧೋ ಅನುಬುದ್ಧೋ ಪಟಿವಿದ್ಧೋ। ಯಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಿ ನೇಯ್ಯಂ ನಾಮ, ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಞಾಣವಸೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ತಸ್ಸ ಪನ ವಿಭಾಗೋ ಉಪರಿ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಗುಣೇನಾಪಿ ಸಮಸಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಸೇನ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನ"ನ್ತಿ ಆಹ।

೩೮. ಇದಾನಿ ಪರಿಯನ್ತಪಾರಿಸುದ್ಧಿಅಪರಿಯನ್ತಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲದ್ವಯೇ ಏಕೇಕಮೇವ ಸೀಲಂ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅತ್ಥಿ ಸೀಲಂ ಪರಿಯನ್ತಂ, ಅತ್ಥಿ ಸೀಲಂ ಅಪರಿಯನ್ತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತರೇಸು ಪನ ತೀಸು ಸೀಲೇಸು ತಥಾವಿಧೋ ಭೇದೋ ನತ್ಥೀತಿ। ತತ್ಥ **ಲಾಭಪರಿಯನ್ತ**ನ್ತಿ ಲಾಭೇನ ಪರಿಯನ್ತೋ ಭೇದೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಲಾಭಪರಿಯನ್ತಂ। ಏವಂ ಸೇಸಾನಿಪಿ। **ಯಸೋ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಪರಿವಾರೋ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ। **ಏಕಚ್ಚೋ**ತಿ ಏಕೋ। **ಲಾಭಹೇತೂ**ತಿ ಲಾಭೋಯೇವ ಹೇತು ಲಾಭಹೇತು, ತಸ್ಮಾ ಲಾಭಹೇತುತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಹೇತ್ವತ್ಥೇ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ। "ಲಾಭಪಚ್ಚಯಾ ಲಾಭಕಾರಣಾ"ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಹೇತುಮೇವ ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಏತಂ ಫಲಮೇತೀತಿ **ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಚ, ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಕಾರಯತೀತಿ **ಕಾರಣ**ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ಯಥಾಸಮಾದಿನ್ನನ್ತಿ ಯಂ ಯಂ ಸಮಾದಿನ್ನಂ ಗಹಿತಂ। **ವೀತಿಕ್ಕಮತೀ**ತಿ ಅಜ್ಝಾಚರತಿ। **ಏವರೂಪಾನೀ**ತಿ ಏವಂಸಭಾವಾನಿ, ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸೀಲಾನೀ**ತಿ ಗಹಟ್ಠಸೀಲಾನಿ ವಾ ಹೋನ್ತು ಪಬ್ಬಜಿತಸೀಲಾನಿ ವಾ, ಯೇಸಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ವಾ ಅನ್ತೇ ವಾ ಏಕಂ ಭಿನ್ನಂ, ತಾನಿ ಪರಿಯನ್ತೇ ಛಿನ್ನಸಾಟಕೋ ವಿಯ **ಖಣ್ಡಾನಿ**। ಯೇಸಂ ವೇಮಜ್ಝೇ ಏಕಂ ಭಿನ್ನಂ, ತಾನಿ ಮಜ್ಝೇ ವಿನಿವಿದ್ಧಸಾಟಕೋ ವಿಯ **ಛಿದ್ದಾನಿ**। ಯೇಸಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ ಭಿನ್ನಾನಿ, ತಾನಿ ಪಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿಯಾ ವಾ ಉಟ್ಠಿತೇನ ದೀಘವಟ್ಟಾದಿಸಣ್ಠಾನೇನ ವಿಸಭಾಗವಣ್ಣೇನ ಕಾಳರತ್ತಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಸರೀರವಣ್ಣಾ ಗಾವೀ ವಿಯ **ಸಬಲಾನಿ**। ಯೇಸಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಏಕೇಕಾನಿ ಭಿನ್ನಾನಿ, ತಾನಿ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಿಸಭಾಗವಣ್ಣಬಿನ್ದುವಿಚಿತ್ರಾ ಗಾವೀ ವಿಯ **ಕಮ್ಮಾಸಾನಿ**। ಅವಿಸೇಸೇನ ವಾ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸತ್ತವಿಧೇನ ಮೇಥುನಸಂಯೋಗೇನ ಕೋಧೂಪನಾಹಾದೀಹಿ ಚ ಪಾಪಧಮ್ಮೇಹಿ ಉಪಹತತ್ತಾ ಖಣ್ಡಾನಿ ಛಿದ್ದಾನಿ ಸಬಲಾನಿ ಕಮ್ಮಾಸಾನೀತಿ। ತಾನಿಯೇವ ತಣ್ಹಾದಾಸಬ್ಯತೋ ಮೋಚೇತ್ವಾ ಭುಜಿಸ್ಸಭಾವಾಕರಣೇನ **ನ ಭುಜಿಸ್ಸಾನಿ**। ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ನ ಪಸತ್ಥತ್ತಾ **ನ ವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥಾನಿ**। ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಪರಾಮಟ್ಠತ್ತಾ, ಕೇನಚಿ ವಾ "ಅಯಂ ತೇ ಸೀಲೇಸು ದೋಸೋ"ತಿ ಪರಾಮಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ **ಪರಾಮಟ್ಠಾನಿ**। ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿಂ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಂ ವಾ, ಅಥ ವಾ ಮಗ್ಗಸಮಾಧಿಂ ಫಲಸಮಾಧಿಂ ವಾ ನ ಸಂವತ್ತಯನ್ತೀತಿ **ಅಸಮಾಧಿಸಂವತ್ತನಿಕಾನಿ**। ನ ಸಮಾಧಿಸಂವತ್ತನಿಕಾನೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

ಕೇಚಿ ಪನ "ಖಣ್ಡಾನೀತಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾಭೂತತ್ತಾ, ಛಿದ್ದಾನೀತಿಪಿ ಏವಂ। ಸಬಲಾನೀತಿ ವಿವಣ್ಣಕರಣತ್ತಾ, ಕಮ್ಮಾಸಾನೀತಿಪಿ ಏವಂ। ನ ಭುಜಿಸ್ಸಾನೀತಿ ತಣ್ಹಾದಾಸಬ್ಯಂ ಗತತ್ತಾ। ನ ವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥಾನೀತಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಗರಹಿತತ್ತಾ। ಪರಾಮಟ್ಠಾನೀತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಗಹಿತತ್ತಾ। ಅಸಮಾಧಿಸಂವತ್ತನಿಕಾನೀತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರವತ್ಥುಭೂತತ್ತಾ"ತಿ ಏವಮತ್ಥಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

ನ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರವತ್ಥುಕಾನೀತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾವಹತ್ತಾ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಪಾಮೋಜ್ಜವತ್ಥುಕಾನೀ**ತಿ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಜಾಯ ದುಬ್ಬಲಪೀತಿಯಾ ನ ವತ್ಥುಭೂತಾನಿ ತಸ್ಸಾ ಅನಾವಹತ್ತಾ । ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। **ನ ಪೀತಿವತ್ಥುಕಾನೀ**ತಿ ದುಬ್ಬಲಪೀತಿಜಾಯ ಬಲವಪೀತಿಯಾ ನ ವತ್ಥುಭೂತಾನಿ। **ನ ಪಸ್ಸದ್ಧಿವತ್ಥುಕಾನೀ**ತಿ ಬಲವಪೀತಿಜಾಯ ಕಾಯಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ನ ವತ್ಥುಭೂತಾನಿ। **ನ ಸುಖವತ್ಥುಕಾನೀ**ತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಜಸ್ಸ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಸುಖಸ್ಸ ನ ವತ್ಥುಭೂತಾನಿ। **ನ ಸಮಾಧಿವತ್ಥುಕಾನೀ**ತಿ ಸುಖಜಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ನ ವತ್ಥುಭೂತಾನಿ। **ನ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನವತ್ಥುಕಾನೀ**ತಿ ಸಮಾಧಿಪದಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ನ ವತ್ಥುಭೂತಾನಿ।

ನ ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯಾತಿಆದೀಸು ನ-ಕಾರಮೇವ ಆಹರಿತ್ವಾ “ನ ವಿರಾಗಾಯಾ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಪದೇಹಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ನ ವಿರಾಗಾಯಾತಿ**ಆದೀಸು ಸನಕಾರೋ ವಾ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ **ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯಾತಿ** ಏಕನ್ತೇನ ವಟ್ಟೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನತ್ಥಾಯ ನ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ವಿರಾಗಾಯಾತಿ** ವಟ್ಟೇ ವಿರಜ್ಜನತ್ಥಾಯ। **ನಿರೋಧಾಯಾತಿ** ವಟ್ಟಸ್ಸ ನಿರೋಧನತ್ಥಾಯ। **ಉಪಸಮಾಯಾತಿ** ನಿರೋಧಿತಸ್ಸ ಪುನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಉಪಸಮನತ್ಥಾಯ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಯಾತಿ** ವಟ್ಟಸ್ಸ ಅಭಿಜಾನನತ್ಥಾಯ। **ಸಮ್ಬೋಧಾಯಾತಿ** ಕಿಲೇಸನಿದ್ದಾವಿಗಮೇನ ವಟ್ಟತೋ ಪಬುಜ್ಝನತ್ಥಾಯ। **ನಿಬ್ಬಾನಾಯಾತಿ** ಅಮತನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾಯ।

ಯಥಾಸಮಾದಿನ್ನಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ವೀತಿಕ್ಕಮಾಯಾತಿ ಯಥಾಸಮಾದಿನ್ನಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕಮನತ್ಥಾಯ। ವಿಭತ್ತಿವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಉಪಯೋಗವಚನಂ ಕತಂ। **ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸುದ್ಧಿಯಾ ಸೀಲಸ್ಸ ಅತಿವಿಸುದ್ಧಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮತ್ತೇನ ಸೀಲಂ ಭಿಜ್ಜತಿ। **ಕಿಂ ಸೋ ವೀತಿಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀತಿ** ಕಿಮತ್ಥಂ ವೀತಿಕ್ಕಮಂ ಕರಿಸ್ಸತಿ, ನೇವ ವೀತಿಕ್ಕಮಂ ಕರಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಖಣ್ಡಾನೀತಿ**ಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ನ ಖಣ್ಡಾನೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ। “ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯಾ”ತಿಆದೀಸು ಏಕನ್ತೇನ ವಟ್ಟೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನತ್ಥಾಯಾತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ । ಏತ್ಥ ಪನ **ನಿಬ್ಬಿದಾಯಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾ। **ವಿರಾಗಾಯಾತಿ** ಮಗ್ಗೋ। **ನಿರೋಧಾಯ ಉಪಸಮಾಯಾತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಬೋಧಾಯಾತಿ** ಮಗ್ಗೋ। **ನಿಬ್ಬಾನಾಯಾತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ದ್ವೀಸು ಮಗ್ಗೋ, ತೀಸು ನಿಬ್ಬಾನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಏವಂ ಅವತ್ಥಾನಕಥಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪೇತಾನಿ ಮಗ್ಗವೇವಚನಾನಿಪಿ ನಿಬ್ಬಾನವೇವಚನಾನಿಪಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ।

೩೯. ಇದಾನಿ ಪರಿಯನ್ತಾಪರಿಯನ್ತವಸೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಧಮ್ಮವಸೇನ ಜಾತಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ ಸೀಲಸ್ಸ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಿಂ ಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಮುಟ್ಠಾತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ಪಚ್ಚಯಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಕಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ಕಿಂಸಮುಟ್ಠಾನಂ**। ಕತಿನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಸಮವಾಯೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಕತಿಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನಂ**।

ಚೇತನಾ ಸೀಲನ್ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ, ವತ್ತಪಟಿಪತ್ತಿಂ ವಾ ಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ ಚೇತನಾ। **ಚೇತಸಿಕಂ ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ವಿರತಿ। ಅಪಿಚ ಚೇತನಾ ಸೀಲಂ ನಾಮ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ಪಜಹನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತಕಮ್ಮಪಥಚೇತನಾ । ಚೇತಸಿಕಂ ಸೀಲಂ ನಾಮ “ಅಭಿಜ್ಝಂ ಲೋಕೇ ಪಹಾಯ ವಿಗತಾಭಿಜ್ಝೇನ ಚೇತಸಾ ವಿಹರತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೭) ನಯೇನ ವುತ್ತಾ ಅನಭಿಜ್ಝಾಅಬ್ಯಾಪಾದಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಧಮ್ಮಾ। **ಸಂವರೋ ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಸಂವರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ, ಸತಿಸಂವರೋ, ಞಾಣಸಂವರೋ, ಖನ್ತಿಸಂವರೋ, ವೀರಿಯಸಂವರೋತಿ। ತತ್ಥ “ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಉಪೇತೋ ಹೋತಿ ಸಮುಪೇತೋ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೧೧) ಅಯಂ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ**। “ರಕ್ಖತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ, ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತೀ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬) ಅಯಂ **ಸತಿಸಂವರೋ**।

> “ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, (ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ।)
> ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣಂ।
> ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮಿ, ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ”ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೧) -

ಅಯಂ **ಞಾಣಸಂವರೋ**। ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಮ್ಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಯೋ ಪನಾಯಂ “ಖಮೋ ಹೋತಿ ಸೀತಸ್ಸ ಉಣ್ಹಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ನಯೇನ ಆಗತೋ, ಅಯಂ **ಖನ್ತಿಸಂವರೋ** ನಾಮ। ಯೋ

ಚಾಯಂ “ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನಾಧಿವಾಸೇತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ನಯೇನ ಆಗತೋ, ಅಯಂ **ವೀರಿಯಸಂವರೋ** ನಾಮ। ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಇತಿ ಅಯಂ ಪಞ್ಚವಿಧೋಪಿ ಸಂವರೋ, ಯಾ ಚ ಪಾಪಭೀರುಕಾನಂ ಕುಲಪುತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಪತ್ತವತ್ಥುತೋ ವಿರತಿ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಸಂವರಸೀಲನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಸಮಾದಿನ್ನಸೀಲಸ್ಸ ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕೋ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ। ಇದಂ ತಾವ **ಕಿಂ ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ।

ಕತಿ ಸೀಲಾನೀತಿ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ **ಕುಸಲಸೀಲಂ ಅಕುಸಲಸೀಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸೀಲ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಲೋಕೇ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಕತಿ ಸೀಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಅಯಂ ಸುಖಸೀಲೋ, ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸೀಲೋ, ಅಯಂ ಕಲಹಸೀಲೋ, ಅಯಂ ಮಣ್ಡನಸೀಲೋ”ತಿ ಭಣನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸೇನ ಅಕುಸಲಸೀಲಮಪಿ ಸೀಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ “ಸುತ್ವಾನ ಸಂವರೇ ಪಞ್ಞಾ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೭) ವಚನತೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಸೀಲಂ ನ ಹೋತೀತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಚೇತನಾದಿಭೇದಸ್ಸ ಸೀಲಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ತಸ್ಮಾ **ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಕುಸಲಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಸಂವರಸಮೋಧಾನಂ ಸೀಲನ್ತಿ ಸಂವರಸಮ್ಪಯುತ್ತಖನ್ಧಾ। ತೇ ಹಿ ಸಂವರೇನ ಸಮಾಗತಾ ಮಿಸ್ಸೀಭೂತಾತಿ ಸಂವರಸಮೋಧಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಏವಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮಸಮೋಧಾನಂ ಸೀಲಮ್ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತಥಾಭಾವೇ ಜಾತಚೇತನಾ ಸಮೋಧಾನಂ ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಸಂವರಭಾವೇ ಅವೀತಿಕ್ಕಮಭಾವೇ ಜಾತಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ತೀಸುಪಿ ಚೇತೇಸು ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತಸ್ಮಾ ಚೇತನಾಸಮೋಧಾನೇನ ಚೇತಸಿಕಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಚೇತಸಿಕಸಮೋಧಾನಸೀಲಂ ವಿಸುಂ ನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಹೇಟ್ಠಾ ಚೇತನಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ “ಸೀಲ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ನ ಕೇವಲಂ ತೇ ಏವ ಸೀಲಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾಪಿ ಸೀಲಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಯಂ ತಿಕೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪೦. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಚೇತನಾಚೇತಸಿಕಾ ಸಂವರಾವೀತಿಕ್ಕಮಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ ನ ವಿಸುಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಂವರಾವೀತಿಕ್ಕಮೇಯೇವ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಸಾಧಾರಣಕ್ಕಮೇನ ಯೋಜೇನ್ತೋ **ಪಾಣಾತಿಪಾತಂ ಸಂವರಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ, ಅವೀತಿಕ್ಕಮಟ್ಠೇನ ಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣಿಆದಯೋ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚನೀಕಂ ಸಂವರನ್ತಿ, ತಂ ನ ವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಸಂವರಣತೋ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನತೋ ಚ ಸಂವರಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಪಾಣಾತಿಪಾತಂ ಸಂವರಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಪಿದಹನಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ। ಕಿಂ ತಂ? ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ। ಸಾ ಚ ತಂ ಸಂವರನ್ತೀಯೇವ ತಂ ನ ವೀತಿಕ್ಕಮತೀತಿ **ಅವೀತಿಕ್ಕಮಟ್ಠೇನ** ಸೀಲಂ। ಏವಮೇವ **ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ ವೇರಮಣಿ**ಆದಯೋ ಅನಭಿಜ್ಝಾಅಬ್ಯಾಪಾದಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಪಾಣಾತಿಪಾತನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ ದಸಸು ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥೇಸು ಪಾಣಸ್ಸ ಅತಿಪಾತೋ **ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ**। ಪಾಣವಧೋ ಪಾಣಘಾತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಾಣೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ವೋಹಾರತೋ ಸತ್ತೋ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಾಣೇ ಪಾಣಸಞ್ಞಿನೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಕಉಪಕ್ಕಮಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ವಧಕಚೇತನಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ। ಸೋ ಗುಣವಿರಹಿತೇಸು ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾದೀಸು ಪಾಣೇಸು ಖುದ್ದಕೇ ಪಾಣೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಮಹಾಸರೀರೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಯೋಗಮಹನ್ತತಾಯ। ಪಯೋಗಸಮತ್ತೇಪಿ ವತ್ಥುಮಹನ್ತತಾಯ। ಗುಣವನ್ತೇಸು ಮನುಸ್ಸಾದೀಸು ಅಪ್ಪಗುಣೇ ಪಾಣೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಮಹಾಗುಣೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಸರೀರಗುಣಾನಂ ಪನ ಸಮಭಾವೇ ಸತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಪಕ್ಕಮಾನಞ್ಚ ಮುದುತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ತಿಬ್ಬತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಪಾಣೋ, ಪಾಣಸಞ್ಞಿತಾ, ವಧಕಚಿತ್ತಂ, ಉಪಕ್ಕಮೋ, ತೇನ ಮರಣನ್ತಿ।

ಅದಿನ್ನಸ್ಸ ಆದಾನಂ **ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ,** ಪರಸಂಹರಣಂ, ಥೇಯ್ಯಂ, ಚೋರಿಕಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಅದಿನ್ನ**ನ್ತಿ ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ, ಯತ್ಥ ಪರೋ ಯಥಾಕಾಮಕಾರಿತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೋ ಅದಣ್ಡಾರಹೋ ಅನುಪವಜ್ಜೋ ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತೇ ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಞ್ಞಿನೋ ತದಾದಾಯಕಉಪಕ್ಕಮಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಥೇಯ್ಯಚೇತನಾ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ। ತಂ ಹೀನೇ ಪರಸನ್ತಕೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ, ಪಣೀತೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ। ಕಸ್ಮಾ? ವತ್ಥುಪಣೀತತಾಯ। ವತ್ಥುಸಮತ್ತೇ ಸತಿ ಗುಣಾಧಿಕಾನಂ ಸನ್ತಕೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ತಂ ತಂ ಗುಣಾಧಿಕಂ ಉಪಾದಾಯ ತತೋ ತತೋ ಹೀನಗುಣಸ್ಸ ಸನ್ತಕೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ। ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ, ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಞ್ಞಿತಾ ಥೇಯ್ಯಚಿತ್ತಂ, ಉಪಕ್ಕಮೋ, ತೇನ ಹರಣನ್ತಿ।

ಕಾಮೇಸೂತಿ ಮೇಥುನಸಮಾಚಾರೇಸು। **ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ**ತಿ ಏಕನ್ತನಿನ್ದಿತೋ ಲಾಮಕಾಚಾರೋ। ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಕಾಯದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಅಗಮನೀಯಟ್ಠಾನವೀತಿಕ್ಕಮಚೇತನಾ ಕಾಮೇಸು ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ।

ತತ್ಥ **ಅಗಮನೀಯಟ್ಠಾನಂ** ನಾಮ ಪುರಿಸಾನಂ ತಾವ ಮಾತುರಕ್ಖಿತಾ, ಪಿತುರಕ್ಖಿತಾ, ಮಾತಾಪಿತುರಕ್ಖಿತಾ, ಭಾತುರಕ್ಖಿತಾ, ಭಗಿನಿರಕ್ಖಿತಾ, ಞಾತಿರಕ್ಖಿತಾ, ಗೋತ್ತರಕ್ಖಿತಾ, ಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತಾ, ಸಾರಕ್ಖಾ, ಸಪರಿದಣ್ಡಾತಿ ಮಾತುರಕ್ಖಿತಾದಯೋ ದಸ, ಧನಕ್ಕೀತಾ, ಛನ್ದವಾಸಿನೀ, ಭೋಗವಾಸಿನೀ, ಪಟವಾಸಿನೀ, ಓದಪತ್ತಕಿನೀ, ಓಭತಚುಮ್ಬಟಾ, ದಾಸೀ ಚ, ಭರಿಯಾ ಚ, ಕಮ್ಮಕಾರೀ ಚ ಭರಿಯಾ ಚ, ಧಜಾಹಟಾ ಮುಹುತ್ತಿಕಾತಿ ಧನಕ್ಕೀತಾದಯೋ ದಸಾತಿ ವೀಸತಿ ಇತ್ಥಿಯೋ। ಇತ್ಥೀಸು ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಾರಕ್ಖಸಪರಿದಣ್ಡಾನಂ ದಸನ್ನಞ್ಚ ಧನಕ್ಕೀತಾದೀನನ್ತಿ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಇತ್ಥೀನಂ ಅಞ್ಞೇ ಪುರಿಸಾ, ಇದಂ ಅಗಮನೀಯಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ।

ಸೋ ಪನೇಸ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಸೀಲಾದಿಗುಣರಹಿತೇ ಅಗಮನೀಯಟ್ಠಾನೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ತಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಅಗಮನೀಯವತ್ಥು, ತಸ್ಮಿಂ ಸೇವನಚಿತ್ತಂ, ಸೇವನಪಯೋಗೋ, ಮಗ್ಗೇನಮಗ್ಗಪಟಿಪತ್ತಿಅಧಿವಾಸನನ್ತಿ।

ಮುಸಾತಿ ವಿಸಂವಾದನಪುರೇಕ್ಖಾರಸ್ಸ ಅತ್ಥಭಞ್ಜಕೋ ವಚೀಪಯೋಗೋ, ಕಾಯಪಯೋಗೋ ವಾ। ವಿಸಂವಾದನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪನಸ್ಸ ಪರವಿಸಂವಾದಕಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ ಮುಸಾವಾದೋ। ಅಪರೋ ನಯೋ - **ಮುಸಾ**ತಿ ಅಭೂತಂ ಅತಚ್ಛಂ ವತ್ಥು। **ವಾದೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಭೂತತೋ ತಚ್ಛತೋ ವಿಞ್ಞಾಪನಂ। ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಅತಥಂ ವತ್ಥುಂ ತಥತೋ ಪರಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಕಾಮಸ್ಸ ತಥಾವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ ಮುಸಾವಾದೋ। ಸೋ ಯಮತ್ಥಂ ಭಞ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಮಹನ್ತತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಅಪಿಚ ಗಹಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಂ ಅದಾತುಕಾಮತಾಯ ನತ್ಥೀತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೋ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಸಕ್ಖಿನಾ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ಥಭಞ್ಜನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಪಬ್ಬಜಿತಾನಂ ಅಪ್ಪಕಮ್ಪಿ ತೇಲಂ ವಾ ಸಪ್ಪಿಂ ವಾ ಲಭಿತ್ವಾ ಹಸಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ಅಜ್ಜ ಗಾಮೇ ತೇಲಂ ನದೀ ಮಞ್ಞೇ ಸನ್ದತೀ"ತಿ ಪೂರಣಕಥಾನಯೇನ ಪವತ್ತೋ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಅದಿಟ್ಠಂಯೇವ ಪನ ದಿಟ್ಠನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವದನ್ತಾನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ತಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಅತಥಂ ವತ್ಥು, ವಿಸಂವಾದನಚಿತ್ತಂ, ತಜ್ಜೋ ವಾಯಾಮೋ, ಪರಸ್ಸ ತದತ್ಥವಿಜಾನನನ್ತಿ।

ಯಾಯ ವಾಚಾಯ ಯಸ್ಸ ತಂ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ, ತಸ್ಸ ಹದಯೇ ಅತ್ತನೋ ಪಿಯಭಾವಂ, ಪರಸ್ಸ ಚ ಸುಞ್ಞಭಾವಂ ಕರೋತಿ, ಸಾ **ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ**। ಯಾಯ ಪನ ಅತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪರಮ್ಪಿ ಫರುಸಂ ಕರೋತಿ, ಯಾ ವಾಚಾ ಸಯಮ್ಪಿ ಫರುಸಾ ನೇವ ಕಣ್ಣಸುಖಾ ನ ಹದಯಸುಖಾ ವಾ, ಅಯಂ **ಫರುಸಾ ವಾಚಾ**। ಯೇನ ಸಮ್ಫಂ ಪಲಪತಿ ನಿರತ್ಥಕಂ, ಸೋ **ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ**। ತೇಸಂ ಮೂಲಭೂತಾ ಚೇತನಾಪಿ ಪಿಸುಣಾವಾಚಾದಿನಾಮಮೇವ ಲಭತಿ। ಸಾ ಏವ ಚ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ।

ತತ್ಥ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರೇಸಂ ವಾ ಭೇದಾಯ ಅತ್ತನೋ ಪಿಯಕಮ್ಯತಾಯ ವಾ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ। ಸಾ ಯಸ್ಸ ಭೇದಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಗುಣತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಾ, ಮಹಾಗುಣತಾಯ

ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಾ। ತಸ್ಸಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬೋ ಪರೋ, “ಇತಿ ಇಮೇ ನಾನಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ಭೇದಪುರೇಕ್ಖಾರತಾ ವಾ “ಇತಿ ಅಹಂ ಪಿಯೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ವಿಸ್ಸಾಸಿಕೋ”ತಿ ಪಿಯಕಮ್ಯತಾ ವಾ, ತಜ್ಜೋ ವಾಯಾಮೋ, ತಸ್ಸ ತದತ್ಥವಿಜಾನನನ್ತಿ। ಪರೇ ಪನ ಅಭಿನ್ನೇ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ನತ್ಥಿ, ಭಿನ್ನೇಯೇವ ಹೋತಿ।

ಪರಸ್ಸ ಮಮ್ಮಚ್ಛೇದಕಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಏಕನ್ತಫರುಸಚೇತನಾ ಫರುಸಾ ವಾಚಾ। ಮಮ್ಮಚ್ಛೇದಕೋಪಿ ಪನ ಪಯೋಗೋ ಚಿತ್ತಸಣ್ಹತಾಯ ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ನ ಹೋತಿ। ಮಾತಾಪಿತರೋ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಪುತ್ತಕೇ ಏವಮ್ಪಿ ವದನ್ತಿ “ಚೋರಾ ವೋ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕಂ ಕರೋನ್ತೂ”ತಿ। ಉಪ್ಪಲಪತ್ತಮ್ಪಿ ಚ ನೇಸಂ ಉಪರಿ ಪತನ್ತಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ಚ ಕದಾಚಿ ನಿಸ್ಸಿತಕೇ ಏವಂ ವದನ್ತಿ “ಕಿಂ ಇಮೇ ಅಹಿರಿಕಾ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಿನೋ, ನಿದ್ಧಮಥ ನೇ”ತಿ। ಅಥ ಚ ನೇಸಂ ಆಗಮಾಧಿಗಮಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಚಿತ್ತಸಣ್ಹತಾಯ ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ವಚನಸಣ್ಹತಾಯ ಅಫರುಸಾ ವಾಚಾಪಿ ನ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಮಾರಾಪೇತುಕಾಮಸ್ಸ “ಇಮಂ ಸುಖಂ ಸಯಾಪೇಥಾ”ತಿ ವಚನಂ ಅಫರುಸಾ ವಾಚಾ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಫರುಸತಾಯ ಪನೇಸಾ ಫರುಸಾ ವಾಚಾವ। ಸಾ ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪವತ್ತಿತಾ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಗುಣತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಾ, ಮಹಾಗುಣತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಾ। ತಸ್ಸಾ ತಯೋ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಅಕ್ಕೋಸಿತಬ್ಬೋ ಪರೋ, ಕುಪಿತಚಿತ್ತಂ, ಅಕ್ಕೋಸನಾತಿ।

ಅನತ್ಥವಿಞ್ಞಾಪಿಕಾ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ। ಸೋ ಆಸೇವನಮನ್ದತಾಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಆಸೇವನಮಹನ್ತತಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ತಸ್ಸ ದ್ವೇ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಭಾರತಯುದ್ಧಸೀತಾಹರಣಾದಿನಿರತ್ಥಕಕಥಾಪುರೇಕ್ಖಾರತಾ, ತಥಾರೂಪಿಕಥಾಕಥನಞ್ಚಾತಿ। ಪರೇ ಪನ ತಂ ಕಥಂ ಅಗಣ್ಹನ್ತೇ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ನತ್ಥಿ, ಪರೇನ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೇ ಗಹಿತೇಯೇವ ಹೋತಿ।

ಅಭಿಜ್ಝಾಯತೀತಿ **ಅಭಿಜ್ಝಾ,** ಪರಭಣ್ಡಾಭಿಮುಖೀ ಹುತ್ವಾ ತನ್ನಿನ್ನತಾಯ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾ “ಅಹೋ ವತ ಇದಂ ಮಮಸ್ಸಾ”ತಿ ಏವಂ ಪರಭಣ್ಡಾಭಿಜ್ಝಾಯನಲಕ್ಖಣಾ, ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ವಿಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಾ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಾ ಚ। ತಸ್ಸ ದ್ವೇ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಪರಭಣ್ಡಂ, ಅತ್ತನೋ ಪರಿಣಾಮನಞ್ಚಾತಿ। ಪರಭಣ್ಡವತ್ಥುಕೇ ಹಿ ಲೋಭೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ನ ತಾವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಹೋತಿ, ಯಾವ “ಅಹೋ ವತ ಇದಂ ಮಮಸ್ಸಾ”ತಿ ಅತ್ತನೋ ನ ಪರಿಣಾಮೇತಿ।

ಹಿತಸುಖಂ ಬ್ಯಾಪಾದಯತೀತಿ **ಬ್ಯಾಪಾದೋ**। ಸೋ ಪರವಿನಾಸಾಯ ಮನೋಪದೋಸಲಕ್ಖಣೋ, ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ವಿಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ ಚ। ತಸ್ಸ ದ್ವೇ ಸಮ್ಭಾರಾ - ಪರಸತ್ತೋ ಚ, ತಸ್ಸ ಚ ವಿನಾಸಚಿನ್ತಾತಿ। ಪರಸತ್ತವತ್ಥುಕೇ ಹಿ ಕೋಧೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ನ ತಾವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಹೋತಿ, ಯಾವ “ಅಹೋ ವತಾಯಂ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜೇಯ್ಯ ವಿನಸ್ಸೇಯ್ಯಾ”ತಿ ತಸ್ಸ ವಿನಾಸಂ ನ ಚಿನ್ತೇತಿ।

ಯಥಾಭುಚ್ಚಗಹಣಾಭಾವೇನ ಮಿಚ್ಛಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ**। ಸಾ “ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಪರೀತದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ, ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ ವಿಯ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಾ, ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಾ ಚ। ಅಪಿಚ ಅನಿಯತಾ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಾ, ನಿಯತಾ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಾ। ತಸ್ಸಾ ದ್ವೇ ಸಮ್ಭಾರಾ - ವತ್ಥುನೋ ಚ ಗಹಿತಾಕಾರವಿಪರೀತತಾ, ಯಥಾ ಚ ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಥಾಭಾವೇನ ತಸ್ಸೂಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ನತ್ಥಿಕಾಹೇತುಕಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠೀಹಿ ಏವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞದಿಟ್ಠೀಹಿ।

ಇಮೇಸಂ ಪನ ದಸನ್ನಂ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾನಂ ಧಮ್ಮತೋ, ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ, ವೇದನಾತೋ, ಮೂಲತೋತಿ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮತೋತಿ** ಏತೇಸು ಹಿ ಸತ್ತ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚೇತನಾಧಮ್ಮಾವ ಹೋನ್ತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ತಯೋ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ।

ಕೋಟ್ಠಾಸತೋತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ನೋ ಮೂಲಾನಿ। ಅಭಿಜ್ಝಾಬ್ಯಾಪಾದಾ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಚೇವ ಮೂಲಾನಿ ಚ। ಅಭಿಜ್ಝಾ ಹಿ ಮೂಲಂ ಪತ್ವಾ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಹೋತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದೋ ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ।

ಆರಮ್ಮಣತೋತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾರಮ್ಮಣತೋ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ। ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ। ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ, ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣೋತಿಪಿ ಏಕೇ। ಮುಸಾವಾದೋ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ ವಾ। ತಥಾ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ। ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣಾವ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತವಿಞ್ಞಾತವಸೇನ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ ವಾ। ತಥಾ ಅಭಿಜ್ಝಾ। ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣೋವ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಾವ।

ವೇದನಾತೋತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ದುಕ್ಖವೇದನೋ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ರಾಜಾನೋ ಚೋರಂ ದಿಸ್ವಾ ಹಸಮಾನಾಪಿ "ಗಚ್ಛಥ ಭಣೇ, ಮಾರೇಥ ನ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾ ಪನ ನೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ಹೋತಿ। ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ತಿವೇದನಂ। ತಞ್ಹಿ ಪರಭಣ್ಡಂ ದಿಸ್ವಾ ಹಟ್ಠತುಟ್ಠಸ್ಸ ಗಣ್ಹತೋ ಸುಖವೇದನಂ ಹೋತಿ, ಭೀತತಸಿತಸ್ಸ ಗಣ್ಹತೋ ದುಕ್ಖವೇದನಂ, ತಥಾ ವಿಪಾಕನಿಸ್ಸನ್ದಫಲಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ। ಗಹಣಕಾಲೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇ ಠಿತಸ್ಸ ಪನ ಗಣ್ಹತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಂ ಹೋತಿ। ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಸುಖಮಜ್ಝತ್ತವಸೇನ ದ್ವಿವೇದನೋ, ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತೇ ಪನ ಮಜ್ಝತ್ತವೇದನೋ ನ ಹೋತಿ। ಮುಸಾವಾದೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ತಿವೇದನೋ, ತಥಾ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ। ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ದುಕ್ಖವೇದನಾ। ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ ತಿವೇದನೋ। ಪರೇಸು ಹಿ ಸಾಧುಕಾರಂ ದೇನ್ತೇಸು ಚೇಲಾದೀನಿ ಉಕ್ಖಿಪನ್ತೇಸು ಹಟ್ಠತುಟ್ಠಸ್ಸ ಸೀತಾಹರಣಭಾರತಯುದ್ಧಾದೀನಿ ಕಥನಕಾಲೇ ಸೋ ಸುಖವೇದನೋ ಹೋತಿ, ಪಠಮಂ ದಿನ್ನವೇತನೇನ ಏಕೇನ ಪಚ್ಛಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ "ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕಥೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ನಿರವಸೇಸಂ ಯಥಾನುಸನ್ಧಿಕಂ ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಂ ಕಥೇಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋ, ನೋ"ತಿ ದೋಮನಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಕಥನಕಾಲೇ ದುಕ್ಖವೇದನೋ ಹೋತಿ, ಮಜ್ಝತ್ತಸ್ಸ ಕಥಯತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನೋ ಹೋತಿ। ಅಭಿಜ್ಝಾ ಸುಖಮಜ್ಝತ್ತವಸೇನ ದ್ವಿವೇದನಾ, ತಥಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ। ಬ್ಯಾಪಾದೋ ದುಕ್ಖವೇದನೋ।

ಮೂಲತೋತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ದೋಸಮೋಹವಸೇನ ದ್ವಿಮೂಲಕೋ ಹೋತಿ, ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ದೋಸಮೋಹವಸೇನ ವಾ ಲೋಭಮೋಹವಸೇನ ವಾ, ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಲೋಭಮೋಹವಸೇನ, ಮುಸಾವಾದೋ ದೋಸಮೋಹವಸೇನ ವಾ ಲೋಭಮೋಹವಸೇನ ವಾ। ತಥಾ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ ಚ। ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ದೋಸಮೋಹವಸೇನ, ಅಭಿಜ್ಝಾ ಮೋಹವಸೇನ ಏಕಮೂಲಾ, ತಥಾ ಬ್ಯಾಪಾದೋ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಲೋಭಮೋಹವಸೇನ ದ್ವಿಮೂಲಾತಿ।

ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ಪನ ವಿರತಿಯೋ, ಅನಭಿಜ್ಝಾಅಬ್ಯಾಪಾದಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ಚಾತಿ ಇಮೇ ದಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ ನಾಮ। ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ಏತಾಯ ವಿರಮನ್ತಿ, ಸಯಂ ವಾ ವಿರಮತಿ, ವಿರಮಣಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏತನ್ತಿ **ವಿರತಿ**। ಯಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿರತಿ, ಸಾ ಪಭೇದತೋ ತಿವಿಧಾ ಹೋತಿ ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿ ಸಮಾದಾನವಿರತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತೀತಿ। ತತ್ಥ ಅಸಮಾದಿನ್ನಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಜಾತಿವಯಬಾಹುಸಚ್ಚಾದೀನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಅಯುತ್ತಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಏವರೂಪಂ ಪಾಪಂ ಕಾತು"ನ್ತಿ ಸಮ್ಪತ್ತವತ್ಥುಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ವಿರತಿ **ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿ** ನಾಮ। ಸಮಾದಿನ್ನಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಪನ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸಮಾದಾನೇ ಚ ತತುತ್ತರಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ಜೀವಿತಮ್ಪಿ ಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ ವತ್ಥುಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ವಿರತಿ **ಸಮಾದಾನವಿರತಿ** ನಾಮ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪನ ವಿರತಿ **ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿ** ನಾಮ, ಯಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಭುತಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನಂ "ಪಾಣಂ ಘಾತೇಸ್ಸಾಮಾ"ತಿಆದಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಇದಾನಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾನಂ ವಿಯ ಇಮೇಸಂ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾನಂ ಧಮ್ಮತೋ, ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ, ವೇದನಾತೋ, ಮೂಲತೋತಿ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮತೋತಿ** ಏತೇಸುಪಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಚೇತನಾಪಿ ವಟ್ಟನ್ತಿ ವಿರತಿಯೋಪಿ, ಅನ್ತೇ ತಯೋ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ।

ಕೋಟ್ಠಾಸತೋತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಏವ, ನೋ ಮೂಲಾನಿ, ಅನ್ತೇ ತಯೋ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಚೇವ ಮೂಲಾನಿ ಚ। ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಹಿ ಮೂಲಂ ಪತ್ವಾ ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ ಹೋತಿ, ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಅದೋಸೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಅಮೋಹೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ।

ಆರಮ್ಮಣತೋತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನೇವ ಏತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ। ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬತೋಯೇವ ಹಿ ವೇರಮಣೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ಏವಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಆರಮ್ಮಣಾಪೇತೇ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಾನಿ ಪಜಹನ್ತೀತಿ।

ವೇದನಾತೋತಿ ಸಬ್ಬೇ ಸುಖವೇದನಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ ಮಜ್ಝತ್ತವೇದನಾ ವಾ। ಕುಸಲಂ ಪತ್ವಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಮೂಲತೋತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಅಲೋಭಅದೋಸಅಮೋಹವಸೇನ ತಿಮೂಲಾ ಹೋನ್ತಿ। ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಅಲೋಭಾದೋಸವಸೇನ ದ್ವಿಮೂಲಾ। ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಅದೋಸಅಮೋಹವಸೇನ ದ್ವಿಮೂಲಾ। ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಅದೋಸವಸೇನ ಏಕಮೂಲಾ। ಅಲೋಭೋ ಪನ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತನೋ ಮೂಲಂ ನ ಹೋತಿ। ಅಬ್ಯಾಪಾದೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಅಲೋಭಾದೋಸವಸೇನ ದ್ವಿಮೂಲಾವಾತಿ।

ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏವಂ ದಸಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ಸೀಲಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಪರಿಯೋಸಾನಾನಂ ಸತ್ತತಿಂಸಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಸಂವರಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ, ಅವೀತಿಕ್ಕಮಟ್ಠೇನ ಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಸಂವರತಿ ನ ವೀತಿಕ್ಕಮತಿ, ತಸ್ಮಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಸೀಲನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಚ್ಚತ್ತತ್ಥೇ ವಾ ಕರಣವಚನಂ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಅಬ್ಯಾಪಾದೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸೇಸಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅನ್ತೇ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋಯೇವ ದಸ್ಸಿತೋ।

ಏವಂ ಸಂವರಅವೀತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಸೀಲಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸಂಯೇವ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಭೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಪಞ್ಚ ಸೀಲಾನಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಸೀಲಂ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ ಸೀಲಂ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಚೇತನಾ ಸೀಲಂ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಸಂವರೋ ಸೀಲಂ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಸೀಲನ್ತಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। **ಪಹಾನ**ನ್ತಿ ಚ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಮತ್ತತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ತಂ ಪಹಾನಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಉಪಧಾರಣಂ ಹೋತಿ, ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಸಭಾವಾಕರಣೇನ ಚ ಸಮೋಧಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇನೇವ ಉಪಧಾರಣಸಮೋಧಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಸೀಲನಟ್ಠೇನ ಸೀಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ತತೋ ತತೋ ವೇರಮಣಿವಸೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸಂವರವಸೇನ

ತದುಭಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಚೇತನಾವಸೇನ ತಂ ತಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಅವೀತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಚ ಚೇತಸೋ ಪವತ್ತಿಸಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ।

ಅಥ ವಾ ಪಹಾನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮತೋ ಅತ್ಥಿಯೇವ। ಕಥಂ? ಪಹೀಯತೇ ಅನೇನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಪಜಹತಿ ವಾ ತಂ ಪಟಿಪಕ್ಖನ್ತಿ ಪಹಾನಂ। ಕಿಂ ತಂ? ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ ಆಚರಿಯಾ "ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಸುಪಿ 'ವೇರಮಣೀ ಸೀಲ'ನ್ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಕುಸಲೇಸುಪಿ ನಿಯತಯೇವಾಪನಕಭೂತಾ ವಿರತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ನ ತಥಾ ಇಧಾತಿ। ಏವಮಿಮೇಹಿ ಪಹಾನಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಪದೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಪರಿಯನ್ತಾಪರಿಯನ್ತಸೀಲದ್ವಯೇ ಅಪರಿಯನ್ತಸೀಲಮೇವ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಏವ ಹಿ **ಏವರೂಪಾನಿ ಸೀಲಾನಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ...ಪೇ॰... ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋನ್ತೋ ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ "ಸಂವರೋ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರತ್ಥಾಯಾ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೩೬೬) ಚ "ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರತ್ಥಾನಿ ಖೋ, ಆನನ್ದ, ಕುಸಲಾನಿ ಸೀಲಾನಿ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾನಿಸಂಸಾನೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧; ೧೧.೧) ಚ ವಚನತೋ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ। "ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಪಾಮೋಜ್ಜತ್ಥಾಯಾ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೩೬೬) ಚ "ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೭೪) ಚ ವಚನತೋ **ಪಾಮೋಜ್ಜಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।** "ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಪೀತತ್ಥಾಯಾ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೩೬೬) ಚ "ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಪೀತಿ ಜಾಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೨) ಚ ವಚನತೋ **ಪೀತಿಯಾ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।** "ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ಥಾಯಾ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೩೬೬) ಚ "ಪೀತಿಮನಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಪಸ್ಸಮ್ಭತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೨) ಚ ವಚನತೋ **ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।** "ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಸುಖತ್ಥಾಯಾ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೩೬೬) ಚ "ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದೇತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೨) ಚ ವಚನತೋ **ಸೋಮನಸ್ಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।** ಚೇತಸಿಕಂ ಸುಖಞ್ಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಆಸೇವನಾಯಾ**ತಿ ಭುಸಾ ಸೇವನಾ ಆಸೇವನಾ। ಕಸ್ಸ ಆಸೇವನಾ? ಅನನ್ತರಂ ಸೋಮನಸ್ಸವಚನೇನ ಸುಖಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸುಖಂ ಸಿದ್ಧಂ। "ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೨) ಚ ವಚನತೋ ತೇನ ಸುಖೇನ ಸಮಾಧಿ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಆಸೇವನಾ। ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ **ಆಸೇವನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ,** ಪಗುಣಬಲವಭಾವಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಾವನಾಯಾ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವುದ್ಧಿಯಾ। **ಬಹುಲೀಕಮ್ಮಾಯಾ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕಿರಿಯಾಯ। ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾದಿಪವತ್ತಿಯಾ ಮೂಲಕಾರಣಂ ಹುತ್ವಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಅಲಙ್ಕಾರಸಾಧನೇನ **ಅಲಙ್ಕಾರಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।** ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾದಿಕಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಭಾರಸ್ಸ ಸಾಧನೇನ **ಪರಿಕ್ಖಾರಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।** "ಯೇ ಚ ಖೋ ಇಮೇ ಪಬ್ಬಜಿತೇನ ಜೀವಿತಪರಿಕ್ಖಾರಾ ಸಮುದಾನೇತಬ್ಬಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೨) ವಿಯ ಹಿ ಏತ್ಥ ಸಮ್ಭಾರತ್ಥೋ ಪರಿಕ್ಖಾರಸದ್ದೋ। "ರಥೋ ಸೀಲಪರಿಕ್ಖಾರೋ, ಝಾನಕ್ಖೋ ಚಕ್ಕವೀರಿಯೋ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫೪) ಪನ ಅಲಙ್ಕಾರತ್ಥೋ। "ಸತ್ತಹಿ ನಗರಪರಿಕ್ಖಾರೇಹಿ ಸುಪರಿಕ್ಖತಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೭) ಪರಿವಾರತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನ ಅಲಙ್ಕಾರಪರಿವಾರಾನಂ ವಿಸುಂ ಆಗತತ್ತಾ ಸಮ್ಭಾರತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮ್ಭಾರತ್ಥೋ ಚ ಪಚ್ಚಯತ್ಥೋತಿ। ಮೂಲಕಾರಣಭಾವೇನೇವ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಫಸ್ಸಾದಿಧಮ್ಮಸಮ್ಪತ್ತಿಸಾಧನೇನ **ಪರಿವಾರಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।** ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ಪದಟ್ಠಾನಭಾವಪಾಪನೇನ ವಸೀಭಾವಪಾಪನೇನ ಚ ಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವಸಾಧನತೋ **ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।**

ಏವಂ ಸೀಲೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪೂರಂ ಸಮಾಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ "ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ, ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನಂ ಪಸ್ಸಂ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದಂ ವಿರಜ್ಜತಿ, ವಿರಾಗಾ ವಿಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೭೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೯) ವಚನತೋ ಸೀಲಮೂಲಕಾನಿ ಸಮಾಧಿಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಾದೀನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ಹಿ ದಸ್ಸಿತಾಯ ತಸ್ಸಾ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸಿತಮೇವ

ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಸಿದ್ಧೇ ನಿಬ್ಬಿದಾ ನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ। ತಾನಿ ಪನ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ।

ಏವಂ ಅಮತಮಹಾನಿಬ್ಬಾನಪರಿಯೋಸಾನಂ ಸೀಲಪ್ಪಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಸೀಲಸ್ಸ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾಭಾವಂ ತಮ್ಮೂಲಕಾ ಚ ಅಧಿಚಿತ್ತಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಏವರೂಪಾನಂ ಸೀಲಾನಂ ಸಂವರಪಾರಿಸುದ್ಧಿ ಅಧಿಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಂವರೋಯೇವ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ **ಸಂವರಪಾರಿಸುದ್ಧಿ**। ಏವರೂಪಾನಂ ಅಪರಿಯನ್ತಭೂತಾನಂ ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಸೀಲಾನಂ ಸಂವರಪಾರಿಸುದ್ಧಿ ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಸೇಸಸೀಲತೋ ಅಧಿಕಂ ಸೀಲನ್ತಿ **ಅಧಿಸೀಲ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಂವರಪಾರಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಠಿತಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಏದಿಸಾಯ ಸೀಲಸಂವರಪಾರಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸುಟ್ಠು ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾದೀನಂ ಆವಹನತೋ ನ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಿಕ್ಖೇಪೋಯೇವ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ **ಅವಿಕ್ಖೇಪಪಾರಿಸುದ್ಧಿ**। ಸೋ ಸಬ್ಬಮಲವಿರಹಿತೋ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧಿ ಸೇಸಸಮಾಧಿತೋ ಅಧಿಕತ್ತಾ **ಅಧಿಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ಹೇತ್ಥ ಸಮಾಧಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ಸಂವರಪಾರಿಸುದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಸೀಲಸಂವರಂ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಚ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಏವಮೇವ ಅವಿಕ್ಖೇಪಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಸಮಾಧಿಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಪಸ್ಸತೋ ಚಸ್ಸ ದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಾ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ **ದಸ್ಸನಪಾರಿಸುದ್ಧಿ**। ಸಾಯೇವ ಸೇಸಪಞ್ಞಾಯ ಅಧಿಕತ್ತಾ **ಅಧಿಪಞ್ಞಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯೋ ತತ್ಥಾ**ತಿ ಯೋ ತತ್ಥ ಸಂವರಅವಿಕ್ಖೇಪದಸ್ಸನೇಸು। **ಸಂವರಟ್ಠೋ**ತಿ ಸಂವರಭಾವೋ। ಏವಮೇವ ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠದಸ್ಸನಟ್ಠಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಧಿಸೀಲಮೇವ ಸಿಕ್ಖಾ **ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ**। ಏವಂ ಇತರಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾಯೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಾಸಂ ಪಾರಿಪೂರಿಕ್ಕಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾಯೋ ಆವಜ್ಜನ್ತೋ ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪರಿಪೂರೇತುಂ ಆವಜ್ಜನ್ತೋಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಾಮ, ಆವಜ್ಜೇತ್ವಾ "ಅಯಂ ನಾಮ ಸಿಕ್ಖಾ"ತಿ ಜಾನನ್ತೋಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಾಮ, ಜಾನಿತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಾಮ, ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಯಥಾದಿಟ್ಠಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಾಮ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಚಿತ್ತಂ ಅಚಲಂ ಕತ್ವಾ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತೋಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಾಮ, ತಂತಂಸಿಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ಧಾವೀರಿಯಸತಿಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಹಿ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತೋಪಿ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಾಮ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾಭಿಜಾನನಾದಿಕಾಲೇಪಿ ತಂ ತಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತೋ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಯೋ ಸಿಕ್ಖತಿ ನಾಮಾತಿ । ಪುನ **ಪಞ್ಚ ಸೀಲಾನೀ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ ಅರಹನ್ತಾನಂ ಸುಟ್ಠು ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾದಿಅಭಾವತೋ ಆಸೇವನಾದಿಭಾವತೋ ಚ ತಾನಿ ಪದಾನಿ ಯುಜ್ಜನ್ತೇವ। **ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯಾ**ತಿಆದೀನಿ ಪನ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಿ ವಿಯ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಸಂವರಪಾರಿಸುದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಪಾರಿಸುದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಇದಂ ಪನ ವಚನದ್ವಯಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ದುತಿಯವಚನಂ ಪನ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನಾಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಆವಜ್ಜನ್ತೋ ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ವಚನೇಸು ಅರಹತೋ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಭಾವೇಪಿ ಅಸೇಕ್ಖಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಿಸಭಾವತೋ "ಸಿಕ್ಖತೀ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಪನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣಞ್ಞೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾನಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ವಚನಾನಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನೀತಿ।

ಸೀಲಮಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಮಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪೩. ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಮಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ಆದಿತೋ ತಾವ ಏಕಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ದಸಕಾ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಏಕೋ ಸಮಾಧೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾ**ತಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವತೋ ಏಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಗ್ಗಂ

ಉತ್ತಮಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏಕಗ್ಗೋ, ಏಕಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವೋ ಏಕಗ್ಗತಾ। ಸಾ ಪನ ಏಕಗ್ಗತಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ನ ಸತ್ತಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುಕೇ **ಲೋಕಿಯೋತಿ** ಲೋಕೋ ವುಚ್ಚತಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ವಟ್ಟಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೇನ ಲೋಕೇ ನಿಯುತ್ತೋತಿ ಲೋಕಿಯೋ। **ಲೋಕುತ್ತರೋತಿ** ಉತ್ತಿಣ್ಣೋತಿ ಉತ್ತರೋ, ಲೋಕೇ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೇನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರೋತಿ ಲೋಕುತ್ತರೋ। ತಿಕೇ ಸವಿತಕ್ಕೋ ಚ ಸೋ ಸವಿಚಾರೋ ಚಾತಿ **ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೋ**। ಏವಂ **ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ**। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಸು ವಿಚಾರೋವ ಮತ್ತಾ ಪಮಾಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ, ವಿಚಾರತೋ ಉತ್ತರಿ ವಿತಕ್ಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಿತಕ್ಕೋ ಚ ಸೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಚಾತಿ **ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೋ**। ತೀಸುಪಿ ವಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ । ಛಕ್ಕೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸತಿಯೇವ ಅನುಸ್ಸತಿ, ಪವತ್ತಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಮ್ಹಿಯೇವ ವಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸದ್ಧಾಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ಕುಲಪುತ್ತಸ್ಸ ಅನುರೂಪಾ ಸತೀತಿಪಿ ಅನುಸ್ಸತಿ, ಬುದ್ಧಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಬಉದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ**। ಅರಹತಾದಿಬುದ್ಧಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಯಾ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾಯೇವ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ನ ವಿಕ್ಖೇಪೋತಿ **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ**। ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿ**। ಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾದಿಧಮ್ಮಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಙ್ಘಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಸಙ್ಘಾನುಸ್ಸತಿ**। ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನತಾದಿಸಙ್ಘಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ । ಸೀಲಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಸೀಲಾನುಸ್ಸತಿ**। ಅತ್ತನೋ ಅಖಣ್ಡತಾದಿಸೀಲಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಚಾಗಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಚಾಗಾನುಸ್ಸತಿ**। ಅತ್ತನೋ ಮುತ್ತಚಾಗತಾದಿಚಾಗಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ದೇವತಾ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ದೇವತಾನುಸ್ಸತಿ**। ದೇವತಾ ಸಕ್ಖಿಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಸದ್ಧಾದಿಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ।

ಸತ್ತಕೇ **ಸಮಾಧಿಕುಸಲತಾತಿ** ಏಕವಿಧಾದಿಭೇದೇನ ಅನೇಕಭೇದೇ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ "ಅಯಮೇವಂವಿಧೋ ಸಮಾಧಿ, ಅಯಮೇವಂವಿಧೋ ಸಮಾಧೀ"ತಿ ಛೇಕಭಾವೋ। ಸಮಾಧಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಪಞ್ಞಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಮಾಧಿಉಪ್ಪಾದನವಿಧಾನೇಪಿ ಛೇಕಭಾವೋ ಸಮಾಧಿಕುಸಲತಾ।

ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಕುಸಲತಾತಿ ಉಪ್ಪಾದಿತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸಮಾಪಜ್ಜನೇ ಛೇಕಭಾವೋ। ಏತೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸಿತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ।

ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಠಿತಿಕುಸಲತಾತಿ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಯಥಾರುಚಿ ಠಪನೇ ಛೇಕಭಾವೋ। ಏತೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸಿತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಚಸ್ಸ ಪುನ ತೇ ಆಕಾರೇ ಸಮ್ಪಾದಯತೋ ಅಪ್ಪನಾಮತ್ತಮೇವ ಇಜ್ಝತಿ, ನ ಚಿರಟ್ಠಾನಂ। ಚಿರಟ್ಠಾನಂ ಪನ ಸಮಾಧಿಪರಿಪನ್ಥಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸುವಿಸೋಧಿತತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಯೋ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಕಾಮಾದೀನವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದೀಹಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ನ ಸುಟ್ಠು ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ, ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿವಸೇನ ಕಾಯದುಟ್ಠುಲ್ಲಂ ನ ಸುಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ, ಆರಮ್ಭಧಾತುಮನಸಿಕಾರಾದಿವಸೇನ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ನ ಸುಟ್ಠು ಪಟಿವಿನೋದೇತ್ವಾ, ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಮನಸಿಕಾರಾದಿವಸೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ನ ಸುಟ್ಠು ಸಮೂಹತಂ ಕತ್ವಾ, ಅಞ್ಞೇಪಿ ಸಮಾಧಿಪರಿಪನ್ಥೇ ಧಮ್ಮೇ ನ ಸುಟ್ಠು ವಿಸೋಧೇತ್ವಾ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಅವಿಸೋಧಿತಂ ಆಸಯಂ ಪವಿಟ್ಠಭಮರೋ ವಿಯ, ಅಸುದ್ಧಂ ಉಯ್ಯಾನಂ ಪವಿಟ್ಠರಾಜಾ ವಿಯ ಚ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ನಿಕ್ಖಮತಿ। ಯೋ ಪನ ಸಮಾಧಿಪರಿಪನ್ಥೇ ಧಮ್ಮೇ ಸುಟ್ಠು ವಿಸೋಧೇತ್ವಾ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಸುವಿಸೋಧಿತಂ ಆಸಯಂ ಪವಿಟ್ಠಭಮರೋ ವಿಯ, ಸುಪರಿಸುದ್ಧಂ ಉಯ್ಯಾನಂ ಪವಿಟ್ಠರಾಜಾ ವಿಯ ಚ ಸಕಲಮ್ಪಿ ದಿವಸಭಾಗಂ ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ –

> "ಕಾಮೇಸು ಛನ್ದಂ ಪಟಿಘಂ ವಿನೋದಯೇ, ಉದ್ಧಚ್ಚಥೀನಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಪಞ್ಚಮಂ।
> ವಿವೇಕಪಾಮೋಜ್ಜಕರೇನ ಚೇತಸಾ, ರಾಜಾವ ಸುದ್ಧನ್ತಗತೋ ತಹಿಂ ರಮೇ"ತಿ ॥

ತಸ್ಮಾ "ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾಮೇನ ಪಾರಿಪನ್ಥಿಕಧಮ್ಮೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಂ ವಿಧಿಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕರಣೇ ಛೇಕಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನಕುಸಲತಾತಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಯಥಾರುಚಿ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲೇಯೇವ ವುಟ್ಠಾನೇನ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನೇ ಛೇಕಭಾವೋ। "ಯಸ್ಸ ಹಿ ಧಮ್ಮಂ ಪುರಿಸೋ ವಿಜಞ್ಞಾ"ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೫೨) ವಿಯ ನಿಸ್ಸಕ್ಕತ್ಥೇ ವಾ ಸಾಮಿವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಏತೇನ ವುಟ್ಠಾನವಸಿತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ।

ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಕಲ್ಲತಾಕುಸಲತಾತಿ ಅಗಿಲಾನಭಾವೋ ಅರೋಗಭಾವೋ ಕಲ್ಲತಾ। ಗಿಲಾನೋ ಹಿ ಅಕಲ್ಲಕೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿನಯೇಪಿ ವುತ್ತಂ "ನಾಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಅಕಲ್ಲಕೋ"ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೧೫೧)। ಅನಙ್ಗಣಸುತ್ತವತ್ಥಸುತ್ತೇಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೭ ಆದಯೋ, ೭೦ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಾನಂ ಝಾನಪಟಿಲಾಭಪಚ್ಚನೀಕಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಚರಾನಂ ಅಭಾವೇನ ಚ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಗಮೇನ ಚ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅಗಿಲಾನಭಾವಕರಣೇ ಛೇಕಭಾವೋ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಕಲ್ಲತಾಕುಸಲತಾ, ಕಿಲೇಸಗೇಲಞ್ಞರಹಿತಭಾವೇ ಕುಸಲತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಕಲ್ಲತಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಪರಿಯಾಯತ್ತಾ ಕಲ್ಲವಚನಸ್ಸ। "ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೬೨) ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಕಲ್ಲಚಿತ್ತಂ ಮುದುಚಿತ್ತಂ ವಿನೀವರಣಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೫; ಮಹಾವ॰ ೨೬) ಚ। ಏತ್ಥ ಕಲ್ಲಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮಞ್ಞತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮತೋ ಕಸಿಣಪಟಿಲೋಮತೋ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಝಾನಾನುಲೋಮತೋ ಝಾನಪಟಿಲೋಮತೋ ಝಾನಾನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಝಾನುಕ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಝಾನಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿತೋ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿತೋ ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿತೋ ಅಙ್ಗವವತ್ಥಾನತೋ ಆರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾನತೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ, ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾನತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಸಹ ಪಞ್ಚದಸಹಿ ವಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನೇನ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವಕರಣೇ ಕುಸಲಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಗೋಚರಕುಸಲತಾತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಗೋಚರೇಸು ಕಸಿಣಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ತಂ ತಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾಯ ಯಥಾರುಚಿ ಆವಜ್ಜನಕರಣವಸೇನ ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಛೇಕಭಾವೋ। ಏತೇನ ಕಸಿಣಾವಜ್ಜನವಸೇನ ಆವಜ್ಜನವಸಿತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ದಿಸಾಭಾಗೇ ಕಸಿಣಫರಣವಸೇನ ಏವಂ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಕಸಿಣಸ್ಸ ಚಿರಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಗೋಚರೇಸು ಛೇಕಭಾವೋ।

ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅಭಿನೀಹಾರಕುಸಲತಾತಿ ಏಕತ್ತನಯೇನ ಹೇಟ್ಠಾಹೇಟ್ಠಾಸಮಾಧಿಂ ಉಪರೂಪರಿಸಮಾಧಿಭಾವೂಪನಯನೇನ ಅಭಿನೀಹರಣೇ ಅಭಿನಿನ್ನಾಮನೇ ಛೇಕಭಾವೋ। ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ವಾ ಅಭಿನೀಹರತಿ, ಏವಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಅತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ವಾ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯ ಅಭಿಞ್ಞತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ವಾ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದಯೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಾದಿಅತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ವಾ ಅಭಿನೀಹರತೀತಿ ಏವಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಭಿನೀಹಾರಕುಸಲತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕುಸಲತಾ ನಾಮ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ಸಮಾಧಿ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಪರಿಣಾಯಕಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಸತ್ತವಿಧೋ ಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕೇಚಿ ಪನ ಆಚರಿಯಾ "ಸಮಾಧಿಕುಸಲತಾತಿ ಯೇನ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಂ ನ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ, ತತ್ಥ ಕುಸಲತಾ। ಸಮಾಪತ್ತಿಕುಸಲತಾತಿ ಯೇನ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಕುಸಲತಾ। ಠಿತಿಕುಸಲತಾತಿ ಯೇನ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಅಪ್ಪಿತೋ ಸಮಾಧಿ ನ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ, ತತ್ಥ ಕುಸಲತಾ। ವುಟ್ಠಾನಕುಸಲತಾತಿ ನೀವರಣವುಟ್ಠಾನಂ ಜಾನಾತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ, ಅಙ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಜಾನಾತಿ ತೀಸು ಝಾನೇಸು, ಆರಮ್ಮಣವುಟ್ಠಾನಂ ಜಾನಾತಿ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀಸು, ವಿಕ್ಖೇಪವುಟ್ಠಾನಂ ಜಾನಾತಿ ವಿಸಯಾಧಿಮತ್ತೇಸು, ಸಚ್ಛನ್ದವುಟ್ಠಾನಂ ಜಾನಾತಿ ಪರಿಯನ್ತಕಾಲೇ ಚ ಅವಸಾನಕರಣೀಯಕಾಲೇ ಚ।

ಕಲ್ಲತಾಕುಸಲತಾತಿ ಚಿತ್ತಫಾಸುತಾಯ ಸರೀರಫಾಸುತಾಯ ಆಹಾರಫಾಸುತಾಯ ಸೇನಾಸನಫಾಸುತಾಯ ಪುಗ್ಗಲಫಾಸುತಾಯ ಚ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಕಲ್ಲತಾ ಹೋತೀತಿ ಜಾನಾತಿ। ಗೋಚರಕುಸಲತಾತಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಕಾತುಂ ಜಾನಾತಿ, ದಿಸಾಫರಣಂ ಕಾತುಂ ಜಾನಾತಿ, ವಡ್ಢೇತುಂ ಜಾನಾತಿ। ಅಭಿನೀಹಾರಕುಸಲತಾತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತಿ ಅಭಿನಿನ್ನಾಮೇತಿ, ಉಪಚಾರೇ ವಸಿಪ್ಪತ್ತೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಅಭಿನೀಹರತಿ, ಏವಂ ಉಪರೂಪರಿಝಾನೇಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಸು ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಚ ಅಭಿನೀಹರತಿ। ಏವಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಭಿನೀಹಾರಕುಸಲತಾ"ತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

ಅಟ್ಠಕಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। ನವಕೇ **ರೂಪಾವಚರೋ**ತಿ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಾ? ಹೇಟ್ಠತೋ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ದೇವೇ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೮೯) ನಯೇನ ವುತ್ತೇಸು ರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಪರಿಯಾಪನ್ನೋ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಂ ಏತ್ಥ ಅವಚರತಿ, ನ ಕಾಮೋತಿ ರೂಪಾವಚರೋ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋಪಿ ಹಿ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಯಮ॰ ೧.ಖನ್ಧಯಮಕ.೨) ವಿಯ। ಸೋ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪರಿತ್ತಾಭಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಆಭಸ್ಸರಾನಂ ಪರಿತ್ತಸುಭಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭಸುಭಕಿಣ್ಹಾನಂ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತವೇಹಪ್ಫಲಾನಂ ಅವಿಹಾತಪ್ಪಸುದಸ್ಸಸುದಸ್ಸೀಅಕನಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಸೋಳಸವಿಧೋ ಪದೇಸೋ। ಸೋ ರೂಪಾವಚರಸಙ್ಖಾತೋ ಪದೇಸೋ ಉತ್ತರಪದಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ರೂಪ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ರೂಪೇ ಅವಚರತೀತಿ ರೂಪಾವಚರೋ। ರೂಪಭವೋ ವಾ ರೂಪಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಅವಚರತೀತಿ ರೂಪಾವಚರಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಏಸೋ ಸಮಾಧಿ ಕಾಮಭವೇಪಿ ಅವಚರತಿ, ಯಥಾ ಪನ ಸಙ್ಗಾಮೇ ಅವಚರಣತೋ ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ನಾಗೋ ನಗರೇ ಚರನ್ತೋಪಿ ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಥಲಚರಾ ಜಲಚರಾ ಚ ಪಾಣಿನೋ ಅಥಲೇ ಅಜಲೇ ಚ ಠಿತಾಪಿ ಥಲಚರಾ ಜಲಚರಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಮಯಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅವಚರನ್ತೋಪಿ ರೂಪಾವಚರೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಪಿಚ ರೂಪಭವಸಙ್ಖಾತೇ ರೂಪೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅವಚಾರೇತೀತಿಪಿ ರೂಪಾವಚರೋ। **ಹೀನೋ**ತಿ ಲಾಮಕೋ। ಹೀನುತ್ತಮಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಭವೋ **ಮಜ್ಝೋ**। ಮಜ್ಝಿಮೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋಯೇವತ್ಥೋ। ಪಧಾನಭಾವಂ ನೀತೋ **ಪಣೀತೋ,** ಉತ್ತಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇ ಪನ ಆಯೂಹನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಛನ್ದೋ ವಾ ಹೀನೋ ಹೋತಿ ವೀರಿಯಂ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ವಾ ವೀಮಂಸಾ ವಾ, ಸೋ ಹೀನೋ ನಾಮ। ಯಸ್ಸ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ, ಸೋ ಮಜ್ಝಿಮೋ। ಯಸ್ಸ ಪಣೀತಾ, ಸೋ ಪಣೀತೋ। ಉಪ್ಪಾದಿತಮತ್ತೋ ವಾ ಹೀನೋ, ನಾತಿಸುಭಾವಿತೋ ಮಜ್ಝಿಮೋ, ಅತಿಸುಭಾವಿತೋ ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಪಣೀತೋ। **ಅರೂಪಾವಚರೋ** ರೂಪಾವಚರೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸುಞ್ಞತೋ ಸಮಾಧೀತಿಆದೀಸು "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನೇ ಜಾತೇ ಯಸ್ಮಾ ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅತ್ತವಿರಹಿತೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸುಞ್ಞತೋ ಪವತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸುಞ್ಞತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಾಯ ಸಿದ್ಧೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಾಧಿ **ಸುಞ್ಞತೋ ಸಮಾಧಿ** ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸುಞ್ಞತವಸೇನ ಪವತ್ತಸಮಾಧೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪವತ್ತಾಕಾರೇನ ಹಿ ಸೋ ಪವತ್ತತಿ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನೇ ಜಾತೇ ಯಸ್ಮಾ ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಪವತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಾಯ ಸಿದ್ಧೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಾಧಿ **ಅನಿಮಿತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ** ನಾಮ ಹೋತಿ, ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತವಿರಹಿತೋ ಸಮಾಧೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪವತ್ತಾಕಾರೇನ ಹಿ ಸೋ ಪವತ್ತತಿ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನೇ ಜಾತೇ ಯಸ್ಮಾ ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಣಿಧಿಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಪವತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಾಯ ಸಿದ್ಧೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಾಧಿ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ಸಮಾಧಿ** ನಾಮ ಹೋತಿ, ಪಣಿಧಿವಿರಹಿತೋ ಸಮಾಧೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪವತ್ತಾಕಾರೇನ ಹಿ ಸೋ ಪವತ್ತತಿ। ತಾದಿಸಾ ಏವ ತಯೋ ಫಲಸಮಾಧಯೋಪಿ ಏತೇಹಿಯೇವ ತೀಹಿ ಸಮಾಧೀಹಿ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಲೋಕುತ್ತರಸಮಾಧೀನಂ ಪನ ಪಣೀತತ್ತಾ ಹೀನಾದಿಭೇದೋ ನ ಉದ್ಧಟೋ।

ದಸಕೇ **ಉದ್ಧುಮಾತಕಸಞ್ಞಾವಸೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ಭಸ್ತಾ ವಿಯ ವಾಯುನಾ ಉದ್ಧಂ ಜೀವಿತಪರಿಯಾದಾನಾ ಯಥಾನುಕ್ಕಮಂ ಸಮುಗ್ಗತೇನ ಸೂನಭಾವೇನ ಉದ್ಧುಮಾತತ್ತಾ ಉದ್ಧುಮಾತಂ, ಉದ್ಧುಮಾತಮೇವ **ಉದ್ಧುಮಾತಕಂ,** ಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಉದ್ಧುಮಾತನ್ತಿ ಉದ್ಧುಮಾತಕಂ। ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ವಿನೀಲಂ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಪರಿಭಿನ್ನವಣ್ಣಂ, ವಿನೀಲಮೇವ **ವಿನೀಲಕಂ,** ಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ವಿನೀಲನ್ತಿ ವಿನೀಲಕಂ। ಮಂಸುಸ್ಸದಟ್ಠಾನೇಸು ರತ್ತವಣ್ಣಸ್ಸ, ಪುಬ್ಬಸನ್ನಿಚಯಟ್ಠಾನೇಸು ಸೇತವಣ್ಣಸ್ಸ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಚ ನೀಲವಣ್ಣಸ್ಸ ನೀಲಟ್ಠಾನೇ ನೀಲಸಾಟಕಪಾರುತಸ್ಸೇವ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಪರಿಭಿನ್ನಟ್ಠಾನೇಸು ವಿಸ್ಸನ್ದಮಾನಪುಬ್ಬಂ ವಿಪುಬ್ಬಂ, ವಿಪುಬ್ಬಮೇವ **ವಿಪುಬ್ಬಕಂ,** ಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ವಿಪುಬ್ಬನ್ತಿ ವಿಪುಬ್ಬಕಂ। ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ವಿಚ್ಛಿದ್ದಂ ವುಚ್ಚತಿ ದ್ವಿಧಾ ಛಿನ್ದನೇನ ಅಪಧಾರಿತಂ, ವಿಚ್ಛಿದ್ದಮೇವ **ವಿಚ್ಛಿದ್ದಕಂ,** ಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ವಿಚ್ಛಿದ್ದನ್ತಿ ವಿಚ್ಛಿದ್ದಕಂ। ವೇಮಜ್ಝೇ ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಇತೋ ಚ ಏತ್ತೋ ಚ ವಿವಿಧಾಕಾರೇನ ಸೋಣಸಿಙ್ಗಾಲಾದೀಹಿ ಖಾಯಿತನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಾಯಿತಂ, ವಿಖಾಯಿತನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ವಿಕ್ಖಾಯಿತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಕ್ಖಾಯಿತಮೇವ **ವಿಕ್ಖಾಯಿತಕಂ,** ಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ವಿಕ್ಖಾಯಿತನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಾಯಿತಕಂ। ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ವಿವಿಧಂ ಖಿತ್ತಂ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ವಿಕ್ಖಿತ್ತಮೇವ **ವಿಕ್ಖಿತ್ತಕಂ,** ಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ವಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಕಂ। ಅಞ್ಞೇನ ಹತ್ಥಂ ಅಞ್ಞೇನ ಪಾದಂ ಅಞ್ಞೇನ ಸೀಸನ್ತಿ ಏವಂ ತತೋ ತತೋ ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಹತಞ್ಚ ತಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಕಞ್ಚಾತಿ **ಹತವಿಕ್ಖಿತ್ತಕಂ।** ಕಾಕಪದಾಕಾರೇನ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೇಸು ಸತ್ಥೇನ ಹನಿತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಲೋಹಿತಂ ಕಿರತಿ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಪಗ್ಘರತೀತಿ **ಲೋಹಿತಕಂ।** ಪಗ್ಘರಿತಲೋಹಿತಮಕ್ಖಿತಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಪುಳವಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಕಿಮಯೋ, ಪುಳವೇ ಕಿರತೀತಿ **ಪುಳವಕಂ।** ಕಿಮಿಪರಿಪುಣ್ಣಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಅಟ್ಠಿಯೇವ **ಅಟ್ಠಿಕಂ,** ಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಅಟ್ಠೀತಿ ಅಟ್ಠಿಕಂ। ಅಟ್ಠಿಸಙ್ಖಲಿಕಾಯಪಿ ಏಕಟ್ಠಿಕಸ್ಸಪಿ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಇಮಾನಿ ಚ ಪನ ಉದ್ಧುಮಾತಕಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನನಿಮಿತ್ತಾನಮ್ಪಿ ನಿಮಿತ್ತೇಸು ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನಾನಮ್ಪಿ ಏತಾನೇವ ನಾಮಾನಿ। ಇಧ ಪನ ಉದ್ಧುಮಾತಕನಿಮಿತ್ತೇ ಪಟಿಕೂಲಾಕಾರಗಾಹಿಕಾ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಞ್ಞಾ ಉದ್ಧುಮಾತಕಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ ಉದ್ಧುಮಾತಕಸಞ್ಞಾಯ ವಸೇನ **ಉದ್ಧುಮಾತಕಸಞ್ಞಾವಸೇನ।** ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸ ಸಮಾಧೀ**ತಿ ಏಕಕಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತಾ।

೪೪. ಏವಂ ಏಕಕಾದಿವಸೇನ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಮಾಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಅಪಿಚಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಂ ಪರಿಯಾಯಾರಮ್ಭಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ **ಪಞ್ಚವೀಸತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಟ್ಠಾ**ತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಭಾವೇ ಸಭಾವಾ, ಯೇಹಿ ಸಭಾವೇಹಿ ಸೋ ಸಮಾಧಿ ಹೋತಿ, ತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥಾ ನಾಮ। **ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧೀ**ತಿ ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ತಸ್ಮಾ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಭಾವೇನ ಸಮಾಧಿ। ತಾನೇವ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿವಾರಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಪರಿವಾರಟ್ಠೇನ ಪರಿಪೂರಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧಿ।** ತೇಸಂಯೇವ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಏಕಾರಮ್ಮಣಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ **ಏಕಗ್ಗಟ್ಠೇನ,** ನಾನಾರಮ್ಮಣವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ **ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೇನ,** ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸೇವ ಮಹತಾ ವೀರಿಯಬಲಪಗ್ಗಹೇನ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ಚ ಪರಿಹಾನಿವಸೇನ ವಿಸಾರಾಭಾವತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಗಹಿತಪಗ್ಗಹಟ್ಠಅವಿಸಾರಟ್ಠಾ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಿಲೇಸಕಾಲುಸ್ಸಿಯಸ್ಸಾಭಾವೇನ **ಅನಾವಿಲಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧಿ।** ಅವಿಕಮ್ಪತ್ತಾ **ಅನಿಞ್ಜನಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧಿ।** ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ವಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚ ಅಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ವಿಮುತ್ತಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧಿ।**

ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತತ್ತಾತಿ ಸಮಾಧಿಯೋಗೇನೇವ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಭುಸಂ ಪತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಚಲಭಾವೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ। ಅಟ್ಠಸು ಯುಗಲೇಸು ಏಸತಿ ನೇಸತಿ, ಆದಿಯತಿ ನಾದಿಯತಿ, ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಯುಗಲಾನಿ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಉಪಚಾರಸ್ಸ ಮುದುಮಜ್ಝಾಧಿಮತ್ತತಾವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ, ಝಾಯತಿ ಝಾಪೇತೀತಿ ಇದಂ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯಂ ಉಪಚಾರವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏಸಿತತ್ತಾ ನೇಸಿತತ್ತಾ, ಆದಿನ್ನತ್ತಾ

ಅನಾದಿನ್ನತ್ತಾ, ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ನಪ್ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ, ಝಾತತ್ತಾ ನ ಝಾಪಿತತ್ತಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಯುಗಲಾನಿ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಸಮಂ ಏಸತೀತಿ ಸಮಾಧೀ**ತಿಆದೀಸು **ಸಮ**ನ್ತಿ ಅಪ್ಪನಂ। ಸಾ ಹಿ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಸಮೇತಿ ನಾಸೇತೀತಿ ಸಮಾ, ಪಚ್ಚನೀಕವಿಸಮಾಭಾವತೋ ವಾ ಸಮಭೂತಾತಿ ಸಮಾ। ತಂ ಸಮಂ ಏಸತಿ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಗವೇಸತಿ। **ಇತಿ**ಸದ್ದೋ ಕಾರಣತ್ಥೋ, ಯಸ್ಮಾ ಸಮಂ ಏಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಸಮಂ ನೇಸತೀ**ತಿ ತಂ ತಂ ಝಾನಪಚ್ಚನೀಕಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಸಮಂ ನ ಏಸತಿ। ಮುದುಭೂತೋ ಹಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಸಮಾಧಿ ಆದಿಭೂತತ್ತಾ **ಸಮಂ ಏಸತಿ, ವಿಸಮಂ ನೇಸತಿ** ನಾಮ। ಮಜ್ಝಿಮಭೂತೋ ಥಿರಭೂತತ್ತಾ **ಸಮಂ ಆದಿಯತಿ, ವಿಸಮಂ ನಾದಿಯತಿ** ನಾಮ। ಅಧಿಮತ್ತಭೂತೋ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯಾ ಆಸನ್ನಭೂತತ್ತಾ **ಸಮಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ವಿಸಮಂ ನಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ** ನಾಮ। **ಸಮಂ ಝಾಯತೀ**ತಿ ಭಾವನಪುಂಸಕವಚನಂ, ಸಮಂ ಹುತ್ವಾ ಝಾಯತಿ, ಸಮೇನ ವಾ ಆಕಾರೇನ ಝಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯಞ್ಹಿ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮವಿಗಮೇನ ಸನ್ತತ್ತಾ, ಸನ್ತಾಯ ಅಪ್ಪನಾಯ ಅನುಕೂಲಭಾವೇನ ಚ ಠಿತತ್ತಾ ಸಮೇನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತತಿ। **ಝಾಯತೀ**ತಿ ಚ ಪಜ್ಜಲತೀತಿ ಅತ್ಥೋ "ಏತೇ ಮಣ್ಡಲಮಾಳೇ ದೀಪಾ ಝಾಯನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯) ಸಬ್ಬರತ್ತಿಂ, ಸಬ್ಬರತ್ತಿಯೋ ಚ ತೇಲಪ್ಪದೀಪೋ ಝಾಯತಿ, ತೇಲಪ್ಪದೀಪೋ ಚೇತ್ಥ ಝಾಯೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೫-೨೫೬) ವಿಯ। ಸಮಂ ಜಾಯತೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ , ಸಮೇನಾಕಾರೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಝಾಯತಿ ಝಾಪೇತೀತಿ ಯುಗಲತ್ತಾ ಪನ ಪುರಿಮಪಾಠೋವ ಸುನ್ದರತರೋ। **ಝಾಪೇತೀ**ತಿ ಚ ದಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಮಾಧಿಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ದೂರತರಕರಣೇನ ದಹತಿ ನಾಮ। ಏಸನಾನೇಸನಾದೀನಂ ಪನ ಅಪ್ಪನಾಯ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ "ಏಸಿತತ್ತಾ ನೇಸಿತತ್ತಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ। **ಸಮಂ ಝಾತತ್ತಾ**ತಿ ಸಮಂ ಜಲಿತತ್ತಾ। ಸಮಂ ಜಾತತ್ತಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಯುಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಸೋಳಸ, ಪುರಿಮಾ ಚ ನವಾತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಟ್ಠಾ।

ಸಮೋ ಚ ಹಿತೋ ಚ ಸುಖೋ ಚಾತಿ ಸಮಾಧೀತಿ ಇದಂ ಪನ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಾಧಿತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಾಧನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಮೋ**ತಿ ಸಮಸದ್ದಸ್ಸ, ಸಂಸದ್ದಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಹಿ ಪಚ್ಚನೀಕಕ್ಖೋಭವಿಸಮವಿರಹಿತತ್ತಾ ಸಮೋ। **ಹಿತೋ**ತಿ ಆಧಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಆಹಿತೋ ನಿಚ್ಚಲಭಾವಕರಣೇನ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಉಭಯೇನ ಸಮೋ ಚ ಆಹಿತೋ ಚಾತಿ ಸಮಾಧೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸುಖೋ**ತಿ ಸನ್ತಟ್ಠೇನ ಸುಖೋ। "ಯಾಯಂ, ಭನ್ತೇ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ, ಸನ್ತಸ್ಮಿಂ ಏಸಾ ಪಣೀತೇ ಸುಖೇ ವುತ್ತಾ ಭಗವತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೮) ಚ "ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಸನ್ತತ್ತಾ, ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವ ಭಾಸಿತಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ ತೇನ ಸನ್ತತ್ಥೇನ ಸುಖಸದ್ದೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸಮಾಧಿಪಿ ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ। ಅನಿಯಾಮೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಸಮಾಧಯೋ ಇಧ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇನ ಚ ಸುಖಸದ್ದೇನ ಆಹಿತಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಸನ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಆಹಿತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಮಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪೫. ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತೀ**ತಿಆದೀಸು ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಠಿತಿ। ಕಾ ಸಾ? ಅವಿಜ್ಜಾ। ಸಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಠಿತಿ ಕಾರಣನ್ತಿ **ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿ**। ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಾಪಿ ಕಾರಣನ್ತಿ **ಪವತ್ತಟ್ಠಿತಿ**। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಜನಕಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಜನನಕ್ಖಣೇಯೇವ ಕಿಚ್ಚಾನುಭಾವೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ಪನ ಜನಿತಾನಂಯೇವ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸಕಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಿಯಾಪಿ ಕಾರಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸನ್ತತಿವಸೇನ ವಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಚ ನಪುಂಸಕೇ ಭಾವವಚನಮೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ಪವತ್ತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಪನ ಪಾಕಟತ್ತಾ ತೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ

ವುತ್ತೋ। ಭಾವೇಪಿ ಠಿತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಸಿಜ್ಝನತೋ ನ ಇಧ ಭಾವೇ ಠಿತಿಸದ್ದೋ, ಕಾರಣೇ ಠಿತಿಸದ್ದೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ನಿಮಿತ್ತಟ್ಠಿತೀತಿ** ವುತ್ತಂ, ನಿಮಿತ್ತಭೂತಾ ಠಿತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಕಾರಣಭೂತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ನಿಮಿತ್ತಮತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಸಙ್ಖಾರಜನನೇ ಸಬ್ಯಾಪಾರಾ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಆಯೂಹತಿ ವಾಯಮತೀತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಆಯೂಹನಟ್ಠಿತೀತಿ** ಆಹ, ಆಯೂಹನಭೂತಾ ಠಿತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಉಪ್ಪಾದಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಾದೇ ಸಂಯೋಜೇತಿ ನಾಮ, ಘಟೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಙ್ಖಾರೇ ಪವತ್ತಯಮಾನಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಲಿಬುನ್ಧತಿ ನಾಮ, ಬನ್ಧತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ **ಸಞ್ಞೋಗಟ್ಠಿತಿ ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠಿತೀತಿ** ವುತ್ತಾ। ಸಞ್ಞೋಗಭೂತಾ ಠಿತಿ, ಪಲಿಬೋಧಭೂತಾ ಠಿತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾವ ಸಙ್ಖಾರೇ ಉಪ್ಪಾದಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ ಚ ಮೂಲಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಸಮುದಯೋ ನಾಮ, ಸಮುದಯಭೂತಾ ಠಿತೀತಿ **ಸಮುದಯಟ್ಠಿತಿ,** ಮೂಲಕಾರಣಭೂತಾ ಠಿತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಿಜ್ಜಾವ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇ ಜನಕಪಚ್ಚಯತ್ತಾ, ಪವತ್ತಿಯಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯತ್ತಾ **ಹೇತುಟ್ಠಿತಿ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠಿತೀತಿ** ವುತ್ತಾ, ಹೇತುಭೂತಾ ಠಿತಿ, ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಠಿತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜನಕಪಚ್ಚಯೋ ಹಿ ಹೇತೂತಿ, ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ, ಜಾತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿ ಸಞ್ಞೋಗಟ್ಠಿತಿ ಹೇತುಟ್ಠಿತೀತಿ ಉಪ್ಪಾದವಸೇನ ಯೋಜಿತಾನಿ ಪದಾನಿ ಜಾತಿಜರಾಮರಣವನ್ತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಠಿತಿ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನೇತ್ಥ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ। **ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತತ್ತಾ ತಸ್ಸಾ ಅಪಿ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಉಭೋಪೇತೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಪಞ್ಞಾತಿ** ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಜಾತಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಜರಾಮರಣಂ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ** ಪನ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅತೀತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ** ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮ್ಪಿ ಕಾಲಂ। **ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ** ಅಪ್ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಕಾಲಂ। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ।

೪೯. ಇದಾನಿ ನವಾಕಾರವಾರಾನನ್ತರಂ ತೇ ನವಾಕಾರೇ ವಿಹಾಯ ಹೇತುಪಟಿಚ್ಚಪಚ್ಚಯಪದೇಹೇವ ಯೋಜೇತ್ವಾ **ಅವಿಜ್ಜಾ ಹೇತು, ಸಙ್ಖಾರಾ ಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನಾತಿ**ಆದಯೋ ತಯೋ ವಾರಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ನವಾಕಾರವಾರೇ ಜನಕಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ। ಇಧ ಪನ ಹೇತುವಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯವಾರಸ್ಸ ಚ ವಿಸುಂ ಆಗತತ್ತಾ **ಹೇತೂತಿ** ಜನಕಪಚ್ಚಯತ್ತಂ, **ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಏಕೇಕಸ್ಸಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಭವತೋ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ **ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪಾದೇ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಟಿಮುಖಂ ಏತಬ್ಬಾ ಗನ್ತಬ್ಬಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚಾ। ಏತೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। **ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತದಭಿಮುಖಂ ಪವತ್ತನತೋ ಪಟಿಮುಖಂ ಕತ್ವಾ ನ ವಿಹಾಯ ಸಮಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಲಿಙ್ಗಾನುರೂಪೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಉಸ್ಸುಕ್ಕವಸೇನ ವಾ ಪಾಠೋ, ಅತ್ಥೋ ಪನೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಪವತ್ತಾತಿ ಪಾಠಸೇಸವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಚತೂಸುಪಿ ಚ ಏತೇಸು ವಾರೇಸು ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಂ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಸ್ಸ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂಯೇವ ಅಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ, ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪನ ಅನ್ತೇ ಠಿತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಜರಾಮರಣಸ್ಸಾಪಿ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾನಂ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಜರಾಮರಣಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಮಾನಸ್ಸ ತಸ್ಸಾಪಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ ಯುಜ್ಜತೇವ।

೫೦. ಇದಾನಿ ತಾನೇವ ದ್ವಾದಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಿ ವೀಸತಿಆಕಾರವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಚತುಸಙ್ಖೇಪತಿಯದ್ಧತಿಸನ್ಧಿಯೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿನ್ತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಪುರಿಮೇ ಕಮ್ಮಭವೇ, ಅತೀತಜಾತಿಯಂ ಕಮ್ಮಭವೇ ಕರಿಯಮಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ** ಯೋ ತದಾ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಮೋಹೋ, ಯೇನ ಮೂಳ್ಹೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಸಾ ಅವಿಜ್ಜಾ। **ಆಯೂಹನಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ** ತಂ ಕಮ್ಮಂ

ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಚೇತನಾಯೋ, ಯಥಾ “ದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಮಾಸಮ್ಪಿ ಸಂವಚ್ಛರಮ್ಪಿ ದಾನೂಪಕರಣಾನಿ ಸಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪುರಿಮಚೇತನಾಯೋ। ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಪನ ಹತ್ಥೇ ದಕ್ಖಿಣಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪಯತೋ ಚೇತನಾ ಭವೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕಾವಜ್ಜನೇಸು ವಾ ಛಸು ಜವನೇಸು ಚೇತನಾ ಆಯೂಹನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಾಮ, ಸತ್ತಮಜವನೇ ಚೇತನಾ ಭವೋ। ಯಾ ಕಾಚಿ ವಾ ಪನ ಚೇತನಾ ಭವೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಆಯೂಹನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಾಮ।

ನಿಕನ್ತಿ ತಣ್ಹಾತಿ ಯಾ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಫಲೇ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇ ನಿಕಾಮನಾ ಪತ್ಥನಾ, ಸಾ ತಣ್ಹಾ ನಾಮ। **ಉಪಗಮನಂ ಉಪಾದಾನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಮ್ಮಭವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ “ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಕಮ್ಮೇ ಕತೇ ಕಾಮಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ”ತಿ ವಾ “ಇದಂ ಕತ್ವಾ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಠಾನೇ ಕಾಮೇ ಸೇವಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ವಾ “ಅತ್ತಾ ಉಚ್ಛಿನ್ನೋ ಸುಉಚ್ಛಿನ್ನೋ ಹೋತೀ”ತಿ ವಾ “ಸುಖೀ ಹೋತಿಂ ವಿಗತಪರಿಳಾಹೋ”ತಿ ವಾ “ಸೀಲಬ್ಬತಂ ಸುಖೇನ ಪರಿಪೂರತೀ”ತಿ ವಾ ಪವತ್ತಂ ಉಪಗಮನಂ ದಳ್ಹಗಹಣಂ, ಇದಂ ಉಪಾದಾನಂ ನಾಮ। **ಚೇತನಾ ಭವೋ**ತಿ ಆಯೂಹನಾವಸಾನೇ ವುತ್ತಾ ಚೇತನಾ ಭವೋ ನಾಮ। **ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಅತೀತಜಾತಿಯಾ ಕಮ್ಮಭವೇ ಕರಿಯಮಾನೇ ಪವತ್ತಾ। **ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ।

ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವಸ್ಸ ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಓಕ್ಕನ್ತಿ ನಾಮರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಾ ಗಬ್ಭೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಓಕ್ಕನ್ತಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಪವಿಸನಂ ವಿಯ, ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ। **ಪಸಾದೋ ಆಯತನ**ನ್ತಿ ಯೋ ಪಸನ್ನಭಾವೋ, ಇದಂ ಆಯತನಂ। ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಏಕವಚನಂ ಕತಂ। ಏತೇನ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಾಯತನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। “ಪಭಸ್ಸರಮಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಿತ್ತಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಆಗನ್ತುಕೇಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠ”ನ್ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೯) ಏತ್ಥ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ವಚನತೋ ಇಧಾಪಿ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ವಿಪಾಕಭೂತತ್ತಾ, ತಸ್ಸ ಚ ಕಿಲೇಸಕಾಲುಸ್ಸಿಯಾಭಾವೇನ ಪಸನ್ನತ್ತಾ ಪಸಾದವಚನೇನ ಮನಾಯತನಮ್ಪಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಫುಟ್ಠೋ ಫಸ್ಸೋ**ತಿ ಯೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಟ್ಠೋ ಫುಸನ್ತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ಅಯಂ ಫಸ್ಸೋ। **ವೇದಯಿತಂ ವೇದನಾ**ತಿ ಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಾ ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯೇನ ವಾ ಫಸ್ಸೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಪಾಕವೇದಯಿತಂ, ಅಯಂ ವೇದನಾ। **ಇಧುಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಮಿಂ ಪುರೇಕತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ವಿಪಾಕಭವೇ ಅತೀತಜಾತಿಯಂ ಕತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಧ ಪರಿಪಕ್ಕತ್ತಾ ಆಯತನಾನನ್ತಿ ಪರಿಪಕ್ಕಾಯತನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೇ ಮೋಹಾದಯೋ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ**ತಿ ಅನಾಗತೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ। ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿ **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ।

ಕಥಂ ಪನ ದ್ವಾದಸಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗೇಹಿ ಇಮೇ ವೀಸತಿ ಆಕಾರಾ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ? ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅತೀತಹೇತುಯೋ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅವಿದ್ವಾ ಪರಿತಸ್ಸತಿ, ಪರಿತಸ್ಸಿತೋ ಉಪಾದಿಯತಿ, ತಸ್ಸುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಗಹಿತೇಹಿ ತಣ್ಹುಪಾದಾನಭವಾಪಿ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ವಿಞ್ಞಾಣನಾಮರೂಪಸಳಾಯತನಫಸ್ಸವೇದನಾ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಾಯೇವ। ತಣ್ಹುಪಾದಾನಭವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಹೇತುಯೋ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಾ । ಭವೇ ಪನ ಗಹಿತೇ ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ, ತಣ್ಹುಪಾದಾನಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। ಯಾಯ ವಾ ಮೂಳ್ಹೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಸಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಗಹಿತಾವ ಹೋತಿ। ಅನಾಗತೇ ಜಾತಿ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ದ್ವೇ ಸರೂಪೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಜಾತಿಜರಾಮರಣಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಅನಾಗತಫಲಾನಿ ಗಹಿತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಂಯೇವ ಹಿ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನೀತಿ ಏವಂ ದ್ವಾದಸಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ವೀಸತಿ ಆಕಾರಾ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ।

> “ಅತೀತೇ ಹೇತವೋ ಪಞ್ಚ, ಇದಾನಿ ಫಲಪಞ್ಚಕಂ।
> ಇದಾನಿ ಹೇತವೋ ಪಞ್ಚ, ಆಯತಿಂ ಫಲಪಞ್ಚಕ”ನ್ತಿ॥ -

ಗಾಥಾಯ ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಇತಿಮೇತಿ** ಇತಿ ಇಮೇ। ಇತಿ ಇಮೇತಿ ವಾ ಪಾಠೋ।

ಚತುಸಙ್ಖೇಪೇತಿ ಚತುರೋ ರಾಸೀ। ಅತೀತೇ ಪಞ್ಚ ಹೇತುಧಮ್ಮಾ ಏಕೋ ಹೇತುಸಙ್ಖೇಪೋ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಪಞ್ಚ ಫಲಧಮ್ಮಾ ಏಕೋ ಫಲಸಙ್ಖೇಪೋ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಪಞ್ಚ ಹೇತುಧಮ್ಮಾ ಏಕೋ ಹೇತುಸಙ್ಖೇಪೋ, ಅನಾಗತೇ ಪಞ್ಚ ಫಲಧಮ್ಮಾ ಏಕೋ ಫಲಸಙ್ಖೇಪೋ।

ತಯೋ ಅದ್ಧೇತಿ ತಯೋ ಕಾಲೇ। ಪಠಮಪಞ್ಚಕವಸೇನ ಅತೀತಕಾಲೋ, ದುತಿಯತತಿಯಪಞ್ಚಕವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೋ, ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಕವಸೇನ ಅನಾಗತಕಾಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಿಸನ್ಧಿನ್ತಿ ತಯೋ ಸನ್ಧಯೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ತಿಸನ್ಧಿ, ತಂ ತಿಸನ್ಧಿಂ। ಅತೀತಹೇತುಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಫಲಾನಮನ್ತರಾ ಏಕೋ ಹೇತುಫಲಸನ್ಧಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಫಲಅನಾಗತಹೇತೂನಮನ್ತರಾ ಏಕೋ ಫಲಹೇತುಸನ್ಧಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಹೇತುಅನಾಗತಫಲಾನಮನ್ತರಾ ಏಕೋ ಹೇತುಫಲಸನ್ಧಿ।

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪತೋ ಆಗತವಸೇನ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾ ಏಕೋ ಸಙ್ಖೇಪೋ, ವಿಞ್ಞಾಣನಾಮರೂಪಸಳಾಯತನಫಸ್ಸವೇದನಾ ದುತಿಯೋ, ತಣ್ಹುಪಾದಾನಭವಾ ತತಿಯೋ, ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ ಚತುತ್ಥೋ। ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾತಿ ದ್ವೇ ಅಙ್ಗಾನಿ ಅತೀತಕಾಲಾನಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಭವಾವಸಾನಾನಿ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲಾನಿ , ಜಾತಿಜರಾಮರಣನ್ತಿ ದ್ವೇ ಅನಾಗತಕಾಲಾನಿ। ಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅನ್ತರಾ ಏಕೋ ಹೇತುಫಲಸನ್ಧಿ, ವೇದನಾತಣ್ಹಾನಮನ್ತರಾ ಏಕೋ ಫಲಹೇತುಸನ್ಧಿ, ಭವಜಾತೀನಮನ್ತರಾ ಏಕೋ ಹೇತುಫಲಸನ್ಧಿ।

ವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹೀತಿ ವೀಸತಿಯಾ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ। ಚತುಸಙ್ಖೇಪೇ ಚ ತಯೋ ಅದ್ಧೇ ಚ ತಿಸನ್ಧಿಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಞ್ಚ ವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಜಾನಾತೀತಿ ಸುತಾನುಸಾರೇನ ಭಾವನಾರಮ್ಭಞಾಣೇನ ಜಾನಾತಿ। **ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಞಾತಮೇವ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಂ ವಿಯ ಹತ್ಥತಲೇ ಆಮಲಕಂ ವಿಯ ಚ ಫುಟಂ ಕತ್ವಾ ಞಾಣೇನೇವ ಪಸ್ಸತಿ। **ಅಞ್ಞಾತೀತಿ** ದಿಟ್ಠಮರಿಯಾದೇನೇವ ಆಸೇವನಂ ಕರೋನ್ತೋ ಞಾಣೇನೇವ ಜಾನಾತಿ। ಮರಿಯಾದತ್ಥೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ಆಕಾರೋ। **ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ** ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ನಿಟ್ಠಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ ಞಾಣೇನೇವ ಪಟಿವೇಧಂ ಕರೋತಿ। ಸಲಕ್ಖಣವಸೇನ ವಾ ಜಾನಾತಿ, ಸರಸವಸೇನ ಪಸ್ಸತಿ, ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಅಞ್ಞಾತಿ, ಪದಟ್ಠಾನವಸೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ।

ತತ್ಥ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ** ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾತಿ** ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಧಮ್ಮಾ। ಕಥಮಿದಂ ಜಾನಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ? ಭಗವತೋ ವಚನೇನ। ಭಗವತಾ ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮದೇಸನಾಸುತ್ತೇ –

> “ಕತಮೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಜರಾಮರಣಂ, ಉಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತು ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ, ತಂ ತಥಾಗತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅಭಿಸಮೇತ್ವಾ ಆಚಿಕ್ಖತಿ ದೇಸೇತಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ ಪಟ್ಠಪೇತಿ ವಿವರತಿ ವಿಭಜತಿ ಉತ್ತಾನೀಕರೋತಿ ‘ಪಸ್ಸಥಾ’ತಿ ಚಾಹ। ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಜರಾಮರಣಂ, ಭವಪಚ್ಚಯಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಜಾತಿ…ಪೇ॰… ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖಾರಾ। ಉಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ…ಪೇ॰…

ಉತ್ತಾನೀಕರೋತಿ ‘ಪಸ್ಸಥಾ’ತಿ ಚಾಹ। ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖಾರಾ। ಇತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಾ ತತ್ರತ ಥತಾ ಅವಿತಥತಾ ಅನಞ್ಞಥತಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ’’ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) -

ಏವಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ದೇಸೇನ್ತೇನ ತಥತಾದೀಹಿ ವೇವಚನೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಜರಾಮರಣಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ದುಕ್ಖಾನುಬನ್ಧನರಸೋ ಕುಮ್ಮಗ್ಗಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ, ಅಯಮ್ಪಿ ಸಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಪದಟ್ಠಾನೋ।

ಉಪ್ಪಾದಾ ವಾ ಅನುಪ್ಪಾದಾ ವಾತಿ ಉಪ್ಪಾದೇ ವಾ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ವಾ, ತಥಾಗತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸುಪಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಸುಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತೂ**ತಿ ಠಿತೋವ ಸೋ ಪಚ್ಚಯಸಭಾವೋ, ನ ಕದಾಚಿ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ**ತಿ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯೋಯೇವ। ಜಾತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಹಿ ಜರಾಮರಣಸಙ್ಖಾತೋ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೋ ತದಾಯತ್ತತಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯೋವ ಜರಾಮರಣಧಮ್ಮಂ ನಿಯಮೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಜಾತಿ ‘‘ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ’’ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಜಾತಿಯೇವ ಇಮಸ್ಸ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯೋ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯೋವ **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ**। **ತನ್ತಿ** ತಂ ಪಚ್ಚಯಂ। **ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತೀ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ। **ಅಭಿಸಮೇತೀ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಮಾಗಚ್ಛತಿ। **ಆಚಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ಕಥೇತಿ। **ದೇಸೇತೀ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪಞ್ಞಾಪೇತೀ**ತಿ ಜಾನಾಪೇತಿ। **ಪಟ್ಠಪೇತೀ**ತಿ ಞಾಣಮುಖೇ ಠಪೇತಿ। **ವಿವರತೀ**ತಿ ವಿವರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವಿಭಜತೀ**ತಿ ವಿಭಾಗತೋ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಉತ್ತಾನೀಕರೋತೀ**ತಿ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತಿ। **ಇತಿ ಖೋ**ತಿ ಏವಂ ಖೋ। **ಯಾ ತತ್ರಾ**ತಿ ಯಾ ತೇಸು ‘‘ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ’’ನ್ತಿಆದೀಸು । ಸೋ ಪನಾಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅನೂನಾಧಿಕೇಹೇವ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ **ತಥತಾ**ತಿ, ಸಾಮಗ್ಗಿಂ ಉಪಗತೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಮುಹುತ್ತಮ್ಪಿ ತತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತನಧಮ್ಮಾನಂ ಅಸಮ್ಭವಾಭಾವತೋ **ಅವಿತಥತಾ**ತಿ, ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ **ಅನಞ್ಞಥತಾ**ತಿ, ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಏತೇಸಂ ಜರಾಮರಣಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ವಾ ಪಚ್ಚಯಸಮೂಹತೋ ವಾ **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ**ತಿ ವುತ್ತೋ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಇಮೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಾ ಸಮೂಹೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ। ಲಕ್ಖಣಂ ಪನೇತ್ಥ ಸದ್ದಸತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಮ್ಮಸನಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪೮. ಸಮ್ಮಸನಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗನಿಯಮನಂ। ಏವಂ ಪದದ್ವಯೇನಾಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅಸೇಸಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ ಹೋತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಅತೀತಾದಿನಾ ವಿಭಾಗಂ ಆರಭತಿ। ತಞ್ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತೀತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅನಾಗತಾದಿಭೇದನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾದೀಸುಪಿ। ತತ್ಥ ರೂಪಂ ತಾವ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಸಮಯಖಣವಸೇನ ಚತುಧಾ ಅತೀತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ತತ್ಥ **ಅದ್ಧಾವಸೇನ** ತಾವ ಏಕಸ್ಸ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಂ, ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಅನಾಗತಂ, ಉಭಿನ್ನಮನ್ತರೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। **ಸನ್ತತಿವಸೇನ** ಸಭಾಗಏಕಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏಕಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಭಾವೇನ ವತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಸಭಾಗಉತುಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಂ। ಚಿತ್ತಜಂ ಏಕವೀಥಿಏಕಜವನಏಕಸಮಾಪತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಂ, ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಅತೀತಾದಿಭೇದೋ ನತ್ಥಿ, ತೇಸಞ್ಞೇವ ಪನ ಉತುಆಹಾರಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ತಸ್ಸ ಅತೀತಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಮಯವಸೇನ** ಏಕಮುಹುತ್ತಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಾಯನ್ಹರತ್ತಿನ್ದಿವಾದೀಸು ಸಮಯೇಸು ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಂ ತಂ ಸಮಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಂ। **ಖಣವಸೇನ** ಉಪ್ಪಾದಾದಿಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ

ಅನಾಗತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅತೀತಂ। ಅಪಿಚ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಹೇತುಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಂ ಅತೀತಂ, ನಿಟ್ಠಿತಹೇತುಕಿಚ್ಚಮನಿಟ್ಠಿತಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ಉಭಯಕಿಚ್ಚಮಸಮ್ಪತ್ತಂ ಅನಾಗತಂ। ಸಕಿಚ್ಚಕ್ಖಣೇ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಾಗತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅತೀತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಖಣಾದಿಕಥಾವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾ ಸೇಸಾ ಸಪರಿಯಾಯಾ।

ಅಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ ಪಞ್ಚಸುಪಿ ಖನ್ಧೇಸು ಇಧ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಂ ಪಾಟಿಪುಗ್ಗಲಿಕಂ ರೂಪಂ ಅಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತೋ ಬಹಿಭೂತಂ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ವಾ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ವಾ ರೂಪಂ **ಬಹಿದ್ಧಾ** ನಾಮ। **ಓಳಾರಿಕ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಙ್ಖಾತಾ ಪಥವೀತೇಜೋವಾಯೋ ಚಾತಿ ದ್ವಾದಸವಿಧಂ ರೂಪಂ ಘಟ್ಟನವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಓಳಾರಿಕಂ। ಸೇಸಂ ಪನ ಆಪೋಧಾತು ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹದಯವತ್ಥು ಓಜಾ ಆಕಾಸಧಾತು ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಲಹುತಾ ಮುದುತಾ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಉಪಚಯೋ ಸನ್ತತಿ ಜರತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾತಿ ಸೋಳಸವಿಧಂ ರೂಪಂ ಘಟ್ಟನವಸೇನ ಅಗಹೇತಬ್ಬತೋ **ಸುಖುಮಂ। ಹೀನಂ ವಾ ಪಣೀತಂ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಹೀನಪಣೀತಭಾವೋ ಪರಿಯಾಯತೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಚ। ತತ್ಥ ಅಕನಿಟ್ಠಾನಂ ರೂಪತೋ ಸುದಸ್ಸೀನಂ ರೂಪಂ ಹೀನಂ, ತದೇವ ಸುದಸ್ಸಾನಂ ರೂಪತೋ ಪಣೀತಂ। ಏವಂ ಯಾವ ನರಕಸತ್ತಾನಂ ರೂಪಂ, ತಾವ ಪರಿಯಾಯತೋ ಹೀನಪಣೀತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಪನ ಯತ್ಥ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಹೀನಂ। ಯತ್ಥ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ, ತಂ ಪಣೀತಂ। **ಯಂ ದೂರೇ ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ಸುಖುಮಂ, ತದೇವ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಸಭಾವತ್ತಾ ದೂರೇ। ಯಂ ಓಳಾರಿಕಂ, ತದೇವ ಸುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಸಭಾವತ್ತಾ ಸನ್ತಿಕೇ।

ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವವತ್ಥೇತಿ ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನಂ, ದುಕ್ಖತೋ ವವತ್ಥೇತಿ ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನಂ, ಅನತ್ತತೋ ವವತ್ಥೇತಿ ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಅನಿಯಮನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಅತೀತತ್ತಿಕೇನ ಚೇವ ಚತೂಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿದುಕೇಹಿ ಚಾತಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಓಕಾಸೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವವತ್ಥೇತಿ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಕಥಂ? ಪರತೋ ವುತ್ತನಯೇನ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮)। ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಯಂ ಅತೀತಂ ರೂಪಂ, ತಂ ಯಸ್ಮಾ ಅತೀತೇಯೇವ ಖೀಣಂ, ನಯಿಮಂ ಭವಂ ಸಮ್ಪತ್ತನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ, ಯಂ ಅನಾಗತಂ ರೂಪಂ ಅನನ್ತರಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ತಮ್ಪಿ ತತ್ಥೇವ ಖೀಯಿಸ್ಸತಿ, ನ ತತೋ ಪರಂ ಭವಂ ಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ, ಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಂ, ತಂ ಇಧೇವ ಖೀಯತಿ, ನ ಇತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ, ಯಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಂ, ತಮ್ಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಖೀಯತಿ, ನ ಬಹಿದ್ಧಾಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ, ಯಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ಓಳಾರಿಕಂ ಸುಖುಮಂ ಹೀನಂ ಪಣೀತಂ ದೂರೇ ಸನ್ತಿಕೇ, ತಮ್ಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಖೀಯತಿ, ನ ದೂರಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಇದಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ "ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಸೇನ ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನಂ, ಪಭೇದತೋ ಪನ ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಹೋತಿ।

ಸಬ್ಬಮೇವ ಚೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಭಯಟ್ಠೇನಾತಿ ಸಮ್ಮಸತಿ। **ಭಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಪ್ಪಟಿಭಯತಾಯ। ಯಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ಭಯಾವಹಂ ಹೋತಿ ಸೀಹೋಪಮಸುತ್ತೇ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮) ದೇವಾನಂ ವಿಯ। ಇತಿ ಇದಮ್ಪಿ "ದುಕ್ಖಂ ಭಯಟ್ಠೇನಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಸೇನ ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನಂ, ಪಭೇದತೋ ಪನ ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಹೋತಿ।

ಯಥಾ ಚ ದುಕ್ಖಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತಂ ಅನತ್ತಾ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನಾತಿ ಸಮ್ಮಸತಿ। **ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನಾ**ತಿ "ಅತ್ತಾ ನಿವಾಸೀ ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ ಸಯಂವಸೀ"ತಿ ಏವಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಅತ್ತಸಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ। ಯಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ, ಅತ್ತನೋಪಿ ಅನಿಚ್ಚತಂ ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಪೀಳನಂ ವಾ ವಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಕುತೋ ತಸ್ಸ ಕಾರಕಾದಿಭಾವೋ। ತೇನಾಹ - "ರೂಪಞ್ಚ ಹಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸ, ನಯಿದಂ ರೂಪಂ ಆಬಾಧಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫೯)। ಇತಿ ಇದಂ "ಅನತ್ತಾ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಸೇನ ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನಂ, ಪಭೇದತೋ ಪನ ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ

ವೇದನಾದೀಸು। ಇತಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧೇ ಏಕಾದಸ ಏಕಾದಸ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸ ಸಮ್ಮಸನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸ , ದುಕ್ಖತೋ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸ, ಅನತ್ತತೋ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಾತಿ ತಿವಿಧಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪಞ್ಚಸಟ್ಠಿಸತಸಮ್ಮಸನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ, ಸಬ್ಬಂ ವೇದನಂ, ಸಬ್ಬಂ ಸಞ್ಞಂ, ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರೇ, ಸಬ್ಬಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಪದಮ್ಪಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧೇ ದ್ವಾದಸ ದ್ವಾದಸ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸು ಸಟ್ಠಿ, ಅನುಪಸ್ಸನಾತೋ ಅಸೀತಿಸತಸಮ್ಮಸನಾನೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೇ ಪನೇತ್ಥ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಖಣಾದಿವಸೇನ ಚ ವೇದನಾಯ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಸನ್ತತಿವಸೇನ** ಏಕವೀಥಿಏಕಜವನಏಕಸಮಾಪತ್ತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಏಕವಿಧವಿಸಯಸಮಾಯೋಗಪ್ಪವತ್ತಾ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। **ಖಣಾದಿವಸೇನ** ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಮಜ್ಝಗತಾ ಸಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಕುರುಮಾನಾ ವೇದನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಭೇದೋ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಭಾವೋ "ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೪) ನಯೇನ ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೇನ ಜಾತಿಸಭಾವಪುಗ್ಗಲಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಜಾತಿವಸೇನ** ತಾವ ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಸಾವಜ್ಜಕಿರಿಯಹೇತುತೋ, ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಭಾವತೋ ಚ ಅವೂಪಸನ್ತವುತ್ತೀತಿ ಕುಸಲವೇದನಾಯ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಬ್ಯಾಪಾರತೋ ಸಉಸ್ಸಾಹತೋ ಸವಿಪಾಕತೋ ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಭಾವತೋ ಸಾವಜ್ಜತೋ ಚ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾಯ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸವಿಪಾಕತೋ ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಭಾವತೋ ಸಬ್ಯಾಬಜ್ಝತೋ ಸಾವಜ್ಜತೋ ಚ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾಯ ಓಳಾರಿಕಾ। ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಪನ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯತೋ ಅಕುಸಲಾಯ ವೇದನಾಯ ಸುಖುಮಾ। ದ್ವೇಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಸಬ್ಯಾಪಾರತೋ ಸಉಸ್ಸಾಹತೋ ಸವಿಪಾಕತೋ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ದುವಿಧಾಯಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾಯ ಓಳಾರಿಕಾ, ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ದುವಿಧಾಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ತಾಹಿ ಸುಖುಮಾ। ಏವಂ ತಾವ ಜಾತಿವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಭಾವವಸೇನ ಪನ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ನಿರಸ್ಸಾದತೋ ಸವಿಪ್ಫಾರತೋ ಖೋಭಕರಣತೋ ಉಬ್ಬೇಜನೀಯತೋ ಅಭಿಭವನತೋ ಚ ಇತರಾಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಇತರಾ ಪನ ದ್ವೇ ಸಾತತೋ ಸನ್ತತೋ ಪಣೀತತೋ ಮನಾಪತೋ ಮಜ್ಝತ್ತತೋ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ದುಕ್ಖಾಯ ಸುಖುಮಾ। ಉಭೋ ಪನ ಸುಖದುಕ್ಖಾ ಸವಿಪ್ಫಾರತೋ ಉಬ್ಬೇಜನೀಯತೋ ಖೋಭಕರಣತೋ ಪಾಕಟತೋ ಚ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಾ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ತದುಭಯತೋ ಸುಖುಮಾ। ಏವಂ ಸಭಾವವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಪನ ಅಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಭಾವತೋ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾಯ ಓಳಾರಿಕಾ, ವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಇತರಾ ಸುಖುಮಾ। ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಪನ ಸಾಸವಾ ವೇದನಾ ಲೋಕಿಯಾ, ಸಾ ಆಸವುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋ ಓಘನಿಯತೋ ಯೋಗನಿಯತೋ ಗನ್ಥನಿಯತೋ ನೀವರಣಿಯತೋ ಉಪಾದಾನಿಯತೋ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸಾಧಾರಣತೋ ಚ ಅನಾಸವಾಯ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅನಾಸವಾ ಚ ವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಸಾಸವಾಯ ಸುಖುಮಾ। ಏವಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ ಜಾತಿಆದಿವಸೇನ ಸಮ್ಭೇದೋ ಪರಿಹರಿತಬ್ಬೋ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹಿ ವೇದನಾ ಜಾತಿವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತತ್ತಾ ಸುಖುಮಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಸಭಾವಾದಿವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಾ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

“ಅಬ್ಯಾಕತಾ ವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ। ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ, ಅಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ। ಅನಾಸವಾ ವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ, ಸಾಸವಾ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ”ತಿ (ವಿಭಂ ೧೧)।

ಯಥಾ ಚ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ಏವಂ ಸುಖಾದಯೋಪಿ। ತಾಪಿ ಹಿ ಜಾತಿವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಭಾವಾದಿವಸೇನ ಸುಖುಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಜಾತಿಆದಿವಸೇನ ಸಮ್ಭೇದೋ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾ ವೇದನಾನಂ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಹಿ ಸುಖುಮಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ? ಕಿಂ ದುಕ್ಖಾ? ಕಿಂ ಸುಖಾ? ಕಿಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ? ಕಿಂ ಅಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ? ಕಿಂ ಸಾಸವಾ? ಕಿಂ ಅನಾಸವಾತಿ? ಏವಂ ಸಭಾವಾದಿಭೇದೋ ನ ಪರಾಮಸಿತಬ್ಬೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

ಅಪಿಚ “ತಂ ತಂ ವಾ ಪನ ವೇದನಂ ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ ಸುಖುಮಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಅಕುಸಲಾದೀಸುಪಿ ಲೋಭಸಹಗತಾಯ ದೋಸಸಹಗತಾ ವೇದನಾ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ನಿಸ್ಸಯದಹನತೋ ಓಳಾರಿಕಾ, ಲೋಭಸಹಗತಾ ಸುಖುಮಾ। ದೋಸಸಹಗತಾಪಿ ನಿಯತಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅನಿಯತಾ ಸುಖುಮಾ। ನಿಯತಾಪಿ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಇತರಾ ಸುಖುಮಾ। ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಾಸುಪಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಇತರಾ ಸುಖುಮಾ। ಲೋಭಸಹಗತಾ ಪನ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಇತರಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ನಿಯತಾ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಾ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಇತರಾ ಸುಖುಮಾ। ಅವಿಸೇಸೇನ ಚ ಅಕುಸಲಾ ಬಹುವಿಪಾಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅಪ್ಪವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಕುಸಲಾ ಪನ ಅಪ್ಪವಿಪಾಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಬಹುವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ।

ಅಪಿಚ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ರೂಪಾವಚರಾ ಸುಖುಮಾ, ತತೋ ಅರೂಪಾವಚರಾ, ತತೋ ಲೋಕುತ್ತರಾ। ಕಾಮಾವಚರಾ ಚ ದಾನಮಯಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸೀಲಮಯಾ ಸುಖುಮಾ। ಸೀಲಮಯಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ತತೋ ಭಾವನಾಮಯಾ ಸುಖುಮಾ। ಭಾವನಾಮಯಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ತಿಹೇತುಕಾ ಸುಖುಮಾ। ತಿಹೇತುಕಾಪಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಸುಖುಮಾ । ರೂಪಾವಚರಾ ಚ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ…ಪೇ॰… ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಾ ಸುಖುಮಾವ। ಅರೂಪಾವಚರಾ ಚ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಓಳಾರಿಕಾ…ಪೇ॰… ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸುಖುಮಾವ। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಓಳಾರಿಕಾ…ಪೇ॰… ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸುಖುಮಾವ। ಏಸ ನಯೋ ತಂತಂಭೂಮಿವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವೇದನಾಸು ದುಕ್ಖಾದಿಅಸಮಾಪನ್ನಾದಿಸಾಸವಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತವೇದನಾಸು ಚ। ಓಕಾಸವಸೇನ ವಾಪಿ ನಿರಯೇ ದುಕ್ಖಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ ಸುಖುಮಾ…ಪೇ॰… ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀಸು ಸುಖುಮಾವ। ಯಥಾ ಚ ದುಕ್ಖಾ, ಏವಂ ಸುಖಾಪಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ವತ್ಥುವಸೇನ ಚಾಪಿ ಹೀನವತ್ಥುಕಾ ಯಾ ಕಾಚಿ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಪಣೀತವತ್ಥುಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಹೀನಪಣೀತಭೇದೇ ಯಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಾ ಹೀನಾ। ಯಾ ಚ ಸುಖುಮಾ, ಸಾ ಪಣೀತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ದೂರಸನ್ತಿಕಪದೇ ಪನ “ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾಹಿ ವೇದನಾಹಿ ದೂರೇ, ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಅಕುಸಲಾಯ ವೇದನಾಯ ಸನ್ತಿಕೇ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭಂ ೧೩) ನಯೇನ ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಭತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ವಿಸಭಾಗತೋ ಅಸಂಸಟ್ಠತೋ ಅಸರಿಕ್ಖತೋ ಚ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾಹಿ ದೂರೇ, ತಥಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಅಕುಸಲಾಯ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು। ಅಕುಸಲಾ ಪನ ವೇದನಾ ಸಭಾಗತೋ ಸಂಸಟ್ಠತೋ ಸರಿಕ್ಖತೋ ಚ ಅಕುಸಲಾಯ ಸನ್ತಿಕೇತಿ ಇದಂ ವೇದನಾಯ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖಂ। ತಂತಂವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಪನ ಸಞ್ಞಾದೀನಮ್ಪಿ ಏತಂ ಏವಮೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯೇ ಪನೇತ್ಥ ವೇದನಾದೀಸು **ಚಕ್ಖು…ಪೇ… ಜರಾಮರಣ**ನ್ತಿ ಪೇಯ್ಯಾಲೇನ ಸಂಖಿತ್ತೇಸು ಚ ಧಮ್ಮೇಸು ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಆಗತಾ, ತೇ ಅಸಮ್ಮಸನೂಪಗತ್ತಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಕಾರೇ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ತೇ ಪನ ಕೇವಲಂ ತೇನ ತೇನ ಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮದಸ್ಸನವಸೇನ ಚ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ಆಗತನಯೇನ ಚ ವುತ್ತಾ। ಯೇಪಿ ಚ ಸಮ್ಮಸನೂಪಗಾ, ತೇಸು ಯೇ ಯಸ್ಸ

ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸುಖೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸು ತೇನ ಸಮ್ಮಸನಂ ಆರಭಿತಬ್ಬಂ। ಜಾತಿಜರಾಮರಣವಸೇನ ವಿಸುಂ ಸಮ್ಮಸನಾಭಾವೇಪಿ ಜಾತಿಜರಾಮರಣವನ್ತೇಸುಯೇವ ಪನ ಸಮ್ಮಸಿತೇಸು ತಾನಿಪಿ ಸಮ್ಮಸಿತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ತೇಸಮ್ಪಿ ವಸೇನ ಸಮ್ಮಸನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವವತ್ಥೇತೀ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅತೀತತ್ತಿಕಸ್ಸೇವ ಚ ವಸೇನ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾಪಿ ಅತೀತತ್ತಿಕಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಸಮ್ಮಸನಂ ಕಾತಬ್ಬಮೇವ।

ಯಂ ಪನ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ಯಸ್ಮಾ ನಿಯಮತೋ ಸಙ್ಖತಾದಿಭೇದಂ ಹೋತಿ, ತೇನಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ನಾನಾಕಾರೇಹಿ ವಾ ಮನಸಿಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ । ತಙ್ಖಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ **ಅನಿಚ್ಚಂ,** ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕತಾಯ ಆದಿಅನ್ತವನ್ತತಾಯ ವಾ ಅನಿಚ್ಚಂ। ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಮಾಗನ್ತ್ವಾ ಕತತ್ತಾ **ಸಙ್ಖತಂ।** ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಚ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಮಂ, ಸಹ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ।** ಏತೇನ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಬ್ಯಾಪಾರತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಖಯಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಖೀಯನಧಮ್ಮಂ ಖೀಯನಪಕತಿಕಂ। **ವಯಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನಸ್ಸನಧಮ್ಮಂ। ನಯಿದಂ ಮನ್ದೀಭಾವಕ್ಖಯವಸೇನ ಖಯಧಮ್ಮಂ, ಕೇವಲಂ ವಿಗಮನಪಕತಿಕಂ। ಪಹೂತಸ್ಸ ಮನ್ದೀಭಾವೋಪಿ ಹಿ ಲೋಕೇ ಖಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ವಿರಾಗಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನಯಿದಂ ಕುಹಿಞ್ಚಿ ಗಮನವಸೇನ ವಯಧಮ್ಮಂ, ಕೇವಲಂ ಸಭಾವಾತಿಕ್ಕಮನಪಕತಿಕಂ। "ವಿರಾಗೋ ನಾಮ ಜಿಗುಚ್ಛನಂ ವಾ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ವಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ನಿರೋಧಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನಯಿದಂ ಸಭಾವಾತಿಕ್ಕಮೇನ ಪುನರಾವತ್ತಿಧಮ್ಮಂ, ಕೇವಲಂ ಅಪುನರಾವತ್ತಿನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝನಪಕತಿಕನ್ತಿ ಪುರಿಮಪುರಿಮಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣವಸೇನ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮಪದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಥ ವಾ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನರೂಪಭಙ್ಗವಸೇನ ಖಯಧಮ್ಮಂ, ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನರೂಪಕ್ಖಯವಸೇನ ವಯಧಮ್ಮಂ, ರೂಪಸ್ಸ ಖಣಭಙ್ಗವಸೇನ ವಿರಾಗಧಮ್ಮಂ, ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಅಪುನಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ನಿರೋಧಧಮ್ಮನ್ತಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಜರಾಮರಣಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದೀಸು ಜರಾಮರಣಂ ನ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಅನಿಚ್ಚಸಭಾವಾನಂ ಪನ ಖನ್ಧಾನಂ ಜರಾಮರಣತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ಜಾತಂ। ಸಙ್ಖತಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅನ್ತರಪೇಯ್ಯಾಲೇ ಜಾತಿಯಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತಾಯ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿಆದಿ ನ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಕೇವಲಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಏಕೇಕಅಙ್ಗವಸೇನ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾನತೋ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ನ ಪನೇತಂ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಮೇವ ತಂ ಹೋತೀತಿ। **ಅಸತಿ ಜಾತಿಯಾ**ತಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ, ಅಸತಿಯಾ ಜಾತಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಸತಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸೂ**ತಿ ವಚನವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ, ಅಸನ್ತೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ, ಅಸತೀ**ತಿಆದಿ "ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ, ಅಸತಿ ಭವೇ ನತ್ಥಿ ಜಾತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಸಮ್ಮಸನಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪೯. ಇದಾನಿ ಅನನ್ತರಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಸ್ಸ ನಾನಾನಯೇಹಿ ಭಾವನಾಥಿರಕರಣೇನ ಪಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಠಿತೇನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ದಿಟ್ಠೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಉದಯಬ್ಬಯೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಿಪಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ **ಜಾತಂ ರೂಪ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ರೂಪಂ। **ತಸ್ಸ** ಜಾತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ **ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ** ಜಾತಿಂ ಉಪ್ಪಾದಂ ಅಭಿನವಾಕಾರಂ **ಉದಯೋ**ತಿ, **ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ** ಖಯಂ ಭಙ್ಗಂ **ವಯೋ**ತಿ, **ಅನುಪಸ್ಸನಾ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿಸಾಮನಾ, ಉದಯಬ್ಬಯ ಅನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಜಾತಿಜರಾಮರಣವನ್ತಾನಂಯೇವ ಉದಯಬ್ಬಯಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾಭಾವತೋ

ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ **ಜಾತಂ ಚಕ್ಖು...ಪೇ०... ಜಾತೋ ಭವೋತಿ** ಪೇಯ್ಯಾಲಂ ಕತಂ। ಸೋ ಏವಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಏವಂ ಜಾನಾತಿ "ಇಮೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ರಾಸಿ ವಾ ನಿಚಯೋ ವಾ ನತ್ಥಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಮ್ಪಿ ರಾಸಿತೋ ವಾ ನಿಚಯತೋ ವಾ ಆಗಮನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾನಮ್ಪಿ ದಿಸಾವಿದಿಸಾಗಮನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ನಿರುದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ರಾಸಿತೋ ನಿಚಯತೋ ನಿಧಾನತೋ ಅವಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಪನ ವೀಣಾಯ ವಾದಿಯಮಾನಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ನೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಸನ್ನಿಚಯೋ ಅತ್ಥಿ, ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸನ್ನಿಚಯತೋ ಆಗತೋ, ನ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಸ್ಸ ದಿಸಾವಿದಿಸಾಗಮನಂ ಅತ್ಥಿ, ನ ನಿರುದ್ಧೋ ಕತ್ಥಚಿ ಸನ್ನಿಚಿತೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಥ ಖೋ ವೀಣಞ್ಚ ಉಪವೀಣಞ್ಚ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚ ತಜ್ಜಂ ವಾಯಾಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೋತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪಟಿವೇತಿ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ರೂಪಾರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪಟಿವೇನ್ತೀ"ತಿ।

೫೦. ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಕತಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀಹಿ ರಾಸಿತೋ ಗಣನಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ **ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀಹಿ ರಾಸಿತೋವ ಗಣನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ, ಪುನ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಕತಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀಹಿ ವಿಭಾಗತೋ ಗಣನಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀಹಿ ವಿಭಾಗತೋ ಗಣನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ, ಪುನ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಕತಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀಹಿ ಲಕ್ಖಣವಿಭಾಗಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ।

ತತ್ಥ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ**ತಿ "ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ ವುತ್ತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ **ಹೋತೀ**ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚಯಸಮುದಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಕಮ್ಮಾನಿ ಚೇತ್ಥ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಹೇತುಭೂತಾ ಅತೀತಪಚ್ಚಯಾ । ಇಮೇಸು ಚ ತೀಸು ಗಹಿತೇಸು ಸಙ್ಖಾರುಪಾದಾನಾನಿ ಗಹಿತಾನೇವ **ಹೋನ್ತಿ**। **ಆಹಾರಸಮುದಯಾ**ತಿ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇಸು ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಬಲವತ್ತಾ ಸೋಯೇವ ಗಹಿತೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಗಹಿತೇ ಪವತ್ತಿಹೇತುಭೂತಾನಿ ಉತುಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೇವ **ಹೋನ್ತಿ**। **ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಖಣವಸೇನ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಂ, ಉಪ್ಪಾದೋಯೇವ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತೋ। **ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನೀ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾ ಕಮ್ಮಾಹಾರಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋಪಿ ಹಿ ರೂಪಸ್ಸ ಉದಯೋ ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಪನ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಮೇವ, ತಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖತನ್ತಿ ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ಲಕ್ಖಣಂ।

ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋತಿ ಅನಾಗತಭವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾಯ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ನಿರೋಧೇ ಕತೇ ಪಚ್ಚಯಾಭಾವಾ ಅನಾಗತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ನಿರೋಧೋ **ಹೋತೀ**ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ನಿರುದ್ಧಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿರೋಧೋ ಚೇತ್ಥ ಅನಾಗತಪಟಿಸನ್ಧಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಇಧ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಕಮ್ಮಾನಂಯೇವ ನಿರೋಧೋ। **ಆಹಾರನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ**ತಿ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೇ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾಭಾವೋ ಹೋತಿ। **ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಖಣವಸೇನ ರೂಪಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ, ಭಙ್ಗೋಯೇವ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। ಇಧ **ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನೀ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಕಮ್ಮಾಹಾರಾನಂ ಅಭಾವನಿರೋಧಾ ಚತ್ತಾರಿ, ವಿಪರಿಣಾಮೋ ಏಕನ್ತಿ ಪಞ್ಚ। ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿವಸೇನ, ನ ಖಣವಸೇನ। ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೋ, ತಂನಿರೋಧಾ ಚ ತೇಸಂ ನಿರೋಧೋ। ನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೋ, ತಂನಿರೋಧಾ ಚ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋತಿ।

ಕೇಚಿ ಪನಾಹು - "ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾವ ಸಬ್ಬಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಉದೇತೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಭಾವಮತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಉಪ್ಪಾದಂ। ಅವಿಜ್ಜಾದಿನಿರೋಧಾ

ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಭಾವಮತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಭಙ್ಗಂ। ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಂ ಭಙ್ಗಂ ಗಣ್ಹಾತೀ"ತಿ।

ವಿಪಸ್ಸಮಾನೋ ಪನ ವಿಪಸ್ಸಕೋ ಪಠಮಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಾಲೇ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೇ ಚತುರೋ ಧಮ್ಮೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತೇಯೇವ ಖನ್ಧೇ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಏವಞ್ಚ ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ "ಏವಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಉದಯೋ, ಏವಂ ವಯೋ, ಏವಂ ರೂಪಾದಯೋ ಉದೇನ್ತಿ, ಏವಂ ವೇನ್ತೀ"ತಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚ ಖಣತೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸತೋ "ಇತಿ ಕಿರ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪಟಿವೇನ್ತೀ"ತಿ ಞಾಣಂ ವಿಸದತರಂ ಹೋತಿ, ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯಲಕ್ಖಣಭೇದಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ । ಯಞ್ಹಿ ಸೋ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಸಮುದಯಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಮುದಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿನಿರೋಧಾ ಚ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿರೋಧಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಇದಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ। ಯಂ ಪನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಇದಮಸ್ಸ ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ।

ಇಚ್ಚಸ್ಸೇವಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚೇವ ಖಣತೋ ಚ ದ್ವೇಧಾ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸತೋ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಜನಕಾವಬೋಧತೋ। ಖಣತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಜಾತಿದುಕ್ಖಾವಬೋಧತೋ। ಪಚ್ಚಯತೋ ವಯದಸ್ಸನೇನ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯಾನುಪ್ಪಾದೇನ ಪಚ್ಚಯವತಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾವಬೋಧತೋ। ಖಣತೋ ವಯದಸ್ಸನೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಮೇವ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಮರಣದುಕ್ಖಾವಬೋಧತೋ। ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ, ಮಗ್ಗೋವಾಯಂ ಲೋಕಿಕೋತಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ತತ್ರ ಸಮ್ಮೋಹವಿಘಾತತೋ।

ಪಚ್ಚಯತೋ ಚಸ್ಸ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಅನುಲೋಮೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೪; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧; ಉದಾ॰ ೧) ಅವಬೋಧತೋ। ಪಚ್ಚಯತೋ ವಯದಸ್ಸನೇನ ಪಟಿಲೋಮೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ "ಇಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ಇದಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧; ಉದಾ॰ ೨) ಅವಬೋಧತೋ। ಖಣತೋ ಪನ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾವಬೋಧತೋ। ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತೋ ಹಿ ಸಙ್ಖತಾ, ತೇ ಚ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾತಿ।

ಪಚ್ಚಯತೋ ಚಸ್ಸ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಏಕತ್ತನಯೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅನುಪಚ್ಛೇದಾವಬೋಧತೋ। ಅಥ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ। ಖಣತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ನಾನತ್ತನಯೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ ನವನವಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾವಬೋಧತೋ। ಅಥ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ। ಪಚ್ಚಯತೋ ಚಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಅಬ್ಯಾಪಾರನಯೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಸವತ್ತಿಭಾವಾವಬೋಧತೋ। ಅಥ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ। ಪಚ್ಚಯತೋ ಪನ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಏವಂಧಮ್ಮತಾನಯೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯಾನುರೂಪೇನ ಫಲಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾವಬೋಧತೋ। ಅಥ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ।

ಪಚ್ಚಯತೋ ಚಸ್ಸ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಿರೀಹಕತ್ತಪಚ್ಚಯಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾವಬೋಧತೋ। ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾವಬೋಧತೋ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವಿವೇಕಾವಬೋಧತೋ ಚ। ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಉದಯಬ್ಬಯೇಹಿ ಪಟಿಪೀಳನಾವಬೋಧತೋ। ಸಭಾವಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾವಬೋಧತೋ । ಸಭಾವಲಕ್ಖಣೇ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ತಾವಕಾಲಿಕತ್ತಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಉದಯಕ್ಖಣೇ ವಯಸ್ಸ, ವಯಕ್ಖಣೇ ಚ ಉದಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾವಬೋಧತೋತಿ।

ತಸ್ಸೇವಂ ಪಾಕಟೀಭೂತಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯಲಕ್ಖಣಭೇದಸ್ಸ “ಏವಂ ಕಿರ ನಾಮಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ”ತಿ ನಿಚ್ಚನವಾವ ಹುತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ನಿಚ್ಚನವಾವ, ಸೂರಿಯುಗ್ಗಮನೇ ಉಸ್ಸಾವಬಿನ್ದು ವಿಯ ಉದಕಪುಬ್ಬುಳೋ ವಿಯ ಉದಕೇ ದಣ್ಡರಾಜಿ ವಿಯ ಆರಗ್ಗೇ ಸಾಸಪೋ ವಿಯ ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದೋ ವಿಯ ಚ ಪರಿತ್ತಟ್ಠಾಯಿನೋ ಮಾಯಾಮರೀಚಿಸುಪಿನನ್ತಅಲಾತಚಕ್ಕಗನ್ಧಬ್ಬನಗರಫೇಣಕದಲಿಆದಯೋ ವಿಯ ಅಸಾರಾ ನಿಸ್ಸಾರಾತಿ ಚಾಪಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ತೇನ “ವಯಧಮ್ಮಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ವಯಂ ಉಪೇತೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಸಮಪಞ್ಞಾಸ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಠಿತಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಪಠಮಂ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಅಧಿಗತಂ ಹೋತಿ, ಯಸ್ಸಾಧಿಗಮಾ “ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕೋ”ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಞಾಣೇ ಠಿತಸ್ಸ ಓಭಾಸಾದಯೋ ದಸ ವಿಪಸ್ಸನೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಯೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಕುಸಲೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ತೇಸು ಮಗ್ಗಞಾಣಸಞ್ಞೀ ಹುತ್ವಾ ಅಮಗ್ಗಮೇವ “ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಜಟಾಜಟಿತೋ ಚ ಹೋತಿ। ಕುಸಲೋ ಪನ ಯೋಗಾವಚರೋ ತೇಸು ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರೋಪೇನ್ತೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಜಟಂ ವಿಜಟೇತ್ವಾ “ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ನ ಮಗ್ಗೋ, ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಂ ಪನ ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ಮಗ್ಗಞ್ಚ ಅಮಗ್ಗಞ್ಚ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಮಗ್ಗಞ್ಚ ಅಮಗ್ಗಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ಠಿತಂ ಞಾಣಂ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ನಾಮ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಪನ ತೇನ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಸಮ್ಭವತೋ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣವಚನೇನೇವ ವುತ್ತೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತೇನ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾಪನೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ, ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಣೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ, ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನೇನ ಚ ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ, ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ, ಪಚ್ಚಯತೋ ವಯದಸ್ಸನೇನ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ, ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ, ಮಗ್ಗೋವಾಯಂ ಲೋಕಿಕೋತಿ ತತ್ರ ಸಮ್ಮೋಹವಿಘಾತತೋ ಇಮಿಸ್ಸಞ್ಚ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಂ ವಿಪಸ್ಸತೋ ಸಮ್ಮಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅವಧಾರಣೇನ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ। ಏವಂ ಲೋಕಿಯೇನ ತಾವ ಞಾಣೇನ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ ಹೋತೀತಿ।

ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೧. ಸೋ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯಂ ಠಿತೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗವವತ್ಥಾಪನೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಂ ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ “ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ಞತ್ವಾ ತಿಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇನ ತಸ್ಸೇವ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸುವಿಸದಕರಣತ್ಥಂ ಪುನ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ತಸ್ಸ ತಂ ಞಾಣಂ ತಿಕ್ಖಂ ಹುತ್ವಾ ವಹತಿ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಲಹುಂ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಞಾಣೇ ತಿಕ್ಖೇ ವಹನ್ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಲಹುಂ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಾದಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಭಙ್ಗೇ ಏವ ಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ। ನಿರೋಧಾಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ಉದಯಂ ಪಹಾಯ ಭಙ್ಗೇಯೇವ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತಿ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ **ರೂಪಾರಮ್ಮಣತಾ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ** ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಅಥ ವಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾತಿ** ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಜಾನಿತ್ವಾ, ಖಯತೋ ವಯತೋ ದಿಸ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ಅನುಪಸ್ಸತೀತಿ** ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಖಯತೋ ವಯತೋ ದಿಟ್ಠಂ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಪರೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಭಙ್ಗಂ ಅನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ – “ಞಾತಞ್ಚ ಞಾಣಞ್ಚ ಉಭೋ ವಿಪಸ್ಸತೀ”ತಿ। **ಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಚೇತ್ಥ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

ಅನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಅನು ಅನು ಪಸ್ಸತಿ, ಅನೇಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **ಅನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಕಥಂ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತೀತಿ**ಆದಿ । ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಭಙ್ಗೋ ನಾಮ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಪರಮಾ ಕೋಟಿ, ತಸ್ಮಾ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸಕೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಗತಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ। ತತೋ ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ದುಕ್ಖತ್ತಾ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಅನತ್ತತ್ತಾ, ತದೇವ ದುಕ್ಖತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಸುಖತೋ। ಅನತ್ತತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಅತ್ತತೋ । ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಯಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾ, ನ ತಂ ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬಂ। ಯಞ್ಚ ನ ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬಂ, ನ ತತ್ಥ ರಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ಏಸ ತಸ್ಮಿಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾನುಸಾರೇನ "ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾ"ತಿ ದಿಟ್ಠೇ ರೂಪಗತೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ, ನೋ ನನ್ದತಿ। ವಿರಜ್ಜತಿ, ನೋ ರಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಏವಂ ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ ಲೋಕಿಕೇನೇವ ತಾವ ಞಾಣೇನ ರಾಗಂ ನಿರೋಧೇತಿ, ನೋ ಸಮುದೇತಿ, ಸಮುದಯಂ ನ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಸೋ ಏವಂ ವಿರತ್ತೋ ಯಥಾ ದಿಟ್ಠಂ ರೂಪಗತಂ, ತಥಾ ಅದಿಟ್ಠಮ್ಪಿ ಅನ್ವಯಞಾಣವಸೇನ ನಿರೋಧೇತಿ, ನೋ ಸಮುದೇತಿ। ನಿರೋಧತೋವ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ನಿರೋಧಮೇವಸ್ಸ ಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ಸಮುದಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜತಿ, ನೋ ಆದಿಯತಿ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಅಯಮ್ಪಿ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಅನುಪಸ್ಸನಾ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಖನ್ಧಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪರಿಚ್ಚಜನತೋ, ಸಙ್ಖತದೋಸದಸ್ಸನೇನ ಚ ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ತನ್ನಿನ್ನತಾಯ ಪಕ್ಖನ್ದನತೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚೇವ ಪಕ್ಖನ್ದನಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭಿಕ್ಖು ಯಥಾವುತ್ತೇನ ನಯೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಚ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। ನಾಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನವಸೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಆದಿಯತಿ, ನ ಅದೋಸದಸ್ಸಿತಾವಸೇನ ಸಙ್ಖತಾರಮ್ಮಣಂ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ **ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜತಿ, ನೋ ಆದಿಯತೀ**ತಿ।

೫೧. ಇದಾನಿಸ್ಸ ತೇಹಿ ಞಾಣೇಹಿ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನನ್ದಿ**ನ್ತಿ ಸಪ್ಪೀತಿಕಂ ತಣ್ಹಂ। **ರಾಗ**ನ್ತಿ ನಿಪ್ಪೀತಿಕಂ ತಣ್ಹಂ। **ಸಮುದಯ**ನ್ತಿ ರಾಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ। ಅಥ ವಾ ರೂಪಗತಸ್ಸ ಉದಯಂ। **ಆದಾನ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನವಸೇನ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆದಾನಂ। ವೇದನಾರಮ್ಮಣತಾತಿಆದೀನಿ ಇಧ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ಚ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಗಾಥಾಸು ಪನ **ವತ್ಥುಸಙ್ಕಮನಾ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ದಿಸ್ವಾ ಪುನ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಭಙ್ಗೋ ದಿಟ್ಠೋ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನವಸೇನ ಪುರಿಮವತ್ಥುತೋ ಅಞ್ಞವತ್ಥುಸಙ್ಕಮನಾ। **ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ವಿವಟ್ಟನಾ**ತಿ ಉದಯಂ ಪಹಾಯ ವಯೇ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ। **ಆವಜ್ಜನಾ ಬಲಞ್ಚೇವಾ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ದಿಸ್ವಾ ಪುನ ಭಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನನ್ತರಮೇವ ಆವಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಏಸಾ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। **ಆರಮ್ಮಣಅನ್ವಯೇನ ಉಭೋ ಏಕವವತ್ಥನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನ್ವಯೇನ ಅನುಗಮನೇನ ಯಥಾ ಇದಂ, ತಥಾ ಅತೀತೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಭಿಜ್ಜಿ, ಅನಾಗತೇಪಿ ಭಿಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಏವಂ ಉಭಿನ್ನಂ ಏಕಸಭಾವೇನೇವ ವವತ್ಥಾಪನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ –

> "ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಹಿ ವಿಸುದ್ಧದಸ್ಸನೋ, ತದನ್ವಯಂ ನೇತಿ ಅತೀತನಾಗತೇ।
> ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತಾ ಪಲೋಕಿನೋ, ಉಸ್ಸಾವಬಿನ್ದೂ ಸೂರಿಯೇವ ಉಗ್ಗತೇ"ತಿ॥

ನಿರೋಧೇ ಅಧಿಮುತ್ತತಾತಿ ಏವಂ ಉಭಿನ್ನಂ ಭಙ್ಗವಸೇನ ಏಕವವತ್ಥಾನಂ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭಙ್ಗಸಙ್ಖಾತೇ ನಿರೋಧೇ ಅಧಿಮುತ್ತತಾ ತಗ್ಗರುತಾ ತನ್ನಿನ್ನತಾ ತಪ್ಪೋಣತಾ ತಪ್ಪಬ್ಭಾರತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಯಲಕ್ಖಣವಿಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಏಸಾ ವಯಲಕ್ಖಣವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ**ತಿ ಪುರಿಮಞ್ಚ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ಭಙ್ಗಞ್ಚ ಅನುಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ತಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ದಿಸ್ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಭಙ್ಗಂ ಅನುಪಸ್ಸತಿ। **ಸುಞ್ಞತೋ ಚ ಉಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವಂ ಭಙ್ಗಮನುಪಸ್ಸತೋ "ಸಙ್ಖಾರಾವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಭೇದೋ ಮರಣಂ, ನ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಸುಞ್ಞತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಇಜ್ಝತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ –

“ಖನ್ಧಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ ನ ಚತ್ಥಿ ಅಞ್ಞೋ, ಖನ್ಧಾನ ಭೇದೋ ಮರಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।
ತೇಸಂ ಖಯಂ ಪಸ್ಸತಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ, ಮಣಿಂವ ವಿಜ್ಝಂ ವಜಿರೇನ ಯೋನಿಸೋ”ತಿ॥

ಅಧಿಪಞ್ಞಾ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಯಾ ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾ, ಯಾ ಚ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಯಞ್ಚ ಸುಞ್ಞತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ, ಅಯಂ ಅಧಿಪಞ್ಞಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಕುಸಲೋ ತೀಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾಸೂತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸು ತೀಸು ಛೇಕೋ ಭಿಕ್ಖು। **ಚತಸ್ಸೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಸೂತಿ** ನಿಬ್ಬಿದಾದೀಸು ಚ ಚತೂಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಸು। **ತಯೋ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲತಾತಿ** ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸುಞ್ಞತೋತಿ ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ತಿವಿಧೇ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲತಾಯ। **ನಾನಾದಿಟ್ಠೀಸು ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ** ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಆದೀಸು ನಾನಪ್ಪಕಾರಾಸು ದಿಟ್ಠೀಸು ನ ವೇಧತಿ। ಸೋ ಏವಂ ಅವೇಧಮಾನೋ “ಅನಿರುದ್ಧಮೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಅಭಿನ್ನಮೇವ ಭಿಜ್ಜತೀ”ತಿ ಪವತ್ತಮನಸಿಕಾರೋ ದುಬ್ಬಲಭಾಜನಸ್ಸ ವಿಯ ಭಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ, ಸುಖುಮರಜಸ್ಸೇವ ವಿಪ್ಪಕಿರಿಯಮಾನಸ್ಸ, ತಿಲಾನಂ ವಿಯ ಭಜ್ಜಿಯಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಪವತ್ತನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಭೇದಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ಸೋ ಯಥಾ ನಾಮ ಚಕ್ಖುಮಾ ಪುರಿಸೋ ಪೋಕ್ಖರಣೀತೀರೇ ವಾ ನದೀತೀರೇ ವಾ ಠಿತೋ ಥೂಲಫುಸಿತಕೇ ದೇವೇ ವಸ್ಸನ್ತೇ ಉದಕಪಿಟ್ಠೇ ಮಹನ್ತಮಹನ್ತಾನಿ ಉದಕಪುಬ್ಬುಳಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸೀಘಂ ಸೀಘಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನಾನಿ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವರೂಪಞ್ಹಿ ಯೋಗಾವಚರಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ -

“ಯಥಾ ಪುಬ್ಬುಳಕಂ ಪಸ್ಸೇ, ಯಥಾ ಪಸ್ಸೇ ಮರೀಚಿಕಂ।
ಏವಂ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖನ್ತಂ, ಮಚ್ಚುರಾಜಾ ನ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೭೦)।

ತಸ್ಸೇವಂ “ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀ”ತಿ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಸ್ಸತೋ ಅಟ್ಠಾನಿಸಂಸಪರಿವಾರಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಬಲಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ರಿಮೇ ಅಟ್ಠಾನಿಸಂಸಾ - ಭವದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಹಾನಂ, ಜೀವಿತನಿಕನ್ತಿಪರಿಚ್ಚಾಗೋ, ಸದಾಯುತ್ತಪಯುತ್ತತಾ, ವಿಸುದ್ಧಾಜೀವಿತಾ, ಉಸ್ಸುಕ್ಕಪ್ಪಹಾನಂ, ವಿಗತಭಯತಾ, ಖನ್ತಿಸೋರಚ್ಚಪಟಿಲಾಭೋ, ಅರತಿರತಿಸಹನತಾತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

“ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠಗ್ಗುಣಮುತ್ತಮಾನಿ, ದಿಸ್ವಾ ತಹಿಂ ಸಮ್ಮಸತೀ ಪುನಪ್ಪುನಂ।
ಆದಿತ್ತಚೇಲಸ್ಸಿರಸೂಪಮೋ ಮುನಿ, ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸೀ ಅಮತಸ್ಸ ಪತ್ತಿಯಾ”ತಿ॥

ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಆದೀನವಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೩. ಆದೀನವಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಉಪ್ಪಾದೋತಿ** ಪುರಿಮಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಇಧ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। **ಪವತ್ತನ್ತಿ** ತಥಾಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ। **ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ। **ಆಯೂಹನಾತಿ** ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ। **ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ** ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। **ಗತೀತಿ** ಯಾಯ ಗತಿಯಾ ಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ। **ನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ** ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ। **ಉಪಪತ್ತೀತಿ** “ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೮೯) ಏವಂ ವುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿ । **ಜಾತೀತಿ** ಜರಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಯೇ ಯೇ ಖನ್ಧಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಠಮಪಾತುಭಾವೋ ಜಾತಿ। **ಜರಾತಿ** ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿಸಮ್ಮತೋ ಸನ್ತತಿಯಂ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪುರಾಣಭಾವೋ। **ಸೋಕೋತಿ** ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪೋ। **ಪರಿದೇವೋತಿ** ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ವಚೀಪಲಾಪೋ। **ಉಪಾಯಾಸೋತಿ** ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋ, ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತಚೇತೋದುಕ್ಖಪ್ಪಭಾವಿತೋ ದೋಸೋಯೇವ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಪಞ್ಚೇವ

ಆದೀನವಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥುವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಸೇಸಾ ತೇಸಂ ವೇವಚನವಸೇನ। "ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಜಾತೀ"ತಿ ಇದಞ್ಹಿ ದ್ವಯಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಚೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಚ ವೇವಚನಂ, "ಗತಿ ಉಪಪತ್ತೀ"ತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ, ಜರಾದಯೋ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ। ತೇನಾಹ -

> "ಉಪ್ಪಾದಞ್ಚ ಪವತ್ತಞ್ಚ, ನಿಮಿತ್ತಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಪಸ್ಸತಿ।
> ಆಯೂಹನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ, ಞಾಣಂ ಆದೀನವೇ ಇದ"ನ್ತಿ॥ ಚ
> "ಇದಂ ಆದೀನವೇ ಞಾಣಂ, ಪಞ್ಚಠಾನೇಸು ಜಾಯತೀ"ತಿ॥ ಚ

ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಚ **ಭಯನ್ತಿ** ಇಚ್ಚೇತಸ್ಸ ವಚನಸ್ಸ ಭಯಂ ಇತೀತಿ ಪದಚ್ಛೇದೋ । **ಭಯ**ನ್ತಿ ಪೀಳಾಯೋಗತೋ ಸಪ್ಪಟಿಭಯತಾಯ ಭಯಂ। **ಇತೀತಿ** ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಕಾರಣನಿದ್ದೇಸೋ।

ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಖೇಮನ್ತಿ ಸನ್ತಿಪದೇ ಞಾಣನ್ತಿಆದಿ ಪನ ಆದೀನವಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಞಾಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇನ ವಾ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ಉಬ್ಬಿಗ್ಗಹದಯಾನಂ ಅಭಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ ಖೇಮಂ ನಿರಾದೀನವನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾಸಜನನತ್ಥಮ್ಪಿ ಏತಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಭಯತೋ ಸೂಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖನಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಆದೀನವಞಾಣಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಅಪ್ಪವತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ। **ಸನ್ತಿಪದೇತಿ** ಸನ್ತಿಕೋಟ್ಠಾಸೇ, ನಿಬ್ಬಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನುಸ್ಸವವಸೇನಾಪಿ ಹಿ ಸನ್ತಿಪದನ್ತಿ ನಾಮಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಞಾಣಮ್ಪಿ "ಸನ್ತಿಪದೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಉಪ್ಪಾದೋ ಭಯಂ, ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಖೇಮನ್ತಿಆದಿ ವಿಪಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಉಭಯಂ ಸಮಾಸೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಞಾಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಂ ಭಯಂ, ತಂ ಯಸ್ಮಾ ನಿಯಮತೋ ದುಕ್ಖಂ। ಯಞ್ಚ ದುಕ್ಖಂ, ತಂ ವಟ್ಟಾಮಿಸಲೋಕಾಮಿಸಕಿಲೇಸಾಮಿಸೇಹಿ ಅವಿಪ್ಪಮುತ್ತತ್ತಾ ಸಾಮಿಸಮೇವ। ಯಞ್ಚ ಸಾಮಿಸಂ, ತಂ ಸಙ್ಖಾರಮತ್ತಮೇವ। ತಸ್ಮಾ **ಉಪ್ಪಾದೋ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಆದೀನವೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಭಯಾಕಾರೇನ ದುಕ್ಖಾಕಾರೇನ ಸಾಮಿಸಾಕಾರೇನ ಸಙ್ಖಾರಾಕಾರೇನಾತಿ ಏವಂ ಆಕಾರನಾನತ್ತತೋ ಪವತ್ತಿವಸೇನೇತ್ಥ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಉಪ್ಪಾದೋ ಭಯಂ, ದುಕ್ಖಂ, ಸಾಮಿಸಂ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಚಾತಿ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಲಿಙ್ಗಮನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ "ನೇತಂ ಖೋ ಸರಣಂ ಖೇಮಂ, ನೇತಂ ಸರಣಮುತ್ತಮ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೯) ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಲಿಙ್ಗಾಪೇಕ್ಖಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಚ ಏಕತ್ತಮನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೭-೮) ವಿಯ ಬಹುವಚನಂ ಕತಂ, ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇಕದೇಸತ್ತಾ "ಉತ್ತರೇ ಪಞ್ಚಾಲಾ, ದಕ್ಖಿಣೇ ಪಞ್ಚಾಲಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಬಹುನ್ನಂ ಏಕದೇಸೇಪಿ ಬಹುವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಖೇಮಂ ಸುಖಂ ನಿರಾಮಿಸಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವುತ್ತಾಕಾರಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಚತುಧಾ ವುತ್ತಂ। **ದಸ ಞಾಣೇ ಪಜಾನಾತೀತಿ** ಆದೀನವೇ ಞಾಣಂ ಪಜಾನನ್ತೋ ಉಪ್ಪಾದಾದಿವತ್ಥುಕಾನಿ ಪಞ್ಚ, ಅನುಪ್ಪಾದಾದಿವತ್ಥುಕಾನಿ ಪಞ್ಚಾತಿ ದಸ ಞಾಣೇ ಪಜಾನಾತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಕುಸಲತಾತಿ** ಆದೀನವಞಾಣಸ್ಸ ಚೇವ ಸನ್ತಿಪದಞಾಣಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಕುಸಲತಾಯ। **ನಾನಾದಿಟ್ಠೀಸು ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ** ಪರಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾಸು ದಿಟ್ಠೀಸು ನ ವೇಧತೀತಿ।

ಆದೀನವಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೭. ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಿ** ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಭಯನ್ತಿ ಸಾಮಿಸನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ** ಉಪ್ಪಾದಾದಿಮುಞ್ಚನಞಾಣಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಾನಿ। ಏವಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣತೋ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅತ್ಥತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ

ಉಪ್ಪಾದೋ ಸಙ್ಖಾರಾ, ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖಾರೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣವಿಚಿನನೇ ಪಹೀನಬ್ಯಾಪಾರಸ್ಸ ಆದಿತ್ತೇ ವಿಯ ತಯೋ ಭವೇ ಪಸ್ಸತೋ ಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇ ಮಜ್ಝತ್ತಸ್ಸ ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಸೇಸೇನ ಚ ಇಕ್ಖತಿ, ಗಹಣೇನ ವಜ್ಜಿತಞ್ಚ ಹುತ್ವಾ ಇಕ್ಖತಿ ಓಲೋಕೇತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಲೋಕೇ ವಿಸೇಸೇನ ಜಯನ್ತೋ ಅಧಿಜಯತೀತಿ, ಅನ್ನೇನ ವಜ್ಜಿತೋ ವಸನ್ತೋ ಉಪವಸತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪುನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಗಹಣೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವಸಣ್ಠಿತಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಗಹಣೇ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಸಣ್ಠಿತಾಯ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಬ್ಭಾವತೋ **ಯೇ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾ ಯಾ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೫೫. ಇದಾನಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಚಿತ್ತಾಭಿನೀಹಾರಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಿಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯಾ**ತಿ ಭುಮ್ಮವಚನಂ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನೀಹಾರೋ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಲಾಭಿನೋ ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಭಿಮುಖಂ ಕತ್ವಾ ಭುಸಂ ಹರಣಂ। ಅಭಿಮುಖತ್ಥೋ ಹಿ ಏತ್ಥ **ಅಭಿ**ಸದ್ದೋ, ಭುಸತ್ಥೋ **ನೀ**ಸದ್ದೋ। **ಕತಿಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಿತಂ ಪುಚ್ಛಂ **ಅಟ್ಠಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನೇವ ತೇ ಅಟ್ಠಾಕಾರೇ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ ತೇ ಅದಸ್ಸೇತ್ವಾವ **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಕತಿಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿಆದಿ ಪುಚ್ಛಂ ಅಕಾಸಿ। **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ -

> ದುವೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವುತ್ತಾ, ಬುದ್ಧೇನಾದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ।
> ಅನ್ಧೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಏಕೋ, ಕಲ್ಯಾಣೇಕೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋತಿ॥

ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾದೀಸು ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾಸವನಧಾರಣಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದೀನಿ ನತ್ಥಿ, ಅಯಂ ಅನ್ಧಪುಥುಜ್ಜನೋ। ಯಸ್ಸ ತಾನಿ ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೋ। ದುವಿಧೋಪಿ ಪನೇಸ -

> ಪುಥೂನಂ ಜನನಾದೀಹಿ, ಕಾರಣೇಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ।
> ಪುಥುಜ್ಜನನ್ತೋಗಧತ್ತಾ, ಪುಥುವಾಯಂ ಜನೋ ಇತಿ॥

ಸೋ ಹಿ ಪುಥೂನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾದೀನಂ ಜನನಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ **ಪುಥುಜ್ಜನೋ**। ಯಥಾಹ - "ಪುಥು ಕಿಲೇಸೇ ಜನೇನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಅವಿಹತಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಕಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಸತ್ಥಾರಾನಂ ಮುಖುಲ್ಲೋಕಿಕಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಸಬ್ಬಗತೀಹಿ ಅವುಟ್ಠಿತಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಓಘೇಹಿ ವುಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಸನ್ತಾಪೇಹಿ ಸನ್ತಪ್ಪೇನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಪರಿಳಾಹೇಹಿ ಪರಿಡಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ರತ್ತಾ ಗಿದ್ಧಾ ಗಧಿತಾ ಮುಚ್ಛಿತಾ ಅಜ್ಝೋಸನ್ನಾ ಲಗ್ಗಾ ಲಗ್ಗಿತಾ ಪಲಿಬುದ್ಧಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಪಞ್ಚಹಿ ನೀವರಣೇಹಿ ಆವುತಾ ನಿವುತಾ ಓವುತಾ ಪಿಹಿತಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ ಪಟಿಕುಜ್ಜಿತಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೯೪)। ಪುಥೂನಂ ವಾ ಗಣನಪಥಾತೀತಾನಂ ಅರಿಯಧಮ್ಮಪರಮ್ಮುಖಾನಂ ನೀಚಧಮ್ಮಸಮಾಚಾರಾನಂ ಜನಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ವಾ ಅಯಂ ವಿಸುಂಯೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗತೋ, ವಿಸಂಸಟ್ಠೋ ಸೀಲಸುತಾದಿಗುಣಯುತ್ತೇಹಿ ಅರಿಯೇಹಿ ಜನೋತಿಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। ತೇಸು ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ ಇತರಸ್ಸ ಭಾವನಾಯ ಏವ ಅಭಾವಾ।

ಸೇಕ್ಖಸ್ಸಾತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಫಲಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಫಲಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಫಲಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠಾ। ತೇ ಹಿ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಸೇಕ್ಖಾ। ತೇಸು ಸೋತಾಪತ್ತಿಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿಫಲಟ್ಠಾ ತಯೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಚಿತ್ತಾಭಿನೀಹಾರಾಭಾವಾ।

ವೀತರಾಗಸ್ಸಾತಿ ಏತ್ಥ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಗಮೇನ ವಿಗತೋ ರಾಗೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ವೀತರಾಗೋ। ಅರಹತೋ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತೀಸುಪಿ ಪದೇಸು ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಏಕವಚನಂ ಕತಂ।

ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಂ ಅಭಿನನ್ದತೀತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪೇಕ್ಖಾವಿಹಾರೇ ಫಾಸುವಿಹಾರಸಞ್ಞಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಫಾಸುವಿಹಾರನಿಕನ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಭಿಮುಖೋ ಹುತ್ವಾ ನನ್ದತಿ, ಸಪ್ಪೀತಿಕಂ ತಣ್ಹಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪಸ್ಸತೀತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಪಟಿಲಾಭತ್ಥಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿವಿಧಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೇಕ್ಖೋ ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ಥಂ, ವೀತರಾಗೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಂ ವಿಪಸ್ಸತಿ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯಾತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನೇವ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಯೋ ಅರಿಯಾ ಸಕಂ ಸಕಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀಹಿ ನವಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇಹಿ ಅವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತೀತಿ** ವುತ್ತಂ।

ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪನ ತೇಸಂ ಇದಂ ಪಞ್ಹಕಮ್ಮಂ - ಕಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ? ಕೇ ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ? ಕೇ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ? ಕಸ್ಮಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ? ಕಥಞ್ಚಸ್ಸಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ? ಕಥಂ ಠಾನಂ? ಕಥಂ ವುಟ್ಠಾನಂ? ಕಿಂ ಫಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ? ಕಸ್ಸ ಚ ಫಲಂ ಅನನ್ತರನ್ತಿ?

ತತ್ಥ **ಕಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತೀತಿ**? ಯಾ ಅರಿಯಫಲಸ್ಸ ನಿರೋಧೇ ಅಪ್ಪನಾ।

ಕೇ ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ? ಕೇ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅನಧಿಗತತ್ತಾ। ಅರಿಯಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ? ಅಧಿಗತತ್ತಾ। ಉಪರಿಮಾ ಪನ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ, ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಚ ಉಪರಿಮಂ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ। ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋಯೇವ ಪನ ಫಲಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ।

ಕೇಚಿ ಪನ "ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋಪಿ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪರಿಮಾ ದ್ವೇಯೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಇದಞ್ಚ ನೇಸಂ ಕಾರಣಂ - ಏತೇ ಹಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋತಿ। ತಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಂ ಲೋಕಿಯಸಮಾಧಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನತೋ ಅಕಾರಣಮೇವ। ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ ಕಾರಣಾಕಾರಣಚಿನ್ತಾಯ। ನನು ಇಧೇವ ಪಾಳಿಯಂ "ಕತಮೇ ದಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕತಮೇ ದಸ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೬೦) ಇಮೇಸಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ "ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೬೦) ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಕಸ್ಮಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಂ। ಯಥಾ ಹಿ ರಾಜಾನೋ ರಜ್ಜಸುಖಂ, ದೇವತಾ ದಿಬ್ಬಸುಖಮನುಭವನ್ತಿ, ಏವಂ ಅರಿಯಾ "ಲೋಕುತ್ತರಸುಖಂ ಅನುಭವಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಕ್ಖಣೇ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ಕಥಞ್ಚಸ್ಸಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ, ಕಥಂ ಠಾನಂ, ಕಥಂ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ? ದ್ವೀಹಿ ತಾವ ಆಕಾರೇಹಿ ಅಸ್ಸಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಮನಸಿಕಾರಾ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಮನಸಿಕಾರಾ। ಯಥಾಹ - "ದ್ವೇ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಪಚ್ಚಯಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಞ್ಚ ಅಮನಸಿಕಾರೋ, ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ಮನಸಿಕಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೮)। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಮಾಪಜ್ಜನಕ್ಕಮೋ - ಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಿಕೇನ ಹಿ ಅರಿಯಸಾವಕೇನ ರಹೋಗತೇನ ಪಟಿಸಲ್ಲೀನೇನ ಉದಯಬ್ಬಯಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾನುಪುಬ್ಬವಿಪಸ್ಸನಸ್ಸ

ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಗೋತ್ರಭುಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಿರೋಧೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪೇತಿ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿನಿನ್ನತಾಯ ಚೇತ್ಥ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸಾಪಿ ಫಲಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಮಗ್ಗೋ। ಯೇ ಪನ ವದನ್ತಿ "ಸೋತಾಪನ್ನೋ 'ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಸಕದಾಗಾಮೀ ಹೋತಿ, ಸಕದಾಗಾಮೀ ಚ ಅನಾಗಾಮೀ"ತಿ। ತೇ ವತ್ತಬ್ಬಾ "ಏವಂ ಸತಿ ಅನಾಗಾಮೀ ಅರಹಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಅರಹಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ, ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ ಚ ಬುದ್ಧೋ"ತಿ।

ತಸ್ಮಾ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಏತಂ, ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿಪಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಇದಮೇವ ಪನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸೇಕ್ಖಸ್ಸಾಪಿ ಫಲಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಮಗ್ಗೋ। ಫಲಞ್ಚಸ್ಸ ಸಚೇ ಅನೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಅಧಿಗತೋ ಹೋತಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಚೇ ದುತಿಯಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಿಕೋ, ದುತಿಯಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಿಕಮೇವಾತಿ ಏವಂ ತಾವಸ್ಸಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ।

"ತಯೋ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಪಚ್ಚಯಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಠಿತಿಯಾ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಞ್ಚ ಅಮನಸಿಕಾರೋ, ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ಮನಸಿಕಾರೋ, ಪುಬ್ಬೇ ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೮) ವಚನತೋ ಪನಸ್ಸಾ ತೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಪುಬ್ಬೇ ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದೋ। "ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಕಾಲೇ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಹಿಸ್ಸಾ ಯಾವ ಸೋ ಕಾಲೋ ನಾಗಚ್ಛತಿ, ತಾವ ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ಠಾನಂ ಹೋತಿ।

"ದ್ವೇ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಪಚ್ಚಯಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾನಾಯ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಞ್ಚ ಮನಸಿಕಾರೋ, ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ಅಮನಸಿಕಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೮) ವಚನತೋ ಪನಸ್ಸಾ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪನಿಮಿತ್ತವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣನಿಮಿತ್ತಾನಂ। ಕಾಮಞ್ಚ ನ ಸಬ್ಬಾನೇವೇತಾನಿ ಏಕತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಏವಮಸ್ಸಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಿಂ ಫಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ, ಕಸ್ಸ ಚ ಫಲಂ ಅನನ್ತರನ್ತಿ? ಫಲಸ್ಸ ತಾವ ಫಲಮೇವ ವಾ ಅನನ್ತರಂ ಹೋತಿ ಭವಙ್ಗಂ ವಾ। ಫಲಂ ಪನ ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ, ಅತ್ಥಿ ಫಲಾನನ್ತರಂ, ಅತ್ಥಿ ಗೋತ್ರಭುಅನನ್ತರಂ, ಅತ್ಥಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಾನನ್ತರನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ, ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಫಲಾನನ್ತರಂ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಪುರಿಮಂ ಪುರಿಮಂ ಗೋತ್ರಭುಅನನ್ತರಂ। **ಗೋತ್ರಭೂ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಟ್ಠಾನೇ "ಅರಹತೋ ಅನುಲೋಮಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಅನುಲೋಮಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭)। ಯೇನ ಫಲೇನ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತಂ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಾನನ್ತರನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಫಲಂ ಅವಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ನಾಮ। ಏವಮೇತಂ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಸೇನ -

"ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧದರಥಂ, ಅಮತಾರಮ್ಮಣಂ ಸುಭಂ।
ವನ್ತಲೋಕಾಮಿಸಂ ಸನ್ತಂ, ಸಾಮಞ್ಞಫಲಮುತ್ತಮ"ನ್ತಿ॥

ಅಯಮೇತ್ಥ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾ।

ತದಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾತಿ ತಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಂ ಅಞ್ಞೇನ ತಾದಿಸೇನೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ। **ಸುಞ್ಞತವಿಹಾರೇನ ವಾ**ತಿಆದೀಸು ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ವಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರೇನೇವ ವಿಹರಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಂ ಭಯತೋ ದಿಸ್ವಾ

ಸುಞ್ಞತಾಧಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ವಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನತ್ತಯವಿಹಾರೋ ಸುಞ್ಞತವಿಹಾರೋ ನಾಮ, ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ ಭಯತೋ ದಿಸ್ವಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾಧಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ವಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನತ್ತಯವಿಹಾರೋ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಹಾರೋ ನಾಮ, ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿಂ ಭಯತೋ ದಿಸ್ವಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಧಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ವಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನತ್ತಯವಿಹಾರೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಹಾರೋ ನಾಮ। ತಥಾ ಹಿ ಪರತೋ ವುತ್ತಂ –

> “ಅಭಿನಿವೇಸಂ ಭಯತೋ ಸಮ್ಪಸ್ಸಮಾನೋ ಸುಞ್ಞತೇ ಅಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಫುಸ್ಸ ಫುಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಹಾರೋ। ನಿಮಿತ್ತಂ ಭಯತೋ ಸಮ್ಪಸ್ಸಮಾನೋ ಅನಿಮಿತ್ತೇ ಅಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಫುಸ್ಸ ಫುಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಹಾರೋ। ಪಣಿಧಿಂ ಭಯತೋ ಸಮ್ಪಸ್ಸಮಾನೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇ ಅಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಫುಸ್ಸ ಫುಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಹಾರೋ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೭೮)।

ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾಸಬ್ಭಾವೇನ ಚ ಪಟಿಕೂಲೇ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞಾದಿವಿಹಾರಸಬ್ಭಾವೇನ ಚ ಅರಹತೋಯೇವ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಂ ವಸೇ ವತ್ತತಿ, ತತೋ ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರೋ ಅರಹತೋಯೇವ ಇಜ್ಝತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವೀತರಾಗೋ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಂ ವಿಪಸ್ಸತಿ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ತಿಧಾ ಚ ಭಯಂ, ತಿಧಾ ಚ ಅಧಿಮುತ್ತಿಂ ಅನಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಸೇಸೋ ಹೋತಿ।

೫೬. ಇದಾನಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಕಥಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಚಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನೀಹಾರೋ ಏಕತ್ತಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಏಕೋ ಹೋತಿ, ಸಕತ್ಥೇ ಭಾವವಚನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾತಿ ವುತ್ತಂ, ತಥಾ ಏಕೋವ ಏಕತ್ತಂ। **ಅಭಿನೀಹಾರೋ**ತಿ ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ ವಾ, ಅಭಿನೀಹಾರಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸೋ ದೇಸೋ ಸಮ್ಮಜ್ಜಿತ್ವಾ”ತಿಆದೀಸು (ಮಹಾವ॰ ೧೬೮) ವಿಯ ವಿಭತ್ತಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಚಿತ್ತಂ ಕಿಲಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಕನ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಲೋಭಕಿಲೇಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ, ತಾಪೀಯತಿ ಬಾಧೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಾವನಾಯ ಪರಿಪನ್ಥೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ಉಪಘಾತೋ ಹೋತಿ। **ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯೋ ಹೋತೀ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭನ್ತರಾಯೋ ಹೋತಿ। **ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬಲವತ್ತಾ ತೇನೇವ ಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ದೀಯಮಾನಾಯ ಅತಿನನ್ದನಸಙ್ಖಾತೋ ಲೋಭಕಿಲೇಸೋ ಅನಾಗತೇ ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ । ಯಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಸಹಾಯಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಂ ಜನಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಕಿಲೇಸೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯೋ। ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಪನ **ಉತ್ತರಿಪಟಿವೇಧಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾದಿವಸೇನ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ। **ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಸೇಕ್ಖೇಸು ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ ಅನಧಿಗತಜ್ಝಾನಾನಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಕಮ್ಮೇನ ದೀಯಮಾನಾಯ ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅಭಿನನ್ದನಕಿಲೇಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಝಾನಲಾಭೀನಂ ಪನ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಾನತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭೂಹಿ ಚ ದೀಯಮಾನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅಯಮೇವ ಕಿಲೇಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅನಿಚ್ಚತೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕತಾಯ ಆದಿಅನ್ತವನ್ತತಾಯ ಚ ಅನಿಚ್ಚತೋ। **ದುಕ್ಖತೋ**ತಿ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ ಉಪ್ಪಾದವಯಪಟಿಪೀಳನತಾಯ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತಾಯ ಚ ದುಕ್ಖತೋ। **ಅನತ್ತತೋ**ತಿ ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಸಾಮಿನಿವಾಸೀಕಾರಕವೇದಕಾಭಾವೇನ ಚ ಅನತ್ತತೋ। **ಅನುಪಸ್ಸನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅನು ಅನು ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಪಸ್ಸನಟ್ಠೇನ। **ಅಭಿನೀಹಾರೋ ನಾನತ್ತಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಅಭಿನೀಹಾರೋ ನಾನಾ ಹೋತೀತಿ ವಾ ಅಭಿನೀಹಾರಸ್ಸ ನಾನಾಭಾವೋ ಹೋತೀತಿ ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕುಸಲಾತಿ ಆರೋಗ್ಯಟ್ಠೇನ ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೇನ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ ಚ। **ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನ ನ ಬ್ಯಾಕತಾ। **ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ ಸುವಿದಿತಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಕಾಲೇ ಸುಟ್ಠು ವಿದಿತಾ। **ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ ನ ಸುವಿದಿತಾತಿ** ಅಭಿನನ್ದನಕಾಲೇ ನ ಸುಟ್ಠು ವಿದಿತಾ। **ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಸುವಿದಿತಾತಿ** ಅಭಿನನ್ದನಾಯ ಪಹೀನತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನ ಸುವಿದಿತಾ। **ವಿದಿತಟ್ಠೇನ ಚ ಅವಿದಿತಟ್ಠೇನ ಚಾತಿ** ಏತ್ಥ ಪುಥುಜ್ಜನಸೇಕ್ಖಾನಂ ಸುವಿದಿತಟ್ಠೋಪಿ ವೀತರಾಗಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಸುವಿದಿತಟ್ಠೋಪಿ ವಿದಿತಟ್ಠೋವ ಹೋತಿ, ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ನ ಸುವಿದಿತಟ್ಠೋ ಅವಿದಿತಟ್ಠೋವ।

ಅತಿತ್ತತ್ತಾತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಕರಣೀಯಸ್ಸ ಅಪರಿಯೋಸಿತತ್ತಾ ಅಪ್ಪಣೀತಭಾವೇನ। ತಬ್ಬಿಪರೀತೇನ **ತಿತ್ತತ್ತಾ। ತಿಣ್ಣಂ ಸಞ್ಞೋಜನಾನಂ ಪಹಾನಾಯಾತಿ** ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಾನಂ ಪಹಾನತ್ಥಂ। ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾಪಿ ಬೋಧಿಸತ್ತಾ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಠಪೇನ್ತಿ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯಾತಿ** ಅಸಮಾಸೇತ್ವಾ ಪಠನ್ತಿ, ಸಮಾಸೇತ್ವಾ ಪಾಠೋ ಸುನ್ದರತರೋ। **ಸೇಕ್ಖೋ ತಿಣ್ಣಂ ಸಞ್ಞೋಜನಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾತಿ** ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮೀನಂ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮೀನಮ್ಪಿ ಹಿ ತಾನಿ ಪಹೀನಾನೇವ। **ಉತ್ತರಿಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯಾತಿ** ಉಪರೂಪರಿಮಗ್ಗಪಟಿಲಾಭತ್ಥಂ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಾಯಾತಿ** ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ಅತ್ತಭಾವೇ ಯೋ ಸುಖೋ ವಿಹಾರೋ, ತದತ್ಥಾಯ। **ವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತಟ್ಠೇನಾತಿ** ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಟ್ಠೇನ, ವೀತರಾಗಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರಫಲಸಮಾಪತ್ತಟ್ಠೇನ।

೫೭. ಇದಾನಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಮಥವಸೇನಾತಿ** ಸಮಾಧಿವಸೇನ। ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ। **ನೀವರಣೇ ಪಟಿಸಙ್ಖಾತಿ** ಪಞ್ಚ ನೀವರಣಾನಿ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। **ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾತಿ** ನೀವರಣಾನಂ ಪಹಾನಾಭಿಮುಖೀಭೂತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಪಹಾನೇಪಿ ಅಬ್ಯಾಪಾರಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಮಜ್ಝತ್ತತಾಯ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ। **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸೂತಿ** ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಾಕರಣೇನ ನೀವರಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖನಾಸು। ಏಸ ನಯೋ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾದೀಸು ಚ। ಸಮಥೇ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ನಾಮ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯಾ ಆಸನ್ನಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಬಲಪ್ಪತ್ತಭಾವನಾಮಯಞಾಣಂ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯಾತಿ**ಆದೀಸು ಚತೂಸು ಮಗ್ಗವಾರೇಸು ಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತಮಗ್ಗಾನಂ ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೋ ಮಗ್ಗೋ ಲಬ್ಭತಿ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯಾತಿ**ಆದೀಸು ಚತೂಸು ಫಲವಾರೇಸು ಪನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? "ಸುಞ್ಞತವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯಾ"ತಿ ಇತರಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ವಿಸುಂ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಹಿ ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗೋ, ತಥೇವ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಅನಿಮಿತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಮಗ್ಗಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಸುಞ್ಞತಮಗ್ಗಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸುತ್ತನ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗವಾರೇಸು **ಉಪ್ಪಾದನ್ತಿ**ಆದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಮೂಲಪದಾನಿ, **ಗತಿನ್ತಿ**ಆದೀನಿ ದಸ ವೇವಚನಪದಾನೀತಿ ಪನ್ನರಸ ಪದಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಛಸು ಪನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಾರೇಸು ಪಞ್ಚ ಮೂಲಪದಾನೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ತಂ ಕಸ್ಮಾ ಇತಿ ಚೇ? ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ತಿಕ್ಖಭಾವೇ ಸತಿ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇ ಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ ತಸ್ಸಾ ತಿಕ್ಖಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವೇವಚನಪದೇಹಿ ಸಹ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ಮೂಲಪದಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಫಲಸ್ಸ ನಿರುಸ್ಸಾಹಭಾವೇನ ಸನ್ತಸಭಾವತ್ತಾ ಮಗ್ಗಾಯತ್ತತ್ತಾ ಚ ಮನ್ದಭೂತಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಮೂಲಪದಾನೇವ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೫೮. ಇದಾನಿ ಜಾತಿವಸೇನ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಂ **ಕತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಕುಸಲಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪನ್ನರಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾತಿ** ಸಮಥವಸೇನ ಅಟ್ಠ, ಚತುನ್ನಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಫಲಾನಂ ವಸೇನ ಸತ್ತಾತಿ ಪನ್ನರಸ। ಸಮಥವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಅರಹತೋ ನೀವರಣಪಟಿಸಙ್ಖಾಅಭಾವತೋ, ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾದೀನಂ ಪಹಾನಬ್ಯಾಪಾರಂ ವಿನಾ ಸುಖೇನ

ಪಹಾನತೋ ಚ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನಾಮಸ್ಸ ಅನನುರೂಪಾತಿ ಕತ್ವಾ ತಾಸಂ ಅಬ್ಯಾಕತತಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅರಹತಾ ಪನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೇನ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಂ ವಿನಾ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಹಿ ಅರಹತೋ ತಿಸ್ಸೋ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ।

ಇದಾನಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನಂ ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ವುತ್ತಾಸು ತೀಸು ಗಾಥಾಸು **ಪಟಿಸಙ್ಖಾಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ । **ಅಟ್ಠ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗೋಚರಾ**ತಿ ಸಮಥವಸೇನ ವುತ್ತಾ ಅಟ್ಠ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವಿಸಯಾ, ಭೂಮಿಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ ಭಾವಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩, ೧೯೨) ವಿಯ ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ಸಮಾಧಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ, "ಗೋಚರೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚರಥ ಸಕೇ ಪೇತ್ತಿಕೇ ವಿಸಯೇ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೨) ವಿಯ ಗೋಚರಸದ್ದೇನ ವಿಸಯೋ। ಯಞ್ಹಿ ಯದಾಯತ್ತಂ, ತಸ್ಸೇಸೋ ವಿಸಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ದ್ವೇ**ತಿ ಸಮಥವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಚ। **ತಯೋ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ। **ತಯೋ ಚ ವೀತರಾಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ। "ತಿಸ್ಸೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ತಯೋ"ತಿ ಚ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। ತಯೋ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಯೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿವಟ್ಟತೀ**ತಿ ಯೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾದಿತೋ, ಉಪ್ಪಾದಾದಿತೋ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಅಪಗಚ್ಛತಿ। ವೀತರಾಗಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸಬ್ಭಾವತೋ ಚ ಸಙ್ಖಾರತೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿವಟ್ಟಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಕ್ಖನ್ದತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಟ್ಠ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಸಮಥವಸೇನ ವುತ್ತಾ ಅಟ್ಠ ಅಪ್ಪನಾಸಮ್ಪಾಪಕತ್ತಾ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ। **ದಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವುತ್ತಾ ದಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಫಲಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಭೂಮಿಯೋ। **ತಿಣ್ಣಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ। **ನಾನಾದಿಟ್ಠೀಸು ನ ಕಮ್ಪತೀ**ತಿ ಭಙ್ಗಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾವ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಆದೀಸು ನಾನಪ್ಪಕಾರಾಸು ದಿಟ್ಠೀಸು ನ ವೇಧತೀತಿ।

ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಗೋತ್ರಭುಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೯. ಗೋತ್ರಭುಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಭಿಭುಯ್ಯತೀ**ತಿ ಅಭಿಭವತಿ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಕಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಅಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧತೋ ಬಹಿದ್ಧಾಭೂತಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ। ಲೋಕಿಕಸಙ್ಖಾರಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ, ನಿಮಿತ್ತಾಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ವಾ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಅಭಿಭುಯ್ಯತೀತಿ ಗೋತ್ರಭೂ**ತಿ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಾಭಿಭವನತೋ ಗೋತ್ರಭುಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। **ಪಕ್ಖನ್ದತೀತಿ ಗೋತ್ರಭೂ**ತಿ ಅರಿಯಗೋತ್ತಭಾವನತೋ ಗೋತ್ರಭುಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। **ಅಭಿಭುಯ್ಯಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದತೀತಿ ಗೋತ್ರಭೂ**ತಿ ಉಭೋ ಅತ್ಥೇ ಸಮಾಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ವುಟ್ಠಾತೀತಿ ಗೋತ್ರಭೂ**ತಿ ಚ **ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಗೋತ್ರಭೂ**ತಿ ಚ ಮಾತಿಕಾಯ ವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನಪದಾನುರೂಪೇನ ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಾಭಿಭವನತ್ಥೋಯೇವ ವುತ್ತೋ। ಸಮಥವಸೇನ ವುತ್ತಗೋತ್ರಭೂನಂ ಪನ ನೀವರಣಾದಿಗೋತ್ತಾಭಿಭವನತೋ ಗೋತ್ರಭೂತಿ, "ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು ಛಸು ಸಮಾಪತ್ತಿವಾರೇಸು ಉಪ್ಪಾದಾದಿಗೋತ್ತಾಭಿಭವನತೋ ಗೋತ್ರಭೂತಿ, "ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು ತೀಸು ಮಗ್ಗವಾರೇಸು ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿಗೋತ್ತಾಭಿಭವನತೋ ಗೋತ್ರಭೂತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಗೋತ್ತತ್ಥೋ ಚೇತ್ಥ ಬೀಜತ್ಥೋ। ವತ್ತನಿಪಕರಣೇ ಕಿರ ವುತ್ತಂ - ಗೋತ್ತಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಬ್ಬಪರಿಪನ್ಥೇಹಿ ಗುತ್ತತ್ತಾ, ತಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ ಗೋತ್ರಭೂತಿ, ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋಪಿ ಗೋತ್ತಂ ಗೋತ್ರಭುಪರಿಪನ್ಥೇಹಿ ಗುತ್ತತ್ತಾ, ತಂ ಗೋತ್ತಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ ಗೋತ್ರಭೂತಿ ವುತ್ತಂ। "ಚತುನ್ನಂ ಮಗ್ಗಾನಂಯೇವ ಗೋತ್ರಭು ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ, ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಗೋತ್ರಭು ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿನಿನ್ನತ್ತಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ - "ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾನುಪುಬ್ಬವಿಪಸ್ಸನಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಗೋತ್ರಭುಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಿರೋಧೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪೇತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೮೬೩)।

ತೇನೇವೇತ್ಥ ಮಗ್ಗವಾರೇಸು ಸೋಳಸಮಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಿತಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಪದಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿವಾರೇಸು ಛಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಣಂ ನ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇತರಥಾ ಹಿ ಮೂಲಪದಗಹಣೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯ।

ಅಞ್ಞೇ ಪನ "ಯೋ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪಠಮಾಭೋಗೋ ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಗೋತ್ರಭೂ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಫಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಪನ್ನರಸ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾತಿ** ಏತ್ಥ ಅರಹತೋ ಅಭಿಭವಿತಬ್ಬನೀವರಣಾಭಾವತೋ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾದೀನಂ ಸುಖೇನೇವ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವತೋ ಚ ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ಗೋತ್ರಭುನಾಮಂ ನಾರಹನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಗೋತ್ರಭೂನಂ ಅಬ್ಯಾಕತತಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅರಹತಾ ಪನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಭಿಭುಯ್ಯ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ "ತಯೋ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ ಏವ ಇಧ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಗೋತ್ರಭೂ ಕುಸಲಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೬೦. **ಸಾಮಿಸಞ್ಚಾ**ತಿಆದೀಸು ವಟ್ಟಾಮಿಸಲೋಕಾಮಿಸಕಿಲೇಸಾಮಿಸಾನಂ ಕಿಲೇಸಾಮಿಸೇನ ಸಾಮಿಸಂ ಸನಿಕನ್ತಿಕತ್ತಾ। ಕಿಂ ತಂ? ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಸಮಥಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ। **ವಟ್ಟಾಮಿಸ**ನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ತೇಭೂಮಕವಟ್ಟಮೇವ। **ಲೋಕಾಮಿಸ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ। **ಕಿಲೇಸಾಮಿಸ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಾ ಏವ। **ನಿರಾಮಿಸ**ನ್ತಿ ದಸವಿಧಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಅನಿಕನ್ತಿಕತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅರಿಯಾ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಮಿಂ ನಿಕನ್ತಿಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಪೋತ್ಥಕೇ "ಸಾಮಿಸಞ್ಚೇ"ತಿ ಲಿಖನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರತರಂ। ಏವಮೇವ ಪಣಿಹಿತಞ್ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ಸಞ್ಞುತ್ತಞ್ಚ ವಿಸಞ್ಞುತ್ತಂ ವುಟ್ಠಿತಞ್ಚ ಅವುಟ್ಠಿತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನಿಕನ್ತಿಪಣಿಧಿಯಾ ಹಿ **ಪಣಿಹಿತಂ** ಪತ್ಥಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತದಭಾವೇನ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ** । ನಿಕನ್ತಿಸಞ್ಞೋಗೇನೇವ **ಸಞ್ಞುತ್ತಂ**। ತದಭಾವೇನ **ವಿಸಞ್ಞುತ್ತಂ**। **ವುಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಗೋತ್ರಭುಞಾಣಮೇವ। ತಞ್ಹಿ ನಿಕನ್ತಿಚ್ಛೇದಕತ್ತಾ ವುಟ್ಠಿತಂ ನಾಮ। ಇತರಂ **ಅವುಟ್ಠಿತಂ**। ಬಹಿದ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ವಾ ವುಟ್ಠಿತಂ। ಫಲಗೋತ್ರಭುಪಿ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಾಭಿಮುಖೀಭೂತತ್ತಾ ಬಹಿದ್ಧಾಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾ ವುಟ್ಠಿತಂ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಹೇಟ್ಠಾಭಿಭವನವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನವಾರೇಸುಪಿ ಫಲಗೋತ್ರಭು ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಾಭಿಮುಖೀಭೂತತ್ತಾ ಅಭಿಭುಯ್ಯತಿ ವುಟ್ಠಾತಿ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತಿಣ್ಣಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನ ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ತಿಣ್ಣಂ ಲೋಕುತ್ತರವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಸಮಥಗೋತ್ರಭು ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಗೋತ್ರಭು ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪಞ್ಞಾ ಯಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಿತಾತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾ ಯಸ್ಸ ಪರಿಚಿತಾ ಪರಿಚಿಣ್ಣಾ। **ಕುಸಲೋ ವಿವಟ್ಟೇ ವುಟ್ಠಾನೇತಿ** ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನೇವ ವಿವಟ್ಟಸಙ್ಖಾತೇ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇ ಕುಸಲೋ ಛೇಕೋ, ಪುಬ್ಬಭಾಗಞಾಣೇನ ವಾ ಕುಸಲೋ। **ನಾನಾದಿಟ್ಠೀಸು ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ** ಸಮುಚ್ಛೇದೇನ ಪಹೀನಾಸು ನಾನಪ್ಪಕಾರಾಸು ದಿಟ್ಠೀಸು ನ ವೇಧತೀತಿ।

ಗೋತ್ರಭುಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಮಗ್ಗಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೧. ಮಗ್ಗಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವುಟ್ಠಾತೀತಿ** ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಪ್ಪಹಾನೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಭೇದತೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ। **ತದನುವತ್ತಕಕಿಲೇಸೇಹೀತಿ** ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಚ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಅನುವತ್ತಮಾನೇಹಿ ನಾನಾವಿಧೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ। ತೇನ ತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ದುವಿಧಞ್ಹಿ ಏಕಟ್ಠಂ ಸಹಜೇಕಟ್ಠಂ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಞ್ಚ। ತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ವಾ ಯಾವ ಪಹಾನಾ ಠಿತಾತಿ ತದೇಕಟ್ಠಾ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಹಿ ಪಹೀಯಮಾನಾಯ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಚಿತ್ತೇಸು ತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹಜಾತಾ ಲೋಭೋ ಮೋಹೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಇಮೇ ಕಿಲೇಸಾ, ದ್ವೀಸು ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಚಿತ್ತೇಸು ತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹಜಾತಾ ಲೋಭೋ ಮೋಹೋ ಥಿನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಇಮೇ ಕಿಲೇಸಾ **ಸಹಜೇಕಟ್ಠವಸೇನ**

ಪಹೀಯನ್ತಿ। ದಿಟ್ಠಿಕಿಲೇಸೇಯೇವ ಪಹೀಯಮಾನೇ ತೇನ ಸಹ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಠಿತಾ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಾ ಲೋಭೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಥಿನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಇಮೇ ಕಿಲೇಸಾ **ಪಹಾನೇಕಟ್ಠವಸೇನ** ಪಹೀಯನ್ತಿ। **ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ತದನುವತ್ತಕೇಹೇವ ಖನ್ಧೇಹಿ, ತಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಅನುವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಸಹಜೇಕಟ್ಠೇಹಿ ಚ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠೇಹಿ ಚ ಚತೂಹಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ, ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಹಿ ವಾ ಸಹ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಕಿಲೇಸಪಚ್ಚಯಾ ಅನಾಗತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬೇಹಿ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತೇಹೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಕಿಲೇಸಕ್ಖನ್ಧತೋ ಬಹಿಭೂತೇಹಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತೇಹಿ। **ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾ ವುಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತೇ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಅಪಾಯಗಮನೀಯಸೇಸಾಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಚ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾ ವುಟ್ಠಾತಿ।

ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಯ ವುಟ್ಠಾತೀತಿ ಮುಸಾವಾದತೋ ಚೇವ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಪಿಸುಣಫರುಸಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೇಹಿ ಚ ವುಟ್ಠಾತಿ । **ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಾ ವುಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿನ್ನಾದಾನಮಿಚ್ಛಾಚಾರೇಹಿ ವುಟ್ಠಾತಿ। **ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಾ ವುಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಕುಹನಾ ಲಪನಾ ನೇಮಿತ್ತಿಕತಾ ನಿಪ್ಪೇಸಿಕತಾ ಲಾಭೇನಲಾಭಂನಿಜಿಗೀಸನತಾ, ಆಜೀವಹೇತುಕೇಹಿ ವಾ ಸತ್ತಹಿಪಿ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮೇಹಿ ವುಟ್ಠಾತಿ। ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮಮಿಚ್ಛಾಸತಿಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧೀಹಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಮಿಚ್ಛಾಸತೀ**ತಿ ಚ ಸತಿಯಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಾಕಾರೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮತ್ತಮೇವ। ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯೇ "ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ"ತಿಆದೀನಿ ಅಟ್ಠ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಯಥಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೇ ಪಠಮಮಗ್ಗೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಥೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಮಗ್ಗೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತೀತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋಪಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಂ ಪಜಹನಟ್ಠೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನೇವ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀತಿ ನಾಮಂ ಕಥಂ ಹೋತೀತಿ? ಯಥಾ ವಿಸಂ ಅತ್ಥಿ ವಾ ಹೋತು ಮಾ ವಾ, ಅಗದೋ ಅಗದೋತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಅತ್ಥಿ ವಾ ಹೋತು ಮಾ ವಾ, ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಏವ ನಾಮ। ಯದಿ ಏವಂ ನಾಮಮತ್ತಮೇವೇತಂ ಹೋತಿ, ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯೇ ಪನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕಿಚ್ಚಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ನ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಕಿಚ್ಚಕಾ ಕಾತಬ್ಬಾ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪರಿಪೂರೇತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಸಕಿಚ್ಚಕಾ ಚೇತ್ಥ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಯಥಾಲಾಭನಿಯಮೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯವಜ್ಝೋ ಹಿ ಏಕೋ ಮಾನೋ ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸಾ ತಂ ಮಾನಂ ಪಜಹತೀತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ। ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪನ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಜ್ಝೋ ಮಾನೋ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಮಾನಂ ಪಜಹತೀತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ತಸ್ಸೇವ ಸತ್ತಅಕುಸಲಚಿತ್ತಸಹಜಾತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅತ್ಥಿ, ತೇಹೇವ ಚಿತ್ತೇಹಿ ವಾಚಙ್ಗಚೋಪನಂ ಅತ್ಥಿ, ಕಾಯಙ್ಗಚೋಪನಂ ಅತ್ಥಿ, ಪಚ್ಚಯಪರಿಭೋಗೋ ಅತ್ಥಿ, ಸಹಜಾತವಾಯಾಮೋ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಸತಿಯಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ಸಹಜಾತಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಅತ್ಥಿ, ಏತೇ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ನಾಮ। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ತೇಸಂ ಪಹಾನೇನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಅಟ್ಠಙ್ಗಾನಿ ಸಕಿಚ್ಚಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಜ್ಝೋ ಮಾನೋ ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಸ್ಸೇವ ಸತ್ತಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಹಜಾತಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ಅತ್ಥಿ। ತೇಸಂ ಪಹಾನೇನ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ ಸಕಿಚ್ಚಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಜ್ಝೋ ಮಾನೋ ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯಾನಿ ಪನಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ, ತೇಹಿ ಸಹಜಾತಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ಅತ್ಥಿ। ತೇಸಂ ಪಹಾನೇನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ ಸಕಿಚ್ಚಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಓಳಾರಿಕಾತಿ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇ ವೀತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಥೂಲಭೂತಮ್ಹಾ। **ಕಾಮರಾಗಸಞ್ಞೋಜನಾ**ತಿ ಮೇಥುನರಾಗಸಙ್ಖಾತಾ ಸಞ್ಞೋಜನಾ। ಸೋ ಹಿ ಕಾಮಭವೇ ಸಞ್ಞೋಜೇತೀತಿ ಸಞ್ಞೋಜನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಟಿಘಸಞ್ಞೋಜನಾ**ತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಸಞ್ಞೋಜನಾ। ಸೋ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ ಪಟಿಘನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇ ಏವ ಥಾಮಗತಟ್ಠೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ **ಅನುಸಯಾ। ಅಣುಸಹಗತಾ**ತಿ ಅಣುಭೂತಾ, ಸುಖುಮಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಬ್ಭಾವೇ ಹಿ ಏತ್ಥ ಸಹಗತಸದ್ದೋ। ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಹಿ

ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅಣುಭೂತಾ ಅಧಿಚ್ಚುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಮನ್ದತಾಯ ಚ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವಿಯ ಕಿಲೇಸಾ ಅಭಿಣ್ಹಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕದಾಚಿ ಕರಹಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಚ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವಿಯ ಮದ್ದನ್ತಾ ಫರನ್ತಾ ಛಾದೇನ್ತಾ ಅನ್ಧಅನ್ಧಂ ಕರೋನ್ತಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ದ್ವೀಹಿ ಪನ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಪಹೀನತ್ತಾ ಮನ್ದಮನ್ದಾ ತನುಕಾಕಾರಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ವೀತಿಕ್ಕಮಂ ಪಾಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ತನುಭೂತಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ **ರೂಪರಾಗಾ**ತಿ ರೂಪಭವೇ ಛನ್ದರಾಗಾ। **ಅರೂಪರಾಗಾ**ತಿ ಅರೂಪಭವೇ ಛನ್ದರಾಗಾ। **ಮಾನಾ**ತಿ ಉನ್ನತಿಲಕ್ಖಣಾ। **ಉದ್ಧಚ್ಚಾ**ತಿ ಅವೂಪಸಮಲಕ್ಖಣಾ। **ಅವಿಜ್ಜಾಯಾ**ತಿ ಅನ್ಧಲಕ್ಖಣಾಯ। **ಭವರಾಗಾನುಸಯಾ**ತಿ ರೂಪರಾಗಾರೂಪರಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತಭವರಾಗಾನುಸಯಾ।

೭೧. ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸಂವಣ್ಣನಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಅಜಾತಂ ಝಾಪೇತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಚ **ಅಜಾತಂ ಝಾಪೇತಿ ಜಾತೇನ, ಝಾನಂ ತೇನ ಪವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪಾತುಭೂತೇನ ತೇನ ತೇನ ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನೇನ ತಂಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋ ಅಜಾತಮೇವ ತಂ ತಂ ಕಿಲೇಸಂ ಝಾಪೇತಿ ದಹತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಝಾನನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖೇ ಕುಸಲತಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ವಿತಕ್ಕಾದಿಕೇ ಝಾನೇ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖಸಙ್ಖಾತೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಚ ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ ಕುಸಲತಾಯ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನೇವ ಪಹೀನಾಸು ನಾನಾದಿಟ್ಠೀಸು ನ ಕಮ್ಪತಿ। ಝಾನಂ ನಾಮ ದುವಿಧಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಞ್ಚ। ಲೋಕಿಯಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಕಂ ಕಸಿಣಾದಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಟ್ಠೇನ ಝಾನಂ, ವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಟ್ಠೇನ ಝಾನಂ, ಲೋಕುತ್ತರಂ ನಿಬ್ಬಾನೇ ತಥಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಟ್ಠೇನ ಝಾನಂ। ಇಧ ಪನ ಗೋತ್ರಭುನಾಪಿ ಸಾಧಾರಣಂ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಟ್ಠಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಅಸಾಧಾರಣೇನ ಕಿಲೇಸಝಾಪನಟ್ಠೇನ ಝಾನಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ ಪನೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಸುಟ್ಠು ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚ ಸುಟ್ಠು ಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ।

ಸಮಾದಹಿತ್ವಾ ಯಥಾ ಚೇ ವಿಪಸ್ಸತೀತಿ ಅಪ್ಪನೂಪಚಾರಖಣಿಕಸಮಾಧೀನಂ ಅಞ್ಞತರೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಪಠಮಂ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಾನಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಯಥಾ ವಿಪಸ್ಸತಿ ಚ। ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ ಚೇ-ಸದ್ದೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಸಮುಚ್ಚಿನೋತಿ। **ವಿಪಸ್ಸಮಾನೋ ತಥಾ ಚೇ ಸಮಾದಹೇ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾಮೇಸಾ ಲೂಖಭೂತಾ ನಿರಸ್ಸಾದಾ, ಸಮಥೋ ಚ ನಾಮ ಸಿನಿದ್ಧಭೂತೋ ಸಅಸ್ಸಾದೋ। ತಸ್ಮಾ ತಾಯ ಲೂಖಭೂತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಿನೇಹೇತುಂ ವಿಪಸ್ಸಮಾನೋ ತಥಾ ಚ ಸಮಾದಹೇ। ವಿಪಸ್ಸಮಾನೋ ಪುನ ಸಮಾಧಿಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಾನಞ್ಚ ತಥೇವ ಕರೇಯ್ಯ, ಯಥೇವ ವಿಪಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಚೇ-ಸದ್ದೋ ಸಮಾದಹನಂ ಸಮುಚ್ಚಿನೋತಿ। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಗಾಥಾಬನ್ಧಾನುವತ್ತನೇನ ಚೇ-ಕಾರೋ ಕತೋ, ಅತ್ಥೋ ಪನ ಚ-ಕಾರತ್ಥೋ ಏವ। **ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಸಮಥೋ ತದಾ ಅಹೂ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಯುಗನದ್ಧಭಾವೇ ಸತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಜನನಸಮತ್ಥತ್ತಾ ಯದಾ ತದುಭಯಸಮಾಯೋಗೋ ಹೋತಿ, ತದಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಸಮಥೋ ಚ ಅಹು, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಭೂತಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾ ಚ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಭಿಮುಖೀಕಾಲೇ ಚ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ **ಸಮಾನಭಾಗಾ ಯುಗನದ್ಧಾ ವತ್ತರೇ** ಸಮಾನೋ ಸಮೋ ಭಾಗೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಮಾನಭಾಗಾ, ಯುಗೇ ನದ್ಧಾ ವಿಯಾತಿ ಯುಗನದ್ಧಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಸಮಧುರಾ ಸಮಬಲಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನಸ್ಸ ಯುಗನದ್ಧಕಥಾಯಂ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತಿ।

ದುಕ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಖೋ, ನಿರೋಧೋ ಇತಿ ದಸ್ಸನಂ। ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಿತಾ ಪಞ್ಞಾ, ಫಸ್ಸೇತಿ ಅಮತಂ ಪದನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸುಖೋ ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ತತೋ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಿತಾ ಪಞ್ಞಾ ನಾಮ। ಸಾ ಏವ ಚ ಪಞ್ಞಾ ಅಮತಂ ಪದಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಫುಸನೇನ ಫುಸತಿ, ಪಟಿಲಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಅತಪ್ಪಕಟ್ಠೇನ ಅಮತಸದಿಸನ್ತಿ ಅಮತಂ, ನಾಸ್ಸ ಮತಂ ಮರಣಂ ವಯೋ ಅತ್ಥೀತಿಪಿ ಅಮತಂ, ಪುಬ್ಬಭಾಗತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮಹತಾ ಉಸ್ಸಾಹೇನ ಮಹತಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಪಜ್ಜತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜೀಯತೀತಿ ಪದನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ವಿಮೋಕ್ಖಚರಿಯಂ ಜಾನಾತೀತಿ ವಿಮೋಕ್ಖಪವತ್ತಿಂ ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ ಜಾನಾತಿ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಜಾನಾತಿ। “ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಮೋಕ್ಖಾ, ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಾನಂ ಅನುಲೋಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಮೋಕ್ಖಾ, ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಮೋಕ್ಖಾ”ತಿ ಹಿ ಉಪರಿ ವಿಮೋಕ್ಖಕಥಾಯಂಯೇವ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯ ಆದಯೋ) ಆಗತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಚರಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೋ ತತ್ಥೇವ ಆಗತೋ। **ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಕೋವಿದೋ**ತಿ ತೇಸಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ನಾನಾಭಾವೇ ಏಕಭಾವೇ ಚ ಕುಸಲೋ। ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನವಿಮೋಕ್ಖವಸೇನ ಹಿ ತೇಸಂ ಏಕತ್ತಂ, ಚತುಅರಿಯಮಗ್ಗವಸೇನ ನಾನತ್ತಂ, ಏಕೇಕಸ್ಸಾಪಿ ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನಾಭೇದೇನ ನಾನತ್ತಂ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವೇನ ಏಕತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಕುಸಲತಾ**ತಿ ದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಚ ಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಕುಸಲತಾಯ। **ದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಹಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ಹಿ ಪಠಮಂ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನತೋ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। ಗೋತ್ರಭು ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಠಮತರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಯಥಾ ಪನ ರಞ್ಞೋ ಸನ್ತಿಕಂ ಕೇನಚಿದೇವ ಕರಣೀಯೇನ ಆಗತೋ ಪುರಿಸೋ ದೂರತೋವ ರಥಿಕಾಯ ಚರನ್ತಂ ಹತ್ಥಿಕ್ಖನ್ಧಗತಂ ರಾಜಾನಂ ದಿಸ್ವಾಪಿ “ದಿಟ್ಠೋ ತೇ ರಾಜಾ”ತಿ ಪುಟ್ಠೋ ದಿಸ್ವಾ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ “ನ ಪಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಆಹ, ಏವಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ದಿಸ್ವಾ ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಸ್ಸಾಭಾವಾ ನ “ದಸ್ಸನ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಞ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಭಾವನಾ**ತಿ ಸೇಸಮಗ್ಗತ್ತಯಂ। ತಞ್ಹಿ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ದಿಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ಭಾವನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಭಾವನಾ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ಪನ ಭಾವನಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಪರಿನಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ “ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನ”ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಲಾಭಿನೋ ಸನ್ಧಾಯ “ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖೇ ಕುಸಲತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಲಾಭಿನೋ ಪನ ಭಾವನಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ “ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಕುಸಲತಾ”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಮಗ್ಗಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭. ಫಲಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೩. ಫಲಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ತಂಪಯೋಗಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾನಪಯೋಗಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ। ಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಸಕಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇನ ಉಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಪಯೋಗಂ ಕರೋತಿ ನಾಮ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಪಯೋಗೋ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ವೂಪಸನ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ ಸಕಿಂ ವಾ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಪನ ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ, ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಹಿ ತಂ ಪಯೋಗಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಮಗ್ಗಸ್ಸೇತಂ ಫಲ**ನ್ತಿ ಫಲಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ನಪುಂಸಕವಚನಂ ಕತಂ। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣಾದೀಸುಪಿ ಏಕೇಕಮಗ್ಗಙ್ಗವಸೇನೇವ ವುಟ್ಠಾನಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಫಲಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೪. ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಟ್ಠೇನ ಸತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಯೇ, ಸಯಂ ವಾ ಸತೀ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ**ತಿ ವಿಗತಾ ಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ಸಭಾವಂ ವಾ ವಿಚಿನನ್ತೋ ಏತಾಯ ಕಿಚ್ಛತಿ ಕಿಲಮತೀತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। **ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ**ತಿ ಸೀಲೇನ ಸುದ್ಧಿ ವತೇನ ಸುದ್ಧಿ ಸೀಲಬ್ಬತೇನ ಸುದ್ಧೀತಿ ಗಹಿತಅಭಿನಿವೇಸೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರತೋ ಆಮಸತೀತಿ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ। ಉಭಿನ್ನಂ ಸಮಾನೇಪಿ ದಿಟ್ಠಿಭಾವೇ ತಕ್ಕಞ್ಚ ಪರೂಪದೇಸಞ್ಚ ವಿನಾ ಪಕತಿಯಾ ಏವ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಗಹಣತೋ ಪಕತಿಭೂತಾಯ ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾಯ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಹಾನೇನೇವ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಹಾನದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾ। ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ ಪನ “ಸುದ್ಧಿಪಟಿಪದಂ

ಪಟಿಪಜ್ಜಾಮಾ"ತಿ ಪಟಿಪನ್ನಾನಂ ಪಟಿಪದಾಯ ಮಿಚ್ಛಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿಸುಂ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಅನುಸಯಪ್ಪಹಾನೇನೇವ ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋತಿ** ವುತ್ತಂ, ನ ವಿಸುಂ ಕಿಲೇಸತ್ತಾ। **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾತಿ** ಕಿಲೇಸೇನ್ತಿ ಉಪತಾಪೇನ್ತಿ ವಿಬಾಧೇನ್ತೀತಿ ಕಿಲೇಸಾ, ಥಾಮಗತಟ್ಠೇನ ಭುಸಾ ಕಿಲೇಸಾತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। **ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇನ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇನ ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಪರಿಯುಟ್ಠಾನೇಹೀತಿ** ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧನ್ತಾನಿ ಉಟ್ಠೇನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನಿ, ಸಮುದಾಚಾರಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಹ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನೇಹೀತಿ ಸಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನಿ। ತೇಹಿ ಸಪರಿಯುಟ್ಠಾನೇಹಿ ಅನುಸಯಿತಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ। **ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ** ತೇಸಂ ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕಭೂತತ್ತಾ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ತತೋ ವಿಮುತ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತದೇವ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ಸುವಿಮುತ್ತಂ**। **ತಂವಿಮುತ್ತಿಞಾತಟ್ಠೇನಾತಿ** ತಸ್ಸಾ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಜಾನನಟ್ಠೇನ।

ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೫. ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ಹೇತುಟ್ಠೇನ ಪರಮಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಭೂತೇ ಚ ಅಮಗ್ಗಙ್ಗಭೂತೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ "ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಬೋಧೀ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ವಿಸುಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಸತಿಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಹಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೇವ, ಪೀತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಅಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ। ಪುನ ಬಲವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಚ ವಿಸುಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ಸದ್ಧಾ ಏವ ಅಮಗ್ಗಙ್ಗಭೂತಾ। ಪುನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಜಾತೇಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ರಾಸಿವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ** ಏಕಾವ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಸತಿ ಕಾಯವೇದನಾಚಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಸುಭಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತಸಞ್ಞಾಪಹಾನಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ನಾಮ। ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಏಕಮೇವ ವೀರಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪಹಾನಾನುಪ್ಪತ್ತಿಕಿಚ್ಚಸ್ಸ, ಅನುಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸಾಧನವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ನಾಮ।

ತಥಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಾತಿ ದುಕ್ಖಭಾವಾದೀಸು ಅವಿಸಂವಾದಕಟ್ಠೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಏತಾನೇವ ಚೇತ್ಥ ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ತದಾ ಸಮುದಾಗತಾನಿ, "ಅಮತೋಗಧಂ ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ, ಸೇಸಾ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಲಾಭಟ್ಠೇನ ತದಾ ಸಮುದಾಗತಾ। "ತಥಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಾ ತದಾ ಸಮುದಾಗತಾ"ತಿ ವಚನತೋ ಮಗ್ಗಫಲಪರಿಯೋಸಾನೇ ಅವಸ್ಸಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। "ಕತಂ ಕರಣೀಯಂ ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾತಿ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೮) ವಚನತೋ ಚ "ದುಕ್ಖಂ ಮೇ ಪರಿಞ್ಞಾತಂ, ಸಮುದಯೋ ಮೇ ಪಹೀನೋ, ನಿರೋಧೋ ಮೇ ಸಚ್ಛಿಕತೋ, ಮಗ್ಗೋ ಚ ಮೇ ಭಾವಿತೋ"ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಯುಜ್ಜತಿ ಚ। **ಸಮುದಯೋತಿ** ಚೇತ್ಥ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝೋಯೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ವುತ್ತಸಮುದಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನೇವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದುವಿಧಂ ಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ ಇಧ ಸರೂಪೇನೇವ ಆಗತಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಕೇವಲಂ ದುಕ್ಖಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಮೇವ ನ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಪಾಠಸಬ್ಭಾವತೋ ಯುತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಚ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ। ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧತ್ಥಞ್ಹಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ನಿಟ್ಠಿತೇ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧೇ ಸಯಂ ಕತಕಿಚ್ಚಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಯುತ್ತಮೇವಾತಿ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೇನ ಸಮಥೋತಿ**ಆದಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಏವ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೇ ಏಕರಸಟ್ಠೇನ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಸಂವರಟ್ಠೇನ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ ಏವ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಏವ। **ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯೇವ। **ವಿಮುತ್ತಟ್ಠೇನಾತಿ** ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸೇಹಿ ಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ, ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ವಾ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ। **ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ** ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋಯೇವ। **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾತಿ** ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯೇವ। **ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೇನ ವಿಮುತ್ತೀತಿ** ಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಜಹನಟ್ಠೇನ ತತೋ

ಮುಚ್ಚನತೋ ವಿಮುತ್ತಿ, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋಯೇವ। **ಸಮುಚ್ಛೇದಟ್ಠೇನ ಖಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಟ್ಠೇನ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಕರೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಞಾಣಂ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯೇವ।

ಛನ್ದಾದಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕೇವಲಞ್ಹೇತ್ಥ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಾಕಾರೇನ ದಸ್ಸಿತಾ। **ವಿಮುತ್ತೀತಿ** ಚೇತ್ಥ ಮಗ್ಗವಿಮುತ್ತಿಯೇವ। "ತಥಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಗಹಿತಮ್ಪಿ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಇಧ ಪರಿಯೋಸಾನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಫಲಕ್ಖಣೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಪನ **ಹೇತುಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗೋತಿ** ಫಲಮಗ್ಗಭಾವೇನೇವ। **ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾತಿ** ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಸ್ಸ ವೀರಿಯಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ಏವ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇ ಉದ್ಧರನ್ತೇನ ಥೇರೇನ "ಫಲಕ್ಖಣೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇ ಅವಸೇಸಾ ತೇತ್ತಿಂಸ ಧಮ್ಮಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿ। ಏವಮೇವ ಪಟಿವೇಧಕಿಚ್ಚಾದಿಸಿದ್ಧಿವಸೇನ ಸಚ್ಚಾದೀನಿಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ** ಚ ಫಲವಿಮೋಕ್ಖೋ। **ವಿಮುತ್ತೀತಿ** ಫಲವಿಮುತ್ತಿ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಟ್ಠೇನ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಂ** ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। **ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾತಿ** ಅನ್ತರಾ ವುಟ್ಠಾನಾಭಾವಾ ಫಲಾವಸಾನೇನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। **ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ತದಾ ಸಮುದಾಗತಾತಿ** ಇಮೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಧಮ್ಮಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಚ ಸಮುದಾಗತಾತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀತಿ ಇತಿ-ಸದ್ದಂ ಪಾಠಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ವತ್ಥುನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೬. ವತ್ಥುನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಚಕ್ಖುಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವವತ್ಥೇತೀತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಭೂತಂ ಚಕ್ಖುಂ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ಯಥಾ ಸೋ ಚಕ್ಖುಂ ವವತ್ಥಪೇತಿ, ತಥಾ ವತ್ತುಕಾಮೋ **ಕಥಂ ಚಕ್ಖುಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವವತ್ಥೇತೀತಿ** ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪುನ **ಚಕ್ಖು ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಭೂತನ್ತಿ ವವತ್ಥೇತೀತಿ**ಆದಿನಾ ವವತ್ಥಾಪನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾ ಅತೀತಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಹೇತುಯೋ, ಕಮ್ಮಂ ಅತೀತಂ ಜನಕಹೇತು, ಆಹಾರೋ ಇದಾನಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಹೇತು। ಏತೇನ ಚಕ್ಖೂಪತ್ಥಮ್ಭಕಾನಿ ಉತುಚಿತ್ತಾನಿ ಗಹಿತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। **ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯಾತಿ** ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಿಯಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಪಸಾದಚಕ್ಖುಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ, ಸಸಮ್ಭಾರಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। **ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ** ಅದ್ಧಾವಸೇನ, ಸನ್ತತಿಖಣವಸೇನ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। **ಸಮುದಾಗತನ್ತಿ** ಹೇತುತೋ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಚಕ್ಖುವವತ್ಥಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೂತನ್ತಿ**ಆದೀಹಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಪುಬ್ಬೇ ಉದಯಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತೋ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೂತಂ, ಉದ್ಧಂ ವಯಾ ಅಭಾವತೋ ಹುತ್ವಾ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಅನ್ತವನ್ತತೋತಿ** ಅನ್ತೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನ್ತವಾ, ಅನ್ತವಾ ಏವ ಅನ್ತವನ್ತೋ ಯಥಾ "ಸತಿಮನ್ತೋ, ಗತಿಮನ್ತೋ, ಧಿತಿಮನ್ತೋ ಚ ಯೋ ಇಸೀ"ತಿ (ಥೇರಗಾ॰ ೧೦೫೨)। ತತೋ ಅನ್ತವನ್ತತೋ, ಭಙ್ಗವಿಜ್ಜಮಾನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅದ್ಧುವನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಾವತ್ಥಾನಿಪಾತಿತಾಯ, ಥಿರಭಾವಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವತಾಯ ನ ಥಿರಂ। **ಅಸಸ್ಸತನ್ತಿ** ನ ನಿಚ್ಚಂ। **ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಜರಾಯ ಚೇವ ಮರಣೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ವಿಪರಿಣಾಮಪಕತಿಕಂ। **ಚಕ್ಖು ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ**ಆದೀನಿ **ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋತಿ**ಆದೀನಿ ಚ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। **ಮನೋತಿ** ಇಧ ಭವಙ್ಗಮನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಭೂತೋತಿ**ಆದಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। **ಆಹಾರಸಮ್ಭೂತೋತಿ** ಏತ್ಥ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಫಸ್ಸಾಹಾರಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ** ಚ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿವಸೇನ।

ವತ್ಥುನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬. ಗೋಚರನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೭. ಗೋಚರನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ರೂಪೇ ಬಹಿದ್ಧಾ ವವತ್ಥೇತೀತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತತೋ ಬಹಿದ್ಧಾಭೂತೇ ರೂಪಾಯತನಧಮ್ಮೇ ವವತ್ಥಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಭೂತಾ**ತಿಆದಿ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಪನ್ನಕಮ್ಮಜರೂಪತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಆಹಾರೋಪಿ ಹಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸದ್ದಸ್ಸ ಪನ ಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಭೂತಾದಿಚತುಕ್ಕಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾನಂ ಸಯಂ ಮಹಾಭೂತತ್ತಾ "ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯಾ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಭವಙ್ಗಮನೋಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತಯೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ, ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ಸುಖುಮರೂಪಾನಿ ಚ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ರೂಪಾದೀನಿ ಚ। ಅಪಿಚ ಯಾನಿ ಯಾನಿ ಯೇನ ಯೇನ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಾನಿ ತಾನಿ ತೇನ ತೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಇತರಥಾ ಹಿ ಸಕಸನ್ತಾನಪರಿಯಾಪನ್ನಾಪಿ ರೂಪಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇ ನ ಸಙ್ಗಣ್ಹೇಯ್ಯುಂ। ಯಸ್ಮಾ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಾದಯೋಪಿ ವಿಪಸ್ಸನೂಪಗಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಸಮ್ಭೂತಪದೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇಪಿ ಹಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತಸಾಧಾರಣಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ "ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಾ ರೂಪಾದಯೋ ಅವಿಪಸ್ಸನೂಪಗಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಪನ -

> "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ, ಯದಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ।
> ಅಥ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ದುಕ್ಖೇ, ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭) -

ಆದಿಕಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ - "ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಆದಿತೋವ ಅಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾರೇ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಸುದ್ಧಅಜ್ಝತ್ತದಸ್ಸನಮತ್ತೇನೇವ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ಪರಸ್ಸ ಖನ್ಧೇಪಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಸಙ್ಖಾರೇಪಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾತಿ ವಿಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೮೪)। ತಸ್ಮಾ ಪರೇಸಂ ಚಕ್ಖಾದಿವವತ್ಥಾನಮ್ಪಿ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಾದಿವವತ್ಥಾನಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಪಸ್ಸನೂಪಗಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಗೋಚರನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ಚರಿಯಾನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೮. ಚರಿಯಾನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇ ಚರತೀತಿ ಚರಿಯಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಚರಿಯಾ **ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ**। ಅಞ್ಞಾಣೇನ ಚರಣಂ , ಅಞ್ಞಾಣೇನ ವಾ ಚರತಿ, ಅಞ್ಞಾತೇ ವಾ ಚರತಿ, ಅಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಾ ಚರಣನ್ತಿ **ಅಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ**। ಞಾಣಮೇವ ಚರಿಯಾ, ಞಾಣೇನ ವಾ ಚರಿಯಾ, ಞಾಣೇನ ವಾ ಚರತಿ, ಞಾತೇ ವಾ ಚರತಿ, ಞಾಣಸ್ಸ ವಾ ಚರಣನ್ತಿ **ಞಾಣಚರಿಯಾ**। **ದಸ್ಸನತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ರೂಪದಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಾ। **ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ**ತಿ ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನತೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಆವಜ್ಜೇತಿ ನಾಮೇತೀತಿ ಆವಜ್ಜನಂ, ವಿಪಾಕಾಭಾವತೋ ಕರಣಮತ್ತನ್ತಿ ಕಿರಿಯಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲವಸೇನ ನ ಬ್ಯಾಕತಾತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾ। **ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ**ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಪಸ್ಸತಿ, ದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ ದಸ್ಸನಂ, ದಸ್ಸನಮೇವ ಅತ್ಥೋ ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ। **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ವಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ವಾ। **ದಿಟ್ಠತ್ತಾ**ತಿ ಅದಿಟ್ಠೇ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। **ಅಭಿನಿರೋಪನಾ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತೂ**ತಿ ದಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಆರೋಹತೀತಿ ಅತಿನಿರೋಪನಾ, ಉಭಯವಿಪಾಕಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಮನೋಧಾತು। **ಅಭಿನಿರೋಪಿತತ್ತಾ**ತಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿರುಳ್ಹತ್ತಾ। **ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ**ತಿ ಉಭಯವಿಪಾಕಾ ಸನ್ತೀರಣಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ। ಸನ್ತೀರಣಾನನ್ತರಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇ ಅವುತ್ತೇಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ವಿಜಾನನತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚೇವ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ವಿಜಾನನತ್ಥಾಯ। **ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ**ತಿ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಂ। **ವಿಜಾನನಟ್ಠೋ**ತಿ ತದನನ್ತರಜವನವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಿಜಾನನಮೇವ ಅತ್ಥೋ, ನ ಅಞ್ಞೋ। ಉಪರಿ ಅಕುಸಲಜವನಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಜವನಾನಞ್ಚ ವಿಸುಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸೇಸಜವನಾನಿ ಇಧ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ।

“ಕುಸಲೇಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಚರತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ”ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೭೦) ಪನ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತಜವನಮೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಅಹೇತುಕಾನಂಯೇವ ಚಿತ್ತಾನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ದ್ವೇ ಆವಜ್ಜನಾನಿ ದ್ವೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ದ್ವೇ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾನಿ ತೀಣಿ ಸನ್ತೀರಣಾನಿ ಏಕಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೬೯. ಇದಾನಿ ವಿಸಯವಿಜಾನನಮತ್ತಟ್ಠೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನೀರಾಗಾ ಚರತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ, ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಹಿ ರಾಗಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗೇ ಸದ್ಧಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗೇ ಚ ಅವತ್ಥನ್ತರಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತೇಸು ಅಸತಿ ಸಕಾವತ್ಥಾಯಮೇವ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಸ್ಮಾ ನೀರಾಗಾದಿವಚನೇನ ತೇಸಂ ವುತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನತ್ಥಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ರಾಗೋತಿ ನೀರಾಗಾ। ನಿರಾಗಾತಿ ರಸ್ಸಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಪಠನ್ತಿ । ಸೋ ಪನ ರಜ್ಜನವಸೇನ **ರಾಗೋ**। ಇತರೇಸು ದುಸ್ಸನವಸೇನ **ದೋಸೋ**। ಮುಯ್ಹನವಸೇನ **ಮೋಹೋ**। ಮಞ್ಞನವಸೇನ **ಮಾನೋ**। ವಿಪರೀತದಸ್ಸನವಸೇನ **ದಿಟ್ಠಿ**। ಉದ್ಧತಭಾವೋ, ಅವೂಪಸನ್ತಭಾವೋ ವಾ **ಉದ್ಧಚ್ಚಂ**। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ** ವುತ್ತತ್ಥಾ। ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ **ಅನುಸಯಾ**। “ನಿರನುಸಯಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ **ನಾನುಸಯಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಸೋಯೇವತ್ಥೋ। ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಾನಮೇವೇತ್ಥ ಅಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ ಪಹೀನಾನುಸಯಾನಂಯೇವ ವುತ್ತಾ। ಯಾ ಚ ನೀರಾಗಾದಿನಾಮಾ, ಸಾ ರಾಗಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಪರಿಯಾಯನ್ತರದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ರಾಗವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪುನ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕುಸಲೇಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಕುಸಲಾನಿಯೇವ ರಾಗಾದಿವಜ್ಜಾಭಾವಾ **ಅನವಜ್ಜಾನಿ**। ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವಕರೇಹಿ ಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪೇಹಿ ಯುತ್ತತ್ತಾ **ಸುಕ್ಕಾನಿ**। ಪವತ್ತಿಸುಖತ್ತಾ ಸುಖೋ ಉದಯೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಸುಖುದ್ರಯಾನಿ,** ಸುಖವಿಪಾಕತ್ತಾ ವಾ ಸುಖೋ ಉದಯೋ ವಡ್ಢಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸುಖುದ್ರಯಾನಿ। ವುತ್ತವಿಪಕ್ಖೇನ ಅಕುಸಲಾನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ವಿಞ್ಞಾತೇ ಚರತೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ ನಾಮ, ತಸ್ಮಿಂ ವಿಞ್ಞಾತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ನೀಲವಣ್ಣಯೋಗತೋ ನೀಲವತ್ಥಂ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣಯೋಗತೋ ವಿಞ್ಞಾತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಚರತೀತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಏವರೂಪಾ ಚರಿಯಾ ಹೋತೀ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಚರಿಯಾ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। “ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚರಿಯಾ”ತಿ ಚ ವೋಹಾರವಸೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣತೋ ಪನ ವಿಸುಂ ಚರಿಯಾ ನತ್ಥಿ। **ಪಕತಿಪರಿಸುದ್ಧಮಿದಂ ಚಿತ್ತಂ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಚಿತ್ತಂ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾಭಾವೇನ ಪಕತಿಯಾ ಏವ ಪರಿಸುದ್ಧಂ। ತಸ್ಮಾ ವಿಜಾನನಮತ್ತಮೇವ ಚರಿಯಾತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಿಕ್ಲೇಸಟ್ಠೇನಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

ಅಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾಯ **ಮನಾಪಿಯೇಸೂ**ತಿ ಮನಸಿ ಅಪ್ಪೇನ್ತಿ ಪಸೀದನ್ತಿ, ಮನಂ ವಾ ಅಪ್ಪಾಯನ್ತಿ ವಡ್ಢೇನ್ತೀತಿ ಮನಾಪಾನಿ, ಮನಾಪಾನಿಯೇವ ಮನಾಪಿಯಾನಿ। ತೇಸು ಮನಾಪಿಯೇಸು। ತಾನಿ ಪನ ಇಟ್ಠಾನಿ ವಾ ಹೋನ್ತು ಅನಿಟ್ಠಾನಿ ವಾ, ಗಹಣವಸೇನ ಮನಾಪಿಯಾನಿ। ನ ಹಿ ಇಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ರಾಗೋ ಅನಿಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ದೋಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ರಾಗಸ್ಸ ಜವನತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ರಾಗಸ್ಸ ಜವನತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಾ। **ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಭೂತಾ ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ಮನೋಧಾತು। **ರಾಗಸ್ಸ ಜವನಾ**ತಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ರಾಗಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತೋ ರಾಗೋಯೇವ। **ಅಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ರಾಗಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ರಾಗಸ್ಸ ಚರಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತದುಭಯೇನ ಅಸಮಪೇಕ್ಖನಸ್ಮಿಂ ವತ್ಥುಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ರಾಗದೋಸವಸೇನ ಸಮಪೇಕ್ಖನವಿರಹಿತೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ। **ಮೋಹಸ್ಸ ಜವನತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಉದ್ಧಚ್ಚವಸೇನ ಮೋಹಸ್ಸ ಜವನತ್ಥಾಯ। **ಅಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವ ಚರಿಯಾ, ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ। **ವಿನಿಬನ್ಧಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀನಿ ಮಾನಾದೀನಂ ಸಭಾವವಚನಾನಿ। ತತ್ಥ **ವಿನಿಬನ್ಧಸ್ಸಾ**ತಿ ಉನ್ನತಿವಸೇನ ವಿನಿಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ। **ಪರಾಮಟ್ಠಾಯಾ**ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಭಾವಾದಿಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರತೋ ನಿಚ್ಚಭಾವಾದಿಂ ಆಮಟ್ಠಾಯ ಗಹಿತಾಯ। **ವಿಕ್ಖೇಪಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಭಾವಂ ಗತಸ್ಸ। **ಅನಿಟ್ಠಙ್ಗತಾಯಾ**ತಿ

ಅಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಭಾವಂ ಗತಾಯ। **ಥಾಮಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ಬಲಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ। **ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ವಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಭೂತೇಸು ವಾ ಧಮ್ಮೇಸು।

೭೦. ಯಸ್ಮಾ ರಾಗಾದಯೋ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ರಾಗಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗೇನ ಅಞ್ಞಾಣಂ ವಿಸೇಸೇನ್ತೋ **ಸರಾಗಾ ಚರತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸರಾಗಾ ಚರತೀ**ತಿ ಮೋಹಮಾನದಿಟ್ಠಿಮಾನಾನುಸಯದಿಟ್ಠಾನುಸಯಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಜವನವಸೇನ ಚರಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸದೋಸಾ ಚರತೀ**ತಿ ಮೋಹಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಜವನವಸೇನ। **ಸಮೋಹಾ ಚರತೀ**ತಿ ರಾಗದೋಸಮಾನದಿಟ್ಠಿಉದ್ಧಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಜವನವಸೇನ। **ಸಮಾನಾ ಚರತೀ**ತಿ ರಾಗಮೋಹಕಾಮರಾಗಭವರಾಗಾವಿಜ್ಜಾನುಸಯಜವನವಸೇನ। **ಸದಿಟ್ಠಿ ಚರತೀ**ತಿ ರಾಗಮೋಹಕಾಮರಾಗಾವಿಜ್ಜಾನುಸಯಜವನವಸೇನ। **ಸಉದ್ಧಚ್ಚಾ ಚರತಿ ಸವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚರತೀ**ತಿ ಮೋಹಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಜವನವಸೇನ। **ಸಾನುಸಯಾ ಚರತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಏಕೇಕಂ ಅನುಸಯಂ ಮೂಲಂ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಲಬ್ಭಮಾನಕಸೇಸಾನುಸಯವಸೇನ ಸಾನುಸಯತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**ತಿಆದಿ ಸರಾಗಾದಿವೇವಚನಮೇವ। ಸಾ ಏವ ಹಿ ಚರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಸಹ ರಾಗಾದೀಹಿ ವತ್ತತೀತಿ ಸರಾಗಾದಿಆದೀನಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ರಾಗಾದೀಹಿ ಸಮಂ ಏಕುಪ್ಪಾದೇಕನಿರೋಧೇಕವತ್ಥೇಕಾರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತಾತಿ **ರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನೀ**ತಿಆದೀನಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಾಯೇವ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾದೀಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ಅಕುಸಲಾದೀಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಅಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕುಸಲೇಹಿ ಕಮ್ಮೇಹೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಞ್ಞಾತೇ**ತಿ ಮೋಹಸ್ಸ ಅಞ್ಞಾಣಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಯಥಾಸಭಾವೇನ ಅಞ್ಞಾತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ।

೭೧. ಞಾಣಚರಿಯಾಯಂ ಯಸ್ಮಾ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಾಯ ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ ಅವತ್ವಾ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋವ ವುತ್ತಾ। ಅನುಲೋಮಞಾಣತ್ಥಾಯ ಏವ ಹಿ ಆವಜ್ಜನಾ ಹೋತಿ, ತತೋ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಾನಿ। **ಫಲಸಮಾಪತ್ತೀ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಜಾ ವಾ ಹೋತು ಕಾಲನ್ತರಜಾ ವಾ, ಉಭೋಪಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ನೀರಾಗಾ ಚರತೀ**ತಿಆದೀಸು ರಾಗಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ನೀರಾಗಾದಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾಯಂ ರಾಗಾದೀನಂ ಅಭಾವಮತ್ತಟ್ಠೇನ। **ಞಾತೇ**ತಿ ಯಥಾಸಭಾವತೋ ಞಾತೇ। **ಅಞ್ಞಾ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ**ತಿಆದೀಹಿ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಚರಿಯಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮಸಮ್ಮಿಸ್ಸತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚಮತ್ತವಸೇನ ಹಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ, ಅಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚವತಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನೇವ ಅಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾ, ವಿಸೇಸೇನ ಞಾಣಕಿಚ್ಚಕಾರೀನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ವಸೇನ ಞಾಣಚರಿಯಾ। ಏವಮಿಮಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ಚ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾಕುಸಲಾ ಚ, ಸಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾ ಚ, ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಚ ತೀಹಿ ಚರಿಯಾಹಿ ವಿನಿಮುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾಯ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಞಾಣಚರಿಯಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಮಗ್ಗಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಭೂತಾನಿ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ ಞಾಣಚರಿಯಾಯ ಸಙ್ಗಹಿತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತಾನಿಪಿ ಹಿ ವಿಸೇಸೇನ ಞಾಣಕಿಚ್ಚಕರಾನೇವಾತಿ।

ಚರಿಯಾನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ಭೂಮಿನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೨. ಭೂಮಿನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಭೂಮಿಯೋ**ತಿ ಭಾಗಾ ಪರಿಚ್ಛೇದಾ ವಾ। **ಕಾಮಾವಚರಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ದುವಿಧೋ ಕಾಮೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ವತ್ಥುಕಾಮೋ ಚ। ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ಛನ್ದರಾಗೋ, ವತ್ಥುಕಾಮೋ ತೇಭೂಮಕವಟ್ಟಂ। ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ಕಾಮೇತೀತಿ ಕಾಮೋ, ವತ್ಥುಕಾಮೋ ಕಾಮೀಯತೀತಿ ಕಾಮೋ। ಸೋ ದುವಿಧೋ ಕಾಮೋ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಯಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಅವಚರತಿ, ಸೋ

ಪದೇಸೋ ಕಾಮೋ ಏತ್ಥ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರೋ। ಸೋ ಪನ ಪದೇಸೋ ಚತುನ್ನಂ ಅಪಾಯಾನಂ, ಮನುಸ್ಸಲೋಕಸ್ಸ, ಛನ್ನಞ್ಚ ದೇವಲೋಕಾನಂ ವಸೇನ ಏಕಾದಸವಿಧೋ । ಯಥಾ ಹಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಸಸತ್ಥಾ ಪುರಿಸಾ ಅವಚರನ್ತಿ, ಸೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ದ್ವಿಪದಚತುಪ್ಪದೇಸು ಅವಚರನ್ತೇಸು ತೇಸಂ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ "ಸಸತ್ಥಾವಚರೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ರೂಪಾವಚರಾದೀಸು ತತ್ಥ ಅವಚರನ್ತೇಸು ತೇಸಂ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ ಅಯಂ ಪದೇಸೋ "ಕಾಮಾವಚರೋ"ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಯಥಾ ರೂಪಭವೋ ರೂಪಂ, ಏವಂ ಉತ್ತರಪದಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ಕಾಮೋ"ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಏಕೇಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಏಕಾದಸವಿಧಪದೇಸಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಮೇ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಏತ್ಥ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸುಪಿ ಅವಚರನ್ತಿ, ಯಥಾ ಪನ ಸಙ್ಗಾಮೇ ಅವಚರಣತೋ "ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ನಾಗೋ ನಗರೇ ಚರನ್ತೋಪಿ "ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋ"ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಥಲಜಲಚರಾ ಚ ಪಾಣಿನೋ ಅಥಲೇ ಅಜಲೇ ಚ ಠಿತಾಪಿ "ಥಲಚರಾ ಜಲಚರಾ"ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ತೇ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅವಚರನ್ತಾಪಿ ಕಾಮಾವಚರಾಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ವಾ ಏತೇಸು ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕಾಮೋ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಾ। ಕಾಮಞ್ಚೇಸ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಅವಚರತಿ, ಯಥಾ ಪನ "ವದತೀತಿ ವಚ್ಛೋ, ಮಹಿಯಂ ಸೇತೀತಿ ಮಹಿಂಸೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ನ ಯತ್ತಕಾ ವದನ್ತಿ, ಮಹಿಯಂ ವಾ ಸೇನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ತಂ ನಾಮಂ ಹೋತಿ। ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏಕರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಭೂಮಿಸದ್ದಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕಾಮಾವಚರಾತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಚನಂ ಕತಂ। ರೂಪಾವಚರಾತಿಆದೀಸು ರೂಪಭವೋ ರೂಪಂ, ತಸ್ಮಿಂ ರೂಪೇ ಅವಚರನ್ತೀತಿ **ರೂಪಾವಚರಾ**। ಅರೂಪಭವೋ ಅರೂಪಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಅರೂಪೇ ಅವಚರನ್ತೀತಿ **ಅರೂಪಾವಚರಾ**। ತೇಭೂಮಕವಟ್ಟೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ತಸ್ಮಿಂ ನ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ **ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ**।

ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೂಮಿನಿದ್ದೇಸೇಸು **ಹೇಟ್ಠತೋತಿ** ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗೇನ। **ಅವೀಚಿನಿರಯ**ನ್ತಿ ಜಾಲಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ವಾ ವೇದನಾನಂ ವಾ ವೀಚಿ ಅನ್ತರಂ ಛಿದ್ದಂ ಏತ್ಥ ನತ್ಥೀತಿ ಅವೀಚಿ। ಸುಖಸಙ್ಖಾತೋ ಅಯೋ ಏತ್ಥ ನತ್ಥೀತಿ ನಿರಯೋ, ನಿರತಿಅತ್ಥೇನಪಿ ನಿರಯೋ। **ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾತಿ** ತಂ ಅವೀಚಿಸಙ್ಖಾತಂ ನಿರಯಂ ಅನ್ತಂ ಕತ್ವಾ। **ಉಪರಿತೋತಿ** ಉಪರಿಭಾಗೇನ। **ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀ ದೇವೇತಿ** ಪರನಿಮ್ಮಿತೇಸು ಕಾಮೇಸು ವಸಂ ವತ್ತನತೋ ಏವಂಲದ್ಧವೋಹಾರೇ ದೇವೇ। **ಅನ್ತೋ ಕರಿತ್ವಾತಿ** ಅನ್ತೋ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ। **ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇತಿ** ಯೇ ಏತಸ್ಮಿಂ ಓಕಾಸೇ। **ಯನ್ತಿ** ಚ ಲಿಙ್ಗವಚನವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। **ಏತ್ಥಾವಚರಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಚರನ್ತಿ ಕದಾಚಿ ಕತ್ಥಚಿ ಸಮ್ಭವತೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ ಅವಚರಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಯೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಓಗಾಳ್ಹಾ ಹುತ್ವಾ ಚರನ್ತಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸದಾ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ, ಅಧೋಭಾಗೇ ಚ ಚರನ್ತಿ ಅವೀಚಿನಿರಯಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಭೂತುಪಾದಾಯ ಪವತ್ತಿಭಾವೇನ, ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋ ಹೋತಿ। ತೇ ಹಿ ಓಗಾಳ್ಹಾ ಚರನ್ತಿ, ಅಧೋಭಾಗೇ ಚ ಚರನ್ತೀತಿ ಅವಚರಾ। **ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏತೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಅವಚರನ್ತಿ, ನ ಪನ ತತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಅವಚರನ್ತಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ ಹೋತಿ।

ಇದಾನಿ ತೇ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಧಮ್ಮೇ ರಾಸಿಸುಞ್ಞತಾಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಚೇವ ಸಭಾವತೋ ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾತಿಆದಿ**ಮಾಹ। **ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ**ನ್ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಸಙ್ಖಾತಂ ಬ್ರಹ್ಮಟ್ಠಾನಂ। **ಅಕನಿಟ್ಠೇತಿ** ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ನ ಕನಿಟ್ಠೇ। **ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ** ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ। ಏತೇನ ಕುಸಲಜ್ಝಾನಂ ವುತ್ತಂ। **ಉಪಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ** ವಿಪಾಕವಸೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ। ಏತೇನ ವಿಪಾಕಜ್ಝಾನಂ ವುತ್ತಂ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸಾತಿ** ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ಅತ್ತಭಾವೇ ಸುಖೋ ವಿಹಾರೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರೋ, ಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರೀ, ಅರಹಾ। ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸ। ಏತೇನ ಕಿರಿಯಜ್ಝಾನಂ ವುತ್ತಂ। **ಚೇತಸಿಕಾತಿ** ಚೇತಸಿ ಭವಾ ಚೇತಸಿಕಾ, ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗೇತಿ** ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಙ್ಖಾತಂ ಭವಂ ಉಪಗತೇ। ದುತಿಯಪದೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮಗ್ಗಾತಿ**

ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ। **ಮಗ್ಗಫಲಾನೀ**ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಫಲಾನಿ। **ಅಸಙ್ಖತಾ ಚ ಧಾತೂ**ತಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಕತಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು।

ಅಪರಾಪಿ ಚತಸ್ಸೋ ಭೂಮಿಯೋತಿ ಏಕೇಕಚತುಕ್ಕವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಪಟ್ಠಾನಂ, ಉಪಟ್ಠಾತಿ ಓಕ್ಕನ್ದಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸತಿಯೇವ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಅಥ ವಾ ಸರಣಟ್ಠೇನ ಸತಿ, ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಪಟ್ಠಾನಂ, ಸತಿ ಚ ಸಾ ಪಟ್ಠಾನಞ್ಚಾತಿಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಬಹುಕಾ ತಾ ಸತಿಯೋತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ। **ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ**ತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಠಿತಿಯಾ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ। ಪದಹನ್ತಿ ವಾಯಮನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಧಾನಂ, ವೀರಿಯಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ । **ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನ**ನ್ತಿ ಅವಿಪರೀತಪ್ಪಧಾನಂ ಕಾರಣಪ್ಪಧಾನಂ ಉಪಾಯಪ್ಪಧಾನಂ ಯೋನಿಸೋಪಧಾನಂ। ಏಕಮೇವ ವೀರಿಯಂ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಚತುಧಾ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾತಿ ವುತ್ತಂ। **ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ**ತಿ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ, ಚಿತ್ತಿದ್ಧಿಪಾದೋ, ವೀರಿಯಿದ್ಧಿಪಾದೋ, ವೀಮಂಸಿದ್ಧಿಪಾದೋ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ ವುತ್ತೋಯೇವ। **ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನೀ**ತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾವಸೇನ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ। ಪೀತಿಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾವಸೇನ ತಿವಙ್ಗಿಕಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ, ಸುಖಚಿತ್ತಕಗ್ಗತಾವಸೇನ ದುವಙ್ಗಿಕಂ ತತಿಯಜ್ಝಾನಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾವಸೇನ ದುವಙ್ಗಿಕಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ। ಇಮಾನಿ ಹಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಟ್ಠೇನ ಝಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಚತಸ್ಸೋ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋ**ತಿ ಮೇತ್ತಾ, ಕರುಣಾ, ಮುದಿತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾ। ಫರಣಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋ। ಏತಾಯೋ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಾಣೇ ವಾ ಸತ್ತೇ ಫರನ್ತಿ, ಏಕಂ ಸತ್ತಮ್ಪಿ ವಾ ಅನವಸೇಸಫರಣವಸೇನ ಫರನ್ತೀತಿ ಫರಣಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ**ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ, ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ। **ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ** ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ।

ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾತಿ "ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ, ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ, ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ, ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೧೧) ವುತ್ತಾ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ। **ಚತ್ತಾರಿ ಆರಮ್ಮಣಾನೀ**ತಿ ಪರಿತ್ತಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೮೧ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ। ಕಸಿಣಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಅವವತ್ಥಾಪೇತಬ್ಬತೋ ಆರಮ್ಮಣವನ್ತಾನಿ ಝಾನಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯವಂಸಾ**ತಿ ಅರಿಯಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಬುದ್ಧಾ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಚ ತಥಾಗತಸಾವಕಾ ಚ, ತೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ವಂಸಾ ತನ್ತಿಯೋ ಪವೇಣಿಯೋತಿ ಅರಿಯವಂಸಾ। ಕೇ ಪನ ತೇ? ಚೀವರಸನ್ತೋಸೋ ಪಿಣ್ಡಪಾತಸನ್ತೋಸೋ ಸೇನಾಸನಸನ್ತೋಸೋ ಭಾವನಾರಾಮತಾತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ। ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಸನ್ತೋಸೋ ಪಿಣ್ಡಪಾತಸನ್ತೋಸೇ ವುತ್ತೇ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ। ಯೋ ಹಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತೇ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ, ಸೋ ಕಥಂ ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯೇ ಅಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

ಚತ್ತಾರಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂನೀತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಜನಸಙ್ಗಣ್ಹನಕಾರಣಾನಿ - ದಾನಞ್ಚ ಪೇಯ್ಯವಜ್ಜಞ್ಚ ಅತ್ಥಚರಿಯಾ ಚ ಸಮಾನತ್ತತಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ। **ದಾನ**ನ್ತಿ ಯಥಾರಹಂ ದಾನಂ। **ಪೇಯ್ಯವಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಯಥಾರಹಂ ಪಿಯವಚನಂ। **ಅತ್ಥಚರಿಯಾ**ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಕರಣವಸೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಾಕತ್ತಬ್ಬಾನುಸಾಸನವಸೇನ ಚ ವುದ್ಧಿಕಿರಿಯಾ। **ಸಮಾನತ್ತತಾ**ತಿ ಸಹ ಮಾನೇನ ಸಮಾನೋ, ಸಪರಿಮಾಣೋ ಸಪರಿಗಣನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಾನೋ ಪರಸ್ಸ ಅತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ ಸಮಾನತ್ತೋ, ಸಮಾನತ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಮಾನತ್ತತಾ, "ಅಯಂ ಮಯಾ ಹೀನೋ, ಅಯಂ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ, ಅಯಂ ಮಯಾ ಅಧಿಕೋ"ತಿ ಪರಿಗಣೇತ್ವಾ ತದನುರೂಪೇನ ಉಪಚರಣಂ ಕರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಸಮಾನಸುಖದುಕ್ಖತಾ ಸಮಾನತ್ತತಾ"ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ।

ಚತ್ತಾರಿ ಚಕ್ಕಾನೀತಿ ಏತ್ಥ ಚಕ್ಕಂ ನಾಮ ದಾರುಚಕ್ಕಂ, ರತನಚಕ್ಕಂ, ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ, ಇರಿಯಾಪಥಚಕ್ಕಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಚಕ್ಕನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಂ। ತತ್ಥ "ಯಂ ಪನ ತಂ, ದೇವ, ಚಕ್ಕಂ ಛಹಿ ಮಾಸೇಹಿ ನಿಟ್ಠಿತಂ ಛಾರತ್ತೂನೇಹೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫) ಇದಂ ದಾರುಚಕ್ಕಂ। "ಚಕ್ಕಂ ವತ್ತಯತೋ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧೩.೬೮) ಇದಂ ರತನಚಕ್ಕಂ। "ಮಯಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಚಕ್ಕ"ನ್ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೬೨) ಇದಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ। "ಚತುಚಕ್ಕಂ ನವದ್ವಾರ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯) ಇದಂ ಇರಿಯಾಪಥಚಕ್ಕಂ। "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಕ್ಕಾನಿ, ಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾನಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಚತುಚಕ್ಕಂ ವತ್ತತಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸೋ, ಸಪ್ಪುರಿಸಾವಸ್ಸಯೋ, ಅತ್ತಸಮ್ಮಾಪಣಿಧಿ, ಪುಬ್ಬೇ ಚ ಕತಪುಞ್ಞತಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೧) ಇದಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಚಕ್ಕಂ। ಇಧಾಪಿ ಏತದೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತತ್ಥ **ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸೋ**ತಿ ಯತ್ಥ ಚತಸ್ಸೋ ಪರಿಸಾ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಏವರೂಪೇ ಅನುಚ್ಛವಿಕೇ ದೇಸೇ ವಾಸೋ। **ಸಪ್ಪುರಿಸಾವಸ್ಸಯೋ**ತಿ ಬುದ್ಧಾದೀನಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಅವಸ್ಸಯನಂ ಸೇವನಂ ಭಜನಂ। **ಅತ್ತಸಮ್ಮಾಪಣಿಧೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಮಾ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ। ಸಚೇ ಪುಬ್ಬೇ ಅಸ್ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ, ತಾನಿ ಪಹಾಯ ಸದ್ಧಾದೀಸು ಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ। **ಪುಬ್ಬೇ ಚ ಕತಪುಞ್ಞತಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಉಪಚಿತಕುಸಲತಾ। ಇದಮೇವ ಚೇತ್ಥ ಪಮಾಣಂ। ಯೇನ ಹಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಕತಂ ಹೋತಿ, ತದೇವ ಕುಸಲಂ ತಂ ಪುರಿಸಂ ಪತಿರೂಪದೇಸೇ ಉಪನೇತಿ, ಸಪ್ಪುರಿಸೇ ಭಜಾಪೇತಿ, ಸೋ ಏವ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಮಾ ಠಪೇತೀತಿ।

ಚತ್ತಾರಿ ಧಮ್ಮಪದಾನೀತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸಾ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಧಮ್ಮಪದಂ, ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಧಮ್ಮಪದಂ, ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಧಮ್ಮಪದಂ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಧಮ್ಮಪದಂ। **ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಧಮ್ಮಪದಂ** ನಾಮ ಅಲೋಭೋ ವಾ ಅನಭಿಜ್ಝಾವಸೇನ ಅಧಿಗತಜ್ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ವಾ। **ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಧಮ್ಮಪದಂ** ನಾಮ ಅಕೋಪೋ ವಾ ಮೇತ್ತಾಸೀಸೇನ ಅಧಿಗತಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ವಾ। **ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಧಮ್ಮಪದಂ** ನಾಮ ಸೂಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿ ವಾ ಸತಿಸೀಸೇನ ಅಧಿಗತಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ವಾ। **ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಧಮ್ಮಪದಂ** ನಾಮ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿ ವಾ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಸೀಸೇನ ಅಧಿಗತಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ವಾ। ದಸಅಸುಭವಸೇನ ವಾ ಅಧಿಗತಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಧಮ್ಮಪದಂ, ಚತುಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರವಸೇನ ಅಧಿಗತಾನಿ ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಧಮ್ಮಪದಂ, ದಸಾನುಸ್ಸತಿಆಹಾರೇಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಧಿಗತಾನಿ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಧಮ್ಮಪದಂ, ದಸಕಸಿಣಆನಾಪಾನವಸೇನ ಅಧಿಗತಾನಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಧಮ್ಮಪದನ್ತಿ। **ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ಭೂಮಿಯೋ**ತಿ ಏಕೇಕಂ ಚತುಕ್ಕವಸೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಭೂಮಿನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೯. ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೩. ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಮ್ಮಪಥೇ**ತಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಪಥಾ ಚ ಅಪಾಯಗಮನಾಯಾತಿ ಕಮ್ಮಪಥಾ, ತೇ ಕಮ್ಮಪಥೇ। **ದಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ** ನಾಮ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರಾ ವೇರಮಣೀತಿ ತೀಣಿ ಕಾಯಸುಚರಿತಾನಿ, ಮುಸಾವಾದಾ ಪಿಸುಣಾಯ ವಾಚಾಯ ಫರುಸಾಯ ವಾಚಾಯ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಾ ವೇರಮಣೀತಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಚೀಸುಚರಿತಾನಿ, ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀತಿ ತೀಣಿ ಮನೋಸುಚರಿತಾನಿ। **ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ** ನಾಮ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋತಿ ತೀಣಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾನಿ, ಮುಸಾವಾದೋ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ ಫರುಸಾ ವಾಚಾ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋತಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾನಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀತಿ ತೀಣಿ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಾನಿ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಪಿ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾಯೇವ ಕಮ್ಮಪಥಾತಿ ವುತ್ತಾ, ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನೇ ಅನೇಕನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಕಮ್ಮಪಥಾತಿ ನ ವುತ್ತಾ। ಓಳಾರಿಕಕುಸಲಾಕುಸಲಗಹಣೇನೇವ ಸೇಸಕುಸಲಾಕುಸಲಾಪಿ ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಭೂತೋಪಾದಾಯಭೇದತೋ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಂ ರೂಪಂ। **ವಿಪಾಕ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ, ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಸತ್ತನ್ನಞ್ಚ ವಸೇನ ತೇವೀಸತಿವಿಧಂ ವಿಪಾಕಂ। **ಕಿರಿಯ**ನ್ತಿ ತಿಣ್ಣಮಹೇತುಕಕಿರಿಯಾನಂ, ಅಟ್ಠನ್ನಂ

ಸಹೇತುಕಕಿರಿಯಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಂ। ವಿಪಾಕಾಭಾವತೋ ಕಿರಿಯಾಮತ್ತಾತಿ ಕಿರಿಯಾ। ಏತ್ತಾವತಾ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

ಇಧಟ್ಠಸ್ಸಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಠಿತಸ್ಸ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಝಾನಭಾವನಾಸಬ್ಭಾವತೋ ಮನುಸ್ಸಲೋಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಝಾನಾನಿ ಪನ ಕದಾಚಿ ಕರಹಚಿ ದೇವಲೋಕೇಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಪಿ ತತ್ರೂಪಪತ್ತಿಕಹೇಟ್ಠೂಪಪತ್ತಿಕಉಪರೂಪಪತ್ತಿಕಾನಂ ವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಪನ ಅರೂಪಾವಚರೇ ಚ ಹೇಟ್ಠೂಪಪತ್ತಿಕಾ ನತ್ಥಿ। ರೂಪಾರೂಪಾವಚರೇಸು ಅಭಾವಿತಜ್ಝಾನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾ ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಯಂಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ನ ದುಗ್ಗತಿಯಂ। **ತತ್ರೂಪಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ವಿಪಾಕವಸೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿವಸೇನ ವತ್ತಮಾನಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಪಾಕಜ್ಝಾನಾನಿ। ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ ನ ವುತ್ತಾನಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ವುತ್ತಾನಿ, ಅಥ ಖೋ ಕುಸಲೇಹಿ ಸಮಾನಪವತ್ತಿತ್ತಾ ಕುಸಲೇಸು ವುತ್ತೇಸು ವುತ್ತಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಪಟ್ಠಾನೇ "ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೬, ೪೦೮) ಕುಸಲಜವನಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಕಿರಿಯಜವನಂ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನೀ**ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ। ಏತೇನ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ವುತ್ತಂ। **ನಿಬ್ಬಾನ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾಬ್ಯಾಕತಂ।

ಪಾಮೋಜ್ಜಮೂಲಕಾತಿ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಮೂಲಂ ಆದಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಪಾಮೋಜ್ಜಮೂಲಕಾ, ಪಾಮೋಜ್ಜಾದಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಾಮೋಜ್ಜೇನ ಹಿ ಸಮಾಗತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕರೋತೋಯೇವ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯತಿ, ನ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕರೋತೋ। ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕರೋತೋ ಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ನತ್ಥಿ, ಪಗೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಕಸ್ಮಾ ಸರೂಪೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ಪಾಮೋಜ್ಜಸ್ಸ ಬಲವಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಪಾಮೋಜ್ಜೇ ಹಿ ಅಸತಿ ಪನ್ತೇಸು ಚ ಸೇನಾಸನೇಸು ಅಧಿಕುಸಲೇಸು ಚ ಧಮ್ಮೇಸು ಅರತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಭಾವನಾಯೇವ ಉಕ್ಕಮತಿ। ಪಾಮೋಜ್ಜೇ ಪನ ಸತಿ ಅರತಿಅಭಾವತೋ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಪನ ಮೂಲಭಾವೇನ ಭಾವನಾಯ ಬಹೂಪಕಾರತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಉಪರಿ ನವಕಂ ವಕ್ಖತಿ।

"ಯತೋ ಯತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ, ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ।
ಲಭತೀ ಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ಅಮತಂ ತಂ ವಿಜಾನತ"ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೪) -

ವಚನತೋ ವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಚ್ಚಯಾ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇಧ ಪನ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಪಚ್ಚಯಾ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ದುಬ್ಬಲಾ ಪೀತಿ। ಆದಿಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಪ-ಕಾರೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪಮುದಿತಸ್ಸಾ**ತಿ ತೇನ ಪಾಮೋಜ್ಜೇನ ಪಮುದಿತಸ್ಸ ತುಟ್ಠಸ್ಸ। ಪಮೋದಿತಸ್ಸಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಸೋಯೇವತ್ಥೋ। **ಪೀತೀ**ತಿ ಬಲವಪೀತಿ। **ಪೀತಿಮನಸ್ಸಾ**ತಿ ಪೀತಿಯುತ್ತಮನಸ್ಸ। ಯುತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ ಯಥಾ ಅಸ್ಸರಥೋತಿ । **ಕಾಯೋ**ತಿ ನಾಮಕಾಯೋ, ರೂಪಕಾಯೇನ ಸಹ ವಾ। **ಪಸ್ಸಮ್ಭತೀ**ತಿ ವೂಪಸನ್ತದರಥೋ ಹೋತಿ। **ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ**ತಿ ಉಭಯಪಸ್ಸದ್ಧಿಯೋಗೇನ ನಿಬ್ಬುತಕಾಯೋ। **ಸುಖಂ ವೇದೇತೀ**ತಿ ಚೇತಸಿಕಂ ಸುಖಂ ವಿನ್ದತಿ, ಕಾಯಿಕಸುಖೇನ ಸಹ ವಾ। **ಸುಖಿನೋ**ತಿ ಸುಖಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ। **ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಂ ಆಧಿಯತಿ, ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ। **ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ**ತಿ ಭಾವೇನಭಾವಲಕ್ಖಣತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮವಚನಂ। ಚಿತ್ತಸಮಾಹಿತಭಾವೇನ ಹಿ ಯಥಾಭೂತಜಾನನಂ ಲಕ್ಖೀಯತಿ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಂ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಜಾನಾತಿ। **ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ತಂಯೇವ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಂ ವಿಯ ಫುಟಂ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತಿ। **ನಿಬ್ಬಿನ್ದತೀ**ತಿ ನವವಿಧವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಯೋಗೇನ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉಕ್ಕಣ್ಠತಿ। **ನಿಬ್ಬಿನ್ದಂ ವಿರಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಸಿಖಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ ಮಗ್ಗಞಾಣಯೋಗೇನ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಿರತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ವಿರಾಗಾ ವಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ವಿರಾಗಸಙ್ಖಾತಮಗ್ಗಹೇತು ಫಲವಿಮುತ್ತಿಯಾ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಕೇಸುಚಿ ಪನ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ "ಸಮಾಹಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ

ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿ ಸಚ್ಚನಯೋ ಲಿಖಿತೋ, ಸೋಪಿ ಚ ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು "ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಲಿಖಿತೋ। ವಾರದ್ವಯೇಪಿ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋಯೇವ ವಿಸೇಸೋ, ನ ಅತ್ಥತೋ। "ನಿಬ್ಬಿನ್ದಂ ವಿರಜ್ಜತೀ"ತಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಞಾಣೇ ಚ ಸಿದ್ಧೇ ಚತುಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಕಿಚ್ಚಂ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಚತುಸಚ್ಚನಯೇನ ವುತ್ತವಾರೋಪಿ ಇಮಿನಾ ವಾರೇನ ಅತ್ಥತೋ ಅವಿಸಿಟ್ಠೋಯೇವ।

೭೪. ಇದಾನಿ **ಅನಿಚ್ಚತೋ**ತಿಆದೀಹಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಸೇಸೇನ್ತೋ **ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಮೂಲಕಾ**ತಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಮೂಲಂ ಪತಿಟ್ಠಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಮೂಲಕಾ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾಯೇವ ಹಿ ಪಾಮೋಜ್ಜಾದಯೋ ನವ ನ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಮಾಹಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಕಾರಣಭೂತೇನ ಚಿತ್ತೇನ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಜಾನಾತಿ। "ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಸಚ್ಚಾನುಬೋಧೋಪಿ ಸಜ್ಜುಯ್ಯತಿ। **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ**ತಿ ಚ ಉಪಾಯೇನ ಮನಸಿಕಾರೋ।

ಧಾತುನಾನತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಫಸ್ಸನಾನತ್ತನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದಿಧಾತುನಾನತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿನಾನತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಫಸ್ಸನಾನತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿನಾನತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಚ। **ವೇದನಾನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದಿವೇದನಾನಾನತ್ತಂ । **ಸಞ್ಞಾನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಕಾಮಸಞ್ಞಾದಿನಾನತ್ತಂ। **ಸಙ್ಕಪ್ಪನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿನಾನತ್ತಂ। **ಛನ್ದನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪನಾನತ್ತತಾಯ ರೂಪೇ ಛನ್ದೋ ಸದ್ದೇ ಛನ್ದೋತಿ ಏವಂ ಛನ್ದನಾನತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪರಿಳಾಹನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಛನ್ದನಾನತ್ತತಾಯ ರೂಪಪರಿಳಾಹೋ ಸದ್ದಪರಿಳಾಹೋತಿ ಏವಂ ಪರಿಳಾಹನಾನತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪರಿಯೇಸನಾನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಪರಿಳಾಹನಾನತ್ತತಾಯ ರೂಪಪರಿಯೇಸನಾದಿನಾನತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಲಾಭನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಪರಿಯೇಸನಾನಾನತ್ತತಾಯ ರೂಪಪಟಿಲಾಭಾದಿನಾನತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦-೧೪. ಞಾಣಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೫. ಞಾಣಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸೇ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬಸಮ್ಬನ್ಧಸಬ್ಭಾವತೋ ಏಕತೋವ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಕತಾನಿ। **ಅಭಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಧಮ್ಮಸಭಾವಲಕ್ಖಣಜಾನನವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಞಾತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಞಾತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಸಭಾವತೋ ಞಾತತ್ತಾ ಞಾತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಯೇನ ಞಾಣೇನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಞಾತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಂ ಞಾತಟ್ಠೇನ ಞಾಣಂ, ಪಜಾನನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸೇಸಞಾಣಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಪರಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಮನ್ತತೋ ಞಾತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ತೀರಿತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಾ ಸಮಾಪಿತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಪಹೀನಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿನಾ ಞಾಣೇನ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಯೋ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಹೀನಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪರಿಚ್ಚತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಪಹಾನವಸೇನೇವ ಛಡ್ಡಿತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಭಾವಿತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ವಡ್ಢಿತಾ ಪರಿಭಾವಿತಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। **ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಸಕಿಚ್ಚಸಾಧನಪಟಿಪಕ್ಖಪಹಾನೇನ ಏಕಕಿಚ್ಚಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ವಾ ವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಚ್ಛಿಕತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಫಲಧಮ್ಮಾ ಪಟಿವೇಧವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೋತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಫಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಪಟಿಲಾಭಫುಸನೇನ ಪಟಿವೇಧಫುಸನೇನ ಚ ಫಸ್ಸಿತಾ ಅನುಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಞಾಣಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಸುತಮಯಞಾಣವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಇಧ ಸಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ।

ಞಾಣಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫-೧೮. ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೬. ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮೇ ಅವುತ್ತೇ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಪಟಿಪಾಟಿಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಪಠಮಂ ಧಮ್ಮಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಧಮ್ಮಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾ ವುತ್ತಾಯೇವ। **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಧಮ್ಮೋ**ತಿಆದೀಹಿ ಧಮ್ಮಸದ್ದಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಧಮ್ಮೇ ವತ್ವಾ ನಾನತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅಞ್ಞೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಧಮ್ಮೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। "ಅಞ್ಞೋ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಾನತ್ತಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। **ಪಟಿವಿದಿತಾ**ತಿ ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ವಿದಿತಾ ಪಾಕಟಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ ಅತ್ಥೋ**ತಿಆದೀಹಿ ತೇಸಂ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥೋ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸನ್ದಸ್ಸೇತು**ನ್ತಿ ಪರಂ ಞಾಪೇತುಕಾಮಸ್ಸ ಪರಂ ಸನ್ದಸ್ಸೇತುಂ। ಪರಸ್ಸ ಪನ ವಚನಂ ಸುಣನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। **ಬ್ಯಞ್ಜನನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪಾ**ತಿ ನಾಮಬ್ಯಞ್ಜನಂ ನಾಮನಿರುತ್ತಿ ನಾಮಾಭಿಲಾಪೋ। ನಾಮಞ್ಹಿ ಅತ್ಥಂ ಬ್ಯಞ್ಜಯತೀತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ, "ಸಙ್ಖತಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯) ಏವಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಸಹೇತುಕಂ ಕತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ನಿರುತ್ತಿ, ಅಭಿಲಪೀಯತಿ ಏತೇನ ಅತ್ಥೋತಿ ಅಭಿಲಾಪೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ನಾಮಞ್ಚ ನಾಮೇತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ - ಸಾಮಞ್ಞನಾಮಂ, ಗುಣನಾಮಂ, ಕಿತ್ತಿಮನಾಮಂ, ಓಪಪಾತಿಕನಾಮನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕೇಸು ಮಹಾಜನೇನ ಸಮ್ಮನ್ನಿತ್ವಾ ಠಪಿತತ್ತಾ "ಮಹಾಸಮ್ಮತೋ"ತಿ ರಞ್ಞೋ ನಾಮಂ **ಸಾಮಞ್ಞನಾಮಂ**। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಮಹಾಜನಸಮ್ಮತೋತಿ ಖೋ, ವಾಸೇಟ್ಠ, 'ಮಹಾಸಮ್ಮತೋ ಮಹಾಸಮ್ಮತೋ'ತ್ವೇವ ಪಠಮಂ ಅಕ್ಖರಂ ಉಪನಿಬ್ಬತ್ತ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೧)। "ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ಪಂಸುಕೂಲಿಕೋ ವಿನಯಧರೋ ತಿಪಿಟಕಧರೋ ಸದ್ಧೋ ಸತೋ"ತಿ ಏವರೂಪಂ ಗುಣತೋ ಆಗತನಾಮಂ **ಗುಣನಾಮಂ**। "ಭಗವಾ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿಆದೀನಿಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಸತಾನಿ ಗುಣನಾಮಾನೇವ। ತೇನ ವುತ್ತಂ -

> "ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ ನಾಮಾನಿ, ಸಗುಣೇನ ಮಹೇಸಿನೋ।
> ಗುಣೇಹಿ ನಾಮಮುದ್ಧೇಯ್ಯಂ, ಅಪಿ ನಾಮಸಹಸ್ಸತೋ"ತಿ॥

ಯಂ ಪನ ಜಾತಸ್ಸ ಕುಮಾರಕಸ್ಸ ನಾಮಗ್ಗಹಣದಿವಸೇ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಾನಂ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಸಮೀಪೇ ಠಿತಾ ಞಾತಕಾ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಪಕಪ್ಪೇತ್ವಾ "ಅಯಂ ಅಸುಕೋ ನಾಮಾ"ತಿ ನಾಮಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಇದಂ **ಕಿತ್ತಿಮನಾಮಂ**। ಯಾ ಪನ ಪುರಿಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಪರಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ಪತತಿ, ಪುರಿಮವೋಹಾರೋ ಪಚ್ಛಿಮವೋಹಾರೇ ಪತತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ, ಪುರಿಮಕಪ್ಪೇಪಿ ಚನ್ದೋ ಚನ್ದೋಯೇವ ನಾಮ, ಏತರಹಿಪಿ ಚನ್ದೋಯೇವ। ಅತೀತೇ ಸೂರಿಯೋ, ಸಮುದ್ದೋ, ಪಥವೀ, ಪಬ್ಬತೋ ಪಬ್ಬತೋಯೇವ ನಾಮ, ಏತರಹಿಪಿ ಪಬ್ಬತೋಯೇವಾತಿ, ಇದಂ **ಓಪಪಾತಿಕನಾಮಂ**। ಇದಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ನಾಮಂ ಏಕಂ ನಾಮಮೇವ ಹೋತಿ , ತಂ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತಮತ್ತಸಿದ್ಧಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ "ನಾಮಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಜೋತಕೋ ಸದ್ದೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೯-೨೧. ಞಾಣತ್ತಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೮. ಞಾಣತ್ತಯನಿದ್ದೇಸೇ **ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ। **ಅನಿಮಿತ್ತೇ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ। **ಅಧಿಮುತ್ತತ್ತಾ**ತಿ ತನ್ನಿನ್ನಭಾವೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ। **ಫುಸ್ಸ ಫುಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ ಞಾಣೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ಫುಸಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ಏತೇನ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ ಸಿದ್ಧಾ। ಸಾ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಂ ಸಾಧೇತಿ, ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ದುಕ್ಖತ್ತಾ ಸಾ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನತ್ತತ್ತಾ ಸಾ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ತಿಸ್ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ವುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಅನಿಮಿತ್ತೋ**

ವಿಹಾರೋತಿ ನಿಮಿತ್ತಂ ಭಯತೋ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸೋ ವಿಪಸ್ಸನತ್ತಯವಿಹಾರೋ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಹಾರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಪಣಿಧಿ**ನ್ತಿ ತಣ್ಹಂ। **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇ**ತಿ ತಣ್ಹಾಪಟಿಪಕ್ಖೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ। **ಅಭಿನಿವೇಸ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಂ। **ಸುಞ್ಞತೇ**ತಿ ಅತ್ತವಿರಹಿತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ। **ಸುಞ್ಞತೋ**ತಿ ಸುಞ್ಞಂಯೇವ ಸುಞ್ಞತೋ। **ಪವತ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ**ತಿ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ। ಸುಗತಿಸಙ್ಖಾತವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಾಭಿನನ್ದಿನೋ ಹಿ ಸತ್ತಾ। ಅಯಂ ಪನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮೋ ತಂ ಪವತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಞ್ಚ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿಯೇವ। ಏವಞ್ಹಿ ದಿಟ್ಠೇ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। **ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ**ತಿ ಆವಜ್ಜನೇನ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ। **ಸಮಾಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ। **ಅನಿಮಿತ್ತಾ ಸಮಾಪತ್ತೀ**ತಿ ನಿಮಿತ್ತಂ ಭಯತೋ ದಿಸ್ವಾ ಸಮಾಪನ್ನತ್ತಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ ನಾಮ। **ಅನಿಮಿತ್ತವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತೀ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರವಸೇನ ಚ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಚ ತದುಭಯಂ ನಾಮ ಹೋತಿ।

೭೯. ಇದಾನಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಮೇವ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ರೂಪನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಜರಾಮರಣಗ್ಗಹಣೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಮೇವ। "ಅಞ್ಞೋ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಹಾರೋ"ತಿಆದೀಹಿ ವುತ್ತೇಯೇವ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಙ್ಖೇಪೇನ **ವಿಹಾರಟ್ಠೇ ಞಾಣಂ** ನಾಮ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣೇ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರನಾನತ್ತೇ ಞಾಣಂ **ಸಮಾಪತ್ತಟ್ಠೇ ಞಾಣಂ** ನಾಮ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿನಾನತ್ತೇ ಞಾಣಂ। **ವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತಟ್ಠೇ ಞಾಣಂ** ನಾಮ ತದುಭಯನಾನತ್ತೇ ಞಾಣಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರೇನೇವ ವೀತಿನಾಮೇತುಕಾಮೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರಮೇವ ಪವತ್ತೇತಿ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರೇನೇವ ವೀತಿನಾಮೇತುಕಾಮೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರಮೇವ ಪವತ್ತೇತಿ, ತದುಭಯೇನ ವೀತಿನಾಮೇತುಕಾಮೋ ತದುಭಯಂ ಪವತ್ತೇತಿ। ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ತಿವಿಧಂ ಜಾತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತಮೇವ।

ಞಾಣತ್ತಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩೧. ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೦. ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಸೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಅಬ್ಯಾಪಾದಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಅವಿಕ್ಖೇಪಧಮ್ಮವವತ್ಥಾನಞಾಣಪಾಮೋಜ್ಜಾನಿ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸ್ಸ ವಿಪಕ್ಖಭೂತಾ ಸತ್ತ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಏವ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಏಕಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವೋ ಏಕಗ್ಗತಾ, ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ನ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ತೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮಾಧೀ**ತಿ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಸಮಂ ಆಧೀಯತಿ ತೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮಾಧಿ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವಸೇನಾ**ತಿ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿನಾಪಿ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾಭೂತಾವಬೋಧತೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವಸೇನ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಖೀಯನ್ತೀ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಖೀಯನ್ತಿ। **ಇತೀ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಗಮನಂ। **ಪಠಮಂ ಸಮಥೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸಮಾಧಿ ಹೋತಿ। **ಪಚ್ಛಾ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಅಪರಭಾಗೇ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಞಾಣಂ ಹೋತಿ।

ಕಾಮಾಸವೋತಿ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕರಾಗೋ। **ಭವಾಸವೋ**ತಿ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಛನ್ದರಾಗೋ ಝಾನನಿಕನ್ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಜಾತೋ ರಾಗೋ ಭವವಸೇನ ಪತ್ಥನಾ। **ದಿಟ್ಠಾಸವೋ**ತಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ। **ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ಅಞ್ಞಾಣಂ। ಧಮ್ಮವಚನೇನ ಓಕಾಸಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ "ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಆಸವಕ್ಖಯಕರೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಆಸವಕ್ಖಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಏತ್ಥಾ"ತಿ ಓಕಾಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನವಸೇಸೋ**ತಿ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಅವಸೇಸೋತಿ ಅನವಸೇಸೋ। **ಅಪಾಯಗಮನೀಯೋ**ತಿ ನಿರಯತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಪೇತ್ತಿವಿಸಯಾಸುರಕಾಯಾ ಚತ್ತಾರೋ

ಸುಖಸಙ್ಖಾತಾ ಅಯಾ ಅಪೇತತ್ತಾ ಅಪಾಯಾ, ಯಸ್ಸ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ , ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅಪಾಯೇ ಗಮೇತೀತಿ ಅಪಾಯಗಮನೀಯೋ। ಆಸವಕ್ಖಯಕಥಾ ದುಭತೋವುಟ್ಠಾನಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾ।

ಅವಿಕ್ಖೇಪವಸೇನಾತಿ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಸಮಾಧಿವಸೇನ। **ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ದಸ ಕಸಿಣಾನಿ ತದಾರಮ್ಮಣಿಕಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಆದಯೋ ಮರಣಸ್ಸತಿ ಉಪಸಮಾನುಸ್ಸತಿ ಚ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಚ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ದಸ ಅಸುಭಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನ ವುತ್ತಾ।

ಬುದ್ಧಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ**। "ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ ಅರಹ"ನ್ತಿಆದಿಬುದ್ಧಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೧; ೯.೧೭) ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ, ತಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಯಾ ವಸೇನ। ತಥಾ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿ**। "ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದಿಧಮ್ಮಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಙ್ಘಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಸಙ್ಘಾನುಸ್ಸತಿ**। "ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಭಗವತೋ ಸಾವಕಸಙ್ಘೋ"ತಿಆದಿಸಙ್ಘಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸೀಲಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಸೀಲಾನುಸ್ಸತಿ**। ಅತ್ತನೋ ಅಖಣ್ಡತಾದಿಸೀಲಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಚಾಗಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಚಾಗಾನುಸ್ಸತಿ**। ಅತ್ತನೋ ಮುತ್ತಚಾಗತಾದಿಚಾಗಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ದೇವತಾ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ದೇವತಾನುಸ್ಸತಿ**। ದೇವತಾ ಸಕ್ಖಿಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಸದ್ಧಾದಿಗುಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಆನಾಪಾನೇ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸತಿ **ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ**। ಆನಾಪಾನನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಮರಣಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸತಿ **ಮರಣಸ್ಸತಿ**। ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಸಙ್ಖಾತಮರಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಂ ಪಟಿಕೂಲಾನಂ ಆಯತ್ತಾ ಆಕರತ್ತಾ ಕಾಯೋತಿಸಙ್ಖಾತೇ ಸರೀರೇ ಗತಾ ಪವತ್ತಾ, ತಾದಿಸಂ ವಾ ಕಾಯಂ ಗತಾ ಸತಿ **ಕಾಯಗತಾಸತಿ**। "ಕಾಯಗತಸತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ರಸ್ಸಂ ಅಕತ್ವಾ "ಕಾಯಗತಾಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಥೇವ ಇಧಾಪಿ ಕಾಯಗತಾಸತಿವಸೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಕೇಸಾದಿಕೇಸು ಕಾಯಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಪಟಿಕೂಲನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಉಪಸಮಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಉಪಸಮಾನುಸ್ಸತಿ**। ಸಬ್ಬದುಕ್ಖೂಪಸಮಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ದಸ ಅಸುಭಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ।

೮೧. **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಅಪ್ಪನೂಪಚಾರಸಮಾಧಿಭೇದಂಯೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನಾ**ತಿ ದೀಘನ್ತಿ ವುತ್ತಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ। "ದೀಘಂ ವಾ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಸಾಮೀತಿ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೭; ೩.೧೪೮) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಕಾಯಸ್ಸ ಪಟಿಸಂವೇದೀ। **ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರ**ನ್ತಿ ಓಳಾರಿಕಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭೇನ್ತೋ ವೂಪಸಮೇನ್ತೋ। "ದೀಘಂ ರಸ್ಸಂ ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾವ ಚತುಕ್ಕೇನ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ। **ಪೀತಿಪಟಿಸಂವೇದೀ**ತಿ ಪೀತಿಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಪಟಿಸಂವೇದೀ**ತಿ ಸಞ್ಞಾವೇದನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಅಭಿಪ್ಪಮೋದಯಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಮೋದೇನ್ತೋ। **ಸಮಾದಹಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಂ ಠಪೇನ್ತೋ। **ವಿಮೋಚಯಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ನೀವರಣಾದೀಹಿ ವಿಮೋಚೇನ್ತೋ। **ಪೀತಿಪಟಿಸಂವೇದೀ ಸುಖಪಟಿಸಂವೇದೀ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಪಟಿಸಂವೇದೀ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರ**ನ್ತಿ ಚತುಕ್ಕಞ್ಚ **ಚಿತ್ತಪಟಿಸಂವೇದೀ ಅಭಿಪ್ಪಮೋದಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾದಹಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮೋಚಯಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಚತುಕ್ಕಞ್ಚ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿವಸೇನ ಚ ವುತ್ತಾನಿ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ। **ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸನಾವಸೇನ। **ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ। **ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ। ಸಾ ಹಿ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಖನ್ಧಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ। ಸಙ್ಖತದೋಸದಸ್ಸನೇನ ಚ ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ತನ್ನಿನ್ನತಾಯ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। ಇದಂ

ಚತುಕ್ಕಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। **ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಪಸ್ಸಾಸವಸೇನಾತಿ** ಚೇತ್ಥ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಪವತ್ತಿಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ತದಾರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನೇತ್ಥ ಆನಾಪಾನಕಥಾಯಂ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತಿ।

ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩೩. ಅರಣವಿಹಾರಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೧. ಅರಣವಿಹಾರಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ವುತ್ತತ್ಥಾ। **ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಹಾರೋ**ತಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಾಕಾರೇನೇವ ಪವತ್ತಾ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ। **ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಹಾರೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಾ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ। **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಹಾರೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಾ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ। **ಸುಞ್ಞತೇ ಅಧಿಮುತ್ತತಾ**ತಿ ಸುಞ್ಞತೇ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಧಿಮುತ್ತತಾ। ಸೇಸದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪಠಮಂ ಝಾನ**ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ವುತ್ತಾ। ಅರಹತೋಯೇವ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಿಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ''ಅರಣವಿಹಾರೋ''ತಿ ವತ್ತುಂ ಅರಹನ್ತಿ।

ಪಠಮೇನ ಝಾನೇನ ನೀವರಣೇ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಙ್ಗೀ ಪಠಮೇನ ಝಾನೇನ ನೀವರಣೇ ಹರತೀತಿ ತಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಅರಣವಿಹಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅರಹತೋ ನೀವರಣಾಭಾವೇಪಿ ನೀವರಣವಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ನೀವರಣೇ ಹರತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ತಿಧಾ ಅರಣವಿಹಾರಞಾಣಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯೋವ ಅರಣವಿಹಾರೋತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ ಚೇ? ಉದ್ದೇಸವಸೇನೇವ ತಾಸಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಅರಣವಿಹಾರತಾಯ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪನ ಭೂಮಿಭೂತಾನಂ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅರಣವಿಹಾರತಾ ಅವುತ್ತೇ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಿದ್ಧಮೇವ ಸಾಧೇತುಂ ''ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಅರಣವಿಹಾರೋ''ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಾಸಞ್ಹಿ ಅರಣವಿಹಾರತಾ ಉದ್ದೇಸವಸೇನ ಅಸಿದ್ಧಾಪಿ ನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಿದ್ಧಾತಿ। ತೇಸಂ ವಾ ಯೋಜಿತನಯೇನೇವ ''ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಸುಖಸಞ್ಞಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಅತ್ತಸಞ್ಞಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ, ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಹಾರೋ ಅಸುಞ್ಞತಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ, ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಹಾರೋ ನಿಮಿತ್ತಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಹಾರೋ ಪಣಿಧಿಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ, ಸುಞ್ಞತಾಧಿಮುತ್ತತಾ ಅಸುಞ್ಞತಾಧಿಮುತ್ತಿಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ, ಅನಿಮಿತ್ತಾಧಿಮುತ್ತತಾ ನಿಮಿತ್ತಾಧಿಮುತ್ತಿಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಧಿಮುತ್ತತಾ ಪಣಿಹಿತಾಧಿಮುತ್ತಿಂ ಹರತೀತಿ ಅರಣವಿಹಾರೋ''ತಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಅರಣವಿಹಾರಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩೪. ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೩. ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಮಥಬಲ**ನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಸಮೇತೀತಿ ಸಮಥೋ, ಸೋಯೇವ ಅಕಮ್ಪನೀಯಟ್ಠೇನ ಬಲಂ। ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತಾನಂಯೇವ ಸಮಾಧಿಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹಾನೇನ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿಭಾವಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ ತೇಸಂಯೇವ ಸಮಾಧಿ ಬಲಪ್ಪತ್ತೋತಿ ಕತ್ವಾ ''ಸಮಥಬಲ''ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ।

ಸಮಾಧಿಬಲನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲ**ನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿವಿಧೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಧಮ್ಮೇ ಪಸ್ಸತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಸಾಯೇವ ಅಕಮ್ಪನೀಯಟ್ಠೇನ ಬಲಂ। ತೇಸಂಯೇವ ಉಭಿನ್ನಂ ಬಲಪ್ಪತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। ತತ್ಥ ಸಮಥಬಲಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನವೂಪಸಮನತ್ಥಂ ನಿರೋಧೇ ಚ ಪಟಿಪಾದನತ್ಥಂ, ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ ಪವತ್ತೇ ಆದೀನವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ನಿರೋಧೇ ಚ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ।

ನೀವರಣೇತಿ ನಿಮಿತ್ತತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮವಚನಂ, ನೀವರಣನಿಮಿತ್ತಂ ನೀವರಣಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕರಣತ್ಥೇ ವಾ ಭುಮ್ಮವಚನಂ, ನೀವರಣೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಕಮ್ಪತೀ**ತಿ ಝಾನಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋ। ಅಥ ವಾ ಝಾನನ್ತಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಪಠಮೇನ ಝಾನೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿ ನೀವರಣೇ ನ ಕಮ್ಪತಿ। ಅಯಮೇವ ಚೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। **ಉದ್ಧಚ್ಚೇ ಚಾ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಉದ್ಧಚ್ಚೇ ಚ। **ಉದ್ಧಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಚ ಉದ್ಧತಭಾವೋ , ತಂ ಅವೂಪಸಮಲಕ್ಖಣಂ। **ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ ಚಾ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಸಹಗತೇ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವಂ ಗತೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಮೋಹಅಹಿರಿಕಅನೋತ್ತಪ್ಪಕಿಲೇಸೇ ಚ। **ಖನ್ಧೇ ಚಾ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತಚತುಕ್ಖನ್ಧೇ ಚ। **ನ ಕಮ್ಪತಿ ನ ಚಲತಿ ನ ವೇಧತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನಿ। ಉದ್ಧಚ್ಚೇ ನ ಕಮ್ಪತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ ನ ಚಲತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಕ್ಖನ್ಧೇ ನ ವೇಧತೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ ಸತ್ತನ್ನಂಯೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಾಸಂಯೇವ ವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚಾ**ತಿ ದ್ವಾದಸಸುಪಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ। **ಅವಿಜ್ಜಾಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ ಚಾ**ತಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಲೋಭದೋಸಮಾನದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಥಿನಉದ್ಧಚ್ಚಅಹಿರಿಕಅನೋತ್ತಪ್ಪಕಿಲೇಸೇ ಚ।

ವಚೀಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ। "ಪುಬ್ಬೇ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾಚಂ ಭಿನ್ದತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩) ವಚನತೋ ವಾಚಂ ಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀತಿ ವಚೀಸಙ್ಖಾರಾ। **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ। "ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಕಾಯಿಕಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಯಪಟಿಬದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩) ವಚನತೋ ಕಾಯೇನ ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ। **ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ವೇದನಾಯ ಚ ನಿರೋಧಂ। **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ। "ಚೇತಸಿಕಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩) ವಚನತೋ ಚಿತ್ತೇನ ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ।

೮೪. ಞಾಣಚರಿಯಾಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾವಸಾನೇ, ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾಗಹಣೇನ ವಾ ತಸ್ಸಾ ಆದಿಭೂತಾ ಚರಿಯಾಕಥಾಯ ಞಾಣಚರಿಯಾತಿ ವುತ್ತಾ ಸೇಸಾನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸೋಳಸಹಿ ಞಾಣಚರಿಯಾಹೀ**ತಿ ಚ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಪನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಫಲವಜ್ಜಾಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿಪಿ ಹೋತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಬಲತಾ।

೮೫. ನವಹಿ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾಹೀತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ಅಟ್ಠ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನವಸೇನ ಏಕಾತಿ ನವ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾ। ಬಲಚರಿಯಾನಂ ಕಿಂ ನಾನತ್ತಂ? ಸಮಥಬಲೇನಪಿ ಹಿ "ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಸೇನಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ, ಪೇಯ್ಯಾಲವಿತ್ಥಾರತೋ "ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಸಮಸತ್ತತಿಯಾ ವಾರೇಹಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಅಪ್ಪನೂಪಚಾರಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ, ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾಯಪಿ "ಪಠಮಂ ಝಾನ"ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ। **ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋತಿ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಅಪ್ಪನೂಪಚಾರಸಮಾಧಿಯೇವ ವುತ್ತೋ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಬಲಾನಿ ವಸೀಭಾವಟ್ಠೇನ ಚರಿಯಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇ ಪನ ಸತ್ತ ಅನುಪಸ್ಸನಾವ "ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ಞಾಣಚರಿಯಾಯ ಸತ್ತ ಚ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ವುತ್ತಾ, ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ನವ ಚ

ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಇದಂ ನೇಸಂ ನಾನತ್ತಂ। ಸತ್ತ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಪನ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಬಲಾನಿ ವಸೀಭಾವಟ್ಠೇನ ಚರಿಯಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

“ವಸೀಭಾವತಾ ಪಞ್ಞಾ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೪ ಮಾತಿಕಾ) ಏತ್ಥ ವುತ್ತವಸಿಯೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಂ **ವಸೀತಿ ಪಞ್ಚ ವಸಿಯೋತಿ** ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವೋಹಾರೇನ ವುತ್ತಂ। ವಸೋ ಏವ ವಸೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪುನ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ತಾ ವಸಿಯೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತೋ **ಆವಜ್ಜನವಸೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಆವಜ್ಜನಾಯ ವಸೋ ಆವಜ್ಜನವಸೋ, ಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಆವಜ್ಜನವಸೀ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। **ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಯತ್ಥಿಚ್ಛಕನ್ತಿ** ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಪದೇಸೇ ಇಚ್ಛತಿ ಗಾಮೇ ವಾ ಅರಞ್ಞೇ ವಾ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಆವಜ್ಜತಿ। **ಯದಿಚ್ಛಕನ್ತಿ** ಯದಾ ಯದಾ ಕಾಲೇ ಸೀತಕಾಲೇ ವಾ ಉಣ್ಹಕಾಲೇ ವಾ, ತದಾ ತದಾ ಆವಜ್ಜತಿ। ಅಥ ವಾ ಯಂ ಯಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಇಚ್ಛತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಸೇಸಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ, ತಂ ತಂ ಆವಜ್ಜತಿ। ಏಕೇಕಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಾಪಿ ಝಾನಸ್ಸ ವಸಿತಾನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪುರಿಮಯೋಜನಾಯೇವ ಸುನ್ದರತರಾ। **ಯಾವತಿಚ್ಛಕನ್ತಿ** ಯಾವತಕಂ ಕಾಲಂ ಇಚ್ಛತಿ ಅಚ್ಛರಾಸಙ್ಘಾತಮತ್ತಂ ಸತ್ತಾಹಂ ವಾ, ತಾವತಕಂ ಕಾಲಂ ಆವಜ್ಜತಿ। **ಆವಜ್ಜನಾಯಾತಿ** ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಾಯ। **ದನ್ಧಾಯಿತತ್ತನ್ತಿ** ಅವಸವತ್ತಿಭಾವೋ, ಅಲಸಭಾವೋ ವಾ। **ಸಮಾಪಜ್ಜತೀತಿ** ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ಅಪ್ಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। **ವುಟ್ಠಾನವಸಿಯಂ**ಪಠಮಂ ಝಾನನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀತಿ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಜವನೇಹಿ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಾ - ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿತಕ್ಕಂ ಆವಜ್ಜಯತೋ ಭವಙ್ಗಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಾವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ವಿತಕ್ಕಾರಮ್ಮಣಾನೇವ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಜವನ್ತಿ, ತತೋ ದ್ವೇ ಭವಙ್ಗಾನಿ, ತತೋ ಪುನ ವಿಚಾರಾರಮ್ಮಣಂ ಆವಜ್ಜನಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಜವನಾನೀತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚಸು ಝಾನಙ್ಗೇಸು ಯದಾ ನಿರನ್ತರಂ ಚಿತ್ತಂ ಪೇಸೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಥಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನವಸೀ ಸಿದ್ಧಾವ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾ ವಸೀ ಭಗವತೋ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಇತೋ ಪರಂ ಸೀಘತರಾ ಆವಜ್ಜನವಸೀ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಭವಙ್ಗವಾರೇ ಗಣನಾ ನತ್ಥಿ। ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಸ್ಸ ನನ್ದೋಪನನ್ದದಮನೇ ವಿಯ ಸೀಘಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೀ ನಾಮ। ಅಚ್ಛರಾಮತ್ತಂ ವಾ ದಸಚ್ಛರಾಮತ್ತಂ ವಾ ಖಣಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಠಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೀ ನಾಮ। ತಥೇವ ತತೋ ಲಹುಂ ವುಟ್ಠಾನಸಮತ್ಥತಾ ವುಟ್ಠಾನವಸೀ ನಾಮ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೀ ಪನ ಆವಜ್ಜನವಸಿಯಾ ಏವ ವುತ್ತಾ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಜವನಾನೇವ ಹಿ ತತ್ಥ ಆವಜ್ಜನಾನನ್ತರಾನೀತಿ। ಇತಿ ಆವಜ್ಜನವಸಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾಯ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೀ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸಿಯಾ ಚ ಸಿದ್ಧಾಯ ವುಟ್ಠಾನವಸೀ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ “ಅಯಂ ಪನ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾ ವಸೀ ಭಗವತೋ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯೇವ ಲಬ್ಭತೀ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಕಾಲೇ ಝಾನಙ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಂ ಅಭಾವತೋ ನಾನಾವಿಧವಣ್ಣಾದಿನಿಮ್ಮಾನಸ್ಸ ನಾನಾಕಸಿಣವಸೇನ ಇಜ್ಝನತೋ ತಂತಂಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಯಥಾರುಚಿ ಲಹುಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಸಿಣೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಆವಜ್ಜನಪವತ್ತನಸಮತ್ಥತಾ ಆವಜ್ಜನವಸೀ, ತದಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂಯೇವ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಸಮತ್ಥತಾಸಮಾಪಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೀ। ಏವಞ್ಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಯುತ್ತಿ ಚ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ವಸೀಪಟಿಪಾಟಿ ಚ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನೇವ ಯುಜ್ಜತಿ। ಝಾನಙ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯಂ ಪನ “ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾಯೇವ ಪಞ್ಚ ಜವನಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸತ್ತಸುಪಿ ಜವನೇಸು ಜವನ್ತೇಸು ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೀಯೇವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ “ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಆವಜ್ಜತೀ”ತಿ ವಚನಂ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ಯಥಾ ಕಸಿಣೇ ಪವತ್ತಂ ಝಾನಂ ಕಾರಣೋಪಚಾರೇನ ಕಸಿಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಥಾ ಝಾನಪಚ್ಚಯಂ ಕಸಿಣಂ “ಸುಖೋ ಬುದ್ಧಾನಮುಪ್ಪಾದೋ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧೯೪) ವಿಯ ಫಲೋಪಚಾರೇನ ಝಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಕಾಲೇ ಠತ್ವಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ನಿದ್ದಾಯ ಪಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪುನ ನಿದ್ದೋಕ್ಕಮನೇ ವಿಯ ಪುನ ಝಾನೋಕ್ಕಮನೇ ಸತಿಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೀಯೇವ ನಾಮ, ಯಥಾಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಪನ ವುಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇ ಸತಿಪಿ ವುಟ್ಠಾನವಸೀ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅಯಂ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಭಾವನತ್ಥಂ ಪನ ಇದಂ ಪಞ್ಹಕಮ್ಮಂ - ಕಾ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ, ಕೇ ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕೇ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕತ್ಥ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕಸ್ಮಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕಥಞ್ಚಸ್ಸಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ, ಕಥಂ ಠಾನಂ, ಕಥಂ ವುಟ್ಠಾನಂ, ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಕಿನ್ನಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಮತಸ್ಸ ಚ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಕೋ ವಿಸೇಸೋ, ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಕಿಂ ಸಙ್ಖತಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಲೋಕಿಯಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ?

ತತ್ಥ **ಕಾ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತೀ**ತಿ? ಯಾ ಅನುಪುಬ್ಬನಿರೋಧವಸೇನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ।

ಕೇ ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕೇ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾ ಚ ಅನಾಗಾಮೀ ಅರಹನ್ತೋ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಪನ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಚ ಖೀಣಾಸವಾ ಚ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ಕತ್ಥ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ। ಕಸ್ಮಾ? ಅನುಪುಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ। ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ಪನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ತತ್ಥ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ।

ಕಸ್ಮಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪವತ್ತಿಭೇದೇ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತ್ವಾ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅಚಿತ್ತಕಾ ಹುತ್ವಾ "ನಿರೋಧಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ವಾ ಸುಖಂ ವಿಹರಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ಕಥಂ ಚಸ್ಸಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಹೋತೀತಿ? ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾ ಕತಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ನಿರೋಧಯತೋ ಏವಮಸ್ಸಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ। ಯೋ ಹಿ ಸಮಥವಸೇನೇವ ಉಸ್ಸಕ್ಕತಿ, ಸೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ ಉಸ್ಸಕ್ಕತಿ, ಸೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯೋ ಪನ ಉಭಯವಸೇನ ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ನಿರೋಧೇತಿ, ಸೋ ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿತ್ಥಾರೋ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮೋ ಕತಭತ್ತಕಿಚ್ಚೋ ಸುಧೋತಹತ್ಥಪಾದೋ ವಿವಿತ್ತೇ ಓಕಾಸೇ ಸುಪಞ್ಞತ್ತೇ ಆಸನೇ ನಿಸೀದತಿ ಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಆಭುಜಿತ್ವಾ ಉಜುಂ ಕಾಯಂ ಪಣಿಧಾಯ ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ। ಸೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪನೇಸಾ ತಿವಿಧಾ ಹೋತಿ - ಸಙ್ಖಾರಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಕವಿಪಸ್ಸನಾ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಿಪಸ್ಸನಾ, ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿವಿಪಸ್ಸನಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಕವಿಪಸ್ಸನಾ ಮನ್ದಾ ವಾ ಹೋತು ತಿಕ್ಖಾ ವಾ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿಯೇವ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಿಪಸ್ಸನಾ ತಿಕ್ಖಾವ ವಟ್ಟತಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಸದಿಸಾ। ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿವಿಪಸ್ಸನಾ ಪನ ನಾತಿಮನ್ದಾ ನಾತಿತಿಕ್ಖಾ ವಟ್ಟತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಸ ನಾತಿಮನ್ದಾಯ ನಾತಿತಿಕ್ಖಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ತತೋ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರೇ ತಥೇವ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ತತೋ ತತಿಯಜ್ಝಾನಂ...ಪೇ॰... ತತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರೇ ತಥೇವ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ಅಥ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ - ನಾನಾಬದ್ಧಅವಿಕೋಪನಂ, ಸಙ್ಘಪಟಿಮಾನನಂ, ಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನಂ, ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ನಾನಾಬದ್ಧಅವಿಕೋಪನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಇಮಿನಾ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಾಬದ್ಧಂ ನ ಹೋತಿ, ನಾನಾಬದ್ಧಂ ಹುತ್ವಾ ಠಿತಂ ಪತ್ತಚೀವರಂ ವಾ ಮಞ್ಚಪೀಠಂ ವಾ ನಿವಾಸಗೇಹಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಪರಿಕ್ಖಾರಜಾತಂ, ತಂ ಯಥಾ ನ ವಿಕುಪ್ಪತಿ, ಅಗ್ಗಿಉದಕವಾತಚೋರಉನ್ದೂರಾದೀನಂ ವಸೇನ ನ ವಿನಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ತತ್ರಿದಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಿಧಾನಂ - "ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ಮಾ ಅಗ್ಗಿನಾ ಝಾಯತು, ಮಾ ಉದಕೇನ ವುಯ್ಹತು, ಮಾ ವಾತೇನ ವಿದ್ಧಂಸತು, ಮಾ ಚೋರೇಹಿ ಹರೀಯತು, ಮಾ ಉನ್ದೂರಾದೀಹಿ ಖಜ್ಜತೂ"ತಿ। ಏವಂ ಅಧಿಟ್ಠಿತೇ ತಂ ಸತ್ತಾಹಂ ತಸ್ಸ ನ ಕೋಚಿ ಪರಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ,

ಅನಧಿಟ್ಠಹತೋ ಪನ ಅಗ್ಗಿಆದೀಹಿ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಇದಂ ನಾನಾಬದ್ಧಅವಿಕೋಪನಂ ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಏಕಾಬದ್ಧಂ ಹೋತಿ ನಿವಾಸನಪಾರುಪನಂ ವಾ ನಿಸಿನ್ನಾಸನಂ ವಾ, ತತ್ಥ ವಿಸುಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಸಮಾಪತ್ತಿಯೇವ ನಂ ರಕ್ಖತಿ।

ಸಙ್ಘಪಟಿಮಾನನನ್ತಿ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಪಟಿಮಾನನಂ ಉದಿಕ್ಖನಂ। ಯಾವ ಏಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಆಗಚ್ಛತಿ, ತಾವ ಸಙ್ಘಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ನ ಪಟಿಮಾನನಂ ಏತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ, ಪಟಿಮಾನನಾವಜ್ಜನಂ ಪನ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ - "ಸಚೇ ಮಯಿ ಸತ್ತಾಹಂ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೇ ಸಙ್ಘೋ ಅಪಲೋಕನಕಮ್ಮಾದೀಸು ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಯಾವ ಮಂ ಕೋಚಿ ಭಿಕ್ಖು ಆಗನ್ತ್ವಾ ನ ಪಕ್ಕೋಸತಿ, ತಾವದೇವ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। ಏವಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವುಟ್ಠಾತಿಯೇವ। ಯೋ ಪನ ಏವಂ ನ ಕರೋತಿ, ಸಙ್ಘೋ ಚ ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ ತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ "ಅಸುಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಕುಹಿ"ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಞ್ಚಿ ಭಿಕ್ಖುಂ ಪೇಸೇತಿ "ಗಚ್ಛ ತಂ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ವಚನೇನ ಪಕ್ಕೋಸಾ"ತಿ। ಅಥಸ್ಸ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಸವನೂಪಚಾರೇ ಠತ್ವಾ "ಸಙ್ಘೋ ತಂ ಆವುಸೋ ಪಟಿಮಾನೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ತೇಯೇವ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ಏವಂಗರುಕಾ ಹಿ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಆಣಾ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಥಾ ಸಯಮೇವ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಏವಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ।

ಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನಾವಜ್ಜನಮೇವ ಇಮಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ। ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ ಏವಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ - "ಸಚೇ ಮಯಿ ಸತ್ತಾಹಂ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೇ ಸತ್ಥಾ ಓತಿಣ್ಣೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ವಾ ಪಞ್ಞಪೇತಿ, ತಥಾರೂಪಾಯ ವಾ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ಯಾವ ಮಂ ಕೋಚಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ನ ಪಕ್ಕೋಸತಿ, ತಾವದೇವ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। ಏವಂ ಕತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವುಟ್ಠಾತಿಯೇವ। ಯೋ ಪನ ಏವಂ ನ ಕರೋತಿ, ಸತ್ಥಾ ಚ ಸಙ್ಘೇ ಸನ್ನಿಪತಿತೇ ತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ "ಅಸುಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಕುಹಿ"ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಞ್ಚಿ ಭಿಕ್ಖುಂ ಪೇಸೇತಿ "ಗಚ್ಛ ತಂ ಮಮ ವಚನೇನ ಪಕ್ಕೋಸಾ"ತಿ। ಅಥಸ್ಸ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಸವನೂಪಚಾರೇ ಠತ್ವಾ ಸತ್ಥಾ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಆಮನ್ತೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ತೇಯೇವ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ಏವಂಗರುಕಞ್ಹಿ ಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನಂ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಥಾ ಸಯಮೇವ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಏವಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ।

ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ ಜೀವಿತದ್ಧಾನಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ಇಮಿನಾ ಹಿ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಕುಸಲೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। "ಅತ್ತನೋ ಆಯುಸಙ್ಖಾರಾ ಸತ್ತಾಹಂ ಪವತ್ತಿಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ಪವತ್ತಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾವ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ಹಿ ಸತ್ತಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ನಿರುಜ್ಝನಕೇ ಆಯುಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಾವಜ್ಜಿತ್ವಾವ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಮರಣಂ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅನ್ತೋನಿರೋಧೇ ಮರಣಸ್ಸ ನತ್ಥಿತಾಯ ಅನ್ತರಾವ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏತಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾವ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಅವಸೇಸಞ್ಹಿ ಅನಾವಜ್ಜಿತುಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತಿ, ಇದಂ ಪನ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಮೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಏವಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಇಮಂ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಕತ್ವಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಅಥೇಕಂ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ ಚಿತ್ತವಾರೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಚಿತ್ತಕೋ ಹೋತಿ, ನಿರೋಧಂ ಫುಸತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನಸ್ಸ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ? ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಯೋಗತ್ತಾ। ಇದಞ್ಹಿ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ದ್ವೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೇ ಯುಗನದ್ಧೇ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಆರೋಹನಂ ಅನುಪುಬ್ಬನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಯೋಗೋ, ನ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಯೋಗತ್ತಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪರಿ ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ।

ಕಥಂ ಠಾನನ್ತಿ? ಏವಂ ಸಮಾಪನ್ನಾಯ ಪನಸ್ಸಾ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಚೇವ ಅನ್ತರಾ ಆಯುಕ್ಖಯಸಙ್ಘಪಟಿಮಾನನಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನಾಭಾವೇನ ಚ ಠಾನಂ ಹೋತಿ।

ಕಥಂ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ? ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅರಹತೋ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ ಏವಂ ದ್ವೇಧಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ।

ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಕಿನ್ನಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ? ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – "ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ವಿವೇಕನಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ ವಿವೇಕಪೋಣಂ ವಿವೇಕಪಬ್ಭಾರ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೪)।

ಮತಸ್ಸ ಚ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಯಥಾಹ – "ಯೋ ಚಾಯಂ, ಆವುಸೋ, ಮತೋ ಕಾಲಙ್ಕತೋ, ತಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರಾ, ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ, ಆಯು ಪರಿಕ್ಖೀಣೋ, ಉಸ್ಮಾ ವೂಪಸನ್ತಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪರಿಭಿನ್ನಾನಿ। ಯ್ವಾಯಂ ಭಿಕ್ಖು ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ, ತಸ್ಸಪಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರಾ, ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ, ಆಯು ಅಪರಿಕ್ಖೀಣೋ, ಉಸ್ಮಾ ಅವೂಪಸನ್ತಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಅಪರಿಭಿನ್ನಾನೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೭)।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಕಿಂ ಸಙ್ಖತಾತಿಆದಿಪುಚ್ಛಾಯಂ ಪನ "ಸಙ್ಖತಾ"ತಿಪಿ "ಅಸಙ್ಖತಾ"ತಿಪಿ "ಲೋಕಿಯಾ"ತಿಪಿ "ಲೋಕುತ್ತರಾ"ತಿಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಭಾವತೋ ನತ್ಥಿತಾಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಮಾಪನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ನೋ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ।

> "ಇತಿ ಸನ್ತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ, ಅಯಂ ಅರಿಯನಿಸೇವಿತಾ।
> ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ನಿಬ್ಬಾನಮಿತಿ ಸಙ್ಖಮುಪಾಗತಾ"ತಿ॥

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩೫. ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೬. ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋತಿ** ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇಹಿ ಸಮ್ಪಜಾನೋ। **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪವತ್ತಞ್ಚ ಅನುಸಯಪ್ಪವತ್ತಞ್ಚ। **ಪರಿಯಾದಿಯತೀತಿ** ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ, ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ತದಙ್ಗವಸೇನ, ಮಗ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಖೇಪೇತಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಕರೋತಿ। ಪೇಯ್ಯಾಲಮುಖೇನ ಹಿ ದುತಿಯಾದಿಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಾ ಸಂಖಿತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಏತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇ ಞಾಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ತದಙ್ಗಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪರಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿಪಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಏತೇಹಿ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ವುತ್ತಂ। **ಅಥ ವಾ ಪನಾತಿ**ಆದೀಹಿ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾತಿ** ದುವಿಧಾ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ। ತತ್ಥ ಉಪಾದೀಯತೇ "ಅಹಂ ಮಮಾ"ತಿ ಭುಸಂ ಗಣ್ಹೀಯತೀತಿ ಉಪಾದಿ, ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಉಪಾದಿಯೇವ ಸೇಸೋ ಅವಸಿಟ್ಠೋತಿ ಉಪಾದಿಸೇಸೋ, ಸಹ ಉಪಾದಿಸೇಸೇನ ವತ್ತತೀತಿ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ। ನತ್ಥೇತ್ಥ ಉಪಾದಿಸೇಸೋತಿ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ। ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾ। ಅಯಂ ಪನ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ। ತಾಯ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ। **ಚಕ್ಖುಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಪವತ್ತಿ ಚಕ್ಖುಸಮುದಾಚಾರೋ। **ಪರಿಯಾದಿಯತೀತಿ** ಖೇಪೀಯತಿ ಮದ್ದೀಯತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು।

ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩೬. ಸಮಸೀಸಟ್ಠಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೭. ಸಮಸೀಸಟ್ಠಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿಆದೀಹಿ ದಸಹಿ ರಾಸೀಹಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಆಯತನಧಾತುರಾಸಿವಜ್ಜೇಹಿ ಸೇಸೇಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ರಾಸೀಹಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಸಮುಚ್ಛೇದೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಮ್ಭವತೋ ಇಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಹೇತುಸಮುಚ್ಛೇದೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಾ ಏವ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। **ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತೀ**ತಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಹಾನವಸೇನ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಅನುಸಯಞ್ಚ ನಿರೋಧೇನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ। ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛೇದೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ನಿರೋಧೇತೀ**ತಿ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇನ ನಿರೋಧೇತಿ। ಇಮಿನಾ ಸಮುಚ್ಛೇದತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ನ ಉಪಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಏವಂ ನಿರೋಧೇ ಕತೇ ಸೋ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಪುನ ನ ಉಪತಿಟ್ಠತಿ, ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ನಿರೋಧತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಏವಂ ಅನುಪಟ್ಠಹನಧಮ್ಮವಸೇನ ಅನುಪಟ್ಠಾನಭಾವೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ಸಮ**ನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ಸಮಿತತ್ತಾ ಸಮಂ। ತಾನಿ ಪನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿ ಸತ್ತ, ರೂಪಾರೂಪಜ್ಝಾನಾನಿ ಅಟ್ಠ, ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾ ಅಟ್ಠಾರಸ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಸತ್ತತಿಂಸ ಹೋನ್ತಿ।

ತೇರಸ ಸೀಸಾನಿ ಸೀಸಭೂತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಗಹವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಇಧ ಪನ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಅಟ್ಠೇವ ಸೀಸಾನಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಅರಹತೋ ತಣ್ಹಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಸೀಸಾನಿ ಸನ್ತಿ। **ಪಲಿಬೋಧಸೀಸ**ನ್ತಿ ಪಲಿಬುನ್ಧನಂ ಪಲಿಬೋಧೋ, ನಿಬ್ಬಾನಮಗ್ಗಾವರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೀಸ**ನ್ತಿ ಪಧಾನಂ, ಅಧಿಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಲಿಬೋಧೋಯೇವ ಸೀಸಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದಿಸಬ್ಬಪಲಿಬೋಧೇಸು ವಾ ಸೀಸನ್ತಿ ಪಲಿಬೋಧಸೀಸಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ **ವಿನಿಬನ್ಧ**ನ್ತಿ ಉನ್ನತಿವಸೇನ ಸಂಸಾರೇ ಬನ್ಧನಂ। **ಪರಾಮಾಸೋ**ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ। **ವಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾ। **ಕಿಲೇಸೋ**ತಿ ಕಿಲಿಸ್ಸನಂ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ। **ಪಗ್ಗಹೋ**ತಿ ಉಸ್ಸಾಹನಂ। **ಉಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಅಪಿಲಾಪನಂ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾ। **ದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಯಥಾಸಭಾವಪಟಿವೇಧೋ। **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪವತ್ತಂ। **ಗೋಚರೋ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ। ಇಮೇಸು ದ್ವಾದಸಸುಪಿ ವಾರೇಸು ಪಧಾನಟ್ಠೋ ಸೀಸಟ್ಠೋ। **ವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತೀಸು ಪಞ್ಚಸು ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಸಙ್ಖಾರಸೀಸ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸೀಸಂ, ಕೋಟಿ ಅವಸಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಸಙ್ಖಾರಾಭಾವಮತ್ತವಸೇನ ವಾ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕಂ ಸಮಞ್ಚ ಸದ್ಧಾದಿಕಂ ಸೀಸಞ್ಚ, ಸಮಸೀಸಂ ವಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಮಸೀಸೀತಿ। ಅಥ ವಾ ತೇರಸನ್ನಂ ಸೀಸಾನಂ ತಣ್ಹಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಸೀಸಾನಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ, ಪವತ್ತಸೀಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಗೋಚರಸೀಸಞ್ಚ ಸಙ್ಖಾರಸೀಸಞ್ಚ ನಿರೋಧಸಚ್ಚನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ರೋಗೇ ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಇರಿಯಾಪಥೇ ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸಭಾಗಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇ ವಾ ಅಭಿಸಮಯೋ ಚ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಯಸ್ಸ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಸಮಾನಞ್ಚ ಇಮೇಸಞ್ಚ ಸೀಸಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಸಮಸೀಸೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸಮಸೀಸಟ್ಠಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩೭. ಸಲ್ಲೇಖಟ್ಠಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೮. ಸಲ್ಲೇಖಟ್ಠಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ರಾಗೋ ಪುಥೂ**ತಿ ರಾಗೋ ವಿಸುಂ, ಲೋಕುತ್ತರೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। **ರಾಗೋ**ತಿ ರಜ್ಜನಟ್ಠೇನ। **ದೋಸೋ**ತಿ ದುಸ್ಸನಟ್ಠೇನ। **ಮೋಹೋ**ತಿ ಮುಯ್ಹನಟ್ಠೇನ। ರಜ್ಜನಲಕ್ಖಣೋ ರಾಗೋ, ದುಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೋ ದೋಸೋ, ಮುಯ್ಹನಲಕ್ಖಣೋ ಮೋಹೋತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಸೀಸಕಿಲೇಸೇ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಕೋಧೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಕುಜ್ಝನಲಕ್ಖಣೋ **ಕೋಧೋ**ತಿ ಇಧ ಸತ್ತವತ್ಥುಕೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಉಪನನ್ಧನಲಕ್ಖಣೋ **ಉಪನಾಹೋ,** ದಳ್ಹಭಾವಪ್ಪತ್ತೋ ಕೋಧೋಯೇವ। ಪರಗುಣಮಕ್ಖನಲಕ್ಖಣೋ **ಮಕ್ಖೋ,** ಪರಗುಣಪುಞ್ಛನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯುಗಗ್ಗಾಹಲಕ್ಖಣೋ **ಪಳಾಸೋ,** ಯುಗಗ್ಗಾಹವಸೇನ ಪರಗುಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರಸಮ್ಪತ್ತಿಖೀಯನಲಕ್ಖಣಾ **ಇಸ್ಸಾ,**

ಉಸೂಯನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಗೂಹನಲಕ್ಖಣಂ **ಮಚ್ಛರಿಯಂ,** "ಮಯ್ಹಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಮಾ ಪರಸ್ಸ ಹೋತೂ"ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತನಾ ಕತಪಾಪಪಟಿಚ್ಛಾದನಲಕ್ಖಣಾ **ಮಾಯಾ,** ಪಟಿಚ್ಛಾದನಟ್ಠೇನ ಮಾಯಾ ವಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತನೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಗುಣಪ್ಪಕಾಸನಲಕ್ಖಣಂ **ಸಾಠೇಯ್ಯಂ,** ಸಠಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉದ್ಧುಮಾತಭಾವಲಕ್ಖಣೋ **ಥಮ್ಭೋ,** ಥದ್ಧಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕರಣುತ್ತರಿಯಲಕ್ಖಣೋ **ಸಾರಮ್ಭೋ।** ಉನ್ನತಿಲಕ್ಖಣೋ **ಮಾನೋ।** ಅಬ್ಭುನ್ನತಿಲಕ್ಖಣೋ **ಅತಿಮಾನೋ।** ಮತ್ತಭಾವಲಕ್ಖಣೋ **ಮದೋ।** ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ಚಿತ್ತವೋಸಗ್ಗಲಕ್ಖಣೋ **ಪಮಾದೋ।**

ಏವಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಪುಥೂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಕಿಲೇಸೇ ಚ ಅವುತ್ತೇ ಚ ಅಞ್ಞೇ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸಮ್ಪರಾಯೇಸು ಸತ್ತೇ ಕಿಲೇಸೇನ್ತಿ ಉಪತಾಪೇನ್ತಿ ವಿಬಾಧೇನ್ತೀತಿ ಕಿಲೇಸಾ। ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಸಙ್ಗಹಿತಾ ಚ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಚ। ದುಟ್ಠು ಚರಿತಾ, ದುಟ್ಠಾ ವಾ ಚರಿತಾತಿ **ದುಚ್ಚರಿತಾ।** ತೇ ಪನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ತಿಪ್ಪಕಾರಾ। ವಿಪಾಕಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ।** ತೇಪಿ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ ತಿಪ್ಪಕಾರಾ। ವಿಪಾಕವಸೇನ ಭವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿಭವಗಾಮಿನೋ , ಭವಗಾಮಿನೋ ಕಮ್ಮಾ **ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಾ।** ಇಮಿನಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಭಾವೇಪಿ ಸತಿ ಅವೇದನೀಯಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। "ದುಚ್ಚರಿತಾ"ತಿ ಚ "ಕಮ್ಮಾ"ತಿ ಚ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। **ನಾನತ್ತೇಕತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಉದ್ದೇಸೇ ಏಕತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಏಕತ್ತಮ್ಪಿ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೇನ "ನಾನತ್ತೇಕತ್ತ"ನ್ತಿ ಉದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ನಾನತ್ತಸಲ್ಲೇಖಕೇ ಏಕತ್ತೇ ದಸ್ಸಿತೇ ಸಲ್ಲೇಖಞಾಣಂ ಸುಖೇನ ದಸ್ಸೀಯತೀತಿ। **ನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಅನವಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಸಪರಿಪ್ಫನ್ದತ್ತಾ ಚ ನಾನಾಸಭಾವೋ। **ಏಕತ್ತ**ನ್ತಿ ಅವಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಅಪರಿಪ್ಫನ್ದತ್ತಾ ಚ ಏಕಸಭಾವೋ।

ಚರಣತೇಜೋತಿ ಚರನ್ತಿ ತೇನ ಅಗತಂ ದಿಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಚರಣಂ। ಕಿಂ ತಂ? ಸೀಲಂ। ತದೇವ ಪಟಿಪಕ್ಖತಾಪನಟ್ಠೇನ ತೇಜೋ। **ಗುಣತೇಜೋ**ತಿ ಸೀಲೇನ ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠೋ ಸಮಾಧಿತೇಜೋ। **ಪಞ್ಞಾತೇಜೋ**ತಿ ಸಮಾಧಿನಾ ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠೋ ವಿಪಸ್ಸನಾತೇಜೋ। **ಪುಞ್ಞತೇಜೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಕುಸಲತೇಜೋ। **ಧಮ್ಮತೇಜೋ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ತೇಜಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭೂತೋ ಬುದ್ಧವಚನತೇಜೋ। **ಚರಣತೇಜೇನ ತೇಜಿತತ್ತಾ**ತಿ ಸೀಲತೇಜೇನ ತಿಖಿಣೀಕತತ್ತಾ। **ದುಸ್ಸೀಲ್ಯತೇಜ**ನ್ತಿ ದುಸ್ಸೀಲಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ತೇಜಂ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಸನ್ತಾನಂ ತಾಪನತೋ ತೇಜೋ ನಾಮ। **ಪರಿಯಾದಿಯತೀ**ತಿ ಖೇಪೇತಿ। **ಅಗುಣತೇಜ**ನ್ತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ವಿಕ್ಖೇಪತೇಜಂ। **ದುಪ್ಪಞ್ಞತೇಜ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಮೋಹತೇಜಂ। **ಅಪುಞ್ಞತೇಜ**ನ್ತಿ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇನ ಕಿಲೇಸಸಹಾಯಂ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮತೇಜಂ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚೇತಂ ಅಪುಞ್ಞಮೇವ ಖೇಪೇತಿ, "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಮ್ಮಂ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಾಯ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೧೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮) ವಚನತೋ ಕುಸಲಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಖೇಪೇತಿಯೇವ। ಪುಞ್ಞತೇಜಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಅಪುಞ್ಞತೇಜಮೇವ ವುತ್ತಂ। **ಅಧಮ್ಮತೇಜ**ನ್ತಿ ನಾನಾತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಸಮಯವಚನತೇಜಂ। ಇಮಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತೇ ದುತಿಯೇ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ರಾಗಾದಯೋ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪುಥು ದುಸ್ಸೀಲ್ಯತೇಜಾ ಹೋನ್ತಿ। "ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ, ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಞ್ಚ ಅಪುಞ್ಞತೇಜಾ ಹೋನ್ತಿ, ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿ ಪುಞ್ಞತೇಜೇನೇವ ಖೇಪನೀಯತೋ ಅಪುಞ್ಞತೇಜಪಕ್ಖಿಕಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ಪಞ್ಚದಸ ನಾನತ್ತಾ ಅಗುಣತೇಜಾ ಹೋನ್ತಿ, ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಯೋ ಅಟ್ಠಾರಸ ನಾನತ್ತಾ ದುಪ್ಪಞ್ಞತೇಜಾ ಹೋನ್ತಿ, ಚತುಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಚತ್ತಾರೋ ನಾನತ್ತಾ ಅಪುಞ್ಞತೇಜಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಜ್ಝನಾನತ್ತೇನ ಅಧಮ್ಮತೇಜೋ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ನಿದ್ದೇಸೇ ಸಲ್ಲೇಖಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅಸಲ್ಲೇಖೇನ ಸಲ್ಲೇಖಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೇನ ಅಸಲ್ಲೇಖಪುಬ್ಬಕೋ ಸಲ್ಲೇಖೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಯೋ ಸತ್ತತಿಂಸ ಏಕತ್ತಧಮ್ಮಾವ ಪಚ್ಚನೀಕಾನಂ ಸಲ್ಲಿಖನತೋ "ಸಲ್ಲೇಖೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಿಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕೇ ಸತ್ತತಿಂಸಪಭೇದೇ ಸಲ್ಲೇಖೇ ಞಾಣಂ **ಸಲ್ಲೇಖಟ್ಠೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ।

ಸಲ್ಲೇಖಟ್ಠಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ.

೩೮. ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೯. ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ. ಅನಮತಗ್ಗೇ ಹಿ ಸಂಸಾರೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಅಕುಸಲಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕುಸಲಾ ಪನ ಅತ್ಥಿ. **ಪಾಪಕಾನ**ನ್ತಿ ಲಾಮಕಾನಂ. **ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ. **ಅನುಪ್ಪಾದಾಯಾ**ತಿ ನ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ. **ಉಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ. **ಪಹಾನಾಯಾ**ತಿ ಪಜಹನತ್ಥಾಯ. **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಪುಬ್ಬಾನಂ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ. **ಉಪ್ಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ. **ಉಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ. **ಠಿತಿಯಾ**ತಿ ಠಿತತ್ಥಾಯ. **ಅಸಮ್ಮೋಸಾಯಾ**ತಿ ಅವಿನಾಸತ್ಥಾಯ. **ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯಾ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಭಾವಾಯ. **ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ**ತಿ ವಿಪುಲಭಾವಾಯ. **ಭಾವನಾಯಾ**ತಿ ವಡ್ಢಿಯಾ. **ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ**ತಿ ಪರಿಪೂರಣತ್ಥಾಯ.

ಇದಾನಿ ಅಕುಸಲೇಸು ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ, ಕುಸಲೇಸು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ. ತತ್ಥ **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ**ತಿ ಸಮಾಧಿಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಕಾಮರಾಗೋ. **ನೇಕ್ಖಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ವಾ, ಸಬ್ಬೇ ಏವ ವಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ.

ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ. ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣಭಙ್ಗಕ್ಖಣವಸೇನ ''ಠಿತಿಯಾ''ತಿಆದಿಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ. ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಮ್ಪಿ ''ಯಾ ಚಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ, ಅಯಮೇವ ಠಿತಿ ನಾಮಾ''ತಿ (ವಿಭಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೦೬) ವುತ್ತಂ. ಕೇಚಿ ಪನ ''ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ''ತಿ ವದನ್ತಿ.

ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ.

೩೯. ಅತ್ಥಸನ್ದಸ್ಸನಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೦. ಅತ್ಥಸನ್ದಸ್ಸನಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ. **ಪಕಾಸೇತೀ**ತಿ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತಿ, ಸೋತೂನಂ ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ದಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ. **ನಾನಾಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ. ಕಸ್ಮಾ ಪಕಾಸನಾನಿದ್ದೇಸೇ ಲೋಕಿಯಾ ಏವ ವುತ್ತಾತಿ ಚೇ? ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪಕಾಸನಾಯ ಆರದ್ಧತ್ತಾ. ಲೋಕುತ್ತರಾನಞ್ಚ ಅಸಮ್ಮಸನೂಪಗತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ನ ವುತ್ತಾ. ನಾನಾಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇನ ಪನ ಅತ್ಥಸನ್ದಸ್ಸನನಿದ್ದೇಸೇನ ಚ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಯಥಾ ತೇ ಪಕಾಸೇತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ಪಕಾಸನಾ ಪಕಾಸನಾಯೇವ. **ಪಜಹನ್ತೋ**ತಿ ಸೋತಾರಂ ಪಜಹಾಪೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ. **ಸನ್ದಸ್ಸೇತೀ**ತಿ ಸೋತೂನಂ ಸಮ್ಮಾ ದಸ್ಸೇತಿ. ಕೇಚಿ ಪನ ''ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮತ್ಥಂ ಸನ್ದಸ್ಸೇತೀ''ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಠನ್ತಿ. ತೇಸಂ ಉಜುಕಮೇವ ಸೋತೂನಂ ದೋಸಪ್ಪಹಾನೇ ಗುಣಪಟಿಲಾಭೇ ಚ ಕತೇ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಂ ದೇಸನಾಞಾಣಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಯಂ ನಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ.

ಅತ್ಥಸನ್ದಸ್ಸನಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ.

೪೦. ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೧. ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಸಙ್ಗಹಿತಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ ಏಕೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। **ತಥಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಭೂತಟ್ಠೇನ, ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವವಸೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನತ್ತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಕಾರಕವೇದಕಸಙ್ಖಾತೇನ ಅತ್ತನಾ ರಹಿತಟ್ಠೇನ। **ಸಚ್ಚಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅವಿಸಂವಾದಕಟ್ಠೇನ, ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಞ್ಞಥತ್ತಾಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಭಾವತೋ ಞಾಣೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ। ಇಧ ಲೋಕುತ್ತರಞಾಣೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಪಟಿವೇಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಭಿಜಾನನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಲೋಕಿಕೇನ ಞಾಣೇನ ಆರಮ್ಮಣತೋ, ಲೋಕುತ್ತರೇನ ಞಾಣೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವತೋ ಅಭಿಜಾನಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ। "ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೬) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಪರಿಜಾನನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರೇಹಿ ಞಾಣೇಹಿ ಸಭಾವತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ನಿಯ್ಯಾನಾದಿತೋ ಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ। "ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಧಮ್ಮಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಭಾವಧಾರಣಾದಿನಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠೇನ। **ಧಾತುಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ನಿಜ್ಜೀವತಾದಿನಾ ಧಾತುಟ್ಠೇನ। **ಞಾತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರೇಹಿ ಞಾಣೇಹಿ ಞಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ। ಯಥಾ ದಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾದಿನಾ ಅತ್ಥೇನ "ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಞಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಟ್ಠೋ ಞಾತಟ್ಠೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ। **ಫುಸನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಫುಸಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ। **ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಲೋಕಿಕೇನ ಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಮಾಗನ್ತಬ್ಬಟ್ಠೇನ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ "ತಥಟ್ಠೇ ಪಞ್ಞಾ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣಂ, ಅಭಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾ ಞಾತಟ್ಠೇ ಞಾಣಂ, ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞಾ ಫಸ್ಸನಟ್ಠೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏಕೇಕಮೇವ ಞಾಣಂ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ -

> "ಸಮವಾಯೇ ಖಣೇ ಕಾಲೇ, ಸಮೂಹೇ ಹೇತುದಿಟ್ಠಿಸು।
> ಪಟಿಲಾಭೇ ಪಹಾನೇ ಚ, ಪಟಿವೇಧೇ ಚ ದಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ॥ -

ಗಾಥಾವಣ್ಣನಾಯಂ ಅಭಿಸಮಯಸದ್ದಸ್ಸ ಪಟಿವೇಧತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಇಧ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ತೇಸಂ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮೇವ ಹಿ ಸೋ ಲೋಕಿಯಞಾಣವಸೇನ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ವುತ್ತೋತಿ।

ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ನಾನತ್ತನ್ತಿ ವಿಕ್ಖೇಪಸಬ್ಭಾವತೋ ನಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಚ ನಾನಾಸಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಏಕತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಬ್ಭಾವತೋ ನಾನಾರಮ್ಮಣವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವತೋ ಚ ಏಕಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಕುಸಲಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಧ ಪೇಯ್ಯಾಲೇನ ಸಂಖಿತ್ತಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾದಾದೀನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾದೀನಂ ಪನ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಉಪರಿಮತೋ ಉಪರಿಮತೋ ಓಳಾರಿಕಟ್ಠೇನ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಏಕಸಙ್ಗಹಿತನಾನತ್ತೇಕತ್ತಾನಂ ಪಟಿವೇಧೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪಟಿವೇಧೋ"ತಿ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಂ ದಸ್ಸೇಸಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾ ಪಟಿವೇಧಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಕಾಲಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪರಿಞ್ಞಾ, ಪಹಾನಂ, ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ, ಭಾವನಾತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ನಾವಾ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕರೋತಿ, ಓರಿಮಂ ತೀರಂ ಪಜಹತಿ, ಸೋತಂ ಛಿನ್ದತಿ, ಭಣ್ಡಂ ವಹತಿ, ಪಾರಿಮಂ ತೀರಂ ಅಪ್ಪೇತಿ, ಏವಮೇವ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ನಿರೋಧಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಾಪುಣಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ। ಯಥಾ ಓರಿಮಂ ತೀರಂ ಪಜಹತಿ, ಏವಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ। ಯಥಾ ಸೋತಂ ಛಿನ್ದತಿ, ಏವಂ ಸಮುದಯಂ ಪಜಹತಿ। ಯಥಾ ಭಣ್ಡಂ ವಹತಿ, ಏವಂ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತಾಯ

ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ। ಯಥಾ ಪಾರಿಮಂ ತೀರಂ ಅಪ್ಪೇತಿ, ಏವಂ ಪಾರಿಮತೀರಭೂತಂ ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ ಏವಂ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಸ್ಸನಂ ವಿಸುಜ್ಝತೀತಿ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸತಮಪ್ಪಹಾನೇನ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಭಾವಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। **ದಸ್ಸನಂ ವಿಸುದ್ಧ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಭಾವಂ ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಸಙ್ಗಹಿತಾಯ ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಪಟಿವೇಧಪಞ್ಞಾಯ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣೇಹಿ ಸಿದ್ಧಿತೋ ಅನ್ತೇ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ।

ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪೦-೪೧. ಖನ್ತಿಞಾಣಪರಿಯೋಗಾಹಣಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೧-೯೩. ಖನ್ತಿಞಾಣಪರಿಯೋಗಾಹಣಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇಸು **ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಿದಿತ**ನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಞಾತಂ। **ರೂಪಂ ದುಕ್ಖತೋ ವಿದಿತ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಞಾತಂ। **ರೂಪಂ ಅನತ್ತತೋ ವಿದಿತ**ನ್ತಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅನತ್ತಾತಿ ಞಾತಂ। **ಯಂ ಯಂ ವಿದಿತಂ, ತಂ ತಂ ಖಮತೀತಿ** ಯಂ ಯಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಿದಿತಂ, ತಂ ತಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಖಮತಿ ರುಚ್ಚತಿ। ''ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಿದಿತಂ, ಯಂ ಯಂ ವಿದಿತಂ, ತಂ ತಂ ಖಮತೀ''ತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಲಿಖಿತಂ। ''ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಿದಿತಾ''ತಿಆದಿನಾ ಲಿಙ್ಗವಚನಾನಿ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಫುಸತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಫುಸನೇನ ಫುಸತಿ ಫರತಿ। **ಪರಿಯೋಗಹತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಪವಿಸತಿ। ಪರಿಯೋಗಾಹತೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

ಖನ್ತಿಞಾಣಪರಿಯೋಗಾಹಣಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪೩. ಪದೇಸವಿಹಾರಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೪. ಪದೇಸವಿಹಾರಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ಯೇನಾಕಾರೇನ ಮಾತಿಕಾಯ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ ಪದೇಸೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವೇದಯಿತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾತಿ** ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತವೇದನಾಪಿ ವಟ್ಟತಿ ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲವೇದನಾಪಿ ವಿಪಾಕವೇದನಾಪಿ। ತತ್ಥ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಕುಸಲಾವ ಹೋತಿ, ದಿಟ್ಠಿಂ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಕುಸಲಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಅಕುಸಲಾಪಿ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಪಕ್ಖದಿವಸೇಸು ಯಾಗುಭತ್ತಾದೀನಿ ದೇನ್ತಿ, ಅನ್ಧಕುಟ್ಠಿಆದೀನಂ ವತ್ತಂ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತಿ, ಚತುಮಹಾಪಥೇ ಸಾಲಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಪೋಕ್ಖರಣಿಂ ಖಣಾಪೇನ್ತಿ, ಪುಪ್ಫಾರಾಮಂ ಫಲಾರಾಮಂ ರೋಪೇನ್ತಿ, ನದೀವಿದುಗ್ಗೇಸು ಸೇತುಂ ಅತ್ಥರನ್ತಿ, ವಿಸಮಂ ಸಮಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಇತಿ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪನ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕೇ ಅಕ್ಕೋಸನ್ತಿ ಪರಿಭಾಸನ್ತಿ ವಧಬನ್ಧಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಿ, ಪಾಣಂ ವಧಿತ್ವಾ ದೇವತಾನಂ ಉಪಹರನ್ತಿ। ಇತಿ ನೇಸಂ ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ವಿಪಾಕವೇದನಾ ಪನ ಭವನ್ತರಗತಾನಂ ಹೋತಿ। ಸಾ ಪನ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಸಹಜಾತಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ವೇದನಾಯ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಆಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಲೋಭಸಹಗತವೇದನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲವೇದನಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ

ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತವೇದನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲವೇದನಾನಂ ಭವನ್ತರೇ ವಿಪಾಕವೇದನಾನಞ್ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವೂಪಸಮೋ ನಾಮ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾ ವೇದಯಿತಂ ವುತ್ತಂ, ತದೇವ "ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವೂಪಸಮೋ ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವೇದಯಿತನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತವೇದನಾಪಿ ವಟ್ಟತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲವೇದನಾಪಿ ವಿಪಾಕವೇದನಾಪಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಕುಸಲಾವ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಬುದ್ಧಪೂಜಾ ದೀಪಮಾಲಾರೋಪನಂ ಮಹಾಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ದಿಸಾಭಾಗೇ ಚೇತಿಯಪತಿಟ್ಠಾಪನನ್ತಿ ಏವಮಾದೀನಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ। ಇತಿ ನೇಸಂ ಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಮೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೇ ಅಕ್ಕೋಸನ್ತಿ ಪರಿಭಾಸನ್ತಿ, ಅತ್ತಾನಂ ಉಕ್ಕಂಸನ್ತಿ, ಪರಂ ವಮ್ಭೇನ್ತಿ। ಇತಿ ನೇಸಂ ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ವಿಪಾಕವೇದನಾ ಪನ ಭವನ್ತರಗತಾನಂಯೇವ ಹೋತಿ। ಸಾ ಪನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಹಜಾತಾಯ ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾಯ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಯ ವೇದನಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವುತ್ತಪಚ್ಚಯೇಹೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಲೋಕಿಕಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ನಿಕನ್ತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಚ ವೇದನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗಫಲಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ವೇದನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವೇದಯಿತನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವೂಪಸಮೋ ನಾಮ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾ ವೇದಯಿತಂ ವುತ್ತಂ, ತದೇವ "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಪಚ್ಚಯಾ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಹಿ "ವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾವ ತಂ ತಂ ವೇದಯಿತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಾದೀಸು ಪನ **ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಂ** ನಾಮ ಪಾಪಕಿರಿಯಾಸು ಉಪಾಯಚಿನ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಂ ಮಿಚ್ಛಾಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ। **ಸಮ್ಮಾಞಾಣಂ** ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಲೋಕುತ್ತರಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ ಞಾಣಂ। **ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ** ನಾಮ ಪಾಪಾಧಿಮುತ್ತಿತಾ। ಅಥ ವಾ ಅಯಾಥಾವವಿಮುತ್ತಿ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕವಿಮುತ್ತಿ ಅವಿಮುತ್ತಸ್ಸೇವ ಸತೋ ವಿಮುತ್ತಿಸಞ್ಞೀತಿ। **ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿ** ನಾಮ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಮುತ್ತಿತಾ ಫಲವಿಮುತ್ತಿ ಚ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾಯೇವ।

ಛನ್ದಪಚ್ಚಯಾಪೀತಿಆದೀಸು ಪನ ಛನ್ದೋ ನಾಮ ಲೋಭೋ, ಛನ್ದಪಚ್ಚಯಾ ಅಟ್ಠಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತವೇದನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಛನ್ದವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾ** ಪಠಮಜ್ಝಾನವೇದನಾವ। **ವಿತಕ್ಕಪಚ್ಚಯಾ** ಪಠಮಜ್ಝಾನವೇದನಾ। **ವಿತಕ್ಕವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾ** ದುತಿಯಜ್ಝಾನವೇದನಾ। **ಸಞ್ಞಾಪಚ್ಚಯಾ** ಠಪೇತ್ವಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸೇಸಾ ಛ ಸಮಾಪತ್ತಿವೇದನಾ। **ಸಞ್ಞಾವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾ** ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನವೇದನಾ।

ಛನ್ದೋ ಚ ಅವೂಪಸನ್ತೋ ಹೋತೀತಿಆದೀಸು ಸಚೇ ಛನ್ದವಿತಕ್ಕಸಞ್ಞಾ ಅವೂಪಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಸೋ ಛನ್ದವಿತಕ್ಕಸಞ್ಞಾನಂ ಅವೂಪಸಮೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಮಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ। ಛನ್ದವಿತಕ್ಕಸಞ್ಞಾಅವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾ ಅಟ್ಠಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತವೇದನಾ ಹೋತಿ। ಸಚೇ ಛನ್ದೋ ವೂಪಸನ್ತೋ ವಿತಕ್ಕಸಞ್ಞಾ ಅವೂಪಸನ್ತಾ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಸೋ ಛನ್ದಸ್ಸ ವೂಪಸಮೋ ವಿತಕ್ಕಸಞ್ಞಾನಂ ಅವೂಪಸಮೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಮಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ। ಸಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನವೇದನಾವ। ಸಚೇ ಛನ್ದವಿತಕ್ಕಾ ವೂಪಸನ್ತಾ

ಸಞ್ಞಾ ಅವೂಪಸನ್ತಾ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಸೋ ಛನ್ದವಿತಕ್ಕಾನಂ ವೂಪಸಮೋ ಸಞ್ಞಾಯ ಅವೂಪಸಮೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಮಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ। ಸಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನವೇದನಾವ। ಸಚೇ ಛನ್ದವಿತಕ್ಕಸಞ್ಞಾ ವೂಪಸನ್ತಾ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಸೋ ಛನ್ದವಿತಕ್ಕಸಞ್ಞಾನಂ ವೂಪಸಮೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಮಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ। ಸಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನವೇದನಾವ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಛನ್ದೋ ನಾಮ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋ, ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಸೋ ಛನ್ದೋ ವೂಪಸನ್ತೋ ಹೋತಿ। ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ವಿತಕ್ಕೋ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕೋ ವೂಪಸನ್ತೋ ಹೋತಿ। ಸತ್ತಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಸಞ್ಞಾ ಹೋತಿ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಸಞ್ಞಾ ವೂಪಸನ್ತಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಏವಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲಸ್ಸ ಪತ್ತತ್ಥಾಯ। **ಅತ್ಥಿ ಆಯವನ್ತಿ** ಅತ್ಥಿ ವೀರಿಯಂ। ಆಯಾವನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಠಾನೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತೇತಿ** ತಸ್ಸ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಸ್ಸ ವಸೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಅರಹತ್ತಫಲಸ್ಸ ಕಾರಣೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತೇ । **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವೇದಯಿತನ್ತಿ** ಅರಹತ್ತಸ್ಸ ಠಾನಪಚ್ಚಯಾ ವೇದಯಿತಂ। ಏತೇನ ಚತುಮಗ್ಗಸಹಜಾತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರವೇದನಾ ಗಹಿತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಆಯವನ್ತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಠಾನೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತೇತಿ ತಸ್ಸಾ ಭೂಮಿಯಾ ಪತ್ತಿಯಾ"ತಿ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

ಪದೇಸವಿಹಾರಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪೪-೪೯. ವಿವಟ್ಟಞಾಣಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೫. ವಿವಟ್ಟಞಾಣಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸೇ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಧಿಪತತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾತಿ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಧಿಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ಸಞ್ಞಾಯ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಧಿಪತಿಕತಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಹೇತುಭೂತಾಯ, ಕರಣಭೂತಾಯ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ವಿವಟ್ಟತಿ ಪರಾವತ್ತತಿ, ಪರಮ್ಮುಖೀ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು।

೯೬. **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ನಾನತ್ತನ್ತಿ** ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಸನ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಅಭಾವತೋ ನ ಏಕಸಭಾವೋ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಏಕತ್ತನ್ತಿ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಸನ್ತವುತ್ತಿಭಾವತೋ ಏಕಸಭಾವೋ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇಕತ್ತಂ ಚೇತಯತೋತಿ** ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೇ ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಪವತ್ತಯತೋ। **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ** ದಿಟ್ಠಾದೀನವತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ವಿವಟ್ಟತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು।

೯೭. **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಪಜಹನ್ತೋತಿ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಜಹನ್ತೋ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಂ ಅಧಿತಿಟ್ಠತಿ ಅಧಿಕಂ ಕರೋನ್ತೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು।

೯೮. **ಚಕ್ಖು ಸುಞ್ಞಂ ಅತ್ತೇನ ವಾತಿ** ಬಾಲಜನಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಕಾರಕವೇದಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಅಭಾವಾ ಚಕ್ಖು ಅತ್ತೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। ಯಞ್ಹಿ ಯತ್ಥ ನ ಹೋತಿ, ತೇನ ತಂ ಸುಞ್ಞಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅಭಾವೇನೇವ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। ಲೋಕಸ್ಸ ಅತ್ತಾತಿ ಚ ಅತ್ತನಿಯನ್ತಿ ಚ ಉಭಯಥಾ ಗಾಹಸಮ್ಭವತೋ ತದುಭಯಗಾಹಪಟಿಸೇಧನತ್ಥಂ ಅತ್ತಾಭಾವೋ ಚ ಅತ್ತನಿಯಾಭಾವೋ ಚ ವುತ್ತೋ। **ನಿಚ್ಚೇನ ವಾತಿ** ಭಙ್ಗಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ನಿಚ್ಚೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। **ಧುವೇನ ವಾತಿ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇಪಿ ಥಿರಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಧುವೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। **ಸಸ್ಸತೇನ ವಾತಿ** ಸಬ್ಬಕಾಲೇಪಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಸಸ್ಸತೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। **ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ವಾತಿ** ಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಅಪರಿವತ್ತಮಾನಪಕತಿಕಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। ಅಥ ವಾ ನಿಚ್ಚಭಾವೇನ ಚ ಧುವಭಾವೇನ ಚ ಸಸ್ಸತಭಾವೇನ ಚ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಭಾವೇನ ಚ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ ವಾ-ಸದ್ದೋ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನತೋ ಪಸ್ಸತೋತಿ** ಇಚ್ಚೇವಂ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಯಥಾಸಭಾವೇನ ಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನಾ

ವಿಯ ಚ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ। **ಚಕ್ಖಾಭಿನಿವೇಸತೋ ಞಾಣಂ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ** ಚಕ್ಖು ಅತ್ತಾತಿ ವಾ ಅತ್ತನಿಯನ್ತಿ ವಾ ಪವತ್ತಮಾನತೋ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸತೋ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಞಾಣಂ ವಿವಟ್ಟತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು।

೯೯. **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ವೋಸಜ್ಜತೀತಿ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮಲಾಭೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ। **ವೋಸಗ್ಗೇ ಪಞ್ಞಾತಿ** ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ವೋಸಗ್ಗಭೂತೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। **ಪೀಳನಟ್ಠಾ**ದಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ। **ಪರಿಜಾನನ್ತೋ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ** ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ದೇಸನಾ, ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅತ್ಥಂ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ವಿವಟ್ಟತಿ, ಞಾಣವಿವಟ್ಟನೇಪಿ ಞಾಣಸಮಙ್ಗೀ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ವುತ್ತೋ।

೧೦೦. **ತಥಟ್ಠೇ ಪಞ್ಞಾತಿ** ಏತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ತಥಟ್ಠೇ ವಿವಟ್ಟನಾ ಪಞ್ಞಾ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏವ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಆಕಾರನಾನತ್ತತೋ ಛ ವಿವಟ್ಟಞಾಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋ**ತಿಆದಿಮಾತಿಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ತಂ ಅತ್ಥತೋ ವಿಭಜನ್ತೋ **ಸಞ್ಜಾನನ್ತೋ ವಿವಟ್ಟತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಞ್ಜಾನನ್ತೋ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಂ ಅಧಿಪತಿತೋ ಸಞ್ಜಾನನ್ತೋ ಯೋಗೀ ಪಚ್ಛಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿತೋ ವಿವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಞಾಣಂ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚೇತಯನ್ತೋ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಚೇತೋವಿವಟ್ಟೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯೋಗೀ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇಕತ್ತಾದೀನಿ ಚೇತಯನ್ತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿತೋ ವಿವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಞಾಣಂ ಚೇತೋವಿವಟ್ಟೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಜಾನನ್ತೋ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಚಿತ್ತವಿವಟ್ಟೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯೋಗೀ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಚಿತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ವಿಜಾನನ್ತೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿತೋ ವಿವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತವಿವಟ್ಟೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಞಾಣಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಞಾಣವಿವಟ್ಟೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯೋಗೀ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಂ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಸುಞ್ಞತೋ ವಿದಿತಂ ಕರೋನ್ತೋ ತೇನೇವ ಞಾಣೇನ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸತೋ ವಿವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಞಾಣಂ ಞಾಣವಿವಟ್ಟೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೋಸಜ್ಜನ್ತೋ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯೋಗೀ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಹಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಿ ವೋಸಜ್ಜನ್ತೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿತೋ ವಿವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಞಾಣಂ ವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಥಟ್ಠೇ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಯೋಗೀ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ತಥಟ್ಠೇ ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ವಿವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ವಾ ತಥಟ್ಠೇ ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯತ್ಥ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋತಿಆದಿ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟಞಾಣಕ್ಖಣಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ಹಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಞಾಣವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣಞ್ಹಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸೇಸೇಸು ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಸರೂಪೇನೇವ ಆಗತೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಪನ ಮಗ್ಗೇನೇವ ಸಿಜ್ಝನತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿವಸೇನ ಞಾಣವಿವಟ್ಟಞಾಣಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಯುಜ್ಜತಿ। ಮಗ್ಗಞಾಣೇನೇವ ವಾ "ಚಕ್ಖು ಸುಞ್ಞ"ನ್ತಿಆದಿ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ತಂ ಞಾಣಂ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ಪನೇತ್ಥ "ಯತ್ಥ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋ, ತತ್ಥ ಚೇತೋವಿವಟ್ಟೋ। ಯತ್ಥ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚೇತೋವಿವಟ್ಟೋ , ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಸಂಸನ್ದನೇಸು ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಅಥ ವಾ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟಚೇತೋವಿವಟ್ಟಚಿತ್ತವಿವಟ್ಟವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟೇಸು ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ಆಗತತ್ತಾ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೋ ಆಗತೋಯೇವ ಹೋತಿ। ಞಾಣವಿವಟ್ಟೋ ಚ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೇನೇವ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಸಞ್ಞಾಚೇತೋಚಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟೇಸ್ವೇವ ಚ ಪೇಯ್ಯಾಲೇ ವಿತ್ಥಾರಿಯಮಾನೇ "ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಧಿಪತತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ ಅಭಿನಿವೇಸತೋ ಸಞ್ಞಾಯ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ಅಧಿಪತತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಚ, "ಅಭಿನಿವೇಸೋ ನಾನತ್ತಂ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಏಕತ್ತಂ। ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನೇಕತ್ತಂ ಚೇತಯತೋ ಅಭಿನಿವೇಸತೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿವಟ್ಟತೀತಿ ನಾನತ್ತೇ ಪಞ್ಞಾ ಚೇತೋವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಚ, "ಅಭಿನಿವೇಸಂ ಪಜಹನ್ತೋ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾ ಚಿತ್ತವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಚ, "ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ

ಅಭಿನಿವೇಸಂ ವೋಸಜ್ಜತೀತಿ ವೋಸಗ್ಗೇ ಪಞ್ಞಾ ವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣ”ನ್ತಿ ಚ ಪಾಠಸಮ್ಭವತೋ ಞಾಣವಿವಟ್ಟೇ ಞಾಣಮ್ಪಿ ತೇಸು ಆಗತಮೇವ ಹೋತಿ। ಞಾಣವಿವಟ್ಟೇ ಚ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವುಟ್ಠಾಯ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ “ಚಕ್ಖು ಸುಞ್ಞಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ”ತಿಆದಿಯುಜ್ಜನತೋ ಸಚ್ಚವಿವಟ್ಟೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ವಿವಟ್ಟೇ ಸೇಸಾ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ವಿವಟ್ಟಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ “ಯತ್ಥ ಸಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟೋ, ತತ್ಥ ಚೇತೋವಿವಟ್ಟೋ”ತಿಆದಿಕಾನಿ ಸಂಸನ್ದನಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವಿವಟ್ಟಞಾಣಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೦. ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೧. ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣನಿದ್ದೇಸಂ **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು। **ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಛನ್ದಹೇತುಕೋ ಸಮಾಧಿ, ಛನ್ದಾಧಿಕೋ ವಾ ಸಮಾಧಿ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ, ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಧಿಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಪಧಾನಭೂತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಾ, ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಸ್ಸ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಬಹುವಚನಂ ಕತಂ। **ಸಮನ್ನಾಗತ**ನ್ತಿ ಛನ್ದಸಮಾಧಿನಾ ಚ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಚ ಉಪೇತಂ। **ಇದ್ಧಿಪಾದ**ನ್ತಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಪರಿಯಾಯೇನ ವಾ ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ, ಇಜ್ಝನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಇದ್ಧೀತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಾನಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಾದಿಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಪಾದಭೂತಂ ಸೇಸಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರಾಸಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಇದ್ಧಿಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ “ಇದ್ಧಿಪಾದೋತಿ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೪೩೪)। ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಚ “ಇದ್ಧಿಪಾದೋತಿ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾ…ಪೇ॰… ಪಗ್ಗಾಹೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೪೪೭) ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ “ಸೇಸಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರಾಸಿ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ? ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೇಸು ಏಕೇಕಂ ಇದ್ಧಿಂ ಕತ್ವಾ ದ್ವೀಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಸಹ ಸೇಸವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಸಬ್ಬೇ ಚ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥೇವ ಹಿ ಛನ್ದಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಧಿ ಛನ್ದಸಮಾಧೀತಿ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ವೀರಿಯಂ ಚಿತ್ತಂ ವೀಮಂಸಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಧಿ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಮೇಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಇದ್ಧಿಪಾದೇ ಛನ್ದಾದಯೋ ವೀರಿಯಾದಯೋ ಚಿತ್ತಾದಯೋ ವೀಮಂಸಾದಯೋತಿ ತಯೋ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಇದ್ಧೀಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಾಪಿ, ಸೇಸಾ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಾಯೇವ । ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಇಮೇ ತಯೋ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಇಜ್ಝನ್ತಿ, ನ ವಿನಾ ತೇಹಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಬ್ಬೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಖನ್ಧಾ ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಪತಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಪಾದಾ ನಾಮಾತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ವೀರಿಯನ್ತಿ ಚ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಚ ಏಕೋಯೇವ। ಕಸ್ಮಾ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ವೀರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನೇತ್ಥ ಪಠಮಂ ವೀರಿಯಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ, ತಸ್ಸೇವ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರವಚನಂ ಕತಂ। ಏವಂ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಏವ ಚೇತ್ಥಾಪಿ ತಯೋ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ “ವಿಭಙ್ಗೇ ‘ಇದ್ಧೀತಿ ಯಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಇದ್ಧಿ ಸಮಿದ್ಧಿ ಇಜ್ಝನಾ ಸಮಿಜ್ಝನಾ’ತಿ (ವಿಭ॰ ೪೩೪) ವುತ್ತತ್ತಾ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾ, ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಿಪ್ಫನ್ನೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ ಇದ್ಧಿಪಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋಪಿ ನಿಪ್ಫನ್ನೋ ಲಕ್ಖಣಬ್ಭಾಹತೋತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತಂ। ಇದ್ಧಿ ಸಮಿದ್ಧೀತಿಆದೀಹಿ ಇಜ್ಝನಾಕಾರೇನ ಧಮ್ಮಾ ಏವ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಭಾವೇತೀತಿ ಆಸೇವತಿ। ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ (ವಿಭ॰ ೪೩೧ ಆದಯೋ) ವಿಯ ಇಧಾಪಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾ ಲೋಕಿಯಾ ಏವ। ತಸ್ಮಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಂ ತಾವ ಸಮ್ಪಾದೇತುಕಾಮೋ ಲೋಕಿಯಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವೇನ್ತೋ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸು ಕಸಿಣೇಸು

ಅಧಿಕತವಸಿಪ್ಪತ್ತಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಕೋ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮತೋ ಕಸಿಣಪಟಿಲೋಮತೋ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಝಾನಾನುಲೋಮತೋ ಝಾನಪಟಿಲೋಮತೋ ಝಾನಾನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಝಾನುಕ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಝಾನಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿಕತೋ ಅಙ್ಗವವತ್ಥಾನತೋ ಆರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾನತೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿದಮೇತ್ವಾ ಛನ್ದಸೀಸವೀರಿಯಸೀಸಚಿತ್ತಸೀಸವೀಮಂಸಾಸೀಸವಸೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾನಮ್ಪಿ ಕೇಚಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಪುಬ್ಬಹೇತುಸಮ್ಪನ್ನೇನ ಪನ ಕಸಿಣೇಸು ಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಮತ್ತೇ ಚಿಣ್ಣವಸಿನಾಪಿ ಕಾತುಂ ವಟ್ಟತೀತಿ ತಂ ತಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವೇನ್ತೋ "ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯಾ"ತಿಆದಿಕಂ (ವಿಭಂ॰ ೪೩೧) ಚತುಪ್ಪಕಾರಂ ವೀರಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ತಸ್ಸ ಚ ಹಾನಿವುದ್ಧಿಯೋ ಞತ್ವಾ ವೀರಿಯಸಮತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಸೋ ಏವಂ ಚತೂಸು ಇದ್ಧಿಪಾದೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಭಾವೇತ್ವಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ।

ಸೋ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಇದ್ಧಿಪಾದೇಸೂತಿಆದೀಸು **ಸೋತಿ** ಸೋ ಭಾವಿತಚತುರಿದ್ಧಿಪಾದೋ ಭಿಕ್ಖು। **ಚತೂಸು ಇದ್ಧಿಪಾದೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಭಾವೇತೀತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಛನ್ದಾದೀಸು ಏಕೇಕಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕತ್ವಾ ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನ ತೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಭಾವೇತಿ ನಾಮ, ಛನ್ದಾದಿವಾಸನಂ ಗಾಹಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿದಮೇತೀತಿ** ನಿಬ್ಬಿಸೇವನಂ ಕರೋತಿ। ಪುರಿಮಂ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। ಪರಿಭಾವಿತಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿದಮಿತಂ ಹೋತೀತಿ। **ಮುದುಂ ಕರೋತೀತಿ** ತಥಾ ದನ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಂ ಕರೋತಿ। ವಸೇ ವತ್ತಮಾನಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ "ಮುದೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕಮ್ಮನಿಯ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಕ್ಖಮಂ ಕಮ್ಮಯೋಗ್ಗಂ ಕರೋತಿ। ಮುದು ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಕಮ್ಮನಿಯಂ ಹೋತಿ ಸುಧನ್ತಮಿವ ಸುವಣ್ಣಂ, ಇಧ ಪನ ಇದ್ಧಿವಿಧಕಮ್ಮಕ್ಖಮಂ। **ಸೋತಿ** ಸೋ ಪರಿಭಾವಿತಚಿತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು। **ಕಾಯಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತೇ ಸಮೋದಹತೀತಿ**ಆದಿ ಇದ್ಧಿಕರಣಕಾಲೇ ಯಥಾಸುಖಂ ಚಿತ್ತಚಾರಸ್ಸ ಇಜ್ಝನತ್ಥಂ ಯೋಗವಿಧಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಕಾಯಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತೇ ಸಮೋದಹತೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ಕರಜಕಾಯಮ್ಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇ ಸಮೋದಹತಿ ಪವೇಸೇತಿ ಆರೋಪೇತಿ, ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಕರಣಂ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗಮನಸ್ಸ ಉಪಕಾರಾಯ ಹೋತಿ। **ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಕಾಯೇ ಸಮೋದಹತೀತಿ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ಕರಜಕಾಯೇ ಸಮೋದಹತಿ ಆರೋಪೇತಿ , ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಕಾಯಾನುಗತಿಕಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಕರಣಂ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗಮನಸ್ಸ ಉಪಕಾರಾಯ ಹೋತಿ। ಸಮಾದಹತೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಣಾಮೇತೀತಿ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕರಜಕಾಯೇ ಆರೋಪೇತಿ ಕಾಯಾನುಗತಿಕಂ ಕರೋತಿ, ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಯೇ ಸಮೋದಹನಸ್ಸ ವೇವಚನಂ। **ಚಿತ್ತವಸೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಣಾಮೇತೀತಿ** ಕರಜಕಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇ ಆರೋಪೇತಿ, ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಂ ಕರೋತಿ, ಇದಂ ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತೇ ಸಮೋದಹನಸ್ಸ ವೇವಚನಂ। **ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** "ಏವಂ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಸಮೋದಹನಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣತ್ಥಂ ಪರಿಣಾಮೋ ವುತ್ತೋ, ಪರಿಣಾಮಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣತ್ಥಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಸಮೋದಹತೀತಿ ಮೂಲಪದಂ, ಪರಿಣಾಮೇತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥನಿದ್ದೇಸಪದಾನಿ , ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂಯೇವ ಪದಾನಂ ವಸೇನ ಪರಿಣಾಮೇತ್ವಾತಿ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ ಸಮೋದಹಿತ್ವಾತಿ।

ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಕಾಯೇ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇನ ಸಹಜಾತಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನ ಕರಜಕಾಯೇ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವೇಸೇತ್ವಾ ವಿಹರತಿ। ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಓಕ್ಕನ್ತಕಾಯಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಕರಜಕಾಯೋಪಿ ತೂಲಪಿಚು ವಿಯ ಲಹುಕೋ ಹೋತಿ। **ಸೋತಿ** ಸೋ ಕತಯೋಗವಿಧಾನೋ ಭಿಕ್ಖು। **ತಥಾಭಾವಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾತಿ** ಇತ್ಥಮ್ಭೂತಲಕ್ಖಣೇ ಕರಣವಚನಂ, ಹೇತುಅತ್ಥೇ ವಾ, ತಥಾಭಾವಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಹೇತುಭೂತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಸುದ್ಧೇನಾತಿ** ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಭಾವತೋ ಪರಿಸುದ್ಧೇನ। ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾಯೇವ **ಪರಿಯೋದಾತೇನ,** ಪಭಸ್ಸರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಾಯಾತಿ** ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸೇ, ಇದ್ಧಿವಿಕಪ್ಪೇ ವಾ ಞಾಣತ್ಥಾಯ। **ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತೀತಿ** ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರವಸೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕೇ ಜಾತೇ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಾಧಿಗಮತ್ಥಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತಿ, ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣತೋ

ಅಪನೇತ್ವಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಾಭಿಮುಖಂ ಪೇಸೇತಿ। **ಅಭಿನಿನ್ನಾಮೇತೀ**ತಿ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಇದ್ಧಿಪೋಣಂ ಇದ್ಧಿಪಬ್ಭಾರಂ ಕರೋತಿ। **ಸೋ**ತಿ ಸೋ ಏವಂ ಕತಚಿತ್ತಾಭಿನೀಹಾರೋ ಭಿಕ್ಖು। **ಅನೇಕವಿಹಿತ**ನ್ತಿ ಅನೇಕವಿಧಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ। **ಇದ್ಧಿವಿಧ**ನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸಂ, ಇದ್ಧಿವಿಕಪ್ಪಂ ವಾ। **ಪಚ್ಚನುಭೋತೀ**ತಿ ಪಚ್ಚನುಭವತಿ, ಫಸ್ಸೇತಿ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೨. ಇದಾನಿಸ್ಸ ಅನೇಕವಿಹಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಕರಣತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಕತಿಯಾ ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ। **ಬಹುಧಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಬಹೂನ್ನಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಚಙ್ಕಮಿತುಕಾಮೋ ವಾ, ಸಜ್ಝಾಯಂ ವಾ ಕತ್ತುಕಾಮೋ, ಪಞ್ಹಂ ವಾ ಪುಚ್ಛಿತುಕಾಮೋ ಹುತ್ವಾ ಸತಮ್ಪಿ ಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಹೋತಿ। ಕಥಂ ಪನಾಯಮೇವಂ ಹೋತಿ? ಇದ್ಧಿಯಾ ಭೂಮಿಪಾದಪದಮೂಲಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಚೇ ಸತಂ ಇಚ್ಛತಿ, "ಸತಂ ಹೋಮಿ ಸತಂ ಹೋಮೀ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತೇನ ಸಹೇವ ಸತಂ ಹೋತಿ। ಸಹಸ್ಸಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಚೇ ಏವಂ ನ ಇಜ್ಝತಿ, ಪುನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ದುತಿಯಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಹಿ "ಏಕವಾರಂ ದ್ವೇವಾರಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ವಟ್ಟತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನಿ ಸತಾರಮ್ಮಣಾನಿ ವಾ ಸಹಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಾನಿ ವಾ। ತಾನಿ ಚ ಖೋ ವಣ್ಣವಸೇನೇವ, ನೋ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಸೇನ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ತಥೇವ ಸತಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಸಹಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ, ತಂ ಪರಮಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಮಿವ ಗೋತ್ರಭುಅನನ್ತರಂ ಏಕಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಂ । ತತ್ಥ ಯೇ ತೇ ಬಹೂ ನಿಮ್ಮಿತಾ, ತೇ ಅನಿಯಮೇತ್ವಾ ನಿಮ್ಮಿತತ್ತಾ ಇದ್ಧಿಮತಾ ಸದಿಸಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ವಾ ಭಾಸಿತತುಣ್ಹೀಭಾವಾದೀಸು ವಾ ಯಂ ಯಂ ಇದ್ಧಿಮಾ ಕರೋತಿ, ತಂತದೇವ ಕರೋನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪನ ನಾನಾವಣ್ಣೇ ಕಾತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಕೇಚಿ ಪಠಮವಯೇ ಕೇಚಿ ಮಜ್ಝಿಮವಯೇ ಕೇಚಿ ಪಚ್ಛಿಮವಯೇ, ತಥಾ ದೀಘಕೇಸೇ ಉಪಡ್ಢಮುಣ್ಡಮುಣ್ಡೇ ಮಿಸ್ಸಕಕೇಸೇ ಉಪಡ್ಢರತ್ತಚೀವರೇ ಪಣ್ಡುಕಚೀವರೇ ಪದಭಾಣಧಮ್ಮಕಥಾಸರಭಞ್ಞಪಞ್ಹಪುಚ್ಛನಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನರಜನಪಚನಚೀವರಸಿಬ್ಬನಧೋವನಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತೇ, ಅಪರೇಪಿ ವಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕೇ ಕಾತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ "ಏತ್ತಕಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಠಮವಯಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಇಚ್ಛಿತಪ್ಪಕಾರಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ "ಬಹುಧಾಪಿ ಹುತ್ವಾ ಏಕೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಇಮಿನಾ ಹಿ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಏವಂ ಬಹುಭಾವಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಪುನ "ಏಕೋವ ಹುತ್ವಾ ಚಙ್ಕಮಿಸ್ಸಾಮಿ, ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ವಾ "ಅಯಂ ವಿಹಾರೋ ಅಪ್ಪಭಿಕ್ಖುಕೋ, ಸಚೇ ಕೇಚಿ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಕುತೋ ಇಮೇ ಏತ್ತಕಾ ಏಕಸದಿಸಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಅದ್ಧಾ ಥೇರಸ್ಸ ಏಸಾನುಭಾವೋತಿ ಮಂ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಯ ವಾ ಅನ್ತರಾವ "ಏಕೋ ಹೋಮೀ"ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಏಕೋ ಹೋಮೀ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಏಕೋ ಹೋಮೀ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ । ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಏಕೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಪನ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲವಸೇನ ಸಯಮೇವ ಏಕೋ ಹೋತಿ।

ಆವಿಭಾವನ್ತಿ ಪಾಕಟಭಾವಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಿರೋಭಾವ**ನ್ತಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಭಾವಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆವಿಭಾವಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ, ತಿರೋಭಾವಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ ಪುರಿಮೇನ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ರಾಯಂ ಇದ್ಧಿಮಾ ಆವಿಭಾವಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಅನ್ಧಕಾರಂ ವಾ ಆಲೋಕಂ ಕರೋತಿ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ವಾ ವಿವಟಂ ಕರೋತಿ, ಅನಾಪಾಥಂ ವಾ ಆಪಾಥಂ ಕರೋತಿ। ಕಥಂ? ಅಯಞ್ಹಿ ಯಥಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋಪಿ ದೂರೇ ಠಿತೋಪಿ ವಾ ದಿಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಅತ್ತಾನಂ ವಾ ಪರಂ ವಾ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ "ಇದಂ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಆಲೋಕಜಾತಂ ಹೋತೂ"ತಿ ವಾ, "ಇದಂ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ವಿವಟಂ ಹೋತೂ"ತಿ ವಾ, "ಇದಂ ಅನಾಪಾಥಂ ಆಪಾಥಂ ಹೋತೂ"ತಿ ವಾ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಯಥಾಧಿಟ್ಠಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಪರೇ ದೂರೇ ಠಿತಾಪಿ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಯಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸಿತುಕಾಮೋ ಪಸ್ಸತಿ। ತಿರೋಭಾವಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಪನ ಆಲೋಕಂ ವಾ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಕರೋತಿ, ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ವಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ, ಆಪಾಥಂ ವಾ ಅನಾಪಾಥಂ ಕರೋತಿ। ಕಥಂ? ಅಯಞ್ಹಿ ಯಥಾ

ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋಪಿ ಸಮೀಪೇ ಠಿತೋಪಿ ವಾ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಅತ್ತಾನಂ ವಾ ಪರಂ ವಾ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ "ಇದಂ ಆಲೋಕಟ್ಠಾನಂ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಹೋತೂ"ತಿ ವಾ, "ಇದಂ ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ಹೋತೂ"ತಿ ವಾ, "ಇದಂ ಆಪಾಥಂ ಅನಾಪಾಥಂ ಹೋತೂ"ತಿ ವಾ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಯಥಾಧಿಟ್ಠಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಪರೇ ಸಮೀಪೇ ಠಿತಾಪಿ ನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಯಮ್ಪಿ ಅಪಸ್ಸಿತುಕಾಮೋ ನ ಪಸ್ಸತಿ। ಅಪಿಚ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಆವಿಭಾವೋ ನಾಮ, ಅಪಾಕಟಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ತಿರೋಭಾವೋ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಪಾಕಟಪಾಟಿಹಾರಿಯೇ ಇದ್ಧಿಪಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಇದ್ಧಿಮಾಪಿ। ತಂ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ। ಅಪಾಕಟಪಾಟಿಹಾರಿಯೇ ಇದ್ಧಿಯೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಇದ್ಧಿಮಾ। ತಂ ಮಹಕಸುತ್ತೇನ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೬) ಚ ಬ್ರಹ್ಮನಿಮನ್ತನಿಕಸುತ್ತೇನ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೧ ಆದಯೋ) ಚ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ।

ತಿರೋಕುಟ್ಟನ್ತಿ ಪರಕುಟ್ಟಂ, ಕುಟ್ಟಸ್ಸ ಪರಭಾಗನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ತಿರೋಪಾಕಾರತಿರೋಪಬ್ಬತೇಸು**। **ಕುಟ್ಟೋ**ತಿ ಚ ಗೇಹಭಿತ್ತಿ। **ಪಾಕಾರೋ**ತಿ ಗೇಹವಿಹಾರಗಾಮಾದೀನಂ ಪರಿಕ್ಖೇಪಪಾಕಾರೋ। **ಪಬ್ಬತೋ**ತಿ ಪಂಸುಪಬ್ಬತೋ ವಾ ಪಾಸಾಣಪಬ್ಬತೋ ವಾ। **ಅಸಜ್ಜಮಾನೋ**ತಿ ಅಲಗ್ಗಮಾನೋ। **ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಆಕಾಸೇ**ತಿ ಆಕಾಸೇ ವಿಯ। ಏವಂ ಗನ್ತುಕಾಮೇನ ಪನ ಆಕಾಸಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಕುಟ್ಟಂ ವಾ ಪಾಕಾರಂ ವಾ ಪಬ್ಬತಂ ವಾ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕತಪರಿಕಮ್ಮೇನ "ಆಕಾಸೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬೋ, ಆಕಾಸೋವ ಹೋತಿ। ಅಧೋ ಓತರಿತುಕಾಮಸ್ಸ, ಉದ್ಧಂ ವಾ ಆರೋಹಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಸುಸಿರೋ ಹೋತಿ, ವಿನಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಗನ್ತುಕಾಮಸ್ಸ ಛಿದ್ದೋ। ಸೋ ತತ್ಥ ಅಸಜ್ಜಮಾನೋ ಗಚ್ಛತಿ। ಸಚೇ ಪನಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ಪಬ್ಬತೋ ವಾ ರುಕ್ಖೋ ವಾ ಉಟ್ಠೇತಿ, ಕಿಂ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬನ್ತಿ? ದೋಸೋ ನತ್ಥಿ। ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ನಿಸ್ಸಯಗ್ಗಹಣಸದಿಸಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಭಿಕ್ಖುನಾ "ಆಕಾಸೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಆಕಾಸೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಪುರಿಮಾಧಿಟ್ಠಾನಬಲೇನೇವ ಚಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ಅಞ್ಞೋ ಪಬ್ಬತೋ ವಾ ರುಕ್ಖೋ ವಾ ಉತುಮಯೋ ಉಟ್ಠಹಿಸ್ಸತೀತಿ ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ। ಅಞ್ಞೇನ ಇದ್ಧಿಮತಾ ನಿಮ್ಮಿತೇ ಪನ ಪಠಮಂ ನಿಮ್ಮಾನಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ। ಇತರೇನ ತಸ್ಸ ಉದ್ಧಂ ವಾ ಅಧೋ ವಾ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಪಥವಿಯಾಪಿ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಿಮುಜ್ಜನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಉಮ್ಮುಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಉಟ್ಠಾನಂ, **ನಿಮುಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಸಂಸೀದನಂ, ಉಮ್ಮುಜ್ಜಞ್ಚ ನಿಮುಜ್ಜಞ್ಚ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಿಮುಜ್ಜಂ। ಏವಂ ಕತ್ತುಕಾಮೇನ ಪನ ಆಪೋಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಟ್ಠಾಯ "ಏತ್ತಕೇ ಠಾನೇ ಪಥವೀ ಉದಕಂ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಠಾನೇ ಪಥವೀ ಉದಕಮೇವ ಹೋತಿ। ಸೋ ತತ್ಥ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಿಮುಜ್ಜಂ ಕರೋತಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉದಕೇ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಿಮುಜ್ಜಮೇವ, ನ್ಹಾನಪಾನಮುಖಧೋವನಭಣ್ಡಕಧೋವನಾದೀಸು ಯಂ ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ ತಂ ಕರೋತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಉದಕಮೇವ ಕರೋತಿ, ಸಪ್ಪಿತೇಲಮಧುಫಾಣಿತಾದೀಸುಪಿ ಯಂ ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ ತಂ "ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಏತ್ತಕಂ ಹೋತೂ"ತಿ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಟ್ಠಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಭಾಜನಗತಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಪ್ಪಿ ಸಪ್ಪಿಯೇವ ಹೋತಿ, ತೇಲಾದೀನಿ ತೇಲಾದೀನಿಯೇವ, ಉದಕಂ ಉದಕಮೇವ। ಸೋ ತತ್ಥ ತೇಮಿತುಕಾಮೋವ ತೇಮೇತಿ, ನ ತೇಮಿತುಕಾಮೋ ನ ತೇಮೇತಿ। ತಸ್ಸೇವ ಚ ಸಾ ಪಥವೀ ಉದಕಂ ಹೋತಿ, ಸೇಸಜನಸ್ಸ ಪಥವೀಯೇವ। ತತ್ಥ ಮನುಸ್ಸಾ ಪತ್ತಿಕಾಪಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಯಾನಾದೀಹಿಪಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಕಸಿಕಮ್ಮಾದೀನಿಪಿ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ। ಸಚೇ ಪನಾಯಂ "ತೇಸಮ್ಪಿ ಉದಕಂ ಹೋತೂ"ತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ಹೋತಿಯೇವ। ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಂ ಪನ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಯಂ ಪಕತಿಯಾ ಘಟತಳಾಕಾದೀಸು ಉದಕಂ, ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಟ್ಠಾನಂ ಪಥವೀಯೇವ ಹೋತಿ।

ಉದಕೇಪಿ ಅಭಿಜ್ಜಮಾನೇ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ಉದಕಂ ಅಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸಂಸೀದತಿ, ತಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ವಿಪರೀತಂ ಅಭಿಜ್ಜಮಾನಂ। ಏವಂ ಗನ್ತುಕಾಮೇನ ಪನ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಏತ್ತಕೇ ಠಾನೇ ಉದಕಂ ಪಥವೀ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಟ್ಠಾನೇ ಉದಕಂ ಪಥವೀಯೇವ ಹೋತಿ। ಸೋ ತತ್ಥ ಗಚ್ಛತಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪಥವಿಯಂ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಗಚ್ಛತಿ, ಯಂ ಯಂ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ

ತಂ ಕಪ್ಪೇತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಪಥವಿಮೇವ ಕರೋತಿ, ಮಣಿಸುವಣ್ಣಪಬ್ಬತರುಕ್ಖಾದೀಸುಪಿ ಯಂ ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ ತಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ಯಥಾಧಿಟ್ಠಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸೇವ ಚ ತಂ ಉದಕಂ ಪಥವೀ ಹೋತಿ, ಸೇಸಜನಸ್ಸ ಉದಕಮೇವ । ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪಾ ಚ ಉದಕಕಾಕಾದಯೋ ಚ ಯಥಾರುಚಿ ವಿಚರನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪನಾಯಂ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ತಂ ಪಥವಿಂ ಕಾತುಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಕರೋತಿಯೇವ। ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇನ ಪನ ಉದಕಮೇವ ಹೋತಿ।

ಆಕಾಸೇಪಿ ಪಲ್ಲಙ್ಕೇನ ಕಮತೀತಿ ಅನ್ತಲಿಕ್ಖೇ ಸಮನ್ತತೋ ಊರುಬದ್ಧಾಸನೇನ ಗಚ್ಛತಿ। **ಪಕ್ಖೀ ಸಕುಣೋತಿ** ಪಕ್ಖೇಹಿ ಯುತ್ತೋ ಸಕುಣೋ, ನ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಪಕ್ಖೋ ಲೂನಪಕ್ಖೋ ವಾ। ತಾದಿಸೋ ಹಿ ಆಕಾಸೇ ಗನ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏವಮಾಕಾಸೇ ಗನ್ತುಕಾಮೇನ ಪನ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಚೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಗನ್ತುಮಿಚ್ಛತಿ, ಪಲ್ಲಙ್ಕಪ್ಪಮಾಣಂ ಠಾನಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ನಿಪನ್ನೋ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಮಞ್ಚಪ್ಪಮಾಣಂ, ಸಚೇ ಪದಸಾ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ಏವಂ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಠಾನಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ "ಪಥವೀ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಪಥವೀಯೇವ ಹೋತಿ। ಆಕಾಸೇ ಗನ್ತುಕಾಮೇನ ಚ ಭಿಕ್ಖುನಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭಿನಾಪಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಅನ್ತರಾ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ ವಾ ಪಬ್ಬತರುಕ್ಖಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ನಾಗಸುಪಣ್ಣಾದಯೋ ವಾ ಉಸೂಯನ್ತಾ ಮಾಪೇನ್ತಿ, ತೇಸಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತೇ ಪನ ದಿಸ್ವಾ ಕಿಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ? ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಆಕಾಸೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಅಪಿಚ ಓಕಾಸೇ ಓರೋಹಣತ್ಥಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭಿನಾ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸಚೇ ಅನೋಕಾಸೇ ನ್ಹಾನತಿತ್ಥೇ ವಾ ಗಾಮದ್ವಾರೇ ವಾ ಓರೋಹತಿ, ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅನೋಕಾಸಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಓಕಾಸೇ ಓತರತೀತಿ।

ಇಮೇಪಿ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯೇ ಏವಂಮಹಿದ್ಧಿಕೇ ಏವಂಮಹಾನುಭಾವೇತಿ ಏತ್ಥ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾನಂ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಯೋಜನಸಹಸ್ಸೋಪರಿಚರಣೇನ ಮಹಿದ್ಧಿಕತಾ, ತೀಸು ದೀಪೇಸು ಏಕಕ್ಖಣೇ ಆಲೋಕಕರಣೇನ ಮಹಾನುಭಾವತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಏವಂ ಉಪರಿಚರಣಆಲೋಕಫರಣೇಹಿ ವಾ ಮಹಿದ್ಧಿಕೇ, ತೇನೇವ ಮಹಿದ್ಧಿಕತ್ತೇನ ಮಹಾನುಭಾವೇ । **ಪರಾಮಸತೀತಿ** ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏಕದೇಸೇ ವಾ ಫುಸತಿ। **ಪರಿಮಜ್ಜತೀತಿ** ಸಮನ್ತತೋ ಆದಾಸತಲಂ ವಿಯ ಪರಿಮಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಪನಸ್ಸ ಇದ್ಧಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನವಸೇನೇವ ಇಜ್ಝತಿ, ನತ್ಥೇತ್ಥ ಕಸಿಣಸಮಾಪತ್ತಿನಿಯಮೋ। ಸ್ವಾಯಂ ಯದಿ ಇಚ್ಛತಿ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಾಮಸಿತುಂ, ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಾಮಸತಿ। ಸಚೇ ಪನ ಇಧೇವ ನಿಸಿನ್ನಕೋ ವಾ ನಿಪನ್ನಕೋ ವಾ ಪರಾಮಸಿತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, "ಹತ್ಥಪಾಸೇ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಬಲೇನ ವಣ್ಟಾ ಮುತ್ತತಾಲಫಲಂ ವಿಯ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಹತ್ಥಪಾಸೇ ಠಿತೇ ವಾ ಪರಾಮಸತಿ, ಹತ್ಥಂ ವಾ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಪರಾಮಸತಿ। ಹತ್ಥಂ ವಡ್ಢೇನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಕಿಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ವಡ್ಢತಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಂ ವಾತಿ? ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಂ ವಡ್ಢತಿ। ಯೋ ಏವಂ ಕತ್ವಾ ನ ಕೇವಲಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯೇ ಪರಾಮಸತಿ, ಸಚೇ ಇಚ್ಛತಿ, ಪಾದಕಥಲಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಪಾದೇ ಠಪೇತಿ, ಪೀಠಂ ಕತ್ವಾ ನಿಸೀದತಿ, ಮಞ್ಚಂ ಕತ್ವಾ ನಿಪಜ್ಜತಿ, ಅಪಸ್ಸೇನಫಲಕಂ ಕತ್ವಾ ಅಪಸ್ಸಯತಿ। ಯಥಾ ಏಕೋ, ಏವಂ ಅಪರೋಪಿ। ಅನೇಕೇಸುಪಿ ಹಿ ಭಿಕ್ಖುಸತಸಹಸ್ಸೇಸು ಏವಂ ಕರೋನ್ತೇಸು ತೇಸಞ್ಚ ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ತಥೇವ ಇಜ್ಝತಿ। ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾನಞ್ಚ ಗಮನಮ್ಪಿ ಆಲೋಕಕರಣಮ್ಪಿ ತಥೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಾತಿಸಹಸ್ಸೇಸು ಉದಕಪೂರೇಸು ಸಬ್ಬಪಾತೀಸು ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪಾಕತಿಕಮೇವ ಚನ್ದಸ್ಸ ಗಮನಂ ಆಲೋಕಕರಣಞ್ಚ ಹೋತಿ, ತಥೂಪಮಮೇತಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। **ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾಪಿ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ವತ್ತೇತೀತಿ** ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಅನೇಕವಿಧಂ ಅಭಿಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ವತ್ತೇತಿ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನೇತ್ಥ ಇದ್ಧಿಕಥಾಯಂ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತೀತಿ।

ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೧. ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೩. ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ದೂರೇಪಿ ಸದ್ದಾನ**ನ್ತಿಆದಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮಸ್ಸ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಉಪಾಯಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ದೂರೇಪಿ ಸದ್ದಾನಂ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ದೂರೇ ಸದ್ದಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಸದ್ದಂ। ಸದ್ದೋಯೇವ ಹಿ ನಿಮಿತ್ತಕರಣವಸೇನ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಂ। "ದೂರೇ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಪಕತಿಸೋತಸ್ಸ ಆಪಾಥಟ್ಠಾನೇಯೇವ। **ಓಳಾರಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಥೂಲಾನಂ। **ಸುಖುಮಾನ**ನ್ತಿ ಅಣೂನಂ। **ಸಣ್ಹಸಣ್ಹಾನ**ನ್ತಿ ಸಣ್ಹತೋಪಿ ಸಣ್ಹಾನಂ, ಅತಿಸಣ್ಹಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಪರಮಸುಖುಮಾ ಸದ್ದಾ ವುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಝಾಯಿನಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಚಿತ್ತೇನ ಪಠಮತರಂ ಪಕತಿಸೋತಪಥೇ ದೂರೇ ಓಳಾರಿಕೋ ಅರಞ್ಞೇ ಸೀಹಾದೀನಂ ಸದ್ದೋ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ। ವಿಹಾರೇ ಘಣ್ಡಿಸದ್ದೋ ಭೇರಿಸದ್ದೋ ಸಙ್ಖಸದ್ದೋ ಸಾಮಣೇರದಹರಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸಬ್ಬಥಾಮೇನ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಾನಂ ಸಜ್ಝಾಯನಸದ್ದೋ ಪಕತಿಕಥಂ ಕಥೇನ್ತಾನಂ "ಕಿಂ, ಭನ್ತೇ, ಕಿಂ, ಆವುಸೋ"ತಿಆದಿಸದ್ದೋ ಸಕುಣಸದ್ದೋ ವಾತಸದ್ದೋ ಪದಸದ್ದೋ ಪಕ್ಕುಥಿತಉದಕಸ್ಸ ಚಿಚ್ಚಿಟಾಯನಸದ್ದೋ ಆತಪೇ ಸುಸ್ಸಮಾನತಾಲಪಣ್ಣಸದ್ದೋ ಕುನ್ಥಕಿಪಿಲ್ಲಿಕಾದಿಸದ್ದೋತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬೋಳಾರಿಕತೋ ಪಭುತಿ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಸುಖುಮಸುಖುಮಸದ್ದಾ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ಕರೋನ್ತೇನ ಚ ಪುರತ್ಥಿಮಾದೀಸು ದಸಸು ದಿಸಾಸು ಕಮೇನ ಏಕೇಕಿಸ್ಸಾ ದಿಸಾಯ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೇನ ಚ ಯೇ ಸದ್ದಾ ಪಕತಿಸೋತಸ್ಸ ಸುಯ್ಯನ್ತಿ, ತೇಸು ಪಕತಿಸೋತಮೋಧಾಯ ಮನೋದ್ವಾರಿಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸ ತೇ ಸದ್ದಾ ಪಕತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಅತಿವಿಯ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಇದಾನಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತು ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ತೇಸು ಸದ್ದೇಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಜವನ್ತಿ। ಯೇಸಂ ಪುರಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮೋಪಚಾರಾನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುನಾಮಕಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ಚತುತ್ಥಂ ಪಞ್ಚಮಂ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಂ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ತೇನ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಞಾಣಂ, ಅಯಂ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತು। ತಂ ಥಾಮಗತಂ ಕರೋನ್ತೇನ "ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾಮೀ"ತಿ ಏಕಙ್ಗುಲಮತ್ತಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ, ತತೋ ದ್ವಙ್ಗುಲಚತುರಙ್ಗುಲಅಟ್ಠಙ್ಗುಲವಿದತ್ಥಿರತನಅನ್ತೋಗಬ್ಭಪಮುಖ-
ಪಾಸಾದಪರಿವೇಣಸಙ್ಘಾರಾಮಗೋಚರಗಾಮಜನಪದಾದಿವಸೇನ ಯಾವ ಚಕ್ಕವಾಳಂ, ತತೋ ವಾ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಅಧಿಗತಾಭಿಞ್ಞೋ ಏಸ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣೇನ ಫುಟ್ಠೋಕಾಸಬ್ಭನ್ತರಗತೇ ಸದ್ದೇ ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾಪಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಸುಣಾತಿಯೇವ। ಏವಂ ಸುಣನ್ತೋ ಚ ಸಚೇಪಿ ಯಾವಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಸಙ್ಖಭೇರಿಪಣವಾದಿಸದ್ದೇಹಿ ಏಕಕೋಲಾಹಲಂ ಹೋತಿ, ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ವವತ್ಥಪೇತುಕಾಮತಾಯ ಸತಿ "ಅಯಂ ಸಙ್ಖಸದ್ದೋ, ಅಯಂ ಭೇರಿಸದ್ದೋ"ತಿ ವವತ್ಥಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿಯೇವ। ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಸುತೇ ಸಾತ್ಥಕೇ ಸದ್ದೇ ಪಚ್ಛಾ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇನ ಅತ್ಥಂ ಜಾನಾತಿ। ದಿಬ್ಬಸೋತಂ ಪಕತಿಸೋತವತೋಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಬಧಿರಸ್ಸ। ಪಚ್ಛಾ ಪಕತಿಸೋತೇ ವಿನಟ್ಠೇಪಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ ನ ವಿನಸ್ಸತೀತಿ ವದನ್ತಿ।

ಸೋ ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾತಿ ಏತ್ಥ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಾ। ದೇವಾನಞ್ಹಿ ಸುಚರಿತಕಮ್ಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹರುಧಿರಾದೀಹಿ ಅಪಲಿಬುದ್ಧಾ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತತಾಯ ದೂರೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸಮತ್ಥಾ ದಿಬ್ಬಾ ಪಸಾದಸೋತಧಾತು ಹೋತಿ। ಅಯಞ್ಚಾಪಿ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ವೀರಿಯಭಾವನಾಬಲನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಞಾಣಸೋತಧಾತು ತಾದಿಸಾಯೇವಾತಿ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ, ಅತ್ತನಾ ಚ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬಾ, ಸವನಟ್ಠೇನ ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಚ ಸೋತಧಾತು, ಸೋತಧಾತುಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ ಚ ಸೋತಧಾತು ವಿಯಾತಿಪಿ ಸೋತಧಾತು। ತಾಯ ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ। **ವಿಸುದ್ಧಾಯಾ**ತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಾಯ ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾಯ। **ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಿಕಾಯಾ**ತಿ ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸದ್ದಸವನೇನ ಮಾನುಸಿಕಂ ಮಂಸಸೋತಧಾತುಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಾಯ ವೀತಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಠಿತಾಯ। **ಉಭೋ ಸದ್ದೇ ಸುಣಾತೀ**ತಿ ದ್ವೇ ಸದ್ದೇ ಸುಣಾತಿ। ಕತಮೇ ದ್ವೇ? **ದಿಬ್ಬೇ ಚ ಮಾನುಸೇ ಚ,** ದೇವಾನಞ್ಚ ಮನುಸ್ಸಾನಞ್ಚ ಸದ್ದೇತಿ

ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನ ಪದೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಯೇ ದೂರೇ ಸನ್ತಿಕೇ ಚಾ**ತಿ ಯೇ ಸದ್ದಾ ದೂರೇ ಪರಚಕ್ಕವಾಳೇಪಿ, ಯೇ ಚ ಸನ್ತಿಕೇ ಅನ್ತಮಸೋ ಸದೇಹಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಪಾಣಕಸದ್ದಾಪಿ, ತೇ ಸುಣಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನ ನಿಪ್ಪದೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೨. ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೪. ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಸೋ ಏವಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ವಿಧಾನಂ ಉಪದಿಸತಿ। **ಇದಂ ರೂಪಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿಆದಿ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಝಾಯಿನಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ವಿಧಾನಂ। ಕಥಂ? ಏತಞ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನ ಝಾಯಿನಾ ಪಠಮಂ ತಾವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ। ಏತಞ್ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುವಸೇನ ಇಜ್ಝತಿ, ತಂ ಏತಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಂ। ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಪರಸ್ಸ ಹದಯರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಲೋಹಿತಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಂ। ತಞ್ಹಿ ಲೋಹಿತಂ ಕುಸಲಸೋಮನಸ್ಸೇ ವತ್ತಮಾನೇ ರತ್ತಂ ಹೋತಿ ನಿಗ್ರೋಧಪಕ್ಕವಣ್ಣಂ, ಅಕುಸಲಸೋಮನಸ್ಸೇ ವತ್ತಮಾನೇ ತದೇವ ಲುಳಿತಂ ಹೋತಿ, ದೋಮನಸ್ಸೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಕಾಳಕಂ ಹೋತಿ ಜಮ್ಬುಪಕ್ಕವಣ್ಣಂ ಲುಳಿತಂ। ಕುಸಲೂಪೇಕ್ಖಾಯ ವತ್ತಮಾನಾಯ ಪಸನ್ನಂ ಹೋತಿ ತಿಲತೇಲವಣ್ಣಂ। ಅಕುಸಲೂಪೇಕ್ಖಾಯ ವತ್ತಮಾನಾಯ ತದೇವ ಲುಳಿತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇನ "ಇದಂ ರೂಪಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಿತಂ, ಇದಂ ರೂಪಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಿತಂ, ಇದಂ ರೂಪಂ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಿತ"ನ್ತಿ ಪರಸ್ಸ ಹದಯಲೋಹಿತವಣ್ಣಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸನ್ತೇನ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಥಾಮಗತಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಥಾಮಗತೇ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ ಚಿತ್ತಾ ಚಿತ್ತಮೇವ ಸಙ್ಕಮನ್ತೋ ವಿನಾ ಹದಯರೂಪದಸ್ಸನೇನ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ –

> "ಆರುಪ್ಪೇ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಿತುಕಾಮೋ ಕಸ್ಸ ಹದಯರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಕಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯವಿಕಾರಂ ಓಲೋಕೇತೀತಿ? ನ ಕಸ್ಸಚಿ। ಇದ್ಧಿಮತೋ ವಿಸಯೋ ಏಸ, ಯದಿದಂ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜನ್ತೋ ಸೋಳಸಪ್ಪಭೇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ। ಅಕತಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಪನ ವಸೇನ ಅಯಂ ಕಥಾ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೦೧)।

ಪರಸತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಸತ್ತಾನಂ। **ಪರಪುಗ್ಗಲಾನ**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾ ಏಕತ್ಥಮೇವ, ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ಪನ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೇನ ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ನಾನತ್ತಂ ಕತಂ। **ಚೇತಸಾ ಚೇತೋ ಪರಿಚ್ಚ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇನ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸರಾಗಾದಿವಸೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಜಾನಾತಿ। **ಸರಾಗಂ ವಾ**ತಿಆದೀಸು ವಾ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತಂ **ಸರಾಗಂ** ಚಿತ್ತಂ ನಾಮ, ಅವಸೇಸಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಂ **ವೀತರಾಗಂ** ನಾಮ। ದ್ವೇ ದೋಮನಸ್ಸಚಿತ್ತಾನಿ, ದ್ವೇ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಉದ್ಧಚ್ಚಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಇಮಾನಿ ಪನ ಚತ್ತಾರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ಸಙ್ಗಹಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಥೇರಾ ತಾನಿಪಿ ವೀತರಾಗಪದೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ದುವಿಧಂ ಪನ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಚಿತ್ತಂ **ಸದೋಸಂ** ಚಿತ್ತಂ ನಾಮ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಚತುಭೂಮಕಂ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ **ವೀತದೋಸಂ** ನಾಮ। ಸೇಸಾನಿ ದಸ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ಸಙ್ಗಹಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಥೇರಾ ತಾನಿಪಿ ವೀತದೋಸಪದೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ಸಮೋಹಂ ವೀತಮೋಹ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಮೋಹೇಕಹೇತುಕವಸೇನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತದ್ವಯಮೇವ **ಸಮೋಹಂ।** ಮೋಹಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಸು ಸಮ್ಭವತೋ ದ್ವಾದಸವಿಧಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ "ಸಮೋಹ"ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅವಸೇಸಂ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ **ವೀತಮೋಹಂ।** ಥಿನಮಿದ್ಧಾನುಗತಂ ಪನ **ಸಂಖಿತ್ತಂ,** ಉದ್ಧಚ್ಚಾನುಗತಂ **ವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।** ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಂ **ಮಹಗ್ಗತಂ,** ಅವಸೇಸಂ **ಅಮಹಗ್ಗತಂ।** ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತೇಭೂಮಕಂ **ಸಉತ್ತರಂ,** ಲೋಕುತ್ತರಂ **ಅನುತ್ತರಂ।** ಉಪಚಾರಪ್ಪತ್ತಂ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಞ್ಚ **ಸಮಾಹಿತಂ,** ತದುಭಯಮಸಮ್ಪತ್ತಂ **ಅಸಮಾಹಿತಂ।**

ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಂ **ವಿಮುತ್ತಂ,** ಪಞ್ಚವಿಧಮ್ಪಿ ಏತಂ ವಿಮುತ್ತಿಮಪ್ಪತ್ತಂ **ಅವಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭೀ ಭಿಕ್ಖು ಸೋಳಸಪ್ಪಭೇದಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಪನ ಅರಿಯಾನಂ ಮಗ್ಗಫಲಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನನ್ತಿ, ಅರಿಯಾಪಿ ಚ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಉಪರಿಮಾನಂ ಉಪರಿಮಾನಂ ಮಗ್ಗಫಲಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನನ್ತಿ, ಉಪರಿಮಾ ಉಪರಿಮಾ ಪನ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ।

ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೩. ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೫. ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಏವಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿಆದಿ ಚತೂಸು ಇದ್ಧಿಪಾದೇಸು ಪರಿಭಾವಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮಸ್ಸ ತದುಪ್ಪಾದನವಿಧಾನದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಕಮತೋ ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಾಮರೂಪಸಳಾಯತನಫಸ್ಸವೇದನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಫಲಸಙ್ಖೇಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ಪುರಿಮಭವೇ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಸಙ್ಖಾತಂ ಹೇತುಸಙ್ಖೇಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ಪುರಿಮಭವೇಯೇವ ಫಲಸಙ್ಖೇಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ತತಿಯಭವೇ ಹೇತುಸಙ್ಖೇಪಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದಸ್ಸನೇನ ಜಾತಿಪರಮ್ಪರಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಬಹೂಪಕಾರೋ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಮನಸಿಕಾರೋ । ತತ್ಥ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಇದಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸವಚನಂ। ಏವಂ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತರವಚನೇನೇವ ಅತ್ಥೇ ಸಿದ್ಧೇ ದ್ವಿಧಾ ವಚನಂ ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ? ಅತ್ಥನಾನತ್ತಸಬ್ಭಾವತೋ। ಕಥಂ? **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತೀ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ। ಇದಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಾಧಾರಣವಚನಂ। **ಇದಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಭವತಿ। ಇದಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಾಧಾರಣವಚನಂ। ಇಮಿನಾ ಸಕಲೇನ ವಚನೇನ ಅಹೇತುಕವಾದೋ ಪಟಿಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭವಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಪಚ್ಚಯಾಭಾವಾ, ತೇ ಅಹೇತುಕಾ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಹೇತು। ಇದಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾನಂ ಉಪ್ಪಾದವನ್ತತಾದೀಪನವಚನಂ। **ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ತತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತಾದೀಪನವಚನಂ। ಇಮಿನಾ ಸಕಲೇನ ವಚನೇನ ಸಸ್ಸತಾಹೇತುಕವಾದೋ ಪಟಿಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದವನ್ತೋ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಅನಿಚ್ಚಾ। ತಸ್ಮಾ ಸತಿಪಿ ಸಹೇತುಕತ್ತೇ ಅನಿಚ್ಚಹೇತುಕಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ನ ಲೋಕೇ ನಿಚ್ಚಸಮ್ಮತಪಕತಿಪುರಿಸಾದಿಹೇತುಕಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಯದಿದನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬತ್ಥಸನ್ದಸ್ಸನಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಫಲಮೇತಿ, ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ। **ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ನ ವಿನಾ, ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ಪವತ್ತತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ ಉಪಕಾರಕಟ್ಠೋ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಸಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏವಂ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಸೇಸಪದೇಹಿಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಸೋಕಾದೀಸು ಚ ಸೋಚನಂ **ಸೋಕೋ**। ಪರಿದೇವನಂ **ಪರಿದೇವೋ**। ದುಕ್ಖತೀತಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿವಸೇನ ವಾ ದ್ವೇಧಾ ಖನತೀತಿಪಿ ದುಕ್ಖಂ। ದುಮ್ಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ **ದೋಮನಸ್ಸಂ**। ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋ **ಉಪಾಯಾಸೋ**। **ಸಮ್ಭವನ್ತೀ**ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। **ಏವ**ನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನಯನಿದಸ್ಸನಂ। ತೇನ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹೇವ ಕಾರಣೇಹಿ, ನ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದೀಹೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ। **ಕೇವಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಸ್ಸ, ಸಕಲಸ್ಸ ವಾ। **ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಾ**ತಿ ದುಕ್ಖಸಮೂಹಸ್ಸ, ನ ಸತ್ತಸ್ಸ ನ ಸುಖಸುಭಾದೀನಂ। **ಸಮುದಯೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। **ಹೋತೀ**ತಿ ಸಮ್ಭವತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾ? ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಅಪರನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞಾಣಂ। ಕತಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ? ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ,

ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ। ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ। ಕಾಯಸಞ್ಚೇತನಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀಸಞ್ಚೇತನಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ "ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ? ಅವಿಜ್ಜಾಭಾವೇ ಭಾವತೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅಪ್ಪಹೀನಂ ಹೋತಿ। ಸೋ ದುಕ್ಖೇ ತಾವ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದೀಸು ಚ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸೇವ ಹೇತುಭೂತೇ ತಿವಿಧೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಭತಿ। ಸಮುದಯೇ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖಹೇತುಭೂತೇಪಿ ತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಾರೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸುಖಹೇತುತೋ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಆರಭತಿ। ನಿರೋಧೇ ಪನ ಮಗ್ಗೇ ಚ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನಿರೋಧಭೂತೇಪಿ ಗತಿವಿಸೇಸೇ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸಞ್ಞೀ ಹುತ್ವಾ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ಅಮಗ್ಗಭೂತೇಸುಪಿ ಯಞ್ಞಾಮರತಪಾದೀಸು ನಿರೋಧಮಗ್ಗಸಞ್ಞೀ ಹುತ್ವಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಪತ್ಥಯಮಾನೋ ಯಞ್ಞಾಮರತಪಾದಿಮುಖೇನ ತಿವಿಧೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಭತಿ।

ಅಪಿಚ ಸೋ ತಾಯ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಅಪ್ಪಹೀನಾವಿಜ್ಜತಾಯ ವಿಸೇಸತೋ ಜಾತಿಜರಾರೋಗಮರಣಾದಿಅನೇಕಾದೀನವವೋಕಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಪುಞ್ಞಫಲಸಙ್ಖಾತಂ ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖತೋ ಅಜಾನನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಯ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಭೇದಂ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ ದೇವಚ್ಛರಕಾಮಕೋ ವಿಯ ಮರುಪಪಾತಂ। ಸುಖಸಮ್ಮತಸ್ಸಾಪಿ ಚ ತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಫಲಸ್ಸ ಅನ್ತೇ ಮಹಾಪರಿಳಾಹಜನಿಕಂ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಂ ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದತಞ್ಚ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಮೇವ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ ಸಲಭೋ ವಿಯ ದೀಪಸಿಖಾಭಿನಿಪಾತಂ, ಮಧುಬಿನ್ದುಗಿದ್ಧೋ ವಿಯ ಚ ಮಧುಲಿತ್ತಸತ್ಥಧಾರಾಲೇಹನಂ। ಕಾಮೂಪಸೇವನಾದೀಸು ಚ ಸವಿಪಾಕೇಸು ಆದೀನವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಚೇವ ಕಿಲೇಸಾಭಿಭೂತತಾಯ ಚ ದ್ವಾರತ್ತಯಪ್ಪವತ್ತಮ್ಪಿ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ ಬಾಲೋ ವಿಯ ಗೂಥಕೀಳನಂ, ಮರಿತುಕಾಮೋ ವಿಯ ಚ ವಿಸಖಾದನಂ। ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕೇಸು ಚಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಂ ಅನವಬುಜ್ಝಮಾನೋ ಸಸ್ಸತಾದಿವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಭೂತಂ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ ದಿಸಾಮೂಳ್ಹೋ ವಿಯ ಪಿಸಾಚನಗರಾಭಿಮುಖಮಗ್ಗಗಮನಂ। ಏವಂ ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಭಾವತೋವ ಸಙ್ಖಾರಭಾವೋ, ನ ಅಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಮೇತಂ "ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಗಣ್ಹಾಮ ತಾವ ಏತಂ "ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ಕಿಂ ಪನಾಯಮೇಕಾವ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ಉದಾಹು ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಸನ್ತೀತಿ? ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಯದಿ ತಾವ ಏಕಾವ, ಏಕಕಾರಣವಾದೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಥ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಸನ್ತಿ, "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಏಕಕಾರಣನಿದ್ದೇಸೋ ನುಪಪಜ್ಜತೀತಿ? ನ ನುಪಪಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ -

"ಏಕಂ ನ ಏಕತೋ ಇಧ, ನಾನೇಕಮನೇಕತೋಪಿ ನೋ ಏಕಂ।
ಫಲಮತ್ಥಿ ಅತ್ಥಿ ಪನ ಏಕ-ಹೇತುಫಲದೀಪನೇ ಅತ್ಥೋ"॥

ಭಗವಾ ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಪಧಾನತ್ತಾ ಕತ್ಥಚಿ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಕತ್ಥಚಿ ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ದೇಸನಾವಿಲಾಸಸ್ಸ ಚ ವೇನೇಯ್ಯಾನಞ್ಚ ಅನುರೂಪತೋ ಏಕಮೇವ ಹೇತುಞ್ಚ ಫಲಞ್ಚ ದೀಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಮಿಧ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾದೀಸು ಸಙ್ಖಾರಕಾರಣೇಸು "ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೨) ಚ, "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ಆಸವಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೪) ಚ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ತಣ್ಹಾದೀನಂ ಸಙ್ಖಾರಹೇತೂನಂ ಹೇತೂತಿ ಪಧಾನತ್ತಾ, "ಅವಿದ್ವಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀ"ತಿ ಪಾಕಟತ್ತಾ,

ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಹೇತುಭಾವೇನ ದೀಪಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತೇನೇವ ಚ ಏಕೇಕಹೇತುಫಲದೀಪನಪರಿಹಾರವಚನೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಏಕೇಕಹೇತುಫಲದೀಪನೇ ಪಯೋಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಏಕನ್ತಾನಿಟ್ಠಫಲಾಯ ಸಾವಜ್ಜಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಕಥಂ ಪುಞ್ಞಾನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಯುಜ್ಜತಿ? ನ ಹಿ ನಿಮ್ಬಬೀಜತೋ ಉಚ್ಛು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಕಥಂ ನ ಯುಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ? ಲೋಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ -

"ವಿರುದ್ಧೋ ಚಾವಿರುದ್ಧೋ ಚ, ಸದಿಸಾಸದಿಸೋ ತಥಾ।
ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಿದ್ಧೋ, ವಿಪಾಕಾ ಏವ ತೇ ಚ ನ"॥

ಇತಿ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಪಾಕವಸೇನ ಏಕನ್ತಾನಿಟ್ಠಫಲಾ, ಸಭಾವವಸೇನ ಚ ಸಾವಜ್ಜಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಏತೇಸಂ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಠಾನಕಿಚ್ಚಸಭಾವವಿರುದ್ಧಾವಿರುದ್ಧಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸದಿಸಾಸದಿಸಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಪಿಚ -

"ಚುತೂಪಪಾತೇ ಸಂಸಾರೇ, ಸಙ್ಖಾರಾನಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣೇ।
ಯೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ-ಧಮ್ಮೇಸು ಚ ವಿಮುಯ್ಹತಿ॥

"ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ ಸೋ ಏತೇ, ಸಙ್ಖಾರೇ ತಿವಿಧೇ ಯತೋ।
ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯೋ ತೇಸಂ, ತಿವಿಧಾನಂ ಅಯಂ ತತೋ॥

"ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಜಚ್ಚನ್ಧೋ, ನರೋ ಅಪರಿಣಾಯಕೋ।
ಏಕದಾ ಯಾತಿ ಮಗ್ಗೇನ, ಉಮ್ಮಗ್ಗೇನಾಪಿ ಏಕದಾ॥

"ಸಂಸಾರೇ ಸಂಸರಂ ಬಾಲೋ, ತಥಾ ಅಪರಿಣಾಯಕೋ।
ಕರೋತಿ ಏಕದಾ ಪುಞ್ಞಂ, ಅಪುಞ್ಞಮಪಿ ಏಕದಾ॥

"ಯದಾ ಚ ಞತ್ವಾ ಸೋ ಧಮ್ಮಂ, ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಭಿಸಮೇಸ್ಸತಿ।
ತದಾ ಅವಿಜ್ಜೂಪಸಮಾ, ಉಪಸನ್ತೋ ಚರಿಸ್ಸತೀ"ತಿ॥

ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಂ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ತಥಾ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ದ್ವೇ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯೋ, ತಿಸ್ಸೋ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ, ಅಟ್ಠ ಸಹೇತುಕವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪಾವಚರಾನೀತಿ ಬಾವೀಸತಿವಿಧಂ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಬಾತ್ತಿಂಸ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ "ಇದಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಹೋತೀ"ತಿ? ಉಪಚಿತಕಮ್ಮಾಭಾವೇ ವಿಪಾಕಾಭಾವತೋ। ವಿಪಾಕಞ್ಹೇತಂ, ವಿಪಾಕಞ್ಚ ನ ಉಪಚಿತಕಮ್ಮಾಭಾವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯದಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಬ್ಬವಿಪಾಕಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ನ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಮೇತಂ "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಇದಂ

ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತೀ”ತಿ। ಸಬ್ಬಮೇವ ಹಿ ಇದಂ ಪವತ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ದ್ವೇಧಾ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ದ್ವೇ ಮನೋಧಾತುಯೋ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಇಮಾನಿ ತೇರಸ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪವತ್ತಿಯಂಯೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಸೇಸಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ತೀಸು ಭವೇಸು ಯಥಾನುರೂಪಂ ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮ್ಪಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

“ಲದ್ಧಪ್ಪಚ್ಚಯಮಿತಿ ಧಮ್ಮಮತ್ತಮೇತಂ ಭವನ್ತರಮುಪೇತಿ।
ನಾಸ್ಸ ತತೋ ಸಙ್ಕನ್ತಿ, ನ ತತೋ ಹೇತುಂ ವಿನಾ ಹೋತೀ”ತಿ॥

ಇತಿ ಹೇತಂ ಲದ್ಧಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಮತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಭವನ್ತರಮುಪೇತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಸತ್ತೋ, ನ ಜೀವೋ। ತಸ್ಸ ಚ ನಾಪಿ ಅತೀತಭವತೋ ಇಧ ಸಙ್ಕನ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ತತೋ ಹೇತುಂ ವಿನಾ ಇಧ ಪಾತುಭಾವೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಂ ಚವನತೋ ಚುತಿ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ಭವನ್ತರಾದಿಪಟಿಸನ್ಧಾನತೋ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ನನು ಏವಂ ಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವೇ ಸತಿ ಯೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮನುಸ್ಸತ್ತಭಾವೇ ಖನ್ಧಾ, ತೇಸಂ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ, ಫಲಪ್ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಗಮನತೋ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಞ್ಞತೋ ಚ ತಂ ಫಲಂ ಸಿಯಾ । ಉಪಭುಞ್ಜಕೇ ಚ ಅಸತಿ ಕಸ್ಸ ತಂ ಫಲಂ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ನ ಸುನ್ದರಮಿದಂ ವಿಧಾನನ್ತಿ। ತತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

“ಸನ್ತಾನೇ ಯಂ ಫಲಂ ಏತಂ, ನಾಞ್ಞಸ್ಸ ನ ಚ ಅಞ್ಞತೋ।
ಬೀಜಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಏತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕೋ॥

“ಫಲಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ, ಸಿದ್ಧಾ ಭುಞ್ಜಕಸಮ್ಮುತಿ।
ಫಲುಪ್ಪಾದೇನ ರುಕ್ಖಸ್ಸ, ಯಥಾ ಫಲತಿ ಸಮ್ಮುತೀ”ತಿ॥

ಯೋಪಿ ವದೇಯ್ಯ “ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಏತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ ವಾ। ಯದಿ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ, ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ನೇಸಂ ವಿಪಾಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಅಥಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ, ಪವತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಛಾ ಚ ನಿಚ್ಚಂ ಫಲಾವಹಾ ಸಿಯು”ನ್ತಿ। ಸೋ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬೋ -

“ಕತತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಏತೇ, ನ ಚ ನಿಚ್ಚಂ ಫಲಾವಹಾ।
ಪಾಟಿಭೋಗಾದಿಕಂ ತತ್ಥ, ವೇದಿತಬ್ಬಂ ನಿದಸ್ಸನ”ನ್ತಿ॥

ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ಇಧ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾ ನಾಮಂ, ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪಂ ರೂಪಂ। ಅಭಾವಕಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಅಣ್ಡಜಾನಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುದಸಕಂ ಕಾಯದಸಕನ್ತಿ ವೀಸತಿ ರೂಪಾನಿ, ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಏತೇ ತೇವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಭಾವಕಾನಂ ಭಾವದಸಕಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತೇತ್ತಿಂಸ, ಓಪಪಾತಿಕಸತ್ತೇಸು ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾದೀನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚಕ್ಖುಸೋತವತ್ಥುದಸಕಾನಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನವಕಞ್ಚಾತಿ ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸ ರೂಪಾನಿ, ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಏತೇ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸ ಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ। ಕಾಮಭವೇ ಪನ ಸೇಸಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಸಂಸೇದಜಾನಂ ವಾ ಸಭಾವಕಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವತ್ಥುಭಾವದಸಕಾನೀತಿ ಸತ್ತತಿ ರೂಪಾನಿ, ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಏತೇ ತೇಸತ್ತತಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ। ಏಸ ಉಕ್ಕಂಸೋ। ಅವಕಂಸೇನ ಪನ ತಂತಂದಸಕವಿಕಲಾನಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಹಾಪೇತ್ವಾ ಹಾಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಸಙ್ಖಾ

ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅರೂಪೀನಂ ಪನ ತಯೋವ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ, ಅಸಞ್ಞಾನಂ ರೂಪತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನವಕಮೇವಾತಿ। ಏಸ ತಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನಯೋ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ "ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೋತೀ"ತಿ? ಸುತ್ತತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಚ। ಸುತ್ತೇ ಹಿ "ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿನೋ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೬೨) ನಯೇನ ಬಹುಧಾ ವೇದನಾದೀನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯತಾ ಸಿದ್ಧಾ। ಯುತ್ತಿತೋ ಪನ -

> ಚಿತ್ತಜೇನ ಹಿ ರೂಪೇನ, ಇಧ ದಿಟ್ಠೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ।
> ಅದಿಟ್ಠಸ್ಸಾಪಿ ರೂಪಸ್ಸ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಇತಿ॥

ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನನ್ತಿ ನಾಮಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಇಧ ಪನ ರೂಪಂ ನಿಯಮತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಭೂತಾನಿ ಛ ವತ್ಥೂನಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಏಕಾದಸವಿಧಂ। ಸಳಾಯತನಂ - ಚಕ್ಖಾಯತನಂ, ಸೋತಾಯತನಂ, ಘಾನಾಯತನಂ, ಜಿವ್ಹಾಯತನಂ, ಕಾಯಾಯತನಂ, ಮನಾಯತನಂ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ "ನಾಮರೂಪಂ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ? ನಾಮರೂಪಭಾವೇ ಭಾವತೋ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಹಿ ನಾಮಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಚ ಭಾವೇ ತಂ ತಂ ಆಯತನಂ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ।

ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ -

> "ಛಳೇವ ಫಸ್ಸಾ ಸಙ್ಖೇಪಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಆದಯೋ।
> ವಿಞ್ಞಾಣಮಿವ ಬಾತ್ತಿಂಸ, ವಿತ್ಥಾರೇನ ಭವನ್ತಿ ತೇ"॥

ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾತಿ -

> "ದ್ವಾರತೋ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದಿಕಾ।
> ಛಳೇವ ತಾ ಪಭೇದೇನ, ಇಧ ಬಾತ್ತಿಂಸ ವೇದನಾ"॥

ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾತಿ -

> "ರೂಪತಣ್ಹಾದಿಭೇದೇನ, ಛ ತಣ್ಹಾ ಇಧ ದೀಪಿತಾ।
> ಏಕೇಕಾ ತಿವಿಧಾ ತತ್ಥ, ಪವತ್ತಾಕಾರತೋ ಮತಾ॥
>
> "ದುಕ್ಖೀ ಸುಖಂ ಪತ್ಥಯತಿ, ಸುಖೀ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ಇಚ್ಛತಿ।
> ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಸನ್ತತ್ತಾ, ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವ ಭಾಸಿತಾ॥
>
> "ತಣ್ಹಾಯ ಪಚ್ಚಯಾ ತಸ್ಮಾ, ಹೋನ್ತಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವೇದನಾ।
> ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ, ಇತಿ ವುತ್ತಾ ಮಹೇಸಿನಾ"॥

ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ - ಕಾಮುಪಾದಾನಂ, ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ, ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ, ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ। **ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ**ತಿ ಇಧ ಕಮ್ಮಭವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಪನ ಪದುದ್ಧಾರವಸೇನ

ವುತ್ತೋ। **ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಭವಪಚ್ಚಯಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಖನ್ಧಾನಂ ಪಾತುಭಾವೋ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ "ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಚೇ? ಬಾಹಿರಪಚ್ಚಯಸಮತ್ತೇಪಿ ಹೀನಪಣೀತಾದಿವಿಸೇಸದಸ್ಸನತೋ। ಬಾಹಿರಾನಞ್ಹಿ ಜನಕಜನನಿಸುಕ್ಕಸೋಣಿತಾಹಾರಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಮತ್ತೇಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ಯಮಕಾನಮ್ಪಿ ಸತಂ ಹೀನಪ್ಪಣೀತತಾದಿವಿಸೇಸೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ಸೋ ಚ ನ ಅಹೇತುಕೋ ಸಬ್ಬದಾ ಚ ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಅಭಾವತೋ, ನ ಕಮ್ಮಭವತೋ ಅಞ್ಞಹೇತುಕೋ ತದಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಸತ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ಕಮ್ಮಭವಹೇತುಕೋಯೇವ। ಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಸತ್ತಾನಂ ಹೀನಪ್ಪಣೀತತಾದಿವಿಸೇಸಸ್ಸ ಹೇತು। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ - "ಕಮ್ಮಂ ಸತ್ತೇ ವಿಭಜತಿ, ಯದಿದಂ ಹೀನಪ್ಪಣೀತತಾಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೯)।

ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಮಾ ಅಸತಿ ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಮರಣಂ ನಾಮ ಸೋಕಾದಯೋ ವಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಜಾತಿಯಾ ಪನ ಸತಿ ಜರಾಮರಣಞ್ಚೇವ ಜರಾಮರಣಸಙ್ಖಾತದುಕ್ಖಧಮ್ಮಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಚ ಬಾಲಸ್ಸ ಜರಾಮರಣಾಭಿಸಮ್ಬನ್ಧಾ ವಾ ತೇನ ತೇನ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇನ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಅನಭಿಸಮ್ಬನ್ಧಾ ವಾ ಸೋಕಾದಯೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಜಾತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಚೇವ ಸೋಕಾದೀನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸೋ ತಥಾಭಾವಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾತಿಆದೀಸು **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಾಯಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಯ, ಪತ್ತಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನೇಕವಿಹಿತ**ನ್ತಿ ಅನೇಕವಿಧಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ, ಅನೇಕೇಹಿ ವಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಪವತ್ತಿತಂ, ಸಂವಣ್ಣಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸ**ನ್ತಿ ಸಮನನ್ತರಾತೀತಂ ಭವಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿವುತ್ಥಸನ್ತಾನಂ। **ಅನುಸ್ಸರತೀ**ತಿ ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಾ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಸರತಿ। ಇಮಞ್ಹಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಛ ಜನಾ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಿ ತಿತ್ಥಿಯಾ ಪಕತಿಸಾವಕಾ ಮಹಾಸಾವಕಾ ಅಗ್ಗಸಾವಕಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಬುದ್ಧಾತಿ। ತತ್ಥ **ತಿತ್ಥಿಯಾ** ಚತ್ತಾಲೀಸಂಯೇವ ಕಪ್ಪೇ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಿ , ನ ತತೋ ಪರಂ। ಕಸ್ಮಾ? ದುಬ್ಬಲಪಞ್ಞತ್ತಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದವಿರಹಿತತ್ತಾ ದುಬ್ಬಲಾ ಪಞ್ಞಾ ಹೋತಿ। **ಪಕತಿಸಾವಕಾ** ಕಪ್ಪಸತಮ್ಪಿ ಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಿಯೇವ ಬಲವಪಞ್ಞತ್ತಾ। ಅಸೀತಿ **ಮಹಾಸಾವಕಾ** ಸತಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪೇ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಿ। ದ್ವೇ **ಅಗ್ಗಸಾವಕಾ** ಏಕಮಸಙ್ಖೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಞ್ಚ। **ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ** ದ್ವೇ ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯಾನಿ ಸತಸಹಸ್ಸಞ್ಚ। ಏತ್ತಕೋ ಹಿ ತೇಸಂ ಅಭಿನೀಹಾರೋ। **ಬುದ್ಧಾನಂ** ಪನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಿತ್ಥಿಯಾ ಚ ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿಮೇವ ಸರನ್ತಿ, ಪಟಿಪಾಟಿಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸರಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಅನ್ಧಾ ಯಟ್ಠಿಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏವಂ ತೇ ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ಸರನ್ತಿ। ಪಕತಿಸಾವಕಾ ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿಯಾಪಿ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಿ, ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನಾಪಿ ಸಙ್ಕಮನ್ತಿ, ತಥಾ ಅಸೀತಿ ಮಹಾಸಾವಕಾ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಪನ ಅಗ್ಗಸಾವಕಾನಂ ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ। ಏಕಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಚುತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಪುನ ಅಪರಸ್ಸ ಚುತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿನ್ತಿ ಏವಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನೇವ ಸಙ್ಕಮನ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಥಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ। ಬುದ್ಧಾನಂ ಪನ ನೇವ ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿಕಿಚ್ಚಂ, ನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಙ್ಕಮನಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಅನೇಕಾಸು ಕಪ್ಪಕೋಟೀಸು ಹೇಟ್ಠಾ ವಾ ಉಪರಿ ವಾ ಯಂ ಯಂ ಠಾನಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ತಂ ಪಾಕಟಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅನೇಕಾಪಿ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಯಂ ಯಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಓಕ್ಕಮನ್ತಾ ಸೀಹೋಕ್ಕನ್ತವಸೇನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾನಞ್ಚ ನೇಸಂ ಞಾಣಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾಸು ಜಾತೀಸು ಅಸಜ್ಜಮಾನಂ ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಮೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಇಮೇಸು ಪನ ಛಸು ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೇಸು ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದಸ್ಸನಂ ಖಜ್ಜೋಪನಕಪ್ಪಭಾಸದಿಸಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಪಕತಿಸಾವಕಾನಂ ದೀಪಪ್ಪಭಾಸದಿಸಂ, ಮಹಾಸಾವಕಾನಂ ಉಕ್ಕಾಪಭಾಸದಿಸಂ, ಅಗ್ಗಸಾವಕಾನಂ ಓಸಧಿತಾರಕಾಪಭಾಸದಿಸಂ, ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂ ಚನ್ದಪ್ಪಭಾಸದಿಸಂ। ಬುದ್ಧಾನಂ ರಸ್ಮಿಸಹಸ್ಸಪಟಿಮಣ್ಡಿತಸರದಸೂರಿಯಮಣ್ಡಲಸದಿಸಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸರಣಂ ಅನ್ಧಾನಂ ಯಟ್ಠಿಕೋಟಿಗಮನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಪಕತಿಸಾವಕಾನಂ ದಣ್ಡಕಸೇತುಗಮನಂ ವಿಯ, ಮಹಾಸಾವಕಾನಂ ಜಙ್ಘಸೇತುಗಮನಂ

ವಿಯ, ಅಗ್ಗಸಾವಕಾನಂ ಸಕಟಸೇತುಗಮನಂ ವಿಯ, ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂ ಜಙ್ಘಮಗ್ಗಗಮನಂ ವಿಯ, ಬುದ್ಧಾನಂ ಮಹಾಸಕಟಮಗ್ಗಗಮನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅಧಿಕಾರೇ ಸಾವಕಾನಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸರಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಅನುಸ್ಸರಿತುಕಾಮೇನ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇನ ರಹೋಗತೇನ ಪಟಿಸಲ್ಲೀನೇನ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಾ ನಿಸಜ್ಜಾ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ। ತತೋ ಆಸನಪಞ್ಞಾಪನಂ ಸೇನಾಸನಪ್ಪವೇಸನಂ ಪತ್ತಚೀವರಪಟಿಸಾಮನಂ ಭೋಜನಕಾಲೋ ಗಾಮತೋ ಆಗಮನಕಾಲೋ ಗಾಮೇ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರಿತಕಾಲೋ ಗಾಮಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಟ್ಠಕಾಲೋ ವಿಹಾರತೋ ನಿಕ್ಖಮನಕಾಲೋ ಚೇತಿಯಬೋಧಿವನ್ದನಕಾಲೋ ಪತ್ತಧೋವನಕಾಲೋ ಪತ್ತಪಟಿಗ್ಗಹಣಕಾಲೋ ಪತ್ತಪಟಿಗ್ಗಹಣತೋ ಯಾವ ಮುಖಧೋವನಾ ಕತಕಿಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚೂಸಕಾಲೇ ಕತಕಿಚ್ಚಂ, ಮಜ್ಝಿಮಯಾಮೇ ಪಠಮಯಾಮೇ ಕತಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಲೋಮಕ್ಕಮೇನ ಸಕಲಂ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ಕತಕಿಚ್ಚಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ತಕಂ ಪನ ಪಕತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಅತಿಪಾಕಟಮೇವ। ಸಚೇ ಪನೇತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಿ ನ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ತಕೇನ ದೀಪೇ ಜಲಿತೇ ವಿಯ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ । ಏವಂ ಪಟಿಲೋಮಕ್ಕಮೇನೇವ ದುತಿಯದಿವಸೇಪಿ ತತಿಯಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮದಿವಸೇಸುಪಿ ದಸಾಹೇಪಿ ಅದ್ಧಮಾಸೇಪಿ ಮಾಸೇಪಿ ಸಂವಚ್ಛರೇಪಿ ಕತಕಿಚ್ಚಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಏತೇನೇವ ಉಪಾಯೇನ ದಸ ವಸ್ಸಾನಿ ವೀಸತಿ ವಸ್ಸಾನೀತಿ ಯಾವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ತಾವ ಆವಜ್ಜನ್ತೇನ ಪುರಿಮಭವೇ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಂ ನಾಮರೂಪಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಪಹೋತಿ ಹಿ ಪಣ್ಡಿತೋ ಭಿಕ್ಖು ಪಠಮವಾರೇನೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕಾತುಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪುರಿಮಭವೇ ನಾಮರೂಪಂ ಅಸೇಸಂ ನಿರುದ್ಧಂ, ಇಧ ಅಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಠಾನಂ ಆಹುನ್ದರಿಕಂ ಅನ್ಧತಮಮಿವ ಹೋತಿ ಸುದುದ್ದಸಂ ದುಪ್ಪಞ್ಞೇನ। ತೇನಾಪಿ "ನ ಸಕ್ಕೋಮಹಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾತು"ನ್ತಿ ಧುರನಿಕ್ಖೇಪೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ। ತದೇವ ಪನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ವುಟ್ಠಾಯ ತಂ ಠಾನಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಕರೋನ್ತೋ ಹಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಬಲವಾ ಪುರಿಸೋ ಕೂಟಾಗಾರಕಣ್ಣಿಕತ್ಥಾಯ ಮಹಾರುಕ್ಖಂ ಛಿನ್ದನ್ತೋ ಸಾಖಾಪಲಾಸಚ್ಛೇದನಮತ್ತೇನೇವ ಫರಸುಧಾರಾಯ ವಿಪನ್ನಾಯ ಮಹಾರುಕ್ಖಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋಪಿ ಧುರನಿಕ್ಖೇಪಂ ಅಕತ್ವಾವ ಕಮ್ಮಾರಸಾಲಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಿಖಿಣಂ ಫರಸುಂ ಕಾರಾಪೇತ್ವಾ ಪುನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಪುನ ವಿಪನ್ನಾಯ ಚ ಪುನಪಿ ತಥೇವ ಕಾರೇತ್ವಾ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಸೋ ಏವಂ ಛಿನ್ದನ್ತೋ ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಪುನ ಛೇತ್ತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ಅಛಿನ್ನಸ್ಸ ಚ ಛೇದನತೋ ನಚಿರಸ್ಸೇವ ಮಹಾರುಕ್ಖಂ ಪಾತೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಪುಬ್ಬೇ ಆವಜ್ಜಿತಂ ಅನಾವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮೇವ ಆವಜ್ಜನ್ತೋ ತಂ ನಚಿರಸ್ಸೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮನಿಸಜ್ಜತೋ ಪಭುತಿ ಯಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಪನ ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಞಾಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। "ಅತೀತಂಸಞಾಣ"ನ್ತಿ ಪೇತಂ ಏಕೇ ವದನ್ತಿ । ತಂ ಅತೀತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರತ್ತಾ ರೂಪಾವಚರಂ ಸನ್ಧಾಯ ವಚನಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯದಾ ಪನಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಂ ನಾಮರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದಾಸ್ಸ ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ನಾಮ। ತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ।

ತತ್ಥ **ಸೇಯ್ಯಥಿದ**ನ್ತಿ ಆರದ್ಧಪ್ಪಕಾರದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ತೇನೇವ ಯ್ವಾಯಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸೋ ಆರದ್ಧೋ, ತಸ್ಸ ಪಕಾರಪ್ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿ**ನ್ತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮೂಲಂ ಚುತಿಪರಿಯೋಸಾನಂ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ। ಏಸ ನಯೋ **ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ**ತಿಆದೀಸು। **ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ಪರಿಹಾಯಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೋ ತದಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಸನ್ನಿಪತನತೋ। ವಡ್ಢಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ

ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೋ ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋ ಸತ್ತಾನಂ ವಿವಟ್ಟನತೋ। ತತ್ಥ ಸಂವಟ್ಟೇನ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ ತಂಮೂಲಕತ್ತಾ। ವಿವಟ್ಟೇನ ಚ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಯದಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪೋ ಸಂವಟ್ಟತಿ, ತಂ ನ ಸುಕರಂ ಸಙ್ಖಾತುಂ। ಯದಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪೋ ಸಂವಟ್ಟೋ ತಿಟ್ಠತಿ…ಪೇ॰… ಯದಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪೋ ವಿವಟ್ಟತಿ…ಪೇ॰… ಯದಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪೋ ವಿವಟ್ಟೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಂ ನ ಸುಕರಂ ಸಙ್ಖಾತು"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೫೬) ವುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ತಯೋ ಸಂವಟ್ಟಾ - ತೇಜೋಸಂವಟ್ಟೋ, ಆಪೋಸಂವಟ್ಟೋ, ವಾಯೋಸಂವಟ್ಟೋತಿ। ತಿಸ್ಸೋ ಸಂವಟ್ಟಸೀಮಾ - ಆಭಸ್ಸರಾ, ಸುಭಕಿಣ್ಹಾ, ವೇಹಪ್ಫಲಾತಿ। ಯದಾ ಕಪ್ಪೋ ತೇಜೇನ ಸಂವಟ್ಟತಿ, ಆಭಸ್ಸರತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಗ್ಗಿನಾ ಡಯ್ಹತಿ। ಯದಾ ಆಪೇನ ಸಂವಟ್ಟತಿ, ಸುಭಕಿಣ್ಹತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದಕೇನ ವಿಲೀಯತಿ। ಯದಾ ವಾಯುನಾ ಸಂವಟ್ಟತಿ, ವೇಹಪ್ಫಲತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವಾತೇನ ವಿದ್ಧಂಸೀಯತಿ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಸದಾಪಿ ಏಕಂ ಬುದ್ಧಕ್ಖೇತ್ತಂ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಬುದ್ಧಕ್ಖೇತ್ತಂ ನಾಮ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ - ಜಾತಿಕ್ಖೇತ್ತಂ, ಆಣಾಕ್ಖೇತ್ತಂ, ವಿಸಯಕ್ಖೇತ್ತಞ್ಚ। ತತ್ಥ **ಜಾತಿಕ್ಖೇತ್ತಂ** ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಪರಿಯನ್ತಂ ಹೋತಿ, ಯಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗಹಣಾದೀಸು ಕಮ್ಪತಿ। **ಆಣಾಕ್ಖೇತ್ತಂ** ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಪರಿಯನ್ತಂ, ಯತ್ಥ ರತನಪರಿತ್ತಂ, ಖನ್ಧಪರಿತ್ತಂ, ಧಜಗ್ಗಪರಿತ್ತಂ, ಆಟಾನಾಟಿಯಪರಿತ್ತಂ , ಮೋರಪರಿತ್ತನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಪರಿತ್ತಾನಂ ಆನುಭಾವೋ ವತ್ತತಿ। **ವಿಸಯಕ್ಖೇತ್ತಂ** ಅನನ್ತಮಪರಿಮಾಣಂ, ಯಂ "ಯಾವತಾ ವಾ ಪನ ಆಕಙ್ಖೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೮೧) ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ತಥಾಗತೋ ಆಕಙ್ಖತಿ, ತಂ ತಂ ಜಾನಾತಿ। ಏವಮೇತೇಸು ತೀಸು ಬುದ್ಧಕ್ಖೇತ್ತೇಸು ಏಕಂ ಆಣಾಕ್ಖೇತ್ತಂ ವಿನಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ವಿನಸ್ಸನ್ತೇ ಜಾತಿಕ್ಖೇತ್ತಂ ವಿನಟ್ಠಮೇವ ಹೋತಿ, ವಿನಸ್ಸನ್ತಞ್ಚ ಏಕತೋವ ವಿನಸ್ಸತಿ, ಸಣ್ಠಹನ್ತಞ್ಚ ಏಕತೋವ ಸಣ್ಠಹತಿ।

ತಸ್ಸೇವಂ ವಿನಾಸೋ ಚ ಸಣ್ಠಹನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಪ್ಪೋ ಅಗ್ಗಿನಾ ನಸ್ಸತಿ, ಆದಿತೋವ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಮಹಾಮೇಘೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳೇ ಏಕಂ ಮಹಾವಸ್ಸಂ ವಸ್ಸತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ತುಟ್ಠಾ ಸಬ್ಬಬೀಜಾನಿ ನೀಹರಿತ್ವಾ ವಪನ್ತಿ। ಸಸ್ಸೇಸು ಪನ ಗೋಖಾಯಿತಕಮತ್ತೇಸು ಜಾತೇಸು ಗದ್ರಭರವಂ ರವನ್ತೋ ಏಕಬಿನ್ದುಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ವಸ್ಸತಿ, ತದಾ ಪಚ್ಛಿನ್ನಂ ಪಚ್ಛಿನ್ನಮೇವ ವಸ್ಸಂ ಹೋತಿ। ವಸ್ಸೂಪಜೀವಿನೋ ಸತ್ತಾ ಕಮೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ಪುಪ್ಫಫಲೂಪಜೀವಿನಿಯೋ ಚ ದೇವತಾ। ಏವಂ ದೀಘೇ ಅದ್ಧಾನೇ ವೀತಿವತ್ತೇ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಉದಕಂ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಥಾನುಕ್ಕಮೇನ ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪಾಪಿ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ನೇರಯಿಕಸತ್ತಾಪಿ। ತತ್ಥ "ನೇರಯಿಕಾ ಸತ್ತಮಸೂರಿಯಪಾತುಭಾವೇ ವಿನಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಏಕೇ। ಝಾನಂ ವಿನಾ ನತ್ಥಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಏತೇಸಞ್ಚ ಕೇಚಿ ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಪೀಳಿತಾ, ಕೇಚಿ ಅಭಬ್ಬಾ ಝಾನಾಧಿಗಮಾಯ, ತೇ ಕಥಂ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀತಿ? ದೇವಲೋಕೇ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನವಸೇನ। ತದಾ ಹಿ "ವಸ್ಸಸತಸಹಸ್ಸಸ್ಸ ಅಚ್ಚಯೇನ ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಲೋಕಬ್ಯೂಹಾ ನಾಮ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾ ಮುತ್ತಸಿರಾ ವಿಕಿಣ್ಣಕೇಸಾ ರುದಮುಖಾ ಅಸ್ಸೂನಿ ಹತ್ಥೇಹಿ ಪುಞ್ಛಮಾನಾ ರತ್ತವತ್ಥನಿವತ್ಥಾ ಅತಿವಿಯ ವಿರೂಪವೇಸಧಾರಿನೋ ಹುತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಪಥೇ ವಿಚರನ್ತಾ ಏವಂ ಆರೋಚೇನ್ತಿ - "ಮಾರಿಸಾ, ಮಾರಿಸಾ, ಇತೋ ವಸ್ಸಸತಸಹಸ್ಸಸ್ಸ ಅಚ್ಚಯೇನ ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಅಯಂ ಲೋಕೋ ವಿನಸ್ಸಿಸ್ಸತಿ, ಮಹಾಸಮುದ್ದೋಪಿ ಉಸ್ಸುಸ್ಸಿಸ್ಸತಿ, ಅಯಞ್ಚ ಮಹಾಪಥವೀ ಸಿನೇರು ಚ ಪಬ್ಬತರಾಜಾ ಉದ್ದಯ್ಹಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಿನಸ್ಸಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಲೋಕವಿನಾಸೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಮೇತ್ತಂ, ಮಾರಿಸಾ, ಭಾವೇಥ। ಕರುಣಂ… ಮುದಿತಂ… ಉಪೇಕ್ಖಂ, ಮಾರಿಸಾ, ಭಾವೇಥ। ಮಾತರಂ ಉಪಟ್ಠಹಥ, ಪಿತರಂ ಉಪಟ್ಠಹಥ, ಕುಲೇ ಜೇಟ್ಠಾಪಚಾಯಿನೋ ಹೋಥಾ"ತಿ। ತೇಸಂ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಮನುಸ್ಸಾ ಚ ಭುಮ್ಮಾ ದೇವಾ ಚ ಸಂವೇಗಜಾತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಮುದುಚಿತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಮೇತ್ತಾದೀನಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರಿತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ತತ್ಥ ದಿಬ್ಬಸುಧಾಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ವಾಯೋಕಸಿಣೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಝಾನಂ ಪಟಿಲಭನ್ತಿ। ತದಞ್ಞೇ ಪನ ಅಪರಪರಿಯವೇದನೀಯೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಅಪರಪರಿಯವೇದನೀಯಕಮ್ಮರಹಿತೋ ಹಿ ಸಂಸಾರೇ ಸಂಸರನ್ತೋ ನಾಮ ಸತ್ತೋ ನತ್ಥಿ। ತೇಪಿ ತತ್ಥ ತಥೇವ ಝಾನಂ ಪಟಿಲಭನ್ತಿ। ಏವಂ ದೇವಲೋಕೇ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀತಿ।

ವಸ್ಸೂಪಚ್ಛೇದತೋ ಪನ ಉದ್ಧಂ ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋ ಅಚ್ಚಯೇನ ದುತಿಯೋ ಸೂರಿಯೋ ಪಾತುಭವತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಾತುಭೂತೇ ನೇವ ರತ್ತಿಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ನ ದಿವಾಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಏಕೋ ಸೂರಿಯೋ ಉದೇತಿ, ಏಕೋ ಅತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಸೂರಿಯಸನ್ತಾಪೋವ ಲೋಕೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪಕತಿಸೂರಿಯೇ ಸೂರಿಯದೇವಪುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಸೂರಿಯೇ ನತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ಪಕತಿಸೂರಿಯೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಆಕಾಸೇ ವಲಾಹಕಾಪಿ ಧೂಮಸಿಖಾಪಿ ಚರನ್ತಿ। ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಸೂರಿಯೇ ವತ್ತಮಾನೇ ವಿಗತಧೂಮವಲಾಹಕಂ ಆದಾಸಮಣ್ಡಲಂ ವಿಯ ನಿಮ್ಮಲಂ ನಭಂ ಹೋತಿ। ಠಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚ ಮಹಾನದಿಯೋ ಸೇಸಕುನ್ನದೀಆದೀಸು ಉದಕಂ ಸುಸ್ಸತಿ।

ತತೋಪಿ ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋ ಅಚ್ಚಯೇನ ತತಿಯೋ ಸೂರಿಯೋ ಪಾತುಭವತಿ, ಯಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವಾ ಮಹಾನದಿಯೋಪಿ ಸುಸ್ಸನ್ತಿ।

ತತೋಪಿ ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋ ಅಚ್ಚಯೇನ ಚತುತ್ಥೋ ಸೂರಿಯೋ ಪಾತುಭವತಿ, ಯಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವಾ ಹಿಮವತಿ ಮಹಾನದೀನಂ ಪಭವಾ - "ಸೀಹಪಪಾತನೋ, ಹಂಸಪಾತನೋ, ಕಣ್ಣಮುಣ್ಡಕೋ, ರಥಕಾರದಹೋ, ಅನೋತತ್ತದಹೋ, ಛದ್ದನ್ತದಹೋ, ಕುಣಾಲದಹೋ"ತಿ ಇಮೇ ಸತ್ತ ಮಹಾಸರಾ ಸುಸ್ಸನ್ತಿ।

ತತೋಪಿ ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋ ಅಚ್ಚಯೇನ ಪಞ್ಚಮೋ ಸೂರಿಯೋ ಪಾತುಭವತಿ, ಯಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ಅಙ್ಗುಲಿಪಬ್ಬತೇಮನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಉದಕಂ ನ ಸಣ್ಠಾತಿ।

ತತೋಪಿ ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋ ಅಚ್ಚಯೇನ ಛಟ್ಠೋ ಸೂರಿಯೋ ಪಾತುಭವತಿ, ಯಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವಾ ಸಕಲಚಕ್ಕವಾಳಂ ಏಕಧೂಮಂ ಹೋತಿ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಸಿನೇಹಂ ಧೂಮೇನ। ಯಥಾ ಚಿದಂ, ಏವಂ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಾನಿಪಿ।

ತತೋಪಿ ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋ ಅಚ್ಚಯೇನ ಸತ್ತಮೋ ಸೂರಿಯೋ ಪಾತುಭವತಿ, ಯಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವಾ ಸಕಲಚಕ್ಕವಾಳಂ ಏಕಜಾಲಂ ಹೋತಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳೇಹಿ। ಯೋಜನಸತಿಕಾದಿಭೇದಾನಿ ಸಿನೇರುಕೂಟಾನಿಪಿ ಪಲುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಆಕಾಸೇಯೇವ ಅನ್ತರಧಾಯನ್ತಿ। ಸಾ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕೇ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತ್ಥ ಕನಕವಿಮಾನರತನವಿಮಾನಮಣಿವಿಮಾನಾನಿ ಝಾಪೇತ್ವಾ ತಾವತಿಂಸಭವನಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಏತೇನೇವ ಉಪಾಯೇನ ಯಾವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತ್ಥ ತಯೋಪಿ। ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಝಾಪೇತ್ವಾ ಆಭಸ್ಸರೇ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸಾ ಯಾವ ಅಣುಮತ್ತಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಅತ್ಥಿ, ತಾವ ನ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಪರಿಕ್ಖಯಾ ಪನ ಸಪ್ಪಿತೇಲಝಾಪನಗ್ಗಿಸಿಖಾ ವಿಯ ಛಾರಿಕಮ್ಪಿ ಅನವಸೇಸೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ। ಹೇಟ್ಠಾಆಕಾಸೇನ ಸಹ ಉಪರಿಆಕಾಸೋ ಏಕೋ ಹೋತಿ ಮಹನ್ಧಕಾರೋ।

ಅಥ ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋ ಅಚ್ಚಯೇನ ಮಹಾಮೇಘೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪಠಮಂ ಸುಖುಮಂ ಸುಖುಮಂ ವಸ್ಸತಿ। ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಕುಮುದನಾಳಯಟ್ಠಿಮುಸಲತಾಲಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪ್ಪಮಾಣಾಹಿ ಧಾರಾಹಿ ವಸ್ಸನ್ತೋ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳೇಸು ಸಬ್ಬಂ ದಡ್ಢಟ್ಠಾನಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ತಂ ಉದಕಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಚ ತಿರಿಯಞ್ಚ ವಾತೋ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಘನಂ ಕರೋತಿ ಪರಿವಟುಮಂ ಪದುಮಿನಿಪತ್ತೇ ಉದಕಬಿನ್ದುಸದಿಸಂ। ಕಥಂ ತಾವ ಮಹನ್ತಂ ಉದಕರಾಸಿಂ ಘನಂ ಕರೋತೀತಿ ಚೇ? ವಿವರಸಮ್ಪದಾನತೋ। ತಂ ಹಿಸ್ಸ ತಹಿಂ ತಹಿಂ ವಿವರಂ ದೇತಿ। ತಂ ಏವಂ ವಾತೇನ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿಯಮಾನಂ ಘನಂ ಕರಿಯಮಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಮಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ಓತರತಿ। ಓತಿಣ್ಣೇ ಓತಿಣ್ಣೇ ಉದಕೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಟ್ಠಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ, ಉಪರಿ ಚತುಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕಟ್ಠಾನೇ ಚ ದೇವಲೋಕಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಪುರಿಮಪಥವಿಟ್ಠಾನಂ ಓತಿಣ್ಣೇ ಪನ ಬಲವವಾತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ತಂ ಪಿಹಿತದ್ವಾರೇ ಧಮಕರಣೇ ಠಿತಉದಕಮಿವ ನಿರುಸ್ಸಾಸಂ ಕತ್ವಾ ರುಮ್ಭನ್ತಿ। ಮಧುರೋದಕಂ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛಮಾನಂ ಉಪರಿ ರಸಪಥವಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಸಾ ವಣ್ಣಸಮ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಹೋತಿ ಗನ್ಧರಸಸಮ್ಪನ್ನಾ ಚ ನಿರುದಕಪಾಯಾಸಸ್ಸ ಉಪರಿ ಪಟಲಂ ವಿಯ। ತದಾ ಚ ಆಭಸ್ಸರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಪಠಮತರಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಸತ್ತಾ ಆಯುಕ್ಖಯಾ ವಾ ಪುಞ್ಞಕ್ಖಯಾ ವಾ ತತೋ

ಚವಿತ್ವಾ ಇಧೂಪಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಸಯಂಪಭಾ ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಚರಾ। ತೇ **ಅಗ್ಗಞ್ಞಸುತ್ತೇ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೧೦) ವುತ್ತನಯೇನ ತಂ ರಸಪಥವಿಂ ಸಾಯಿತ್ವಾ ತಣ್ಹಾಭಿಭೂತಾ ಆಲುಪ್ಪಕಾರಕಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತುಂ ಉಪಕ್ಕಮನ್ತಿ।

ಅಥ ತೇಸಂ ಸಯಂಪಭಾ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಅನ್ಧಕಾರೋ ಹೋತಿ। ತೇ ಅನ್ಧಕಾರಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಾಯನ್ತಿ। ತತೋ ನೇಸಂ ಭಯಂ ನಾಸೇತ್ವಾ ಸೂರಭಾವಂ ಜನಯನ್ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಞಾಸಯೋಜನಂ ಸೂರಿಯಮಣ್ಡಲಂ ಪಾತುಭವತಿ। ತೇ ತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಆಲೋಕಂ ಪಟಿಲಭಿಮ್ಹಾ"ತಿ ಹಟ್ಠತುಟ್ಠಾ ಹುತ್ವಾ "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭೀತಾನಂ ಭಯಂ ನಾಸೇತ್ವಾ ಸೂರಭಾವಂ ಜನಯನ್ತೋ ಉಟ್ಠಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸೂರಿಯೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಸೂರಿಯೋತ್ವೇವಸ್ಸ ನಾಮಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಅಥ ಸೂರಿಯೇ ದಿವಸಂ ಆಲೋಕಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ಥಙ್ಗತೇ "ಯಮ್ಪಿ ಆಲೋಕಂ ಲಭಿಮ್ಹ, ಸೋಪಿ ನೋ ನಟ್ಠೋ"ತಿ ಪುನ ಭೀತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಏವಂ ಹೋತಿ "ಸಾಧು ವತಸ್ಸ ಸಚೇ ಅಞ್ಞಂ ಆಲೋಕಂ ಲಭೇಯ್ಯಾಮಾ"ತಿ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಞತ್ವಾ ವಿಯ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಯೋಜನಂ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂ ಪಾತುಭವತಿ। ತೇ ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಿಯ್ಯೋಸೋಮತ್ತಾಯ ಹಟ್ಠತುಟ್ಠಾ ಹುತ್ವಾ "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಛನ್ದಂ ಞತ್ವಾ ವಿಯ ಉಟ್ಠಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಚನ್ದೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಚನ್ದೋತ್ವೇವಸ್ಸ ನಾಮಂ ಕರೋನ್ತಿ।

ಏವಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯೇಸು ಪಾತುಭೂತೇಸು ನಕ್ಖತ್ತಾನಿ ತಾರಕರೂಪಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ತತೋ ಪಭುತಿ ರತ್ತಿನ್ದಿವಾ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಚ ಮಾಸಡ್ಢಮಾಸಉತುಸಂವಚ್ಛರಾ। ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾನಂ ಪನ ಪಾತುಭೂತದಿವಸೇಯೇವ ಸಿನೇರುಚಕ್ಕವಾಳಹಿಮವನ್ತಪಬ್ಬತಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ । ತೇ ಚ ಖೋ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಫಗ್ಗುಣಪುಣ್ಣಮದಿವಸೇಯೇವ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಯಥಾ ನಾಮ ಕಙ್ಗುಭತ್ತೇ ಪಚ್ಚಮಾನೇ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಪುಬ್ಬುಳಕಾ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಏಕೇ ಪದೇಸಾ ಥೂಪಥೂಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏಕೇ ನಿನ್ನನಿನ್ನಾ ಏಕೇ ಸಮಸಮಾ, ಏವಮೇವಂ ಥೂಪಥೂಪಟ್ಠಾನೇ ಪಬ್ಬತಾ ಹೋನ್ತಿ ನಿನ್ನನಿನ್ನಟ್ಠಾನೇ ಸಮುದ್ದಾ ಸಮಸಮಟ್ಠಾನೇ ದೀಪಾತಿ।

ಅಥ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ರಸಪಥವಿಂ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತಾನಂ ಕಮೇನ ಏಕಚ್ಚೇ ವಣ್ಣವನ್ತೋ, ಏಕಚ್ಚೇ ದುಬ್ಬಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ವಣ್ಣವನ್ತೋ ದುಬ್ಬಣ್ಣೇ ಅತಿಮಞ್ಞನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಅತಿಮಾನಪಚ್ಚಯಾ ಸಾ ರಸಪಥವೀ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಭೂಮಿಪಪ್ಪಟಕೋ ಪಾತುಭವತಿ। ಅಥ ತೇಸಂ ತೇನೇವ ನಯೇನ ಸೋಪಿ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಪದಾಲತಾ ಪಾತುಭವತಿ। ತೇನೇವ ನಯೇನ ಸಾಪಿ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಅಕಟ್ಠಪಾಕೋ ಸಾಲಿ ಪಾತುಭವತಿ ಅಕಣೋ ಅಥುಸೋ ಸುದ್ಧೋ ಸುಗನ್ಧೋ ತಣ್ಡುಲಪ್ಫಲೋ। ತತೋ ನೇಸಂ ಭಾಜನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ಸಾಲಿಂ ಭಾಜನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಾಸಾಣಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಠಪೇನ್ತಿ। ಸಯಮೇವ ಜಾಲಾಸಿಖಾ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ತಂ ಪಚತಿ। ಸೋ ಹೋತಿ ಓದನೋ ಸುಮನಜಾತಿಪುಪ್ಫಸದಿಸೋ। ನ ತಸ್ಸ ಸೂಪೇನ ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ವಾ ಕರಣೀಯಂ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ಯಂ ರಸಂ ಭುಞ್ಜಿತುಕಾಮಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಂ ತಂ ರಸೋವ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ತಂ ಓಳಾರಿಕಂ ಆಹಾರಂ ಆಹರಯತಂ ತತೋ ಪಭುತಿ ಮುತ್ತಕರೀಸಂ ಸಞ್ಜಾಯತಿ। ಅಥ ನೇಸಂ ತಸ್ಸ ನಿಕ್ಖಮನತ್ಥಾಯ ವಣಮುಖಾನಿ ಪಭಿಜ್ಜನ್ತಿ । ಪುರಿಸಸ್ಸ ಪುರಿಸಭಾವೋ, ಇತ್ಥಿಯಾ ಇತ್ಥಿಭಾವೋ ಪಾತುಭವತಿ। ತತ್ರ ಸುದಂ ಇತ್ಥೀ ಪುರಿಸಂ, ಪುರಿಸೋ ಚ ಇತ್ಥಿಂ ಅತಿವೇಲಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯತಿ। ತೇಸಂ ಅತಿವೇಲಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಪಚ್ಚಯಾ ಕಾಮಪರಿಳಾಹೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತೋ ಮೇಥುನಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಸೇವನ್ತಿ। ತೇ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಪಟಿಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಗರಹಿಯಮಾನಾ ವಿಹೇಠಿಯಮಾನಾ ತಸ್ಸ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಛಾದನಹೇತು ಅಗಾರಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ। ತೇ ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸಮಾನಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಅಲಸಜಾತಿಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಾ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತತೋ ಪಭುತಿ ಕಣೋಪಿ ಥುಸೋಪಿ ತಣ್ಡುಲಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧತಿ, ಲಾಯಿತಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ನ ಪಟಿವಿರೂಹತಿ। ತೇ ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ ಅನುತ್ಥುನನ್ತಿ "ಪಾಪಕಾ ವತ ಭೋ ಧಮ್ಮಾ ಸತ್ತೇಸು ಪಾತುಭೂತಾ, ಮಯಞ್ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಮನೋಮಯಾ ಅಹುಮ್ಹಾ"ತಿ **ಅಗ್ಗಞ್ಞಸುತ್ತೇ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೮) ವುತ್ತನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ತತೋ ಮರಿಯಾದಂ ಠಪೇನ್ತಿ।

ಅಥ ಅಞ್ಞತರೋ ಸತ್ತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಭಾಗಂ ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತಿ। ತಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪರಿಭಾಸಿತ್ವಾ ತತಿಯವಾರೇ ಪಾಣಿಲೇಡ್ಡುದಣ್ಡೇಹಿ ಪಹರನ್ತಿ। ತೇ ಏವಂ ಅದಿನ್ನಾದಾನಗರಹಮುಸಾವಾದದಣ್ಡಾದಾನೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ ಚಿನ್ತಯನ್ತಿ

"ಯಂನೂನ ಮಯಂ ಏಕಂ ಸತ್ತಂ ಸಮ್ಮನ್ನೇಯ್ಯಾಮ, ಯೋ ನೋ ಸಮ್ಮಾ ಖೀಯಿತಬ್ಬಂ ಖೀಯೇಯ್ಯ, ಗರಹಿತಬ್ಬಂ ಗರಹೇಯ್ಯ, ಪಬ್ಬಾಜೇತಬ್ಬಂ ಪಬ್ಬಾಜೇಯ್ಯ। ಮಯಂ ಪನಸ್ಸ ಸಾಲೀನಂ ಭಾಗಂ ಅನುಪದಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ। ಏವಂ ಕತಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇಸು ಪನ ಸತ್ತೇಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಾವ ಕಪ್ಪೇ ಅಯಮೇವ ಭಗವಾ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂತೋ ತೇನ ಸಮಯೇನ ತೇಸು ಸತ್ತೇಸು ಅಭಿರೂಪತರೋ ಚ ದಸ್ಸನೀಯತರೋ ಚ ಮಹೇಸಕ್ಖತರೋ ಚ ಬುದ್ಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪಟಿಬಲೋ ನಿಗ್ಗಹಪಗ್ಗಹಂ ಕಾತುಂ। ತೇ ತಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಯಾಚಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮನ್ನಿಂಸು। ಸೋ "ತೇನ ಮಹಾಜನೇನ ಸಮ್ಮತೋತಿ **ಮಹಾಸಮ್ಮತೋ,** ಖೇತ್ತಾನಂ ಅಧಿಪತೀತಿ **ಖತ್ತಿಯೋ,** ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಪರೇ ರಞ್ಜೇತೀತಿ **ರಾಜಾ**"ತಿ ತೀಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಪಞ್ಞಾಯಿತ್ಥ। ಯಞ್ಹಿ ಲೋಕೇ ಅಚ್ಛರಿಯಟ್ಠಾನಂ, ಬೋಧಿಸತ್ತೋವ ತತ್ಥ ಆದಿಪುರಿಸೋತಿ। ಏವಂ ಬೋಧಿಸತ್ತಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಖತ್ತಿಯಮಣ್ಡಲೇ ಸಣ್ಠಿತೇ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಯೋಪಿ ವಣ್ಣಾ ಸಣ್ಠಹಿಂಸು। ತತ್ಥ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಮಹಾಮೇಘತೋ ಯಾವ ಜಾಲೂಪಚ್ಛೇದೋ, ಇದಮೇಕಮಸಙ್ಖೇಯ್ಯಂ **ಸಂವಟ್ಟೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಜಾಲೂಪಚ್ಛೇದತೋ ಯಾವ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಪರಿಪೂರಕೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಮಹಾಮೇಘೋ, ಇದಂ ದುತಿಯಮಸಙ್ಖೇಯ್ಯಂ **ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಮ್ಪತ್ತಿಮಹಾಮೇಘತೋ ಯಾವ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಪಾತುಭಾವೋ, ಇದಂ ತತಿಯಮಸಙ್ಖೇಯ್ಯಂ **ವಿವಟ್ಟೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಪಾತುಭಾವತೋ ಯಾವ ಪುನ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಮಹಾಮೇಘೋ, ಇದಂ ಚತುತ್ಥಮಸಙ್ಖೇಯ್ಯಂ **ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯಾನಿ ಏಕೋ ಮಹಾಕಪ್ಪೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಅಗ್ಗಿನಾ ವಿನಾಸೋ ಚ ಸಣ್ಠಹನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸಮಯೇ ಕಪ್ಪೋ ಉದಕೇನ ನಸ್ಸತಿ, ಆದಿತೋವ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಮಹಾಮೇಘೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಯಥಾ ತತ್ಥ ದುತಿಯೋ ಸೂರಿಯೋ, ಏವಮಿಧ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕೋ ಖಾರೂದಕಮಹಾಮೇಘೋ ಉಟ್ಠಾತಿ। ಸೋ ಆದಿತೋ ಸುಖುಮಂ ಸುಖುಮಂ ವಸ್ಸನ್ತೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಮಹಾಧಾರಾಹಿ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಾನಂ ಪೂರೇನ್ತೋ ವಸ್ಸತಿ। ಖಾರೂದಕೇನ ಫುಟ್ಠಫುಟ್ಠಾ ಪಥವೀಪಬ್ಬತಾದಯೋ ವಿಲೀಯನ್ತಿ। ಉದಕಂ ಸಮನ್ತತೋ ವಾತೇಹಿ ಧಾರೀಯತಿ। ಪಥವಿತೋ ಯಾವ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಂ ಉದಕಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತತ್ಥ ತಯೋಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ವಿಲೀಯಾಪೇತ್ವಾ ಸುಭಕಿಣ್ಹೇ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಂ ಯಾವ ಅಣುಮತ್ತಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಅತ್ಥಿ, ತಾವ ನ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ।

ಉದಕಾನುಗತಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸಹಸಾ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ಅನ್ತರಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಹೇಟ್ಠಾಆಕಾಸೇನ ಸಹ ಉಪರಿಆಕಾಸೋ ಏಕೋ ಹೋತಿ ಮಹನ್ಧಕಾರೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ವುತ್ತಸದಿಸಂ। ಕೇವಲಂ ಪನಿಧ ಆಭಸ್ಸರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕೋ ಪಾತುಭವತಿ। ಸುಭಕಿಣ್ಹತೋ ಚ ಚವಿತ್ವಾ ಆಭಸ್ಸರಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಸತ್ತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಮಹಾಮೇಘತೋ ಯಾವ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಖಾರೂದಕೂಪಚ್ಛೇದೋ, ಇದಮೇಕಂ ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯಂ। ಉದಕೂಪಚ್ಛೇದತೋ ಯಾವ ಸಮ್ಪತ್ತಿಮಹಾಮೇಘೋ, ಇದಂ ದುತಿಯಮಸಙ್ಖೇಯ್ಯಂ। ಸಮ್ಪತ್ತಿಮಹಾಮೇಘತೋ…ಪೇ॰… ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯಾನಿ ಏಕೋ ಮಹಾಕಪ್ಪೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಉದಕೇನ ವಿನಾಸೋ ಚ ಸಣ್ಠಹನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸಮಯೇ ಕಪ್ಪೋ ವಾತೇನ ವಿನಸ್ಸತಿ, ಆದಿತೋವ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಮಹಾಮೇಘೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಯಥಾ ತತ್ಥ ದುತಿಯಸೂರಿಯೋ, ಏವಮಿಧ ಕಪ್ಪವಿನಾಸನತ್ಥಂ ವಾತೋ ಸಮುಟ್ಠಾತಿ। ಸೋ ಪಠಮಂ ಥೂಲರಜಂ ಉಟ್ಠಾಪೇತಿ, ತತೋ ಸಣ್ಹರಜಂ ಸುಖುಮವಾಲಿಕಂ ಥೂಲವಾಲಿಕಂ ಸಕ್ಖರಪಾಸಾಣಾದಯೋತಿ ಯಾವ ಕೂಟಾಗಾರಮತ್ತೇ ಪಾಸಾಣೇ ವಿಸಮಟ್ಠಾನೇ ಠಿತಮಹಾರುಕ್ಖೇ ಚ ಉಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತೇ ಪಥವಿತೋ ನಭಮುಗ್ಗತಾ ನ ಪುನ ಪತನ್ತಿ, ತತ್ಥೇವ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಾ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಥಾನುಕ್ಕಮೇನ ಹೇಟ್ಠಾಮಹಾಪಥವಿಯಾ ವಾತೋ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪಥವಿಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಉದ್ಧಂ ಮೂಲಂ ಕತ್ವಾ ಆಕಾಸೇ ಖಿಪತಿ। ಯೋಜನಸತಪ್ಪಮಾಣಾ ಪಥವಿಪ್ಪದೇಸಾ ದ್ವಿಯೋಜನತಿಯೋಜನಚತುಯೋಜನಪಞ್ಚಯೋಜನಸತಪ್ಪಮಾಣಾಪಿ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಾತವೇಗುಕ್ಖಿತ್ತಾ ಆಕಾಸೇಯೇವ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಾ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಮ್ಪಿ ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತಮ್ಪಿ ವಾತೋ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆಕಾಸೇ ಖಿಪತಿ। ತೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಭಿಹನ್ತ್ವಾ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಾ ಹುತ್ವಾ ವಿನಸ್ಸನ್ತಿ। ಏತೇನೇವ ಉಪಾಯೇನ ಭೂಮಟ್ಠಕವಿಮಾನಾನಿ ಚ ಆಕಾಸಟ್ಠಕವಿಮಾನಾನಿ ಚ

ವಿನಾಸೇನ್ತೋ ಛ ಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕೇ ವಿನಾಸೇತ್ವಾ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಾನಿ ವಿನಾಸೇತಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಕವಾಳಾ ಚಕ್ಕವಾಳೇಹಿ, ಹಿಮವನ್ತಾ ಹಿಮವನ್ತೇಹಿ, ಸಿನೇರೂ ಸಿನೇರೂಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮಾಗನ್ತ್ವಾ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಾ ಹುತ್ವಾ ವಿನಸ್ಸನ್ತಿ। ಪಥವಿತೋ ಯಾವ ತತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಂ ವಾತೋ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತತ್ಥ ತಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ವಿನಾಸೇತ್ವಾ ವೇಹಪ್ಫಲೇ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತಂ ವಿನಾಸೇತ್ವಾ ಸಯಮ್ಪಿ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಹೇಟ್ಠಾಆಕಾಸೇನ ಸಹ ಉಪರಿಆಕಾಸೋ ಏಕೋ ಹೋತಿ ಮಹನ್ಧಕಾರೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ವುತ್ತಸದಿಸಂ। ಇಧ ಪನ ಸುಭಕಿಣ್ಹಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕೋ ಪಾತುಭವತಿ। ವೇಹಪ್ಫಲತೋ ಚ ಚವಿತ್ವಾ ಸುಭಕಿಣ್ಹಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಸತ್ತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಮಹಾಮೇಘತೋ ಯಾವ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕವಾತೂಪಚ್ಛೇದೋ, ಇದಮೇಕಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ। ವಾತೂಪಚ್ಛೇದತೋ ಯಾವ ಸಮ್ಪತ್ತಿಮಹಾಮೇಘೋ, ಇದಂ ದುತಿಯಮಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ...ಪೇ॰... ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ ಏಕೋ ಮಹಾಕಪ್ಪೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ವಾತೇನ ವಿನಾಸೋ ಚ ಸಣ್ಠಹನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಿಂ ಕಾರಣಾ ಏವಂ ಲೋಕೋ ವಿನಸ್ಸತಿ? ಅಕುಸಲಮೂಲಕಾರಣಾ। ಅಕುಸಲಮೂಲೇಸು ಹಿ ಉಸ್ಸನ್ನೇಸು ಏವಂ ಲೋಕೋ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಸೋ ಚ ಖೋ ರಾಗೇ ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ ಅಗ್ಗಿನಾ ವಿನಸ್ಸತಿ, ದೋಸೇ ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ ಉದಕೇನ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ದೋಸೇ ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ ಅಗ್ಗಿನಾ, ರಾಗೇ ಉದಕೇನಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಮೋಹೇ ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ ವಾತೇನ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ವಿನಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ಚ ನಿರನ್ತರಮೇವ ಸತ್ತ ವಾರೇ ಅಗ್ಗಿನಾ ನಸ್ಸತಿ, ಅಟ್ಠಮೇ ವಾರೇ ಉದಕೇನ। ಪುನ ಸತ್ತ ವಾರೇ ಅಗ್ಗಿನಾ, ಅಟ್ಠಮೇ ವಾರೇ ಉದಕೇನಾತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠಮೇ ಅಟ್ಠಮೇ ವಾರೇ ವಿನಸ್ಸನ್ತೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಉದಕೇನ ವಿನಸ್ಸಿತ್ವಾ ಪುನ ಸತ್ತ ವಾರೇ ಅಗ್ಗಿನಾ ನಸ್ಸತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ತೇಸಟ್ಠಿ ಕಪ್ಪಾ ಅತೀತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಉದಕೇನ ನಸ್ಸನವಾರಂ ಸಮ್ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಲದ್ಧೋಕಾಸೋ ವಾತೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಚತುಸಟ್ಠಿಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಸುಭಕಿಣ್ಹೇ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೋ ಲೋಕಂ ವಿನಾಸೇತಿ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋಪಿ ಚ ಕಪ್ಪಾನುಸ್ಸರಣಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಏತೇಸು ಕಪ್ಪೇಸು ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನೇಕೇಪಿ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನುಸ್ಸರತಿ। **ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ**ತಿ ಚ ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅದ್ಧಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ**ತಿ ಸಕಲಕಪ್ಪಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಕಥಂ ಅನುಸ್ಸರತೀತಿ ಚೇ? **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ। ತತ್ಥ **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿ ಅಮುಮ್ಹಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅಹಂ ಅಮುಮ್ಹಿ ಭವೇ ವಾ ಯೋನಿಯಾ ವಾ ಗತಿಯಾ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ವಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ವಾ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಆಸಿಂ। **ಏವಂನಾಮೋ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ವಾ ಫುಸ್ಸೋ ವಾ। **ಏವಂಗೋತ್ತೋ**ತಿ ಕಚ್ಚಾನೋ ವಾ ಕಸ್ಸಪೋ ವಾ। ಇದಮಸ್ಸ ಅತೀತಭವೇ ಅತ್ತನೋ ನಾಮಗೋತ್ತಾನುಸ್ಸರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಚೇ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ವಣ್ಣಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ವಾ ಲೂಖಪಣೀತಜೀವಿಕಭಾವಂ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಬಹುಲತಂ ವಾ ಅಪ್ಪಾಯುಕದೀಘಾಯುಕಭಾವಂ ವಾ ಅನುಸ್ಸರಿತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ತಮ್ಪಿ ಅನುಸ್ಸರತಿಯೇವ। ತೇನಾಹ "ಏವಂವಣ್ಣೋ...ಪೇ॰... ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಏವಂವಣ್ಣೋ**ತಿ ಓದಾತೋ ವಾ ಸಾಮೋ ವಾ। **ಏವಮಾಹಾರೋ**ತಿ ಸಾಲಿಮಂಸೋದನಾಹಾರೋ ವಾ ಪವತ್ತಫಲಭೋಜನೋ ವಾ। **ಏವಂಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀ**ತಿ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರೇನ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಾಮಿಸನಿರಾಮಿಸಾದಿಪ್ಪಭೇದಾನಂ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಪಟಿಸಂವೇದೀ। **ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ**ತಿ ಏವಂ ವಸ್ಸಸತಪರಿಮಾಣಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ ವಾ ಚತುರಾಸೀತಿಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ ವಾ।

ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಅಮುತ್ರ ಉದಪಾದಿನ್ತಿ ಸೋ ಅಹಂ ತತೋ ಭವತೋ ಯೋನಿತೋ ಗತಿತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿತೋ ಸತ್ತಾವಾಸತೋ ಸತ್ತನಿಕಾಯತೋ ವಾ ಚುತೋ ಪುನ ಅಮುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಭವೇ ಯೋನಿಯಾ ಗತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಉದಪಾದಿಂ। **ತತ್ರಾಪಾಸಿ**ನ್ತಿ ಅಥ ತತ್ರಾಪಿ ಭವೇ ಯೋನಿಯಾ ಗತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಪುನ ಅಹೋಸಿಂ। **ಏವಂನಾಮೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಅಪಿಚ ಯಸ್ಮಾ **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಆರೋಹನ್ತಸ್ಸ ಯಾವತಿಚ್ಛಕಂ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೧೦) ಅನುಸ್ಸರಣಂ, **ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ**ತಿ ಪಟಿನಿವತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ, ತಸ್ಮಾ **ಇಧೂಪಪನ್ನೋ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಇಧೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರಮೇವಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಅಮುತ್ರ ಉದಪಾದಿ**ನ್ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತತ್ರಾಪಾಸಿ**ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ ಪನಸ್ಸ ತತ್ರ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರೇ

ಉಪಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ನಾಮಗೋತ್ತಾದೀನಂ ಅನುಸ್ಸರಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಇಧೂಪಪನ್ನೋ**ತಿ ಸ್ವಾಹಂ ತತೋ ಅನನ್ತರೂಪಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತೋ ಚುತೋ ಇಧ ಅಮುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಖತ್ತಿಯಕುಲೇ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲೇ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೋತಿ। **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ। **ಸಾಕಾರಂ ಸಉದ್ದೇಸ**ನ್ತಿ ನಾಮಗೋತ್ತವಸೇನ ಸಉದ್ದೇಸಂ, ವಣ್ಣಾದಿವಸೇನ ಸಾಕಾರಂ। ನಾಮಗೋತ್ತೇನ ಹಿ ಸತ್ತೋ ತಿಸ್ಸೋ ಫುಸ್ಸೋ ಕಸ್ಸಪೋತಿ ಉದ್ದಿಸೀಯತಿ, ವಣ್ಣಾದೀಹಿ ಸಾಮೋ ಓದಾತೋತಿ ನಾನತ್ತತೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಾಮಗೋತ್ತಂ ಉದ್ದೇಸೋ, ಇತರೇ ಆಕಾರಾತಿ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೪. ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೬. ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಆಲೋಕಸಞ್ಞಂ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ**ತಿ ದಿವಾ ವಾ ರತ್ತಿಂ ವಾ ಸೂರಿಯಜೋತಿಚನ್ದಮಣಿಆಲೋಕಂ ಆಲೋಕೋತಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। ಏವಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಚ ಆಲೋಕೋತಿ ಸಞ್ಞಂ ಮನಸಿ ಪವತ್ತನತೋ ''ಆಲೋಕಸಞ್ಞಂ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ''ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ದಿವಾಸಞ್ಞಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಏವಂ ಆಲೋಕಸಞ್ಞಂ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ದಿವಾತಿ ಸಞ್ಞಂ ಠಪೇತಿ। **ಯಥಾ ದಿವಾ ತಥಾ ರತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ದಿವಾ ಆಲೋಕೋ ದಿಟ್ಠೋ, ತಥೇವ ರತ್ತಿಮ್ಪಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। **ಯಥಾ ರತ್ತಿಂ ತಥಾ ದಿವಾ**ತಿ ಯಥಾ ರತ್ತಿಂ ಆಲೋಕೋ ದಿಟ್ಠೋ, ತಥೇವ ದಿವಾಪಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। **ಇತಿ ವಿವಟೇನ ಚೇತಸಾ**ತಿ ಏವಂ ಅಪಿಹಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ। **ಅಪರಿಯೋನದ್ಧೇನಾ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಅನದ್ಧೇನ। **ಸಪ್ಪಭಾಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಭಾವೇತೀ**ತಿ ಸಓಭಾಸಂ ಚಿತ್ತಂ ವಡ್ಢೇತಿ। ಏತೇನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಾಲೋಕಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಥಿತಂ। ಆಲೋಕಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮೇವ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸೇವಂ ಭಾವಯತೋ ಓಭಾಸಜಾತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ ವಿಗತನ್ಧಕಾರಾವರಣಂ। ತೇನ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಕುಲಪುತ್ತೇನ ಇಮಿಸ್ಸಾಯೇವ ಪಾಳಿಯಾ ಅನುಸಾರೇನ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಕತ್ವಾ ''ತೇಜೋಕಸಿಣಂ ಓದಾತಕಸಿಣಂ ಆಲೋಕಕಸಿಣ''ನ್ತಿ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಕಸಿಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಆಸನ್ನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಗೋಚರಂ ಕತ್ವಾ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಠಪೇತಬ್ಬಂ, ನ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪನಾ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸಚೇ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಸ್ಸಯಂ ಹೋತಿ, ನ ಪರಿಕಮ್ಮನಿಸ್ಸಯಂ। ಇಮೇಸು ಚ ಪನ ತೀಸು ಆಲೋಕಕಸಿಣಂಯೇವ ಸೇಟ್ಠತರಂ, ತದನುಲೋಮೇನ ಪನ ಇತರಂ ಕಸಿಣದ್ವಯಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಆಲೋಕಕಸಿಣಂ ಇತರೇಸಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪುನ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂಯೇವ ಠತ್ವಾ ಕಸಿಣಂ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ। ವಡ್ಢಿತವಡ್ಢಿತಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅನ್ತೋಯೇವ ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ। ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸತೋ ಪನಸ್ಸ ತೇನ ಬ್ಯಾಪಾರೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತೇನ ಆಲೋಕಫರಣಂ ಅಕುಬ್ಬತೋ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾರೋ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ, ತತೋ ಆಲೋಕೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರಹಿತೇ ರೂಪಗತಮ್ಪಿ ನ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಥಾನೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಆಲೋಕೋ ಫರಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಆಲೋಕೋ ಥಾಮಗತೋ ಹೋತೀತಿ। ''ಏತ್ಥ ಆಲೋಕೋ ಹೋತೂ''ತಿ ಯತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ತತ್ಥ ಆಲೋಕೋ ತಿಟ್ಠತಿಯೇವ। ದಿವಸಮ್ಪಿ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸತೋ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯದಾ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅನಾಪಾಥಗತಂ ಅನ್ತೋಕುಚ್ಛಿಗತಂ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಂ ಹೇಟ್ಠಾಪಥವೀತಲನಿಸ್ಸಿತಂ ತಿರೋಕುಟ್ಟಪಬ್ಬತಪಾಕಾರಗತಂ ಪರಚಕ್ಕವಾಳಗತನ್ತಿ ಇದಂ ರೂಪಂ ಞಾಣಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ದಿಸ್ಸಮಾನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ತದಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ತದೇವ ಚೇತ್ಥ ರೂಪದಸ್ಸನಸಮತ್ಥಂ, ನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಚಿತ್ತಾನಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ - ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಮೇತಂ ರೂಪಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇ ತದೇವ ರೂಪಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇದಂ ಪನ ಞಾಣಂ ''ಸತ್ತಾನಂ ಚುತೂಪಪಾತೇ ಞಾಣ''ನ್ತಿಪಿ ''ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣ''ನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಪನೇತಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಹಿ ''ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಆಲೋಕೋ ಹೋತೂ''ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ತಂ ತಂ ಪಥವೀಸಮುದ್ದಪಬ್ಬತೇ

ವಿನಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾಪಿ ಏಕಾಲೋಕಂ ಹೋತಿ। ಅಥಸ್ಸ ತತ್ಥ ಭಯಾನಕಾನಿ ಯಕ್ಖರಕ್ಖಸಾದಿರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೋ ಭಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪತ್ವಾ ಝಾನವಿಬ್ಭನ್ತಕೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪದಸ್ಸನೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ।

ಸತ್ತಾನಂ ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣಾಯಾತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿಯಾ ಚ ಉಪಪಾತೇ ಚ ಞಾಣಾಯ। ಯೇನ ಞಾಣೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿ ಚ ಉಪಪಾತೋ ಚ ಞಾಯತಿ, ತದತ್ಥಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ**ತಿ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। **ವಿಸುದ್ಧೇನಾ**ತಿ ಚುತೂಪಪಾತದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತುತ್ತಾ ವಿಸುದ್ಧಂ। ಯೋ ಹಿ ಚುತಿಮತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಉಪಪಾತಂ, ಸೋ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯೋ ಉಪಪಾತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಚುತಿಂ, ಸೋ ನವಸತ್ತಪಾತುಭಾವದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯೋ ಪನ ತದುಭಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ತಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಮತಿವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ತಂ ದಸ್ಸನಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತು ಹೋತಿ। ಉಭಯಞ್ಚೇತಂ ಬುದ್ಧಪುತ್ತಾ ಪಸ್ಸನ್ತಿ । ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಚುತೂಪಪಾತದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತುತ್ತಾ ವಿಸುದ್ಧ"ನ್ತಿ। ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ರೂಪದಸ್ಸನೇನ **ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕಂ,** ಮಾನುಸಕಂ ವಾ ಮಂಸಚಕ್ಖುಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕಂ। ತೇನ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕೇನ।

ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ವಿಯ ಸತ್ತೇ ಓಲೋಕೇತಿ। **ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ದಟ್ಠುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಯೇ ಪನ ಆಸನ್ನಚುತಿಕಾ ಇದಾನಿ ಚವಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತೇ **ಚವಮಾನಾ**। ಯೇ ಚ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಸಮ್ಪತಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ವಾ, ತೇ **ಉಪಪಜ್ಜಮಾನಾ**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇ ಏವರೂಪೇ ಚವಮಾನೇ ಚ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚ ಪಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಹೀನೇ**ತಿ ಮೋಹನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಹೀನಾನಂ ಜಾತಿಕುಲಭೋಗಾದೀನಂ ವಸೇನ ಹೀಳಿತೇ ಓಹೀಳಿತೇ ಓಞ್ಞಾತೇ ಅವಞ್ಞಾತೇ। **ಪಣೀತೇ**ತಿ ಅಮೋಹನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ। **ಸುವಣ್ಣೇ**ತಿ ಅದೋಸನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಇಟ್ಠಕನ್ತಮನಾಪವಣ್ಣಯುತ್ತೇ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣೇ**ತಿ ದೋಸನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಅನಿಟ್ಠಾಕನ್ತಾಮನಾಪವಣ್ಣಯುತ್ತೇ, ಅನಭಿರೂಪೇ ವಿರೂಪೇತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಗತೇ**ತಿ ಸುಗತಿಗತೇ, ಅಲೋಭನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ಅಡ್ಢೇ ಮಹದ್ಧನೇ। **ದುಗ್ಗತೇ**ತಿ ದುಗ್ಗತಿಗತೇ, ಲೋಭನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ದಲಿದ್ದೇ ಅಪ್ಪನ್ನಪಾನೇ। **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ**ತಿ ಯಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಉಪಚಿತಂ, ತೇನ ತೇನ ಉಪಗತೇ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮೇಹಿ "ಚವಮಾನೇ"ತಿಆದೀಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಂ ವುತ್ತಂ, ಇಮಿನಾ ಪನ ಪದೇನ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಕಿಚ್ಚಂ।

ತಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಸ್ಸ ಅಯಮುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಹೇಟ್ಠಾನಿರಯಾಭಿಮುಖಂ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ನೇರಯಿಕೇ ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತಿ ಮಹಾದುಕ್ಖಮನುಭವಮಾನೇ, ತಂ ದಸ್ಸನಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಮೇವ। ಸೋ ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ "ಕಿಂ ನು ಖೋ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಏತಂ ದುಕ್ಖಮನುಭವನ್ತೀ"ತಿ। ಅಥಸ್ಸ "ಇದಂ ನಾಮ ಕತ್ವಾ"ತಿ ತಂಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಉಪರಿದೇವಲೋಕಾಭಿಮುಖಂ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ನನ್ದನವನಮಿಸ್ಸಕವನಫಾರುಸಕವನಾದೀಸು ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತಿ ಮಹಾಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವಮಾನೇ, ತಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಮೇವ। ಸೋ ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ "ಕಿಂ ನು ಖೋ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಏತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವನ್ತೀ"ತಿ। ಅಥಸ್ಸ "ಇದಂ ನಾಮ ಕತ್ವಾ"ತಿ ತಂಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಂ ನಾಮ। ಇಮಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಚಿಮಸ್ಸ, ಏವಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಾದಕಾನೇವ ಹಿ ಇಮಾನಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಸಹೇವ ಇಜ್ಝನ್ತಿ।

ಇಮೇ ವತ ಭೋನ್ತೋತಿಆದೀಸು **ಇಮೇ**ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಾನಂ ನಿದಸ್ಸನವಚನಂ। **ವತಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮವಚನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಭೋನ್ತೋ**ತಿ ಭವನ್ತೋ। ದುಟ್ಠು ಚರಿತಂ, ದುಟ್ಠಂ ವಾ ಚರಿತಂ ಕಿಲೇಸಪೂತಿಕತ್ತಾತಿ ದುಚ್ಚರಿತಂ, ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಂ, ಕಾಯತೋ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ** । ಇತರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಮನ್ನಾಗತಾ**ತಿ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತಾ। **ಅರಿಯಾನಂ ಉಪವಾದಕಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಅನ್ತಮಸೋ ಗಿಹಿಸೋತಾಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಅನತ್ಥಕಾಮಾ ಹುತ್ವಾ ಅನ್ತಿಮವತ್ಥುನಾ ವಾ ಗುಣಪರಿಧಂಸನೇನ ವಾ ಉಪವಾದಕಾ, ಅಕ್ಕೋಸಕಾ ಗರಹಕಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ನತ್ಥಿ

ಇಮೇಸಂ ಸಮಣಧಮ್ಮೋ, ಅಸ್ಸಮಣಾ ಏತೇ"ತಿ ವದನ್ತೋ ಅನ್ತಿಮವತ್ಥುನಾ ಉಪವದತಿ, "ನತ್ಥಿ ಇಮೇಸಂ ಝಾನಂ ವಾ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ವಾ ಮಗ್ಗೋ ವಾ ಫಲಂ ವಾ"ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತೋ ಗುಣಪರಿಧಂಸನೇನ ಉಪವದತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚ ಜಾನಂ ವಾ ಉಪವದೇಯ್ಯ ಅಜಾನಂ ವಾ, ಉಭಯಥಾಪಿ ಅರಿಯೂಪವಾದೋವ ಹೋತಿ। ಭಾರಿಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಆನನ್ತರಿಯಸದಿಸಂ ಸಗ್ಗಾವರಣಂ ಮಗ್ಗಾವರಣಞ್ಚ, ಸತೇಕಿಚ್ಛಂ ಪನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೋ ಅರಿಯಂ ಉಪವದತಿ, ತೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಸಚೇ ಅತ್ತನಾ ವುಡ್ಢತರೋ ಹೋತಿ, ಉಕ್ಕುಟಿಕಂ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ "ಅಹಂ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಅವಚಂ, ತಂ ಮೇ ಖಮಾಹೀ"ತಿ ಖಮಾಪೇತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ನವಕತರೋ ಹೋತಿ, ವನ್ದಿತ್ವಾ ಉಕ್ಕುಟಿಕಂ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಅಞ್ಜಲಿಂ ಪಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಅಹಂ, ಭನ್ತೇ, ತುಮ್ಹೇ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಅವಚಂ, ತಂ ಮೇ ಖಮಥಾ"ತಿ ಖಮಾಪೇತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ದಿಸಾಪಕ್ಕನ್ತೋ ಹೋತಿ, ಸಯಂ ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಾದಿಕೇ ವಾ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಖಮಾಪೇತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ನಾಪಿ ಗನ್ತುಂ ನ ಪೇಸೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ ಹೋತಿ, ಯೇ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಹಾರೇ ಭಿಕ್ಖೂ ವಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಸಚೇ ನವಕತರಾ ಹೋನ್ತಿ, ಉಕ್ಕುಟಿಕಂ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ, ಸಚೇ ವುಡ್ಢತರಾ, ವುಡ್ಢೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ "ಅಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಅಸುಕಂ ನಾಮ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಅವಚಂ, ಖಮತು ಮೇ ಸೋ ಆಯಸ್ಮಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಖಮಾಪೇತಬ್ಬೋ। ಸಮ್ಮುಖಾ ಅಕ್ಖಮನ್ತೇಪಿ ಏತದೇವ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ಏಕಚಾರಿಕಭಿಕ್ಖು ಹೋತಿ, ನೇವ ತಸ್ಸ ವಸನಟ್ಠಾನಂ, ನ ಗತಟ್ಠಾನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಏಕಸ್ಸ ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ "ಅಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಅಸುಕಂ ನಾಮ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಅವಚಂ, ತಂ ಮೇ ಅನುಸ್ಸರತೋ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಹೋತಿ, ಕಿಂ ಕರೋಮೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸೋ ವಕ್ಖತಿ "ತುಮ್ಹೇ ಮಾ ಚಿನ್ತಯಿತ್ಥ, ಥೇರೋ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಖಮತಿ, ಚಿತ್ತಂ ವೂಪಸಮೇಥಾ"ತಿ। ತೇನಾಪಿ ಅರಿಯಸ್ಸ ಗತದಿಸಾಭಿಮುಖೇನ ಅಞ್ಜಲಿಂ ಪಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಖಮಥಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಸೋ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ ಹೋತಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತಮಞ್ಚಟ್ಠಾನಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಯಾವ ಸಿವಥಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾಪಿ ಖಮಾಪೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಕತೇ ನೇವ ಸಗ್ಗಾವರಣಂ, ನ ಮಗ್ಗಾವರಣಂ ಹೋತಿ, ಪಾಕತಿಕಮೇವ ಹೋತೀತಿ।

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾತಿ ವಿಪರೀತದಸ್ಸನಾ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಸಮಾದಿನ್ನನಾನಾವಿಧಕಮ್ಮಾ, ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಮೂಲಕೇಸು ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀಸು ಅಞ್ಞೇಪಿ ಸಮಾದಪೇನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಅರಿಯೂಪವಾದೇ, ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾಯಪಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುನ ವಚನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ ಹಿ ಅರಿಯೂಪವಾದೋ ಆನನ್ತರಿಯಸದಿಸತ್ತಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಭಿಕ್ಖು ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪನ್ನೋ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅಞ್ಞಂ ಆರಾಧೇಯ್ಯ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ಸಾರಿಪುತ್ತ ವದಾಮಿ ತಂ ವಾಚಂ ಅಪ್ಪಹಾಯ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಹಾಯ ತಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಅಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಏವಂ ನಿರಯೇ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೯)। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿತೋ ಚ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತರಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞಂ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾಹ - "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯಂ ಏವಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪರಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಜ್ಜಾನೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೩೧೦)।

ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪರಿಚ್ಚಾಗಾ। **ಪರಂ ಮರಣಾ**ತಿ ತದನನ್ತರಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣೇ। ಅಥ ವಾ **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ**ತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸುಪಚ್ಛೇದಾ। **ಪರಂ ಮರಣಾ**ತಿ ಚುತಿಚಿತ್ತತೋ ಉದ್ಧಂ। **ಅಪಾಯ**ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ ಸಬ್ಬಂ ನಿರಯವೇವಚನಮೇವ। ನಿರಯೋ ಹಿ ಸಗ್ಗಮೋಕ್ಖಹೇತುಭೂತಾ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಮತಾ ಅಯಾ ಅಪೇತತ್ತಾ, ಸುಖಾನಂ ವಾ ಆಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅಪಾಯೋ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಗತಿ ಪಟಿಸರಣನ್ತಿ **ದುಗ್ಗತಿ,** ದೋಸಬಹುಲತಾಯ ವಾ ದುಟ್ಠೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಗತಿ ದುಗ್ಗತಿ। ವಿವಸಾ ನಿಪತನ್ತಿ ತತ್ಥ ದುಕ್ಕಟಕಾರಿನೋತಿ **ವಿನಿಪಾತೋ,** ವಿನಸ್ಸನ್ತಾ ವಾ ಏತ್ಥ ಪತನ್ತಿ ಸಮ್ಭಿಜ್ಜಮಾನಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾತಿಪಿ ವಿನಿಪಾತೋ। ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಿತೋ ಅಯೋತಿ **ನಿರಯೋ।**

ಅಥ ವಾ ಅಪಾಯಗ್ಗಹಣೇನ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ ದೀಪೇತಿ। ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ಹಿ ಅಪಾಯೋ ಸುಗತಿತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ, ನ ದುಗ್ಗತಿ ಮಹೇಸಕ್ಖಾನಂ ನಾಗರಾಜಾದೀನಂ ಸಮ್ಭವತೋ। ದುಗ್ಗತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಂ। ಸೋ ಹಿ ಅಪಾಯೋ ಚೇವ ದುಗ್ಗತಿ ಚ ಸುಗತಿತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಗತಿಭೂತತ್ತಾ, ನ ತು ವಿನಿಪಾತೋ ಅಸುರಸದಿಸಂ ಅವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ। ವಿನಿಪಾತಗ್ಗಹಣೇನ

ಅಸುರಕಾಯಂ। ಸೋ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ಅಪಾಯೋ ಚೇವ ದುಗ್ಗತಿ ಚ ಸಬ್ಬಸಮುಸ್ಸಯೇಹಿ ಚ ವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ ವಿನಿಪಾತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನಿರಯಗ್ಗಹಣೇನ ಅವೀಚಿಆದಿಮನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ನಿರಯಮೇವಾತಿ। **ಉಪಪನ್ನಾ**ತಿ ಉಪಗತಾ, ತತ್ಥ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ತತ್ಥ ಸುಗತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಮನುಸ್ಸಗತಿಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ, ಸಗ್ಗಗ್ಗಹಣೇನ ದೇವಗತಿಯೇವ। ತತ್ಥ ಸುನ್ದರಾ ಗತೀತಿ **ಸುಗತಿ**। ರೂಪಾದೀಹಿ ವಿಸಯೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ಅಗ್ಗೋತಿ **ಸಗ್ಗೋ**। ಸೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ **ಲೋಕೋ**ತಿ ಅಯಂ ವಚನತ್ಥೋ। ಇತಿ "ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ"ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ನಿಗಮನವಚನಂ। ಏವಂ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋತಿ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಚಞಾಣಪಕಿಣ್ಣಕಂ

ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಞಾಣೇಸು **ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ** ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಸತ್ತಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ। **ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣಂ** ಪರಿತ್ತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚತೂಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ। **ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ** ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣಮಗ್ಗಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಟ್ಠಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ। **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ**

ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣಮಗ್ಗಅತೀತಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಟ್ಠಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ। **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ** ಪರಿತ್ತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚತೂಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ। **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಂ** ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅತೀತಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಞ್ಚಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ। **ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಂ** ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣಮಗ್ಗಅನಾಗತಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಟ್ಠಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತೀತಿ।

ಪಞ್ಚಞಾಣಪಕಿಣ್ಣಕಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

೫೫. ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೭. ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಾ**ದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। **ಕತಿ ಠಾನಾನಿ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನನಿಯಮನತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛಾ। **ಏಕಂ ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಓಕಾಸಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಛ ಠಾನಾನೀ**ತಿ ಛ ಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇ। ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ತೀಸು ಏಕೇಕಮೇವ ಅಧಿಕಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಪರಿವಾರಂ ಹೋತೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ "ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೨) ಅಧಿಮೋಕ್ಖಾದಯೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ "ಅಧಿಮೋಕ್ಖಪರಿವಾರಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖತ್ಥೇನ ಪರಿವಾರಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಪರಿವಾರ**ನ್ತಿ ಚ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। **ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಪಜಾನನಸಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇಪಿ (ವಿಭ॰ ೨೧೯) ಹಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಚ ಏಕಾವ ಪಞ್ಞಾ ಅಟ್ಠಧಾ ವಿಭತ್ತಾ। **ಅಭಿಸನ್ದನಪರಿವಾರ**ನ್ತಿ ನ್ಹಾನಿಯಚುಣ್ಣಾನಂ ಉದಕಂ ವಿಯ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಿನೇಹನಕಿಚ್ಚೇನ ಪರಿವಾರಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಗ್ಗವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಗ್ಗೇ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಾನೇ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಂ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ

ನಾತಿಉಪಬ್ರೂಹನಪರಿವಾರನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಪವತ್ತಸನ್ತತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಪರಿವಾರ**ನ್ತಿ ಪವತ್ತಾ ಸನ್ತತಿ ಪವತ್ತಸನ್ತತಿ, ವತ್ತಮಾನಸನ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಧಿಪತಿಭಾವೋ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಪವತ್ತಸನ್ತತಿಯಾ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಪವತ್ತಸನ್ತತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ। ವತ್ತಮಾನಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪರಿಪವತ್ತಿಯಾ ಚ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಪವತ್ತಸನ್ತತಿಯಾ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪರಿವಾರಂ ಹೋತಿ।

ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾತಿಆದಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಜಾತಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಸಮುಟ್ಠಿತಾ ಏವ, ನ ಅಞ್ಞೇ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಮಗ್ಗಸಮುಟ್ಠಿತಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಕುಸಲಾದಿನಾಮಂ ನ ಲಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅಪನೇನ್ತೋ **ಠಪೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಆಹ। ಸಬ್ಬೇವ ಹಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಲನಾದೀಹಿ ಅತ್ಥೇಹಿ **ಕುಸಲಾ**। ತೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾ ನತ್ಥಿ ಏತೇಸಂ ಆಸವಾತಿ **ಅನಾಸವಾ**। ವಟ್ಟಮೂಲಂ ಛಿನ್ದನ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ವಟ್ಟತೋ ನಿಯ್ಯನ್ತೀತಿ **ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ**। ಕುಸಲಾಕುಸಲಸಙ್ಖಾತಾ ಚಯಾ ಅಪೇತತ್ತಾ ಅಪಚಯಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ಅಪಚಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಪಚಯಗಾಮಿನೋ**, ಪವತ್ತಂ ಅಪಚಿನನ್ತಾ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿಪಿ ಅಪಚಯಗಾಮಿನೋ। ಲೋಕೇ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೇನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರಾ ಉತ್ತಿಣ್ಣಾತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಾ**। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾ**।

ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿಆದಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಪರಿವಾರಭಾವಸ್ಸ ಚ ತೇನ ಸಹಗತಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಚ ಆದಿವುತ್ತಆಕಾರಾನಞ್ಚ ದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಹ ಅಟ್ಠ। **ಸಹಜಾತಪರಿವಾರಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಸು ಏಕೇಕೇನ ಸಹ ಇತರೇ ಇತರೇ ಸತ್ತ ಸಹಜಾತಾ ಹುತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪರಿವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥೇವ ಅಞ್ಞಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿವಾರಾ** ಹೋನ್ತಿ। ತಥೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ **ನಿಸ್ಸಯಪರಿವಾರಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪರಿವಾರಾ** ಚ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಹಗತಾ**ತಿ ತೇನ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಹ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವಂ ಗತಾ। **ಸಹಜಾತಾ**ತಿ ತೇನೇವ ಸಹ ಜಾತಾ। **ಸಂಸಟ್ಠಾ**ತಿ ತೇನೇವ ಸಹ ಮಿಸ್ಸಿತಾ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**ತಿ ತೇನೇವ ಸಮಂ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತಾ। **ತೇವಾ**ತಿ ತೇ ಏವ ಅಟ್ಠ ಇನ್ದ್ರಿಯಧಮ್ಮಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ। **ಆಕಾರಾ**ತಿ ಪರಿವಾರಕೋಟ್ಠಾಸಾ।

ಫಲಕ್ಖಣೇ ಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇವ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ರೂಪಸ್ಸಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತತ್ತಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇನ ಸಹ ವುತ್ತಾ। ಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ಕುಸಲತ್ತಾ ನಿಯ್ಯಾನಿಕತ್ತಾ ಅಪಚಯಗಾಮಿತ್ತಾ ಚ ಫಲಕ್ಖಣೇ "ಕುಸಲಾ"ತಿ ಚ "ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ"ತಿ ಚ "ಅಪಚಯಗಾಮಿನೋ"ತಿ ಚ ನ ವುತ್ತಂ। **ಇತೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರನಿಗಮನಂ। ತತ್ಥ **ಅಟ್ಠಟ್ಠಕಾನೀ**ತಿ ಅಟ್ಠಸು ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಇನ್ದ್ರಿಯಅಟ್ಠಕಾನಿ। **ಚತುಸಟ್ಠಿ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಚತುಸಟ್ಠಿ ಆಕಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಆಸವಾ**ತಿಆದಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ । ಇಧ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಜ್ಝೇಯೇವ ಆಸವೇ ಅವತ್ವಾ ಸೇಸಮಗ್ಗತ್ತಯವಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ವಚನಂ ಆಸವಕ್ಖಯವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ಹಿ ಕೇಚಿ ಆಸವೇ ಅಸೇಸೇತ್ವಾ ಆಸವಾನಂ ಖೇಪನತೋ "ಖಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಚ ಅರಹಾಯೇವ ಖೀಣಾಸವೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೭-೬೩. ಸಚ್ಚಞಾಣಚತುಕ್ಕದ್ವಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೮-೯. ಸಚ್ಚಞಾಣಚತುಕ್ಕದ್ವಯನಿದ್ದೇಸೇ **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠೋ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಞಾಣಂ ದುಕ್ಖೇಪೇತಂ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದಿ ಅನನ್ತರಚತುಕ್ಕೇ ವಿಯ ಏಕಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ದುವಿಧಞ್ಹಿ ಸಚ್ಚಞಾಣಂ ಲೋಕಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ। ಲೋಕಿಕಂ ದುವಿಧಂ ಅನುಬೋಧಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಞ್ಚ। **ಅನುಬೋಧಞಾಣಂ** ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸವಾದಿವಸೇನ ನಿರೋಧೇ ಮಗ್ಗೇ ಚ ಪವತ್ತತಿ, ದುಕ್ಖೇ ಸಮುದಯೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ**

ಪಟಿವಿದ್ಧಸಚ್ಚಸ್ಸ ಚತೂಸುಪಿ ಸಚ್ಚೇಸು ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ। ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ನಿರೋಧಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಯಥಾಹ - "ಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಂ ಪಟಿಪದಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಸಬ್ಬಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಇಧಾಪಿ ಇಮಿನಾ ವಾರೇನ ಇದಮೇವ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಮ್ಪಿ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀನಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ ಲೋಕಿಕಞಾಣಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಚ **ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ದುಕ್ಖಂ ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ, ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಞಾ**ತಿಆದೀಸು ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಟ್ಠೇನ **ಪಞ್ಞಾ,** ತೇನ ತೇನ ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನಾತೀತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ। ಇದಮಸ್ಸಾ ಸಭಾವಪದಂ। ಪಜಾನನಾಕಾರೋ **ಪಜಾನನಾ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಿ ವಿಚಿನಾತೀತಿ **ವಿಚಯೋ**। **ಪವಿಚಯೋ**ತಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ, ಪಕಾರೇನ ವಿಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ವಿಚಿನಾತೀತಿ **ಧಮ್ಮವಿಚಯೋ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಂ ಸಮ್ಮಾ ಲಕ್ಖಣವಸೇನ **ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾ**। ಸಾ ಏವ ಉಪಸಗ್ಗನಾನತ್ತೇನ **ಉಪಲಕ್ಖಣಾ ಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಭುಸಂ ಲಕ್ಖಣಾ ತೇ ತೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಲಕ್ಖಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಣ್ಡಿತಭಾವೋ **ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ**। ಕುಸಲಭಾವೋ **ಕೋಸಲ್ಲಂ**। ನಿಪುಣಭಾವೋ **ನೇಪುಞ್ಞಂ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಂ ವಿಭಾವನವಸೇನ **ವೇಭಬ್ಯಾ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಂ ಚಿನ್ತನಕವಸೇನ **ಚಿನ್ತಾ,** ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಚಿನ್ತಾಪೇತೀತಿಪಿ ಚಿನ್ತಾ। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೀತಿ **ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ**। **ಭೂರೀ**ತಿ ಪಥವೀ। ಅಯಮ್ಪಿ ಸಣ್ಹಟ್ಠೇನ ವಿತ್ಥತಟ್ಠೇನ ಚ ಭೂರೀ ವಿಯಾತಿ ಭೂರೀ। ಅಥ ವಾ ಪಞ್ಞಾಯೇವ ಭೂತೇ ಅತ್ಥೇ ರಮತೀತಿ ಭೂರೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಸನಿ ವಿಯ ಸಿಲುಚ್ಚಯೇ ಕಿಲೇಸೇ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ **ಮೇಧಾ,** ಖಿಪ್ಪಂ ಗಹಣಧಾರಣಟ್ಠೇನ ವಾ ಮೇಧಾ। ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಅತ್ತಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಚ ಯಾಥಾವಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧೇ ಪರಿನೇತೀತಿ **ಪರಿಣಾಯಿಕಾ**। ಧಮ್ಮೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿವಿಧಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ವಿಪಸ್ಸನಾ**। ಸಮ್ಮಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಮ್ಪಜಾನೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ**। ಉಪ್ಪಥಪಟಿಪನ್ನೇ ಸಿನ್ಧವೇ ವೀಥಿಆರೋಪನತ್ಥಂ ಪತೋದೋ ವಿಯ ಉಪ್ಪಥೇ ಧಾವನಕಂ ಕೂಟಚಿತ್ತಂ ವೀಥಿಆರೋಪನತ್ಥಂ ವಿಜ್ಝತೀತಿ ಪತೋದೋ ವಿಯ **ಪತೋದೋ**।

ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕರೋತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ನಯಿದಂ "ಪುರಿಸಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿಆದಿ ವಿಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಅಥ ಖೋ ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ **ಪಞ್ಞಾಬಲಂ**। ಕಿಲೇಸಚ್ಛೇದನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಸತ್ಥಂ **ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥಂ**। ಅಚ್ಚುಗ್ಗತಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಪಾಸಾದೋ **ಪಞ್ಞಾಪಾಸಾದೋ**। ಆಲೋಕನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಆಲೋಕೋ **ಪಞ್ಞಾಆಲೋಕೋ**। ಓಭಾಸನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಓಭಾಸೋ **ಪಞ್ಞಾಓಭಾಸೋ**। ಪಜ್ಜೋತನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಪಜ್ಜೋತೋ **ಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತೋ**। ಪಞ್ಞವತೋ ಹಿ ಏಕಪಲ್ಲಙ್ಕೇನ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತು ಏಕಾಲೋಕಾ ಏಕೋಭಾಸಾ ಏಕಪಜ್ಜೋತಾ ಹೋತಿ। ತೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಇಮೇಸು ಪನ ತೀಸು ಪದೇಸು ಏಕಪದೇನಾಪಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಸಿದ್ಧೇ ಯಾನಿ ಪನೇತಾನಿ ಭಗವತಾ "ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಲೋಕಾ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ? ಚನ್ದಾಲೋಕೋ, ಸೂರಿಯಾಲೋಕೋ, ಅಗ್ಗಾಲೋಕೋ, ಪಞ್ಞಾಲೋಕೋ। ಇಮೇ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತ್ತಾರೋ ಆಲೋಕಾ। ಏತದಗ್ಗಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಆಲೋಕಾನಂ ಯದಿದಂ ಪಞ್ಞಾಲೋಕೋ"। ತಥಾ "ಚತ್ತಾರೋಮೇ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಓಭಾಸಾ। ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಜ್ಜೋತಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೪೪-೧೪೫) ಸತ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಸುತ್ತಾನಿ ದೇಸಿತಾನಿ। ತದನುರೂಪೇನೇವ ಇಧಾಪಿ ಥೇರೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ಅತ್ಥೋ ಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ವಿಭಜ್ಜಮಾನೋ ಸುವಿಭತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಬುಜ್ಝತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಅಞ್ಞೋತಿ। ರತಿಕರಣಟ್ಠೇನ ಪನ ರತಿದಾಯಕಟ್ಠೇನ ರತಿಜನಕಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತೀಕತಟ್ಠೇನ ದುಲ್ಲಭಪಾತುಭಾವಟ್ಠೇನ ಅತುಲಟ್ಠೇನ ಅನೋಮಸತ್ತಪರಿಭೋಗಟ್ಠೇನ ಚ ಪಞ್ಞಾವ ರತನಂ **ಪಞ್ಞಾರತನಂ**।

ನ ತೇನ ಸತ್ತಾ ಮುಯ್ಹನ್ತಿ, ಸಯಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ನ ಮುಯ್ಹತೀತಿ **ಅಮೋಹೋ**। **ಧಮ್ಮವಿಚಯ**ಪದಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಪುನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಅಮೋಹಸ್ಸ ಮೋಹಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ। ತೇನೇತಂ ದೀಪೇತಿ "ಯ್ವಾಯಂ ಅಮೋಹೋ, ಸೋ ನ ಕೇವಲಂ ಮೋಹತೋ ಅಞ್ಞೋ ಧಮ್ಮೋ, ಮೋಹಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಙ್ಖಾತೋ ಅಮೋಹೋ ನಾಮ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ"ತಿ। **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಯಾಥಾವನಿಯ್ಯಾನಿಕಕುಸಲದಿಟ್ಠಿ । "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ, ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ, ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾವಚನಾನಿ ಸಙ್ಖೇಪವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

ಸಚ್ಚಞಾಣಚತುಕ್ಕದ್ವಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬೪-೬೭. ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೦. ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ಇಮೇಸಂ ಞಾಣಾನಂ ಪಭೇದಾಭಾವತೋಯೇವ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಯ ಪಭೇದಂ ಅದಸ್ಸೇತ್ವಾಯೇವ **ಅತ್ಥೇಸು ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಾಭಾವೇಪಿ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿವಿದ್ಧಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಮತ್ತವಸೇನ ನಾನತ್ತಸಬ್ಭಾವತೋ **ಅತ್ಥನಾನತ್ತೇ ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನಾನತ್ತೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ಅನೇಕಭಾವೇ। **ವವತ್ಥಾನೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ನಿಚ್ಛಯನೇ। **ಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನೇ। **ಉಪಲಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ಭುಸಂದಸ್ಸನೇ। **ಪಭೇದೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ನಾನಾಭೇದೇ। **ಪಭಾವನೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ಪಾಕಟೀಕರಣೇನ ಉಪ್ಪಾದನೇ। **ಜೋತನೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ದೀಪನೇ। **ವಿರೋಚನೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ವಿವಿಧಾ ದೀಪನೇ। **ಪಕಾಸನೇ**ತಿ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ಪಭಾಸನೇ । "ನಾನತ್ತೇ"ತಿ ಮೂಲಪದಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। "ವವತ್ಥಾನೇ"ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಸೇನ, "ಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇ ಉಪಲಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ವಸೇನ, "ಪಭೇದೇ ಪಭಾವನೇ"ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ವಸೇನ, "ಜೋತನೇ ವಿರೋಚನೇ ಪಕಾಸನೇ"ತಿ ಅರಹತೋ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ।

ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಪಠಮೋ ಭಾಗೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೇ

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

(ದುತಿಯೋ ಭಾಗೋ)

೬೮. ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೧. ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ತಥಾಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ವಚನೇ ಉದ್ದೇಸೇ ಸರೂಪತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ “ಛ ಞಾಣಾನಿ ಅಸಾಧಾರಣಾನಿ ಸಾವಕೇಹೀ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಮಾತಿಕಾ ೧.೭೩) ವುತ್ತತ್ತಾ “ತಥಾಗತಸ್ಸಾ”ತಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಉದ್ದೇಸೇ ಅತ್ಥತೋ ಸಿದ್ಧಸ್ಸ ತಥಾಗತವಚನಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ ಗಹಣಂ ಕತಂ। **ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಛನ್ದರಾಗೇನ ಸತ್ತತಾಯ ಲಗ್ಗತಾಯ ಸತ್ತಾ, ತೇ ಸತ್ತೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತಿ ಓಲೋಕೇತಿ। **ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೇ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಮಯೇ ಅಕ್ಖಿಮ್ಹಿ ಅಪ್ಪಂ ರಾಗಾದಿರಜೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖಾ, ಅಪ್ಪಂ ರಾಗಾದಿರಜೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ವಾ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖಾ। ತೇ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೇ। **ಮಹಾರಜಕ್ಖೇ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಮಯೇ ಅಕ್ಖಿಮ್ಹಿ ಮಹನ್ತಂ ರಾಗಾದಿರಜೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಮಹಾರಜಕ್ಖಾ, ಮಹನ್ತಂ ರಾಗಾದಿರಜೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ವಾ ಮಹಾರಜಕ್ಖಾ। **ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೇ**ತಿ ತಿಕ್ಖಾನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ಮುದೂನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾ। **ಸ್ವಾಕಾರೇ ದ್ವಾಕಾರೇ**ತಿ ಸುನ್ದರಾ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಆಕಾರಾ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸ್ವಾಕಾರಾ, ಕುಚ್ಛಿತಾ ಗರಹಿತಾ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಆಕಾರಾ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ದ್ವಾಕಾರಾ। **ಸುವಿಞ್ಞಾಪಯೇ ದುವಿಞ್ಞಾಪಯೇ**ತಿ ಯೇ ಕಥಿತಂ ಕಾರಣಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತಿ ಸುಖೇನ ಸಕ್ಕಾ ಹೋನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಂ, ತೇ ಸುವಿಞ್ಞಾಪಯಾ, ತಬ್ಬಿಪರೀತಾ ದುವಿಞ್ಞಾಪಯಾ। **ಅಪ್ಪೇಕಚ್ಚೇ ಪರಲೋಕವಜ್ಜಭಯದಸ್ಸಾವಿನೋ**ತಿ ಅಪಿ ಏಕೇ ಪರಲೋಕಞ್ಚೇವ ರಾಗಾದಿವಜ್ಜಞ್ಚ ಭಯತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೇ, ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಪದಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ ಪರಲೋಕಸ್ಸೇವ ನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಖನ್ಧಾದಿಲೋಕೇ ಚ ರಾಗಾದಿವಜ್ಜೇ ಚ ಪರಂ ಬಾಳ್ಹಂ ಭಯಂ ಪಸ್ಸನಸೀಲಾತಿ ಪರಲೋಕವಜ್ಜಭಯದಸ್ಸಾವಿನೋ। ತೇ ಪರಲೋಕವಜ್ಜಭಯದಸ್ಸಾವಿನೇತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। **ಅಪ್ಪೇಕಚ್ಚೇ ನ ಪರಲೋಕವಜ್ಜಭಯದಸ್ಸಾವಿನೋ**ತಿ ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ। **ಲೋಕೋ**ತಿ ಚ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ। **ವಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಚ ವಜ್ಜನೀಯಟ್ಠೇನ। ಏತ್ತಾವತಾ ಉದ್ದೇಸಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ ಹೋತಿ।

ಪುನ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೇ ಮಹಾರಜಕ್ಖೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ತೀಸು ರತನೇಸು ಓಕಪ್ಪನಸಙ್ಖಾತಾ ಸದ್ಧಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಸದ್ಧೋ**। ಸೋ ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯರಜಸ್ಸ ಚೇವ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಮೂಲಕಸ್ಸ ಸೇಸಾಕುಸಲರಜಸ್ಸ ಚ ಅಪ್ಪಕತ್ತಾ **ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೋ**। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಸದ್ಧಾತಿ **ಅಸ್ಸದ್ಧೋ**। ಸೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ರಜಸ್ಸ ಮಹನ್ತತ್ತಾ **ಮಹಾರಜಕ್ಖೋ**। ಆರದ್ಧಂ ವೀರಿಯಮನೇನಾತಿ **ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ**। ಸೋ ಕೋಸಜ್ಜರಜಸ್ಸ ಚೇವ ಕೋಸಜ್ಜಮೂಲಕಸ್ಸ ಸೇಸಾಕುಸಲರಜಸ್ಸ ಚ ಅಪ್ಪಕತ್ತಾ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೋ। ಹೀನವೀರಿಯತ್ತಾ ಕುಚ್ಛಿತೇನ ಆಕಾರೇನ ಸೀದತೀತಿ ಕುಸೀದೋ, ಕುಸೀದೋ ಏವ **ಕುಸೀತೋ**। ಸೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ರಜಸ್ಸ ಮಹನ್ತತ್ತಾ ಮಹಾರಜಕ್ಖೋ। ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪೇಚ್ಚ ಠಿತಾ ಸತಿ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿ**। ಸೋ ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚರಜಸ್ಸ ಚೇವ ಮುಟ್ಠಸ್ಸಚ್ಚಮೂಲಕಸ್ಸ ಸೇಸಾಕುಸಲರಜಸ್ಸ ಚ ಅಪ್ಪಕತ್ತಾ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೋ। ಮುಟ್ಠಾ ನಟ್ಠಾ ಸತಿ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿ**। ಸೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ರಜಸ್ಸ ಮಹನ್ತತ್ತಾ ಮಹಾರಜಕ್ಖೋ। ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿನಾ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿನಾ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಮಂ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಆಹಿತೋ ಠಿತೋತಿ **ಸಮಾಹಿತೋ,** ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತೋತಿ ವಾ ಸಮಾಹಿತೋ। ಸೋ ಉದ್ಧಚ್ಚರಜಸ್ಸ ಚೇವ ಉದ್ಧಚ್ಚಮೂಲಕಸ್ಸ ಸೇಸಾಕುಸಲರಜಸ್ಸ ಚ ಅಪ್ಪಕತ್ತಾ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೋ। ನ ಸಮಾಹಿತೋ **ಅಸಮಾಹಿತೋ**। ಸೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ರಜಸ್ಸ ಮಹನ್ತತ್ತಾ ಮಹಾರಜಕ್ಖೋ। ಉದಯತ್ಥಗಾಮಿನೀ ಪಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಪಞ್ಞವಾ**। ಸೋ ಮೋಹರಜಸ್ಸ ಚೇವ ಮೋಹಮೂಲಕಸ್ಸ ಸೇಸಾಕುಸಲರಜಸ್ಸ ಚ ಅಪ್ಪಕತ್ತಾ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೋ। ಮೋಹಮೂಳ್ಹತ್ತಾ ದುಟ್ಠಾ ಪಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ದುಪ್ಪಞ್ಞೋ**। ಸೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ರಜಸ್ಸ ಮಹನ್ತತ್ತಾ ಮಹಾರಜಕ್ಖೋ। **ಸದ್ಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೋ**ತಿ ಬಹುಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಬಲವತಿಯಾ ಸದ್ಧಾಯ ಸದ್ಧೋ, ತೇನೇವ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೋ। **ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋ**ತಿ ಬಹುಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇನ ಅಸ್ಸದ್ಧೋ, ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ದುಬ್ಬಲೇನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಸದ್ಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸ್ವಾಕಾರೋ**ತಿ ತಾಯ ಏವ ಸದ್ಧಾಯ ಸೋಭನಾಕಾರೋ। **ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದ್ವಾಕಾರೋ**ತಿ ತೇನೇವ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇನ ವಿರೂಪಾಕಾರೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಸುವಿಞ್ಞಾಪಯೋ**ತಿ ಸುಖೇನ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ। **ದುವಿಞ್ಞಾಪಯೋ**ತಿ ದುಕ್ಖೇನ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ। **ಪರಲೋಕವಜ್ಜಭಯದಸ್ಸಾವೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಸದ್ಧಾದಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ,

ಸುಪರಿಸುದ್ಧಸದ್ಧಾದಿಸಮ್ಪನ್ನೋಪಿ ವಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಲೋಕವಜ್ಜಭಯದಸ್ಸಾವೀ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏವ ಹಿ ಸದ್ಧಾದಯೋಪಿ ಚತ್ತಾರೋ "ಪರಲೋಕವಜ್ಜಭಯದಸ್ಸಾವೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ।

೧೧೨. ಇದಾನಿ "ಪರಲೋಕವಜ್ಜಭಯದಸ್ಸಾವೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಲೋಕಞ್ಚ ವಜ್ಜಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಲೋಕೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏತ್ಥ ಖನ್ಧಾ ಏವ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋತಿ **ಖನ್ಧಲೋಕೋ**। ಸೇಸದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ವಿಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋ**ತಿ ಅಪಾಯಲೋಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಅನಿಟ್ಠಫಲತ್ತಾ ವಿರೂಪೋ ಲಾಭೋತಿ ವಿಪತ್ತಿ, ಭವತೀತಿ ಭವೋ, ವಿಪತ್ತಿ ಏವ ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿಭವೋ, ವಿಪತ್ತಿಭವೋ ಏವ ಲೋಕೋ ವಿಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋ। **ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋ**ತಿ ಅಪಾಯೂಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಮ್ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಫಲನ್ತಿ ಸಮ್ಭವೋ, ವಿಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಭವೋ ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ, ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ ಏವ ಲೋಕೋ ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋ। **ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋ**ತಿ ಸುಗತಿಲೋಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಇಟ್ಠಫಲತ್ತಾ ಸುನ್ದರೋ ಲಾಭೋತಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಭವತೀತಿ ಭವೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಏವ ಭವೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೋ ಏವ ಲೋಕೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಲೋಕೋ। **ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋ**ತಿ ಸುಗತೂಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಮ್ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಫಲನ್ತಿ ಸಮ್ಭವೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಭವೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ ಏವ ಲೋಕೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಲೋಕೋ। **ಏಕೋ ಲೋಕೋ**ತಿಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ।

ವಜ್ಜನ್ತಿ ನಪುಂಸಕವಚನಂ ಅಸುಕೋತಿ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಕತಂ। **ಕಿಲೇಸಾ**ತಿ ರಾಗಾದಯೋ। **ದುಚ್ಚರಿತಾ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋ। **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ। **ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕದಾನವಸೇನ ಭವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಭವಗಾಮಿನೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೇಸುಪಿ ವಿಪಾಕಜನಕಾನೇವ ಕಮ್ಮಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। **ಇತೀ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರನಿದಸ್ಸನಂ। **ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ಲೋಕೇ ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ವಜ್ಜೇ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ಲೋಕೇ ಚ ವಜ್ಜೇ ಚ। **ತಿಬ್ಬಾ ಭಯಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಬಲವತೀ ಭಯಸಞ್ಞಾ। **ತಿಬ್ಬಾ**ತಿ ಪರಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, **ಭಯಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಭಯಸದ್ದಸ್ಸ, ಲೋಕವಜ್ಜದ್ವಯಮ್ಪಿ ಹಿ ಭಯವತ್ಥುತ್ತಾ ಸಯಞ್ಚ ಸಭಯತ್ತಾ ಭಯಂ, ಭಯಮಿತಿ ಸಞ್ಞಾ ಭಯಸಞ್ಞಾ। **ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋತೀ**ತಿ ತಂ ತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪೇಚ್ಚ ಠಿತಾ ಹೋತಿ। **ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕೇ ವಧಕೇ**ತಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಪಹರಿತುಂ ಉಚ್ಚಾರಿತಖಗ್ಗೇ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೇ ತಿಬ್ಬಾ ಭಯಸಞ್ಞಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಲೋಕೇ ಚ ವಜ್ಜೇ ಚ ತಿಬ್ಬಾ ಭಯಸಞ್ಞಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋತಿ। **ಇಮೇಹಿ ಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖಪಞ್ಚಕಾದೀಸು ದಸಸು ಪಞ್ಚಕೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಆಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ। **ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**ತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ಜಾನಾತೀ**ತಿ ತಥಾಗತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಜಾನಾತಿ। **ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಂ ವಿಯ ಕರೋತಿ। **ಅಞ್ಞಾತೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಕಾರಮರಿಯಾದಾಹಿ ಜಾನಾತಿ। **ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ಏಕದೇಸಂ ಅಸೇಸೇತ್ವಾ ನಿರವಸೇಸದಸ್ಸನವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಪದಾಲೇತೀತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬೯. ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೩. ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಇಧ ತಥಾಗತೋ**ತಿಆದಿ ಪಞ್ಚಧಾ ಠಪಿತೋ ನಿದ್ದೇಸೋ। ತತ್ಥ **ಆಸಯಾನುಸಯಾ** ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ। **ಚರಿತ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ। **ಅಧಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಪತಿ ಕುಸಲೇ ಅಕುಸಲೇ ವಾ ಚಿತ್ತವೋಸಗ್ಗೋ। **ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬೇ**ತಿ ಭಬ್ಬೇ ಚ ಅಭಬ್ಬೇ ಚ। ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಭಬ್ಬಾ। ವತ್ತಮಾನಸಮೀಪೇ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ। ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ ಜಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ವಾ ಭಬ್ಬಾ, ಭಾಜನಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪನ್ನಾ, ತೇ ಭಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅಭಬ್ಬಾ।

ಕತಮೋ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋತಿಆದಿ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸೋ। ತತ್ಥ **ಸಸ್ಸತೋ**ತಿ ನಿಚ್ಚೋ। **ಲೋಕೋ**ತಿ ಅತ್ತಾ। ಇಧ ಸರೀರಂಯೇವ ನಸ್ಸತಿ, ಅತ್ತಾ ಪನ ಇಧ ಪರತ್ಥ ಚ ಸೋಯೇವಾತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। ಸೋ ಹಿ ಸಯಂಯೇವ ಆಲೋಕೇತೀತಿ ಕತ್ವಾ "ಲೋಕೋ"ತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। **ಅಸಸ್ಸತೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚೋ। ಅತ್ತಾ ಸರೀರೇನೇವ ಸಹ ನಸ್ಸತೀತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। **ಅನ್ತವಾ**ತಿ ಪರಿತ್ತೇ ಕಸಿಣೇ

ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತಂಪರಿತ್ತಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಪರಿಯನ್ತೋ ಅತ್ತಾತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। **ಅನನ್ತವಾತಿ** ನ ಅನ್ತವಾ ಅಪ್ಪಮಾಣೇ ಕಸಿಣೇ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತಂಅಪ್ಪಮಾಣಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಪರಿಯನ್ತೋ ಅತ್ತಾತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। **ತಂ ಜೀವಂ ತಂ ಸರೀರನ್ತಿ** ಜೀವೋ ಚ ಸರೀರಞ್ಚ ತಂಯೇವ। **ಜೀವೋತಿ** ಅತ್ತಾ, ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ನಪುಂಸಕವಚನಂ ಕತಂ। **ಸರೀರನ್ತಿ** ರಾಸಟ್ಠೇನ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। **ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಂ ಅಞ್ಞಂ ಸರೀರನ್ತಿ** ಅಞ್ಞೋ ಜೀವೋ ಅಞ್ಞಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। **ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾತಿ** ಖನ್ಧಾ ಇಧೇವ ವಿನಸ್ಸನ್ತಿ, ಸತ್ತೋ ಮರಣತೋ ಪರಂ ಹೋತಿ ವಿಜ್ಜತಿ ನ ನಸ್ಸತಿ। "ತಥಾಗತೋ"ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸತ್ತಾಧಿವಚನನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ತಥಾಗತೋತಿ ಅರಹಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಇಮೇ "ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಪಕ್ಖೇ ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಏವಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ನ ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾತಿ** ಖನ್ಧಾಪಿ ಇಧೇವ ನಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾಗತೋ ಚ ಮರಣತೋ ಪರಂ ನ ಹೋತಿ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಇಮೇ "ಹೋತೀ"ತಿ ಪಕ್ಖೇ ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಏವಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ಹೋತಿ ಚ ನ ಚ ಹೋತೀತಿ** ಇಮೇ ಏಕೇಕಪಕ್ಖಪರಿಗ್ಗಹೇ ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಉಭಯಪಕ್ಖಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ನೇವ ಹೋತಿ ನ ನ ಹೋತೀತಿ** ಇಮೇ ಉಭಯಪಕ್ಖಪರಿಗ್ಗಹೇ ಉಭಯದೋಸಾಪತ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾ "ಹೋತೀತಿ ಚ ನ ಹೋತಿ, ನೇವ ಹೋತೀತಿ ಚ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಪಕ್ಖಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೋ - "ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ ವಾ"ತಿಆದೀಹಿ ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ದಿಟ್ಠಿಪಭೇದೋವ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ **ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ** ಚ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಲೋಕೋತಿ ಗಹೇತ್ವಾ "ಅಯಂ ಲೋಕೋ ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ ಸಬ್ಬಕಾಲಿಕೋ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಸ್ಸತನ್ತಿ ಗಹಣಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ। **ಅಸಸ್ಸತೋತಿ** ತಮೇವ ಲೋಕಂ "ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ವಿನಸ್ಸತೀ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಉಚ್ಛೇದಗ್ಗಹಣಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ। **ಅನ್ತವಾತಿ** ಪರಿತ್ತಕಸಿಣಲಾಭಿನೋ ಸುಪ್ಪಮತ್ತೇ ವಾ ಸರಾವಮತ್ತೇ ವಾ ಕಸಿಣೇ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಪವತ್ತಿತರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ "ಲೋಕೋ"ತಿ ಚ ಕಸಿಣಪರಿಚ್ಛೇದನ್ತೇನ "ಅನ್ತವಾ"ತಿ ಚ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ "ಅನ್ತವಾ ಲೋಕೋ"ತಿ ಗಹಣಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ। ಸಾ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಪಿ ಹೋತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಪಿ। ವಿಪುಲಕಸಿಣಲಾಭಿನೋ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಕಸಿಣೇ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಪವತ್ತಿತರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ "ಲೋಕೋ"ತಿ ಚ ಕಸಿಣಪರಿಚ್ಛೇದನ್ತೇನ "ನ ಅನ್ತವಾ"ತಿ ಚ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ "ಅನನ್ತವಾ ಲೋಕೋ"ತಿ ಗಹಣಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ। ಸಾ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಪಿ ಹೋತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಪಿ। **ತಂ ಜೀವಂ ತಂ ಸರೀರನ್ತಿ** ಭೇದನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸರೀರಸ್ಸೇವ "ಜೀವ"ನ್ತಿ ಗಹಿತತ್ತಾ "ಸರೀರೇ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನೇ ಜೀವಮ್ಪಿ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀ"ತಿ ಉಚ್ಛೇದಗ್ಗಹಣಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ। ದುತಿಯಪದೇ ಸರೀರತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಜೀವಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ "ಸರೀರೇ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಜೀವಂ ನ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀ"ತಿ ಸಸ್ಸತಗ್ಗಹಣಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ। **ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋತಿ**ಆದೀಸು "ಸತ್ತೋ ತಥಾಗತೋ ನಾಮ, ಸೋ ಪರಂ ಮರಣಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಪಠಮಾ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ। "ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ದುತಿಯಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ। "ಹೋತಿ ಚ ನ ಚ ಹೋತೀ"ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ತತಿಯಾ ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ। "ನೇವ ಹೋತಿ ನ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಚತುತ್ಥಾ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪದಿಟ್ಠೀತಿ।

ಇತೀತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯನಿದಸ್ಸನಂ। **ಭವದಿಟ್ಠಿಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಾ ಸತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಾತಿ** ಭವೋ ವುಚ್ಚತಿ ಸಸ್ಸತೋ, ಸಸ್ಸತವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನದಿಟ್ಠಿ ಭವದಿಟ್ಠಿ, ಭವೋತಿ ದಿಟ್ಠೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಿಭವೋ ವುಚ್ಚತಿ ಉಚ್ಛೇದೋ , ಉಚ್ಛೇದವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನದಿಟ್ಠಿ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿ, ವಿಭವೋತಿ ದಿಟ್ಠೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ದಸವಿಧಾ ದಿಟ್ಠಿ ಭವದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿ ಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾವ ಹೋತಿ। ತಾಸು ದ್ವೀಸು ಏಕೇಕಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ಅಪಸ್ಸಿತಾ ಅಲ್ಲೀನಾ ಸತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಏತೇ ವಾ ಪನ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅನುಪಗಮ್ಮಾತಿ ಏತ್ಥ "ಅಗ್ಗಿತೋ ವಾ ಉದಕತೋ ವಾ ಮಿಥುಭೇದಾ ವಾ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೨) ವಿಯ ವಾ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। ಏತೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದವಸೇನ ದ್ವೇ ಪಕ್ಖೇ ಚ ನ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಅನಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ ಪಹಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅನುಲೋಮಿಕಾ ವಾ ಖನ್ತೀ"ತಿ ವಿಕಪ್ಪತ್ಥೋವ। **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸೂತಿ** ಇಮೇಸಂ ಜರಾಮರಣಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಾ ಸಮೂಹೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ। ಲಕ್ಖಣಂ ಪನೇತ್ಥ ಸದ್ದಸತ್ಥತೋ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಂ। ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಹ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ। ತಸ್ಸಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಚ ತೇಸು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಚ ಧಮ್ಮೇಸು। **ಅನುಲೋಮಿಕಾತಿ** ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಲೋಮತೋ ಅನುಲೋಮಿಕಾ। **ಖನ್ತೀತಿ** ಞಾಣಂ। ಞಾಣಞ್ಹಿ ಖಮನತೋ ಖನ್ತಿ। **ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ**

ಸತ್ತೇಹಿ ಅಧಿಗತಾ ಹೋತಿ। ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಖನ್ತಿಯಾ ಉಚ್ಛೇದತ್ತಾನುಪಗಮೋ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ಆಯತ್ತವುತ್ತಿತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯಾನುಪರಮದಸ್ಸನೇನ ಫಲಾನುಪರಮದಸ್ಸನತೋ। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಖನ್ತಿಯಾ ಸಸ್ಸತತ್ತಾನುಪಗಮೋ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ನವನವಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದದಸ್ಸನತೋ। ಏವಮೇತೇ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅನುಪಗಮ್ಮ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮದಸ್ಸನೇನ ನ ಉಚ್ಛೇದೋ ನ ಸಸ್ಸತೋತಿ ಪವತ್ತಂ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಂ "ಅನುಲೋಮಿಕಾ ಖನ್ತೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ತದುಭಯದಿಟ್ಠಿಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। **ಯಥಾಭೂತಂ ವಾ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಯಥಾಸಭಾವಂ ನೇಯ್ಯಂ। ತತ್ಥ ಪವತ್ತಞಾಣಮ್ಪಿ ವಿಸಯವೋಹಾರೇನ "ಯಥಾಭೂತಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಪರಿಯನ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಹೇಟ್ಠಾ ಪನ "ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನ"ನ್ತಿ ಭಯತೂಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಭೂತಂ ವಾ ಞಾಣಂ ಸತ್ತೇಹಿ ಪಟಿಲದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಇದಾನಿ "ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋ"ತಿಆದೀಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪರಿಭಾವಿತಂ "ಏತೇ ವಾ ಪನಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪರಿಭಾವಿತಂ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಕಾಮಂ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಸೇಸಾಕುಸಲೇಹಿ ಸೇಸಕುಸಲೇಹಿ ಚ ಪರಿಭಾವಿತಂ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮಂ ಸೇವನ್ತಂಯೇವ ಪುಗ್ಗಲಂ ತಥಾಗತೋ ಜಾನಾತೀತಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। **ಸೇವನ್ತ**ನ್ತಿ ಚ ಅಭಿಣ್ಹಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಸೇವಮಾನಂ। ಪುಬ್ಬೇ ಆಸೇವಿತವಸೇನ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ಗರು ಅಸ್ಸಾತಿ **ಕಾಮಗರುಕೋ**। ತಥೇವ ಕಾಮೋ ಆಸಯೇ ಸನ್ತಾನೇ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಕಾಮಾಸಯೋ**। ಸನ್ತಾನವಸೇನೇವ ಕಾಮೇ ಅಧಿಮುತ್ತೋ ಲಗ್ಗೋತಿ **ಕಾಮಾಧಿಮುತ್ತೋ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾ**ದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। ಕಾಮಾದೀಹಿ ಚ ತೀಹಿ ಸೇಸಾಕುಸಲಾ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಸೇಸಕುಸಲಾ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। "ಅಯಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋ"ತಿ ತಿಧಾ ವುತ್ತಂ ಸನ್ತಾನಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೋ – "ಇತಿ ಭವದಿಟ್ಠಿಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಾ"ತಿ ಏವಂ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಂ ವಾ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ। ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಹಿ ಏತ್ಥ ಭವದಿಟ್ಠೀತಿ ವುತ್ತಾ, ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಭವದಿಟ್ಠೀತಿ। ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠೀನಞ್ಚ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿಮೇ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾ ಸತ್ತಾ ಇಮಾವ ದ್ವೇ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ದ್ವಯನಿಸ್ಸಿತೋ ಖ್ವಾಯಂ, ಕಚ್ಚಾನ, ಲೋಕೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅತ್ಥಿತಞ್ಚೇವ ನತ್ಥಿತಞ್ಚಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫)। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಅತ್ಥಿತಾ**ತಿ ಸಸ್ಸತಂ। **ನತ್ಥಿತಾ**ತಿ ಉಚ್ಛೇದೋ। ಅಯಂ ತಾವ ವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋ। ಇದಾನಿ ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಸುದ್ಧಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಏತೇ ವಾ ಪನ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅನುಪಗಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "ಏತೇ ವಾ ಪನಾ"ತಿ ಏತೇಯೇವ। "ಉಭೋ ಅನ್ತೇ"ತಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಸಙ್ಖಾತೇ ದ್ವೇ ಅನ್ತೇ। "ಅನುಪಗಮ್ಮಾ"ತಿ ನ ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ। "ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ"ತಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಚೇವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ಚ। "ಅನುಲೋಮಿಕಾ ಖನ್ತೀ"ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। "ಯಥಾಭೂತಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ – ಯಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇ ಚೇವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಏತೇ ಉಭೋ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಅನ್ತೇ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾ, ಯಞ್ಚ ತತೋ ಉತ್ತರಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ಅಯಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋ। ಅಯಂ ವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಾನಞ್ಚ ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋ ಇದಂ ವಸನಟ್ಠಾನನ್ತಿ। ಅಯಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸಮಾನಟ್ಠಕಥಾ।

ವಿತಣ್ಡವಾದೀ ಪನಾಹ "ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ ವಾಸಂ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ, ತ್ವಂ ಮಗ್ಗೋ ವಾಸೋತಿ ವದೇಸೀ"ತಿ? ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ "ತ್ವಂ ಅರಿಯವಾಸಭಾಣಕೋ ಹೋಸಿ ನ ಹೋಸೀ"ತಿ? ಸಚೇ "ನ ಹೋಮೀ"ತಿ ವದತಿ, "ತ್ವಂ ಅಭಾಣಕತಾಯ ನ ಜಾನಾಸೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ "ಭಾಣಕೋಸ್ಮೀ"ತಿ ವದತಿ, "ಸುತ್ತಂ ಆಹರಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ಆಹರತಿ, ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ। ನೋ ಚೇ ಆಹರತಿ, ಸಯಂ ಆಹರಿತಬ್ಬಂ "ದಸಯಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಾವಾಸಾ, ಯದರಿಯಾ ಆವಸಿಂಸು ವಾ ಆವಸನ್ತಿ ವಾ ಆವಸಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧೯)। ಏತಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಾಸಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸುಕಥಿತಮೇವೇತನ್ತಿ। ಇಮಂ ಪನ

ಭಗವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಂ ಜಾನನ್ತೋ ಇಮೇಸಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ಇಮೇಸಞ್ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮಗ್ಗಞಾಣಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇಪಿ ಜಾನಾತಿ ಏವ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಚ "ಕಾಮಂ ಸೇವನ್ತಂಯೇವ ಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಅನುಸಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನುಸಯಾ**ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಅನುಸಯಾ? ಅನುಸಯನಟ್ಠೇನ। ಕೋ ಏಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠೋ ನಾಮಾತಿ? ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೋ। ಏತೇ ಹಿ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸೇನ್ತಿ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ "ಅನುಸಯಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಅನುಸೇನ್ತೀ**ತಿ ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥಾಪಿ ಸಿಯಾ - ಅನುಸಯನಟ್ಠೋ ನಾಮ ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರೋ, ಸೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಅನುಸಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। ತತ್ರಿದಂ ಪಟಿವಚನಂ - ನ ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರೋ, ಅನುಸಯೋತಿ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಥಾಮಗತಕಿಲೇಸೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಾರಮ್ಮಣೋ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಸಹೇತುಕೋ ಏಕನ್ತಾಕುಸಲೋ ಅತೀತೋಪಿ ಹೋತಿ ಅನಾಗತೋಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋಪಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತೀತಿ। ತತ್ರಿದಂ ಪಮಾಣಂ - ಇಧೇವ ತಾವ ಅಭಿಸಮಯಕಥಾಯ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೧) "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಸಯಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ "ಥಾಮಗತೋ ಅನುಸಯಂ ಪಜಹತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಮೋಹಸ್ಸ ಪದಭಾಜನೇ "ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಲಙ್ಗೀ ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ಅಯಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮೋಹೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೯೦) ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಮೋಹಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ ವುತ್ತೋ । ಕಥಾವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ "ಅನುಸಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಅನುಸಯಾ ಅಹೇತುಕಾ ಅನುಸಯಾ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ಸಬ್ಬೇ ವಾದಾ ಪಟಿಸೇಧಿತಾ। ಅನುಸಯಯಮಕೇ ಸತ್ತನ್ನಂ ಮಹಾವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇ "ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೩೦೦) ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ "ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಿನಾ ತನ್ತಿಪ್ಪಮಾಣೇನ ಯುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಮ್ಪಿ "ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಾರಮ್ಮಣೋ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಸುವುತ್ತಮೇವ। ಅನುಸಯೋ ಹಿ ನಾಮೇಸ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನೋ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೋತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋತಿಆದೀಸು ಕಾಮರಾಗೋ ಚ ಸೋ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಅನುಸಯೋ ಚಾತಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚೇತ್ಥ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು ಸಹಜಾತವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಮನಾಪೇಸು ಅವಸೇಸಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಲೋಭೋ। **ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ** ಚ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು ಸಹಜಾತವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಅಮನಾಪೇಸು ಅವಸೇಸಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ದೋಸೋ। **ಮಾನಾನುಸಯೋ** ದಿಟ್ಠಿಗತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು ಸಹಜಾತವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ದುಕ್ಖವೇದನಾವಜ್ಜೇಸು ಅವಸೇಸಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಮಾನೋ। **ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ** ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತೇ। **ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ** ದ್ವಾದಸಸು ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಸಹಜಾತವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ। ತಯೋಪಿ ಅವಸೇಸತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಮೋಹಾ। ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿಗತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಸಹಜಾತವಸೇನ ನ ವುತ್ತೋ, ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಲೋಭೋ ವುತ್ತೋ।

೧೧೪. ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಯಂ ಲೋಕೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯಜಾತಿಕಂ ಪಿಯಸಭಾವಂ। **ಸಾತರೂಪ**ನ್ತಿ ಸಾತಜಾತಿಕಂ ಅಸ್ಸಾದಪದಟ್ಠಾನಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ। **ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾನಂ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ। "ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪ"ನ್ತಿ ಚ ಇಧ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೋಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯಥಾ ನಾಮ ಉದಕೇ ನಿಮುಗ್ಗಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಚ ಉಪರಿ ಚ ಸಮನ್ತಾ ಚ ಉದಕಮೇವ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ರಾಗುಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ

ಸತ್ತಾನಂ ಆಚಿಣ್ಣಸಮಾಚಿಣ್ಣಾ। ತಥಾ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಘುಪ್ಪತ್ತಿ। **ಇತಿ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ಏವಂ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೇಸು। **ಅವಿಜ್ಜಾನುಪತಿತಾತಿ** ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅನುಪತಿತಾ ಅನುಗತಾ। ವಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಪಾಠೋ। **ತದೇಕಟ್ಠೋತಿ** ತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಹಜೇಕಟ್ಠವಸೇನ ಏಕತೋ ಠಿತೋ। **ಮಾನೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚಾತಿ** ನವವಿಧಮಾನೋ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿವಿಧಾ ದಿಟ್ಠಿ, ಅಟ್ಠವತ್ಥುಕಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ತದೇಕಟ್ಠೋ ಮಾನೋ ಚ ತದೇಕಟ್ಠಾ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ತದೇಕಟ್ಠಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ** ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ ಅವಗನ್ತಬ್ಬಾ। ತಯೋ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಬಹುವಚನಂ ಕತಂ। ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಚರಿತನಿದ್ದೇಸೇ ತೇರಸ ಚೇತನಾ **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ।** ದ್ವಾದಸ **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ।** ಚತಸ್ಸೋ **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ।** ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರೋ **ಪರಿತ್ತಭೂಮಕೋ।** ಇತರೋ **ಮಹಾಭೂಮಕೋ।** ತೀಸುಪಿ ವಾ ಏತೇಸು ಯೋ ಕೋಚಿ ಅಪ್ಪವಿಪಾಕೋ **ಪರಿತ್ತಭೂಮಕೋ,** ಮಹಾವಿಪಾಕೋ **ಮಹಾಭೂಮಕೋತಿ** ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೧೫. ಅಧಿಮುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಸನ್ತೀತಿ** ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ। **ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾತಿ** ಲಾಮಕಜ್ಝಾಸಯಾ। **ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾತಿ** ಕಲ್ಯಾಣಜ್ಝಾಸಯಾ। **ಸೇವನ್ತೀತಿ** ನಿಸ್ಸಯನ್ತಿ ಅಲ್ಲೀಯನ್ತಿ। **ಭಜನ್ತೀತಿ** ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। **ಪಯಿರುಪಾಸನ್ತೀತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। ಸಚೇ ಹಿ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ನ ಸೀಲವನ್ತೋ ಹೋನ್ತಿ, ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಾ ಸೀಲವನ್ತೋ, ತೇ ಅತ್ತನೋ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇಪಿ ನ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ, ಅತ್ತನೋ ಸದಿಸೇ ಸಾರುಪ್ಪೇ ಭಿಕ್ಖೂಯೇವ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। ಸಚೇಪಿ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ಸಾರುಪ್ಪಾ ಭಿಕ್ಖೂ, ಇತರೇ ಅಸಾರುಪ್ಪಾ, ತೇಪಿ ನ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ, ಅತ್ತನೋ ಸದಿಸೇ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕೇಯೇವ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। ಏವಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನಂ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಏತರಹಿಯೇವ, ಅತೀತಾನಾಗತೇಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅತೀತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅತೀತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ** ಅತೀತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ, ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗತ್ಥೇ ವಾ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಇದಂ ಪನ ದುಸ್ಸೀಲಾನಂ ದುಸ್ಸೀಲಸೇವನಮೇವ, ಸೀಲವನ್ತಾನಂ ಸೀಲವನ್ತಸೇವನಮೇವ, ದುಪ್ಪಞ್ಞಾನಂ ದುಪ್ಪಞ್ಞಸೇವನಮೇವ, ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಪಞ್ಞವನ್ತಸೇವನಮೇವ ಕೋ ನಿಯಮೇತೀತಿ? ಅಜ್ಝಾಸಯಧಾತು ನಿಯಮೇತೀತಿ।

ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬನಿದ್ದೇಸೇ ಛಡ್ಡೇತಬ್ಬೇ ಪಠಮಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೇ ಪಚ್ಛಾ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ ಉದ್ದೇಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಂ ಅಭಬ್ಬಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಉದ್ದೇಸೇ ಪನ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸೇ ಅಚ್ಚಿತಸ್ಸ ಚ ಮನ್ದಕ್ಖರಸ್ಸ ಚ ಪದಸ್ಸ ಪುಬ್ಬನಿಪಾತಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಭಬ್ಬಸದ್ದೋ ಪುಬ್ಬಂ ಪಯುತ್ತೋ। **ಕಮ್ಮಾವರಣೇನಾತಿ** ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮೇನ। **ಸಮನ್ನಾಗತಾತಿ** ಸಮಙ್ಗೀಭೂತಾ। **ಕಿಲೇಸಾವರಣೇನಾತಿ** ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ। ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಸಗ್ಗಮಗ್ಗಾನಂ ಆವರಣತೋ ಆವರಣಾನಿ। ಭಿಕ್ಖುನೀದೂಸಕಾದೀನಿ ಕಮ್ಮಾನಿಪಿ ಕಮ್ಮಾವರಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। **ವಿಪಾಕಾವರಣೇನಾತಿ** ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ದುಹೇತುಕಾನಮ್ಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಟಿವೇಧೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ದುಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪಿ ವಿಪಾಕಾವರಣಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, **ಅಸ್ಸದ್ಧಾತಿ** ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಸದ್ಧಾರಹಿತಾ। **ಅಚ್ಛನ್ದಿಕಾತಿ** ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಕುಸಲಚ್ಛನ್ದರಹಿತಾ। ಉತ್ತರಕುರುಕಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಅಚ್ಛನ್ದಿಕಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಾ। **ದುಪ್ಪಞ್ಞಾತಿ** ಭವಙ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಹೀನಾ। ಭವಙ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಪನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯಪಿ ಯಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಂ ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಪಾದಕಂ ನ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ ದುಪ್ಪಞ್ಞೋಯೇವ ನಾಮ। **ಅಭಬ್ಬಾ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮತ್ತನ್ತಿ** ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಸಙ್ಖಾತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಅಭಬ್ಬಾ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಸಮ್ಮಾ ಸಭಾವೋತಿ ಸಮ್ಮತ್ತಂ, ಸೋಯೇವ ಅನನ್ತರಫಲದಾನೇ, ಸಯಮೇವ ವಾ ಅಚಲಭಾವತೋ ನಿಯಾಮೋ, ತಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಪವಿಸಿತುಂ ಅಭಬ್ಬಾ। ನ **ಕಮ್ಮಾವರಣೇನಾತಿ**ಆದೀನಿ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ।

ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬೦. ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೬. ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಸಾಧಾರಣಂ ಸಾವಕೇಹೀ**ತಿ ಸೇಸಾಸಾಧಾರಣಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ಅಞ್ಞವಚನೇಹಿ ಓಕಾಸಾಭಾವತೋ ನ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಪನ ಅಞ್ಞವಚನಾಭಾವತೋ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ**ತಿ ನಾಭಿಯಾ ಉದ್ಧಂ ಸರೀರತೋ। **ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತೀ**ತಿ ತೇಜೋಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾ ವುಟ್ಠಾತೂ"ತಿ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅನನ್ತರಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ "ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾ ವುಟ್ಠಾತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಿತೇ ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾ ವುಟ್ಠಾತಿ। ಸಾ ಹಿ ಇಧ ರಾಸಟ್ಠೇನ ಖನ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಾ। **ಹೇಟ್ಠಿಮಕಾಯತೋ**ತಿ ನಾಭಿತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಸರೀರತೋ। **ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತತೀ**ತಿ ಆಪೋಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಹೇಟ್ಠಿಮಕಾಯತೋ ಉದಕಧಾರಾ ವುಟ್ಠಾತೂ"ತಿ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅನನ್ತರಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ "ಹೇಟ್ಠಿಮಕಾಯತೋ ಉದಕಧಾರಾ ವುಟ್ಠಾತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಿತೇ ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಕಾಯತೋ ಉದಕಧಾರಾ ವುಟ್ಠಾತಿ। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತರೇ ದ್ವೇ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಾನಿ ವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಯುಗಲಾ ಹುತ್ವಾ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಅನ್ತರಂ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನ ಭವಙ್ಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನತ್ಥಿ । **ಪುರತ್ಥಿಮಕಾಯತೋ**ತಿ ಅಭಿಮುಖಪಸ್ಸತೋ। **ಪಚ್ಛಿಮಕಾಯತೋ**ತಿ ಪಿಟ್ಠಿಪಸ್ಸತೋ। **ದಕ್ಖಿಣಅಕ್ಖಿತೋ ವಾಮಅಕ್ಖಿತೋ**ತಿಆದಿ ಸಮಾಸಪಾಠೋಯೇವ, ನ ಅಞ್ಞೋ। ದಕ್ಖಿಣನಾಸಿಕಾಸೋತತೋ ವಾಮನಾಸಿಕಾಸೋತತೋತಿ ಪಾಠೋ ಸುನ್ದರೋ। ರಸ್ಸಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಅಂಸಕೂಟತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಬ್ಭುಗ್ಗತಟ್ಠೇನ ಕೂಟೋ ವಿಯಾತಿ ಕೂಟೋ, ಅಂಸೋಯೇವ ಕೂಟೋ ಅಂಸಕೂಟೋ। **ಅಙ್ಗುಲಙ್ಗುಲೇಹೀ**ತಿ ಅಙ್ಗುಲೀಹಿ ಅಙ್ಗುಲೀಹಿ। **ಅಙ್ಗುಲನ್ತರಿಕಾಹೀ**ತಿ ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಅನ್ತರಿಕಾಹಿ। **ಏಕೇಕಲೋಮತೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತಿ, ಏಕೇಕಲೋಮತೋ ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತತೀ**ತಿ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಆಮೇಡಿತವಚನೇನ ಸಬ್ಬಲೋಮಾನಂ ಪರಿಯಾದಿನ್ನತ್ತಾ ಏಕೇಕಲೋಮತೋವ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಉದಕಧಾರಾ ಯುಗಲಾ ಯುಗಲಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಲೋಮಕೂಪತೋ ಲೋಮಕೂಪತೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತಿ, ಲೋಮಕೂಪತೋ ಲೋಮಕೂಪತೋ ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು "ಏಕೇಕಲೋಮತೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತಿ। ಲೋಮಕೂಪತೋ ಲೋಮಕೂಪತೋ ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತತಿ, ಲೋಮಕೂಪತೋ ಲೋಮಕೂಪತೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತಿ, ಏಕೇಕಲೋಮತೋ ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ ಲಿಖಿತಂ। ತಮ್ಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಪಾಟಿಹೀರಸ್ಸ ಅತಿಸುಖುಮತ್ತದೀಪನತೋ ಪನ ಪುರಿಮಪಾಠೋಯೇವ ಸುನ್ದರತರೋ।

ಇದಾನಿ **ಛನ್ನಂ ವಣ್ಣಾನ**ನ್ತಿ ಕೋ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ? ಹೇಟ್ಠಾ "ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ"ತಿಆದೀಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ಸರೀರಾವಯವಾ ವುತ್ತಾ। ತೇನ ಸರೀರಾವಯವಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ವಚನಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಚ ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಾಧಿಕಾರೇನ ಚ ಛನ್ನಂ ವಣ್ಣಾನಂ ಸರೀರಾವಯವಭೂತಾನಂ ರಸ್ಮಿಯೋ ಯಮಕಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಾಮಿವಚನಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಚ ಅವಸ್ಸಂ "ರಸ್ಮಿಯೋ"ತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋಯೇವ। **ನೀಲಾನ**ನ್ತಿ ಉಮಾಪುಪ್ಫವಣ್ಣಾನಂ। **ಪೀತಕಾನ**ನ್ತಿ ಕಣಿಕಾರಪುಪ್ಫವಣ್ಣಾನಂ। **ಲೋಹಿತಕಾನ**ನ್ತಿ ಇನ್ದಗೋಪಕವಣ್ಣಾನಂ। **ಓದಾತಾನ**ನ್ತಿ ಓಸಧಿತಾರಕವಣ್ಣಾನಂ। **ಮಞ್ಜಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಮನ್ದರತ್ತವಣ್ಣಾನಂ। **ಪಭಸ್ಸರಾನ**ನ್ತಿ ಪಭಾಸನಪಕತಿಕಾನಂ ಪಭಸ್ಸರವಣ್ಣಾನಂ। ಪಭಸ್ಸರವಣ್ಣೋ ವಿಸುಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ವುತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ವಣ್ಣೇಸು ಯೇ ಯೇ ಪಭಾ ಸಮುಜ್ಜಲಾ, ತೇ ತೇ ಪಭಸ್ಸರಾ। ತಥಾ ಹಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಞಾಣಬಲೇನೇವ ಕೇಸಮಸ್ಸೂನಞ್ಚೇವ ಅಕ್ಖೀನಞ್ಚ ನೀಲಟ್ಠಾನೇಹಿ ನೀಲರಸ್ಮಿಯೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಯಾಸಂ ವಸೇನ ಗಗನತಲಂ ಅಞ್ಜನಚುಣ್ಣಸಮೋಕಿಣ್ಣಂ ವಿಯ ಉಮಾಪುಪ್ಫನೀಲುಪ್ಪಲದಲಸಞ್ಛನ್ನಂ ವಿಯ ವೀತಿಪತನ್ತಮಣಿತಾಲವಣ್ಟಂ ವಿಯ ಪಸಾರಿತಮೇಚಕಪಟಂ ವಿಯ ಚ ಹೋತಿ। ಛವಿತೋ ಚೇವ ಅಕ್ಖೀನಞ್ಚ ಪೀತಕಟ್ಠಾನೇಹಿ ಪೀತರಸ್ಮಿಯೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಯಾಸಂ ವಸೇನ ದಿಸಾಭಾಗಾ ಸುವಣ್ಣರಸನಿಸಿಞ್ಚಮಾನಾ ವಿಯ ಸುವಣ್ಣಪಟಪಸಾರಿತಾ ವಿಯ ಕುಙ್ಕುಮಚುಣ್ಣಕಣಿಕಾರಪುಪ್ಫಸಮ್ಪರಿಕಿಣ್ಣಾ ವಿಯ ಚ ವಿರೋಚನ್ತಿ। ಮಂಸಲೋಹಿತೇಹಿ ಚೇವ ಅಕ್ಖೀನಞ್ಚ ರತ್ತಟ್ಠಾನೇಹಿ ಲೋಹಿತರಸ್ಮಿಯೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಯಾಸಂ ವಸೇನ

ದಿಸಾಭಾಗಾ ಚೀನಪಿಟ್ಠಚುಣ್ಣರಞ್ಜಿತಾ ವಿಯ ಸುಪಕ್ಕಲಾಖಾರಸನಿಸಿಞ್ಚಮಾನಾ ವಿಯ ರತ್ತಕಮ್ಬಲಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ವಿಯ ಜಯಸುಮನಪಾಲಿಭದ್ದಕಬನ್ಧುಜೀವಕಕುಸುಮಸಮ್ಪರಿಕಿಣ್ಣಾ ವಿಯ ಚ ವಿರೋಚನ್ತಿ। ಅಟ್ಠೀಹಿ ಚೇವ ದನ್ತೇಹಿ ಚ ಅಕ್ಖೀನಞ್ಚ ಸೇತಟ್ಠಾನೇಹಿ ಓದಾತರಸ್ಮಿಯೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಯಾಸಂ ವಸೇನ ದಿಸಾಭಾಗಾ ರಜತಕುಟೇಹಿ ಆಸಿಞ್ಚಮಾನಖೀರಧಾರಾಸಮ್ಪರಿಕಿಣ್ಣಾ ವಿಯ ಪಸಾರಿತರಜತಪಟ್ಟವಿತಾನಾ ವಿಯ ವೀತಿಪತನ್ತರಜತತಾಲವಣ್ಟಾ ವಿಯ ಕುನ್ದಕುಮುದಸಿನ್ದುವಾರಸುಮನಮಲ್ಲಿಕಾದಿಕುಸುಮಸಞ್ಛನ್ನಾ ವಿಯ ಚ ವಿರೋಚನ್ತಿ। ಹತ್ಥತಲಪಾದತಲಾದೀಹಿ ಮನ್ದರತ್ತಟ್ಠಾನೇಹಿ ಮಞ್ಜಿಟ್ಠರಸ್ಮಿಯೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಯಾಸಂ ವಸೇನ ದಿಸಾಭಾಗಾ ಪವಾಳಜಾಲಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ವಿಯ ರತ್ತಕುರವಕಕುಸುಮಸಮೋಕಿಣ್ಣಾ ವಿಯ ಚ ವಿರೋಚನ್ತಿ। ಉಣ್ಣಾನಖಾದೀಹಿ ಪಭಸ್ಸರಟ್ಠಾನೇಹಿ ಪಭಸ್ಸರರಸ್ಮಿಯೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಯಾಸಂ ವಸೇನ ದಿಸಾಭಾಗಾ ಓಸಧಿತಾರಕಪುಞ್ಜಪುಣ್ಣಾ ವಿಯ ವಿಜ್ಜುಪಟಲಾದಿಪರಿಪುಣ್ಣಾ ವಿಯ ಚ ವಿರೋಚನ್ತಿ।

ಭಗವಾ ಚಙ್ಕಮತೀತಿಆದಿ "ಭಗವತೋ ಚ ನಿಮ್ಮಿತಾನಞ್ಚ ನಾನಾಇರಿಯಾಪಥಕರಣಂ ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರೇನೇವ ಹೋತೀ"ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ನಿಮ್ಮಿತಾನಂ ಇರಿಯಾಪಥಾ ಯುಗಲಾವ ಹುತ್ವಾ ವತ್ತನ್ತಿ। ಯದಿ ನಿಮ್ಮಿತಾ ಬಹುಕಾ ಹೋನ್ತಿ, "ನಿಮ್ಮಿತೋ"ತಿಆದಿ ಕಸ್ಮಾ ಏಕವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ಚೇ? ನಿಮ್ಮಿತೇಸುಪಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ನಾನಾಇರಿಯಾಪಥಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಬಹುವಚನೇನ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ನಿಮ್ಮಿತಾ ಸಕಿಂ ಏಕೇಕಇರಿಯಾಪಥಿಕಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕವಚನೇನ ಪನ ವುತ್ತೇ ನಿಮ್ಮಿತೇಸು ಏಕೇಕೋ ನಾನಾಇರಿಯಾಪಥಿಕೋತಿ ಞಾಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ಚೂಳಪನ್ಥಕತ್ಥೇರೋಪಿ ತಾವ ನಾನಾಇರಿಯಾಪಥಿಕಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸಹಸ್ಸಂ ಮಾಪೇಸಿ, ಕಿಂ ಪನ ಭಗವಾ ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರೇ ಬಹೂ ನಿಮ್ಮಿತೇ ನ ಕರಿಸ್ಸತಿ। ಚೂಳಪನ್ಥಕತ್ಥೇರಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಸಾವಕಾನಂ ಏಕಾವಜ್ಜನೇನ ನಾನಾಇರಿಯಪಥಿಕಾನಂ ನಾನಾರೂಪಾನಞ್ಚ ನಿಮ್ಮಾನಂ ನ ಇಜ್ಝತಿ। ಅನಿಯಮೇತ್ವಾ ಹಿ ನಿಮ್ಮಿತಾ ಇದ್ಧಿಮತಾ ಸದಿಸಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ವಾ ಭಾಸಿತತುಣ್ಹೀಭಾವಾದೀಸು ವಾ ಯಂ ಯಂ ಇದ್ಧಿಮಾ ಕರೋತಿ, ತಂ ತದೇವ ಕರೋನ್ತಿ, ವಿಸದಿಸಕರಣಂ ನಾನಾಕಿರಿಯಾಕರಣಞ್ಚ "ಏತ್ತಕಾ ಈದಿಸಾ ಹೋನ್ತು, ಏತ್ತಕಾ ಇಮಂ ನಾಮ ಕರೋನ್ತೂ"ತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಇಜ್ಝತಿ। ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪನ ಏಕಾವಜ್ಜನಾಧಿಟ್ಠಾನೇನೇವ ನಾನಪ್ಪಕಾರನಿಮ್ಮಾನಂ ಇಜ್ಝತಿ। ಏವಮೇವ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಉದಕಧಾರಾನಿಮ್ಮಾನೇ ಚ ನಾನಾವಣ್ಣನಿಮ್ಮಾನೇ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಭಗವಾ ಚಙ್ಕಮತೀ**ತಿ ಆಕಾಸೇ ವಾ ಪಥವಿಯಂ ವಾ ಚಙ್ಕಮತಿ। **ನಿಮ್ಮಿತೋ**ತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಮಾಪಿತಬುದ್ಧರೂಪಂ। **ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ**ತಿಆದೀನಿಪಿ ಆಕಾಸೇ ವಾ ಪಥವಿಯಂ ವಾ। **ಕಪ್ಪೇತೀ**ತಿ ಕರೋತಿ। **ಭಗವಾ ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ಯಮಕಪಾಟಿಹೀರಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭೧. ಮಹಾಕರುಣಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೭. ಮಹಾಕರುಣಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಬಹುಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇಹಿ ಏಕೂನನವುತಿಯಾ ಪಕಾರೇಹಿ। **ಪಸ್ಸನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ಚ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖುನಾ ಚ ಓಲೋಕೇನ್ತಾನಂ। **ಓಕ್ಕಮತೀ**ತಿ ಓತರತಿ ಪವಿಸತಿ। **ಆದಿತ್ತೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪೀಳಾಯೋಗತೋ ಸನ್ತಾಪನಟ್ಠೇನ ಆದೀಪಿತೋ। "ಯದನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫) ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಚೇವ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪೀಳಿತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಕರುಣಾಯ ಮೂಲಭೂತತ್ತಾ ಪಠಮಂ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣವಸೇನ "ಆದಿತ್ತೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ರಾಗಾದೀಹಿ ಆದಿತ್ತತಂ ಪನ ಉಪರಿ ವಕ್ಖತಿ। ಅಥ ವಾ **ಆದಿತ್ತೋ**ತಿ ರಾಗಾದೀಹಿಯೇವ ಆದಿತ್ತೋ। ಉಪರಿ ಪನ "ತಸ್ಸ ನತ್ಥಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ನಿಬ್ಬಾಪೇತಾ"ತಿ ಅತ್ಥಾಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ಪುನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ । **ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ**ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ, ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಸನ್ನಿವಸನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾತಿ ಸನ್ನಿವಾಸೋ, ಲೋಕೋವ ಸನ್ನಿವಾಸೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ। ದುಕ್ಖಿತಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಸತ್ತವೋಹಾರಸಬ್ಭಾವತೋ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸಯೋಗತೋ ಸತ್ತಸಮೂಹೋಪಿ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋ। ಸೋಪಿ ಚ ಸಹಖನ್ಧಕೋಯೇವ। **ಉಯ್ಯುತ್ತೋ**ತಿ

ಅನೇಕೇಸು ಕಿಚ್ಚೇಸು ನಿಚ್ಚಬ್ಯಾಪಾರತಾಯ ಕತಯೋಗೋ ಕತಉಸ್ಸಾಹೋ, ಸತತಕಿಚ್ಚೇಸು ಸಉಸ್ಸುಕ್ಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಘಟ್ಟನಯುತ್ತೋತಿ ವಾ ಉಯ್ಯುತ್ತೋ। **ಪಯಾತೋ**ತಿ ಪಬ್ಬತೇಯ್ಯಾ ನದೀ ವಿಯ ಅನವಟ್ಠಿತಗಮನೇನ ಮರಣಾಯ ಯಾತುಂ ಆರದ್ಧೋ। **ಕುಮ್ಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ**ತಿ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ। ಉಪರಿ ಪನ "ವಿಪಥಪಕ್ಖನ್ದೋ"ತಿ ನಾನಾಪದೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ಉಪನೀಯತೀತಿ ಜರಾವಸೇನ ಮರಣಾಯ ಉಪನೀಯತಿ ಹರೀಯತಿ। ಜರಾ ಹಿ "ಆಯುನೋ ಸಂಹಾನೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨) ವುತ್ತಾ। **ಅದ್ಧುವೋ**ತಿ ನ ಥಿರೋ, ಸದಾ ತಥೇವ ನ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಅದ್ಧುವೋ, ತಸ್ಮಾ ಉಪನೀಯತೀತಿ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಮೇತಂ। ಏತೇನ ಸಕಾರಣಂ ಜರಾದುಕ್ಖಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಜರಾದುಕ್ಖಂ ದಿಸ್ವಾ ಜರಾಪಾರಿಜುಞ್ಞರಹಿತಾಪಿ ವಿಞ್ಞೂ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ। **ಅತಾಣೋ**ತಿ ತಾಯಿತುಂ ರಕ್ಖಿತುಂ ಸಮತ್ಥೇನ ರಹಿತೋ, ಅನಾರಕ್ಖೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನಭಿಸ್ಸರೋ**ತಿ ಅಭಿಸರಿತ್ವಾ ಅಭಿಗನ್ತ್ವಾ ಬ್ಯಾಹರಣೇನ ಅಸ್ಸಾಸೇತುಂ ಸಮತ್ಥೇನ ರಹಿತೋ, ಅಸಹಾಯೋತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಅನಭಿಸ್ಸರೋ, ತಸ್ಮಾ ಅತಾಣೋತಿ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಮೇತಂ। ಏತೇನ ಸಕಾರಣಂ ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗದುಕ್ಖಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗದುಕ್ಖಂ ದಿಸ್ವಾ ಞಾತಿಪಾರಿಜುಞ್ಞರಹಿತಾಪಿ ವಿಞ್ಞೂ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ। **ಅಸ್ಸಕೋ**ತಿ ಸಕಭಣ್ಡರಹಿತೋ। **ಸಬ್ಬಂ ಪಹಾಯ ಗಮನೀಯ**ನ್ತಿ ಸಕಭಣ್ಡನ್ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖಿತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಹಾಯ ಲೋಕೇನ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಂ ಪಹಾಯ ಗಮನೀಯಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಸ್ಸಕೋತಿ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಮೇತಂ। ಏತೇನ ಸಕಾರಣಂ ಮರಣದುಕ್ಖಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಭೋಗಪಾರಿಜುಞ್ಞರಹಿತಾಪಿ ವಿಞ್ಞೂ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ। ಅಞ್ಞತ್ಥ "ಕಮ್ಮಸ್ಸಕಾ ಮಾಣವಸತ್ತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೯) ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಚ ರಟ್ಠಪಾಲಸುತ್ತೇ ಚ "ಅಸ್ಸಕೋ ಲೋಕೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೦೫) ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಥಂ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ಪಹಾಯ ಗಮನೀಯಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಅಸ್ಸಕೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಮ್ಮಂ ಪನ ನ ಪಹಾಯ ಗಮನೀಯಂ। ತಸ್ಮಾ "ಕಮ್ಮಸ್ಸಕಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ರಟ್ಠಪಾಲಸುತ್ತೇಯೇವ ಚ ಏವಮೇತಂ ವುತ್ತಂ "ತ್ವಂ ಪನ ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೦೬)। **ಊನೋ**ತಿ ಪಾರಿಪೂರಿರಹಿತೋ। **ಅತಿತ್ತೋ**ತಿ ಭಿಯ್ಯೋ ಭಿಯ್ಯೋ ಪತ್ಥನಾಯಪಿ ನ ಸುಹಿತೋ । ಇದಂ ಊನಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। **ತಣ್ಹಾದಾಸೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ವಸೇ ವತ್ತನತೋ ತಣ್ಹಾಯ ದಾಸಭೂತೋ। ಇದಂ ಅತಿತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। ಏತೇನ ಇಚ್ಛಾರೋಗಾಪದೇಸೇನ ಸಕಾರಣಂ ಬ್ಯಾಧಿದುಕ್ಖಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಬ್ಯಾಧಿದುಕ್ಖಂ ದಿಸ್ವಾ ಬ್ಯಾಧಿಪಾರಿಜುಞ್ಞರಹಿತಾಪಿ ವಿಞ್ಞೂ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ। **ಅತಾಯನೋ**ತಿ ಪುತ್ತಾದೀಹಿಪಿ ತಾಯನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅತಾಯನೋ ಅನಾರಕ್ಖೋ, ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಖೇಮೋ ವಾ। **ಅಲೇಣೋ**ತಿ ಅಲ್ಲೀಯಿತುಂ ನಿಸ್ಸಿತುಂ ಅನರಹೋ ಅಲ್ಲೀನಾನಮ್ಪಿ ಚ ಲೇಣಕಿಚ್ಚಾಕಾರಕೋ। **ಅಸರಣೋ**ತಿ ನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ನ ಭಯಸಾರಕೋ ನ ಭಯವಿನಾಸಕೋ। **ಅಸರಣೀಭೂತೋ**ತಿ ಪುರೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಅಭಾವೇನೇವ ಅಸರಣೋ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮಕಾಲಮೇವ ಅಸರಣೀಭೂತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉದ್ಧತೋತಿ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಸು ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಚ ಅಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಬಾಹುಲ್ಲತೋ ಅಕುಸಲಸಮಙ್ಗೀಲೋಕೋ ತೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಉದ್ಧತೋ। **ಅವೂಪಸನ್ತೋ**ತಿ ಅವೂಪಸಮನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸೇವ ಯೋಗೇನ ಅವೂಪಸನ್ತೋ ಭನ್ತಮಿಗಪಟಿಭಾಗೋ। "ಉಪನೀಯತಿ ಲೋಕೋ"ತಿಆದೀಸು ಚತೂಸು ಚ "ಉದ್ಧತೋ ಲೋಕೋ"ತಿ ಚ ಪಞ್ಚಸು ಠಾನೇಸು ಲೋಕೋತಿ ಆಗತಂ, ಸೇಸೇಸು ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೋತಿ। ಉಭಯಥಾಪಿ ಲೋಕೋಯೇವ। **ಸಸಲ್ಲೋ**ತಿ ಪೀಳಾಜನಕತಾಯ ಅನ್ತೋತುದನತಾಯ ದುನ್ನೀಹರಣೀಯತಾಯ ಚ ಸಲ್ಲಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತೇಹಿ ರಾಗಾದೀಹಿ ಸಲ್ಲೇಹಿ ಸಹವತ್ತನಕೋ। **ವಿದ್ಧೋ**ತಿ ಮಿಗಾದಯೋ ಕದಾಚಿ ಪರೇಹಿ ವಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಯಂ ಪನ ಲೋಕೋ ನಿಚ್ಚಂ ಅತ್ತನಾವ ವಿದ್ಧೋ। **ಪುಥುಸಲ್ಲೇಹೀ**ತಿ "ಸತ್ತ ಸಲ್ಲಾನಿ - ರಾಗಸಲ್ಲಂ, ದೋಸಸಲ್ಲಂ, ಮೋಹಸಲ್ಲಂ, ಮಾನಸಲ್ಲಂ, ದಿಟ್ಠಿಸಲ್ಲಂ, ಕಿಲೇಸಸಲ್ಲಂ, ದುಚ್ಚರಿತಸಲ್ಲ"ನ್ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೭೪) ವುತ್ತೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಸಲ್ಲೇಹಿ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸಸ್ಸ। **ಸಲ್ಲಾನಂ ಉದ್ಧತಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಸಲ್ಲಾನಂ ಸತ್ತಸನ್ತಾನತೋ ಉದ್ಧರಿತಾ ಪುಗ್ಗಲೋ। **ಅಞ್ಞತ್ರ ಮಯಾ**ತಿ ಮಂ ಠಪೇತ್ವಾ। ಯೇಪಿ ಭಗವತೋ ಸಾವಕಾ ಸಲ್ಲಾನಿ ಉದ್ಧರನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಭಗವತೋ ವಚನೇನೇವ ಉದ್ಧರಣತೋ ಭಗವಾವ ಉದ್ಧರತಿ ನಾಮ। **ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಾವರಣೋ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಏವ ಸಭಾವದಸ್ಸನಚ್ಛಾದನೇನ ಅನ್ಧಂ ವಿಯ ಕರೋತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರೋ, ಸೋವ ಸಭಾವಾವಗಮನನಿವಾರಣೇನ ಆವರಣಂ

ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಾವರಣೋ। **ಕಿಲೇಸಪಞ್ಜರಪಕ್ಖಿತ್ತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾ ಏವ ಕುಸಲಗಮನಸನ್ನಿರುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಜರೋತಿ ಕಿಲೇಸಪಞ್ಜರೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಪಭವೇ ಕಿಲೇಸಪಞ್ಜರೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತೋ ಪಾತಿತೋ। **ಆಲೋಕಂ ದಸ್ಸೇತಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಲೋಕಂ ದಸ್ಸನಸೀಲೋ, ಪಞ್ಞಾಲೋಕಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಂ ಗತೋ ಪವಿಟ್ಠೋ। ನ ಕೇವಲಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಆವರಣಮತ್ತಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ಗಹನಗತೋ ವಿಯ ಅವಿಜ್ಜಾಕೋಸಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಪವಿಟ್ಠೋತಿ ಪುರಿಮತೋ ವಿಸೇಸೋ। **ಅಣ್ಡಭೂತೋ**ತಿಆದಯೋ ಚ ವಿಸೇಸಾಯೇವ। **ಅಣ್ಡಭೂತೋ**ತಿ ಅಣ್ಡೇ ಭೂತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಅಣ್ಡೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಸತ್ತಾ "ಅಣ್ಡಭೂತಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಮಯಂ ಲೋಕೋ ಅವಿಜ್ಜಣ್ಡಕೋಸೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ "ಅಣ್ಡಭೂತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪರಿಯೋನದ್ಧೋ**ತಿ ತೇನ ಅವಿಜ್ಜಣ್ಡಕೋಸೇನ ಸಮನ್ತತೋ ಓನದ್ಧೋ ಬದ್ಧೋ ವೇಠಿತೋ।

ತನ್ತಾಕುಲಕಜಾತೋತಿ ತನ್ತಂ ವಿಯ ಆಕುಲಭೂತೋ। ಯಥಾ ನಾಮ ದುನ್ನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಮೂಸಿಕಚ್ಛಿನ್ನಂ ಪೇಸಕಾರಾನಂ ತನ್ತಂ ತಹಿಂ ತಹಿಂ ಆಕುಲಂ ಹೋತಿ, ಇದಂ ಅಗ್ಗಂ ಇದಂ ಮೂಲನ್ತಿ ಅಗ್ಗೇನ ವಾ ಅಗ್ಗಂ, ಮೂಲೇನ ವಾ ಮೂಲಂ ಸಮಾನೇತುಂ ದುಕ್ಕರಂ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಸತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇ ಖಲಿತಾ ಆಕುಲಾ ಬ್ಯಾಕುಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ಉಜುಂ ಕಾತುಂ। ತತ್ಥ ತನ್ತಂ ಪಚ್ಚತ್ತಪುರಿಸಕಾರೇ ಠತ್ವಾ ಸಕ್ಕಾಪಿ ಭವೇಯ್ಯ ಉಜುಂ ಕಾತುಂ, ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ದ್ವೇ ಬೋಧಿಸತ್ತೇ ಅಞ್ಞೋ ಸತ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ಉಜುಂ ಕಾತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಪನ ಆಕುಲಂ ತನ್ತಂ ಕಞ್ಜಿಕಂ ದತ್ವಾ ಕೋಚ್ಛೇನ ಪಹಟಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಕುಲಕಜಾತಂ ಹೋತಿ ಗಣ್ಠಿಬದ್ಧಂ, ಏವಮಯಂ ಲೋಕೋ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪಕ್ಖಲಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೇ ಉಜುಂ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತವಸೇನ ಕುಲಕಜಾತೋ ಹೋತಿ ಗಣ್ಠಿಬದ್ಧೋ। ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ನಿಸ್ಸಿತಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯಂ ಉಜುಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿಯೇವ। **ಕುಲಾಗಣ್ಠಿಕಜಾತೋ**ತಿ ಕುಲಾಗಣ್ಠಿಕಂ ವಿಯ ಭೂತೋ। ಕುಲಾಗಣ್ಠಿಕಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪೇಸಕಾರಕಞ್ಜಿಕಸುತ್ತಂ। "ಕುಲಾ ನಾಮ ಸಕುಣಿಕಾ, ತಸ್ಸಾ ಕುಲಾವಕೋ"ತಿಪಿ ಏಕೇ। ಯಥಾ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಆಕುಲಂ ಅಗ್ಗೇನ ವಾ ಅಗ್ಗಂ, ಮೂಲೇನ ವಾ ಮೂಲಂ ಸಮಾನೇತುಂ ದುಕ್ಕರನ್ತಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಮುಞ್ಜಪಬ್ಬಜಭೂತೋ**ತಿ ಮುಞ್ಜತಿಣಂ ವಿಯ ಪಬ್ಬಜತಿಣಂ ವಿಯ ಚ ಭೂತೋ ಮುಞ್ಜತಿಣಪಬ್ಬಜತಿಣಸದಿಸೋ ಜಾತೋ। ಯಥಾ ತಾನಿ ತಿಣಾನಿ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ಕತರಜ್ಜು ಜಿಣ್ಣಕಾಲೇ ಕತ್ಥಚಿ ಪತಿತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ತಿಣಾನಂ "ಇದಂ ಅಗ್ಗಂ ಇದಂ ಮೂಲ"ನ್ತಿ ಅಗ್ಗೇನ ವಾ ಅಗ್ಗಂ, ಮೂಲೇನ ವಾ ಮೂಲಂ ಸಮಾನೇತುಂ ದುಕ್ಕರಂ, ತಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚತ್ತಪುರಿಸಕಾರೇ ಠತ್ವಾ ಸಕ್ಕಾ ಭವೇಯ್ಯ ಉಜುಂ ಕಾತುಂ, ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ದ್ವೇ ಬೋಧಿಸತ್ತೇ ಅಞ್ಞೋ ಸತ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ಉಜುಂ ಕಾತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವಮಯಂ ಲೋಕೋ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ಉಜುಂ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತವಸೇನ ಗಣ್ಠಿಜಾತೋ ಹುತ್ವಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ಸಂಸಾರಂ ನಾತಿವತ್ತತಿ।

ತತ್ಥ **ಅಪಾಯೋ**ತಿ ನಿರಯೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ ಅಸುರಕಾಯೋ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ತೇ ವಡ್ಢಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಆಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ "ಅಪಾಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಥಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಗತಿಭಾವತೋ **ದುಗ್ಗತಿ**। ಸುಖಸಮುಸ್ಸಯತೋ ವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ **ವಿನಿಪಾತೋ**। ಇತರೋ ಪನ –

> "ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟಿ, ಧಾತುಆಯತನಾನ ಚ।
> ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ವತ್ತಮಾನಾ, ಸಂಸಾರೋತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ"॥

ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ನಾತಿವತ್ತತಿ ನಾತಿಕ್ಕಮತಿ। ಅಥ ಖೋ ಚುತಿತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಚುತಿನ್ತಿ ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಗಣ್ಹಮಾನೋ ತೀಸು ಭವೇಸು ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಗತೀಸು ಸತ್ತಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು ನವಸು ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ವಾತುಕ್ಖಿತ್ತನಾವಾ ವಿಯ ಯನ್ತಗೋಣೋ ವಿಯ ಚ ಪರಿಬ್ಭಮತಿಯೇವ। **ಅವಿಜ್ಜಾವಿಸದೋಸಸಲ್ಲಿತ್ತೋ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯೇವ ಅಕುಸಲುಪ್ಪಾದನೇನ ಕುಸಲಜೀವಿತನಾಸನತೋ ವಿಸನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾವಿಸಂ, ತದೇವ ಸನ್ತಾನದೂಸನತೋ ಅವಿಜ್ಜಾವಿಸದೋಸೋ, ತೇನ ಅನುಸಯಪರಿಯುಟ್ಠಾನದುಚ್ಚರಿತಭೂತೇನ ಭುಸಂ ಲಿತ್ತೋ ಮಕ್ಖಿತೋತಿ

ಅವಿಜ್ಜಾವಿಸದೋಸಸಲ್ಲಿತ್ತೋ। **ಕಿಲೇಸಕಲಲೀಭೂತೋ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಮೂಲಕಾ ಕಿಲೇಸಾ ಏವ ಓಸೀದನಟ್ಠೇನ ಕಲಲಂ ಕದ್ದಮೋತಿ ಕಿಲೇಸಕಲಲಂ, ತದಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಕಿಲೇಸಕಲಲೀ, ಏವಂಭೂತೋ। **ರಾಗದೋಸಮೋಹಜಟಾಜಟಿತೋ**ತಿ ಲೋಭಪಟಿಘಾವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಾ ರಾಗದೋಸಮೋಹಾ ಏವ ರೂಪಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಹೇಟ್ಠುಪರಿಯವಸೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸಂಸಿಬ್ಬನಟ್ಠೇನ ವೇಳುಗುಮ್ಬಾದೀನಂ ಸಾಖಾಜಾಲಸಙ್ಖಾತಾ ಜಟಾ ವಿಯಾತಿ ಜಟಾ, ತಾಯ ರಾಗದೋಸಮೋಹಜಟಾಯ ಜಟಿತೋ। ಯಥಾ ನಾಮ ವೇಳುಜಟಾದೀಹಿ ವೇಳುಆದಯೋ, ಏವಂ ತಾಯ ಜಟಾಯ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಜಟಿತೋ ವಿನದ್ಧೋ ಸಂಸಿಬ್ಬಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜಟಂ ವಿಜಟೇತಾ**ತಿ ಇಮಂ ಏವಂ ತೇಧಾತುಕಂ ಲೋಕಂ ಜಟೇತ್ವಾ ಠಿತಂ ಜಟಂ ವಿಜಟೇತಾ ಸಂಛಿನ್ದಿತಾ ಸಮ್ಪದಾಲಯಿತಾ।

ತಣ್ಹಾಸಙ್ಘಾಟಪಟಿಮುಕ್ಕೋತಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ಪವತ್ತಿತೋ ಸಙ್ಘಟಿತಟ್ಠೇನ ಸಙ್ಘಾಟೋತಿ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಘಾಟೋ, ತಸ್ಮಿಂ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಘಾಟೇ ಪಟಿಮುಕ್ಕೋ ಅನುಪವಿಟ್ಠೋ ಅನ್ತೋಗತೋತಿ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಘಾಟಪಟಿಮುಕ್ಕೋ। **ತಣ್ಹಾಜಾಲೇನ ಓತ್ಥಟೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಂಸಿಬ್ಬನಟ್ಠೇನ ಜಾಲನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಜಾಲಂ, ತೇನ ತಣ್ಹಾಜಾಲೇನ ಓತ್ಥಟೋ ಸಮನ್ತತೋ ಛಾದಿತೋ ಪಲಿವೇಠಿತೋ। **ತಣ್ಹಾಸೋತೇನ ವುಯ್ಹತೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ ಸಂಸಾರೇ ಆಕಡ್ಢನಟ್ಠೇನ ಸೋತೋತಿ ತಣ್ಹಾಸೋತೋ, ತೇನ ತಣ್ಹಾಸೋತೇನ ವುಯ್ಹತಿ ಆಕಡ್ಢೀಯತಿ। **ತಣ್ಹಾಸಞ್ಞೋಜನೇನ ಸಞ್ಞುತ್ತೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ ಲೋಕಂ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಸಂಯೋಜನತೋ ಬನ್ಧನತೋ ಸಂಯೋಜನನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಂ, ತೇನ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನೇನ ಸಞ್ಞುತ್ತೋ ಬದ್ಧೋ। **ತಣ್ಹಾನುಸಯೇನ ಅನುಸಟೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ ಅನುಸಯನಟ್ಠೇನ ಅನುಸಯೋತಿ ತಣ್ಹಾನುಸಯೋ, ತೇನ ತಣ್ಹಾನುಸಯೇನ ಅನುಸಟೋ ಅನುಗತೋ ಥಾಮಗತೋ। **ತಣ್ಹಾಸನ್ತಾಪೇನ ಸನ್ತಪ್ಪತೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಫಲಕಾಲೇ ಚ ಲೋಕಂ ಸನ್ತಾಪೇತೀತಿ ಸನ್ತಾಪೋ, ತೇನ ತಣ್ಹಾಸನ್ತಾಪೇನ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ ಸನ್ತಾಪೀಯತಿ। **ತಣ್ಹಾಪರಿಳಾಹೇನ ಪರಿಡಯ್ಹತೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ ಬಲವಭೂತಾ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಫಲಕಾಲೇ ಚ ಸಮನ್ತತೋ ದಹನಟ್ಠೇನ ಮಹಾಪರಿಳಾಹೋತಿ ತಣ್ಹಾಪರಿಳಾಹೋ, ತೇನ ತಣ್ಹಾಪರಿಳಾಹೇನ ಪರಿಡಯ್ಹತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಡಹೀಯತಿ। **ದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾಟಾ**ದಯೋ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಅನುಗತೋತಿ ಅನುಪವಿಟ್ಠೋ। **ಅನುಸಟೋ**ತಿ ಅನುಧಾವಿತೋ। **ಅಭಿಭೂತೋ**ತಿ ಪೀಳಿತೋ। **ಅಬ್ಭಾಹತೋ**ತಿ ಅಭಿಆಹತೋ ಅಭಿಮುಖಂ ಭುಸಂ ಪಹತೋ। **ದುಕ್ಖೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ**ತಿ ದುಕ್ಖೇ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ಸುಖವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠೋ।

ತಣ್ಹಾಯ ಉಡ್ಡಿತೋತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತೋ। ಚಕ್ಖು ಹಿ ತಣ್ಹಾರಜ್ಜುನಾ ಆವುನಿತ್ವಾ ರೂಪನಾಗದನ್ತೇ ಉಡ್ಡಿತಂ, ಸೋತಾದೀನಿ ತಣ್ಹಾರಜ್ಜುನಾ ಆವುನಿತ್ವಾ ಸದ್ದಾದಿನಾಗದನ್ತೇಸು ಉಡ್ಡಿತಾನಿ। ತಂಸಮಙ್ಗೀಲೋಕೋಪಿ ಉಡ್ಡಿತೋಯೇವ ನಾಮ। **ಜರಾಪಾಕಾರಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋ**ತಿ ಅನತಿಕ್ಕಮನೀಯಟ್ಠೇನ ಪಾಕಾರಭೂತಾಯ ಜರಾಯ ಪರಿವಾರಿತೋ। **ಮಚ್ಚುಪಾಸೇನ ಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋ**ತಿ ದುಮ್ಮೋಚನೀಯಟ್ಠೇನ ಪಾಸಭೂತೇನ ಮರಣೇನ ಬದ್ಧೋ। **ಮಹಾಬನ್ಧನಬದ್ಧೋ**ತಿ ದಳ್ಹತ್ತಾ ದುಚ್ಛೇದತ್ತಾ ಚ ಮಹನ್ತೇಹಿ ಬನ್ಧನೇಹಿ ಬದ್ಧೋ। **ರಾಗಬನ್ಧನೇನಾ**ತಿ ರಾಗೋ ಏವ ಬನ್ಧತಿ ಸಂಸಾರತೋ ಚಲಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ ರಾಗಬನ್ಧನಂ। ತೇನ ರಾಗಬನ್ಧನೇನ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕಿಲೇಸಬನ್ಧನೇನಾ**ತಿ ವುತ್ತಾವಸೇಸೇನ ಕಿಲೇಸಬನ್ಧನೇನ। **ದುಚ್ಚರಿತಬನ್ಧನೇನಾ**ತಿ ತಿವಿಧೇನ। ಸುಚರಿತಂ ಪನ ಬನ್ಧನಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಂ ಬನ್ಧನಮೋಕ್ಖಭೂತಞ್ಚ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಬನ್ಧನಂ ಮೋಚೇತಾತಿ ತಸ್ಸ ಬನ್ಧನಂ ಮೋಚೇತಾ। ಬನ್ಧನಾ ಮೋಚೇತಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಬನ್ಧನತೋ ತಂ ಮೋಚೇತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಹಾಸಮ್ಬಾಧಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ**ತಿ ಕುಸಲಸಞ್ಚಾರಪೀಳನೇನ ಮಹಾಸಮ್ಬಾಧಸಙ್ಖಾತಂ ರಾಗದೋಸಮೋಹಮಾನದಿಟ್ಠಿಕಿಲೇಸದುಚ್ಚರಿತಗಹನಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ। **ಓಕಾಸಂ ದಸ್ಸೇತಾ**ತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಓಕಾಸಂ ದಸ್ಸೇತಾ। **ಮಹಾಪಲಿಬೋಧೇನ ಪಲಿಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಮಹಾನಿವಾರಣೇನ ನಿವುತೋ। ಮಹಾಲೇಪೇನ ವಾ ಲಿತ್ತೋ। **ಪಲಿಬೋಧೋ**ತಿ ಚ ರಾಗಾದಿಸತ್ತವಿಧೋ ಏವ। "ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಪಲಿಬೋಧೋ"ತಿ ಏಕೇ। **ಪಲಿಬೋಧಂ ಛೇತಾ**ತಿ ತಂ ಪಲಿಬೋಧಂ ಛಿನ್ದಿತಾ। **ಮಹಾಪಪಾತೇ**ತಿ ಪಞ್ಚಗತಿಪಪಾತೇ, ಜಾತಿಜರಾಮರಣಪಪಾತೇ ವಾ। ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ

ದುರುತ್ತರಣಟ್ಠೇನ ಪಪಾತೋ। **ಪಪಾತಾ ಉದ್ಧತಾತಿ** ತಮ್ಹಾ ಪಪಾತತೋ ಉದ್ಧರಿತಾ। **ಮಹಾಕನ್ತಾರಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ** ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಕನ್ತಾರಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತಂ ದುರತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ ಕನ್ತಾರೋ, ತಂ **ಕನ್ತಾರಂ ತಾರೇತಾ**। ಕನ್ತಾರಾ ತಾರೇತಾತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಮಹಾಸಂಸಾರಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ** ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ। **ಸಂಸಾರಾ ಮೋಚೇತಾತಿ** ಸಂಸಾರತೋ ಮೋಚೇತಾ। ಸಂಸಾರಂ ಮೋಚೇತಾತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಮಹಾವಿದುಗ್ಗೇತಿ** ಸಂಸಾರವಿದುಗ್ಗೇ। ಸಂಸಾರೋಯೇವ ಹಿ ದುಗ್ಗಮನಟ್ಠೇನ ವಿದುಗ್ಗೋ। **ಸಮ್ಪರಿವತ್ತತೀತಿ** ಭುಸಂ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಚರತಿ। **ಮಹಾಪಲಿಪೇತಿ** ಮಹನ್ತೇ ಕಾಮಕದ್ದಮೇ। ಕಾಮೋ ಹಿ ಓಸೀದನಟ್ಠೇನ ಪಲಿಪೋ। **ಪಲಿಪನ್ನೋತಿ** ಲಗ್ಗೋ। ಮಹಾಪಲಿಪಪಲಿಪನ್ನೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

ಅಬ್ಭಾಹತೋತಿ ಸಬ್ಬೋಪದ್ದವೇಹಿ ಅಬ್ಭಾಹತೋ। **ರಾಗಗ್ಗಿನಾತಿ** ರಾಗಾದಯೋಯೇವ ಅನುದಹನಟ್ಠೇನ ಅಗ್ಗಿ, ತೇನ ರಾಗಗ್ಗಿನಾ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಉನ್ನೀತಕೋತಿ** ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನೀತೋ, ಜಾತಿಯಾ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಜರಾದಿಉಪದ್ದವಾಯ ನೀತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕ-ಕಾರೋ ಪನೇತ್ಥ ಅನುಕಮ್ಪಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಹಞ್ಞತಿ ನಿಚ್ಚಮತಾಣೋತಿ** ಪರಿತ್ತಾಯಕೇನ ರಹಿತೋ ಸತತಂ ಪೀಳೀಯತಿ। **ಪತ್ತದಣ್ಡೋತಿ** ರಾಜಾದೀಹಿ ಲದ್ಧಆಣೋ। **ತಕ್ಕರೋತಿ** ಚೋರೋ। **ವಜ್ಜಬನ್ಧನಬದ್ಧೋತಿ** ರಾಗಾದಿವಜ್ಜಬನ್ಧನೇಹಿ ಬದ್ಧೋ। **ಆಘಾತನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತೋತಿ** ಮರಣಧಮ್ಮಗಣ್ಠಿಕಟ್ಠಾನಂ ಉಪೇಚ್ಚ ಠಿತೋ। **ಕೋಚಿ ಬನ್ಧನಾ ಮೋಚೇತಾ**। ಕೋಚಿ ಬನ್ಧನಂ ಮೋಚೇತಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಅನಾಥೋತಿ** ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ನಾಥೋ ಇಸ್ಸರೋ, ಸಯಂ ವಾ ನ ನಾಥೋ ನ ಇಸ್ಸರೋತಿ ಅನಾಥೋ, ಅಸರಣೋತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಮಕಾಪಞ್ಞಪ್ಪತ್ತೋತಿ** ಜರಾದಿಪಟಿಬಾಹನೇ ಅಪ್ಪಹುತಾಯ ಅತೀವ ಕಪಣಭಾವಂ ಪತ್ತೋ। **ತಾಯೇತಾತಿ** ರಕ್ಖಿತಾ। ತಾಯಿತಾತಿ ವಾ ಪಾಠೋ ಸುನ್ದರೋ । **ದುಕ್ಖಾಭಿತುನ್ನೋತಿ** ಜಾತಿದುಕ್ಖಾದೀಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ದುಕ್ಖೇಹಿ ಅಭಿತುನ್ನೋ ಅತಿಬ್ಯಾಧಿತೋ ಅತಿಕಮ್ಪಿತೋ ಚ। **ಚಿರರತ್ತಂ ಪೀಳಿತೋತಿ** ದುಕ್ಖೇಹೇವ ದೀಘಮದ್ಧಾನಂ ಪೀಳಿತೋ ಘಟ್ಟಿತೋ। **ಗಧಿತೋತಿ** ಗೇಧೇನ ಗಿದ್ಧೋ, ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೇನ ವಾ ಗನ್ಥಿತೋ। **ನಿಚ್ಚಂ ಪಿಪಾಸಿತೋತಿ** ಪಾತುಂ ಭುಞ್ಜಿತುಂ ಇಚ್ಛಾ ಪಿಪಾಸಾ, ಸಾ ತಣ್ಹಾ ಏವ, ತಣ್ಹಾಪಿಪಾಸಾಯ ನಿರನ್ತರಂ ಪಿಪಾಸಿತೋ।

ಅನ್ಧೋತಿ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಖೂತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವತೋ ಕಾಣೋ। ಪಞ್ಞಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ। **ಅಚಕ್ಖುಕೋತಿ** ತಂ ಪನ ಅನ್ಧತ್ತಂ ನ ಪಚ್ಛಾ ಸಮುಬ್ಭೂತಂ, ಪಕತಿಯಾ ಏವ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಚಕ್ಖುಕೋತಿ ತಮೇವ ಅನ್ಧತ್ತಂ ವಿಸೇಸೇತಿ। **ಹತನೇತ್ತೋತಿ** ನಯನಟ್ಠೇನ ನೇತ್ತನ್ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವತೋಯೇವ ವಿನಟ್ಠನೇತ್ತಕೋ। ಸಮವಿಸಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ನೇತೀತಿ ನೇತ್ತನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಪಞ್ಞಾಯ ಸುಗತಿಞ್ಚ ಅಗತಿಞ್ಚ ನಯತಿ। ಹತನೇತ್ತತ್ತಾಯೇವಸ್ಸ ನೇತುಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅಪರಿಣಾಯಕೋತಿ** ಆಹ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನನೇತ್ತಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಞ್ಞೋಪಿಸ್ಸ ನೇತಾ ನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಪಥಪಕ್ಖನ್ದೋತಿ** ವಿಪರೀತೋ, ವಿಸಮೋ ವಾ ಪಥೋ ವಿಪಥೋ, ತಂ ವಿಪಥಂ ಪಕ್ಖನ್ದೋ ಪವಿಟ್ಠೋ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ವಿಪಥಪಕ್ಖನ್ದೋ, ಮಿಚ್ಛಾಪಥಸಙ್ಖಾತಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಜಸಾಪರದ್ಧೋತಿ** ಅಞ್ಜಸೇ ಉಜುಮಗ್ಗಸ್ಮಿಂ ಮಜ್ಝಿಮಪಟಿಪದಾಯ ಅಪರದ್ಧೋ ವಿರದ್ಧೋ। **ಅರಿಯಪಥಂ ಆನೇತಾತಿ** ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಉಪನೇತಾ ಪಟಿಪಾದಯಿತಾ। **ಮಹೋಘಪಕ್ಖನ್ದೋತಿ** ಯಸ್ಸ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಓಹನನ್ತಿ ಓಸೀದಾಪೇನ್ತೀತಿ ಓಘಾ, ಪಕತಿಓಘತೋ ಮಹನ್ತಾ ಓಘಾತಿ ಮಹೋಘಾ। ತೇ ಕಾಮೋಘೋ ಭವೋಘೋ ದಿಟ್ಠೋಘೋ ಅವಿಜ್ಜೋಘೋತಿ ಚತುಪ್ಪಭೇದಾ। ತೇ ಮಹೋಘೇ ಪಕ್ಖನ್ದೋ ಪವಿಟ್ಠೋತಿ ಮಹೋಘಪಕ್ಖನ್ದೋ, ಸಂಸಾರಸಙ್ಖಾತಂ ಮಹೋಘಂ ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದೋತಿ।

೧೧೮. ಇದಾನಿ ಏಕುತ್ತರಿಕನಯೋ। ತತ್ಥ **ದ್ವೀಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹೀತಿ** ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠೀಹಿ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ "ಗೂಥಗತಂ ಮುತ್ತಗತ"ನ್ತಿಆದೀನಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೧೧) ವಿಯ। ಗನ್ತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗತಮತ್ತಮೇವೇತನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ, ದಿಟ್ಠೀಸು ಗತಂ ಇದಂ ದಸ್ಸನಂ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾತಿಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ। ದ್ವಾಸಟ್ಠಿತೇಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಯೋಪಿ ಹಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠೀತಿ ದ್ವೇವ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಸಬ್ಬಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಅನ್ತೋ ಕರೋನ್ತೋ "ದ್ವೀಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ । **ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋತಿ** ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಪತ್ತೋ ಸಮುದಾಚಾರಂ ಪತ್ತೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನೇನ ಕುಸಲಚಾರಸ್ಸ ಗಹಣಂ

ಪತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ – "ದ್ವೀಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ ಓಲೀಯನ್ತಿ ಏಕೇ, ಅತಿಧಾವನ್ತಿ ಏಕೇ, ಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ ಚ ಪಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿಆದಿ (ಇತಿವು॰ ೪೯)।

ತೀಹಿ ದುಚ್ಚರಿತೇಹೀತಿ ತಿವಿಧಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧವಚೀದುಚ್ಚರಿತೇನ ತಿವಿಧಮನೋದುಚ್ಚರಿತೇನ। **ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ**ತಿ ವಿರೂಪಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ, ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯೋಗೇಹಿ ಯುತ್ತೋ**ತಿ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಯೋಜೇನ್ತೀತಿ ಯೋಗಾ, ಈತಿಅತ್ಥೇನ ವಾ ಯೋಗಾ, ತೇಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಯುತ್ತೋ ಸಮಪ್ಪಿತೋ। **ಚತುಯೋಗಯೋಜಿತೋ**ತಿ ಕಾಮಯೋಗೋ, ಭವಯೋಗೋ, ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಸಕಟಸ್ಮಿಂ ಯೋಗೋ ವಿಯ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಯೋಜಿತೋ। ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕೋ ರಾಗೋ ಕಾಮಯೋಗೋ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಛನ್ದರಾಗೋ, ಝಾನನಿಕನ್ತಿ ಚ, ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಜಾತೋ ರಾಗೋ ಭವವಸೇನ ಪತ್ಥನಾ ಭವಯೋಗೋ। ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ। ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ। ತೇ ಏವ ಚತ್ತಾರೋ ಬಲವಭೂತಾ ಓಘಾ, ದುಬ್ಬಲಭೂತಾ ಯೋಗಾ।

ಚತೂಹಿ ಗನ್ಥೇಹೀತಿ ಯಸ್ಸ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಗನ್ಥೇನ್ತಿ ಘಟೇನ್ತೀತಿ ಗನ್ಥಾ। ತೇ ಅಭಿಜ್ಝಾ ಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ ಕಾಯಗನ್ಥೋ, ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸೋ ಕಾಯಗನ್ಥೋತಿ ಚತುಪ್ಪಭೇದಾ। ಅಭಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ ಏತಾಯ, ಸಯಂ ವಾ ಅಭಿಜ್ಝಾಯತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏಸಾತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾ, ಲೋಭೋಯೇವ। ನಾಮಕಾಯಂ ಗನ್ಥೇತಿ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಘಟೇತೀತಿ ಕಾಯಗನ್ಥೋ। ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಿ ತೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪೂತಿಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದಯತಿ ವಾ ವಿನಯಾಚಾರರೂಪಸಮ್ಪತ್ತಿಹಿತಸುಖಾದೀನೀತಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ। ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಸೀಲೇನ ಸುದ್ಧಿ ವತೇನ ಸುದ್ಧಿ ಸೀಲವತೇನ ಸುದ್ಧೀತಿ ಪರಾಮಸನಂ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾಸಿತಮ್ಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ "ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋ , ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಅಭಿನಿವಿಸತೀತಿ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸೋ। ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಗನ್ಥೇಹಿ ಗನ್ಥಿತೋ, ಬದ್ಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚತೂಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹೀತಿ ಭುಸಂ ಆದಿಯನ್ತಿ ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಉಪಾದಾನಾ। ತೇ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನನ್ತಿ ಚತುಪ್ಪಭೇದಾ। ವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಮಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ, ಕಾಮೋ ಚ ಸೋ ಉಪಾದಾನಞ್ಚಾತಿಪಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ। ದಿಟ್ಠಿ ಚ ಸಾ ಉಪಾದಾನಞ್ಚಾತಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ, ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿಪಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ। "ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೪೭) ಹಿ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಂ ಉತ್ತರದಿಟ್ಠಿ ಉಪಾದಿಯತಿ। ಸೀಲಬ್ಬತಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ, ಸೀಲಬ್ಬತಞ್ಚ ತಂ ಉಪಾದಾನಞ್ಚಾತಿಪಿ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ। ಗೋಸೀಲಗೋವತಾದೀನಿ ಹಿ ಏವಂ ವಿಸುದ್ಧೀತಿ ಅಭಿನಿವೇಸತೋ ಸಯಮೇವ ಉಪಾದಾನಾನಿ। ವದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾದೋ, ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಉಪಾದಾನಂ। ಕಿಂ ವದನ್ತಿ, ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ ವಾ? ಅತ್ತಾನಂ। ಅತ್ತನೋ ವಾದುಪಾದಾನಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ, ಅತ್ತವಾದಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಅತ್ತಾತಿ ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ। ಠಪೇತ್ವಾ ಇಮಾ ದ್ವೇ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಸಬ್ಬಾಪಿ ದಿಟ್ಠೀ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ। ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ। **ಉಪಾದೀಯತೀ**ತಿ ಭುಸಂ ಗಣ್ಹೀಯತಿ। ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ವಾ ಪಾಠೋ, ಲೋಕೋ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ತಂ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭುಸಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಞ್ಚಗತಿಸಮಾರುಳ್ಹೋತಿ ಸುಕತದುಕ್ಕಟಕಾರಣೇಹಿ ಗಮ್ಮತಿ ಉಪಸಙ್ಕಮೀಯತೀತಿ ಗತಿ, ಸಹೋಕಾಸಕಾ ಖನ್ಧಾ। ನಿರಯೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ ಮನುಸ್ಸಾ ದೇವಾತಿ ಇಮಾ ಪಞ್ಚ ಗತಿಯೋ ವೋಕ್ಕಮನಭಾವೇನ ಭುಸಂ ಆರುಳ್ಹೋ। **ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ವತ್ಥುಕಾಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ। **ರಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ ರಾಗುಪ್ಪಾದನೇನ ತೇಹಿ ರಞ್ಜೀಯತಿ, ಸಾರತ್ತೋ ಕರೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಚಹಿ ನೀವರಣೇಹೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ ನೀವರನ್ತಿ ಪರಿಯೋನನ್ಧನ್ತೀತಿ ನೀವರಣಾ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಬ್ಯಾಪಾದಥಿನಮಿದ್ಧಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ನೀವರಣೇಹಿ। **ಓತ್ಥಟೋ**ತಿ ಉಪರಿತೋ ಪಿಹಿತೋ।

ಛಹಿ ವಿವಾದಮೂಲೇಹೀತಿ ಛಹಿ ವಿವಾದಸ್ಸ ಮೂಲೇಹಿ। ಯಥಾಹ –

“ಛಯಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿವಾದಮೂಲಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಛ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಕೋಧನೋ ಹೋತಿ ಉಪನಾಹೀ। ಯೋ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಕೋಧನೋ ಹೋತಿ ಉಪನಾಹೀ। ಸೋ ಸತ್ಥರಿಪಿ ಅಗಾರವೋ ವಿಹರತಿ ಅಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ, ಧಮ್ಮೇಪಿ, ಸಙ್ಘೇಪಿ, ಸಿಕ್ಖಾಯಪಿ ನ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ। ಯೋ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸತ್ಥರಿ ಅಗಾರವೋ ವಿಹರತಿ ಅಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ, ಧಮ್ಮೇಪಿ, ಸಙ್ಘೇಪಿ, ಸಿಕ್ಖಾಯಪಿ ನ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ, ಸೋ ಸಙ್ಘೇ ವಿವಾದಂ ಜನೇತಿ। ಯೋ ಹೋತಿ ವಿವಾದೋ ಬಹುಜನಾಹಿತಾಯ ಬಹುಜನಾಸುಖಾಯ ಬಹುನೋ ಜನಸ್ಸ ಅನತ್ಥಾಯ ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ। ಏವರೂಪಂ ಚೇ ತುಮ್ಹೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿವಾದಮೂಲಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾಥ, ತತ್ರ ತುಮ್ಹೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಸೇವ ಪಾಪಕಸ್ಸ ವಿವಾದಮೂಲಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ವಾಯಮೇಯ್ಯಾಥ। ಏವರೂಪಂ ಚೇ ತುಮ್ಹೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿವಾದಮೂಲಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾಥ। ತತ್ರ ತುಮ್ಹೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಸೇವ ಪಾಪಕಸ್ಸ ವಿವಾದಮೂಲಸ್ಸ ಆಯತಿಂ ಅನವಸ್ಸವಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾಥ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಪಾಪಕಸ್ಸ ವಿವಾದಮೂಲಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಪಾಪಕಸ್ಸ ವಿವಾದಮೂಲಸ್ಸ ಆಯತಿಂ ಅನವಸ್ಸವೋ ಹೋತಿ।

“ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಮಕ್ಖೀ ಹೋತಿ ಪಳಾಸೀ। ಇಸ್ಸುಕೀ ಹೋತಿ ಮಚ್ಛರೀ। ಸಠೋ ಹೋತಿ ಮಾಯಾವೀ। ಪಾಪಿಚ್ಛೋ ಹೋತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ। ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸೀ ಹೋತಿ ಆಧಾನಗ್ಗಾಹೀ ದುಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೀ। ಯೋ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸೀ ಹೋತಿ ಆಧಾನಗ್ಗಾಹೀ ದುಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೀ, ಸೋ ಸತ್ಥರಿಪಿ…ಪೇ॰… ಆಯತಿಂ ಅನವಸ್ಸವೋ ಹೋತೀ”ತಿ (ಪರಿ॰ ೨೭೨; ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೩೬)।

ತತ್ಥ **ಕೋಧನೋತಿ** ಕುಜ್ಝನಲಕ್ಖಣೇನ ಕೋಧೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಉಪನಾಹೀತಿ** ವೇರಅಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನಲಕ್ಖಣೇನ ಉಪನಾಹೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನನ್ತಿ** ದ್ವಿನ್ನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ವಿವಾದೋ ಕಥಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ? ಕೋಸಮ್ಬಕಕ್ಖನ್ಧಕೇ (ಮಹಾವ॰ ೪೫೧ ಆದಯೋ) ವಿಯ ದ್ವೀಸು ಭಿಕ್ಖೂಸು ವಿವಾದಂ ಆಪನ್ನೇಸು ತಸ್ಮಿಂ ವಿಹಾರೇ ತೇಸಂ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಾ ವಿವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಓವಾದಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖುನಿಸಙ್ಘೋ ವಿವದತಿ, ತತೋ ತೇಸಂ ಉಪಟ್ಠಾಕಾಪಿ ವಿವದನ್ತಿ। ಅಥ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಆರಕ್ಖದೇವತಾ ದ್ವೇ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ಆರಕ್ಖದೇವತಾ ಧಮ್ಮವಾದಿನಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ಅಧಮ್ಮವಾದಿನಿಯೋ। ತತೋ ಆರಕ್ಖದೇವತಾನಂ ಮಿತ್ತಾ ಭುಮ್ಮಟ್ಠದೇವತಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಂ ಪರಮ್ಪರಾಯ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಸಾವಕೇ ಸಬ್ಬೇ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ ದ್ವೇ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ಧಮ್ಮವಾದೀಹಿ ಪನ ಅಧಮ್ಮವಾದಿನೋವ ಬಹುತರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತೋ ಯಂ ಬಹುಕೇಹಿ ಗಹಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಧಮ್ಮಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಬಹುತರಾವ ಅಧಮ್ಮಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇ ಅಧಮ್ಮಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತಾ ಅಪಾಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಏವಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ವಿವಾದೋ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ಹೋತಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾತಿ** ತುಮ್ಹಾಕಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಪರಿಸಾಯ ವಾ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾತಿ** ಪರೇಸಂ ಪರಿಸಾಯ ವಾ। **ಮಕ್ಖೀತಿ** ಪರೇಸಂ ಗುಣಮಕ್ಖಣಲಕ್ಖಣೇನ ಮಕ್ಖೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಪಳಾಸೀತಿ** ಯುಗಗ್ಗಾಹಲಕ್ಖಣೇನ ಪಳಾಸೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಇಸ್ಸುಕೀತಿ** ಪರೇಸಂ ಸಕ್ಕಾರಾದಿಇಸ್ಸಾಯನಲಕ್ಖಣಾಯ ಇಸ್ಸಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಮಚ್ಛರೀತಿ** ಆವಾಸಮಚ್ಛರಿಯಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಮಚ್ಛರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಸಠೋತಿ** ಕೇರಾಟಿಕೋ। **ಮಾಯಾವೀತಿ** ಕತಪಾಪಪಟಿಚ್ಛಾದಕೋ। **ಪಾಪಿಚ್ಛೋತಿ** ಅಸನ್ತಸಮ್ಭಾವನಿಚ್ಛಕೋ ದುಸ್ಸೀಲೋ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀತಿ** ನತ್ಥಿಕವಾದೀ ಅಹೇತುಕವಾದೀ ಅಕಿರಿಯವಾದೀ। **ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸೀತಿ** ಸಯಂ ದಿಟ್ಠಿಮೇವ ಪರಾಮಸತಿ। **ಆಧಾನಗ್ಗಾಹೀತಿ** ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹೀ। **ದುಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೀತಿ** ನ ಸಕ್ಕಾ ಹೋತಿ ಗಹಿತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಾಪೇತುಂ। ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ “ತತ್ಥ ಕತಮಾನಿ ಛ ವಿವಾದಮೂಲಾನಿ? ಕೋಧೋ ಮಕ್ಖೋ ಇಸ್ಸಾ ಸಾಠೇಯ್ಯಂ ಪಾಪಿಚ್ಛತಾ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸಿತಾ, ಇಮಾನಿ ಛ ವಿವಾದಮೂಲಾನೀ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೪೪) ಪಧಾನವಸೇನ ಏಕೇಕೋಯೇವ ಧಮ್ಮೋ ವುತ್ತೋ।

ಛಹಿ ತಣ್ಹಾಕಾಯೇಹೀತಿ "ರೂಪತಣ್ಹಾ, ಸದ್ದತಣ್ಹಾ, ಗನ್ಧತಣ್ಹಾ, ರಸತಣ್ಹಾ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬತಣ್ಹಾ, ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ"ತಿ (ವಿಭಂ ೯೪೪) ವುತ್ತಾಹಿ ಛಹಿ ತಣ್ಹಾಹಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಾಯೇವ ತಣ್ಹಾ ಅನೇಕವಿಸಯತ್ತಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ವಿಸಯೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಅನೇಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ ಕಾಯಸದ್ದೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ತಣ್ಹಾಕಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಣ್ಹಾಕಾಯಾತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ತಣ್ಹಾ ಏವ। **ರಜ್ಜತೀ**ತಿ ಸಯಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ರಜ್ಜತಿ, ಸಾರತ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಛಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹೀತಿ ಸಬ್ಬಾಸವಸುತ್ತೇ ವುತ್ತೇಹಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ –

> "ತಸ್ಸ ಏವಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಛನ್ನಂ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಅಞ್ಞತರಾ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಅತ್ತಾ'ತಿ ವಾ ಅಸ್ಸ ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, 'ನತ್ಥಿ ಮೇ ಅತ್ತಾ'ತಿ ವಾ ಅಸ್ಸ ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, 'ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಜಾನಾಮೀ'ತಿ ವಾ ಅಸ್ಸ ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, 'ಅತ್ತನಾವ ಅನತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಜಾನಾಮೀ'ತಿ ವಾ ಅಸ್ಸ ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, 'ಅನತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಜಾನಾಮೀ'ತಿ ವಾ ಅಸ್ಸ ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಥ ವಾ ಪನಸ್ಸ ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ 'ಯೋ ಮೇ ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ವದೋ ವೇದೇಯ್ಯೋ ತತ್ರ ತತ್ರ ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ, ಸೋ ಚ ಖೋ ಪನ ಮೇ ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ ಸಸ್ಸತೋ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೋ ಸಸ್ಸತಿಸಮಂ ತಥೇವ ಠಸ್ಸತೀ'"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯)।

ತತ್ಥ **ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಅತ್ತಾ**ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಸಬ್ಬಕಾಲೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ**ತಿ ಭೂತತೋ ಚ ಥಿರತೋ ಚ, "ಇದಂ ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಸುಟ್ಠು ದಳ್ಹಭಾವೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ನತ್ಥಿ ಮೇ ಅತ್ತಾ**ತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ಸತೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಿಭವಗ್ಗಹಣತೋ। ಅಥ ವಾ ಪುರಿಮಾಪಿ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಅತ್ಥೀತಿ ಗಹಣತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ, ಪಚ್ಛಿಮಾಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತೇಸು ನತ್ಥೀತಿ ಗಹಣತೋ "ಭಸ್ಸನ್ತಾ ಆಹುತಿಯೋ"ತಿ ಗಹಿತದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾನಂ ವಿಯ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ। ಅತೀತೇ ಏವ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಕಸ್ಸ ವಿಯ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ। **ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಜಾನಾಮೀ**ತಿ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸೀಸೇನ ಖನ್ಧೇ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಯ ಅವಸೇಸಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಞ್ಜಾನತೋ ಇಮಿನಾ ಅತ್ತನಾ ಇಮಂ ಅತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಜಾನಾಮೀತಿ ಹೋತಿ। **ಅತ್ತನಾವ ಅನತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಂಯೇವ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ, ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಅನತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಯ ತೇ ಸಞ್ಜಾನತೋ ಏವಂ ಹೋತಿ। **ಅನತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಂ ಅನತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ, ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಯ ತೇ ಸಞ್ಜಾನತೋ ಏವಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯೋವ। **ವದೋ ವೇದೇಯ್ಯೋ**ತಿಆದಯೋ ಪನ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಏವ ಅಭಿನಿವೇಸಾಕಾರಾ। ತತ್ಥ ವದತೀತಿ ವದೋ, ವಚೀಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಕೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವೇದಯತೀತಿ ವೇದೇಯ್ಯೋ, ಜಾನಾತಿ ಅನುಭವತಿ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಿಂ ವೇದೇತೀತಿ? **ತತ್ರ ತತ್ರ ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ । ತತ್ರ ತತ್ರಾ**ತಿ ತೇಸು ತೇಸು ಯೋನಿಗತಿಠಿತಿನಿವಾಸನಿಕಾಯೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ವಾ। **ನಿಚ್ಚೋ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದವಯರಹಿತೋ। **ಧುವೋ**ತಿ ಥಿರೋ ಸಾರಭೂತೋ। **ಸಸ್ಸತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಿಕೋ। **ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಕತಿಭಾವಂ ಅವಿಜಹನಧಮ್ಮೋ, ಕಕಣ್ಟಕೋ ವಿಯ ನಾನಪ್ಪಕಾರತಂ ನಾಪಜ್ಜತಿ। **ಸಸ್ಸತಿಸಮ**ನ್ತಿ ಚನ್ದಸೂರಿಯಸಮುದ್ದಮಹಾಪಥವೀಪಬ್ಬತಾ ಲೋಕವೋಹಾರೇನ ಸಸ್ಸತಿಯೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಸಸ್ಸತೀಹಿ ಸಮಂ ಸಸ್ಸತಿಸಮಂ। ಯಾವ ಸಸ್ಸತಿಯೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತಾವ ತಥೇವ ಠಸ್ಸತೀತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ।

ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ "ತತ್ರ ತತ್ರ ದೀಘರತ್ತಂ ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ, ನ ಸೋ ಜಾತೋ ನಾಹೋಸಿ, ನ ಸೋ ಜಾತೋ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ ಸಸ್ಸತೋ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೋತಿ ವಾ ಪನಸ್ಸ ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ವಿಭಂ ೯೪೮) ಛ ದಿಟ್ಠೀ ಏವಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ।

ತತ್ಥ **ನ ಸೋ ಜಾತೋ ನಾಹೋಸೀ**ತಿ ಸೋ ಅತ್ತಾ ಅಜಾತಿಧಮ್ಮತೋ ನ ಜಾತೋ ನಾಮ, ಸದಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೋಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವ ಅತೀತೇ ನಾಹೋಸಿ, ಅನಾಗತೇ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಯೋ ಹಿ ಜಾತೋ, ಸೋ ಅಹೋಸಿ। ಯೋ ಚ ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ **ನ ಸೋ ಜಾತೋ ನಾಹೋಸೀ**ತಿ ಸೋ ಸದಾ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಅತೀತೇಪಿ ನ ಜಾತು ನ ಅಹೋಸಿ, ಅನಾಗತೇಪಿ ನ ಜಾತು ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಅನುಸಯಾ** ವುತ್ತತ್ಥಾ।

ಸತ್ತಹಿ ಸಞ್ಞೋಜನೇಹೀತಿ ಸತ್ತಕನಿಪಾತೇ ವುತ್ತೇಹಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ -

> “ಸತ್ತಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಂಯೋಜನಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಸತ್ತ? ಅನುನಯಸಂಯೋಜನಂ, ಪಟಿಘಸಂಯೋಜನಂ, ದಿಟ್ಠಿಸಂಯೋಜನಂ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಂಯೋಜನಂ, ಮಾನಸಂಯೋಜನಂ, ಭವರಾಗಸಂಯೋಜನಂ, ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನಂ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತ ಸಂಯೋಜನಾನೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೮)।

ತತ್ಥ **ಅನುನಯಸಂಯೋಜನ**ನ್ತಿ ಕಾಮರಾಗಸಂಯೋಜನಂ। ಸಬ್ಬಾನೇವೇತಾನಿ ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ ಸಂಯೋಜನಾನಿ।

ಸತ್ತಹಿ ಮಾನೇಹೀತಿ ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೇಹಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ -

> “ಮಾನೋ , ಅತಿಮಾನೋ, ಮಾನಾತಿಮಾನೋ, ಓಮಾನೋ, ಅಧಿಮಾನೋ, ಅಸ್ಮಿಮಾನೋ, ಮಿಚ್ಛಾಮಾನೋ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೬೨)।

ತತ್ಥ **ಮಾನೋ**ತಿ ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಜಾತಿಆದೀಸು ವತ್ಥುವಸೇನೇವ ಉನ್ನತಿ। **ಅತಿಮಾನೋ**ತಿ ಜಾತಿಆದೀಹಿ “ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಉನ್ನತಿ। **ಮಾನಾತಿಮಾನೋ**ತಿ “ಅಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ, ಇದಾನಿ ಅಹಂ ಸೇಟ್ಠೋ, ಅಯಂ ಹೀನತರೋ”ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾನೋ। **ಓಮಾನೋ**ತಿ ಜಾತಿಆದೀಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೋ, ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋಯೇವ। **ಅಧಿಮಾನೋ**ತಿ ಅನಧಿಗತೇಯೇವ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಅಧಿಗತೋತಿ ಮಾನೋ। ಅಯಂ ಪನ ಅಧಿಮಾನೋ ಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇನ ವಿತಿಣ್ಣಕಙ್ಖಸ್ಸ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ। **ಅಸ್ಮಿಮಾನೋ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಖನ್ಧೇಸು ಅಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, “ಅಹಂ ರೂಪ”ನ್ತಿಆದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಮಿಚ್ಛಾಮಾನೋ**ತಿ ಪಾಪಕೇನ ಕಮ್ಮಾಯತನಾದಿನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾನೋ।

ಲೋಕಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ। **ಸಮ್ಪರಿವತ್ತತೀ**ತಿ ಲೋಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಹೇತುಭೂತೇಹಿ ಲಾಭಾದೀಸು ಚತೂಸು ಅನುರೋಧವಸೇನ, ಅಲಾಭಾದೀಸು ಚತೂಸು ಪಟಿವಿರೋಧವಸೇನ ಭುಸಂ ನಿವತ್ತತಿ, ಪಕತಿಭಾವಂ ಜಹಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಿಚ್ಛತ್ತಾ**ಪಿ ವುತ್ತತ್ಥಾ। **ನಿಯ್ಯಾತೋ**ತಿ ಗತೋ ಪಕ್ಖನ್ದೋ, ಅಭಿಭೂತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಟ್ಠಹಿ ಪುರಿಸದೋಸೇಹೀತಿ ಅಟ್ಠಕನಿಪಾತೇ ಉಪಮಾಹಿ ಸಹ, ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇ ಉಪಮಂ ವಿನಾ ವುತ್ತೇಹಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ -

> “ಕತಮೇ ಅಟ್ಠ ಪುರಿಸದೋಸಾ? ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದೇನ್ತಿ। ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದಿಯಮಾನೋ ‘ನ ಸರಾಮಿ ನ ಸರಾಮೀ’ತಿ ಅಸ್ಸತಿಯಾವ ನಿಬ್ಬೇಠೇತಿ। ಅಯಂ ಪಠಮೋ ಪುರಿಸದೋಸೋ।
>
> “ಪುನ ಚಪರಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದೇನ್ತಿ। ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದಿಯಮಾನೋ ಚೋದಕಂಯೇವ ಪಟಿಪ್ಫರತಿ ‘ಕಿಂ ನು ಖೋ ತುಯ್ಹಂ ಬಾಲಸ್ಸ ಅಬ್ಯತ್ತಸ್ಸ ಭಣಿತೇನ, ತ್ವಮ್ಪಿ ನಾಮ ಮಂ ಭಣಿತಬ್ಬಂ

ಮಞ್ಞಸೀ'ತಿ? ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ಪುರಿಸದೋಸೋ।

"ಪುನ ಚಪರಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದೇನ್ತಿ। ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದಿಯಮಾನೋ ಚೋದಕಂಯೇವ ಪಚ್ಚಾರೋಪೇತಿ 'ತ್ವಮ್ಪಿ ಖೋಸಿ ಇತ್ಥನ್ನಾಮಂ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪನ್ನೋ, ತ್ವಂ ತಾವ ಪಠಮಂ ಪಟಿಕರೋಹೀ'ತಿ। ಅಯಂ ತತಿಯೋ ಪುರಿಸದೋಸೋ।

"ಪುನ ಚಪರಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದೇನ್ತಿ। ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದಿಯಮಾನೋ ಅಞ್ಞೇನಞ್ಞಂ ಪಟಿಚರತಿ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಕಥಂ ಅಪನಾಮೇತಿ, ಕೋಪಞ್ಚ ದೋಸಞ್ಚ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ಪಾತುಕರೋತಿ। ಅಯಂ ಚತುತ್ಥೋ ಪುರಿಸದೋಸೋ।

"ಪುನ ಚಪರಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದೇನ್ತಿ। ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದಿಯಮಾನೋ ಸಙ್ಘಮಜ್ಝೇ ಬಾಹಾವಿಕ್ಖೇಪಕಂ ಭಣತಿ। ಅಯಂ ಪಞ್ಚಮೋ ಪುರಿಸದೋಸೋ।

"ಪುನ ಚಪರಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದೇನ್ತಿ। ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದಿಯಮಾನೋ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಸಙ್ಘಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಚೋದಕಂ ಸಾಪತ್ತಿಕೋವ ಯೇನ ಕಾಮಂ ಪಕ್ಕಮತಿ। ಅಯಂ ಛಟ್ಠೋ ಪುರಿಸದೋಸೋ।

"ಪುನ ಚಪರಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದೇನ್ತಿ। ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದಿಯಮಾನೋ 'ನೇವಾಹಂ ಆಪನ್ನೋಮ್ಹಿ, ನ ಪನಾಹಂ ಅನಾಪನ್ನೋಮ್ಹೀ'ತಿ ಸೋ ತುಣ್ಹೀಭೂತೋ ಸಙ್ಘಂ ವಿಹೇಸೇತಿ। ಅಯಂ ಸತ್ತಮೋ ಪುರಿಸದೋಸೋ।

"ಪುನ ಚಪರಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದೇನ್ತಿ। ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಆಪತ್ತಿಯಾ ಚೋದಿಯಮಾನೋ ಏವಮಾಹ - 'ಕಿಂ ನು ಖೋ ತುಮ್ಹೇ ಆಯಸ್ಮನ್ತೋ ಅತಿಬಾಳ್ಹಂ ಮಯಿ ಬ್ಯಾವಟಾ? ಇದಾನಾಹಂ ಸಿಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ಹೀನಾಯಾವತ್ತಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ। ಸೋ ಸಿಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ಹೀನಾಯಾವತ್ತಿತ್ವಾ ಏವಮಾಹ 'ಇದಾನಿ ಖೋ ತುಮ್ಹೇ ಆಯಸ್ಮನ್ತೋ ಅತ್ತಮನಾ ಹೋಥಾ'ತಿ। ಅಯಂ ಅಟ್ಠಮೋ ಪುರಿಸದೋಸೋ। ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಪುರಿಸದೋಸಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೯೫೭; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೧೪)।

ತತ್ಥ **ಪುರಿಸದೋಸಾತಿ** ಪುರಿಸಾನಂ ದೋಸಾ, ತೇ ಪನ ಪುರಿಸಸನ್ತಾನಂ ದೂಸೇನ್ತೀತಿ ದೋಸಾ। **ನ ಸರಾಮಿ ನ ಸರಾಮೀತಿ** "ಮಯಾ ಏತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತಟ್ಠಾನಂ ನಸ್ಸರಾಮಿ ನ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಅಸ್ಸತಿಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬೇಠೇತಿ ಮೋಚೇತಿ। **ಚೋದಕಂಯೇವ ಪಟಿಪ್ಫರತೀತಿ** ಪಟಿವಿರುದ್ಧೋ ಹುತ್ವಾ ಫರತಿ, ಪಟಿಆಣಿಭಾವೇನ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಕಿಂ ನು ಖೋ ತುಯ್ಹನ್ತಿ** ತುಯ್ಹಂ ಬಾಲಸ್ಸ ಅಬ್ಯತ್ತಸ್ಸ ಭಣಿತೇನ ನಾಮ ಕಿಂ, ಯೋ ತ್ವಂ ನೇವ ವತ್ಥುಂ, ನ ಆಪತ್ತಿಂ, ನ ಚೋದನಂ ಜಾನಾಸೀತಿ ದೀಪೇತಿ। ತ್ವಮ್ಪಿ ನಾಮ ಏವಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಜಾನನ್ತೋ ಭಣಿತಬ್ಬಂ ಮಞ್ಞಸೀತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತಿ। **ಪಚ್ಚಾರೋಪೇತೀತಿ** "ತ್ವಮ್ಪಿ ಖೋಸೀ"ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತೋ ಪತಿಆರೋಪೇತಿ। **ಪಟಿಕರೋಹೀತಿ** ದೇಸನಾಗಾಮಿನಿಂ ದೇಸೇಹಿ, ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿತೋ ವುಟ್ಠಾಹಿ, ತತೋ ಸುದ್ಧನ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಅಞ್ಞಂ ಚೋದೇಸ್ಸಸೀತಿ ದೀಪೇತಿ। **ಅಞ್ಞೇನಞ್ಞಂ ಪಟಿಚರತೀತಿ** ಅಞ್ಞೇನ ಕಾರಣೇನ, ವಚನೇನ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಕಾರಣಂ, ವಚನಂ ವಾ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತಿ। "ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪನ್ನೋಸೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ "ಕೋ ಆಪನ್ನೋ, ಕಿಂ ಆಪನ್ನೋ, ಕಿಸ್ಮಿಂ ಆಪನ್ನೋ, ಕಥಂ ಆಪನ್ನೋ, ಕಂ ಭಣಥ, ಕಿಂ ಭಣಥಾ"ತಿ ಭಣತಿ। "ಏವರೂಪಂ ಕಿಞ್ಚಿ ತಯಾ ದಿಟ್ಠ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ "ನ ಸುಣಾಮೀ"ತಿ ಸೋತಂ ಉಪನೇತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಕಥಂ ಅಪನಾಮೇತೀತಿ** "ಇತ್ಥನ್ನಾಮಂ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪನ್ನೋಸೀ"ತಿ ಪುಟ್ಠೋ "ಪಾಟಲಿಪುತ್ತಂ ಗತೋಮ್ಹೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ "ನ ತವ ಪಾಟಲಿಪುತ್ತಗಮನಂ ಪುಚ್ಛಾಮಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ತತೋ ರಾಜಗಹಂ ಗತೋಮ್ಹೀತಿ। "ರಾಜಗಹಂ ವಾ ಯಾಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗೇಹಂ ವಾ,

ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪನ್ನೋಸೀ"ತಿ। "ತತ್ಥ ಮೇ ಸೂಕರಮಂಸಂ ಲದ್ಧ"ನ್ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತೋ ಕಥಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಕೋಪ**ನ್ತಿ ಕುಪಿತಭಾವಂ, **ದೋಸ**ನ್ತಿ ದುಟ್ಠಭಾವಂ। ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ಕೋಧಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। **ಅಪ್ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ಅಸನ್ತುಟ್ಠಾಕಾರಂ, ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। **ಪಾತುಕರೋತೀ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ ಪಕಾಸೇತಿ। **ಬಾಹಾವಿಕ್ಖೇಪಕಂ ಭಣತೀ**ತಿ ಬಾಹಂ ವಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಲಜ್ಜಿವಚನಂ ವದತಿ। **ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೀಕಾರೇನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅವಜಾನಿತ್ವಾ, ಅನಾದರೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಹೇಸೇತೀ**ತಿ ವಿಹೇಠೇತಿ ಬಾಧತಿ। **ಅತಿಬಾಳ್ಹ**ನ್ತಿ ಅತಿದಳ್ಹಂ ಅತಿಪ್ಪಮಾಣಂ। **ಮಯಿ ಬ್ಯಾವಟಾ**ತಿ ಮಯಿ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಆಪನ್ನಾ। **ಹೀನಾಯಾವತ್ತಿತ್ವಾ**ತಿ ಹೀನಸ್ಸ ಗಿಹಿಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಆವತ್ತಿತ್ವಾ, ಗಿಹೀ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ತಮನಾ ಹೋಥಾ**ತಿ ತುಟ್ಠಚಿತ್ತಾ ಹೋಥ, "ಮಯಾ ಲಭಿತಬ್ಬಂ ಲಭಥ, ಮಯಾ ವಸಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನೇ ವಸಥ, ಫಾಸುವಿಹಾರೋ ವೋ ಮಯಾ ಕತೋ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವದತಿ। **ದುಸ್ಸತೀ**ತಿ ದುಟ್ಠೋ ಹೋತಿ।

ನವಹಿ ಆಘಾತವತ್ಥೂಹೀತಿ ಸತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನೇವ ಕಥಿತಾನಿ। ಯಥಾಹ -

> "ನವಯಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಘಾತವತ್ಥೂನಿ। ಕತಮಾನಿ ನವ? 'ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀ'ತಿ ಆಘಾತಂ ಬನ್ಧತಿ, 'ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಚರತೀ'ತಿ ಆಘಾತಂ ಬನ್ಧತಿ, 'ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಚರಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಆಘಾತಂ ಬನ್ಧತಿ, 'ಪಿಯಸ್ಸ ಮೇ ಮನಾಪಸ್ಸ ಅನತ್ಥಂ ಅಚರಿ, ಅನತ್ಥಂ ಚರತಿ, ಅನತ್ಥಂ ಚರಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಆಘಾತಂ ಬನ್ಧತಿ, 'ಅಪ್ಪಿಯಸ್ಸ ಮೇ ಅಮನಾಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಅಚರಿ, ಅತ್ಥಂ ಚರತಿ, ಅತ್ಥಂ ಚರಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಆಘಾತಂ ಬನ್ಧತಿ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನವ ಆಘಾತವತ್ಥೂನೀ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೯.೨೯)।

ತತ್ಥ **ಆಘಾತವತ್ಥೂನೀ**ತಿ ಆಘಾತಕಾರಣಾನಿ। **ಆಘಾತ**ನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ಕೋಪೋ, ಸೋಯೇವ ಉಪರೂಪರಿ ಕೋಪಸ್ಸ ವತ್ಥುತ್ತಾ ಆಘಾತವತ್ಥು। **ಆಘಾತಂ ಬನ್ಧತೀ**ತಿ ಕೋಪಂ ಬನ್ಧತಿ ಕರೋತಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। "ಅತ್ಥಂ ಮೇ ನಾಚರಿ, ನ ಚರತಿ, ನ ಚರಿಸ್ಸತಿ। ಪಿಯಸ್ಸ ಮೇ ಮನಾಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ನಾಚರಿ, ನ ಚರತಿ, ನ ಚರಿಸ್ಸತಿ। ಅಪ್ಪಿಯಸ್ಸ ಮೇ ಅಮನಾಪಸ್ಸ ಅನತ್ಥಂ ನಾಚರಿ, ನ ಚರತಿ, ನ ಚರಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೮೫; ವಿಭ॰ ೯೬೦; ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೬೬) ನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಾನಿ ಅಪರಾನಿಪಿ ನವ ಆಘಾತವತ್ಥೂನಿ ಇಮೇಹೇವ ನವಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। **ಆಘಾತಿತೋ**ತಿ ಘಟ್ಟಿತೋ।

ನವವಿಧಮಾನೇಹೀತಿ ಕತಮೇ ನವವಿಧಮಾನಾ? ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ। ಸದಿಸಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, ಸದಿಸಸ್ಸ ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, ಸದಿಸಸ್ಸ ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ। ಹೀನಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, ಹೀನಸ್ಸ ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ, ಹೀನಸ್ಸ ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ। ಇಮೇ ನವವಿಧಮಾನಾ (ವಿಭ॰ ೯೬೨)।

ಏತ್ಥ ಪನ **ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ** ರಾಜೂನಞ್ಚೇವ ಪಬ್ಬಜಿತಾನಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ರಾಜಾ ಹಿ "ರಟ್ಠೇನ ವಾ ಧನೇನ ವಾ ವಾಹನೇಹಿ ವಾ ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ, ಪಬ್ಬಜಿತೋಪಿ "ಸೀಲಧುತಙ್ಗಾದೀಹಿ ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ।

ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋಪಿ ಏತೇಸಂಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ರಾಜಾ ಹಿ "ರಟ್ಠೇನ ವಾ ಧನೇನ ವಾ ವಾಹನೇಹಿ ವಾ ಅಞ್ಞರಾಜೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಮಯ್ಹಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣ"ನ್ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ, ಪಬ್ಬಜಿತೋಪಿ "ಸೀಲಧುತಙ್ಗಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಮಯ್ಹಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣ"ನ್ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ।

ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋಪಿ ಏತೇಸಂಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ರಞ್ಞೋ ರಟ್ಠಂ ವಾ ಧನಂ ವಾ ವಾಹನಾದೀನಿ ವಾ ನಾತಿಸಮ್ಪನ್ನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ "ಮಯ್ಹಂ ರಾಜಾತಿ ವೋಹಾರಸುಖಮತ್ತಕಮೇವ, ಕಿಂ ರಾಜಾ ನಾಮ ಅಹ"ನ್ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ, ಪಬ್ಬಜಿತೋಪಿ ಅಪ್ಪಲಾಭಸಕ್ಕಾರೋ "ಅಹಂ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಮಹಾಥೇರೋತಿ

ಕಥಾಮತ್ತಮೇವ, ಕಿಂ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ನಾಮಾಹಂ, ಕಿಂ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ನಾಮಾಹಂ, ಕಿಂ ಮಹಾಥೇರೋ ನಾಮಾಹಂ, ಯಸ್ಸ ಮೇ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ।

ಸದಿಸಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನಾದಯೋ ಅಮಚ್ಚಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಮಚ್ಚೋ ವಾ ಹಿ ರಟ್ಠಿಯೋ ವಾ "ಭೋಗಯಾನವಾಹನಾದೀಹಿ ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅಞ್ಞೋ ರಾಜಪುರಿಸೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ವಾ, "ಮಯ್ಹಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣ"ನ್ತಿ ವಾ, "ಅಮಚ್ಚೋತಿ ನಾಮಮೇವ ಮಯ್ಹಂ, ಘಾಸಚ್ಛಾದನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಮೇ ನತ್ಥಿ, ಕಿಂ ಅಮಚ್ಚೋ ನಾಮಾಹ"ನ್ತಿ ವಾ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ।

ಹೀನಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನಾದಯೋ ದಾಸಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ದಾಸೋ ಹಿ "ಮಾತಿತೋ ವಾ ಪಿತಿತೋ ವಾ ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅಞ್ಞೋ ದಾಸೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಅಞ್ಞೇ ಜೀವಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ಕುಚ್ಛಿಹೇತು ದಾಸಾ ನಾಮ ಜಾತಾ, ಅಹಂ ಪನ ಪವೇಣಿಆಗತತ್ತಾ ಸೇಯ್ಯೋ"ತಿ ವಾ, "ಪವೇಣಿಆಗತಭಾವೇನ ಉಭತೋಸುದ್ಧಿಕದಾಸತ್ತೇನ ಅಸುಕದಾಸೇನ ನಾಮ ಸದ್ಧಿಂ ಮಯ್ಹಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣ"ನ್ತಿ ವಾ, "ಕುಚ್ಛಿವಸೇನಾಹಂ ದಾಸಬ್ಯಂ ಉಪಗತೋ, ಮಾತಾಪಿತುಕೋಟಿಯಾ ಪನ ಮೇ ದಾಸಟ್ಠಾನಂ ನತ್ಥಿ, ಕಿಂ ದಾಸೋ ನಾಮ ಅಹ"ನ್ತಿ ವಾ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ದಾಸೋ, ಏವಂ ಪುಕ್ಕುಸಚಣ್ಡಾಲಾದಯೋಪಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ। ಏತ್ಥ ಚ ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾನೋವ ಯಾಥಾವಮಾನೋ, ಇತರೇ ದ್ವೇ ಅಯಾಥಾವಮಾನಾ। ತಥಾ ಸದಿಸಸ್ಸ ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಹೀನಸ್ಸ ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾನೋವ ಯಾಥಾವಮಾನೋ, ಇತರೇ ದ್ವೇ ಅಯಾಥಾವಮಾನಾ। ತತ್ಥ ಯಾಥಾವಮಾನಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ, ಅಯಾಥಾವಮಾನಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾತಿ।

ತಣ್ಹಾಮೂಲಕಾ ವುತ್ತಾಯೇವ। **ರಜ್ಜತೀ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ರಾಗೇನೇವ ರಜ್ಜತಿ, ಅಥ ಖೋ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕಾನಂ ಪರಿಯೇಸನಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭವತೋ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ರಜ್ಜತಿ, ಯುಜ್ಜತಿ ಬಜ್ಝತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ದಸಹಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂಹೀತಿ ಕತಮಾನಿ ದಸ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಿ? ಲೋಭೋ, ದೋಸೋ, ಮೋಹೋ, ಮಾನೋ, ದಿಟ್ಠಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ಥಿನಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ಅಹಿರಿಕಂ, ಅನೋತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ದಸ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಿ (ವಿಭ॰ ೯೭೨)।

ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸಾ ಏವ **ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಿ,** ವಸನ್ತಿ ವಾ ಏತ್ಥ ಅಖೀಣಾಸವಾ ಸತ್ತಾ ಲೋಭಾದೀಸು ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾತಿ ವತ್ಥೂನಿ, ಕಿಲೇಸಾ ಚ ತೇ ತಪ್ಪತಿಟ್ಠಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವತ್ಥೂನಿ ಚಾತಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದಿಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ವಸನ್ತಿ ಏವ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವತ್ಥೂನೀತಿಪಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಿ। ಲುಬ್ಭನ್ತಿ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಲುಬ್ಭತಿ, ಲುಬ್ಭನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ **ಲೋಭೋ**। ದುಸ್ಸನ್ತಿ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ದುಸ್ಸತಿ, ದುಸ್ಸನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ **ದೋಸೋ**। ಮುಯ್ಹನ್ತಿ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಮುಯ್ಹತಿ, ಮುಯ್ಹನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ **ಮೋಹೋ**। ಮಞ್ಞತೀತಿ **ಮಾನೋ**। **ದಿಟ್ಠಿ**ಆದಯೋ ವುತ್ತತ್ಥಾವ । ನ ಹಿರೀಯತೀತಿ ಅಹಿರಿಕೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅಹಿರಿಕಂ**। ನ ಓತ್ತಪ್ಪತೀತಿ ಅನೋತ್ತಪ್ಪೀ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ**। ತೇಸು ಅಹಿರಿಕಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಅಜಿಗುಚ್ಛನಲಕ್ಖಣಂ, ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ ತೇಹೇವ ಅಸಾರಜ್ಜನಲಕ್ಖಣಂ, **ಕಿಲಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಉಪತಾಪೀಯತಿ ವಿಬಾಧೀಯತಿ।

ದಸಹಿ ಆಘಾತವತ್ಥೂಹೀತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇಹಿ ನವಹಿ ಚ "ಅಟ್ಠಾನೇ ವಾ ಪನಾಘಾತೋ ಜಾಯತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೬೬) ವುತ್ತೇನ ಚಾತಿ ದಸಹಿ। ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀತಿಆದೀನಿಪಿ ಹಿ ಅವಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಾದಿಮ್ಹಿಪಿ ಅಟ್ಠಾನೇ ಆಘಾತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ದಸಹಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥೇಹೀತಿ ಕತಮೇ ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬೦)? ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ, ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ, ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ, ಮುಸಾವಾದೋ, ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ, ಫರುಸಾ ವಾಚಾ, ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ, ಅಭಿಜ್ಝಾ,

ಬ್ಯಾಪಾದೋ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ। ಇಮೇ ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ। ತತ್ಥ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಪಥಾ ಚ ದುಗ್ಗತಿಯಾತಿ **ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ**। **ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತೋ।

ದಸಹಿ ಸಞ್ಞೋಜನೇಹೀತಿ ಕತಮಾನಿ ದಸ ಸಂಯೋಜನಾನಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೧೮)? ಕಾಮರಾಗಸಂಯೋಜನಂ, ಪಟಿಘಸಂಯೋಜನಂ, ಮಾನಸಂಯೋಜನಂ, ದಿಟ್ಠಿಸಂಯೋಜನಂ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಂಯೋಜನಂ, ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸಂಯೋಜನಂ, ಭವರಾಗಸಂಯೋಜನಂ, ಇಸ್ಸಾಸಂಯೋಜನಂ, ಮಚ್ಛರಿಯಸಂಯೋಜನಂ, ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನಂ, ಇಮಾನಿ ದಸ ಸಂಯೋಜನಾನಿ। **ಮಿಚ್ಛತ್ತಾ** ವುತ್ತಾಯೇವ।

ದಸವತ್ಥುಕಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾತಿ ಕತಮಾ ದಸವತ್ಥುಕಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ (ವಿಭ॰ ೯೭೧)? ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನಂ, ನತ್ಥಿ ಯಿಟ್ಠಂ, ನತ್ಥಿ ಹುತಂ, ನತ್ಥಿ ಸುಕತದುಕ್ಕಟಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ, ನತ್ಥಿ ಅಯಂ ಲೋಕೋ, ನತ್ಥಿ ಪರೋ ಲೋಕೋ, ನತ್ಥಿ ಮಾತಾ, ನತ್ಥಿ ಪಿತಾ, ನತ್ಥಿ ಸತ್ತಾ ಓಪಪಾತಿಕಾ, ನತ್ಥಿ ಲೋಕೇ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಸಮ್ಮಗ್ಗತಾ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನಾ ಯೇ ಇಮಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಪರಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಪವೇದೇನ್ತಿ। ಅಯಂ ದಸವತ್ಥುಕಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ।

ತತ್ಥ **ದಸವತ್ಥುಕಾ**ತಿ ದಸ ವತ್ಥೂನಿ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ದಸವತ್ಥುಕಾ। **ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ**ನ್ತಿ ದಿನ್ನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಸಕ್ಕಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಿಞ್ಚಿ ದಾತುನ್ತಿ ಜಾನಾತಿ। ದಿನ್ನಸ್ಸ ಪನ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನತ್ಥಿ ಯಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಯಿಟ್ಠಂ ವುಚ್ಚತಿ ಮಹಾಯಾಗೋ, ತಂ ಯಜಿತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಜಾನಾತಿ। ಯಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪನ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಹುತ**ನ್ತಿ ಆಹುನಪಾಹುನಮಙ್ಗಲಕಿರಿಯಾ, ತಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಜಾನಾತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸುಕತದುಕ್ಕಟಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ ಸುಕತಕಮ್ಮಾನಿ ನಾಮ, ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ ದುಕ್ಕಟಕಮ್ಮಾನಿ ನಾಮ। ತೇಸಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಜಾನಾತಿ। ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ ಪನ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನತ್ಥಿ ಅಯಂ ಲೋಕೋ**ತಿ ಪರಲೋಕೇ ಠಿತೋ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನತ್ಥಿ ಪರೋ ಲೋಕೋ**ತಿ ಇಧಲೋಕೇ ಠಿತೋ ಪರಲೋಕಂ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನತ್ಥಿ ಮಾತಾ ನತ್ಥಿ ಪಿತಾ**ತಿ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಜಾನಾತಿ। ತೇಸು ಕತಪ್ಪಚ್ಚಯೇನ ಕೋಚಿ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನತ್ಥಿ ಸತ್ತಾ ಓಪಪಾತಿಕಾ**ತಿ ಚವನಕಉಪಪಜ್ಜನಕಸತ್ತಾ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಮ್ಮಗ್ಗತಾ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಿಕಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಯೇ ಇಮಞ್ಚ ಲೋಕಂ...ಪೇ॰... ಪವೇದೇನ್ತೀ**ತಿ ಇಮಞ್ಚ ಪರಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಅತ್ತನಾವ ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಞಾಣೇನ ಞತ್ವಾ ಪವೇದನಸಮತ್ಥೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ ಬುದ್ಧೋ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾತಿ "ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋ"ತಿಆದಿಕಂ ಏಕೇಕಂ ಅನ್ತಂ ಭಾಗಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾ। ಅಥ ವಾ ಅನ್ತಸ್ಸ ಗಾಹೋ ಅನ್ತಗ್ಗಾಹೋ, ಅನ್ತಗ್ಗಾಹೋ ಅಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾ। ತಾಯ ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ। ಸಾ ಪನ ವುತ್ತಾಯೇವ।

ಅಟ್ಠಸತತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚಸತೇಹೀತಿ ಅಟ್ಠುತ್ತರಂ ಸತಂ ಅಟ್ಠಸತಂ। ಸಂಸಾರೇ ಪಪಞ್ಚೇತಿ ಚಿರಂ ವಸಾಪೇತೀತಿ ಪಪಞ್ಚೋ, ತಣ್ಹಾ ಏವ ಪಪಞ್ಚೋ ತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚೋ, ಆರಮ್ಮಣಭೇದೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಚ ತಣ್ಹಾನಂ ಬಹುಕತ್ತಾ ಬಹುವಚನಂ ಕತ್ವಾ ತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚಾನಂ ಸತಂ ತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚಸತಂ। ತೇನ "ತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚಸತೇನಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ವಚನವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ "ತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚಸತೇಹೀ"ತಿ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ಅಟ್ಠಸತನ್ತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾತೇನ ತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚಸತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಟ್ಠ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಾನಿ ಕತ್ವಾ ಸತಮೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನೀತಿ ಆಗತಂ। ಯಥಾಹ –

> "ಅಟ್ಠಾರಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸ್ಸ ಉಪಾದಾಯ, ಅಟ್ಠಾರಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ ಬಾಹಿರಸ್ಸ ಉಪಾದಾಯ, ತದೇಕಜ್ಝಂ ಅಭಿಸಞ್ಞೂಹಿತ್ವಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಛತ್ತಿಂಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ಅತೀತಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ, ಅನಾಗತಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ ತದೇಕಜ್ಝಂ ಅಭಿಸಞ್ಞೂಹಿತ್ವಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಸತಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೪೨)।

ತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚಾಯೇವ ಪನೇತ್ಥ **ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನೀ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾಸಮುದಾಚಾರಾ ತಣ್ಹಾಪವತ್ತಿಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸ್ಸ ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಉಪಾದಾಯ। ಇದಞ್ಹಿ ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನಸ್ಸ ತಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ (ವಿಭ॰ ೯೭೩) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಪನ ಅಪರೋ ನಯೋ - ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾಯೇವ ಕಾಮತಣ್ಹಾ, ಭವತಣ್ಹಾ, ವಿಭವತಣ್ಹಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ತಣ್ಹಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣಾತಿ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಟ್ಠಾರಸ ತಣ್ಹಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಅಟ್ಠಾರಸ, ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ ಅಟ್ಠಾರಸಾತಿ ಛತ್ತಿಂಸ ಹೋನ್ತಿ। ತಾ ಏವ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ ಛತ್ತಿಂಸ, ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಛತ್ತಿಂಸ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಛತ್ತಿಂಸಾತಿ ಅಟ್ಠತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಸತಂ ಹೋತಿ। **ಪಪಞ್ಚಿತೋ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ, ಸಂಸಾರೇ ವಾ ಪಪಞ್ಚಿತೋ ಚಿರವಾಸಿತೋ।

ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಹೀತಿ "ಕತಮಾನಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲೇ ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇ ವುತ್ತಾನಿ ಭಗವತಾ? ಚತ್ತಾರೋ ಸಸ್ಸತವಾದಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತವಾದಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಅನ್ತಾನನ್ತಿಕಾ , ಚತ್ತಾರೋ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಿಕಾ, ದ್ವೇ ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಿಕಾ, ಸೋಳಸ ಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ಅಟ್ಠ ಅಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ಅಟ್ಠ ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ಸತ್ತ ಉಚ್ಛೇದವಾದಾ, ಪಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದಾತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲೇ ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇ ವುತ್ತಾನಿ ಭಗವತಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೭೭)। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನೇತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಹಞ್ಚಮ್ಹಿ ತಿಣ್ಣೋತಿ ಅಹಞ್ಚ ಚತುರೋಘಂ, ಸಂಸಾರಸಮುದ್ದಂ ವಾ ತಿಣ್ಣೋ ಅಮ್ಹಿ ಭವಾಮಿ। **ಮುತ್ತೋ**ತಿ ರಾಗಾದಿಬನ್ಧನೇಹಿ ಮುತ್ತೋ। **ದನ್ತೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನೋ ನಿಪ್ಪರಿಪ್ಫನ್ದೋ। **ಸನ್ತೋ**ತಿ ಸೀತೀಭೂತೋ। **ಅಸ್ಸತ್ಥೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನೇ ಲದ್ಧಸ್ಸಾಸೋ। **ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ। **ಪಹೋಮೀ**ತಿ ಸಮತ್ಥೋಮ್ಹಿ। **ಖೋ**ಇತಿ ಏಕಂಸತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಪರೇ ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಪೇತು**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪರೇ ಚ-ಸದ್ದೋ "ಪರೇ ಚ ತಾರೇತು"ನ್ತಿಆದೀಹಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋತಿ।

ಮಹಾಕರುಣಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭೨-೭೩. ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೯. ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಕತಮಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತೇನ ಸಮಗತಿಕತ್ತಾ ತೇನೇವ ಸಹ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ನ ಹಿ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ ಧಮ್ಮತೋ ವಿಸುಂ ಅತ್ಥಿ, ಏಕಮೇವ ಹೇತಂ ಞಾಣಂ ಆಕಾರಭೇದತೋ ದ್ವೇಧಾ ವುಚ್ಚತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸದ್ಧಾಬಲಾದೀನಿ ವಿಯ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಮೇವ ಹಿ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಆವರಣನ್ತಿ, ಕೇನಚಿ ಧಮ್ಮೇನ, ಪುಗ್ಗಲೇನ ವಾ ಆವರಣಂ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಅನಾವರಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧತ್ತಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾಪಿ ನ ಜಾನನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನಾಹು "ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಿಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ । ತಂಯೇವ ಞಾಣಂ ಇನ್ದವಜಿರಂ ವಿಯ ವಿಸಯೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತತ್ತಾ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ। ಅನುಪುಬ್ಬಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ಸಕಿಂಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ, ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪಟಿಲಾಭೇನಪಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಚ ಅನುಪುಬ್ಬಸಬ್ಬಞ್ಞೂ। ಅನಾವರಣಞಾಣಪಟಿಲಾಭೇನಪಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಚ ಸಕಿಂಸಬ್ಬಞ್ಞೂ"ತಿ।

ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖತಮಸಙ್ಖತಂ ಅನವಸೇಸಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಏತ್ಥ **ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಜಾತಿವಸೇನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಅನವಸೇಸ**ನ್ತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾಕಾರವಸೇನ ನಿಸ್ಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಸಙ್ಖತಮಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ದ್ವಿಧಾ ಪಭೇದದಸ್ಸನಂ। ಸಙ್ಖತಞ್ಹಿ ಏಕೋ ಪಭೇದೋ, ಅಸಙ್ಖತಂ ಏಕೋ ಪಭೇದೋ। ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಕತನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಂ। ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ತಥಾ ನ ಸಙ್ಖತನ್ತಿ ಅಸಙ್ಖತಂ। ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಸಙ್ಖತಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಾದೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಅನವಸೇಸಂ ಜಾನಾತಿ, ಅಸಙ್ಖತಂ ಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾದೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಅನವಸೇಸಂ ಜಾನಾತಿ। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಚ ಅವಸೇಸೋತಿ ಅನವಸೇಸಂ। ಸಙ್ಖತಂ ಅಸಙ್ಖತಞ್ಚ। ಅನೇಕಭೇದಾಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಕತತ್ತಾ ಅಸಙ್ಖತಪಕ್ಖಂ ಭಜತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಞ್ಹಿ

ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಅನೇಕಭೇದತೋ ಜಾನಾತಿ। ಅಥ ವಾ **ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣಂ। **ಅನವಸೇಸ**ನ್ತಿ ನಿಪ್ಪದೇಸಗ್ಗಹಣಂ। **ತತ್ಥ ಆವರಣಂ ನತ್ಥೀ**ತಿ ತತ್ಥ ತಸ್ಮಿಂ ಅನವಸೇಸೇ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತೇ ನಿಸ್ಸಙ್ಗತ್ತಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆವರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ತದೇವ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೦. ಇದಾನಿ ಅನೇಕವಿಸಯಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅತೀತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅತೀತಂ ಅನಾಗತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಕಾಲಭೇದತೋ ದಸ್ಸಿತಂ, **ಚಕ್ಖು ಚೇವ ರೂಪಾ ಚಾ**ತಿಆದಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಭೇದತೋ। **ಏವಂ ತಂ ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖುರೂಪಾನಂ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು। **ಯಾವತಾ**ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಭೇದತೋ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಚ ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರಂ। ಪಚ್ಚತ್ತತ್ಥೇ ವಾ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। ಏಸ ನಯೋ ಏದಿಸೇಸು। **ರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ ಖನ್ಧಭೇದತೋ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಚಕ್ಖುಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಜರಾಮರಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪೇಯ್ಯಾಲನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಞಾಣಾನೇವ। **ಅಭಿಞ್ಞಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಅಭಿಜಾನನಸಭಾವಂ। ಏಸ ನಯೋ ಏದಿಸೇಸು। **ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಟ್ಠ**ನ್ತಿಆದಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿಆದಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕವಸೇನ ಭೇದೋ। **ಕಾಮಾವಚರೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿಆದಿ ಚತುಭೂಮಕವಸೇನ। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ "ಸಬ್ಬೇ ಜಾನಾತೀ"ತಿ ಬಹುವಚನಪಾಠೋ ಸುನ್ದರೋ। ಏಕವಚನಸೋತೇ ಪತಿತತ್ತಾ ಪನ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಏಕವಚನೇನ ಲಿಖಿತಂ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ ಛುದ್ದಸನ್ನಂ ಬುದ್ಧಞಾಣಾನಂ ವಿಸಯಭೇದೋ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ವತ್ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ವುಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣತ್ತಾ। ವಿಸಯಭೇದತೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ತಂ ಞಾಣಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಪನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ಹೋತಿಯೇವ।

ಪುನ ಕಾಳಕಾರಾಮಸುತ್ತನ್ತಾದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪) ವುತ್ತನಯೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಭೂಮಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಯಾವತಾ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಹ ದೇವೇಹಿ **ಸದೇವಕಸ್ಸ**। ಸಹ ಮಾರೇನ **ಸಮಾರಕಸ್ಸ** । ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ **ಸಬ್ರಹ್ಮಕಸ್ಸ** ಲೋಕಸ್ಸ। ಸಹ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಹಿ **ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಾ**। ಸಹ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಹಿ **ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ** ಪಜಾಯ। ಪಜಾತತ್ತಾ **ಪಜಾ**ತಿ ಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯವಚನಮೇತಂ। ತತ್ಥ ಸದೇವಕವಚನೇನ ಪಞ್ಚಕಾಮಾವಚರದೇವಗ್ಗಹಣಂ, ಸಮಾರಕವಚನೇನ ಛಟ್ಠಕಾಮಾವಚರದೇವಗ್ಗಹಣಂ, ಸಬ್ರಹ್ಮಕವಚನೇನ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾದಿಬ್ರಹ್ಮಗ್ಗಹಣಂ, ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಿವಚನೇನ ಸಾಸನಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಗ್ಗಹಣಂ ಸಮಿತಪಾಪಬಾಹಿತಪಾಪಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಗ್ಗಹಣಞ್ಚ, ಪಜಾವಚನೇನ ಸತ್ತಲೋಕಗ್ಗಹಣಂ, ಸದೇವಮನುಸ್ಸವಚನೇನ ಸಮ್ಮುತಿದೇವಸೇಸಮನುಸ್ಸಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಮೇತ್ಥ ತೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಓಕಾಸಲೋಕೋ, ದ್ವೀಹಿ ಪಜಾವಸೇನ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪರೋ ನಯೋ – ಸದೇವಕಗ್ಗಹಣೇನ ಅರೂಪಾವಚರಲೋಕೋ ಗಹಿತೋ, ಸಮಾರಕಗ್ಗಹಣೇನ ಛಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕೋ, ಸಬ್ರಹ್ಮಕಗ್ಗಹಣೇನ ರೂಪಾವಚರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ, ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಚತುಪರಿಸವಸೇನ, ಸಮ್ಮುತಿದೇವೇಹಿ ವಾ ಸಹ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೋ, ಅವಸೇಸಸತ್ತಲೋಕೋ ವಾ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಸದೇವಕವಚನೇನ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಲೋಕಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾದಿಜಾನನಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ। ತತೋ ಯೇಸಂ ಸಿಯಾ "ಮಾರೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಛಕಾಮಾವಚರಿಸ್ಸರೋ ವಸವತ್ತೀ, ಕಿಂ ತಸ್ಸಾಪಿ ದಿಟ್ಠಾದಿಂ ಜಾನಾತೀ"ತಿ, ತೇಸಂ ವಿಮತಿಂ ವಿಧಮನ್ತೋ "ಸಮಾರಕಸ್ಸಾ"ತಿ ಆಹ। ಯೇಸಂ ಪನ ಸಿಯಾ "ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಏಕಙ್ಗುಲಿಯಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸೇ ಆಲೋಕಂ ಫರತಿ, ದ್ವೀಹಿ...ಪೇ॰... ದಸಹಿ ಅಙ್ಗುಲೀಹಿ ದಸಸು ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸೇಸು ಆಲೋಕಂ ಫರತಿ, ಅನುತ್ತರಞ್ಚ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ, ಕಿಂ ತಸ್ಸಾಪಿ ದಿಟ್ಠಾದಿಂ ಜಾನಾತೀ"ತಿ, ತೇಸಂ ವಿಮತಿಂ ವಿಧಮನ್ತೋ "ಸಬ್ರಹ್ಮಕಸ್ಸಾ"ತಿ ಆಹ। ತತೋ ಯೇಸಂ ಸಿಯಾ "ಪುಥೂ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಸಾಸನಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಾ, ಕಿಂ ತೇಸಮ್ಪಿ ದಿಟ್ಠಾದಿಂ ಜಾನಾತೀ"ತಿ, ತೇಸಂ ವಿಮತಿಂ ವಿಧಮನ್ತೋ "ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಾ ಪಜಾಯಾ"ತಿ ಆಹ। ಏವಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಾನಂ

ದಿಟ್ಠಾದಿಜಾನನಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ಅಥ ಸಮ್ಮುತಿದೇವೇ ಅವಸೇಸಮನುಸ್ಸೇ ಚ ಉಪಾದಾಯ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸೇಸಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾದಿಜಾನನಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅನುಸನ್ಧಿಕ್ಕಮೋ। ಪೋರಾಣಾ ಪನಾಹು - **ಸದೇವಕಸ್ಸಾತಿ** ದೇವತಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಸೇಸಲೋಕಸ್ಸ । **ಸಮಾರಕಸ್ಸಾತಿ** ಮಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಸೇಸಲೋಕಸ್ಸ। **ಸಬ್ರಹ್ಮಕಸ್ಸಾತಿ** ಬ್ರಹ್ಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಸೇಸಲೋಕಸ್ಸ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತಿಭವೂಪಗೇ ಸತ್ತೇ ತೀಹಾಕಾರೇಹಿ ತೀಸು ಪದೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುನ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಪರಿಯಾದಾತುಂ **ಸಸ್ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯಾ ಪಜಾಯ ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯಾತಿ** ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಪಞ್ಚಹಿ ಪದೇಹಿ ತೇನ ತೇನ ಆಕಾರೇನ ತೇಧಾತುಕಮೇವ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ।

ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನಂ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ಸದ್ದಾಯತನಂ। **ಮುತ**ನ್ತಿ ಪತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಗನ್ಧಾಯತನಂ, ರಸಾಯತನಂ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ। **ವಿಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ। **ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ವಾ ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ವಾ ಪತ್ತಂ। **ಪರಿಯೇಸಿತ**ನ್ತಿ ಪತ್ತಂ ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ವಾ ಪರಿಯೇಸಿತಂ। **ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾತಿ** ಚಿತ್ತೇನ ಅನುಸಞ್ಚರಿತಂ। **ಸಬ್ಬಂ ಜಾನಾತೀತಿ** ಇಮಿನಾ ಏತಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಯಂ ಅಪರಿಮಾನಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ "ನೀಲಂ ಪೀತ"ನ್ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೧೬) ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ದಿಸ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಜಾನಾತಿ। ತಥಾ ಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ "ಭೇರಿಸದ್ದೋ, ಮುದಿಙ್ಗಸದ್ದೋ"ತಿಆದಿ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ಸೋತದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, "ಮೂಲಗನ್ಧೋ ತಚಗನ್ಧೋ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೨೪-೬೨೭) ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಘಾನದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, "ಮೂಲರಸೋ, ಖನ್ಧರಸೋ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೨೮-೬೩೧) ರಸಾರಮ್ಮಣಂ ಜಿವ್ಹಾದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, "ಕಕ್ಖಳಂ, ಮುದುಕ"ನ್ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೪೭-೬೫೧) ಪಥವೀಧಾತುತೇಜೋಧಾತುವಾಯೋಧಾತುಭೇದಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಜಾನಾತಿ। ತಥಾ ಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಇಮಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಸುಖದುಕ್ಖಾದಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಇಮಂ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಜಾನಿತ್ವಾ ಸುಮನೋ ವಾ ದುಮ್ಮನೋ ವಾ ಮಜ್ಝತ್ತೋ ವಾ ಜಾತೋತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಜಾನಾತಿ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ।

೧೨೧. ಪುನ ಅಪರೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಭಾವಸಾಧನತ್ಥಂ **ನ ತಸ್ಸಾತಿ** ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ನ ತಸ್ಸ ಅದ್ದಿಟ್ಠಮಿಧತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀತಿ** ತಸ್ಸ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಇಧ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತೇಧಾತುಕೇ ಲೋಕೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ವಾ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಅದ್ದಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ನ ಅತ್ಥಿ ನ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ। **ಅತ್ಥೀತಿ** ಇದಂ ವತ್ತಮಾನಕಾಲಿಕಂ ಆಖ್ಯಾತಪದಂ। ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲಿಕಸ್ಸ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸ್ಸ ಞಾತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಗಾಥಾಬನ್ಧಸುಖತ್ಥಂ ಪನೇತ್ಥ ದ-ಕಾರೋ ಸಂಯುತ್ತೋ। **ಅಥೋ ಅವಿಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಅಥೋ**ಇತಿ ವಚನೋಪಾದಾನೇ ನಿಪಾತೋ। **ಅವಿಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಅತೀತಕಾಲಿಕಂ ಅವಿಞ್ಞಾತಂ ನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ। ನಾಹೋಸೀತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। ಅಬ್ಯಯಭೂತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಸದ್ದಸ್ಸ ಗಹಣೇ ಪಾಠಸೇಸಂ ವಿನಾಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಇಮಿನಾ ಅತೀತಕಾಲಿಕಸ್ಸ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸ್ಸ ಞಾತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ । **ಅಜಾನಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅನಾಗತಕಾಲಿಕಂ ಅಜಾನಿತಬ್ಬಂ ನಾಮ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ನತ್ಥಿ ವಾ। ಇಮಿನಾ ಅನಾಗತಕಾಲಿಕಸ್ಸ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸ್ಸ ಞಾತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಜಾನನಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏತ್ಥ ಅ-ಕಾರೋ। **ಸಬ್ಬಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಿ ಯದತ್ಥಿ ನೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ತೇಕಾಲಿಕಂ ವಾ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಂ ವಾ ನೇಯ್ಯಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ತಥಾಗತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಿ ಅಧಿಕೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಜಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿ। ಏತ್ಥ ಅತ್ಥಿಸದ್ದೇನ ತೇಕಾಲಿಕಸ್ಸ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಚ ಗಹಣಾ ಅತ್ಥಿ-ಸದ್ದೋ ಅಬ್ಯಯಭೂತೋಯೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತಥಾಗತೋ ತೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂತಿ**

ಕಾಲವಸೇನ ಓಕಾಸವಸೇನ ಚ ನಿಪ್ಪದೇಸತ್ತಾ ಸಮನ್ತಾ ಸಬ್ಬತೋ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಚಕ್ಖು ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು। ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತಥಾಗತೋ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು, ಸಬ್ಬಞ್ಞೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಸಾಧಿತಂ।

ಪುನ ಬುದ್ಧಞಾಣಾನಂ ವಿಸಯವಸೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಗಾಥಾಯ **ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂ**ತಿ ವುತ್ತಪದೇ ಯಂ ತಂ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು, ತಂ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ಥೋ ಪನಸ್ಸ **ಯಾವತಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ**ತಿಆದೀಹಿ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಞ್ಹಿ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು। ಯಥಾಹ - "ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಧೋತಕಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೩೨)। ತಸ್ಮಿಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಟ್ಠೇ ವುತ್ತೇ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ। ಬುದ್ಧಸ್ಸೇವ ಞಾಣಾನೀತಿ **ಬುದ್ಧಞಾಣಾನಿ**। **ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಾ**ದೀನಿಪಿ ಹಿ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಬುದ್ಧಸ್ಸೇವ ಭಗವತೋ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಇತರೇಸಂ ಪನ ಏಕದೇಸಮತ್ತೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಸಾವಕಸಾಧಾರಣಾನೀ**ತಿ ಪನ ಏಕದೇಸೇನಾಪಿ ಅತ್ಥಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಸಬ್ಬೋ ಞಾತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬೋ ಞಾಣೇನ ಞಾತೋ। **ಅಞ್ಞಾತೋ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ನತ್ಥೀ**ತಿ ವುತ್ತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಪಟಿಸೇಧೇನ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಸಬ್ಬೋ ದಿಟ್ಠೋ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಞಾತಮತ್ತೋಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠೋ ವಿಯ ಕತೋ। **ಸಬ್ಬೋ ವಿದಿತೋ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ದಿಟ್ಠಮತ್ತೋಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಪಾಕಟೋ। **ಸಬ್ಬೋ ಸಚ್ಛಿಕತೋ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ವಿದಿತೋಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ತತ್ಥ ಞಾಣಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖೀಕತೋ। **ಸಬ್ಬೋ ಫಸ್ಸಿತೋ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಸಚ್ಛಿಕತೋಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಯಥಾರುಚಿ ಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಫುಟ್ಠೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಞಾತೋ** ಸಭಾವಲಕ್ಖಣವಸೇನ। **ದಿಟ್ಠೋ** ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ। **ವಿದಿತೋ** ರಸವಸೇನ। **ಸಚ್ಛಿಕತೋ** ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನವಸೇನ । **ಫಸ್ಸಿತೋ** ಪದಟ್ಠಾನವಸೇನ। ಅಥ ವಾ ಞಾತೋ ಞಾಣುಪ್ಪಾದವಸೇನ। ದಿಟ್ಠೋ ಚಕ್ಖುಪ್ಪಾದವಸೇನ। ವಿದಿತೋ ಪಞ್ಞುಪ್ಪಾದವಸೇನ। ಸಚ್ಛಿಕತೋ ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದವಸೇನ। ಫಸ್ಸಿತೋ ಆಲೋಕುಪ್ಪಾದವಸೇನ। "ಯಾವತಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ, ಸಬ್ಬೋ ದಿಟ್ಠೋ, ಅದಿಟ್ಠೋ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ನತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಚ "ಯಾವತಾ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಅನುವಿಚರಿತಂ ಮನಸಾ, ಸಬ್ಬಂ ಞಾತಂ, ಅಞ್ಞಾತಂ ನತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಚ ವಿತ್ಥಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಠಮಂ ವುತ್ತಗಾಥಾ ನಿಗಮನವಸೇನ ಪುನ ವುತ್ತಾ। ತಂನಿಗಮನೇಯೇವ ಹಿ ಕತೇ ಞಾಣನಿಗಮನಮ್ಪಿ ಕತಮೇವ ಹೋತೀತಿ।

ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದಿಟ್ಠಿಕಥಾ

೧. ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨೨. ಇದಾನಿ ಞಾಣಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಕಥಾಯ ಅನುಪುಬ್ಬಅನುವಣ್ಣನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಕಥಾ ಞಾಣಕಥಾಯ ಕತಞಾಣಪರಿಚಯಸ್ಸ ಸಮಧಿಗತಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಮಲವಿಸೋಧನಾ ಸುಕರಾ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಚ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ಞಾಣಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾ। ತತ್ಥ **ಕಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ**ಆದಿಕಾ ಪುಚ್ಛಾ। **ಕಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ ದಿಟ್ಠೀತಿ**ಆದಿಕಂ ಪುಚ್ಛಿತಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಕಥಂ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ ದಿಟ್ಠೀತಿ**ಆದಿಕೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರನಿದ್ದೇಸೋ, **ಸಬ್ಬಾವ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಯೋತಿ**ಆದಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿಸುತ್ತಸಂಸನ್ದನಾತಿ ಏವಮಿಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪರಿಚ್ಛೇದಾ। ತತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾಪರಿಚ್ಛೇದೇ ತಾವ **ಕಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ** ಧಮ್ಮಪುಚ್ಛಾ, ಸಭಾವಪುಚ್ಛಾ। **ಕತಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಾನೀತಿ** ಹೇತುಪುಚ್ಛಾ ಪಚ್ಚಯಪುಚ್ಛಾ, ಕಿತ್ತಕಾನಿ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕತಿ ದಿಟ್ಠಿಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನೀತಿ** ಸಮುದಾಚಾರಪುಚ್ಛಾ ವಿಕಾರಪುಚ್ಛಾ। ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏವ ಹಿ ಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧನ್ತಿಯೋ ಉಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಕತಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋತಿ** ದಿಟ್ಠೀನಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪುಚ್ಛಾ ಗಣನಾಪುಚ್ಛಾ। **ಕತಿ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಾತಿ** ವತ್ಥುಪ್ಪಭೇದವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣನಾನತ್ತವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಭೇದಪುಚ್ಛಾ। ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏವ ಹಿ ತಂ ತಂ ವತ್ಥುಂ ತಂ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಿ ಪರಾಮಸನ್ತೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಕತಮೋ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಸಮುಗ್ಘಾತೋತಿ** ದಿಟ್ಠೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಪುಚ್ಛಾ ಪಹಾನೂಪಾಯಪುಚ್ಛಾ। ದಿಟ್ಠಿಕಾರಣಾನಿ ಹಿ ಖನ್ಧಾದೀನಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾತೇನ ತಾಸಂ ಕಾರಣಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ಚ ಕಾರಣಾನಿ ಸಮುಗ್ಘಾತಿತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಾನಿ ಸಮ್ಮಾ ಭುಸಂ ಹಞ್ಞನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಸಮುಗ್ಘಾತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇದಾನಿ ಏತಾಸಂ ಛನ್ನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ **ಕಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ**ಆದೀನಿ ಛ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ। ತತ್ಥ **ಕಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಪುಚ್ಛಾ। **ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ ದಿಟ್ಠೀತಿ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಸಾ ಪನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಕೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಸತಿ ಪತಿಟ್ಠಹತಿ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ಅಭಿನಿವೇಸೋ**। ಅನಿಚ್ಚಾದಿಆಕಾರಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿವಸೇನ ವತ್ತಮಾನೋ ಪರತೋ ಆಮಸತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ಪರಾಮಾಸೋ**। ಅಥ ವಾ ನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿಕಂ ಪರಂ ಉತ್ತಮಂ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಆಮಸತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಪರಾಮಾಸೋ, ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಚ ಸೋ ಪರಾಮಾಸೋ ಚಾತಿ **ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ**। ಏವಂಪಕಾರೋ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಕಿಚ್ಚತೋ ದಿಟ್ಠಿಸಭಾವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ। **ತೀಣಿ ಸತನ್ತಿ** ತೀಣಿ ಸತಾನಿ, ವಚನವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। **ಕತಮೋ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಸಮುಗ್ಘಾತೋತಿ** ಪುಚ್ಛಂ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾವ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಸಮುಗ್ಘಾತೋತಿ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ।

೧೨೩. ಇದಾನಿ **ಕಥಂ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋತಿ**ಆದಿ ವಿತ್ಥಾರನಿದ್ದೇಸೋ। ತತ್ಥ **ರೂಪನ್ತಿ** ಉಪಯೋಗವಚನಂ। ರೂಪಂ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ರೂಪನ್ತಿ** ಚೇತ್ಥ ರೂಪುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ ಕಸಿಣರೂಪಞ್ಚ। "ಏತಂ ಮಮಾ"ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ ದಿಟ್ಠಿ, "ಏಸೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ ದಿಟ್ಠಿ, "ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಏತನ್ತಿ** ಸಾಮಞ್ಞವಚನಂ। ತೇನೇವ "ವೇದನಂ ಏತಂ ಮಮ, ಸಙ್ಖಾರೇ ಏತಂ ಮಮಾ"ತಿ ನಪುಂಸಕವಚನಂ ಏಕವಚನಞ್ಚ ಕತಂ। ಏಸೋತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೇಕವಚನಂ ಕತಂ। **ಏತಂ ಮಮಾತಿ** ತಣ್ಹಾಮಞ್ಞನಾಮೂಲಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿ। **ಏಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ** ಮಾನಮಞ್ಞನಾಮೂಲಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿ। **ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾತಿ** ದಿಟ್ಠಿಮಞ್ಞನಾ ಏವ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಏತಂ ಮಮಾತಿ ಮಮಂಕಾರಕಪ್ಪನಾ, ಏಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಅಹಂಕಾರಕಪ್ಪನಾ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾತಿ ಅಹಂಕಾರಮಮಂಕಾರಕಪ್ಪಿತೋ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಚ, ತಥಾ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನೇವ ತಣ್ಹಾಮೂಲನಿವೇಸೋ ಮಾನಪಗ್ಗಾಹೋ, ತಣ್ಹಾಮೂಲನಿವಿಟ್ಠೋ ಮಾನಪಗ್ಗಹಿತೋ, ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಚ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಾದಸ್ಸನಂ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದಸ್ಸನಂ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ತಿಲಕ್ಖಣಾದಸ್ಸನಹೇತುಕೋ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಚ, ದುಕ್ಖೇ ಅಸುಭೇ ಚ

ಸುಖಂ ಸುಭನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಗತಸ್ಸ, ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಗತಸ್ಸ, ಚತುಬ್ಬಿಧವಿಪಲ್ಲಾಸಗತಸ್ಸ ಚ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಚ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಸ್ಸ ಆಕಾರಕಪ್ಪನಾ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಪಟಿಲಾಭಕಪ್ಪನಾ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕಪ್ಪನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಚ, ನನ್ದಿಯಾ ಅತೀತಮನ್ವಾಗಮೇತಿ, ನನ್ದಿಯಾ ಅನಾಗತಂ ಪಟಿಕಙ್ಖತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಂಹೀರತಿ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಚ, ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಹೇತುಕಾ ದಿಟ್ಠಿ, ಅಪರನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಹೇತುಕಾ ದಿಟ್ಠಿ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞಾಣಹೇತುಕೋ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ"ತಿ ಚ ಏತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಚನಾನಂ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಠಮಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧವತ್ಥುಕಾ। ತತೋ ಛಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣ-ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಕಾಯವೇದನಾಕಾಯಸಞ್ಞಾಕಾಯಚೇತನಾಕಾಯತಣ್ಹಾಕಾಯವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಧಾತುದಸಕಸಿಣ-ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರವತ್ಥುಕಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ವುತ್ತಾ। ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರೇಸು ಚ ಯತ್ಥ ವಿಸುಂ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ ಸಕಲಸರೀರಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನೇವ ವಿಸುಂ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ವಿಯ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತೋ ದ್ವಾದಸಾಯತನಅಟ್ಠಾರಸಧಾತುಏಕೂನವೀಸತಿಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಯೋಜನಾ ಕತಾ। ತೀಣಿ ಏಕನ್ತಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನ ಯೋಜಿತಾನಿ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರವತ್ಥುಕಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ಚ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಲೋಕುತ್ತರೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಲೋಕಿಯಾ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಞ್ಚ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ। ತತೋ ತೇಧಾತುಕವಸೇನ ನವವಿಧಭವವಸೇನ ಝಾನಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗವಸೇನ ಚ ಯೋಜನಾ ಕತಾ। ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣೇ ಪರಿಹಾರೋ ವುತ್ತನಯೋ ಏವ। ಸಬ್ಬಾನಿ ಚೇತಾನಿ ರೂಪಾದಿಕಾನಿ ಜರಾಮರಣನ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠನವುತಿಸತಂ ಪದಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

೧೨೪. ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನೇಸು **ಖನ್ಧಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾಯಪಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂಯೇವ ವತ್ಥುತ್ತಾ "ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣಾ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸಮಾನಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸುಯೇವ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಏತೇಸಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೪೭) ವುತ್ತತ್ತಾ ಚ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅನ್ಧೀಕತಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ "ಯಾಯಂ, ಭನ್ತೇ, ದಿಟ್ಠಿ 'ಅಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇಸು ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ'ತಿ, ಅಯಂ ನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ, ದಿಟ್ಠಿ ಕಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ಮಹತೀ ಖೋ ಏಸಾ, ಕಚ್ಚಾನ, ಧಾತು, ಯದಿದಂ ಅವಿಜ್ಜಾಧಾತು। ಹೀನಂ, ಕಚ್ಚಾನ, ಧಾತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೀನಾ ಸಞ್ಞಾ ಹೀನಾ ದಿಟ್ಠೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೯೭) ವಚನತೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಂ। **ಫಸ್ಸೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ತೇನ ಫಸ್ಸೇನ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ "ಯೇ ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಕಪ್ಪಿಕಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿನೋ ಪುಬ್ಬನ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಅನೇಕವಿಹಿತಾನಿ ಅಧಿವುತ್ತಿಪದಾನಿ ಅಭಿವದನ್ತಿ, ತದಪಿ ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೩) ವಚನತೋ ಚ ಫಸ್ಸೋ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಂ। **ಸಞ್ಞಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಆಕಾರಮತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಅಯಾಥಾವಸಭಾವಗಾಹಹೇತುತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾಯ –

"ಯಾನಿ ಚ ತೀಣಿ ಯಾನಿ ಚ ಸಟ್ಠಿ, ಸಮಣಪ್ಪವಾದಸಿತಾನಿ ಭೂರಿಪಞ್ಞ।
ಸಞ್ಞಕ್ಖರಸಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತಾನಿ, ಓಸರಣಾನಿ ವಿನೇಯ್ಯ ಓಘತಮಗಾ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೪೩) –

ವಚನತೋ "ಸಞ್ಞಾನಿದಾನಾ ಹಿ ಪಪಞ್ಚಸಙ್ಖಾ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೮೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೦೯) ವಚನತೋ ಚ ಸಞ್ಞಾ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಂ। **ವಿತಕ್ಕೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಆಕಾರಪರಿವಿತಕ್ಕೇನ ದಿಟ್ಠಿಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ –

"ನಹೇವ ಸಚ್ಚಾನಿ ಬಹೂನಿ ನಾನಾ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಸಞ್ಞಾಯ ನಿಚ್ಚಾನಿ ಲೋಕೇ।
ತಕ್ಕಞ್ಚ ದಿಟ್ಠೀಸು ಪಕಪ್ಪಯಿತ್ವಾ, ಸಚ್ಚಂ ಮುಸಾತಿ ದ್ವಯಧಮ್ಮಮಾಹೂ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೨) –

ವಚನತೋ ಚ ವಿತಕ್ಕೋ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಂ। **ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅಸಾಧಾರಣಹೇತುತ್ತಾ "ತಸ್ಸೇವಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಛನ್ನಂ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಅಞ್ಞತರಾ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯) ವಚನತೋ ಚ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಂ । **ಪಾಪಮಿತ್ತೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಪಾಪಮಿತ್ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಆಪಜ್ಜನೇನ ದಿಟ್ಠಿಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ "ಬಾಹಿರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಙ್ಗನ್ತಿ ಕರಿತ್ವಾ ನ ಅಞ್ಞಂ ಏಕಙ್ಗಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯಂ ಏವಂ ಮಹತೋ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಾಪಮಿತ್ತತಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೦) ವಚನತೋ ಚ ಪಾಪಮಿತ್ತೋ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಂ। **ಪರತೋಪಿ ಘೋಸೋ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ದುರಕ್ಖಾತಧಮ್ಮಸ್ಸವನೇನ ದಿಟ್ಠಿಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ "ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಹೇತೂ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಪರತೋ ಚ ಘೋಸೋ ಅಯೋನಿಸೋ ಚ ಮನಸಿಕಾರೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೬) ವಚನತೋ ಚ ಪರತೋ ಘೋಸೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕತೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತಕಥಾ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಕಾರಣಂ।

ಇದಾನಿ **ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **ಖನ್ಧಾ ಹೇತು ಖನ್ಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಖನ್ಧಾ ಏವ ದಿಟ್ಠೀನಂ **ಉಪಾದಾಯ,** ಜನಕಹೇತು ಚೇವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮುಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಸಮುಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ, ದಿಟ್ಠಿಕಾರಣಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೫. ಇದಾನಿ ಕಿಚ್ಚಭೇದೇನ ದಿಟ್ಠಿಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಕತಮಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ದಿಟ್ಠಿಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಾ ದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಮೂಲಪದಂ। ಯಾ ದಿಟ್ಠಿ, ತದೇವ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ, ಯಾ ದಿಟ್ಠಿ, ತದೇವ ದಿಟ್ಠಿಗಹನನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಅಯಾಥಾವದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ದಿಟ್ಠಿ, ತದೇವ ದಿಟ್ಠೀಸು ಗತಂ ದಸ್ಸನಂ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾತಿ **ದಿಟ್ಠಿಗತಂ**। ಹೇಟ್ಠಾಪಿಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋಯೇವ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಅನ್ತಾನಂ ಏಕನ್ತಗತತ್ತಾಪಿ **ದಿಟ್ಠಿಗತಂ**। ಸಾ ಏವ ದಿಟ್ಠಿ ದುರತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ **ದಿಟ್ಠಿಗಹನಂ** ತಿಣಗಹನವನಗಹನಪಬ್ಬತಗಹನಾನಿ ವಿಯ। ಸಾಸಙ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಯಟ್ಠೇನ **ದಿಟ್ಠಿಕನ್ತಾರಂ** ಚೋರಕನ್ತಾರವಾಳಕನ್ತಾರನಿರುದಕಕನ್ತಾರದುಬ್ಭಿಕ್ಖಕನ್ತಾರಾ ವಿಯ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ "ದಿಟ್ಠಿಕನ್ತಾರೋ"ತಿ ಸಕಲಿಙ್ಗೇನೇವ ಆಗತಂ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿನಿವಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಪಟಿಲೋಮಟ್ಠೇನ ಚ **ದಿಟ್ಠಿವಿಸೂಕಂ**। ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಂ ವಿನಿವಿಜ್ಝತಿ ಚೇವ ವಿಲೋಮೇತಿ ಚ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೯೨, ೧೧೦೫) "ದಿಟ್ಠಿವಿಸೂಕಾಯಿಕ"ನ್ತಿ ಆಗತಂ। ಕದಾಚಿ ಸಸ್ಸತಸ್ಸ, ಕದಾಚಿ ಉಚ್ಛೇದಸ್ಸ ಗಹಣತೋ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿರೂಪಂ ಫನ್ದಿತನ್ತಿ **ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಫನ್ದಿತಂ**। ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೋ ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಕದಾಚಿ ಸಸ್ಸತಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಕದಾಚಿ ಉಚ್ಛೇದಂ। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಅನತ್ಥೇ ಸಂಯೋಜೇತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞೋಜನಂ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಅನ್ತೋತುದನಟ್ಠೇನ ದುನ್ನೀಹರಣೀಯಟ್ಠೇನ ಚ ಸಲ್ಲನ್ತಿ **ದಿಟ್ಠಿಸಲ್ಲಂ** । ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಪೀಳಾಕರಣಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಬಾಧೋತಿ **ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಬಾಧೋ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಮೋಕ್ಖಾವರಣಟ್ಠೇನ ಪಲಿಬೋಧೋತಿ **ದಿಟ್ಠಿಪಲಿಬೋಧೋ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ದುಮ್ಮೋಚನೀಯಟ್ಠೇನ ಬನ್ಧನನ್ತಿ **ದಿಟ್ಠಿಬನ್ಧನಂ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ದುರುತ್ತರಟ್ಠೇನ ಪಪಾತೋತಿ **ದಿಟ್ಠಿಪಪಾತೋ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಥಾಮಗತಟ್ಠೇನ ಅನುಸಯೋತಿ **ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಅತ್ತಾನಂ ಸನ್ತಾಪೇತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿಸನ್ತಾಪೋ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುದಹತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿಪರಿಳಾಹೋ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಕಿಲೇಸಕಾಯಂ ಗನ್ಥೇತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿಗನ್ಥೋ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಭುಸಂ ಆದಿಯತೀತಿ **ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ "ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಸತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸೋ**। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಇದಂ ಪರನ್ತಿ ಆಮಸತಿ, ಪರತೋ ವಾ ಆಮಸತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸೋ**।

೧೨೬. ಇದಾನಿ ರಾಸಿವಸೇನ ಸೋಳಸ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಉದ್ದಿಸನ್ತೋ **ಕತಮಾ ಸೋಳಸ ದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಸಙ್ಖಾತೇ ಅಸ್ಸಾದೇ ದಿಟ್ಠಿ **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿ**। ಅತ್ತಾನಂ ಅನುಗತಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ**। ನತ್ಥೀತಿ ಪವತ್ತತ್ತಾ ವಿಪರೀತಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ**। ಸತಿ ಕಾಯೇ ದಿಟ್ಠಿ, ಸನ್ತೀ ವಾ ಕಾಯೇ ದಿಟ್ಠಿ **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ**। **ಕಾಯೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ, ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತೋ ಸಕ್ಕಾಯೋ ವತ್ಥು ಪತಿಟ್ಠಾ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸಕ್ಕಾಯವತ್ಥುಕಾ**। ಸಸ್ಸತನ್ತಿ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ**। ಉಚ್ಛೇದೋತಿ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ**। ಸಸ್ಸತಾದಿಅನ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾ,** ಅನ್ತಗ್ಗಾಹೋ ವಾ ಅಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾ।

ಅತೀತಸಙ್ಖಾತಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಂ ಅನುಗತಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ**। ಅನಾಗತಸಙ್ಖಾತಂ ಅಪರನ್ತಂ ಅನುಗತಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಅಪರನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ**। ಅನತ್ಥೇ ಸಂಯೋಜೇತೀತಿ **ಸಞ್ಞೋಜನಿಕಾ**। ಅಹಙ್ಕಾರವಸೇನ ಅಹನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಮಾನೇನ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಮೂಲಭೂತೇನ ವಿನಿಬನ್ಧಾ ಘಟಿತಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಅಹನ್ತಿ ಮಾನವಿನಿಬನ್ಧಾ ದಿಟ್ಠಿ**। ತಥಾ ಮಮಙ್ಕಾರವಸೇನ ಮಮನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಮಾನೇನ ವಿನಿಬನ್ಧಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಮಮನ್ತಿ ಮಾನವಿನಿಬನ್ಧಾ ದಿಟ್ಠಿ**। ಅತ್ತನೋ ವದನಂ ಕಥನಂ ಅತ್ತವಾದೋ, ತೇನ ಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತಾ ಬದ್ಧಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಅತ್ತವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ**। ಅತ್ತಾನಂ ಲೋಕೋತಿ ವದನಂ ಕಥನಂ ಲೋಕವಾದೋ, ತೇನ ಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಲೋಕವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ**। ಭವೋ ವುಚ್ಚತಿ ಸಸ್ಸತಂ, ಸಸ್ಸತವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನದಿಟ್ಠಿ **ಭವದಿಟ್ಠಿ**। ವಿಭವೋ ವುಚ್ಚತಿ ಉಚ್ಛೇದೋ, ಉಚ್ಛೇದವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನದಿಟ್ಠಿ **ವಿಭವದಿಟ್ಠಿ**।

೧೨೭-೧೨೮. ಇದಾನಿ ತೀಣಿ ಸತಂ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಕತಮೇ ತೀಣಿ ಸತಂ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಾತಿ** ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತೇ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾವ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅಭಿನಿವೇಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನೇವ ತೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಕಾಮೋ **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಕತಿಹಾಕಾರೇಹಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀತಿ**ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸೋಳಸನ್ನಂ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಅಭಿನಿವೇಸಾಕಾರಗಣನಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪುನ **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಞ್ಚತಿಂಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀತಿ** ತಾಸಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ದಿಟ್ಠೀನಂ ಅಭಿನಿವೇಸಾಕಾರಗಣನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪುನ ತಾನಿ ಗಣನಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತೋ **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕತಮೇಹಿ ಪಞ್ಚತಿಂಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ರೂಪಂ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ** "ಅಯಂ ಮೇ ಕಾಯೋ ಈದಿಸೋ"ತಿ ರೂಪಸಮ್ಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಗೇಹಸಿತಂ ರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೇನಟ್ಠೇನ ಸುಖಞ್ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ। ತಂಯೇವ **ರೂಪಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದೋತಿ** ರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅಸ್ಸಾದೋ। ತಞ್ಹಿ ಸುಖಂ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ಅಸ್ಸಾದೀಯತಿ ಉಪಭುಞ್ಜೀಯತೀತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ। **ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ ದಿಟ್ಠೀತಿ** ಸೋ ಅಸ್ಸಾದೋ ಸಸ್ಸತೋತಿ ವಾ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ವಾ ಸಸ್ಸತಂ ವಾ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಸುಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ವಾ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಾ ಚ ದಿಟ್ಠಿ ಯೋ ಚ ಅಸ್ಸಾದೋತಿ ಅಸ್ಸಾದಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಭಾವಾಭಾವೇಪಿ ಅಸ್ಸಾದಂ ವಿನಾ ಸಾ ದಿಟ್ಠಿ ನ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಸಮುಚ್ಚಿತಂ। **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠೀತಿ** ಅಸ್ಸಾದೇ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಇದಾನಿ ನಾನಾಸುತ್ತೇಹಿ ಸಂಸನ್ದೇತ್ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಞ್ಚ ಗರಹಿತುಕಾಮೋ **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ದಿಟ್ಠಿವಿಪತ್ತೀತಿ** ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವಿನಾಸಕಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಪತ್ತಿ। **ದಿಟ್ಠಿವಿಪನ್ನೋತಿ** ವಿಪನ್ನಾ ವಿನಟ್ಠಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪನ್ನೋ, ವಿಪನ್ನದಿಟ್ಠೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ವಿಪನ್ನೋ ವಿನಟ್ಠೋತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪನ್ನೋ। **ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ** ಉಪಸಙ್ಕಮನೇನ। **ನ ಭಜಿತಬ್ಬೋ** ಚಿತ್ತೇನ। **ನ ಪಯಿರುಪಾಸಿತಬ್ಬೋ** ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ನಿಸೀದನೇನ। **ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತೂತಿ** "ತಂ ಸೇವನಾದಿಕಂ ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ನ ಕಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಪುಚ್ಛಾ। **ದಿಟ್ಠಿ ಹಿಸ್ಸ ಪಾಪಿಕಾತಿ** ಕಾರಣವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಅಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿ ಪಾಪಿಕಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸೇವನಾದಿಕಂ ನ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಿಟ್ಠಿಯಾ ರಾಗೋತಿ** "ಸುನ್ದರಾ ಮೇ ದಿಟ್ಠೀ"ತಿ ದಿಟ್ಠಿಂ ಆರಬ್ಭ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನರಾಗೋ । **ದಿಟ್ಠಿರಾಗರತ್ತೋತಿ** ತೇನ ದಿಟ್ಠಿರಾಗೇನ ರಞ್ಜೇನ ರತ್ತಂ ವತ್ಥಂ ವಿಯ ರತ್ತೋ। **ನ ಮಹಪ್ಫಲನ್ತಿ** ವಿಪಾಕಫಲೇನ। **ನ ಮಹಾನಿಸಂಸನ್ತಿ** ನಿಸ್ಸನ್ದಫಲೇನ।

ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾತಿ ಪುರಿಸಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। ಲೋಕಿಯವೋಹಾರೇನ ಹಿ ಪುರಿ ವುಚ್ಚತಿ ಸರೀರಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಪುರಿಸ್ಮಿಂ ಸೇತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪುರಿಸೋ, ಪುಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿರಯೋ, ತಂ ಪುಂ ಗಲತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಸುಗತಿತೋ ಚುತಾ ದುಗ್ಗತಿಯಂಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। **ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತೂತಿ** ತಂ ನ ಮಹಪ್ಫಲತ್ತಂ ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಹೋತಿ। **ದಿಟ್ಠಿ ಹಿಸ್ಸ ಪಾಪಿಕಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಅಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿ ಪಾಪಿಕಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ಮಹಪ್ಫಲಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವೇವ ಗತಿಯೋತಿ** ಪಞ್ಚಸು ಗತೀಸು ದ್ವೇವ ಗತಿಯೋ। ವಿಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ **ನಿರಯೋ**। ಸಮ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ **ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ**। **ಯಞ್ಚೇವ ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಸಕಲಿಙ್ಗಧಾರಣಪಟಿಪದಾನುಯೋಗಅಭಿವಾದನಪಚ್ಚುಟ್ಠಾನಅಞ್ಜಲಿಕಮ್ಮಾದಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ। **ಯಞ್ಚ ವಚೀಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಸಕಸಮಯಪರಿಯಾಪುಣನಸಜ್ಝಾಯನದೇಸನಾಸಮಾದಪನಾದಿ ವಚೀಕಮ್ಮಂ। **ಯಞ್ಚ ಮನೋಕಮ್ಮನ್ತಿ**

ಇಧಲೋಕಚಿನ್ತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಞ್ಚ ಪರಲೋಕಚಿನ್ತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಞ್ಚ ಕತಾಕತಚಿನ್ತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಞ್ಚ ಮನೋಕಮ್ಮಂ। ತಿಣಕಟ್ಠಧಞ್ಞಬೀಜೇಸು ಸತ್ತದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ದಾನಾನುಪ್ಪದಾನಪಟಿಗ್ಗಹಣಪರಿಭೋಗೇಸು ಚ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮಾನಿ। **ಯಥಾದಿಟ್ಠೀತಿ** ಯಾ ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿ, ತಸ್ಸಾನುರೂಪಂ। **ಸಮತ್ತನ್ತಿ** ಪರಿಪುಣ್ಣಂ। **ಸಮಾದಿನ್ನನ್ತಿ** ಗಹಿತಂ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ - ತದೇತಂ ಯಥಾದಿಟ್ಠಿಯಂ ಠಿತಕಾಯಕಮ್ಮಂ, ದಿಟ್ಠಿಸಹಜಾತಕಾಯಕಮ್ಮಂ, ದಿಟ್ಠಾನುಲೋಮಿಕಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ''ಪಾಣಂ ಹನತೋ ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತೋ ಮಿಚ್ಛಾಚರತೋ ನತ್ಥಿ ತತೋನಿದಾನಂ ಪಾಪಂ, ನತ್ಥಿ ಪಾಪಸ್ಸ ಆಗಮೋ''ತಿ ಯಂ ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ಸತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಅದಿನ್ನಾದಾನಮಿಚ್ಛಾಚಾರಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ, ಇದಂ **ಯಥಾದಿಟ್ಠಿಯಂ ಠಿತಕಾಯಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ। ''ಪಾಣಂ ಹನತೋ ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತೋ ಮಿಚ್ಛಾಚರತೋ ನತ್ಥಿ ತತೋನಿದಾನಂ ಪಾಪಂ, ನತ್ಥಿ ಪಾಪಸ್ಸ ಆಗಮೋ''ತಿ ಯಂ ಇಮಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಇಮಿನಾ ದಸ್ಸನೇನ ಸಹಜಾತಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ, ಇದಂ **ದಿಟ್ಠಿಸಹಜಾತಕಾಯಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ। ತದೇವ ಪನ ಸಮತ್ತಂ ಸಮಾದಿನ್ನಂ ಗಹಿತಂ ಪರಾಮಟ್ಠಂ **ದಿಟ್ಠಾನುಲೋಮಿಕಕಾಯಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ। ವಚೀಕಮ್ಮಮನೋಕಮ್ಮೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ಮುಸಾ ಭಣತೋ ಪಿಸುಣಂ ಭಣತೋ ಫರುಸಂ ಭಣತೋ ಸಮ್ಫಂ ಪಲಪತೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಲುನೋ ಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ಸತೋ ನತ್ಥಿ ತತೋನಿದಾನಂ ಪಾಪಂ, ನತ್ಥಿ ಪಾಪಸ್ಸ ಆಗಮೋತಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಲಿಙ್ಗಧಾರಣಾದಿಪರಿಯಾಪುಣನಾದಿಲೋಕಚಿನ್ತಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತನಯೋ ಚೇತ್ಥ ಸುನ್ದರೋ।

ಚೇತನಾದೀಸು ದಿಟ್ಠಿಸಹಜಾತಾ ಚೇತನಾ **ಚೇತನಾ** ನಾಮ। ದಿಟ್ಠಿಸಹಜಾತಾ ಪತ್ಥನಾ **ಪತ್ಥನಾ** ನಾಮ। ಚೇತನಾಪತ್ಥನಾನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಟ್ಠಪನಾ **ಪಣಿಧಿ** ನಾಮ। ತೇಹಿ ಪನ ಚೇತನಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ **ಸಙ್ಖಾರಾ** ನಾಮ। **ಅನಿಟ್ಠಾಯಾತಿ**ಆದೀಹಿ ದುಕ್ಖಮೇವ ವುತ್ತಂ। ದುಕ್ಖಞ್ಹಿ ಸುಖಕಾಮೇಹಿ ಸತ್ತೇಹಿ ನ ಏಸಿತತ್ತಾ **ಅನಿಟ್ಠಂ**। ಅಪ್ಪಿಯತ್ತಾ **ಅಕನ್ತಂ**। ಮನಸ್ಸ ಅವಡ್ಢನತೋ, ಮನಸಿ ಅವಿಸಪ್ಪನತೋ ಚ **ಅಮನಾಪಂ**। ಆಯತಿಂ ಅಭದ್ದತಾಯ **ಅಹಿತಂ**। ಪೀಳನತೋ **ದುಕ್ಖನ್ತಿ**। **ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತೂತಿ** ತಂ ಏವಂ ಸಂವತ್ತನಂ ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿಸ್ಸ ಕಾರಣಂ **ದಿಟ್ಠಿ ಹಿಸ್ಸ ಪಾಪಿಕಾತಿ**। ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿ ಪಾಪಿಕಾ ಲಾಮಕಾ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಲ್ಲಾಯ ಪಥವಿಯಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ** ಉದಕೇನ ತಿನ್ತಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ರೋಪಿತಂ। **ಪಥವೀರಸಂ ಆಪೋರಸನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಪಥವಿಯಾ ಚ ಸಮ್ಪದಂ ಆಪಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಪದಂ। ಬೀಜನಿಕ್ಖಿತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಹಿ ನ ಸಬ್ಬಾ ಪಥವೀ ನ ಸಬ್ಬೋ ಆಪೋ ಚ ಬೀಜಂ ಫಲಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ। ಯೋ ಪನ ತೇಸಂ ಪದೇಸೋ ಬೀಜಂ ಫುಸತಿ, ಸೋಯೇವ ಬೀಜಂ ಫಲಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಬೀಜಪೋಸನಾಯ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋಯೇವ ಸೋ ಪದೇಸೋ ಪಥವೀರಸೋ ಆಪೋರಸೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ರಸಸದ್ದಸ್ಸ ಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಚ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಹ ''ಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ರಸೋ ನಾಮ ಪವುಚ್ಚತೀ''ತಿ। ಲೋಕೇ ಚ ''ಸುರಸೋ ಗನ್ಧಬ್ಬೋ''ತಿ ವುತ್ತೇ ಸುಸಮ್ಪನ್ನೋ ಗನ್ಧಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ ಞಾಯತಿ। **ಉಪಾದಿಯತೀತಿ** ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯೋ ಹಿ ಪದೇಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಮಾನಂ ಬೀಜಂ ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ ನಾಮ। **ಸಬ್ಬಂ ತನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಂ ತಂ ರಸಜಾತಂ। **ತಿತ್ತಕತ್ತಾಯಾತಿ** ಸೋ ಪಥವೀರಸೋ ಆಪೋರಸೋ ಚ ಅತಿತ್ತಕೋ ಸಮಾನೋಪಿ ತಿತ್ತಕಂ ಬೀಜಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿಮ್ಬರುಕ್ಖಾದೀನಂ ತೇಸಂ ಫಲಾನಞ್ಚ ತಿತ್ತಕಭಾವಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। **ಕಟುಕತ್ತಾಯಾತಿ** ಇದಂ ಪುರಿಮಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ।

> ''ವಣ್ಣಗನ್ಧರಸೂಪೇತೋ, ಅಮ್ಬೋಯಂ ಅಹುವಾ ಪುರೇ।
> ತಮೇವ ಪೂಜಂ ಲಭಮಾನೋ, ಕೇನಮ್ಬೋ ಕಟುಕಪ್ಫಲೋ''ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೨.೭೧) -

ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ವಿಯ ಹಿ ಇಧಾಪಿ ತಿತ್ತಕಮೇವ ಅಪ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಕಟುಕನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಸಾತತ್ತಾಯಾತಿ** ಅಮಧುರಭಾವಾಯ। ಅಸಾದುತ್ತಾಯಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಅಸಾದುಭಾವಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಾದೂತಿ** ಹಿ ಮಧುರಂ। **ಬೀಜಂ ಹಿಸ್ಸಾತಿ** ಅಸ್ಸ ನಿಮ್ಬಾದಿಕಸ್ಸ ಬೀಜಂ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಏವಂ ಏವಂ। ಯಸ್ಮಾ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ಪರಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ, ತಸ್ಮಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ

ದುಕ್ಖವೇದನಾವಸೇನ ಆದೀನವೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ। ಪುನ ಅಟ್ಠಾರಸಭೇದೇನ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಆದೀನವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। **ಇಮೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಞ್ಞೋಗೋ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಏವ ಸಂಸಾರೇ ಬನ್ಧನಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೨೯. ಯಸ್ಮಾ ಪನ ದಿಟ್ಠಿಭೂತಾನಿಪಿ ಸಞ್ಞೋಜನಾನಿ ಅತ್ಥಿ ಅದಿಟ್ಠಿಭೂತಾನಿಪಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅತ್ಥಿ ಸಞ್ಞೋಜನಾನಿ ಚೇವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗಸಞ್ಞೋಜನಸ್ಸೇವ **ಅನುನಯಸಞ್ಞೋಜನ**ನ್ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನುನಯಸಞ್ಞೋಜನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮರಾಗಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ಲೋಭಂ ಸನ್ಧಾಯ ಏತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಖನ್ಧಾಯತನಾದಿಮೂಲಕೇಸುಪಿ ವಾರೇಸು ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವೇದನಾಪರಮತ್ತಾ ಚ ಅಸ್ಸಾದಸ್ಸ ವೇದನಾಪರಿಯೋಸಾನಾ ಏವ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ಸಞ್ಞಾದಯೋ ನ ಗಹಿತಾ। **ಇಮೇಹಿ ಪಞ್ಚತಿಂಸಾಯ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಛಕ್ಕಾನಿ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚತಿಂಸ ವತ್ಥೂನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಅಸ್ಸಾದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಞ್ಚತಿಂಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ।

ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೦. ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯಂ **ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ**ತಿ ಆಗಮಾಧಿಗಮಾಭಾವಾ ಞೇಯ್ಯೋ ಅಸ್ಸುತವಾ ಇತಿ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಸಚ್ಚಪಚ್ಚಯಾಕಾರಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾವಿನಿಚ್ಛಯವಿರಹಿತತ್ತಾ ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಪಟಿಸೇಧಕರೋ ನೇವ ಆಗಮೋ, ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ ನ ಚ ಅಧಿಗಮೋ ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ಆಗಮಾಧಿಗಮಾನಂ ಅಭಾವಾ ಞೇಯ್ಯೋ ಅಸ್ಸುತವಾ ಇತಿ। **ಸುತ**ನ್ತಿ ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನಾಗಮೋ ಚ ಸುತಫಲತ್ತಾ ಹೇತುವೋಹಾರವಸೇನ ಅಧಿಗಮೋ ಚ, ತಂ ಸುತಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಸುತವಾ, ನ ಸುತವಾ ಅಸ್ಸುತವಾ। ಸ್ವಾಯಂ –

> ಪುಥೂನಂ ಜನನಾದೀಹಿ, ಕಾರಣೇಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ।
> ಪುಥುಜ್ಜನನ್ತೋಗಧತ್ತಾ, ಪುಥುವಾಯಂ ಜನೋ ಇತಿ॥

ಸೋ ಹಿ ಪುಥೂನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾದೀನಂ ಜನನಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ **ಪುಥುಜ್ಜನೋ**। ಯಥಾಹ – "ಪುಥು ಕಿಲೇಸೇ ಜನೇನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಅವಿಹತಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಕಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಸತ್ಥಾರಾನಂ ಮುಖುಲ್ಲೋಕಿಕಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಸಬ್ಬಗತೀಹಿ ಅವುಟ್ಠಿತಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಓಘೇಹಿ ವುಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಸನ್ತಾಪೇಹಿ ಸನ್ತಪ್ಪೇನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಪರಿಳಾಹೇಹಿ ಪರಿದಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ರತ್ತಾ ಗಿದ್ಧಾ ಗಧಿತಾ ಮುಚ್ಛಿತಾ ಅಜ್ಝೋಸನ್ನಾ ಲಗ್ಗಾ ಲಗ್ಗಿತಾ ಪಲಿಬುದ್ಧಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ಪಞ್ಚಹಿ ನೀವರಣೇಹಿ ಆವುತಾ ನಿವುತಾ ಓವುತಾ ಪಿಹಿತಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ ಪಟಿಕುಜ್ಜಿತಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೯೪)। ಪುಥೂನಂ ವಾ ಗಣನಪಥಮತೀತಾನಂ ಅರಿಯಧಮ್ಮಪರಮ್ಮುಖಾನಂ ನೀಚಧಮ್ಮಸಮುದಾಚಾರಾನಂ ಜನಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ವಾ ಅಯಂ, ವಿಸುಂಯೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗತೋ ವಿಸಂಸಟ್ಠೋ ಸೀಲಸುತಾದಿಗುಣಯುತ್ತೇಹಿ ಅರಿಯೇಹಿ ಜನೋತಿಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। ಏವಮೇತೇಹಿ "ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ"ತಿ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಯೇ ತೇ –

> "ದುವೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವುತ್ತಾ, ಬುದ್ಧೇನಾದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ।
> ಅನ್ಧೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಏಕೋ, ಕಲ್ಯಾಣೇಕೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ"ತಿ॥ –

ದ್ವೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಸು ಅನ್ಧಪುಥುಜ್ಜನೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವೀತಿಆದೀಸು **ಅರಿಯಾ**ತಿ ಆರಕತ್ತಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ, ಅನಯೇ ನ ಇರಿಯನತೋ, ಅಯೇ ಚ ಇರಿಯನತೋ, ಸದೇವಕೇನ ಚ ಲೋಕೇನ ಅರಣೀಯತೋ ಬುದ್ಧಾ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಚ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಬುದ್ಧಾ ಏವ ವಾ ಇಧ ಅರಿಯಾ। ಯಥಾಹ - "ಸದೇವಕೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ…ಪೇ॰… ತಥಾಗತೋ ಅರಿಯೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೮)।

ಸಪ್ಪುರಿಸಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ತಥಾಗತಸಾವಕಾ ಚ "ಸಪ್ಪುರಿಸಾ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಗುಣಯೋಗೇನ ಸೋಭನಾ ಪುರಿಸಾತಿ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ। ಸಬ್ಬೇಯೇವ ವಾ ಏತೇ ದ್ವೇಧಾಪಿ ವುತ್ತಾ। ಬುದ್ಧಾಪಿ ಹಿ ಅರಿಯಾ ಚ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾಪಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಯೋ ವೇ ಕತಞ್ಞೂ ಕತವೇದಿ ಧೀರೋ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ ದಳ್ಹಭತ್ತಿ ಚ ಹೋತಿ।
> ದುಖಿತಸ್ಸ ಸಕ್ಕಚ್ಚ ಕರೋತಿ ಕಿಚ್ಚಂ, ತಥಾವಿಧಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಂ ವದನ್ತೀ"ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೨.೧೭.೭೮)।

ಏತ್ಥ ಹಿ "ಕತಞ್ಞೂ ಕತವೇದಿ ಧೀರೋ"ತಿ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವುತ್ತೋ, "ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೋ ದಳ್ಹಭತ್ತಿ ಚಾ"ತಿ ಬುದ್ಧಸಾವಕೋ, "ದುಖಿತಸ್ಸ ಸಕ್ಕಚ್ಚ ಕರೋತಿ ಕಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ। ಇದಾನಿ ಯೋ ತೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸನಸೀಲೋ , ನ ಚ ದಸ್ಸನೇ ಸಾಧುಕಾರೀ, ಸೋ "ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚ ಚಕ್ಖುನಾ ಅದಸ್ಸಾವೀ ಞಾಣೇನ ಅದಸ್ಸಾವೀತಿ ದುವಿಧೋ। ತೇಸು ಞಾಣೇನ ಅದಸ್ಸಾವೀ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ವಾ ಅರಿಯಾ ದಿಟ್ಠಾಪಿ ಅದಿಟ್ಠಾವ ಹೋನ್ತಿ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖೂನಂ ವಣ್ಣಮತ್ತಗಹಣತೋ ನ ಅರಿಯಭಾವಗೋಚರತೋ। ಸೋಣಸಿಙ್ಗಾಲಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಚಕ್ಖುನಾ ಅರಿಯೇ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ಚ ತೇ ಅರಿಯಾನಂ ದಸ್ಸಾವಿನೋ, ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುನಾ ದಸ್ಸನಂ ನ ದಸ್ಸನಂ, ಞಾಣೇನ ದಸ್ಸನಮೇವ ದಸ್ಸನಂ। ಯಥಾಹ - "ಕಿಂ ತೇ, ವಕ್ಕಲಿ, ಇಮಿನಾ ಪೂತಿಕಾಯೇನ ದಿಟ್ಠೇನ, ಯೋ ಖೋ, ವಕ್ಕಲಿ, ಧಮ್ಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಮಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೭)। ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ಞಾಣೇನ ಅರಿಯೇಹಿ ದಿಟ್ಠಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅರಿಯಾಧಿಗತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಅನಧಿಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅರಿಯಕರಧಮ್ಮಾನಂ ಅರಿಯಭಾವಸ್ಸ ಚ ಅದಿಟ್ಠತ್ತಾ "ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅರಿಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕೋವಿದೋತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಭೇದೇ ಅರಿಯಧಮ್ಮೇ ಅಕುಸಲೋ। **ಅರಿಯಧಮ್ಮೇ ಅವಿನೀತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ -

> ದುವಿಧೋ ವಿನಯೋ ನಾಮ, ಏಕಮೇಕೇತ್ಥ ಪಞ್ಚಧಾ।
> ಅಭಾವತೋ ತಸ್ಸ ಅಯಂ, "ಅವಿನೀತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ॥

ಅಯಞ್ಹಿ ಸಂವರವಿನಯೋ ಪಹಾನವಿನಯೋತಿ ದುವಿಧೋ ವಿನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ದುವಿಧೇಪಿ ವಿನಯೇ ಏಕಮೇಕೋ ವಿನಯೋ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। **ಸಂವರವಿನಯೋ**ಪಿ ಹಿ ಸೀಲಸಂವರೋ, ಸತಿಸಂವರೋ, ಞಾಣಸಂವರೋ, ಖನ್ತಿಸಂವರೋ, ವೀರಿಯಸಂವರೋತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ। **ಪಹಾನವಿನಯೋ**ಪಿ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ, ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ, ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ, ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ।

ತತ್ಥ "ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಉಪೇತೋ ಹೋತಿ ಸಮುಪೇತೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೧೧) ಅಯಂ **ಸೀಲಸಂವರೋ**। "ರಕ್ಖತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬) ಅಯಂ **ಸತಿಸಂವರೋ**।

> "ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, (ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ)

ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣಂ।
ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮಿ, ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ”ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೧; ಚೂಳನಿ॰
ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೪) -

ಅಯಂ **ಞಾಣಸಂವರೋ**। “ಖಮೋ ಹೋತಿ ಸೀತಸ್ಸ ಉಣ್ಹಸ್ಸಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ಅಯಂ **ಖನ್ತಿಸಂವರೋ**। “ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನಾಧಿವಾಸೇತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೪; ೬.೫೮) ಅಯಂ **ವೀರಿಯಸಂವರೋ**। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಚಾಯಂ ಸಂವರೋ ಯಥಾಸಕಂ ಸಂವರಿತಬ್ಬಾನಂ ವಿನೇತಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಂ ಸಂವರಣತೋ “ಸಂವರೋ”, ವಿನಯನತೋ “ವಿನಯೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಸಂವರವಿನಯೋ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಥಾ ಯಂ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಾದೀಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇಸು ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ದೀಪಾಲೋಕೇನ ವಿಯ ತಮಸ್ಸ ತೇನ ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನತ್ಥಸ್ಸ ಪಹಾನಂ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನೇನ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಅಹೇತುವಿಸಮಹೇತುದಿಟ್ಠೀನಂ, ಕಙ್ಖಾವಿತರಣೇನ ಕಥಂಕಥೀಭಾವಸ್ಸ, ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇನ “ಅಹಂ ಮಮಾ”ತಿ ಗಾಹಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗವವತ್ಥಾನೇನ ಅಮಗ್ಗೇ ಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾಯ, ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ, ವಯದಸ್ಸನೇನ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಭಯದಸ್ಸನೇನ ಸಭಯೇ ಅಭಯಸಞ್ಞಾಯ, ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಾಯ, ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನೇನ ಅಭಿರತಿಸಞ್ಞಾಯ, ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣೇನ ಅಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಯ, ಉಪೇಕ್ಖಾಞಾಣೇನ ಅನುಪೇಕ್ಖಾಯ, ಅನುಲೋಮಞಾಣೇನ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಯಂ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಪಟಿಲೋಮಭಾವಸ್ಸ, ಗೋತ್ರಭುನಾ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಗಾಹಸ್ಸ ಪಹಾನಂ, ಏತಂ **ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ।

ಯಂ ಪನ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಪವತ್ತಿಭಾವನಿವಾರಣತೋ ಘಟಪ್ಪಹಾರೇನ ವಿಯ ಉದಕಪಿಟ್ಠೇ ಸೇವಾಲಸ್ಸ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ನೀವರಣಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಂ, ಇದಂ **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ಭಾವಿತತ್ತಾ ತಂತಂಮಗ್ಗವತೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ “ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ಪಹಾನಾಯಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೭೭; ವಿಭ॰ ೬೨೮) ನಯೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಕಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಗ್ಗಣಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಅಪ್ಪವತ್ತಿಭಾವೇನ ಪಹಾನಂ, ಇದಂ **ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ, ಇದಂ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಯಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ ಪಹೀನಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಇದಂ **ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನಂ** ನಾಮ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಪಹಾನಂ ಯಸ್ಮಾ ಚಾಗಟ್ಠೇನ ಪಹಾನಂ, ವಿನಯನಟ್ಠೇನ ವಿನಯೋ, ತಸ್ಮಾ “ಪಹಾನವಿನಯೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂತಂಪಹಾನವತೋ ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿನಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋಪೇತಂ “ಪಹಾನವಿನಯೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಪಹಾನವಿನಯೋಪಿ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಮಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದುವಿಧೋ, ಪಭೇದತೋ ಚ ದಸವಿಧೋ ವಿನಯೋ ಭಿನ್ನಸಂವರತ್ತಾ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಚ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಯಸ್ಮಾ ಏತಸ್ಸ ಅಸ್ಸುತವತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಾವತೋ ತಸ್ಸ ಅಯಂ “ಅವಿನೀತೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವೀ ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕೋವಿದೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮೇ ಅವಿನೀತೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ನಿನ್ನಾನಾಕಾರಣಞ್ಹಿ ಏತಂ ಅತ್ಥತೋ। ಯಥಾಹ - “ಯೇವ ತೇ ಅರಿಯಾ, ತೇವ ತೇ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ। ಯೇವ ತೇ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ, ತೇವ ತೇ ಅರಿಯಾ। ಯೋವ ಸೋ ಅರಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋವ ಸೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಧಮ್ಮೋ। ಯೋವ ಸೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋವ ಸೋ ಅರಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮೋ। ಯೇವ ತೇ ಅರಿಯವಿನಯಾ, ತೇವ ತೇ ಸಪ್ಪುರಿಸವಿನಯಾ। ಯೇವ ತೇ ಸಪ್ಪುರಿಸವಿನಯಾ, ತೇವ ತೇ ಅರಿಯವಿನಯಾ। ಅರಿಯೇತಿ ವಾ ಸಪ್ಪುರಿಸೇತಿ ವಾ, ಅರಿಯಧಮ್ಮೇತಿ ವಾ ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮೇತಿ ವಾ, ಅರಿಯವಿನಯೇತಿ ವಾ ಸಪ್ಪುರಿಸವಿನಯೇತಿ ವಾ ಏಸೇಸೇ ಏಕೇ ಏಕಟ್ಠೇ ಸಮೇ ಸಮಭಾಗೇ ತಜ್ಜಾತೇ ತಞ್ಞೇವಾ”ತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಥೇರೋ **ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕತಮೇಹಿ ವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀತಿ** ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾವ "ಇಧ ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ"ತಿ ಏವಂ ಪುಥುಜ್ಜನಂ ನಿದ್ದಿಸೇತಿ? ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ತಂ ಅತ್ಥಂ ಆವಿಕಾತುಂ ಪಠಮಂ ಪುಥುಜ್ಜನಂ ನಿದ್ದಿಸೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೩೧. ಏವಂ ಪುಥುಜ್ಜನಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಭಿನಿವೇಸುದ್ದೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ । ತತ್ಥ **ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ಕಸಿಣರೂಪಞ್ಚ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ದಿಟ್ಠಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ನಿದ್ದೇಸೇ ಪನಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ಪಾಕಟೋತಿ ತಂ ಅವತ್ವಾ ಕಸಿಣರೂಪಮೇವ "ರೂಪ"ನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ರೂಪವನ್ತಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। **ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಮೇವ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತನಿ ರೂಪಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। **ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಮೇವ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ।

ತತ್ಥ **ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ** ಸುದ್ಧರೂಪಮೇವ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಕಥಿತಂ। **ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪಂ, ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ವೇದನಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ಸಞ್ಞಂ, ಸಙ್ಖಾರೇ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ** ಇಮೇಸು ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಅರೂಪಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಕಥಿತಂ। **ವೇದನಾವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ವೇದನಂ, ವೇದನಾಯ ವಾ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಚತೂಸು ಖನ್ಧೇಸು ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಸೇನ ದ್ವಾದಸಸು ಠಾನೇಸು ರೂಪಾರೂಪಮಿಸ್ಸಕೋ ಅತ್ತಾ ಕಥಿತೋ। ತಾ ಪನ ವೀಸತಿಪಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಮಗ್ಗಾವರಣಾ, ನ ಸಗ್ಗಾವರಣಾ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ।

ಇದಾನಿ ತಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ **ಕಥಂ ರೂಪ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಥವೀಕಸಿಣ**ನ್ತಿ ಪಥವೀಮಣ್ಡಲಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಾದಿತಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಸಕಲಫರಣವಸೇನ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ। **ಅಹ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅತ್ತ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಂ। **ಅದ್ವಯ**ನ್ತಿ ಏಕಮೇವ। **ತೇಲಪ್ಪದೀಪಸ್ಸಾತಿ** ತೇಲಯುತ್ತಸ್ಸ ಪದೀಪಸ್ಸ। **ಝಾಯತೋತಿ** ಜಲತೋ। **ಯಾ ಅಚ್ಚಿ, ಸೋ ವಣ್ಣೋತಿ**ಆದಿ ಅಚ್ಚಿಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ವಣ್ಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। **ಯಾ ಚ ದಿಟ್ಠಿ ಯಞ್ಚ ವತ್ಥೂತಿ** ತದುಭಯಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ರೂಪವತ್ಥುಕಾ ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆಪೋಕಸಿಣಾದೀನಿ ಆಪಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಾದಿತಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾನೇವ। ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಕಾಸಕಸಿಣಂ ಪನ ರೂಪಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತಮ್ಪಿ ಆಕಾಸಕಸಿಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣೇನ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇನ ಸಂಕಿಣ್ಣಂ ಹೋತೀತಿ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ರೂಪಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ವಿಞ್ಞಾಣಕಸಿಣಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವಾತಿ। **ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ವೇದನಂ ಸಞ್ಞಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ** ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧೇ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಏಕತೋ ಗಹಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಹಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕರಣೇ ಅಸಮತ್ಥತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಇಮಿನಾ ರೂಪೇನ ರೂಪವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಸರೀರರೂಪಮ್ಪಿ ಕಸಿಣರೂಪಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। **ಛಾಯಾಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ** ಛಾಯಾಯ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅವಿರಳೋ। **ತಮೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಏನ-ಸದ್ದೋ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ, ತಮೇತನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಛಾಯಾವಾತಿ** ವಿಜ್ಜಮಾನಚ್ಛಾಯೋ । ರೂಪಂ ಅತ್ತಾತಿ ಅಗ್ಗಹಿತೇಪಿ ರೂಪಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ **ರೂಪವತ್ಥುಕಾತಿ** ವುತ್ತಂ।

ಅತ್ತನಿ ರೂಪಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಸರೀರರೂಪಸ್ಸ ಕಸಿಣರೂಪಸ್ಸ ಚ ಚಿತ್ತನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಅರೂಪಸಮುದಾಯೇ ಅತ್ತನಿ ತಂ ರೂಪಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। **ಅಯಂ ಗನ್ಧೋತಿ** ಘಾಯಿತಗನ್ಧಂ ಆಹ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪುಪ್ಫೇತಿ** ಪುಪ್ಫನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಗನ್ಧಸ್ಸ ಏವಮಾಹ।

ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಯತ್ಥ ರೂಪಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪನಿಸ್ಸಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂ ಅರೂಪಸಮುದಾಯಂ ಅತ್ತಾನಂ ತಸ್ಮಿಂ ರೂಪೇ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ರೂಪಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಾಧಾರಂ ಕರಣ್ಡಕಮಾಹ।

೧೩೨. **ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ವೇದನನ್ತಿ**ಆದೀಸು ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವೇದನಾಯ ದಿಟ್ಠಿಗಹಣೇ ಅಸತಿಪಿ ವೇದನಾತಿ ಏಕಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೇ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವೇದನಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಗಹಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಯೋಜನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೋ ಹಿ ಅನುಭವನವಸೇನ ವೇದನಾಯ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ವೇದನಂಯೇವ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಞ್ಞಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಸಞ್ಞಾದಯೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇ ರೂಪಞ್ಚ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಉಮ್ಮತ್ತಕೋ ವಿಯ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಯಥಾ ಯಥಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ಗಣ್ಹಾತಿ।

೧೩೩. **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ಸಞ್ಞನ್ತಿ**ಆದೀಸು ಸಞ್ಜಾನನವಸೇನ ಸಞ್ಞಾಯ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಸಞ್ಞಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸೇಸಂ ವೇದನಾಯ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೩೪. **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ಚೇತನನ್ತಿ**ಆದೀಸು ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚೇತನಾಯ ಪಧಾನತ್ತಾ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಚ ಚೇತನಾ ಏವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ತಾಯ ಇತರೇಪಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಸೋ ಪನ ಚೇತಸಿಕಭಾವವಸೇನ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಚೇತನಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

೧೩೫. **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ**ಆದೀಸು ವಿಜಾನನವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಚಿತ್ತಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥಾಪಿ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೬. **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾಯೇವ। ಅಯಂ ಪನ ಅಪರೋ ನಯೋ - **ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನನ್ತಿ** ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಕತ್ತಾ ದಾನಫಲಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನತ್ಥಿ ಯಿಟ್ಠನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಯಿಟ್ಠನ್ತಿ** ಖುದ್ದಕಯಞ್ಞೋ। **ಹುತನ್ತಿ** ಮಹಾಯಞ್ಞೋ। ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಫಲಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನತ್ಥಿ ಸುಕತದುಕ್ಕಟಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ**ತಿ ದಾನಫಲಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ ಸೀಲಾದೀನಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾನಂ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನತ್ಥಿ ಅಯಂ ಲೋಕೋ**ತಿ ಪುರೇ ಕತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ। **ನತ್ಥಿ ಪರೋ ಲೋಕೋ**ತಿ ಇಧ ಕತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ। **ನತ್ಥಿ ಮಾತಾ, ನತ್ಥಿ ಪಿತಾ**ತಿ ತೇಸು ಕತಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನತ್ಥಿ ಸತ್ತಾ ಓಪಪಾತಿಕಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಹೇತುಕಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ನತ್ಥಿ ಲೋಕೇ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ...ಪೇ॰... ಪವೇದೇನ್ತೀ**ತಿ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕೇ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಟಿಲಾಭಾಯ ಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಇಧ ಪಾಳಿಯಂ ಪನ **ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನನ್ತಿ ವತ್ಥೂ**ತಿ ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ದಾನಂ, ತಸ್ಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವತ್ಥೂತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಏವಂವಾದೋ ಮಿಚ್ಛಾ**ತಿ ಏವಂ ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನನ್ತಿ ವಾದೋ ವಚನಂ ಮಿಚ್ಛಾ ವಿಪರೀತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೭. **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ** ಪನ ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯೇವ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಆಗತಪರಿಯಾಯವಚನದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೮. **ಸಕ್ಕಾಯವತ್ಥುಕಾಯ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೋ। **ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿಆದೀನಂ ಪನ್ನರಸನ್ನಂ ವಚನಾನಂ ಅನ್ತೇ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಕಾತಬ್ಬೋ, ಪಾಠೋ ವಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ನ ಘಟೀಯತೀತಿ। ಏವಂ "ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏಕಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಚುದ್ದಸ ಸಂಖಿತ್ತಾ।

ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೯. **ಸಕ್ಕಾಯವತ್ಥುಕಾಯ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ** ಏವಂ "ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏಕಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಚತಸ್ಸೋ ಸಂಖಿತ್ತಾ।

ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪೦. **ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ** ಪಠಮವಾರೇ ಆಕಾರಪುಚ್ಛಾ। ದುತಿಯೇ ಆಕಾರಗಹಣಂ। ತತಿಯೇ ಆಕಾರವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ತತ್ಥ **ಲೋಕೋ**ತಿ ಅತ್ತಾ। **ಸೋ ಅನ್ತೋ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖೇಸು ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದನ್ತೇಸು ಸಸ್ಸತಗ್ಗಾಹೇ ಸಸ್ಸತನ್ತೋ, ಅಸಸ್ಸತಗ್ಗಾಹೇ ಉಚ್ಛೇದನ್ತೋ। **ಪರಿತ್ತಂ ಓಕಾಸ**ನ್ತಿ ಸುಪ್ಪಮತ್ತಂ ವಾ ಸರಾವಮತ್ತಂ ವಾ ಖುದ್ದಕಂ ಠಾನಂ। **ನೀಲಕತೋ ಫರತೀ**ತಿ ನೀಲನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ। **ಅಯಂ ಲೋಕೋ**ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಪರಿವಟುಮೋ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಪರಿಚ್ಛೇದವಾ। **ಅನ್ತಸಞ್ಞೀ**ತಿ ಅನ್ತವಾತಿಸಞ್ಞೀ। ಅನ್ತೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನ್ತೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಯಂ ಫರತೀ**ತಿ ಯಂ ಕಸಿಣರೂಪಂ ಫರತಿ। **ತಂ ವತ್ಥು ಚೇವ ಲೋಕೋ ಚಾ**ತಿ ತಂ ಕಸಿಣರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚೇವ ಆಲೋಕಿಯಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ ಚ। **ಯೇನ ಫರತೀ**ತಿ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಫರತಿ। **ಸೋ ಅತ್ತಾ ಚೇವ ಲೋಕೋ ಚಾ**ತಿ ಅತ್ತಾನಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಂ ಕತಂ, ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತಾ ಚೇವ ಆಲೋಕನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನ್ತವಾ**ತಿ ಅನ್ತೋ। **ಓಕಾಸಕತೋ ಫರತೀ**ತಿ ಆಲೋಕಕಸಿಣವಸೇನ ತೇಜೋಕಸಿಣವಸೇನ ಓದಾತಕಸಿಣವಸೇನ ವಾ ಓಭಾಸೋತಿ ಫರತಿ। ನೀಲಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಭಸ್ಸರಕಸಿಣಾನಂಯೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ ಪಥವೀಆಪೋವಾಯೋಕಸಿಣವಸೇನ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ವಿಪುಲಂ ಓಕಾಸನ್ತಿ ಖಲಮಣ್ಡಲಮತ್ತಾದಿವಸೇನ ಮಹನ್ತಂ ಠಾನಂ। **ಅನನ್ತವಾ**ತಿ ವುದ್ಧಅನನ್ತವಾ। **ಅಪರಿಯನ್ತೋ**ತಿ ವುದ್ಧಅಪರಿಯನ್ತೋ। **ಅನನ್ತಸಞ್ಞೀ**ತಿ ಅನನ್ತೋತಿಸಞ್ಞೀ। **ತಂ ಜೀವ**ನ್ತಿ ಸೋ ಜೀವೋ। ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। **ಜೀವೋ**ತಿ ಚ ಅತ್ತಾ ಏವ। ರೂಪಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಪಿ ಪರಿವಟುಮಟ್ಠೇನ ಸರೀರಂ। **ಜೀವಂ ನ ಸರೀರ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಸಙ್ಖಾತೋ ಜೀವೋ ರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ಸರೀರಂ ನ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾದೀಸು। **ತಥಾಗತೋ**ತಿ ಸತ್ತೋ। ಅರಹನ್ತಿ ಏಕೇ। **ಪರಂ ಮರಣಾ**ತಿ ಮರಣತೋ ಉದ್ಧಂ, ಪರಲೋಕೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಂ ಇಧೇವ ಮರಣಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಾಕಟಕ್ಖನ್ಧಸೀಸೇನ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣಂ, ತಂ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಲೋಕೇ ನಸ್ಸನಪಕತಿಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಕ್ಖನ್ಧೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ**ತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದತೋ ಪರಂ। ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ "ಪರಂ ಮರಣಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಹೋತಿಪೀ**ತಿಆದೀಸು **ಹೋತೀ**ತಿ ಮೂಲಪದಂ। ಚತೂಸುಪಿ ಅಪಿ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। **ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಸಸ್ಸತತ್ತಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ನ ಚವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಹೋತೀ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥವಿಸೇಸನತ್ಥಂ "ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಪದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಯೋನಿಪವೇಸವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮ, **ನಿಬ್ಬತ್ತತೀ**ತಿ ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಪವೇಸವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಪಬನ್ಧಾಭಾವವಸೇನ। **ವಿನಸ್ಸತೀ**ತಿ ಭಙ್ಗವಸೇನ। **ನ ಹೋತಿ ಪರಂ ಮರಣಾ**ತಿ ಪುರಿಮಪದಾನಂ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ, ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಹೋತಿ ಚ ನ ಚ ಹೋತೀ**ತಿ ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತಿಕಾನಂ ದಿಟ್ಠಿ,

ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಹೋತಿ, ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜೀವಭಾವೇನ ಹೋತಿ, ಪುಬ್ಬಜೀವಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ನೇವ ಹೋತಿ ನ ನ ಹೋತೀತಿ** ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಿಕಾನಂ ದಿಟ್ಠಿ, ಹೋತೀತಿ ಚ ನೇವ ಹೋತಿ, ನ ಹೋತೀತಿ ಚ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನುವಾದಭಯಾ ಮುಸಾವಾದಭಯಾ ಚ ಮನ್ದತ್ತಾ ಮೋಮೂಹತ್ತಾ ಚ ಪುಬ್ಬವುತ್ತನಯಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಮತ್ತಂ ಕರೋತಿ। **ಇಮೇಹಿ ಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಆಕಾರೇಹೀತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ದಸನ್ನಂ ಪಞ್ಚಕಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಆಕಾರೇಹೀತಿ।

ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪೧. ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಾನುದಿಟ್ಠೀಸು ಸಸ್ಸತಂ ವದನ್ತೀತಿ **ಸಸ್ಸತವಾದಾ**। ಅಥ ವಾ ವದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾದೋ, ದಿಟ್ಠಿಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಸ್ಸತನ್ತಿ ವಾದೋಪಿ ಸಸ್ಸತಯೋಗೇನ ಸಸ್ಸತೋ, ಸಸ್ಸತೋ ವಾದೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಸ್ಸತವಾದಾ। ತಥಾ ಏಕಚ್ಚಂ ಸಸ್ಸತನ್ತಿ ವಾದೋ ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತೋ, ಸೋ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತಿಕಾ**। ತಥಾ ಅನ್ತವಾ, ಅನನ್ತವಾ, ಅನ್ತವಾ ಚ ಅನನ್ತವಾ ಚ, ನೇವನ್ತವಾ ನಾನನ್ತವಾತಿ ಪವತ್ತೋ ವಾದೋ ಅನ್ತಾನನ್ತೋ, ಸೋ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಅನ್ತಾನನ್ತಿಕಾ**। ನ ಮರತೀತಿ ಅಮರಾ। ಕಾ ಸಾ? "ಏವಮ್ಪಿ ಮೇ ನೋ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೬೨-೬೩) ನಯೇನ ಪರಿಯನ್ತರಹಿತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿ ಚೇವ ವಾಚಾ ಚ। ವಿವಿಧೋ ಖೇಪೋ ವಿಕ್ಖೇಪೋ, ಅಮರಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ, ವಾಚಾಯ ವಾ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪೋ, ಸೋ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಿಕಾ**। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಅಮರಾ ನಾಮ ಮಚ್ಛಜಾತಿ , ಸಾ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನನಿಮುಜ್ಜನಾದಿವಸೇನ ಉದಕೇ ಸನ್ಧಾವಮಾನಾ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವಂ ಅಯಮ್ಪಿ ವಾದೋ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಸನ್ಧಾವತಿ, ಗಾಹಂ ನ ಉಪಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಿಕಾ। **ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೋತಿ** ಅಕಾರಣಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾತಿ ದಸ್ಸನಂ ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಿಕಾ**।

ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅಪರನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪೨. ಸಞ್ಞಿಂ ವದನ್ತೀತಿ **ಸಞ್ಞೀವಾದಾ**। ಅಸಞ್ಞಿಂ ವದನ್ತೀತಿ **ಅಸಞ್ಞೀವಾದಾ**। ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞಿಂ ವದನ್ತೀತಿ **ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀವಾದಾ**। ಅಥ ವಾ ಸಞ್ಞೀತಿ ಪವತ್ತೋ ವಾದೋ ಸಞ್ಞೀವಾದೋ, ಸೋ ಯೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ತೇ ಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ತಥಾ ಅಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀವಾದಾ ಚ। ಉಚ್ಛೇದಂ ವದನ್ತೀತಿ **ಉಚ್ಛೇದವಾದಾ**। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖಧಮ್ಮೋ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಟಿಲದ್ಧಅತ್ತಭಾವಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಂ, ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ದುಕ್ಖವೂಪಸಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಂ ವದನ್ತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದಾ**। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇ ವಿತ್ಥಾರಿಯಮಾನೇ ಸಾಟ್ಠಕಥಂ ಸಕಲಂ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅತಿಪಪಞ್ಚೋ ಹೋತೀತಿ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತೋ। ತದತ್ಥಿಕೇಹಿ ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಅಪರನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦-೧೨. ಸಞ್ಞೋಜನಿಕಾದಿದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪೩. ಯಸ್ಮಾ ಸಞ್ಞೋಜನಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಸಾಧಾರಣಾ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಾ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞೋಜನತ್ತಾ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಸಾಧಾರಣೋ ಅತ್ಥೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತದಿಟ್ಠಿಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನೇವ।

೧೪೪. ಮಾನವಿನಿಬನ್ಧದಿಟ್ಠೀಸು **ಚಕ್ಖು ಅಹನ್ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ**ತಿ ಮಾನಪುಬ್ಬಕೋ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ। ನ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿ ಮಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಚ ಮಾನವಿನಿಬನ್ಧಾತಿ ವುತ್ತಂ, ಮಾನಪಟಿಬನ್ಧಾ ಮಾನಮೂಲಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೪೫. **ಚಕ್ಖು ಮಮನ್ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಪನ "ಮಮಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಮಮ"ನ್ತಿ ಅನುನಾಸಿಕಾಗಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "ಅಹ"ನ್ತಿ ಮಾನವಿನಿಬನ್ಧಾಯ ರೂಪಾದೀನಿಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನೇವ। ನ ಹಿ ಕಸಿಣರೂಪಂ ವಿನಾ ಬಾಹಿರಾನಿ "ಅಹ"ನ್ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। "ಮಮ"ನ್ತಿ ಮಾನವಿನಿಬನ್ಧಾಯ ಪನ ಬಾಹಿರಾನಿಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಬಾಹಿರಾನಿಪಿ ಹಿ "ಮಮ"ನ್ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಅನಿಟ್ಠತ್ತಾ ಮಾನವತ್ಥು ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಛ ವೇದನಾ ತಾಸಂ ಮೂಲಪಚ್ಚಯಾ ಛ ಫಸ್ಸಾ ಚ ನ ಗಹಿತಾ। ಸಞ್ಞಾದಯೋ ಪನ ಇಧ ಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ನ ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಂಯೋಜನಿಕಾದಿದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಅತ್ತವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪೬. **ಅತ್ತವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ** ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯೇವ। ಅತ್ತಾತಿ ವಾದೇನ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತತ್ತಾ ಪುನ ಏವಂ ವುತ್ತಾ।

ಅತ್ತವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಲೋಕವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪೭. **ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ**ತಿ ಸೋ ಏವ ಅತ್ತಾ ಚ ಆಲೋಕನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಸ್ಸತೋ**ತಿ ಸಸ್ಸತವಾದಾನಂ ದಿಟ್ಠಿ। **ಅಸಸ್ಸತೋ**ತಿ ಉಚ್ಛೇದವಾದಾನಂ। **ಸಸ್ಸತೋ ಚ ಅಸಸ್ಸತೋ ಚಾ**ತಿ ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತಿಕಾನಂ। **ನೇವ ಸಸ್ಸತೋ ನಾಸಸ್ಸತೋ**ತಿ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಿಕಾನಂ। **ಅನ್ತವಾ**ತಿ ಪರಿತ್ತಕಸಿಣಲಾಭೀನಂ ತಕ್ಕಿಕಾನಞ್ಚ ನಿಗಣ್ಠಾಜೀವಿಕಾನಞ್ಚ। ಅಥ ವಾ ಉಚ್ಛೇದವಾದಿನೋ "ಸತ್ತೋ ಜಾತಿಯಾ ಪುಬ್ಬನ್ತವಾ, ಮರಣೇನ ಅಪರನ್ತವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಿಕಾ "ಸತ್ತೋ ಜಾತಿಯಾ ಪುಬ್ಬನ್ತವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅನನ್ತವಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಕಸಿಣಲಾಭೀನಂ। ಸಸ್ಸತವಾದಿನೋ ಪನ "ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಾ ನತ್ಥಿ, ತೇನ ಅನನ್ತವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಿಕಾ "ಅಪರನ್ತೇನ ಅನನ್ತವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಅನ್ತವಾ ಚ ಅನನ್ತವಾ ಚಾತಿ ಉದ್ಧಮಧೋ ಅವಡ್ಢಿತ್ವಾ ತಿರಿಯಂ ವಡ್ಢಿತಕಸಿಣಾನಂ। **ನೇವ ಅನ್ತವಾ ನ ಅನನ್ತವಾ**ತಿ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಿಕಾನಂ।

ಲೋಕವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫-೧೬. ಭವವಿಭವದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪೮. ಭವವಿಭವದಿಟ್ಠೀನಂ ಯಥಾವುತ್ತದಿಟ್ಠಿತೋ ವಿಸುಂ ಅಭಿನಿವೇಸಾಭಾವತೋ ವಿಸುಂ ನಿದ್ದೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಯಥಾವುತ್ತದಿಟ್ಠೀನಂಯೇವ ವಸೇನ "ಓಲೀಯನಂ ಅತಿಧಾವನ"ನ್ತಿ ಏಕೇಕಂ ಆಕಾರಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ ಪುಚ್ಛಂ ಅಕತ್ವಾ ಚ **ಓಲೀಯನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಭವದಿಟ್ಠಿ, ಅತಿಧಾವನಾಭಿನಿವೇಸೋ ವಿಭವದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ "ಭವನಿರೋಧಾಯ ಧಮ್ಮೇ ದೇಸಿಯಮಾನೇ ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತೀ"ತಿ (ಇತಿವು॰ ೪೯) ವುತ್ತಓಲೀಯನಾಭಿನಿವೇಸೋ, ಸಸ್ಸತಸಞ್ಞಾಯ ನಿಬ್ಬಾನತೋ ಸಙ್ಕೋಚನಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಭವೇನೇವ ಖೋ ಪನೇಕೇ ಅಟ್ಟೀಯಮಾನಾ ಹರಾಯಮಾನಾ ಜಿಗುಚ್ಛಮಾನಾ ವಿಭವಂ ಅಭಿನನ್ದನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಅತಿಧಾವನಾಭಿನಿವೇಸೋ, ಉಚ್ಛೇದಸಞ್ಞಾಯ ನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾತಿಕ್ಕಮನಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಾನಿ ತಾವ ಭವವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠೀಸು ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಕಾ ಸಸ್ಸತಂ ವಾ ಉಚ್ಛೇದಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಾಯ "ನತ್ಥಿ ಕಾಮೇಸು ದೋಸೋ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚತಿಂಸಾಕಾರಾಪಿ ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಯೋ **ಸಿಯಾ ಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ, ಸಿಯಾ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಸಸ್ಸತಗ್ಗಾಹವಸೇನ ಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ಉಚ್ಛೇದಗ್ಗಾಹವಸೇನ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯಾ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ವೇದನಂ... ಸಞ್ಞಂ... ಸಙ್ಖಾರೇ... ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಪಞ್ಚಸು ರೂಪಾದಿತೋ ಅತ್ತನೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ ತೇಸು ಉಚ್ಛಿನ್ನೇಸು ಅತ್ತಾ ಉಚ್ಛಿನ್ನೋತಿ ಗಹಣತೋ **ಪಞ್ಚ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸೇಸು ಪಞ್ಚದಸಸು ಠಾನೇಸು ರೂಪಾದಿತೋ ಅತ್ತನೋ ಅಞ್ಞತ್ತಾ ತೇಸು ಉಚ್ಛಿನ್ನೇಸುಪಿ "ಅತ್ತಾ ಸಸ್ಸತೋ"ತಿ ಗಹಣತೋ **ಪನ್ನರಸ ಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ "ಸಬ್ಬಾವ ತಾ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ"ತಿ ಉಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅನ್ತವಾನನ್ತವಾದಿಟ್ಠೀಸು ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಝಾನಲಾಭಿನೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಚವಿತ್ವಾ ಸತ್ತೇ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಉಪಪನ್ನೇ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಭವದಿಟ್ಠಿಂ ಅಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ **ಸಿಯಾ ಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ, ಸಿಯಾ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಹೋತಿ ಚ ನ ಚ ಹೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಹೋತಿ ಚಾ**ತಿ ಭವದಿಟ್ಠಿ, **ನ ಚ ಹೋತೀ**ತಿ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿ। **ನೇವ ಹೋತಿ ನ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ನೇವ ಹೋತೀ**ತಿ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿ, **ನ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಭವದಿಟ್ಠಿ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ "ಸಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯಾ ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತಿಕಾ ಸಸ್ಸತಞ್ಚ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಿ, ಅಸಸ್ಸತಞ್ಚ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಭವದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿ ಚ ಹೋತಿ। ಚತ್ತಾರೋ ಅನ್ತಾನನ್ತಿಕಾ ಅನ್ತಾನನ್ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಿ । ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಸದಿಸಾ ಭವದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿ ಚ। ಚತ್ತಾರೋ ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪಿಕಾ ಭವದಿಟ್ಠಿಂ ವಾ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಾಚಾವಿಕ್ಖೇಪಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಅವಸೇಸಾ ಪನ ಭವದಿಟ್ಠಿಯೋವ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ತೇ ಸನ್ಧಾಯ "ಸಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪರನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸತ್ತ ಉಚ್ಛೇದವಾದಾ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ, ಅವಸೇಸಾ ಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ತೇ ಸನ್ಧಾಯ "ಸಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಞ್ಞೋಜನಿಕದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠೀನಂ ವಸೇನ "ಸಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಹನ್ತಿ ಮಾನವಿನಿಬನ್ಧಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅಹನ್ತಿ ಗಹಿತತ್ತಾ ತೇಸಂ ವಿನಾಸೇ ಅತ್ತಾ ವಿನಟ್ಠೋ ಹೋತೀತಿ **ಸಬ್ಬಾವ ತಾ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯೋ ವಿಯ ಮಮನ್ತಿ ಮಾನವಿನಿಬನ್ಧಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚಕ್ಖಾದಿತೋ ಅತ್ತನೋ ಅಞ್ಞತ್ತಾ ತೇಸಂ ವಿನಾಸೇಪಿ ಅತ್ತಾ ನ ವಿನಸ್ಸತೀತಿ **ಸಬ್ಬಾವ ತಾ ಭವದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಲೋಕವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ "ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೪೭) ನಯೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಭವವಿಭವದಿಟ್ಠಿ ಪಾಕಟಾಯೇವ। ಏತ್ತಾವತಾ ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಾದಿಕಾ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಪರಿಯೋಸಾನಾ ಸೋಳಸ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ತೇಣಿಸತಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ ಚ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ಚ ಅತ್ತವಾದಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ತಿವಿಧಾ ವುತ್ತಾ। ಸಞ್ಞೋಜನಿಕಾ ಪನ ದಿಟ್ಠಿ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಸಬ್ಬಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ **ಸಬ್ಬಾವ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿಆದಿ ಅಞ್ಞೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಯಥಾಯೋಗಂ ದಿಟ್ಠಿಸಂಸನ್ದನಾ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಾವ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಅನವಸೇಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ। ದಿಟ್ಠಿರಾಗರತ್ತತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಸ್ಸಾದನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಚ **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿಯೋ,** ಅತ್ತಸಿನೇಹಾನುಗತತ್ತಾ **ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಯೋ,** ವಿಪರೀತದಸ್ಸನತ್ತಾ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯೋ,** ಖನ್ಧವತ್ಥುಕತ್ತಾ **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯೋ,** ಏಕೇಕಸ್ಸ ಅನ್ತಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ **ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ,** ಅನತ್ಥಸಂಯೋಜನಿಕತ್ತಾ **ಸಞ್ಞೋಜನಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ,** ಅತ್ತವಾದೇನ ಯುತ್ತತ್ತಾ **ಅತ್ತವಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ**ತಿ ಇಮಾ ಸತ್ತ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಗಾಹಿಕಾ, ಸೇಸಾ ಪನ ನವ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ನ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಗಾಹಿಕಾ।

ಇದಾನಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವುತ್ತಾ ಸಬ್ಬಾವ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ದ್ವೀಸುಯೇವ ದಿಟ್ಠೀಸು ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ದಿಟ್ಠಿದ್ವಯನಿಸ್ಸಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಭವಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿ**ನ್ತಿಗಾಥಮಾಹ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಹಿ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಭವದಿಟ್ಠೀ ವಾ ಹೋನ್ತಿ ವಿಭವದಿಟ್ಠೀ ವಾ। **ಭವಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿಂ**

ವಿಭವಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಚ-ಸದ್ದೋ ದಿಟ್ಠಿಮೇವ ಸಮುಚ್ಚಿನೋತಿ, ನ ನಿಸ್ಸಯಂ। ನ ಹಿ ಏಕೋ ಭವವಿಭವದಿಟ್ಠಿದ್ವಯಂ ನಿಸ್ಸಯತಿ। ಯಥಾಹ - "ಇತಿ ಭವದಿಟ್ಠಿಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಾ ಸತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ವಿಭವದಿಟ್ಠಿಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೩)। **ತಕ್ಕಿಕಾ**ತಿ ತಕ್ಕೇನ ವದನ್ತೀತಿ ತಕ್ಕಿಕಾ। ತೇ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾ ಸಭಾವಪಟಿವೇಧಪಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವಾ ಕೇವಲಂ ತಕ್ಕೇನ ವತ್ತನ್ತಿ। ಯೇಪಿ ಚ ಝಾನಲಾಭಿನೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಲಾಭಿನೋ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತೇಪಿ ತಕ್ಕೇತ್ವಾ ಗಹಣತೋ ತಕ್ಕಿಕಾ ಏವ। **ನಿಸ್ಸಿತಾಸೇ**ತಿ ನಿಸ್ಸಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕಮೇವ ಪದಂ, "ಸೇ"ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ ವಾ। **ತೇಸಂ ನಿರೋಧಮ್ಹಿ ನ ಹತ್ಥಿ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಮೇತಂ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿನಿರೋಧೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಯಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಞಾಣಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಏತಂ ದಿಟ್ಠಿದ್ವಯಂ ನಿಸ್ಸಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ನ ಹಿ ಅತ್ಥಿ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ-ಕಾರೋ ಕಾರಣೋಪದೇಸೇ ನಿಪಾತೋ। **ಯತ್ಥಾಯಂ ಲೋಕೋ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞೀ**ತಿ ಯತ್ಥ ಸುಖೇ ನಿರೋಧಮ್ಹಿ ಅಯಂ ಸದೇವಕೋ ಲೋಕೋ "ದುಕ್ಖ"ಮಿತಿ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿರೋಧಮ್ಹಿ ನ ಹತ್ಥಿ ಞಾಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ದುಕ್ಖಮಿತಿ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಿತಾಯ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ -

> "ರೂಪಾ ಸದ್ದಾ ರಸಾ ಗನ್ಧಾ, ಫಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಚ ಕೇವಲಾ।
> ಇಟ್ಠಾ ಕನ್ತಾ ಮನಾಪಾ ಚ, ಯಾವತತ್ಥೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ॥
>
> "ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ, ಏತೇ ವೋ ಸುಖಸಮ್ಮತಾ।
> ಯತ್ಥ ಚೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತಂ ನೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಮ್ಮತಂ॥
>
> "ಸುಖನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಮರಿಯೇಹಿ, ಸಕ್ಕಾಯಸ್ಸುಪರೋಧನಂ।
> ಪಚ್ಚನೀಕಮಿದಂ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬಲೋಕೇನ ಪಸ್ಸತಂ॥
>
> "ಯಂ ಪರೇ ಸುಖತೋ ಆಹು, ತದರಿಯಾ ಆಹು ದುಕ್ಖತೋ।
> ಯಂ ಪರೇ ದುಕ್ಖತೋ ಆಹು, ತದರಿಯಾ ಸುಖತೋ ವಿದೂ॥
>
> "ಪಸ್ಸ ಧಮ್ಮಂ ದುರಾಜಾನಂ, ಸಮ್ಪಮೂಳ್ಹೇತ್ಥವಿದ್ದಸು।
> ನಿವುತಾನಂ ತಮೋ ಹೋತಿ, ಅನ್ಧಕಾರೋ ಅಪಸ್ಸತಂ॥
>
> "ಸತಞ್ಚ ವಿವಟಂ ಹೋತಿ, ಆಲೋಕೋ ಪಸ್ಸತಾಮಿವ।
> ಸನ್ತಿಕೇ ನ ವಿಜಾನನ್ತಿ, ಮಗಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸಕೋವಿದಾ॥
>
> "ಭವರಾಗಪರೇತೇಹಿ, ಭವಸೋತಾನುಸಾರಿಭಿ।
> ಮಾರಧೇಯ್ಯಾನುಪನ್ನೇಹಿ, ನಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಸುಸಮ್ಬುಧೋ॥
>
> "ಕೋ ನು ಅಞ್ಞತ್ರ ಅರಿಯೇಭಿ, ಪದಂ ಸಮ್ಬುದ್ಧುಮರಹತಿ।
> ಯಂ ಪದಂ ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾಯ, ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿ ಅನಾಸವಾ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೬೪-೭೭೧)।

೧೪೯. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬಾಸಂ ದಿಟ್ಠೀನಂ ದಿಟ್ಠಿದ್ವಯಭಾವಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾತಕಞ್ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಸುತ್ತತೋ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ, **ದ್ವೀಹಿ ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಆಹರಿ। ತತ್ಥ **ದೇವಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಓಲೀಯನ್ತೀ**ತಿ ಸಙ್ಕುಚನ್ತಿ। **ಅತಿಧಾವನ್ತೀ**ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ**ತಿ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ। ಚ-ಸದ್ದೋ ಅತಿರೇಕತ್ಥೋ। **ಭವಾರಾಮಾ**ತಿ ಭವೋ ಆರಾಮೋ ಅಭಿರಮಟ್ಠಾನಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಭವಾರಾಮಾ। **ಭವರತಾ**ತಿ ಭವೇ ಅಭಿರತಾ। **ಭವಸಮ್ಮುದಿತಾ**ತಿ ಭವೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠಾ। **ದೇಸಿಯಮಾನೇ**ತಿ ತಥಾಗತೇನ ವಾ ತಥಾಗತಸಾವಕೇನ ವಾ ದೇಸಿಯಮಾನೇ। **ನ ಪಕ್ಖನ್ದತೀ**ತಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ವಾ ಭವನಿರೋಧಂ ವಾ ನ ಪವಿಸತಿ। **ನ ಪಸೀದತೀ**ತಿ

ತತ್ಥ ಪಸಾದಂ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ। **ನ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ತತ್ಥ ನ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। **ನಾಧಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ತತ್ಥ ಘನಭಾವಂ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾ।

ಅಟ್ಟೀಯಮಾನಾತಿ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪುಣಮಾನಾ। **ಹರಾಯಮಾನಾ**ತಿ ಲಜ್ಜಂ ಪಾಪುಣಮಾನಾ। **ಜಿಗುಚ್ಛಮಾನಾ**ತಿ ಜಿಗುಚ್ಛಂ ಪಾಪುಣಮಾನಾ। **ವಿಭವಂ ಅಭಿನನ್ದನ್ತೀ**ತಿ ಉಚ್ಛೇದಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತುಸ್ಸನ್ತಿ, ಉಚ್ಛೇದಂ ಪತ್ಥಯನ್ತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಕಿರಾ**ತಿ ಅನುಸ್ಸವನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಭೋ**ತಿ ಆಲಪನಮೇತಂ। **ಸನ್ತ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬುತಂ। **ಪಣೀತ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾಭಾವತೋ ಪಣೀತಂ, ಪಧಾನಭಾವಂ ನೀತನ್ತಿ ವಾ ಪಣೀತಂ। **ಯಾಥಾವ**ನ್ತಿ ಯಥಾಸಭಾವಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾ।

ಇಧಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ। **ಭೂತ**ನ್ತಿ ಹೇತುತೋ ಸಞ್ಜಾತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತಂ ದುಕ್ಖಂ। **ಭೂತತೋ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಇದಂ ಭೂತಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಪಸ್ಸತಿ। **ನಿಬ್ಬಿದಾಯಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನತ್ಥಾಯ। **ವಿರಾಗಾಯಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗತ್ಥಾಯ। **ನಿರೋಧಾಯಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾಯ। **ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತೀ**ತಿ ತದನುರೂಪಂ ಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ। **ಏವಂ ಪಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಲೋಕಿಯಞಾಣೇನ, ಪಟಿವೇಧಕಾಲೇ ಲೋಕುತ್ತರಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾ।

ಇದಾನಿ ದ್ವೀಹಿ ಗಾಥಾಹಿ ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಆನಿಸಂಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಯೋ ಭೂತಂ ಭೂತತೋ ದಿಸ್ವಾ**ತಿ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭೂತಸ್ಸ ಚ ಅತಿಕ್ಕಮ**ನ್ತಿ ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಥಾಭೂತೇಧಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಯಥಾಸಭಾವೇ ನಿರೋಧೇ "ಏತಂ ಸನ್ತಂ, ಏತಂ ಪಣೀತ"ನ್ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚತಿ। **ಭವತಣ್ಹಾ ಪರಿಕ್ಖಯಾ**ತಿ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಸತಿಪಿ ಚೇತ್ಥ ಸಚ್ಚಾನಂ ನಾನಾಭಿಸಮಯತ್ತೇ "ದಿಸ್ವಾ"ತಿ ಪುಬ್ಬಕಾಲಿಕವಚನಂ ಸದ್ದಿಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾಯ ವೋಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಪುಬ್ಬಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅಧಿಮುಚ್ಚತಿ। ಚತುಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೋ ಸಮಾನಕಾಲಮೇವ ಹೋತಿ। ಸಮಾನಕಾಲೇಪಿ ವಾ ಪುಬ್ಬಕಾಲಿಕಾನಿ ಪದಾನಿ ಭವನ್ತೀತಿ ನ ದೋಸೋ। **ಸ ವೇ**ತಿ ಏಕಂಸೇನ ಸೋ ಅರಹಂ। **ಭೂತಪರಿಞ್ಞಾತೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾತವಾ। **ವೀತತಣ್ಹೋ**ತಿ ವಿಗತತಣ್ಹೋ। **ಭವಾಭವೇ**ತಿ ಖುದ್ದಕೇ ಚ ಮಹನ್ತೇ ಚ ಭವೇ। ವುದ್ಧಿಅತ್ಥೇಪಿ ಹಿ ಅ-ಕಾರಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ **ಅಭವೋ**ತಿ ಮಹಾಭವೋ। ಸೋ ಪನ ಖುದ್ದಕಮಹನ್ತಭಾವೋ ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ **ಭವೇ**ತಿ ಸಸ್ಸತೇ। **ಅಭವೇ**ತಿ ಉಚ್ಛೇದೇ। ತದುಭಯೇಪಿ ದಿಟ್ಠಿರಾಗಾಭಾವೇನ ವೀತತಣ್ಹೋ। **ಭೂತಸ್ಸ ವಿಭವಾ**ತಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛೇದಾ। **ನಾಗಚ್ಛತಿ ಪುನಬ್ಭವ**ನ್ತಿ ಅರಹತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ವುತ್ತಂ।

೧೫೦. **ತಯೋ ಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿಆದಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಗರಹಣತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಪಸಂಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ವಿರೂಪಭಾವಂ ಪನ್ನಾ ಗತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಏತೇಸನ್ತಿ **ವಿಪನ್ನದಿಟ್ಠೀ**। ಸುನ್ದರಭಾವಂ ಪನ್ನಾ ಗತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಸಮ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠೀ**। **ತಿತ್ಥಿಯೋ**ತಿ ತಿತ್ಥಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಿಟ್ಠಿ, ತಂ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ತಿತ್ಥೇ ಸಾಧು, ತಿತ್ಥಂ ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ವಾ ತಿತ್ಥಿಯೋ। ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜೂಪಗತೋ। **ತಿತ್ಥಿಯಸಾವಕೋ**ತಿ ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಮಾಪನ್ನೋ ಗಹಟ್ಠೋ। **ಯೋ ಚ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೋ**ತಿ ತದುಭಯಭಾವಂ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ ಯಾಯ ಕಾಯಚಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೋ।

ತಥಾಗತೋತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। **ತಥಾಗತಸಾವಕೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತೋ ಫಲಪ್ಪತ್ತೋ ಚ। **ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕೋ**ತಿ ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತೋ ಲೋಕಿಯಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕೋ।

ಗಾಥಾಸು **ಕೋಧನೋ**ತಿ ಯೋ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಕುಜ್ಝತಿ, ಸೋ। **ಉಪನಾಹೀ**ತಿ ತಮೇವ ಕೋಧಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಉಪನನ್ಧನಸೀಲೋ। **ಪಾಪಮಕ್ಖೀ**ತಿ ಲಾಮಕಭೂತಮಕ್ಖವಾ। **ಮಾಯಾವೀ**ತಿ ಕತಪಾಪಪಟಿಚ್ಛಾದನವಾ। **ವಸಲೋ**ತಿ ಹೀನಜಚ್ಚೋ। **ವಿಸುದ್ಧೋ**ತಿ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ವಿಸುದ್ಧೋ। **ಸುದ್ಧತಂ ಗತೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಸಙ್ಖಾತಂ ಸುದ್ಧಭಾವಂ ಗತೋ। **ಮೇಧಾವೀ**ತಿ ಪಞ್ಞವಾ। ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಏವ ಥೋಮಿತೋ।

ವಿಪನ್ನದಿಟ್ಠಿಯೋ ಸಮ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠಿಯೋತಿ ಪುಗ್ಗಲವೋಹಾರಂ ಪಹಾಯ ಧಮ್ಮಮೇವ ಗರಹನ್ತೋ ಥೋಮೇನ್ತೋ ಚ ಆಹ। **ಏತಂ ಮಮಾತಿ** ತಣ್ಹಾಮಞ್ಞನವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿ। **ಏಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ** ಮಾನಮಞ್ಞನಮೂಲಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿ। **ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾತಿ** ದಿಟ್ಠಿಮಞ್ಞನಮೇವ।

ಏತಂ ಮಮಾತಿ ಕಾ ದಿಟ್ಠೀತಿಆದೀಹಿ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ವಿಪನ್ನದಿಟ್ಠೀನಂ ವಿಭಾಗಞ್ಚ ಗಣನಞ್ಚ ಕಾಲಸಙ್ಗಹಞ್ಚ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ತತ್ಥ **ಕಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ** ಅನೇಕಾಸು ದಿಟ್ಠೀಸು ಕತಮಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕತಮನ್ತಾನುಗ್ಗಹಿತಾತಿ** ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಸಙ್ಖಾತಕಾಲದ್ವಯೇ ಕತಮೇನ ಕಾಲೇನ ಅನುಗ್ಗಹಿತಾ, ಅನುಬದ್ಧಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ "ಏತಂ ಮಮಾ"ತಿ ಪರಾಮಸನ್ತೋ "ಏತಂ ಮಮ ಅಹೋಸಿ, ಏವಂ ಮಮ ಅಹೋಸಿ, ಏತ್ತಕಂ ಮಮ ಅಹೋಸೀ"ತಿ ಅತೀತಂ ವತ್ಥುಂ ಅಪದಿಸಿತ್ವಾ ಪರಾಮಸತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ** ಹೋತಿ। **ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುಗ್ಗಹಿತಾ** ಚ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ "ಏಸೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಪರಾಮಸನ್ತೋ "ಇಮಿನಾಹಂ ಸೀಲೇನ ವಾ ವತೇನ ವಾ ತಪೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ ವಾ ಏಸೋಸ್ಮಿ ವಿಸುಜ್ಝಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅನಾಗತಫಲಂ ಉಪಾದಾಯ ಪರಾಮಸತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಅಪರನ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ** ಹೋತಿ। **ಅಪರನ್ತಾನುಗ್ಗಹಿತಾ** ಚ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ "ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಪರಾಮಸನ್ತೋ ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಉಪಾದಿನ್ನಸನ್ತತಿಂ ಉಪಾದಾಯ "ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಪರಾಮಸತಿ, ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಚ ಪರಾಮಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ। **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಾನುಗ್ಗಹಿತಾ** ಚ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಮುಖಾಯೇವ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾತೇನೇವ ಚ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಸಮುಗ್ಘಾತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಮುಖೇನ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನೀತಿ** ವುತ್ತಾ, ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಮುಖೇನ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿದ್ವಾರೇನ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಮುಖಾನೀತಿ ಪಾಠೋ ಸುನ್ದರತರೋ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ಪಮುಖಾ ಆದಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಮುಖಾನಿ। ಕಾನಿ ತಾನಿ? ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ।

"ಕಾ ದಿಟ್ಠೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ, ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠೀತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। "ಕತಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಮುಖಾನಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನೀತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಸಾಯೇವ ಪನ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ "ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠೀತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಸಾ ವುತ್ತಾಯ ಅತ್ತವಾದಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಪಿ ವುತ್ತಾಯೇವ ಹೋತಿ।

೧೫೧. **ಯೇ ಕೇಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇತಿ**ಆದಿಸುತ್ತಾಹರಣಂ ಸಮ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠಿಪುಗ್ಗಲಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಸಮ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠಿಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕತಂ। ತತ್ಥ **ನಿಟ್ಠಂ ಗತಾತಿ** ಮಗ್ಗಞಾಣವಸೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾತಿ ನಿಚ್ಛಯಂ ಗತಾ, ನಿಬ್ಬೇಮತಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿಟ್ಠಾಗತಾತಿ ಪಾಠೋ ಸಮಾಸಪದಂ ಹೋತಿ, ಅತ್ಥೋ ಪನ ಸೋಯೇವ। **ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನಾತಿ** ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸುನ್ದರಭಾವಂ ಗತಾ। **ಇಧ ನಿಟ್ಠಾತಿ** ಇಮಿಸ್ಸಾ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಇಧ ವಿಹಾಯ ನಿಟ್ಠಾತಿ** ಇಮಂ ಕಾಮಭವಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಸ್ಸಾತಿ** ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂಪರಮಾ ಸತ್ತವಾರಪರಮಾ ಭವೂಪಪತ್ತಿ ಅತ್ತಭಾವಗ್ಗಹಣಂ ಅಸ್ಸ, ತತೋ ಪರಂ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ನಾದಿಯತೀತಿ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ। ತಸ್ಸ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ। **ಕೋಲಂಕೋಲಸ್ಸಾತಿ** ಕುಲತೋ ಕುಲಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಕೋಲಂಕೋಲೋ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯತೋ ಹಿ ಪಟ್ಠಾಯ ನೀಚೇ ಕುಲೇ ಉಪಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಮಹಾಭೋಗಕುಲೇಸುಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸ ಕೋಲಂಕೋಲಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ। **ಏಕಬೀಜಿಸ್ಸಾತಿ** ಖನ್ಧಬೀಜಂ ನಾಮ ಕಥಿತಂ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಏಕಂಯೇವ ಖನ್ಧಬೀಜಂ ಅತ್ಥಿ, ಏಕಂ ಅತ್ತಭಾವಗ್ಗಹಣಂ, ಸೋ ಏಕಬೀಜೀ ನಾಮ। ತಸ್ಸ ಏಕಬೀಜಿಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ। ಭಗವತಾ ಗಹಿತನಾಮವಸೇನೇವೇತಾನಿ ಏತೇಸಂ ನಾಮಾನಿ। ಏತ್ತಕಞ್ಹಿ ಠಾನಂ ಗತೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಏತ್ತಕಂ ಕೋಲಂಕೋಲೋ, ಏತ್ತಕಂ ಏಕಬೀಜೀತಿ ಭಗವತಾ ಏತೇಸಂ ನಾಮಂ ಗಹಿತಂ। ಭಗವಾ ಹಿ "ಅಯಂ ಏತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಗಮಿಸ್ಸತಿ, ಅಯಂ ಏತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಗಮಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಞತ್ವಾ ತೇಸಂ ತಾನಿ ತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಅಗ್ಗಹೇಸಿ। ಮುದುಪಞ್ಞೋ ಹಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸತ್ತ ಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ನಾಮ, ಮಜ್ಝಿಮಪಞ್ಞೋ ಪರಂ ಛಟ್ಠಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ ಕೋಲಂಕೋಲೋ ನಾಮ , ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞೋ ಏಕಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ ಏಕಬೀಜೀ ನಾಮ। ತಂ ಪನೇತಂ ತೇಸಂ ಮುದುಮಜ್ಝಿಮತಿಕ್ಖಪಞ್ಞತಂ ಪುಬ್ಬಹೇತು ನಿಯಮೇತಿ। ಇಮೇ ತಯೋಪಿ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಕಾಮಭವವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ಪನ ಬಹುಕಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಕಿಂ ಕಾಮಭವಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ

ಸಕದಾಗಾಮೀ। ತಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ। **ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅರಹಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ಅರಹಾ। ಅರಹನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಇಧ ನಿಟ್ಠಾ**ತಿ ಕಾಮಭವಂ ಸಂಸರನ್ತೇಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪನ ಅರಿಯಾ ಕಾಮಭವೇ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ।

ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸಾತಿ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯೇವ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ। ಸೋ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಸಮನನ್ತರಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಪತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ। **ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವಾ ಕಾಲಕಿರಿಯಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ವಾ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ। **ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಅಪ್ಪಯೋಗೇನ ಅಧಿಮತ್ತಪ್ಪಯೋಗಂ ಅಕತ್ವಾವ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ। **ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಅಧಿಮತ್ತಪ್ಪಯೋಗಂ ಕತ್ವಾವ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ। **ಉದ್ಧಂಸೋತಸ್ಸ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮಿನೋ**ತಿ ಉದ್ಧಂವಾಹಿಭಾವೇನ ಉದ್ಧಮಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಸೋತಂ ವಟ್ಟಸೋತಂ ವಾತಿ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ, ಉದ್ಧಂ ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬತೋ ಉದ್ಧಮಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸೋತನ್ತಿ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ, ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ। ತಸ್ಸ ಉದ್ಧಂಸೋತಸ್ಸ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮಿನೋ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ। ಅಯಂ ಪನ ಅನಾಗಾಮೀ ಚತುಪ್ಪಭೇದೋ - ಯೋ ಅವಿಹತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚತ್ತಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ। ಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ತಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಸುದಸ್ಸೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಠತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ। ಯೋ ಇತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಮೇವ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮ। ಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಚತೂಸು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ನಾಮಾತಿ। ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಸುದ್ಧಾವಾಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಪನ ರೂಪರಾಗಾರೂಪರಾಗಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಆಕಙ್ಖಮಾನಾ ಸೇಸರೂಪಾರೂಪಭವೇಸುಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪನ ಅಞ್ಞತ್ಥ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। **ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸನ್ನಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗವಸೇನ ಜಾನಿತ್ವಾ ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅಚಲಪ್ಪಸಾದೇನ ಪಸನ್ನಾ। **ಸೋತಾಪನ್ನಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸೋತಂ ಆಪನ್ನಾ। ಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಿಯಫಲಟ್ಠಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಗಹಿತಾತಿ।

ಭವವಿಭವದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ದಿಟ್ಠಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಥಾ

೧. ಗಣನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೫೨. ಇದಾನಿ ದಿಟ್ಠಿಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ **ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಥಾಯ** ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ **ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಥಾ** ದಿಟ್ಠಿಕಥಾಯ ಸುವಿದಿತದಿಟ್ಠಾದೀನವಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಮಲವಿಸೋಧನೇನ ಸುವಿಸುದ್ಧಚಿತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾಭೂತಾವಬೋಧಾಯ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ ಸುಕರಾ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬಸಮಾಧಿಭಾವನಾಸು ಚ ಸಬ್ಬಸಬ್ಬಞ್ಞುಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಬೋಧಿಮೂಲೇ ಇಮಿನಾವ ಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಾನಂ ಯಥಾಭೂತಾವಬೋಧತೋ ಅಯಮೇವ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ ಪಧಾನಾತಿ ಚ ದಿಟ್ಠಿಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾ। ತತ್ಥ **ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಂ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಂ ಭಾವಯತೋ ಸಮಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಸತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ಞಾಣಗಣನುದ್ದೇಸೋ, **ಅಟ್ಠ ಪರಿಪನ್ಥೇ ಞಾಣಾನೀತಿ**ಆದಿ ಞಾಣಗಣನನಿದ್ದೇಸೋ, **ಕತಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಪರಿಪನ್ಥೇ ಞಾಣಾನೀತಿ**ಆದಿ। **ಇಮಾನಿ ಏಕವೀಸತಿ ವಿಮುತ್ತಿಸುಖೇ ಞಾಣಾನೀತಿ**ಪರಿಯನ್ತಂ ಸಬ್ಬಞಾಣಾನಂ ವಿತ್ಥಾರನಿದ್ದೇಸೋ, ಅನ್ತೇ **ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಂ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಂ ಭಾವಯತೋತಿ**ಆದಿ ನಿಗಮನನ್ತಿ ಏವಂ ತಾವ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಗಣನುದ್ದೇಸೇ ಗಣನವಾರೇ ತಾವ **ಸೋಳಸವತ್ಥುಕ**ನ್ತಿ ದೀಘಂ ರಸ್ಸಂ ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಚತುಕ್ಕಂ, ಪೀತಿಪಟಿಸಂವೇದೀ ಸುಖಪಟಿಸಂವೇದೀ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಪಟಿಸಂವೇದೀ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಚತುಕ್ಕಂ, ಚಿತ್ತಪಟಿಸಂವೇದೀ ಅಭಿಪ್ಪಮೋದಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾದಹಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮೋಚಯಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಚತುಕ್ಕಂ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸೀ ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸೀ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಚತುಕ್ಕನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಸೋಳಸ ವತ್ಥೂನಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸೋಳಸವತ್ಥುಕೋ। ತಂ ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಂ। ಸಮಾಸವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ವಿಭತ್ತಿಲೋಪೋ ಕತೋ। **ಆನ**ನ್ತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರಂ ಪವಿಸನವಾತೋ। **ಅಪಾನ**ನ್ತಿ ಬಹಿನಿಕ್ಖಮನವಾತೋ। ಕೇಚಿ ಪನ ವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವದನ್ತಿ। ಅಪಾನಞ್ಹಿ ಅಪೇತಂ ಆನತೋತಿ ಅಪಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನಿದ್ದೇಸೇ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೦) ಪನ ನಾ-ಕಾರಸ್ಸ ದೀಘತ್ತಮಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಆಪಾನನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಆನಾಪಾನೇ ಸತಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ, ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ಸತಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯಾ ಯುತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ, ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯಂ ವಾ ಸಮಾಧಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿ। **ಭಾವಯತೋತಿ** ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ। **ಸಮಧಿಕಾನೀತಿ** ಸಹ ಅಧಿಕೇನ ವತ್ತನ್ತೀತಿ ಸಮಧಿಕಾನಿ, ಸಾತಿರೇಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮ-ಕಾರೋ ಪನೇತ್ಥ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಂಅಧಿಕಾನೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಸತಾನಿಯೇವ ಅಧಿಕಾನೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಇಮಾನಿ ಹಿ ವೀಸತಿಅಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಸತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಪರಿಪನ್ಥೇ ಞಾಣಾನೀತಿ ಪರಿಪನ್ಥಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಞಾಣಾನಿ। ತಥಾ **ಉಪಕಾರೇ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಞಾಣಾನಿ। ವೋದಾನೇ ಞಾಣಾನೀತಿ** ವೋದಾಯತಿ, ತೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ ವೋದಾನಂ। ಕಿಂ ತಂ? ಞಾಣಂ। "ವೋದಾನಞಾಣಾನೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಸುತಮಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಮಾತಿಕಾ ೧.೧; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧) ವಿಯ "ವೋದಾನೇ ಞಾಣಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹುತ್ವಾ ಕರೋತೀತಿ ಸತೋಕಾರೀ, ತಸ್ಸ **ಸತೋಕಾರಿಸ್ಸ ಞಾಣಾನಿ। ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣಾನೀತಿ** ನಿಬ್ಬಿದಾಭೂತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ। **ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮಞಾಣಾನೀತಿ** ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ಅನುಕೂಲಾನಿ ಞಾಣಾನಿ। ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮಿಞಾಣಾನೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮೋ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಬ್ಬಿದಾಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಞಾಣಾನೀತಿ** ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ಞಾಣಾನಿ। **ವಿಮುತ್ತಿಸುಖೇ ಞಾಣಾನೀತಿ** ವಿಮುತ್ತಿಸುಖೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ।

ಕತಮಾನಿ ಅಟ್ಠಾತಿಆದೀಹಿ ಪರಿಪನ್ಥಉಪಕಾರಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಪಕ್ಖಯುಗಲತ್ತಾ ತೇಸು ಞಾಣಾನಿ ಸಹೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೇಕ್ಖಮ್ಮಾ**ದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। **ಉಪಕಾರ**ನ್ತಿ ಚ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ನಪುಂಸಕವಚನಂ ಕತಂ। **ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಯೇ ಕೇಚಿ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। ತಥಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ **ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ**। "ಪರಿಪನ್ಥೋ ಉಪಕಾರ"ನ್ತಿ ಚ ತಂ ತದೇವ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಏಕವಚನಂ ಕತಂ। ಏತ್ಥ ಚ **ಪರಿಪನ್ಥೇ ಞಾಣಾನಿ** ಚ **ಉಪಕಾರೇ ಞಾಣಾನಿ** ಚ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ತೇಹೇವ ತಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ। **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಞಾಣಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಗಣನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಸೋಳಸಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೫೩. **ಸೋಳಸಹಿ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಉಭಯಪಕ್ಖವಸೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಞಾಣಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ। **ಉದುಚಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮುದುಚಿತ**ನ್ತಿ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಉದ್ಧಂ ಉಚಿತಂ, ಸಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಂ ಉಚಿತಂ, ಉಪರೂಪರಿ ಕತಪರಿಚಯಂ ಸಮ್ಮಾ ಉಪರೂಪರಿ ಕತಪರಿಚಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉದುಜಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮುದುಜಿತನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಉಪರಿಭಾವಾಯ ಜಿತಂ, ಉಪರಿಭಾವಕರೇಹಿ ವಾ ಞಾಣೇಹಿ ಜಿತಂ **ಉದುಜಿತಂ**। **ಸಮುದುಜಿತ**ನ್ತಿ ಸಮಾ ಉಪರಿಭಾವಾಯ, ಉಪರಿಭಾವಕರೇಹಿ ವಾ ಞಾಣೇಹಿ ಜಿತಂ। **ಸಮಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ವಿಸಮಭಾವಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಾಠೇ ಉ, ದು-ಇತಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಉಪಸಗ್ಗಾ ಹೋನ್ತಿ। ಉರೂಜಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಮಾರೂಜಿತನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಜಿತತ್ಥೋಯೇವ। ಉರೂ ಅರೂತಿ ಇದಂ ಪನ ನಿಪಾತಮತ್ತಮೇವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ವೀಣೋಪಮಟ್ಠಕಥಾಯ ತಜ್ಜಿತಂ ಸುತಜ್ಜಿತನ್ತಿ ಚ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಇಧ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಏಕತ್ತೇ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂ ತಾವ ನಾನಾರಮ್ಮಣವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವೇನ ಏಕತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। **ನಿಯ್ಯಾನಾವರಣಟ್ಠೇನ ನೀವರಣಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅರತಿಪಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಕುಸಲಾ ಆವರಣಟ್ಠೇನ ನೀವರಣಾತಿ ವುತ್ತಾ। **ನಿಯ್ಯಾನಾವರಣಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ನಿಯ್ಯಾನಾನಂ ಆಗಮನಮಗ್ಗಪಿದಹನಟ್ಠೇನ। ನಿಯ್ಯಾನವಾರಣಟ್ಠೇನಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ನಿಯ್ಯಾನಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪನಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಅರಿಯಾನಂ ನಿಯ್ಯಾನ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ ನಿಯ್ಯಾನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಹೇತುತ್ತಾ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ಅರಿಯಾನಂ ನಿಯ್ಯಾನಂ। ತೇನ ಚ ಹೇತುಭೂತೇನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅರಿಯಾ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ನಿಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ನಿಯ್ಯಾನನ್ತಿ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಇಧ ಉಪಚಾರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಯ ಸಬ್ಬಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಅಭಾವಾ ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। **ನಿವುತತ್ತಾ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ। **ನಪ್ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

ವಿಸುದ್ಧಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂಯೇವ। **ಖಣಿಕಸಮೋಧಾನಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಖಣೋ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಖಣಿಕಾ, ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ, ಖಣಿಕಾನಂ ಸಮೋಧಾನೋ ಸಮಾಗಮೋ ಪಬನ್ಧೋ ಖಣಿಕಸಮೋಧಾನೋ। ತಸ್ಮಾ ಖಣಿಕಸಮೋಧಾನಾ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಖಣಿಕಪ್ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಖಣಿಕಪರಮ್ಪರಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣವಸೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸೋಳಸಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಪಠಮಛಕ್ಕಂ

೧೫೪. ಪಠಮಛಕ್ಕೇ **ಅಸ್ಸಾಸಾದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನನ್**ತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರಪವಿಸನವಾತಸ್ಸ ನಾಸಿಕಗ್ಗಂ ವಾ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಆದಿ, ಹದಯಂ ಮಜ್ಝಂ, ನಾಭಿ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ತಂ ತಸ್ಸ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಂ ಸತಿಯಾ ಅನುಗಚ್ಛತೋ ಯೋಗಿಸ್ಸ ಠಾನನಾನತ್ತಾನುಗಮನೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ಅಜ್ಝತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕತ್ತೇ ಅಸಣ್ಠಹನತೋ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥೋ। **ಪಸ್ಸಾಸಾದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನನ್**ತಿ ಬಹಿನಿಕ್ಖಮನವಾತಸ್ಸ ನಾಭಿ ಆದಿ, ಹದಯಂ ಮಜ್ಝಂ, ನಾಸಿಕಗ್ಗಂ ವಾ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಬಹಿಆಕಾಸೋ ವಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಯೋಜನಾ ಪನೇತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅಸ್ಸಾಸಪಟಿಕಙ್ಖನಾ ನಿಕನ್ತಿತಣ್ಹಾಚರಿಯಾ**ತಿ "ನಾಸಿಕಾವಾತಾಯತ್ತಮಿದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಓಳಾರಿಕೋಳಾರಿಕಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಸ್ಸ ಪತ್ಥನಾಸಙ್ಖಾತಾ ನಿಕಾಮನಾ ಏವ ತಣ್ಹಾಪವತ್ತಿ। ತಣ್ಹಾಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಏಕತ್ತೇ ಅಸಣ್ಠಹನತೋ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥೋ। **ಪಸ್ಸಾಸಪಟಿಕಙ್ಖನಾ ನಿಕನ್**ತೀತಿ ಪುನ ಅಸ್ಸಾಸಪುಬ್ಬಕಸ್ಸ ಪಸ್ಸಾಸಸ್ಸ ಪತ್ಥನಾಸಙ್ಖಾತಾ ನಿಕನ್ತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಅಸ್ಸಾಸೇನಾಭಿತುನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಅತಿದೀಘಂ ಅತಿರಸ್ಸಂ ವಾ ಅಸ್ಸಾಸಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಮೂಲಕಸ್ಸ ಕಾಯಚಿತ್ತಕಿಲಮಥಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋ ತೇನ ಅಸ್ಸಾಸೇನ ವಿದ್ಧಸ್ಸ ಪೀಳಿತಸ್ಸ। **ಪಸ್ಸಾಸಪಟಿಲಾಭೇ ಮುಚ್ಛನಾ**ತಿ ಅಸ್ಸಾಸೇನ ಪೀಳಿತತ್ತಾಯೇವ ಪಸ್ಸಾಸೇ ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಿನೋ ಪಸ್ಸಾಸಂ ಪತ್ಥಯತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಪಸ್ಸಾಸಪಟಿಲಾಭೇ ರಜ್ಜನಾ। ಪಸ್ಸಾಸಮೂಲಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅನುವಣ್ಣನತ್ಥಂ ವುತ್ತೇಸು ಗಾಥಾಬನ್ಧೇಸು **ಅನುಗಚ್ಛನಾ**ತಿ ಅನುಗಚ್ಛಮಾನಾ। **ಸತೀ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾವಿಕ್ಖೇಪಹೇತುಭೂತಾ ಸತಿ। ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ಅನೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವಿಕ್ಖೇಪೋ। ಕೋ ಸೋ? ಅಸ್ಸಾಸೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಅಜ್ಝತ್ತವಿಕ್ಖೇಪೋ, ತಸ್ಸ ಆಕಙ್ಖನಾ **ಅಜ್ಝತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಾಕಙ್ಖನಾ,** ಅಸಮ್ಮಾಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ಅಜ್ಝತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಕಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಸ್ಸ ಆಕಙ್ಖನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಬಹಿದ್ಧಾವಿಕ್ಖೇಪಪತ್ಥನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಯೇಹೀ**ತಿ ಯೇಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ। **ವಿಕ್ಖಿಪ್ಪಮಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ವಿಕ್ಖಿಪಿಯಮಾನಸ್ಸ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಆಪಾದಿಯಮಾನಸ್ಸ। **ನೋ ಚ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾರಮ್ಮಣೇ ಚ ನಾಧಿಮುಚ್ಚತಿ, ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ನ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಚಿತ್ತಂ ನೋ ಚ ವಿಮುಚ್ಚತಿ ಪರಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ವಿಮೋಕ್ಖಂ ಅಪ್ಪಜಾನನ್ತಾ**ತಿ ಸೋ ವಾ ಅಞ್ಞೋ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಮುತ್ತಿವಿಮೋಕ್ಖಞ್ಚ ಪಚ್ಚನೀಕವಿಮುತ್ತಿವಿಮೋಕ್ಖಞ್ಚ ಏವಂ ಅಪ್ಪಜಾನನ್ತಾ। **ಪರಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಪರಪಚ್ಚಯಂ ಪರಸದ್ದಹನಂ ಅರಹನ್ತಿ, ನ ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಞಾಣನ್ತಿ "ಪರಪಚ್ಚಯಿಕಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಪರಪತ್ತಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ಥೋ ಪನ ಸೋಯೇವ।

ದುತಿಯಛಕ್ಕಂ

೧೫೫. ದುತಿಯಛಕ್ಕೇ **ನಿಮಿತ್ತನ್**ತಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಫುಸನಟ್ಠಾನಂ। ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಹಿ ದೀಘನಾಸಿಕಸ್ಸ ನಾಸಾಪುಟಂ ಘಟ್ಟೇನ್ತಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ರಸ್ಸನಾಸಿಕಸ್ಸ ಉತ್ತರೋಟ್ಠಂ। ಯದಿ ಹಿ ಅಯಂ ಯೋಗೀ ತಂ ನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಆವಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಆವಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸೇ ಚಿತ್ತಂ ವಿಕಮ್ಪತಿ, ನ ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ತಂ ವಿಕಮ್ಪನಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥೋ। ಯದಿ ಅಸ್ಸಾಸಮೇವ ಆವಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಪವೇಸನವಸೇನ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಆವಹತಿ, ನಿಮಿತ್ತೇ ನ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಮಿತ್ತೇ ವಿಕಮ್ಪತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಗಾಥಾಸು **ವಿಕ್ಖಿಪ್ಪತೇ**ತಿ ವಿಕ್ಖಿಪೀಯತಿ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಆಪಾದೀಯತಿ।

ತತಿಯಛಕ್ಕಂ

೧೫೬. ತತಿಯಛಕ್ಕೇ **ಅತೀತಾನುಧಾವನಂ ಚಿತ್ತನ್**ತಿ ಫುಸನಟ್ಠಾನಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗತಂ ಅಸ್ಸಾಸಂ ವಾ ಪಸ್ಸಾಸಂ ವಾ ಅನುಗಚ್ಛಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ। **ವಿಕ್ಖೇಪಾನುಪತಿತನ್**ತಿ ವಿಕ್ಖೇಪೇನ ಅನುಗತಂ, ವಿಕ್ಖೇಪಂ ವಾ ಸಯಂ ಅನುಪತಿತಂ ಅನುಗತಂ। **ಅನಾಗತಪಟಿಕಙ್ಖನಂ ಚಿತ್ತನ್**ತಿ ಫುಸನಟ್ಠಾನಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾಸಂ ವಾ ಪಸ್ಸಾಸಂ ವಾ ಪಟಿಕಙ್ಖಮಾನಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ।

ವಿಕಮ್ಪಿತನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾನೇನೇವ ವಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಿಕಮ್ಪಿತಂ। **ಲೀನ**ನ್ತಿ ಅತಿಸಿಥಿಲವೀರಿಯತಾದೀಹಿ ಸಙ್ಕುಚಿತಂ। **ಕೋಸಜ್ಜಾನುಪತಿತ**ನ್ತಿ ಕುಸೀತಭಾವಾನುಗತಂ। **ಅತಿಪಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ಅಚ್ಚಾರದ್ಧವೀರಿಯತಾದೀಹಿ ಅತಿಉಸ್ಸಾಹಿತಂ। **ಉದ್ಧಚ್ಚಾನುಪತಿತ**ನ್ತಿ ವಿಕ್ಖೇಪಾನುಗತಂ। **ಅಭಿನತ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾದವತ್ಥೂಸು ಭುಸಂ ನತಂ ಅಲ್ಲೀನಂ। **ಅಪನತ**ನ್ತಿ ನಿರಸ್ಸಾದವತ್ಥೂಸು ಪತಿಹತಂ, ತತೋ ಅಪಗತಂ ವಾ, ಅಪಗತನತಂ ವಾ, ನ ತತೋ ಅಪಗತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರಾಗಾನುಪತಿತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಪೀತಿಸುಖೇ ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಹಸಿತಲಪಿತಕೀಳಿತವತ್ಥೂಸು ವಾ ರಾಗೋ ಅನುಪತತಿ। **ಬ್ಯಾಪಾದಾನುಪತಿತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಮನಸಿಕಾರೇ ನಿರಸ್ಸಾದಗತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನದೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಸಮುದಾಚಿಣ್ಣೇಸು ಆಘಾತವತ್ಥೂಸು ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಅನುಪತತಿ। ಗಾಥಾಸು **ನ ಸಮಾಧಿಯತೀ**ತಿ ನ ಸಮಾಹಿತಂ ಹೋತಿ। **ಅಧಿಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಅಧಿಕೋ ಸಮಾಧಿ।

೧೫೭. ಏತ್ತಾವತಾ ತೀಹಿ ಛಕ್ಕೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥಭಾವಸಾಧನೇನ ಆದೀನವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪುನ **ಅಸ್ಸಾಸಾದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಾಯೋಪಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಾರದ್ಧಾ ಚ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ವಿಕ್ಖೇಪಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ವಸೇನ ರೂಪಕಾಯೋಪಿ, ವಿಕ್ಖೇಪಸನ್ತತಿವಸೇನ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಮಹತಾ ಖೋಭೇನ ಖುಭಿತಾ ಸದರಥಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ತತೋ ಮನ್ದತರೇನ **ಇಞ್ಜಿತಾ** ಕಮ್ಪಿತಾ, ತತೋ ಮನ್ದತರೇನ **ಫನ್ದಿತಾ** ಚಲಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಬಲವಾಪಿ ಮಜ್ಝಿಮೋಪಿ ಮನ್ದೋಪಿ ಖೋಭೋ ಹೋತಿಯೇವ, ನ ಸಕ್ಕಾ ಖೋಭೇನ ನ ಭವಿತುನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಚಿತ್ತಂ ವಿಕಮ್ಪಿತತ್ತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಕಮ್ಪಿತತ್ತಾ। ಗಾಥಾಸು **ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಅಭಾವಿತಾ**ತಿ ಯಥಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಅಭಾವಿತಾ। **ಇಞ್ಜಿತೋ**ತಿ ಕಮ್ಪಿತೋ। **ಫನ್ದಿತೋ**ತಿ ಮನ್ದಕಮ್ಪಿತೋ। ಹೇಟ್ಠಾ ನೀವರಣಾನಂ ಅನನ್ತರತ್ತಾ "ಇಮೇಹಿ ಚ ಪನ ನೀವರಣೇಹೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೫೩) ಅಚ್ಚನ್ತಸಮೀಪನಿದಸ್ಸನವಚನಂ ಕತಂ। ಇಧ ಪನ ನಿಗಮನೇ ನೀವರಣಾನಂ ಸನ್ತರತ್ತಾ **ತೇಹಿ ಚ ಪನ ನೀವರಣೇಹೀ**ತಿ ಪರಮ್ಮುಖನಿದಸ್ಸನವಚನಂ ಕತಂ।

ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ವೋದಾನಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೫೮. **ವೋದಾನೇ ಞಾಣಾನೀ**ತಿ ವಿಸುದ್ಧಞಾಣಾನಿ। **ತಂ ವಿವಜ್ಜಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಂ ಅತೀತಾನುಧಾವನಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಕ್ಖೇಪಾನುಪತಿತಂ, ತಂ ವಿವಜ್ಜಯಿತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ಏಕಟ್ಠಾನೇ ಸಮಾದಹತೀ**ತಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಫುಸನಟ್ಠಾನೇ ಸಮಂ ಆದಹತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। **ತತ್ಥೇವ ಅಧಿಮೋಚೇತೀ**ತಿ ಏಕಟ್ಠಾನೇತಿ ವುತ್ತೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಫುಸನಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಸನ್ನಿಟ್ಠಪೇತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕರೋತಿ। **ಪಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಧಮ್ಮವಿಚಯಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾಯ ಪಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। **ವಿನಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾಯ ವಿನಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ। "ಸತಿನ್ದ್ರಿಯವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಪಗ್ಗಹೇತ್ವಾ, ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ವಿನಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಅಸುಭಭಾವನಾದೀಹಿ। ಪುನ **ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾದೀಹಿ। ಯೇನ ರಾಗೇನ ಅನುಪತಿತಂ, ಯೇನ ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಅನುಪತಿತಂ, ತಂ ಪಜಹತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಈದಿಸನ್ತಿ ಸಮ್ಪಜಾನನ್ತೋ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ರಾಗಂ ಪಜಹತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದಂ ಪಜಹತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಸುದ್ಧ**ನ್ತಿ ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ। **ಪರಿಯೋದಾತ**ನ್ತಿ ಪಭಸ್ಸರಂ। **ಏಕತ್ತಗತಂ ಹೋತೀ**ತಿ ತಂ ತಂ ವಿಸೇಸಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಏಕತ್ತಂ ಗತಂ ಹೋತಿ।

ಕತಮೇ ತೇ ಏಕತ್ತಾತಿ ಇಧ ಯುಜ್ಜಮಾನಾಯುಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಏಕತ್ತೇ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಪುಚ್ಛತಿ। **ದಾನೂಪಸಗ್ಗುಪಟ್ಠಾನೇಕತ್ತ**ನ್ತಿ ದಾನವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ದಾನಸ್ಸ ಉಪಸಗ್ಗೋ ವೋಸಜ್ಜನಂ ದಾನೂಪಸಗ್ಗೋ, ದಾನವತ್ಥುಪರಿಚ್ಚಾಗಚೇತನಾ। ತಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಠಾನಂ ದಾನೂಪಸಗ್ಗುಪಟ್ಠಾನಂ, ತದೇವ ಏಕತ್ತಂ, ತೇನ ವಾ ಏಕತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಭಾವೋ

ದಾನೂಪಸಗ್ಗುಪಟ್ಠಾನೇಕತ್ತಂ। ದಾನವೋಸಗ್ಗುಪಟ್ಠಾನೇಕತ್ತನ್ತಿ ಪಾಠೋ ಸುನ್ದರತರೋ, ಸೋ ಏವತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಪದುದ್ಧಾರವಸೇನ ಚಾಗಾನುಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ। ಪದುದ್ಧಾರವಸೇನ ವುತ್ತೋಪಿ ಚೇಸ ಇತರೇಸಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಏಕತ್ತಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ವಿಸಾಖಾಪಿ ಹಿ ಮಹಾಉಪಾಸಿಕಾ ಆಹ – "ಇಧ, ಭನ್ತೇ, ದಿಸಾಸು ವಸ್ಸಂವುಟ್ಠಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಸಾವತ್ಥಿಂ ಆಗಚ್ಛಿಸ್ಸನ್ತಿ ಭಗವನ್ತಂ ದಸ್ಸನಾಯ, ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿಸ್ಸನ್ತಿ 'ಇತ್ಥನ್ನಾಮೋ, ಭನ್ತೇ, ಭಿಕ್ಖು ಕಾಲಙ್ಕತೋ, ತಸ್ಸ ಕಾ ಗತಿ, ಕೋ ಅಭಿಸಮ್ಪರಾಯೋ'ತಿ? ತಂ ಭಗವಾ ಬ್ಯಾಕರಿಸ್ಸತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ವಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲೇ ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇ ವಾ ಅರಹತ್ತೇ ವಾ। ತ್ಯಾಹಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮಿ 'ಆಗತಪುಬ್ಬಾ ನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ, ತೇನ ಅಯ್ಯೇನ ಸಾವತ್ಥೀ'ತಿ? ಸಚೇ ಮೇ ವಕ್ಖನ್ತಿ 'ಆಗತಪುಬ್ಬಾ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಸಾವತ್ಥೀ'ತಿ। ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮಿ ನಿಸ್ಸಂಸಯಂ ಪರಿಭುತ್ತಂ ತೇನ ಅಯ್ಯೇನ ವಸ್ಸಿಕಸಾಟಿಕಾ ವಾ ಆಗನ್ತುಕಭತ್ತಂ ವಾ ಗಮಿಕಭತ್ತಂ ವಾ ಗಿಲಾನಭತ್ತಂ ವಾ ಗಿಲಾನುಪಟ್ಠಾಕಭತ್ತಂ ವಾ ಗಿಲಾನಭೇಸಜ್ಜಂ ವಾ ಧುವಯಾಗು ವಾತಿ। ತಸ್ಸಾ ಮೇ ತದನುಸ್ಸರನ್ತಿಯಾ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ, ಪಮುದಿತಾಯ ಪೀತಿ ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ, ಪೀತಿಮನಾಯ ಕಾಯೋ ಪಸ್ಸಮ್ಭಿಸ್ಸತಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯಾ ಸುಖಂ ವೇದಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ಸುಖಿನಿಯಾ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯಿಸ್ಸತಿ, ಸಾ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಾ ಬಲಭಾವನಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೩೫೧)। ಅಥ ವಾ ಏಕತ್ತೇಸು ಪಠಮಂ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ದುತಿಯಂ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿವಸೇನ, ತತಿಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ, ಚತುತ್ಥಂ ಮಗ್ಗಫಲವಸೇನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಮಥಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಂ **ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ**। ವಯೋ ಭಙ್ಗೋ ಏವ ಲಕ್ಖಣಂ **ವಯಲಕ್ಖಣಂ**। **ನಿರೋಧೋ** ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಸೇಸಮೇತೇಸು ತೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಚಾಗಾಧಿಮುತ್ತಾನನ್ತಿ ದಾನೇ ಅಧಿಮುತ್ತಾನಂ। **ಅಧಿಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾದಕಸಮಾಧಿ। **ವಿಪಸ್ಸಕಾನ**ನ್ತಿ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತೀಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ। **ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ। ದುತಿಯಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಏಕತ್ತಾನಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿವಸೇನ ಸೇಸಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। **ಚತೂಹಿ ಠಾನೇಹೀ**ತಿ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ। ಸಮಾಧಿವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ವಸೇನ "ಏಕತ್ತಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಪಕ್ಖನ್ದಞ್ಚೇವ ಹೋತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹಿತಞ್ಚ ಞಾಣೇನ ಚ ಸಮ್ಪಹಂಸಿತ"ನ್ತಿ ಉದ್ದೇಸಪದಾನಿ। "ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಕೋ ಆದೀ"ತಿಆದೀನಿ ತೇಸಂ ಉದ್ದೇಸಪದಾನಂ ವಿತ್ಥಾರೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾನಿ ನಿದ್ದೇಸಪದಾನಿ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಪಕ್ಖನ್ದ**ನ್ತಿ ಪಟಿಪದಾ ಏವ ನೀವರಣಮಲವಿಸೋಧನತೋ ವಿಸುದ್ಧಿ, ತಂ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಂ ಪಕ್ಖನ್ದಂ ಪವಿಟ್ಠಂ। **ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹಿತ**ನ್ತಿ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಬ್ರೂಹಿತಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಞಾಣೇನ ಚ ಸಮ್ಪಹಂಸಿತ**ನ್ತಿ ಪರಿಯೋದಾಪಕೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸಿತಂ ಪರಿಯೋದಾಪಿತಂ ವಿಸೋಧಿತಂ। **ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ** ನಾಮ ಸಸಮ್ಭಾರಿಕೋ ಉಪಚಾರೋ, **ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ** ನಾಮ ಅಪ್ಪನಾ, **ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ** ನಾಮ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾತಿ ಏವಮೇಕೇ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ "ಏಕತ್ತಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಪಕ್ಖನ್ದಞ್ಚೇವ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅನ್ತೋಅಪ್ಪನಾಯಮೇವ ಆಗಮನವಸೇನ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ, ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಾದಿಭಾವಸಾಧನೇನ ಪರಿಯೋದಾಪಕಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರೇ ಅಪ್ಪನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಯೋ ನೀವರಣಸಙ್ಖಾತೋ ಕಿಲೇಸಗಣೋ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥೋ, ತತೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಆವರಣವಿರಹಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ। **ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ ಸಮಪ್ಪವತ್ತೋ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಯೇವ। ತದನನ್ತರಂ ಪನ ಪುರಿಮಚಿತ್ತಂ ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಣಾಮನಯೇನ ತಥತ್ತಂ ಉಪಗಚ್ಛಮಾನಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ **ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ** ನಾಮ। ಏವಂ **ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ** ತಥತ್ತುಪಗಮನೇನ **ತತ್ಥ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ** ನಾಮ। ಏವಂ ತಾವ ಪುರಿಮಚಿತ್ತೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಕಾರನಿಪ್ಫಾದಿಕಾ ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ಆಗಮನವಸೇನ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ವಿಸುದ್ಧಸ್ಸ ಪನ ತಸ್ಸ ಪುನ ವಿಸೋಧೇತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ವಿಸೋಧನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಅಕರೋನ್ತೋ **ವಿಸುದ್ಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ** ನಾಮ। ಸಮಥಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಸಮಥಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಪುನ ಸಮಾದಾನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಅಕರೋನ್ತೋ **ಸಮಥಪಟಿಪನ್ನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ** ನಾಮ। ಸಮಥಪಟಿಪನ್ನಭಾವತೋ ಏವ ಚಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸಂಸಗ್ಗಂ ಪಹಾಯ ಏಕತ್ತೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಪುನ ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಂ

ಅಕರೋನ್ತೋ **ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ** ನಾಮ। ಏವಂ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯೇ ಪನೇತೇ ಏವಂ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹಿತೇ ತತ್ಥ ಜಾತಾ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಾ ಯುಗನದ್ಧಧಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನತಿವತ್ತಮಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ, ಯಾನಿ ಚ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಾನಾಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ಏಕರಸಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಾನಿ, ಯಂ ಚೇಸ ತದುಪಗಂ ತೇಸಂ ಅನತಿವತ್ತನಏಕರಸಭಾವಾನಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಂ ವೀರಿಯಂ ವಾಹಯತಿ, ಯಾ ಚಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪವತ್ತಾ ಆಸೇವನಾ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಆಕಾರಾ ಯಸ್ಮಾ ಞಾಣೇನ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನೇಸು ತಂ ತಂ ಆದೀನವಞ್ಚ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ ತಥಾ ತಥಾ ಸಮ್ಪಹಂಸಿತತ್ತಾ ವಿಸೋಧಿತತ್ತಾ ಪರಿಯೋದಾಪಿತತ್ತಾ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಾದಿಭಾವಸಾಧನೇನ ಪರಿಯೋದಾಪಕಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಉಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ ಞಾಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಯಥಾಹ - "ತಥಾಪಗ್ಗಹಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಾಧುಕಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ ಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ ನಾನತ್ತಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚತಿ, ವಿಮೋಕ್ಖವಸೇನ ಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏಕರಸಟ್ಠೇನ ಭಾವನಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೧)। ತಸ್ಮಾ ಞಾಣಕಿಚ್ಚಭೂತಾ **ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ಪರಿಯೋಸಾನ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಏವಂ ತಿವತ್ತಗತನ್ತಿಆದೀನಿ ತಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಥೋಮನವಚನಾನಿ। ತತ್ಥ **ಏವಂ ತಿವತ್ತಗತ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ವಿಧಿನಾ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಪಕ್ಖನ್ದನಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾಞಾಣಸಮ್ಪಹಂಸನಾವಸೇನ ತಿವಿಧಭಾವಂ ಗತಂ। **ವಿತಕ್ಕಸಮ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಕ್ಖೋಭವಿರಹಿತತ್ತಾ ವಿತಕ್ಕೇನ ಸುನ್ದರಭಾವಂ ಪನ್ನಂ ಗತಂ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಸಮ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿರನ್ತರಪ್ಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಸಮ್ಪನ್ನಂ ಅನೂನಂ। ಯಥಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಝಾನಪ್ಪವತ್ತಿ, ತಥಾ ಇಧಾಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ತೇನ ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ನ ಏತ್ಥ ವಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ। "ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸೇವ ಝಾನಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಸಮ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಝಾನಙ್ಗಪಞ್ಚಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಚಕವಸೇನ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಪನ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ಪದಾನಿ ಪಹಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನ **ಪೀತಿಸಮ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸು ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯೇವ ತಾಸಂ ಕಾಮಾವಚರತ್ತಾ। ಏತಾಸು ಚ ಅಪ್ಪನಾಯ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಆದಯೋ ಖಣಿಕಸಮಾಧಿವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕವಸೇನ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಲಬ್ಭನತೋ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನೇವ ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ವುತ್ತಾ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾದೀಸು ಹಿ ಮಗ್ಗೇಸು ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಝಾನೇಸು ವಿಯ ಪರಿಹಾಯನ್ತೀತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ತೇರಸ ವೋದಾನಞಾಣಾನಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಏಕಟ್ಠಾನೇ ಸಮಾದಹನೇನ ತತ್ಥೇವ ಅಧಿಮುಚ್ಚನೇನ ಕೋಸಜ್ಜಪ್ಪಜಹನೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಪ್ಪಜಹನೇನ ರಾಗಪ್ಪಜಹನೇನ ಬ್ಯಾಪಾದಪ್ಪಜಹನೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಛ ಞಾಣಾನಿ, ಚತೂಹಿ ಏಕತ್ತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ, ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾಸಮ್ಪಹಂಸನಾಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ತೀಣಿ ಞಾಣಾನೀತಿ ಏವಂ ತೇರಸ ಞಾಣಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ।

೧೫೯. ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಭಾವನಾವಸೇನ ತೇಸಂ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಅನಿಗಮೇತ್ವಾವ **ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಚೋದನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಭಾವನಾವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅನ್ತೇ ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ। ತತ್ಥ **ನಿಮಿತ್ತಂ** ವುತ್ತಮೇವ। **ಅನಾರಮ್ಮಣಾಮೇಕಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಾ ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಸ। ಮ-ಕಾರೋ ಪನೇತ್ಥ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। ಅನಾರಮ್ಮಣಮೇಕಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಏಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಭವನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಯೋ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ನಿಮಿತ್ತಾದಯೋ ತಯೋ ಧಮ್ಮೇ। **ಭಾವನಾ**ತಿ

ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಭಾವನಾ। **ಕಥನ್ತಿ** ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾಯ ಚೋದನಾಗಾಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ವುತ್ತಾಯ ಪರಿಹಾರಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। **ನ ಚಿಮೇತಿ** ನ ಚ ಇಮೇ। ನ ಚಮೇತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋಯೇವ ಪದಚ್ಛೇದೋ। ಕಥಂ ನ ಚ ಅವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕಥಂ ನ ಚ ಚಿತ್ತಂ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಸದ್ದೋ ಸೇಸೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಪಧಾನಞ್ಚ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ** ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಭಾವನಾರಮ್ಭಕಂ ವೀರಿಯಂ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿ। ವೀರಿಯಞ್ಹಿ ಪದಹನ್ತಿ ತೇನಾತಿ ಪಧಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಯೋಗಞ್ಚ ಸಾಧೇತೀತಿ** ನೀವರಣವಿಕ್ಖಮ್ಭಕಂ ಝಾನಞ್ಚ ಯೋಗೀ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ। ಝಾನಞ್ಹಿ ನೀವರಣವಿಕ್ಖಮ್ಭನಾಯ ಪಯುಞ್ಜೀಯತೀತಿ ಪಯೋಗೋತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಸೇಸಮಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ** ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕರಂ ಮಗ್ಗಞ್ಚ ಪಟಿಲಭತಿ। ಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಆನಿಸಂಸತ್ತಾ ವಿಸೇಸೋತಿ ವುತ್ತೋ। ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಚ ಪಮುಖಭೂತತ್ತಾ ಚ-ಕಾರೇನ ಸಮುಚ್ಚಯೋ ನ ಕತೋ।

ಇದಾನಿ ತಂ ಪುಚ್ಛಿತಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ಸಾಧೇನ್ತೋ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ರುಕ್ಖೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ ನಾಮ ಕಕಚೇನ ಫಾಲನತ್ಥಂ ವಾಸಿಯಾ ತಚ್ಛಿತ್ವಾ ರುಕ್ಖೋ ಫಾಲನಕಾಲೇ ನಿಚ್ಚಲಭಾವತ್ಥಂ **ಸಮೇ** ಭೂಮಿಪದೇಸೇ ಪಯೋಗಕ್ಖಮಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಿತೋ। **ಕಕಚೇನಾತಿ** ಹತ್ಥಕಕಚೇನ। **ಆಗತೇತಿ** ರುಕ್ಖಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಸಮೀಪಭಾಗಂ ಆಗತೇ। **ಗತೇತಿ** ರುಕ್ಖಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಪರಭಾಗಂ ಗತೇ। ವಾ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। **ನ ಅವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ರುಕ್ಖೇ ಕಕಚದನ್ತೇಹಿ ಫುಟ್ಠಂ ಪುರಿಸೇನ ಪೇಕ್ಖಮಾನಂ ಠಾನಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ತೇಸಂ ಆಗಮನಗಮನಾಭಾವತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಕಚದನ್ತಾ ವಿದಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। **ಪಧಾನನ್ತಿ** ರುಕ್ಖಚ್ಛೇದನವೀರಿಯಂ। **ಪಯೋಗನ್ತಿ** ರುಕ್ಖಚ್ಛೇದನಕಿರಿಯಂ। "ವಿಸೇಸಮಧಿಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಉಪಮಾಯ ನತ್ಥಿ। **ಉಪನಿಬನ್ಧನಾ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಉಪನಿಬನ್ಧನಾಯ ಸತಿಯಾ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಂ ಕಾರಣಭೂತಂ ನಾಸಿಕಗ್ಗಂ ವಾ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ। ಉಪನಿಬನ್ಧತಿ ಏತಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಉಪನಿಬನ್ಧನಾ ನಾಮ ಸತಿ। **ನಾಸಿಕಗ್ಗೇ ವಾತಿ** ದೀಘನಾಸಿಕೋ ನಾಸಿಕಗ್ಗೇ। **ಮುಖನಿಮಿತ್ತೇ ವಾತಿ** ರಸ್ಸನಾಸಿಕೋ ಉತ್ತರೋಟ್ಠೇ। ಉತ್ತರೋಟ್ಠೋ ಹಿ ಮುಖೇ ಸತಿಯಾ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಮುಖನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಆಗತೇತಿ** ಫುಟ್ಠಟ್ಠಾನತೋ ಅಬ್ಭನ್ತರಂ ಆಗತೇ। **ಗತೇತಿ** ಫುಟ್ಠಟ್ಠಾನತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಗತೇ। **ನ ಅವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಫುಸನಟ್ಠಾನಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಆಗಮನಗಮನಾಭಾವತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ವಿದಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। **ಕಮ್ಮನಿಯಂ ಹೋತೀತಿ** ಯೇನ ವೀರಿಯೇನ ಕಾಯೋಪಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮನಿಯಂ ಭಾವನಾಕಮ್ಮಕ್ಖಮಂ ಭಾವನಾಕಮ್ಮಯೋಗ್ಗಂ ಹೋತಿ। **ಇದಂ** ವೀರಿಯಂ **ಪಧಾನಂ** ನಾಮಾತಿ ಫಲೇನ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀಯನ್ತೀತಿ** ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ನೀವರಣಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ। **ವಿತಕ್ಕಾ ವೂಪಸಮ್ಮನ್ತೀತಿ** ನಾನಾರಮ್ಮಣಚಾರಿನೋ ಅನವಟ್ಠಿತಾ ವಿತಕ್ಕಾ ಉಪಸಮಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಯೇನ ಝಾನೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ವಿತಕ್ಕಾ ವೂಪಸಮ್ಮನ್ತಿ। **ಅಯಂ ಪಯೋಗೋತಿ** ಪಯೋಗಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। **ಸಞ್ಞೋಜನಾ ಪಹೀಯನ್ತೀತಿ** ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಸಞ್ಞೋಜನಾ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ। **ಅನುಸಯಾ ಬ್ಯನ್ತೀಹೋನ್ತೀತಿ** ಪಹೀನಾನಂ ಪುನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮಕತ್ತಾ ವಿಗತೋ ಉಪ್ಪಾದನ್ತೋ ವಾ ವಯನ್ತೋ ವಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಬ್ಯನ್ತಾ, ಪುಬ್ಬೇ ಅಬ್ಯನ್ತಾ ಬ್ಯನ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಬ್ಯನ್ತೀಹೋನ್ತಿ, ವಿನಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಞ್ಞೋಜನಪ್ಪಹಾನಂ ಅನುಸಯಪ್ಪಹಾನೇನ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನುಸಯಪ್ಪಹಾನಮಾಹ। ಯೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಸಞ್ಞೋಜನಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ ಅನುಸಯಾ ಬ್ಯನ್ತೀಹೋನ್ತಿ, **ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋತಿ** ಅತ್ಥೋ। ಚತುತ್ಥಚತುಕ್ಕೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸಾಪಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಇಧ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ವುತ್ತೋ। ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣದ್ವಯಾಭಾವಸ್ಸ ಅವುತ್ತೇಪಿ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ತಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾವ **ಏವಂ ಇಮೇ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ** ನಿಗಮನಂ ಕತಂ।

೧೬೦. ಇದಾನಿ ತಂ ಭಾವನಾಸಿದ್ಧಿಸಾಧಕಂ ಯೋಗಾವಚರಂ ಥುನನ್ತೋ **ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಯಸ್ಸಾತಿ** ಗಾಥಂ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸಾ ನಿದ್ದೇಸಮಾಹ। ತತ್ಥ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯೋ **ಯಥಾ ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತಾ,** ತಥಾ **ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಸುಭಾವಿತಾ ಅನುಪುಬ್ಬಂ ಪರಿಚಿತಾ** ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ। **ಸೋ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಪಭಾಸೇತಿ।** ಕಿಂ ವಿಯ? **ಅಬ್ಭಾ ಮುತ್ತೋವ ಚನ್ದಿಮಾ** ಯಥಾ ಅಬ್ಭಾದೀಹಿ ಮುತ್ತೋ ಚನ್ದಿಮಾ ಇಮಂ ಓಕಾಸಲೋಕಂ ಪಭಾಸೇತಿ, ತಥಾ ಸೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಇಮಂ ಖನ್ಧಾದಿಲೋಕಂ ಪಭಾಸೇತೀತಿ ಗಾಥಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। "ಅಬ್ಭಾ ಮುತ್ತೋವ ಚನ್ದಿಮಾ"ತಿ ಚ ಪದಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ ಮಹಿಕಾದೀನಮ್ಪಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಏತ್ಥ ಆದಿಸದ್ದಲೋಪೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸೇ **ನೋ ಪಸ್ಸಾಸೋ ನೋ ಅಸ್ಸಾಸೋತಿ** ಸೋ ಸೋಯೇವ ಅತ್ಥೋ ಪಟಿಸೇಧೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ

ವುತ್ತೋ। **ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಸತೀ**ತಿ ಅಸಮ್ಮುಸ್ಸನತಾಯ ತಮೇವ ಅಸ್ಸಾಸಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಠಾನಂ ಸತಿ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ **ಪಸ್ಸಾಸಂ**। ಏತ್ತಾವತಾ ಆನಾಪಾನೇಸು ಸತಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಇದಾನಿ ಸತಿವಸೇನೇವ "ಯಸ್ಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಯೋ ಅಸ್ಸಸತಿ, ತಸ್ಸುಪಟ್ಠಾತಿ। ಯೋ ಪಸ್ಸಸತಿ, ತಸ್ಸುಪಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯೋ ಅಸ್ಸಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸತಿ ಅಸ್ಸಾಸಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯೋ ಪಸ್ಸಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸತಿ ಪಸ್ಸಾಸಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಪುಣ್ಣಾ**ತಿ ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಪರಮ್ಪರಾಯ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ। ತೇಯೇವ ಹಿ ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ **ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೇನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ಯೋಗಿನಾ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹಮಾನತ್ತಾ ಪರಿಗ್ಗಹಾ, ತೇನ **ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ**। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿವಾರತ್ತಾ **ಪರಿವಾರಟ್ಠೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ**। ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿವಸೇನ **ಪರಿಪೂರಟ್ಠೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ। ಚತಸ್ಸೋ ಭಾವನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಸುಭಾವಿತಾತಿ ವುತ್ತಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಚತಸ್ಸೋ ಭಾವನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಯೇವ। **ಯಾನೀಕತಾ**ತಿ ಯುತ್ತಯಾನಸದಿಸಾ ಕತಾ। **ವತ್ಥುಕತಾ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ವತ್ಥುಸದಿಸಾ ಕತಾ। **ಅನುಟ್ಠಿತಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾ। **ಪರಿಚಿತಾ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಚಿತಾ ಉಪಚಿತಾ। **ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಸಮಾರದ್ಧಾ ಸುಕತಾ। **ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಆಕಙ್ಖತೀ**ತಿ ಯೇಸು ಯೇಸು ಝಾನೇಸು ಯಾಸು ಯಾಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಸಚೇ ಇಚ್ಛತಿ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ತೇಸು ಝಾನೇಸು ತಾಸು ತಾಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಸು। **ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ವಸೀಭಾವಂ ಬಹುಭಾವಂ ಪತ್ತೋ। **ಬಲಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಪ್ಪತ್ತೋ। **ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ವಿಸಾರದಭಾವಂ ಪಟುಭಾವಂ ಪತ್ತೋ। **ತೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧಾ**ತಿ ಆವಜ್ಜನಾಯತ್ತಾ, ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇಯೇವ ತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇನ, ಞಾಣೇನ ವಾ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಕಙ್ಖಪಟಿಬದ್ಧಾ**ತಿ ರುಚಿಆಯತ್ತಾ, ರೋಚಿತಮತ್ತೇಯೇವ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮನಸಿಕಾರೋ** ಪನೇತ್ಥ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ। ಆಕಙ್ಖನಾಯ ವೇವಚನವಸೇನ ಅತ್ಥವಿವರಣತ್ಥಂ ವುತ್ತೋ। **ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಯಾನೀಕತಾ**ತಿ ಏವಂ ಕತತ್ತಾಯೇವ ತೇ ಯುತ್ತಯಾನಸದಿಸಾ ಕತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಯಸ್ಮಿಂ ವತ್ಥುಸ್ಮಿನ್ತಿ ಸೋಳಸಸು ವತ್ಥೂಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ। **ಸ್ವಾಧಿಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। **ಸೂಪಟ್ಠಿತಾ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಉಪಟ್ಠಿತಾ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸತೀನಂ ಸಹೇವ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಕರಣತೋ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ತೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ। **ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ವತ್ಥುಕತಾ**ತಿ ಏವಂ ಭೂತತ್ತಾಯೇವ ಕತಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಯೇನ ಯೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪನೇತಿ। **ತೇನ ತೇನ ಸತಿ ಅನುಪರಿವತ್ತತೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇ ಸತಿ ಅನುಕೂಲಾ ಹುತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। "ಯೇನ, ತೇನಾ"ತಿ ಚೇತ್ಥ "ಯೇನ ಭಗವಾ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮೀ"ತಿಆದೀಸು (ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೧; ಸು॰ ನಿ॰ ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತ) ವಿಯ ಭುಮ್ಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಅನುಟ್ಠಿತಾ**ತಿ ಏವಂ ಕರಣತೋಯೇವ ತಂ ತಂ ಭಾವನಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಠಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯಾ ಸತಿಪಧಾನತ್ತಾ ವತ್ಥುಕತಾನುಟ್ಠಿತಪದೇಸು ಸತಿಯಾ ಸಹ ಯೋಜನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯೇವ ಪರಿಚಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ವಡ್ಢಿತಾ ಲದ್ಧಾಸೇವನಾ, ತಸ್ಮಾ "ಪರಿಪುಣ್ಣಾ"ತಿಪದೇ ವುತ್ತಾ ತಯೋ ಅತ್ಥಾ "ಪರಿಚಿತಾ"ತಿಪದೇಪಿ ವುತ್ತಾ, ಚತುತ್ಥೋ ವಿಸೇಸತ್ಥೋಪಿ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ **ಸತಿಯಾ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ, ಪುಬ್ಬಭಾಗಾಯ ವಾ ಸತಿಯಾ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಯೋಗೀ। **ಜಿನಾತಿ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಲಾಮಕೇ ಕಿಲೇಸೇ ಜಿನಾತಿ ಅಭಿಭವತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ। ಧಮ್ಮೇಸು ಹಿ ಜಿನನ್ತೇಸು ತಂಧಮ್ಮಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಜಿನಾತಿ ನಾಮ। ತೇ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಸತಿಂ ಅವಿಹಾಯ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಜಿನಿತುಮಾರದ್ಧಾ ಜಿತಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಯಥಾ "ಭುಞ್ಜಿತುಮಾರದ್ಧೋ ಭುತ್ತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಲಕ್ಖಣಂ ಪನೇತ್ಥ ಸದ್ದಸತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ "ಪರಿಜಿತಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಜ-ಕಾರಸ್ಸ ಚ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ "ಪರಿಚಿತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಯಥಾ ಸಮ್ಮಾ ಗದೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸುಗತೋತಿ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ದ-ಕಾರಸ್ಸ ತ-ಕಾರೋ ನಿರುತ್ತಿಲಕ್ಖಣೇನ ಕತೋ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ಪರಿಚಿತಾತಿ ಪದಂ ಕತ್ತುಸಾಧನಂ, ಪುರಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಕಮ್ಮಸಾಧನಾನಿ।

ಚತ್ತಾರೋ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಸುಸಮಾರದ್ಧತ್ಥಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಅತ್ಥಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸುಸಮಾರದ್ಧಾತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಪಿ ಹಿ ಇಧ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾತಿ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಸುಸಮಾರದ್ಧಧಮ್ಮಾ ವಾ। ಚತುರತ್ಥಭೇದತೋ ಚತ್ತಾರೋತಿ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ಧಮ್ಮಭೇದತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸುಭಾವಿತಾಯೇವ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇ, ತಸ್ಮಾ ತಯೋ ಭಾವನತ್ಥಾ ಇಧಾಪಿ ವುತ್ತಾ। ಆಸೇವನತ್ಥೋಪಿ ತೀಸು ವುತ್ತೇಸು ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅವತ್ವಾ ತಪ್ಪಚ್ಚನೀಕಾನಂ ಸುಸಮೂಹತತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಪಚ್ಚನೀಕಸಮುಗ್ಘಾತೇನ ಹಿ ಆರದ್ಧಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ತೇನ ಸುಸಮಾರದ್ಧಸ್ಸ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತೋ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ತಪ್ಪಚ್ಚನೀಕಾನ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾನಂ। **ಕಿಲೇಸಾನ**ನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಾದೀನಞ್ಚ। **ಸುಸಮೂಹತತ್ತಾ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಸಮೂಹತತ್ತಾ ನಾಸಿತತ್ತಾ। ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಪನ "ಸುಸಮುಗ್ಘಾತತ್ತಾ"ತಿ ಲಿಖನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

೧೯೧. ಪುನ ತಸ್ಸೇವ ಪದಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸುಸಮ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥ ಜಾತಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಭಾವನಾವಿಸೇಸೇ ಜಾತಾ। **ಅನವಜ್ಜಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವಾನುಪಗಮನೇನ ಕಿಲೇಸದೋಸವಿರಹಿತಾ। **ಕುಸಲಾ**ತಿ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾ। **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ**ತಿ ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಬೋಧೀತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇ ಭವತ್ತಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ। **ಪಕ್ಖೇ ಭವತ್ತಾ**ತಿ ಹಿ ಉಪಕಾರಭಾವೇ ಠಿತತ್ತಾ। ತೇ ಚ "ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಪಞ್ಚ ಬಲಾನಿ, ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫; ಚೂಳನಿ॰ ಮೇತ್ತಗೂಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೨೨; ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೪.೧) ಸತ್ತತಿಂಸ ಧಮ್ಮಾ। **ಇದಂ ಸಮ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಸಮೇತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಸಮಂ ನಾಮ। **ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧತ್ತಾ ನಿರೋಧೋ, ವಾನಸಞ್ಞಿತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಅಭಾವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಇದಂ ಸುಸಮ**ನ್ತಿ ಇದಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತವಿಸಮಾಪಗತತ್ತಾ ಸುಟ್ಠು ಸಮನ್ತಿ ಸುಸಮಂ ನಾಮ। **ಞಾತ**ನ್ತಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮಂ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಞಾಣೇನ ಞಾತಂ, ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಸುಸಮಂ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಞಾಣೇನ ಞಾತಂ। ತದೇವ ದ್ವಯಂ ತೇನೇವ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಯ **ದಿಟ್ಠಂ**। **ವಿದಿತ**ನ್ತಿ ತದೇವ ದ್ವಯಂ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಾದನೇನ ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ ಚ ಪಟಿಲದ್ಧಂ। ಞಾತಂ ವಿಯ ಪಞ್ಞಾಯ **ಸಚ್ಛಿಕತಂ ಫಸ್ಸಿತಞ್ಚ**। "ಅಸಲ್ಲೀನಂ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠಾ ಅಸಾರದ್ಧೋ ಏಕಗ್ಗ"ನ್ತಿ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಂ। ತತ್ಥ **ಆರದ್ಧ**ನ್ತಿ ಪಟ್ಠಪಿತಂ। **ಅಸಲ್ಲೀನ**ನ್ತಿ ಅಸಙ್ಕುಚಿತಂ। **ಉಪಟ್ಠಿತಾ**ತಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಠಿತಾ। **ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠಾ**ತಿ ಅವಿನಟ್ಠಾ। **ಪಸ್ಸದ್ಧೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬುತೋ। **ಅಸಾರದ್ಧೋ**ತಿ ನಿದ್ದರಥೋ। **ಸಮಾಹಿತ**ನ್ತಿ ಸಮಂ ಠಪಿತಂ। **ಏಕಗ್ಗ**ನ್ತಿ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।

"ಚತ್ತಾರೋ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ"ತಿಆದಿ ಸಕಲಸ್ಸ ಸುಸಮಾರದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಮೂಲತ್ಥೋ। "ಅತ್ಥಿ ಸಮ"ನ್ತಿಆದಿ ಪನ ಸುಸಮವಚನಸ್ಸ, "ಞಾತ"ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧವಚನಸ್ಸ ವಿಕಪ್ಪತ್ಥಾ। ತತ್ಥಾಯಂ ಪದತ್ಥಸಂಸನ್ದನಾ - "ಸಮಾ ಚ ಸುಸಮಾ ಚ ಸಮಸುಸಮಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ "ಸುಸಮಾ" ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಾ ಯಥಾ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ। "ಇದಂ ಸಮಂ, ಇದಂ ಸುಸಮ"ನ್ತಿ ಪನ ಅನಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ ನಪುಂಸಕವಚನಂ ಕತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಞಾತಮ್ಪಿ ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ದಿಟ್ಠಞ್ಚ ಆರದ್ಧಞ್ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ವಿದಿತಸಚ್ಛಿಕತಫಸ್ಸಿತಾನಿ ಪನ ಞಾತವೇವಚನಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಞಾತನ್ತಿ ಆರದ್ಧತ್ಥೋಯೇವ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಆರದ್ಧಂ ಹೋತಿ ವೀರಿಯಂ ಅಸಲ್ಲೀನನ್ತಿ ಅಯಂ ಪನ ಆರದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಉಜುಕತ್ಥೋಯೇವ। **ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಸತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವೀರಿಯಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕಧಮ್ಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಆರದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಅತ್ಥದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಪುರಿಮೇನ ಅತ್ಥೇನ ಸುಟ್ಠು ಸಮಾರದ್ಧಾತಿ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ ಚ, ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥೇನ ಸುಸಮಾ ಆರದ್ಧಾತಿ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ ಚ ಏಕಸೇಸೇ ಕತೇ "ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಇಮಮತ್ಥಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅನುಪುಬ್ಬನ್ತಿ ಯಥಾನುಕ್ಕಮೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಪುಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬಂ ಅನೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನಾತಿ** ದೀಘನ್ತಿ ವುತ್ತಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ। **ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾತಿ** ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಸತಿ। ಏತೇನ ಪುಬ್ಬನ್ತಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ಪಚ್ಛಿಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾತಿ** ಸತಿಯೇವ। ಏತೇನ ಅನೂತಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಉಭಯೇನ ಪುಬ್ಬಞ್ಚ ಅನು ಚ ಪರಿಚಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಉಪರಿ ಸೋಳಸ ವತ್ಥೂನಿ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ವಚನತೋ ಇಧ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ "ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ಅನ್ತಿಮಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಭಾವನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಯಥಾರುಚಿ ಪವತ್ತನತೋ ಅನುಪರಿಚಿತಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪರಿಚಿತಾ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ಅನುಪರಿಚಿತಾ ಚಾ"ತಿ।

ಯಥತ್ಥಾತಿ ಯಥಾಸಭಾವತ್ಥಾ। **ಅತ್ತದಮಥತ್ಥೋತಿ** ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅತ್ತನೋ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನತ್ಥೋ। **ಸಮಥತ್ಥೋತಿ** ಸೀತಿಭಾವತ್ಥೋ। **ಪರಿನಿಬ್ಬಾಪನತ್ಥೋತಿ** ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ। **ಅಭಿಞ್ಞತ್ಥೋತಿ** ಸಬ್ಬಧಮ್ಮವಸೇನ। **ಪರಿಞ್ಞತ್ಥಾದಯೋ** ಮಗ್ಗಞಾಣಕಿಚ್ಚವಸೇನ। **ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯತ್ಥೋ** ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಏಕಪಟಿವೇಧದಸ್ಸನವಸೇನ। **ನಿರೋಧೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪಕತ್ಥೋ** ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ।

ಬುದ್ಧೋತಿಪದಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ಬುದ್ಧೇನಾತಿಪದೇ ಯೋ ಸೋ ಬುದ್ಧೋ, ತಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೇನ **ಬುದ್ಧೋತಿ** ವುತ್ತಂ। **ಸಯಮ್ಭೂತಿ** ಉಪದೇಸಂ ವಿನಾ ಸಯಮೇವ ಭೂತೋ। **ಅನಾಚರಿಯಕೋತಿ** ಸಯಮ್ಭೂಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ। ಯೋ ಹಿ ಆಚರಿಯಂ ವಿನಾ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಸೋ ಸಯಮ್ಭೂ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸೂತಿ**ಆದಿ ಅನಾಚರಿಯಕಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಂ। **ಅನನುಸ್ಸುತೇಸೂತಿ** ಆಚರಿಯಂ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು। **ಸಾಮನ್ತಿ** ಸಯಮೇವ। **ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝೀತಿ** ಭುಸಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿ। **ತತ್ಥ ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಾಪುಣೀತಿ** ತೇಸು ಚ ಸಚ್ಚೇಸು ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಂ ಪಾಪುಣಿ। ಯಥಾ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುನೋ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಸಚ್ಚಾನಂ ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪತ್ತೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಬಲೇಸು ಚ ವಸೀಭಾವನ್ತಿ** ದಸಸು ಚ ತಥಾಗತಬಲೇಸು ಇಸ್ಸರಭಾವಂ ಪಾಪುಣಿ। ಯೋ ಸೋ ಏವಂ ಭೂತೋ, ಸೋ ಬುದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣನಿಮಿತ್ತಾನುತ್ತರವಿಮೋಕ್ಖಾಧಿಗಮಪರಿಭಾವಿತಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಣ್ಣತ್ತಿಕೋ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಪದಟ್ಠಾನಂ ವಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಮುಪಾದಾಯ ಪಣ್ಣತ್ತಿಕೋ ಸತ್ತವಿಸೇಸೋ ಬುದ್ಧೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ಅತ್ಥತೋ ಬುದ್ಧವಿಭಾವನಾ ಕತಾ ಹೋತಿ।

೧೬೨. ಇದಾನಿ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **ಬುದ್ಧೋತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಬುದ್ಧೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಲೋಕೇ ಅವಗನ್ತಾ ಅವಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ **ಬುಜ್ಝಿತಾ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಬುದ್ಧೋ**। ಯಥಾ ಪಣ್ಣಸೋಸಾ ವಾತಾ ಪಣ್ಣಸುಸಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ **ಬೋಧೇತಾ ಪಜಾಯಾತಿ ಬುದ್ಧೋ**। **ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ ಬುದ್ಧೋತಿ** ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಬುಜ್ಝನಸಮತ್ಥಾಯ ಬುದ್ಧಿಯಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಬ್ಬದಸ್ಸಾವಿತಾಯ ಬುದ್ಧೋತಿ** ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನಞ್ಞನೇಯ್ಯತಾಯ ಬುದ್ಧೋತಿ** ಅಞ್ಞೇನ ಅಬೋಧನೀಯತೋ ಸಯಮೇವ ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಸವಿತಾಯ ಬುದ್ಧೋತಿ** ನಾನಾಗುಣವಿಸವನತೋ ಪದುಮಮಿವ ವಿಕಸನಟ್ಠೇನ ಬುದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಖೀಣಾಸವಸಙ್ಖಾತೇನ ಬುದ್ಧೋತಿ**ಆದೀಹಿ ಛಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಕೋಚಕರಧಮ್ಮಪ್ಪಹಾನೇನ ನಿದ್ದಕ್ಖಯವಿಬುದ್ಧೋ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸನಿದ್ದಕ್ಖಯವಿಬುದ್ಧತ್ತಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಙ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತಾ **ಸಙ್ಖಾತೇನಾತಿ** ವಚನಸ್ಸ ಕೋಟ್ಠಾಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಣ್ಹಾಲೇಪದಿಟ್ಠಿಲೇಪಾಭಾವೇನ **ನಿರುಪಲೇಪಸಙ್ಖಾತೇನ**। ಸವಾಸನಾನಂ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ಏಕನ್ತವಚನೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ **ಏಕನ್ತವೀತರಾಗೋತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಕನ್ತನಿಕ್ಕಿಲೇಸೋತಿ** ರಾಗದೋಸಮೋಹಾವಸೇಸೇಹಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹಿ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸೋ। **ಏಕಾಯನಮಗ್ಗಂ ಗತೋತಿ ಬುದ್ಧೋತಿ** ಗಮನತ್ಥಾನಂ ಧಾತೂನಂ ಬುಜ್ಝನತ್ಥತ್ತಾ ಬುಜ್ಝನತ್ಥಾಪಿ ಧಾತುಯೋ ಗಮನತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಾಯನಮಗ್ಗಂ ಗತತ್ತಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಏಕಾಯನಮಗ್ಗೋತಿ** ಚೇತ್ಥ -

"ಮಗ್ಗೋ ಪನ್ಥೋ ಪಥೋ ಪಜ್ಜೋ, ಅಞ್ಜಸಂ ವಟುಮಾಯನಂ।

ನಾವಾ ಉತ್ತರಸೇತು ಚ, ಕುಲ್ಲೋ ಚ ಭಿಸಿ ಸಙ್ಕಮೋ"ತಿ ॥ (ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೧೦೧) -

ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬಹೂಸು ನಾಮೇಸು ಅಯನನಾಮೇನ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಏಕಮಗ್ಗಭೂತೋ ಮಗ್ಗೋ, ನ ದ್ವೇಧಾಪಥಭೂತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಏಕೇನ ಅಯಿತಬ್ಬೋ ಮಗ್ಗೋತಿ ಏಕಾಯನಮಗ್ಗೋ। **ಏಕೇನಾ**ತಿ ಗಣಸಙ್ಗಣಿಕಂ ಪಹಾಯ ಪವಿವೇಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ। **ಅಯಿತಬ್ಬೋ**ತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ। ಅಯನ್ತಿ ವಾ ಏತೇನಾತಿ ಅಯನೋ, ಸಂಸಾರತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕೇಸಂ ಅಯನೋ ಏಕಾಯನೋ। **ಏಕೇ**ತಿ ಸೇಟ್ಠಾ, ಸಬ್ಬಸತ್ತಸೇಟ್ಠಾ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಾಯನಮಗ್ಗೋತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ ಅಯನಭೂತೋ ಮಗ್ಗೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಯತೀತಿ ವಾ ಅಯನೋ, ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅಯನೋ ಮಗ್ಗೋತಿ ಏಕಾಯನಮಗ್ಗೋ, ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಮಗ್ಗೋ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಪಿ ಚ ಏಕಂ ಅಯತೀತಿ ಏಕಾಯನೋ, ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಮುಖಭಾವನಾನಯಪ್ಪವತ್ತೋಪಿ ಅಪರಭಾಗೇ ಏಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಾಯನಮಗ್ಗೋತಿ ಏಕನಿಬ್ಬಾನಗಮನಮಗ್ಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ಬುದ್ಧೋ**ತಿ ನ ಪರೇಹಿ ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಬುದ್ಧೋ, ಕಿಂ ಪನ ಸಯಮೇವ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಬುದ್ಧಿವಿಹತತ್ತಾ ಬುದ್ಧಿಪಟಿಲಾಭಾ ಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಬುದ್ಧಿ ಬುದ್ಧಂ ಬೋಧೋತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಮೇತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ನೀಲರತ್ತಗುಣಯೋಗಾ ನೀಲೋ ಪಟೋ ರತ್ತೋ ಪಟೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಬುದ್ಧಗುಣಯೋಗಾ ಬುದ್ಧೋತಿ ಞಾಪೇತುಂ ವುತ್ತಂ।

ತತೋ ಪರಂ **ಬುದ್ಧೋತಿ ನೇತಂ ನಾಮ**ನ್ತಿಆದಿ "ಅತ್ಥಮನುಗತಾ ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಮಿತ್ತಾ** ಸಹಾಯಾ। **ಅಮಚ್ಚಾ** ಭಚ್ಚಾ। **ಞಾತೀ** ಪಿತುಪಕ್ಖಿಕಾ। **ಸಾಲೋಹಿತಾ** ಮಾತುಪಕ್ಖಿಕಾ। **ಸಮಣಾ** ಪಬ್ಬಜ್ಜೂಪಗತಾ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ** ಭೋವಾದಿನೋ, ಸಮಿತಪಾಪಬಾಹಿತಪಾಪಾ ವಾ। **ದೇವತಾ** ಸಕ್ಕಾದಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಚ। **ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕ**ನ್ತಿ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ, ವಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಅರಹತ್ತಫಲಂ, ತಸ್ಮಿಂ ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತೇ ಭವಂ ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಂ ನಾಮ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವೋ ಹಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಅರಹತ್ತಫಲೋದಯೇ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವೋ ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತೇ ಭವೋ ಹೋತಿ। ತಂ ನೇಮಿತ್ತಿಕಮ್ಪಿ ನಾಮಂ ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತೇ ಭವಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಮೇತಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನ"ನ್ತಿ। **ಬೋಧಿಯಾ ಮೂಲೇ ಸಹ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭಾ**ತಿ ಮಹಾಬೋಧಿರುಕ್ಖಮೂಲೇ ಯಥಾವುತ್ತಕ್ಖಣೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭೇನ ಸಹ। **ಸಚ್ಛಿಕಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ, ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ವಾ ಜಾತಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಯದಿದಂ ಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಯಾ ಅಯಂ ಬುದ್ಧೋತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅಯಂ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಬುದ್ಧವಿಭಾವನಾ।

"ಯಥಾ ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತಾ"ತಿಗಾಥಾಪಾದಸ್ಸ ಪನ ಇಮಿನಾ ಪದಭಾಜನೀಯೇ ವುತ್ತತ್ಥೇನ ಅಯಂ ಸಂಸನ್ದನಾ - ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯೋ ಚ ಯಥಾ ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತಾ, ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ದೇಸಿತಾ। ಯಥಾಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ದಸ ಯಥತ್ಥಾ ಚ ಯಥಾ ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತಾ, ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ದೇಸಿತಾತಿ ಪಕಾರತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಯಥಾಸದ್ದಸ್ಸ, ಸಭಾವತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಯಥಾಸದ್ದಸ್ಸ ಸರೂಪೇಕಸೇಸವಸೇನ ಏಕಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ "ಯಥಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪದಭಾಜನೀಯೇ ಪನಸ್ಸ ಯಥತ್ಥೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ "ದೇಸಿತೋ"ತಿ ಏಕವಚನಂ ಕತಂ।

"ಸೋತಿ ಗಹಟ್ಠೋ ವಾ ಹೋತಿ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಆದಿಪದೇಪಿ ಯಸ್ಸ ಗಹಟ್ಠಸ್ಸ ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸ ವಾತಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಲೋಕತ್ಥೋ ವುತ್ತೋಯೇವ। **ಪಭಾಸೇತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ**ತಿ ಸಾವಕಪಾರಮಿಞಾಣೇನಪಿ ಪಟಿವಿದ್ಧಭಾವೇನ। **ಓಭಾಸೇತೀ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಭೂತಂ ಲೋಕಂ। **ಭಾಸೇತೀ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಭೂತಂ ಲೋಕಂ। **ಪಭಾಸೇತೀ**ತಿ ಅರೂಪಾವಚರಭೂತಂ ಲೋಕಂ।

ಅರಿಯಞಾಣನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಂ। **ಮಹಿಕಾ ಮುತ್ತೋತಿ** ಮಹಿಕಾಯ ಮುತ್ತೋ। **ಮಹಿಕಾತಿ** ನೀಹಾರೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಮಹಿಯಾ ಮುತ್ತೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಧೂಮರಜಾ ಮುತ್ತೋತಿ** ಧೂಮತೋ ಚ ರಜತೋ ಚ ಮುತ್ತೋ। **ರಾಹುಗಹಣಾ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋತಿ** ರಾಹುನೋ ಚನ್ದಸ್ಸ ಆಸನ್ನುಪಕ್ಕಿಲೇಸತ್ತಾ ದ್ವೀಹಿ ಉಪಸಗ್ಗೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಭಾಸತೇ** ಇತಿ ಸಓಭಾಸಟ್ಠೇನ। **ತಪತೇ** ಇತಿ ಸತೇಜಟ್ಠೇನ। **ವಿರೋಚತೇ** ಇತಿ ರುಚಿರಟ್ಠೇನ। **ಏವಮೇವನ್ತಿ** ಏವಂ ಏವಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಚನ್ದೋಪಿ ಸಯಂ ಭಾಸನ್ತೋ ತಪನ್ತೋ ವಿರೋಚನ್ತೋ ಇಮಂ ಓಕಾಸಲೋಕಂ ಓಭಾಸೇತಿ, ಭಿಕ್ಖು ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ಭಾಸನ್ತೋ ತಪನ್ತೋ ವಿರೋಚನ್ತೋ ಇಮಂ ಖನ್ಧಾದಿಲೋಕಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಓಭಾಸೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಯತ್ರಾಪಿ "ಭಾಸೇತೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಭಾಸತೇ" ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಹಿ ವುತ್ತೇ ಹೇತುಅತ್ಥೋಪಿ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಅತಿವಿಸದತರಾಭಸೂರಿಯೋಪಮಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ ಚನ್ದೋಪಮಾ ಗಹಿತಾತಿ ಚೇ? ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹವೂಪಸಮೇನ ಸನ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸನ್ತಗುಣಯುತ್ತಚನ್ದೋಪಮಾ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾತಿ ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಭಾವನಾಸಿದ್ಧಿಸಾಧಕಂ ಯೋಗಾವಚರಂ ಥುನಿತ್ವಾ **ಇಮಾನಿ ತೇರಸ ವೋದಾನೇ ಞಾಣಾನೀತಿ** ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತೀತಿ।

ವೋದಾನಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸತೋಕಾರಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೬೩. ಸತೋಕಾರಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ಮಾತಿಕಾಯಂ **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು। ಅಯಞ್ಹಿ ಏತ್ಥ ಇಧ-ಸದ್ದೋ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತಸಾಸನಪರಿದೀಪನೋ, ಅಞ್ಞಸಾಸನಸ್ಸ ತಥಾಭಾವಪಟಿಸೇಧನೋ ಚ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – "ಇಧೇವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣೋ...ಪೇ॰... ಸುಞ್ಞಾ ಪರಪ್ಪವಾದಾ ಸಮಣೇಭಿ ಅಞ್ಞೇಹೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೧)।

ಅರಞ್ಞಗತೋ ವಾ ರುಕ್ಖಮೂಲಗತೋ ವಾ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಗತೋ ವಾತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿ ಭಾವನಾನುರೂಪಸೇನಾಸನಪರಿಗ್ಗಹಪರಿದೀಪನಂ। ಇಮಸ್ಸ ಹಿ ಭಿಕ್ಖುನೋ ದೀಘರತ್ತಂ ರೂಪಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅನುವಿಸಟಂ ಚಿತ್ತಂ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಆರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿರುಹಿತುಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ಕೂಟಗೋಣಯುತ್ತರಥೋ ವಿಯ ಉಪ್ಪಥಮೇವ ಧಾವತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಗೋಪೋ ಕೂಟಧೇನುಯಾ ಸಬ್ಬಂ ಖೀರಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ವಡ್ಢಿತಂ ಕೂಟವಚ್ಛಂ ದಮೇತುಕಾಮೋ ಧೇನುತೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಏಕಮನ್ತೇ ಮಹನ್ತಂ ಥಮ್ಭಂ ನಿಖಣಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ಯೋತ್ತೇನ ಬನ್ಧೇಯ್ಯ, ಅಥಸ್ಸ ಸೋ ವಚ್ಛೋ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ವಿಪ್ಫನ್ದಿತ್ವಾ ಪಲಾಯಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ತಮೇವ ಥಮ್ಭಂ ಉಪನಿಸೀದೇಯ್ಯ ವಾ ಉಪನಿಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ವಾ, ಏವಮೇವ ಇಮಿನಾಪಿ ಭಿಕ್ಖುನಾ ದೀಘರತ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದಿರಸಪಾನವಡ್ಢಿತಂ ದುಟ್ಠಚಿತ್ತಂ ದಮೇತುಕಾಮೇನ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣತೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಅರಞ್ಞಂ ವಾ ರುಕ್ಖಮೂಲಂ ವಾ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಂ ವಾ ಪವೇಸೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಥಮ್ಭೇ ಸತಿಯೋತ್ತೇನ ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಏವಮಸ್ಸ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ವಿಪ್ಫನ್ದಿತ್ವಾಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ಆಚಿಣ್ಣಾರಮ್ಮಣಂ ಅಲಭಮಾನಂ ಸತಿಯೋತ್ತಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಲಾಯಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ತಮೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾವಸೇನ ಉಪನಿಸೀದತಿ ಚೇವ ಉಪನಿಪಜ್ಜತಿ ಚ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ –

> "ಯಥಾ ಥಮ್ಭೇ ನಿಬನ್ಧೇಯ್ಯ, ವಚ್ಛಂ ದಮಂ ನರೋ ಇಧ।
> ಬನ್ಧೇಯ್ಯೇವಂ ಸಕಂ ಚಿತ್ತಂ, ಸತಿಯಾರಮ್ಮಣೇ ದಳ್ಹ"ನ್ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೧೭; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೬೫; ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩೭೪; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೦೭) –

ಏವಮಸ್ಸ ತಂ ಸೇನಾಸನಂ ಭಾವನಾನುರೂಪಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪ್ಪಭೇದೇ ಮುದ್ಧಭೂತಂ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಂ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಪದಟ್ಠಾನಂ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ

ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಾದಿಸದ್ದಸಮಾಕುಲಂ ಗಾಮನ್ತಂ ಅಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ ನ ಸುಕರಂ ಭಾವೇತುಂ ಸದ್ದಕಣ್ಟಕತ್ತಾ ಝಾನಸ್ಸ। ಅಗಾಮಕೇ ಪನ ಅರಞ್ಞೇ ಸುಕರಂ ಯೋಗಾವಚರೇನ ಇದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಆನಾಪಾನಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ತದೇವ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗಫಲಂ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತುಂ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ ಸೇನಾಸನಂ ಉಪದಿಸನ್ತೋ ಭಗವಾ "ಅರಞ್ಞಗತೋ ವಾ"ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಥೇವ ಥೇರೋ।

ವತ್ಥುವಿಜ್ಜಾಚರಿಯೋ ವಿಯ ಹಿ ಭಗವಾ, ಸೋ ಯಥಾ ವತ್ಥುವಿಜ್ಜಾಚರಿಯೋ ನಗರಭೂಮಿಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಏತ್ಥ ನಗರಂ ಮಾಪೇಥಾ"ತಿ ಉಪದಿಸತಿ, ಸೋತ್ಥಿನಾ ಚ ನಗರೇ ನಿಟ್ಠಿತೇ ರಾಜಕುಲತೋ ಮಹಾಸಕ್ಕಾರಂ ಲಭತಿ, ಏವಮೇವಂ ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ ಸೇನಾಸನಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಉಪದಿಸತಿ, ತತೋ ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮನುಯುತ್ತೇನ ಯೋಗಿನಾ ಕಮೇನ ಅರಹತ್ತೇ ಪತ್ತೇ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವತ ಸೋ ಭಗವಾ"ತಿ ಮಹನ್ತಂ ಸಕ್ಕಾರಂ ಲಭತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಭಿಕ್ಖು "ದೀಪಿಸದಿಸೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಮಹಾದೀಪಿರಾಜಾ ಅರಞ್ಞೇ ತಿಣಗಹನಂ ವಾ ವನಗಹನಂ ವಾ ಪಬ್ಬತಗಹನಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿಲೀಯಿತ್ವಾ ವನಮಹಿಂಸಗೋಕಣ್ಣಸೂಕರಾದಯೋ ಮಿಗೇ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏವಮೇವಂ ಅಯಂ ಅರಞ್ಞಾದೀಸು ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇ ಚೇವ ಅರಿಯಫಲಾನಿ ಚ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

"ಯಥಾಪಿ ದೀಪಿಕೋ ನಾಮ, ನಿಲೀಯಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹತೇ ಮಿಗೇ।
ತಥೇವಾಯಂ ಬುದ್ಧಪುತ್ತೋ, ಯುತ್ತಯೋಗೋ ವಿಪಸ್ಸಕೋ।
ಅರಞ್ಞಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾನ, ಗಣ್ಹಾತಿ ಫಲಮುತ್ತಮ"ನ್ತಿ॥ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೬.೧.೫)।

ತೇನಸ್ಸ ಪರಕ್ಕಮಜವಯೋಗ್ಗಭೂಮಿಂ ಅರಞ್ಞಸೇನಾಸನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಅರಞ್ಞಗತೋ ವಾ"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಅರಞ್ಞಗತೋತಿ** ಉಪರಿ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪವಿವೇಕಸುಖಂ ಅರಞ್ಞಂ ಗತೋ। **ರುಕ್ಖಮೂಲಗತೋತಿ** ರುಕ್ಖಸಮೀಪಂ ಗತೋ। **ಸುಞ್ಞಾಗಾರಗತೋತಿ** ಸುಞ್ಞಂ ವಿವಿತ್ತೋಕಾಸಂ ಗತೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಞ್ಞಞ್ಚ ರುಕ್ಖಮೂಲಞ್ಚ ಅವಸೇಸಸತ್ತವಿಧಸೇನಾಸನಂ ಗತೋಪಿ "ಸುಞ್ಞಾಗಾರಗತೋ"ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ನವವಿಧಞ್ಹಿ ಸೇನಾಸನಂ। ಯಥಾಹ - "ಸೋ ವಿವಿತ್ತಂ ಸೇನಾಸನಂ ಭಜತಿ ಅರಞ್ಞಂ ರುಕ್ಖಮೂಲಂ ಪಬ್ಬತಂ ಕನ್ದರಂ ಗಿರಿಗುಹಂ ಸುಸಾನಂ ವನಪತ್ಥಂ ಅಬ್ಭೋಕಾಸಂ ಪಲಾಲಪುಞ್ಜ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೦೮)। ಏವಮಸ್ಸ ಉತುತ್ತಯಾನುಕೂಲಂ ಧಾತುಚರಿಯಾನುಕೂಲಞ್ಚ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಭಾವನಾನುರೂಪಂ ಸೇನಾಸನಂ ಉಪದಿಸಿತ್ವಾ ಅಲೀನಾನುದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಿಕಂ ಸನ್ತಮಿರಿಯಾಪಥಂ ಉಪದಿಸನ್ತೋ **ನಿಸೀದತೀತಿ** ಆಹ। ಅಥಸ್ಸ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ದಳ್ಹಭಾವಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಪವತ್ತನಸಮತ್ಥತಂ ಆರಮ್ಮಣಪರಿಗ್ಗಹೂಪಾಯಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಆಭುಜಿತ್ವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಲ್ಲಙ್ಕನ್ತಿ** ಸಮನ್ತತೋ ಊರುಬದ್ಧಾಸನಂ। **ಆಭುಜಿತ್ವಾತಿ** ಬನ್ಧಿತ್ವಾ। **ಉಜುಂ ಕಾಯಂ ಪಣಿಧಾಯಾತಿ** ಉಪರಿಮಸರೀರಂ ಉಜುಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೇ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಂ ಪಟಿಪಾದೇತ್ವಾ। ಏವಞ್ಹಿ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಮಂಸನ್ಹಾರೂನಿ ನ ಪಣಮನ್ತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಯಾ ತೇಸಂ ಪಣಮನಪಚ್ಚಯಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ತಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಾಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಸು ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನ ಪರಿಪತತಿ, ವುದ್ಧಿಂ ಫಾತಿಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ।

ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾಭಿಮುಖಂ ಸತಿಂ ಠಪಯಿತ್ವಾ। **ಸೋ ಸತೋವ ಅಸ್ಸಸತಿ ಸತೋ ಪಸ್ಸಸತೀತಿ** ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಏವಂ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಏವಞ್ಚ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ತಂ ಸತಿಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋ ಸತೋ ಏವ ಅಸ್ಸಸತಿ ಸತೋ ಪಸ್ಸಸತಿ, ಸತೋಕಾರೀ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಇದಾನಿ ಯೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಸತೋಕಾರೀ ಹೋತಿ, ತೇ ಪಕಾರೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **ದೀಘಂ ವಾ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ದೀಘಂ ವಾ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ**ತಿ ದೀಘಂ ವಾ ಅಸ್ಸಾಸಂ ಪವತ್ತಯನ್ತೋ। ತಥಾ **ರಸ್ಸಂ**। ಯಾ ಪನ ನೇಸಂ ದೀಘರಸ್ಸತಾ, ಸಾ ಕಾಲವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕದಾಚಿ ಹಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಹತ್ಥಿಅಹಿಆದಯೋ ವಿಯ ಕಾಲವಸೇನ ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಸನ್ತಿ ಚ ಪಸ್ಸಸನ್ತಿ ಚ, ಕದಾಚಿ ಸುನಖಸಸಾದಯೋ ವಿಯ ರಸ್ಸಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ದೀಘರಸ್ಸಾ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ । ತಸ್ಮಾ ತೇ ದೀಘಂ ಕಾಲಂ ಪವಿಸನ್ತಾ ಚ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಾ ಚ ದೀಘಾ, ರಸ್ಸಂ ಕಾಲಂ ಪವಿಸನ್ತಾ ಚ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಾ ಚ ರಸ್ಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ರಾಯಂ ಭಿಕ್ಖು ಉಪರಿ ವುತ್ತೇಹಿ ನವಹಾಕಾರೇಹಿ ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ ಚ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋ ಚ **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಸಾಮಿ, ಪಸ್ಸಸಾಮೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ,** ತಥಾ **ರಸ್ಸಂ**।

ಏವಂ ಪಜಾನತೋ ಚ -

> “ದೀಘೋ ರಸ್ಸೋ ಚ ಅಸ್ಸಾಸೋ, ಪಸ್ಸಾಸೋಪಿ ಚ ತಾದಿಸೋ।
> ಚತ್ತಾರೋ ವಣ್ಣಾ ವತ್ತನ್ತಿ, ನಾಸಿಕಗ್ಗೇವ ಭಿಕ್ಖುನೋ”ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೧೯; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೬೫)।

ನವನ್ನಞ್ಚಸ್ಸ ಆಕಾರಾನಂ ಏಕೇನಾಕಾರೇನ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತಿ। ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ಸಕಲಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಕಾಯಸ್ಸಾದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಂ ವಿದಿತಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತಿ। ಸಕಲಸ್ಸ ಪಸ್ಸಾಸಕಾಯಸ್ಸಾದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಂ ವಿದಿತಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತಿ। ಏವಂ ವಿದಿತಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ಅಸ್ಸಸತಿ ಚೇವ ಪಸ್ಸಸತಿ ಚ। ತಸ್ಮಾ “ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಹಿ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣವಿಸಟೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೧೯; ಪಾರಾ॰ ೨.೧೬೫) ಅಸ್ಸಾಸಕಾಯೇ, ಪಸ್ಸಾಸಕಾಯೇ ವಾ ಆದಿ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ನ ಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಸೋ ಆದಿಮೇವ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನೇ ಕಿಲಮತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಮಜ್ಝಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ನ ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಸೋ ಮಜ್ಝಮೇವ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನೇ ಕಿಲಮತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ನ ಆದಿಮಜ್ಝಂ। ಸೋ ಪರಿಯೋಸಾನಂಯೇವ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಆದಿಮಜ್ಝೇ ಕಿಲಮತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ , ನ ಕತ್ಥಚಿ ಕಿಲಮತಿ। ತಾದಿಸೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ - “ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ”ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ಏವಂ ಘಟತಿ ವಾಯಮತಿ। ಯೋ ವಾ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ಸಂವರೋ, ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ। ಯೋ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿ, ಅಯಂ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ। ಯಾ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾ, ಅಯಂ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾತಿ ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾಯೋ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ತಾಯ ಸತಿಯಾ ತೇನ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಸಿಕ್ಖತಿ ಆಸೇವತಿ ಭಾವೇತಿ ಬಹುಲೀಕರೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪುರಿಮನಯೇನ ಕೇವಲಂ ಅಸ್ಸಸಿತಬ್ಬಂ ಪಸ್ಸಸಿತಬ್ಬಮೇವ ಚ, ನ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ಞಾಣುಪ್ಪಾದನಾದೀಸು ಯೋಗೋ ಕರಣೀಯೋ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ “ಅಸ್ಸಸಾಮೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸಸಾಮೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ”ಚ್ಚೇವ ವತ್ತಮಾನಕಾಲವಸೇನ ಪಾಳಿಂ ವತ್ವಾ ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಞಾಣುಪ್ಪಾದನಾದಿನೋ ಆ-ಕಾರಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅನಾಗತಕಾಲವಸೇನ ಪಾಳಿ ಆರೋಪಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಂ...ಪೇ॰... ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಓಳಾರಿಕಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭೇನ್ತೋ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭೇನ್ತೋ ನಿರೋಧೇನ್ತೋ ವೂಪಸಮೇನ್ತೋ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತಿ।

ತತ್ರೇವಂ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ಚ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಇಮಸ್ಸ ಹಿ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇ ಕಾಯೋ ಚ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಸದರಥಾ ಹೋನ್ತಿ ಓಳಾರಿಕಾ। ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಓಳಾರಿಕತ್ತೇ ಅವೂಪಸನ್ತೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಬಲವತರಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ನಾಸಿಕಾ ನಪ್ಪಹೋತಿ, ಮುಖೇನ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋಪಿ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋಪಿ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯದಾ ಪನಸ್ಸ ಕಾಯೋಪಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತದಾ ತೇ ಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ವೂಪಸನ್ತಾ। ತೇಸು ವೂಪಸನ್ತೇಸು ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಸುಖುಮಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, "ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ, ನತ್ಥೀ"ತಿ ವಿಚೇತಬ್ಬಾಕಾರಪ್ಪತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಧಾವಿತ್ವಾ ಪಬ್ಬತಾ ವಾ ಓರೋಹಿತ್ವಾ ಮಹಾಭಾರಂ ವಾ ಸೀಸತೋ ಓರೋಪೇತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ನಾಸಿಕಾ ನಪ್ಪಹೋತಿ, ಮುಖೇನ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋಪಿ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋಪಿ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯದಾ ಪನೇಸ ತಂ ಪರಿಸ್ಸಮಂ ವಿನೋದೇತ್ವಾ ನ್ಹತ್ವಾ ಚ ಪಿವಿತ್ವಾ ಚ ಅಲ್ಲಸಾಟಕಂ ಹದಯೇ ಕತ್ವಾ ಸೀತಾಯ ಛಾಯಾಯ ನಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಅಥಸ್ಸ ತೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಸುಖುಮಾ ಹೋನ್ತಿ "ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ, ನತ್ಥೀ"ತಿ ವಿಚೇತಬ್ಬಾಕಾರಪ್ಪತ್ತಾ, ಏವಮೇವಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇತಿ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇ "ಓಳಾರಿಕೋಳಾರಿಕೇ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇ ಪಸ್ಸಮ್ಭೇಮೀ"ತಿ ಆಭೋಗಸಮನ್ನಾಹಾರಮನಸಿಕಾರೋ ನತ್ಥಿ, ಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇ ಪನ ಅತ್ಥಿ। ತೇನಸ್ಸ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲತೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಸುಖುಮೋ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

> "ಸಾರದ್ಧೇ ಕಾಯೇ ಚಿತ್ತೇ ಚ, ಅಧಿಮತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ।
> ಅಸಾರದ್ಧಮ್ಹಿ ಕಾಯಮ್ಹಿ, ಸುಖುಮಂ ಸಮ್ಪವತ್ತತೀ"ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೨೦; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೬೫)।

ಪರಿಗ್ಗಹೇಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ಪಠಮಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಸುಖುಮೋ। ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಸುಖುಮೋ। ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಚ ಓಳಾರಿಕೋ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಸುಖುಮೋ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಚ ತತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಚ ಓಳಾರಿಕೋ, ತತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಸುಖುಮೋ। ತತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಚ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಚ ಓಳಾರಿಕೋ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ಅತಿಸುಖುಮೋ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಮೇವ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಇದಂ ತಾವ **ದೀಘಭಾಣಕಸಂಯುತ್ತಭಾಣಕಾನಂ** ಮತಂ।

ಮಜ್ಝಿಮಭಾಣಕಾ ಪನ "ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಓಳಾರಿಕೋ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಸುಖುಮೋ"ತಿ ಏವಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನತೋ ಉಪರೂಪರಿಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇಪಿ ಸುಖುಮತರಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಸಬ್ಬೇಸಂಯೇವ ಪನ ಮತೇನ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇ ಪವತ್ತಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ, ಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇ ಪವತ್ತಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಪವತ್ತಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಸಮಥೇ ನಯೋ।

ವಿಪಸ್ಸನಾಯಂ ಪನ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಾಲೇ ಪವತ್ತಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಓಳಾರಿಕೋ, ಮಹಾಭೂತಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸುಖುಮೋ। ಸೋಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ಉಪಾದಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸುಖುಮೋ। ಸೋಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ಸಕಲರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸುಖುಮೋ। ಸೋಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸುಖುಮೋ। ಸೋಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ರೂಪಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸುಖುಮೋ। ಸೋಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸುಖುಮೋ। ಸೋಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನೇ ಸುಖುಮೋ। ಸೋಪಿ ಓಳಾರಿಕೋ, ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸುಖುಮೋ। ಸೋಪಿ ದುಬ್ಬಲವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಓಳಾರಿಕೋ, ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸುಖುಮೋ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಮೇತ್ಥ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಠಮಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ಅನುಪುಬ್ಬಪದವಣ್ಣನಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಇದಮೇವ ಚತುಕ್ಕಂ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಇತರಾನಿ ಪನ ತೀಣಿ ಚತುಕ್ಕಾನಿ ಏತ್ಥ ಪತ್ತಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವೇದನಾಚಿತ್ತಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ

ಆನಾಪಾನಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಪದಟ್ಠಾನಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಹ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಹಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತುಕಾಮೇನ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಕುಲಪುತ್ತೇನ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಸೀಲಪರಿಸೋಧನಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಞ್ಚಸನ್ಧಿಕಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ರಿಮೇ ಪಞ್ಚ ಸನ್ಧಯೋ ಉಗ್ಗಹೋ ಪರಿಪುಚ್ಛಾ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಅಪ್ಪನಾ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಉಗ್ಗಹೋ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಉಗ್ಗಣ್ಹನಂ। **ಪರಿಪುಚ್ಛಾ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪರಿಪುಚ್ಛನಂ। **ಉಪಟ್ಠಾನಂ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಂ। **ಅಪ್ಪನಾ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾ। **ಲಕ್ಖಣಂ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ, "ಏವಂ ಲಕ್ಖಣಮಿದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸಭಾವೂಪಧಾರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಏವಂ ಪಞ್ಚಸನ್ಧಿಕಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಅತ್ತನಾಪಿ ನ ಕಿಲಮತಿ, ಆಚರಿಯಮ್ಪಿ ನ ವಿಹೇಸೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಥೋಕಂ ಉದ್ದಿಸಾಪೇತ್ವಾ ಬಹುಂ ಕಾಲಂ ಸಜ್ಝಾಯಿತ್ವಾ ಏವಂ ಪಞ್ಚಸನ್ಧಿಕಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ದೋಸಯುತ್ತೇ ವಿಹಾರೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇ ಸೇನಾಸನೇ ವಸನ್ತೇನ ಉಪಚ್ಛಿನ್ನಖುದ್ದಕಪಲಿಬೋಧೇನ ಕತಭತ್ತಕಿಚ್ಚೇನ ಭತ್ತಸಮ್ಮದಂ ಪಟಿವಿನೋದೇತ್ವಾ ಸುಖನಿಸಿನ್ನೇನ ರತನತ್ತಯಗುಣಾನುಸ್ಸರಣೇನ ಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಪಹಂಸೇತ್ವಾ ಆಚರಿಯುಗ್ಗಹತೋ ಏಕಪದಮ್ಪಿ ಅಪರಿಹಾಪೇನ್ತೇನ ಇದಂ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿ -

> "ಗಣನಾ ಅನುಬನ್ಧನಾ, ಫುಸನಾ ಠಪನಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾ।
> ವಿವಟ್ಟನಾ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ, ತೇಸಞ್ಚ ಪಟಿಪಸ್ಸನಾ"ತಿ॥

ತತ್ಥ **ಗಣನಾತಿ** ಗಣನಾಯೇವ। **ಅನುಬನ್ಧನಾತಿ** ಅನುಗಮನಾ। **ಫುಸನಾತಿ** ಫುಟ್ಠಟ್ಠಾನಂ। **ಠಪನಾತಿ** ಅಪ್ಪನಾ। **ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾ। **ವಿವಟ್ಟನಾತಿ** ಮಗ್ಗೋ। **ಪಾರಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಫಲಂ। **ತೇಸಞ್ಚ ಪಟಿಪಸ್ಸನಾತಿ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ। ತತ್ಥ ಇಮಿನಾ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಕುಲಪುತ್ತೇನ ಪಠಮಂ ಗಣನಾಯ ಇದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಗಣೇನ್ತೇನ ಪನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ನ ಠಪೇತಬ್ಬಂ, ದಸನ್ನಂ ಉಪರಿ ನ ನೇತಬ್ಬಂ, ಅನ್ತರಾ ಖಣ್ಡಂ ನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ। ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಠಪೇನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಸಮ್ಬಾಧೇ ಓಕಾಸೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ವಿಪ್ಫನ್ದತಿ ಸಮ್ಬಾಧೇ ವಜೇ ಸನ್ನಿರುದ್ಧಗೋಗಣೋ ವಿಯ। ದಸನ್ನಂ ಉಪರಿ ನೇನ್ತಸ್ಸ ಗಣನನಿಸ್ಸಿತೋವ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ಅನ್ತರಾ ಖಣ್ಡಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಸ್ಸ "ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಂ ನು ಖೋ ಮೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ನೋ"ತಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಕಮ್ಪತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏತೇ ದೋಸೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಗಣೇತಬ್ಬಂ।

ಗಣೇನ್ತೇನ ಚ ಪಠಮಂ ದನ್ಧಗಣನಾಯ **ಧಞ್ಞಮಾಪಕಗಣನಾಯ** ಗಣೇತಬ್ಬಂ। ಧಞ್ಞಮಾಪಕೋ ಹಿ ನಾಳಿಂ ಪೂರೇತ್ವಾ "ಏಕ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಓಕಿರತಿ, ಪುನ ಪೂರೇನ್ತೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಚವರಂ ದಿಸ್ವಾ ಛಡ್ಡೇನ್ತೋ "ಏಕಂ ಏಕ"ನ್ತಿ ವದತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ದ್ವೇ ದ್ವೇತಿಆದೀಸು। ಏವಮೇವಂ ಇಮಿನಾಪಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇಸು ಯೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಏಕಂ ಏಕ"ನ್ತಿಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ "ದಸ ದಸಾ"ತಿ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತ್ವಾವ ಗಣೇತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸ ಏವಂ ಗಣಯತೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಾ ಚ ಪವಿಸನ್ತಾ ಚ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಅಥಾನೇನ ತಂ ದನ್ಧಗಣನಂ ಧಞ್ಞಮಾಪಕಗಣನಂ ಪಹಾಯ ಸೀಘಗಣನಾಯ **ಗೋಪಾಲಕಗಣನಾಯ** ಗಣೇತಬ್ಬಂ। ಛೇಕೋ ಹಿ ಗೋಪಾಲಕೋ ಸಕ್ಖರಾದಯೋ ಉಚ್ಛಙ್ಗೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ರಜ್ಜುದಣ್ಡಹತ್ಥೋ ಪಾತೋವ ವಜಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಗಾವೋ ಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಪಹರಿತ್ವಾ ಪಲಿಘತ್ಥಮ್ಭಮತ್ಥಕೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ದ್ವಾರಂ ಪತ್ತಂ ಪತ್ತಂಯೇವ ಗಾವಂ "ಏಕೋ ದ್ವೇ"ತಿ ಸಕ್ಖರಂ ಖಿಪಿತ್ವಾ ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗಣೇತಿ। ತಿಯಾಮರತ್ತಿಂ ಸಮ್ಬಾಧೇ ಓಕಾಸೇ ದುಕ್ಖಂ ವುತ್ಥಗೋಗಣೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪನಿಘಂಸನ್ತೋ ವೇಗೇನ ವೇಗೇನ ಪುಞ್ಜಪುಞ್ಜೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಮತಿ। ಸೋ ವೇಗೇನ ವೇಗೇನ "ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ ದಸಾ"ತಿ ಗಣೇತಿಯೇವ, ಏವಮಸ್ಸಾಪಿ ಪುರಿಮನಯೇನ ಗಣಯತೋ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಪಾಕಟಾ ಹುತ್ವಾ ಸೀಘಂ ಸೀಘಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಞ್ಚರನ್ತಿ। ತತೋ ತೇನ

“ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಞ್ಚರನ್ತೀ”ತಿ ಞತ್ವಾ ಅನ್ತೋ ಚ ಬಹಿ ಚ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವಾರಪ್ಪತ್ತಂ ದ್ವಾರಪ್ಪತ್ತಂಯೇವ ಗಹೇತ್ವಾ “ಏಕೋ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ, ಏಕೋ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ ಛ, ಏಕೋ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ ಛ ಸತ್ತ…ಪೇ॰… ಅಟ್ಠ ನವ ದಸಾ”ತಿ ಸೀಘಂ ಸೀಘಂ ಗಣೇತಬ್ಬಮೇವ। ಗಣನಾಪಟಿಬದ್ಧೇ ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಗಣನಬಲೇನೇವ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ ಅರಿತ್ತುಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಚಣ್ಡಸೋತೇ ನಾವಾಠಪನಮಿವ।

ತಸ್ಸೇವಂ ಸೀಘಂ ಸೀಘಂ ಗಣಯತೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತಂ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಅಥ “ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತತೀ”ತಿ ಞತ್ವಾ ಅನ್ತೋ ಚ ಬಹಿ ಚ ವಾತಂ ಅಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇಗೇನ ವೇಗೇನ ಗಣೇತಬ್ಬಂ। ಅನ್ತೋಪವಿಸನವಾತೇನ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಚಿತ್ತಂ ಪವೇಸಯತೋ ಅಬ್ಭನ್ತರಂ ವಾತಬ್ಭಾಹತಂ ಮೇದಪೂರಿತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಬಹಿನಿಕ್ಖಮನವಾತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚಿತ್ತಂ ನೀಹರತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪುಥುತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಫುಟ್ಠಫುಟ್ಠೋಕಾಸೇ ಪನ ಸತಿಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಭಾವನಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - “ಅನ್ತೋ ಚ ಬಹಿ ಚ ವಾತಂ ಅಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇಗೇನ ವೇಗೇನ ಗಣೇತಬ್ಬ”ನ್ತಿ।

ಕೀವಚಿರಂ ಪನೇತಂ ಗಣೇತಬ್ಬನ್ತಿ? ಯಾವ ವಿನಾ ಗಣನಾಯ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ। ಬಹಿ ವಿಸಟವಿತಕ್ಕವಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ ಸಣ್ಠಾಪನತ್ಥಂಯೇವ ಹಿ ಗಣನಾತಿ।

ಏವಂ ಗಣನಾಯ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ **ಅನುಬನ್ಧನಾಯ** ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। **ಅನುಬನ್ಧನಾ** ನಾಮ ಗಣನಂ ಪಟಿಸಂಹರಿತ್ವಾ ಸತಿಯಾ ನಿರನ್ತರಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಅನುಗಮನಂ। ತಞ್ಚ ಖೋ ನ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಾನುಗಮನವಸೇನ। ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ತಸ್ಸಾನುಗಮನೇ ಆದೀನವಾ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಯೇವ।

ತಸ್ಮಾ ಅನುಬನ್ಧನಾಯ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನ ನ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನವಸೇನ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಅಪಿಚ ಖೋ **ಫುಸನಾವಸೇನ** ಚ **ಠಪನಾವಸೇನ** ಚ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಗಣನಾನುಬನ್ಧನಾವಸೇನ ವಿಯ ಹಿ ಫುಸನಾಠಪನಾವಸೇನ ವಿಸುಂ ಮನಸಿಕಾರೋ ನತ್ಥಿ, ಫುಟ್ಠಫುಟ್ಠಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಪನ ಗಣೇನ್ತೋ ಗಣನಾಯ ಚ ಫುಸನಾಯ ಚ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ತತ್ಥೇವ ಗಣನಂ ಪಟಿಸಂಹರಿತ್ವಾ ತೇ ಸತಿಯಾ ಅನುಬನ್ಧನ್ತೋ, ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇನ್ತೋ “ಅನುಬನ್ಧನಾಯ ಚ ಫುಸನಾಯ ಚ ಠಪನಾಯ ಚ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** ವುತ್ತಪಙ್ಗುಳದೋವಾರಿಕೋಪಮಾಹಿ ಇಧೇವ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಕಕಚೂಪಮಾಯ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಾಯಂ **ಪಙ್ಗುಳೋಪಮಾ** - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಪಙ್ಗುಳೋ ದೋಲಾಯ ಕೀಳತಂ ಮಾತಾಪುತ್ತಾನಂ ದೋಲಂ ಖಿಪಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ದೋಲಾಥಮ್ಭಮೂಲೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಕಮೇನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಚ ದೋಲಾಫಲಕಸ್ಸ ಉಭೋ ಕೋಟಿಯೋ ಮಜ್ಝಞ್ಚ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಚ ಉಭೋಕೋಟಿಮಜ್ಝಾನಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಬ್ಯಾವಟೋ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಭಿಕ್ಖು ಸತಿವಸೇನ ಉಪನಿಬನ್ಧನತ್ಥಮ್ಭಮೂಲೇ ಠತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸದೋಲಂ ಖಿಪಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ನಿಮಿತ್ತೇ ಸತಿಯಾ ನಿಸೀದನ್ತೋ ಕಮೇನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾನಞ್ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಾನಞ್ಚ ಫುಟ್ಠಟ್ಠಾನೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಂ ಸತಿಯಾ ಅನುಗಚ್ಛನ್ತೋ ತತ್ಥೇವ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೨೫) ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಚ ತೇಸಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಬ್ಯಾವಟೋ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಪಙ್ಗುಳೋಪಮಾ।

ಅಯಂ ಪನ **ದೋವಾರಿಕೋಪಮಾ** - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೋವಾರಿಕೋ ನಗರಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಚ ಬಹಿ ಚ ಪುರಿಸೇ “ಕೋ ತ್ವಂ, ಕುತೋ ವಾ ಆಗತೋ, ಕುಹಿಂ ವಾ ಗಚ್ಛಸಿ, ಕಿಂ ವಾ ತೇ ಹತ್ಥೇ”ತಿ ನ ವೀಮಂಸತಿ। ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ತೇ ಭಾರಾ, ದ್ವಾರಪ್ಪತ್ತಂ ದ್ವಾರಪ್ಪತ್ತಂಯೇವ ಪನ ವೀಮಂಸತಿ, ಏವಮೇವ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅನ್ತೋಪವಿಟ್ಠವಾತಾ ಚ ಬಹಿನಿಕ್ಖನ್ತವಾತಾ ಚ ನ ಭಾರಾ ಹೋನ್ತಿ, ದ್ವಾರಪ್ಪತ್ತಾ ದ್ವಾರಪ್ಪತ್ತಾಯೇವ ಭಾರಾತಿ ಅಯಂ ದೋವಾರಿಕೋಪಮಾ।

ಕಕಚೂಪಮಾ ಪನ "ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೫೯) ನಯೇನ ಇಧ ವುತ್ತಾಯೇವ। ಇಧ ಪನಸ್ಸ ಆಗತಾಗತವಸೇನ ಅಮನಸಿಕಾರಮತ್ತಮೇವ ಪಯೋಜನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಕಸ್ಸಚಿ ನ ಚಿರೇನೇವ ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅವಸೇಸಝಾನಙ್ಗಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾ ಅಪ್ಪನಾಸಙ್ಖಾತಾ ಠಪನಾ ಚ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಸಚಿ ಪನ ಗಣನಾವಸೇನೇವ ಮನಸಿಕಾರಕಾಲತೋ ಪಭುತಿ ಯಥಾ ಸಾರದ್ಧಕಾಯಸ್ಸ ಮಞ್ಚೇ ವಾ ಪೀಠೇ ವಾ ನಿಸೀದತೋ ಮಞ್ಚಪೀಠಂ ಓನಮತಿ ವಿಕೂಜತಿ, ಪಚ್ಚತ್ಥರಣಂ ವಲಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಸಾರದ್ಧಕಾಯಸ್ಸ ಪನ ನಿಸೀದತೋ ನೇವ ಮಞ್ಚಪೀಠಂ ಓನಮತಿ ನ ವಿಕೂಜತಿ, ನ ಪಚ್ಚತ್ಥರಣಂ ವಲಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತೂಲಪಿಚುಪೂರಿತಂ ವಿಯ ಮಞ್ಚಪೀಠಂ ಹೋತಿ । ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಅಸಾರದ್ಧೋ ಕಾಯೋ ಲಹುಕೋ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವಂ ಗಣನಾವಸೇನ ಮನಸಿಕಾರಕಾಲತೋ ಪಭುತಿ ಅನುಕ್ಕಮತೋ ಓಳಾರಿಕಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸನಿರೋಧವಸೇನ ಕಾಯದರಥೇ ವೂಪಸನ್ತೇ ಕಾಯೋಪಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಲಹುಕಂ ಹೋತಿ, ಸರೀರಂ ಆಕಾಸೇ ಲಙ್ಘನಾಕಾರಪ್ಪತ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ।

ತಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಸುಖುಮಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ । ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ನಿರುದ್ಧೇ ಅಪರಾಪರಂ ತತೋ ಸುಖುಮತರಂ ಸುಖುಮತರಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಪವತ್ತತಿಯೇವ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಉಪರಿ ವುತ್ತಕಂಸಥಾಲೋಪಮಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯಥಾ ಹಿ ಅಞ್ಞಾನಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಿ ಉಪರೂಪರಿ ವಿಭೂತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ನ ತಥಾ ಇದಂ। ಇದಂ ಪನ ಉಪರೂಪರಿ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಸುಖುಮತ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಉಪಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ನ ಉಪಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಅನುಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ "ಆಚರಿಯಂ ಪುಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ವಾ "ನಟ್ಠಂ ದಾನಿ ಮೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವಾ ಉಟ್ಠಾಯಾಸನಾ ನ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಇರಿಯಾಪಥಂ ವಿಕೋಪೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛತೋ ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನವನವಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾನಿಸಿನ್ನೇನೇವ ದೇಸತೋ ಆಹರಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ರಾಯಂ ಆಹರಣೂಪಾಯೋ - ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅನುಪಟ್ಠಾನಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಇತಿ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ "ಇಮೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ನಾಮ ಕತ್ಥ ಅತ್ಥಿ, ಕತ್ಥ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥಿ, ಕಸ್ಸ ವಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ। ಅಥೇವಂ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖತೋ "ಇಮೇ ಅನ್ತೋಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂ ನತ್ಥಿ, ಉದಕೇ ನಿಮುಗ್ಗಾನಂ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಅಸಞ್ಞೀಭೂತಾನಂ ಮತಾನಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪನ್ನಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಭವಸಮಙ್ಗೀನಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನ"ನ್ತಿ ಞತ್ವಾ ಏವಂ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾ ಪಟಿಚೋದೇತಬ್ಬೋ "ನನು, ತ್ವಂ ಪಣ್ಡಿತ, ನೇವ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತೋ, ನ ಉದಕೇ ನಿಮುಗ್ಗೋ, ನ ಅಸಞ್ಞೀಭೂತೋ, ನ ಮತೋ, ನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪನ್ನೋ, ನ ರೂಪಾರೂಪಭವಸಮಙ್ಗೀ, ನ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನೋ। ಅತ್ಥಿಯೇವ ತೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ, ಮನ್ದಪಞ್ಞತಾಯ ಪನ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋಸೀ"ತಿ। ಅಥಾನೇನ ಪಕತಿಫುಟ್ಠವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ। ಇಮೇ ಹಿ ದೀಘನಾಸಿಕಸ್ಸ ನಾಸಾಪುಟಂ ಘಟ್ಟೇನ್ತಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ರಸ್ಸನಾಸಿಕಸ್ಸ ಉತ್ತರೋಟ್ಠಂ। ತಸ್ಮಾನೇನ ಇಮಂ ನಾಮ ಠಾನಂ ಘಟ್ಟೇನ್ತೀತಿ ನಿಮಿತ್ತಂ ಠಪೇತಬ್ಬಂ। ಇಮಮೇವ ಹಿ ಅತ್ಥವಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ - "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿಸ್ಸ ಅಸಮ್ಪಜಾನಸ್ಸ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಭಾವನಂ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೯೯೨)। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸತಸ್ಸ ಸಮ್ಪಜಾನಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಇತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪನ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಪನ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗರುಕಂ ಗರುಕಭಾವನಂ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಬುದ್ಧಪುತ್ತಾನಂ ಮಹಾಪುರಿಸಾನಂಯೇವ ಮನಸಿಕಾರಭೂಮಿಭೂತಂ, ನ ಚೇವ ಇತ್ತರಂ, ನ ಚ ಇತ್ತರಸತ್ತಸಮಾಸೇವಿತಂ। ಯಥಾ ಯಥಾ ಮನಸಿ ಕರೀಯತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ಸನ್ತಞ್ಚೇವ ಹೋತಿ ಸುಖುಮಞ್ಚ। ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ಬಲವತೀ ಸತಿ ಚ ಪಞ್ಞಾ ಚ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ।

ಯಥಾ ಹಿ ಮಟ್ಠಸಾಟಕಸ್ಸ ತುನ್ನಕರಣಕಾಲೇ ಸೂಚಿಪಿ ಸುಖುಮಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ, ಸೂಚಿಪಾಸವೇಧನಮ್ಪಿ ತತೋ ಸುಖುಮತರಂ, ಏವಮೇವಂ ಮಟ್ಠಸಾಟಕಸದಿಸಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಭಾವನಾಕಾಲೇ ಸೂಚಿಪಟಿಭಾಗಾ ಸತಿಪಿ ಸೂಚಿಪಾಸವೇಧನಪಟಿಭಾಗಾ

ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಪಿ ಬಲವತೀ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ತಾಹಿ ಚ ಪನ ಸತಿಪಞ್ಞಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ನ ತೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಪಕತಿಫುಟ್ಠೋಕಾಸಾ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಾ।

ಯಥಾ ಹಿ ಕಸ್ಸಕೋ ಖೇತ್ತಂ ಕಸಿತ್ವಾ ಬಲೀಬದ್ದೇ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಗೋಚರಮುಖೇ ಕತ್ವಾ ಛಾಯಾಯ ನಿಸಿನ್ನೋ ವಿಸ್ಸಮೇಯ್ಯ, ಅಥಸ್ಸ ತೇ ಬಲೀಬದ್ದಾ ವೇಗೇನ ಅಟವಿಂ ಪವಿಸೇಯ್ಯುಂ। ಯೋ ಹೋತಿ ಛೇಕೋ ಕಸ್ಸಕೋ, ಸೋ ಪುನ ತೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತುಕಾಮೋ ನ ತೇಸಂ ಅನುಪದಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಅಟವಿಂ ಆಹಿಣ್ಡತಿ। ಅಥ ಖೋ ರಸ್ಮಿಞ್ಚ ಪತೋದಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಜುಕಮೇವ ತೇಸಂ ನಿಪಾತನತಿತ್ಥಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನಿಸೀದತಿ ವಾ ನಿಪಜ್ಜತಿ ವಾ। ಅಥ ತೇ ಗೋಣೇ ದಿವಸಭಾಗಂ ಚರಿತ್ವಾ ನಿಪಾತನತಿತ್ಥಂ ಓತರಿತ್ವಾ ನ್ಹತ್ವಾ ಚ ಪಿವಿತ್ವಾ ಚ ಪಚ್ಚುತ್ತರಿತ್ವಾ ಠಿತೇ ದಿಸ್ವಾ ರಸ್ಮಿಯಾ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಪತೋದೇನ ವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪುನ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ಏವಮೇವಂ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ನ ತೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಪಕತಿಫುಟ್ಠೋಕಾಸಾ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಾ। ಸತಿರಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಞ್ಞಾಪತೋದಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಕತಿಫುಟ್ಠೋಕಾಸೇ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಹಿಸ್ಸ ಮನಸಿಕರೋತೋ ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ತೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ ನಿಪಾತನತಿತ್ಥೇ ವಿಯ ಗೋಣಾ। ತತೋ ತೇನ ಸತಿರಸ್ಮಿಯಾ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಠಾನೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಪತೋದೇನ ವಿಜ್ಝನ್ತೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸೇವಮನುಯುಞ್ಜತೋ ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ತಂ ಪನೇತಂ ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಸದಿಸಂ ಹೋತಿ, ಅಪಿಚ ಖೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಸುಖಸಮ್ಫಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದಯಮಾನೋ ತೂಲಪಿಚು ವಿಯ ಕಪ್ಪಾಸಪಿಚು ವಿಯ ವಾತಧಾರಾ ವಿಯ ಚ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಏಕಚ್ಚೇ ಆಹು।

ಅಯಂ ಪನ **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವಿನಿಚ್ಛಯೋ** - ಇದಞ್ಹಿ ಕಸ್ಸಚಿ ತಾರಕರೂಪಂ ವಿಯ ಮಣಿಗುಳಿಕಾ ವಿಯ ಮುತ್ತಾಗುಳಿಕಾ ವಿಯ ಚ, ಕಸ್ಸಚಿ ಖರಸಮ್ಫಸ್ಸಂ ಹುತ್ವಾ ಕಪ್ಪಾಸಟ್ಠಿ ವಿಯ ದಾರುಸಾರಸೂಚಿ ವಿಯ ಚ, ಕಸ್ಸಚಿ ದೀಘಪಾಮಙ್ಗಸುತ್ತಂ ವಿಯ ಕುಸುಮದಾಮಂ ವಿಯ ಧೂಮಸಿಖಾ ವಿಯ ಚ, ಕಸ್ಸಚಿ ವಿತ್ಥತಂ ಮಕ್ಕಟಕಸುತ್ತಂ ವಿಯ ವಲಾಹಕಪಟಲಂ ವಿಯ ಪದುಮಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ರಥಚಕ್ಕಂ ವಿಯ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂ ವಿಯ ಸೂರಿಯಮಣ್ಡಲಂ ವಿಯ ಚ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಞ್ಚ ಪನೇತಂ ಯಥಾ ಸಮ್ಬಹುಲೇಸು ಭಿಕ್ಖೂಸು ಸುತ್ತನ್ತಂ ಸಜ್ಝಾಯಿತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೇಸು ಏಕೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ "ತುಮ್ಹಾಕಂ ಕೀದಿಸಂ ಹುತ್ವಾ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಉಪಟ್ಠಾತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಏಕೋ "ಮಯ್ಹಂ ಮಹತೀ ಪಬ್ಬತೇಯ್ಯಾ ನದೀ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತೀ"ತಿ ಆಹ। ಅಪರೋ "ಮಯ್ಹಂ ಏಕಾ ವನರಾಜಿ ವಿಯ"। ಅಞ್ಞೋ "ಮಯ್ಹಂ ಏಕೋ ಸೀತಚ್ಛಾಯೋ ಸಾಖಾಸಮ್ಪನ್ನೋ ಫಲಭಾರಭರಿತೋ ರುಕ್ಖೋ ವಿಯಾ"ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ತಂ ಏಕಮೇವ ಸುತ್ತಂ ಸಞ್ಞಾನಾನತಾಯ ನಾನತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಏವಂ ಏಕಮೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸಞ್ಞಾನಾನತಾಯ ನಾನತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಸಞ್ಞಜಞ್ಹಿ ಏತಂ ಸಞ್ಞಾನಿದಾನಂ ಸಞ್ಞಾಪಭವಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಞ್ಞಾನಾನತಾಯ ನಾನತೋ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಉಪಟ್ಠಿತೇ ಪನ ನಿಮಿತ್ತೇ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಆರೋಚೇತಬ್ಬಂ "ಮಯ್ಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಏವರೂಪಂ ನಾಮ ಉಪಟ್ಠಾತೀ"ತಿ। ಆಚರಿಯೇನ ಪನ "ನಿಮಿತ್ತಮಿದಂ, ಆವುಸೋ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿ ಕರೋಹಿ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಅಥಾನೇನ ನಿಮಿತ್ತೇಯೇವ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತಬ್ಬಂ। ಏವಮಸ್ಸಾಯಂ ಇತೋ ಪಭುತಿ ಠಪನಾವಸೇನ ಭಾವನಾ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ -

> "ನಿಮಿತ್ತೇ ಠಪಯಂ ಚಿತ್ತಂ, ನಾನಾಕಾರಂ ವಿಭಾವಯಂ।
> ಧೀರೋ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇ, ಸಕಂ ಚಿತ್ತಂ ನಿಬನ್ಧತೀ"ತಿ॥ (ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೬೫; ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೩೨)।

ತಸ್ಸೇವಂ ನಿಮಿತ್ತುಪಟ್ಠಾನತೋ ಪಭುತಿ ನೀವರಣಾನಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ಕಿಲೇಸಾ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಾವ, ಚಿತ್ತಂ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತಮೇವ। ಅಥಾನೇನ ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ನೇವ ವಣ್ಣತೋ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ, ನ ಲಕ್ಖಣತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ, ಅಪಿಚ ಖೋ ಖತ್ತಿಯಮಹೇಸಿಯಾ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಗಬ್ಭೋ ವಿಯ ಕಸ್ಸಕೇನ ಸಾಲಿಯವಗಬ್ಭೋ ವಿಯ ಚ ಆವಾಸಾದೀನಿ

ಸತ್ತ ಅಸಪ್ಪಾಯಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ತಾನೇವ ಸತ್ತ ಸಪ್ಪಾಯಾನಿ ಸೇವನ್ತೇನ ಸಾಧುಕಂ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ, ಅಥ ನಂ ಏವಂ ರಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ಗಮಯಿತ್ವಾ ದಸವಿಧಂ ಅಪ್ಪನಾಕೋಸಲ್ಲಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ, ವೀರಿಯಸಮತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸೇವಂ ಘಟೇನ್ತಸ್ಸ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತಾನುಕ್ಕಮೇನ ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಏವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನೋ ಪನೇತ್ಥ ಭಿಕ್ಖು ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾವಿವಟ್ಟನಾವಸೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಂ ಪತ್ತುಕಾಮೋ ತದೇವ ಝಾನಂ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಂ ಪಗುಣಂ ಕತ್ವಾ ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತಿ। ಕಥಂ? ಸೋ ಹಿ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಸಮುದಯೋ ಕರಜಕಾಯೋ ಚ ಚಿತ್ತಞ್ಚಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಕಮ್ಮಾರಗಗ್ಗರಿಯಾ ಧಮಮಾನಾಯ ಭಸ್ತಞ್ಚ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚ ತಜ್ಜಂ ವಾಯಾಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಾತೋ ಸಞ್ಚರತಿ, ಏವಮೇವಂ ಕಾಯಞ್ಚ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾತಿ। ತತೋ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇ ಚ ಕಾಯಞ್ಚ ರೂಪನ್ತಿ, ಚಿತ್ತಞ್ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಅರೂಪನ್ತಿ ವವತ್ಥಪೇತಿ।

ಏವಂ ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ಪರಿಯೇಸತಿ, ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ ಚ ತಂ ದಿಸ್ವಾ ತೀಸುಪಿ ಅದ್ಧಾಸು ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ ಕಙ್ಖಂ ವಿತರತಿ, ವಿತಿಣ್ಣಕಙ್ಖೋ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನವಸೇನ "ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾ"ತಿ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಓಭಾಸಾದಯೋ ದಸ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಪಹಾಯ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಉದಯಂ ಪಹಾಯ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಂ ಪತ್ವಾ ನಿರನ್ತರಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನೇನ ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಫಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಏಕೂನವೀಸತಿಭೇದಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತಂ ಪತ್ತೋ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚಸ್ಸ ಗಣನಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿಯೋಸಾನಾ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಭಾವನಾ ಸಮತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ। ಅಯಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಪಠಮಚತುಕ್ಕವಣ್ಣನಾ।

ಇತರೇಸು ಪನ ತೀಸು ಚತುಕ್ಕೇಸು ಯಸ್ಮಾ ವಿಸುಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾನಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಪದವಣ್ಣನಾನಯೇನೇವ ತೇಸಂ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪೀತಿಪಟಿಸಂವೇದೀ**ತಿ ಪೀತಿಂ ಪಟಿಸಂವಿದಿತಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಪೀತಿ ಪಟಿಸಂವಿದಿತಾ ಹೋತಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಚ।

ಕಥಂ **ಆರಮ್ಮಣತೋ** ಪೀತಿ ಪಟಿಸಂವಿದಿತಾ ಹೋತಿ? ಸಪ್ಪೀತಿಕೇ ದ್ವೇ ಝಾನೇ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಝಾನಪಟಿಲಾಭೇನ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪೀತಿ ಪಟಿಸಂವಿದಿತಾ ಹೋತಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಟಿಸಂವಿದಿತತ್ತಾ।

ಕಥಂ **ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ**? ಸಪ್ಪೀತಿಕೇ ದ್ವೇ ಝಾನೇ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಪೀತಿಂ ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ, ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಪೀತಿ ಪಟಿಸಂವಿದಿತಾ ಹೋತಿ। ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಅವಸೇಸಪದಾನಿಪಿ ಅತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ವಿಸೇಸಮತ್ತಂ - ತಿಣ್ಣಂ ಝಾನಾನಂ ವಸೇನ ಸುಖಪಟಿಸಂವಿದಿತಾ ಹೋತಿ। ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಝಾನಾನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಪಟಿಸಂವಿದಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾ। **ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರ**ನ್ತಿ ಓಳಾರಿಕಂ ಓಳಾರಿಕಂ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭೇನ್ತೋ, ನಿರೋಧೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ **ಪೀತಿ**ಪದೇ ಪೀತಿಸೀಸೇನ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ, **ಸುಖ**ಪದೇ ಸರೂಪೇನೇವ ವೇದನಾ। ದ್ವೀಸು ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಪದೇಸು "ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ ಚೇತಸಿಕಾ, ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೭೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩) ವಚನತೋ ಸಞ್ಞಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾತಿ ಏವಂ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾನಯೇನ ಇದಂ ಚತುಕ್ಕಂ ಭಾಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತಿಯಚತುಕ್ಕೇಪಿ ಚತುನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಪಟಿಸಂವಿದಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅಭಿಪ್ಪಮೋದಯಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಮೋದೇನ್ತೋ ಪಮೋದೇನ್ತೋ ಹಾಸೇನ್ತೋ ಪಹಾಸೇನ್ತೋ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಅಭಿಪ್ಪಮೋದೋ ಹೋತಿ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಚ।

ಕಥಂ **ಸಮಾಧಿವಸೇನ**? ಸಪ್ಪೀತಿಕೇ ದ್ವೇ ಝಾನೇ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಪೀತಿಯಾ ಚಿತ್ತಂ ಆಮೋದೇತಿ ಪಮೋದೇತಿ। ಕಥಂ **ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ**? ಸಪ್ಪೀತಿಕೇ ದ್ವೇ ಝಾನೇ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಪೀತಿಂ ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಪೀತಿಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಆಮೋದೇತಿ ಪಮೋದೇತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ "ಅಭಿಪ್ಪಮೋದಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸಮಾದಹಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಂ ಆದಹನ್ತೋ ಸಮಂ ಠಪೇನ್ತೋ, ತಾನಿ ವಾ ಪನ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸಮ್ಮಸತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಖಣಿಕಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಖಣಿಕಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ ವಸೇನಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಂ ಆದಹನ್ತೋ ಸಮಂ ಠಪೇನ್ತೋ "ಸಮಾದಹಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ವಿಮೋಚಯಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ನೀವರಣೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಮೋಚೇನ್ತೋ ವಿಮೋಚೇನ್ತೋ, ದುತಿಯೇನ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಹಿ, ತತಿಯೇನ ಪೀತಿಯಾ, ಚತುತ್ಥೇನ ಸುಖದುಕ್ಖೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಮೋಚೇನ್ತೋ ವಿಮೋಚೇನ್ತೋ, ತಾನಿ ವಾ ಪನ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಸೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾತೋ ಚಿತ್ತಂ ಮೋಚೇನ್ತೋ ವಿಮೋಚೇನ್ತೋ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸುಖಸಞ್ಞಾತೋ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾತೋ, ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ನನ್ದಿತೋ, ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ರಾಗತೋ, ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮುದಯತೋ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಆದಾನತೋ ಚಿತ್ತಂ ಮೋಚೇನ್ತೋ ವಿಮೋಚೇನ್ತೋ ಅಸ್ಸಸತಿ ಚೇವ ಪಸ್ಸಸತಿ ಚ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ – "ವಿಮೋಚಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀ"ತಿ। ಏವಂ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಇದಂ ಚತುಕ್ಕಂ ಭಾಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಚತುತ್ಥಚತುಕ್ಕೇ ಪನ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ತಾವ ಅನಿಚ್ಚಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಅನಿಚ್ಚತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಭಾವಾ। **ಅನಿಚ್ಚತಾ**ತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಂ, ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವೋ ವಾ, ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ತೇನೇವಾಕಾರೇನ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಖಣಭಙ್ಗೇನ ಭೇದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ತಸ್ಸಾ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ವಸೇನ ರೂಪಾದೀಸು "ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ತಾಯ ಅನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂಭೂತೋ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ ಚ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋ ಚ ಇಧ "ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ದ್ವೇ ವಿರಾಗಾ ಖಯವಿರಾಗೋ ಚ ಅಚ್ಚನ್ತವಿರಾಗೋ ಚ। ತತ್ಥ **ಖಯವಿರಾಗೋ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಖಣಭಙ್ಗೋ। **ಅಚ್ಚನ್ತವಿರಾಗೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ತದುಭಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಮಗ್ಗೋ ಚ। ತಾಯ ದುವಿಧಾಯಪಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹುತ್ವಾ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ ಚ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋ ಚ "ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸೀ**ಪದೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ದ್ವೇ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾ ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚ ಪಕ್ಖನ್ದನಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚ। ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋಯೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ವಿಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಖನ್ಧಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ಸಙ್ಖತದೋಸದಸ್ಸನೇನ ಚ ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ತನ್ನಿನ್ನತಾಯ ಪಕ್ಖನ್ದತೀತಿ

ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚೇವ ಪಕ್ಖನ್ದನಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಮಗ್ಗೋ** ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಖನ್ಧಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ ಚ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪಕ್ಖನ್ದತೀತಿ **ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚೇವ ಪಕ್ಖನ್ದನಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚಾತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಪನ ಪುರಿಮಪುರಿಮಞಾಣಾನಂ ಅನುಅನು ಪಸ್ಸನತೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಾಯ ದುವಿಧಾಯಪಿ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹುತ್ವಾ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ ಚ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋ ಚ "ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, "ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ತತೋ ಬಲವತರಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ವಿರಜ್ಜನಸಮತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ, "ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ತತೋ ಬಲವತರಾಯ ಕಿಲೇಸನಿರೋಧನಸಮತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ , "ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನಭೂತಾಯ ಅತಿತಿಕ್ಖಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ಮಗ್ಗೋಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ಅಭಿನ್ನೋಯೇವ। ಏವಮಿದಂ ಚತುಕ್ಕಂ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಪುರಿಮಾನಿ ಪನ ತೀಣಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನಾತಿ।

ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬೪. ಇದಾನಿ ಯಥಾನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಮಾತಿಕಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇಧಾತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿಆದೀಹಿ ದಸಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಸಾಸನಮೇವ ಕಥಿತಂ। ತಞ್ಹಿ ಬುದ್ಧೇನ ಭಗವತಾ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ **ದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸೇವ ಖಮನವಸೇನ **ಖನ್ತಿ,** ರುಚ್ಚನವಸೇನ **ರುಚಿ,** ಗಹಣವಸೇನ **ಆದಾಯೋ,** ಸಭಾವಟ್ಠೇನ **ಧಮ್ಮೋ,** ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ **ವಿನಯೋ,** ತದುಭಯೇನಪಿ **ಧಮ್ಮವಿನಯೋ,** ಪವುತ್ತವಸೇನ **ಪಾವಚನಂ,** ಸೇಟ್ಠಚರಿಯಟ್ಠೇನ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ** , ಅನುಸಿಟ್ಠಿದಾನವಸೇನ **ಸತ್ಥುಸಾಸನ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ"ತಿಆದೀಸು ಇಮಿಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧಖನ್ತಿಯಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧರುಚಿಯಾ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಆದಾಯೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧವಿನಯೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮವಿನಯೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಪಾವಚನೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಸತ್ಥುಸಾಸನೇತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚೇತಂ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಂ ಸಕಲಂ ಪಾವಚನಂ ಭಗವತಾ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತ್ತಾ ಚ ದಿಟ್ಠಿ। ಭಗವತೋ ಖಮನವಸೇನ ಖನ್ತಿ। ರುಚ್ಚನವಸೇನ ರುಚಿ। ಗಹಣವಸೇನ ಆದಾಯೋ । ಅತ್ತನೋ ಕಾರಕಂ ಅಪಾಯೇ ಅಪತಮಾನಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮೋ। ಸೋವ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ವಿನೇತೀತಿ ವಿನಯೋ। ಧಮ್ಮೋ ಚ ಸೋ ವಿನಯೋ ಚಾತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ, ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ವಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಏಸ ವಿನಯೋತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ – "ಯೇ ಚ ಖೋ ತ್ವಂ, ಗೋತಮಿ, ಧಮ್ಮೇ ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ, ನೋ ಸರಾಗಾಯ...ಪೇ॰... ಏಕಂಸೇನ, ಗೋತಮಿ, ಧಾರೇಯ್ಯಾಸಿ ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಏಸೋ ವಿನಯೋ ಏತಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೫೩; ಚೂಳವ॰ ೪೦೬)। ಧಮ್ಮೇನ ವಾ ವಿನಯೋ, ನ ದಣ್ಡಾದೀಹೀತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

"ದಣ್ಡೇನೇಕೇ ದಮಯನ್ತಿ, ಅಙ್ಕುಸೇಹಿ ಕಸಾಹಿ ಚ।
ಅದಣ್ಡೇನ ಅಸತ್ಥೇನ, ನಾಗೋ ದನ್ತೋ ಮಹೇಸಿನಾ"ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೨; ಚೂಳವ॰ ೩೪೨)।

ತಥಾ "ಧಮ್ಮೇನ ನಯಮಾನಾನಂ, ಕಾ ಉಸೂಯಾ ವಿಜಾನತ"ನ್ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೬೩)। ಧಮ್ಮಾಯ ವಾ ವಿನಯೋ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮತ್ಥಂ ಹೇಸ ವಿನಯೋ, ನ ಭವಭೋಗಾಮಿಸತ್ಥಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ – "ನಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ ಜನಕುಹನತ್ಥ"ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೩೫; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫) ವಿತ್ಥಾರೋ। ಪುಣ್ಣತ್ಥೇರೋಪಿ ಆಹ – "ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಂ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೯)। ವಿಸುದ್ಧಂ ವಾ ನಯತೀತಿ ವಿನಯೋ, ಧಮ್ಮತೋ ವಿನಯೋ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಸಂಸಾರಧಮ್ಮತೋ ಹಿ ಸೋಕಾದಿಧಮ್ಮತೋ ವಾ ಏಸ ವಿಸುದ್ಧಂ

ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಯತಿ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ ವಿನಯೋ, ನ ತಿತ್ಥಕರಾನನ್ತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಧಮ್ಮಭೂತೋ ಹಿ ಭಗವಾ, ತಸ್ಸೇವ ಏಸ ವಿನಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಧಮ್ಮಾ ಏವ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಧಮ್ಮೇಸು ವಿನಯೋ, ನ ಸತ್ತೇಸು ನ ಜೀವೇಸು ಚಾತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಸಾತ್ಥಸಬ್ಯಞ್ಜನತಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಚನತೋ ಪಧಾನಂ ವಚನನ್ತಿ ಪವಚನಂ, ಪವಚನಮೇವ ಪಾವಚನಂ। ಸಬ್ಬಚರಿಯಾಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಚರಿಯಭಾವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ। ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಸತ್ಥುಭೂತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಾಸನನ್ತಿ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ, ಸತ್ಥುಭೂತಂ ವಾ ಸಾಸನನ್ತಿಪಿ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ। "ಯೋ ವೋ, ಆನನ್ದ, ಮಯಾ ಧಮ್ಮೋ ಚ ವಿನಯೋ ಚ ದೇಸಿತೋ ಪಞ್ಞತ್ತೋ, ಸೋ ವೋ ಮಮಚ್ಚಯೇನ ಸತ್ಥಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೬) ಹಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋವ ಸತ್ಥಾತಿ ವುತ್ತೋ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಾಸನೇ ಸಬ್ಬಾಕಾರಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಭಿಕ್ಖು ವಿಜ್ಜತಿ, ನ ಅಞ್ಞತ್ರ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ "ಇಮಿಸ್ಸಾ"ತಿ ಚ "ಇಮಸ್ಮಿ"ನ್ತಿ ಚ ಅಯಂ ನಿಯಮೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ "ಇಧಾ"ತಿಮಾತಿಕಾಯ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ।

ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕೋ ವಾತಿಆದಿನಾ ಚ ಭಿಕ್ಖುಸದ್ದಸ್ಸ ವಚನತ್ಥಂ ಅವತ್ವಾ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಭಿಕ್ಖುಯೇವ ದಸ್ಸಿತೋ। ತತ್ಥ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಚ ಸೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ, ಕಲ್ಯಾಣೋ ಚ ಸೀಲಾದಿಪಟಿಪತ್ತಿಯುತ್ತತ್ತಾತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣೋ, ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣೋವ **ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕೋ**। ಅಧಿಸೀಲಾದೀನಿ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ **ಸೇಕ್ಖೋ**। ಸೋತಾಪನ್ನೋ ವಾ ಸಕದಾಗಾಮೀ ವಾ ಅನಾಗಾಮೀ ವಾ। ಅಕುಪ್ಪೋ ಚಲಯಿತುಮಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ ಅರಹತ್ತಫಲಧಮ್ಮೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಅಕುಪ್ಪಧಮ್ಮೋ**। ಸೋಪಿ ಹಿ ಇಮಂ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವೇತಿ।

ಅರಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೇ ವಿನಯಪರಿಯಾಯೇನ ತಾವ "ಠಪೇತ್ವಾ ಗಾಮಞ್ಚ ಗಾಮೂಪಚಾರಞ್ಚ ಅವಸೇಸಂ ಅರಞ್ಞ"ನ್ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೯೨) ಆಗತಂ। ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಆರಞ್ಞಕಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಆರಞ್ಞಕಂ ನಾಮ ಸೇನಾಸನಂ ಪಞ್ಚಧನುಸತಿಕಂ ಪಚ್ಛಿಮ"ನ್ತಿ (ಪಾಚಿ॰ ೫೭೩) ಆಗತಂ। ವಿನಯಸುತ್ತನ್ತಾ ಪನ ಉಭೋಪಿ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ ನಾಮ, ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ (ವಿಭ॰ ೫೨೯) ಅರಞ್ಞಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಬಹಿ ಇನ್ದಖೀಲಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಇನ್ದಖೀಲತೋ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಬಹಿ ಇನ್ದಖೀಲನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಇನ್ದಖೀಲಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಬಹೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಇನ್ದಖೀಲೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಗಾಮಸ್ಸ ವಾ ನಗರಸ್ಸ ವಾ ಉಮ್ಮಾರೋ।

ರುಕ್ಖಮೂಲನಿದ್ದೇಸೇ ರುಕ್ಖಮೂಲಸ್ಸ ಪಾಕಟತ್ತಾ ತಂ ಅವತ್ವಾವ **ಯತ್ಥಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ರುಕ್ಖಮೂಲೇ। ಆಸನ್ತಿ ನಿಸೀದನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಆಸನಂ**। **ಪಞ್ಞತ್ತ**ನ್ತಿ ಠಪಿತಂ। **ಮಞ್ಚೋ ವಾ**ತಿಆದೀನಿ ಆಸನಸ್ಸ ಪಭೇದವಚನಾನಿ। ಮಞ್ಚೋಪಿ ಹಿ ನಿಸಜ್ಜಾಯಪಿ ಓಕಾಸತ್ತಾ ಇಧ ಆಸನೇಸು ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಪನ ಮಸಾರಕಬುನ್ದಿಕಾಬದ್ಧಕುಳೀರಪಾದಕಆಹಚ್ಚಪಾದಕಾನಂ ಅಞ್ಞತರೋ। **ಪೀಠಂ** ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತರಮೇವ। **ಭಿಸೀ**ತಿ ಉಣ್ಣಾಭಿಸಿಚೋಳಭಿಸಿವಾಕಭಿಸಿತಿಣಭಿಸಿಪಣ್ಣಭಿಸೀನಂ ಅಞ್ಞತರಾ। **ತಟ್ಟಿಕಾ**ತಿ ತಾಲಪಣ್ಣಾದೀಹಿ ಚಿನಿತ್ವಾ ಕತಾ। **ಚಮ್ಮಖಣ್ಡೋ**ತಿ ನಿಸಜ್ಜಾರಹೋ ಯೋ ಕೋಚಿ ಚಮ್ಮಖಣ್ಡೋ। **ತಿಣಸನ್ಥರಾ**ದಯೋ ತಿಣಾದೀನಿ ಗುಮ್ಬೇತ್ವಾ ಕತಾ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ರುಕ್ಖಮೂಲೇ। **ಚಙ್ಕಮತಿ ವಾ**ತಿಆದೀಹಿ ರುಕ್ಖಮೂಲಸ್ಸ ಚತುಇರಿಯಾಪಥಪವತ್ತನಯೋಗ್ಯತಾ ಕಥಿತಾ। "ಯತ್ಥಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಸಬ್ಬಪದೇಹಿ ರುಕ್ಖಮೂಲಸ್ಸ ಸನ್ದಚ್ಛಾಯತಾ ಜನವಿವಿತ್ತತಾ ಚ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। **ಕೇನಚೀ**ತಿ ಕೇನಚಿ ಸಮೂಹೇನ। ತಂ ಸಮೂಹಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೋ **ಗಹಟ್ಠೇಹಿ ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತೇಹಿ ವಾ**ತಿ ಆಹ। **ಅನಾಕಿಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಂ ಅಸಮ್ಬಾಧಂ। ಯಸ್ಸ ಸೇನಾಸನಸ್ಸ ಸಮನ್ತಾ ಗಾವುತಮ್ಪಿ ಅಡ್ಢಯೋಜನಮ್ಪಿ ಪಬ್ಬತಗಹನಂ ವನಗಹನಂ ನದೀಗಹನಂ ಹೋತಿ, ನ ಕೋಚಿ ಅವೇಲಾಯ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಇದಂ ಸನ್ತಿಕೇಪಿ ಅನಾಕಿಣ್ಣಂ ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಅಡ್ಢಯೋಜನಿಕಂ ವಾ ಯೋಜನಿಕಂ ವಾ ಹೋತಿ, ಇದಂ ದೂರತಾಯ ಏವ ಅನಾಕಿಣ್ಣಂ ನಾಮ।

ವಿಹಾರೋತಿ ಅಡ್ಢಯೋಗಾದಿಮುತ್ತಕೋ ಅವಸೇಸಾವಾಸೋ। **ಅಡ್ಢಯೋಗೋ**ತಿ ಸುಪಣ್ಣವಙ್ಕಗೇಹಂ। **ಪಾಸಾದೋ**ತಿ ದ್ವೇ ಕಣ್ಣಿಕಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಕತೋ ದೀಘಪಾಸಾದೋ। **ಹಮ್ಮಿಯ**ನ್ತಿ ಉಪರಿಆಕಾಸತಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಕೂಟಾಗಾರಪಾಸಾದೋಯೇವ। **ಗುಹಾ**ತಿ

ಇಟ್ಠಕಾಗುಹಾ ಸಿಲಾಗುಹಾ ದಾರುಗುಹಾ ಪಂಸುಗುಹಾತಿ ಏವಙ್ಹಿ ಖನ್ಧಕಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಚೂಳವ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೯೪) ವುತ್ತಂ। ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ **ವಿಹಾರೋ**ತಿ ಸಮನ್ತಾ ಪರಿಹಾರಪಥಂ ಅನ್ತೋಯೇವ ರತ್ತಿಟ್ಠಾನದಿವಾಟ್ಠಾನಾನಿ ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಕತಸೇನಾಸನಂ। **ಗುಹಾ**ತಿ ಭೂಮಿಗುಹಾ, ಯತ್ಥ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ದೀಪಂ ಲದ್ಧುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಪಬ್ಬತಗುಹಾ ವಾ ಭೂಮಿಗುಹಾ ವಾತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಮಾತಿಕಾಯ ಸಬ್ಬಕಾಲಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣವಸೇನ "ನಿಸೀದತೀ"ತಿ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ ಕತಂ, ಇಧ ಪನ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಭಾವನಾರಮ್ಭಸಬ್ಭಾವತೋ ನಿಸಜ್ಜಾರಮ್ಭಪರಿಯೋಸಾನದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ನಿಸಿನ್ನೋ**ತಿ ನಿಟ್ಠಾನವಚನಂ ಕತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಉಜುಂ ಕಾಯಂ ಪಣಿಧಾಯ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಉಜುಕೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಆದರಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಉಜುಕೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಠಿತೋ ಸುಪಣಿಹಿತೋ**ತಿ ಉಜುಕಂ ಪಣಿಹಿತತ್ತಾ ಉಜುಕೋ ಹುತ್ವಾ ಠಿತೋ, ನ ಸಯಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ**ತಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಟ್ಠೋ। ಕಿಂ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ? ನಿಯ್ಯಾನಂ। ಕಿಂ ನಿಯ್ಯಾನಂ? ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಯೇವ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ನಿಯ್ಯಾನಂ। ತೇನಾಹ**ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ**ತಿ ಮುಖಸದ್ದಸ್ಸ ಜೇಟ್ಠಕತ್ಥವಸೇನ ಸಂಸಾರತೋ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ। **ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ**ತಿ ಸಭಾವಟ್ಠೋಯೇವ। ಸಬ್ಬೇಹಿ ಪನೇತೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತನಿಯ್ಯಾನಂ ಸತಿಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋತಿ ಸತಿಯಾ ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ, ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋತಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಪವಿಸನನಿಕ್ಖಮನದ್ವಾರಟ್ಠೋ"ತಿ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ। ಪರಿಗ್ಗಹಿತಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸನಿಯ್ಯಾನಂ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೧೬೫. **ಬಾತ್ತಿಂಸಾಯ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿ ತಾಸು ತಾಸು ಅವತ್ಥಾಸು ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನಾ**ತಿ ಮಾತಿಕಾಯ "ದೀಘ"ನ್ತಿವುತ್ತಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು। **ಏಕಗ್ಗತ**ನ್ತಿ ಏಕಗ್ಗಭಾವಂ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪ**ನ್ತಿ ಅವಿಕ್ಖಿಪನಂ। ಏಕಗ್ಗತಾ ಏವ ಹಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖಿಪನತೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಜಾನತೋ**ತಿ ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ ಪಜಾನನ್ತಸ್ಸ, ವಿನ್ದನ್ತಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। "ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಮೇ ಪಟಿಲದ್ಧೋ"ತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪಜಾನನ್ತಸ್ಸ ವಾ। **ತಾಯ ಸತಿಯಾ**ತಿ ತಾಯ ಉಪಟ್ಠಿತಾಯ ಸತಿಯಾ। **ತೇನ ಞಾಣೇನಾ**ತಿ ತೇನ ಅವಿಕ್ಖೇಪಜಾನನಞಾಣೇನ। **ಸತೋ ಕಾರೀ ಹೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಏವ ಸತಿ ಸತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಯಥಾಹ - "ಸತಿಮಾ ಹೋತಿ ಪರಮೇನ ಸತಿನೇಪಕ್ಕೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೪೬೭)। ತಸ್ಮಾ "ಸತೋ"ತಿ ವಚನೇನೇವ ಞಾಣಮ್ಪಿ ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತಿ।

೧೬೬. **ಅದ್ಧಾನಸಙ್ಖಾತೇ**ತಿ ದೀಘಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಲೇ। ದೀಘೋ ಹಿ ಮಗ್ಗೋ ಅದ್ಧಾನೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಕಾಲೋ ದೀಘತ್ತಾ ಅದ್ಧಾನೋ ವಿಯ ಅದ್ಧಾನೋತಿ ವುತ್ತೋ। "ಅಸ್ಸಸತೀ"ತಿ ಚ "ಪಸ್ಸಸತೀ"ತಿ ಚ ಅಸ್ಸಾಸಞ್ಚ ಪಸ್ಸಾಸಞ್ಚ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವತ್ವಾಪಿ ಭಾವನಾಯ ನಿರನ್ತರಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಅಸ್ಸಸತಿಪಿ ಪಸ್ಸಸತಿಪೀ"ತಿ ಪುನ ಸಮಾಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಛನ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಭಾವನಾಭಿವುದ್ಧಿಯಾ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ಛನ್ದೋ ಜಾಯತಿ। **ಸುಖುಮತರ**ನ್ತಿ ಪಸ್ಸಮ್ಭನಸಬ್ಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। **ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪೀತಿ ಜಾಯತಿ। **ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾಪಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿವತ್ತತೀ**ತಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇ ಪಕತಿಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸತೋ ಚಿತ್ತಂ ನಿವತ್ತತಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಣ್ಠಾ**ತೀತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತೇ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಪತ್ತಿಯಾ ಪುನ ಸಮಾಧಾನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಾಭಾವತೋ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾ ಸಣ್ಠಾತಿ ನಾಮ। **ನವಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಭಾವನಾರಮ್ಭತೋ ಪಭುತಿ ಪುರೇ ಛನ್ದುಪ್ಪಾದಾ "ಅಸ್ಸಸತಿಪಿ ಪಸ್ಸಸತಿಪೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ ತಯೋ ಆಕಾರಾ, ಛನ್ದುಪ್ಪಾದತೋ ಪಭುತಿ ಪುರೇ ಪಾಮೋಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ತಯೋ, ಪಾಮೋಜ್ಜುಪ್ಪಾದತೋ ಪಭುತಿ ತಯೋತಿ ನವ ಆಕಾರಾ। **ಕಾಯೋ**ತಿ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಾಪಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ ಕಾಯೋ। ಪಕತಿಅಸ್ಸಾಸಪಕತಿಪಸ್ಸಾಸೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾತಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ। **ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಸತೀ**ತಿ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪೇಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಸತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। **ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಸಮಥವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ನಾಮಕಾಯರೂಪಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಯೋ ಉಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಸೋ ಕಾಯೋ ಉಪೇಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥ ಸತೀತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। **ನೋ ಸತೀ**ತಿ ಸೋ

ಕಾಯೋ ಸತಿ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಾಯ ಸತಿಯಾ**ತಿ ಇದಾನಿ ವುತ್ತಾಯ ಸತಿಯಾ। **ತೇನ ಞಾಣೇನಾ**ತಿ ಇದಾನೇವ ವುತ್ತೇನ ಞಾಣೇನ। **ತಂ ಕಾಯಂ ಅನುಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಕಾಯಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣೇನ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ವಾ ಪಸ್ಸತಿ।

ಮಾತಿಕಾಯ ಕಾಯಾದೀನಂ ಪದಾನಂ ಅಭಾವೇಪಿ ಇಮಸ್ಸ ಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ "ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾ"ತಿ ವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕಾಯಪದನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। **ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ಬಹುವಿಧೇ ಕಾಯೇ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನಾ। ಅಥ ವಾ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ, ನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಾಸುಭಭೂತೇ ಕಾಯೇ ನ ನಿಚ್ಚಸುಖತ್ತಸುಭಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಅಥ ಖೋ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಾಸುಭತೋ ಕಾಯಸ್ಸೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾ। ಅಥ ವಾ ಕಾಯೇ ಅಹನ್ತಿ ವಾ ಮಮನ್ತಿ ವಾ ಇತ್ಥೀತಿ ವಾ ಪುರಿಸೋತಿ ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನನುಪಸ್ಸನತೋ ತಸ್ಸೇವ ಕಾಯಮತ್ತಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಉಪರಿ **ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿಆದೀಸು ತೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸತಿಯೇವ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವನಾ **ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾ**।

೧೬೭. **ತಂ ಕಾಯ**ನ್ತಿ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಪಿ ನಾಮರೂಪಕಾಯೇ ಕಾಯಸದ್ದೇನ ತಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಹಿ ನಾಮರೂಪಕಾಯೇ ಏವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ನಿಮಿತ್ತಕಾಯೇ। ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ಭಾವನಾ ಚ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ। **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಸೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಭಾವನಾಯ ಆನಿಸಂಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ಸತಿವೇಪುಲ್ಲತಾಞಾಣವೇಪುಲ್ಲತಾ ಚ ಆನಿಸಂಸೋ। ತತ್ಥ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಂ ಅವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಜಾನತೋ**ತಿ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಾಲೇ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ವಿದಿತಾ ವೇದನಾ**ತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ವಿದಿತಾ ವೇದನಾ। **ವಿದಿತಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀ**ತಿ ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸುಞ್ಞತೋ ವಿದಿತಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। **ವಿದಿತಾ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಯದಸ್ಸನೇನ ವಿದಿತಾ ವಿನಾಸಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಭಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಞ್ಞಾವಿತಕ್ಕೇಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇಮೇಸು ಪನ ತೀಸು ವುತ್ತೇಸು ಸೇಸಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾಪಿ ವುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಇಮೇ ತಯೋ ಏವ ವುತ್ತಾತಿ ಚೇ? ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹತ್ತಾ। ವೇದನಾಸು ತಾವ ಸುಖದುಕ್ಖಾ ಪಾಕಟಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಸುಖುಮಾ ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹಾ, ನ ಸುಟ್ಠು ಪಾಕಟಾ। ಸಾಪಿ ಚಸ್ಸ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ಸಞ್ಞಾ ಆಕಾರಮತ್ತಗ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ನ ಯಥಾಸಭಾವಗ್ಗಾಹಿನೀ । ಸಾ ಚ ಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಗ್ಗಾಹಕೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅತಿ ವಿಯ ಅಪಾಕಟಾ। ಸಾಪಿ ಚಸ್ಸ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ವಿತಕ್ಕೋ ಞಾಣಪತಿರೂಪಕತ್ತಾ ಞಾಣತೋ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹೋ। ಞಾಣಪತಿರೂಪಕೋ ಹಿ ವಿತಕ್ಕೋ। ಯಥಾಹ - "ಯಾ ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨)। ಸೋಪಿ ಚಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹೇಸು ವುತ್ತೇಸು ಸೇಸಾ ವುತ್ತಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಪದಾನಂ ನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಥಂ ವಿದಿತಾ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾವ ವೇದನುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವಿದಿತತ್ತೇಯೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೇ ವೇದನಾಯ ವಿದಿತತ್ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ ಹೋತೀತಿ **ಕಥಂ ವೇದನಾಯ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಿದಿತೋ ಹೋತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ**ತಿಆದಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸಞ್ಞಾವಿತಕ್ಕಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವಿತಕ್ಕವಾರೇ ಪನ "ಫಸ್ಸಸಮುದಯಾ ಫಸ್ಸನಿರೋಧಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ಫಸ್ಸಟ್ಠಾನೇ **ಸಞ್ಞಾಸಮುದಯಾ ಸಞ್ಞಾನಿರೋಧಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಕಸ್ಮಾ ಇತಿ ಚೇ? ಸಞ್ಞಾಮೂಲಕತ್ತಾ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ। "ಸಞ್ಞಾನಾನತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪನಾನತ್ತ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೯) ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋತಿಆದೀಸು ಚ "ವೇದನಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ಸೋ ಸೋಯೇವ ಧಮ್ಮೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಿಚ್ಚಕರಣೇ ಅಸಮತ್ಥತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅನುಪಕಾರಿಕಾ, ತಸ್ಮಾಯೇವ ಚ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇಸು ನಾಗತಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಪನ

ಸಞ್ಞಾಯ ಕಿಚ್ಚಮೇವ ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಏಕನ್ತಮನುಪಕಾರಿಕಾ ಏವ। ವಿತಕ್ಕಂ ಪನ ವಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಿಚ್ಚಮೇವ ನತ್ಥಿ। ವಿತಕ್ಕಸಹಾಯಾ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಕಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ। ಯಥಾಹ –

> “ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಿಚ್ಛೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ವಿತಕ್ಕೇ ಪನ ಆಕೋಟೇತ್ವಾ ಆಕೋಟೇತ್ವಾ ದೇನ್ತೇ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಕಥಂ? ಯಥಾ ಹಿ ಹೇರಞ್ಞಿಕೋ ಕಹಾಪಣಂ ಹತ್ಥೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಭಾಗೇಸು ಓಲೋಕೇತುಕಾಮೋ ಸಮಾನೋಪಿ ನ ಚಕ್ಖುತಲೇನೇವ ಪರಿವತ್ತೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಙ್ಗುಲಿಪಬ್ಬೇಹಿ ಪನ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಓಲೋಕೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಿಚ್ಛೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೇನ ಪನ ಆಹನನಪರಿಯಾಹನನರಸೇನ ವಿತಕ್ಕೇನ ಆಕೋಟೇನ್ತೇನ ವಿಯ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತೇನ ವಿಯ ಚ ಆದಾಯಾದಾಯ ದಿನ್ನಮೇವ ನಿಚ್ಛೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀ”ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೫೬೮)।

ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅನುಪಕಾರತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಮತ್ತವಸೇನೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ “ವೇದನಾಯ ಸಞ್ಞಾಯಾ”ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಏಕವಚನೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ಯತ್ತಕೋ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೇದೋ, ತತ್ತಕೋ ಏವ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “ವಿತಕ್ಕಾನ”ನ್ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಬಹುವಚನೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

೧೬೮. ಪುನ **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಸೇನಾ**ತಿಆದಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಭಾವನಾಯ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಭಾವನಾಫಲಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಮೋಧಾನೇತೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಠಪೇತಿ, ಆರಮ್ಮಣಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಸಮೋದಹನಬ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೇಪಿ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಏವ ಸಮೋದಹತಿ ನಾಮ। **ಗೋಚರ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಂ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ। **ಸಮತ್ಥ**ನ್ತಿ ಸಮಮೇವ ಅತ್ಥೋ, ಸಮಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥೋತಿ ಸಮತ್ಥೋ। ತಂ ಸಮತ್ಥಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮಗ್ಗಂ ಸಮೋಧಾನೇತೀ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಯೇವ ಗೋಚರಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ। **ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಭಾವನಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ಯೋಗಾವಚರೋವ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ “ಕಾಯೇ”ತಿಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೇ ನಾಮರೂಪಕಾಯಸಙ್ಖಾತೇ ಸಙ್ಖತಾರಮ್ಮಣೇ ತೇನೇವ ಕಮೇನ ಮಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಚ। **ಯಂ ತಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಆರಮ್ಮಣಗೋಚರಸದ್ದಾನಂ ಏಕತ್ಥತಾ ವುತ್ತಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। **ಪಜಾನಾತೀತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಜಾನನಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಜಾನಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಸತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ ಯಥಾ ರಞ್ಞೋ ಉಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಸಮಾಧಿ। **ಅಧಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ । ತಞ್ಹಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। **ವೋದಾನ**ನ್ತಿ ಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ವೋದಾಯತಿ ವಿಸುಜ್ಝತಿ ತೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವೋದಾನಂ। ಲೀನಪಕ್ಖಿಕೋ ಸಮಾಧಿ ಅಲೀನಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮಭೂತತ್ತಾ **ಸಮಂ,** ಉದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಿಕಂ ಞಾಣಂ ಅನುದ್ಧತಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮಭೂತತ್ತಾ ಸಮಂ। ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಸು ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಯುಗನದ್ಧತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಸತಿ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕತ್ತಾ ತದುಭಯಸಮತಾಯ ಉಪಕಾರಿಕಾತಿ ಸಮಂ, ಆರಮ್ಮಣಂ ಸಮತಾಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಸಮಂ। **ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅನವಜ್ಜಸಭಾವೋ। **ನಿಕ್ಲೇಸಟ್ಠೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸಸಭಾವೋ। ನಿಕ್ಕಿಲೇಸಟ್ಠೋತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ವೋದಾನಟ್ಠೋ**ತಿ ಫಲಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಸಭಾವೋ। **ಪರಮಟ್ಠೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮುತ್ತಮಸಭಾವೋ। **ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ತಂ ತಂ ಸಭಾವಂ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಏತ್ಥ ಚ “ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿವೇಧೋ ವುತ್ತೋ। ಏತ್ಥೇವ ಚ ವೋದಾನಟ್ಠಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ತೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ಅನವಜ್ಜಟ್ಠನಿಕ್ಕಿಲೇಸಟ್ಠಪರಮಟ್ಠಾ ಲಕ್ಖಣಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾಹ –

> “ವುತ್ತಮ್ಹಿ ಏಕಧಮ್ಮೇ, ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ಕೇಚಿ।
> ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇ, ಸೋ ಹಾರೋ ಲಕ್ಖಣೋ ನಾಮಾ”ತಿ॥ (ನೇತ್ತಿ॰ ೪.೫ ನಿದ್ದೇಸವಾರ)।

ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೋ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸಟ್ಠೋ ಚೇತ್ಥ ಅವಿಕ್ಖೇಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಪಯೋಜನನ್ತಿ ಸಮತ್ಥೋ, ವೋದಾನಟ್ಠೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗವೋದಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸಮಮೇವ ಅತ್ಥೋತಿ ಸಮತ್ಥೋ, ಫಲವೋದಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಮಗ್ಗವೋದಾನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ ಸಮತ್ಥೋ, ಪರಮಟ್ಠೋ ಪನ ಸಮಮೇವ ಅತ್ಥೋತಿ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಪಯೋಜನತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ ವಾ ಸಮತ್ಥೋ, ತಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸಮಞ್ಚ ಸಮತ್ಥಞ್ಚ ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ **ಸಮತ್ಥಞ್ಚ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಧಮ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಚ ತಿಸ್ಸೋ ಚ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಯೇವ, ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಚ ವಿಜ್ಜಾ ಚ ಖಯೇ ಞಾಣಞ್ಚ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ, ವಿಮುತ್ತಿ ಚ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಞ್ಚ ಫಲಕ್ಖಣೇಯೇವ, ಸೇಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇಪೀತಿ। ಧಮ್ಮವಾರೇ **ಇಮೇ ಧಮ್ಮೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಮೋಧಾನೇತೀ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಯಥಾಯೋಗಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇದಂ ಪನ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅವುತ್ತತ್ಥಾ ಪನೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾ ಏವ। ಏಕೇಕಚತುಕ್ಕವಸೇನೇತ್ಥ ನಿಯ್ಯಾನೇ ದಸ್ಸಿತೇಪಿ ಚತುಕ್ಕನ್ತೋಗಧಸ್ಸ ಏಕೇಕಸ್ಸಾಪಿ ಭಾಗಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ಏಕೇಕಭಾಗವಸೇನ ನಿಯ್ಯಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ನ ಹಿ ಏಕೇಕಂ ವಿನಾ ನಿಯ್ಯಾನಂ ಹೋತೀತಿ।

ದೀಘಂಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬೯. ರಸ್ಸನಿದ್ದೇಸೇ **ಇತ್ತರಸಙ್ಖಾತೇ**ತಿ ಪರಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಲೇ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೭೦. ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದಿನಿದ್ದೇಸೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ವೇದನಾಯ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಪಠಮಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಂವೇದಿಕಾ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ, ತತೋ ಯಂ ವೇದೇತಿ, ತಂ ಸಞ್ಜಾನಾತೀತಿ ಏವಂ ವೇದನಾವಿಸಯಸ್ಸ ಆಕಾರಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸಞ್ಞಾ, ತತೋ ಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಚೇತನಾ, ತತೋ "ಫುಟ್ಠೋ ವೇದೇತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಚೇತೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩) ವಚನತೋ ಫಸ್ಸೋ, ತತೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಮನಸಿಕಾರೋ, ಚೇತನಾದೀಹಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ವುತ್ತೋ। ಏವಂ ತೀಸು ಖನ್ಧೇಸು ವುತ್ತೇಸು ತಂನಿಸ್ಸಯೋ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ವುತ್ತೋವ ಹೋತಿ। **ನಾಮಞ್ಚಾ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ನಾಮಞ್ಚ। **ನಾಮಕಾಯೋ ಚಾ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ನಾಮೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರಾನಞ್ಚ ಅವಿಪಸ್ಸನುಪಗತ್ತಾ ತಂ ಅಪನೇತುಂ ವುತ್ತಂ। "ಕಾಯೋ"ತಿ ಹಿ ವಚನೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಪನೀತಂ ಹೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ರಾಸಿವಿನಿಮುತ್ತತ್ತಾ। **ಯೇ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ "ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ ಚೇತಸಿಕಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೭೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩) ಏವಂ ವುಚ್ಚಮಾನಾಪಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ ಇಧ ನಾಮಕಾಯೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಮಹಾಭೂತಾ**ತಿ ಮಹನ್ತಪಾತುಭಾವತೋ ಮಹಾಭೂತಸಾಮಞ್ಞತೋ ಮಹಾಪರಿಹಾರತೋ ಮಹಾವಿಕಾರತೋ ಮಹನ್ತಭೂತತ್ತಾ ಚಾತಿ ಮಹಾಭೂತಾ। ತೇ ಪನ - ಪಥವೀ ಆಪೋ ತೇಜೋ ವಾಯೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ। **ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪ**ನ್ತಿ ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತೇ ಉಪಾದಾಯ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪವತ್ತರೂಪನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಪನ - ಚಕ್ಖು ಸೋತಂ ಘಾನಂ ಜಿವ್ಹಾ ಕಾಯೋ ರೂಪಂ ಸದ್ದೋ ಗನ್ಧೋ ರಸೋ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹದಯವತ್ಥು ಓಜಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಆಕಾಸಧಾತು ರೂಪಸ್ಸ ಲಹುತಾ ಮುದುತಾ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಉಪಚಯೋ ಸನ್ತತಿ ಜರತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾತಿ ಚತುವೀಸತಿವಿಧಂ। **ಅಸ್ಸಾಸೋ ಚ ಪಸ್ಸಾಸೋ ಚಾ**ತಿ ಪಾಕತಿಕೋಯೇವ। ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ತದೇವ ನಾಮಂ ಲಭತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀನಿ ವಿಯ। ರೂಪಸರಿಕ್ಖಕತ್ತಾ ರೂಪನ್ತಿ ಚ ನಾಮಂ ಲಭತಿ "ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೨೦೪; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೮) ವಿಯ। **ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಉಪನಿಬನ್ಧನಾ**ತಿ ಸತಿಉಪನಿಬನ್ಧನಾಯ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಫುಸನಟ್ಠಾನಂ। **ಯೇ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ "ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯಿಕಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಯಪಟಿಬದ್ಧಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೭೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩) ಏವಂ ವುಚ್ಚಮಾನಾಪಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ ಇಧ ರೂಪಕಾಯೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ತೇ ಕಾಯಾ ಪಟಿವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಝಾನಕ್ಖಣೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸನಿಮಿತ್ತಕಾಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಅವಸೇಸರೂಪಾರೂಪಕಾಯಾ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪಟಿವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಪಟಿವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಯೋಗಿಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗೇಪಿ ಸನ್ಧಾಯ **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಸೇನಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಆವಜ್ಜತೋ ಪಜಾನತೋತಿಆದೀನಿ ಸೀಲಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। ತೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ಕಾಯೇ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಸಂವರಟ್ಠೇನಾತಿಆದೀಸು "ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ"ತಿವುತ್ತಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಜ್ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗೇಸು ಸಂವರೋಯೇವ **ಸಂವರಟ್ಠೇನ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ**। ಅವಿಕ್ಖೇಪೋಯೇವ **ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ**। ಪಞ್ಞಾಯೇವ **ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ**। ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಸು ವಿರತಿಅಭಾವೇಪಿ ಪಾಪಾಭಾವಮತ್ತಮೇವ **ಸಂವರೋ** ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೭೧. **ಪಸ್ಸಮ್ಭಯನ್ತಿ**ಆದೀನಂ ನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಾಯಿಕಾ**ತಿ ರೂಪಕಾಯೇ ಭವಾ। **ಕಾಯಪಟಿಬದ್ಧಾ**ತಿ ಕಾಯಂ ಪಟಿಬದ್ಧಾ ಕಾಯಂ ನಿಸ್ಸಿತಾ, ಕಾಯೇ ಸತಿ ಹೋನ್ತಿ, ಅಸತಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾಯೇವ ತೇ ಕಾಯೇನ ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ**। **ಪಸ್ಸಮ್ಭೇನ್ತೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತೋ ಸನ್ನಿಸೀದಾಪೇನ್ತೋ। ಪಸ್ಸಮ್ಭನವಚನೇನೇವ ಓಳಾರಿಕಾನಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ ಸಿದ್ಧಂ। **ನಿರೋಧೇನ್ತೋ**ತಿ ಓಳಾರಿಕಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನೇನ ನಿರೋಧೇನ್ತೋ। **ವೂಪಸಮೇನ್ತೋ**ತಿ ಓಳಾರಿಕೇಯೇವ ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಣಾಮನಯೇನ ಸನ್ತಭಾವಂ ನಯನ್ತೋ। **ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಾನಿ ಓಳಾರಿಕಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಯಥಾರೂಪೇಹೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಥಾರೂಪೇಹೀ**ತಿ ಯಾದಿಸೇಹಿ। **ಆನಮನಾ**ತಿ ಪಚ್ಛತೋ ನಮನಾ। **ವಿನಮನಾ**ತಿ ಉಭಯಪಸ್ಸತೋ ನಮನಾ। **ಸನ್ನಮನಾ**ತಿ ಸಬ್ಬತೋಪಿ ನಮನ್ತಸ್ಸ ಸುಟ್ಠು ನಮನಾ। **ಪಣಮನಾ**ತಿ ಪುರತೋ ನಮನಾ। **ಇಞ್ಜನಾ**ತಿ ಕಮ್ಪನಾ। **ಫನ್ದನಾ**ತಿ ಈಸಕಂ ಚಲನಾ। **ಪಕಮ್ಪನಾ**ತಿ ಭುಸಂ ಕಮ್ಪನಾ। ಯಥಾರೂಪೇಹಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಆನಮನಾ…ಪೇ॰… ಪಕಮ್ಪನಾ, ತಥಾರೂಪಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯನ್ತಿ ಚ, ಯಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಆನಮನಾ…ಪೇ॰… ಪಕಮ್ಪನಾ, ತಞ್ಚ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯನ್ತಿ ಚ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇಸು ಹಿ ಪಸ್ಸಮ್ಭಿತೇಸು ಕಾಯಸ್ಸ ಆನಮನಾದಯೋ ಚ ಪಸ್ಸಮ್ಭಿತಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಯಥಾರೂಪೇಹಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಕಾಯಸ್ಸ ನ ಆನಮನಾದಿಕಾ ಹೋತಿ, ತಥಾರೂಪಂ ಸನ್ತಂ ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯನ್ತಿ ಚ, ಯಾ ಕಾಯಸ್ಸ ನ ಆನಮನಾದಿಕಾ, ತಞ್ಚ ಸನ್ತಂ ಸುಖುಮಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯನ್ತಿ ಚ ಸಮ್ಬನ್ಧತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸನ್ತಂ ಸುಖುಮ**ನ್ತಿ ಚ ಭಾವನಪುಂಸಕವಚನಮೇತಂ। **ಇತಿ ಕಿರಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಇತಿ** ಏವಮತ್ಥೇ, **ಕಿರ** ಯದಿಅತ್ಥೇ। ಯದಿ ಏವಂ ಸುಖುಮಕೇಪಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಅಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಚೋದಕೇನ ಚೋದನಾ ಆರದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಕಿರಾ**ತಿ ಚೋದಕವಚನತ್ತಾ ಅಸದ್ದಹನತ್ಥೇ ಅಸಹನತ್ಥೇ ಪರೋಕ್ಖತ್ಥೇ ಚ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ, ಏವಂ ಸುಖುಮಾನಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ನ ಸದ್ದಹಾಮಿ ನ ಸಹಾಮಿ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಮೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಏವಂ ಸನ್ತೇತಿ ಏವಂ ಸುಖುಮಾನಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭನೇ ಸನ್ತೇ। **ವಾತೂಪಲದ್ಧಿಯಾ ಚ ಪಭಾವನಾ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಾತಸ್ಸ ಉಪಲದ್ಧಿಯಾ। **ಉಪಲದ್ಧೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಾತಂ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಭಾವನಾವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಭಾವನಾ ಉಪ್ಪಾದನಾ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಭಾವನಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಞ್ಚ ಪಭಾವನಾ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಭಾವನಾಯ ಸುಖುಮಕಾನಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ನಿರೋಧನತೋ ತೇಸಞ್ಚ

ಉಪ್ಪಾದನಾ ಪವತ್ತನಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಯಾ ಚ ಪಭಾವನಾ ನ ಹೋತೀತಿ** ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾಭಾವತೋಯೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಭಾವನಾವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಚ ಪವತ್ತನಾ ನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಚ ಭಾವನಾ ನ ಹೋತಿ। **ನ ಚ ನಂ ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಚ** ನನ್ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ "ಭಿಕ್ಖು ಚ ನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೧೭೩) ವಿಯ। ತಂ ವುತ್ತವಿಧಿಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪಣ್ಡಿತಾ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿಪಿ ತತೋ ನ ವುಟ್ಠಹನ್ತಿಪೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಚೋದನಾಪಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಹಾರವಚನೇ **ಇತಿ ಕಿರಾ**ತಿ ಏವಮೇವ। ಏತ್ಥ ಏವಕಾರತ್ಥೇ ಕಿರಸದ್ದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಏವಂ ಸನ್ತೇ**ತಿ ಏವಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭನೇ ಸನ್ತೇ ಏವ।

ಯಥಾ ಕಥಂ ವಿಯಾತಿ ಯಥಾ ತಂ ವುತ್ತವಿಧಾನಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ತಂ ಕಥಂ ವಿಯಾತಿ ಉಪಮಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಇದಾನಿ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀ**ತಿ ತಂ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕಂಸೇ**ತಿ ಕಂಸಮಯಭಾಜನೇ। **ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಸದ್ದಾನಂ ಆಕಾರಂ। "ನಿಮಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಚ ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಸದ್ದತೋ ಅನಞ್ಞಂ। **ಸುಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಉಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ಸುಗಹಿತತ್ತಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸುಟ್ಠು ಗಹಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಮನಸಿಕತತ್ತಾ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಆವಜ್ಜಿತತ್ತಾ। **ಸೂಪಧಾರಿತತ್ತಾ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಚಿತ್ತೇ ಠಪಿತತ್ತಾ। **ಸುಖುಮಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾಪೀ**ತಿ ತದಾ ಸುಖುಮಾನಮ್ಪಿ ಸದ್ದಾನಂ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ಅನುಗ್ಗಹಿತಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅನಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಸುಖುಮತರಂ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಸುಖುಮತರಂ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ಸುಖುಮತರಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಭಾವತೋಪೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅಪ್ಪನಾಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಸ್ಸಮ್ಭಯನ್ತಿಆದೀಸು "ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯೋತಿ ವಾ "ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯೋತಿ ವಾ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಭಾವನಾವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇ ಪಸ್ಸಮ್ಭಮಾನೇಪಿ ಓಳಾರಿಕಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಂ ಪಸ್ಸಮ್ಭೇಮೀತಿ ಯೋಗಿನೋ ಆಭೋಗೇ ಸತಿ ತೇನಾದರೇನ ಅತಿವಿಯ ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ। ಅನುಪಟ್ಠಹನ್ತಮ್ಪಿ ಸುಖುಮಂ ಸುಆನಯಂ ಹೋತಿ।

ಅಟ್ಠ ಅನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನೀತಿ "ದೀಘಂ ರಸ್ಸಂ ಸಬ್ಬಕಾಯಪಟಿಸಂವೇದೀ ಪಸ್ಸಮ್ಭಯಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ವತ್ಥೂಸು ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋ, ಪಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋತಿ ಅಟ್ಠ ಅನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಿ। **ಅಟ್ಠ ಚ ಉಪಟ್ಠಾನಾನುಸ್ಸತಿಯೋ**ತಿ "ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಂ ಅವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಜಾನತೋ ಸತಿ ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೭೦) ನಯೇನ ವುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ವತ್ಥೂಸು ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋ, ಪಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋತಿ ಅಟ್ಠ ಚ ಉಪಟ್ಠಾನಾನುಸ್ಸತಿಯೋ। ಅಟ್ಠ ಚುಪಟ್ಠಾನಾನುಸ್ಸತಿಯೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತನ್ತಿಕವತ್ಥೂನೀ**ತಿ ಭಗವತಾ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸುತ್ತನ್ತೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೪ ಆದಯೋ) ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಠಮಚತುಕ್ಕವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತನ್ತಿಕವತ್ಥೂನೀತಿ।

ಪಠಮಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭೨. ದುತಿಯಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ಪೀತಿಪಟಿಸಂವೇದಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಪೀತಿ ಪಾಮೋಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಪೀತೀ**ತಿ ಮೂಲಪದಂ। **ಪಾಮೋಜ್ಜ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಪದಂ, ಪಮುದಿತಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಾ ಪೀತಿ ಪಾಮೋಜ್ಜ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಯಾ "ಪೀತೀ"ತಿ ಚ "ಪಾಮೋಜ್ಜ"ನ್ತಿ ಚ ಏವಮಾದೀನಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ, ಸಾ ಪೀತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಪೀತೀ**ತಿ ಸಭಾವಪದಂ। ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಪಾಮೋಜ್ಜಂ**। ಆಮೋದನಾಕಾರೋ **ಆಮೋದನಾ**। ಪಮೋದನಾಕಾರೋ **ಪಮೋದನಾ**। ಯಥಾ ವಾ ಭೇಸಜ್ಜಾನಂ ವಾ ತೇಲಾನಂ ವಾ ಉಣ್ಹೋದಕಸೀತೋದಕಾನಂ ವಾ ಏಕತೋಕರಣಂ ಮೋದನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಯಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕತೋಕರಣೇನ **ಮೋದನಾ,** ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನ ಪನ ಪದಂ ಮಣ್ಡೇತ್ವಾ **ಆಮೋದನಾ ಪಮೋದನಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಹಾಸೇತೀತಿ **ಹಾಸೋ,** ಪಹಾಸೇತೀತಿ **ಪಹಾಸೋ,** ಹಟ್ಠಪಹಟ್ಠಾಕಾರಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ವಿತ್ತೀ**ತಿ ವಿತ್ತಂ, ಧನಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಅಯಂ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ವಿತ್ತಿಸರಿಕ್ಖತಾಯ ವಿತ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಧನಿನೋ ಧನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಪೀತಿಮತೋಪಿ ಪೀತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ

ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ “ವಿತ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಾ। ತುಟ್ಠಿಸಭಾವಸಣ್ಠಿತಾಯ ಹಿ ಪೀತಿಯಾ ಏತಂ ನಾಮಂ। ಪೀತಿಮಾ ಪನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಉಗ್ಗತತ್ತಾ ಅಬ್ಭುಗ್ಗತತ್ತಾ “ಉದಗ್ಗೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಉದಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾಗೋ **ಓದಗ್ಯಂ**। ಅತ್ತನೋ ಮನತಾ **ಅತ್ತಮನತಾ**। ಅನಭಿರದ್ಧಸ್ಸ ಹಿ ಮನೋ ದುಕ್ಖಪದಟ್ಠಾನತ್ತಾ ನ ಅತ್ತನೋ ಮನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಅಭಿರದ್ಧಸ್ಸ ಸುಖಪದಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಮನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಇತಿ ಅತ್ತನೋ ಮನತಾ ಅತ್ತಮನತಾ, ಸಕಮನತಾ ಸಕಮನಸ್ಸ ಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅತ್ತನೋ ಮನತಾ, ಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಪನೇಸೋ ಭಾವೋ ಚೇತಸಿಕೋ ಧಮ್ಮೋ, ತಸ್ಮಾ **ಅತ್ತಮನತಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಚ ಉಪರಿ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೭೩. ಸುಖಪಟಿಸಂವೇದಿನಿದ್ದೇಸೇ **ದ್ವೇ ಸುಖಾನೀ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭೂಮಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಕಾಯಿಕಞ್ಹಿ ಸುಖಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೂಮಿ, ಚೇತಸಿಕಂ ಸುಖಂ ಸಮಥಸ್ಸ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ಭೂಮಿ। **ಕಾಯಿಕ**ನ್ತಿ ಪಸಾದಕಾಯಂ ವಿನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಕಾಯೇ ನಿಯುತ್ತನ್ತಿ ಕಾಯಿಕಂ। **ಚೇತಸಿಕ**ನ್ತಿ ಅವಿಪ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಚೇತಸಿ ನಿಯುತ್ತನ್ತಿ ಚೇತಸಿಕಂ। ತತ್ಥ ಕಾಯಿಕಪದೇನ ಚೇತಸಿಕಂ ಸುಖಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಸುಖಪದೇನ ಕಾಯಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ। ತಥಾ ಚೇತಸಿಕಪದೇನ ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಸುಖಪದೇನ ಚೇತಸಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ। **ಸಾತ**ನ್ತಿ ಮಧುರಂ ಸುಮಧುರಂ। **ಸುಖ**ನ್ತಿ ಸುಖಮೇವ, ನ ದುಕ್ಖಂ। **ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಜ**ನ್ತಿ ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸೇ ಜಾತಂ। **ಸಾತಂ ಸುಖಂ ವೇದಯಿತ**ನ್ತಿ ಸಾತಂ ವೇದಯಿತಂ, ನ ಅಸಾತಂ ವೇದಯಿತಂ। ಸುಖಂ ವೇದಯಿತಂ, ನ ದುಕ್ಖಂ ವೇದಯಿತಂ। ಪರತೋ ತೀಣಿ ಪದಾನಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಸಾತಾ ವೇದನಾ, ನ ಅಸಾತಾ। ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ನ ದುಕ್ಖಾತಿ ಅಯಮೇವ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ಚೇತಸಿಕಸುಖನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ತೇ ಸುಖಾ**ತಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ, ತಾನಿ ಸುಖಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಚತುಕ್ಕೇ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಠಮಚತುಕ್ಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತನ್ತಿಕವತ್ಥೂನಿ ದುತಿಯಚತುಕ್ಕವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ।

ದುತಿಯಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭೪. ತತಿಯಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸೇ **ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಮೂಲಪದಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥಪದಂ। **ಯಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿ ಪೀತಿಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಚಿತ್ತವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಚಿತ್ತಂ। ಆರಮ್ಮಣಂ ಮಿನಮಾನಂ ಜಾನಾತೀತಿ **ಮನೋ**। **ಮಾನಸ**ನ್ತಿ ಮನೋಯೇವ। “ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಚರೋ ಪಾಸೋ, ಯ್ವಾಯಂ ಚರತಿ ಮಾನಸೋ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೧; ಮಹಾವ॰ ೩೩) ಹಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಧಮ್ಮೋ ಮಾನಸೋತಿ ವುತ್ತೋ।

> “ಕಥಞ್ಹಿ ಭಗವಾ ತುಯ್ಹಂ, ಸಾವಕೋ ಸಾಸನೇ ರತೋ।
> ಅಪ್ಪತ್ತಮಾನಸೋ ಸೇಕ್ಖೋ, ಕಾಲಂ ಕಯಿರಾ ಜನೇ ಸುತಾ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯) –

ಏತ್ಥ ಅರಹತ್ತಂ ಮಾನಸನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ ಮನೋವ ಮಾನಸಂ। ಬ್ಯಞ್ಜನವಸೇನ ಹೇತಂ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ।

ಹದಯನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ। “ಚಿತ್ತಂ ವಾ ತೇ ಖಿಪಿಸ್ಸಾಮಿ, ಹದಯಂ ವಾ ತೇ ಫಾಲೇಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೭; ಸು॰ ನಿ॰ ಆಳವಕಸುತ್ತ) ಏತ್ಥ ಉರೋ ಹದಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। “ಹದಯಾ ಹದಯಂ ಮಞ್ಞೇ ಅಞ್ಞಾಯ ತಚ್ಛತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೩) ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ। “ವಕ್ಕಂ ಹದಯ”ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೦) ಏತ್ಥ ಹದಯವತ್ಥು। ಇಧ ಪನ ಚಿತ್ತಮೇವ ಅಬ್ಭನ್ತರಟ್ಠೇನ “ಹದಯ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತದೇವ ಪರಿಸುದ್ಧಟ್ಠೇನ **ಪಣ್ಡರಂ**। ಭವಙ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ – “ಪಭಸ್ಸರಮಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಿತ್ತಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಆಗನ್ತುಕೇಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠ”ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೯)। ತತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ಪನ ಅಕುಸಲಮ್ಪಿ ಗಙ್ಗಾಯ ನಿಕ್ಖನ್ತಾ ನದೀ ಗಙ್ಗಾ ವಿಯ, ಗೋಧಾವರಿತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತಾ ಗೋಧಾವರೀ ವಿಯ ಚ “ಪಣ್ಡರ”ನ್ತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ

ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇನ ಕಿಲೇಸೋ ನ ಹೋತಿ, ಸಭಾವತೋ ಪರಿಸುದ್ಧಮೇವ ಹೋತಿ, ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಯೋಗೇ ಪನ ಸತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ "ಪಣ್ಡರ"ನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಮನೋ ಮನಾಯತನನ್ತಿ ಇಧ ಪನ ಮನೋಗಹಣಂ ಮನಸ್ಸೇವ ಆಯತನಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ। ತೇನೇತಂ ದೀಪೇತಿ - "ನಯಿದಂ ದೇವಾಯತನಂ ವಿಯ ಮನಸ್ಸ ಆಯತನತ್ತಾ ಮನಾಯತನಂ, ಅಥ ಖೋ ಮನೋ ಏವ ಆಯತನಂ ಮನಾಯತನ"ನ್ತಿ।

ಆಯತನಟ್ಠೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಮನತೇ ಇತಿ ಮನೋ, ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ಪನಾಹು - ನಾಳಿಯಾ ಮಿನಮಾನೋ ವಿಯ ಮಹಾತುಲಾಯ ಧಾರಯಮಾನೋ ವಿಯ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಮನೋ, ತದೇವ ಮನನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಮನೋವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ**।

ವಿಜಾನಾತೀತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಂ**। ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಖನ್ಧೋ **ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ**। ರುಳ್ಹಿತೋ ಖನ್ಧೋ ವುತ್ತೋ। ರಾಸಟ್ಠೇನ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಏಕದೇಸೋ ಏಕಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಏಕದೇಸಂ ಛಿನ್ದನ್ತೋ ರುಕ್ಖಂ ಛಿನ್ದತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಏಕದೇಸಭೂತಂ ಏಕಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ರುಳ್ಹಿತೋ "ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರಾಸಟ್ಠೋಯೇವ ಖನ್ಧಟ್ಠೋ ನ ಹೋತಿ, ಕೋಟ್ಠಾಸಟ್ಠೋಪಿ ಖನ್ಧಟ್ಠೋಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಕೋಟ್ಠಾಸಟ್ಠೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಜ್ಜಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ**ತಿ ತೇಸಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪದೇ ಏಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಮಿನನಟ್ಠೇನ ಮನೋ, ವಿಜಾನನಟ್ಠೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಸಭಾವಟ್ಠೇನ, ನಿಸ್ಸತ್ತಟ್ಠೇನ ವಾ ಧಾತೂತಿ ತೀಹಿ ನಾಮೇಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಭಿಪ್ಪಮೋದೋತಿ ಅಧಿಕಾ ತುಟ್ಠಿ।

೧೭೮. ಸಮಾಧಿನಿದ್ದೇಸೇ ಅಚಲಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಠಿತಿ**। ಪರತೋ ಪದದ್ವಯಂ ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನ ವಡ್ಢಿತಂ । ಅಪಿಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಹಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಸಣ್ಠಿತಿ**। ಆರಮ್ಮಣಂ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಅವಟ್ಠಿತಿ**। ಕುಸಲಪಕ್ಖಸ್ಮಿಂ ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಓಗಾಹನ್ತಿ ಸದ್ಧಾ ಸತಿ ಸಮಾಧಿ ಪಞ್ಞಾತಿ। ತೇನೇವ ಸದ್ಧಾ "ಓಕಪ್ಪನಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಸತಿ "ಅಪಿಲಾಪನತಾ"ತಿ, ಸಮಾಧಿ "ಅವಟ್ಠಿತೀ"ತಿ, ಪಞ್ಞಾ "ಪರಿಯೋಗಾಹನಾ"ತಿ। ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಪನ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಓಗಾಹನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ ದಿಟ್ಠಿ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ। ತೇನೇವ ತೇ "ಓಘಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಉದ್ಧಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ವಿಸಾಹಾರಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ **ಅವಿಸಾಹಾರೋ,** ಅವಿಸಾಹರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉದ್ಧಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಸೇನೇವ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ನಾಮ, ಅಯಂ ಪನ ತಥಾ ನ ಹೋತೀತಿ **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ**। ಉದ್ಧಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಸೇನೇವ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸಾಹಟಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಹರೀಯತಿ, ಅಯಂ ಪನ ಅವಿಸಾಹಟಸ್ಸ ಮಾನಸಸ್ಸ ಭಾವೋತಿ **ಅವಿಸಾಹಟಮಾನಸತಾ**।

ಸಮಥೋತಿ ತಿವಿಧೋ ಸಮಥೋ ಚಿತ್ತಸಮಥೋ ಅಧಿಕರಣಸಮಥೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋತಿ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ **ಚಿತ್ತಸಮಥೋ** ನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ಆಗಮ್ಮ ಚಿತ್ತಚಲನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಫನ್ದನಂ ಸಮ್ಮತಿ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ "ಚಿತ್ತಸಮಥೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಮ್ಮುಖಾವಿನಯಾದಿಸತ್ತವಿಧೋ **ಅಧಿಕರಣಸಮಥೋ** ನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ಆಗಮ್ಮ ತಾನಿ ತಾನಿ ಅಧಿಕರಣಾನಿ ಸಮ್ಮನ್ತಿ ವೂಪಸಮ್ಮನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ "ಅಧಿಕರಣಸಮಥೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಸಮ್ಮನ್ತಿ ವೂಪಸಮ್ಮನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಚಿತ್ತಸಮಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸಮಾಧಿಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಉದ್ಧಚ್ಚೇ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ **ಸಮಾಧಿಬಲಂ**। **ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ**ತಿ ಯಾಥಾವಸಮಾಧಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಸಮಾಧಿ ಕುಸಲಸಮಾಧಿ।

೧೭೯. **ರಾಗತೋ ವಿಮೋಚಯಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದೀಹಿ ದಸಹಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂಹಿ ವಿಮೋಚನಂ ವುತ್ತಂ। ಥಿನಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಮಿದ್ಧಗ್ಗಹಣಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ ಹೋತೀತಿ ಅಞ್ಞೇಸು ಪಾಠೇಸು ಸಹಚಾರಿತ್ತಾ ಕಿಲೇಸವತ್ಥುತೋ ವಿಮೋಚನವಚನೇನೇವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ನೀವರಣಾದಿತೋ ವಿಮೋಚನಂ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿತೋ ಚ ವಿಮೋಚನಂ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ। **ಕಥಂ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅನುಪಸ್ಸತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಪೇಯ್ಯಾಲೇ ಚ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದೀನಂ ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತನ್ತಿಕವತ್ಥೂನಿ ತತಿಯಚತುಕ್ಕವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ।

ತತಿಯಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮೦. ಚತುತ್ಥಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸೇ "ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ ನಪುಂಸಕ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಅಸುಕನ್ತಿ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ "ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಕಿಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ನಪುಂಸಕವಚನೇನ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। **ಉಪ್ಪಾದವಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ಉಪ್ಪಾದವಯಸಙ್ಖಾತೇನ ಅತ್ಥೇನ, ಉಪ್ಪಾದವಯಸಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಭಾವಲಕ್ಖಣಂ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದವಯಾ ವಿಕಾರಲಕ್ಖಣಂ। ಏತೇನ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವೇನ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚತಾತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತ"ನ್ತಿ ಚ ವತ್ವಾಪಿ "ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವೋ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾಕಾರೋ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। "ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಲಕ್ಖಣಾನೀ"ತಿ ಪೇಯ್ಯಾಲಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಧಮ್ಮಾತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಾ।

ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸೀನಿದ್ದೇಸೇ **ರೂಪೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾತಿ** ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪರತೋ ವುತ್ತೇಹಿ ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠಾದೀಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ। **ರೂಪವಿರಾಗೇತಿ** ನಿಬ್ಬಾನೇ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಆಗಮ್ಮ ರೂಪಂ ವಿರಜ್ಜತಿ ಅಪುನರುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಜ್ಜನೇನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ "ರೂಪವಿರಾಗೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಛನ್ದಜಾತೋ ಹೋತೀತಿ** ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ। **ಸದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತೋತಿ** ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಸದ್ಧಾಯ ಚ ಅಧಿಮುತ್ತೋ ನಿಚ್ಛಿತೋ। **ಚಿತ್ತಞ್ಚಸ್ಸ ಸ್ವಾಧಿಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸ ಯೋಗಿಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಖಯವಿರಾಗಸಙ್ಖಾತೇ ರೂಪಭಙ್ಗೇ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ , ಅಚ್ಚನ್ತ ವಿರಾಗಸಙ್ಖಾತೇ ರೂಪವಿರಾಗೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಅಧಿಟ್ಠಿತಂ ಸುಟ್ಠು ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ರೂಪೇ ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸೀತಿ** ರೂಪಸ್ಸ ಖಯವಿರಾಗೋ ರೂಪೇ ವಿರಾಗೋತಿ ಪಕತಿಭುಮ್ಮವಚನೇನ ವುತ್ತೋ। ರೂಪಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತವಿರಾಗೋ ರೂಪೇ ವಿರಾಗೋತಿ ನಿಮಿತ್ತತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮವಚನೇನ ವುತ್ತೋ। ತಂ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ವಿರಾಗಂ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ಚ ಅನುಪಸ್ಸನಸೀಲೋ "ರೂಪೇ ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾದೀಸು। ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸೀಪದನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೮೧. **ಕತಿಹಾಕಾರೇಹೀತಿ**ಆದಿ ಪನೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ - ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಂ ಆದೀನವನಿರೋಧದಸ್ಸನೇನೇವ ರೂಪಾದೀನಮ್ಪಿ ಆದೀನವನಿರೋಧಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನತಿವತ್ತನತೋ। ಇಮಿನಾ ಏವ ಚ ವಿಸೇಸವಚನೇನ ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನತೋ ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸಿಟ್ಠಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠೇನಾತಿ** ಖಯಟ್ಠೇನ, ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ ವಾ। **ದುಕ್ಖಟ್ಠೇನಾತಿ** ಭಯಟ್ಠೇನ, ಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ ವಾ। **ಅನತ್ತಟ್ಠೇನಾತಿ** ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನ, ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ ವಾ। **ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೇನಾತಿ** ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪನಟ್ಠೇನ। **ವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠೇನಾತಿ** ಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಪರಿಣಾಮನಟ್ಠೇನ। **ನಿದಾನನಿರೋಧೇನಾತಿ** ಮೂಲಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇನ। **ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ** ನ ಭವತಿ। **ಸಮುದಯನಿರೋಧೇನಾತಿ** ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇನ। ಮೂಲಪಚ್ಚಯೋ ಹಿ ಬ್ಯಾಧಿಸ್ಸ ಅಸಪ್ಪಾಯಭೋಜನಂ ವಿಯ ನಿದಾನನ್ತಿ ವುತ್ತೋ, ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಯೋ ಬ್ಯಾಧಿಸ್ಸ ವಾತಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹಾ ವಿಯ ಸಮುದಯೋತಿ ವುತ್ತೋ। ನಿದಾನಞ್ಹಿ ನಿಚ್ಛಯೇನ ದದಾತಿ ಫಲಮಿತಿ ನಿದಾನಂ, ಸಮುದಯೋ ಪನ ಸುಟ್ಠು ಉದೇತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಫಲಮಿತಿ ಸಮುದಯೋ। **ಜಾತಿನಿರೋಧೇನಾತಿ** ಮೂಲಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅಭಾವೇನ। **ಪಭವನಿರೋಧೇನಾತಿ** ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅಭಾವೇನ। ಜಾತಿಯೇವ ಹಿ ಪಭವತಿ

ಏತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಪಭವೋತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಹೇತುನಿರೋಧೇನಾತಿ** ಜನಕಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇನ। **ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧೇನಾತಿ** ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇನ। ಮೂಲಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಹಿ ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಜನಕಪಚ್ಚಯೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿಯೇವ। ಏತೇಹಿ ತಿಕ್ಖವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ತದಙ್ಗನಿರೋಧೋ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಚ್ಛೇದನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ಞಾಣುಪ್ಪಾದೇನಾತಿ** ತಿಕ್ಖವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ವಾ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ವಾ ಉಪ್ಪಾದೇನ। **ನಿರೋಧುಪಟ್ಠಾನೇನಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಖಯನಿರೋಧಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ನಿರೋಧಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇನ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇನ। ಏತೇಹಿ ವಿಸಯವಿಸಯಿನಿಯಮೋವ ಕತೋ ಹೋತಿ, ತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದನಿರೋಧೋ ಚ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

೧೮೧. ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸೀಪದನಿದ್ದೇಸೇ **ರೂಪಂ ಪರಿಚ್ಚಜತೀತಿ** ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ನಿರಪೇಕ್ಖತಾಯ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ। **ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋತಿ** ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಪದಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಜಹನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಿಲೇಸೇ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ। **ರೂಪನಿರೋಧೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚಿತ್ತಂ ಪಕ್ಖನ್ದತೀತಿ** ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ತಂನಿನ್ನತಾಯ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ। **ಪಕ್ಖನ್ದನಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋತಿ** ಪಕ್ಖನ್ದನಟ್ಠೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಪದಸ್ಸ ಪಕ್ಖನ್ದನಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತನ್ತಿಕವತ್ಥೂನಿ ಚತುತ್ಥಚತುಕ್ಕವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚತುಕ್ಕೇ ಜರಾಮರಣೇ ವತ್ತಬ್ಬಂಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಚ "ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ"ತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಏಕತ್ತವೋಹಾರವಸೇನ ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। "ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ"ತಿ ವೇದನಾಧಮ್ಮಾನಂ ನಾನತ್ತವೋಹಾರವಸೇನ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಚತುತ್ಥಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಸತೋಕಾರಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೬. ಞಾಣರಾಸಿಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮೩. ಇದಾನಿ ಛಹಿ ರಾಸೀಹಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಞಾಣೇಸು ಚತುವೀಸತಿಸಮಾಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ತಾವ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಏಕೋ , ಪಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಏಕೋತಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಸಮಾಧೀತಿ ದ್ವಾದಸಸು ವತ್ಥೂಸು ಚತುವೀಸತಿ ಸಮಾಧಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಝಾನಕ್ಖಣೇ ತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಚತುವೀಸತಿಸಮಾಧಿವಸೇನ ಞಾಣಾನಿ।

ದ್ವಾಸತ್ತತಿವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸಾತಿ** "ದೀಘ"ನ್ತಿವುತ್ತಅಸ್ಸಾಸತೋ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸಹೇತು ಝಾನಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಉತ್ತರತ್ರಾಪಿ। ತೇಸಂಯೇವ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ ತಿಸ್ಸೋ, ಪಸ್ಸಾಸವಸೇನ ತಿಸ್ಸೋತಿ ಛ ಛ ಅನುಪಸ್ಸನಾತಿ ದ್ವಾದಸಸು ವತ್ಥೂಸು ದ್ವಾಸತ್ತತಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾ ಏವ ದ್ವಾಸತ್ತತಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ದ್ವಾಸತ್ತತಿವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಞಾಣಾನಿ।

ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸಸನ್ತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ಹುತ್ವಾ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ಹುತ್ವಾ ವತ್ತೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅಸ್ಸಸ"ನ್ತಿ ಚ ಇದಂ ವಚನಂ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸತೀತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣನ್ತಿ**

ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪವತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಜಾನಾತಿ, ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಮಿವ ಚ ತೇನೇವ ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಿನ್ದಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಉಪರಿ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾದೀನಞ್ಚ ಞಾಣಾನಂ ವಿಸುಂ ಆಗತತ್ತಾ ಇಧ ಯಥಾವುತ್ತಾನೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಿ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸಸ**ನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ಅಸ್ಸಸನ್ತಸ್ಸ। ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ। **ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿವಚನೇನೇವ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಞಾಣಾನಿ ಅನನ್ತರಾ ವುತ್ತಾನಂ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣಾನಂ ಅನುಕೂಲಭಾವೇನ ಅನುಲೋಮತೋ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮಞಾಣಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ।

ನಿಬ್ಬಿದಾಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸಸ**ನ್ತಿ ಅನನ್ತರಸದಿಸಮೇವ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿವಚನೇನೇವ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। "ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ"ತಿವಚನೇನೇವ ಅನುಲೋಮಞಾಣಮಗ್ಗಞಾಣಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ । ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಅನುಲೋಮಞಾಣಾನಿಪಿ ಹಿ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಿದಾಜನನಬ್ಯಾಪಾರಪ್ಪಹಾನೇನ ನಿಬ್ಬಿದಾಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಞಾಣಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಪನ ನಿಬ್ಬಿದಾಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧನ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ನಿಬ್ಬಿದಾಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಞಾಣಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತಿವಿಯ ಯುಜ್ಜತೀತಿ। ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮಞಾಣೇಸು ವಿಯ ಆದಿಭೂತಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ"ತಿ ಅನ್ತೇ ಞಾಣದ್ವಯಗ್ಗಹಣಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಸಙ್ಗಹಣತ್ಥಂ। ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ, ನ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ। ಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಹಿ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಯಂ ಸನ್ತಿಟ್ಠನತೋ ಪನ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮ್ಪಿ ಚ "ಫುಸನಾತಿ ಅಪ್ಪನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಞ್ಚ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಅಪ್ಪನಾತಿ ಕತ್ವಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ "ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ"ತಿವಚನೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮಞಾಣಾನಿಪಿ ಅತ್ಥತೋ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿಪಿ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಿದಾಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಞಾಣಾನೀತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾಗಹಣಮೇವ ಕತಂ, ನ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಲೋಮಗ್ಗಹಣಂ। ತೀಸುಪಿ ಚೇತೇಸು ಞಾಣಟ್ಠಕನಿದ್ದೇಸೇಸು ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಏಕಂ, ಪಸ್ಸಾಸವಸೇನ ಏಕನ್ತಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನೀತಿ ಚತೂಸು ವತ್ಥೂಸು ಅಟ್ಠ ಞಾಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ವಿಮುತ್ತಿಸುಖಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಹೀನತ್ತಾ**ತಿ ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಹಾನಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನತ್ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ**ತಿ ಆಹ। **ವಿಮುತ್ತಿಸುಖೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಫಲವಿಮುತ್ತಿಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣಞ್ಚ ಫಲವಿಮುತ್ತಿಸುಖಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಞ್ಚ। ಅನುಸಯವತ್ಥುಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಪಹಾನೇನ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನದುಚ್ಚರಿತವತ್ಥುಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುನ ಅನುಸಯಾನಂ ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಏಕವೀಸತಿಫಲಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಗಣನಾಯಪಿ ಞಾಣಗಣನಾ ಕತಾ ಹೋತಿ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಗಣನಾಯ ಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಗಣನಾ ಕತಾ ಹೋತೀತಿ।

ಞಾಣರಾಸಿಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾ

೧. ಪಠಮಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮೪. ಇದಾನಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಭಾವನಾಯ ಉಪಕಾರಕಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಭಾವೇ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಭಾವನಾಯ ಅಭಾವತೋ ತದುಪಕಾರಕಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸೋಧನಾದಿವಿಧಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾತಿ ತಞ್ಚ ಕಥೇತಬ್ಬಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಂ ಅತ್ತನಾ ಭಗವತೋ ಸಮ್ಮುಖಾ ಸುತಂ ವಿಞ್ಞಾತಾಧಿಪ್ಪಾಯಸುತ್ತನ್ತಿಕದೇಸನಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ತದತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನವಸೇನ ಕಥೇತುಕಾಮೋ ಪಠಮಂ ತಾವ **ಏವಂ ಮೇ ಸುತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಏವ**ನ್ತಿ ನಿಪಾತಪದಂ। **ಮೇ**ತಿಆದೀನಿ ನಾಮಪದಾನಿ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ವಿ**-ಇತಿ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ, **ಹರತೀ**ತಿ ಆಖ್ಯಾತಪದನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ತಾವ ನಯೇನ ಪದವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಉಪಮೂಪದೇಸಗರಹಪಸಂಸನಾಕಾರವಚನಗ್ಗಹಣೇಸು **ಏವಂ**-ಸದ್ದೋ ದಿಸ್ಸತಿ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇ ಚ ಅವಧಾರಣತ್ಥೇ ಚ। ಇಧ ಪನ ಏವಂಸದ್ದೋ ಆಕಾರತ್ಥೇ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇ ಚ ವಿಞ್ಞುಜನೇನ ಪವುತ್ತೋ, ತಥೇವ ಅವಧಾರಣತ್ಥೇ ಚ।

ತತ್ಥ ಆಕಾರತ್ಥೇನ **ಏವಂ**ಸದ್ದೇನ ಏತಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ - ನಾನಾನಯನಿಪುಣಮನೇಕಜ್ಝಾಸಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪನ್ನಂ ವಿವಿಧಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಧಮ್ಮತ್ಥದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಸಕಸಕಭಾಸಾನುರೂಪತೋ ಸೋತಪಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತಂ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ಕೋ ಸಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ಸಬ್ಬಥಾಮೇನ ಪನ ಸೋತುಕಾಮತಂ ಜನೇತ್ವಾಪಿ ಏವಂ ಮೇ ಸುತಂ, ಮಯಾಪಿ ಏಕೇನಾಕಾರೇನ ಸುತನ್ತಿ।

ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇನ "ನಾಹಂ ಸಯಮ್ಭೂ, ನ ಮಯಾ ಇದಂ ಸಚ್ಛಿಕತ"ನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಮೋಚೇನ್ತೋ "ಏವಂ ಮೇ ಸುತಂ, ಮಯಾಪಿ ಏವಂ ಸುತ"ನ್ತಿ ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಕಲಂ ಸುತ್ತಂ ನಿದಸ್ಸೇತಿ।

ಅವಧಾರಣತ್ಥೇನ ಥೇರೋ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ "ಏತದಗ್ಗಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಮ ಸಾವಕಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಮಹಾಪಞ್ಞಾನಂ ಯದಿದಂ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೮-೧೮೯), "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಪುಗ್ಗಲಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯೋ ಏವಂ ತಥಾಗತೇನ ಅನುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಅನುಪ್ಪವತ್ತೇತಿ ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಾರಿಪುತ್ತೋ। ಸಾರಿಪುತ್ತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೇನ ಅನುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಅನುಪ್ಪವತ್ತೇತೀ"ತಿಏವಮಾದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೭) ನಯೇನ ಭಗವತಾ ಪಸತ್ಥಭಾವಾನುರೂಪಂ ಅತ್ತನೋ ಧಾರಣಬಲಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸೋತುಕಾಮತಂ ಜನೇತಿ "ಏವಂ ಮೇ ಸುತಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಅತ್ಥತೋ ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ವಾ ಅನೂನಮನಧಿಕಂ, ಏವಮೇವ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ ದಟ್ಠಬ್ಬ"ನ್ತಿ।

ಮೇಸದ್ದೋ ಕರಣಸಮ್ಪದಾನಸಾಮಿಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಇಧ ಪನ "ಮಯಾ ಸುತಂ, ಮಮ ಸುತ"ನ್ತಿ ಚ ಅತ್ಥದ್ವಯೇ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಸುತನ್ತಿ ಅಯಂಸದ್ದೋ ಸಉಪಸಗ್ಗೋ ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಚ ವಿಸ್ಸುತಗಮನಕಿಲಿನ್ನಉಪಚಿತಅನುಯೋಗಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ ವಿಞ್ಞಾತೇಪಿ ಚ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ। ಇಧ ಪನಸ್ಸ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಉಪಧಾರಿತನ್ತಿ ವಾ ಉಪಧಾರಣನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಮೇ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಹಿ ಮಯಾತಿಅತ್ಥೇ ಸತಿ "ಏವಂ ಮಯಾ ಸುತಂ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಉಪಧಾರಿತ"ನ್ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ಮಮಾತಿಅತ್ಥೇ ಸತಿ "ಏವಂ ಮಮ ಸುತಂ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಉಪಧಾರಣ"ನ್ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಅಪಿಚ “ಏವಂ ಮೇ ಸುತ”ನ್ತಿ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಭಾವಂ ಅಪ್ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಪುರಿಮಸವನಂ ವಿವರನ್ತೋ “ಸಮ್ಮುಖಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಮಿದಂ ಮಯಾ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜವಿಸಾರದಸ್ಸ ದಸಬಲಧರಸ್ಸ ಆಸಭಟ್ಠಾನಟ್ಠಾಯಿನೋ ಸೀಹನಾದನಾದಿನೋ ಸಬ್ಬಸತ್ತುತ್ತಮಸ್ಸ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರಸ್ಸ ಧಮ್ಮರಾಜಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾಧಿಪತಿನೋ ಧಮ್ಮದೀಪಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸರಣಸ್ಸ ಸದ್ಧಮ್ಮವರಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ವಚನಂ, ನ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ವಾ ಪದೇ ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ವಾ ಕಙ್ಖಾ ವಾ ವಿಮತಿ ವಾ ಕಾತಬ್ಬಾ”ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ವಿನಾಸೇತಿ, ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪದಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

“ವಿನಾಸಯತಿ ಅಸ್ಸದ್ಧಂ, ಸದ್ಧಂ ವಡ್ಢೇತಿ ಸಾಸನೇ।
ಏವಂ ಮೇ ಸುತಮಿಚ್ಚೇವಂ, ವದಂ ಗೋತಮಸಾವಕೋ”ತಿ॥

ಏಕನ್ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದನಿದ್ದೇಸೋ। **ಸಮಯ**ನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಿದ್ದೇಸೋ। **ಏಕಂ ಸಮಯ**ನ್ತಿ ಅನಿಯಮಿತಪರಿದೀಪನಂ। ತತ್ಥ **ಸಮಯ**ಸದ್ದೋ -

ಸಮವಾಯೇ ಖಣೇ ಕಾಲೇ, ಸಮೂಹೇ ಹೇತುದಿಟ್ಠಿಸು।
ಪಟಿಲಾಭೇ ಪಹಾನೇ ಚ, ಪಟಿವೇಧೇ ಚ ದಿಸ್ಸತಿ॥

ಇಧ ಪನಸ್ಸ ಕಾಲೋ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಸಂವಚ್ಛರಉತುಮಾಸದ್ಧಮಾಸರತ್ತಿನ್ದಿವಪುಬ್ಬಣ್ಹಮಜ್ಝನ್ಹಿಕಸಾಯನ್ಹಪಠಮ-ಮಜ್ಝಿಮಪಚ್ಛಿಮಯಾಮಮುಹುತ್ತಾದೀಸು ಕಾಲಪ್ಪಭೇದಭೂತೇಸು ಸಮಯೇಸು ಏಕಂ ಸಮಯನ್ತಿ ದೀಪೇತಿ।

ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏತೇಸು ಸಂವಚ್ಛರಾದೀಸು ಸಮಯೇಸು ಯಂ ಯಂ ಸುತ್ತಂ ಯಮ್ಹಿ ಯಮ್ಹಿ ಸಂವಚ್ಛರೇ ಉತುಮ್ಹಿ ಮಾಸೇ ಪಕ್ಖೇ ರತ್ತಿಭಾಗೇ ದಿವಸಭಾಗೇ ವಾ ವುತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಥೇರಸ್ಸ ಸುವಿದಿತಂ ಸುವವತ್ಥಾಪಿತಂ ಪಞ್ಞಾಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ “ಏವಂ ಮೇ ಸುತಂ ಅಸುಕಸಂವಚ್ಛರೇ ಅಸುಕಉತುಮ್ಹಿ ಅಸುಕಮಾಸೇ ಅಸುಕಪಕ್ಖೇ ಅಸುಕರತ್ತಿಭಾಗೇ ಅಸುಕದಿವಸಭಾಗೇ ವಾ”ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇ ನ ಸಕ್ಕಾ ಸುಖೇನ ಧಾರೇತುಂ ವಾ ಉದ್ದಿಸಿತುಂ ವಾ ಉದ್ದಿಸಾಪೇತುಂ ವಾ, ಬಹು ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕೇನೇವ ಪದೇನ ತಮತ್ಥಂ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ “ಏಕಂ ಸಮಯ”ನ್ತಿ ಆಹ।

ಯೇ ವಾ ಇಮೇ ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಸಮಯೋ ಜಾತಿಸಮಯೋ ಸಂವೇಗಸಮಯೋ ಅಭಿನಿಕ್ಖಮನಸಮಯೋ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಸಮಯೋ ಮಾರವಿಜಯಸಮಯೋ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಸಮಯೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಸಮಯೋ ದೇಸನಾಸಮಯೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಸಮಯೋತಿಏವಮಾದಯೋ ಭಗವತೋ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಸು ಅತಿವಿಯ ಪಕಾಸಾ ಅನೇಕಕಾಲಪ್ಪಭೇದಾ ಏವ ಸಮಯಾ, ತೇಸು ಸಮಯೇಸು ದೇಸನಾಸಮಯಸಙ್ಖಾತಂ ಏಕಂ ಸಮಯನ್ತಿ ದೀಪೇತಿ। ಯೋ ಚಾಯಂ ಞಾಣಕರುಣಾಕಿಚ್ಚಸಮಯೇಸು ಕರುಣಾಕಿಚ್ಚಸಮಯೋ, ಅತ್ತಹಿತಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಸಮಯೇಸು ಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಸಮಯೋ, ಸನ್ನಿಪತಿತಾನಂ ಕರಣೀಯದ್ವಯಸಮಯೇಸು ಧಮ್ಮಿಕಥಾಸಮಯೋ, ದೇಸನಾಪಟಿಪತ್ತಿಸಮಯೇಸು ದೇಸನಾಸಮಯೋ, ತೇಸುಪಿ ಸಮಯೇಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಸಮಯಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಏಕಂ ಸಮಯ”ನ್ತಿ ಆಹ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ “ಏಕಂ ಸಮಯ”ನ್ತಿ ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತಿ। ಯಞ್ಹಿ ಸಮಯಂ ಭಗವಾ ಇಮಂ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸುತ್ತನ್ತಂ ದೇಸೇಸಿ, ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ತಂ ಸಮಯಂ ಕರುಣಾವಿಹಾರೇನ ವಿಹಾಸಿ, ತಸ್ಮಾ ತದತ್ಥಜೋತನತ್ಥಂ ಇಧ ಉಪಯೋಗವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ।

ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

“ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಭುಮ್ಮೇನ ಕರಣೇನ ಚ।

ಅಞ್ಞತ್ರ ಸಮಯೋ ವುತ್ತೋ, ಉಪಯೋಗೇನ ಸೋ ಇಧಾ”ತಿ॥

ಪೋರಾಣಾ ಪನ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ - “ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ”ತಿ ವಾ “ತೇನ ಸಮಯೇನಾ”ತಿ ವಾ “ತಂ ಸಮಯ”ನ್ತಿ ವಾ ಅಭಿಲಾಪಮತ್ತಭೇದೋ ಏಸ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಭುಮ್ಮಮೇವತ್ಥೋತಿ। ತಸ್ಮಾ “ಏಕಂ ಸಮಯ”ನ್ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ “ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ”ತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಭಗವಾತಿ ಗರು। ಗರುಞ್ಹಿ ಲೋಕೇ “ಭಗವಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಸಬ್ಬಗುಣವಿಸಿಟ್ಠತಾಯ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಗರು, ತಸ್ಮಾ “ಭಗವಾ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪೋರಾಣೇಹಿಪಿ ವುತ್ತಂ -

“ಭಗವಾತಿ ವಚನಂ ಸೇಟ್ಠಂ, ಭಗವಾತಿ ವಚನಮುತ್ತಮಂ।
ಗರು ಗಾರವಯುತ್ತೋ ಸೋ, ಭಗವಾ ತೇನ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥

ಅಪಿಚ -

“ಭಾಗ್ಯವಾ ಭಗ್ಗವಾ ಯುತ್ತೋ, ಭಗೇಹಿ ಚ ವಿಭತ್ತವಾ।
ಭತ್ತವಾ ವನ್ತಗಮನೋ, ಭವೇಸು ಭಗವಾ ತತೋ”ತಿ॥ -

ಇಮಿಸ್ಸಾಪಿ ಗಾಥಾಯ ವಸೇನ ಅಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ** ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿನಿದ್ದೇಸೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೨೩ ಆದಯೋ) ವುತ್ತೋಯೇವ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚೇತ್ಥ **ಏವ**ನ್ತಿ ವಚನೇನ ದೇಸನಾಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ, **ಮೇ ಸುತ**ನ್ತಿ ಸಾವಕಸಮ್ಪತ್ತಿಂ, **ಏಕಂ ಸಮಯ**ನ್ತಿ ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಂ, **ಭಗವಾ**ತಿ ದೇಸಕಸಮ್ಪತ್ತಿಂ।

ಸಾವತ್ಥಿಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಸವತ್ಥಸ್ಸ ಇಸಿನೋ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಭೂತಾ ನಗರೀ ಸಾವತ್ಥೀ, ಯಥಾ ಕಾಕನ್ದೀ ಮಾಕನ್ದೀತಿ ಏವಂ ತಾವ ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ। ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ಪನ ಭಣನ್ತಿ - ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಉಪಭೋಗಪರಿಭೋಗಂ ಸಬ್ಬಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಾವತ್ಥೀ, ಸತ್ಥಸಮಾಯೋಗೇ ಚ ಕಿಂ ಭಣ್ಡಮತ್ಥೀತಿ ಪುಚ್ಛಿತೇ ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿಪಿ ವಚನಮುಪಾದಾಯ ಸಾವತ್ಥೀ।

“ಸಬ್ಬದಾ ಸಬ್ಬೂಪಕರಣಂ, ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ಸಮೋಹಿತಂ।
ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಮುಪಾದಾಯ, ಸಾವತ್ಥೀತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥ -

ತಸ್ಸಂ **ಸಾವತ್ಥಿಯಂ**। ಸಮೀಪತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮವಚನಂ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಇರಿಯಾಪಥದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮಅರಿಯವಿಹಾರೇಸು ಅಞ್ಞತರವಿಹಾರಸಮಙ್ಗಿಪರಿದೀಪನಮೇತಂ, ಇಧ ಪನ ಠಾನಗಮನಾಸನಸಯನಪ್ಪಭೇದೇಸು ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಅಞ್ಞತರಇರಿಯಾಪಥಸಮಾಯೋಗಪರಿದೀಪನಂ। ತೇನ ಠಿತೋಪಿ ಗಚ್ಛನ್ತೋಪಿ ನಿಸಿನ್ನೋಪಿ ಸಯಾನೋಪಿ ಭಗವಾ “ವಿಹರತಿ”ಚ್ಚೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ಭಗವಾ ಏಕಂ ಇರಿಯಾಪಥಬಾಧನಂ ಅಞ್ಞೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಪರಿಪತನ್ತಮತ್ತಭಾವಂ ಹರತಿ ಪವತ್ತೇತಿ, ತಸ್ಮಾ “ವಿಹರತೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಜೇತವನೇತಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಜನಂ ಜಿನಾತೀತಿ ಜೇತೋ, ರಞ್ಞೋ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಜನೇ ಜಿತೇ ಜಾತೋತಿ ಜೇತೋ, ಮಙ್ಗಲಕಮ್ಯತಾಯ ವಾ ತಸ್ಸ ಏವಂನಾಮಮೇವ ಕತನ್ತಿ ಜೇತೋ, ವನಯತೀತಿ ವನಂ, ಅತ್ತಸಮ್ಪದಾಯ ಸತ್ತಾನಂ ಭತ್ತಿಂ ಕಾರೇತಿ, ಅತ್ತನಿ ಸಿನೇಹಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವನುತೇ ಇತಿ ವಾ ವನಂ,

ನಾನಾವಿಧಕುಸುಮಗನ್ಧಸಮ್ಮೋದಮತ್ತಕೋಕಿಲಾದಿವಿಹಙ್ಗಾಭಿರುತೇಹಿ ಮನ್ದಮಾರುತಚಲಿತರುಕ್ಖಸಾಖಾವಿಟಪಪಲ್ಲವಪಲಾಸೇಹಿ "ಏಥ ಮಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಥಾ"ತಿ ಪಾಣಿನೋ ಯಾಚತಿ ವಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜೇತಸ್ಸ ವನಂ ಜೇತವನಂ। ತಞ್ಹಿ ಜೇತೇನ ರಾಜಕುಮಾರೇನ ರೋಪಿತಂ ಸಂವಡ್ಢಿತಂ ಪರಿಪಾಲಿತಂ, ಸೋ ಚ ತಸ್ಸ ಸಾಮೀ ಅಹೋಸಿ, ತಸ್ಮಾ ಜೇತವನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಜೇತವನೇ। ವನಞ್ಚ ನಾಮ ರೋಪಿಮಂ ಸಯಂಜಾತನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ಇದಞ್ಚ ವೇಳುವನಾದೀನಿ ಚ ರೋಪಿಮಾನಿ, ಅನ್ಧವನಮಹಾವನಾದೀನಿ ಸಯಂಜಾತಾನಿ।

ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೇತಿ ಸುದತ್ತೋ ನಾಮ ಸೋ ಗಹಪತಿ ಮಾತಾಪಿತೂಹಿ ಕತನಾಮವಸೇನ। ಸಬ್ಬಕಾಮಸಮಿದ್ಧತಾಯ ಪನ ವಿಗತಮಚ್ಛೇರತಾಯ ಕರುಣಾದಿಗುಣಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಚ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಅನಾಥಾನಂ ಪಿಣ್ಡಮದಾಸಿ, ತೇನ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕೋತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತೋ। ಆರಮನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಾಣಿನೋ, ವಿಸೇಸೇನ ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾತಿ ಆರಾಮೋ, ತಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಫಲಾದಿಸೋಭಾಯ ನಾತಿದೂರನಚ್ಚಾಸನ್ನತಾದಿಪಞ್ಚವಿಧಸೇನಾಸನಙ್ಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ತತೋ ತತೋ ಆಗಮ್ಮ ರಮನ್ತಿ ಅಭಿರಮನ್ತಿ, ಅನುಕ್ಕಣ್ಠಿತಾ ಹುತ್ವಾ ನಿವಸನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಗತೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅಬ್ಭನ್ತರಂ ಆನೇತ್ವಾ ರಮಾಪೇತೀತಿ ಆರಾಮೋ। ಸೋ ಹಿ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕೇನ ಗಹಪತಿನಾ ಜೇತಸ್ಸ ರಾಜಕುಮಾರಸ್ಸ ಹತ್ಥತೋ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಹಿರಞ್ಞಕೋಟೀಹಿ ಕೋಟಿಸನ್ಥರೇನ ಕೀಣಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಹಿರಞ್ಞಕೋಟೀಹಿ ಸೇನಾಸನಾನಿ ಕಾರಾಪೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಹಿರಞ್ಞಕೋಟೀಹಿ ವಿಹಾರಮಹಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಏವಂ ಚತುಪಞ್ಞಾಸಹಿರಞ್ಞಕೋಟಿಪರಿಚ್ಚಾಗೇನ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾದಿತೋ, ತಸ್ಮಾ "ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಿಂ **ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೇ**।

ಏತ್ಥ ಚ "ಜೇತವನೇ"ತಿವಚನಂ ಪುರಿಮಸಾಮಿಪರಿಕಿತ್ತನಂ, "ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೇ"ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಸಾಮಿಪರಿಕಿತ್ತನಂ। ಕಿಮೇತೇಸಂ ಪರಿಕಿತ್ತನೇ ಪಯೋಜನನ್ತಿ? ಪುಞ್ಞಕಾಮಾನಂ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಆಪಜ್ಜನಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕಪಾಸಾದಮಾಪನೇ ಭೂಮಿವಿಕ್ಕಯಲದ್ಧಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಹಿರಞ್ಞಕೋಟಿಯೋ ಅನೇಕಕೋಟಿಅಗ್ಘನಕಾ ರುಕ್ಖಾ ಚ ಜೇತಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಾಗೋ, ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ಹಿರಞ್ಞಕೋಟಿಯೋ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ । ಇತಿ ತೇಸಂ ಪರಿಕಿತ್ತನೇನ ಏವಂ ಪುಞ್ಞಕಾಮಾ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪುಞ್ಞಕಾಮೇ ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಆಪಜ್ಜನೇ ನಿಯೋಜೇತಿ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಯದಿ ತಾವ ಭಗವಾ ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ವಿಹರತಿ, "ಜೇತವನೇ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೇ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅಥ ತತ್ಥ ವಿಹರತಿ, "ಸಾವತ್ಥಿಯ"ನ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಉಭಯತ್ಥ ಏಕಂ ಸಮಯಂ ವಿಹರಿತುನ್ತಿ। ನ ಖೋ ಪನೇತಂ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನನು ಅವೋಚುಮ್ಹ "ಸಮೀಪತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮವಚನ"ನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಗಙ್ಗಾಯಮುನಾದೀನಂ ಸಮೀಪೇ ಗೋಯೂಥಾನಿ ಚರನ್ತಾನಿ "ಗಙ್ಗಾಯ ಚರನ್ತಿ, ಯಮುನಾಯ ಚರನ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಯದಿದಂ ಸಾವತ್ಥಿಯಾ ಸಮೀಪೇ ಜೇತವನಂ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೋ, ತತ್ಥ ವಿಹರನ್ತೋ ವುಚ್ಚತಿ "ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ವಿಹರತಿ ಜೇತವನೇ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಆರಾಮೇ"ತಿ। ಗೋಚರಗಾಮನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಹಿಸ್ಸ ಸಾವತ್ಥಿವಚನಂ, ಪಬ್ಬಜಿತಾನುರೂಪನಿವಾಸಟ್ಠಾನನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸೇಸವಚನಂ।

ತತ್ಥ ಸಾವತ್ಥಿಕಿತ್ತನೇನ ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಭಗವತೋ ಗಹಟ್ಠಾನುಗ್ಗಹಕರಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಜೇತವನಾದಿಕಿತ್ತನೇನ ಪಬ್ಬಜಿತಾನುಗ್ಗಹಕರಣಂ। ತಥಾ ಪುರಿಮೇನ ಪಚ್ಚಯಗ್ಗಹಣತೋ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗವಿವಜ್ಜನಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ವತ್ಥುಕಾಮಪ್ಪಹಾನತೋ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗವಿವಜ್ಜನೂಪಾಯಂ। ಅಥ ವಾ ಪುರಿಮೇನ ಚ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಭಿಯೋಗಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ವಿವೇಕಾಧಿಮುತ್ತಿಂ। ಪುರಿಮೇನ ಕರುಣಾಯ ಉಪಗಮನಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಪಗಮನಂ। ಪುರಿಮೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಸುಖನಿಪ್ಫಾದನಾಧಿಮುತ್ತತಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪರಹಿತಸುಖಕರಣೇ ನಿರುಪಲೇಪತಂ। ಪುರಿಮೇನ ಧಮ್ಮಿಕಸುಖಾಪರಿಚ್ಚಾಗನಿಮಿತ್ತಂ ಫಾಸುವಿಹಾರಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮಾನುಯೋಗನಿಮಿತ್ತಂ। ಪುರಿಮೇನ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಉಪಕಾರಬಹುಲತಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ದೇವಾನಂ। ಪುರಿಮೇನ ಲೋಕೇ ಜಾತಸ್ಸ ಲೋಕೇ ಸಂವಡ್ಢಭಾವಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಲೋಕೇನ ಅನುಪಲಿತ್ತತಂ। ಪುರಿಮೇನ "ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಬಹುಜನಹಿತಾಯ ಬಹುಜನಸುಖಾಯ ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಾಯ

ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ। ಕತಮೋ ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ? ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೦) ವಚನತೋ ಯದತ್ಥಂ ಭಗವಾ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತದತ್ಥಪರಿದೀಪನಂ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತದನುರೂಪವಿಹಾರಪರಿದೀಪನಂ। ಭಗವಾ ಹಿ ಪಠಮಂ ಲುಮ್ಬಿನಿವನೇ, ದುತಿಯಂ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವನೇಯೇವ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತೇನಸ್ಸ ವನೇಯೇವ ವಿಹಾರಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನೇತ್ಥ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ರಾತಿ ದೇಸಕಾಲಪರಿದೀಪನಂ। ತಞ್ಹಿ ಯಂ ಸಮಯಂ ವಿಹರತಿ, ತತ್ರ ಸಮಯೇ, ಯಸ್ಮಿಞ್ಚ ಜೇತವನೇ ವಿಹರತಿ, ತತ್ರ ಜೇತವನೇತಿ ದೀಪೇತಿ। ಭಾಸಿತಬ್ಬಯುತ್ತೇ ವಾ ದೇಸಕಾಲೇ ದೀಪೇತಿ। ನ ಹಿ ಭಗವಾ ಅಯುತ್ತೇ ದೇಸೇ ಕಾಲೇ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। "ಅಕಾಲೋ ಖೋ ತಾವ ಬಾಹಿಯಾ"ತಿಆದಿ (ಉದಾ॰ ೧೦) ಚೇತ್ಥ ಸಾಧಕಂ। **ಖೋ**ತಿ ಪದಪೂರಣಮತ್ತೇ ಅವಧಾರಣತ್ಥೇ ಆದಿಕಾಲತ್ಥೇ ವಾ ನಿಪಾತೋ। **ಭಗವಾ**ತಿ ಲೋಕಗರುದೀಪನಂ। **ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಕಥಾಸವನಯುತ್ತಪುಗ್ಗಲವಚನಂ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ "ಭಿಕ್ಖಕೋತಿ ಭಿಕ್ಖು, ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಂ ಅಜ್ಝುಪಗತೋತಿ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೫೧೦; ಪಾರಾ॰ ೪೫) ನಯೇನ ವಚನತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಆಮನ್ತೇಸೀ**ತಿ ಆಲಪಿ ಅಭಾಸಿ ಸಮ್ಬೋಧೇಸಿ, ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಅಞ್ಞತ್ರ ಪನ ಞಾಪನೇಪಿ ಪಕ್ಕೋಸನೇಪಿ। **ಭಿಕ್ಖವೋ**ತಿ ಆಮನ್ತನಾಕಾರದೀಪನಂ। ತೇನ ತೇಸಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಭಿಕ್ಖನಸೀಲತಾಭಿಕ್ಖನಧಮ್ಮತಾಭಿಕ್ಖನೇಸಾಧುಕಾರಿತಾದಿಗುಣಯೋಗಸಿದ್ಧೇನ ವಚನೇನ ಹೀನಾಧಿಕಜನಸೇವಿತಂ ವುತ್ತಿಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ ಉದ್ಧತದೀನಭಾವನಿಗ್ಗಹಂ ಕರೋತಿ। "ಭಿಕ್ಖವೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಚ ಕರುಣಾವಿಪ್ಫಾರಸೋಮ್ಮಹದಯನಯನನಿಪಾತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇನ ವಚನೇನ ತೇ ಅತ್ತನೋ ಮುಖಾಭಿಮುಖೇ ಕರೋನ್ತೋ ತೇನೇವ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾದೀಪಕೇನ ವಚನೇನ ನೇಸಂ ಸೋತುಕಮ್ಯತಂ ಜನೇತಿ। ತೇನೇವ ಚ ಸಮ್ಬೋಧನತ್ಥೇನ ವಚನೇನ ಸಾಧುಕಸವನಮನಸಿಕಾರೇಪಿ ತೇ ನಿಯೋಜೇತಿ। ಸಾಧುಕಸವನಮನಸಿಕಾರಾಯತ್ತಾ ಹಿ ಸಾಸನಸಮ್ಪತ್ತಿ।

ಅಪರೇಸು ದೇವಮನುಸ್ಸೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಕಸ್ಮಾ ಭಿಕ್ಖೂಯೇವ ಆಮನ್ತೇಸೀತಿ ಚೇ? ಜೇಟ್ಠಸೇಟ್ಠಾಸನ್ನಸದಾಸನ್ನಿಹಿತಭಾಜನಭಾವತೋ। ಸಬ್ಬಪರಿಸಸಾಧಾರಣಾ ಹಿ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ। ಪರಿಸಾಯ ಚ ಜೇಟ್ಠಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ, ಸೇಟ್ಠಾ ಅನಗಾರಿಯಭಾವಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ಥು ಚರಿಯಾನುವಿಧಾಯಕತ್ತಾ ಸಕಲಸಾಸನಪಟಿಗ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ಚ, ಆಸನ್ನಾ ತತ್ಥ ನಿಸಿನ್ನೇಸು ಸತ್ಥುಸನ್ನಿಕತ್ತಾ, ಸದಾಸನ್ನಿಹಿತಾ ಸತ್ಥುಸನ್ತಿಕಾವಚರತ್ತಾ, ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಚ ತೇ ಏವ ಭಾಜನಂ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಿಮತ್ಥಂ ಪನ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಪಠಮಂ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಮನ್ತೇಸಿ, ನ ಧಮ್ಮಮೇವ ದೇಸೇಸೀತಿ? ಸತಿಜನನತ್ಥಂ। ಪರಿಸಾಯ ಹಿ ಭಿಕ್ಖೂ ಅಞ್ಞಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತಾಪಿ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾಪಿ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಾಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಾಪಿ ನಿಸಿನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಅನಾಮನ್ತೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮೇ ದೇಸಿಯಮಾನೇ "ಅಯಂ ದೇಸನಾ ಕಿಂನಿದಾನಾ ಕಿಂಪಚ್ಚಯಾ ಕತಮಾಯ ಅತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ದೇಸಿತಾ"ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ದುಗ್ಗಹಿತಂ ವಾ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯುಂ । ತೇನ ತೇಸಂ ಸತಿಜನನತ್ಥಂ ಭಗವಾ ಪಠಮಂ ಆಮನ್ತೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ।

ಭದನ್ತೇತಿ ಗಾರವವಚನಮೇತಂ, ಸತ್ಥುನೋ ಪಟಿವಚನದಾನಂ ವಾ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ "ಭಿಕ್ಖವೋ"ತಿ ವದಮಾನೋ ಭಗವಾ ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಲಪತಿ, "ಭದನ್ತೇ"ತಿ ವದಮಾನಾ ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಪಚ್ಚಾಲಪನ್ತಿ। ತಥಾ "ಭಿಕ್ಖವೋ"ತಿ ಭಗವಾ ಆಭಾಸತಿ, "ಭದನ್ತೇ"ತಿ ತೇ ಪಚ್ಚಾಭಾಸನ್ತಿ। "ಭಿಕ್ಖವೋ"ತಿ ಪಟಿವಚನಂ ದಾಪೇತಿ, ಭದನ್ತೇತಿ ಪಟಿವಚನಂ ದೇನ್ತಿ। **ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಯೇ ಭಗವಾ ಆಮನ್ತೇಸಿ। **ಭಗವತೋ ಪಚ್ಚಸ್ಸೋಸು**ನ್ತಿ ಭಗವತೋ ಆಮನ್ತನಂ ಪಟಿಅಸ್ಸೋಸುಂ, ಅಭಿಮುಖಾ ಹುತ್ವಾ ಸುಣಿಂಸು ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿಂಸು ಪಟಿಗ್ಗಹೇಸುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಗವಾ ಏತದವೋಚಾ**ತಿ ಭಗವಾ ಏತಂ ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಕಲಸುತ್ತಂ ಅವೋಚ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಯಂ ಆಯಸ್ಮತಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೇನ ಕಮಲಕುವಲಯುಜ್ಜಲವಿಮಲಸಾದುರಸಸಲಿಲಾಯ ಪೋಕ್ಖರಣಿಯಾ ಸುಖಾವತರಣತ್ಥಂ ನಿಮ್ಮಲಸಿಲಾತಲರಚನವಿಲಾಸಸೋಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಮುತ್ತಾಜಾಲಸದಿಸವಾಲಿಕಾಕಿಣ್ಣಪಣ್ಡರಭೂಮಿಭಾಗಂ ತಿತ್ಥಂ ವಿಯ, ಸುವಿಭತ್ತಭಿತ್ತಿವಿಚಿತ್ರವೇದಿಕಾಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ನಕ್ಖತ್ತಪಥಂ ಫುಸಿತುಕಾಮತಾಯ ವಿಯ, ವಿಜಮ್ಭಿತಸಮುಸ್ಸಯಸ್ಸ ಪಾಸಾದವರಸ್ಸ ಸುಖಾರೋಹಣತ್ಥಂ ದನ್ತಮಯಸಣ್ಹಮುದುಫಲಕಕಞ್ಚನಲತಾವಿನದ್ಧಮಣಿಗಣಪ್ಪಭಾಸಮುದಯುಜ್ಜಲಸೋಭಂ ಸೋಪಾನಂ ವಿಯ, ಸುವಣ್ಣವಲಯನೂಪುರಾದಿಸಙ್ಘಟ್ಟನಸದ್ದಸಮ್ಮಿಸ್ಸಿತಕಥಿತಹಸಿತಮಧುರಸ್ಸರಗೇಹಜನವಿಚರಿತಸ್ಸ ಉಳಾರಿಸ್ಸರಿಯವಿಭವಸೋಭಿತಸ್ಸ ಮಹಾಘರಸ್ಸ ಸುಖಪ್ಪವೇಸನತ್ಥಂ ಸುವಣ್ಣರಜತಮಣಿಮುತ್ತಾಪವಾಳಾದಿಜುತಿವಿಸದವಿಜ್ಜೋತಿತಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತವಿಸಾಲದ್ವಾರಕವಾಟಂ ಮಹಾದ್ವಾರಂ ವಿಯ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಬುದ್ಧಾನಂ ದೇಸನಾಞಾಣಗಮ್ಭೀರಭಾವಸಂಸೂಚಕಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸುಖಾವಗಾಹಣತ್ಥಂ ಕಾಲದೇಸದೇಸಕಪರಿಸಾಪದೇಸಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ನಿದಾನಂ ಭಾಸಿತಂ, ತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಸುತ್ತನ್ತೇ **ಪಞ್ಚಾತಿ** ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಇಮಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ** ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ।

೧೮೫. ಇದಾನಿ ಇಮಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತನ್ತೇ ವುತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಭಾವನಾವಿಧಾನಂ ಭಾವಿತತ್ತಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಸುಜ್ಝನ್ತೀತಿ** ವಿಸುದ್ಧಿಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। **ಅಸ್ಸದ್ಧೇತಿ** ತೀಸು ರತನೇಸು ಸದ್ಧಾವಿರಹಿತೇ। **ಸದ್ಧೇತಿ** ತೀಸು ರತನೇಸು ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪನ್ನೇ। **ಸೇವತೋತಿ** ಚಿತ್ತೇನ ಸೇವನ್ತಸ್ಸ। **ಭಜತೋತಿ** ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ। **ಪಯಿರುಪಾಸತೋತಿ** ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಉಪನಿಸೀದನ್ತಸ್ಸ। **ಪಸಾದನೀಯೇ ಸುತ್ತನ್ತೇತಿ** ಪಸಾದಜನಕೇ ರತನತ್ತಯಗುಣಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇ ಸುತ್ತನ್ತೇ। **ಕುಸೀತೇತಿ** ಕುಚ್ಛಿತೇನ ಆಕಾರೇನ ಸೀದನ್ತೀತಿ ಕುಸೀದಾ, ಕುಸೀದಾ ಏವ ಕುಸೀತಾ। ತೇ ಕುಸೀತೇ। **ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇತಿ** ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕವೀರಿಯಪಟಿಸಂಯುತ್ತಸುತ್ತನ್ತೇ। **ಮುಟ್ಠಸ್ಸತೀತಿ** ನಟ್ಠಸ್ಸತಿಕೇ। **ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇತಿ** ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾಧಿಕಾರಕೇ ಸುತ್ತನ್ತೇ। **ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖೇತಿ** ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖತಿವಿಧವಿಮೋಕ್ಖಾಧಿಕಾರಕೇ ಸುತ್ತನ್ತೇ। **ದುಪ್ಪಞ್ಞೇತಿ** ನಿಪ್ಪಞ್ಞೇ, ಪಞ್ಞಾಭಾವತೋ ವಾ ದುಟ್ಠಾ ಪಞ್ಞಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ದುಪ್ಪಞ್ಞಾ। ತೇ ದುಪ್ಪಞ್ಞೇ। **ಗಮ್ಭೀರಞಾಣಚರಿಯ**ನ್ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇ ಸುತ್ತನ್ತೇ, ಞಾಣಕಥಾಸದಿಸೇ ವಾ। **ಸುತ್ತನ್ತಕ್ಖನ್ಧೇತಿ** ಸುತ್ತನ್ತಕೋಟ್ಠಾಸೇ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯ**ನ್ತಿಆದೀಸು **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸದ್ಧಭಾವಂ। ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇ ಆದೀನವದಸ್ಸಾವೀ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ಪಜಹನ್ತೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಭಾವೇತಿ, ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಭಾವೇನ್ತೋ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ಪಜಹತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। **ಕೋಸಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಕುಸೀತಭಾವಂ। **ಪಮಾದ**ನ್ತಿ ಸತಿವಿಪ್ಪವಾಸಂ। **ಉದ್ಧಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಉದ್ಧತಭಾವಂ, ವಿಕ್ಖೇಪನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಹೀನತ್ತಾತಿ** ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಝಾನಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪಹೀನತ್ತಾ। **ಸುಪ್ಪಹೀನತ್ತಾತಿ** ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸುಟ್ಠು ಪಹೀನತ್ತಾ। **ಭಾವಿತಂ ಹೋತಿ ಸುಭಾವಿತ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಕ್ಕಮೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಹಿ ವಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಪಹೀನತ್ತಾ "ಸುಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ"ತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಚ "ಸುಭಾವಿತ"ನ್ತಿ, ನ ತಥಾ ಝಾನೇನ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಪಹಾನೇನ ಭಾವನಾಸಿದ್ಧಿ, ಭಾವನಾಸಿದ್ಧಿಯಾ ಚ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಪಹಾನಸಿದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಮಕಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ।

೧೮೬. ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಾರೇ **ಭಾವಿತಾನಿ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ಸುಭಾವಿತಾನಿ ಚಾತಿ** ಭಾವಿತಾನಂಯೇವ ಸುಭಾವಿತತಾ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾನಿ ಚ ಸುಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾನಿ ಚಾತಿ** ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾನಂಯೇವ ಸುಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತಾ ವುತ್ತಾ। ಫಲಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚನಿಬ್ಬತ್ತಿವಸೇನ ಭಾವಿತತಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಸುದ್ಧಿಯೋತಿ** ಮಗ್ಗವಿಸುದ್ಧಿಯೋಯೇವ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಸುದ್ಧಿಯೋತಿ** ಫಲವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಏವ।

ಇದಾನಿ ತಥಾ ವುತ್ತವಿಧಾನಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕಾರಕಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಿನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸವನೇನ ಬುದ್ಧೋತಿ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧತೋ ಧಮ್ಮಕಥಾಸವನೇನ ಚತುಸಚ್ಚಂ ಬುದ್ಧವಾ, ಞಾತವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ಭಾವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। ಭಾವನಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಹಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಭಾವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಹೋತಿ।

ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ಅರಿಯಾನಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸಾವಕತ್ತಾ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಫಲಟ್ಠಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಖೀಣಾಸವೋ**ತಿ ಆಹ। ಸೋಯೇವ ಹಿ ಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ **ಭಾವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋ**ತಿ ವುತ್ತೋ। ಇತರೇಪಿ ಪನ ತಂತಂಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಭಾವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಏವ। ತಸ್ಮಾ ಏವ ಚ ಚತೂಸು ಫಲಕ್ಖಣೇಸು "ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭಾವಿತಾನಿ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ಸುಭಾವಿತಾನಿ ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇಸಂ ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ಥಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಾ ಅತ್ಥಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಭಾವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾ। **ಸಯಂ ಭೂತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅನಾಚರಿಯೋ ಹುತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಭೂತಟ್ಠೇನ ಜಾತಟ್ಠೇನ ಭಗವಾ। ಸೋಪಿ ಹಿ ಭಾವನಾಸಿದ್ಧಿವಸೇನ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಸಯಮ್ಭೂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸಯಂ ಭೂತಟ್ಠೇನ ಭಾವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋ। **ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅನನ್ತಗುಣಯೋಗತೋ ಪಮಾಣೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ। ಭಗವಾ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಭಾವನಾಸಿದ್ಧಿತೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋತಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಭಾವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋ।

ಪಠಮಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮೭. ಪುನ ಅಞ್ಞಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಧಾನಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಪಞ್ಚಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿಆದಿಕಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಯೇ ಹಿ ಕೇಚೀ**ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ, **ಹಿ**-ಕಾರೋ ಪದಪೂರಣಮತ್ತೇ ನಿಪಾತೋ। **ಸಮಣಾ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವಾ**ತಿ ಲೋಕವೋಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಸಮುದಯ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಂ। **ಅತ್ಥಙ್ಗಮ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಭಾವಗಮನಂ, ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಂ ವಾ। **ಅಸ್ಸಾದ**ನ್ತಿ ಆನಿಸಂಸಂ। **ಆದೀನವ**ನ್ತಿ ದೋಸಂ। **ನಿಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ನಿಗ್ಗಮನಂ। **ಯಥಾಭೂತ**ನ್ತಿ ಯಥಾಸಭಾವಂ। **ಸಮಣೇಸೂ**ತಿ ಸಮಿತಪಾಪೇಸು। **ಸಮಣಸಮ್ಮತಾ**ತಿ ನ ಮಯಾ ಸಮಣಾತಿ ಸಮ್ಮತಾ। "ಸಮ್ಮತಾ"ತಿ ವತ್ತಮಾನಕಾಲವಸೇನ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣವಸೇನ "ಮೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಾಮಿವಚನಮೇವ ಹೋತಿ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಸೂ**ತಿ ಬಾಹಿತಪಾಪೇಸು। **ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥ**ನ್ತಿ ಸಮಣಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ। **ಬ್ರಹ್ಮಞ್ಞತ್ಥ**ನ್ತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ। ದ್ವಯೇನಾಪಿ ಅರಹತ್ತಫಲಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ **ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥ**ನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ತೀಣಿ ಫಲಾನಿ। **ಬ್ರಹ್ಮಞ್ಞತ್ಥ**ನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಂ। ಸಾಮಞ್ಞಬ್ರಹ್ಮಞ್ಞನ್ತಿ ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋಯೇವ। **ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖೇಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾಯೇವ ಅಧಿಕೇನ ಞಾಣೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ। **ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜಾ**ತಿ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ, ನಿಪ್ಫಾದೇತ್ವಾ ವಾ।

೧೮೮. ಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸೇ ಪಠಮಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮುದಯಾದೀನಂ ಪಭೇದಗಣನಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪುನ ಪಭೇದಗಣನಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾ। ತತ್ಥ **ಅಸೀತಿಸತ**ನ್ತಿ ಅಸೀತಿಉತ್ತರಂ ಸತಂ। ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ "ಅಸೀತಿಸತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇಹಿ ಆಕಾರೇಹೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಪುನ ಪಭೇದಗಣನಾಪುಚ್ಛಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇ ಗಣನಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನತ್ಥಾಯ ಸದ್ದಹನತ್ಥಾಯ। **ಆವಜ್ಜನಾಯ ಸಮುದಯೋ**ತಿ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ। **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ**ತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾವಜ್ಜನಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಜವನಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಂ ಪಠಮಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ದುತಿಯಜವನಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖವಸೇನಾ**ತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಧಿಮೋಕ್ಖವಸೇನ। **ಛನ್ದಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾವಜ್ಜನಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಯೇವಾಪನಕಭೂತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ। ಸೋ ಪನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಛನ್ದಾಧಿಪತಿಕಾಲೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ, ಸೋಯೇವ ದುತಿಯಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಕೇವಲಞ್ಹೇತ್ಥ **ಮನಸಿಕಾರೋ**ತಿ ಸಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಯೇವಾಪನಕಮನಸಿಕಾರೋ। ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತಾ ಪನಸ್ಸ ನ ಹೋತಿ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂಯೇವ ಗಹಣಂ ಬಲವಪಚ್ಚಯತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ।

ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ ಭಾವನಾಭಿವುದ್ಧಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಸೇನ। **ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಅಚಲಭಾವೇನ ಭುಸಂ ಠಾನಂ ಉಪರೂಪರಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏವಮೇಕೇಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮುದಯಾತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವೀಸತಿ ಸಮುದಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪುನ ಚತುನ್ನಂ ಸಮುದಯಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸಮುದಯೇ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೀಸತಿ ಸಮುದಯಾ ವುತ್ತಾ। ಪಠಮವೀಸತಿ ನಾನಾಮಗ್ಗವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ದುತಿಯವೀಸತಿ ಏಕಮಗ್ಗವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಆಕಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅತ್ಥಙ್ಗಮವಾರೋಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪನ ಅತ್ಥಙ್ಗಮೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಂ ಅನನುಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಙ್ಗಮೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಾಯ ಪರಿಹೀನಸ್ಸ ಪಟಿಲದ್ಧಪರಿಹಾನಿ ಅತ್ಥಙ್ಗಮೋ, ಫಲಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಅತ್ಥಙ್ಗಮೋ। **ಏಕತ್ತಅನುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಏಕತ್ತೇ ಅನುಪಟ್ಠಾನಂ।

ಕ. ಅಸ್ಸಾದನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮೯. ಅಸ್ಸಾದನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಸ್ಸ ಅನುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಅಸ್ಸದ್ಧೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಪರಿವಜ್ಜಯತೋ ಸದ್ಧೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಸೇವತೋ ಪಸಾದನೀಯಸುತ್ತನ್ತೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋ ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲೀಕರೋತೋ ಚ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಸ್ಸ ಅನುಪಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಪರಿಳಾಹಸ್ಸ ಅನುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಅಸ್ಸದ್ಧಸ್ಸ ಸದ್ಧಾಕಥಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಪರಿಳಾಹೋ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಚರಿಯಾಯ ವೇಸಾರಜ್ಜನ್ತಿ** ಸದ್ಧಾವತ್ಥುವಸೇನ ವಾ ಭಾವನಾಯ ವಾ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಸದ್ಧಾಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಸಾರದಭಾವೋ ಹೋತಿ। **ಸನ್ತೋ ಚ ವಿಹಾರಾಧಿಗಮೋತಿ** ಸಮಥಸ್ಸ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಾ ಪಟಿಲಾಭೋ। **ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಚೇತಸಿಕಸುಖಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸೋಮನಸ್ಸವಚನಂ। ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಿತಪಣೀತರೂಪಫುಟ್ಠಕಾಯಸ್ಸ ಕಾಯಿಕಸುಖಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಧಾನಸ್ಸಾದತ್ತಾ "ಅಯಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದೋ"ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಾದಾಪಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಖ. ಆದೀನವನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೦. ಆದೀನವನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠೇನಾತಿ** ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠೇನ। ಸೋ ಅನಿಚ್ಚಟ್ಠೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಆದೀನವೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇತರದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇಮೇ ಸಮುದಯತ್ಥಙ್ಗಮಸ್ಸಾದಾದೀನವಾ ಲೋಕಿಯಇನ್ದ್ರಿಯಾನಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಗ. ನಿಸ್ಸರಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. ನಿಸ್ಸರಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೇನಾತಿ**ಆದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ ಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ **ತತೋ ಪಣೀತತರಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭಾತಿ** ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಣೀತತರಸ್ಸ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ। **ಪುರಿಮತರಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾ ನಿಸ್ಸಟಂ ಹೋತೀತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುರಿಮತರತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಉಭಯತ್ಥ ಸೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

೧೯೨. **ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪಞ್ಚಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹೀತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ಪಞ್ಚಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಅಟ್ಠ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಅಟ್ಠಾರಸಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾದಿವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರನಿಸ್ಸರಣಾನಿ। ಏವಂ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ಚತುತ್ತಿಂಸ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ ಪುರಿಮಪುರಿಮಸಮತಿಕ್ಕಮತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ**ಆದೀನಿ ಪನ ಸತ್ತತಿಂಸ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಹಾನವಸೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ

ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀಸು ಸತ್ತಸು ಸತ್ತ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ ಉಪಚಾರಭೂಮಿವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಫಲಾನಿ ಪನ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಹಾನಾಭಾವತೋ ನ ವುತ್ತಾನಿ।

೧೯೩. **ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠೇಹೀ**ತಿ ಯಾವ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಠಿತಾತಿ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠಾ। ತೇಹಿ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠೇಹಿ। **ಓಳಾರಿಕೇಹೀ**ತಿ ಥೂಲೇಹಿ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದೇಹಿ। **ಅಣುಸಹಗತೇಹೀ**ತಿ ಸುಖುಮಭೂತೇಹಿ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದೇಹಿಯೇವ। **ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹೀ**ತಿ ರೂಪರಾಗಾದೀಹಿ। ತೇಸು ಹಿ ಪಹೀನೇಸು ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವುತ್ತತ್ಥಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಪದಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವಾತಿ। **ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಞೇವ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**ತಿ "ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೇನಾ"ತಿಆದೀಸು ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇಸು ಠಾನೇಸು ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಂ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಯಥಾಯೋಗಂ ತತೋ ತತೋ ನಿಸ್ಸಟಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ಪಠಮಂ ವುತ್ತನಯಾ ಏವ ಯಥಾಯೋಗಂ ಖೀಣಾಸವವಸೇನ ವುತ್ತಾ।

ಕಥಂ ಪನೇತಾನಿ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ ಅಸೀತಿಸತಂ ಹೋನ್ತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ, ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಚತುತ್ತಿಂಸ, ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಸತ್ತತಿಂಸಾತಿ ಪಠಮವಾರೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ಛನ್ನವುತಿ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಏತಾನಿಯೇವ ದುತಿಯವಾರೇ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವಾದಸಸು ಅಪನೀತೇಸು ಚತುರಾಸೀತಿ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ಪುರಿಮಾನಿ ಛನ್ನವುತಿ, ಇಮಾನಿ ಚ ಚತುರಾಸೀತೀತಿ ಅಸೀತಿಸತಂ ಹೋನ್ತಿ। ಕತಮಾನಿ ಪನ ದ್ವಾದಸ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಅಪನೇತಬ್ಬಾನಿ? ಸಮತಿಕ್ಕಮತೋ ವುತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ, ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವುತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಅಪನೇತಬ್ಬಾನಿ। ಅರಹತ್ತಫಲವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಕಸ್ಮಾ ಅಪನೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಚೇ? ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ವುತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಯಾ ನಿಸ್ಸರಣಾನಂ ಮಗ್ಗಫಲವಸೇನೇವ ಲಬ್ಭನತೋ। ಅರಹತ್ತಫಲವಸೇನ ನಿಸ್ಸರಣಾನಿ ವುತ್ತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ । ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಪನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪರಿಮಾ ಉಪರಿಮಾ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿಯೇವಾತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ತೀಣಿಪಿ ಫಲಾನಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿಯೇವ। ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿವಿಪಸ್ಸನಾನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿ ಚ ಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಪಞ್ಚಪಿ ಚೇತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪುಬ್ಬಮೇವ ಪಟಿಪಕ್ಖಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ನಿಸ್ಸಟಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ದುತಿಯಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತತಿಯಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೪. ಪುನ ಅಞ್ಞಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಧಾನಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಪಞ್ಚಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸೋತೋ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ, ಸೋತಸ್ಸ ಆಪತ್ತಿ ಭುಸಂ ಪಾಪುಣನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಙ್ಗಾನಿ ಸಮ್ಭಾರಾನಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಅಙ್ಗಾನಿ। ಸೋತಾಪನ್ನತಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಲಾಭಅಙ್ಗಾನಿ। ಸಪ್ಪುರಿಸಸಂಸೇವೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಅಙ್ಗಂ, ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಅಙ್ಗಂ, ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಅಙ್ಗಂ, ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಅಙ್ಗಂ, ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಅಙ್ಗಾನಿ। ಸೇಸಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾ ಏವ। ಇದಞ್ಚ ಇಮೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಕವಿಸಯೇ ಜೇಟ್ಠಕಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತಾ ರಾಜಾತಿರಾಜಪಞ್ಚಮೇಸು ಸಹಾಯೇಸು "ನಕ್ಖತ್ತಂ ಕೀಳಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ವೀಥಿಂ ಓತಿಣ್ಣೇಸು ಏಕಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಗೇಹಂ ಗತಕಾಲೇ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸೀದನ್ತಿ, ಗೇಹಸಾಮಿಕೋವ "ಇಮೇಸಂ ಖಾದನೀಯಂ ಭೋಜನೀಯಂ ದೇಥ, ಇಮೇಸಂ ಗನ್ಧಮಾಲಾಲಙ್ಕಾರಾದೀನಿ ದೇಥಾ"ತಿ ಗೇಹೇ ವಿಚಾರೇತಿ, ದುತಿಯಸ್ಸ ತತಿಯಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಗೇಹಂ ಗತಕಾಲೇ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸೀದನ್ತಿ, ಗೇಹಸಾಮಿಕೋವ "ಇಮೇಸಂ ಖಾದನೀಯಂ ಭೋಜನೀಯಂ ದೇಥ, ಇಮೇಸಂ ಗನ್ಧಮಾಲಾಲಙ್ಕಾರಾದೀನಿ ದೇಥಾ"ತಿ ಗೇಹೇ ವಿಚಾರೇತಿ, ಅಥ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಾ ರಞ್ಞೋ ಗೇಹಂ ಗತಕಾಲೇ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ರಾಜಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಇಸ್ಸರೋವ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ

ಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ಗೇಹೇಯೇವ "ಇಮೇಸಂ ಖಾದನೀಯಂ ಭೋಜನೀಯಂ ದೇಥ, ಇಮೇಸಂ ಗನ್ಧಮಾಲಾಲಙ್ಕಾರಾದೀನಿ ದೇಥಾ"ತಿ ವಿಚಾರೇತಿ, ಏವಮೇವ ಸದ್ಧಾಪಞ್ಚಮಕೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ತೇಸು ಸಹಾಯೇಸು ಏಕತೋ ವೀಥಿಂ ಓತರನ್ತೇಸು ವಿಯ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಯಥಾ ಪಠಮಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸೀದನ್ತಿ, ಗೇಹಸಾಮಿಕೋವ ವಿಚಾರೇತಿ , ಏವಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಅಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಹೋತಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ, ಸೇಸಾನಿ ತದನ್ವಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ದುತಿಯಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸೀದನ್ತಿ, ಗೇಹಸಾಮಿಕೋವ ವಿಚಾರೇತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಿ ಪತ್ವಾ ಪಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಂ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಹೋತಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ, ಸೇಸಾನಿ ತದನ್ವಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ತತಿಯಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸೀದನ್ತಿ, ಗೇಹಸಾಮಿಕೋವ ವಿಚಾರೇತಿ, ಏವಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಪತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಂ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಹೋತಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ, ಸೇಸಾನಿ ತದನ್ವಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸೀದನ್ತಿ, ಗೇಹಸಾಮಿಕೋವ ವಿಚಾರೇತಿ, ಏವಂ ಝಾನಾನಿ ಪತ್ವಾ ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣಂ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಹೋತಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ, ಸೇಸಾನಿ ತದನ್ವಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಾ ರಞ್ಞೋ ಗೇಹಂ ಗತಕಾಲೇ ಪನ ಯಥಾ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸೀದನ್ತಿ, ರಾಜಾವ ವಿಚಾರೇತಿ, ಏವಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪತ್ವಾ ಪಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಹೋತಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ, ಸೇಸಾನಿ ತದನ್ವಯಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಕ. ಪಭೇದಗಣನನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೫. ಸುತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಪಭೇದಗಣನಾಪುಚ್ಛಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇವ ಪಭೇದಗಣನನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಪ್ಪುರಿಸಸಂಸೇವೇ**ತಿ ಸೋಭನಾನಂ ಪುರಿಸಾನಂ ಸಮ್ಮಾ ಸೇವನೇ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಾಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸಙ್ಖಾತೇನ ಸೇಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಅಧಿಪತಿಭಾವಟ್ಠೇನ, ಸೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸದ್ಧಮ್ಮಸವನೇ**ತಿ ಸತಂ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋಭನೋ ವಾ ಧಮ್ಮೋತಿ ಸದ್ಧಮ್ಮೋ। ತಸ್ಸ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸವನೇ। **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇ**ತಿ ಉಪಾಯೇನ ಮನಸಿಕಾರೇ। **ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಅನುಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮೋ, ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನಂ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತಿ। **ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಖ. ಚರಿಯಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೯೬. ಚರಿಯಾವಾರೇಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕೇವಲಂ ಪಠಮವಾರೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಉಪ್ಪಾದನಕಾಲವಸೇನ ವುತ್ತೋ, ಚರಿಯಾವಾರೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಆಸೇವನಕಾಲವಸೇನ ಚ ಪಾರಿಪೂರಿಕಾಲವಸೇನ ಚ ವುತ್ತೋ। ಚರಿಯಾ ಪಕತಿ ಉಸ್ಸನ್ನತಾತಿ ಹಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ।

ಚಾರವಿಹಾರನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೭. ಇದಾನಿ ಚರಿಯಾಸಮ್ಬನ್ಧೇನೇವ ಚಾರವಿಹಾರನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಅಪರೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಧಾನಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಚಾರೋ ಚ ವಿಹಾರೋ ಚಾ**ತಿಆದಿಕಂ ಉದ್ದೇಸಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಮಾಹ। ತತ್ಥ ಉದ್ದೇಸೇ ತಾವ ಯಥಾ ಚರನ್ತಂ ವಿಹರನ್ತಂ ವಿಞ್ಞೂ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಗಮ್ಭೀರೇಸು ಠಾನೇಸು ಓಕಪ್ಪೇಯ್ಯುಂ - ಅದ್ಧಾ ಅಯಮಾಯಸ್ಮಾ ಪತ್ತೋ ವಾ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸತಿ ವಾತಿ, ತಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚಾರೋ ಚ ವಿಹಾರೋ ಚ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಹಿ ಅನುಬುದ್ಧೋ ಹೋತಿ ಪಟಿವಿದ್ಧೋತಿ ಉದ್ದೇಸಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸೇ ಚರಿಯಾ ಚಾರೋಯೇವ। ಚಾರೋ ಚರಿಯಾತಿ ಹಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ತಸ್ಮಾ "ಚಾರೋ"ತಿಪದಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ "ಚರಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಇರಿಯಾಪಥಚರಿಯಾ**ತಿ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ ಚರಿಯಾ, ಪವತ್ತನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಆಯತನಚರಿಯಾ** ಪನ ಆಯತನೇಸು ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಾನಂ ಚರಿಯಾ। **ಪತ್ತೀ**ತಿ

ಫಲಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಪಾಪುಣಿಯನ್ತೀತಿ “ಪತ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಾ। ಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾ ಅತ್ಥಾ **ಲೋಕತ್ಥಾ**ತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಇದಾನಿ ತಾಸಂ ಚರಿಯಾನಂ ಭೂಮಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಚತೂಸು ಇರಿಯಾಪಥೇಸೂ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸೂ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು। ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇಸು ಸತಿತೋ ಅನಞ್ಞಾನಿ ವೋಹಾರವಸೇನ ಅಞ್ಞಾನಿ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸೂ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಲೋಕಿಯಸಚ್ಚಞಾಣೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸಚ್ಚಪರಿಗ್ಗಹವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಸು ಸಾಮಞ್ಞಫಲೇಸೂ**ತಿ ಚ ವೋಹಾರವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। **ಪದೇಸೇ**ತಿ ಲೋಕತ್ಥಚರಿಯಾಯ ಏಕದೇಸೇ। ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ಹಿ ಲೋಕತ್ಥಚರಿಯಂ ಬುದ್ಧಾ ಏವ ಕರೋನ್ತಿ। ಪುನ ತಾ ಏವ ಚರಿಯಾಯೋ ಕಾರಕಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಪಣಿಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಣಿಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ ಸನ್ತತ್ತಾ ಇರಿಯಾಪಥಗುತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಪನ್ನಾ ಅಕಮ್ಪಿತಇರಿಯಾಪಥಾ ಭಿಕ್ಖುಭಾವಾನುರೂಪೇನ ಸನ್ತೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಸಮ್ಪನ್ನಾ। ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು **ಗುತ್ತದ್ವಾರಾನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಛಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಪವತ್ತಏಕೇಕದ್ವಾರವಸೇನ ಗುತ್ತಂ ದ್ವಾರಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಗುತ್ತದ್ವಾರಾ। ತೇಸಂ ಗುತ್ತದ್ವಾರಾನಂ। **ದ್ವಾರ**ನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರವಸೇನ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಏವ। **ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರೀನ**ನ್ತಿ ಸೀಲಾದೀಸು ಅಪ್ಪಮಾದವಿಹಾರವತಂ। **ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪಾದಕಭಾವೇನ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮಾಧಿಮನುಯುತ್ತಾನಂ। **ಬುದ್ಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಗೋತ್ರಭು, ತಾವ ಪವತ್ತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪನ್ನಾನಂ। **ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಚತುಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ। **ಅಧಿಗತಫಲಾನ**ನ್ತಿ ಚತುಫಲಕ್ಖಣೇ।

ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋತಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಸದ್ಧಾಯ ಚರತೀ**ತಿ ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ। **ಪಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ**ತಿ ಚತುಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯೇನ ಪದಹನ್ತೋ। **ಉಪಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ**ತಿ ಸತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪಂ ಕರೋನ್ತೋ**ತಿ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಅಕರೋನ್ತೋ। **ಪಜಾನನ್ತೋ**ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಪಜಾನನಪಞ್ಞಾಯ ಪಕಾರೇನ ಜಾನನ್ತೋ। **ವಿಜಾನನ್ತೋ**ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಜವನಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇನ ಆವಜ್ಜನವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಜಾನನ್ತೋ। **ವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯಾಯಾ**ತಿ ಆವಜ್ಜನವಿಞ್ಞಾಣಚರಿಯವಸೇನ। **ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಹಜವನಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಚರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ। **ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಯಾಪೇನ್ತೀ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಭುಸಂ ಯಾಪೇನ್ತಿ, ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಯತನಚರಿಯಾಯಾ**ತಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭುಸಂ ಯತನಚರಿಯಾಯ, ಘಟನಚರಿಯಾಯ ಪವತ್ತನಚರಿಯಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿಸೇಸಮಧಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಸೇನ ವಿಸೇಸಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ। **ದಸ್ಸನಚರಿಯಾ**ದಯೋ ವುತ್ತತ್ಥಾಯೇವ।

ಸದ್ಧಾಯ ವಿಹರತೀತಿಆದೀಸು ಸದ್ಧಾದಿಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅನುಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಅನುಮಾನಬುದ್ಧಿಯಾ। **ಪಟಿವಿದ್ಧೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಬುದ್ಧಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠಾದೀಸು ಅನುಬುದ್ಧೇಸು ಪಟಿವಿದ್ಧೇಸು ಚ ಚಾರೋ ಚ ವಿಹಾರೋ ಚ ಅನುಬುದ್ಧೋ ಹೋತಿ ಪಟಿವಿದ್ಧೋ, ತಸ್ಮಾ ಅನುಬೋಧಪಟಿವೇಧೇಸು ಅಧಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠಾದಯೋ ಚ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।

ಏವಂ ಸದ್ಧಾಯ ಚರನ್ತನ್ತಿಆದೀಸು **ಏವ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಯಥಾಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ವಿಞ್ಞೂ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ ವಿಞ್ಞೂ। ವಿಞ್ಞಾತಂ ಸಭಾವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಿ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ **ವಿಭಾವೀ**। ಅಸನಿ ವಿಯ ಸಿಲುಚ್ಚಯೇ ಕಿಲೇಸೇ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಮೇಧಾ, ಖಿಪ್ಪಂ ಗಹಣಧಾರಣಟ್ಠೇನ ವಾ ಮೇಧಾ, ಮೇಧಾ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಮೇಧಾವೀ**। ಞಾಣಗತಿಯಾ ಪಣ್ಡನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ **ಪಣ್ಡಿತಾ**। ಬುದ್ಧಿಸಮ್ಪದಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ **ಬುದ್ಧಿಸಮ್ಪನ್ನಾ**। ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಚರಿಯಂ ಉತ್ತಮಂ ಪಟಿಪದಂ ಚರನ್ತೀತಿ **ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋ**। ಅಪಲೋಕನಕಮ್ಮಾದಿಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಕಮ್ಮಂ ಏಕತೋ ಕರಣವಸೇನ **ಏಕಂ ಕಮ್ಮಂ**। ತಥಾ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖುದ್ದೇಸೋ **ಏಕುದ್ದೇಸೋ**। ಸಮಾ ಸಿಕ್ಖಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಮಸಿಕ್ಖಾ, ಸಮಸಿಕ್ಖಾನಂ ಭಾವೋ **ಸಮಸಿಕ್ಖತಾ**। ಸಮಸಿಕ್ಖಾತಾತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ಯೇಸಂ ಏಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಏಕೋ ಉದ್ದೇಸೋ ಸಮಸಿಕ್ಖತಾ, ತೇ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀತಿ ವುತ್ತಂ

ಹೋತಿ। ‘‘ಝಾನಾನೀ’’ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ **ಝಾನಾತಿ** ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। **ವಿಮೋಕ್ಖಾತಿ** ತಯೋ ವಾ ಅಟ್ಠ ವಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾ। **ಸಮಾಧೀತಿ** ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಾ ತಯೋ ಸಮಾಧೀ। **ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋತಿ** ಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತಾಪ್ಪಣಿಹಿತಾ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋತಿ** ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ।

ಏಕೋ ಅಂಸೋ ಭಾಗೋ, ನ ದುತಿಯೋತಿ ಏಕಂಸೋ, ಏಕಂಸಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಚನಂ **ಏಕಂಸವಚನಂ**। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಸಮಂ, ಸಮನ್ತಾ ವಾ ಸೇತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಂಸಯೋ, ನತ್ಥೇತ್ಥ ಸಂಸಯೋತಿ **ನಿಸ್ಸಂಸಯೋ**। ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅನಿಚ್ಛಯತಾ ಹುತ್ವಾ ಇತರಮ್ಪಿ ಕಙ್ಖತೀತಿ ಕಙ್ಖಾ, ನತ್ಥೇತ್ಥ ಕಙ್ಖಾತಿ **ನಿಕ್ಕಙ್ಖೋ**। ದ್ವಿಧಾ ಭಾವೋ ದ್ವೇಜ್ಝಂ, ನತ್ಥೇತ್ಥ ದ್ವೇಜ್ಝನ್ತಿ **ಅದ್ವೇಜ್ಝೋ**। ದ್ವಿಧಾ ಏಲಯತಿ ಕಮ್ಪೇತೀತಿ ದ್ವೇಳ್ಹಕಂ, ನತ್ಥೇತ್ಥ ದ್ವೇಳ್ಹಕನ್ತಿ **ಅದ್ವೇಳ್ಹಕೋ**। ನಿಯೋಗೇನ ನಿಯಮೇನ ವಚನಂ **ನಿಯೋಗವಚನಂ**। ನಿಯ್ಯೋಗವಚನನ್ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ಅಪಣ್ಣಕಸ್ಸ ಅವಿರದ್ಧಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಚನಂ **ಅಪಣ್ಣಕವಚನಂ**। **ಅವತ್ಥಾಪನವಚನ**ನ್ತಿ ನಿಚ್ಛಯವಚನಂ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಭಾವಸ್ಸ ವೇವಚನಂ। ಪಿಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋ ವಚನಂ, ಪಿಯಮೇವಾತಿ **ಪಿಯವಚನಂ**। ತಥಾ **ಗರುವಚನಂ**। ಸಹ ಗಾರವೇನ ಗರುಭಾವೇನ ಸಗಾರವಂ। ಪತಿಸ್ಸಯನಂ ಪತಿಸ್ಸಯೋ ಪರಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ನಿಸ್ಸಯನಂ ಅಪಸ್ಸಯನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪತಿಸ್ಸವನಂ ವಾ ಪತಿಸ್ಸವೋ, ನಿವಾತವುತ್ತಿತಾಯ ಪರವಚನಸವನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಭಯಥಾಪಿ ಪರಜೇಟ್ಠಕಭಾವಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಹ ಗಾರವೇನ ವತ್ತತೀತಿ ಸಗಾರವಂ। ಸಹ ಪತಿಸ್ಸಯೇನ, ಪತಿಸ್ಸವೇನ ವಾ ವತ್ತತೀತಿ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸಯಂ। ‘‘ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸವ’’ನ್ತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಯ-ಕಾರಂ, ವ-ಕಾರಂ ವಾ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ‘‘ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸ’’ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಧಿಕಂ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ವಚನಂ ಅಧಿವಚನಂ, ಸಗಾರವಞ್ಚ ತಂ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸಞ್ಚಾತಿ ಸಗಾರವಸಪ್ಪತಿಸ್ಸಂ, ಸಗಾರವಸಪ್ಪತಿಸ್ಸಂ ಅಧಿವಚನಂ **ಸಗಾರವಸಪ್ಪತಿಸ್ಸಾಧಿವಚನಂ**। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ವೇವಚನವಿಕಪ್ಪನಾನತ್ತವಸೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ **ಏತ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪತ್ತೋ ವಾ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸತಿ ವಾತಿ** ಝಾನಾದೀನಿಯೇವಾತಿ।

ತತಿಯಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುತ್ಥಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೮. ಪುನ ಪಠಮಸುತ್ತಮೇವ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಪರೇನ ಆಕಾರೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಿದ್ದಿಸತಿ। ತತ್ಥ **ಕತಿಹಾಕಾರೇಹಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನೀತಿ** ಕತಿಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। **ಕೇನಟ್ಠೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನೀತಿ** ದಟ್ಠಬ್ಬಾಕಾರೇ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಟ್ಠಞ್ಚ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಛಹಾಕಾರೇಹಿ ತೇನಟ್ಠೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನೀತಿ** ಛಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ, ತೇನೇವ ಛಆಕಾರಸಙ್ಖಾತೇನಟ್ಠೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ಅಧಿಪತಿಭಾವಟ್ಠೇನ। **ಆದಿವಿಸೋಧನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆದಿಭೂತಸ್ಸ ಸೀಲಸ್ಸ ವಿಸೋಧನಟ್ಠೇನ। **ಅಧಿಮತ್ತಟ್ಠೇನಾತಿ** ಬಲವಟ್ಠೇನ । ಬಲವಞ್ಹಿ ಅಧಿಕಾ ಮತ್ತಾ ಪಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಮತ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ। **ಪರಿಯಾದಾನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಖೇಪನಟ್ಠೇನ। **ಪತಿಟ್ಠಾಪಕಟ್ಠೇನಾತಿ** ಪತಿಟ್ಠಾಪನಟ್ಠೇನ।

ಕ. ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೯. ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ಪಜಹತೋ**ತಿಆದಿ ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಜಹನವಚನಂ ಏಕಕ್ಖಣೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಹಾನಕಿಚ್ಚಸಾಧನೇ ಅಧಿಪತಿಭಾವಸಾಧನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ನಾನಾಕ್ಖಣೇಸು ವಾ ಏಕೇಕಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಸೇಸಾನಿ ತದನ್ವಯಾನಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಪಜಹತೋ**ತಿಆದಿ ಪನ ಏಕಕ್ಖಣವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ।

ಖ. ಆದಿವಿಸೋಧನಟ್ಠನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೦. ಆದಿವಿಸೋಧನಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಸಂವರಟ್ಠೇನ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧೀತಿ** ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಸ್ಸ ನಿವಾರಣಟ್ಠೇನ ವಿರತಿಅತ್ಥೇನ ಸೀಲಮಲವಿಸೋಧನತೋ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ ನಾಮ। **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಆದಿವಿಸೋಧನಾತಿ** ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಆದಿಭೂತಸ್ಸ ಸೀಲಸ್ಸ ವಿಸೋಧನಾ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸೇಸಾನಿಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಸಂವರಣಮೂಲಕಾನಿ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಗ. ಅಧಿಮತ್ತಟ್ಠನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೧. ಅಧಿಮತ್ತಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇ **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಭಾವನಾಯ ಛನ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಸದ್ಧಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸದ್ಧಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ವಾ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಾಯ ಅಸ್ಸಾದಂ ದಿಸ್ವಾ ವಾ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋ ಜಾಯತಿ। **ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಛನ್ದಜಾತತ್ತಾ ದುಬ್ಬಲಪೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಪಮುದಿತತ್ತಾ ಬಲವಪೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಪೀತಿಯಾ ಪೀಣಿತತ್ತಾ ಕಾಯಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯಚಿತ್ತತ್ತಾ ಚೇತಸಿಕಂ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ । **ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಸುಖೇನ ಅಭಿಸನ್ನತ್ತಾ ಞಾಣೋಭಾಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಸಂವೇಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಞಾಣೋಭಾಸೇನ ವಿದಿತಸಙ್ಖಾರಾದೀನವತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಪವತ್ತಿಯಂ ಸಂವೇಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಸಂವೇಜೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾದಹತೀತಿ** ಸಂವೇಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತೇನೇವ ಸಂವೇಗೇನ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಹಿತಂ ಕರೋತಿ। **ಸಾಧುಕಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ** ಲೀನುದ್ಧತಭಾವಂ ಮೋಚೇತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಾಧುಕಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತೀತಿ** ವೀರಿಯಸ್ಸ ಸಮಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಪುನ ವೀರಿಯಸಮತಾನಿಯೋಜನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ ಸಾಧುಕಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ ನಾಮ। **ಉಪೇಕ್ಖಾವಸೇನಾತಿ** ಸಮವಾಹಿತಲಕ್ಖಣಾಯ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ವಸೇನ। **ನಾನತ್ತಕಿಲೇಸೇಹೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇಹಿ ನಾನಾಸಭಾವೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ। **ವಿಮೋಕ್ಖವಸೇನಾತಿ** ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ನಾನತ್ತಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚನವಸೇನ। **ವಿಮುತ್ತತ್ತಾತಿ** ನಾನತ್ತಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ।

ತೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಛನ್ದಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ। **ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಭಾವನಾವಸೇನಾತಿ** ಏಕರಸಭಾವನಾವಸೇನ। **ತತೋ ಪಣೀತತರೇ ವಿವಟ್ಟನ್ತೀತಿ** ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾರಮ್ಮಣತೋ ಪಣೀತತರೇ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇನ ಛನ್ದಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ನಿವತ್ತನ್ತಿ, ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಪಗನ್ತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿವಟ್ಟನಾವಸೇನಾತಿ** ಏವಂ ಗೋತ್ರಭುಖಣೇ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣತೋ ವಿವಟ್ಟನವಸೇನ। **ವಿವಟ್ಟಿತತ್ತಾ ತತೋ ವೋಸಜ್ಜತೀತಿ** ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ದುಭತೋವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ವಿವಟ್ಟಿತತ್ತಾ ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಚ ಖನ್ಧೇ ಚ ವೋಸಜ್ಜತಿ। **ವೋಸಜ್ಜಿತತ್ತಾ ತತೋ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ** ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ಕಿಲೇಸೇ ಚ ಖನ್ಧೇ ಚ ವೋಸಜ್ಜಿತತ್ತಾ ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಕಿಲೇಸಾ ಚ ಖನ್ಧಾ ಚ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧವಸೇನ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। **ವೋಸಜ್ಜಿತತ್ತಾತಿ** ಚ ಆಸಂಸಾಯಂ ಭೂತವಚನಂ ಕತಂ। ಕಿಲೇಸನಿರೋಧೇ ಸತಿ ಖನ್ಧನಿರೋಧಸಬ್ಭಾವತೋ ಚ ಖನ್ಧನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋ। **ನಿರೋಧವಸೇನಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತನಿರೋಧವಸೇನ। ತಸ್ಸೇವ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ವೋಸಗ್ಗೇ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ನಿರೋಧವಸೇನ ದ್ವೇ ವೋಸಗ್ಗಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ದ್ವೇಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಛನ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕೇಸುಪಿ ವಾರೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೋಪಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕೇವಲಞ್ಹೇತ್ಥ **ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ವಿಸೇಸೋ, ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಘ-ಙ. ಪರಿಯಾದಾನಟ್ಠಪತಿಟ್ಠಾಪಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೨-೧೦೩. ಪರಿಯಾದಾನಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇ **ಪರಿಯಾದಿಯತೀತಿ** ಖೇಪೇತಿ। ಪತಿಟ್ಠಾಪಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇ **ಸದ್ಧೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ** ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪನ್ನೋ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ

ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಇಮಿನಾ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಾವಿಸೇಸೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ಸದ್ಧಸ್ಸ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ** ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ತಂಯೇವ ಸದ್ಧಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಥಾ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ। ಇಮಿನಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಾವಿಸೇಸೇನ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ಏವಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಪಗ್ಗಹೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾದಹನ್ತೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ದಸ್ಸನೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಯೋಗಾವಚರೋತಿ** ಸಮಥಯೋಗೇ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯೋಗೇ ವಾ ಅವಚರತೀತಿ ಯೋಗಾವಚರೋ। **ಅವಚರತೀತಿ** ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಚರತೀತಿ।

ಚತುತ್ಥಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮೋಧಾನವಣ್ಣನಾ

೧೦೪. ಇದಾನಿ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವಯತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವಯತೋ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮೋಧಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ ಪಠಮಂ ತಾವ ಉಪಟ್ಠಾನಕೋಸಲ್ಲಪ್ಪಭೇದಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ **ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವೇನ್ತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವೇನ್ತೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವೇನ್ತೋ। ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ವೀತರಾಗಸ್ಸ ಚ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರೋಪಿ ಸಮಾಧಿ ಲಬ್ಭತಿ। **ಆವಜ್ಜಿತತ್ತಾ**ತಿ ಕಸಿಣಾದಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಆವಜ್ಜಿತತ್ತಾ, ಕಸಿಣಾದಿಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದಿತನಿಮಿತ್ತತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಆರಮ್ಮಣೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಿತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ಸಮಥನಿಮಿತ್ತೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಅಚ್ಚಾರದ್ಧವೀರಿಯತಾದೀಹಿ ಉದ್ಧತೇ ಚಿತ್ತೇ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾವಸೇನ ಚಿತ್ತೋಪಸಮನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ಪಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಅತಿಸಿಥಿಲವೀರಿಯತಾದೀಹಿ ಲೀನೇ ಚಿತ್ತೇ ಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾವಸೇನ ಚಿತ್ತಪಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಅನುದ್ಧತಾಲೀನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ಓಭಾಸೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಪಯೋಗಮನ್ದತಾಯ ನಿರಸ್ಸಾದೇ ಚಿತ್ತೇ ಅಟ್ಠಸಂವೇಗವತ್ಥುಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಚಿತ್ತಂ ಸಂವೇಜೇತ್ವಾ ಞಾಣೋಭಾಸಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ಅಟ್ಠ ಸಂವೇಗವತ್ಥೂನಿ** ನಾಮ ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಅಪಾಯದುಕ್ಖಂ ಪಞ್ಚಮಂ, ಅತೀತೇ ವಟ್ಟಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ಅನಾಗತೇ ವಟ್ಟಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಆಹಾರಪರಿಯೇಟ್ಠಿಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ। **ಸಮ್ಪಹಂಸನೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಉಪಸಮಸುಖಾನಧಿಗಮೇನ ನಿರಸ್ಸಾದೇ ಚಿತ್ತೇ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಸಙ್ಘಗುಣಾನುಸ್ಸರಣೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇನ್ತೋ ಸಮ್ಪಹಂಸನಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ಉಪೇಕ್ಖೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಉದ್ಧತಾದಿದೋಸವಿರಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ ನಿಗ್ಗಹಪಗ್ಗಹಾದೀಸು ಬ್ಯಾಪಾರಾಭಾವಕರಣೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ಸೇಕ್ಖೋ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಸೇಕ್ಖೋ। **ಏಕತ್ತೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಾದೀನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿನೋ ಏಕತ್ತಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ।

ವೀತರಾಗೋತಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಹೀನರಾಗತ್ತಾ ವೀತರಾಗೋ ಖೀಣಾಸವೋ। **ಞಾಣೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಅರಹಾ ಧಮ್ಮೇಸು ವಿಗತಸಮ್ಮೋಹತ್ತಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಸಮ್ಮೋಹಞಾಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ವಿಮುತ್ತೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಹಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

೧೦೫. ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ಉಪಟ್ಠಾನಾನುಪಟ್ಠಾನೇಸು **ಅನಿಚ್ಚತೋ**ತಿಆದೀನಿ **ನಿಚ್ಚತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಚ ಸೀಲಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಪಾಠತೋ ಪನ "ಆಯೂಹನಾನುಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ವಿಪರಿಣಾಮೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಅನಿಮಿತ್ತೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ನಿಮಿತ್ತಾನುಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಪಣಿಧಿಅನುಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ

ಅಭಿನಿವೇಸಾನುಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ”ತಿ ಏತೇಸು ಸಾಮಿವಚನೇನ ಸಮಾಸಪದಚ್ಛೇದೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನೇನ ಪಾಠೋ।

೧೦೬. **ಸುಞ್ಞತೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಸುಞ್ಞತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋತಿ ವಾ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಉಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋತಿ ವಾ ಪದಚ್ಛೇದೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನಿಬ್ಬಿದಾವಿರಾಗನಿರೋಧಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಇಮಾ ಅಟ್ಠ ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವವಿಸೇಸೇನ ವಿಸೇಸಿತಾ, ನ ಆರಮ್ಮಣವಿಸೇಸೇನ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಾಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ “ಅನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಹೋತೀ”ತಿಆದೀನಿ ವಚನಾನಿ ವಿಯ “ನಿಬ್ಬಿದಾತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಹೋತೀ”ತಿಆದೀನಿ ವಚನಾನಿ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏವ ಇಮಾ ಅಟ್ಠ ನ ಯೋಜಿತಾ। ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪನ “ಸುಞ್ಞತೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಹೋತಿ, ಅಭಿನಿವೇಸಾನುಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಹೋತೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಯುಗಲಕವಚನೇನೇವ ಅತ್ಥತೋ “ಆದೀನವತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಹೋತಿ, ಆಲಯಾಭಿನಿವೇಸಾನುಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ ಹೋತೀ”ತಿ ಯೋಜಿತಾವ ಹೋತೀತಿ ಸರೂಪೇನ ನ ಯೋಜಿತಾ। ಇತಿ ಪುರಿಮಾ ಚ ಅಟ್ಠ, ಅಯಞ್ಚ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಇಮಾ ನವ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ಇತರಾ ಏವ ನವ ಯೋಜಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಞಾಣೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಸೇಕ್ಖೋ ವಿಪಸ್ಸನೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಭಾವತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯ ಪನ ನಿಕನ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಞಾಣೂಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋತಿ ನ ವುತ್ತೋ।

ವಿಸಞ್ಞೋಗೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋತಿ “ಕಾಮಯೋಗವಿಸಞ್ಞೋಗೋ ಭವಯೋಗವಿಸಞ್ಞೋಗೋ ದಿಟ್ಠಿಯೋಗವಿಸಞ್ಞೋಗೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗವಿಸಞ್ಞೋಗೋ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೧೨) ಚತುಧಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ವಿಸಞ್ಞೋಗಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ಸಞ್ಞೋಗಾನುಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ ಕಾಮಯೋಗಭವಯೋಗದಿಟ್ಠಿಯೋಗಾವಿಜ್ಜಾಯೋಗವಸೇನ ಚತುಧಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸಞ್ಞೋಗಸ್ಸ ಅನುಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ। **ನಿರೋಧೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲೋ**ತಿ “ಪುನ ಚಪರಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಪೋಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಪಬ್ಭಾರಂ ವಿವೇಕಟ್ಠಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಭಿರತಂ ಬ್ಯನ್ತೀಭೂತಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಆಸವಟ್ಠಾನಿಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೯೦; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೪೪ ಅತ್ಥತೋ ಸಮಾನಂ) ವುತ್ತಖೀಣಾಸವಬಲವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನಚಿತ್ತತ್ತಾ ಖೀಣಾಸವೋವ ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲೋ।

ಆರಮ್ಮಣೂಪಟ್ಠಾನಕುಸಲವಸೇನಾತಿಆದೀಸು **ಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಞಾಣಂ। ಞಾಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಕುಸಲಪುಗ್ಗಲಯೋಗತೋ ಕುಸಲಂ ಯಥಾ ಪಣ್ಡಿತಪುಗ್ಗಲಯೋಗತೋ “ಪಣ್ಡಿತಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೦೩)। ತಸ್ಮಾ ಕೋಸಲ್ಲವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೭. ಇದಾನಿ **ಚತುಸಟ್ಠಿಯಾ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿಆದಿ ಞಾಣಕಥಾಯಂ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೦೭) ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಇಧಾನೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೦೮. ಪುನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಧಾನಂ ವತ್ತುಕಾಮೋ **ನ ತಸ್ಸ ಅದ್ದಿಟ್ಠಮಿಧತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂ**ತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ। **ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಸೇನಾ**ತಿಆದಿನಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅವಿಯೋಗಿತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸದ್ದಹನ್ತೋ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತೀ**ತಿಆದೀಹಿ ಏಕೇಕಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಚತುಕ್ಕೇಹಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನಿನ್ನಪಯೋಗಕಾಲೇ ವಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾ ಏಕರಸಭಾವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸದ್ದಹಿತತ್ತಾ ಪಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಏಕೇಕಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಚತುಕ್ಕೇಹಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಾಲೇ ವಾ ಫಲಕಾಲೇ ವಾ ಏಕರಸಭಾವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪುನ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖುಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಧಾನಂ ವತ್ತುಕಾಮೋ **ಯಂ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖೂ**ತಿಆದಿಮಾಹ । ತತ್ಥ **ಬುದ್ಧಚಕ್ಖೂ**ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣಂ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣಞ್ಚ। **ಬುದ್ಧಞಾಣ**ನ್ತಿ ಚ ಇದಂ ತದೇವ ದ್ವಯಂ, ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮೋಧಾನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ವಿಮೋಕ್ಖಕಥಾ

೧. ವಿಮೋಕ್ಖುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೯. ಇದಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ವಿಮೋಕ್ಖಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಕಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಾನುಯುತ್ತಸ್ಸ ವಿಮೋಕ್ಖಸಬ್ಭಾವತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾ। ತಞ್ಚ ಕಥೇನ್ತೋ ಭಗವತೋ ಸಮ್ಮುಖಾ ಸುತಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇಸಿ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿಆದೀಸು ಸುಞ್ಞತಾಕಾರೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸೋ ಹಿ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಸುಞ್ಞತೋ, ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಅನಿಮಿತ್ತಾಕಾರೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ **ಅನಿಮಿತ್ತೋ,** ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಕಾರೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏಕೋ ಹಿ ಆದಿತೋವ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಮ್ಮಸನಮತ್ತೇನೇವ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ದುಕ್ಖತೋಪಿ ಅನತ್ತತೋಪಿ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖತೋಪಿ ಅನತ್ತತೋಪಿ ಸಮ್ಮಸತಿ। ತಸ್ಸ ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಚೇ ಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಅಯಂ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ** ನಾಮ। ಸಚೇ ಪನಸ್ಸ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಅಯಂ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖತೋ, ಅನತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ** ನಾಮ। ಏಸ ನಯೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೋಪಿ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠೋ, ಯೋಪಿ ದುಕ್ಖತೋ, ಯೋಪಿ ಅನತ್ತತೋ। ವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಚೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತಯೋಪಿ ಜನಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭನ್ತಿ, ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಾನುಸಾರಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಾ। ಸಚೇ ಪನ ದುಕ್ಖತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತಯೋಪಿ ಜನಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭನ್ತಿ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಾಯಸಕ್ಖಿನೋ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಸ ಪನೇತ್ಥ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅಗ್ಗಫಲೇ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಅಥ ನೇಸಂ ಅನತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತಯೋಪಿ ಜನಾ ವೇದಬಹುಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭನ್ತಿ, ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ಛಸು ಠಾನೇಸು ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಾ, ಅಗ್ಗಫಲೇ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಾತಿ।

ಅಪಿಚ ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ ಸರಸೇನ ವಾ ಪಚ್ಚನೀಕೇನ ವಾ ಸಗುಣೇನ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಾ ಆಗಮನೇನ ವಾ। ಸಚೇ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಸಚೇ ದುಕ್ಖತೋ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಸಚೇ ಅನತ್ತತೋ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಇದಂ **ಸರಸತೋ** ನಾಮಂ ನಾಮ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಧುವನಿಮಿತ್ತಸಸ್ಸತನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಹಾಯ ಆಗತತ್ತಾ ಅನಿಮಿತ್ತೋ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸುಖಸಞ್ಞಂ ಪಹಾಯ ಪಣಿಧಿಪತ್ಥನಂ ಸುಕ್ಖಾಪೇತ್ವಾ ಆಗತತ್ತಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅತ್ತಸತ್ತಪುಗ್ಗಲಸಞ್ಞಂ ಪಹಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸುಞ್ಞತೋ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸುಞ್ಞತೋತಿ ಇದಂ **ಪಚ್ಚನೀಕತೋ** ನಾಮಂ ನಾಮ। ರಾಗಾದೀಹಿ ಪನ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಸುಞ್ಞತೋ, ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ, ರಾಗನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂಯೇವ ವಾ ಅಭಾವೇನ ಅನಿಮಿತ್ತೋ, ರಾಗಪಣಿಧಿಆದೀನಂ ಅಭಾವತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋತಿ ಇದಮಸ್ಸ **ಸಗುಣತೋ** ನಾಮಂ ನಾಮ। ಸೋಯಂ ಸುಞ್ಞಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿಪಿ ಸುಞ್ಞತೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಮಸ್ಸ **ಆರಮ್ಮಣತೋ** ನಾಮಂ ನಾಮ। ಆಗಮನಂ ಪನ

ದುವಿಧಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನಂ ಮಗ್ಗಾಗಮನಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಫಲೇ ಮಗ್ಗಾಗಮನಂ। ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಹಿ ಸುಞ್ಞತಾ ನಾಮ, ಸುಞ್ಞತವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗೋ ಸುಞ್ಞತೋ, ಸುಞ್ಞತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಫಲಂ ಸುಞ್ಞತಂ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾ ನಾಮ, ಅನಿಮಿತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋ। ಇದಂ ಪನ ನಾಮಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇ ಪನ ಲಬ್ಭತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಕಂ ಹುತ್ವಾ ಸಯಂ ಆಗಮನೀಯಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಂ ದೇತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇನ ಮಗ್ಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಮಗ್ಗಾಗಮನೇನ ಫಲಂ ಅನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಪಣಿಧಿಂ ಸುಕ್ಖಾಪೇತ್ವಾ ಆಗತತ್ತಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾ ನಾಮ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಫಲಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತನ್ತಿ ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅತ್ತನೋ ನಾಮಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ದೇತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಫಲಸ್ಸಾತಿ ಇದಂ **ಆಗಮನತೋ** ನಾಮಂ ನಾಮ। ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ವಿಮೋಕ್ಖವಿಸೇಸಂ ನಿಯಮೇತೀತಿ।

ಏವಂ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತೇ ತಯೋ ಮಹಾವತ್ಥುಕೇ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತಂನಿದ್ದೇಸವಸೇನೇವ ಅಪರೇಪಿ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಅಪಿಚ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿ ವಿಮೋಕ್ಖಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಪಿಚಾ**ತಿ ಅಪರಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನಂ। ಕಥಂ ತೇ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿ ಹೋನ್ತಿ, ನನು ತೇ ಪಞ್ಚಸತ್ತತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಯಥಾರುತವಸೇನ ಪಞ್ಚಸತ್ತತಿ। ಭಗವತಾ ಪನ ದೇಸಿತೇ ತಯೋ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞವಿಮೋಕ್ಖೇ ನಿದ್ದಿಸನತೋ ಇಮೇಸಂ ತದವರೋಧತೋ ಚ ಇಮೇ ತಯೋ ನ ಗಣೇತಬ್ಬಾ, ಅಜ್ಝತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಾದಯೋ ತಯೋಪಿ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಚತುಧಾ ವಿತ್ಥಾರವಚನೇಯೇವ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ನ ಗಣೇತಬ್ಬಾ, ''ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ''ತಿ ಏತ್ಥ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಪಠಮಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠೇನ ಏಕನಾಮಿಕತ್ತಾ ನ ಗಣೇತಬ್ಬೋ, ಏವಂ ಇಮೇಸು ಸತ್ತಸು ಅಪನೀತೇಸು ಸೇಸಾ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಾದಯೋ ತಯೋ ಪುನ ಕಸ್ಮಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ ಚೇ? ಉದ್ದೇಸೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ನಿದ್ದೇಸಕರಣತ್ಥಂ। ಅಜ್ಝತ್ತವುಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಪನ ತಯೋ ಪಭೇದಂ ವಿನಾ ಮೂಲರಾಸಿವಸೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ, ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಪುನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಜ್ಝತ್ತವುಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಅಜ್ಝತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಾತೀತಿ **ಅಜ್ಝತ್ತವುಟ್ಠಾನೋ**। ಅನುಲೋಮೇನ್ತೀತಿ **ಅನುಲೋಮಾ**। ಅಜ್ಝತ್ತವುಟ್ಠಾನಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಅಪಗಮಾ **ಅಜ್ಝತ್ತವುಟ್ಠಾನಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ**। **ರೂಪೀ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕೇಸಾದೀಸು ಉಪ್ಪಾದಿತಂ ರೂಪಜ್ಝಾನಂ ರೂಪಂ, ತಂ ರೂಪಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ರೂಪೀ **ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ನೀಲಕಸಿಣಾದಿರೂಪಾನಿ ಝಾನಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತಿ। ಇಮಿನಾ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾವತ್ಥುಕೇಸು ಕಸಿಣೇಸು ಝಾನಪಟಿಲಾಭೋ ದಸ್ಸಿತೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ನ ರೂಪಸಞ್ಞೀ, ಅತ್ತನೋ ಕೇಸಾದೀಸು ಅನುಪ್ಪಾದಿತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾವ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಸುಭನ್ತೇವ ಅಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ''ಸುಭ''ಮಿಚ್ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಧಿಮುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನ್ತೋಅಪ್ಪನಾಯಂ ''ಸುಭ''ನ್ತಿ ಆಭೋಗೋ ನತ್ಥಿ, ಯೋ ಪನ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಾಕಾರೇನ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಫರನ್ತೋ ವಿಹರತಿ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ ''ಸುಭ''ನ್ತೇವ ಅಧಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಉದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ। ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿತಸಮಯೇ ಏವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮುತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ **ಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೋ**। ಸೋಯೇವ ಸಕಿಚ್ಚಕರಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಿತಸಮಯೇ ಏವ ನಿಯುತ್ತೋತಿ **ಸಾಮಯಿಕೋ**। ಸಾಮಾಯಿಕೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಕೋಪೇತುಂ ಭಞ್ಜಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ **ಕುಪ್ಪೋ**। ಲೋಕಂ ಅನತಿಕ್ಕಮನತೋ ಲೋಕೇ ನಿಯುತ್ತೋತಿ **ಲೋಕಿಕೋ**। ಲೋಕಿಯೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಲೋಕಂ ಉತ್ತರತಿ, ಉತ್ತಿಣ್ಣೋತಿ ವಾ **ಲೋಕುತ್ತರೋ**। ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಸಹ ಆಸವೇಹೀತಿ **ಸಾಸವೋ**। ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಚ ನತ್ಥೇತ್ಥ ಆಸವಾತಿ **ಅನಾಸವೋ**। ರೂಪಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಹ ಆಮಿಸೇನಾತಿ **ಸಾಮಿಸೋ**। ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಾರೂಪಪ್ಪಹಾನಾ ನಿರಾಮಿಸತೋಪಿ ನಿರಾಮಿಸತರೋತಿ **ನಿರಾಮಿಸಾ ನಿರಾಮಿಸತರೋ**। **ಪಣಿಹಿತೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ಪಣಿಹಿತೋ ಪತ್ಥಿತೋ। ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಸಞ್ಞೋಜನೇಹಿ ಸಂಯುತ್ತತ್ತಾ **ಸಞ್ಞುತ್ತೋ**। **ಏಕತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅನಜ್ಝಾರುಳ್ಹತ್ತಾ ಏಕಸಭಾವೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। **ಸಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮೇವ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾಯ ವಿಮುಚ್ಚನತೋ ಸಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖೋ। ತದೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಸಮ್ಮೋಹತೋ

ವಿಮುಚ್ಚನವಸೇನ ಞಾಣಮೇವ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ **ಞಾಣವಿಮೋಕ್ಖೋ**। **ಸೀತಿಸಿಯಾವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮೇವ ಸೀತಿ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಪವತ್ತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಸೀತಿಸಿಯಾವಿಮೋಕ್ಖೋ । ಸೀತಿಸಿಕಾವಿಮೋಕ್ಖೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೀತಿಭಾವಿಕಾಯ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ। **ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಭೇದಞ್ಚ ಝಾನಮೇವ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। **ಅನುಪಾದಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಅನುಪಾದಿಯಿತ್ವಾ ಗಹಣಂ ಅಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ವಿಮೋಕ್ಖುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ವಿಮೋಕ್ಖನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೧೦. **ಕತಮೋ**ತಿಆದಿಕೇ ಉದ್ದೇಸಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ **ಇತಿ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ಏವಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖತಿ। **ಸುಞ್ಞಮಿದ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಸುಞ್ಞಂ। ಕೇನ ಸುಞ್ಞಂ? ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ। ತತ್ಥ **ಅತ್ತೇನ ವಾ**ತಿ ಬಾಲಜನಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಅಭಾವಾ ತೇನ ಅತ್ತನಾ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। **ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। ಅತ್ತನೋ ಅಭಾವೇನೇವ ಅತ್ತನಿಯಾಭಾವೋ। ಅತ್ತನಿಯಞ್ಚ ನಾಮ ನಿಚ್ಚಂ ವಾ ಸಿಯಾ ಸುಖಂ ವಾ, ತದುಭಯಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ। ತೇನ ನಿಚ್ಚಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಸುಖಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। **ಸುಞ್ಞಮಿದಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ**ತಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯೇವ ವುತ್ತಾ। **ಸೋ**ತಿ ಸೋ ಏವಂ ತೀಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಹಿ ವಿಪಸ್ಸಮಾನೋ ಭಿಕ್ಖು। **ಅಭಿನಿವೇಸಂ ನ ಕರೋತೀ**ತಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಂ ನ ಕರೋತಿ।

ನಿಮಿತ್ತಂ ನ ಕರೋತೀತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಂ ನ ಕರೋತಿ। **ಪಣಿಧಿಂ ನ ಕರೋತೀ**ತಿ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪಣಿಧಿಂ ನ ಕರೋತಿ। ಇಮೇ ತಯೋ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ತದಙ್ಗವಸೇನಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ। ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ನೀವರಣಾದೀಹಿ ವುಟ್ಠಾನತೋ **ಅಜ್ಝತ್ತವುಟ್ಠಾನೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ**। ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಆರಮ್ಮಣೇಹಿ ವುಟ್ಠಾನತೋ **ಬಹಿದ್ಧಾವುಟ್ಠಾನೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ**। ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಬಾಹಿರಾಯತನಾನಿ ವಿಯ ಇಧ “ಬಹಿದ್ಧಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮೋಕ್ಖಾ, ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನೋ ಪನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮೋಕ್ಖೋ।

ನೀವರಣೇಹಿ ವುಟ್ಠಾತೀತಿಆದೀಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತವುಟ್ಠಾನಂ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಂ। **ರೂಪಸಞ್ಞಾಯಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಕಸಿಣಾದಿಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಪಾಕಟತ್ತಾ ತಂ ಅವತ್ವಾ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ವುತ್ತರೂಪಸಞ್ಞಾದಿಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ವುತ್ತೋ। **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಾ**ತಿ ಸಮಾಸಪದಂ, ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಾತಿ ವಿಚ್ಛೇದೋ। ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ।

೨೧೧. **ವಿತಕ್ಕೋ ಚಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಝಾನಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಞ್ಚ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯೋ ವುತ್ತಾ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಚತುನ್ನಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾ ವುತ್ತಾ। **ಪಟಿಲಾಭೋ ವಾ**ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧವಸಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಬ್ಯಾಪಿತೋ ಪತ್ಥಟೋ ಲಾಭೋತಿ ಪಟಿಲಾಭೋ। ವಸಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹಿ ಸಬ್ಬೋ ಝಾನಪಯೋಗೋ ಚ ಸಮಾಪತ್ತಿಪಯೋಗೋ ಚ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಲಾಭೋ “ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮೋಕ್ಖೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। ವಿಪಾಕೋ ಪನ ಝಾನಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ಉಜುಕಮೇವ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಉಪಚಾರಪಯೋಗಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ಝಾನಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪಟಿಲಾಭೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಪಟಿಲಾಭೋ ‘ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮೋಕ್ಖೋ’ತಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ।

೨೧೨. **ಅಜ್ಝತ್ತ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಪವತ್ತಂ। **ಪಚ್ಚತ್ತ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪವತ್ತಂ। ಉಭಯೇನಾಪಿ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಮೇವ ದೀಪೇತಿ **ನೀಲನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ನೀಲಮೇವ। **ನೀಲಸಞ್ಞಂ ಪಟಿಲಭತೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ನೀಲನಿಮಿತ್ತೇ ನೀಲಮಿತಿಸಞ್ಞಂ ಪಟಿಲಭತಿ। **ಸುಗ್ಗಹಿತಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಭೂಮಿಯಂ ಸುಟ್ಠು ಉಗ್ಗಹಿತಂ ಕರೋತಿ। **ಸೂಪಧಾರಿತಂ ಉಪಧಾರೇತೀ**ತಿ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂ ಸುಟ್ಠು ಉಪಧಾರಿತಂ ಕತ್ವಾ ಉಪಧಾರೇತಿ। **ಸ್ವಾವತ್ಥಿತಂ ಅವತ್ಥಾಪೇತೀ**ತಿ ಅಪ್ಪನಾಭೂಮಿಯಂ ಸುಟ್ಠು ನಿಚ್ಛಿತಂ ನಿಚ್ಛಿನಾತಿ। ವವತ್ಥಾಪೇತೀತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಹಿ ನೀಲಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಕೇಸೇ ವಾ ಪಿತ್ತೇ ವಾ ಅಕ್ಖಿತಾರಕಾಯಂ ವಾ ಕರೋತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ನೀಲನಿಮಿತ್ತೇ**ತಿ ನೀಲಪುಪ್ಫನೀಲವತ್ಥನೀಲಧಾತೂನಂ ಅಞ್ಞತರೇ ನೀಲಕಸಿಣೇ। **ಚಿತ್ತಂ ಉಪಸಂಹರತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪನೇತಿ। **ಪೀತಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಆಸೇವತೀ**ತಿ ತಮೇವ ಸಞ್ಞಂ ಆದಿತೋ ಸೇವತಿ। **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ವಡ್ಢೇತಿ। **ಬಹುಲೀಕರೋತೀ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರೋತಿ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ನೀಲನಿಮಿತ್ತಂ ರೂಪಂ। **ರೂಪಸಞ್ಞೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ರೂಪೇ ಸಞ್ಞಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾ, ಸಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ರೂಪಸಞ್ಞೀ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಪೀತನಿಮಿತ್ತಾ**ದೀಸು ಪೀತಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಮೇದೇ ವಾ ಛವಿಯಾ ವಾ ಅಕ್ಖೀನಂ ಪೀತಟ್ಠಾನೇ ವಾ ಕರೋತಿ। ಲೋಹಿತಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಮಂಸೇ ವಾ ಲೋಹಿತೇ ವಾ ಜಿವ್ಹಾಯ ವಾ ಹತ್ಥತಲಪಾದತಲೇಸು ವಾ ಅಕ್ಖೀನಂ ರತ್ತಟ್ಠಾನೇ ವಾ ಕರೋತಿ। ಓದಾತಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ವಾ ದನ್ತೇ ವಾ ನಖೇ ವಾ ಅಕ್ಖೀನಂ ಸೇತಟ್ಠಾನೇ ವಾ ಕರೋತಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪ**ನ್ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನಾತಿ ಪಠಮದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನವಸೇನ ಮೇತ್ತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ। **ಚೇತಸಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನ। **ಏಕಂ ದಿಸ**ನ್ತಿ ಏಕಂ ಏಕಿಸ್ಸಾ ದಿಸಾಯ ಪಠಮಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಸತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಏಕದಿಸಾಪರಿಯಾಪನ್ನಸತ್ತಫರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಫರಿತ್ವಾ**ತಿ ಫುಸಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರಂ ಪವತ್ತೇತಿ। **ತಥಾ ದುತಿಯ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಪುರತ್ಥಿಮಾದೀಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ತಥೇವ ತದನನ್ತರಂ ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ ಚತುತ್ಥಂ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತಿ ಉದ್ಧ**ನ್ತಿ ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಉಪರಿಮಂ ದಿಸನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಧೋ ತಿರಿಯ**ನ್ತಿ ಅಧೋದಿಸಮ್ಪಿ ತಿರಿಯಂ ದಿಸಮ್ಪಿ ಏವಮೇವ । ತತ್ಥ ಚ **ಅಧೋ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ। **ತಿರಿಯ**ನ್ತಿ ಅನುದಿಸಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬದಿಸಾಸು ಅಸ್ಸಮಣ್ಡಲಿಕಾಯ ಅಸ್ಸಮಿವ ಮೇತ್ತಾಸಹಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಾರೇತಿಪಿ ಪಚ್ಚಾಸಾರೇತಿಪೀತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಏಕಮೇಕಂ ದಿಸಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಓಧಿಸೋ ಮೇತ್ತಾಫರಣಂ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಸಬ್ಬಧೀ**ತಿಆದಿ ಪನ ಅನೋಧಿಸೋ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಧೀ**ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ಸಬ್ಬತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸು ಹೀನಮಜ್ಝಿಮುಕ್ಕಟ್ಠಮಿತ್ತಸಪತ್ತಮಜ್ಝತ್ತಾದಿಪ್ಪಭೇದೇಸು ಅತ್ತತಾಯ, "ಅಯಂ ಪರಸತ್ತೋ"ತಿ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಅತ್ತಸಮತಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಸಬ್ಬತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇನ ಚಿತ್ತಭಾವೇನ, ಈಸಕಮ್ಪಿ ಬಹಿ ಅವಿಕ್ಖಿಪಮಾನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಬ್ಬಾವನ್ತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತವನ್ತಂ, ಸಬ್ಬಸತ್ತಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬವನ್ತನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಸತ್ತಲೋಕಂ।

ವಿಪುಲೇನಾತಿ ಏವಮಾದಿಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನತೋ ಪನೇತ್ಥ ಪುನ "ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಏತ್ಥ ಓಧಿಸೋ ಫರಣೇ ವಿಯ ಪುನ ತಥಾಸದ್ದೋ ವಾ ಇತಿ-ಸದ್ದೋ ವಾ ನ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪುನ "ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನಿಗಮನವಸೇನ ವಾ ಏತಂ ವುತ್ತಂ। **ವಿಪುಲೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಫರಣವಸೇನ ವಿಪುಲತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಭೂಮಿವಸೇನ ಪನ ತಂ **ಮಹಗ್ಗತಂ**। ತಞ್ಹಿ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮತ್ಥತಾಯ ವಿಪುಲಫಲತಾಯ ದೀಘಸನ್ತಾನತಾಯ ಚ ಮಹನ್ತಭಾವಂ ಗತಂ, ಮಹನ್ತೇಹಿ ವಾ ಉಳಾರಚ್ಛನ್ದವೀರಿಯಚಿತ್ತಪಞ್ಞೇಹಿ ಗತಂ ಪಟಿಪನ್ನನ್ತಿ ಮಹಗ್ಗತಂ। ಪಗುಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಾಣಸತ್ತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ **ಅಪ್ಪಮಾಣಂ**। ಬ್ಯಾಪಾದಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಪ್ಪಹಾನೇನ **ಅವೇರಂ**। ದೋಮನಸ್ಸಪ್ಪಹಾನತೋ **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಂ,** ನಿದ್ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಕರುಣಾಮುದಿತಾಉಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಕರುಣಾಯ ವಿಹೇಸಾಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಪ್ಪಹಾನೇನ ಅವೇರಂ, ಮುದಿತಾಯ ಅರತಿಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಪ್ಪಹಾನೇನ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇನಾತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಸೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ। ರಾಗಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಪ್ಪಹಾನೇನ ಅವೇರಂ, ಗೇಹಸಿತಸೋಮನಸ್ಸಪ್ಪಹಾನತೋ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಂ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಹಿ ಅಕುಸಲಂ ಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹಯೋಗತೋ ಸಬ್ಯಾಪಜ್ಜಮೇವಾತಿ

ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

೨೧೩. **ಸಬ್ಬಸೋತಿ** ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ, ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಾ, ಅನವಸೇಸಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಸಞ್ಞಾನನ್ತಿ** ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಞ್ಚೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ। ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯; ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೮), ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ "ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೨೨೩)। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ರೂಪೇ ಸಞ್ಞಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ರೂಪಂ ಸಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ರೂಪಸಞ್ಞಂ, ರೂಪಮಸ್ಸ ನಾಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಭೇದಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚೇತಂ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸಮತಿಕ್ಕಮಾತಿ** ವಿರಾಗಾ ನಿರೋಧಾ ಚ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಏತಾಸಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಪಞ್ಚದಸನ್ನಂ ಝಾನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ, ಏತೇಸಞ್ಚ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿವಸೇನ ನವನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ, ಅನವಸೇಸಾನಂ ವಾ ವಿರಾಗಾ ಚ ನಿರೋಧಾ ಚ ವಿರಾಗಹೇತು ಚೇವ ನಿರೋಧಹೇತು ಚ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತರೂಪಸಞ್ಞೇನ ಏತಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿತುನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಾ ಏತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ, ನ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ವಿಯ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಅವಿರತ್ತಸ್ಸ ಚ ಸಞ್ಞಾಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನಾಪಿ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಪಟಿಘಾತೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಞ್ಞಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ, ರೂಪಸಞ್ಞಾದೀನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಾಸಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ, ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸೋ ದಸನ್ನಮ್ಪಿ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ಪಹಾನಾ ಅಸಮುಪ್ಪಾದಾ, ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಕತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಾಮಞ್ಚೇತಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಪಿ ನ ಸನ್ತಿ, ನ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಹೀನಾನಂ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ವಿಯ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಾದೀನಂ ತತಿಯಮಗ್ಗೇ ವಿಯ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಝಾನೇ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ ಇಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪಸಂಸಾವಸೇನ ಏತಾಸಂ ಏತ್ಥ ವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತಾ ರೂಪಾವಚರಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ನ ಸನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ನ ಪಹೀನತ್ತಾ ನ ಸನ್ತಿ। ನ ಹಿ ರೂಪವಿರಾಗಾಯ ರೂಪಾವಚರಭಾವನಾ ಸಂವತ್ತತಿ, ರೂಪಾಯತ್ತಾಯೇವ ಚ ಏತಾಸಂ ಪವತ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಭಾವನಾ ರೂಪವಿರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾ ಏತ್ಥ ಪಹೀನಾತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ವತ್ತುಂ, ಏಕಂಸೇನೇವ ಏವಂ ಧಾರೇತುಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ತಾಸಞ್ಹಿ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾಯೇವ "ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸದ್ದೋ ಕಣ್ಟಕೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೭೨) ವುತ್ತೋ ಭಗವತಾ। ಇಧ ಚ ಪಹೀನತ್ತಾಯೇವ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಆನೇಞ್ಜತಾ ಸನ್ತವಿಮೋಕ್ಖತಾ ಚ ವುತ್ತಾ।

ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾತಿ ನಾನತ್ತೇ ವಾ ಗೋಚರೇ ಪವತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಞಾನಂ, ನಾನತ್ತಾನಂ ವಾ ಸಞ್ಞಾನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಹೇತಾ ರೂಪಸದ್ದಾದಿಭೇದೇ ನಾನತ್ತೇ ನಾನಾಸಭಾವೇ ಗೋಚರೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಚೇತಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸಞ್ಞಾ, ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಸಞ್ಞಾ, ಏಕಾದಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾ, ದ್ವೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾ, ಏಕಾದಸ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾಸಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಮ್ಪಿ ಸಞ್ಞಾ ನಾನತ್ತಾ ನಾನಾಸಭಾವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸದಿಸಾ, ತಸ್ಮಾ "ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಾಸಂ ಸಬ್ಬಸೋ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಅನಾವಜ್ಜನಾ ಚಿತ್ತೇ ಚ ಅನುಪ್ಪಾದನಾ। ಯಸ್ಮಾ ತಾ ನಾವಜ್ಜತಿ ಚಿತ್ತೇ ಚ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ನ ಮನಸಿಕರೋತಿ ನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತಸ್ಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ ಚ ಇಮಿನಾ ಝಾನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಭವೇಪಿ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಪಗೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಇಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಣಕಾಲೇ, ತಸ್ಮಾ ತಾಸಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾತಿ ದ್ವೇಧಾಪಿ ಅಭಾವೋಯೇವ ವುತ್ತೋ। ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಸು ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸಞ್ಞಾ, ನವ ಕಿರಿಯಾಸಞ್ಞಾ, ದಸಾಕುಸಲಸಞ್ಞಾತಿ ಇಮಾ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಸಞ್ಞಾ ಇಮಿನಾ ಝಾನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಭವೇ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾಸಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ರಾಪಿ ಹಿ ಇಮಂ ಝಾನಂ

ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರನ್ತೋ ತಾಸಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾಯೇವ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ತಾ ಪನ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಅಸಮಾಪನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚೇತ್ಥ "ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ"ತಿಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ। "ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ"ತಿಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಹಾನಞ್ಚ ಅಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತತ್ತಾ ನಾಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನ್ತೋ ವಾ ವಯನ್ತೋ ವಾ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅನನ್ತೋ, ಅನನ್ತಫರಣವಸೇನಾಪಿ ಅನನ್ತೋ। ನ ಹಿ ಸೋ ಯೋಗೀ ಏಕದೇಸವಸೇನ ಫರತಿ, ಸಕಲವಸೇನೇವ ಫರತಿ। **ಆಕಾಸೋ**ತಿ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೋ। **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾ**ದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। **ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ**ತಿ ತಂ ಪತ್ವಾ ನಿಪ್ಫಾದೇತ್ವಾ ತದನುರೂಪೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ವಿಹರತಿ। ತದೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ **ಸಮಾಪತ್ತಿ।**

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಝಾನಮ್ಪಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ। ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ ಚ ತಂ ಪಠಮಸ್ಸ ಆರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತ್ತಾ ದೇವಾನಂ ದೇವಾಯತನಂ ವಿಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ, ತಥಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ ಚ ತಂ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾತಿಹೇತುತ್ತಾ "ಕಮ್ಬೋಜಾ ಅಸ್ಸಾನಂ ಆಯತನ"ನ್ತಿಆದೀನಿ ವಿಯ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿಪಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ। ಏವಮೇತಂ ಝಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚಾತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ಚ ಅಮನಸಿಕರಣೇನ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹಾತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಯಮ್ಪೇತಮೇಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ "ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ತಂಯೇವ "ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋ"ತಿ ಫರಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ "ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ಅನನ್ತಂ। ಸೋ ಹಿ ತಂ ಆಕಾಸಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಅನನ್ತಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ।

ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಝಾನಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ। ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಂ ಚ ತಂ ದುತಿಯಸ್ಸ ಆರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ, ತಥಾ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಂ ಚ ತಂ ತಸ್ಸೇವ ಝಾನಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾತಿಹೇತುತ್ತಾ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ। ಏವಮೇತಂ ಝಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚಾತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ಚ ಅಮನಸಿಕರಣೇನ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹಾತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಯಮ್ಪೇತಮೇಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ "ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ನತ್ಥಿ ನತ್ಥಿ, ಸುಞ್ಞಂ ಸುಞ್ಞಂ, ವಿವಿತ್ತಂ ವಿವಿತ್ತನ್ತಿ ಏವಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಝಾನಮ್ಪಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ। ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಞ್ಚ ತಂ ತತಿಯಸ್ಸ ಆರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ, ತಥಾ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಞ್ಚ ತಂ ತಸ್ಸೇವ ಝಾನಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾತಿಹೇತುತ್ತಾ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿಪಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ। ಏವಮೇತಂ ಝಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚಾತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ಚ ಅಮನಸಿಕರಣೇನ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹಾತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಯಮ್ಪೇತಮೇಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ "ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮಾ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।
ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಕಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಥಿತಾವ।

“ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿಆದಿಕಾ ಸತ್ತ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಭಿರತಿವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖಾ, ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಪನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಹಿ ವಿಮುತ್ತಟ್ಠೇನ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪನ್ನಸಮಯೇ ವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ವುಟ್ಠಿತಸಮಯೇ ಅವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ **ಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೋ**। ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ, ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ, ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ **ಅಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೋ**। ತಥಾ **ಸಾಮಯಿಕಾಸಾಮಯಿಕವಿಮೋಕ್ಖಾ**।

ಪಮಾದಂ ಆಗಮ್ಮ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ **ಕುಪ್ಪೋ**। ತಥಾ ನ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ **ಅಕುಪ್ಪೋ**। ಲೋಕಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ **ಲೋಕಿಯೋ**। ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ ಲೋಕಂ ಉತ್ತರನ್ತೀತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಾ,** ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತಿಣ್ಣಾತಿ ಲೋಕುತ್ತರಾ। ಆದಿತ್ತಂ ಅಯೋಗುಳಂ ಮಕ್ಖಿಕಾ ವಿಯ ತೇಜುಸ್ಸದಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಂ ಆಸವಾ ನಾಲಮ್ಬನ್ತೀತಿ **ಅನಾಸವೋ**। **ರೂಪಪ್ಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತೋ**ತಿ ರೂಪಜ್ಝಾನಾನಿ। **ಅರೂಪಪ್ಪಟಿಸಞ್ಞುತ್ತೋ**ತಿ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ। ತಣ್ಹಾಯ ಆಲಮ್ಬಿತೋ **ಪಣಿಹಿತೋ**। ಅನಾಲಮ್ಬಿತೋ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ**। ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಏಕಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಏಕನಿಟ್ಠತ್ತಾ ಚ **ಏಕತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅದುತಿಯತ್ತಾ **ಏಕತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋ,** ಆರಮ್ಮಣನಾನತ್ತಾ ವಿಪಾಕನಾನತ್ತಾ ಚ **ನಾನತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋ**।

೨೧೪. ಸಿಯಾತಿ ಭವೇಯ್ಯ, ದಸ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚ ಏಕೋ ಹೋತೀತಿ ಚ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸಿಯಾ”ತಿ ಚ ಏತಂ ವಿಧಿವಚನಂ, ನ ಪುಚ್ಛಾವಚನಂ। **ವತ್ಥುವಸೇನಾ**ತಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿದಸವತ್ಥುವಸೇನ ದಸ ಹೋನ್ತಿ। **ಪರಿಯಾಯೇನಾ**ತಿ ವಿಮುಚ್ಚನಪರಿಯಾಯೇನ ಏಕೋ ಹೋತಿ। **ಸಿಯಾತಿ ಕಥಞ್ಚ ಸಿಯಾ**ತಿ ಯಂ ವಾ ಸಿಯಾತಿ ವಿಹಿತಂ, ತಂ ಕಥಂ ಸಿಯಾತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಞಾಣ**ನ್ತಿ ಸಮಾಸಪದಂ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣನ್ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। ತಥಾ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ನಿಚ್ಚತೋ ಸಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ನಿಚ್ಚತೋ ಪವತ್ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ, “ನಿಚ್ಚ”ನ್ತಿ ಪವತ್ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ **ಸುಖತೋ ಅತ್ತತೋ ನಿಮಿತ್ತತೋ ಸಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। **ನಿಮಿತ್ತತೋ**ತಿ ಚ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತತೋ। **ನನ್ದಿಯಾ ಸಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ನನ್ದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ, ನನ್ದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ **ರಾಗತೋ ಸಮುದಯತೋ ಆದಾನತೋ ಪಣಿಧಿತೋ ಅಭಿನಿವೇಸತೋ ಸಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಖಯವಯವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ತಿಸ್ಸೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ಬಲವಭಾವಾಯ ಬಲವಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾವಿಸೇಸಾ। ಭಙ್ಗದಸ್ಸನೇನ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಬಲವತೀ ಹೋತಿ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ಬಲವತಿಯಾ ಜಾತಾಯ “ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಂ ದುಕ್ಖಂ ತದನತ್ತಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫) ದುಕ್ಖಾನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಬಲವತಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸು ವುತ್ತಾಸು ತಾಪಿ ತಿಸ್ಸೋ ವುತ್ತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾ “ಅಭಿನಿವೇಸತೋ ಸಞ್ಞಾಯ ಮುಚ್ಚತೀ”ತಿ ವಚನೇನೇವ ಸಾರಾದಾನಾಭಿನಿವೇಸಸಮ್ಮೋಹಾಭಿನಿವೇಸಆಲಯಾಭಿನಿವೇಸಸಞ್ಞೋಗಾಭಿನಿವೇಸತೋ ಸಞ್ಞಾಯ ಮುಚ್ಚತೀತಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಅಭಿನಿವೇಸಾಭಾವೇನೇವ ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾತೋ ಸಞ್ಞಾಯ ಮುಚ್ಚತೀತಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಪಞ್ಚಪಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಏತಾ ಅಟ್ಠ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಅವತ್ವಾ ದಸೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೨೧೫. ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಯಥಾಭೂತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯೇವ ಯಥಾಭೂತಞಾಣಂ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ। **ಯಥಾಭೂತಞಾಣ**ನ್ತಿ ಞಾಣತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಸಮ್ಮೋಹಾ ಅಞ್ಞಾಣಾ**ತಿ ಸಮ್ಮೋಹಭೂತಾ ಅಞ್ಞಾಣಾ। **ಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ವಿಮೋಕ್ಖತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ।

೨೧೬. ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸೀತಿಭಾವಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಾಸನೇಯೇವ ಸಬ್ಭಾವತೋ ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ಅನುತ್ತರಂ, ಅನುತ್ತರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ವಾ ಅನುತ್ತರಂ, ಸೀತಿಭಾವೋ ಏವ ಞಾಣಂ ಸೀತಿಭಾವಞಾಣಂ। ತಂ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅನುತ್ತರಂ ಸೀತಿಭಾವಞಾಣಂ। “ಛಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಬ್ಬೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸೀತಿಭಾವಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತು”ನ್ತಿ

(ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೮೫) ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನುತ್ತರೋ ಸೀತಿಭಾವೋ ನಾಮ। ಇಧ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅನುತ್ತರೋ ಸೀತಿಭಾವೋ। **ನಿಚ್ಛತೋ ಸನ್ತಾಪಪರಿಳಾಹದರಥಾ ಮುಚ್ಚತೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ "ನಿಚ್ಛ"ನ್ತಿ ಪವತ್ತಕಿಲೇಸಾ ಏವ ಇಧ ಚಾಮುತ್ರ ಚ ಸನ್ತಾಪನಟ್ಠೇನ ಸನ್ತಾಪೋ, ಪರಿದಹನಟ್ಠೇನ ಪರಿಳಾಹೋ, ಉಣ್ಹಟ್ಠೇನ ದರಥೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

೧೧೭. **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಝಾಯತೀತಿ ಝಾನನ್ತಿಆದಯೋ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿ ಚೇತ್ಥ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾನೇವ।

೧೧೮. **ಅನುಪಾದಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ** ಇಧ ವಿಪಸ್ಸನಾಯೇವ। "ಏತದತ್ಥಾ ಕಥಾ, ಏತದತ್ಥಾ ಮನ್ತನಾ, ಯದಿದಂ ಅನುಪಾದಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಮೋಕ್ಖೋ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೩೬೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೮) ಏತ್ಥ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನುಪಾದಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। **ಕತಿಹುಪಾದಾನೇಹೀತಿ** ಕತಿಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ। **ಕತಮಾ ಏಕುಪಾದಾನಾತಿ** ಕತಮತೋ ಏಕುಪಾದಾನತೋ। **ಇದಂ ಏಕುಪಾದಾನಾತಿ** ಇತೋ ಏಕತೋ ಉಪಾದಾನತೋ। **ಇದನ್ತಿ** ಪುಬ್ಬಞಾಣಾಪೇಕ್ಖಂ ವಾ। ಉಪಾದಾನತೋ ಮುಚ್ಚನೇಸು ಯಸ್ಮಾ ಆದಿತೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ಪಚ್ಛಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಙ್ಗಮೇವ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾವಿಸೇಸೋಯೇವ ಹಿ ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಚ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನೇನ ಚ ಅತ್ತಾಭಾವೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಸ್ಸ ಚ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಹಾನೇನೇವ ಚ "ಸೀಲಬ್ಬತೇನ ಅತ್ತಾ ಸುಜ್ಝತೀ"ತಿ ದಸ್ಸನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಉಜುಕಮೇವ ಅತ್ತಾಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಿಸೇಸೋಯೇವ ಚ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂಯೇವ ಪನ ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ತಣ್ಹಾಯ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಕಾಮುಪಾದಾನತೋ ಮುಚ್ಚನಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಆದಿತೋ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ "ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ಪಸ್ಸತೋ ಪಚ್ಛಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಚ "ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ಪಸ್ಸತೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪತ್ಥನಾ ಪಹೀಯತಿ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾವಿಸೇಸೋಯೇವ ಹಿ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿರಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪತ್ಥನಾ ಪಹೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ಕಾಮುಪಾದಾನತೋ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಕಿಲೇಸೇ ನಿರೋಧೇತಿ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಕಿಲೇಸೇ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಚತೂಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಮುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಸಭಾವನಾನತ್ತೇನ ಚ ಆಕಾರನಾನತ್ತೇನ ಚ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।

೧೧೯. ಇದಾನಿ ಆದಿತೋ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಮುಖಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಸೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ತೀಣಿ ಖೋ ಪನಿಮಾನೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನೀತಿ** ತಿಣ್ಣಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಮುಖಾನಿ। **ಲೋಕನಿಯ್ಯಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ** ತೇಧಾತುಕಲೋಕತೋ ನಿಯ್ಯಾನಾಯ ನಿಗ್ಗಮನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿವಟುಮತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯಾತಿ** ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಚೇವ ಪರಿವಟುಮತೋ ಚ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯ। ಲೋಕನಿಯ್ಯಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಪಾರಸೇಸೋ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಹಿ ಉದಯತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ನತ್ಥೀತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಗತಿಂ ಸಮನ್ನೇಸಮಾನಾ ವಯತೋ ಪರಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏತ್ಥೇವ ಅನ್ತರಧಾಯನ್ತೀತಿ ಪರಿವಟುಮತೋ ಪರಿಯನ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾ ಹಿ ಉದಯೇನ ಪುಬ್ಬನ್ತಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ, ವಯೇನ ಅಪರನ್ತಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। **ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಕ್ಖನ್ದನತಾಯಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇಪಿ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನತಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತಾಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ಅನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಚಿತ್ತಪವಿಸನತಾಯ ಚ ಲೋಕನಿಯ್ಯಾನಂ ಹೋತಿ। **ಮನೋಸಮುತ್ತೇಜನತಾಯಾತಿ** ಚಿತ್ತಸಂವೇಜನತಾಯ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ। **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇಪಿ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನತಾಯ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ

ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಸಙ್ಖಾತಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ। **ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅವಿಪಸ್ಸನುಪಗತ್ತೇಪಿ ಅನತ್ತಸಭಾವಸಬ್ಭಾವತೋ "ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪರತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತತ್ತಾ ಅವಸತಾಯ ಅವಿಧೇಯ್ಯತಾಯ ಚ "ನಾಹಂ ನ ಮಮ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಅನತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯ। **ಸುಞ್ಞತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇಪಿ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನತಾಯ ಸುಞ್ಞತಾಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ಸುಞ್ಞತಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ। ಇತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ವಚನಾನಿ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇನೇವ ತದನನ್ತರಂ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಖಯತೋತಿ** ಖೀಯನತೋ। **ಭಯತೋತಿ** ಸಭಯತೋ। **ಸುಞ್ಞತೋತಿ** ಅತ್ತರಹಿತತೋ।

ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ "ಖಣಭಙ್ಗವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಸದ್ಧಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಖಣಭಙ್ಗದಸ್ಸನೇನ "ಸಚ್ಚಂ ವತಾಹ ಭಗವಾ"ತಿ ಭಗವತಿ ಸದ್ಧಾಯ ಸದ್ಧಾಬಹುಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪದೇಸಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚತಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ "ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚಾ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನತೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಚಿತ್ತಕ್ಖೋಭಕರಾಯ ಪಣಿಧಿಯಾ ಪಜಹನತೋ ಚಿತ್ತದರಥಾಭಾವೇನ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಂವೇಗಜನನತೋ ಸಂವಿಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಯೋನಿಸೋ ಪದಹನತೋ ವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವೇನ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವೇದಬಹುಲ**ನ್ತಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಬಾಹಿರಕೇಹಿ ಅದಿಟ್ಠಂ ಗಮ್ಭೀರಂ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸತೋ ಞಾಣಬಹುಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ "ಸದೇವಕೇನ ಲೋಕೇನ ಅದಿಟ್ಠಂ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ದಿಟ್ಠ"ನ್ತಿ ತುಟ್ಠಸ್ಸ ತುಟ್ಠಿಬಹುಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭತೀತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಂ ಸೋ ಪಟಿಲಭತಿ ನಾಮ। **ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲೋ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭತೀತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲಸ್ಸ "ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದೇತಿ, ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೭೩; ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೬) ವಚನತೋ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪಚ್ಚಯಾ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಸೋ ಪಟಿಲಭತಿ ನಾಮ। **ವೇದಬಹುಲೋ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭತೀತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವೇದೋ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಂ ಸೋ ಪಟಿಲಭತಿ ನಾಮ।

ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಹೋತೀತಿ ಛನ್ದಾದಿಕೇ ಅಧಿಪತಿಭೂತೇಪಿ ಸಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫಾದನವಸೇನ ಅಧಿಪತಿ ಹೋತಿ ಪಧಾನೋ ಹೋತಿ। **ಭಾವನಾಯಾತಿ** ಭುಮ್ಮವಚನಂ, ಉಪರೂಪರಿ ಭಾವನತ್ಥಾಯ ವಾ। **ತದನ್ವಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ತಂ ಅನುಗಾಮಿನೀ ತಂ ಅನುವತ್ತಿನೀ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಚ ಸಹಉಪ್ಪಾದನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ ಪಕಾಸಸ್ಸ ಪದೀಪೋ ವಿಯ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದನುಪತ್ಥಮ್ಭನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ ತಿದಣ್ಡಂ ವಿಯ। **ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ನಿಸ್ಸಯಾಕಾರೇನ ಚ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ ತರುಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾನಂ ಪಥವೀಪಟಾದಿ ವಿಯ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಏಕವತ್ಥುಕಏಕಾರಮ್ಮಣಏಕುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ।

೨೨೦. **ಪಟಿವೇಧಕಾಲೇತಿ** ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಕಾಲೇ। **ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಹೋತೀತಿ** ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಸಚ್ಚದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಕರಣವಸೇನ ಚ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಕಿಚ್ಚಕರಣವಸೇನ ಚ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಹೋತಿ। **ಪಟಿವೇಧಾಯಾತಿ** ಸಚ್ಚಪಟಿವಿಜ್ಝನತ್ಥಾಯ। **ಏಕರಸಾತಿ** ವಿಮುತ್ತಿರಸೇನ। **ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಸಚ್ಚದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ। **ಏವಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋಪಿ ಭಾವೇತಿ, ಭಾವೇನ್ತೋಪಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ** ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಕಿಂಯೇವ ಭಾವನಾಯ ಚ ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಚ ಸಬ್ಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇಪಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸೇವ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯತ್ತಾ "ಪಟಿವೇಧಕಾಲೇಪೀ"ತಿ ಅಪಿಸದ್ದೋ ಪಯುತ್ತೋ।

೨೨೧. **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಕತಮಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತೀ**ತಿಆದಿ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಸೇಸೇನ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಧಿಮತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಧಿಕಂ। ತತ್ಥ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಧಿಮತ್ತತಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತೇಪಿ ಉಪರಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸೇಸು ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತತ್ತಾ ಹೋತಿ, ನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತತ್ತಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋತಿಪಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತತ್ತಾಯೇವ ಸೇಸೇಸು ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಮತ್ತತ್ತೇಪಿ ಸತಿ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವದನ್ತಿ। **ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ಹೋತೀ**ತಿ ಅಟ್ಠಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸದ್ದಹನ್ತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತತ್ತಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ದಹನ್ತೋ ಚತೂಸುಪಿ ಫಲಕ್ಖಣೇಸು ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತತ್ತಂ ಇದಾನಿ ವಕ್ಖತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಸದ್ಧಾನುಸಾರಿತ್ತಂ ಪಚ್ಛಾ ವಕ್ಖತಿ। **ಫುಟ್ಠತ್ತಾ ಸಚ್ಛಿಕತೋತಿ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ**ತಿ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕತ್ತೇ ಸತಿ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಫಸ್ಸಸ್ಸ ರೂಪಾರೂಪಜ್ಝಾನಲಾಭಿತ್ತೇ ಸತಿ ರೂಪಾರೂಪಜ್ಝಾನಫಸ್ಸಸ್ಸ ಫುಟ್ಠತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕತೋತಿ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ, ನಾಮಕಾಯೇನ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ಝಾನಫಸ್ಸೇ ಚ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಸಕ್ಖೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಪತ್ತೋತಿ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಪಠಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಪಚ್ಛಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದಿವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ತೋತಿ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ, ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸಙ್ಖಾತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರಿತ್ತಂ ಪಚ್ಛಾ ವಕ್ಖತಿ। **ಸದ್ದಹನ್ತೋ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತತ್ತಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಸು ಸದ್ದಹನ್ತೋ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ। ಏತ್ಥ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನೋಪಿ ಆಸಂಸಾಯ ಭೂತವಚನವಸೇನ "ವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಝಾನಫಸ್ಸ**ನ್ತಿ ತಿವಿಧಂ ಝಾನಫಸ್ಸಂ। "ಝಾನಫಸ್ಸ"ನ್ತಿಆದೀನಿ "ದುಕ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದೀನಿ ಚ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಂ ದ್ವಯಮೇವ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ। **ಞಾತಂ ಹೋತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಝಾನಲಾಭೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅನುಕೂಲಾಯ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಏವ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸಿಯಾತಿ ಸಿಯುಂ, ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಸಿಯಾ"ತಿ ಏತಂ ವಿಧಿವಚನಮೇವ। **ತಯೋ ಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯನಿಯಮೇನ ಚ ವುತ್ತಾ ತಯೋ ಪುಗ್ಗಲಾ। **ವತ್ಥುವಸೇನಾ**ತಿ ತೀಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು ಏಕೇಕಇನ್ದ್ರಿಯವತ್ಥುವಸೇನ। **ಪರಿಯಾಯೇನಾ**ತಿ ತೇನೇವ ಪರಿಯಾಯೇನ। ಇಮಿನಾ ವಾರೇನ ಕಿಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ ? ಹೇಟ್ಠಾ ಏಕೇಕಿಸ್ಸಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾಯ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚ, ಕದಾಚಿ ತೀಸುಪಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಹೋತೀತಿ ಚ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ತಿಸ್ಸನ್ನಮ್ಪಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಸಬ್ಭಾವತೋ ತಾಸು ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾಸು ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಸು ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಾದೀನಿ ನಾಮಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಉಪರಿ ಚ ಕತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಪಚ್ಚಪುಗ್ಗಲನಿಯಮೋ ಸುಕತೋಯೇವ ನಿಚ್ಚಲೋಯೇವ ಚ ಹೋತಿ। ಅನನ್ತರವಾರೇ **ಸಿಯಾ**ತಿ **ಅಞ್ಞೋಯೇವಾ**ತಿ ಏವಂ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೋಯೇವ ನಿಯಮೋ।

ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ...ಪೇ॰... ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸದ್ಧಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ ಅನುಗಚ್ಛತಿ, ಸದ್ಧಾಯ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ ಅನುಗಚ್ಛತೀತಿ **ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ**। **ಸಚ್ಛಿಕತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕತಂ। **ಅರಹತ್ತ**ನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಂ। ಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಂ ಧಮ್ಮಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ತೇನ ವಾ ಧಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನುಸ್ಸರತೀತಿ **ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ**।

೨೨೨. ಪುನ ಅಪರೇಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯತ್ತಯವಿಸೇಸೇನ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಂ ವಣ್ಣೇತುಕಾಮೋ **ಯೇ ಹಿ ಕೇಚೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಭಾವಿತಾ ವಾ**ತಿ ಅತೀತೇ ಭಾವಯಿಂಸು ವಾ। **ಭಾವೇನ್ತಿ ವಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ। **ಭಾವಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಾ**ತಿ ಅನಾಗತೇ। **ಅಧಿಗತಾ ವಾ**ತಿಆದಿ ಏಕೇಕನ್ತಿಕಂ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಫಸ್ಸಿತಾ ವಾ**ತಿ ಞಾಣಫುಸನಾಯ ಫುಸಿಂಸು ವಾ। **ವಸಿಪ್ಪತ್ತಾ**ತಿ ಇಸ್ಸರಭಾವಂ ಪತ್ತಾ। **ಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಾ**ತಿ ವೋಸಾನಂ ಪತ್ತಾ। **ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತಾ**ತಿ ವಿಸಾರದಭಾವಂ ಪತ್ತಾ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಾದಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಕ್ಖಣೇಸುಯೇವ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ। **ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ**ತಿ "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿಕೇ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯; ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೮) ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಪತ್ತಾ।

ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾತಿ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ ಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಾ ಏವ ಸಿಕ್ಖಮಾನಾ। **ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನನ್ತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ। **ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾದೀಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ **ಅಭಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧಾ**ದಯೋ ವುತ್ತಾ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಟಿವೇಧೋ** ಪನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಸಿದ್ಧಿವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಏವಮಿಧ ಪಞ್ಚ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ, ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಚ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ ಚಾತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಅಞ್ಞತ್ಥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೭೭೩) ಪನ "ಯೋ ಪನ ದುಕ್ಖತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲೋ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ಸೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಅರೂಪಜ್ಝಾನಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ಅಗ್ಗಫಲಂ ಪತ್ತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪನ ಅನತ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ವೇದಬಹುಲೋ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ ಹೋತಿ, ಛಸು ಠಾನೇಸು ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ, ಅಗ್ಗಫಲೇ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇ ಇಧ ಕಾಯಸಕ್ಖಿದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೇಹಿಯೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇನ ಚೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಚಾತಿ ಉಭತೋಭಾಗೇನ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ। ಪಜಾನನ್ತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ।

೨೨೩-೨೨೮. ಇದಾನಿ ವಿಮೋಕ್ಖಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಮೇವ ವಿಮೋಕ್ಖವಿಸೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ದ್ವೇ ವಿಮೋಕ್ಖಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಾ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಗಮನವಸೇನ ಹಿ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ಮಗ್ಗೋ ರಾಗದೋಸಮೋಹಪಣಿಧೀನಂ ಅಭಾವಾ ಸಗುಣತೋ ಚ ತೇಸಂಯೇವ ಪಣಿಧೀನಂ ಅಭಾವಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ನಾಮಮ್ಪಿ ಲಭತಿ। ತಥಾ ರಾಗದೋಸಮೋಹೇಹಿ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಸಗುಣತೋ ಚ ರಾಗಾದೀಹಿಯೇವ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಸುಞ್ಞತನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ನಾಮಮ್ಪಿ ಲಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ದ್ವೇ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖನ್ವಯಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗತೋ ಅನಞ್ಞೇಪಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪುನ **ದ್ವೇ ವಿಮೋಕ್ಖಾ**ತಿ ಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಾ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಗಮನವಸೇನ ಹಿ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ಮಗ್ಗೋ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ರಾಗನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದೀನಞ್ಚ ಅಭಾವಾ ಸಗುಣತೋ ಚ ತೇಸಂಯೇವ ನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಅಭಾವಾ ಅನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ನಾಮಮ್ಪಿ ಲಭತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಪುನ **ದ್ವೇ ವಿಮೋಕ್ಖಾ**ತಿ ಅನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಾ। ಯೋಜನಾ ಪನೇತ್ಥ ವುತ್ತನಯಾ ಏವ।

ಪಟಿವೇಧಕಾಲೇತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವುತ್ತಕ್ಕಮೇನೇವ ವುತ್ತಂ। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣಂ ಪನ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ । ಪಠಮಂ ವುತ್ತೋಯೇವ ಪನ ಮಗ್ಗವಿಮೋಕ್ಖೋ "ಪಟಿವೇಧಕಾಲೇ"ತಿ ವಚನೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋ। "ಯೋ ಚಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ"ತಿಆದಿಕಾ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಚ "ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭತೀ"ತಿಆದಿಕೋ ವಾರೋ ಚ ಸಙ್ಖಿತ್ತೋ, ವಿಮೋಕ್ಖವಸೇನ ಪನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮ**ನ್ತಿಆದಿಕೋ ವಾರೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

೨೧೭. ಪುನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಚ ಅನೇಕಧಾ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಥಾಭೂತ**ನ್ತಿ ಯಥಾಸಭಾವೇನ। **ಜಾನಾತೀ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಜಾನಾತಿ। **ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ತೇನೇವ ಞಾಣೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಯ ಪಸ್ಸತಿ। **ತದನ್ವಯೇನಾ**ತಿ ತದನುಗಮನೇನ, ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಞಾಣೇನ ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅನುಗಮನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಙ್ಖಾ ಪಹೀಯತೀ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ನಿಚ್ಚಾನಿಚ್ಚಕಙ್ಖಾ, ಇತರಾಹಿ ಇತರಕಙ್ಖಾ। **ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸನ್ತತಿಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೇನ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಯ ಪಹೀನತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನಾತಿ। **ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ತೇನ ಯಥಾಭೂತಜಾನನೇನ ತಂ ಞಾಣಂ "ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಪ್ಪತ್ತಾಕಾರೇ ಸುಖಸಞ್ಞಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನೇನ ಪಣಿಧಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪಹೀನತ್ತಾ ಸುಖಸಮ್ಮತಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಪವತ್ತಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನಾತಿ। **ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಪವತ್ತಞ್ಚಾ**ತಿ ನಾನಾಧಾತುಮನಸಿಕಾರಸಮ್ಭವೇನ ಸಮೂಹಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೇನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಪಹೀನತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ವಿಪಾಕಪವತ್ತಞ್ಚ ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನಾತಿ। **ಯಞ್ಚ ಯಥಾಭೂತಂ ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದಿತ್ತಯಂ ಇದಾನಿ ವುತ್ತಮೇವ, ನ ಅಞ್ಞಂ। **ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ನಿಚ್ಚಸುಖಅತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನತೋ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ತಂ ತಂ ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। **ಯಾ ಚ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿಆದಿನಾ "ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇಸು ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತೇಸು ನವಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇಸು ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಾನಿ ಏಕಟ್ಠಾನಿ ತೀಣಿ ಞಾಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಸೇಸಾನಿ।

ಪುನ ತೀಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು ಅನ್ತೇ ಠಿತಾಯ ಅನನ್ತರಾಯ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ತಾಯ ಸಹ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಏಕಟ್ಠತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಯಾ ಚ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಯಾ ಚ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇಮಾನಿ ಹಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಮೇವ, ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನ ಪನ ಭಿನ್ನಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಇಮಾನಿ, ತಥಾ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಮೇವ ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಮೇವ ಞಾಣಂ, ಕೇವಲಂ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇನೇವ ಭಿನ್ನಾನಿ। ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾನಞ್ಚ ಏಕಟ್ಠತಾಯ ವುತ್ತಾಯ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಞಾಣಾನಂ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಏಕಟ್ಠತಾ ವುತ್ತಾವ ಹೋತೀತಿ। **ನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ "ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ ಅದ್ಧುವಂ ತಾವಕಾಲಿಕ"ನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಜಾನಿತ್ವಾ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಾಮಞ್ಚ ನ ಪಠಮಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವೋಹಾರವಸೇನ ಪನ "ಮನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀನಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೬೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೦; ೩.೪೨೧) ವಿಯ ಏವಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂಪಿ ಚ "ಆದಿಚ್ಚಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ತಮೋ ವಿಗಚ್ಛತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಸಮಾನಕಾಲೇಪಿ ಇಮಂ ಪದಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಏಕತ್ತನಯೇನ ವಾ ಪುರಿಮಞ್ಚ ಪಚ್ಛಿಮಞ್ಚ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಇತರಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪದದ್ವಯೇ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ**ದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಞಾಣಾನಂ ಏಕಟ್ಠತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾ ಏವ।

ನಿಮಿತ್ತಾ ಚಿತ್ತಂ ವುಟ್ಠಾತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತೇ ದೋಸದಸ್ಸನೇನ ತತ್ಥ ಅನಲ್ಲೀನತಾಯ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾ ಚಿತ್ತಂ ವುಟ್ಠಾತಿ ನಾಮ। **ಅನಿಮಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಂ ಪಕ್ಖನ್ದತೀ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ತನ್ನಿನ್ನತಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಪವಿಸತಿ। ಸೇಸಾನುಪಸ್ಸನಾದ್ವಯೇಪಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ನಿರೋಧೇ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ**ತಿ ಇಧ ವುತ್ತೇನೇವ ಪರಮಾನುಪಸ್ಸನಾದ್ವಯಮ್ಪಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ನಿರೋಧೇತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಬಹಿದ್ಧಾವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ವುಟ್ಠಾನಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ವುತ್ತಂ। **ಗೋತ್ರಭೂ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಮೇವ। ಇತರಥಾ ಹಿ ಏಕಟ್ಠತಾ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। "ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೭, ೮) ವಿಯ ವಾ ಚತುಮಗ್ಗವಸೇನ ವಾ

ಬಹುವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಮಗ್ಗೋ, ಮಗ್ಗೋ ಚ ದುಭತೋವುಟ್ಠಾನೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೇನ **ಯಾ ಚ ದುಭತೋವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೨೨೮. ಪುನ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಾನಂ ಏಕಕ್ಖಣಪರಿಯಾಯಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಕತಿಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಜೇಟ್ಠಕಟ್ಠೇನ। **ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ। **ಅಭಿನೀಹಾರಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿತೋ ನೀಹರಣಟ್ಠೇನ। **ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನುಪಗಮನಟ್ಠೇನ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ**ತಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇಯೇವ । **ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। **ಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಠಾತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತೀ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿತೋ ಚಿತ್ತಂ ನೀಹರತಿ। **ನಿರೋಧಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಯ್ಯಾತೀ**ತಿ ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಉಪಗಚ್ಛತೀತಿ ಏವಂ ಆಕಾರನಾನತ್ತತೋ ಚತುಧಾ ನಾನಾಕ್ಖಣತಾ ದಸ್ಸಿತಾ।

ಏಕಕ್ಖಣತಾಯ **ಸಮೋಧಾನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠೇನ। **ಅಧಿಗಮನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ವಿನ್ದನಟ್ಠೇನ। **ಪಟಿಲಾಭಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಾಪುಣನಟ್ಠೇನ। **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣಟ್ಠೇನ। **ಫಸ್ಸನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಞಾಣಫುಸನಾಯ ಫುಸನಟ್ಠೇನ। **ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅಭಿಮುಖಂ ಸಮಾಗಮನಟ್ಠೇನ। ಏತ್ಥ "ಸಮೋಧಾನಟ್ಠೇನಾ"ತಿ ಮೂಲಪದಂ, ಸೇಸಾನಿ ಅಧಿಗಮವೇವಚನಾನಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। **ನಿಮಿತ್ತಾ ಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತತೋ ಮುಚ್ಚತಿ। ಇಮಿನಾ ವಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ। **ಯತೋ ಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಯತೋ ನಿಮಿತ್ತತೋ ಮುಚ್ಚತಿ। **ತತ್ಥ ನ ಪಣಿದಹತೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ ಪತ್ಥನಂ ನ ಕರೋತಿ। **ಯತ್ಥ ನ ಪಣಿದಹತೀ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ ನ ಪಣಿದಹತಿ। **ತೇನ ಸುಞ್ಞೋ**ತಿ ತೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞೋ। **ಯೇನ ಸುಞ್ಞೋ**ತಿ ಯೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞೋ। **ತೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಅನಿಮಿತ್ತೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಅನಿಮಿತ್ತಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ।

ಪಣಿಧಿಯಾ ಮುಚ್ಚತೀತಿ ಪಣಿಧಿತೋ ಮುಚ್ಚತಿ। "ಪಣಿಧಿ ಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ ಪಾಠೋ ನಿಸ್ಸಕ್ಕತ್ಥೋಯೇವ। ಇಮಿನಾ ವಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ। **ಯತ್ಥ ನ ಪಣಿದಹತೀ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ದುಕ್ಖೇ ನ ಪಣಿದಹತಿ। **ತೇನ ಸುಞ್ಞೋ**ತಿ ತೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಸುಞ್ಞೋ। **ಯೇನ ಸುಞ್ಞೋ**ತಿ ಯೇನ ದುಕ್ಖನಿಮಿತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞೋ। **ಯೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ದುಕ್ಖನಿಮಿತ್ತೇನ। **ತತ್ಥ ನ ಪಣಿದಹತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ। **ಅಭಿನಿವೇಸಾ ಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ। **ಯೇನ ಸುಞ್ಞೋ**ತಿ ಯೇನ ಅಭಿನಿವೇಸನಿಮಿತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞೋ। **ಯೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ಅಭಿನಿವೇಸನಿಮಿತ್ತೇನ। **ಯತ್ಥ ನ ಪಣಿದಹತಿ, ತೇನ ಸುಞ್ಞೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಅಭಿನಿವೇಸನಿಮಿತ್ತೇ ನ ಪಣಿದಹತಿ, ತೇನ ಅಭಿನಿವೇಸನಿಮಿತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞೋ। ಇಮಿನಾ ಸುಞ್ಞತಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ।

೨೨೯. ಪುನ ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಾದೀನಿ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಅತ್ಥಿ ವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ನಿಚ್ಚತೋ ಅಭಿನಿವೇಸಾ**ತಿಆದೀನಿ ಸಞ್ಞಾವಿಮೋಕ್ಖೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಸಬ್ಬಾಭಿನಿವೇಸೇಹೀ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಅಭಿನಿವೇಸೇಹಿ। ಇತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಮುಚ್ಚನವಸೇನ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಾ ನಾಮ ಜಾತಾ, ತೇಯೇವ ನಿಚ್ಚಾದಿನಿಮಿತ್ತಮುಚ್ಚನವಸೇನ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಾ, ನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿಪಣಿಧೀಹಿ ಮುಚ್ಚನವಸೇನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಾ। ಏತ್ಥ ಚ **ಪಣಿಧಿ ಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ನಿಸ್ಸಕ್ಕತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಣಿಧಿಯಾ ಮುಚ್ಚತೀತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। "ಸಬ್ಬಪಣಿಧೀಹಿ ಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಾಧಕಂ। ಏವಂ ತಿಸ್ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ತದಙ್ಗವಿಮೋಕ್ಖತ್ತಾ ಚ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಚ ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ।

೨೩೦. **ತತ್ಥ ಜಾತಾ**ತಿ ಅನನ್ತರೇ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಮೋಕ್ಖೇಪಿ ಸತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಕಥಾಯ ಮಗ್ಗವಿಮೋಕ್ಖಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗವಿಮೋಕ್ಖೇ ಜಾತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನವಜ್ಜಕುಸಲಾ**ತಿ ರಾಗಾದಿವಜ್ಜವಿರಹಿತಾ ಕುಸಲಾ। ವಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ "ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಪಞ್ಚ

ಬಲಾನಿ, ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫, ೪೩; ಚೂಳನಿ॰ ಮೇತ್ತಗೂಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೧೨; ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೪.೧) ವುತ್ತಾ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ। **ಇದಂ ಮುಖನ್ತಿ** ಇದಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಿಬ್ಬಾನಪವೇಸಾಯ ಮುಖತ್ತಾ ಮುಖಂ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ತೇಸಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಇದಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ನಿಸ್ಸರಣವಿಮೋಕ್ಖೋವ, ''ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ವಾ, ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ''ತಿ (ಇತಿವು॰ ೯೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪) ವುತ್ತತ್ತಾ ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ಮುಖಞ್ಚಾತಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ। ವಿಮೋಕ್ಖಞ್ಚ ತಂ ಮುಖಞ್ಚ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖನ್ತಿ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸವಸೇನ ಅಯಮೇವ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ವಿಮೋಕ್ಖಞ್ಚಾತಿ** ಏತ್ಥ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। **ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನೀತಿ** ಲೋಭದೋಸಮೋಹಾ। **ತೀಣಿ ದುಚ್ಚರಿತಾನೀತಿ** ಕಾಯವಚೀಮನೋದುಚ್ಚರಿತಾನಿ। **ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಅಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದುಚ್ಚರಿತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ಸೇವಿತಬ್ಬದೋಮನಸ್ಸಾದೀನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಕುಸಲಮೂಲಸುಚರಿತಾನಿ** ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ** ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ। ವಿವಟ್ಟಕಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾ। ವಿಮೋಕ್ಖವಿವಟ್ಟಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಪನೇತ್ಥ ಸೇಸವಿವಟ್ಟಾಪಿ ವುತ್ತಾ। **ಆಸೇವನಾತಿ** ಆದಿತೋ ಸೇವನಾ। **ಭಾವನಾತಿ** ತಸ್ಸೇವ ವಡ್ಢನಾ। **ಬಹುಲೀಕಮ್ಮನ್ತಿ** ತಸ್ಸೇವ ವಸಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣಂ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪನ ಏಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಆಸೇವನಾದೀನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಪಟಿಲಾಭೋ ವಾ ವಿಪಾಕೋ ವಾತಿ**ಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವಾತಿ।

ವಿಮೋಕ್ಖನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ವಿಮೋಕ್ಖಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಗತಿಕಥಾ

ಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೩೧. ಇದಾನಿ ತಸ್ಸಾ ವಿಮೋಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭೂತಂ ಹೇತುಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಗತಿಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ''ನತ್ಥಿ ಝಾನಂ ಅಪಞ್ಞಸ್ಸಾ''ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೨) ವಚನತೋ ಝಾನಮ್ಪಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಪನ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ತತ್ಥ **ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ನಿರಯತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಪೇತ್ತಿವಿಸಯಮನುಸ್ಸದೇವಸಙ್ಖಾತಾಸು ಪಞ್ಚಸು ಗತೀಸು ಮನುಸ್ಸದೇವಸಙ್ಖಾತಾಯ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ। ಏತೇನ ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಯೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಗತಿಯಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಸುಗತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಗತೀ**ತಿ ಚ ಸಹೋಕಾಸಾ ಖನ್ಧಾ। ಪಞ್ಚಸು ಚ ಗತೀಸು ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಅಸುರಕಾಯೋಪಿ ಗಹಿತೋ। **ದೇವಾ**ತಿ ಛ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಚ। ದೇವಗ್ಗಹಣೇನ ಅಸುರಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। **ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ**ತಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ। ಖಣೋಪಿ ಹಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಯೋಗೇನ ತೇನೇವ ವೋಹಾರೇನ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಕತಿನಂ ಹೇತೂನ**ನ್ತಿ ಅಲೋಭಾದೋಸಾಮೋಹಹೇತೂಸು ಕತಿನಂ ಹೇತೂನಂ। **ಉಪಪತ್ತೀ**ತಿ ಉಪಪಜ್ಜನಂ, ನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸುದ್ದಕುಲಜಾತಾಪಿ ತಿಹೇತುಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಮಹಾಪುಞ್ಞಾ ತೀಸು ಮಹಾಸಾಲಕುಲೇಸು ಜಾಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಕುಲಾನಂ ವಸೇನ ತಿಸ್ಸೋ ಪುಚ್ಛಾ। ಪಾಠೋ ಪನ ಸಙ್ಖಿತ್ತೋ। ಮಹತೀ ಸಾಲಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಮಹಾಸಾಲಾ, ಮಹಾಘರಾ ಮಹಾವಿಭವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಮಹಾ ಸಾರೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಮಹಾಸಾರಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ರ-ಕಾರಸ್ಸ ಲ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ''ಮಹಾಸಾಲಾ''ತಿ ವುತ್ತಂ। ಖತ್ತಿಯಾ ಮಹಾಸಾಲಾ, ಖತ್ತಿಯೇಸು ವಾ ಮಹಾಸಾಲಾತಿ **ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲಾ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಖತ್ತಿಯಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಪಚ್ಛಿಮನ್ತೇನ ಕೋಟಿಸತಂ ಧನಂ ನಿಧಾನಗತಂ ಹೋತಿ, ಕಹಾಪಣಾನಞ್ಚ ವೀಸತಿ ಅಮ್ಬಣಾನಿ ದಿವಸಂ ವಲಞ್ಜೇ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಅಯಂ **ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲೋ** ನಾಮ। ಯಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಪಚ್ಛಿಮನ್ತೇನ ಅಸೀತಿಕೋಟಿಧನಂ ನಿಧಾನಗತಂ ಹೋತಿ, ಕಹಾಪಣಾನಞ್ಚ ದಸ ಅಮ್ಬಣಾನಿ ದಿವಸಂ ವಲಞ್ಜೇ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಅಯಂ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಹಾಸಾಲೋ** ನಾಮ। ಯಸ್ಸ ಗಹಪತಿಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಪಚ್ಛಿಮನ್ತೇನ ಚತ್ತಾಲೀಸಕೋಟಿಧನಂ ನಿಧಾನಗತಂ ಹೋತಿ, ಕಹಾಪಣಾನಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಅಮ್ಬಣಾನಿ ದಿವಸಂ ವಲಞ್ಜೇ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ, ಅಯಂ **ಗಹಪತಿಮಹಾಸಾಲೋ** ನಾಮ।

ರೂಪಾವಚರಾನಂ ಅರೂಪಾವಚರಾನಞ್ಚ ಏಕನ್ತತಿಹೇತುಕತ್ತಾ ''ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ''ತಿ ನ ವುತ್ತಂ, ಮನುಸ್ಸೇಸು ಪನ ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಭಾವತೋ, ಕಾಮಾವಚರೇಸು ದೇವೇಸು ದುಹೇತುಕಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಭಾವತೋ ಸೇಸೇಸು ''ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ''ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣರತಿಯಾ ಕೀಳನ್ತಿ, ಸರೀರಜುತಿಯಾ ಚ ಜೋತನ್ತೀತಿ **ದೇವಾ,** ರೂಪಾವಚರಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಝಾನರತಿಯಾ ಕೀಳನ್ತಿ , ಸರೀರಜುತಿಯಾ ಚ ಜೋತನ್ತೀತಿ ದೇವಾ, ಅರೂಪಾವಚರಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಝಾನರತಿಯಾ ಕೀಳನ್ತಿ, ಞಾಣಜುತಿಯಾ ಚ ಜೋತನ್ತೀತಿ ದೇವಾ।

೧೩೨. **ಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಅತೀತಜಾತಿಯಾ ಇಧ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಜವನವೀಥಿಯಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಸತ್ತವಾರಂ ಜವನಕ್ಖಣೇ, ಪವತ್ತನಕಾಲೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಯೋ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ**ತಿ ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲಹೇತು ಅದೋಸೋ ಕುಸಲಹೇತು ಅಮೋಹೋ ಕುಸಲಹೇತು। **ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ವುತ್ತಕ್ಖಣೇಯೇವ ಜಾತಾಯ ಕುಸಲಚೇತನಾಯ। **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಚ ಸಹಉಪ್ಪಾದನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ। **ತೇನ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ತೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೇನೇವ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕುಸಲಮೂಲಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಪಚ್ಚಯಾಕಾರನಯೇನ ವುತ್ತಂ।

“ಸಙ್ಖಾರಾ”ತಿ ಚ ಬಹುವಚನೇನ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಿತಾ ಸಬ್ಬೇ ಚೇತಸಿಕಾ ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಪಿಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನೀತಿಪಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಕಮ್ಮೇ ವಾ ತಥಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಕಮ್ಮೇನ ಉಪಟ್ಠಾಪಿತೇ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತೇ ವಾ ಗತಿನಿಮಿತ್ತೇ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ। **ನಿಕನ್ತೀ**ತಿ ನಿಕಾಮನಾ ಪತ್ಥನಾ। ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ಹಿ ಮೋಹೇನ ಆಕುಲಚಿತ್ತತ್ತಾ ಅವೀಚಿಜಾಲಾಯಪಿ ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಪನ ಸೇಸೇಸು ನಿಮಿತ್ತೇಸು। **ದ್ವೇ ಹೇತೂ**ತಿ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಹೇತು ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಹೇತು। ಭವನಿಕನ್ತಿ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಅನನ್ತರಂ ಪವತ್ತಭವಙ್ಗವೀಥಿತೋ ವುಟ್ಠಿತಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। “ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಯತ್ಥ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ಏವಮಾದಿ ಇದಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯಾ**ತಿ ಅಕುಸಲಚೇತನಾಯ।

ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇತಿ ತೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ। **ತಯೋ ಹೇತೂ**ತಿ ಅಲೋಭೋ ಅಬ್ಯಾಕತಹೇತು ಅದೋಸೋ ಅಬ್ಯಾಕತಹೇತು ಅಮೋಹೋ ಅಬ್ಯಾಕತಹೇತು। **ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯಾ**ತಿ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಚೇತನಾಯ। **ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ವಿಪಾಕಹೇತೂ ಸೇಸಚೇತಸಿಕಾ ಚ ನಾಮಂ, ಹದಯವತ್ಥು ರೂಪಂ। ತತೋ ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯತೋಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ। **ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನಾಮರೂಪ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ನಾಮಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಮೇವ, ರೂಪಂ ಪನ ಇಧ ಸಹೇತುಕಮನುಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ವತ್ಥುದಸಕಂ ಕಾಯದಸಕಂ ಭಾವದಸಕನ್ತಿ ಸಮತಿಂಸ ರೂಪಾನಿ, ಸಂಸೇದಜಾನಂ ಓಪಪಾತಿಕಾನಞ್ಚ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಚಕ್ಖುದಸಕಂ ಸೋತದಸಕಂ ಘಾನದಸಕಂ ಜಿವ್ಹಾದಸಕಞ್ಚಾತಿ ಸಮಸತ್ತತಿ ರೂಪಾನಿ। ತಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ನಾಮರೂಪಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಪವತ್ತತಿ।

ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ರೂಪಾನಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಹಜಾತಾ ವೇದನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸೇಸಚೇತಸಿಕಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ। **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಚ ಹದಯರೂಪಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಮಹಾಭೂತಾಪಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದನುಪತ್ಥಮ್ಭನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ನಿಸ್ಸಯಾಕಾರೇನ ಚ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಹಜಾತಾ ವಿಯ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಏಕವತ್ಥುಕಾದಿಭಾವಾನುಪಗಮನೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿರೂಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಹದಯರೂಪಂ ಅರೂಪೀನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। “ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ”ತಿ ಹೇತ್ಥ ಏವಂ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾತಿ ಏತ್ಥ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾಯೇವ। **ತಯೋ ಜೀವಿತಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಆಯು ಚ ಉಸ್ಮಾ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ। **ಆಯೂ**ತಿ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ। **ಉಸ್ಮಾ**ತಿ ತೇಜೋಧಾತು। **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಏತಾನಿ ಹಿ ಉಪರೂಪರಿ ಜೀವಿತಸಙ್ಖಾರಂ ಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ ಪವತ್ತೇನ್ತೀತಿ ಜೀವಿತಸಙ್ಖಾರಾ। **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಹದಯರೂಪಸ್ಸ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಜೋಧಾತು ತಿಣ್ಣಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋವ, ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಹಜಾತರೂಪಾನಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ

ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ದ್ವಯಂ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಖನ್ಧಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿರೂಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ "ತಯೋ ಜೀವಿತಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಚತುಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಚುದ್ದಸ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ, ತಯೋ ಜೀವಿತಸಙ್ಖಾರಾ, ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ಗಣನಾವಸೇನ ಚುದ್ದಸ ಧಮ್ಮಾ। ತೇಸಞ್ಚ ಉಪರಿ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತನಯೋ ಏವ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಪುನ ಏಕವತ್ಥುಕಏಕಾರಮ್ಮಣಏಕುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ। **ನಾಮಞ್ಚಾ**ತಿ ಇಧ ವೇದನಾದಯೋ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ। **ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಪುನ **ಚುದ್ದಸ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ತಯೋ ಹೇತೂ, ನಾಮಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ಗಣನಾವಸೇನ ಚುದ್ದಸ ಧಮ್ಮಾ। **ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಪುರಿಮಾ ಚ ಚುದ್ದಸ, ಇಮೇ ಚ ಚುದ್ದಸಾತಿ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ। ಇಧ ರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ।

ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಪಚ್ಚಯಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ ಹೇತೂ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತೀ**ತಿ ಆಹ। ಕಮ್ಮಾಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಕುಸಲಹೇತೂ, ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಅಕುಸಲಹೇತೂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಅಬ್ಯಾಕತಹೇತೂತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠ ಹೇತೂ। ತತ್ಥ ತಯೋ ಕುಸಲಹೇತೂ, ದ್ವೇ ಅಕುಸಲಹೇತೂ ಚ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಿಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಯೋ ಅಬ್ಯಾಕತಹೇತೂ ಯಥಾಯೋಗಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಸವಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅರೂಪಾವಚರಾನಂ ಪನ ರೂಪಾಭಾವಾ **ನಾಮಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನಾಮ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ರೂಪಮಿಸ್ಸಕಚುದ್ದಸಕೋಪಿ ಚ ಪರಿಹೀನೋ। ತಸ್ಸ ಪರಿಹೀನತ್ತಾ "ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ವಾರೋ ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ।

೧೩೩. ಇದಾನಿ ವಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತೇನೇವ ಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಸೇಸಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಅತೀತಜಾತಿಯಾ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಸ್ಸ ದುಹೇತುಕಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಜವನಕ್ಖಣೇ। **ದ್ವೇ ಹೇತೂ**ತಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲಹೇತು ಅದೋಸೋ ಕುಸಲಹೇತು। ದ್ವೇ ಅಬ್ಯಾಕತಹೇತೂಪಿ ಅಲೋಭಾದೋಸಾಯೇವ।

ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯವಜ್ಜಾನಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ। **ದ್ವಾದಸ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಮೋಹಹೇತುಸ್ಸ ಚ ಪರಿಹೀನತ್ತಾ ದ್ವಾದಸ। ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂಯೇವ ಪರಿಹೀನತ್ತಾ ಛಬ್ಬೀಸತಿ। **ಛನ್ನಂ ಹೇತೂನ**ನ್ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಕುಸಲಹೇತೂನಂ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಕುಸಲಹೇತೂನಂ, ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪಾಕಹೇತೂನನ್ತಿ ಏವಂ ಛನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ। ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಾ ಪನೇತ್ಥ ಏಕನ್ತತಿಹೇತುಕತ್ತಾ ನ ಗಹಿತಾ। ಸೇಸಂ ಪಠಮವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೯೮) ತಿಪಿಟಕಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರವಾದೇ "ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತಿಹೇತುಕಾವ ಹೋತಿ, ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕಾ ನ ಹೋತಿ। ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕಾ ಹೋತಿ, ತಿಹೇತುಕಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮೇತಿ। ಯಂ ಪನ ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರಸ್ಸ ಚ ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ಚ ವಾದೇಸು "ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ

ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತಿಹೇತುಕಾಪಿ ಹೋತಿ ದುಹೇತುಕಾಪಿ, ಅಹೇತುಕಾ ನ ಹೋತಿ। ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಹೋತಿ ಅಹೇತುಕಾಪಿ, ತಿಹೇತುಕಾ ನ ಹೋತೀ''ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರುದ್ಧಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಕಥಾಯ ಹೇತುಅಧಿಕಾರತ್ತಾ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ನ ವುತ್ತಾತಿ।

ಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೩೪. ಇದಾನಿ ತಸ್ಸಾ ಹೇತುಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಕಮ್ಮಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ **ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿಆದೀಸು ಅತೀತಭವೇಸು ಕತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅತೀತಭವೇಸುಯೇವ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸೇವ ಅತೀತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಸ್ಸ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಅತೀತಭವೇಸುಯೇವ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಞ್ಚ ಅತೀತೇಯೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ ಚ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಅಪರಪರಿಯಾಯವೇದನೀಯಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನಾಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತೀತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಪಚ್ಚಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತೀತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅತಿಕ್ಕನ್ತವಿಪಾಕಕಾಲಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಸ್ಸ ಚ ಅವಿಪಚ್ಚಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತೀತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾರಹಸ್ಸ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅನಾಗತೇ ಭವೇ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಪಚ್ಚಿತಬ್ಬಂ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತೀತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅತಿಕ್ಕನ್ತವಿಪಾಕಕಾಲಸ್ಸ ಚ ಅನಾಗತಭವೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಚ ಅವಿಪಚ್ಚಿತಬ್ಬಂ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಅತೀತಕಮ್ಮಂ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕವಸೇನ ಛಧಾ ದಸ್ಸಿತಂ।

ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇ ಕತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಇಧೇವ ವಿಪಚ್ಚಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಇಧ ಅವಿಪಚ್ಚಮಾನಞ್ಚ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಸ್ಸ ಇಧ ಅವಿಪಚ್ಚಮಾನಞ್ಚ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಸ್ಸ ಚ ಅಪರಪರಿಯಾಯವೇದನೀಯಸ್ಸ ಚ ಅನಾಗತಭವೇ ವಿಪಚ್ಚಿತಬ್ಬಂ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಅನಾಗತಭವೇ ಅವಿಪಚ್ಚಿತಬ್ಬಞ್ಚ ಅನಾಗತಭವೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಪರಪರಿಯಾಯವೇದನೀಯಸ್ಸ ಅವಿಪಚ್ಚಿತಬ್ಬಞ್ಚ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕವಸೇನ ಚತುಧಾ ದಸ್ಸಿತಂ।

ಅನಾಗತಭವೇ ಕಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಾಗತಭವೇ ವಿಪಚ್ಚಿತಬ್ಬಂ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸೇವ ಅನಾಗತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಅವಿಪಚ್ಚಿತಬ್ಬಞ್ಚ ಅನಾಗತಭವೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅವಿಪಚ್ಚಿತಬ್ಬಞ್ಚ ವಿಪಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಅನಾಗತಕಮ್ಮಂ ಅನಾಗತವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ದಸ್ಸಿತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ದ್ವಾದಸವಿಧೇನ ಕಮ್ಮಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ತೀಣಿ ಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಾನಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ - ತೇಸು ಹಿ ವುತ್ತೇಸು ಅಯಮತ್ಥೋ ಪಾಕಟತರೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। ಚತುಬ್ಬಿಧಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ ಅಪರಪರಿಯಾಯವೇದನೀಯಂ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಜವನವೀಥಿಯಂ ಸತ್ತಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಕುಸಲಾ ವಾ ಅಕುಸಲಾ ವಾ ಪಠಮಜವನಚೇತನಾ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ। ತಂ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ತಥಾ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ಪನ "ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನಾಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ, ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ, ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ತಿಕಸ್ಸ ವಸೇನ

ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾ ಪನ ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾ **ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ। ತಂ ಅನನ್ತರೇ ಅತ್ತಭಾವೇ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ತಥಾ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಉಭಿನ್ನಂ ಅನ್ತರೇ ಪನ ಪಞ್ಚಜವನಚೇತನಾ ಅಪರಪರಿಯಾಯವೇದನೀಯಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ತಂ ಅನಾಗತೇ ಯದಾ ಓಕಾಸಂ ಲಭತಿ, ತದಾ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ಸತಿ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ।

ಅಪರಮ್ಪಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಕಮ್ಮಂ ಯಗ್ಗರುಕಂ ಯಬ್ಬಹುಲಂ ಯದಾಸನ್ನಂ ಕಟತ್ತಾ ವಾ ಪನ ಕಮ್ಮನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಂ ವಾ ಹೋತು ಅಕುಸಲಂ ವಾ, ಗರುಕಾಗರುಕೇಸು ಯಂ ಗರುಕಂ ಮಾತುಘಾತಾದಿಕಮ್ಮಂ ವಾ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಂ ವಾ, ತದೇವ ಪಠಮಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಬಹುಲಾಬಹುಲೇಸುಪಿ ಯಂ ಬಹುಲಂ ಹೋತಿ ಸುಸೀಲ್ಯಂ ವಾ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ವಾ, ತದೇವ ಪಠಮಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ಯದಾಸನ್ನಂ ನಾಮ ಮರಣಕಾಲೇ ಅನುಸ್ಸರಿತಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕತಕಮ್ಮಂ ವಾ। ಯಞ್ಹಿ ಆಸನ್ನಮರಣೇ ಅನುಸ್ಸರಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ ಕಾತುಂ ವಾ, ತೇನೇವ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಏತೇಹಿ ಪನ ತೀಹಿ ಮುತ್ತಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನಂ ಕಟತ್ತಾ ವಾ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ಅಭಾವೇ ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢತಿ।

ಅಪರಂ ವಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಕಮ್ಮಂ ಜನಕಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ ಉಪಪೀಳಕಂ ಉಪಘಾತಕನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಜನಕಂ** ನಾಮ ಕುಸಲಮ್ಪಿ ಹೋತಿ ಅಕುಸಲಮ್ಪಿ। ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇಪಿ ರೂಪಾರೂಪವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ। **ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ** ಪನ ಜನೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಜನಿತೇ ವಿಪಾಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸುಖದುಕ್ಖಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ, ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತೇತಿ। **ಉಪಪೀಳಕಂ** ಅಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಜನಿತೇ ವಿಪಾಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸುಖದುಕ್ಖಂ ಪೀಳೇತಿ ಬಾಧತಿ, ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ನ ದೇತಿ। **ಉಪಘಾತಕಂ** ಪನ ಕುಸಲಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಅಞ್ಞಂ ದುಬ್ಬಲಕಮ್ಮಂ ಘಾತೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕರೋತಿ। ಏವಂ ಪನ ಕಮ್ಮೇನ ಕತೇ ಓಕಾಸೇ ತಂ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕಮ್ಮನ್ತರಞ್ಚ ವಿಪಾಕನ್ತರಞ್ಚ ಬುದ್ಧಾನಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಞಾಣಸ್ಸೇವ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ ಸಾವಕೇಹಿ। ವಿಪಸ್ಸಕೇನ ಪನ ಕಮ್ಮನ್ತರಂ ವಿಪಾಕನ್ತರಞ್ಚ ಏಕದೇಸತೋ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಮುಖಮತ್ತದಸ್ಸನೇನ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೋ ಪಕಾಸಿತೋತಿ।

೧೩೫. ಏವಂ ಸುದ್ಧಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ಪಠಮವಾರಂ ವತ್ವಾ ತದೇವ ಕಮ್ಮಂ ದ್ವಿಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿಯುಗಲವಸೇನ ದಸಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಅಪರೇ ದಸ ವಾರಾ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಆರೋಗ್ಯಟ್ಠೇನ **ಕುಸಲಂ,** ಅನಾರೋಗ್ಯಟ್ಠೇನ **ಅಕುಸಲಂ,** ಇದಂ ದುಕಂ ಜಾತಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಕುಸಲಮೇವ ರಾಗಾದಿದೋಸಸಂಯೋಗೇನ **ಸಾವಜ್ಜಂ,** ಕುಸಲಂ ತದಭಾವೇನ **ಅನವಜ್ಜಂ।** ಅಕುಸಲಂ ಅಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ, ಕಣ್ಹಾಭಿಜಾತಿಹೇತುತ್ತಾ ವಾ **ಕಣ್ಹಂ,** ಕುಸಲಂ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ, ಸುಕ್ಕಾಭಿಜಾತಿಹೇತುತ್ತಾ ವಾ **ಸುಕ್ಕಂ।** ಕುಸಲಂ ಸುಖವುದ್ಧಿಮತ್ತಾ **ಸುಖುದ್ರಯಂ,** ಅಕುಸಲಂ ದುಕ್ಖವುದ್ಧಿಮತ್ತಾ **ದುಕ್ಖುದ್ರಯಂ।** ಕುಸಲಂ ಸುಖಫಲವತ್ತಾ **ಸುಖವಿಪಾಕಂ,** ಅಕುಸಲಂ ದುಕ್ಖಫಲವತ್ತಾ **ದುಕ್ಖವಿಪಾಕ**ನ್ತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ನಾನಾಕಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ವಿಪಲ್ಲಾಸಕಥಾ

ವಿಪಲ್ಲಾಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೩೬. ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ವಿಪಲ್ಲಾಸಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸಾ**ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ವಿಪಲ್ಲತ್ಥಭಾವಾ ವಿಪರೀತಭಾವಾ, ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸದ್ವಯೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಚಿತ್ತಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಟ್ಠಾನೇ ದಿಟ್ಠಿವಿರಹಿತಾಯ ಅಕುಸಲಸಞ್ಞಾಯ ಸಕಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಬಲವಕಾಲೇ **ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**। ದಿಟ್ಠಿವಿರಹಿತಸ್ಸೇವ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಕಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಬಲವಕಾಲೇ **ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**। ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಚಿತ್ತೇ **ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲೋ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ತತೋ ಬಲವತರೋ ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಸಬ್ಬಬಲವತರೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಅಜಾತಬುದ್ಧಿದಾರಕಸ್ಸ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಹಿ ಸಞ್ಞಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಮತ್ತಗ್ಗಹಣತೋ। ಗಾಮಿಕಪುರಿಸಸ್ಸ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಚಿತ್ತಂ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಸ್ಸಾಪಿ ಸಮ್ಪಾಪನತೋ। ಕಮ್ಮಾರಸ್ಸ ಮಹಾಸಣ್ಡಾಸೇನ ಅಯೋಗಹಣಂ ವಿಯ ದಿಟ್ಠಿ ಅಭಿನಿವಿಸ್ಸ ಪರಾಮಸನತೋ। **ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ "ನಿಚ್ಚಂ ಇದ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ನ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ನ ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ನ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**ತಿ ಚತೂಸು ವತ್ಥೂಸು ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಗ್ಗಾಹಾನಂ ಅಭಾವಾ ಯಾಥಾವಗ್ಗಹಣಂ ವುತ್ತಂ।

ಗಾಥಾಸು **ಅನತ್ತನಿ ಚ ಅತ್ತಾ**ತಿ ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾತಿ ಏವಂಸಞ್ಞಿನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತಾ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಸಞ್ಞಿನೋವ, ಸಞ್ಞಾಯ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾಪಿ ಹತಾ। **ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾ**ತಿ ಸಞ್ಞಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ಖಿತ್ತೇನ ವಿಬ್ಭನ್ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ। **ವಿಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ದೇಸನಾಮತ್ತಮೇತಂ, ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತದಿಟ್ಠಿನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಸಞ್ಞಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಠಮಂ ಚತೂಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ವುತ್ತೋ, ತತೋ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, **ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। **ವಿಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ತೀಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಗ್ಗಾಹೇಹಿ ಪಕತಿಸಞ್ಞಾವಿರಹಿತಾ ಮೋಹಂ ಗತಾ "ಮುಚ್ಛಿತೋ ವಿಸವೇಗೇನ, ವಿಸಞ್ಞೀ ಸಮಪಜ್ಜಥಾ"ತಿಏತ್ಥ (ಜಾ॰ ೧.೧೧.೩೯೮) ವಿಯ। **ತೇ ಯೋಗಯುತ್ತಾ ಮಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ತೇ ಜನಾ ಸತ್ತಾ ಮಾರಸ್ಸ ಯೋಗೇ ಯುತ್ತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಯೋಗಕ್ಖೇಮಿನೋ**ತಿ ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಈತೀಹಿ ಖೇಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ। **ಸತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಂಸಾರ**ನ್ತಿ ತೇಯೇವ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸಂಸಾರಂ ಸಂಸರನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? **ಜಾತಿಮರಣಗಾಮಿನೋ** ಹಿ ತೇ, ತಸ್ಮಾ ಸಂಸರನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬುದ್ಧಾ**ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಬುದ್ಧಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುನೋ। ಕಾಲತ್ತಯಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಬಹುವಚನಂ। **ಲೋಕಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಓಕಾಸಲೋಕೇ। **ಪಭಙ್ಕರಾ**ತಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಲೋಕಂ ಕರಾ। **ಇಮಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೀ**ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಂ ಧಮ್ಮಂ ಜೋತೇನ್ತಿ। **ದುಕ್ಖೂಪಸಮಗಾಮಿನ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖವೂಪಸಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ। **ತೇಸಂ ಸುತ್ವಾನಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾನ। **ಸಪ್ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಭಬ್ಬಭೂತಾ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ। **ಸಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚಲದ್ಧು**ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸವಜ್ಜಿತಂ ಸಕಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ। ಪಟಿಅಲದ್ಧೂತಿ ಪದಚ್ಛೇದೋ। ಅಥ ವಾ ಪಟಿಲಭಿಂಸು ಪಟಿಅಲದ್ಧುನ್ತಿ ಪದಚ್ಛೇದೋ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಕ್ಖು**ನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚವಸೇನೇವ ಅದ್ದಸಂಸು। **ಅನತ್ತನಿ ಅನತ್ತಾ**ತಿ ಅನತ್ತಾನಂ ಅನತ್ತಾತಿ ಅದ್ದಕ್ಖುಂ। ಅಥ ವಾ ಅನತ್ತನಿ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಾ ನತ್ಥೀತಿ ಅದ್ದಕ್ಖುಂ। **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮಾದಾನಾ**ತಿ ಗಹಿತಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಾ। **ಸಬ್ಬಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪಚ್ಚಗು**ನ್ತಿ ಸಕಲಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತಾ।

ಪಹೀನಾಪಹೀನಪುಚ್ಛಾಯ **ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ। **ದುಕ್ಖೇ ಸುಖನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಮೋಹಕಾಲುಸ್ಸಿಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾಮತ್ತಂ ವಾ ಚಿತ್ತಮತ್ತಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಪನ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅರಹತೋಯೇವ ಪಹೀನಾ। **ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಪನ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಪಹೀನಾತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ

ಇದಂ ದ್ವಯಂ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಞ್ಚ ಪಹಾನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ದ್ವೀಸು ವತ್ಥೂಸೂತಿ**ಆದೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಪಹೀನಾಪಹೀನೇ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ, "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ವತ್ಥೂಸು ಛ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪಹೀನಾ। "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ, "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ವತ್ಥೂಸು ದ್ವೇ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪಹೀನಾ। ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ದ್ವೇತಿ ಪಠಮಂ ಲಿಖಿತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಛಾತಿ। **ಚತೂಸು ವತ್ಥೂಸೂತಿ** ಚತ್ತಾರಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಅಟ್ಠಾತಿ** ದ್ವೀಸು ಛ, ದ್ವೀಸು ದ್ವೇತಿ ಅಟ್ಠ। **ಚತ್ತಾರೋತಿ** ದುಕ್ಖಾಸುಭವತ್ಥೂಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಾತಿ ಚತ್ತಾರೋ। ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು "ಛ ದ್ವೀಸೂ"ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ ಏವಮೇವ ಲಿಖಿತನ್ತಿ।

ವಿಪಲ್ಲಾಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಮಗ್ಗಕಥಾ

ಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೩೭. ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪಹಾನಕರಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಮಗ್ಗಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ **ಮಗ್ಗೋತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಯೋ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ ಮಗ್ಗೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಹಾನಾಯಾ**ತಿಆದೀಸು ದಸಸು ಪರಿಯಾಯೇಸು ಪರಮೋ ಪರಮೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸ್ಸ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕವಸೇನ ವುತ್ತೋ। **ಮಗ್ಗೋ ಚೇವ ಹೇತು ಚಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಕರಣಾಯ ಪಟಿಪದಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗೋ, ಸಮ್ಪಾಪಕಟ್ಠೇನ ಹೇತು। ತೇನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಟಿಪದಟ್ಠೋ ಸಮ್ಪಾಪಕಟ್ಠೋ ಚ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ‘‘ಅಯಂ ಮಗ್ಗೋ ಅಯಂ ಪಟಿಪದಾ’’ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೫, ೪೮) ಹಿ ಪಟಿಪದಾ ಮಗ್ಗೋ, ‘‘ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ ಹೇತುಟ್ಠೋ’’ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೮) ಸಮ್ಪಾಪಕೋ ಹೇತು। ಏವಂ ದ್ವೀಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ‘‘ಮಗ್ಗೋತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗೋ’’ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। **ಸಹಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಾಯಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಾದಿಭಾವೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಭಾವಾಯ। **ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪರಿಯಾದಾನಾಯಾ**ತಿ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಾನಂ ವುತ್ತಾವಸೇಸಕಿಲೇಸಾನಂ ಖೇಪನಾಯ। **ಪಟಿವೇಧಾದಿವಿಸೋಧನಾಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ‘‘ಕೋ ಚಾದಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ಸೀಲಞ್ಚ ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ಉಜುಕಾ’’ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೬೯, ೩೮೧) ವಚನತೋ ಸೀಲಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಆದಿ। ಸೋ ಚ ಆದಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಿಸುಜ್ಝತಿ। ತಸ್ಮಾ ‘‘ಪಟಿವೇಧಾದಿವಿಸೋಧನಾಯಾ’’ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಕಕಿಚ್ಚೇ ಪತಿಟ್ಠಾನಾಯ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವೋದಾನಾಯಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವಾಯ। **ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಾಯಾ**ತಿ ಲೋಕಿಯತೋ ವಿಸೇಸಪಟಿಲಾಭಾಯ। **ಉತ್ತರಿ ಪಟಿವೇಧಾಯಾ**ತಿ ಲೋಕಿಯತೋ ಉತ್ತರಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನತ್ಥಾಯ। **ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಾಯಾ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಏಕಾಭಿಸಮಯಾಯ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನ ಏಕಪಟಿವೇಧಾಯ। **ನಿರೋಧೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಾಯಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪನತ್ಥಾಯ। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣಾದೀಸು ಅಟ್ಠ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ವಚನೇ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಯಸ್ಮಾ ಉಪರೂಪರಿಮಗ್ಗೇನಾಪಿ ಸುಟ್ಠು ಆದಿವಿಸೋಧನಾ ಸುಟ್ಠು ಚಿತ್ತವೋದಾನಞ್ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿಪಿ ಪದಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ।

ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೋತಿಆದೀಹಿ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ। ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಪದಾನಿ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। ಏವಮೇತ್ಥ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರೋ ಮಗ್ಗೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ಹೇತುಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಚ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಮಗ್ಗತ್ತಾ ಚಸ್ಸ ಪುನ ‘‘ಮಗ್ಗೋ’’ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ**ತಿ ಆದೀನಿ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಅತ್ಥವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಮಗ್ಗಟ್ಠವಸೇನ। **ಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಚ್ಚಞಾಣಾನಿ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪದಟ್ಠೇನ **ಮಗ್ಗೋ**। ಅನ್ತೇ ವುತ್ತಂ **ನಿಬ್ಬಾನಂ** ಪನ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಾಭಿಭೂತೇಹಿ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣತ್ಥಿಕೇಹಿ ಸಪ್ಪುರಿಸೇಹಿ ಮಗ್ಗೀಯತಿ ಗವೇಸೀಯತೀತಿ **ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಕಥಾ

ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೩೮. ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯತ್ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಭಗವತೋ ವಚನೇಕದೇಸಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ **ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಸಮ್ಪನ್ನಂ ನಿಮ್ಮಲಂ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಂ ಸಪ್ಪಿ ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಟ್ಠೇನ ಮಣ್ಡೋ, ಪಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಪೇಯ್ಯಂ। ಯಞ್ಹಿ ಪಿವಿತ್ವಾ ಅನ್ತರವೀಥಿಯಂ ಪತಿತಾ ವಿಸಞ್ಞಿನೋ ಅತ್ತನೋ ಸಾಟಕಾದೀನಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸಾಮಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಂ ಪಸನ್ನಮ್ಪಿ ನ ಪಾತಬ್ಬಂ। ಮಯ್ಹಂ ಪನ ಇದಂ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಿತಂ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಸಮ್ಪನ್ನತ್ತಾ ನಿಮ್ಮಲತ್ತಾ ವಿಪ್ಪಸನ್ನತ್ತಾ ಮಣ್ಡಞ್ಚ ಹಿತಸುಖಾವಹತ್ತಾ ಪೇಯ್ಯಞ್ಚಾತಿ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯನ್ತಿ ದೀಪೇತಿ। ಮಣ್ಡೋ ಪೇಯ್ಯೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಂ। ಕಿಂ ತಂ? ಸಾಸನ**ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ**। ಕಸ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ನಾಮ? ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ ನಾಮ, ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಂ ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತನತೋ ಬ್ರಹ್ಮತ್ಥಾಯ ಚರಿಯಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತಿ ತಂಯೇವ। **ಸತ್ಥಾ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತೋ**ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಕಾರಣವಚನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸತ್ಥಾ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತೋ, ತಸ್ಮಾ ವೀರಿಯಪಯೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಪಿವಥೇತಂ ಮಣ್ಡಂ। ಬಾಹಿರಕಞ್ಹಿ ಭೇಸಜ್ಜಮಣ್ಡಂ ವೇಜ್ಜಸ್ಸ ಅಸಮ್ಮುಖಾ ಪಿವನ್ತಾನಂ ಪಮಾಣಂ ವಾ ಉಗ್ಗಮನನಿಗ್ಗಮನಂ ವಾ ನ ಜಾನಾಮಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾ ಹೋತಿ। ವೇಜ್ಜಸ್ಸ ಸಮ್ಮುಖಾ ಪನ ವೇಜ್ಜೋ ಜಾನಿಸ್ಸತೀತಿ ನಿರಾಸಙ್ಕಾ ಪಿವನ್ತಿ। ಏವಮೇವಂ ಅಮ್ಹಾಕಞ್ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀ ಸತ್ಥಾ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತೋತಿ ವೀರಿಯಂ ಕತ್ವಾ ಪಿವಥಾತಿ ಮಣ್ಡಪಾನೇ ಸನ್ನಿಯೋಜೇತಿ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಅನುಸಾಸತೀತಿ ಸತ್ಥಾ। ಅಪಿಚ "ಸತ್ಥಾ ಭಗವಾ ಸತ್ಥವಾಹೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೦) ನಿದ್ದೇಸನಯೇನಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸನ್ದಿಸ್ಸಮಾನೋ ಮುಖೋ ಭೂತೋತಿ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತೋ।

ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ **ತಿಧತ್ತಮಣ್ಡೋ**ತಿ ತಿಧಾಭಾವೋ ತಿಧತ್ತಂ। ತಿಧತ್ತೇನ ಮಣ್ಡೋ ತಿಧತ್ತಮಣ್ಡೋ, ತಿವಿಧೇನ ಮಣ್ಡೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸತ್ಥರಿ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತೇ**ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪುಣ್ಣಮಣ್ಡತ್ತಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಪರಿನಿಬ್ಬುತೇಪಿ ಪನ ಸತ್ಥರಿ ಏಕದೇಸೇನ ಮಣ್ಡತ್ತಯಂ ಪವತ್ತತಿಯೇವ। ತೇನೇವ ಚಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ "ಸತ್ಥರಿ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತೇ"ತಿ ಅವತ್ವಾ **ಕತಮೋ ದೇಸನಾಮಣ್ಡೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದೇಸನಾಮಣ್ಡೋತಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಏವ ಮಣ್ಡೋ। **ಪಟಿಗ್ಗಹಮಣ್ಡೋ**ತಿ ದೇಸನಾಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೋ ಏವ ಮಣ್ಡೋ। **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಮಣ್ಡೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಮೇವ ಮಣ್ಡೋ।

ಆಚಿಕ್ಖನಾತಿ ದೇಸೇತಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಚಾದೀನಂ ಇಮಾನಿ ನಾಮಾನೀತಿ ನಾಮವಸೇನ ಕಥನಾ। **ದೇಸನಾ**ತಿ ದಸ್ಸನಾ। **ಪಞ್ಞಾಪನಾ**ತಿ ಜಾನಾಪನಾ, ಞಾಣಮುಖೇ ಠಪನಾ ವಾ। ಆಸನಂ ಠಪೇನ್ತೋ ಹಿ "ಆಸನಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಟ್ಠಪನಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ಪವತ್ತನಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಞಾಣಮುಖೇ ಠಪನಾ ವಾ। **ವಿವರಣಾ**ತಿ ವಿವಟಕರಣಂ, ವಿವರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಭಜನಾ**ತಿ ವಿಭಾಗಕಿರಿಯಾ, ವಿಭಾಗತೋ ದಸ್ಸನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪಾಕಟಭಾವಕರಣಂ। ಅಥ ವಾ **ಆಚಿಕ್ಖನಾ**ತಿ ದೇಸನಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಮೂಲಪದಂ। ದೇಸನಾದೀನಿ ಛ ಪದಾನಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ **ದೇಸನಾ**ತಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂನಂ ವಸೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಠಮಂ ಉದ್ದೇಸವಸೇನ ದೇಸನಾ। ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ ಹಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಂ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಞ್ಚ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ। **ಪಞ್ಞಾಪನಾ**ತಿ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂನಂ ವಸೇನ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತತೋಸನೇನ ಬುದ್ಧಿನಿಸಾನೇನ ಚ ಪಠಮಂ ಸಙ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರತೋ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಾ। **ಪಟ್ಠಪನಾ**ತಿ ತೇಸಂಯೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರತರವಚನೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಾ। **ವಿವರಣಾ**ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸಾಪಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಚನೇನ ವಿವರಣಾ। **ವಿಭಜನಾ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವುತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ವಿಭಾಗಕರಣೇನ ವಿಭಜನಾ। **ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ವಿವಟಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರತರವಚನೇನ, ವಿಭತ್ತಸ್ಸ ಚ ನಿದಸ್ಸನವಚನೇನ

ಉತ್ತಾನೀಕರಣಂ। ಅಯಂ ದೇಸನಾ ನೇಯ್ಯಾನಮ್ಪಿ ಪಟಿವೇಧಾಯ ಹೋತಿ। **ಯೇವಾಪನಞ್ಞೇಪಿ ಕೇಚೀ**ತಿ ಪಿಯಙ್ಕರಮಾತಾದಿಕಾ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ ಗಹಿತಾ। **ವಿಞ್ಞಾತಾರೋ**ತಿ ಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ವಿಞ್ಞಾತಾರೋ। ಏತೇ ಹಿ ಭಿಕ್ಖುಆದಯೋ ಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ **ಪಟಿಗ್ಗಹಾ। ಅಯಮೇವಾ**ತಿಆದೀನಿ ಪರಮಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಸಂಸನ್ದನತೋ ಬ್ರಹ್ಮತ್ಥಾಯ ಚರಿಯಾತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೩೯. ಇದಾನಿ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಮಣ್ಡೋ**ತಿಆದೀಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯವಿಧಾನೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಮಣ್ಡೋ**ತಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸಙ್ಖಾತೋ ಮಣ್ಡೋ। **ಕಸಟೋ**ತಿ ಪಸಾದವಿರಹಿತೋ ಆವಿಲೋ। **ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಹಾಯ। **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಮಣ್ಡಂ ಪಿವತೀತಿ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಮಣ್ಡಸ್ಸ ಅನಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ಸತಿ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವೋಹಾರವಸೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಲೋಕೇ ನಿಸದಪೋತಕೋ ನಿಸದಪೋತಸರೀರಸ್ಸ ಅನಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ಸತಿ ನಿಸದಪೋತಸ್ಸ ಸರೀರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಚ ಪಾಳಿಯಂ "ಫುಸಿತತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಧಮ್ಮತೋ ಅನಞ್ಞೋಪಿ ಭಾವೋ ಅಞ್ಞೋ ವಿಯ ವುತ್ತೋ, ಯಥಾ ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ ಫಸ್ಸೋ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧ ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕರಾಸಿವಣ್ಣನಾ) ಧಮ್ಮತೋ ಅನಞ್ಞಮ್ಪಿ ಲಕ್ಖಣಂ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿದನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ । **ಪಿವತೀ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ತಂಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಂಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋ ತಂ ಮಣ್ಡಂ ಪಿವತೀತಿ ಕತ್ವಾ ತೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಸೋ ಮಣ್ಡೋ ಪಾತಬ್ಬತೋ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। "ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯೋ"ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। ಸೇಸಾನಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪುಬ್ಬೇಸು ಪನ **ಪರಿಳಾಹೋ**ತಿ ಪೀಣನಲಕ್ಖಣಾಯ ಪೀತಿಯಾ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪೋ। **ದುಟ್ಠುಲ್ಲ**ನ್ತಿ ಉಪಸಮಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಭಾವೋ ಅಸನ್ತಭಾವೋ। **ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾ**ತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಅಸಮವಾಹಿತಭಾವೋ।

೧೪೦. ಪುನ ಅಞ್ಞೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯವಿಧಿಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಅತ್ಥಿ ಮಣ್ಡೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೇ। **ಅತ್ಥರಸೋ**ತಿಆದೀಸು ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ ಅತ್ಥೋ, ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಧಮ್ಮೋ, ತದೇವ ನಾನಾಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿ **ಅತ್ಥರಸೋ**। ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿ **ಧಮ್ಮರಸೋ**। ತಸ್ಸಾ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ **ವಿಮುತ್ತಿರಸೋ**। ಅಥ ವಾ ಅತ್ಥಪಟಿಲಾಭರತಿ ಅತ್ಥರಸೋ, ಧಮ್ಮಪಟಿಲಾಭರತಿ ಧಮ್ಮರಸೋ, ವಿಮುತ್ತಿಪಟಿಲಾಭರತಿ ವಿಮುತ್ತಿರಸೋ। **ರತೀ**ತಿ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತದಾರಮ್ಮಣಾ ವಾ ಪೀತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪರಿಯಾಯೇ ಮಣ್ಡಸ್ಸ ಪೇಯ್ಯಂ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಏವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಅನ್ತೇ ಠಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಮಣ್ಡಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಧಾನತ್ತಾ ಮಗ್ಗಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಬಲಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ದಸ್ಸೇಸಿ । **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಮಣ್ಡೋ**ತಿಆದಯೋ ಯಥಾಯೋಗಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಮಣ್ಡಾ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತಥಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಾ ಮಣ್ಡೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾನಂ ಮಣ್ಡತ್ತಾಭಾವಾ ಮಹಾಹತ್ಥಿಪದಸುತ್ತೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೦) ವಿಯ ಸಚ್ಚಞಾಣಾನಿ ಸಚ್ಚಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಮಹಾವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ।

(೨) ಯುಗನದ್ಧವಗ್ಗೋ

೧. ಯುಗನದ್ಧಕಥಾ

ಯುಗನದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಗುಣಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಯುಗನದ್ಧಗುಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಯುಗನದ್ಧಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿ ಧಮ್ಮರಾಜೇ ಧರಮಾನೇಯೇವ ಧಮ್ಮರಾಜಸ್ಸ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಸಂವಚ್ಛರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮರಾಜೇ ಧರಮಾನೇಯೇವ ಧಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕೇನ ದೇಸಿತಂ ಇದಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ತಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಮುಖಾ ಸುತ್ವಾ **ಏವಂ ಮೇ ಸುತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಆಯಸ್ಮಾ**ತಿ ಪಿಯವಚನಂ ಗರುವಚನಂ ಸಗಾರವಸಪ್ಪತಿಸ್ಸವಚನಂ, ಆಯುಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆನನ್ದೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಥೇರಸ್ಸ ನಾಮಂ। ಸೋ ಹಿ ಜಾಯಮಾನೋಯೇವ ಕುಲೇ ಆನನ್ದಂ ಭುಸಂ ತುಟ್ಠಿಂ ಅಕಾಸಿ। ತಸ್ಮಾಸ್ಸ "ಆನನ್ದೋ"ತಿ ನಾಮಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಕೋಸಮ್ಬಿಯ**ನ್ತಿ ಏವಂನಾಮಕೇ ನಗರೇ। ತಸ್ಸ ಹಿ ನಗರಸ್ಸ ಆರಾಮಪೋಕ್ಖರಣೀಆದೀಸು ತೇಸು ತೇಸು ಠಾನೇಸು ಕೋಸಮ್ಬರುಕ್ಖಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾ ಅಹೇಸುಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಕೋಸಮ್ಬೀತಿ ಸಙ್ಖಂ ಅಗಮಾಸಿ। "ಕುಸಮ್ಬಸ್ಸ ಇಸಿನೋ ಅಸ್ಸಮತೋ ಅವಿದೂರೇ ಮಾಪಿತತ್ತಾ"ತಿ ಏಕೇ।

ಘೋಸಿತಾರಾಮೇತಿ ಘೋಸಿತಸೇಟ್ಠಿನಾ ಕಾರಿತೇ ಆರಾಮೇ। ಕೋಸಮ್ಬಿಯಞ್ಹಿ ತಯೋ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಅಹೇಸುಂ ಘೋಸಿತಸೇಟ್ಠಿ ಕುಕ್ಕುಟಸೇಟ್ಠಿ ಪಾವಾರಿಕಸೇಟ್ಠೀತಿ। ತೇ ತಯೋಪಿ "ಲೋಕೇ ಬುದ್ಧೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಸುತ್ವಾ ಪಞ್ಚಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಸಕಟಸತೇಹಿ ದಾನೂಪಕರಣಾನಿ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ಸಾವತ್ಥಿಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಜೇತವನಸಮೀಪೇ ಖನ್ಧಾವಾರಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಸತ್ಥು ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಥಾರಂ ಕತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನಾ ಸತ್ಥು ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ಪತಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಸತ್ಥಾರಂ ನಿಮನ್ತೇತ್ವಾ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಅಡ್ಢಮಾಸಮತ್ತಂ ಮಹಾದಾನಂ ದತ್ವಾ ಭಗವತೋ ಪಾದಮೂಲೇ ನಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸಕಜನಪದಗಮನತ್ಥಂ ಭಗವನ್ತಂ ಯಾಚಿತ್ವಾ "ಸುಞ್ಞಾಗಾರೇ ಖೋ ಗಹಪತಯೋ ತಥಾಗತಾ ಅಭಿರಮನ್ತೀ"ತಿ ಭಗವತಾ ವುತ್ತೇ "ದಿನ್ನಾ ನೋ ಭಗವತಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ"ತಿ ಞತ್ವಾ ಅತಿವಿಯ ತುಟ್ಠಾ ದಸಬಲಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಾ ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ಯೋಜನೇ ಯೋಜನೇ ಭಗವತೋ ನಿವಾಸತ್ಥಂ ವಿಹಾರಂ ಕಾರೇನ್ತಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಕೋಸಮ್ಬಿಂ ಪತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಆರಾಮೇ ಮಹನ್ತಂ ಧನಪರಿಚ್ಚಾಗಂ ಕತ್ವಾ ಭಗವತೋ ವಿಹಾರೇ ಕಾರಾಪಯಿಂಸು। ತತ್ಥ ಘೋಸಿತಸೇಟ್ಠಿನಾ ಕಾರಿತೋ ಘೋಸಿತಾರಾಮೋ ನಾಮ ಅಹೋಸಿ, ಕುಕ್ಕುಟಸೇಟ್ಠಿನಾ ಕಾರಿತೋ ಕುಕ್ಕುಟಾರಾಮೋ ನಾಮ, ಪಾವಾರಿಕಸೇಟ್ಠಿನಾ ಅಮ್ಬವನೇ ಕಾರಿತೋ ಪಾವಾರಿಕಮ್ಬವನಂ ನಾಮ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಘೋಸಿತಸೇಟ್ಠಿನಾ ಕಾರಿತೇ ಆರಾಮೇ"ತಿ।

ಆವುಸೋ ಭಿಕ್ಖವೋತಿ ಏತ್ಥ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ಸಾವಕೇ ಆಲಪನ್ತಾ "ಭಿಕ್ಖವೋ"ತಿ ಆಲಪನ್ತಿ। ಸಾವಕಾ ಪನ "ಬುದ್ಧೇಹಿ ಸದಿಸಾ ಮಾ ಹೋಮಾ"ತಿ "ಆವುಸೋ"ತಿ ಪಠಮಂ ವತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ "ಭಿಕ್ಖವೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಬುದ್ಧೇಹಿ ಚ ಆಲಪಿತೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ "ಭದನ್ತೇ"ತಿ ಪಟಿವಚನಂ ದೇತಿ, ಸಾವಕೇಹಿ ಆಲಪಿತೇ "ಆವುಸೋ"ತಿ।

ಯೋ ಹಿ ಕೋಚೀತಿ ಅನಿಯಮವಚನಂ। ಏತೇನ ತಾದಿಸಾನಂ ಸಬ್ಬಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಮಮ ಸನ್ತಿಕೇ**ತಿ ಮಮ ಸಮೀಪೇ। **ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನಾ ಅರಹತ್ತಸ್ಸ ಪತ್ತಂ। ನಪುಂಸಕೇ ಭಾವೇ ಸಿದ್ಧವಚನಂ। ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತನ್ತಿ ವಾ ಪದಚ್ಛೇದೋ, ಅತ್ತನಾ ಪತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಂ ಅತ್ತಾನನ್ತಿ ವಾ ಪಾಠಸೇಸೋ। **ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗೇಹೀ**ತಿ ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಪಟಿಪದಾಮಗ್ಗೇಹಿ, ನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಹಿ। "ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗೇಹೀ"ತಿ ವಿಸುಞ್ಞ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಅರಹತೋ ಪಠಮಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಮಗ್ಗೋ, ಏಕಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ, ಏಕಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ, ಏಕಸ್ಸ ಯುಗನದ್ಧಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋತಿ ಏವಂ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಪಟಿಪದಾ ಮಗ್ಗಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಏತೇಸಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರೇನಾ**ತಿ

ಏತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಟಿಪದಾನಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ಏಕೇನ ವಾ, ಪಟಿಪದಾಮಗ್ಗೇನ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಂ ಬ್ಯಾಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಹಿ ಅರಹತೋ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ಸೇಸಮಗ್ಗತ್ತಯಮ್ಪಿ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಹಿಯೇವ ಪತ್ತಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಮಗ್ಗಾ ಹೋತಿ। ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಿಗ್ಗಹಂ ಪತ್ವಾ ವಾ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ವಾ ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪಟಿಪದಾನಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಪತ್ತಚತುಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ ಇತರಏಕೇಕಮಗ್ಗಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಆಹ – "ಏತೇಸಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರೇನಾ"ತಿ।

ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಸಮಥಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇತಿ, ಪಠಮಂ ಸಮಾಧಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಗ್ಗೋ ಸಞ್ಜಾಯತೀತಿ** ಪಠಮೋ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। **ಸೋ ತಂ ಮಗ್ಗನ್ತಿ**ಆದೀಸು ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಸೇವನಾದೀನಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ದುತಿಯಮಗ್ಗಾದಯೋ ಪನ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ತಮೇವ ಮಗ್ಗಂ "ಆಸೇವತಿ ಭಾವೇತಿ ಬಹುಲೀಕರೋತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಞ್ಞೋಜನಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಅನುಸಯಾ ಬ್ಯನ್ತೀಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಕಮೇನ ಸಬ್ಬೇ ಸಞ್ಞೋಜನಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಅನುಸಯಾ ಬ್ಯನ್ತೀಹೋನ್ತಿ। **ಅನುಸಯಾ ಬ್ಯನ್ತೀಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಚ ಪುನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಗತನ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪುನ ಚಪರನ್ತಿ ಪುನ ಚ ಅಪರಂ ಕಾರಣಂ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಸಮಥಂ ಭಾವೇತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಥಂ ಭಾವೇತಿ, ಪಠಮಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸಮಾಧಿಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯುಗನದ್ಧಂ ಭಾವೇತೀತಿ** ಯುಗನದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಭಾವೇತಿ। ಏತ್ಥ ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತೇನೇವ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। ಅಯಂ ಪನ ಯಾವತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತಾವತಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಯಾವತಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸತಿ, ತಾವತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಕಥಂ? ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ತತಿಯಜ್ಝಾನಂ...ಪೇ॰... ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಏವಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಯುಗನದ್ಧಂ ಭಾವೇತಿ ನಾಮ।

ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಿಗ್ಗಹಿತಂ ಮಾನಸಂ ಹೋತೀತಿ ಏತ್ಥ ಮನ್ದಪಞ್ಞಾನಂ ವಿಪಸ್ಸಕಾನಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವತ್ಥುತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಸಞ್ಞಿತೇಸು ಓಭಾಸಾದೀಸು ದಸಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಭನ್ತತಾವಸೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಕ್ಖೇಪಸಙ್ಖಾತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಂ, ತೇನ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚೇನ ವಿಗ್ಗಹಿತಂ ವಿರೂಪಗ್ಗಹಿತಂ ವಿರೋಧಮಾಪಾದಿತಂ ಮಾನಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಿಗ್ಗಹಿತಂ ಮಾನಸಂ ಹೋತಿ, ತೇನ ವಾ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚೇನ ಕಾರಣಭೂತೇನ ತಮ್ಮೂಲಕತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಗ್ಗಹಿತಂ ಮಾನಸಂ ಹೋತಿ। ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಿಗ್ಗಹಿತಮಾನಸನ್ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಹೋತಿ ಸೋ ಆವುಸೋ ಸಮಯೋತಿ** ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗವವತ್ಥಾನೇನ ತಂ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಪುನ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಪಟಿಪನ್ನಕಾಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಯಂ ತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಪಚ್ಚೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। **ಸನ್ನಿಸೀದತೀತಿ** ತತ್ಥೇವ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಸಮ್ಮಾ ನಿಸೀದತಿ। **ಏಕೋದಿ ಹೋತೀತಿ** ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ। **ಸಮಾಧಿಯತೀತಿ** ಸಮ್ಮಾ ಆಧಿಯತಿ ಸುಟ್ಠು ಠಿತಂ ಹೋತೀತಿ।

ಅಯಂ ಸುತ್ತನ್ತವಣ್ಣನಾ।

೧. ಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨. ತಸ್ಸ ಸುತ್ತನ್ತಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಕಥಾಯ **ತತ್ಥ ಜಾತೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಜಾತೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನಟ್ಠೇನಾ**ತಿಆದಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತೋ ಮಗ್ಗೋ। ಅಟ್ಠಸು ಮಗ್ಗಙ್ಗೇಸು ಏಕೇಕೋಪಿ ಹಿ ಮಗ್ಗೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।**ಆಸೇವತೀ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಸೇನ। **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗುಪ್ಪಾದನೇನ। **ಬಹುಲೀಕರೋತೀ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಅರಹತ್ತಮಗ್ಗುಪ್ಪಾದನೇನ। ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇಪಿ ಸತಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಸದಿಸಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ।

೩. ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಅನ್ತರಾಪೇಯ್ಯಾಲೇ ಅವಿಕ್ಖೇಪಾದೀನಿ ಚ ಝಾನ ಸಮಾಪತ್ತಿಕಸಿಣಾನುಸ್ಸತಿಅಸುಭಾ ಚ ದೀಘಂ ಅಸ್ಸಾಸಾದೀನಿ ಚ ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೮೦-೮೧) ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಚ **ಅವಿಕ್ಖೇಪವಸೇನಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾವಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸಾಸವಸೇನಾ**ತಿಆದಿಕೇ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವುತ್ತಚತುಕ್ಕೇ ಪನ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಕಾಲೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪. ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮವಾರೇ ಪಠಮಂ **ಅನಿಚ್ಚತೋ**ತಿಆದಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನಿಯಮೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ವುತ್ತಾ, ಪಚ್ಛಾ **ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ**ತಿಆದಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। **ತತ್ಥ ಜಾತಾನ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಜಾತಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ವೋಸಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ವೋಸಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಸಙ್ಖತವೋಸಗ್ಗತೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗತೋ "ವೋಸಗ್ಗೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಚ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನತಾಯ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಪತಿಟ್ಠಾ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾ। ಪತಿಟ್ಠಾಪಿ ಹಿ ಆಲಮ್ಬೀಯತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಟ್ಠೇನೇವ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾ। ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಾಳಿಯಮ್ಪಿ ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಾ "ಆರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾಹ - "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಆವುಸೋ, ನಳಾಗಾರಂ ವಾ ತಿಣಾಗಾರಂ ವಾ ಸುಕ್ಖಂ ಕೋಳಾಪಂ ತೇರೋವಸ್ಸಿಕಂ ಪುರತ್ಥಿಮಾಯ ಚೇಪಿ ದಿಸಾಯ ಪುರಿಸೋ ಆದಿತ್ತಾಯ ತಿಣುಕ್ಕಾಯ ಉಪಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯ, ಲಭೇಥ ಅಗ್ಗಿ ಓತಾರಂ, ಲಭೇಥ ಅಗ್ಗಿ ಆರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೩)। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವೋಸಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೇನ ಹೇತುಭೂತೇನ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ ಯೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ, ಸೋ ಸಮಾಧೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾತೋ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಹಿ **ಇತಿ ಪಠಮಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಪಚ್ಛಾ ಸಮಥೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೫. ಯುಗನದ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಸುತ್ತನ್ತವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತೋ ಯುಗನದ್ಧಕ್ಕಮೋ ಪುರಿಮದ್ವಯನಿದ್ದೇಸನಯೇನೇವ ಪಾಕಟೋ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಯುಗನದ್ಧಕ್ಕಮೋ ಪನ ನ ಪಾಕಟೋ, ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅನೇಕನ್ತಿಕಂ ಯುಗನದ್ಧಭಾವನಂ ಅವತ್ವಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏಕನ್ತೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಯುಗನದ್ಧಭಾವನಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸೋಳಸಹಿ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಆರಮ್ಮಣಟ್ಠೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ಸತ್ತರಸಸು ಆಕಾರೇಸು ಅನ್ತೇ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ ಯುಗನದ್ಧಂ ಮೂಲಪದೇನ ಏಕಟ್ಠತ್ತಾ ತಂ ವಿಪ್ಪಹಾಯ ಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ "ಸೋಳಸಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಆರಮ್ಮಣಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಆಲಮ್ಬನಟ್ಠೇನ, ಆರಮ್ಮಣವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಗೋಚರಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಟ್ಠೇಪಿ ಸತಿ ನಿಸ್ಸಯಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ। **ಪಹಾನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಜಹನಟ್ಠೇನ। **ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಹಾನೇಪಿ ಸತಿ ಪುನ ಅನಾದಿಯನೇನ ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೇನ। **ವುಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಉಗ್ಗಮನಟ್ಠೇನ। **ವಿವಟ್ಟನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಉಗ್ಗಮನೇಪಿ ಸತಿ ಅಪುನರಾವಟ್ಟನೇನ ನಿವತ್ತನಟ್ಠೇನ। **ಸನ್ತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬುತಟ್ಠೇನ। **ಪಣೀತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬುತಟ್ಠೇಪಿ ಸತಿ ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ, ಅತಪ್ಪಕಟ್ಠೇನ ವಾ। **ವಿಮುತ್ತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಬನ್ಧನಾಪಗತಟ್ಠೇನ। **ಅನಾಸವಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಬನ್ಧನಮೋಕ್ಖೇಪಿ ಸತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾಸವವಿರಹಿತಟ್ಠೇನ। **ತರಣಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅನೋಸೀದಿತ್ವಾ ಪಿಲವನಟ್ಠೇನ, ಅತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ ವಾ। **ಅನಿಮಿತ್ತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತವಿರಹಿತಟ್ಠೇನ। **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಣಿಧಿವಿರಹಿತಟ್ಠೇನ। **ಸುಞ್ಞತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸವಿರಹಿತಟ್ಠೇನ। **ಏಕರಸಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಏಕಕಿಚ್ಚಟ್ಠೇನ। **ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ। **ಯುಗನದ್ಧಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಯುಗಲಕಟ್ಠೇನ।

ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಪಜಹತೋ, ಅವಿಜ್ಜಂ ಪಜಹತೋತಿ ಯೋಗಿನೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ನಿರೋಧೋ ಚೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ** ಸಮಥೋ ಚೇ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅತಿವತ್ತೇಯ್ಯ, ಲೀನಪಕ್ಖಿಕತ್ತಾ ಸಮಥಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಕೋಸಜ್ಜಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚೇ ಸಮಥಂ ಅತಿವತ್ತೇಯ್ಯ, ಉದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಿಕತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅನತಿವತ್ತಮಾನೋ ಕೋಸಜ್ಜಪಾತಂ ನ ಕರೋತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಮಥಂ ಅನತಿವತ್ತಮಾನಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಪಾತಂ ನ ಕರೋತಿ। ಸಮಥೋ ಸಮಂ ಪವತ್ತಮಾನೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಪಾತತೋ ರಕ್ಖತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಮಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸಮಥಂ ಕೋಸಜ್ಜಪಾತತೋ ರಕ್ಖತಿ। ಏವಮಿಮೇ ಉಭೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನತಿವತ್ತನಕಿಚ್ಚೇನ ಏಕಕಿಚ್ಚಾ, ಸಮಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನತಿವತ್ತಮಾನಾ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿಕರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಯುಗನದ್ಧತ್ತಂ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಯುಗನದ್ಧತ್ತಾಯೇವ ಹೋತಿ। ಪಹಾನಪರಿಚ್ಚಾಗವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನಕರಣಾನಂ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಕಲಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಕಿಲೇಸಾ ಚ ಖನ್ಧಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಸಹಗತಕಿಲೇಸಾ ಚ ಖನ್ಧಾ ಚ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಸೇಸಾನಂ ನ ತಥಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಮತ್ತದಸ್ಸನವಸೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಾವಿಜ್ಜಾ ಏವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। **ವಿವಟ್ಟತೋತಿ** ನಿವತ್ತನ್ತಸ್ಸ।

ಸಮಾಧಿ ಕಾಮಾಸವಾ ವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ರಾಗವಿರಾಗಾತಿ** ರಾಗಸ್ಸ ವಿರಾಗೋ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ಏತಿಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ ರಾಗವಿರಾಗಾ, "ರಾಗವಿರಾಗತೋ"ತಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ ವಾ। ತಥಾ **ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ। ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀತಿ** ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ। **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀತಿ** ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। **ತರತೋತಿ** ತರನ್ತಸ್ಸ। **ಸಬ್ಬಪಣಿಧೀಹೀತಿ** ರಾಗದೋಸಮೋಹಪಣಿಧೀಹಿ, ಸಬ್ಬಪತ್ಥನಾಹಿ ವಾ। ಏವಂ ಚುದ್ದಸ ಆಕಾರೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ಏಕರಸಟ್ಠಞ್ಚ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠಞ್ಚ ಅವಿಭಜಿತ್ವಾವ **ಇಮೇಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಆಕಾರೇಹೀತಿ** ಆಹ। ಕಸ್ಮಾ? ತೇಸಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಆಕಾರಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಅವಸಾನೇ "ಏಕರಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯುಗನದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ತೇ ದ್ವೇಪಿ ಆಕಾರಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಸೋಳಸಹೀ"ತಿ ಆಹ। ಯುಗನದ್ಧಟ್ಠೋ ಪನ ಉದ್ದೇಸೇಪಿ ನ ಭಣಿತೋಯೇವಾತಿ।

೨. ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಾರನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬. ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಾರೇ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಠಿತಸ್ಸ ತೀಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಹಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇಸು ಪರಿಪಾಕಗತೇಸು ತದಙ್ಗವಸೇನ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇನ ಪರಿಸುದ್ಧಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಾ ದುಕ್ಖತೋ ವಾ ಅನತ್ತತೋ ವಾ ಮನಸಿಕಾರಕ್ಖಣೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನುಭಾವೇನ ಪಕತಿಯಾವ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪಠಮಂ ತಾವ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಓಭಾಸೋ ಕಥಿತೋ। ಅಕುಸಲೋ ವಿಪಸ್ಸಕೋ ತಸ್ಮಿಂ ಓಭಾಸೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ "ನ ಚ ವತ ಮೇ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಏವರೂಪೋ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬೋ, ಅದ್ಧಾ ಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತೋಮ್ಹಿ, ಫಲಂ ಪತ್ತೋಮ್ಹೀ"ತಿ ಅಮಗ್ಗಂಯೇವ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ, ಅಫಲಮೇವ "ಫಲ"ನ್ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಸ್ಸ ಅಮಗ್ಗಂ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ, ಅಫಲಂ "ಫಲ"ನ್ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿ ಉಕ್ಕನ್ತಾ ಹೋತಿ। ಸೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ವಿಕ್ಖೇಪಮಾಪನ್ನೋ ವಾ ಓಭಾಸಮೇವ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಮಞ್ಞನಾಹಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ವಾ ನಿಸೀದತಿ। ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ಓಭಾಸೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪಲ್ಲಙ್ಕಟ್ಠಾನಮತ್ತಮೇವ ಓಭಾಸೇನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅನ್ತೋಗಬ್ಭಂ, ಕಸ್ಸಚಿ ಬಹಿಗಬ್ಭಮ್ಪಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಸಕಲವಿಹಾರಂ, ಗಾವುತಂ ಅಡ್ಢಯೋಜನಂ ಯೋಜನಂ ದ್ವಿಯೋಜನಂ...ಪೇ॰... ಕಸ್ಸಚಿ ಪಥವಿತಲತೋ ಯಾವ ಅಕನಿಟ್ಠಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಏಕಾಲೋಕಂ ಕುರುಮಾನೋ। ಭಗವತೋ ಪನ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ಓಭಾಸೇನ್ತೋ ಉದಪಾದಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ಓಭಾಸೋ ಚತುರಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇಪಿ ಅನ್ಧಕಾರೇ ತಂ ತಂ ಠಾನಂ ಓಭಾಸೇನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಓಭಾಸೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಓಭಾಸಂ ಆವಜ್ಜತೀತಿ ಅಯಂ ಓಭಾಸೋ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮೋ ಫಲಧಮ್ಮೋತಿ ವಾ ತಂ ತಂ ಓಭಾಸಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। **ತತೋ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಉದ್ಧಚ್ಚನ್ತಿ** ತತೋ ಓಭಾಸತೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಆವಜ್ಜನಕರಣತೋ ವಾ ಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಕ್ಖೇಪೋ,

ಸೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ವಿಗ್ಗಹಿತಮಾನಸೋ**ತಿ ತೇನ ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ವಿರೋಧಿತಚಿತ್ತೋ, ತೇನ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಕಾರಣಭೂತೇನ ತಮ್ಮೂಲಕಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿರೋಧಿತಚಿತ್ತೋ ವಿಪಸ್ಸಕೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ವಾ ತಮ್ಮೂಲಕಕಿಲೇಸೇಸು ವಾ ಠಿತತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ। "ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಿಗ್ಗಹಿತಮಾನಸೋ"ತಿ ಏವಂ ಇತಿ-ಸದ್ದೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಹೋತಿ ಸೋ ಸಮಯೋ**ತಿ ಏವಂ ಅಸ್ಸಾದವಸೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಯೋಗಿನೋ ಸಚೇ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಏವಂ ಪಜಾನಾತಿ - "ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ, ಇಮಾನಿ ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ನಾಯಮೋಭಾಸೋ ಮಗ್ಗೋ, ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯೇವ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಲೋಕಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ತಂ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪರಿವಜ್ಜಯಿತ್ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಠತ್ವಾ ಸಾಧುಕಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಸೋ ಸಮಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪನ "ಮಗ್ಗಫಲಪ್ಪತ್ತೋಮ್ಹೀ"ತಿ ಅಧಿಮಾನಿಕೋ ಹೋತಿ।

ಯಂ ತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಯಂ ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತೇಯೇವ। **ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ತುಲಯನ್ತಸ್ಸ ತೀರಯನ್ತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಇನ್ದವಜಿರಮಿವ ಅವಿಹತವೇಗಂ ತಿಖಿಣಂ ಸೂರಮತಿವಿಸದಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಖುದ್ದಿಕಾ ಪೀತಿ, ಖಣಿಕಾ ಪೀತಿ, ಓಕ್ಕನ್ತಿಕಾ ಪೀತಿ, ಉಬ್ಬೇಗಾ ಪೀತಿ, ಫರಣಾ ಪೀತೀತಿ ಅಯಂ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪೀತಿ ಸಕಲಸರೀರಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ನೇವ ದರಥೋ, ನ ಗಾರವತಾ, ನ ಕಕ್ಖಳತಾ , ನ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ, ನ ಗೇಲಞ್ಞತಾ, ನ ವಙ್ಕತಾ ಹೋತಿ। ಅಥ ಖೋ ಪನಸ್ಸ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಾನಿ ಲಹೂನಿ ಮುದೂನಿ ಕಮ್ಮಞ್ಞಾನಿ ಪಗುಣಾನಿ ಸುವಿಸದಾನಿ ಉಜುಕಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಸೋ ಇಮೇಹಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಅನುಗ್ಗಹಿತಕಾಯಚಿತ್ತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಮಾನುಸಿಂ ನಾಮ ರತಿಂ ಅನುಭವತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ -

> "ಸುಞ್ಞಾಗಾರಂ ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸ, ಸನ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ।
> ಅಮಾನುಸೀ ರತೀ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮಂ ವಿಪಸ್ಸತೋ॥
>
> "ಯತೋ ಯತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ, ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ।
> ಲಭತೀ ಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ಅಮತಂ ತಂ ವಿಜಾನತ"ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೩-೪) -

ಏವಮಸ್ಸ ಇಮಂ ಅಮಾನುಸಿಂ ರತಿಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಲಹುತಾದೀಹಿ ಸಹಿತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಕಾಯಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಕಲಸರೀರಂ ಅಭಿಸನ್ದಯಮಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅತಿಸಯಪಸಾದಭೂತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸದ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪಗ್ಗಹೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಸಿಥಿಲಮನಚ್ಚಾರದ್ಧಂ ಸುಪಗ್ಗಹಿತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವೀರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸೂಪಟ್ಠಿತಾ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ನಿಖಾತಾ ಅಚಲಾ ಪಬ್ಬತರಾಜಸದಿಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಯಂ ಯಂ ಠಾನಂ ಆವಜ್ಜತಿ ಸಮನ್ನಾಹರತಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತಂ ತಂ ಠಾನಮಸ್ಸ ಓಕ್ಕನ್ತಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಪರಲೋಕೋ ವಿಯ ಸತಿಯಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೩೪)।

ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ ಚೇವ ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾ ಚ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾಪಿ ಬಲವತೀ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾಪಿ। ಸಾ ಹಿಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಠಾನಂ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ

ವಿಸ್ಸಟ್ಠಇನ್ದವಜಿರಮಿವ ಪತ್ತಪುಟೇ ಪಕ್ಖನ್ದತತ್ತನಾರಾಚೋ ವಿಯ ಚ ಸೂರಾ ತಿಖಿಣಾ ಹುತ್ವಾ ವಹತಿ । ಏವಞ್ಹಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೩೪) ವುತ್ತಂ। **ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾತಿ** ಚೇತ್ಥ "ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾ"ತಿ ಆಚರಿಯಾ ವದನ್ತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇ ಹಿ ಗಯ್ಹಮಾನೇ "ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ಆಗತತ್ತಾ ಪುನರುತ್ತಿದೋಸೋ ಹೋತಿ। ತತಿಯಜ್ಝಾನವಣ್ಣನಾಯಞ್ಚ "ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕೀಭಾವೋ। ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಹಿ ಸಾ, ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ವುಚ್ಚಮಾನಾಯ ಪುನರುತ್ತಿದೋಸೋ ಚ ನ ಹೋತಿ, ತತಿಯಜ್ಝಾನವಣ್ಣನಾಯ ಚ ಸಮೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಪಞ್ಚಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು "ಞಾಣಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಪಗ್ಗಹೋ ಉಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಸತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ, ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ಯುಗನದ್ಧವಸೇನಾಪಿ ಚ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಮೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಪ್ಪವತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ ಪುನ ಸಮಾಧಾನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಪ್ಪಹಾನಕರಣೇನ "ಉಪೇಕ್ಖಾ"ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಂ ಓಭಾಸಾದಿಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆಲಯಂ ಕುರುಮಾನಾ ಸುಖುಮಾ ಸನ್ತಾಕಾರಾ ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಯಾ ಕಿಲೇಸೋತಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಮ್ಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ಓಭಾಸೇ, ಏವಂ ಏತೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಯೋಗಾವಚರೋ "ನ ಚ ವತ ಮೇ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಏವರೂಪಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಂ, ಏವರೂಪಾ ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಸುಖಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಪಗ್ಗಹೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ, ಅದ್ಧಾ ಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತೋಮ್ಹಿ, ಫಲಂ ಪತ್ತೋಮ್ಹೀ"ತಿ ಅಮಗ್ಗಮೇವ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ, ಅಫಲಮೇವ "ಫಲ"ನ್ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಸ್ಸ ಅಮಗ್ಗಂ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ, ಅಫಲಞ್ಚ "ಫಲ"ನ್ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿ ಉಕ್ಕನ್ತಾ ಹೋತಿ। ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಮೂಲಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ನಿಕನ್ತಿಮೇವ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೋ ನಿಸೀದತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಓಭಾಸಾದಯೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವತ್ಥುತಾಯ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾತಿ ವುತ್ತಾ, ನ ಅಕುಸಲತ್ತಾ। ನಿಕನ್ತಿ ಪನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ ಚೇವ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವತ್ಥು ಚ। ವತ್ಥುವಸೇನೇವ ಚೇತೇ ದಸ, ಗಾಹವಸೇನ ಪನ ಸಮತಿಂಸ ಹೋನ್ತಿ। ಕಥಂ? "ಮಮ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಾಹೋ ಹೋತಿ, "ಮನಾಪೋ ವತ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಮಾನಗ್ಗಾಹೋ, ಓಭಾಸಂ ಅಸ್ಸಾದಯತೋ ತಣ್ಹಾಗ್ಗಾಹೋ। ಇತಿ ಓಭಾಸೇ ದಿಟ್ಠಿಮಾನತಣ್ಹಾವಸೇನ ತಯೋ ಗಾಹಾ। ತಥಾ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ ಏವಂ ಗಾಹವಸೇನ ಸಮತಿಂಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ। **ದುಕ್ಖತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ, ಅನತ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋತಿ** ವಾರೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏಕೇಕಅನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಹೇತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ಏಕಸ್ಸೇವ।

ತೀಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು। ಏವಂ ಅಭೇದತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಭೇದವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಜರಾಮರಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ।

೭. ಯಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನಂ ಸಮತಿಂಸಾಯ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಅಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯತ್ತೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಓಭಾಸಾದೀಸು ವಿಕಮ್ಪತಿ, ಓಭಾಸಾದೀಸು ಏಕೇಕಂ "ಏತಂ ಮಮ, ಏಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಓಭಾಸೇ ಚೇವ ಞಾಣೇ ಚಾತಿ**ಆದಿಗಾಥಾದ್ವಯಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಕಮ್ಪತೀತಿ** ಓಭಾಸಾದಿಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಾನಾಕಿಲೇಸವಸೇನ ವಿವಿಧಾ ಕಮ್ಪತಿ ವೇಧತಿ। **ಯೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪವೇಧತೀತಿ** ಯೇಹಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸುಖೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ನಾನಾಕಿಲೇಸವಸೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ವೇಧತಿ ಕಮ್ಪತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಸುಖೇ ಚೇವ** ಯೋಗಾವಚರೋ ವಿಕಮ್ಪತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಉಪೇಕ್ಖಾವಜ್ಜನಾಯ ಚೇವಾತಿ** ಉಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಚೇವ ವಿಕಮ್ಪತಿ, ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾಯ ಚೇವ ವಿಕಮ್ಪತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೩೮) ಪನ "ಉಪೇಕ್ಖಾವಜ್ಜನಾಯಞ್ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಚಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಚ ವಿಕಮ್ಪತಿ, ನಿಕನ್ತಿಯಾ ಚ ವಿಕಮ್ಪತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾನಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಹೇಟ್ಠಾ "ಉಪೇಕ್ಖಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಚ ಉಭಯಥಾ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸು ಚ ಏಕೇಕಿಸ್ಸಾಯೇವ

ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಬ್ಭಾವತೋ ಏಕೇಕಾಯೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಅನಿಚ್ಚಂ ಅನಿಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಂ, ಅನತ್ತಾ ಅನತ್ತಾತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭಾವೀಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕುಸಲೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ಬ್ಯತ್ತೋ ಬುದ್ಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಓಭಾಸಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು "ಅಯಂ ಖೋ ಮೇ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ಅನಿಚ್ಚೋ ಸಙ್ಖತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ ಖಯಧಮ್ಮೋ ವಯಧಮ್ಮೋ ವಿರಾಗಧಮ್ಮೋ ನಿರೋಧಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಇತಿ ವಾ ನಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖತಿ। ಅಥ ವಾ ಪನಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತಿ - ಸಚೇ ಓಭಾಸೋ ಅತ್ತಾ ಭವೇಯ್ಯ, "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಹೇತುಂ ವಟ್ಟೇಯ್ಯ। ಅನತ್ತಾವ ಪನಾಯಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಹಿತೋ। ತಸ್ಮಾಯಂ ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಅನತ್ತಾತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತಿ। ಸಚೇ ಓಭಾಸೋ ನಿಚ್ಚೋ ಭವೇಯ್ಯ, "ನಿಚ್ಚೋ"ತಿ ಗಹೇತುಂ ವಟ್ಟೇಯ್ಯ। ಅನಿಚ್ಚೋವ ಪನಾಯಂ "ನಿಚ್ಚೋ"ತಿ ಗಹಿತೋ। ತಸ್ಮಾಯಂ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ ಅನಿಚ್ಚೋತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಮಾನಂ ಸಮುಗ್ಘಾಟೇತಿ। ಸಚೇ ಓಭಾಸೋ ಸುಖೋ ಭವೇಯ್ಯ, "ಸುಖೋ"ತಿ ಗಹೇತುಂ ವಟ್ಟೇಯ್ಯ। ದುಕ್ಖೋವ ಪನಾಯಂ "ಸುಖೋ"ತಿ ಗಹಿತೋ। ತಸ್ಮಾಯಂ ಉಪ್ಪಾದವಯಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖೋತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ನಿಕನ್ತಿಂ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। ಯಥಾ ಚ ಓಭಾಸೇ, ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಏವಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಓಭಾಸಂ "ನೇತಂ ಮಮ, ನೇಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ನ ಮೇಸೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ನಿಕನ್ತಿಂ "ನೇತಂ ಮಮ, ನೇಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ನ ಮೇಸೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಓಭಾಸಾದೀಸು ನ ಕಮ್ಪತಿ ನ ವೇಧತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಇಮಾನಿ ದಸ ಠಾನಾನೀ**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ದಸ ಠಾನಾನೀ**ತಿ ಓಭಾಸಾದೀನಿ। **ಪಞ್ಞಾ ಯಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಿತಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಚಿತಾನಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಫುಟ್ಠಾನಿ ಪರಿಭಾವಿತಾನಿ। **ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಕುಸಲೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಸೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಚಿತದಸಟ್ಠಾನೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಯಥಾಸಭಾವಪಟಿವೇಧೇನ ಛೇಕೋ ಹೋತಿ। **ನ ಚ ಸಮ್ಮೋಹ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಕುಸಲತ್ತಾಯೇವ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠುಗ್ಘಾಟವಸೇನ ಸಮ್ಮೋಹಞ್ಚ ನ ಗಚ್ಛತಿ।

ಇದಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಮೇವ ವಿಧಿಂ ಅಪರೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ಚೇವ ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ ಚಾ**ತಿಆದಿಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ ಮನ್ದಪಞ್ಞೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಓಭಾಸಾದೀಸು ವಿಕ್ಖೇಪಞ್ಚ ಅವಸೇಸಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಮಜ್ಝಿಮಪಞ್ಞೋ ವಿಕ್ಖೇಪಮೇವ ಪಾಪುಣಾತಿ, ನಾವಸೇಸಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಂ, ಸೋ ಅಧಿಮಾನಿಕೋ ಹೋತಿ। ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞೋ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾಪಿ ತಂ ಅಧಿಮಾನಂ ಪಹಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭತಿ। ಅತಿತಿಕ್ಖಪಞ್ಞೋ ನ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ನ ಚಾವಸೇಸಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಂ। **ವಿಕ್ಖಿಪ್ಪತಿ ಚೇವಾ**ತಿ ತೇಸು ಮನ್ದಪಞ್ಞೋ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಕ್ಖೇಪಞ್ಚೇವ ಪಾಪುಣೀಯತಿ। **ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ ಚಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿಕಿಲೇಸೇಹಿ ಕಿಲೇಸೀಯತಿ ಚ, ಉಪತಾಪೀಯತಿ ವಿಬಾಧೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚವತಿ ಚಿತ್ತಭಾವನಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಮನ್ದಪಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಭಾವನಾ ಕಿಲೇಸೇಸುಯೇವ ಠಾನತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಾವಿಹತತ್ತಾ ಚವತಿ, ಪರಿಪತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ನ ಕಿಲಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಮಜ್ಝಿಮಪಞ್ಞೋ ವಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಕಿಲೇಸೇಹಿ ನ ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ। **ಭಾವನಾ ಪರಿಹಾಯತೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಮಜ್ಝಿಮಪಞ್ಞಸ್ಸ ಅಧಿಮಾನಿಕತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾರಮ್ಭಾಭಾವೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪರಿಹಾಯತಿ, ನಪ್ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ನ ಕಿಲಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞೋಪಿ ವಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಕಿಲೇಸೇಹಿ ನ ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ। **ಭಾವನಾ ನ ಪರಿಹಾಯತೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಸ್ಸ ಸನ್ತೇಪಿ ವಿಕ್ಖೇಪೇ ತಂ ಅಧಿಮಾನವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಹಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾರಮ್ಭಸಬ್ಭಾವೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಚ ವಿಕ್ಖಿಪತೇ ಚಿತ್ತಂ ನ ಕಿಲಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಅತಿತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ವಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ, ನ ಚ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ। **ನ ಚವತಿ ಚಿತ್ತಭಾವನಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಭಾವನಾ ನ ಚವತಿ, ವಿಕ್ಖೇಪಕಿಲೇಸಾಭಾವೇನ ಯಥಾಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಠಾನೇಹೀತಿಆದೀಸು ಇದಾನಿ ವುತ್ತೇಹಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಠಾನೇಹಿ ಹೇತುಭೂತೇಹಿ, ಕರಣಭೂತೇಹಿ ವಾ ಓಭಾಸಾದಿಕೇ ದಸ ಠಾನೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಚ ವಿಕ್ಖೇಪೇನ ಚ ವಿಗ್ಗಹಿತಂ ಮಾನಸಂ ವಿಕ್ಖೇಪಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿವಿರಹಿತೋ ಚತುತ್ಥೋ ಕುಸಲೋ ಮಹಾಪಞ್ಞೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಮನ್ದಪಞ್ಞಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಯೋಗಾವಚರಾನಂ ಮಾನಸಂ ಏವಞ್ಚ ಏವಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧತೋ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸಙ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಚೇವ ಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ

ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲೀನಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ವಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ “ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ನ ಕಿಲಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ವುತ್ತವಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉದ್ಧತಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಯುಗನದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಚ್ಚಕಥಾ

ಸಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮. ಇದಾನಿ ಯುಗನದ್ಧಗುಣಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಚ್ಚಟ್ಠಂ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧವಿಸೇಸಂ ಸಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದಿವಿಧಾನಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಸಚ್ಚಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ತಥಾನೀ**ತಿ ಯಥಾಸಭಾವವಸೇನ ತಚ್ಛಾನಿ। ಯಥಾಸಭಾವಭೂತಾನೇವ ಹಿ ಧಮ್ಮಜಾತಾನಿ ಸಚ್ಚಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಾನಿ। ಸಚ್ಚಟ್ಠೋ ಪಠಮಞಾಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತೋ। **ಅವಿತಥಾನೀ**ತಿ ವುತ್ತಸಭಾವೇ ವಿಪರಿಯಾಯವಿರಹಿತಾನಿ। ನ ಹಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಸಚ್ಚಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಅನಞ್ಞಥಾನೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಸಭಾವವಿರಹಿತಾನಿ। ನ ಹಿ ಅಸಚ್ಚಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಮೇತ**ನ್ತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಏತಂ ಯಥಾಸಭಾವತ್ತಾ ತಥಂ। ದುಕ್ಖಮೇವ ಹಿ ದುಕ್ಖಂ। ವುತ್ತಸಭಾವೇ ವಿಪರಿಯಾಯಾಭಾವತೋ **ಅವಿತಥಂ**। ನ ಹಿ ದುಕ್ಖಂ ಅದುಕ್ಖಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅಞ್ಞಸಭಾವವಿರಹಿತತ್ತಾ **ಅನಞ್ಞಥಂ**। ನ ಹಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯಾದಿಸಭಾವಂ ಹೋತಿ। ಸಮುದಯಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧. ಪಠಮಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ತಥಟ್ಠೇನಾತಿ ಯಥಾಸಭಾವಟ್ಠೇನ। **ಪೀಳನಟ್ಠಾ**ದಯೋ ಞಾಣಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ಥಾಯೇವ।

೯. **ಏಕಪ್ಪಟಿವೇಧಾನೀ**ತಿ ಏಕೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪಟಿವೇಧೋ, ಏಕತೋ ವಾ ಪಟಿವೇಧೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕಪ್ಪಟಿವೇಧಾನಿ। **ಅನತ್ತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅತ್ತವಿರಹಿತತ್ತಾ ಅನತ್ತಟ್ಠೇನ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೬೮) - ಪರಮತ್ಥತೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಚ್ಚಾನಿ ವೇದಕಕಾರಕನಿಬ್ಬುತಗಮಕಾಭಾವತೋ ಸುಞ್ಞಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> “ದುಕ್ಖಮೇವ ಹಿ, ನ ಕೋಚಿ ದುಕ್ಖಿತೋ, ಕಾರಕೋ ನ, ಕಿರಿಯಾವ ವಿಜ್ಜತಿ।
> ಅತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬುತಿ, ನ ನಿಬ್ಬುತೋ ಪುಮಾ, ಮಗ್ಗಮತ್ಥಿ, ಗಮಕೋ ನ ವಿಜ್ಜತೀ”ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೬೮)।

ಅಥ ವಾ -

> “ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಸುಞ್ಞಂ, ಪುರಿಮದ್ವಯಮತ್ತಸುಞ್ಞಮಮತಪದಂ।
> ಧುವಸುಖಅತ್ತವಿರಹಿತೋ, ಮಗ್ಗೋ ಇತಿ ಸುಞ್ಞತಾ ತೇಸೂ”ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೬೮)।

ಸಚ್ಚಟ್ಠೇನಾತಿ ಅವಿಸಂವಾದಕಟ್ಠೇನ। **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ। **ಏಕಸಙ್ಗಹಿತಾನೀ**ತಿ ತಥಟ್ಠಾದಿನಾ ಏಕೇಕೇನೇವ ಅತ್ಥೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ, ಏಕಗಣನಂ ಗತಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ಏಕಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತಂ ಏಕತ್ತ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಏಕೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಏಕತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಚ್ಚಾನಂ ಬಹುತ್ತೇಪಿ ಏಕತ್ತಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಏಕವಚನಂ ಕತಂ। **ಏಕತ್ತಂ ಏಕೇನ ಞಾಣೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಂ ಸ್ವಾವತ್ಥಿತಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಠಿತೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏಕೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ತಥಟ್ಠಾದಿತಂತಂಏಕತ್ತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಕಥಂ? ನಿರೋಧಸಚ್ಚಸ್ಸ ತಥಟ್ಠಾದಿಕೇ ಏಕತ್ತೇ ಪಟಿವಿದ್ಧೇ ಸೇಸಸಚ್ಚಾನಮ್ಪಿ ತಥಟ್ಠಾದಿಕಂ

ಏಕತ್ತಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ನಾನತ್ತೇಕತ್ತಂ ಸ್ವಾವತ್ಥಿತಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಾ ದುಕ್ಖತೋ ವಾ ಅನತ್ತತೋ ವಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ದಿಟ್ಠೇ ಸೇಸಖನ್ಧಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ದಿಟ್ಠಾವ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮಿದನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ತಥಟ್ಠೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠಾದಿಕೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಅತ್ಥೋ ಸಭಾವಟ್ಠೇನ ತಥಟ್ಠೋ। ಸೇಸಸಚ್ಚೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೋಯೇವ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ತಾಭಾವತೋ **ಅನತ್ತಟ್ಠೋ**। ವುತ್ತಸಭಾವೇ ಅವಿಸಂವಾದಕತೋ **ಸಚ್ಚಟ್ಠೋ**। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬತೋ **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೋ** ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೦. **ಯಂ ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ। ತತ್ಥ **ಯಂ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖಂ**। **ಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ತಂ ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮಗ್ಗಾ ಗಹಿತಾ। ತಾನಿ ಹಿ ತೀಣಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅನಿಚ್ಚಾನಿ ಚೇವ ಅನಿಚ್ಚತ್ತಾ ದುಕ್ಖಾನಿ ಚ। **ಯಂ ಅನಿಚ್ಚಞ್ಚ ದುಕ್ಖಞ್ಚ, ತಂ ಅನತ್ತಾ**ತಿ ತಾನಿಯೇವ ತೀಣಿ ಗಹಿತಾನಿ। **ಯಂ ಅನಿಚ್ಚಞ್ಚ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಅನತ್ತಾ ಚಾ**ತಿ ತೇಹಿ ತೀಹಿ ಸಹ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಹಿ ಅನತ್ತಾಯೇವ। **ತಂ ತಥ**ನ್ತಿ ತಂ ಸಚ್ಚಚತುಕ್ಕಂ ಸಭಾವಭೂತಂ। **ತಂ ಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ತದೇವ ಸಚ್ಚಚತುಕ್ಕಂ ಯಥಾಸಭಾವೇ ಅವಿಸಂವಾದಕಂ। **ನವಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿಆದೀಸು ''ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ''ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೬) ವಚನತೋ ಅಭಿಞ್ಞಟ್ಠೇನ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಟ್ಠೇ, ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಟ್ಠೇ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಟ್ಠೇ, ನಿರೋಧಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಟ್ಠೇ ಆವೇನಿಕೇಪಿ ಇಧ ಚತೂಸುಪಿ ಸಚ್ಚೇಸು ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಸಬ್ಭಾವತೋ ಪರಿಞ್ಞಟ್ಠೇನ, ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾನಸಬ್ಭಾವತೋ ಪಹಾನಟ್ಠೇನ, ಚತುಸಚ್ಚಭಾವನಾಸಬ್ಭಾವತೋ ಭಾವನಟ್ಠೇನ, ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಸಬ್ಭಾವತೋ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಟ್ಠೇನಾತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ನವಹಾಕಾರೇಹಿ ತಥಟ್ಠೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ಪಠಮಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ।

೧೧. **ದ್ವಾದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿಆದೀಸು ತಥಟ್ಠಾದಯೋ ಞಾಣಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ಥಾ। ಏತೇಸಂ ನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೧೨. **ಸಚ್ಚಾನಂ ಕತಿ ಲಕ್ಖಣಾನೀ**ತಿಆದೀಸು ಉಪರಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಛ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ **ದ್ವೇ ಲಕ್ಖಣಾನೀ**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಅಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಞ್ಚಾ**ತಿ ''ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ ನ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ''ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೭-೪೮) ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಮಿತಿ ಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಅಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಮಿತಿ ಲಕ್ಖಣಞ್ಚ। ಸಙ್ಖತಂ ಪನ ನ ಲಕ್ಖಣಂ, ಲಕ್ಖಣಂ ನ ಸಙ್ಖತಂ। ನ ಚ ಸಙ್ಖತಂ ವಿನಾ ಲಕ್ಖಣಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ನಪಿ ಲಕ್ಖಣಂ ವಿನಾ ಸಙ್ಖತಂ। ಲಕ್ಖಣೇನ ಪನ ಸಙ್ಖತಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ।

ಪುನ ತದೇವ ಲಕ್ಖಣದ್ವಯಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಛ ಲಕ್ಖಣಾನೀ**ತಿ ಆಹ। **ಸಙ್ಖತಾನಂ ಸಚ್ಚಾನ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾನಂ। ತಾನಿ ಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಕತತ್ತಾ ಸಙ್ಖತಾನಿ। **ಉಪ್ಪಾದೋ**ತಿ ಜಾತಿ। **ಪಞ್ಞಾಯತೀ**ತಿ ಜಾನೀಯತಿ। **ವಯೋ**ತಿ ಭಙ್ಗೋ। **ಠಿತಾನಂ ಅಞ್ಞಥತ್ತ**ನ್ತಿ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೋ ಜರಾ। ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಖತಸಚ್ಚಾನಂ ನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಂ ವುತ್ತಂ, ತೇಸಂಯೇವ ಪನ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ, ಜರಾಯ ಭಙ್ಗಸ್ಸ ಚ ಅನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಂ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಙ್ಖತವಿಕಾರತ್ತಾ ಪನ ಸಙ್ಖತನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಜರಾಭಙ್ಗಾ ಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಜರಾಭಙ್ಗಾ ನ ಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತತ್ಥ ''ಸಙ್ಖತಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಸಙ್ಖತಾಪಿ ಉಪ್ಪಾದಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಕಾಲಸಙ್ಖಾತೋ ತಸ್ಸ ಖಣೋಪಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಉಪ್ಪಾದೇ ವೀತಿವತ್ತೇ ಸಙ್ಖತಾಪಿ ಜರಾಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಕಾಲಸಙ್ಖಾತೋ ತಸ್ಸ ಖಣೋಪಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಙ್ಖತಾಪಿ ಜರಾಪಿ ಭಙ್ಗಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಕಾಲಸಙ್ಖಾತೋ ತಸ್ಸ ಖಣೋಪಿ ಪಞ್ಞಾಯತೀ''ತಿ ಖನ್ಧಕವಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩.೩೭-೩೮) ವುತ್ತಂ।

ಅಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಚ್ಚಸ್ಸಾತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಸ್ಸ। ತಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಅಕತತ್ತಾ ಸಯಮೇವ ನಿಪ್ಫನ್ನನ್ತಿ ಅಸಙ್ಖತಂ। **ಠಿತಸ್ಸಾತಿ** ನಿಚ್ಚತ್ತಾ ಠಿತಸ್ಸ, ನ ಠಾನಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ। ಪುನ ತದೇವ ಲಕ್ಖಣದ್ವಯಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ದ್ವಾದಸ ಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ** ಆಹ।

ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಕತಿ ಕುಸಲಾತಿಆದೀಸು **ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ** ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಂ ನಿಬ್ಬಾನಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಚತೂಸು ಅಬ್ಯಾಕತೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಾಬ್ಯಾಕತಂ। ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಲಕ್ಖಣೇನ ನ ಬ್ಯಾಕತತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಿ। **ಸಿಯಾ ಕುಸಲನ್ತಿ** ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾನಂ ವಸೇನ ಕುಸಲಮ್ಪಿ ಭವೇಯ್ಯ। **ಸಿಯಾ ಅಕುಸಲನ್ತಿ** ತಣ್ಹಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಕುಸಲವಸೇನ। **ಸಿಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ** ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾನಂ ರೂಪಾನಞ್ಚ ವಸೇನ। **ಸಿಯಾ ತೀಣಿ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ**ಆದೀಸು **ಸಙ್ಗಹಿತಾನೀತಿ** ಗಣಿತಾನಿ। **ವತ್ಥುವಸೇನಾತಿ** ಅಕುಸಲಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತದುಕ್ಖಸಮುದಯನಿರೋಧಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತವತ್ಥುವಸೇನ। **ಯಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಅಕುಸಲನ್ತಿ** ಠಪೇತ್ವಾ ತಣ್ಹಂ ಅವಸೇಸಂ ಅಕುಸಲಂ। **ಅಕುಸಲಟ್ಠೇನ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನೀತಿ** ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸಚ್ಚಾನಿ ಅಕುಸಲಟ್ಠೇನ ಏಕಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ, ಅಕುಸಲಸಚ್ಚಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕಸಚ್ಚಂ ದ್ವೀಹಿ ಸಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ** ಏಕಂ ಅಕುಸಲಸಚ್ಚಂ ದ್ವೀಹಿ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। **ಯಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಕುಸಲನ್ತಿ** ತೇಭೂಮಕಂ ಕುಸಲಂ। ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ದುಕ್ಖಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾನಿ ಕುಸಲಟ್ಠೇನ ಏಕಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ, ಕುಸಲಸಚ್ಚಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏಕಂ ಕುಸಲಸಚ್ಚಂ ದ್ವೀಹಿ ದುಕ್ಖಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। **ಯಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ** ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾ ರೂಪಞ್ಚ। ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸಚ್ಚಾನಿ ಅಬ್ಯಾಕತಟ್ಠೇನ ಏಕಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ, ಏಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸಚ್ಚಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸಚ್ಚಂ ದ್ವೀಹಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। **ತೀಣಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನೀತಿ** ಸಮುದಯಮಗ್ಗನಿರೋಧಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕೇನ ಅಕುಸಲಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಭೂತೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। **ಏಕಂ ಸಚ್ಚಂ ತೀಹಿ ಸಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ** ಏಕಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ವಿಸುಂ ಅಕುಸಲಕುಸಲಅಬ್ಯಾಕತಭೂತೇಹಿ ಸಮುದಯಮಗ್ಗನಿರೋಧಸಚ್ಚೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ ''ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸಚ್ಚಾನಿ ಅಕುಸಲಟ್ಠೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ, ದುಕ್ಖಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾನಿ ಕುಸಲಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ, ನ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ। ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸಚ್ಚಾನಿ ಅಬ್ಯಾಕತಟ್ಠೇನ ನಿರೋಧಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ, ನ ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠೇನಾ''ತಿ ವಣ್ಣಯನ್ತಿ।

೨. ದುತಿಯಸುತ್ತನ್ತಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ

೧೩. ಪುನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸುತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಸೇನ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಪುಬ್ಬೇ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇತಿ**ಆದಿಕಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ। ತತ್ಥ **ಪುಬ್ಬೇ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಬೋಧಾತಿ** ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಮ ಸಮ್ಬೋಧಿತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣತೋ ಪುಬ್ಬೇ। **ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸಾತಿ** ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಅಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಸ್ಸ। **ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸೇವ ಸತೋತಿ** ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂತಸ್ಸೇವ। **ಏತದಹೋಸೀತಿ** ಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಏತಂ ಪರಿವಿತಕ್ಕಿತಂ ಅಹೋಸಿ। **ಅಸ್ಸಾದೋತಿ** ಅಸ್ಸಾದೀಯತೀತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ। **ಆದೀನವೋತಿ** ದೋಸೋ । **ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ** ಅಪಗಮನಂ। **ಸುಖನ್ತಿ** ಸುಖಯತೀತಿ ಸುಖಂ, ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸುಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ** ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಯೋಗತೋ ಸೋಭನಂ ಮನೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸುಮನೋ, ಸುಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಮನಸ್ಸಂ , ಸುಖಮೇವ ಪೀತಿಯೋಗತೋ ವಿಸೇಸಿತಂ। **ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ** ಅದ್ಧುವಂ। **ದುಕ್ಖನ್ತಿ** ದುಕ್ಖವತ್ಥುತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತ್ತಾ ಚ ದುಕ್ಖಂ। **ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಅವಸೀ ಹುತ್ವಾ ಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ಪರಿವತ್ತನಪಕತಿಕಂ। ಏತೇನ ಅನತ್ತಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ಛನ್ದರಾಗವಿನಯೋತಿ** ಛನ್ದಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ಸಂವರಣಂ, ನ ವಣ್ಣರಾಗಸ್ಸ। **ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಛನ್ದರಾಗಸ್ಸ ಪಜಹನಂ।

ಯಾವಕೀವಞ್ಚಾತಿಆದೀಸು ಯಾವ ಇಮೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ...ಪೇ॰... **ಯಥಾಭೂತಂ ನಾಬ್ಭಞ್ಞಾಸಿಂ** ನ ಅಧಿಕೇನ ಞಾಣೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಂ, ತಾವ **ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ** ಅನುತ್ತರಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಂ **ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ** ಅಭಿಸಮೇತಾವೀ ಅರಹನ್ತಿ **ನೇವಾಹಂ ಪಚ್ಚಞ್ಞಾಸಿಂ** ನೇವ ಪಟಿಞ್ಞಂ ಅಕಾಸಿನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧತೋ ಅತ್ಥೋ। **ಕೀವಞ್ಚಾತಿ** ನಿಪಾತಮತ್ತಂ।

ಯತೋತಿ ಯಸ್ಮಾ, ಯದಾ ವಾ। **ಅಥಾ**ತಿ ಅನನ್ತರಂ। **ಞಾಣಞ್ಚ ಪನ ಮೇ ದಸ್ಸನಂ ಉದಪಾದೀ**ತಿ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ ದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಞ್ಚ ಮೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ। **ಅಕುಪ್ಪಾ**ತಿ ಕೋಪೇತುಂ ಚಾಲೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ। **ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿ। ಏತಾಯ ಏವ ಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯ ಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಯಮನ್ತಿಮಾ ಜಾತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಪಚ್ಛಿಮಾ ಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿ। **ನತ್ಥಿದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋ**ತಿ ಇದಾನಿ ಪುನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿ। ಏತೇನ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ವುತ್ತಾ। ಅರಹತೋ ಹಿ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ನ ಹೋತಿ।

೩. ದುತಿಯಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪. ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಞಾಣಯೋಜನಕ್ಕಮೇ ಚ **ಅಯಂ ರೂಪಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದೋತಿ ಪಹಾನಪ್ಪಟಿವೇಧೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ "ಅಯಂ ತಣ್ಹಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ರೂಪಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದೋ"ತಿ ಞತ್ವಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧೋ। **ಸಮುದಯಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ। ಅರಿಯಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಞಾಣಮ್ಪಿ ಹಿ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೦) ವಿಯ "ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಯಂ ರೂಪಸ್ಸ ಆದೀನವೋತಿ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ "ಅಯಂ ರೂಪಸ್ಸ ಆದೀನವೋ"ತಿ ಞತ್ವಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತೋ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧೋ। **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ। **ಇದಂ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಟಿವೇಧೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ "ಇದಂ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ಞತ್ವಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ನಿರೋಧಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೋ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧೋ। **ನಿರೋಧಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಂ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ । **ಯಾ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸೂ**ತಿ ಇಮೇಸು ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ತೀಸು ಸಮುದಯದುಕ್ಖನಿರೋಧೇಸು ಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಯಾ **ದಿಟ್ಠಿ** ಯೋ **ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಯೋಜನಾ। **ಭಾವನಾಪಟಿವೇಧೋ**ತಿ ಅಯಂ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತೋ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧೋ। **ಮಗ್ಗಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ।

೧೫. ಪುನ ಅಪರೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಚ್ಚಾನಿ ಚ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಕತಿಹಾಕಾರೇಹಿ ಸಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬೋಧಿಸತ್ತಾ ಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ನಿಸಿನ್ನಾ ಜರಾಮರಣಾದಿಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಜಾತಿಆದಿಕಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ "ಕಿಂ ನು ಖೋ"ತಿ ಏಸನ್ತಿ, ತಥಾ ಏಸನ್ತಾ ಚ ಜರಾಮರಣಾದಿಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಜಾತಿಆದಿಕಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ "ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವವತ್ಥಪೇನ್ತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಚ ಏಸನಾ ಸೋ ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ಸಚ್ಚಾನಂ ಏಸನತ್ತಾ ಪರಿಗ್ಗಹತ್ತಾ ಚ "ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ **ಏಸನಟ್ಠೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಧಿ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ, ಸಾವಕಾನಂ ಪನ ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಲಬ್ಭತಿ। **ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತಥಾ ಏಸಿತಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾನಞ್ಚ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏಕಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ।

ಕಿಂನಿದಾನನ್ತಿಆದೀಸು ನಿದಾನಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಾರಣವೇವಚನಾನಿ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಫಲಂ ನಿದೇತಿ "ಹನ್ದ ನಂ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ಅಪ್ಪೇತಿ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ "ನಿದಾನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಫಲಂ ತತೋ ಸಮುದೇತಿ, ಜಾಯತಿ, ಪಭವತಿ; ತಸ್ಮಾ ಸಮುದಯೋ, ಜಾತಿ, ಪಭವೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಕಿಂ ನಿದಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಿಂನಿದಾನಂ**। ಕೋ ಸಮುದಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಿಂಸಮುದಯಂ**। ಕಾ ಜಾತಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಿಂಜಾತಿಕಂ**। ಕೋ ಪಭವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಿಂಪಭವಂ**। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಸ್ಸ ಜಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ನಿದಾನಞ್ಚೇವ ಸಮುದಯೋ ಚ ಜಾತಿ ಚ ಪಭವೋ ಚ, ತಸ್ಮಾ **ಜಾತಿನಿದಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಜರಾಮರಣ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ। **ಜರಾಮರಣಸಮುದಯ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ। **ಜರಾಮರಣನಿರೋಧ**ನ್ತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ। **ಜರಾಮರಣನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಂ ಪಟಿಪದ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೬. **ನಿರೋಧಪ್ಪಜಾನನಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಜಾನನಾ। **ಜಾತಿ ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಸಿಯಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಪಞ್ಞಾಯನಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ , ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ। ಏಸ ನಯೋ

ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಪನ ಆಸವಸಮುದಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಟ್ಠೇನಾತಿ।

ಸಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಕಥಾ

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೭. ಇದಾನಿ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಸಿದ್ಧಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ**ತಿ ಬೋಧಿಯಾ, ಬೋಧಿಸ್ಸ ವಾ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೫.೧೮೨) - ಯಾ ಹಿ ಅಯಂ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗೀ, ಯಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪತಿಟ್ಠಾನಾಯೂಹನಕಾಮಸುಖತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತಾಭಿನಿವೇಸಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಉಪದ್ದವಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾಯ ಸತಿಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಪೀತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, **ಬುಜ್ಝತೀ**ತಿ ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾನನಿದ್ದಾಯ ವುಟ್ಠಹತಿ, ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - "ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಭಾವೇತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೮; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೩)। ತಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗೀಸಙ್ಖಾತಾಯ ಬೋಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಝಾನಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾದಯೋ ವಿಯ। ಯೋಪೇಸ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಏತಾಯ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ಬೋಧಿಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಸೇನಙ್ಗರಥಙ್ಗಾದಯೋ ವಿಯ। ತೇನಾಹು ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ "ಬುಜ್ಝನಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ"ತಿ। ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದೀನಂ ಅತ್ಥೋ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತೋ।

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗತ್ಥನಿದ್ದೇಸೇ **ಬೋಧಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ಬುಜ್ಝನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ। ಕಸ್ಸ ಬುಜ್ಝನತ್ಥಾಯ? ಮಗ್ಗಫಲೇಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯ ಕತಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಬುಜ್ಝನತ್ಥಾಯ, ಮಗ್ಗೇನ ವಾ ಕಿಲೇಸನಿದ್ದಾತೋ ಪಬುಜ್ಝನತ್ಥಾಯ ಫಲೇನ ಪಬುದ್ಧಭಾವತ್ಥಾಯಾಪೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಯಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಬೋಧಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ । ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಸಾಧಾರಣತ್ಥೋ। ತೀಸುಪಿ ಹಿ ಠಾನೇಸು ಬೋಧಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಪಟಿವೇಧಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ। ಏತೇನ ಬೋಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಬುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಚತುಕ್ಕೇಹಿ ವುತ್ತಾನಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಂ। ಅಪಿ ಚ **ಬುಜ್ಝನ್ತೀ**ತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಸಕಿಚ್ಚಕರಣೇ ಸಮತ್ಥಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ । **ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಕಿಚ್ಚಕರಣಸಮತ್ಥತ್ತೇಪಿ ಸತಿ ಕತ್ತುನೋ ಅಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ। **ಬೋಧೇನ್ತೀ**ತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾಯ ಬುಜ್ಝನ್ತಾನಂ ಯೋಗೀನಂ ಪಯೋಜಕತ್ತಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಹೇತುಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ। **ಬೋಧನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪರಮಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಯೋಜಕಹೇತುಕತ್ತುನಾ ಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ। ಏತೇಹಿ ಬೋಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಬೋಧೀತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಯೋಗಿಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇ ಭವತ್ತಾ। ಅಯಮೇತೇಸಂ ಯೋಗಿನೋ ಉಪಕಾರಕತ್ತನಿದ್ದೇಸೋ। ಏತೇಹಿ ಬೋಧಿಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಬುದ್ಧಿಲಭನಟ್ಠೇನಾ**ತಿಆದಿಕೇ ಛಕ್ಕೇ **ಬುದ್ಧಿಲಭನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಯೋಗಾವಚರೇನ ಬುದ್ಧಿಯಾ ಪಾಪುಣನಟ್ಠೇನ। **ರೋಪನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಟ್ಠೇನ । **ಪಾಪನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಾಯ ನಿಟ್ಠಾಪನಟ್ಠೇನ। ಇಮೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಪತಿ-ಅಭಿ-ಸಂ-ಇತಿ ತೀಹಿ ಉಪಸಗ್ಗೇಹಿ ವಿಸೇಸಿತಾ ಮಗ್ಗಫಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮವೋಹಾರೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಬೋಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಮೂಲಮೂಲಕಾದಿದಸಕವಣ್ಣನಾ

೧೮. **ಮೂಲಟ್ಠೇನಾತಿ**ಆದಿಕೇ ಮೂಲಮೂಲಕೇ ದಸಕೇ **ಮೂಲಟ್ಠೇನಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾದೀಸು ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಞ್ಚ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಮೂಲಟ್ಠೇನ। **ಮೂಲಚರಿಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ಮೂಲಂ ಹುತ್ವಾ ಚರಿಯಾ ಪವತ್ತಿ ಮೂಲಚರಿಯಾ। ತೇನ ಮೂಲಚರಿಯಟ್ಠೇನ, ಮೂಲಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮೂಲಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೇನಾತಿ** ತೇ ಏವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಆದಿತೋ ಪಭುತಿ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ ಪರಿಗಯ್ಹಮಾನತ್ತಾ ಪರಿಗ್ಗಹಾ, ಮೂಲಾನಿಯೇವ ಪರಿಗ್ಗಹಾ ಮೂಲಪರಿಗ್ಗಹಾ। ತೇನ ಮೂಲಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೇನ। ತೇ ಏವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪರಿವಾರವಸೇನ **ಪರಿವಾರಟ್ಠೇನ**। ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿವಸೇನ **ಪರಿಪೂರಣಟ್ಠೇನ**। ನಿಟ್ಠಂ ಪಾಪುಣನವಸೇನ **ಪರಿಪಾಕಟ್ಠೇನ**। ತೇ ಏವ ಮೂಲಾನಿ ಚ ಛಬ್ಬಿಧಾ ಪಭೇದಭಿನ್ನತ್ತಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಚಾತಿ ಮೂಲಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ತೇನ **ಮೂಲಪಟಿಸಮ್ಭಿದಟ್ಠೇನ**। **ಮೂಲಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಾಪನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾನುಯುತ್ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ತಂ ಮೂಲಪಟಿಸಮ್ಭಿದಂ ಪಾಪನಟ್ಠೇನ । ತಸ್ಸೇವ ಯೋಗಿನೋ ತಸ್ಸಾ ಮೂಲಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ **ವಸೀಭಾವಟ್ಠೇನ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಈದಿಸೇಸು ಪುಗ್ಗಲವೋಹಾರೇಸು ಬೋಧಿಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಮೂಲಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ವಸೀಭಾವಪ್ಪತ್ತಾನಮ್ಪೀ**ತಿ ಈದಿಸೇಸುಪಿ ನಿಟ್ಠಾವಚನೇಸು ಫಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಸೀಭಾವಂ ಪತ್ತಾನನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

ಮೂಲಮೂಲಕದಸಕಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಸೇಸೇಸುಪಿ ಹೇತುಮೂಲಕಾದೀಸು ನವಸು ದಸಕೇಸು ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸಾಧಾರಣವಚನಾನಂ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ । ಅಸಾಧಾರಣೇಸು ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಏವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜನಕತ್ತಾ **ಹೇತೂ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಾ **ಪಚ್ಚಯಾ** ನಾಮ। ತೇ ಏವ ತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಸುದ್ಧಿಭೂತತ್ತಾ **ವಿಸುದ್ಧಿ** ನಾಮ। ವಜ್ಜವಿರಹಿತತ್ತಾ **ಅನವಜ್ಜಾ** ನಾಮ। "ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ** ನಾಮ। ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ತದಙ್ಗವಿಮುತ್ತಿಆದಿವಸೇನ **ವಿಮುತ್ತಿ** ನಾಮ। ಮಗ್ಗಫಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ವಿಸಯೀಭೂತೇಹಿ ಆಸವೇಹಿ ವಿರಹಿತತ್ತಾ **ಅನಾಸವಾ**। ತಿವಿಧಾಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ತದಙ್ಗವಿವೇಕಾದಿವಸೇನ **ವಿವೇಕಾ**। ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸಗ್ಗತ್ತಾ ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸಗ್ಗತ್ತಾ ಚ **ವೋಸಗ್ಗಾ**। ಫಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸಗ್ಗತ್ತಾ ವೋಸಗ್ಗಾ।

೧೯. **ಮೂಲಟ್ಠಂ ಬುಜ್ಝನ್ತೀ**ತಿಆದಯೋ ಏಕೇಕಪದವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ನವ ದಸಕಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವಸೀಭಾವಪ್ಪತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಪದಂ ಪನ ವತ್ತಮಾನವಚನಾಭಾವೇನ ನ ಯೋಜಿತಂ। **ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠಾ**ದಯೋ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತತ್ಥಾ।

೨೦. ಪುನ ಥೇರೋ ಅತ್ತನಾ ದೇಸಿತಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಏಕಂ ಸಮಯ**ನ್ತಿಆದಿಕಂ ನಿದಾನಂ ವತ್ವಾ ಸುತ್ತನ್ತಂ ತಾವ ಉದ್ದಿಸಿ। ಅತ್ತನಾ ದೇಸಿತಸುತ್ತತ್ತಾ ಏವ ಚೇತ್ಥ **ಏವಂ ಮೇ ಸುತ**ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। **ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ದೇಸಕಬ್ಯತ್ತಿಭಾವತ್ಥಂ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಈದಿಸಞ್ಹಿ ವಚನಂ ಲೋಕೇ ಗನ್ಥೇಸು ಪಯುಜ್ಜನ್ತಿ। **ಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಮಯ**ನ್ತಿ ಸಕಲಂ ಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಮಯಂ। ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। ಸೇಸದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಇತಿ ಚೇ ಮೇ ಹೋತೀ**ತಿ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿ ಏವಞ್ಚೇ ಮಯ್ಹಂ ಹೋತಿ। **ಅಪ್ಪಮಾಣೋತಿ ಮೇ ಹೋತೀ**ತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣೋತಿ ಏವಂ ಮೇ ಹೋತಿ। **ಸುಸಮಾರದ್ಧೋತಿ ಮೇ ಹೋತೀ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಪರಿಪುಣ್ಣೋತಿ ಏವಂ ಮೇ ಹೋತಿ। **ತಿಟ್ಠನ್ತ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ತಿಟ್ಠನ್ತಂ। **ಚವತೀ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಪಗಚ್ಛತಿ। ಸೇಸಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ರಾಜಮಹಾಮತ್ತಸ್ಸಾತಿ ರಞ್ಞೋ ಮಹಾಅಮಚ್ಚಸ್ಸ, ಮಹತಿಯಾ ವಾ ಭೋಗಮತ್ತಾಯ ಭೋಗಪ್ಪಮಾಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ। **ನಾನಾರತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ನಾನಾರಙ್ಗರತ್ತಾನಂ, ಪೂರಣತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ನಾನಾರತ್ತೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಸ್ಸಕರಣ್ಡಕೋ**ತಿ ದುಸ್ಸಪೇಳಾ। **ದುಸ್ಸಯುಗ**ನ್ತಿ ವತ್ಥಯುಗಲಂ। **ಪಾರುಪಿತು**ನ್ತಿ ಅಚ್ಛಾದೇತುಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಥೇರಸ್ಸ ಫಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಕಥಿತಾ। ಯದಾ ಹಿ

ಥೇರೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತದಾ ಇತರೇ ತದನ್ವಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯದಾ ಧಮ್ಮವಿಚಯಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ, ತದಾ ಸೇಸಾಪಿ ತದನ್ವಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಥೇರೋ ಇಮಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ಕಥೇಸೀತಿ।

ಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧. **ಕಥಂ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಇತಿ ಚೇ ಹೋತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**ತಿ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇಸು ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಏವಂ ಅಯಂ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಹೋತೀತಿ ಇತಿ ಚೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಕಥಂ ಸೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಾವತಾ ನಿರೋಧೂಪಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಯತ್ತಕೇನ ಕಾಲೇನ ನಿರೋಧೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಯತ್ತಕೇ ಕಾಲೇ ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಾವತಾ ಅಚ್ಚೀ**ತಿ ಯತ್ತಕೇನ ಪರಿಮಾಣೇನ ಜಾಲಾ। **ಕಥಂ ಅಪ್ಪಮಾಣೋ ಇತಿ ಚೇ ಹೋತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**ತಿ ನ ಅಪ್ಪಮಾಣೇಪಿ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಏವಂ ಅಯಂ ಅಪ್ಪಮಾಣೋ ಹೋತೀತಿ ಇತಿ ಚೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಸೋ ಅಪ್ಪಮಾಣೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಕಥಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಮಾಣಬದ್ಧಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾ ಚ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾ ಚ ಪೋನೋಭವಿಕಸಙ್ಖಾರಾ ಚ ಪಮಾಣಬದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ‘‘ರಾಗೋಪಮಾಣಕರಣೋ, ದೋಸೋ ಪಮಾಣಕರಣೋ, ಮೋಹೋ ಪಮಾಣಕರಣೋ’’ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೯) ವಚನತೋ ರಾಗಾದಯೋ ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ‘‘ಅಯಂ ಏತ್ತಕೋ’’ತಿ ತಸ್ಸ ಪಮಾಣಕರಣತೋ ಪಮಾಣಂ ನಾಮ। ತಸ್ಮಿಂ ಪಮಾಣೇ ಬದ್ಧಾ ಪಟಿಬದ್ಧಾ ಆಯತ್ತಾತಿ ಕಿಲೇಸಾದಯೋ ಪಮಾಣಬದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಕಿಲೇಸಾ**ತಿ ಅನುಸಯಭೂತಾ, **ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಸಮುದಾಚಾರಪ್ಪತ್ತಕಿಲೇಸಾ। **ಸಙ್ಖಾರಾ ಪೋನೋಭವಿಕಾ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭವಕರಣಂ ಪುನಭವೋ, ಪುನಭವೋ ಸೀಲಮೇತೇಸನ್ತಿ ಪೋನಭವಿಕಾ, ಪೋನಭವಿಕಾ ಏವ ಪೋನೋಭವಿಕಾ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ। **ಅಪ್ಪಮಾಣೋ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಪಮಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಅಪ್ಪಮಾಣೋ। ಮಗ್ಗಫಲಾನಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪಮಾಣತ್ತಾ ತತೋ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ **ಅಚಲಟ್ಠೇನ ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭಙ್ಗಾಭಾವತೋ ಅಚಲೋ, ಪಚ್ಚಯಾಭಾವತೋ ಅಸಙ್ಖತೋ। ಯೋ ಹಿ ಅಚಲೋ ಅಸಙ್ಖತೋ ಚ, ಸೋ ಅತಿವಿಯ ಪಮಾಣವಿರಹಿತೋ ಹೋತಿ।

ಕಥಂ ಸುಸಮಾರದ್ಧೋ ಇತಿ ಚೇ ಹೋತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿ ಅನನ್ತರಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ವಿಸಮಾ**ತಿ ಸಯಞ್ಚ ವಿಸಮತ್ತಾ, ವಿಸಮಸ್ಸ ಚ ಭಾವಸ್ಸ ಹೇತುತ್ತಾ ವಿಸಮಾ। **ಸಮಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಸನ್ತಟ್ಠೇನ ಪಣೀತಟ್ಠೇನ ಸಮೋ ಧಮ್ಮೋ। ಪಮಾಣಾಭಾವತೋ **ಸನ್ತೋ**। ‘‘ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ವಾ, ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ’’ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪; ಇತಿವು॰ ೯೦) ವಚನತೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮುತ್ತಮಟ್ಠೇನ **ಪಣೀತೋ**। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಧಮ್ಮೋತಿ ವುತ್ತೇ ಸುಸಮೇ ಆರದ್ಧೋ **ಸುಸಮಾರದ್ಧೋ**। **ಆವಜ್ಜಿತತ್ತಾ**ತಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪವತ್ತಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅನುಪ್ಪಾದಾದಿಸಙ್ಖಾತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಪವತ್ತತಿ। **ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। ಸೇಸಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮೂಲಕೇಸುಪಿ ವಾರೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಮೇತ್ತಾಕಥಾ

ಮೇತ್ತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೨. ಇದಾನಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಕಥಾನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಕಥಾಗತಿಯಾ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಮೇತ್ತಾಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಆಸೇವಿತಾಯಾ**ತಿ ಆದರೇನ ಸೇವಿತಾಯ। **ಭಾವಿತಾಯಾ**ತಿ ವಡ್ಢಿತಾಯ। **ಬಹುಲೀಕತಾಯಾ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕತಾಯ। **ಯಾನೀಕತಾಯಾ**ತಿ ಯುತ್ತಯಾನಸದಿಸಾಯ ಕತಾಯ। **ವತ್ಥುಕತಾಯಾ**ತಿ

ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ವತ್ಥು ವಿಯ ಕತಾಯ। **ಅನುಟ್ಠಿತಾಯಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾಯ। **ಪರಿಚಿತಾಯಾ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಚಿತಾಯ ಉಪಚಿತಾಯ। **ಸುಸಮಾರದ್ಧಾಯಾ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಸಮಾರದ್ಧಾಯ ಸುಕತಾಯ । **ಆನಿಸಂಸಾ**ತಿ ಗುಣಾ। **ಪಾಟಿಕಙ್ಖಾ**ತಿ ಪಟಿಕಙ್ಖಿತಬ್ಬಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। **ಸುಖಂ ಸುಪತೀ**ತಿ ಯಥಾ ಸೇಸಜನಾ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಮಾನಾ ಕಾಕಚ್ಛಮಾನಾ ದುಕ್ಖಂ ಸುಪನ್ತಿ, ಏವಂ ಅಸುಪಿತ್ವಾ, ಸುಖಂ ಸುಪತಿ। ನಿದ್ದಂ ಓಕ್ಕನ್ತೋಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। **ಸುಖಂ ಪಟಿಬುಜ್ಝತೀ**ತಿ ಯಥಾ ಅಞ್ಞೇ ನಿತ್ಥುನನ್ತಾ ವಿಜಮ್ಭನ್ತಾ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತನ್ತಾ ದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಬುಜ್ಝನ್ತಿ, ಏವಂ ಅಪಟಿಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ ವಿಕಸಮಾನಮಿವ ಪದುಮಂ ಸುಖಂ ನಿಬ್ಬಿಕಾರಂ ಪಟಿಬುಜ್ಝತಿ। **ನ ಪಾಪಕಂ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ಭದ್ದಕಮೇವ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದನ್ತೋ ವಿಯ ಪೂಜಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಯ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತೋ ವಿಯ ಚ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪನಞ್ಞೇ ಅತ್ತಾನಂ ಚೋರೇಹಿ ಪರಿವಾರಿತಂ ವಿಯ ವಾಳೇಹಿ ಉಪದ್ದುತಂ ವಿಯ ಪಪಾತೇ ಪತನ್ತಂ ವಿಯ ಚ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಪಾಪಕಂ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತಿ। **ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಪಿಯೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಉರೇ ಆಮುತ್ತಮುತ್ತಾಹಾರೋ ವಿಯ ಸೀಸೇ ಪಿಳನ್ಧಮಾಲಾ ವಿಯ ಚ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಪಿಯೋ ಹೋತಿ ಮನಾಪೋ। **ಅಮನುಸ್ಸಾನಂ ಪಿಯೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಯಥೇವ ಚ ಮನುಸ್ಸಾನಂ, ಏವಂ ಅಮನುಸ್ಸಾನಮ್ಪಿ ಪಿಯೋ ಹೋತಿ। **ದೇವತಾ ರಕ್ಖನ್ತೀ**ತಿ ಪುತ್ತಮಿವ ಮಾತಾಪಿತರೋ ದೇವತಾ ರಕ್ಖನ್ತಿ। **ನಾಸ್ಸ ಅಗ್ಗಿ ವಾ ವಿಸಂ ವಾ ಸತ್ಥಂ ವಾ ಕಮತೀ**ತಿ ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಕಾಯೇ ಅಗ್ಗಿ ವಾ ವಿಸಂ ವಾ ಸತ್ಥಂ ವಾ ನ ಕಮತಿ ನ ಪವಿಸತಿ, ನಾಸ್ಸ ಕಾಯಂ ವಿಕೋಪೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತುವಟಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತೀ**ತಿ ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಿನೋ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ದನ್ಧಾಯಿತತ್ತಂ। **ಮುಖವಣ್ಣೋ ವಿಪ್ಪಸೀದತೀ**ತಿ ಬನ್ಧನಾ ಪಮುತ್ತತಾಲಪಕ್ಕಂ ವಿಯ ಚಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಸನ್ನವಣ್ಣಂ ಮುಖಂ ಹೋತಿ। **ಅಸಮ್ಮೂಳ್ಹೋ ಕಾಲಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಿನೋ ಸಮ್ಮೋಹಮರಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಅಸಮ್ಮೂಳ್ಹೋ ನಿದ್ದಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತೋ ವಿಯ ಕಾಲಂ ಕರೋತಿ। **ಉತ್ತರಿ ಅಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ಉತ್ತರಿಂ ಅರಹತ್ತಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಇತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಸುತ್ತಪ್ಪಬುದ್ಧೋ ವಿಯ **ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೂಪಗೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮೇತ್ತಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನೋಧಿಸೋ ಫರಣಾ**ತಿ ಓಧಿ ಮರಿಯಾದಾ, ನ ಓಧಿ ಅನೋಧಿ। ತತೋ ಅನೋಧಿಸೋ, ಅನೋಧಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ಫುಸನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಓಧಿಸೋ**ತಿ ಪದೇಸವಸೇನ। **ದಿಸಾಫರಣಾ**ತಿ ದಿಸಾಸು ಫರಣಾ। **ಸಬ್ಬೇ**ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಸತ್ತಾ**ತಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಞಾಣಕಥಾಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತೋ, ರುಳ್ಹೀಸದ್ದೇನ ಪನ ವೀತರಾಗೇಸುಪಿ ಅಯಂ ವೋಹಾರೋ ವತ್ತತಿ ವಿಲೀವಮಯೇಪಿ ಬೀಜನಿವಿಸೇಸೇ ತಾಲವಣ್ಟವೋಹಾರೋ ವಿಯ। **ಅವೇರಾ**ತಿ ವೇರರಹಿತಾ। **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಾ**ತಿ ಬ್ಯಾಪಾದರಹಿತಾ। **ಅನೀಘಾ**ತಿ ನಿದ್ದುಕ್ಖಾ। ಅನಿಗ್ಘಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಸುಖೀ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಹರನ್ತೂ**ತಿ ಸುಖಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತಭಾವಂ ವತ್ತಯನ್ತು। "ಅವೇರಾ"ತಿ ಚ ಸಕಸನ್ತಾನೇ ಚ ಪರೇ ಪಟಿಚ್ಚ, ಪರಸನ್ತಾನೇ ಚ ಇತರೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವೇರಾಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ, "ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಾ"ತಿಆದೀಸು ವೇರಾಭಾವಾ ತಮ್ಮೂಲಕಬ್ಯಾಪಾದಾಭಾವೋ, "ಅನೀಘಾ"ತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಾಭಾವಾ ತಮ್ಮೂಲಕದುಕ್ಖಾಭಾವೋ, "ಸುಖೀ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಹರನ್ತೂ"ತಿ ದುಕ್ಖಾಭಾವಾಸುಖೇನ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಹರಣಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ವಚನಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಇಮೇಸು ಚ "ಅವೇರಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿಆದೀಸು ಚತೂಸುಪಿ ವಚನೇಸು ಯಂ ಯಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಮೇತ್ತಾಯ ಫರತಿ।

ಪಾಣಾತಿಆದೀಸು ಪಾಣನತಾಯ ಪಾಣಾ, ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭೂತತ್ತಾ **ಭೂತಾ,** ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿರಯೋ, ತಂ ಪುಂ ಗಲನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಪುಗ್ಗಲಾ।** ಅತ್ತಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ ಸರೀರಂ, ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಮೇವ ವಾ, ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಸಬ್ಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ **ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಪನ್ನಾ।** ಯಥಾ ಚ ಸತ್ತಾತಿ ವಚನಂ, ಏವಂ ಸೇಸಾನಿಪಿ ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾನೇತಾನಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತವೇವಚನಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಕಾಮಞ್ಚ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ "ಸಬ್ಬೇ ಜನ್ತೂ ಸಬ್ಬೇ ಜೀವಾ"ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತವೇವಚನಾನಿ ಅತ್ಥಿ, ಪಾಕಟವಸೇನ ಪನ ಇಮಾನೇವ ಪಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ "ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೋಧಿಸೋ ಫರಣಾ ಮೇತ್ತಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯೇ ಪನ "ಸತ್ತಾ ಪಾಣಾ"ತಿಆದೀನಂ ನ ಕೇವಲಂ ವಚನಮತ್ತತೋವ, ಅಥ ಖೋ ಅತ್ಥತೋಪಿ ನಾನತ್ತಮೇವ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ, ತೇಸಂ ಅನೋಧಿಸೋ

ಫರಣಾ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಆಕಾರೇಸು ಅಞ್ಞತರವಸೇನ ಅನೋಧಿಸೋ ಮೇತ್ತಾಯ ಫರತಿ।

ಓಧಿಸೋ ಫರಣೇ ಪನ **ಇತ್ಥಿಯೋ ಪುರಿಸಾ**ತಿ ಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಂ, **ಅರಿಯಾ ಅನರಿಯಾ**ತಿ ಅರಿಯಪುಥುಜ್ಜನವಸೇನ, **ದೇವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ**ತಿ ಉಪಪತ್ತಿವಸೇನ। ದಿಸಾಫರಣೇಪಿ ದಿಸಾವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬದಿಸಾಸು "ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಫರಣತೋ ಅನೋಧಿಸೋ ಫರಣಾ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬದಿಸಾಸು "ಸಬ್ಬಾ ಇತ್ಥಿಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಫರಣತೋ ಓಧಿಸೋ ಫರಣಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಯಂ ತಿವಿಧಾಪಿ ಮೇತ್ತಾಫರಣಾ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತೀಸು ವಾರೇಸು ಅಪ್ಪನಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಅನೋಧಿಸೋ ಫರಣೇ ತಾವ "ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಅವೇರಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿ ಏಕಾ, "ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿ ಏಕಾ "ಅನೀಘಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿ ಏಕಾ, "ಸುಖೀ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಹರನ್ತೂ"ತಿ ಏಕಾ। ತಾನಿಪಿ ಹಿ ಚತ್ತಾರಿ ಹಿತೋಪಸಂಹಾರವಸೇನೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ಹಿತೋಪಸಂಹಾರಲಕ್ಖಣಾ ಹಿ ಮೇತ್ತಾ। ಇತಿ "ಸತ್ತಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಆಕಾರೇಸು ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಅಪ್ಪನಾನಂ ವಸೇನ ವೀಸತಿ ಅಪ್ಪನಾ ಹೋನ್ತಿ, ಓಧಿಸೋ ಫರಣೇ "ಸಬ್ಬಾ ಇತ್ಥಿಯೋ"ತಿಆದೀಸು ಸತ್ತಸು ಆಕಾರೇಸು ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಅಪ್ಪನಾ। ದಿಸಾಫರಣೇ ಪನ "ಸಬ್ಬೇ ಪುರತ್ಥಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಸತ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಏಕಮೇಕಿಸ್ಸಾ ದಿಸಾಯ ವೀಸತಿ ವೀಸತಿ ಕತ್ವಾ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ, "ಸಬ್ಬಾ ಪುರತ್ಥಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಇತ್ಥಿಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಏಕಮೇಕಿಸ್ಸಾ ದಿಸಾಯ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಕತ್ವಾ ಅಸೀತಿ ದ್ವೇ ಸತಾನೀತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ ಅಸೀತಿ ಚ ಅಪ್ಪನಾ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಇಧ ವುತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ಪಞ್ಚ ಅಪ್ಪನಾಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಮೇತ್ತಾಯ ತಿವಿಧೇನ ಫರಣಾ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ ಕರುಣಾಮುದಿತಾಉಪೇಕ್ಖಾನಮ್ಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧. ಇನ್ದ್ರಿಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೩. ಅಥ ಮೇತ್ತೂಪಸಂಹಾರಾಕಾರಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿಪರಿಭಾವನಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪೀಳನಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪೀಳನ**ನ್ತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರತೋ ಸರೀರಪೀಳನಂ। **ಉಪಘಾತ**ನ್ತಿ ಬಾಹಿರತೋ ಸರೀರೋಪಘಾತಂ। **ಸನ್ತಾಪ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ತಥಾ ವಾ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪನಂ। **ಪರಿಯಾದಾನ**ನ್ತಿ ಪಕತಿಯಾ ಜೀವಿತಾದಿಪರಿಕ್ಖಯಂ। **ವಿಹೇಸ**ನ್ತಿ ಪರತೋ ಜೀವಿತವಿಹೇಠನಂ। **ವಜ್ಜೇತ್ವಾ**ತಿ ಪೀಳನಾದೀಸು ಏಕೇಕಂ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಅಪನೇತ್ವಾ। ಇಮಾನಿ ಪೀಳನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಪದಾನಿ ಮೇತ್ತೋಪಸಂಹಾರಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿವಜ್ಜನವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, **ಅಪೀಳನಾಯಾ**ತಿಆದೀನಿ ಮೇತ್ತೋಪಸಂಹಾರವಸೇನ। **ಅಪೀಳನಾಯಾ**ತಿ ಅಪೀಳನಾಕಾರೇನ, ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತೇ ಮೇತ್ತಾಯತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಮಾ ವೇರಿನೋ ಮಾ ದುಕ್ಖಿನೋ ಮಾ ದುಕ್ಖಿತತ್ತಾ**ತಿ ಇಮಾನಿಪಿ ತೀಣಿ ಮೇತ್ತೋಪಸಂಹಾರಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಟಿಕ್ಖೇಪವಚನಾನಿ। ಮಾ-ವಚನಸ್ಸ ಮಾ ಹೋನ್ತೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವೇರಿನೋ ಸುಖಿನೋ ಸುಖಿತತ್ತಾ**ತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಮೇತ್ತೋಪಸಂಹಾರವಚನಾನಿ। "ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಾ ಅನೀಘಾ"ತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ "ಸುಖಿನೋ"ತಿ ವಚನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸುಖಿತತ್ತಾ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಸುಖಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನಂ। "ಸುಖಿತತ್ತಾ"ತಿ ಚ "ಸುಖೀ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಹರನ್ತೂ"ತಿ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। "ಅಪೀಳನಾಯಾ"ತಿಆದೀಹಿ ವಾ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಾನೀಘವಚನಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। **ಅಟ್ಠಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿ "ಅಪೀಳನಾಯಾ"ತಿಆದಯೋ ಪಞ್ಚ ಮೇತ್ತೋಪಸಂಹಾರಾಕಾರಾ "ಅವೇರಿನೋ ಹೋನ್ತೂ"ತಿಆದಯೋ ತಯೋ ಮೇತ್ತೋಪಸಂಹಾರಾಕಾರಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಅಟ್ಠಹಾಕಾರೇಹಿ। **ಮೇತ್ತಾಯತೀ**ತಿ ಸಿನಿಯ್ಹತಿ। **ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಚೇತಯತೀ**ತಿ ತಂ ಹಿತೋಪಸಂಹಾರಂ ಚೇತಯತಿ ಅಭಿಸನ್ದಹತಿ, ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಬ್ಬಬ್ಯಾಪಾದಪರಿಯುಟ್ಠಾನೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಬ್ಯಾಪಾದಸಮುದಾಚಾರೇಹಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ ವಿಮುಚ್ಚತಿ। **ಮೇತ್ತಾ ಚ ಚೇತೋ ಚ ವಿಮುತ್ತಿ ಚಾ**ತಿ ಏಕಾಯೇವ ಮೇತ್ತಾ ತಿಧಾ ವಣ್ಣಿತಾ।

ಅವೇರಿನೋ ಖೇಮಿನೋ ಸುಖಿನೋತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಪದಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇ ಆಕಾರೇ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ। **ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮುಚ್ಚತೀತಿ**ಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಮೇತ್ತಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿಯೇವ। **ಆಸೇವನಾತಿ**ಆದೀಸು ಛಸು ವಾರೇಸು ಆಸೇವೀಯತಿ ಏತೇಹಿ ಮೇತ್ತಾತಿ ಆಸೇವನಾ। ತಥಾ **ಭಾವನಾ ಬಹುಲೀಕಮ್ಮಂ। ಅಲಙ್ಕಾರಾತಿ** ವಿಭೂಸನಾ। **ಸ್ವಾಲಙ್ಕತಾತಿ** ಸುಟ್ಠು ಅಲಙ್ಕತಾ ಭೂಸಿತಾ। **ಪರಿಕ್ಖಾರಾತಿ** ಸಮ್ಭಾರಾ। **ಸುಪರಿಕ್ಖತಾತಿ** ಸುಟ್ಠು ಸಮ್ಭತಾ। **ಪರಿವಾರಾತಿ** ರಕ್ಖನಟ್ಠೇನ। ಪುನ ಆಸೇವನಾದೀನಿ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಪದಾನಿ ಮೇತ್ತಾಯ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ **ಪಾರಿಪೂರೀತಿ** ಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವಾ। **ಸಹಗತಾತಿ** ಮೇತ್ತಾಯ ಸಹಗತಾ। ತಥಾ **ಸಹಜಾತಾ**ದಯೋ। **ಪಕ್ಖನ್ದನಾತಿ** ಮೇತ್ತಾಯ ಪವಿಸನಾ, ಪಕ್ಖನ್ದತಿ ಏತೇಹಿ ಮೇತ್ತಾತಿ ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದನಾ। ತಥಾ **ಸಂಸೀದನಾ**ದಯೋ। **ಏತಂ ಸನ್ತನ್ತಿ ಫಸ್ಸನಾತಿ** ಏಸಾ ಮೇತ್ತಾ ಸನ್ತಾತಿ ಏತೇಹಿ ಫಸ್ಸನಾ ಹೋತೀತಿ ಏತಂ ಸನ್ತನ್ತಿ ಫಸ್ಸನಾ "ಏತದಗ್ಗ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೮ ಆದಯೋ) ವಿಯ ನಪುಂಸಕವಚನಂ। **ಸ್ವಾಧಿಟ್ಠಿತಾತಿ** ಸುಟ್ಠು ಪತಿಟ್ಠಿತಾ। **ಸುಸಮುಗ್ಗತಾತಿ** ಸುಟ್ಠು ಸಮುಸ್ಸಿತಾ। **ಸುವಿಮುತ್ತಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚನೀಕೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತಾ। **ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀತಿ** ಮೇತ್ತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಮೇತ್ತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ। **ಜೋತೇನ್ತೀತಿ** ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ಪತಾಪೇನ್ತೀತಿ** ವಿರೋಚೇನ್ತಿ।

೨-೪. ಬಲಾದಿವಾರತ್ತಯವಣ್ಣನಾ

೨೪-೨೭. ಇನ್ದ್ರಿಯವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಬಲವಾರೋಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗವಾರಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾ, ನ ಯಥಾಲಕ್ಖಣವಸೇನ। ಮಗ್ಗಙ್ಗವಾರೇ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ ಮೇತ್ತಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ನ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ। ನ ಹಿ ಏತೇ ಮೇತ್ತಾಯ ಸಹ ಭವನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಾಣಾನನ್ತಿ**ಆದೀನಂ ಸೇಸವಾರಾನಮ್ಪಿ ಸತ್ತವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾವಿಧಾನಂ ಪನ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗತೋ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೪೦ ಆದಯೋ) ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಮೇತ್ತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ವಿರಾಗಕಥಾ

ವಿರಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೮. ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗಪಯೋಜನಪರಿಯೋಸಾನಾಯ ಮೇತ್ತಾಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ವಿರಾಗಸಙ್ಖಾತಮಗ್ಗಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ವಿರಾಗಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಪಠಮಂ ತಾವ "ನಿಬ್ಬಿನ್ದಂ ವಿರಜ್ಜತಿ ವಿರಾಗಾ ವಿಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಮಹಾವ ೨೩) ವುತ್ತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸುತ್ತನ್ತಪದಾನಂ ಅತ್ಥಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೇನ **ವಿರಾಗೋ ಮಗ್ಗೋ, ವಿಮುತ್ತಿ ಫಲನ್ತಿ** ಉದ್ದೇಸೋ ಠಪಿತೋ। ತತ್ಥ ಪಠಮಂ ವಚನತ್ಥಂ ತಾವ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಕಥಂ ವಿರಾಗೋ ಮಗ್ಗೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿರಜ್ಜತೀತಿ** ವಿರತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಸೇಸಾನಿ ಮಗ್ಗಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ। **ವಿರಾಗೋತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ವಿರಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿರಾಗೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ । ಸೋ ಚ ವಿರಾಗೋ ಯಸ್ಮಾ ವಿರಾಗಾರಮ್ಮಣೋ…ಪೇ॰… ವಿರಾಗೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಚ ವಿರಾಗೋತಿ ಏವಂ "ವಿರಾಗಾರಮ್ಮಣೋ"ತಿಆದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಚನಾನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ವಿರಾಗಾರಮ್ಮಣೋತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೋ। **ವಿರಾಗಗೋಚರೋತಿ** ನಿಬ್ಬಾನವಿಸಯೋ। **ವಿರಾಗೇ ಸಮುದಾಗತೋತಿ** ನಿಬ್ಬಾನೇ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ। **ವಿರಾಗೇ ಠಿತೋತಿ** ಪವತ್ತಿವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಠಿತೋ। **ವಿರಾಗೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋತಿ** ಅನಿವತ್ತನವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ।

ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ವಿರಾಗೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿರಾಗಹೇತುತ್ತಾ ವಿರಾಗೋ। **ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಾಜಾತಾತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಜಾತಾ, ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ವಾ ಜಾತಾ। ತೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇವ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ವಿರಜ್ಜನಟ್ಠೇನ **ವಿರಾಗಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ವಿರಾಗಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಸಹಜಾತಾನೀತಿ** ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಹಜಾತಾನಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಿ ಸತ್ತ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ। **ವಿರಾಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವಿರಾಗೋ ಮಗ್ಗೋತಿ** ವಿರಾಗಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವಿರಾಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ವಿರಾಗೋ ನಾಮ, ಮಗ್ಗನಟ್ಠೇನ

ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕೇಕಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಮಗ್ಗೋತಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ। ಇತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಅಙ್ಗಸ್ಸ ಮಗ್ಗತ್ತೇ ವುತ್ತೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾಪಿ ಮಗ್ಗತ್ತಂ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾಯೇವ ಚ **ಏತೇನ ಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿ ಅಟ್ಠ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಬುದ್ಧಾ ಚಾ**ತಿ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೇಪಿ ಹಿ "ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬುದ್ಧಾ ತಥಾಗತೋ ಚ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ ಚಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೫೭) ವುತ್ತತ್ತಾ ಬುದ್ಧಾಯೇವ । **ಅಗತ**ನ್ತಿ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅಗತಪುಬ್ಬಂ। **ದಿಸ**ನ್ತಿ ಸಕಲಾಯಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ದಿಸ್ಸತಿ ಅಪದಿಸ್ಸತಿ ಅಭಿಸನ್ದಹೀಯತೀತಿ ದಿಸಾ, ಸಬ್ಬಬುದ್ಧೇಹಿ ವಾ ಪರಮಂ ಸುಖನ್ತಿ ದಿಸ್ಸತಿ ಅಪದಿಸ್ಸತಿ ಕಥೀಯತೀತಿ ದಿಸಾ , ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಂ ವಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತಿ ಉಜ್ಝನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ದಿಸಾ। ತಂ ದಿಸಂ। **ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯೋ ಸೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ, ಸೋ ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಗಮನಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗೋ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪುಥುಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಪರಪ್ಪವಾದಾನ**ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸಮಣಾನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಇತೋ ಅಞ್ಞಲದ್ಧಿಕಾನಂ। **ಅಗ್ಗೋ**ತಿ ತೇಸಂ ಸೇಸಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಸಿಟ್ಠೋ। **ಸೇಟ್ಠೋ**ತಿ ಸೇಸಮಗ್ಗತೋ ಅತಿವಿಯ ಪಸಂಸನೀಯೋ। **ಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಮುಖೇ ಸಾಧು, ಸೇಸಮಗ್ಗಾನಂ ಅಭಿಮುಖೇ ಅಯಮೇವ ಸಾಧೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉತ್ತಮೋ**ತಿ ಸೇಸಮಗ್ಗೇ ಅತಿವಿಯ ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ। **ಪವರೋ**ತಿ ಸೇಸಮಗ್ಗತೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಸಂಭಜನೀಯೋ। **ಇತೀ**ತಿ ಕಾರಣತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವತಾ "ಮಗ್ಗಾನಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ"ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ –

> "ಮಗ್ಗಾನಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ, ಸಚ್ಚಾನಂ ಚತುರೋ ಪದಾ।
> ವಿರಾಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಧಮ್ಮಾನಂ, ದ್ವಿಪದಾನಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಮಾ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೩)।

ತಂ ಇಧ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ "ಮಗ್ಗಾನಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸವಾರೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾ ಚ ನಯೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಚ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ದಸ್ಸನವಿರಾಗೋತಿಆದೀಸು ದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತೋ ವಿರಾಗೋ ದಸ್ಸನವಿರಾಗೋ। ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠತೋ ಬಲಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠತ್ತಾ ಇಧ ಇನ್ದ್ರಿಯತೋ ಬಲಂ ಪಠಮಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**ತಿಆದಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಾ, ನ ವಿರಾಗಸ್ಸ। **ತಥಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಾ**ತಿ ಸಚ್ಚಞಾಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸೀಲವಿಸುದ್ಧೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ। **ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ। **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಕಪ್ಪಾ। **ವಿಮುತ್ತಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸೇಹಿ ಮುತ್ತಟ್ಠೇನ। **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। **ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿ। **ಅಮತೋಗಧಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಹಿ ಮಗ್ಗೀಯತೀತಿ ಮಗ್ಗೋ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿರಾಗನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ। ವಿಮುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸೇ ಫಲಕ್ಖಣೇ। ತಸ್ಮಾ ಛನ್ದಮನಸಿಕಾರಾಪಿ ಮಗ್ಗಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ।

೨೯. ವಿರಾಗನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಮುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಫಲಂ ಪನೇತ್ಥ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ವಿಮುತ್ತಿ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿ। "ಸಹಜಾತಾನಿ ಸತ್ತಙ್ಗಾನೀ"ತಿಆದೀನಿ ವಚನಾನಿ ಇಧ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ನ ವುತ್ತಾನಿ। ಸಯಂ ಫಲವಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ಪರಿಚ್ಚಾಗಟ್ಠೇನ ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

ವಿರಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾ

೧. ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪವತ್ತನವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೦. ಇದಾನಿ ವಿರಾಗಸಙ್ಖಾತಮಗ್ಗವಸೇನ ಸಿದ್ಧಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಬಾರಾಣಸಿಯನ್ತಿ** ಬಾರಾಣಸಾ ನಾಮ ನದೀ, ಬಾರಾಣಸಾಯ ಅವಿದೂರೇ ಭವಾ ನಗರೀ ಬಾರಾಣಸೀ। ತಸ್ಸಂ ಬಾರಾಣಸಿಯಂ। **ಇಸಿಪತನೇ ಮಿಗದಾಯೇ**ತಿ ಇಸೀನಂ ಪತನುಪ್ಪತನವಸೇನ ಏವಂಲದ್ಧನಾಮೇ ಮಿಗಾನಂ ಅಭಯದಾನದಿನ್ನಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಮಿಗದಾಯಸಙ್ಖಾತೇ ಆರಾಮೇ। ತತ್ಥ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಇಸಯೋ ಪತನ್ತಿ, ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನತ್ಥಂ ನಿಸೀದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನ್ದಮೂಲಕಪಬ್ಭಾರತೋ ಸತ್ತಾಹಚ್ಚಯೇನ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಿತಾ ಅನೋತತ್ತದಹೇ ಕತಮುಖಧೋವನಕಿಚ್ಚಾ ಆಕಾಸೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಇಸಯೋಪೇತ್ಥ ಸಮೋಸರಣವಸೇನ ಪತನ್ತಿ , ಉಪೋಸಥತ್ಥಞ್ಚ ಅನುಪೋಸಥತ್ಥಞ್ಚ ಸನ್ನಿಪತನ್ತಿ, ಗನ್ಧಮಾದನಂ ಪಟಿಗಚ್ಛನ್ತಾ ಚ ತತೋ ಚ ಉಪ್ಪತನ್ತೀತಿಪಿ ಇಮಿನಾ ಇಸೀನಂ ಪತನುಪ್ಪತನವಸೇನ ತಂ "ಇಸಿಪತನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಇಸಿಪದನ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಪಞ್ಚವಗ್ಗಿಯೇ**ತಿ –

> "ಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋ ಭದ್ದಿಯೋ ವಪ್ಪೋ, ಮಹಾನಾಮೋ ಚ ಅಸ್ಸಜಿ।
> ಏತೇ ಪಞ್ಚ ಮಹಾಥೇರಾ, ಪಞ್ಚವಗ್ಗಾತಿ ವುಚ್ಚರೇ"ತಿ॥ –

ಏವಂ ವುತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ವಗ್ಗೋ ಪಞ್ಚವಗ್ಗೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚವಗ್ಗೇ ಭವಾ ತಂಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಚವಗ್ಗಿಯಾ, ತೇ ಪಞ್ಚವಗ್ಗಿಯೇ। **ಭಿಕ್ಖೂ ಆಮನ್ತೇಸೀ**ತಿ ದೀಪಙ್ಕರದಸಬಲಸ್ಸ ಪಾದಮೂಲೇ ಕತಾಭಿನೀಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇನ್ತೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಪಚ್ಛಿಮಭವಂ ಪತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಭವೇ ಚ ಕತಾಭಿನಿಕ್ಖಮನೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಬೋಧಿಮಣ್ಡಂ ಪತ್ವಾ ತತ್ಥ ಅಪರಾಜಿತಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಮಾರಬಲಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಠಮಯಾಮೇ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರಿತ್ವಾ ಮಜ್ಝಿಮಯಾಮೇ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಂ ವಿಸೋಧೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಯಾಮಾವಸಾನೇ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ಉನ್ನಾದೇನ್ತೋ ಸಮ್ಪಕಮ್ಪೇನ್ತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪತ್ವಾ ಸತ್ತ ಸತ್ತಾಹಾನಿ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ವೀತಿನಾಮೇತ್ವಾ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮುನಾ ಆಯಾಚಿತಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖುನಾ ಲೋಕಂ ವೋಲೋಕೇತ್ವಾ ಲೋಕಾನುಗ್ಗಹೇನ ಬಾರಾಣಸಿಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಞ್ಚವಗ್ಗಿಯೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಸಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತುಕಾಮೋ ಆಮನ್ತೇಸಿ।

ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನ್ತಾತಿ ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಟ್ಠಾಸಾ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ವಚನಸ್ಸ ಸಮುದಾಹಾರೇನ ಸಮುದಾಹಾರನಿಗ್ಘೋಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಅವೀಚಿಂ ಉಪರಿ ಭವಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ದಸಸಹಸ್ಸಿಂ ಲೋಕಧಾತುಂ ಪತ್ಥರಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಮಯೇ ಅಟ್ಠಾರಸಕೋಟಿಸಙ್ಖಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಸಮಾಗಚ್ಛಿಂಸು। ಪಚ್ಛಿಮದಿಸಾಯ ಸೂರಿಯೋ ಅತ್ಥಙ್ಗಮೇತಿ, ಪುರತ್ಥಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಉತ್ತರಾಸಾಳ್ಹನಕ್ಖತ್ತೇನ ಯುತ್ತೋ ಪುಣ್ಣಚನ್ದೋ ಉಗ್ಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸುತ್ತನ್ತಂ ಆರಭನ್ತೋ "ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನ್ತಾ"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಪಬ್ಬಜಿತೇನಾ**ತಿ ಗಿಹಿಸಂಯೋಜನಂ ವತ್ಥುಕಾಮಂ ಛೇತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತೇನ। **ನ ಸೇವಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ನ ವಲಞ್ಜೇತಬ್ಬಾ। ಪಬ್ಬಜಿತಾನಂಯೇವ ವಿಸೇಸತೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಭಾಜನಭೂತತ್ತಾ "ಪಬ್ಬಜಿತೇನ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಯೋ ಚಾಯಂ ಕಾಮೇಸು ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ**ತಿ ಯೋ ಚ ಅಯಂ ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಕಿಲೇಸಕಾಮಸುಖಸ್ಸ, ಕಿಲೇಸಕಾಮಸುಖನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ವಾ ಅನುಯೋಗೋ। **ಹೀನೋ**ತಿ ಲಾಮಕೋ। **ಗಮ್ಮೋ**ತಿ ಗಾಮವಾಸೀನಂ ಸನ್ತಕೋ। **ಪೋಥುಜ್ಜನಿಕೋ**ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನೇನ ಅನ್ಧಬಾಲಜನೇನ ಆಚಿಣ್ಣೋ। **ಅನರಿಯೋ**ತಿ ನ ಅರಿಯೋ। ಅಥ ವಾ ನ ವಿಸುದ್ಧಾನಂ ಉತ್ತಮಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಸನ್ತಕೋ। **ಅನತ್ಥಸಂಹಿತೋ**ತಿ ನ ಅತ್ಥಸಂಹಿತೋ, ಸುಖಾವಹಕಾರಣಂ ಅನಿಸ್ಸಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಿಲಮಥಸ್ಸ ಅನುಯೋಗೋ , ಅತ್ತನೋ ದುಕ್ಖಕರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಕ್ಖೋ**ತಿ ಕಣ್ಟಕಾಪಸ್ಸಯಸೇಯ್ಯಾದೀಹಿ ಅತ್ತಮಾರಣೇಹಿ ದುಕ್ಖಾವಹೋ। ತಪಸ್ಸೀಹಿ "ಉತ್ತಮಂ ತಪೋ"ತಿ ಗಹಿತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಾನುರಕ್ಖನತ್ಥಂ ಇಧ "ಹೀನೋ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ, ಪಬ್ಬಜಿತಾನಂ ಧಮ್ಮತ್ತಾ "ಗಮ್ಮೋ"ತಿ ಚ, ಗಿಹೀಹಿ ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ "ಪೋಥುಜ್ಜನಿಕೋ"ತಿ ಚ ನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪನ ಕೇಹಿಚಿ ಪಬ್ಬಜಿತಪಟಿಞ್ಞೇಹಿ

ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದೇಹಿ "ಯತೋ ಖೋ, ಭೋ , ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ಸಮಪ್ಪಿತೋ ಸಮಙ್ಗಿಭೂತೋ ಪರಿಚಾರೇತಿ, ಏತ್ತಾವತಾ ಖೋ, ಭೋ, ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೯೪) ಗಹಿತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಾನುರಕ್ಖನತ್ಥಞ್ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಸುಖತ್ತಾ ಚ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸಮಾದಾನಸ್ಸ "ದುಕ್ಖೋ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸುಖತ್ತಾ ಆಯತಿಞ್ಚ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕತ್ತಾ ತದನುಯುತ್ತಾನಂ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಬನ್ಧನಬದ್ಧತ್ತಾ ಚ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ, ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲಿಟ್ಠದುಕ್ಖತ್ತಾ ಆಯತಿಞ್ಚ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕತ್ತಾ ತದನುಯುತ್ತಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಬನ್ಧನಬದ್ಧತ್ತಾ ಚ ನ ಸೇವಿತಬ್ಬೋ, **ಏತೇ ಖೋ**ತಿ ತೇ ಏತೇ। **ಅನುಪಗಮ್ಮಾ**ತಿ ನ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ। **ಮಜ್ಝಿಮಾ**ತಿ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅಭಾವಾ ಮಜ್ಝೇ ಭವಾತಿ ಮಜ್ಝಿಮಾ। ಸಾ ಏವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಪಟಿಪದಾ**। **ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ**ತಿ ಪಟಿವಿದ್ಧಾ। **ಚಕ್ಖುಕರಣೀ**ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಂ ಕರೋತೀತಿ ಚಕ್ಖುಕರಣೀ। **ಞಾಣಕರಣೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। **ಉಪಸಮಾಯಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸೂಪಸಮಾಯ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅಭಿಜಾನನತ್ಥಾಯ। **ಸಮ್ಬೋಧಾಯಾ**ತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಸಮ್ಬುಜ್ಝನತ್ಥಾಯ। **ನಿಬ್ಬಾನಾಯಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯತ್ಥಾಯ। ಅಥ ವಾ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಕರೋತೀತಿ **ಚಕ್ಖುಕರಣೀ**। ಭಾವನಾಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಕರೋತೀತಿ **ಞಾಣಕರಣೀ**। ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ **ಉಪಸಮಾಯ**। ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ **ಅಭಿಞ್ಞಾಯ**। ಅರಹತ್ತಫಲ**ಸಮ್ಬೋಧಾಯ**। ಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ **ನಿಬ್ಬಾನಾಯ**। ಸಚ್ಚಕಥಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಾ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ಅತ್ತನಿ ಕತಬಹುಮಾನಾನಂ ತೇಸಂ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿವೇಧಕ್ಕಮಂ ಸುತ್ವಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಬಹುಮಾನಾರೋಪನೇನ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ **ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿವೇಧಕ್ಕಮಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। ತತ್ಥ **ಅನನುಸ್ಸುತೇಸೂ**ತಿ ನ ಅನುಸ್ಸುತೇಸು, ಪರಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಅಸ್ಸುತೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಕ್ಖು**ತಿಆದೀನಂ ಅತ್ಥೋ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ, ಇದಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ, ಇದಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ದಸ್ಸನಪಟಿವೇಧೋ ಸೇಖಭೂಮಿಯಂ। **ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ಭಾವೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಭಾವನಾಪಟಿವೇಧೋ ಸೇಖಭೂಮಿಯಂಯೇವ। **ಪರಿಞ್ಞಾತಂ ಪಹೀನಂ ಸಚ್ಛಿಕತಂ ಭಾವಿತ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಅಸೇಖಭೂಮಿಯಂ।

ತಿಪರಿವಟ್ಟನ್ತಿ ಸಚ್ಚಞಾಣಕಿಚ್ಚಞಾಣಕತಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪರಿವಟ್ಟಾನಂ ವಸೇನ ತಯೋ ಪರಿವಟ್ಟಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ತಿಪರಿವಟ್ಟಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ "ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ , ಇದಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ, ಇದಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಯಥಾಭೂತಞಾಣಂ **ಸಚ್ಚಞಾಣಂ** ನಾಮ। ತೇಸುಯೇವ "ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ಭಾವೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಜಾನನಞಾಣಂ **ಕಿಚ್ಚಞಾಣಂ** ನಾಮ। "ಪರಿಞ್ಞಾತಂ ಪಹೀನಂ ಸಚ್ಛಿಕತಂ ಭಾವಿತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಕತಭಾವಜಾನನಞಾಣಂ **ಕತಞಾಣಂ** ನಾಮ। **ದ್ವಾದಸಾಕಾರ**ನ್ತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚೇ ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ಆಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವಾದಸ ಆಕಾರಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ದ್ವಾದಸಾಕಾರಂ। **ಞಾಣದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಏತೇಸಂ ತಿಪರಿವಟ್ಟಾನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಆಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಂ ದಸ್ಸನಂ। **ಅತ್ತಮನಾ**ತಿ ಸಕಮನಾ। ಸತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಸುಖಕಾಮತ್ತಾ ದುಕ್ಖಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಮನೋ ಸಕಮನೋ ನಾಮ, ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸೇಹಿ ಅತ್ತಮನಾ ಗಹಿತಮನಾ ಬ್ಯಾಪಿತಮನಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಅಭಿನನ್ದು**ನ್ತಿ ಅಭಿಮುಖಾ ಹುತ್ವಾ ನನ್ದಿಂಸು। **ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇ**ತಿ ಸುತ್ತನ್ತೇ। ನಿಗ್ಗಾಥಕೋ ಹಿ ಸುತ್ತನ್ತೋ ಕೇವಲಂ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಬ್ಯಾಕರಣತೋ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಂ ನಾಮ। **ಭಞ್ಞಮಾನೇ**ತಿ ಕಥಿಯಮಾನೇ। ವತ್ತಮಾನಸಮೀಪೇ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ ಕತಂ, ಭಣಿತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿರಜ**ನ್ತಿ ವಿಗತರಾಗಾದಿರಜಂ। **ವೀತಮಲ**ನ್ತಿ ವಿಗತರಾಗಾದಿಮಲಂ। ರಾಗಾದಯೋ ಹಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಣಟ್ಠೇನ ರಜೋ ನಾಮ, ದೂಸನಟ್ಠೇನ ಮಲಂ ನಾಮ। **ಧಮ್ಮಚಕ್ಖು**ನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ಕತ್ಥಚಿ ಆದೀನಿ ತೀಣಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಞಾಣಮ್ಪಿ । ಇಧ ಪನ ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಏವಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇತಿ ಪಟಿವೇಧಞಾಣೇ ಚ ದೇಸನಾಞಾಣೇ ಚ। ಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಭಗವತೋ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ದ್ವಾದಸಾಕಾರಂ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಮ್ಪಿ ಇಸಿಪತನೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ದ್ವಾದಸಾಕಾರಮೇವ ಸಚ್ಚದೇಸನಾಯ ಪವತ್ತಕದೇಸನಾಞಾಣಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ನಾಮ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ದಸಬಲಸ್ಸ ಪವತ್ತಞಾಣಮೇವ। ತಂ ಇಮಾಯ ದೇಸನಾಯ ಪಕಾಸೇನ್ತೇನ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ ನಾಮ। ತಂ ಪನೇತಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಯಾವ ಅಞ್ಞಾತಕೋಣ್ಡಞ್ಞತ್ಥೇರೋ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಕೋಟೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ನ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ, ತಾವ ಭಗವಾ ಪವತ್ತೇತಿ ನಾಮ, ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ಪನ ಪವತ್ತಿತಂ ನಾಮ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಪವತ್ತಿತೇ ಚ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಭುಮ್ಮಾ ದೇವಾತಿ ಭೂಮಟ್ಠಕಾ ದೇವಾ। **ಸದ್ದಮನುಸ್ಸಾವೇಸು**ನ್ತಿ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಸಾಧುಕಾರಂ ದತ್ವಾ **ಏತಂ ಭಗವತಾ**ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತಾ ಸದ್ದಂ ಅನುಸ್ಸಾವಯಿಂಸು। **ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ "ನಯಿದಂ ತಥಾ"ತಿ ಪಟಿಲೋಮಂ ವತ್ತೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ। ಸನ್ನಿಪತಿತಾ ಚೇತ್ಥ ದೇವಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ದೇಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಸಾಧುಕಾರಂ ಅದಂಸು, ಸನ್ನಿಪಾತಂ ಅನಾಗತಾ ಪನ ಭುಮ್ಮದೇವಾದಯೋ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಸಾಧುಕಾರಮದಂಸೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇಸು ಪನ ಪಬ್ಬತರುಕ್ಖಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಭುಮ್ಮದೇವಾ। ತೇ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಹೋನ್ತಾಪಿ ಇಧ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। **ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾ**ತಿ ಚ ಧತರಟ್ಠವಿರೂಳ್ಹಕವಿರೂಪಕ್ಖಕುವೇರಸಙ್ಖಾತಾ ಚತುಮಹಾರಾಜಾ ದೇವತಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾ। ತೇ ಸಿನೇರುವೇಮಜ್ಝೇ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಬ್ಬತಟ್ಠಕಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ಆಕಾಸಟ್ಠಕಾಪಿ। ತೇಸಂ ಪರಮ್ಪರಾ ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಂ ಪತ್ತಾ। ಖಿಡ್ಡಾಪದೋಸಿಕಾ ಮನೋಪದೋಸಿಕಾ ಸೀತವಲಾಹಕಾ ಉಣ್ಹವಲಾಹಕಾ ಚನ್ದಿಮಾ ದೇವಪುತ್ತೋ ಸೂರಿಯೋ ದೇವಪುತ್ತೋತಿ ಏತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕದೇವಲೋಕಟ್ಠಾ ಏವ। ತೇತ್ತಿಂಸ ಜನಾ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ **ತಾವತಿಂಸಾ**। ಅಪಿಚ "ತಾವತಿಂಸಾ"ತಿ ತೇಸಂ ದೇವಾನಂ ನಾಮಮೇವಾತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತೇಪಿ ಅತ್ಥಿ ಪಬ್ಬತಟ್ಠಕಾ ಅತ್ಥಿ ಆಕಾಸಟ್ಠಕಾ। ತೇಸಂ ಪರಮ್ಪರಾ ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಂ ಪತ್ತಾ, ತಥಾ ಯಾಮಾದೀನಂ। ಏಕದೇವಲೋಕೇಪಿ ಹಿ ದೇವಾನಂ ಪರಮ್ಪರಾ ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ದಿಬ್ಬಂ ಸುಖಂ ಯಾತಾ ಪಯಾತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಾತಿ **ಯಾಮಾ**। ತುಟ್ಠಾ ಪಹಟ್ಠಾತಿ **ತುಸಿತಾ**। ಪಕತಿಪಟಿಯತ್ತಾರಮ್ಮಣತೋ ಅತಿರೇಕೇನ ರಮಿತುಕಾಮಕಾಲೇ ಯಥಾರುಚಿತೇ ಭೋಗೇ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ರಮನ್ತೀತಿ **ನಿಮ್ಮಾನರತೀ**। ಚಿತ್ತಾಚಾರಂ ಞತ್ವಾ ಪರನಿಮ್ಮಿತೇಸು ಭೋಗೇಸು ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತೀತಿ **ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀ**। ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಘಟಾಯ ನಿಯುತ್ತಾತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾ**। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಗಹಿತಾ।

ತೇನ ಖಣೇನಾತಿ ವಚನಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ **ತೇನ ಮುಹುತ್ತೇನಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಮುಹುತ್ತಸಙ್ಖಾತೇನ ಖಣೇನ, ನ ಪರಮತ್ಥಖಣೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಅನ್ತೋಕತ್ವಾ। **ಸದ್ದೋ**ತಿ ಸಾಧುಕಾರಸದ್ದೋ। **ದಸಸಹಸ್ಸೀ**ತಿ ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳವತೀ। **ಸಙ್ಕಮ್ಪೀ**ತಿ ಉದ್ಧಂ ಉಗ್ಗಚ್ಛನ್ತೀ ಸುಟ್ಠು ಕಮ್ಪಿ। **ಸಮ್ಪಕಮ್ಪೀ**ತಿ ಉದ್ಧಂ ಉಗ್ಗಚ್ಛನ್ತೀ ಅಧೋ ಓಕ್ಕಮನ್ತೀ ಸುಟ್ಠು ಪಕಮ್ಪಿ। **ಸಮ್ಪವೇಧೀ**ತಿ ಚತುದಿಸಾ ಗಚ್ಛನ್ತೀ ಸುಟ್ಠು ಪವೇಧಿ। ಸಮ್ಬುದ್ಧಭಾವಾಯ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತೇ ಚ ಬೋಧಿಸತ್ತೇ ತತೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತೇ ಚ ಮಹಾಪಥವೀ ಪುಞ್ಞತೇಜೇನ ಅಕಮ್ಪಿತ್ಥ, ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಯಂ ಪಟಿವೇಧಞಾಣತೇಜೇನ। ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನೇ ದೇಸನಾಞಾಣತೇಜೇನ ಸಾಧುಕಾರಂ ದಾತುಕಾಮಾ ವಿಯ ಪಥವೀ ದೇವತಾನುಭಾವೇನ ಅಕಮ್ಪಿತ್ಥ, ಆಯುಸಙ್ಖಾರೋಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಕಾರುಞ್ಞೇನ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖೋಭಂ ಅಸಹಮಾನಾ ವಿಯ ಪಥವೀ ದೇವತಾನುಭಾವೇನ ಅಕಮ್ಪಿತ್ಥ। **ಅಪ್ಪಮಾಣೋ**ತಿ ವುದ್ಧಪ್ಪಮಾಣೋ। **ಉಳಾರೋ**ತಿ ಏತ್ಥ "ಉಳಾರಾನಿ ಉಳಾರಾನಿ ಖಾದನೀಯಾನಿ ಖಾದನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೬೬) ಮಧುರಂ ಉಳಾರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಉಳಾರಾಯ ವತ್ಥಭೋಗಾಯ ಚಿತ್ತಂ ನ ನಮತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೦) ಪಣೀತಂ ಉಳಾರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಉಳಾರಾಯ ಖಲು ಭವಂ ವಚ್ಛಾಯನೋ ಸಮಣಂ ಗೋತಮಂ ಪಸಂಸಾಯ ಪಸಂಸತೀ"ತಿಆದೀಸು ಸೇಟ್ಠಂ ಉಳಾರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ "ವಿಪುಲೋ ಉಳಾರೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಓಭಾಸೋ**ತಿ ದೇಸನಾಞಾಣಾನುಭಾವೇನ ಚ ದೇವತಾನುಭಾವೇನ ಚ ಜಾತಓಭಾಸೋ। **ಲೋಕೇ**ತಿ ಚಕ್ಕವಾಳಸ್ಸ ದಸಸಹಸ್ಸಿಯಂಯೇವ। **ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮೇವ ದೇವಾನಂ ದೇವಾನುಭಾವ**ನ್ತಿ ದೇವಾನಂ ಅಯಮಾನುಭಾವೋ - ನಿವತ್ಥವತ್ಥಪ್ಪಭಾ ದ್ವಾದಸ ಯೋಜನಾನಿ ಫರತಿ, ತಥಾ ಸರೀರಸ್ಸ

ಅಲಙ್ಕಾರಸ್ಸ ವಿಮಾನಸ್ಸ ಚ। ತಂ ದೇವಾನಂ ದೇವಾನುಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉದಾನನ್ತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸಞಾಣಮಯಿಕಂ ಉದಾಹಾರಂ। **ಉದಾನೇಸೀತಿ** ಉದಾಹರಿ। **ಅಞ್ಞಾಸಿ ವತ, ಭೋ ಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋತಿ** ಇಮಸ್ಸಪಿ ಉದಾನಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಘೋಸೋ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ಫರಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। **ಅಞ್ಞಾಸಿಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋತಿ** ಭುಸಂ ಞಾತಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚಕ್ಖುಆದೀನಂ ನಿದ್ದೇಸೇ **ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನಾತಿ**ಆದೀಸು ಏಕಮೇವ ಞಾಣಂ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖು ವಿಯ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ **ಚಕ್ಖು**। ಞಾಣಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ **ಞಾಣಂ**। ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಜಾನನಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ **ಪಞ್ಞಾ**। ಅನವಸೇಸಪಟಿವೇಧಕರಣೇನ **ವಿಜ್ಜಾ**। ಸಬ್ಬಥಾ ಓಭಾಸಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ **ಆಲೋಕೋ** ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಕ್ಖುಂ ಧಮ್ಮೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಕಂಯೇವ ಞಾಣಂ ಕಿಚ್ಚನಾನತ್ತೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ವಣ್ಣಿತಂ। **ಆರಮ್ಮಣಾ**ತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಟ್ಠೇನ। **ಗೋಚರಾ**ತಿ ವಿಸಯಟ್ಠೇನ। **ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ಞಾಣಕಿಚ್ಚಂ ಪಞ್ಚಧಾ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ತೀಸು ವಾರೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪನ್ನರಸ ಧಮ್ಮಾ, ಪನ್ನರಸ ಅತ್ಥಾ, ದ್ವೀಸು ಪನ್ನರಸಕೇಸು ತಿಂಸ ನಿರುತ್ತಿಯೋ, ಪನ್ನರಸಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪನ್ನರಸಸು ಅತ್ಥೇಸು ತಿಂಸಾಯ ನಿರುತ್ತೀಸೂತಿ ಸಟ್ಠಿ ಞಾಣಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಸೇಸಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇ ಪನ್ನರಸನ್ನಂ ಪನ್ನರಸನ್ನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಸಟ್ಠಿ ಧಮ್ಮಾ, ಸಟ್ಠಿ ಅತ್ಥಾ, ಸಟ್ಠಿಯಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಸಟ್ಠಿಯಾ ಅತ್ಥೇಸು ಚ ವೀಸಸತಂ ನಿರುತ್ತಿಯೋ, ವೀಸಾಧಿಕಂ ಸತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಟ್ಠಿಯಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಸಟ್ಠಿಯಾ ಅತ್ಥೇಸು ವೀಸುತ್ತರಸತೇ ನಿರುತ್ತೀಸೂತಿ ಏವಂ ಚತ್ತಾರೀಸಞ್ಚ ದ್ವೇ ಚ ಞಾಣಸತಾನಿ।

೧-೩. ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಾರಾದಿವಣ್ಣನಾ

೩೧-೩೨. ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇ ಇದ್ಧಿಪಾದಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇ ಚ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಿದ್ದೇಸೇ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ಚ ಗಣನಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪-೮. ಸತ್ತಬೋಧಿಸತ್ತವಾರಾದಿವಣ್ಣನಾ

೩೩-೩೭. ಸತ್ತನ್ನಂ ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಮುದಯೇ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಪಞ್ಚ, ನಿರೋಧೇ ಪಞ್ಚಾತಿ ದಸ ಧಮ್ಮಾ, ಸಮುದಯೇ ದಸ್ಸನಟ್ಠಾದಯೋ ಪಞ್ಚ, ನಿರೋಧೇ ಪಞ್ಚಾತಿ ದಸ ಅತ್ಥಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ವೀಸತಿ ನಿರುತ್ತಿಯೋ ಚತ್ತಾರೀಸಂ ಞಾಣಾನಿ। ಸತ್ತ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಗಣನಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಏವ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣವಸೇನ ವುತ್ತಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಿದ್ದೇಸೇ ಏಕೇಕಮೂಲಕೇಸು ‘‘ಞಾತೋ ದಿಟ್ಠೋ ವಿದಿತೋ ಸಚ್ಛಿಕತೋ ಫಸ್ಸಿತೋ ಪಞ್ಞಾಯಾ’’ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೨೧) ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ವಚನೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಪಞ್ಚ, ದಸ್ಸನಟ್ಠಾದಯೋ ಪಞ್ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಪಞ್ಚಕಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ, ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಅತ್ಥಾ, ತದ್ದಿಗುಣಾ ನಿರುತ್ತಿಯೋ, ತದ್ದಿಗುಣಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಞೇಯ್ಯಾನಿ। ಪಞ್ಚ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತವಾರೇಪಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖತ್ತುಂ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚವೀಸಸತಂ ಧಮ್ಮಾ, ಪಞ್ಚವೀಸಸತಂ ಅತ್ಥಾ, ತದ್ದಿಗುಣಾ ನಿರುತ್ತಿಯೋ, ತದ್ದಿಗುಣಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಞೇಯ್ಯಾನಿ। **ಅಡ್ಢತೇಯ್ಯಾನೀ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ ಚ ಪಞ್ಞಾಸಞ್ಚ। ಖನ್ಧಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸಚ್ಚವಾರಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಾರೇ ಚ ಧಮ್ಮಾದಿಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೯. ಛಬುದ್ಧಧಮ್ಮವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೮. ಬುದ್ಧಧಮ್ಮವಾರೇ **ದಿಯಡ್ಢಸತ**ನ್ತಿ ಛಕ್ಖತ್ತುಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಸತಞ್ಚ ಪಞ್ಞಾಸಞ್ಚ ಹೋನ್ತಿ, ತದ್ದಿಗುಣಾ ನಿರುತ್ತಿಯೋ ತದ್ದಿಗುಣಾನಿ ಞಾಣಾನಿ। **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಧಿಕರಣೇ**ತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಧಿಕಾರೇ। **ಅಡ್ಢನವಧಮ್ಮಸತಾನೀ**ತಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಸಟ್ಠಿ, ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಸಟ್ಠಿ, ಚತೂಸು ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಸು ಸಟ್ಠಿ, ಸತ್ತಬೋಧಿಸತ್ತವೇಯ್ಯಾಕರಣೇಸು ಸತ್ತತಿ,

ಅಭಿಞ್ಞಟ್ಠಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಪಞ್ಚವೀಸಸತಂ, ಖನ್ಧಟ್ಠಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಪಞ್ಚವೀಸಸತಂ, ಪುನ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಸತಂ, ಚತೂಸು ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಸು ಸತಂ, ಛಸು ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇಸು ದಿಯಡ್ಢಸತನ್ತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠಸತಾನಿ ಚ ಪಞ್ಞಾಸಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಅತ್ಥಾಪಿ ತತ್ತಕಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಸಚ್ಚಾದೀಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ವೀಸಸತಂ ನಿರುತ್ತಿಯೋ, ಸತ್ತಸು ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇಸು ಚತ್ತಾರೀಸಸತಂ ನಿರುತ್ತಿಯೋ, ಅಭಿಞ್ಞಟ್ಠಾದೀಸು ಖನ್ಧಟ್ಠಾದೀಸು ಚ ಅಡ್ಢತೇಯ್ಯಾನಿ ಅಡ್ಢತೇಯ್ಯಾನಿ ನಿರುತ್ತಿಸತಾನಿ, ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಸು ಚ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ನಿರುತ್ತಿಸತಾನಿ, ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇಸು ತೀಣಿ ನಿರುತ್ತಿಸತಾನೀತಿ ಏವಂ ನಿರುತ್ತಿಸಹಸ್ಸಞ್ಚ ಸತ್ತನಿರುತ್ತಿಸತಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಸಚ್ಚಾದೀಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಚತ್ತಾರೀಸಾಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಞಾಣಸತಾನಿ, ಸತ್ತಸು ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇಸು ಅಸೀತಿಅಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಸತಾನಿ, ಅಭಿಞ್ಞಟ್ಠಾದೀಸು ಖನ್ಧಟ್ಠಾದೀಸು ಚ ಪಞ್ಚಪಞ್ಚಞಾಣಸತಾನಿ , ಸಚ್ಚೇಸು ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಸು ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಸತಾನಿ, ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇಸು ಛ ಞಾಣಸತಾನೀತಿ ಏವಂ ತೀಣಿ ಚ ಞಾಣಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಞಾಣಸತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಕಥಾ

೧. ಸಚ್ಚವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೯. ಪುನ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸುತ್ತನ್ತಮೇವ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಕಥಿತಾಯ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ **ದುಕ್ಖವತ್ಥುಕಾತಿ** ಏಕಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ದುಕ್ಖಂ ವತ್ಥು ಏತೇಸನ್ತಿ ದುಕ್ಖವತ್ಥುಕಾ। ತದೇವ ದುಕ್ಖಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ **ಸಚ್ಚವತ್ಥುಕಾತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಚ್ಚಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಾ**। ಸಚ್ಚಂ ಗೋಚರೋ ವಿಸಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಸಚ್ಚಗೋಚರಾ**। **ಸಚ್ಚಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ** ಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। **ಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ** ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾಯತ್ತಾ। **ಸಚ್ಚೇ ಸಮುದಾಗತಾತಿ** ದುಕ್ಖಪರಿಜಾನನೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇ ಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ। ತಥಾ ತತ್ಥೇವ **ಠಿತಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ** ಚ।

೪೦. ಇದಾನಿ "ಪವತ್ತಿತೇ ಚ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಧಮ್ಮಚಕ್ಕನ್ತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪಟಿವೇಧಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ದೇಸನಾಧಮ್ಮಚಕ್ಕಞ್ಚ। **ಪಟಿವೇಧಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ** ಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ, **ದೇಸನಾಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ** ಇಸಿಪತನೇ। **ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪವತ್ತೇತಿ ಚಕ್ಕಞ್ಚಾತಿ** ಪಟಿವೇಧಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ವುತ್ತಂ, **ಚಕ್ಕಞ್ಚ ಪವತ್ತೇತಿ ಧಮ್ಮಞ್ಚಾತಿ** ದೇಸನಾಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ। ಕಥಂ? ಭಗವಾ ಹಿ ಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾದಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪವತ್ತೇತಿ, ಸೋಯೇವ ಚ ಧಮ್ಮೋ ಕಿಲೇಸಸತ್ತುಘಾತಾಯ ಪವತ್ತನತೋ ಪಹರಣಚಕ್ಕಂ ವಿಯಾತಿ ಚಕ್ಕಞ್ಚ। ಧಮ್ಮಂ ಪವತ್ತೇನ್ತೋಯೇವ ಭಗವಾ ತಂ ಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತಿ ನಾಮ। ಏತೇನ ಧಮ್ಮೋಯೇವ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಇಸಿಪತನೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಕ್ಖಣೇ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಕಿಲೇಸಸತ್ತುಘಾತಾಯ ಪವತ್ತನತೋ ಪಹರಣಚಕ್ಕಸದಿಸಂ ದೇಸನಾಚಕ್ಕಞ್ಚ ಪವತ್ತೇತಿ, ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾದಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಞ್ಚ ಪವತ್ತೇತಿ। ಏತೇನ ಧಮ್ಮೋ ಚ ಚಕ್ಕಞ್ಚ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕನ್ತಿ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪವತ್ತಕೇ ಸತಿ ಪವತ್ತನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ "ಪವತ್ತೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಪವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಪನ "ಚಕ್ಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಧಮ್ಮೇನ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕನ್ತಿ**ಆದೀನಿ ದೇಸನಾಧಮ್ಮಚಕ್ಕಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮೇನ ಪವತ್ತೇತೀತಿ** ಯಥಾಸಭಾವತ್ತಾ ಧಮ್ಮೇನ ಪವತ್ತಂ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಧಮ್ಮಚರಿಯಾಯ ಪವತ್ತೇತೀತಿ** ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಧಮ್ಮತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಂ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಧಮ್ಮೇ ಠಿತೋತಿ**ಆದೀಹಿ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮಭೂತತಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮಿತಾ ಚ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - "ಸೋ ಹಾವುಸೋ, ಭಗವಾ ಜಾನಂ ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸಂ ಪಸ್ಸತಿ ಚಕ್ಖುಭೂತೋ ಞಾಣಭೂತೋ ಧಮ್ಮಭೂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ ವತ್ತಾ ಪವತ್ತಾ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿನ್ನೇತಾ ಅಮತಸ್ಸ ದಾತಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀ

ತಥಾಗತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೩)। ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಠಿತೋತಿ** ವಿಸಯೀಭಾವೇನ ಠಿತೋ। **ಪತಿಟ್ಠಿತೋತಿ** ಅಚಲಭಾವೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ। **ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋತಿ** ಇಸ್ಸರಭಾವಂ ಪತ್ತೋ। **ಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತೋತಿ** ಕೋಟಿಪ್ಪತ್ತೋ। **ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋತಿ** ವಿಸಾರದಭಾವಂ ಪತ್ತೋ। **ಧಮ್ಮೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋತಿ**ಆದೀಹಿ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ವುತ್ತೇಹಿ ಪನ ವಚನೇಹಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮಿತಾಯ ಚ ಧಮ್ಮತ್ಥಾಯ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಧಮ್ಮಂ ಸಕ್ಕರೋನ್ತೋತಿ**ಹಆದೀಹಿ ಧಮ್ಮತ್ಥಾಯ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮಂ ಸಕ್ಕಾರಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತೇತಿ, ಸೋ ಧಮ್ಮತ್ಥಂ ಪವತ್ತೇತಿ। **ಧಮ್ಮಂ ಸಕ್ಕರೋನ್ತೋತಿ** ಯಥಾ ಕತೋ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಸುಕತೋ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ನಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಧಮ್ಮಂ ಗರುಂ ಕರೋನ್ತೋತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಗಾರವುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ತಂ ಗರುಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಧಮ್ಮಂ ಮಾನೇನ್ತೋತಿ** ಧಮ್ಮಂ ಪಿಯಞ್ಚ ಭಾವನೀಯಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತೋ। **ಧಮ್ಮಂ ಪೂಜೇನ್ತೋತಿ** ತಂ ಅಪದಿಸಿತ್ವಾ ದೇಸನಾಪಟಿಪತ್ತಿಪೂಜಾಯ ಪೂಜಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಧಮ್ಮಂ ಅಪಚಾಯಮಾನೋತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಕ್ಕಾರಗರುಕಾರೇಹಿ ನೀಚವುತ್ತಿತಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಧಮ್ಮದ್ಧಜೋ ಧಮ್ಮಕೇತೂತಿ** ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಧಜಮಿವ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ಕೇತುಮಿವ ಚ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಧಮ್ಮದ್ಧಜೋ ಧಮ್ಮಕೇತು ಚ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಮ್ಮಾಧಿಪತೇಯ್ಯೋತಿ** ಧಮ್ಮಾಧಿಪತಿತೋ ಆಗತೋ ಭಾವನಾಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಚ ಸಬ್ಬಕಿರಿಯಾನಂ ಕರಣೇನ ಧಮ್ಮಾಧಿಪತೇಯ್ಯೋ ಹುತ್ವಾ। **ತಂ ಖೋ ಪನ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯನ್ತಿ** ಕೇನಚಿ ನಿವತ್ತೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಅಪ್ಪಟಿಹತಪವತ್ತಿತಾ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಪವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಧಮ್ಮೋ, ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪಾದನೇನ ತಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಸಚ್ಚಾತಿ** ಸಚ್ಚಞಾಣಾನಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ವಿಜ್ಜಾ ಚ ಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ। **ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲೇ ಞಾಣಂ। ತಮ್ಪಿ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತೇತಿಯೇವ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಪಟಿವೇಧಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪವತ್ತೇತಿಯೇವ ನಾಮ।

ಸಮುದಯವಾರಾದೀಸು **ಸಮುದಯವತ್ಥುಕಾ ನಿರೋಧವತ್ಥುಕಾ ಮಗ್ಗವತ್ಥುಕಾತಿ** ವಿಸೇಸಪದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಜ್ಝಿತ್ತಾ। ಏತ್ಥಾಪಿ ವುತ್ತಸದಿಸಂ ಪಠಮಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೨-೩. ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಾರಾದಿವಣ್ಣನಾ

೪೧-೪೨. ಸತಿಪಟ್ಠಾನಇದ್ಧಿಪಾದಪುಬ್ಬಙ್ಗಮವಾರಾಪಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ತೇಪಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಿಸೇಸಪದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಜ್ಝಿತ್ತಾತಿ।

ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾ

ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩. ಇದಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮವತಿಯಾ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಲೋಕುತ್ತರಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ**ಆದಯೋ ಸತ್ತತಿಂಸ **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ** ಯಥಾಯೋಗಂ ಮಗ್ಗಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। ತೇ ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ **ಬೋಧೀತಿ** ಏವಂಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇ ಭವತ್ತಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ನಾಮ। **ಪಕ್ಖೇ ಭವತ್ತಾತಿ** ಉಪಕಾರಭಾವೇ ಠಿತತ್ತಾ। ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಓಕ್ಕನ್ತಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ, ಸತಿಯೇವ ಉಪಟ್ಠಾನಂ **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ**। ಕಾಯವೇದನಾಚಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಪನಸ್ಸ

ಅಸುಭದುಕ್ಖಾನಿಚ್ಚಾನತ್ತಾಕಾರಗಹಣವಸೇನ ಸುಭಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತಸಞ್ಞಾಪಹಾನಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಿತೋ ಚತುಧಾ ಭೇದೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪದಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಧಾನಂ, ಸೋಭನಂ ಪಧಾನಂ **ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ,** ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಪದಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಸೋಭನಂ ವಾ ತಂ ಕಿಲೇಸವಿರೂಪಪವತ್ತವಿರಹಿತತೋ ಪಧಾನಞ್ಚ ಹಿತಸುಖನಿಪ್ಫಾದಕಟ್ಠೇನ ಸೇಟ್ಠಭಾವಾವಹನತೋ ಪಧಾನಭಾವಕರಣತೋ ವಾತಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ। ವೀರಿಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಯಿದಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪಹಾನಾನುಪ್ಪತ್ತಿಕಿಚ್ಚಂ, ಅನುಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತಿಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯತೀತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನಿಪ್ಫತ್ತಿಪರಿಯಾಯೇನ ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ, ಇಜ್ಝನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಇದ್ಧಿ, ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಟ್ಠೇನ ಫಲಭೂತಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಚ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋತಿ **ಇದ್ಧಿಪಾದೋ**। ಸೋ ಛನ್ದವೀರಿಯಚಿತ್ತವೀಮಂಸಾವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಕೋಸಜ್ಜಪಮಾದವಿಕ್ಖೇಪಸಮ್ಮೋಹಾನಂ ಅಭಿಭವನತೋ ಅಭಿಭವನಸಙ್ಖಾತೇನ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನ **ಇನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀಹಿ ಅನಭಿಭವನೀಯತೋ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ **ಬಲಂ**। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಸದ್ಧಾವೀರಿಯಸತಿಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಞ್ಚ ಬಲಾನೀ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಬುಜ್ಝನಕಸತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ಸತಿಆದಯೋ ಸತ್ತ ಧಮ್ಮಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೇನ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ಅಟ್ಠ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ **ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ।

ಇತಿ ಇಮೇ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಲೋಕಿಯವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವತ್ತಮಾನಾಯ ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ಚ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ನವವಿಧೇನ ವೇದನಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ಚ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಸೋಳಸವಿಧೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ಚ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಂ ಪರಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಕುಸಲಂ ದಿಸ್ವಾ "ಯಥಾ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ನ ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏವಂ ಮೇ ಏತಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ತಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ವಾಯಮನಕಾಲೇ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಅತ್ತನೋ ಸಮುದಾಚಾರಪ್ಪತ್ತಮಕುಸಲಂ ದಿಸ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ವಾಯಮನಕಾಲೇ ದುತಿಯಂ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಂ ಝಾನಂ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಾ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ವಾಯಮನ್ತಸ್ಸ ತತಿಯಂ, ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಯಥಾ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ। ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಕುಸಲುಪ್ಪಾದನಕಾಲೇ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ, ವೀರಿಯಂ, ಚಿತ್ತಂ, ವೀಮಂಸಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಕುಸಲುಪ್ಪಾದನಕಾಲೇ ವೀಮಂಸಿದ್ಧಿಪಾದೋ। ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಯ ವಿರಮಣಕಾಲೇ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ , ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಾ, ಮಿಚ್ಛಾಜೀವಾ ವಿರಮಣಕಾಲೇ ಸಮ್ಮಾಜೀವೋತಿ ಏವಂ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಚತುಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇ ಅವಸೇಸಾ ತೇತ್ತಿಂಸ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏವಂ ಏಕಚಿತ್ತೇ ಲಬ್ಭಮಾನೇಸು ಚೇತೇಸು ಏಕಾವ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಸತಿ ಕಾಯಾದೀಸು ಸುಭಸಞ್ಞಾದಿಪಹಾನಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ "ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕಮೇವ ಚ ವೀರಿಯಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾದಿಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ "ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೇಸೇಸು ಹಾಪನವಡ್ಢನಂ ನತ್ಥಿ।

ಅಪಿಚ ತೇಸು –

ನವ ಏಕವಿಧಾ ಏಕೋ, ದ್ವೇಧಾಥ ಚತುಪಞ್ಚಧಾ।
ಅಟ್ಠಧಾ ನವಧಾ ಚೇವ, ಇತಿ ಛದ್ಧಾ ಭವನ್ತಿ ತೇ॥

ನವ ಏಕವಿಧಾತಿ ಛನ್ದೋ ಚಿತ್ತಂ ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ವಾಚಾ ಕಮ್ಮನ್ತೋ ಆಜೀವೋತಿ ಇಮೇ ನವ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದಾದಿವಸೇನ ಏಕವಿಧಾವ ಹೋನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಕೋಟ್ಠಾಸಂ ನ ಭಜನ್ತಿ। **ಏಕೋ ದ್ವೇಧಾ**ತಿ ಸದ್ಧಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲವಸೇನ ದ್ವೇಧಾ

ಠಿತಾ। **ಅಥ ಚತುಪಞ್ಚಧಾತಿ** ಅಥಞ್ಞೋ ಏಕೋ ಚತುಧಾ, ಅಞ್ಞೋ ಪಞ್ಚಧಾ ಠಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಸಮಾಧಿ ಏಕೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗವಸೇನ ಚತುಧಾ ಠಿತೋ, ಪಞ್ಞಾ ತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ। **ಅಟ್ಠಧಾ ನವಧಾ ಚೇವಾತಿ** ಅಪರೋ ಏಕೋ ಅಟ್ಠಧಾ, ಏಕೋ ನವಧಾ ಠಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗವಸೇನ ಸತಿ ಅಟ್ಠಧಾ ಠಿತಾ, ಚತುಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಇದ್ಧಿಪಾದಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗವಸೇನ ವೀರಿಯಂ ನವಧಾತಿ। ಏವಂ -

> ಚುದ್ದಸೇವ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾ, ಹೋನ್ತೇತೇ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ।
> ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಸತ್ತವಿಧಾ, ಸತ್ತತಿಂಸ ಪಭೇದತೋ॥

> ಸಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫಾದನತೋ, ಸರೂಪೇನ ಚ ವುತ್ತಿತೋ।
> ಸಬ್ಬೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ, ಸಮ್ಭವೇ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ತೇ॥

ಏವಂ ಮಗ್ಗಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ತೇ ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನೀತಿ** ಆಹ। ಸಮಣಭಾವೋ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಮೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಾಮಞ್ಞಾನಂ ಫಲಾನಿ **ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ। ನಿಬ್ಬಾನಂ** ಪನ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಮೇವ। ಇತಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಸತ್ತತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಚತುಮಗ್ಗಚತುಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ವಸೇನ ಛಚತ್ತಾಲೀಸ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ, ತತೋ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಚತುಮಗ್ಗಚತುಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ವಸೇನ ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ, ತತೋಪಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ವಸೇನ ತಯೋ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಮಗ್ಗಫಲಾನಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರತ್ತೇ ವುತ್ತೇ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಮ್ಪಿ ಲೋಕುತ್ತರತ್ತಂ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಪಧಾನಧಮ್ಮವಸೇನ ಪನ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಯೋವ ವುತ್ತಾ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೭೭ ಆದಯೋ, ೫೦೫ ಆದಯೋ) ಚ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇ ಮಗ್ಗಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಲೋಕುತ್ತರತ್ತಂ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ।

ಲೋಕಂ ತರನ್ತೀತಿ ಲೋಕಂ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಮಿಧ ಈದಿಸಂ ವತ್ತಮಾನಕಾಲವಚನಂ ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಅಪಾಯಲೋಕಂ ತರತಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಕಾಮಾವಚರಲೋಕೇಕದೇಸಂ ತರತಿ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಕಾಮಾವಚರಲೋಕಂ ತರತಿ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಲೋಕಂ ತರತಿ। **ಲೋಕಾ ಉತ್ತರನ್ತೀತಿ** ಲೋಕಾ ಉಗ್ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಲೋಕತೋತಿ** ಚ **ಲೋಕಮ್ಹಾತಿ** ಚ ತದೇವ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಲೋಕಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮನ್ತೀತಿ** ಪಠಮಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। ತತ್ಥ ಉಪಸಗ್ಗತ್ಥಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಸಹ ಉಪಸಗ್ಗತ್ಥೇನ ವುತ್ತಂ। **ಲೋಕಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಂ ಲೋಕಂ ಸಮ್ಮಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಾ। ಸಬ್ಬಮಿಧ ಈದಿಸಂ ಅತೀತಕಾಲವಚನಂ ಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದೀನಿ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಲೋಕಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಾನಿ, ಸದಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಬ್ಬಲೋಕಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। **ಲೋಕೇನ ಅತಿರೇಕಾತಿ** ಲೋಕತೋ ಅಧಿಕಭೂತಾ। ಇದಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ನಿಸ್ಸರನ್ತೀತಿ** ನಿಗ್ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ನಿಸ್ಸಟಾತಿ** ನಿಗ್ಗತಾ। **ಲೋಕೇ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ**ಆದೀನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ವಚನಾನಿ ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರೇಸುಪಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। **ನ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ** ಲೋಕೇ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ಲೋಕೇ ನ ಲಿಮ್ಪನ್ತೀತಿ** ಖನ್ಧಸನ್ತಾನೇ ವತ್ತಮಾನಾಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ನ ಲಿಮ್ಪನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲೋಕೇನ ನ ಲಿಮ್ಪನ್ತೀತಿ** ಅಕತಪಟಿವೇಧಾನಂ ಕೇನಚಿ ಚಿತ್ತೇನ, ಕತಪಟಿವೇಧಾನಂ ಅಕುಸಲೇನ ಅಪ್ಪಮತ್ತೇನಪಿ ಚಿತ್ತೇನ ನ ಲಿಮ್ಪನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸಂಲಿತ್ತಾ ಅನುಪಲಿತ್ತಾತಿ** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಿಸೇಸಿತಂ।

ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಾತಿ ಅಲಿತ್ತತ್ತಮೇವ ನಾನಾಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ವಿಸೇಸಿತಂ। ಯೇ ಕೇಚಿ ಹಿ ಯತ್ಥ ಯೇನ ವಾ ಅಲಿತ್ತಾ, ತೇ ತತ್ಥ ತೇನ ವಾ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಲೋಕಾ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಾತಿ**ಆದೀನಿ ತೀಣಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ವಿಸಞ್ಞುತ್ತಾತಿ** ವಿಪ್ಪಮುತ್ತತ್ತವಿಸೇಸನಂ। ಯೇ

ಕೇಚಿ ಹಿ ಯತ್ಥ ಯೇನ ಯತೋ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಾ, ತೇ ತತ್ಥ ತೇನ ತತೋ ವಿಸಙ್ಖುತ್ತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಲೋಕಾ ಸುಜ್ಝನ್ತೀತಿ** ಲೋಕಮಲಂ ಧೋವಿತ್ವಾ ಲೋಕಾ ಸುಜ್ಝನ್ತಿ। **ವಿಸುಜ್ಝನ್ತೀತಿ** ತದೇವ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಿಸೇಸಿತಂ। **ವುಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ** ಉಟ್ಠಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ವಿವಟ್ಟನ್ತೀತಿ** ನಿವಟ್ಟನ್ತಿ। **ನ ಸಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ನ ಲಗ್ಗನ್ತಿ। **ನ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ** ನ ಗಣ್ಹೀಯನ್ತಿ। **ನ ಬಜ್ಝನ್ತೀತಿ** ನ ಬಾಧೀಯನ್ತಿ। **ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ** ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ **ಲೋಕಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾತಿ**, ತಥೇವ "ಲೋಕಾ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭೇನ್ತೀತಿ** ನಿರೋಧೇನ್ತಿ। **ಅಪಥಾತಿಆದೀನಿ** ಚತ್ತಾರಿ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಲೋಕುತ್ತರೇಸು ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। **ಅಪಥಾತಿ** ಅಮಗ್ಗಾ। **ಅಗತೀತಿ** ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾ। **ಅವಿಸಯಾತಿ** ಅನಾಯತ್ತಾ। **ಅಸಾಧಾರಣಾತಿ** ಅಸಮಾನಾ। **ವಮನ್ತೀತಿ** ಉಗ್ಗಿಲನ್ತಿ। **ನ ಪಚ್ಚಾವಮನ್ತೀತಿ** ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ವುತ್ತಂ, ವನ್ತಂ ಪುನ ನ ಅದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ವನ್ತಸ್ಸ ಸುವನ್ತಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಅನನ್ತರದುಕತ್ತಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ವಿಸೀನೇನ್ತೀತಿ** ವಿಕಿರನ್ತಿ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ನ ಬನ್ಧನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಉಸ್ಸೀನೇನ್ತೀತಿ** ನ ವಿಕಿರನ್ತಿ ನ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ। "ವಿಸಿನೇನ್ತೀ"ತಿ "ನ ಉಸ್ಸಿನೇನ್ತೀ"ತಿ ರಸ್ಸಂ ಕತ್ವಾ ಪಾಠೋ ಸುನ್ದರೋ। **ವಿಧೂಪೇನ್ತೀತಿ** ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತಿ। **ನ ಸಂಧೂಪೇನ್ತೀತಿ** ನ ಉಜ್ಜಲನ್ತಿ। **ಲೋಕಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ** ಸಬ್ಬೇಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಸಮ್ಮಾ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಚ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಾ। ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಇಮೇಹಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಂ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರಭಾವೋ ಅಧಿಕಭಾವೋ ಚ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ।

ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಬಲಕಥಾ

ಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪. ಇದಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾವತಿಯಾ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಬಲಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಆದಿತೋ ಸುತ್ತನ್ತವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಬಲಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತದಙ್ಗಾನಿಪಿ ಬಲಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಅಪಿಚ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿ ಬಲಾನೀತಿಆದಿಮಾಹ**। ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ತಂತಂಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಬಲಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಹಿರಿಬಲನ್ತಿಆದೀಸು** ಪಾಪತೋ ಹಿರೀಯನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಹಿರೀ,** ಲಜ್ಜಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ಪಾಪತೋ ಓತ್ತಪ್ಪನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಓತ್ತಪ್ಪಂ,** ಪಾಪತೋ ಉಬ್ಬೇಗಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಹಿರೀ, ಬಹಿದ್ಧಾಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। ಅತ್ತಾಧಿಪತಿ ಹಿರೀ, ಲೋಕಾಧಿಪತಿ ಓತ್ತಪ್ಪಂ । ಲಜ್ಜಾಸಭಾವಸಣ್ಠಿತಾ ಹಿರೀ, ಭಯಸಭಾವಸಣ್ಠಿತಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸವಲಕ್ಖಣಾ ಹಿರೀ, ವಜ್ಜಭೀರುಕಭಯದಸ್ಸಾವಿಲಕ್ಖಣಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। ಸಾ ಏವ ಹಿರೀ ಅಹಿರಿಕೇನ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ **ಹಿರಿಬಲಂ**। ತದೇವ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪೇನ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ **ಓತ್ತಪ್ಪಬಲಂ**। ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನೇನ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಬಲಂ**। ಉಪಪರಿಕ್ಖಣಪಞ್ಞಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ವೀರಿಯಸೀಸೇನ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಬಲಂ **ಭಾವನಾಬಲಂ**। ತಥಾಪವತ್ತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಮೇತಂ ನಾಮಂ। ಪರಿಸುದ್ಧಾನಿ ಸೀಲಾದೀನಿ **ಅನವಜ್ಜಬಲಂ**। ಚತ್ತಾರಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂನಿ **ಸಙ್ಗಹಬಲಂ**। ಸಙ್ಗಹೇ ಬಲನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ದುಕ್ಖಮಾನಂ ಅಧಿವಾಸನಂ **ಖನ್ತಿಬಲಂ**। ಧಮ್ಮಕಥಾಯ ಪರೇಸಂ ತೋಸನಂ **ಪಞ್ಞತ್ತಿಬಲಂ**। ಅಧಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಪನಂ **ನಿಜ್ಝತ್ತಿಬಲಂ**। ಕುಸಲೇಸು ಬಹುಭಾವೋ **ಇಸ್ಸರಿಯಬಲಂ**। ಕುಸಲೇಸು ಯಥಾರುಚಿ ಪತಿಟ್ಠಾನಂ **ಅಧಿಟ್ಠಾನಬಲಂ**। ಹಿರಿಬಲಾದೀನಂ ಅತ್ಥೋ ಮಾತಿಕಾಪದೇಸು ಬ್ಯಞ್ಜನವಸೇನ ವಿಸೇಸತೋ ಯುಜ್ಜಮಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತೋ। **ಸಮಥಬಲಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲನ್ತಿ** ಬಲಪ್ಪತ್ತಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಏವ।

ಮಾತಿಕಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ ಸದ್ಧಾಬಲನ್ತಿ** ಮೂಲಬಲಟ್ಠಂ ವತ್ವಾ ತಮೇವ ಅಪರೇಹಿ ನವಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಅಕಮ್ಪಿಯೋ ಬಲಪ್ಪತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಸಹಜಾತೇ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ, ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ, ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಆದಿಭೂತಂ ಸೀಲಂ ದಿಟ್ಠಿಞ್ಚ ವಿಸೋಧೇತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಪಭಸ್ಸರಂ ಕರೋನ್ತೋ ವೋದಾಪೇತಿ, ವಸಿಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ ವಿಸೇಸಂ ಅಧಿಗಮಾಪೇತಿ, ತತೋ ಉತ್ತರಿಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ

ಉತ್ತರಿಪಟಿವೇಧಂ ಕಾರೇತಿ, ಕಮೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಂ ಕಾರೇತಿ, ಫಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿರೋಧೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ನವಧಾ ಬಲಟ್ಠೋ ವಿಸೇಸಿತೋ। ಏಸ ನಯೋ **ವೀರಿಯಬಲಾ**ದೀಸು ಚತೂಸು।

ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಹಿರೀಯತೀತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಯುತ್ತೋ ಯೋಗೀ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ** ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ಹಿರೀಯತಿ। ಓತ್ತಪ್ಪೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತೇಹಿ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಹಿಪಿ ಹಿರೀಯನಾ ಓತ್ತಪ್ಪನಾ ವುತ್ತಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। **ಬ್ಯಾಪಾದ**ನ್ತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾತೀ**ತಿ ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ ಆದೀನವತೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖತಿ। **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ವಡ್ಢೇತಿ। **ವಜ್ಜ**ನ್ತಿ ರಾಗಾದಿವಜ್ಜಂ। **ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತೀ**ತಿ ಬನ್ಧತಿ। **ಖಮತೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಯೋಗಿಸ್ಸ ಖಮತಿ ರುಚ್ಚತಿ। **ಪಞ್ಞಾಪೇತೀ**ತಿ ತೋಸೇತಿ। **ನಿಜ್ಝಾಪೇತೀ**ತಿ ಚಿನ್ತಾಪೇತಿ। **ವಸಂ ವತ್ತೇತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತೇ ಪಹು ಹುತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ವಸಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೇತಿ। **ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ವಿದಹತಿ। ಭಾವನಾಬಲಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿಯೇವ। ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾಯ ಅಞ್ಞಥಾ ವುತ್ತೋ, ಅತ್ಥೋ ಪನ ಬ್ಯಞ್ಜನವಸೇನೇವ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಇಧ ನ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಮಥಬಲಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಞ್ಚ ವಿತ್ಥಾರತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಅವಸಾನೇ **ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ ಚ ಖನ್ಧೇ ಚ ನ ಕಮ್ಪತೀ**ತಿಆದಿ ಚ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ ಚ ಖನ್ಧೇ ಚ ನ ಕಮ್ಪತೀ**ತಿಆದಿ ಚ ಸಮಥಬಲವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಾನಂ ಲಕ್ಖಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

ಸೇಖಾಸೇಖಬಲೇಸು **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಸೇಖಬಲ**ನ್ತಿ ಸೇಖಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಸೇಖೋ, ಸಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ತಸ್ಸ ಸೇಖಸ್ಸ ಬಲನ್ತಿ ಸೇಖಬಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ಥ ಸಿಕ್ಖಿತತ್ತಾ ಅಸೇಖಬಲ**ನ್ತಿ ಅಸೇಖಪುಗ್ಗಲೋ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಿಕ್ಖಿತತ್ತಾ ನ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಅಸೇಖೋ, ಸಾಯೇವ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ತಸ್ಸ ಅಸೇಖಸ್ಸ ಬಲನ್ತಿ ಅಸೇಖಬಲಂ। ಏಸೇವ ನಯೋ **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾ**ದೀಸು। **ಸಮ್ಮಾಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಲೋಕಿಕಮ್ಪಿ ಹೋನ್ತಂ ಸೇಖಸ್ಸ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸೇಖಬಲಂ, ಅಸೇಖಸ್ಸ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅಸೇಖಬಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಅಟ್ಠ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ । ಕೇಚಿ ಪನ "ಠಪೇತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರವಿಮುತ್ತಿಂ ಅವಸೇಸಾ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಸೇಖಾಸೇಖಬಲತ್ತಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಖೀಣಾಸವಬಲೇಸು ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಞಾಣಬಲಾನಿ। **ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ**ತಿ ಕರಣತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ಖೀಣಾಸವೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ**ತಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾಕಾರೇನ ಅನಿಚ್ಚತೋ। **ಯಥಾಭೂತ**ನ್ತಿ ಯಥಾಸಭಾವತೋ। **ಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಸಹವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ। ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸುದಿಟ್ಠಾ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಸುದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ ತಮ್ಮೂಲಕತ್ತಾ। **ಯ**ನ್ತಿ ಭಾವನಪುಂಸಕವಚನಂ, ಯೇನ ಕಾರಣೇನಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಆಗಮ್ಮಾ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಚ। **ಪಟಿಜಾನಾತೀ**ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತಿ ಪಟಿಞ್ಞಂ ಕರೋತಿ। **ಅಙ್ಗಾರಕಾಸೂಪಮಾ**ತಿ ಮಹಾಭಿತಾಪಟ್ಠೇನ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಯಾ ಉಪಮಿತಾ। **ಕಾಮಾ**ತಿ ವತ್ಥುಕಾಮಾ ಚ ಕಿಲೇಸಕಾಮಾ ಚ।

ವಿವೇಕನಿನ್ನನ್ತಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಉಪಧಿವಿವೇಕಸಙ್ಖಾತನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನಂ। ತಯೋ ಹಿ ವಿವೇಕಾ - ಕಾಯವಿವೇಕೋ ಚಿತ್ತವಿವೇಕೋ ಉಪಧಿವಿವೇಕೋತಿ। ಕಾಯವಿವೇಕೋ ಚ ವಿವೇಕಟ್ಠಕಾಯಾನಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಭಿರತಾನಂ। ಚಿತ್ತವಿವೇಕೋ ಚ ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತಾನಂ। ಉಪಧಿವಿವೇಕೋ ಚ ನಿರುಪಧೀನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಿಸಙ್ಖಾರಗತಾನಂ, ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕಸಙ್ಖಾತನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನಂ ವಾ। ಪಞ್ಚ ಹಿ ವಿವೇಕಾ - ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕೋ ತದಙ್ಗವಿವೇಕೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕೋ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿವೇಕೋ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕೋತಿ। **ವಿವೇಕನಿನ್ನ**ನ್ತಿ ವಿವೇಕೇ ನಿನ್ನಂ। **ವಿವೇಕಪೋಣ**ನ್ತಿ ವಿವೇಕೇ ನತಂ। **ವಿವೇಕಪಬ್ಭಾರ**ನ್ತಿ ವಿವೇಕಸೀಸಭಾರಂ। ದ್ವೇಪಿ ಪುರಿಮಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಾನಿ। **ವಿವೇಕಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಜ್ಜಿತಂ, ದೂರೀಭೂತಂ ವಾ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಭಿರತ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಅಭಿರತಂ, ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ಅಭಿರತಂ ವಾ। **ಬ್ಯನ್ತೀಭೂತ**ನ್ತಿ ವಿಗತನ್ತೀಭೂತಂ, ಏಕದೇಸೇನಾಪಿ ಅನಲ್ಲೀನಂ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಂ ವಿಸಂಸಟ್ಠಂ। **ಸಬ್ಬಸೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಥಾ। **ಆಸವಟ್ಠಾನಿಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀ**ತಿ ಸಂಯೋಗವಸೇನ ಆಸವಾನಂ ಕಾರಣಭೂತೇಹಿ ಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಬ್ಯನ್ತೀಭೂತ**ನ್ತಿ ವಿಗತನಿಕನ್ತಿಭೂತಂ, ನಿತ್ತಣ್ಹನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುತೋ? **ಸಬ್ಬಸೋ ಆಸವಟ್ಠಾನಿಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ** ಸಬ್ಬೇಹಿ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ದಸಹಿ ಖೀಣಾಸವಬಲೇಹಿ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ

ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರೋ ಮಗ್ಗೋ ಕಥಿತೋ। “ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ”ತಿ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾಬಲಂ, “ಅಙ್ಗಾರಕಾಸೂಪಮಾ ಕಾಮಾ”ತಿ ಸಮುದಯಪಹಾನಬಲಂ, “ವಿವೇಕನಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತೀ”ತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಬಲಂ, “ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ”ತಿಆದಿ ಸತ್ತವಿಧಂ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಬಲನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ದಸ ಇದ್ಧಿಬಲಾನಿ ಇದ್ಧಿಕಥಾಯ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ತಥಾಗತಬಲನಿದ್ದೇಸೇ **ತಥಾಗತಬಲಾನೀ**ತಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಾನಿ ತಥಾಗತಸ್ಸೇವ ಬಲಾನಿ। ಯಥಾ ವಾ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾನಂ ಬಲಾನಿ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆಗತಾನಿ, ತಥಾ ಆಗತಬಲಾನೀತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ತಥಾಗತಬಲಂ - ಕಾಯಬಲಂ ಞಾಣಬಲಞ್ಚ। ತೇಸು ಕಾಯಬಲಂ ಹತ್ಥಿಕುಲಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ -

> “ಕಾಳಾವಕಞ್ಚ ಗಙ್ಗೇಯ್ಯಂ, ಪಣ್ಡರಂ ತಮ್ಬಪಿಙ್ಗಲಂ।
> ಗನ್ಧಮಙ್ಗಲಹೇಮಞ್ಚ, ಉಪೋಸಥಛದ್ದನ್ತಿಮೇ ದಸಾ”ತಿ॥ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೬೦; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೪೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೨೨)।

ಇಮಾನಿ ದಸ ಹತ್ಥಿಕುಲಾನಿ। ತತ್ಥ **ಕಾಳಾವಕ**ನ್ತಿ ಪಕತಿಹತ್ಥಿಕುಲಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಪುರಿಸಾನಂ ಕಾಯಬಲಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಕಾಳಾವಕಸ್ಸ ಹತ್ಥಿನೋ ಬಲಂ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಕಾಳಾವಕಾನಂ ಬಲಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಗಙ್ಗೇಯ್ಯಸ್ಸ ಬಲಂ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಗಙ್ಗೇಯ್ಯಾನಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಪಣ್ಡರಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಪಣ್ಡರಾನಂ , ತಂ ಏಕಸ್ಸ ತಮ್ಬಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ತಮ್ಬಾನಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಪಿಙ್ಗಲಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಪಿಙ್ಗಲಾನಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಗನ್ಧಹತ್ಥಿನೋ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಗನ್ಧಹತ್ಥೀನಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಮಙ್ಗಲಹತ್ಥಿನೋ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಮಙ್ಗಲಹತ್ಥೀನಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಹೇಮವತಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಹೇಮವತಾನಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಉಪೋಸಥಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಉಪೋಸಥಾನಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಛದ್ದನ್ತಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಛದ್ದನ್ತಾನಂ, ತಂ ಏಕಸ್ಸ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಬಲಂ। ನಾರಾಯನಸಙ್ಘಾತಬಲನ್ತಿಪಿ ಇದಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ತದೇತಂ ಪಕತಿಹತ್ಥಿನೋ ಗಣನಾಯ ಹತ್ಥೀನಂ ಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಸ್ಸ, ಪುರಿಸಗಣನಾಯ ದಸನ್ನಂ ಪುರಿಸಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಾನಂ ಬಲಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ ತಾವ ತಥಾಗತಸ್ಸ **ಕಾಯಬಲಂ**।

ಞಾಣಬಲಂ ಪನ ಇಧ ತಾವ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಮೇವ ದಸಬಲಞಾಣಂ, ಮಜ್ಝಿಮೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೦) ಆಗತಂ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಞಾಣಂ, ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು ಅಕಮ್ಪನಞಾಣಂ, ಚತುಯೋನಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಞಾಣಂ, ಪಞ್ಚಗತಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಞಾಣಂ, ಸಂಯುತ್ತಕೇ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩-೩೪) ಆಗತಾನಿ ತೇಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನಿ, ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನೀತಿ ಏವಮಞ್ಞಾನಿಪಿ ಅನೇಕಾನಿ ಞಾಣಸಹಸ್ಸಾನಿ। ಏತಂ **ಞಾಣಬಲಂ** ನಾಮ। ಇಧಾಪಿ ಞಾಣಬಲಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಞಾಣಞ್ಹಿ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಟ್ಠೇನ ಚ ಬಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಠಾನಞ್ಚ ಠಾನತೋತಿ ಕಾರಣಞ್ಚ ಕಾರಣತೋ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಫಲಂ ತಿಟ್ಠತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ಪವತ್ತತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಭಗವಾ ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತೂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ತಂ ತಂ ಠಾನನ್ತಿ, ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನ ಹೇತೂ ನ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ತಂ ತಂ ಅಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಪಜಾನನ್ತೋ ಠಾನಞ್ಚ ಠಾನತೋ ಅಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅಟ್ಠಾನತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। **ಯಮ್ಪೀ**ತಿ ಯೇನ ಞಾಣೇನ। **ಇದಮ್ಪೀ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಞಾಣಂ, ತಥಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಬಲಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಆಸಭಂ ಠಾನನ್ತಿ ಸೇಟ್ಠಟ್ಠಾನಂ ಉತ್ತಮಟ್ಠಾನಂ, ಆಸಭಾ ವಾ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾ, ತೇಸಂ ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ ಗವಸತಜೇಟ್ಠಕೋ ಉಸಭೋ, ಗವಸಹಸ್ಸಜೇಟ್ಠಕೋ ವಸಭೋ, ವಜಸತಜೇಟ್ಠಕೋ ವಾ ಉಸಭೋ, ವಜಸಹಸ್ಸಜೇಟ್ಠಕೋ ವಸಭೋ, ಸಬ್ಬಗವಸೇಟ್ಠೋ ಸಬ್ಬಪರಿಸ್ಸಯಸಹೋ ಸೇತೋ ಪಾಸಾದಿಕೋ ಮಹಾಭಾರವಹೋ ಅಸನಿಸತಸದ್ದೇಹಿಪಿ ಅಸನ್ತಸನೀಯೋ ನಿಸಭೋ, ಸೋ ಇಧ ಉಸಭೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಇದಮ್ಪಿ ಹಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಉಸಭಸ್ಸ ಇದನ್ತಿ

ಆಸಭಂ। ಠಾನನ್ತಿ ಚತೂಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪಥವಿಂ ಉಪ್ಪೀಳೇತ್ವಾ ಅವಟ್ಠಾನಂ। ಇದಂ ಪನ ಆಸಭಂ ವಿಯಾತಿ ಆಸಭಂ ಯಥೇವ ಹಿ ನಿಸಭಸಙ್ಖಾತೋ ಉಸಭೋ ಉಸಭಬಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಚತೂಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪಥವಿಂ ಉಪ್ಪೀಳೇತ್ವಾ ಅಚಲಟ್ಠಾನೇನ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏವಂ ತಥಾಗತೋಪಿ ದಸಹಿ ತಥಾಗತಬಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಚತೂಹಿ ವೇಸಾರಜ್ಜಪಾದೇಹಿ ಅಟ್ಠಪರಿಸಪಥವಿಂ ಉಪ್ಪೀಳೇತ್ವಾ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೇನ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೇನ ಅಕಮ್ಪಿಯೋ ಅಚಲಟ್ಠಾನೇನ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏವಂ ತಿಟ್ಠಮಾನೋ ಚ ತಂ ಆಸಭಂ ಠಾನಂ **ಪಟಿಜಾನಾತಿ** ಉಪಗಚ್ಛತಿ ನ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾತಿ, ಅತ್ತನಿ ಆರೋಪೇತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಆಸಭಂ ಠಾನಂ ಪಟಿಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೨೨; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೪೮)।

ಪರಿಸಾಸೂತಿ ಖತ್ತಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಸಮಣಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತಾವತಿಂಸಮಾರಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು। **ಸೀಹನಾದಂ ನದತೀತಿ** ಸೇಟ್ಠನಾದಂ ಅಭಮ್ಭಿತನಾದಂ ನದತಿ, ಸೀಹನಾದಸದಿಸಂ ವಾ ನಾದಂ ನದತಿ। ಅಯಮತ್ಥೋ ಸೀಹನಾದಸುತ್ತೇನ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೬ ಆದಯೋ; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೧ ಆದಯೋ) ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ವಾ ಸೀಹೋ ಸಹನತೋ ಹನನತೋ ಚ ಸೀಹೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ತಥಾಗತೋ ಲೋಕಧಮ್ಮಾನಂ ಸಹನತೋ ಪರಪ್ಪವಾದಾನಂ ಹನನತೋ ಸೀಹೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸೀಹಸ್ಸ ನಾದಂ ಸೀಹನಾದಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಸೀಹೋ ಸೀಹಬಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿಸಾರದೋ ವಿಗತಲೋಮಹಂಸೋ ಸೀಹನಾದಂ ನದತಿ, ಏವಂ ತಥಾಗತಸೀಹೋಪಿ ತಥಾಗತಬಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು ವಿಸಾರದೋ ವಿಗತಲೋಮಹಂಸೋ "ಇತಿ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮) ನಯೇನ ನಾನಾವಿಧದೇಸನಾವಿಲಾಸಸಮ್ಪನ್ನಂ ಸೀಹನಾದಂ ನದತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಪರಿಸಾಸು ಸೀಹನಾದಂ ನದತೀ"ತಿ।

ಬ್ರಹ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಏತ್ಥ **ಬ್ರಹ್ಮ**ನ್ತಿ ಸೇಟ್ಠಂ ಉತ್ತಮಂ ವಿಸುದ್ಧಂ। **ಚಕ್ಕ**ಸದ್ದೋ ಪನಾಯಂ -

> ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಲಕ್ಖಣೇ ಚ, ರಥಙ್ಗೇ ಇರಿಯಾಪಥೇ।
> ದಾನೇ ರತನಧಮ್ಮೂರ, ಚಕ್ಕಾದೀಸು ಚ ದಿಸ್ಸತಿ।
> ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ ಇಧ ಮತೋ, ತಮ್ಪಿ ದ್ವೇಧಾ ವಿಭಾವಯೇ॥

"ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಕ್ಕಾನಿ, ಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾನಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೧) ಹಿ ಅಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಹೇಟ್ಠಾ ಪಾದತಲೇಸು ಚಕ್ಕಾನಿ ಜಾತಾನಿ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫) ಏತ್ಥ ಲಕ್ಖಣೇ। "ಚಕ್ಕಂವ ವಹತೋ ಪದ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧) ಏತ್ಥ ರಥಙ್ಗೇ। "ಚತುಚಕ್ಕಂ ನವದ್ವಾರ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯) ಏತ್ಥ ಇರಿಯಾಪಥೇ। "ದದಂ ಭುಞ್ಜ ಮಾ ಚ ಪಮಾದೋ , ಚಕ್ಕಂ ವತ್ತಯ ಕೋಸಲಾಧಿಪಾ"ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೭.೧೪೯) ಏತ್ಥ ದಾನೇ। "ದಿಬ್ಬಂ ಚಕ್ಕರತನಂ ಪಾತುರಹೋಸೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೩) ಏತ್ಥ ರತನಚಕ್ಕೇ। "ಮಯಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಚಕ್ಕ"ನ್ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೬೨) ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ। "ಇಚ್ಛಾಹತಸ್ಸ ಪೋಸಸ್ಸ, ಚಕ್ಕಂ ಭಮತಿ ಮತ್ಥಕೇ"ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧.೧೦೪; ೧.೫.೧೦೩) ಏತ್ಥ ಉರಚಕ್ಕೇ। "ಖುರಪರಿಯನ್ತೇನ ಚೇಪಿ ಚಕ್ಕೇನಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೬) ಏತ್ಥ ಪಹರಣಚಕ್ಕೇ। "ಅಸನಿವಿಚಕ್ಕ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೬೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೨) ಏತ್ಥ ಅಸನಿಮಣ್ಡಲೇ। ಇಧ ಪನಾಯಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ ಮತೋ।

ತಂ ಪನೇತಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಞ್ಚ ದೇಸನಾಞಾಣಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಪಭಾವಿತಂ ಅತ್ತನೋ ಅರಿಯಫಲಾವಹಂ **ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ,** ಕರುಣಾಪಭಾವಿತಂ ಸಾವಕಾನಂ ಅರಿಯಫಲಾವಹಂ **ದೇಸನಾಞಾಣಂ**। ತತ್ಥ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ತಞ್ಹಿ ಅಭಿನಿಕ್ಖಮನತೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ನಾಮ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ತುಸಿತಭವನತೋ ವಾ ಯಾವ ಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ನಾಮ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ದೀಪಙ್ಕರದಸಬಲತೋ ವಾ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ನಾಮ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ದೇಸನಾಞಾಣಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ತಞ್ಹಿ ಯಾವ ಅಞ್ಞಾತಕೋಣ್ಡಞ್ಞತ್ಥೇರಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ

ಪವತ್ತಮಾನಂ ನಾಮ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಂ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ದೇಸನಾಞಾಣಂ ಲೋಕಿಯಂ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಪನೇತಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ, ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಓರಸಞಾಣಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಬ್ರಹ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತೀ"ತಿ।

ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನನ್ತಿ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಕತಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಂ, ಕಮ್ಮಮೇವ ವಾ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ। **ಠಾನಸೋ ಹೇತುಸೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚೇವ ಹೇತುತೋ ಚ। ತತ್ಥ ಗತಿಉಪಧಿಕಾಲಪಯೋಗಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಠಾನಂ। ಕಮ್ಮಂ ಹೇತು।

ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನಿನ್ತಿ ಸಬ್ಬಗತಿಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಅಗತಿಗಾಮಿನಿಞ್ಚ। **ಪಟಿಪದ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಂ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಬಹೂಸುಪಿ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಏಕಮೇವ ಪಾಣಂ ಘಾತೇನ್ತೇಸು ಇಮಸ್ಸ ಚೇತನಾ ನಿರಯಗಾಮಿನೀ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಇಮಸ್ಸ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಗಾಮಿನೀತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಏಕವತ್ಥುಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಪಟಿಪತ್ತೀನಂ ಅವಿಪರೀತತೋ ಸಭಾವಂ ಜಾನಾತಿ।

ಅನೇಕಧಾತುನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತುಆದೀಹಿ, ಕಾಮಧಾತುಆದೀಹಿ ವಾ ಧಾತೂಹಿ ಬಹುಧಾತುಂ। **ನಾನಾಧಾತು**ನ್ತಿ ತಾಸಂಯೇವ ಧಾತೂನಂ ವಿಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಧಾತುಂ । **ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಲೋಕಂ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ತಾಸಂ ತಾಸಂ ಧಾತೂನಂ ಅವಿಪರೀತತೋ ಸಭಾವಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ।

ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕತನ್ತಿ ಹೀನಪಣೀತಾದಿಅಧಿಮುತ್ತೀಹಿ ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕಭಾವಂ।

ಪರಸತ್ತಾನನ್ತಿ ಪಧಾನಸತ್ತಾನಂ। **ಪರಪುಗ್ಗಲಾನ**ನ್ತಿ ತತೋ ಪರೇಸಂ ಹೀನಸತ್ತಾನಂ। ಏಕತ್ಥಮೇವ ವಾ ಏತಂ ಪದದ್ವಯಂ ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ಭಗವತಾ ದ್ವೇಧಾ ವುತ್ತಂ। ಇಧಾಪಿ ಭಗವತಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವುತ್ತಂ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತ**ನ್ತಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಭಾವಞ್ಚ ಅಪರಭಾವಞ್ಚ, ವುದ್ಧಿಞ್ಚ ಹಾನಿಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖಸಮಾಧಿಸಮಾಪತ್ತೀನನ್ತಿ ಪಠಮಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ, "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀನಂ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯) ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ, ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸಮಾಧೀನಂ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಆದೀನಞ್ಚ ನವನ್ನಂ ಅನುಪುಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತೀನಂ। **ಸಂಕಿಲೇಸ**ನ್ತಿ ಹಾನಭಾಗಿಯಧಮ್ಮಂ। **ವೋದಾನ**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಧಮ್ಮಂ। **ವುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಝಾನಾದೀಹಿ ವುಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಂ ಕಾರಣಂ। ತಂ ಪನ "ವೋದಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನಂ, ತಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಾ ವುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೨೮) ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಞ್ಚೇವ ಭವಙ್ಗಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಚ। ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಞ್ಹಿ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಂ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ವೋದಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭವಙ್ಗೇನ ಪನ ಸಬ್ಬಜ್ಝಾನೇಹಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ತಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಾ ವುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಕಾಸಿತಾನೇವ।

ತತ್ಥ **ಆಸವಾನಂ ಖಯಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಖಯಾ। **ಅನಾಸವ**ನ್ತಿ ಆಸವವಿರಹಿತಂ। **ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಂ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚೇತೋವಚನೇನ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ, ಪಞ್ಞಾವಚನೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ಪಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಚ ಸಮಾಧಿ ರಾಗತೋ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ - "ಯೋ ಹಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಾಧಿ, ತದಸ್ಸ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಯಾ ಹಿಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಞಾ, ತದಸ್ಸ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಇತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೫೧೬; ೫೨೦)। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಸಮಥಬಲಂ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ**ತಿ ಅಧಿಕಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಅತ್ತನಾಯೇವ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ,

ಅಪರಪ್ಪಚ್ಚಯೇನ ಞತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜಾತಿ** ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ, ನಿಪ್ಫಾದೇತ್ವಾ ವಾ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ದಸನ್ನಂ ದಸಬಲಞಾಣಾನಂ ವಿತ್ಥಾರೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ (ವಿಭಂ॰ ೮೦೯ ಆದಯೋ) ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಪರವಾದಿಕಥಾ ಹೋತಿ - ದಸಬಲಞಾಣಂ ನಾಮ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಞಾಣಂ ನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವಾಯಂ ಪಭೇದೋತಿ। ನ ತಂ ತಥಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಮೇವ ಹಿ ದಸಬಲಞಾಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ। ದಸಬಲಞಾಣಞ್ಹಿ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಮೇವ ಜಾನಾತಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ತಮ್ಪಿ, ತತೋ ಅವಸೇಸಮ್ಪಿ ಜಾನಾತಿ। ದಸಬಲಞಾಣೇಸು ಹಿ ಪಠಮಂ ಕಾರಣಾಕಾರಣಮೇವ ಜಾನಾತಿ, ದುತಿಯಂ ಕಮ್ಮನ್ತರವಿಪಾಕನ್ತರಮೇವ, ತತಿಯಂ ಕಮ್ಮಪರಿಚ್ಛೇದಮೇವ, ಚತುತ್ಥಂ ಧಾತುನಾನತ್ತಕಾರಣಮೇವ, ಪಞ್ಚಮಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಾಧಿಮುತ್ತಿಮೇವ, ಛಟ್ಠಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುಭಾವಮೇವ, ಸತ್ತಮಂ ಝಾನಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತೇಸಂ ಸಂಕಿಲೇಸಾದಿಮೇವ, ಅಟ್ಠಮಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವುತ್ಥಖನ್ಧಸನ್ತತಿಮೇವ, ನವಮಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಮೇವ, ದಸಮಂ ಸಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದಮೇವ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಪನ ಏತೇಹಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಞ್ಚ, ತತೋ ಉತ್ತರಿಞ್ಚ ಪಜಾನಾತಿ। ಏತೇಸಂ ಪನ ಕಿಚ್ಚಂ ನ ಸಬ್ಬಂ ಕರೋತಿ। ತಞ್ಹಿ ಝಾನಂ ಹುತ್ವಾ ಅಪ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಇದ್ಧಿ ಹುತ್ವಾ ವಿಕುಬ್ಬಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಹುತ್ವಾ ಕಿಲೇಸೇ ಖೇಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

ಅಪಿಚ ಪರವಾದೀ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ "ದಸಬಲಞಾಣಂ ನಾಮೇತಂ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರಂ ಲೋಕಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರ"ನ್ತಿ। ಜಾನನ್ತೋ "ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಞಾಣಾನಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾನೀ"ತಿ ವಕ್ಖತಿ। "ತತೋ ಪರಾನಿ ದ್ವೇ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾನೀ"ತಿ ವಕ್ಖತಿ। "ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ ಸಿಯಾ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ, ಸಿಯಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ, ಸಿಯಾ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರ"ನ್ತಿ ವಕ್ಖತಿ। ತಥಾ "ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ತತೋ ಪರಾನಿ ದ್ವೇ ರೂಪಾವಚರಾನಿ, ತತೋ ಅವಸಾನೇ ಏಕಂ ಲೋಕುತ್ತರ"ನ್ತಿ ವಕ್ಖತಿ। "ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಪನ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಮೇವ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ ಲೋಕಿಯಮೇವಾ"ತಿ ವಕ್ಖತಿ।

ಏವಮೇತ್ಥ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಂ ಞತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋ ಪಠಮಂಯೇವ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಞಾಣೇನ ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ತಾನಂ ಆಸವಕ್ಖಯಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಚೇವ ಅನಧಿಗಮಸ್ಸ ಚ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಕಿಲೇಸಾವರಣಾಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ ಲೋಕಿಯಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನದಸ್ಸನತೋ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಾಭಾವದಸ್ಸನತೋ ಚ। ಅಥ ನೇಸಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಞಾಣೇನ ವಿಪಾಕಾವರಣಾಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿದಸ್ಸನತೋ। ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾಞಾಣೇನ ಕಮ್ಮಾವರಣಾಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ ಆನನ್ತರಿಕಕಮ್ಮಾಭಾವದಸ್ಸನತೋ। ಏವಂ ಅನಾವರಣಾನಂ ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಞಾಣೇನ ಅನುಕೂಲಧಮ್ಮದೇಸನತ್ಥಂ ಚರಿಯಾವಿಸೇಸಂ ಪಸ್ಸತಿ ಧಾತುವೇಮತ್ತದಸ್ಸನತೋ। ಅಥ ನೇಸಂ ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕತಾಞಾಣೇನ ಅಧಿಮುತ್ತಿಂ ಪಸ್ಸತಿ ಪಯೋಗಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾಪಿ ಅಧಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಧಮ್ಮದೇಸನತ್ಥಂ । ಅಥೇವಂ ದಿಟ್ಠಅಧಿಮುತ್ತೀನಂ ಯಥಾಸತ್ತಿ ಯಥಾಬಲಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತುಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ ಪಸ್ಸತಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುಭಾವದಸ್ಸನತೋ। ಏವಂ ಪರಿಞ್ಞಾತಿನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಾಪಿ ಪನೇತೇ ಸಚೇ ದೂರೇ ಹೋನ್ತಿ, ಅಥ ಝಾನಾದಿಞಾಣೇನ ಝಾನಾದೀಸು ವಸೀಭೂತತ್ತಾ ಇದ್ಧಿವಿಸೇಸೇನ ಖಿಪ್ಪಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ। ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಚ ನೇಸಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ಪುಬ್ಬಜಾತಿವಿಭಾವನಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖಾನುಭಾವತೋ ಪತ್ತಬ್ಬೇನ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪತಿ ಚಿತ್ತವಿಸೇಸಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಾನುಭಾವೇನ ಆಸವಕ್ಖಯಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ವಿಗತಸಮ್ಮೋಹತ್ತಾ ಆಸವಕ್ಖಯಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಿನಾನುಕ್ಕಮೇನ ಇಮಾನಿ ದಸ ಬಲಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ।

೪೫. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬಬಲಾನಿ ಲಕ್ಖಣತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮೋ **ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸದ್ಧಾಬಲ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಅಕಾಸಿ। ತತ್ಥ **ಹಿರೀಯತೀತಿ**ಆದಿ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ದೇಸನಾ। ಭಾವನಾಬಲಾದೀಸು ಅಧಿಟ್ಠಾನಬಲಪರಿಯನ್ತೇಸು "ತತ್ಥಾ"ತಿ ಚ, "ತೇನಾ"ತಿ ಚ, "ತ"ನ್ತಿ ಚ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ

ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತೇನ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗನ್ತಿ** ತೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತತ್ಥ ಜಾತೇತಿ** ತತ್ಥ ಸಮಥೇ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಜಾತೇ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ಜಾತೇ। **ತತ್ಥ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ** ತತ್ಥ ಸೇಖಬಲೇ ಸೇಖೋ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ ಸೇಖಬಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ಥ ಸಿಕ್ಖಿತತ್ತಾತಿ** ತತ್ಥ ಅಸೇಖಬಲೇ ಅಸೇಖಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಿತತ್ತಾ ಅಸೇಖಬಲಂ। **ತೇನ ಆಸವಾ ಖೀಣಾತಿ** ತೇನ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರೇನ ಞಾಣೇನ ಆಸವಾ ಖೀಣಾತಿ ತಂ ಞಾಣಂ ಖೀಣಾಸವಬಲಂ । ಲೋಕಿಯೇನಾಪಿ ಹಿ ಞಾಣೇನ ಆಸವಾ ಖೀಣಾ ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಭಾವೇ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಾಭಾವತೋ। ಏವಂ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಬಲನ್ತಿ **ಖೀಣಾಸವಬಲಂ। ತಸ್ಸ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿಬಲನ್ತಿ** ತಸ್ಸ ಇದ್ಧಿಮತೋ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿಯೇವ ಬಲಂ ಇದ್ಧಿಬಲಂ। **ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಸಾವಕಾ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ಏಕದೇಸೇನ ಜಾನನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪಜಾನನಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ "ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೀಸು ವಿಜ್ಜಾಸು "ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಾಸುಪಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। **ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ** ಸೇಸೇಸು ಸತ್ತಸು ಞಾಣಬಲೇಸು ಚ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ (ವಿಭ॰ ೭೬೦) ಚ ದಸಸುಪಿ ಬಲೇಸು। ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣಂ ಪನ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಸಾವಕೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಮೇವ। ತಸ್ಮಾ ದಸಪಿ ಬಲಾನಿ ಸಾವಕೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಾನೀತಿ। ಅಧಿಮತ್ತಟ್ಠೇನ ಅತುಲಿಯಟ್ಠೇನ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಾನಿ, ತಸ್ಮಾಯೇವ ಚ "ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತಬಲ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಸುಞ್ಞಕಥಾ

ಸುಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೬. ಇದಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಬಲಪರಿಯೋಸಾನಾಯ ಬಲಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಸುಞ್ಞತಾಪರಿಯೋಸಾನಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಸುಞ್ಞತಾಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಅಥಾತಿ** ವಚನೋಪಾದಾನೇ ನಿಪಾತೋ। ಏತೇನ **ಆಯಸ್ಮಾತಿ**ಆದಿವಚನಸ್ಸ ಉಪಾದಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। **ಖೋತಿ** ಪದಪೂರಣತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಯೇನ ಭಗವಾ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮೀತಿ** ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಕರಣವಚನಂ। ತಸ್ಮಾ ಯತ್ಥ ಭಗವಾ, ತತ್ಥ ಉಪಸಙ್ಕಮೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯೇನ ವಾ ಕಾರಣೇನ ಭಗವಾ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತಬ್ಬೋ, ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಉಪಸಙ್ಕಮೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕೇನ ಚ ಕಾರಣೇನ ಭಗವಾ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತಬ್ಬೋ? ನಾನಪ್ಪಕಾರಗುಣವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ, ಸಾದುಫಲೂಪಭೋಗಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ದಿಜಗಣೇಹಿ ನಿಚ್ಚಫಲಿತಮಹಾರುಕ್ಖೋ ವಿಯ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಉಪಸಙ್ಕಮೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಉಪಸಙ್ಕಮೀತಿ** ಚ ಗತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾತಿ** ಉಪಸಙ್ಕಮನಪರಿಯೋಸಾನದೀಪನಂ। ಅಥ ವಾ ಏವಞ್ಚ ಗತೋ ತತೋ ಆಸನ್ನತರಂ ಠಾನಂ ಭಗವತೋ ಸಮೀಪಸಙ್ಖಾತಂ ಗನ್ತ್ವಾತಿಪಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾತಿ ಪಞ್ಚಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ವನ್ದಿತ್ವಾ। ಇದಾನಿ ಯೇನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೇ ಅಗ್ಗಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಆಗತೋ, ತಂ ಪುಚ್ಛಿತುಕಾಮೋ ದಸನಖಸಮೋಧಾನಸಮುಜ್ಜಲಂ ಅಞ್ಜಲಿಂ ಸಿರಸಿ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ **ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದಿ। ಏಕಮನ್ತನ್ತಿ** ಚ ಭಾವನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ "ವಿಸಮಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿಹರನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೦) ವಿಯ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ನಿಸಿನ್ನೋ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ **ನಿಸೀದೀತಿ** ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ವಾ ಏತಂ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। **ನಿಸೀದೀತಿ** ನಿಸಜ್ಜಂ ಕಪ್ಪೇಸಿ। ಪಣ್ಡಿತಾ ಹಿ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಆಸನಕುಸಲತಾಯ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದನ್ತಿ, ಅಯಞ್ಚ ಥೇರೋ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತರೋ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದಿ।

ಕಥಂ ನಿಸಿನ್ನೋ ಪನ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ? ಛ ನಿಸಜ್ಜದೋಸೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅತಿದೂರಂ ಅಚ್ಚಾಸನ್ನಂ ಉಪರಿವಾತಂ ಉನ್ನತಪ್ಪದೇಸಂ ಅತಿಸಮ್ಮುಖಂ ಅತಿಪಚ್ಛಾತಿ। ಅತಿದೂರೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹಿ ಸಚೇ ಕಥೇತುಕಾಮೋ

ಹೋತಿ, ಉಚ್ಚಾಸದ್ದೇನ ಕಥೇತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಅಚ್ಚಾಸನ್ನೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಂ ಕರೋತಿ। ಉಪರಿವಾತೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಸರೀರಗನ್ಧೇನ ಬಾಧತಿ। ಉನ್ನತಪ್ಪದೇಸೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅಗಾರವಂ ಪಕಾಸೇತಿ। ಅತಿಸಮ್ಮುಖಾ ನಿಸಿನ್ನೋ ಸಚೇ ದಟ್ಠುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಚಕ್ಖುನಾ ಚಕ್ಖುಂ ಆಹಚ್ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಅತಿಪಚ್ಛಾ ನಿಸಿನ್ನೋ ಸಚೇ ದಟ್ಠುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಗೀವಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಮ್ಪಿ ಏತೇ ಛ ನಿಸಜ್ಜದೋಸೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ನಿಸೀದಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದೀ"ತಿ। **ಏತದವೋಚಾತಿ** ಏತಂ ಅವೋಚ।

ಸುಞ್ಞೋ ಲೋಕೋ ಸುಞ್ಞೋ ಲೋಕೋತಿ, ಭನ್ತೇ, ವುಚ್ಚತೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಪಟಿಪನ್ನೇಹಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ "ಸುಞ್ಞೋ ಲೋಕೋ ಸುಞ್ಞೋ ಲೋಕೋ"ತಿ ಕಥೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಹಿಂ ತಹಿಂ ತಾದಿಸಾನಂ ವಚನಾನಂ ಬಹುಕತ್ತಾ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ ಆಮೇಡಿತವಚನಂ ಕತಂ। ಏವಞ್ಹಿ ವುತ್ತೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ತಾನಿ ವಚನಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಕಿತ್ತಾವತಾತಿ** ಕಿತ್ತಕೇನ ಪರಿಮಾಣೇನ। **ನು**-ಇತಿ ಸಂಸಯತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಸುಞ್ಞಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾತಿ** "ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ ಸಯಂವಸೀ"ತಿ ಏವಂ ಲೋಕಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಅತ್ತನಾ ಚ ಅತ್ತಾಭಾವತೋಯೇವ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕೇನ ಪರಿಕ್ಖಾರೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖಾದಿ ಲೋಕಿಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ, ತಂಯೇವ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ ನಾಮ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಅತ್ತಾ ಚ ಏತ್ಥ ನತ್ಥಿ, ಅತ್ತನಿಯಞ್ಚ ಏತ್ಥ ನತ್ಥಿ, **ತಸ್ಮಾ ಸುಞ್ಞೋ ಲೋಕೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅತ್ಥೋ। ಲೋಕುತ್ತರೋಪಿ ಚ ಧಮ್ಮೋ ಅತ್ತತ್ತನಿಯೇಹಿ ಸುಞ್ಞೋ ಏವ, ಪುಚ್ಛಾನುರೂಪೇನ ಪನ ಲೋಕಿಯೋವ ಧಮ್ಮೋ ವುತ್ತೋ। **ಸುಞ್ಞೋತಿ** ಚ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಸಾರಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಲೋಕೇ ಚ "ಸುಞ್ಞಂ ಘರಂ, ಸುಞ್ಞೋ ಘಟೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಘರಸ್ಸ ಘಟಸ್ಸ ಚ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಘರೇ ಘಟೇ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಭಗವತಾ ಚ "ಇತಿ ಯಞ್ಹಿ ಖೋ ತತ್ಥ ನ ಹೋತಿ, ತೇನ ತಂ ಸುಞ್ಞಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಯಂ ಪನ ತತ್ಥ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಸನ್ತಂ ಇದಮತ್ಥೀತಿ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ ಅಯಮೇವ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಞಾಯಗನ್ಥೇ ಚ ಸದ್ದಗನ್ಥೇ ಚ ಅಯಮೇವ ಅತ್ಥೋ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಮೇವ ಕಥಿತಂ।

೪೭. ಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸೇ **ಸುಞ್ಞಸುಞ್ಞನ್ತಿ**ಆದೀನಿ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಮಾತಿಕಾಪದಾನಿ ಸುಞ್ಞಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ತತ್ಥ ಮಾತಿಕಾಯ ತಾವ ಸುಞ್ಞಸಙ್ಖಾತಂ ಸುಞ್ಞಂ, ನ ಅಞ್ಞೇನ ಉಪಪದೇನ ವಿಸೇಸಿತನ್ತಿ **ಸುಞ್ಞಸುಞ್ಞಂ**। ಅಸುಕನ್ತಿ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಚೇತ್ಥ ಸುಞ್ಞತ್ತಮೇವ ವಾ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ನಪುಂಸಕವಚನಂ ಕತಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಸಙ್ಖಾರೋಯೇವ ಸೇಸಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಸುಞ್ಞೋತಿ **ಸಙ್ಖಾರಸುಞ್ಞಂ**। ಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ವಿರೂಪೋ ಪರಿಣಾಮೋ ವಿಪರಿಣಾಮೋ, ತೇನ ವಿಪರಿಣಾಮೇನ ಸುಞ್ಞಂ **ವಿಪರಿಣಾಮಸುಞ್ಞಂ**। ಅಗ್ಗಞ್ಚ ತಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯೇಹಿ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಾ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ **ಅಗ್ಗಸುಞ್ಞಂ**। ಲಕ್ಖಣಮೇವ ಸೇಸಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ **ಲಕ್ಖಣಸುಞ್ಞಂ**। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿನಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಸುಞ್ಞಂ। **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸುಞ್ಞಂ**। **ತದಙ್ಗಸುಞ್ಞಾ**ದೀಸುಪಿ ಚತೂಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ತಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ **ಅಜ್ಝತ್ತಸುಞ್ಞಂ**। ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ತಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ **ಬಹಿದ್ಧಾಸುಞ್ಞಂ**। ತದುಭಯಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ **ದುಭತೋಸುಞ್ಞಂ**। ಸಮಾನೋ ಭಾಗೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸಭಾಗಂ, ಸಭಾಗಞ್ಚ ತಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ **ಸಭಾಗಸುಞ್ಞಂ,** ಸದಿಸಸುಞ್ಞನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಗತಂ ಸಭಾಗಂ ವಿಸಭಾಗಂ, ವಿಸಭಾಗಞ್ಚ ತಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ **ವಿಸಭಾಗಸುಞ್ಞಂ,** ವಿಸದಿಸಸುಞ್ಞನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಸಭಾಗಸುಞ್ಞಂ ವಿಸಭಾಗಸುಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸರಣಸುಞ್ಞಾನನ್ತರಂ ಲಿಖಿತಂ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಏಸನಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿನಾ ಸುಞ್ಞಾತಿ **ಏಸನಾಸುಞ್ಞಂ**। **ಪರಿಗ್ಗಹಸುಞ್ಞಾ**ದೀಸು ತೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವತೋ ಏಕತ್ತಞ್ಚ ತಂ ನಾನತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ **ಏಕತ್ತಸುಞ್ಞಂ**। ತಬ್ಬಿಪರೀತೇನ ನಾನತ್ತಞ್ಚ ತಂ ಏಕತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ **ನಾನತ್ತಸುಞ್ಞಂ**। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಖನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿನಾ ಸುಞ್ಞಾತಿ **ಖನ್ತಿಸುಞ್ಞಂ**। **ಅಧಿಟ್ಠಾನಸುಞ್ಞೇ ಪರಿಯೋಗಾಹನಸುಞ್ಞೇ ಚ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪರಿಯೋಗಹನಸುಞ್ಞನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಸಮ್ಪಜಾನಸ್ಸಾತಿ** ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಸ್ಸ ಅರಹತೋ।

ಪವತ್ತಪರಿಯಾದಾನನ್ತಿ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಸಬ್ಬಸುಞ್ಞತಾನನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಸುಞ್ಞಾನಂ। **ಪರಮತ್ಥಸುಞ್ಞನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾಭಾವತೋ ಉತ್ತಮತ್ಥಭೂತಂ ಸುಞ್ಞಂ।

೪೮. ಮಾತಿಕಾನಿದ್ದೇಸೇ **ನಿಚ್ಚೇನ ವಾ**ತಿ ಭಙ್ಗಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿಚ್ಚೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। **ಧುವೇನ ವಾ**ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಕಾಲೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಥಿರಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಧುವೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। **ಸಸ್ಸತೇನ ವಾ**ತಿ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಕಾಲೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಸಸ್ಸತೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। **ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ವಾ**ತಿ ಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ಅವಿಪರಿಣಾಮಪಕತಿಕಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಂ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ಏವ ವುತ್ತಾಯಪಿ ನಿಚ್ಚಸುಞ್ಞತಞ್ಚ ಸುಖಸುಞ್ಞತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇಧ **ನಿಚ್ಚೇನ ವಾ**ತಿಆದೀನಿಪಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸೇವ ಹಿ ಪೀಳಾಯೋಗೇನ ದುಕ್ಖತ್ತಾ ನಿಚ್ಚಸುಞ್ಞತಾಯ ವುತ್ತಾಯ ಸುಖಸುಞ್ಞತಾಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋತಿ। ರೂಪಾದಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಛ ವಿಸಯಾ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಛ ಫಸ್ಸಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ವೇದನಾದಯೋ ಛ ವೇದನಾ ಛ ಸಞ್ಞತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿಆದೀಸು ಪುನಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಕಂ, ಪೂರೇತಿ ಚಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ, ಪುಜ್ಜಞ್ಚ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಪುಞ್ಞಂ, ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ ವಿಪಾಕಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಪುಞ್ಞಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ। ಪುಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಪುಞ್ಞಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ನ ಇಞ್ಜಂ ಅನೇಞ್ಜಂ, ಅನೇಞ್ಜಂ ಭವಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ದಾನಸೀಲಭಾವನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ, ಭಾವನಾವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾತಿ ತೇರಸ ಚೇತನಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ, ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಭಾವನಾವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾ ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಾವಚರಚೇತನಾತಿ ತಯೋಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಏಕೂನತಿಂಸ ಚೇತನಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿಆದೀಸು ಕಾಯತೋ ವಾ ಪವತ್ತೋ, ಕಾಯಸ್ಸ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ। **ವಚೀಸಙ್ಖಾರಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಂ ತಿಕೋ ಕಮ್ಮಾಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ದ್ವಾರತೋ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋ। ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಹಿ ಕಾಯದ್ವಾರತೋ ಪವತ್ತಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ, ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ, ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ಚಾತಿ ಏಕವೀಸತಿ ಚೇತನಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ, ತಾ ಏವ ಚ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ವಚೀದ್ವಾರತೋ ಪವತ್ತಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಾ ಪನ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಏಕೂನತಿಂಸ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ। **ಅತೀತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿಆದೀಸು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ ಸಕಕ್ಖಣಂ ಪತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಅತೀತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಕಕ್ಖಣಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ **ಅನಾಗತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ,** ಸಕಕ್ಖಣಂ ಪತ್ತಾ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ।

ವಿಪರಿಣಾಮಸುಞ್ಞೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮೋ ಸುಖೇನ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಪಠಮಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತ್ಥ **ಜಾತಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಂ। **ಸಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಯಂ ಭಾವೋ ಸಭಾವೋ, ಸಯಮೇವ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸತೋ ವಾ ಭಾವೋ ಸಭಾವೋ, ಅತ್ತತೋಯೇವ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾ ಸಯಮೇವ ಭಾವೋ, ಅತ್ತತೋ ಏವ ವಾ ಭಾವೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ನತ್ಥೀತಿ ಸಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞಂ, ಸಯಮೇವ ಭಾವೇನ, ಅತ್ತತೋ ಏವ ವಾ ಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಸಕಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಭಾವೋ। ಪಥವೀಧಾತುಆದೀಸು ಹಿ ಅನೇಕೇಸು ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಏಕೇಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಪರಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಕೋ ನಾಮ। **ಭಾವೋ**ತಿ ಚ ಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯವಚನಮೇತಂ। ಏಕಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಞ್ಞೋ ಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇನ ಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞಂ, ಸಕೋ ಅಞ್ಞೇನ ಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಏಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕಸಭಾವತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಸಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಸುಞ್ಞಸಭಾವೇನೇವ ಸುಞ್ಞಂ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಸುಞ್ಞಸುಞ್ಞತಾಯ ಏವ ಸುಞ್ಞಂ, ನ ಅಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಯಾಯಸುಞ್ಞತಾಹಿ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸಚೇ ಪನ ಕೇಚಿ ವದೇಯ್ಯುಂ “ಸಕೋ ಭಾವೋ ಸಭಾವೋ, ತೇನ ಸಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞ”ನ್ತಿ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಭಾವೋತಿ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋ ಪರಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಪದೇನ ವಿಸೇಸಿತೋ ಸಭಾವೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ “ಜಾತಂ ರೂಪಂ ಸಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞ”ನ್ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ಸತಿ “ಜಾತಂ ರೂಪ”ನ್ತಿವಚನೇನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ನ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದರಹಿತಂ ಜಾತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಾದರಹಿತಂ, ತಂ ಜಾತಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಚ ಉಪ್ಪಾದರಹಿತಾನಿ ಜಾತಾನಿ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನೇವೇತ್ಥ “ಜಾತಾ ಜಾತಿ ಸಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞಾ , ಜಾತಂ ಜರಾಮರಣಂ ಸಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಭವಮೇವ ಅವಸಾನಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಯದಿ ಉಪ್ಪಾದರಹಿತಸ್ಸಾಪಿ “ಜಾತ”ನ್ತಿವಚನಂ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ, “ಜಾತಾ ಜಾತಿ, ಜಾತಂ ಜರಾಮರಣ”ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದರಹಿತೇಸು ಜಾತಿಜರಾಮರಣೇಸು “ಜಾತ”ನ್ತಿವಚನಂ ನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ “ಸಭಾವೇನ ಸುಞ್ಞಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನ”ನ್ತಿ ವಚನಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದರಹಿತತ್ತಾ “ಜಾತ”ನ್ತಿವಚನೇನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಚ “ಸುಞ್ಞ”ನ್ತಿವಚನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೇನ ಲೋಕವಚನೇನ ಚ ಭಗವತೋ ವಚನೇನ ಚ ಞಾಯಸದ್ದಗನ್ಥವಚನೇನ ಚ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ಅನೇಕಾಹಿ ಚ ಯುತ್ತೀಹಿ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ವಚನಂ ಕಚವರಮಿವ ಛಡ್ಡಿತಬ್ಬಂ। “ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ಥಿಸಮ್ಮತಂ ಲೋಕೇ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ, ಅಹಮ್ಪಿ ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ। ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನತ್ಥಿಸಮ್ಮತಂ ಲೋಕೇ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ, ಅಹಮ್ಪಿ ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ। ಕಿಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ಥಿಸಮ್ಮತಂ ಲೋಕೇ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ, ಯಮಹಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವದಾಮಿ? ರೂಪಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಂ ಅತ್ಥಿಸಮ್ಮತಂ ಲೋಕೇ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ, ಅಹಮ್ಪಿ ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವದಾಮೀ”ತಿಆದೀಹಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೯೪) ಅನೇಕೇಹಿ ಬುದ್ಧವಚನಪ್ಪಮಾಣೇಹಿ ಅನೇಕಾಹಿ ಚ ಯುತ್ತೀಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಸಕಕ್ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಏವಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ವಿಗತಂ ರೂಪನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಙ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಂ ಅತೀತಂ ರೂಪಂ। **ವಿಪರಿಣತಞ್ಚೇವ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾ**ತಿ ಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ವಿರೂಪಂ ಪರಿಣಾಮಂ ಪತ್ತಞ್ಚ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸೇವ ವಿಪರಿಣಾಮಸಬ್ಭಾವತೋ ಅತೀತಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮಾಭಾವತೋ ತೇನ ವಿಪರಿಣಾಮೇನ ಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜಾತಾ ವೇದನಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ ಪನ ಅನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ ಸಕಭಾವೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ ಇಧ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಜಾತಾ ಜಾತಿ, ಜಾತಂ ಜರಾಮರಣ”ನ್ತಿಆದಿಕೇ ದ್ವೇ ನಯೇ ಪಹಾಯ ಭವಾದಿಕಮೇವ ನಯಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಿತಂ।

ಅಗ್ಗನ್ತಿ ಅಗ್ಗೇ ಭವಂ। **ಸೇಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಅತಿವಿಯ ಪಸಂಸನೀಯಂ। **ವಿಸಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಅತಿಸಯಭೂತಂ। ವಿಸೇಟ್ಠನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತಿಧಾಪಿ ಪಸತ್ಥಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪದಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ **ಪದಂ** ನಾಮ। **ಯದಿದ**ನ್ತಿ ಯಂ ಇದಂ। ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿದಸ್ಸೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಮಥೋ ಹೋತಿ, ಖನ್ಧೂಪಧಿಕಿಲೇಸೂಪಧಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪಧಿಕಾಮಗುಣೂಪಧಿಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಉಪಧೀನಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಹೋತಿ, ತಣ್ಹಾನಂ ಖಯೋ ವಿರಾಗೋ ನಿರೋಧೋ ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ ವಿರಾಗೋ ನಿರೋಧೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಿಬ್ಬಾನ**ನ್ತಿ ಸಭಾವಲಕ್ಖಣೇನ ನಿಗಮಿತಂ।

ಲಕ್ಖಣೇಸು ಹಿ “ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲಸ್ಸ ಬಾಲಲಕ್ಖಣಾನಿ ಬಾಲನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಬಾಲಾಪದಾನಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲೋ ದುಚ್ಚಿನ್ತಿತಚಿನ್ತೀ ಚ ಹೋತಿ ದುಬ್ಭಾಸಿತಭಾಸೀ ಚ ದುಕ್ಕಟಕಮ್ಮಕಾರೀ ಚ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಬಾಲಸ್ಸ ಬಾಲಲಕ್ಖಣಾನಿ ಬಾಲನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಬಾಲಾಪದಾನಾನೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೬) ವುತ್ತಂ। ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಬಾಲಸ್ಸ ಬಾಲೋತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣತೋ ತಿವಿಧಂ **ಬಾಲಲಕ್ಖಣಂ**। “ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಪಣ್ಡಿತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಣ್ಡಿತನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಣ್ಡಿತಾಪದಾನಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತೋ ಸುಚಿನ್ತಿತಚಿನ್ತೀ ಚ ಹೋತಿ ಸುಭಾಸಿತಭಾಸೀ ಚ ಸುಕತಕಮ್ಮಕಾರೀ ಚ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಪಣ್ಡಿತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಣ್ಡಿತನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಣ್ಡಿತಾಪದಾನಾನೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೩) ವುತ್ತಂ। ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಪಣ್ಡಿತೋತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣತೋ ತಿವಿಧಂ **ಪಣ್ಡಿತಲಕ್ಖಣಂ**।

“ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತೀಣಿ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೭-೪೮) ವುತ್ತಂ। ಉಪ್ಪಾದೋ ಏವ ಸಙ್ಖತಮಿತಿ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ **ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ**। ಏವಮಿತರದ್ವಯೇಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಿನಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಸೇಸದ್ವಿನ್ನಂ, ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಸೇಸದ್ವಿನ್ನಂ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ಸೇಸದ್ವಿನ್ನಂ ಅಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪೇಯ್ಯಾಲಮುಖೇನ ಜಾತಿಯಾ ಚ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಚ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವಿಪರಿಣಾಮಸುಞ್ಞತಾಯ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಹಿತ್ವಾ ಭವಪರಿಯೋಸಾನಸ್ಸೇವ ನಯಸ್ಸ ವಚನೇನ ಚ ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಅವಚನಸಮಯೇನ ಚ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಲಕ್ಖಣಸೋತೇ ಪತಿತತ್ತಾ ಪನ ಸೋತಪತಿತಂ ಕತ್ವಾ ಲಿಖಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಚ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೬೨-೫೬೫) ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಸಙ್ಗಹವಾರೇ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಝಾನಙ್ಗಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸೋತೇ ಪತಿತ್ವಾ ಗತನ್ತಿ ನ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಸೋತಪತಿತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಥ ವಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣವನ್ತಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ “ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ”ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೭೩; ೨.೪) ವಿಯ ತೇಸಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೋ ಚೇವ ಸುಞ್ಞೋ ಚಾತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೋ ಚೇವ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಭಾವತೋ ತೇನೇವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಙ್ಖಾತೇನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಸುಞ್ಞೋ ಚ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇಸುಪಿ ಚೇತ್ಥ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಚ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಚ ಪಹೀನಂ ದೂರೀಕತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ದೂರೀಕರಣಟ್ಠೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ ವುತ್ತಂ।

ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ತದಙ್ಗಸುಞ್ಞೋತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಪಹೀನೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ತೇನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಖಾತೇನ ಅಙ್ಗೇನ ಸುಞ್ಞೋ। ಅಥ ವಾ ಯೋ ಕೋಚಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಭಾವತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ತೇನ ಅಙ್ಗೇನ ಸುಞ್ಞೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅಙ್ಗಸ್ಸ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಭಾವಮತ್ತೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಝಾನವಸೇನ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಚ ತದಙ್ಗಸುಞ್ಞತಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಪಹಾನದೀಪಕಸ್ಸ ವಚನಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಪನ ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಂಯೇವ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಾ ನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನೋ ಚೇವ ಸುಞ್ಞೋ ಚಾ**ತಿಆದೀಸು ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಪಹೀನಾನಿಪಿ ಚೇತ್ಥ ಸಮುದಾಚಾರಾಭಾವತೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದೋ ವುತ್ತೋ, ತಂತಂಸಮುಚ್ಛೇದಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ವಾ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣಸುಞ್ಞೇಸು ಚ ಇಧ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದಪಹಾನೇಸು ಪನೇತ್ಥ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಮತ್ತತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಟಮತ್ತತ್ತಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಪಞ್ಚಸುಪಿ ಏತೇಸು ಸುಞ್ಞೇಸು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿಯೇವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣನಾಮೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಭೂತಂ। **ಬಹಿದ್ಧಾ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾಭೂತಂ। **ದುಭತೋಸುಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಉಭಯಸುಞ್ಞಂ। ಪಚ್ಚತ್ತಾದೀಸುಪಿ ಹಿ ತೋ-ಇತಿವಚನಂ ಹೋತಿಯೇವ।

ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾದೀನಿ ಛಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾದೀನಂ ಭಾವೇನ **ಸಭಾಗಾನಿ**। ಪರೇಹಿ **ವಿಸಭಾಗಾನಿ**। **ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಚೇತ್ಥ ಕಾಯವಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿಯೇವ ವುತ್ತಾನಿ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇಸನಾ**ದೀಸು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿಯೇವ ತದತ್ಥಿಕೇಹಿ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಏಸೀಯನ್ತೀತಿ ಏಸನಾ। ಅಥ ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಂ ಏಸನಾಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞಾ, ಕಿಂ ಪನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನೀತಿಪಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? **ಪರಿಗ್ಗಹಾ**ದೀಸು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿಯೇವ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಏಸಿತಾನಿ ಅಪರಭಾಗೇ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ **ಪರಿಗ್ಗಹೋ**ತಿ, ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾನಿ ಪತ್ತಿವಸೇನ ಪಟಿಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ **ಪಟಿಲಾಭೋ**ತಿ, ಪಟಿಲದ್ಧಾನಿ ಞಾಣವಸೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝೀಯನ್ತೀತಿ **ಪಟಿವೇಧೋ**ತಿ ಚ ವುತ್ತಾನಿ। ಏಕತ್ತಸುಞ್ಞಞ್ಚ ನಾನತ್ತಸುಞ್ಞಞ್ಚ ಸಕಿಂಯೇವ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಏಕತ್ತಸುಞ್ಞಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ನಾನತ್ತಸುಞ್ಞಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾವ ಸಕಿಂ ನಿಗಮನಂ ಕತಂ। ಕಸ್ಮಾ ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ ಚೇ? ವುತ್ತಪರಿಯಾಯೇನೇವೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ

ಞಾಯತೀತಿ ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ - ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಏಕತ್ತಂ, ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ನಾನತ್ತಂ, ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ನಾನತ್ತಂ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇಕತ್ತೇನ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಖನ್ತಿಆದೀಸು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದೀನಿಯೇವ ಖಮನತೋ ರುಚ್ಚನತೋ **ಖನ್ತೀ**ತಿ, ರೋಚೇತಾನಿಯೇವ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನತೋ **ಅಧಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ, ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಠಿತಾನಂ ಯಥಾರುಚಿಮೇವ ಸೇವನತೋ **ಪರಿಯೋಗಾಹನ**ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಾನಿ। **ಇಧ ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿಆದಿಕೋ ಪರಮತ್ಥಸುಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವಣ್ಣಿತೋಯೇವ।

ಇಮೇಸು ಚ ಸಬ್ಬೇಸು ಸುಞ್ಞೇಸು ಸಙ್ಖಾರಸುಞ್ಞಂ ವಿಪರಿಣಾಮಸುಞ್ಞಂ ಲಕ್ಖಣಸುಞ್ಞಞ್ಚ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕಾನಂ ಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕೇನ ಸುಞ್ಞತಾ ವುತ್ತಾ, ತೇನ ಅಕುಸಲೇ ಆದೀನವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕಾನಂ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕೇನ ಸುಞ್ಞತಾ ವುತ್ತಾ, ತೇನ ಕುಸಲೇ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯತ್ಥ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞತಾ ವುತ್ತಾ, ತಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಿದಾಜನನತ್ಥಂ। ಅಗ್ಗಸುಞ್ಞಂ ಪರಮತ್ಥಸುಞ್ಞಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತೇಸು ಅಗ್ಗಸುಞ್ಞಞ್ಚ ಪರಮತ್ಥಸುಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ ದ್ವೇ ಸುಞ್ಞಾನಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಗ್ಗಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಅನುಪಾದಿಸೇಸವಸೇನ ಚ ದ್ವಿಧಾ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ದ್ವೇ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಸುಞ್ಞತೋ ಸಙ್ಖಾರಸುಞ್ಞತೋ ಚ ಸಭಾಗಾನಿ। "ಸುಞ್ಞಸುಞ್ಞಂ ಅಜ್ಝತ್ತಸುಞ್ಞಂ ಬಹಿದ್ಧಾಸುಞ್ಞಂ ದುಭತೋಸುಞ್ಞಂ ಸಭಾಗಸುಞ್ಞಂ ವಿಸಭಾಗಸುಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಛ ಸುಞ್ಞಾನಿ ಸುಞ್ಞಸುಞ್ಞಮೇವ ಹೋತಿ। ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಭೇದತೋ ಪನ ಛಧಾ ವುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಛ ಚ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದಿಸುಞ್ಞತೋ ಸಭಾಗಾನಿ। ಸಙ್ಖಾರವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಸುಞ್ಞಾನಿ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣಸುಞ್ಞಾನಿ, ಏಸನಾಪರಿಗ್ಗಹಪಟಿಲಾಭಪಟಿವೇಧಸುಞ್ಞಾನಿ, ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಸುಞ್ಞಾನಿ, ಖನ್ತಿಅಧಿಟ್ಠಾನಪರಿಯೋಗಾಹನಸುಞ್ಞಾನಿ ಚಾತಿ ಸತ್ತರಸ ಸುಞ್ಞಾನಿ ಅತ್ತನಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ವಸೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾನಿ। ಸಙ್ಖಾರವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಸುಞ್ಞಾನಿ ಪನ ಇತರೇನ ಇತರೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸವಸೇನ ಸಭಾಗಾನಿ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇನ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಸಭಾಗಾನಿ, ಏಸನಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಖನ್ತಿಆದೀನಿ ಚ ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇನ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಸಭಾಗಾನಿ, ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಸುಞ್ಞಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಸಭಾಗಾನಿ।

ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮಾಸೇನ, ತಿಧಾ ದ್ವೇಧಾ ತಥೇಕಧಾ।
ಸುಞ್ಞಾತಿ ಸುಞ್ಞತ್ಥವಿದೂ, ವಣ್ಣಯನ್ತೀಧ ಸಾಸನೇ॥

ಕಥಂ? ಸಬ್ಬೇ ತಾವ ಲೋಕಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಧುವಸುಭಸುಖಅತ್ತವಿರಹಿತತ್ತಾ ಧುವಸುಭಸುಖಅತ್ತಸುಞ್ಞಾ। ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ ಧುವಸುಖತ್ತವಿರಹಿತತ್ತಾ ಧುವಸುಖತ್ತಸುಞ್ಞಾ। ಅನಿಚ್ಚತ್ತಾಯೇವ ಸುಖೇನ ಸುಞ್ಞಾ। ಅನಾಸವತ್ತಾ ನ ಸುಭೇನ ಸುಞ್ಞಾ। ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೋ ಅತ್ತಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ ಅತ್ತಸುಞ್ಞೋ। ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸತ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಸತ್ತಸುಞ್ಞಾ। ಅಸಙ್ಖತೋ ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೋ ತೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಮ್ಪಿ ಅಭಾವತೋ ಸಙ್ಖಾರಸುಞ್ಞೋ। ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ತಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅತ್ತಸುಞ್ಞಾತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಸುಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಯುಗನದ್ಧವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಮಜ್ಝಿಮವಗ್ಗಸ್ಸ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ।

(೩) ಪಞ್ಞಾವಗ್ಗೋ

೧. ಮಹಾಪಞ್ಞಾಕಥಾ

ಮಹಾಪಞ್ಞಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧. ಇದಾನಿ ವಿಸೇಸತೋ ಪಞ್ಞಾಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾಯ ಸುಞ್ಞಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಕಥಿತಾಯ ಪಞ್ಞಾಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಆದಿತೋ ತಾವ ಸತ್ತಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು ಏಕೇಕಮೂಲಕಾ ಸತ್ತ ಪಞ್ಞಾ ಪುಚ್ಛಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ಪುನ ಸತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಮೂಲಕಾ ಏಕೇಕುತ್ತರಮೂಲಕಾ ಚ ತಿಸ್ಸೋ ಪಞ್ಞಾ ಪುಚ್ಛಂ ಅಕತ್ವಾವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ಏವಮಾದಿತೋ ದಸಪಞ್ಞಾಪಾರಿಪೂರೀ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ತತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ** ತಾವ ಯಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಿಟ್ಠೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು "ಯದನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ದುಕ್ಖತೋ ಚ "ಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ತದನತ್ತಾ"ತಿ ಅನತ್ತತೋ ಚ ಜವತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ **ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ಜವನಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ**। ಸಾ ಹಿ ಸಕವಿಸಯೇಸು ಜವತೀತಿ ಜವನಾ, ಜವನಾ ಚ ಸಾ ಪಞ್ಞಾ ಚಾತಿ **ಜವನಪಞ್ಞಾ**। **ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ** ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಬಲವತೀ ಹುತ್ವಾ ಪಣಿಧಿಂ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝತಿ ಪದಾಲೇತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನಿಬ್ಬೇಧಿಕಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ**। ಸಾ ಹಿ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝತೀತಿ ನಿಬ್ಬೇಧಿಕಾ, ನಿಬ್ಬೇಧಿಕಾ ಚ ಸಾ ಪಞ್ಞಾ ಚಾತಿ **ನಿಬ್ಬೇಧಿಕಪಞ್ಞಾ**। **ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ** ಸುಞ್ಞತಾದಸ್ಸನೇನ ವುದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಮಹತ್ತಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ **ಮಹಾಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ**। ಸಾ ಹಿ ವುದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ ಮಹತೀ ಚ ಸಾ ಪಞ್ಞಾ ಚಾತಿ **ಮಹಾಪಞ್ಞಾ**। **ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾ** ಯಸ್ಮಾ ತಿಸ್ಸನ್ನಂಯೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪುರಿಮತೋಪಿ ಆಸೇವನಾಯ ಬಲಪ್ಪತ್ತಾವತ್ಥತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಿನ್ದನಸಮತ್ಥಾ ಹುತ್ವಾ ತಿಕ್ಖಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ**। **ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನಾ**ಪಿ ಯಸ್ಮಾ ತಿಸ್ಸನ್ನಂಯೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪುರಿಮತೋಪಿ ಆಸೇವನಾಬಲಪ್ಪತ್ತಾನಂ ವುದ್ಧತರಾವತ್ಥತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಿರಜ್ಜನಸಮತ್ಥಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಪುಲಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **ವಿಪುಲಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ**।

ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಯಸ್ಮಾ ತಿಸ್ಸನ್ನಂಯೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪುರಿಮತೋಪಿ ಆಸೇವನಾಬಲಪ್ಪತ್ತಾನಂ ವುದ್ಧತರಾವತ್ಥತ್ತಾ ವಯಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರೋಧದಸ್ಸನಸಮತ್ಥಾ ಹುತ್ವಾ ಗಮ್ಭೀರಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಗಮ್ಭೀರಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ**। ನಿರೋಧೋ ಹಿ ಉತ್ತಾನಪಞ್ಞೇಹಿ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಪತಿಟ್ಠತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಗಮ್ಭೀರೇ ಗಾಧಪ್ಪತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಪಿ ಗಮ್ಭೀರಾ। **ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ**ಪಿ ಯಸ್ಮಾ ತಿಸ್ಸನ್ನಂಯೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪುರಿಮತೋಪಿ ಆಸೇವನಾಬಲಪ್ಪತ್ತಾನಂ ವುದ್ಧತರಾವತ್ಥತ್ತಾ ವಯಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನಸಮತ್ಥಾ ಹುತ್ವಾ ಅಸಾಮನ್ತಾ ಹೋತಿ, ವುದ್ಧಿಪರಿಯನ್ತಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ ಛಹಿ ಪಞ್ಞಾಹಿ ದೂರೇ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಸಯಂ ಅಸಾಮನ್ತತ್ತಾ **ಅಸಾಮನ್ತಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ**। ಸಾ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಪಞ್ಞಾಹಿ ದೂರತ್ತಾ ಅಸಾಮನ್ತಾ, ಅಸಮೀಪಾ ವಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಅಸಾಮನ್ತಪಞ್ಞಾ। **ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ**ತಿ ಪಣ್ಡಿತಭಾವಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಸತ್ತ ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಭಾವೇತ್ವಾ ಪಣ್ಡಿತಲಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತೋ ಸಿಖಪ್ಪತ್ತವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇಹಿ ಪಣ್ಡಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಟ್ಠ ಪಞ್ಞಾತಿ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಹ ಸಬ್ಬಾ ಅಟ್ಠ ಪಞ್ಞಾ। **ಪುಥುಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ತೇನ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹುತ್ವಾ ಸೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಾನನ್ತರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಲೋಕಿಯತೋ ಪುಥುಭೂತತ್ತಾ ವಿಸುಂಭೂತತ್ತಾ ಪುಥುಪಞ್ಞಾತಿಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗಫಲಪಞ್ಞಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಅಟ್ಠ ಪಞ್ಞಾ ಪುಥುಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇಮಾ ನವ ಪಞ್ಞಾತಿಆದೀಸು ತಸ್ಸೇವ ಕಮೇನ ಅಧಿಗತಮಗ್ಗಫಲಸ್ಸ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಣೀತಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೋಪಯೋಗೇನ ಪಣೀತಚಿತ್ತಸನ್ತಾನತ್ತಾ ಪಹಟ್ಠಾಕಾರೇನೇವ ಚ ಪವತ್ತಮಾನಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಫಲಾನನ್ತರಂ ಓತಿಣ್ಣಭವಙ್ಗತೋ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ತತೋ ಚ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ

ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾತಿ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಾಸು ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಸು ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಚ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಭಾಸಿತತ್ಥೋ ವಿಪಾಕೋ ಕಿರಿಯಾತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥೋ"ತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪಾಳಿಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ತದಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥತ್ತಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಂ "ಅತ್ಥೇಸು ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೭೧೮; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೧) ವಚನತೋ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಭೂತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ "ಞಾಣೇಸು ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ವಚನತೋ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಹೋತಿ। ಸಾ ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಪಞ್ಞಾ ಹಾಸಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಮಾನಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ **ಹಾಸಪಞ್ಞಾ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ **ನವ ಪಞ್ಞಾ ಹಾಸಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ**ತಿ ಚ **ಹಾಸಪಞ್ಞಾ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಾಪಿ ಪಞ್ಞಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ, ತೇನ ತೇನ ವಾ ಪಕಾರೇನ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನಾತೀತಿ ಪಞ್ಞಾ।

ತಸ್ಸಾತಿ ತಸ್ಸ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। ಕರಣತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ಅತ್ಥವವತ್ಥಾನತೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚವಿಧಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವವತ್ಥಾಪನವಸೇನ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಸಮಣಕರಣೀಯಕಥಾಯಂ "ಹೇತುಫಲಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಚನತ್ಥೋ ಅಥ ವಿಪಾಕಂ ಕಿರಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೇ ಪಞ್ಚ ಪಭೇದೇ ಪಠಮನ್ತಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿ। **ಅಧಿಗತಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ಸಾಯೇವ ಪಟಿಲಾಭಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ **ಸಚ್ಛಿಕತಾ**। ಪಟಿಲಾಭಫಸ್ಸೇನೇವ **ಫಸ್ಸಿತಾ ಪಞ್ಞಾಯ। ಧಮ್ಮವವತ್ಥಾನತೋ**ತಿ "ಯೋ ಕೋಚಿ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಹೇತು ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಭಾಸಿತಂ ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪಾಳಿಯಾನುಸಾರೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವವತ್ಥಾಪನವಸೇನ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಸಮಣಕರಣೀಯಕಥಾಯಂ "ಹೇತು ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ವಚನಂ ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಕುಸಲಞ್ಚಾತಿ ಧಮ್ಮೇ ಪಞ್ಚ ಪಭೇದೇ ದುತಿಯನ್ತಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿ। **ನಿರುತ್ತಿವವತ್ಥಾನತೋ**ತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುರೂಪನಿರುತ್ತೀನಂ ವವತ್ಥಾಪನವಸೇನ। **ಪಟಿಭಾನವವತ್ಥಾನತೋ**ತಿ ಪಟಿಭಾನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಂ ವವತ್ಥಾಪನವಸೇನ। **ತಸ್ಸಿಮಾ**ತಿ ನಿಗಮನವಚನಮೇತಂ।

೨. ಏವಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವತ್ಥುಭೇದವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ರೂಪೇ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। ಪುನ ರೂಪಾದೀಸುಯೇವ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಜವನಪಞ್ಞಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ ಕೇವಲಂ ರೂಪಾದಿವಸೇನ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಾದಿವಸೇನ ಚ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಾಕಮೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಅಕಾಸಿ। ತತ್ಥ ಸುದ್ಧರೂಪಾದಿವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಪಠಮಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಏವ ಪಞ್ಞಾ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೂಲಕೇಸು ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ತೇಸು ಅತೀತಾದೀಸು ಜವನವಸೇನ ಜವನಪಞ್ಞಾತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।

೩. ಪುನ ಅನೇಕಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ ಪಠಮಂ ತಾವ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಉದ್ದಿಸಿ। ತತ್ಥ **ಸಪ್ಪುರಿಸಸಂಸೇವೋ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಭಜನಂ। **ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಸೀಲಾದಿಪಟಿಪತ್ತಿದೀಪಕಸ್ಸ ಸದ್ಧಮ್ಮವಚನಸ್ಸ ಸವನಂ। **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ**ತಿ ಸುತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥೂಪಪರಿಕ್ಖಣವಸೇನ ಉಪಾಯೇನ ಮನಸಿಕಾರೋ। **ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತೀ**ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಅನುಗತಸ್ಸ ಸೀಲಾದಿಪಟಿಪದಾಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಪಜ್ಜನಂ। **ಪಞ್ಞಾಪಟಿಲಾಭಾಯ ಪಞ್ಞಾವುದ್ಧಿಯಾ ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಪಞ್ಞಾಬಾಹುಲ್ಲಾಯಾ**ತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಭಾವವಚನಾನಿ। ಸೇಸಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಭಾವವಚನಾನಿ।

೧. ಸೋಳಸಪಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪. ಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸೇ **ಛನ್ನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನ**ನ್ತಿ ಇದ್ಧಿವಿಧದಿಬ್ಬಸೋತಚೇತೋಪರಿಯಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಆಸವಾನಂ ಖಯಞಾಣಾನಂ। **ತೇಸತ್ತತೀನಂ ಞಾಣಾನ**ನ್ತಿ ಞಾಣಕಥಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಸಾವಕಸಾಧಾರಣಾನಂ ಞಾಣಾನಂ। **ಸತ್ತಸತ್ತತೀನಂ**

ಞಾಣಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ -

> “ಸತ್ತಸತ್ತರಿ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ, ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕರೋಥ, ಭಾಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ। ಕತಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಸತ್ತರಿ ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ? ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಞಾಣಂ, ಅಸತಿ ಜಾತಿಯಾ ನತ್ಥಿ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಞಾಣಂ। ಅತೀತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಞಾಣಂ, ಅಸತಿ ಜಾತಿಯಾ ನತ್ಥಿ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಞಾಣಂ, ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಞಾಣಂ, ಅಸತಿ ಜಾತಿಯಾ ನತ್ಥಿ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಞಾಣಂ। ಯಮ್ಪಿಸ್ಸ ತಂ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ, ತಮ್ಪಿ ಖಯಧಮ್ಮಂ ವಯಧಮ್ಮಂ ವಿರಾಗಧಮ್ಮಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮನ್ತಿ ಞಾಣಂ। ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀತಿ ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋತಿ ಞಾಣಂ... ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನನ್ತಿ ಞಾಣಂ... ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾತಿ ಞಾಣಂ... ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾತಿ ಞಾಣಂ... ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ ಞಾಣಂ... ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನನ್ತಿ ಞಾಣಂ... ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ಞಾಣಂ... ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಞಾಣಂ... ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಞಾಣಂ, ಅಸತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಞಾಣಂ। ಅತೀತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಞಾಣಂ, ಅಸತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಞಾಣಂ, ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಞಾಣಂ, ಅಸತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಞಾಣಂ। ಯಮ್ಪಿಸ್ಸ ತಂ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ, ತಮ್ಪಿ ಖಯಧಮ್ಮಂ ವಯಧಮ್ಮಂ ವಿರಾಗಧಮ್ಮಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮನ್ತಿ ಞಾಣಂ। ಇಮಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಸತ್ತರಿ ಞಾಣವತ್ಥೂನೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪) -

ಏವಂ ಭಗವತಾ ನಿದಾನವಗ್ಗೇ ವುತ್ತಾನಿ ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನಿ। “ಜರಾಮರಣೇ ಞಾಣಂ, ಜರಾಮರಣಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ, ಜರಾಮರಣನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ, ಜರಾಮರಣನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩) ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಏಕಾದಸಸು ಅಙ್ಗೇಸು ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ ಚತುಚತ್ತಾರೀಸ ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ ಪನ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಉಭಯತ್ಥ ಚ ಞಾಣಾನಿಯೇವ ಹಿತಸುಖಸ್ಸ ವತ್ಥೂನೀತಿ **ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ**। **ಲಾಭೋತಿ**ಆದೀಸು ಲಾಭೋಯೇವ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ **ಪಟಿಲಾಭೋತಿ** ವುತ್ತೋ। ಪುನ ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥವಿವರಣವಸೇನ **ಪತ್ತಿ ಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಫಸ್ಸನಾ**ತಿ ಅಧಿಗಮವಸೇನ ಫುಸನಾ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ**ತಿ ಪಟಿಲಾಭಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ। **ಉಪಸಮ್ಪದಾ**ತಿ ನಿಪ್ಫಾದನಾ।

ಸತ್ತನ್ನಞ್ಚ ಸೇಕ್ಖಾನನ್ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಸೇಕ್ಖಸಞ್ಞಿತಾನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠಾದೀನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ। **ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕಸ್ಸ ಚಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಯುತ್ತತ್ತಾ ಸುನ್ದರಟ್ಠೇನ ಕಲ್ಯಾಣಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ। ವಡ್ಢಿತಂ ವಡ್ಢನಂ ಏತಾಯಾತಿ **ವಡ್ಢಿತವಡ್ಢನಾ**। ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾನಂ ವಸೇನ ವಿಸೇಸತೋ ಚ ಅರಹತೋ ಪಞ್ಞಾವಸೇನ **ಪಞ್ಞಾವುದ್ಧಿಯಾ**। ತಥಾ **ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಾಯ**। **ಮಹನ್ತೇ ಅತ್ಥೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀ**ತಿಆದೀಸು ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪ್ಪತ್ತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಅತ್ಥಾದಯೋ ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಮಹಾಪಞ್ಞಾ ಅರಿಯಸಾವಕಾನಂಯೇವ। ತಸ್ಸಾ ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ವಿಸಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ।

ಪುಥುನಾನಾಖನ್ಧೇಸೂತಿಆದೀಸು **ನಾನಾ**ಸದ್ದೋ ಪುಥುಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ। **ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪುಥುಪಞ್ಞಾ**ತಿ ತೇಸು ತಥಾವುತ್ತೇಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕತ್ವಾ ತಂ ಞಾಣಂ ಪುಥುಪಞ್ಞಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಾನಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇಸೂ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಬಹುತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ನಾನಾಸುಞ್ಞತಮನುಪಲಬ್ಭೇಸೂ**ತಿ ಉಪಲಬ್ಭನಂ ಉಪಲಬ್ಭೋ, ಗಹಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಉಪಲಬ್ಭೋ ಅನುಪಲಬ್ಭೋ, ಅನುಪಲಬ್ಭಾನಂ ಬಹುತ್ತಾ ಬಹುವಚನೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭಾ, ಪಞ್ಚವೀಸತಿಸುಞ್ಞತಾವಸೇನ ವಾ ನಾನಾಸುಞ್ಞತಾಸು ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದೀನಂ ಅನುಪಲಬ್ಭಾ ನಾನಾಸುಞ್ಞತಾನುಪಲಬ್ಭಾ, ತೇಸು। “ನಾನಾಸುಞ್ಞತಾನುಪಲಬ್ಭೇಸೂ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ “ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೨) ವಿಯ ಮ-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ಇಮಾ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಞಾ

ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾ, **ನಾನಾಅತ್ಥಾದೀಸು** ಪಞ್ಞಾ ಅರಿಯಾನಂಯೇವ। **ಪುಥುಜ್ಜನಸಾಧಾರಣೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮೇ। ಇಮಿನಾ ಅವಸಾನಪರಿಯಾಯೇನ ಲೋಕಿಯತೋ ಪುಥುಭೂತನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪುಥುಭೂತಾ ವಿಸುಂಭೂತಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಪುಥುಪಞ್ಞಾ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ವಿಪುಲಪಞ್ಞಾ ಮಹಾಪಞ್ಞಾನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾವುತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಗುಣಮಹನ್ತತಾಯ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ಮಹನ್ತತಾ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಯಮೇವ ಮಹನ್ತತ್ತಾ ಉಳಾರತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ವಿಪುಲತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಗಮ್ಭೀರಪಞ್ಞಾ** ಪುಥುಪಞ್ಞಾನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇ ಚ ಧಮ್ಮಾ ತೇ ಚ ಅನುಪಲಬ್ಭಾ ಸಾ ಚ ಪಞ್ಞಾ ಪಕತಿಜನೇನ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಪತಿಟ್ಠತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರಾ।

ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾತಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ। **ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚೀ**ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। **ಅಭಿಸಮ್ಭವಿತು**ನ್ತಿ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿತುಂ। **ಅನಭಿಸಮ್ಭವನೀಯೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ। **ಅಞ್ಞೇಹೀ**ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನೇಹೇವ। **ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಟ್ಠತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಗಣಿಯಮಾನೇ ಅಟ್ಠಮಭೂತಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸ। **ದೂರೇ**ತಿ ವಿಪ್ಪಕಟ್ಠೇ। **ವಿದೂರೇ**ತಿ ವಿಸೇಸೇನ ವಿಪ್ಪಕಟ್ಠೇ। **ಸುವಿದೂರೇ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಸೇಸೇನ ವಿಪ್ಪಕಟ್ಠೇ। **ನ ಸನ್ತಿಕೇ**ತಿ ನ ಸಮೀಪೇ। **ನ ಸಾಮನ್ತಾ**ತಿ ನ ಸಮೀಪಭಾಗೇ। ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಪಟಿಸೇಧಸಹಿತಾನಿ ವಚನಾನಿ ದೂರಭಾವಸ್ಸೇವ ನಿಯಮನಾನಿ। **ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಚ। **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಟ್ಠಸ್ಸ। ಏತೇನೇವ ತಂತಂಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ತಂತಂಫಲಪಞ್ಞಾಯ ದೂರೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಿಸೇಸಿತಂ। ಇತರದ್ವಯಂ ಪನ ಸುದ್ಧಮೇವ ಆಗತಂ।

೫. "ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಚ ಲೋಕಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯ ದೂರೇ"ತಿಆದೀನಿ ವತ್ವಾ ತಮೇವ ದೂರಟ್ಠಂ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಕುಸಲೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ । ತತ್ಥ **ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಕುಸಲೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತವಿಕಪ್ಪೇ ಪಞ್ಞಾಪಭೇದೇ ಛೇಕೋ। **ಪಭಿನ್ನಞಾಣೋ**ತಿ ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದಪತ್ತಞಾಣೋ। ಏತೇನ ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಕುಸಲತ್ತೇಪಿ ಸತಿ ತಾಸಂ ಪಞ್ಞಾನಂ ಅನನ್ತಭೇದತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಧಿಗತಪಟಿಸಮ್ಭಿದೋ**ತಿ ಪಟಿಲದ್ಧಅಗ್ಗಚತುಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣೋ। **ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಸಾರದಭಾವಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಪತ್ತೋ। ಯಥಾಹ –

> "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ತೇ ಪಟಿಜಾನತೋ 'ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ'ತಿ, ತತ್ರ ವತ ಮಂ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ದೇವೋ ವಾ ಮಾರೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ ಕೋಚಿ ವಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಸಹ ಧಮ್ಮೇನ ಪಟಿಚೋದೇಸ್ಸತೀತಿ ನಿಮಿತ್ತಮೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಏತಮಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಖೇಮಪ್ಪತ್ತೋ ಅಭಯಪ್ಪತ್ತೋ ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋ ವಿಹರಾಮಿ। ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ತೇ ಪಟಿಜಾನತೋ 'ಇಮೇ ಆಸವಾ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಾ'ತಿ, 'ಯೇ ಖೋ ಪನ ತೇ ಅನ್ತರಾಯಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಪಟಿಸೇವತೋ ನಾಲಂ ಅನ್ತರಾಯಾಯಾ'ತಿ, 'ಯಸ್ಸ ಖೋ ಪನ ತೇ ಅತ್ಥಾಯ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸಿತೋ, ಸೋ ನ ನಿಯ್ಯಾತಿ ತಕ್ಕರಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯಾ'ತಿ, ತತ್ರ ವತ ಮಂ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ದೇವೋ ವಾ ಮಾರೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ ಕೋಚಿ ವಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಸಹ ಧಮ್ಮೇನ ಪಟಿಚೋದೇಸ್ಸತೀತಿ ನಿಮಿತ್ತಮೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಏತಮಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಖೇಮಪ್ಪತ್ತೋ ಅಭಯಪ್ಪತ್ತೋ ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋ ವಿಹರಾಮೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೦)।

ದಸಬಲಬಲಧಾರೀತಿ ದಸ ಬಲಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ದಸಬಲಾ, ದಸಬಲಾನಂ ಬಲಾನಿ ದಸಬಲಬಲಾನಿ, ತಾನಿ ದಸಬಲಬಲಾನಿ ಧಾರಯತೀತಿ ದಸಬಲಬಲಧಾರೀ, ದಸಬಲಞಾಣಬಲಧಾರೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇಹಿ ತೀಹಿ ವಚನೇಹಿ ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದಾನಂ ನೇಯ್ಯಾನಂ ಪಭೇದಮುಖಮತ್ತಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ಸೋಯೇವ ಪಞ್ಞಾಪಯೋಗವಸೇನ ಅಭಿಮಙ್ಗಲಸಮ್ಮತಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸಾಸಭೋ**।

ಅಸನ್ತಾಸಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸಸೀಹೋ**। ಮಹನ್ತಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸನಾಗೋ**। ಪಜಾನನಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞೋ**। ಲೋಕಕಿಚ್ಚಧುರವಹನಟ್ಠೇನ **ಪುರಿಸಧೋರಯ್ಹೋ**।

ಅಥ ತೇಜಾದಿಕಂ ಅನನ್ತಞಾಣತೋ ಲದ್ಧಂ ಗುಣವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ ತೇಸಂ ತೇಜಾದೀನಂ ಅನನ್ತಞಾಣಮೂಲಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅನನ್ತಞಾಣೋ**ತಿ ವತ್ವಾ **ಅನನ್ತತೇಜೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅನನ್ತಞಾಣೋ**ತಿ ಗಣನವಸೇನ ಚ ಪಭಾವವಸೇನ ಚ ಅನ್ತವಿರಹಿತಞಾಣೋ। **ಅನನ್ತತೇಜೋ**ತಿ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಮೋಹತಮವಿಧಮನೇನ ಅನನ್ತಞಾಣತೇಜೋ। **ಅನನ್ತಯಸೋ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಗುಣೇಹೇವ ಲೋಕತ್ತಯವಿತ್ಥತಾನನ್ತಕಿತ್ತಿಘೋಸೋ। **ಅಡ್ಢೋ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಧನಸಮಿದ್ಧಿಯಾ ಸಮಿದ್ಧೋ। **ಮಹದ್ಧನೋ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಧನವಡ್ಢತ್ತೇಪಿ ಪಭಾವಮಹತ್ತೇನ ಮಹನ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಧನಮಸ್ಸಾತಿ ಮಹದ್ಧನೋ । ಮಹಾಧನೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಧನವಾ**ತಿ ಪಸಂಸಿತಬ್ಬಪಞ್ಞಾಧನವತ್ತಾ ನಿಚ್ಚಯುತ್ತಪಞ್ಞಾಧನವತ್ತಾ ಅತಿಸಯಭೂತಪಞ್ಞಾಧನವತ್ತಾ ಧನವಾ। ಏತೇಸುಪಿ ಹಿ ತೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ಇದಂ ವಚನಂ ಸದ್ದವಿದೂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಏವಂ ಪಞ್ಞಾಗುಣೇನ ಭಗವತೋ ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿಸಿದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಪಞ್ಞಾಗುಣೇನೇವ ಲೋಕಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿಸಿದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ನೇತಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ವೇನೇಯ್ಯೇ ಸಂಸಾರಸಙ್ಖಾತಭಯಟ್ಠಾನತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತಖೇಮಟ್ಠಾನಂ **ನೇತಾ**। ತತ್ಥ ನಯನಕಾಲೇ ಏವ ಸಂವರವಿನಯಪಹಾನವಿನಯವಸೇನ ವೇನೇಯ್ಯೇ **ವಿನೇತಾ**। ಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಾಲೇ ಏವ ಸಂಸಯಚ್ಛೇದನೇನ **ಅನುನೇತಾ**। ಸಂಸಯಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಂ **ಪಞ್ಞಾಪೇತಾ**। ತಥಾ ಪಞ್ಞಾಪಿತಾನಂ ನಿಚ್ಛಯಕರಣೇನ **ನಿಜ್ಝಾಪೇತಾ**। ತಥಾ ನಿಜ್ಝಾಯಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಟಿಪತ್ತಿಪಯೋಜನವಸೇನ **ಪೇಕ್ಖೇತಾ**। ತಥಾಪಟಿಪನ್ನೇ ಪಟಿಪತ್ತಿಫಲೇನ **ಪಸಾದೇತಾ**। **ಸೋ ಹಿ ಭಗವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ-ಕಾರೋ ಅನನ್ತರಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಕಾರಣೋಪದೇಸೇ ನಿಪಾತೋ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ**ತಿ ಸಕಸನ್ತಾನೇ ನ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಛಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಹೇತುಭೂತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬೋಧಿಮೂಲೇ ಲೋಕಹಿತತ್ಥಂ ಸಕಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ। **ಅಸಞ್ಜಾತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಞ್ಜನೇತಾ**ತಿ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಅಸಞ್ಜಾತಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಸಾವಕಪಾರಮಿಞಾಣಹೇತುಭೂತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನತೋ ಪಭುತಿ ಯಾವಜ್ಜಕಾಲಾ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಸಞ್ಜನೇತಾ। ಸಾವಕವೇನೇಯ್ಯಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಸನ್ತಾನೇ ಭಗವತೋ ವುತ್ತವಚನೇನೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಞ್ಜನನತೋ ಭಗವಾ ಸಞ್ಜನೇತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಅನಕ್ಖಾತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಕ್ಖಾತಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಧಮ್ಮಸಮನ್ನಾಗತಾನಂ ಬುದ್ಧಭಾವಾಯ ಕತಾಭಿನೀಹಾರಾನಂ ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಭಾವಾಯ ಬ್ಯಾಕರಣಂ ದತ್ವಾ ಅನಕ್ಖಾತಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಪಾರಮಿತಾಮಗ್ಗಸ್ಸ, "ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಬ್ಯಾಕರಣಮತ್ತೇನೇವ ವಾ ಬೋಧಿಮೂಲೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಕ್ಖಾತಾ। ಅಯಂ ನಯೋ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಸತ್ತಬ್ಯಾಕರಣೇಪಿ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ।

ಮಗ್ಗಞ್ಞೂತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾವಸೇನ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಞಾತಾ। **ಮಗ್ಗವಿದೂ**ತಿ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಜನೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕುಸಲೋ। **ಮಗ್ಗಕೋವಿದೋ**ತಿ ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಅಕ್ಖಾತಬ್ಬಮಗ್ಗೇ ವಿಚಕ್ಖಣೋ। ಅಥ ವಾ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಪಟಿಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞ್ಞೂ, ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಪಟಿಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಿದೂ, ಸಾವಕಬೋಧಿಪಟಿಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕೋವಿದೋ। ಅಥ ವಾ "ಏತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಅತಂಸು ಪುಬ್ಬೇ, ತರಿಸ್ಸನ್ತಿಯೇವ ತರನ್ತಿ ಓಘ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೦೯) ವಚನತೋ ಯಥಾಯೋಗಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಂ ಮಗ್ಗವಸೇನ ಚ ಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತಮಗ್ಗವಸೇನ ಚ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಮಗ್ಗವಸೇನ ಚ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನತ್ಥಯೋಜನಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ಮಗ್ಗಾನುಗಾಮೀ ಚ ಪನಾ**ತಿ ಭಗವತಾ ಗತಮಗ್ಗಾನುಗಾಮಿನೋ ಹುತ್ವಾ । ಏತ್ಥ ಚ-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಏತೇನ ಚ ಭಗವತೋ ಮಗ್ಗುಪ್ಪಾದನಾದಿಗುಣಾಧಿಗಮಾಯ ಹೇತು ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಪನ-ಸದ್ದೋ ಕತತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ತೇನ ಭಗವತಾ ಕತಮಗ್ಗಕರಣಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಚ್ಛಾ ಸಮನ್ನಾಗತಾ**ತಿ ಪಠಮಂ ಗತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಪಚ್ಛಾಗತಸೀಲಾದಿಗುಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ। ಇತಿ ಥೇರೋ "ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಭಗವತೋ ಸೀಲಾದಯೋ ಗುಣಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಮೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಆಗತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಮೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಗುಣಂ ಕಥೇಸಿ।

ಜಾನಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಜಾನಾತಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಞ್ಞನೇಯ್ಯಪಥಭೂತಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಸ್ಸಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸಬ್ಬದಸ್ಸಾವಿತಾಯ ತಂಯೇವ ನೇಯ್ಯಪಥಂ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಂ ವಿಯ ಕರೋನ್ತೋ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ವಾ ಏಕಚ್ಚೋ ವಿಪರೀತಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಜಾನನ್ತೋಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ, ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ನ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಏವಂ ಭಗವಾ। ಭಗವಾ ಪನ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಜಾನನ್ತೋ ಜಾನಾತಿಯೇವ, ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಸ್ಸತಿಯೇವ। ಸ್ವಾಯಂ ದಸ್ಸನಪರಿಣಾಯಕಟ್ಠೇನ **ಚಕ್ಖುಭೂತೋ**। ವಿದಿತತಾದಿಅತ್ಥೇನ **ಞಾಣಭೂತೋ**। ಅವಿಪರೀತಸಭಾವಟ್ಠೇನ ವಾ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಪವತ್ತನತೋ ಹದಯೇನ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ವಾಚಾಯ ನಿಚ್ಛಾರಿತಧಮ್ಮಮಯೋತಿ ವಾ **ಧಮ್ಮಭೂತೋ**। ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ **ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ**। ಅಥ ವಾ ಚಕ್ಖು ವಿಯ ಭೂತೋತಿ **ಚಕ್ಖುಭೂತೋ**। ಞಾಣಂ ವಿಯ ಭೂತೋತಿ **ಞಾಣಭೂತೋ**। ಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಭೂತೋತಿ **ಧಮ್ಮಭೂತೋ**। ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಯ ಭೂತೋತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ**। ಸ್ವಾಯಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಚನತೋ, ವತ್ತನತೋ ವಾ **ವತ್ತಾ**। ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ವಚನತೋ, ವತ್ತನತೋ ವಾ **ಪವತ್ತಾ**। ಅತ್ಥಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ನೀಹರಿತ್ವಾ ನಯನತೋ **ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿನ್ನೇತಾ**। ಅಮತಾಧಿಗಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿದೇಸನತೋ, ಅಮತಪ್ಪಕಾಸನಾಯ ವಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಅಮತಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಪನತೋ **ಅಮತಸ್ಸ ದಾತಾ**। ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಿತತ್ತಾ ವೇನೇಯ್ಯಾನುರೂಪೇನ ಯಥಾಸುಖಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಾನೇನ ಚ, ಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಇಸ್ಸರೋತಿ **ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀ**। **ತಥಾಗತ**ಪದಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಂ।

ಇದಾನಿ "ಜಾನಂ ಜಾನಾತೀ"ತಿಆದೀಹಿ ವುತ್ತಂ ಗುಣಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಸಾಧೇನ್ತೋ **ನತ್ಥೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏವಂಭೂತಸ್ಸ ಹಿ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಪಾರಮಿತಾಪುಞ್ಞಬಲಪ್ಪಭಾವನಿಪ್ಫನ್ನೇನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಸವಾಸನಸ್ಸ ಸಮ್ಮೋಹಸ್ಸ ವಿಹತತ್ತಾ **ಅಸಚ್ಛಿಕತಂ** ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಞಾತತ್ತಾ **ಅಞ್ಞಾತಂ** ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಥೇವ ಚ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಯ ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ **ಅದಿಟ್ಠಂ** ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಞಾಣೇನ ಪನ ಪತ್ತತ್ತಾ **ಅವಿದಿತಂ** ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಸಮ್ಮೋಹಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸಚ್ಛಿಕತತ್ತಾ **ಅಸಚ್ಛಿಕತಂ** ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಸಮ್ಮೋಹಪಞ್ಞಾಯ ಫುಟ್ಠತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಯ **ಅಫಸ್ಸಿತಂ** ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾಲಂ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ವಾ। **ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಆದಾಯ, ಅನ್ತೋಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಉಪಾದಾಯಾ"ತಿ ವಚನೇನೇವ ಕಾಲವಿನಿಮುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತಿ। "ಅತೀತಾ"ದಿವಚನಾನಿ ಚ "ನತ್ಥೀ"ತಿಆದಿವಚನೇನೇವ ಘಟೀಯನ್ತಿ, "ಸಬ್ಬೇ"ತಿಆದಿವಚನೇನ ವಾ। **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರಾದಿಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಯಾದಾನಂ । **ಞಾಣಮುಖೇ**ತಿ ಞಾಣಾಭಿಮುಖೇ। **ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ ಓಸರಣಂ ಉಪೇನ್ತಿ। "ಜಾನಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿಪದಂ "ನೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

ಅತ್ತತ್ಥೋ ವಾತಿಆದೀಸು ವಾ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। **ಅತ್ತತ್ಥೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥೋ। **ಪರತ್ಥೋ**ತಿ ಪರೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಲೋಕಾನಂ ಅತ್ಥೋ। **ಉಭಯತ್ಥೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರೇಸಞ್ಚಾತಿ ಸಕಿಂಯೇವ ಉಭಿನ್ನಂ ಅತ್ಥೋ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕೋ**ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ನಿಯುತ್ತೋ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಪ್ಪಯೋಜನೋ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಸಮ್ಪರಾಯೇ ನಿಯುತ್ತೋ, ಸಮ್ಪರಾಯಪ್ಪಯೋಜನೋ ವಾ **ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೋ**। **ಉತ್ತಾನೋ**ತಿಆದೀಸು ವೋಹಾರವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸುಖಪತಿಟ್ಠತ್ತಾ ಉತ್ತಾನೋ। ವೋಹಾರಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸುಞ್ಞತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ದುಕ್ಖಪತಿಟ್ಠತ್ತಾ **ಗಮ್ಭೀರೋ**। ಲೋಕುತ್ತರೋ ಅಚ್ಚನ್ತತಿರೋಕ್ಖತ್ತಾ **ಗೂಳ್ಹೋ**। ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಕೋ ಘನಾದೀಹಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ **ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋ**। ಅಪ್ಪಚುರವೋಹಾರೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಯಥಾರುತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ನೇತಬ್ಬತ್ತಾ **ನೇಯ್ಯೋ**। ಪಚುರವೋಹಾರೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ವಚನಮತ್ತೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ನೀತತ್ತಾ **ನೀತೋ**। ಸುಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲಸಮಾಧಿವಿಪಸ್ಸನತ್ಥೋ ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ವಜ್ಜವಿರಹಿತತ್ತಾ **ಅನವಜ್ಜೋ**। ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛೇದನತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗತ್ಥೋ **ನಿಕ್ಕಿಲೇಸೋ**। ಕಿಲೇಸಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ಅರಿಯಫಲತ್ಥೋ **ವೋದಾನೋ**। ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತೇಸು ಅಗ್ಗಧಮ್ಮತ್ತಾ

ನಿಬ್ಬಾನಂ **ಪರಮತ್ಥೋ। ಪರಿವತ್ತತೀತಿ** ಬುದ್ಧಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವತೋ ಅಬಹಿಭೂತತ್ತಾ ಅನ್ತೋಬುದ್ಧಞಾಣೇ ಬ್ಯಾಪಿತ್ವಾ ವಾ ಸಮನ್ತಾ ವಾ ಆಲಿಙ್ಗಿತ್ವಾ ವಾ ವಿಸೇಸೇನ ವಾ ವತ್ತತಿ।

ಸಬ್ಬಂ ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿಆದೀಹಿ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮಯತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತತೀ**ತಿ ಞಾಣಂ ಅನುಪರಿವತ್ತತಿ, ಞಾಣವಿರಹಿತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪ್ಪಟಿಹತ**ನ್ತಿ ನಿರಾವರಣತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪುನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಉಪಮಾಯ ಸಾಧೇತುಕಾಮೋ **ಯಾವತಕ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಜಾನಿತಬ್ಬನ್ತಿ **ನೇಯ್ಯಂ,** ನೇಯ್ಯಪರಿಯನ್ತೋ ನೇಯ್ಯಾವಸಾನಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ನೇಯ್ಯಪರಿಯನ್ತಿಕಂ।** ಅಸಬ್ಬಞ್ಞೂನಂ ಪನ ನೇಯ್ಯಾವಸಾನಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ಞಾಣಪರಿಯನ್ತಿಕೇ**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪುರಿಮಯಮಕೇ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ ಇಮಿನಾ ಯಮಕೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ, ತತಿಯಯಮಕೇನ ಪಟಿಸೇಧವಸೇನ ನಿಯಮಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ । ಏತ್ಥ ಚ ನೇಯ್ಯಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಥತ್ತಾ **ನೇಯ್ಯಪಥೋ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿಯನ್ತಟ್ಠಾಯಿನೋ**ತಿ ನೇಯ್ಯಞ್ಚ ಞಾಣಞ್ಚ ಖೇಪೇತ್ವಾ ಠಾನತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತೇ ಠಾನಸೀಲಾ। **ಆವಜ್ಜನಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ**ತಿ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಾಯತ್ತಾ, ಆವಜ್ಜಿತಾನನ್ತರಮೇವ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಕಙ್ಖಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ**ತಿ ರುಚಿಆಯತ್ತಾ, ಆವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಜವನಞಾಣೇನ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತರಾನಿ ದ್ವೇ ಪದಾನಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। **ಬುದ್ಧೋ ಆಸಯಂ ಜಾನಾತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಞಾಣಕಥಾಯಂ ವಣ್ಣಿತಾನಿ। ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ "ಭಗವಾ ಆಸಯಂ ಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೬೯) ಆಗತಂ। ತತ್ಥ "ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೬೯) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಚ ಇಧ ಕತ್ಥಚಿ "ಬುದ್ಧಸ್ಸಾ"ತಿ ಆಗತಂ।

ಅನ್ತಮಸೋತಿ ಉಪರಿಮನ್ತೇನ। **ತಿಮಿತಿಮಿಙ್ಗಲ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತಿಮಿ ನಾಮ ಏಕಾ ಮಚ್ಛಜಾತಿ, ತಿಮಿಂ ಗಿಲಿತುಂ ಸಮತ್ಥಾ ತತೋ ಮಹನ್ತಸರೀರಾ ತಿಮಿಙ್ಗಲಾ ನಾಮ ಏಕಾ ಮಚ್ಛಜಾತಿ, ತಿಮಿಙ್ಗಲಮ್ಪಿ ಗಿಲಿತುಂ ಸಮತ್ಥಾ ಪಞ್ಚಯೋಜನಸತಿಕಸರೀರಾ ತಿಮಿತಿಮಿಙ್ಗಲಾ ನಾಮ ಏಕಾ ಮಚ್ಛಜಾತಿ। ಇಧ ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಏಕವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಗರುಳಂ ವೇನತೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಗರುಳೋ**ತಿ ಜಾತಿವಸೇನ ನಾಮಂ, **ವೇನತೇಯ್ಯೋ**ತಿ ಗೋತ್ತವಸೇನ। **ಪದೇಸೇ**ತಿ ಏಕದೇಸೇ। **ಸಾರಿಪುತ್ತಸಮಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಾನಂ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿತ್ಥೇರೇ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಸಾವಕಾ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿತ್ಥೇರೇನ ಸಮಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾಹ - "ಏತದಗ್ಗಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಮ ಸಾವಕಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಮಹಾಪಞ್ಞಾನಂ ಯದಿದಂ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೮-೧೮೯)। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ -

> "ಲೋಕನಾಥಂ ಠಪೇತ್ವಾನ, ಯೇ ಚಞ್ಞೇ ಸನ್ತಿ ಪಾಣಿನೋ।
> ಪಞ್ಞಾಯ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ, ಕಲಂ ನಾಗ್ಘನ್ತಿ ಸೋಳಸಿ"ನ್ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೭೧)।

ಫರಿತ್ವಾತಿ ಬುದ್ಧಞಾಣಂ ಸಬ್ಬದೇವಮನುಸ್ಸಾನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ಠಾನತೋ ತೇಸಂ ಪಞ್ಞಂ ಫರಿತ್ವಾ ಬ್ಯಾಪಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಅತಿಘಂಸಿತ್ವಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಞಾಣಂ ಸಬ್ಬದೇವಮನುಸ್ಸಾನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಅವಿಸಯಭೂತಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ ಘಂಸಿತ್ವಾ ಭಞ್ಜಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ (ಮಹಾನಿ॰ ೬೯) "ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ"ತಿ ಪಾಠೋ, ಮದ್ದಿತ್ವಾತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯೇಪಿ ತೇ**ತಿಆದೀಹಿ ಏವಂ ಫರಿತ್ವಾ ಅತಿಘಂಸಿತ್ವಾ ಠಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಪಣ್ಡಿತಾ**ತಿ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ। **ನಿಪುಣಾ**ತಿ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಬುದ್ಧಿನೋ ಸುಖುಮೇ ಅತ್ಥನ್ತರೇ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಸಮತ್ಥಾ। **ಕತಪರಪ್ಪವಾದಾ**ತಿ ಞಾತಪರಪ್ಪವಾದಾ ಚೇವ ಪರೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕತವಾದಪರಿಚಯಾ ಚ। **ವಾಲವೇಧಿರೂಪಾ**ತಿ ವಾಲವೇಧಿಧನುಗ್ಗಹಸದಿಸಾ। **ವೋಭಿನ್ದನ್ತಾ ಮಞ್ಞೇ ಚರನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಗತೇನ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನೀ**ತಿ ವಾಲವೇಧೀ ವಿಯ ವಾಲಂ ಸುಖುಮಾನಿಪಿ ಪರೇಸಂ ದಿಟ್ಠಿಗಮನಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಪಞ್ಞಾಗಮನೇನ ಭಿನ್ದನ್ತಾ ವಿಯ ಚರನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ "ಗೂಥಗತಂ ಮುತ್ತಗತ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೧೧) ವಿಯ ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಪಞ್ಞಾಗತಾನಿ, ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏವ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ।

ಪಞ್ಹಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತ್ವಾತಿ ದ್ವಿಪದಮ್ಪಿ ತಿಪದಮ್ಪಿ ಚತುಪ್ಪದಮ್ಪಿ ಪುಚ್ಛಂ ರಚಯಿತ್ವಾ। ತೇಸಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಅತಿಬಹುಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹತ್ಥಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಗೂಳ್ಹಾನಿ ಚ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾನಿ** ಅತ್ಥಜಾತಾನೀತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। ತೇಸಂ ತಥಾ ವಿನಯಂ ದಿಸ್ವಾ "ಅತ್ತನಾ ಅಭಿಸಙ್ಖತಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತೂ"ತಿ ಏವಂ ಭಗವತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನ ಪುಚ್ಛಾಯ ಓಕಾಸಮೇವ ಅದತ್ವಾ ಭಗವಾ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ತೇ ಪಞ್ಹಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ 'ಇಮಂ ಮಯಂ ಪಞ್ಹಂ ಸಮಣಂ ಗೋತಮಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮ, ಸಚೇ ನೋ ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ ಏವಂ ಪುಟ್ಠೋ ಏವಂ ಬ್ಯಾಕರಿಸ್ಸತಿ, ಏವಮಸ್ಸ ಮಯಂ ವಾದಂ ಆರೋಪೇಸ್ಸಾಮ। ಏವಂ ಚೇಪಿ ನೋ ಪುಟ್ಠೋ ಏವಂ ಬ್ಯಾಕರಿಸ್ಸತಿ, ಏವಂಪಿಸ್ಸ ಮಯಂ ವಾದಂ ಆರೋಪೇಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ। ತೇ ಯೇನ ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ, ತೇನುಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ, ತೇ ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ ಧಮ್ಮಿಯಾ ಕಥಾಯ ಸನ್ದಸ್ಸೇತಿ ಸಮಾದಪೇತಿ ಸಮುತ್ತೇಜೇತಿ ಸಮ್ಪಹಂಸೇತಿ। ತೇ ಸಮಣೇನ ಗೋತಮೇನ ಧಮ್ಮಿಯಾ ಕಥಾಯ ಸನ್ದಸ್ಸಿತಾ ಸಮಾದಪಿತಾ ಸಮುತ್ತೇಜಿತಾ ಸಮ್ಪಹಂಸಿತಾ ನ ಚೇವ ಸಮಣಂ ಗೋತಮಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛನ್ತಿ, ಕುತೋಸ್ಸ ವಾದಂ ಆರೋಪೇಸ್ಸನ್ತಿ? ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಸಮಣಸ್ಸೇವ ಗೋತಮಸ್ಸ ಸಾವಕಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೯)।

ಕಸ್ಮಾ ಪಞ್ಹಂ ನ ಪುಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಚೇ? ಭಗವಾ ಕಿರ ಪರಿಸಮಜ್ಝೇ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಪರಿಸಾಯ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಓಲೋಕೇತಿ। ತತೋ ಪಸ್ಸತಿ "ಇಮೇ ಪಣ್ಡಿತಾ ಗೂಳ್ಹಂ ರಹಸ್ಸಂ ಪಞ್ಹಂ ಓವಟ್ಟಿಕಸಾರಂ ಕತ್ವಾ ಆಗತಾ"ತಿ। ಸೋ ತೇಹಿ ಅಪುಟ್ಠೋಯೇವ "ಪಞ್ಹಪುಚ್ಛಾಯ ಏತ್ತಕಾ ದೋಸಾ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಏತ್ತಕಾ, ಅತ್ಥೇ ಪದೇ ಅಕ್ಖರೇ ಏತ್ತಕಾತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಹೇ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ ಏವಂ ಪುಚ್ಛೇಯ್ಯ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತೋ ಏವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಇತಿ ಓವಟ್ಟಿಕಸಾರಂ ಕತ್ವಾ ಆನೀತೇ ಪಞ್ಹೇ ಧಮ್ಮಕಥಾಯ ಅನ್ತರೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಿದಂಸೇತಿ। ತೇ ಪಣ್ಡಿತಾ "ಸೇಯ್ಯಾ ವತ ನೋ, ಯೇ ಮಯಂ ಇಮೇ ಪಞ್ಹೇ ನ ಪುಚ್ಛಿಮ್ಹ। ಸಚೇಪಿ ಮಯಂ ಪುಚ್ಛೇಯ್ಯಾಮ, ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ನೋ ಕತ್ವಾ ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ ಖಿಪೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಅತ್ತಮನಾ ಭವನ್ತಿ। ಅಪಿಚ ಬುದ್ಧಾ ನಾಮ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಾ ಪರಿಸಂ ಮೇತ್ತಾಯ ಫರನ್ತಿ। ಮೇತ್ತಾಯ ಚ ಫರಣೇನ ದಸಬಲೇಸು ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಪಸೀದತಿ। ಬುದ್ಧಾ ನಾಮ ರೂಪಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ದಸ್ಸನಸಮ್ಪನ್ನಾ ಮಧುರಸ್ಸರಾ ಮುದುಜಿವ್ಹಾ ಸುಫುಸಿತದನ್ತಾವರಣಾ ಅಮತೇನ ಹದಯಂ ಸಿಞ್ಚನ್ತಾ ವಿಯ ಧಮ್ಮಂ ಕಥೇನ್ತಿ। ತತ್ರ ನೇಸಂ ಮೇತ್ತಾಫರಣೇನ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಾನಂ ಏವಂ ಹೋತಿ - ಏವರೂಪಂ ಅದ್ವೇಜ್ಝಕಥಂ ಅಮೋಘಕಥಂ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಕಥಂ ಕಥೇನ್ತೇನ ಭಗವತಾ ಸದ್ಧಿಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮ ಪಚ್ಚನೀಕಗ್ಗಾಹಂ ಗಣ್ಹಿತುನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಸನ್ನಭಾವೇನೇವ ಪಞ್ಹಂ ನ ಪುಚ್ಛನ್ತೀತಿ।

ಕಥಿತಾ ವಿಸಜ್ಜಿತಾ ಚಾತಿ ಏವಂ ತುಮ್ಹೇ ಪುಚ್ಛಥಾತಿ ಪುಚ್ಛಿತಪಞ್ಹಾನಂ ಉಚ್ಚಾರಣೇನ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ಭಗವತಾ ಕಥಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ತೇ ವಿಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ವಿಸಜ್ಜಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। **ನಿದ್ದಿಟ್ಠಕಾರಣಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಇಮಿನಾ ಹೇತುನಾ ಏವಂ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಸಹೇತುಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸಜ್ಜನೇನ ಭಗವತಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಕಾರಣಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ ತೇ ಪಞ್ಹಾ। **ಉಪಕ್ಖಿತ್ತಕಾ ಚ ತೇ ಭಗವತೋ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ತೇ ಖತ್ತಿಯಪಣ್ಡಿತಾದಯೋ ಭಗವತೋ ಪಞ್ಹವಿಸಜ್ಜನೇನೇವ ಭಗವತೋ ಸಮೀಪೇ ಖಿತ್ತಕಾ ಪಾದಖಿತ್ತಕಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಸಾವಕಾ ವಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಉಪಾಸಕಾ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಾವಕಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ವಾ ಪಾಪುಣನ್ತಿ ಉಪಾಸಕಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಥಾ**ತಿ ಅನನ್ತರತ್ಥೇ, ತೇಸಂ ಉಪಕ್ಖಿತ್ತಕಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮನನ್ತರಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ । **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಕಾರೇ ವಾ। **ಅತಿರೋಚತೀ**ತಿ ಅತಿವಿಯ ಜೋತೇತೀತಿ ಪಕಾಸತಿ। **ಯದಿದಂ ಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಯಾಯಂ ಭಗವತೋ ಪಞ್ಞಾ, ತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಭಗವಾವ ಅತಿರೋಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತಿಸದ್ದೋ** ಕಾರಣತ್ಥೇ, ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ **ಅಗ್ಗೋ ಅಸಾಮನ್ತಪಞ್ಞೋ**ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೯. ರಾಗಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯತೀತಿ ಭೂರಿಪಞ್ಞಾತಿ ಸಾ ಸಾ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಅತ್ತನಾ ವಜ್ಝಂ ರಾಗಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯತಿ ಅಭಿಭವತಿ ಮದ್ದತೀತಿ ಭೂರಿಪಞ್ಞಾ। **ಭೂರೀ**ತಿ ಹಿ ಫುಟಟ್ಠೋ ವಿಸದತ್ಥೋ । ಯಾ ಚ ಫುಟಾ, ಸಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಅಭಿಭವತಿ ನ ಅಫುಟಾ, ತಸ್ಮಾ ಭೂರಿಪಞ್ಞಾಯ ಅಭಿಭವನತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಅಭಿಭವಿತಾ**ತಿ ಸಾ ಸಾ ಫಲಪಞ್ಞಾ ತಂ ತಂ ರಾಗಂ ಅಭಿಭವಿತವತೀ ಮದ್ದಿತವತೀತಿ ಭೂರಿಪಞ್ಞಾ। ಅಭಿಭವತಾತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ರಾಗಾದೀಸು ಪನ ರಜ್ಜನಲಕ್ಖಣೋ **ರಾಗೋ**।

ದುಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೋ **ದೋಸೋ**। ಮುಯ್ಹನಲಕ್ಖಣೋ **ಮೋಹೋ**। ಕುಜ್ಝನಲಕ್ಖಣೋ **ಕೋಧೋ**। ಉಪನನ್ಧನಲಕ್ಖಣೋ **ಉಪನಾಹೋ**। ಪುಬ್ಬಕಾಲಂ ಕೋಧೋ, ಅಪರಕಾಲಂ ಉಪನಾಹೋ। ಪರಗುಣಮಕ್ಖನಲಕ್ಖಣೋ **ಮಕ್ಖೋ**। ಯುಗಗ್ಗಾಹಲಕ್ಖಣೋ **ಪಳಾಸೋ**। ಪರಸಮ್ಪತ್ತಿಖೀಯನಲಕ್ಖಣಾ **ಇಸ್ಸಾ**। ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಗೂಹಣಲಕ್ಖಣಂ **ಮಚ್ಛರಿಯಂ**। ಅತ್ತನಾ ಕತಪಾಪಪಟಿಚ್ಛಾದನಲಕ್ಖಣಾ **ಮಾಯಾ**। ಅತ್ತನೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಗುಣಪ್ಪಕಾಸನಲಕ್ಖಣಂ **ಸಾಠೇಯ್ಯಂ**। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉದ್ಧುಮಾತಭಾವಲಕ್ಖಣೋ **ಥಮ್ಭೋ**। ಕರಣುತ್ತರಿಯಲಕ್ಖಣೋ **ಸಾರಮ್ಭೋ**। ಉನ್ನತಿಲಕ್ಖಣೋ **ಮಾನೋ**। ಅಬ್ಭುನ್ನತಿಲಕ್ಖಣೋ **ಅತಿಮಾನೋ**। ಮತ್ತಭಾವಲಕ್ಖಣೋ **ಮದೋ**। ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ಚಿತ್ತವೋಸಗ್ಗಲಕ್ಖಣೋ **ಪಮಾದೋ**।

ರಾಗೋ ಅರಿ, ತಂ ಅರಿಂ ಮದ್ದನಿಪಞ್ಞಾತಿಆದೀಹಿ ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ರಾಗಾದಿಕೋ ಕಿಲೇಸೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಭೂತೋ ಅರೀತಿ ಭೂ-ಅರಿ, ಪದಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅ-ಕಾರ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ಭೂರೀತಿ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಸ ಭೂರಿಸ್ಸ ಮದ್ದನೀ ಪಞ್ಞಾ ಭೂರಿಮದ್ದನಿಪಞ್ಞಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಮದ್ದನಿ ಸದ್ದ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ಭೂರಿಪಞ್ಞಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತಂ ಅರಿಂ ಮದ್ದನೀ**ತಿ ಚ ತೇಸಂ ಅರೀನಂ ಮದ್ದನೀತಿ ಪದಚ್ಛೇದೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। **ಪಥವೀಸಮಾಯಾ**ತಿ ವಿತ್ಥತವಿಪುಲಟ್ಠೇನೇವ ಪಥವೀಸಮಾಯ। **ವಿತ್ಥತಾಯಾ**ತಿ ಪಜಾನಿತಬ್ಬೇ ವಿಸಯೇ ಪತ್ಥಟಾಯ, ನ ಏಕದೇಸೇ ವತ್ತಮಾನಾಯ। **ವಿಪುಲಾಯಾ**ತಿ ಓಳಾರಿಕಭೂತಾಯ। ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ "ವಿಪುಲಾಯ ವಿತ್ಥತಾಯಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೨೭) ಆಗತಂ। **ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ। **ಇತಿ**ಸದ್ದೋ ಕಾರಣತ್ಥೇ, ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಭೂರಿಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾ ಭೂರಿಪಞ್ಞಾ ನಾಮಾತಿ ಭೂತೇ ಅತ್ಥೇ ರಮತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭೂರಿಪಞ್ಞಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾ ಭೂರಿಪಞ್ಞಪಞ್ಞಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಏಕಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ಭೂರಿಪಞ್ಞಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭೂರಿಸಮಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ವಾ ಭೂರಿಪಞ್ಞಾ। **ಅಪಿಚಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಞಾಯಮೇತ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಏತಂ। **ಅಧಿವಚನ**ನ್ತಿ ಅಧಿಕವಚನಂ। **ಭೂರೀ**ತಿ ಭೂತೇ ಅತ್ಥೇ ರಮತೀತಿ ಭೂರಿ। **ಮೇಧಾ**ತಿ ಅಸನಿ ವಿಯ ಸಿಲುಚ್ಚಯೇ ಕಿಲೇಸೇ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಮೇಧಾ, ಖಿಪ್ಪಂ ಗಹಣಧಾರಣಟ್ಠೇನ ವಾ ಮೇಧಾ। **ಪರಿಣಾಯಿಕಾ**ತಿ ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸತ್ತಂ ಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಚ ಯಾಥಾವಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧೇ ಚ ಪರಿನೇತೀತಿ ಪರಿಣಾಯಿಕಾ। ಇಮೇಹೇವ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಪಞ್ಞಾಪರಿಯಾಯವಚನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಪಞ್ಞಾಬಾಹುಲ್ಲನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾ ಬಹುಲಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಞ್ಞಾಬಹುಲೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಞ್ಞಾಬಾಹುಲ್ಲಂ। ತಞ್ಚ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಪಞ್ಞಾ ಏವ। **ಇಧೇಕಚ್ಚೋ**ತಿಆದೀಸು ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕೋ ವಾ ಅರಿಯೋ ವಾ। ಪಞ್ಞಾ ಗರುಕಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಪಞ್ಞಾಗರುಕೋ**। ಪಞ್ಞಾ ಚರಿತಂ ಪವತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಪಞ್ಞಾಚರಿತೋ**। ಪಞ್ಞಾ ಆಸಯೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಪಞ್ಞಾಸಯೋ**। ಪಞ್ಞಾಯ ಅಧಿಮುತ್ತೋತಿ **ಪಞ್ಞಾಧಿಮುತ್ತೋ**। ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಧಜಭೂತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಪಞ್ಞಾಧಜೋ**। ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಕೇತುಭೂತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಪಞ್ಞಾಕೇತು**। ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಅಧಿಪತಿ ಪಞ್ಞಾಧಿಪತಿ, ಪಞ್ಞಾಧಿಪತಿತೋ ಆಗತತ್ತಾ **ಪಞ್ಞಾಧಿಪತೇಯ್ಯೋ**। ಧಮ್ಮಸಭಾವವಿಚಿನನಂ ಬಹುಲಮಸ್ಸಾತಿ **ವಿಚಯಬಹುಲೋ**। ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ಧಮ್ಮಸಭಾವವಿಚಿನನಂ ಬಹುಲಮಸ್ಸಾತಿ **ಪವಿಚಯಬಹುಲೋ**। ಪಞ್ಞಾಯ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಖ್ಯಾಯನಂ ಪಾಕಟಕರಣಂ ಓಕ್ಖಾಯನಂ, ಓಕ್ಖಾಯನಂ ಬಹುಲಮಸ್ಸಾತಿ **ಓಕ್ಖಾಯನಬಹುಲೋ**। ಪಞ್ಞಾಯ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ಪೇಕ್ಖಣಾ ಸಮ್ಪೇಕ್ಖಾ, ಸಮ್ಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಯನಂ ಪವತ್ತನಂ ಸಮ್ಪೇಕ್ಖಾಯನಂ, ಸಮ್ಪೇಕ್ಖಾಯನಂ ಧಮ್ಮೋ ಪಕತಿ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಸಮ್ಪೇಕ್ಖಾಯನಧಮ್ಮೋ**। ತಂ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿಭೂತಂ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿ **ವಿಭೂತವಿಹಾರೀ,** ವಿಭೂತೋ ವಿಹಾರೋ ವಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಭೂತವಿಹಾರೀ। ಸಾ ಪಞ್ಞಾ ಚರಿತಂ, ಗರುಕಾ, ಬಹುಲಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ತಚ್ಚರಿತೋ ತಗ್ಗರುಕೋ ತಬ್ಬಹುಲೋ**। ತಸ್ಸಂ ಪಞ್ಞಾಯಂ ನಿನ್ನೋ, ಪೋಣೋ, ಪಬ್ಭಾರೋ, ಅಧಿಮುತ್ತೋತಿ **ತನ್ನಿನ್ನೋ ತಪ್ಪೋಣೋ ತಪ್ಪಬ್ಭಾರೋ ತದಧಿಮುತ್ತೋ**। ಸಾ ಪಞ್ಞಾ ಅಧಿಪತಿ ತದಧಿಪತಿ, ತತೋ ಆಗತೋ **ತದಧಿಪತೇಯ್ಯೋ**। "ಪಞ್ಞಾಗರುಕೋ"ತಿಆದೀನಿ "ಕಾಮಂ ಸೇವನ್ತಂಯೇವ ಜಾನಾತಿ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಮಗರುಕೋ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೩) ವಿಯ ಪುರಿಮಜಾತಿತೋ ಪಭುತಿ ವುತ್ತಾನಿ। "ತಚ್ಚರಿತೋ"ತಿಆದೀನಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಜಾತಿಯಾ ವುತ್ತಾನಿ।

ಸೀಘಪಞ್ಞಾ ಚ ಲಹುಪಞ್ಞಾ ಚ ಹಾಸಪಞ್ಞಾ ಚ ಜವನಪಞ್ಞಾ ಚ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ। ಖಿಪ್ಪಟ್ಠೇನ **ಸೀಘಪಞ್ಞಾ**। ಲಹುಕಟ್ಠೇನ **ಲಹುಪಞ್ಞಾ**। ಹಾಸಬಹುಲಟ್ಠೇನ **ಹಾಸಪಞ್ಞಾ**। ವಿಪಸ್ಸನೂಪಗಸಙ್ಖಾರೇಸು ಚ ವಿಸಙ್ಖಾರೇ ಚ ಜವನಟ್ಠೇನ **ಜವನಪಞ್ಞಾ**। **ಸೀಘಂ ಸೀಘ**ನ್ತಿ ಬಹುನ್ನಂ ಸೀಲಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹತ್ಥಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಸೀಲಾನೀ**ತಿ ಚಾರಿತ್ತವಾರಿತ್ತವಸೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಾನಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸೀಲಾನಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ರಾಗಪಟಿಘಪ್ಪವೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಸತಿಕವಾಟೇನ ವಾರಣಂ ಥಕನಂ। **ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಪರಿಭೋಗವಸೇನ ಭೋಜನೇ ಪಮಾಣಞ್ಞುಭಾವಂ। **ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗ**ನ್ತಿ ದಿವಸಸ್ಸ ತೀಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು, ರತ್ತಿಯಾ ಪಠಮಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಚ ಜಾಗರತಿ ನ ನಿದ್ದಾಯತಿ, ಸಮಣಧಮ್ಮಮೇವ ಚ ಕರೋತೀತಿ ಜಾಗರೋ, ಜಾಗರಸ್ಸ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಜಾಗರಿಯಂ, ಜಾಗರಿಯಸ್ಸ ಅನುಯೋಗೋ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗೋ। ತಂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗಂ। **ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧ**ನ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಂ ಅಸೇಕ್ಖಂ ವಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಂ। ಏವಮಿತರೇಪಿ ಖನ್ಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಞ್ಚ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾನಂ ಲೋಕಿಯಪಞ್ಞಞ್ಚ। **ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧ**ನ್ತಿ ಫಲವಿಮುತ್ತಿಂ। **ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಕ್ಖನ್ಧ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ।

ಹಾಸಬಹುಲೋತಿ ಮೂಲಪದಂ। **ವೇದಬಹುಲೋ**ತಿ ತಸ್ಸಾ ಏವ ಪೀತಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾವಸೇನ ನಿದ್ದೇಸಪದಂ। **ತುಟ್ಠಿಬಹುಲೋ**ತಿ ನಾತಿಬಲವಪೀತಿಯಾ ತುಟ್ಠಾಕಾರವಸೇನ। **ಪಾಮೋಜ್ಜಬಹುಲೋ**ತಿ ಬಲವಪೀತಿಯಾ ಪಮುದಿತಭಾವವಸೇನ।

೬. **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತತ್ಥಂ। **ತುಲಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ತುಲೇತ್ವಾ। **ತೀರಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ತೀರಯಿತ್ವಾ। **ವಿಭಾವಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ। **ವಿಭೂತಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನುಲೋಮವಸೇನ ಫುಟಂ ಕತ್ವಾ। ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಏವ। **ಉಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗವಸೇನ ಪಹೀನಮ್ಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮೂಹತತ್ತಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಅನತೀತತಾಯ ಅಸಮೂಹತುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ನಾಧಿವಾಸೇತೀ**ತಿ ಸನ್ತಾನಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ನ ವಾಸೇತಿ। **ಪಜಹತೀ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಜಹತಿ। **ವಿನೋದೇತೀ**ತಿ ಖಿಪತಿ। **ಬ್ಯನ್ತೀಕರೋತೀ**ತಿ ವಿಗತನ್ತಂ ಕರೋತಿ। **ಅನಭಾವಂ ಗಮೇತೀ**ತಿ ಅನು ಅಭಾವಂ ಗಮೇತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾನುಕ್ಕಮೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನೇವ ಅಭಾವಂ ಗಮಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ **ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ**। "ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಮರನ್ತೂ"ತಿ ಪರೇಸಂ ಮರಣಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ **ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ**। "ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ವಿಹಿಂಸೀಯನ್ತೂ"ತಿ ಪರೇಸಂ ವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ **ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ**। **ಪಾಪಕೇ**ತಿ ಲಾಮಕೇ। **ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ।

ನಿಬ್ಬೇಧಿಕಪಞ್ಞಾತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾಬಹುಲಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಏವ। **ಉಬ್ಬೇಗಬಹುಲೋ**ತಿ ಞಾಣಭಯವಸೇನ ಭಯಬಹುಲೋ। **ಉತ್ತಾಸಬಹುಲೋ**ತಿ ಬಲವಭಯಬಹುಲೋ । ಇದಂ ಪುರಿಮಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ। **ಉಕ್ಕಣ್ಠನಬಹುಲೋ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರತೋ ಉದ್ಧಂ ವಿಸಙ್ಖಾರಾಭಿಮುಖತಾಯ ಉಕ್ಕಣ್ಠನಬಹುಲೋ। **ಅನಭಿರತಿಬಹುಲೋ**ತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠನವಸೇನೇವ ಅಭಿರತಿಅಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ಇದಾನಿಪಿ ತಮತ್ಥಂ ದ್ವೀಹಿ ವಚನೇಹಿ ವಿವರತಿ। ತತ್ಥ **ಬಹಿಮುಖೋ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರತೋ ಬಹಿಭೂತನಿಬ್ಬಾನಾಭಿಮುಖೋ। **ನ ರಮತೀ**ತಿ ನಾಭಿರಮತಿ। **ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅನ್ತಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬಂ। **ಅಪ್ಪದಾಲಿತಪುಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥವಚನಂ, ಅನ್ತಕರಣೇನೇವ ಅಪದಾಲಿತಪುಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧ**ನ್ತಿ ಲೋಭರಾಸಿಂ, ಲೋಭಕೋಟ್ಠಾಸಂ ವಾ। **ಇಮಾಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಪಞ್ಞಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಅರಹಾಯೇವ ವುತ್ತೋ। ಉಪರಿ "ಏಕೋ ಸೇಕ್ಖಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪ್ಪತ್ತೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೮) ವುತ್ತತ್ತಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿನೋಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿಯೇವ।

೭. ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮. **ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪ್ಪತ್ತಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸಪಟಿಪಾಟಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ**ತಿ ಅತೀತಜಾತೀಸು ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತೋ ಪುಞ್ಞಪಯೋಗೋ। **ತೇನಾ**ತಿ ತೇನ ಪುಬ್ಬಯೋಗಕಾರಣೇನ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಅತಿರೇಕೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಅತಿರಿತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಅತಿರೇಕಯೋಗತೋ ವಾ "ಅತಿರೇಕೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಅಧಿಕೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಅಗ್ಗೋ ಹೋತಿ। **ವಿಸೇಸೋ ಹೋತೀ**ತಿ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, ವಿಸೇಸಯೋಗತೋ ವಾ ವಿಸೇಸೋ। **ಞಾಣಂ ಪಭಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಪ್ಪಭೇದಂ ಪಾಪುಣಾತಿ।

ಬಹುಸ್ಸುತೋತಿ ಬುದ್ಧವಚನವಸೇನ। **ದೇಸನಾಬಹುಲೋ**ತಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾವಸೇನ। **ಗರೂಪನಿಸ್ಸಿತೋ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಧಿಕಂ ಗರುಂ ಉಪನಿಸ್ಸಿತೋ। **ವಿಹಾರಬಹುಲೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರಬಹುಲೋ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರಬಹುಲೋ ವಾ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಬಹುಲೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಹಾರೇ ಸತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಬಹುಲೋ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರೇ ಸತಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಬಹುಲೋ। **ಸೇಖಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಸೇಖೋ ಹುತ್ವಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪ್ಪತ್ತೋ। ಏವಂ **ಅಸೇಖಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪ್ಪತ್ತೋ। ಸಾವಕಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮಹಾಪಞ್ಞಾನಂ ಅಗ್ಗಸ್ಸ ಮಹಾಸಾವಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸಟ್ಠಿಯಾ ಸಾವಕಞಾಣಾನಂ ಪಾರಗಮನಂ ಪಾರಮೀ, ಸಾವಕಸ್ಸ ಪಾರಮೀ ಸಾವಕಪಾರಮೀ, ತಂ ಸಾವಕಪಾರಮಿಂ ಪತ್ತೋತಿ ಸಾವಕಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತೋ। ಸಾವಕಪಾರಮಿತಾಪ್ಪತ್ತೋತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। ಸತ್ತಸಟ್ಠಿಯಾ ಸಾವಕಞಾಣಾನಂ ಪಾಲಕೋ ಪೂರಕೋ ಚ ಸೋ ಮಹಾಸಾವಕೋ ಪರಮೋ, ತಸ್ಸ ಪರಮಸ್ಸ ಅಯಂ ಸತ್ತಸಟ್ಠಿಭೇದಾ ಞಾಣಕಿರಿಯಾ ಪರಮಸ್ಸ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾತಿ ಪಾರಮೀ, ತಸ್ಸ ಸಾವಕಸ್ಸ ಪಾರಮೀ ಸಾವಕಪಾರಮೀ , ತಂ ಪತ್ತೋತಿ ಸಾವಕಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತೋ। **ಸಾವಕಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಾದಿಕೋ ಯೋ ಕೋಚಿ ಸಾವಕೋ। ಸಾವಕಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಸಾವಕತೋ ಅತಿರೇಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಾವಕಸ್ಸ ಅಭಾವಾ **ಏಕೋ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೋ**ತಿ ಆಹ। ಪುನ **ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಕುಸಲೋ**ತಿಆದೀಹಿ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸೀತಿ। ಞಾಣಕಥಾಯ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅನೇಕಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಪಞ್ಞಾಕಥಾಯ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಏಕಾಪಿ ಪಞ್ಞಾ ನಾನಾಕಾರವಸೇನ ನಾನಾಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಮಹಾಪಞ್ಞಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಇದ್ಧಿಕಥಾ

ಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯. ಇದಾನಿ ಪಞ್ಞಾಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಪಞ್ಞಾನುಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಇದ್ಧಿಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾಸು ತಾವ **ಕಾ ಇದ್ಧೀತಿ** ಸಭಾವಪುಚ್ಛಾ। **ಕತಿ ಇದ್ಧಿಯೋತಿ** ಪಭೇದಪುಚ್ಛಾ। **ಕತಿ ಭೂಮಿಯೋತಿ** ಸಮ್ಭಾರಪುಚ್ಛಾ। **ಕತಿ ಪಾದಾತಿ** ಪತಿಟ್ಠಪುಚ್ಛಾ। **ಕತಿ ಪದಾನೀತಿ** ಆಸನ್ನಕಾರಣಪುಚ್ಛಾ। **ಕತಿ ಮೂಲಾನೀತಿ** ಆದಿಕಾರಣಪುಚ್ಛಾ। ವಿಸಜ್ಜನೇಸು **ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧೀತಿ** ನಿಪ್ಫತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ಪಟಿಲಾಭಟ್ಠೇನ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಞ್ಹಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ ಪಟಿಲಬ್ಭತಿ ಚ, ತಂ ಇಜ್ಝತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ - "ಕಾಮಂ ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಚೇತಂ ಸಮಿಜ್ಝತೀ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭೨)। "ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಪಟಿಹರತೀತಿ ಪಾಟಿಹಾರಿಯ"ನ್ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೨)। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧಿ, ಉಪಾಯಸಮ್ಪದಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಉಪಾಯಸಮ್ಪದಾ ಹಿ ಇಜ್ಝತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಫಲಪ್ಪಸವನತೋ। ಯಥಾಹ - "ಅಯಂ ಖೋ, ಚಿತ್ತೋ ಗಹಪತಿ, ಸೀಲವಾ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ, ಸಚೇ ಪಣಿದಹಿಸ್ಸತಿ 'ಅನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ ರಾಜಾ ಅಸ್ಸಂ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ'ತಿ। ಇಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ಹಿ ಸೀಲವತೋ ಚೇತೋಪಣಿಧಿ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೫೨)। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಇದ್ಧಿ। **ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ** ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೧೦. ದಸಸು ಇದ್ಧೀಸು ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ **ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಇದ್ಧಿ**। ಪಕತಿವಣ್ಣವಿಜಹನವಿಕಾರವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ **ವಿಕುಬ್ಬನಾ ಇದ್ಧಿ**। ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಮನೋಮಯಸ್ಸ ಸರೀರಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ **ಮನೋಮಯಾ ಇದ್ಧಿ**। ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾ ತಂಖಣೇ ವಾ ಞಾಣಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತೋ ವಿಸೇಸೋ **ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ**। ಸಮಾಧಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾ ತಂಖಣೇ ವಾ ಸಮಥಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತೋ ವಿಸೇಸೋ **ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ**। ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಅರಿಯಾನಂಯೇವ ಸಮ್ಭವತೋ **ಅರಿಯಾ ಇದ್ಧಿ**। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಸೇನ ಜಾತೋ ವಿಸೇಸೋ **ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾ ಇದ್ಧಿ**। ಪುಬ್ಬೇ ಕತಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಜಾತೋ ವಿಸೇಸೋ **ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿ**। ವಿಜ್ಜಾಯ ಜಾತೋ ವಿಸೇಸೋ **ವಿಜ್ಜಾಮಯಾ ಇದ್ಧಿ**। ತೇನ ತೇನ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಇಜ್ಝನಂ **ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಪಚ್ಚಯಾ ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧಿ**।

ಇದ್ಧಿಯಾ ಚತಸ್ಸೋ ಭೂಮಿಯೋತಿ ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತೇಪಿ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಿಕುಬ್ಬನಮನೋಮಯಿದ್ಧಿಯಾ ಏವ ಭೂಮಿಯೋ, ನ ಸೇಸಾನಂ। **ವಿವೇಕಜಾ ಭೂಮೀತಿ** ವಿವೇಕತೋ ವಾ ವಿವೇಕೇ ವಾ ಜಾತಾ ವಿವೇಕಜಾ ಭೂಮಿ। **ಪೀತಿಸುಖಭೂಮೀತಿ** ಪೀತಿಸುಖಯುತ್ತಾ ಭೂಮಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖಭೂಮೀತಿ** ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಚ ಸುಖೇನ ಚ ಯುತ್ತಾ ಭೂಮಿ। **ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಭೂಮೀತಿ** ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಾಯುತ್ತಾ ಭೂಮಿ। ತೇಸು ಪಠಮದುತಿಯಾನಿ ಝಾನಾನಿ ಪೀತಿಫರಣತಾ, ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ಸುಖಫರಣತಾ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಚೇತೋಫರಣತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಪೀತಿಫರಣೇನ ಚ ಸುಖಫರಣೇನ ಚ ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಲಹುಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಕಾಯೋ ಹುತ್ವಾ ಇದ್ಧಿಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಇದ್ಧಿಲಾಭಾಯ ಸಂವತ್ತನತೋ ಸಮ್ಭಾರಭೂಮಿಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಪನ ಇದ್ಧಿಲಾಭಾಯ ಪಕತಿಭೂಮಿಯೇವ। **ಇದ್ಧಿಲಾಭಾಯಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪಾತುಭಾವವಸೇನ ಇದ್ಧೀನಂ ಲಾಭಾಯ। **ಇದ್ಧಿಪಟಿಲಾಭಾಯಾತಿ** ಪರಿಹೀನಾನಂ ವಾ ಇದ್ಧೀನಂ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವಸೇನ ಪುನ ಲಾಭಾಯ, ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನ ವಾ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನತಾಯಾತಿ** ಇದ್ಧಿಯಾ ವಿವಿಧಕರಣಭಾವಾಯ। **ಇದ್ಧಿವಿಸವಿತಾಯಾತಿ** ವಿವಿಧಂ ವಿಸೇಸಂ ಸವತಿ ಜನೇತಿ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ವಿಸವೀ, ವಿವಿಧಂ ಸವನಂ ವಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಸವೀ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ವಿಸವಿತಾ। ತಸ್ಸಾ ವಿಸವಿತಾಯ, ಇದ್ಧಿಯಾ ವಿವಿಧವಿಸೇಸಪವತ್ತನಭಾವಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇದ್ಧಿವಸೀಭಾವಾಯಾತಿ** ಇದ್ಧಿಯಾ ಇಸ್ಸರಭಾವಾಯ। **ಇದ್ಧಿವೇಸಾರಜ್ಜಾಯಾತಿ** ಇದ್ಧಿವಿಸಾರದಭಾವಾಯ। **ಇದ್ಧಿಪಾದಾ** ಞಾಣಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ಥಾ।

ಛನ್ದಂ ಚೇ ಭಿಕ್ಖು ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ಯದಿ ಭಿಕ್ಖು ಛನ್ದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಛನ್ದಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ। **ಲಭತಿ ಸಮಾಧಿ**ನ್ತಿ ಸಮಾಧಿಂ ಪಟಿಲಭತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಛನ್ದವೀರಿಯಚಿತ್ತವೀಮಂಸಾ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮಾಧೀ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನೀತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠ ಪದಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇದ್ಧಿಮುಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮತಾಛನ್ದೋ ಸಮಾಧಿನಾ ಏಕತೋ ನಿಯುತ್ತೋವ ಇದ್ಧಿಲಾಭಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ತಥಾ ವೀರಿಯಾದಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಪದಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಯಂ ತಂ ಭಗವತಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಕತ್ತಬ್ಬಯೋಗವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ "ಸೋ ಏವಂ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ ಪರಿಸುದ್ಧೇ ಪರಿಯೋದಾತೇ ಅನಙ್ಗಣೇ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಮುದುಭೂತೇ ಕಮ್ಮನಿಯೇ ಠಿತೇ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತೇ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೮) ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆನೇಞ್ಜಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಥೇರೋ ಸೋಳಸಧಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸೋಳಸಮೂಲಾನೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅನೋನತ**ನ್ತಿ ಕೋಸಜ್ಜವಸೇನ ಅನೋನತಂ, ಅಸಲ್ಲೀನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನುನ್ನತ**ನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚವಸೇನ ಉದ್ಧಂ ನ ಆರುಳ್ಹಂ, ಅನುದ್ಧತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಭಿನತ**ನ್ತಿ ಲೋಭವಸೇನ ನ ಅಭಿನತಂ, ಅನಲ್ಲೀನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಭಿಕಾಮತಾಯ ನತಂ ಅಭಿನತನ್ತಿ, ಇದಂ ತಾದಿಸಂ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ರಾಗೇ**ತಿ ಸಞ್ಞಾರವತ್ಥುಕೇನ ಲೋಭೇನ। **ಅನಪನತ**ನ್ತಿ ದೋಸವಸೇನ ನ ಅಪನತಂ, ನ ಘಟ್ಟನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ನತಂ ನತೀ"ತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ಅಪಗತನತನ್ತಿ ಅಪನತಂ, ಇದಂ ತಾದಿಸಂ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನಿಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿ ಅನತ್ತತೋ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಾ "ಅತ್ತನಿಯ"ನ್ತಿ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ನ ನಿಸ್ಸಿತಂ। **ಅಪ್ಪಟಿಬದ್ಧ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪಕಾರಾಸಾವಸೇನ ನಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಂ। **ಛನ್ದರಾಗೇ**ತಿ ಸತ್ತವತ್ಥುಕೇನ ಲೋಭೇನ। **ವಿಪ್ಪಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಕಾಮರಾಗತೋ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಪಞ್ಚವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಕಾಮರಾಗತೋ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಪಞ್ಚವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ತತೋ ತತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಂ। ಇದಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸೇಖಾಸೇಖಾನಮ್ಪಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಉಪ್ಪಾದನತೋ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣೇ "ಸೋಳಸಹಿ ಞಾಣಚರಿಯಾಹೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೮೪) ವುತ್ತನಯೇನ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ವುತ್ತಂ, ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಪನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಕಾಮರಾಗೇ**ತಿ ಮೇಥುನರಾಗೇನ। **ವಿಸಞ್ಞುತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ ಸೇಸಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಸಂಯುತ್ತಂ, ಉಕ್ಕಟ್ಠನಯೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದತೋ ವಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ। **ಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಸೇಸಕಿಲೇಸೇನ। **ವಿಮರಿಯಾದಿಕತ**ನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಬ್ಬಮರಿಯಾದವಸೇನ ವಿಗತಕಿಲೇಸಮರಿಯಾದಂ ಕತಂ, ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಮರಿಯಾದವಸೇನ ವಾ ವಿಗತಕಿಲೇಸಮರಿಯಾದಂ ಕತಂ। **ಕಿಲೇಸಮರಿಯಾದೇ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಪಹೀನೇನ ಕಿಲೇಸಮರಿಯಾದೇನ। ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಚೇತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಏಕತ್ತಗತ**ನ್ತಿ ಏಕಾರಮ್ಮಣಗತಂ। **ನಾನತ್ತಕಿಲೇಸೇಹೀ**ತಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ। ಇದಂ ಆರಮ್ಮಣಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, "ಅನೋನತ"ನ್ತಿಆದಿ ಪನ ಕಿಲೇಸೇ ಏವ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ। **ಓಭಾಸಗತ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ವಿಸದಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪಞ್ಞೋಭಾಸಂ ಗತಂ। **ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರೇ**ತಿ ಬಲವಅವಿಜ್ಜಾಯ। ಚತಸ್ಸೋ ಚ ಭೂಮಿಯೋ ಸೋಳಸ ಚ ಮೂಲಾನಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಪಾದಾ ಅಟ್ಠ ಚ ಪದಾನಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಸೇನ ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಚ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

೧೦. ಏವಂ ಇದ್ಧಿಯಾ ಭೂಮಿಪಾದಪದಮೂಲಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಾ ಇದ್ಧಿಯೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಕತಮಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಇದ್ಧೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಉದ್ದೇಸಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತೋಯೇವ। **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು। ತೇನ ಸಬ್ಬಪಕಾರವಸೇನ ಇದ್ಧಿವಿಧಕಾರಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥೋ। ತೇನೇವ ಚ ಇದ್ಧಿಯಾ ಭೂಮಿಪಾದಪದಮೂಲಭೂತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೬೫-೩೬೬) ವುತ್ತೇಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಪನ್ನರಸಹಿ ವಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಪರಿದಮಿತಚಿತ್ತತಾ ಚ ಛನ್ದಾದಿಏಕೇಕಾಧಿಪತಿಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನ ಆವಜ್ಜನಾದಿವಸೀಭಾವವಸೇನ ಚ ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಕತಚಿತ್ತತಾ ಚ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಬಲವಪುಬ್ಬಯೋಗಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಬ್ಬಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅರಹತ್ತಪಟಿಲಾಭೇನೇವ ಪಟಿಲದ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾದಿಗುಣೋ ಭಿಕ್ಖು ಭೂಮಿಆದೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಸೋಪಿ ವುತ್ತೋವ ಹೋತಿ।

ಬಹುಕಂ ಆವಜ್ಜತೀತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಚೇ ಸತಂ ಇಚ್ಛತಿ, "ಸತಂ ಹೋಮಿ, ಸತಂ ಹೋಮೀ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣವಸೇನ ಆವಜ್ಜತಿ। **ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ಏವಂ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಏತ್ಥ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೮೬) "**ಆವಜ್ಜತೀತಿ** ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ, **ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಬಹುಕಂ ಆವಜ್ಜತಿ, ತತೋ ತೇಸಂ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನಂ ಅವಸಾನೇ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪುನ 'ಬಹುಕೋ ಹೋಮೀ'ತಿ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ಪರಂ ಪವತ್ತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಚತುನ್ನಂ ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಚಿತ್ತಾನಂ ಅನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪನವಸೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೇನ ಏಕೇನೇವ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಏವಮೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾ "ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಸಯತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಾನೀಯಂ ಅಪಿವಿತ್ವಾ ಹತ್ಥಧೋವನಾದೀನಿ ಅಕತ್ವಾ ಭುತ್ತಾನನ್ತರಮೇವ ಸಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಅನ್ತರಾ ಸನ್ತೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ಕಿಚ್ಚೇಸು "ಭುತ್ವಾ ಸಯತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಠಮಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಮ್ಪಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಅವುತ್ತಮೇವಾತಿ। ತೇನ ಪನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಞಾಣೇನ ಸಹೇವ ಸತಂ ಹೋತಿ। ಸಹಸ್ಸೇಪಿ ಸತಸಹಸ್ಸೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಚೇ ಏವಂ ನ ಇಜ್ಝತಿ, ಪುನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ದುತಿಯಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಹಿ "ಏಕವಾರಂ ದ್ವಿವಾರಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ವಟ್ಟತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನಿ ಸತಾರಮ್ಮಣಾನಿ ವಾ ಸಹಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಾನಿ ವಾ। ತಾನಿ ಚ ಖೋ ವಣ್ಣವಸೇನ, ನ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಸೇನ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ತಥೇವ ಸತಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಸಹಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ। ತಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಮಿವ ಗೋತ್ರಭುಅನನ್ತರಂ ಏಕಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಂ।

ಯಥಾಯಸ್ಮಾ ಚೂಳಪನ್ಥಕೋ ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾ ಹೋತೀತಿ ಬಹುಧಾಭಾವಸ್ಸ ಕಾಯಸಕ್ಖಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ವತ್ತಮಾನವಚನಂ ಪನೇತ್ಥ ಥೇರಸ್ಸ ತಥಾಕರಣಪಕತಿಕತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಧರಮಾನಕಾಲತ್ತಾ ಚ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಏಕೋ ಹೋತೀತಿ** ವಾರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೮೬) - ತೇ ದ್ವೇ ಭಾತರೋ ಕಿರ ಥೇರಾ ಪನ್ಥೇ ಜಾತತ್ತಾ "ಪನ್ಥಕಾ"ತಿ ನಾಮಂ ಲಭಿಂಸು। ತೇಸು ಜೇಟ್ಠೋ ಮಹಾಪನ್ಥಕೋ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಸಹ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಹಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿ। ಸೋ ಅರಹಾ ಹುತ್ವಾ ಚೂಳಪನ್ಥಕಂ ಪಬ್ಬಾಜೇತ್ವಾ -

> "ಪದುಮಂ ಯಥಾ ಕೋಕನದಂ ಸುಗನ್ಧಂ, ಪಾತೋ ಸಿಯಾ ಫುಲ್ಲಮವೀತಗನ್ಧಂ।
> ಅಙ್ಗೀರಸಂ ಪಸ್ಸ ವಿರೋಚಮಾನಂ, ತಪನ್ತಮಾದಿಚ್ಚಮಿವನ್ತಲಿಕ್ಖೇ"ತಿ॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೩) -

ಇಮಂ ಗಾಥಂ ಅದಾಸಿ। ಸೋ ತಂ ಚತೂಹಿ ಮಾಸೇಹಿ ಪಗುಣಂ ಕಾತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ। ಅಥ ನಂ ಥೇರೋ "ಅಭಬ್ಬೋ ತ್ವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ, ನಿಕ್ಖಮ ಇತೋ"ತಿ ಆಹ। ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಕಾಲೇ ಥೇರೋ ಭತ್ತುದ್ದೇಸಕೋ ಹೋತಿ। ಜೀವಕೋ ಕೋಮಾರಭಚ್ಚೋ ಬಹುಂ ಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಂ ಆದಾಯ ಅತ್ತನೋ ಅಮ್ಬವನಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಸತ್ಥಾರಂ ಪೂಜೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ದಸಬಲಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಥೇರಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ "ಸ್ವೇ, ಭನ್ತೇ, ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಾನಿ ಪಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖುಸತಾನಿ ಆದಾಯ ಅಮ್ಹಾಕಂ ನಿವೇಸನೇ ಭಿಕ್ಖಂ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ಆಹ। ಥೇರೋಪಿ "ಠಪೇತ್ವಾ ಚೂಳಪನ್ಥಕಂ ಸೇಸಾನಂ ಅಧಿವಾಸೇಮೀ"ತಿ ಆಹ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ಚೂಳಪನ್ಥಕೋ ಭಿಯ್ಯೋಸೋ ಮತ್ತಾಯ ದೋಮನಸ್ಸಪ್ಪತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಪುನದಿವಸೇ ಪಾತೋವ ವಿಹಾರಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಸಾಸನೇ ಸಾಪೇಕ್ಖತಾಯ ವಿಹಾರದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕೇ ರೋದಮಾನೋ ಅಟ್ಠಾಸಿ।

ಭಗವಾ ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ "ಕಸ್ಮಾ ರೋದಸೀ"ತಿ ಆಹ। ಸೋ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಆಚಿಕ್ಖಿ। ಭಗವಾ "ನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಮಮ ಸಾಸನೇ ಅಭಬ್ಬೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಮಾ ಸೋಚಿ, ಪನ್ಥಕಾ"ತಿ ಚಕ್ಕಚಿತ್ತತಲೇನ ಪಾಣಿನಾ ತಸ್ಸ ಸೀಸಂ ಪರಾಮಸಿತ್ವಾ ತಂ ಬಾಹಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಹಾರಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಗನ್ಧಕುಟಿಪಮುಖೇ ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಇದ್ಧಿಯಾ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಪಿಲೋತಿಕಖಣ್ಡಂ "ಇಮಂ ಪಿಲೋತಿಕಂ 'ರಜೋಹರಣಂ ರಜೋಹರಣ'ನ್ತಿ ಹತ್ಥೇನ ಪರಿಮಜ್ಜನ್ತೋ ನಿಸೀದ, ಪನ್ಥಕಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಿಲೋತಿಕಖಣ್ಡಂ ದತ್ವಾ ಕಾಲೇ ಆರೋಚಿತೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಪರಿವುತೋ ಜೀವಕಸ್ಸ ಗೇಹಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಞ್ಞತ್ತಾಸನೇ ನಿಸೀದಿ। ತಸ್ಸ ತಂ ಪಿಲೋತಿಕಖಣ್ಡಂ ತಥಾಪರಿಮಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಹುತ್ವಾ ಕಮೇನ ಕಾಳವಣ್ಣಂ ಅಹೋಸಿ। ಸೋ "ಇದಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಪಿಲೋತಿಕಖಣ್ಡಂ, ನತ್ಥೇತ್ಥ ದೋಸೋ, ಅತ್ತಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪನಾಯಂ ದೋಸೋ"ತಿ ಸಞ್ಞಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಞಾಣಂ ಓತಾರೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇಸಿ। ಅಥಸ್ಸ ಭಗವಾ ಓಭಾಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪುರತೋ ನಿಸಿನ್ನೋ ವಿಯ ಪಞ್ಞಾಯಮಾನರೂಪೋ ಹುತ್ವಾ ಇಮಾ ಓಭಾಸಗಾಥಾ ಅಭಾಸಿ -

"ರಾಗೋ ರಜೋ ನ ಚ ಪನ ರೇಣು ವುಚ್ಚತಿ, ರಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ ರಜೋತಿ।
ಏತಂ ರಜಂ ವಿಪ್ಪಜಹಿತ್ವ ಭಿಕ್ಖವೋ, ವಿಹರನ್ತಿ ತೇ ವಿಗತರಜಸ್ಸ ಸಾಸನೇ॥

"ದೋಸೋ...ಪೇ॰... ಸಾಸನೇ॥

"ಮೋಹೋ ರಜೋ ನ ಚ ಪನ ರೇಣು ವುಚ್ಚತಿ, ಮೋಹಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ ರಜೋತಿ।
ಏತಂ ರಜಂ ವಿಪ್ಪಜಹಿತ್ವ ಭಿಕ್ಖವೋ, ವಿಹರನ್ತಿ ತೇ ವಿಗತರಜಸ್ಸ ಸಾಸನೇ॥ (ಮಹಾನಿ॰ ೨೦೯)।

"ಅಧಿಚೇತಸೋ ಅಪ್ಪಮಜ್ಜತೋ, ಮುನಿನೋ ಮೋನಪಥೇಸು ಸಿಕ್ಖತೋ।
ಸೋಕಾ ನ ಭವನ್ತಿ ತಾದಿನೋ, ಉಪಸನ್ತಸ್ಸ ಸದಾ ಸತೀಮತೋ"ತಿ॥ (ಉದಾ॰ ೩೭)।

ಗಾಥಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಥೇರೋ ಸಹ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಹಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿ। ಸೋ ಮನೋಮಯಜ್ಝಾನಲಾಭೀ ಹುತ್ವಾ ಏಕೋ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾ, ಬಹುಧಾ ಹುತ್ವಾ ಏಕೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಅಹೋಸಿ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನೇವಸ್ಸ ತೀಣಿ ಪಿಟಕಾನಿ ಛ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಆಗಮಿಂಸು।

ಜೀವಕೋಪಿ ಖೋ ದಸಬಲಸ್ಸ ದಕ್ಖಿಣೋದಕಂ ಉಪನಾಮೇಸಿ। ಸತ್ಥಾ ಪತ್ತಂ ಹತ್ಥೇನ ಪಿದಹಿತ್ವಾ "ಕಿಂ ಭನ್ತೇ"ತಿ ಪುಟ್ಠೋ "ವಿಹಾರೇ ಏಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ಥಿ, ಜೀವಕಾ"ತಿ ಆಹ। ಸೋ ಪುರಿಸಂ ಪೇಸೇಸಿ "ಗಚ್ಛ ಅಯ್ಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸೀಘಂ ಏಹೀ"ತಿ। ಚೂಳಪನ್ಥಕತ್ಥೇರೋ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಪುರೇ ಆಗಮನಾಯೇವ ಭಾತರಂ ಅತ್ತನೋ ಪತ್ತವಿಸೇಸಂ ಞಾಪೇತುಕಾಮೋ ಭಿಕ್ಖುಸಹಸ್ಸಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಏಕಮ್ಪಿ ಏಕೇನ ಅಸದಿಸಂ, ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ಚ ಚೀವರವಿಚಾರಣಾದಿಸಾಮಣಕಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞೇನ ಅಸದಿಸಂ ಅಕಾಸಿ। ಪುರಿಸೋ ಗನ್ತ್ವಾ ವಿಹಾರೇ ಬಹೂ ಭಿಕ್ಖೂ ದಿಸ್ವಾ ಪಚ್ಚಾಗನ್ತ್ವಾ "ಬಹೂ, ಭನ್ತೇ, ವಿಹಾರೇ ಭಿಕ್ಖೂ, ಪಕ್ಕೋಸಿತಬ್ಬಂ ಅಯ್ಯಂ ನ ಪಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಜೀವಕಸ್ಸ ಕಥೇಸಿ। ಜೀವಕೋ ಸತ್ಥಾರಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ನಾಮಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ಪೇಸೇಸಿ। ಸೋ ಗನ್ತ್ವಾ "ಚೂಳಪನ್ಥಕೋ ನಾಮ ಕತರೋ ಭನ್ತೇ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। "ಅಹಂ ಚೂಳಪನ್ಥಕೋ, ಅಹಂ ಚೂಳಪನ್ಥಕೋ"ತಿ ಸಕಿಂಯೇವ ಮುಖಸಹಸ್ಸಂ ಕಥೇಸಿ। ಸೋ ಪುನ ಗನ್ತ್ವಾ "ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಿರ ಚೂಳಪನ್ಥಕಾ, ಅಹಂ ಪಕ್ಕೋಸಿತಬ್ಬಂ ನ ಜಾನಾಮೀ"ತಿ ಆಹ। ಜೀವಕೋ ಪಟಿವಿದ್ಧಸಚ್ಚತಾಯ "ಇದ್ಧಿಮಾ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ನಯತೋ ಅಞ್ಞಾಸಿ। ಭಗವಾ ಆಹ - "ಗಚ್ಛ, ಯಂ ಪಠಮಂ ಪಸ್ಸಸಿ, ತಂ ಚೀವರಕಣ್ಣೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಸತ್ಥಾ ತಂ ಆಮನ್ತೇತೀತಿ ವತ್ವಾ ಆನೇಹೀ"ತಿ। ಸೋ ಗನ್ತ್ವಾ ತಥಾ ಅಕಾಸಿ। ತಾವದೇವ ಸಬ್ಬೇಪಿ ನಿಮ್ಮಿತಾ ಅನ್ತರಧಾಯಿಂಸು। ಥೇರೋ ತಂ ಉಯ್ಯೋಜೇತ್ವಾ ಮುಖಧೋವನಾದಿಸರೀರಕಿಚ್ಚಂ ನಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಪಠಮತರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಞ್ಞತ್ತಾಸನೇ ನಿಸೀದಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಸತ್ಥಾ ದಕ್ಖಿಣೋದಕಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಭತ್ತಕಿಚ್ಚಂ ಕತ್ವಾ ಚೂಳಪನ್ಥಕತ್ಥೇರೇನೇವ ಭತ್ತಾನುಮೋದನಂ ಧಮ್ಮಕಥಂ ಕಥಾಪೇಸಿ। ಥೇರೋ ದೀಘಮಜ್ಝಿಮಾಗಮಪ್ಪಮಾಣಂ ಧಮ್ಮಕಥಂ ಕಥೇಸೀತಿ।

ಅಞ್ಞೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಮನೋಮಯಂ ಕಾಯಂ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ತಯೋ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಾ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನನ್ತಿ, ಬಹುಕೇ ಏಕಸದಿಸೇಯೇವ ಚ ಕತ್ವಾ ನಿಮ್ಮಿನನ್ತಿ ಏಕವಿಧಮೇವ ಕಮ್ಮಂ ಕುರುಮಾನೇ। ಚೂಳಪನ್ಥಕತ್ಥೇರೋ ಪನ ಏಕಾವಜ್ಜನೇನೇವ ಭಿಕ್ಖುಸಹಸ್ಸಂ ಮಾಪೇಸಿ। ದ್ವೇಪಿ ಜನೇ ನ ಏಕಸದಿಸೇ ಅಕಾಸಿ, ನ ಏಕವಿಧಂ ಕಮ್ಮಂ ಕುರುಮಾನೇ। ತಸ್ಮಾ ಮನೋಮಯಂ ಕಾಯಂ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನನ್ತಾನಂ ಅಗ್ಗೋ ನಾಮ ಜಾತೋ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ ಬಹೂ ಅನಿಯಮೇತ್ವಾ ನಿಮ್ಮಿತಾ ಇದ್ಧಿಮತಾ ಸದಿಸಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಚ ಭಾಸಿತತುಣ್ಹೀಭಾವಾದೀಸು ಚ ಯಂ ಯಂ ಇದ್ಧಿಮಾ ಕರೋತಿ, ತಂ ತದೇವ ಕರೋನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪನ ನಾನಾವಣ್ಣಂ ಕಾತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ ಕೇಚಿ ಪಠಮವಯೇ ಕೇಚಿ ಮಜ್ಝಿಮವಯೇ ಕೇಚಿ ಪಚ್ಛಿಮವಯೇ, ತಥಾ ದೀಘಕೇಸೇ ಉಪಡ್ಢಮುಣ್ಡೇ ಮುಣ್ಡೇ ಮಿಸ್ಸಕಕೇಸೇ ಉಪಡ್ಢರತ್ತಚೀವರೇ ಪಣ್ಡುಕಚೀವರೇ ಪದಭಾಣಧಮ್ಮಕಥಾಸರಭಞ್ಞಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛನಪಞ್ಹಾವಿಸಜ್ಜನರಜನಪಚನಚೀವರಸಿಬ್ಬನಧೋವನಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತೇ ಅಪರೇಪಿ ವಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕೇ ಕಾತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ "ಏತ್ತಕಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಠಮವಯಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ, ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಪ್ಪಕಾರಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ **ಬಹುಧಾಪಿ ಹುತ್ವಾ ಏಕೋ ಹೋತೀ**ತಿಆದೀಸು।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - **ಪಕತಿಯಾ ಬಹುಕೋ**ತಿ ನಿಮ್ಮಿತಕಾಲಬ್ಭನ್ತರೇ ನಿಮ್ಮಿತಪಕತಿಯಾ ಬಹುಕೋ। ಇಮಿನಾ ಚ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಏವಂ ಬಹುಭಾವಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಪುನ "ಏಕೋವ ಹುತ್ವಾ ಚಙ್ಕಮಿಸ್ಸಾಮಿ, ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ವಾ, "ಅಯಂ ವಿಹಾರೋ ಅಪ್ಪಭಿಕ್ಖುಕೋ, ಸಚೇ ಕೇಚಿ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ 'ಕುತೋ ಇಮೇ ಏತ್ತಕಾ ಏಕಸದಿಸಾ ಭಿಕ್ಖೂ, ಅದ್ಧಾ ಥೇರಸ್ಸ ಏಸ ಆನುಭಾವೋ'ತಿ ಮಂ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಯ ವಾ ಅನ್ತರಾವ "ಏಕೋ ಹೋಮೀ"ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಏಕೋ ಹೋಮೀ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಏಕೋ ಹೋಮೀ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಏಕೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಪನ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲವಸೇನ ಸಯಮೇವ ಏಕೋ ಹೋತಿ।

೧೧. **ಆವಿಭಾವ**ನ್ತಿ ಪದಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **ಕೇನಚಿ ಅನಾವಟಂ ಹೋತೀ**ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕೇನಚಿ ಅನಾವಟಪದೇನ ಆವಿಭಾವಪದಸ್ಸ ಪಾಕಟಭಾವತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। "ಹೋತೀ"ತಿ ಪದೇನ "ಕರೋತೀ"ತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಪಾಕಟಂ ಹೋನ್ತಞ್ಹಿ ಆವಿಭಾವೇ ಕತೇ ಹೋತಿ। **ಕೇನಚಿ ಅನಾವಟ**ನ್ತಿ ಕುಟ್ಟಾದಿನಾ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಅನಾವಟಂ ಆವರಣವಿರಹಿತಂ। **ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನ**ನ್ತಿ ಉಪರಿತೋ ಅಚ್ಛಾದಿತಂ। ತದೇವ ಅನಾವಟತ್ತಾ **ವಿವಟಂ**। ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ **ಪಾಕಟಂ**। **ತಿರೋಭಾವ**ನ್ತಿ ಅನ್ತರಿತಭಾವಂ ಕರೋತಿ। ಆವಟಂಯೇವ ತೇನ ಆವರಣೇನ **ಪಿಹಿತಂ**। ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂಯೇವ ತೇನ ಪಟಿಚ್ಛಾದನೇನ **ಪಟಿಕುಜ್ಜಿತಂ**।

ಆಕಾಸಕಸಿಣಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಾಕಾಸಕಸಿಣೇ ಉಪ್ಪಾದಿತಾಯ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ। **ಲಾಭೀ**ತಿ ಲಾಭೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಲಾಭೀ। **ಅಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೇ**ತಿ ಕೇನಚಿ ಸಮನ್ತತೋ ಅಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಪದೇಸೇ। ಇಧ ಆಕಾಸಕಸಿಣಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ ತತ್ಥ ಭಾವಿತಮೇವ ಝಾನಂ ಆಕಾಸಕರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಉಪರಿಆಪೋಕಸಿಣಾದೀಸುಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಝಾನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಅಞ್ಞಂ । **ಪಥವಿಂ ಆವಜ್ಜತಿ, ಉದಕಂ ಆವಜ್ಜತಿ, ಆಕಾಸಂ ಆವಜ್ಜತೀ**ತಿ ಪಕತಿಪಥವೀಉದಕಆಕಾಸೇ ಆವಜ್ಜತಿ। **ಅನ್ತಲಿಕ್ಖೇ**ತಿ ತಸ್ಸ ಆಕಾಸಸ್ಸ ಪಥವಿತೋ ದೂರಾಕಾಸಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ।

೧೨. ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಪರಿಮಜ್ಜನೇ ಕಸಿಣನಿಯಮಂ ಅಕತ್ವಾ "ಇದ್ಧಿಮಾ ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ"ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ನತ್ಥೇತ್ಥ ಕಸಿಣಸಮಾಪತ್ತಿನಿಯಮೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ನಿಸಿನ್ನಕೋ ವಾ ನಿಪನ್ನಕೋ ವಾ**ತಿ ನಿಸಿನ್ನೋ ವಾ ನಿಪನ್ನೋ ವಾ। ಇಮೇಹೇವ ಇತರಇರಿಯಾಪಥದ್ವಯಮ್ಪಿ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। **ಹತ್ಥಪಾಸೇ ಹೋತೂ**ತಿ ಹತ್ಥಸಮೀಪೇ ಹೋತು। ಹತ್ಥಪಸ್ಸೇ ಹೋತೂತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಇದಂ ತಥಾ ಕಾತುಕಾಮಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಪನ ತತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾಪಿ ಹತ್ಥಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾಪಿ ಆಮಸತಿ। **ಆಮಸತೀ**ತಿ ಈಸಕಂ ಫುಸತಿ। **ಪರಾಮಸತೀ**ತಿ ಬಾಳ್ಹಂ ಫುಸತಿ। **ಪರಿಮಜ್ಜತೀ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಫುಸತಿ। **ರೂಪಗತ**ನ್ತಿ ಹತ್ಥಪಾಸೇ ಠಿತರೂಪಮೇವ।

ದೂರೇಪಿ ಸನ್ತಿಕೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ದೂರೇ ದೇವಲೋಕಂ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ವಾ ಆವಜ್ಜತಿ "ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋತೂ"ತಿ। ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ "ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋತೂ"ತಿ। ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ। ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪನ ಗನ್ತುಕಾಮಸ್ಸ ದೂರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಕರಣಂ ವತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಮನಸ್ಸ ಅನುಪಕಾರಮ್ಪಿ ಇಮಾಯ ಇದ್ಧಿಯಾ ಇಜ್ಝಮಾನವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸನ್ತಿಕೇಪೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ನ ಕೇವಲಂ ಥೋಕಕರಣಬಹುಕರಣಮೇವ, "ಅಮಧುರಂ ಮಧುರ"ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಯಂ ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಇದ್ಧಿಮತೋ ಇಜ್ಝತಿ। ಅಪರೋ ನಯೋ - **ದೂರೇಪಿ ಸನ್ತಿಕೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ದೂರೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ವಾ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। **ಸನ್ತಿಕೇಪಿ ದೂರೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ಸನ್ತಿಕೇ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ ವಾ ದೂರೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। **ಬಹುಕಮ್ಪಿ ಥೋಕಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ಸಚೇ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಬಹೂ ಸನ್ನಿಪತಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಮಹಾಅತ್ತಭಾವತ್ತಾ ದಸ್ಸನೂಪಚಾರಂ ಸವನೂಪಚಾರಂ ಪಜಹನ್ತಿ, ದಸ್ಸನೂಪಚಾರೇ ಚ ಸವನೂಪಚಾರೇ ಚ ಏಕಜ್ಝಂ ಸಜ್ಜಾಪಿತ್ವಾ ಬಹುಕಮ್ಪಿ ಥೋಕನ್ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। **ಥೋಕಮ್ಪಿ ಬಹುಕಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ಸಚೇ ಮಹಾಪರಿವಾರೇನ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಏಕಕತ್ತಾ ಥೋಕಂ ಅತ್ತಾನಂ ಬಹುಕಂ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಮಹಾಪರಿವಾರೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಸತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಮನೇ ಉಪಕಾರೋ ಹೋತಿ।

ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ತಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಇಧ ಠಿತೋ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಯಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ರೂಪಂ ದಟ್ಠುಕಾಮೋ, ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ತಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಇಧೇವ ಠಿತೋ ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ ತಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಭಾಸಮಾನಸ್ಸ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ತಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ। **ದಿಸ್ಸಮಾನೇನಾತಿ** ಚಕ್ಖುನಾ ಪೇಕ್ಖಿಯಮಾನೇನ। **ಕಾಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಣಾಮೇತೀತಿ** ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಣಾಮೇತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕಾಯೇ ಆರೋಪೇತಿ, ಕಾಯಾನುಗತಿಕಂ ಕರೋತಿ ದನ್ಧಗಮನಂ। ಕಾಯಗಮನಞ್ಹಿ ದನ್ಧಂ ಹೋತಿ। **ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ, ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾತಿ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣೇನ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹಜಾತಂ ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಫುಸಿತ್ವಾ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ। ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಚ ನಾಮ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಞ್ಞಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಹಿ ಸನ್ತಂ ಸುಖನ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ಸಾಯೇವ ಸಞ್ಞಾ ನೀವರಣೇಹಿ ಚೇವ ವಿತಕ್ಕಾದಿಪಚ್ಚನೀಕೇಹಿ ಚ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಲಹುಸಞ್ಞಾತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಂ ಓಕ್ಕನ್ತಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಕರಜಕಾಯೋಪಿ ತೂಲಪಿಚು ವಿಯ ಸಲ್ಲಹುಕೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಏವಂ ವಾತಕ್ಖಿತ್ತತೂಲಪಿಚುನಾ ವಿಯ ಸಲ್ಲಹುಕೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಚ ಸಚೇ ಇಚ್ಛತಿ, ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ ಆಕಾಸೇ ಮಗ್ಗಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಪದಸಾ ಗಚ್ಛತಿ। ಸಚೇ ಇಚ್ಛತಿ, ಆಕಾಸೇ ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನೇವ ಪದೇ ಪದೇ ಪದುಮಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಪದುಮೇ ಪದುಮೇ ಪದಂ ನಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಪದಸಾ ಗಚ್ಛತಿ। ಸಚೇ ಇಚ್ಛತಿ, ವಾಯೋಕಸಿಣವಸೇನ ವಾತಂ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ತೂಲಪಿಚು ವಿಯ ವಾಯುನಾ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಪಿಚ ಗನ್ತುಕಾಮತಾವ ಏತ್ಥ ಪಮಾಣಂ। ಸತಿ ಹಿ ಗನ್ತುಕಾಮತಾಯ ಏವಂಕತಚಿತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನವೇಗಕ್ಖಿತ್ತೋವ ಸೋ ಜಿಯಾವೇಗಕ್ಖಿತ್ತೋ ಸರೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸಮಾನೋ ಗಚ್ಛತಿ।

ಚಿತ್ತವಸೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಣಾಮೇತೀತಿ ಕರಜಕಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇ ಆರೋಪೇತಿ, ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಂ ಕರೋತಿ ಸೀಘಗಮನಂ। ಚಿತ್ತಗಮನಞ್ಹಿ ಸೀಘಂ ಹೋತಿ। **ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾತಿ** ರೂಪಕಾಯಾರಮ್ಮಣೇನ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹಜಾತಂ ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇದಂ ಪನ ಚಿತ್ತಗಮನಮೇವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಪನಾಯಂ ಕಿಂ ತಸ್ಸಾಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಗಚ್ಛತಿ? ಉದಾಹು ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾತಿ ವುತ್ತೇ "ತೀಸುಪಿ ಖಣೇಸು ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಥೇರೋ ಆಹ। ಕಿಂ ಪನ ಸೋ ಸಯಂ ಗಚ್ಛತಿ, ನಿಮ್ಮಿತಂ ಪೇಸೇತೀತಿ? ಯಥಾರುಚಿ ಕರೋತಿ। ಇಧ ಪನಸ್ಸ ಸಯಂ ಗಮನಮೇವ ಆಗತಂ।

ಮನೋಮಯನ್ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಮನೇನ ನಿಮ್ಮಿತತ್ತಾ ಮನೋಮಯಂ। **ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗವನ್ತಂ। **ಅಹೀನಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ** ಇದಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಾದೀನಂ ಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನಿಮ್ಮಿತರೂಪೇ ಪನ ಪಸಾದೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ಸಚೇ ಸೋ ಇದ್ಧಿಮಾ ಚಙ್ಕಮತಿ, ನಿಮ್ಮಿತೋಪಿ ತತ್ಥ ಚಙ್ಕಮತೀತಿ**ಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಸಾವಕನಿಮ್ಮಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಬುದ್ಧನಿಮ್ಮಿತಾ ಪನ ಯಂ ಯಂ ಭಗವಾ ಕರೋತಿ,

ತಂ ತಮ್ಹಿ ಕರೋನ್ತಿ, ಭಗವತೋ ಚಿತ್ತವಸೇನ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಕರೋನ್ತೀತಿ। **ಧೂಮಾಯತಿ ಪಜ್ಜಲತೀತಿ** ತೇಜೋಕಸಿಣವಸೇನ। **ಧಮ್ಮಂ ಭಾಸತೀ**ತಿಆದೀನಿ ತೀಣಿ ಅನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ। **ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀತಿ** ಸಜ್ಝಮ್ಮ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಸಲ್ಲಪತೀತಿ** ಸಜ್ಝಮ್ಮ ಲಪತಿ। **ಸಾಕಚ್ಛಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತೀತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಉತ್ತರಪಚ್ಚುತ್ತರದಾನವಸೇನ ಸಂಕಥಂ ಕರೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಂ ಸೋ ಇದ್ಧಿಮಾ ಇಧೇವ ಠಿತೋ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ, ಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಇಧೇವ ಠಿತೋ ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ , ಸಲ್ಲಪತಿ, ಸಾಕಚ್ಛಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಯಮ್ಪಿಸ್ಸ "ದೂರೇಪಿ ಸನ್ತಿಕೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ"ತಿಆದಿಕಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಯಮ್ಪಿ ಸೋ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ವಾ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ವಾ ಕಾಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಏತ್ತಾವತಾ ನ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ವತ್ತೇತಿ। ಯಞ್ಚ ಖೋ "ಸೋ ತಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಪುರತೋ ರೂಪಂ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನಾತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತವಿಧಾನಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಏತ್ತಾವತಾ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ವತ್ತೇತಿ ನಾಮ। ಸೇಸಂ ಪನ ಕಾಯೇನ ವಸವತ್ತನಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಇದ್ಧಿ।

೧೩. ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ ಸಿಖಿಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಾವಕನಿದಸ್ಸನಂ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಯಾ ಕಾಯಸಕ್ಖಿಪುಗ್ಗಲದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪಠಮಂ ತಾವ **ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಠಿತೋ ಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ಸರೇನ ವಿಞ್ಞಾಪೇಸೀ**ತಿ ಅತಿವಿಯ ಅಚ್ಛರಿಯಅಬ್ಭುತಭೂತಂ ಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಯಾ ಸದ್ದಸವನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಿದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಪರಿದೀಪನತ್ಥಮಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ - ಇಮಸ್ಮಾ ಹಿ ಕಪ್ಪಾ ಏಕತಿಂಸೇ ಕಪ್ಪೇ ಸಿಖೀ ಭಗವಾ ಅನನ್ತರಜಾತಿಯಾ ತುಸಿತಪುರತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಅರುಣವತೀನಗರೇ ಅರುಣವತೋ ರಞ್ಞೋ ಪಭಾವತಿಯಾ ನಾಮ ಮಹೇಸಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಪರಿಪಕ್ಕಞಾಣೋ ಮಹಾಭಿನಿಕ್ಖಮನಂ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪವತ್ತವರಧಮ್ಮಚಕ್ಕೋ ಅರುಣವತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಿಹರನ್ತೋ ಏಕದಿವಸಂ ಪಾತೋವ ಸರೀರಪಟಿಜಗ್ಗನಂ ಕತ್ವಾ ಮಹಾಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಪರಿವಾರೋ "ಅರುಣವತಿಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ವಿಹಾರದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕಸಮೀಪೇ ಠಿತೋ ಅಭಿಭುಂ ನಾಮ ಅಗ್ಗಸಾವಕಂ ಆಮನ್ತೇಸಿ - "ಅತಿಪ್ಪಗೋ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ಅರುಣವತಿಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸಿತುಂ। ಯೇನ ಅಞ್ಞತರೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಅಥ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಿಖೀ ಭಗವಾ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಅಭಿಭುಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಮನ್ತೇಸಿ - 'ಆಯಾಮ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಯೇನ ಅಞ್ಞತರೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ, ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿಸ್ಸಾಮ ಯಾವ ಭತ್ತಸ್ಸ ಕಾಲೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ। 'ಏವಂ ಭನ್ತೇ'ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖು ಸಿಖಿಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಸ್ಸೋಸಿ। ಅಥ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಿಖೀ ಚ ಭಗವಾ ಅಭಿಭೂ ಚ ಭಿಕ್ಖು ಯೇನ ಅಞ್ಞತರೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ, ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿಂಸೂ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫)।

ತತ್ಥ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ ದಿಸ್ವಾ ಅತ್ತಮನೋ ಪಚ್ಚುಗ್ಗಮನಂ ಕತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಸನಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಅದಾಸಿ। ಥೇರಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಚ್ಛವಿಕಂ ಆಸನಂ ಪಞ್ಞಾಪಯಿಂಸು। ನಿಸೀದಿ ಭಗವಾ ಪಞ್ಞತ್ತೇ ಆಸನೇ, ಥೇರೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪತ್ತಾಸನೇ ನಿಸೀದಿ। ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾಪಿ ದಸಬಲಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದಿ। ತೇನಾಹ - ಅಥ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಿಖೀ ಭಗವಾ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಅಭಿಭುಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಮನ್ತೇಸಿ - "ಪಟಿಭಾತು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ತಂ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪರಿಸಾಯ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮೀ ಕಥಾ"ತಿ। "ಏವಂ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖು ಸಿಖಿಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಟಿಸ್ಸುಣಿತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪರಿಸಾಯ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಕಥಂ ಕಥೇಸಿ। ಥೇರೇ ಧಮ್ಮಕಥಂ ಕಥೇನ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಉಜ್ಝಾಯಿಂಸು "ಚಿರಸ್ಸಞ್ಚ ಮಯಂ ಸತ್ಥು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾಗಮನಂ ಲಭಿಮ್ಹಾ, ಅಯಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖು ಠಪೇತ್ವಾ ಸತ್ಥಾರಂ ಸಯಂ ಧಮ್ಮಕಥಂ ಆರಭೀ"ತಿ। ಸತ್ಥಾ ತೇಸಂ ಅನತ್ತಮನಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಅಭಿಭುಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಏತದವೋಚ - "ಉಜ್ಝಾಯನ್ತಿ ಖೋ ತೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪರಿಸಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾ ಚ। ತೇನ ಹಿ, ತ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಭಿಯ್ಯೋಸೋ ಮತ್ತಾಯ ಸಂವೇಜೇಹೀ"ತಿ। ಥೇರೋ ಸತ್ಥು ವಚನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ ಕತ್ವಾ ಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ಸರೇನ ವಿಞ್ಞಾಪೇನ್ತೋ -

“ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥ, ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ।
ಧುನಾಥ ಮಚ್ಚುನೋ ಸೇನಂ, ನಳಾಗಾರಂವ ಕುಞ್ಜರೋ॥

“ಯೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ, ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ವಿಹಸ್ಸತಿ।
ಪಹಾಯ ಜಾತಿಸಂಸಾರಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರಿಸ್ಸತೀ”ತಿ॥ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫) -

ಇಮಂ ಗಾಥಾದ್ವಯಂ ಅಭಾಸಿ।

ಕಿಂ ಪನ ಕತ್ವಾ ಥೇರೋ ಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ಸರೇನ ವಿಞ್ಞಾಪೇಸೀತಿ? ನೀಲಕಸಿಣಂ ತಾವ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸೇ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಫರಿ। ತತೋ “ಕಿಮಿದಂ ಅನ್ಧಕಾರ”ನ್ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಆಭೋಗೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಆಲೋಕಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಆಲೋಕಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। “ಕಿಂ ಆಲೋಕೋ ಅಯ”ನ್ತಿ ವಿಚಿನನ್ತಾನಂ ಅತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸೇ ಚ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ ಅಞ್ಜಲಿಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಥೇರಂಯೇವ ನಮಸ್ಸಮಾನಾ ಅಟ್ಠಂಸು। ಥೇರೋ “ಮಹಾಜನೋ ಮಯ್ಹಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಸ್ಸ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೂ”ತಿ ಇಮಾ ಗಾಥಾ ಅಭಾಸಿ। ಸಬ್ಬೇ ಓಸಟಾಯ ಪರಿಸಾಯ ಮಜ್ಝೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಸದ್ದಂ ಅಸ್ಸೋಸುಂ। ಅತ್ಥೋಪಿ ತೇಸಂ ಪಾಕಟೋ ಅಹೋಸಿ। ತಂ ವಿಞ್ಞಾಪನಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಸರೇನ ವಿಞ್ಞಾಪೇಸೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಕತಂ ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪುನ **ಸೋ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನಪೀ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸೀ**ತಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ, ತತೋ ಯಥಾವುತ್ತಕ್ಕಮೇನ ದ್ವೇ ಗಾಥಾ ಭಾಸನ್ತೋ ಸರೇನ ವಿಞ್ಞಾಪೇಸೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ದಿಸ್ಸಮಾನೇನಪಿ ಕಾಯೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ಚ ಇತ್ಥಂಭೂತಲಕ್ಖಣೇ ಕರಣವಚನಂ, ಏವಂಭೂತಕಾಯೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಾನಿ ತಂ ವತ್ಥುಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾಪಿ ಇದ್ಧಿಮತೋ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಕರಣವಿಧಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸೋ ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸೋ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತವಿಧಾನೇನ ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಕತಚಿತ್ತೋ ಸೋ ಇದ್ಧಿಮಾ ಭಿಕ್ಖು। ಸಚೇ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಂ ಕಾತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಅತ್ತನೋ **ಪಕತಿವಣ್ಣಂ** ಪಕತಿಸಣ್ಠಾನಂ **ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಕುಮಾರಕವಣ್ಣಂ ವಾ** ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಥಂ? ಪಥವೀಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ “ಏವರೂಪೋ ಕುಮಾರಕೋ ಹೋಮೀ”ತಿ ನಿಮ್ಮಿನಿತಬ್ಬಂ ಕುಮಾರಕವಣ್ಣಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕತಪರಿಕಮ್ಮಾವಸಾನೇ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ “ಏವರೂಪೋ ನಾಮ ಕುಮಾರಕೋ ಹೋಮೀ”ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಕುಮಾರಕೋ ಹೋತೀತಿ। ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೦೦) ಕಸಿಣನಿದ್ದೇಸೇ “ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾ ಹೋತೀತಿಆದಿಭಾವೋ…ಪೇ॰… ಏವಮಾದೀನಿ ಇಜ್ಝನ್ತೀ”ತಿ ವಚನೇನ ಇಧ ಪಥವೀಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥೇವ ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಯಾ “ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥೇವ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೯೮) ಚ “ಅತ್ತನೋ ಕುಮಾರಕವಣ್ಣೋ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ನಾಗಾದಿನಿಮ್ಮಾನೇ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ವಿಯ। ನಾಗವಣ್ಣಾದಿನಿಮ್ಮಾನೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತತ್ಥ **ನಾಗವಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಸಪ್ಪಸಣ್ಠಾನಂ। **ಸುಪಣ್ಣವಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಗರುಳಸಣ್ಠಾನಂ। **ಇನ್ದವಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಸಕ್ಕಸಣ್ಠಾನಂ। **ದೇವವಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಸೇಸದೇವಸಣ್ಠಾನಂ। **ಸಮುದ್ದವಣ್ಣಂ** ಪನ ಆಪೋಕಸಿಣವಸೇನ ಇಜ್ಝತಿ। **ಪತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಪದಾತಿಂ। **ವಿವಿಧಮ್ಪಿ ಸೇನಾಬ್ಯೂಹ**ನ್ತಿ ಹತ್ಥಿಆದೀನಂ ವಸೇನ ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಸೇನಾಸಮೂಹಂ। ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಪನ “ಹತ್ಥಿಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತೀತಿಆದಿ ಪನೇತ್ಥ ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ಹತ್ಥಿಆದಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ‘ಹತ್ಥೀ ಹೋಮೀ’ತಿ ಅನಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ‘ಹತ್ಥೀ ಹೋತೂ’ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ। ಅಸ್ಸಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ “ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ”ತಿ ವುತ್ತಮೂಲಪದೇನ ಚ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಭಾವೇನ ಚ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಕ್ಕಮೇನ ಹಿ ಪಕತಿವಣ್ಣಂ

ಅವಿಜಹಿತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಿದ್ಧಿ ನಾಮ, ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಅಞ್ಞಥಾದಸ್ಸನಂ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿ ನಾಮ।

೧೪. ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ **ಇಮಮ್ಹಾ ಕಾಯಾ ಅಞ್ಞಂ ಕಾಯಂ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನಾತೀ**ತಿಆದೀಸು ಇದ್ಧಿಮಾ ಭಿಕ್ಖು ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿಂ ಕಾತುಕಾಮೋ ಆಕಾಸಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಕಾಯಂ ತಾವ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ "ಸುಸಿರೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ಸುಸಿರೋ ಹೋತಿ । ಅಥ ತಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ ಅಞ್ಞಂ ಕಾಯಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ತಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಞ್ಞೋ ಕಾಯೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ತಂ ಮುಖತೋ ಅಬ್ಬೂಹಿತ್ವಾ ಬಹಿ ಠಪೇತಿ। ಇದಾನಿ ತಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಹಿ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಮುಞ್ಜಮ್ಹಾ**ತಿ ಮುಞ್ಜತಿಣಮ್ಹಾ। **ಈಸಿಕಂ ಪವಾಹೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಕಳೀರಂ ಲುಞ್ಚೇಯ್ಯ। **ಕೋಸಿಯಾ**ತಿ ಕೋಸಕತೋ। **ಕರಣ್ಡಾ**ತಿ ಕರಣ್ಡಾಯ, ಪುರಾಣತಚಕಞ್ಚುಕತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಚ **ಉದ್ಧರೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನೇವಸ್ಸ ಉದ್ಧರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಹಿ ಅಹಿ ನಾಮ ಸಜಾತಿಯಂ ಠಿತೋ, ಕಟ್ಠನ್ತರಂ ವಾ ರುಕ್ಖನ್ತರಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಾಯ, ತಚತೋ ಸರೀರಂ ನಿಕ್ಕಡ್ಢನಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಥಾಮೇನ, ಸರೀರಂ ಖಾದಯಮಾನಂ ವಿಯ ಪುರಾಣತಚಂ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತೋ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಯಮೇವ ಕಞ್ಚುಕಂ ಪಜಹಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಈಸಿಕಾದಯೋ ಮುಞ್ಜಾದೀಹಿ ಸದಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮಿದಂ ಮನೋಮಯಂ ರೂಪಂ ಇದ್ಧಿಮತಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇಹಿ ಸದಿಸಮೇವ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಇಮಾ ಉಪಮಾ ವುತ್ತಾತಿ। "ಮನೋಮಯೇನ ಕಾಯೇನ, ಇದ್ಧಿಯಾ ಉಪಸಙ್ಕಮೀ"ತಿ (ಥೇರಗಾ॰ ೯೦೧) ಏತ್ಥ ಅಭಿಞ್ಞಾಮನೇನ ಕತಕಾಯೋ ಮನೋಮಯಕಾಯೋ ನಾಮ। "ಅಞ್ಞತರಂ ಮನೋಮಯಂ ಕಾಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಚೂಳವ॰ ೩೩೩) ಏತ್ಥ ಝಾನಮನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಕಾಯೋ ತೇನ ಮನೇನ ಕತತ್ತಾ ಮನೋಮಯಕಾಯೋ ನಾಮ। ಇಧ ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಾಮನೇನ ಉಪ್ಪಾದಿತಕಾಯೋ ತೇನ ಮನೇನ ಕತತ್ತಾ ಮನೋಮಯಕಾಯೋ ನಾಮ। ಏವಂ ಸತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಿದ್ಧಿಯಾ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಯಾ ಚ ಕತೋ ಮನೋಮಯಕಾಯೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಚೇ? ಹೋತಿಯೇವ। ಇಧ ಪನ ತಾಸಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವಿಸೇಸೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಿದ್ಧಿ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧೀತಿ ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಬ್ಭನ್ತರತೋ ನಿಮ್ಮಾನಮೇವ ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿ ನಾಮ।

೧೫. ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಿದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಪ್ಫಾರೋ ವೇಗೋ ಅಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ **ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಾ**। ಏತ್ಥ ಚ ಸತ್ತಅನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ ಇದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಸಙ್ಖಿತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಆಯಸ್ಮತೋ ಬಾಕುಲಸ್ಸ ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧೀತಿಆದೀಸು ಬಾಕುಲತ್ಥೇರೋ ತಾವ ದ್ವೀಸು ಕುಲೇಸು ವಡ್ಢಿತತ್ತಾ ಏವಂಲದ್ಧನಾಮೋ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧೇಸು ಕತಾಧಿಕಾರೋ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಪದಾಯ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಥೇರೋ। ಸೋ ಹಿ ಮಹಾಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವಮಾನೋ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಸು ಸಂಸರನ್ತೋ ಅಮ್ಹಾಕಂ ದಸಬಲಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಪುರೇತರಮೇವ ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ಸೇಟ್ಠಿಕುಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ತಂ ಜಾತಕಾಲೇ ಮಙ್ಗಲತ್ಥಾಯ ಮಹಾಪರಿವಾರೇನ ಯಮುನಂ ನೇತ್ವಾ ಸಪರಿವಾರಾ ಧಾತೀ ನಿಮುಜ್ಜನುಮ್ಮುಜ್ಜನವಸೇನ ಕೀಳಾಪೇನ್ತೀ ನ್ಹಾಪೇತಿ। ಏಕೋ ಮಹಾಮಚ್ಛೋ "ಭಕ್ಖೋ ಮೇ ಅಯ"ನ್ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಮುಖಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಉಪಗತೋ। ಧಾತೀ ದಾರಕಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಪಲಾತಾ। ಮಹಾಮಚ್ಛೋ ತಂ ಗಿಲಿ। ಪುಞ್ಞವಾ ಸತ್ತೋ ಸಯನಗಬ್ಭಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ನಿಪನ್ನೋ ವಿಯ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪುಣಿ। ಮಚ್ಛೋ ದಾರಕಸ್ಸ ತೇಜೇನ ತತ್ತಕಂ ಫಾಲಂ ಗಿಲಿತ್ವಾ ವಿಯ ದಯ್ಹಮಾನೋ ವೇಗೇನ ತಿಂಸಯೋಜನಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಬಾರಾಣಸಿವಾಸಿನೋ ಮಚ್ಛಬನ್ಧಸ್ಸ ಜಾಲಂ ಪಾವಿಸಿ। ಸೋ ದಾರಕಸ್ಸ ತೇಜೇನ ಜಾಲತೋ ನೀಹಟಮತ್ತೋವ ಮತೋ। ಮಚ್ಛಬನ್ಧಾ ತಂ ಸಕಲಮೇವ ಅನ್ತರಕಾಜೇನ ಆದಾಯ "ಸಹಸ್ಸೇನ ದೇಮಾ"ತಿ ನಗರೇ ಚರನ್ತಾ ಅಸೀತಿಕೋಟಿಧನಸ್ಸ ಅಪುತ್ತಕಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ಘರದ್ವಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿಭರಿಯಾಯ ಏಕೇನ ಕಹಾಪಣೇನ ಅದಂಸು। ಸಾ ತಂ ಸಯಮೇವ ಫಲಕೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಫಾಲೇನ್ತೀ ಮಚ್ಛಕುಚ್ಛಿಯಂ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣಂ ದಾರಕಂ ದಿಸ್ವಾ "ಮಚ್ಛಕುಚ್ಛಿಯಂ ಮೇ ಪುತ್ತೋ

ಲದ್ಧೋ"ತಿ ನಾದಂ ನದಿತ್ವಾ ದಾರಕಂ ಆದಾಯ ಸಾಮಿಕಂ ಉಪಗಚ್ಛಿ। ಸೇಟ್ಠಿ ತಾವದೇವ ಭೇರಿಂ ಚರಾಪೇತ್ವಾ ದಾರಕಂ ಆದಾಯ ರಞ್ಞೋ ಸನ್ತಿಕಂ ಆನೇತ್ವಾ ತಮತ್ಥಂ ಆರೋಚೇಸಿ। ರಾಜಾ "ಪುಞ್ಞವಾ ದಾರಕೋ, ಪೋಸೇಹಿ ನ"ನ್ತಿ ಆಹ। ಇತರಮ್ಪಿ ಸೇಟ್ಠಿಕುಲಂ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಸುತ್ವಾ ತತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾ "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಪುತ್ತೋ"ತಿ ತಂ ದಾರಕಂ ಗಣ್ಹಿತುಂ ವಿವದಿ। ಉಭೋಪಿ ರಾಜಕುಲಂ ಅಗಮಂಸು। ರಾಜಾ "ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅಪುತ್ತಕಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ದಾಯಾದೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಆಹ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದ್ವೇಪಿ ಕುಲಾನಿ ಲಾಭಗ್ಗಯಸಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಅಹೇಸುಂ। ತಸ್ಸ ದ್ವೀಹಿ ಕುಲೇಹಿ ವಡ್ಢಿತತ್ತಾ "ಬಾಕುಲಕುಮಾರೋ"ತಿ ನಾಮಂ ಅಕಂಸು। ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞುತಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ದ್ವೀಸುಪಿ ನಗರೇಸು ತಯೋ ತಯೋ ಪಾಸಾದೇ ಕಾರೇತ್ವಾ ನಾಟಕಾನಿ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇಸುಂ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ನಗರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ಮಾಸೇ ವಸಿ। ತಹಿಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ನಗರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಮಾಸೇ ವುಟ್ಠಸ್ಸ ಸಙ್ಘಾಟನಾವಾಸು ಮಣ್ಡಪಂ ಕಾರೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ನಂ ನಾಟಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಮಹಾಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವಮಾನಂ ದ್ವೀಹಿ ಮಾಸೇಹಿ ಇತರಂ ನಗರಂ ಉಪಡ್ಢಪಥಂ ನೇನ್ತಿ। ಇತರನಗರವಾಸಿನೋ ನಾಟಕಾಪಿ "ದ್ವೀಹಿ ಮಾಸೇಹಿ ಉಪಡ್ಢಪಥಂ ಆಗತೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ತಥೇವ ಪಚ್ಚುಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ದ್ವೀಹಿ ಮಾಸೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ನಗರಂ ಆನೇನ್ತಿ। ಇತರನಾಟಕಾ ಮಜ್ಝೇ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ನಗರಮೇವ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಚತ್ತಾರೋ ಮಾಸೇ ವಸಿತ್ವಾ ತೇನೇವ ನಿಯಾಮೇನ ಪುನ ಇತರನಗರಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವನ್ತಸ್ಸ ಅಸೀತಿ ವಸ್ಸಾನಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ।

ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ಪವತ್ತವರಧಮ್ಮಚಕ್ಕೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಚಾರಿಕಂ ಚರನ್ತೋ ಕೋಸಮ್ಬಿಂ ಪಾಪುಣಿ। "ಬಾರಾಣಸಿ"ನ್ತಿ ಮಜ್ಝಿಮಭಾಣಕಾ। ಬಾಕುಲಸೇಟ್ಠಿಪಿ ಖೋ "ದಸಬಲೋ ಆಗತೋ"ತಿ ಸುತ್ವಾ ಬಹುಂ ಗನ್ಧಮಾಲಂ ಆದಾಯ ಸತ್ಥು ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಧಮ್ಮಕಥಂ ಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸದ್ಧೋ ಪಬ್ಬಜಿ। ಸೋ ಸತ್ತಾಹಮೇವ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಹುತ್ವಾ ಅಟ್ಠಮೇ ಅರುಣೇ ಸಹ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಹಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿ। ಅಥಸ್ಸ ದ್ವೀಸು ನಗರೇಸು ಪರಿಚಿತಮಾತುಗಾಮಾ ಅತ್ತನೋ ಕುಲಘರಾನಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ವಸಮಾನಾ ಚೀವರಾನಿ ಕರಿತ್ವಾ ಪಹಿಣಿಂಸು। ಥೇರೋ ಏಕಂ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ ಕೋಸಮ್ಬಿವಾಸೀಹಿ ಪಹಿತಂ ಚೀವರಂ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಏಕಂ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ ಬಾರಾಣಸಿವಾಸೀಹೀತಿ ಏತೇನೇವ ನಿಯಾಮೇನ ದ್ವೀಸು ನಗರೇಸು ಯಂ ಯಂ ಉತ್ತಮಂ, ತಂ ತಂ ಥೇರಸ್ಸೇವ ಆಹರೀಯತಿ। ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸಾಪಿಸ್ಸ ಸುಖೇನೇವ ಅಸೀತಿ ವಸ್ಸಾನಿ ಅಗಮಂಸು। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿಸ್ಸ ಮುಹುತ್ತಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೋಪಿ ಆಬಾಧೋ ನ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬೋ। ಸೋ ಪಚ್ಛಿಮೇ ಕಾಲೇ ಬಾಕುಲಸುತ್ತಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೯ ಆದಯೋ) ಕಥೇತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ । ಏವಂ ಮಚ್ಛಕುಚ್ಛಿಯಂ ಅರೋಗಭಾವೋ ಆಯಸ್ಮತೋ ಬಾಕುಲಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ತೇನ ಅತ್ತಭಾವೇನ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬಅರಹತ್ತಞಾಣಾನುಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ। ಸುಚರಿತಕಮ್ಮಫಲಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ।

ಸಂಕಿಚ್ಚತ್ಥೇರೋಪಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೭೩) ಪುಬ್ಬೇ ಕತಪುಞ್ಞೋ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿತ್ಥೇರಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾಕಸ್ಸ ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ಅಡ್ಢಕುಲಸ್ಸ ಧೀತು ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಸಾ ತಸ್ಮಿಂ ಕುಚ್ಛಿಗತೇ ಏಕೇನ ಬ್ಯಾಧಿನಾ ತಂ ಖಣಂಯೇವ ಕಾಲಮಕಾಸಿ, ತಸ್ಸಾ ಸರೀರೇ ಝಾಪಿಯಮಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಗಬ್ಭಮಂಸಂ ಸೇಸಮಂಸಂ ಝಾಪಯಿ। ಅಥಸ್ಸಾ ಗಬ್ಭಮಂಸಂ ಚಿತಕತೋ ಓತಾರೇತ್ವಾ ದ್ವೀಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಸೂಲೇಹಿ ವಿಜ್ಝಿಂಸು। ಸೂಲಕೋಟಿ ದಾರಕಸ್ಸ ಅಕ್ಖಿಕೋಟಿಂ ಫುಸಿ। ಏವಂ ಗಬ್ಭಮಂಸಂ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅಙ್ಗಾರರಾಸಿಮ್ಹಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಙ್ಗಾರೇಹೇವ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಪಕ್ಕಮಿಂಸು। ಗಬ್ಭಮಂಸಂ ಝಾಯಿ, ಅಙ್ಗಾರಮತ್ಥಕೇ ಪನ ಸುವಣ್ಣಬಿಮ್ಬಸದಿಸೋ ದಾರಕೋ ಪದುಮಗಬ್ಭೇ ನಿಪನ್ನೋ ವಿಯ ಅಹೋಸಿ। ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಸಿನೇರುನಾ ಓತ್ಥರಿಯಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಅರಹತ್ತಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಜೀವಿತಕ್ಖಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಪುನದಿವಸೇ "ಚಿತಕಂ ನಿಬ್ಬಾಪೇಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಆಗತಾ ತಥಾ ನಿಪನ್ನಂ ದಾರಕಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಚ್ಛರಿಯಬ್ಭುತಚಿತ್ತಜಾತಾ ದಾರಕಂ ಆದಾಯ ನಗರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನೇಮಿತ್ತಕೇ ಪುಚ್ಛಿಂಸು। ನೇಮಿತ್ತಕಾ "ಸಚೇ ಅಯಂ ದಾರಕೋ ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸಿಸ್ಸತಿ, ಯಾವ ಸತ್ತಮಾ ಕುಲಪರಿವಟ್ಟಾ ಞಾತಕಾ ದುಗ್ಗತಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸತಿ, ಪಞ್ಚಹಿ ಸಮಣಸತೇಹಿ ಪರಿವುತೋ ಚರಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಆಹಂಸು। ಅಯ್ಯಕಾ ತಂ ದಾರಕಂ ವಡ್ಢೇಸಿ। ಞಾತಕಾಪಿ ವಡ್ಢಿತಕಾಲೇ "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಯ್ಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಬ್ಬಾಜೇಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಪೋಸಯಿಂಸು। ಸೋ ಸತ್ತವಸ್ಸಿಕಕಾಲೇ "ತವ ಕುಚ್ಛಿಯಾ ವಸನಕಾಲೇ ಮಾತಾ ತೇ ಕಾಲಮಕಾಸಿ, ತಸ್ಸಾ ಸರೀರೇ ಝಾಪಿಯಮಾನೇಪಿ ತ್ವಂ ನ ಝಾಯೀ"ತಿ ಕುಮಾರಕಾನಂ ಕಥಂ ಸುತ್ವಾ "ಅಹಂ ಕಿರ ಏವರೂಪಾ

ಭಯಾ ಮುತ್ತೋ, ಕಿಂ ಮೇ ಘರಾವಾಸೇನ ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಞಾತಕಾನಂ ಆರೋಚೇಸಿ। ತೇ "ಸಾಧು, ತಾತಾ"ತಿ ತಂ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ನೇತ್ವಾ "ಭನ್ತೇ, ಇಮಂ ಪಬ್ಬಾಜೇಥಾ"ತಿ ಅದಂಸು। ಥೇರೋ ತಚಪಞ್ಚಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ದತ್ವಾ ಪಬ್ಬಾಜೇಸಿ। ಸೋ ಖುರಗ್ಗೇಯೇವ ಸಹ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಹಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣವಸ್ಸೋ ಚ ಉಪಸಮ್ಪದಂ ಲಭಿತ್ವಾ ದಸವಸ್ಸೋ ಹುತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸತಭಿಕ್ಖುಪರಿವಾರೋ ವಿಚರೀತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ದಾರುಚಿತಕಾಯ ಅರೋಗಭಾವೋ ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಂಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ।

ಭೂತಪಾಲತ್ಥೇರೋಪಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೭೩) ಪುಬ್ಬಹೇತುಸಮ್ಪನ್ನೋ। ತಸ್ಸ ಪಿತಾ ರಾಜಗಹೇ ದಲಿದ್ದಮನುಸ್ಸೋ। ಸೋ ತಂ ದಾರಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದಾರೂನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಸಕಟೇನ ಅಟವಿಂ ಗನ್ತ್ವಾ ದಾರುಭಾರಂ ಕತ್ವಾ ಸಾಯಂ ನಗರದ್ವಾರಸಮೀಪಂ ಪತ್ತೋ। ಅಥಸ್ಸ ಗೋಣಾ ಯುಗಂ ಓಸ್ಸಜಿತ್ವಾ ನಗರಂ ಪವಿಸಿಂಸು। ಸೋ ಸಕಟಮೂಲೇ ಪುತ್ತಕಂ ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಗೋಣಾನಂ ಅನುಪದಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ನಗರಮೇವ ಪಾವಿಸಿ। ತಸ್ಸ ಅನಿಕ್ಖನ್ತಸ್ಸೇವ ದ್ವಾರಂ ಪಿದಹಿ। ದಾರಕೋ ಸಕಲರತ್ತಿಂ ಸಕಟಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಂ ಓಕ್ಕಮಿ। ರಾಜಗಹಂ ಪಕತಿಯಾಪಿ ಅಮನುಸ್ಸಬಹುಲಂ, ಇದಂ ಪನ ಸುಸಾನಸಮೀಪಟ್ಠಾನಂ। ನ ಚ ಕೋಚಿ ಯಕ್ಖೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ದಾರಕಸ್ಸ ಉಪದ್ದವಂ ಕಾತುಮಸಕ್ಖಿ। ಸೋ ಅಪರೇನ ಸಮಯೇನ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ಭೂತಪಾಲತ್ಥೇರೋ ನಾಮ ಅಹೋಸೀತಿ। ಏವಂ ವಾಳಯಕ್ಖಾನುಚರಿತೇಪಿ ಪದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅರೋಗಭಾವೋ ಆಯಸ್ಮತೋ ಭೂತಪಾಲಸ್ಸ ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ।

೧೯. ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಿದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧೀ**ತಿಆದೀಸು ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಕಪೋತಕನ್ದರಾಯಂ ವಿಹರತೋ ಜುಣ್ಹಾಯ ರತ್ತಿಯಾ ನವೋರೋಪಿತೇಹಿ ಕೇಸೇಹಿ ಅಜ್ಝೋಕಾಸೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಏಕೋ ದುಟ್ಠಯಕ್ಖೋ ಸಹಾಯಕೇನ ಯಕ್ಖೇನ ವಾರಿಯಮಾನೋಪಿ ಸೀಸೇ ಪಹಾರಂ ಅದಾಸಿ। ಯಸ್ಸ ಮೇಘಸ್ಸ ವಿಯ ಗಜ್ಜತೋ ಸದ್ದೋ ಅಹೋಸಿ, ಥೇರೋ ತಸ್ಸ ಪಹರಣಸಮಯೇ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹೋತಿ। ಅಥಸ್ಸ ತೇನ ಪಹಾರೇನ ನ ಕೋಚಿ ಆಬಾಧೋ ಅಹೋಸಿ। ಅಯಂ ತಸ್ಸ ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ। ಯಥಾಹ –

> "ಏವಂ ಮೇ ಸುತಂ (ಉದಾ॰ ೩೪) – ಏಕಂ ಸಮಯಂ ಭಗವಾ ರಾಜಗಹೇ ವಿಹರತಿ ವೇಳುವನೇ ಕಲನ್ದಕನಿವಾಪೇ। ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ಆಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಚ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ ಕಪೋತಕನ್ದರಾಯಂ ವಿಹರನ್ತಿ। ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಜುಣ್ಹಾಯ ರತ್ತಿಯಾ ನವೋರೋಪಿತೇಹಿ ಕೇಸೇಹಿ ಅಬ್ಭೋಕಾಸೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಮಾಧಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ।
>
> "ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ದ್ವೇ ಯಕ್ಖಾ ಸಹಾಯಕಾ ಉತ್ತರಾಯ ದಿಸಾಯ ದಕ್ಖಿಣಂ ದಿಸಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಕೇನಚಿದೇವ ಕರಣೀಯೇನ। ಅದ್ದಸಂಸು ಖೋ ತೇ ಯಕ್ಖಾ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಸಾರಿಪುತ್ತಂ ಜುಣ್ಹಾಯ ರತ್ತಿಯಾ ನವೋರೋಪಿತೇಹಿ ಕೇಸೇಹಿ ಅಬ್ಭೋಕಾಸೇ ನಿಸಿನ್ನಂ, ದಿಸ್ವಾನ ಏಕೋ ಯಕ್ಖೋ ದುತಿಯಂ ಯಕ್ಖಂ ಏತದವೋಚ – 'ಪಟಿಭಾತಿ ಮಂ, ಸಮ್ಮ, ಇಮಸ್ಸ ಸಮಣಸ್ಸ ಸೀಸೇ ಪಹಾರಂ ದಾತು'ನ್ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಸೋ ಯಕ್ಖೋ ತಂ ಯಕ್ಖಂ ಏತದವೋಚ – 'ಅಲಂ, ಸಮ್ಮ, ಮಾ ಸಮಣಂ ಆಸಾದೇಸಿ, ಉಳಾರೋ ಸೋ, ಸಮ್ಮ, ಸಮಣೋ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ'ತಿ।
>
> "ದುತಿಯಮ್ಪಿ ಖೋ...ಪೇ॰... ತತಿಯಮ್ಪಿ ಖೋ ಸೋ ಯಕ್ಖೋ ತಂ ಯಕ್ಖಂ ಏತದವೋಚ – 'ಪಟಿಭಾತಿ ಮಂ, ಸಮ್ಮ, ಇಮಸ್ಸ ಸಮಣಸ್ಸ ಸೀಸೇ ಪಹಾರಂ ದಾತು'ನ್ತಿ। ತತಿಯಮ್ಪಿ ಖೋ ಸೋ ಯಕ್ಖೋ ತಂ ಯಕ್ಖಂ ಏತದವೋಚ – 'ಅಲಂ, ಸಮ್ಮ, ಮಾ ಸಮಣಂ ಆಸಾದೇಸಿ, ಉಳಾರೋ ಸೋ, ಸಮ್ಮ, ಸಮಣೋ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ'ತಿ।
>
> "ಅಥ ಖೋ ಸೋ ಯಕ್ಖೋ ತಂ ಯಕ್ಖಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಸೀಸೇ ಪಹಾರಂ ಅದಾಸಿ। ತಾವ ಮಹಾಪಹಾರೋ ಅಹೋಸಿ, ಅಪಿ ತೇನ ಪಹಾರೇನ ಸತ್ತರತನಂ ವಾ ಅಡ್ಢಟ್ಠಮರತನಂ ವಾ ನಾಗಂ ಓಸಾರೇಯ್ಯ,

ಮಹನ್ತಂ ವಾ ಪಬ್ಬತಕೂಟಂ ಪದಾಲೇಯ್ಯ। ಅಥ ಚ ಪನ ಸೋ ಯಕ್ಖೋ 'ದಯ್ಹಾಮಿ ದಯ್ಹಾಮೀ'ತಿ ತತ್ಥೇವ ಮಹಾನಿರಯಂ ಅಪತಾಸಿ।

"ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕೇನ ತೇನ ಯಕ್ಖೇನ ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಸೀಸೇ ಪಹಾರಂ ದೀಯಮಾನಂ, ದಿಸ್ವಾ ಯೇನ ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿ, ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಸಾರಿಪುತ್ತಂ ಏತದವೋಚ - 'ಕಚ್ಚಿ ತೇ, ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಖಮನೀಯಂ, ಕಚ್ಚಿ ಯಾಪನೀಯಂ, ಕಚ್ಚಿ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ। 'ಖಮನೀಯಂ ಮೇ, ಆವುಸೋ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಯಾಪನೀಯಂ ಮೇ, ಆವುಸೋ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಅಪಿ ಚ ಮೇ ಸೀಸಂ ಥೋಕಂ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ।

"ಅಚ್ಛರಿಯಂ, ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಅಬ್ಭುತಂ, ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಯಾವ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ। ಇಧ ತೇ, ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಅಞ್ಞತರೋ ಯಕ್ಖೋ ಸೀಸೇ ಪಹಾರಂ ಅದಾಸಿ। ತಾವ ಮಹಾ ಪಹಾರೋ ಅಹೋಸಿ, ಅಪಿ ತೇನ ಪಹಾರೇನ ಸತ್ತರತನಂ ವಾ ಅಡ್ಢಟ್ಠಮರತನಂ ವಾ ನಾಗಂ ಓಸಾರೇಯ್ಯ, ಮಹನ್ತಂ ವಾ ಪಬ್ಬತಕೂಟಂ ಪದಾಲೇಯ್ಯ। ಅಥ ಚ ಪನಾಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಏವಮಾಹ - 'ಖಮನೀಯಂ ಮೇ, ಆವುಸೋ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಯಾಪನೀಯಂ ಮೇ, ಆವುಸೋ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಅಪಿ ಚ ಮೇ ಸೀಸಂ ಥೋಕಂ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ।

"ಅಚ್ಛರಿಯಂ, ಆವುಸೋ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಅಬ್ಭುತಂ, ಆವುಸೋ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ, ಯಾವ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ, ಯತ್ರ ಹಿ ನಾಮ ಯಕ್ಖಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸಿಸ್ಸತಿ, ಮಯಂ ಪನೇತರಹಿ ಪಂಸುಪಿಸಾಚಕಮ್ಪಿ ನ ಪಸ್ಸಾಮಾತಿ।

"ಅಸ್ಸೋಸಿ ಖೋ ಭಗವಾ ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ ವಿಸುದ್ಧಾಯ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಿಕಾಯ ತೇಸಂ ಉಭಿನ್ನಂ ಮಹಾನಾಗಾನಂ ಇಮಂ ಏವರೂಪಂ ಕಥಾಸಲ್ಲಾಪಂ।

ಅಥ ಖೋ ಭಗವಾ ಏತಮತ್ಥಂ ವಿದಿತ್ವಾ ತಾಯಂ ವೇಲಾಯಂ ಇಮಂ ಉದಾನಂ ಉದಾನೇಸಿ -

"ಯಸ್ಸ ಸೇಲೂಪಮಂ ಚಿತ್ತಂ, ಠಿತಂ ನಾನುಪಕಮ್ಪತಿ।
ವಿರತ್ತಂ ರಜನೀಯೇಸು, ಕೋಪನೀಯೇ ನ ಕುಪ್ಪತಿ।
ಯಸ್ಸೇವಂ ಭಾವಿತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಕುತೋ ತಂ ದುಕ್ಖಮೇಸ್ಸತೀ"ತಿ॥ (ಉದಾ॰ ೩೪)।

ಏತ್ಥ ಚ "ಕುತೋ ತಂ ದುಕ್ಖಮೇಸ್ಸತೀ"ತಿ ಭಗವತಾ ವುತ್ತವಚನೇನ "ತೇನ ಪಹಾರೇನ ನ ಕೋಚಿ ಆಬಾಧೋ ಅಹೋಸೀ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಅತಿವಿಯ ಸಮೇತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಅಪಿಚ ಮೇ ಸೀಸಂ ಥೋಕಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವಚನೇನ ದುಕ್ಖವೇದನಾ ನ ಹೋತಿ, ಸೀಸಸ್ಸ ಪನ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಲೋಕೇಪಿ ಹಿ ಅಕಿಚ್ಛೇನ ಪರಿಹರಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ ಸುಖಸೀಲೋ, ಕಿಚ್ಛೇನ ಪರಿಹರಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ ದುಕ್ಖಸೀಲೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಮ್ಪಿ ಖೋ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಂ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಿತಸಮಯತ್ತಾ ಅಹೋಸೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಮಾಪತ್ತಿಅಪ್ಪಿತಸಮಯೇ ಹಿ ತಮ್ಪಿ ನ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ। "ಏತರಹಿ ಪಂಸುಪಿಸಾಚಕಮ್ಪಿ ನ ಪಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ದಟ್ಠುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ನ ವುತ್ತಂ, ಅಭಿಞ್ಞಾಸು ಬ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ। ಥೇರೋ ಕಿರ "ಪಚ್ಛಿಮಾ ಜನತಾ ಪೋಥುಜ್ಜನಿಕಾಯ ಇದ್ಧಿಯಾ ಸಾರಸಞ್ಞಾ ಮಾಹೇಸು"ನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಜನತಂ ಅನುಕಮ್ಪಮಾನೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಇದ್ಧಿಂ ನ ವಳಞ್ಜೇಸಿ। ಥೇರಗಾಥಾಯ ಚ -

"ನೇವ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾಯ, ನಪಿ ದಿಬ್ಬಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನೋ।

ಚೇತೋಪರಿಯಾಯ ಇದ್ಧಿಯಾ, ಚುತಿಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ।
ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಯಾ, ಪಣಿಧಿ ಮೇ ನ ವಿಜ್ಜತೀ''ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೯೯೭) -

ಥೇರೇನ ಸಯಮೇವ ಅಭಿಞ್ಞಾಸು ಪತ್ಥನಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಥೇರೋ ಪನ ಸತ್ತಸಟ್ಠಿಯಾ ಸಾವಕಪಾರಮೀಞಾಣೇಸು ಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತೋತಿ।

ಸಞ್ಜೀವತ್ಥೇರಂ ಪನ ಕಕುಸನ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ದುತಿಯಅಗ್ಗಸಾವಕಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಂ ''ಕಾಲಙ್ಕತೋ''ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಗೋಪಾಲಕಾದಯೋ ತಿಣಕಟ್ಠಾದೀನಿ ಸಂಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗಿಂ ಅದಂಸು। ಥೇರಸ್ಸ ಚೀವರೇ ಅಂಸುಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಝಾಯಿತ್ಥ। ಅಯಮಸ್ಸಾಯಸ್ಮತೋ ಅನುಪುಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಸಮಥಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ। ಯಥಾಹ -

''ತೇನ ಖೋ ಪನ, ಪಾಪಿಮ, ಸಮಯೇನ ಕಕುಸನ್ಧೋ ಭಗವಾ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿ। ಕಕುಸನ್ಧಸ್ಸ ಖೋ ಪನ, ಪಾಪಿಮ, ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ವಿಧುರಸಞ್ಜೀವಂ ನಾಮ ಸಾವಕಯುಗಂ ಅಹೋಸಿ ಅಗ್ಗಂ ಭದ್ದಯುಗಂ। ಯಾವತಾ ಪನ, ಪಾಪಿಮ, ಕಕುಸನ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಾವಕಾ। ತೇಸು ನ ಚ ಕೋಚಿ ಆಯಸ್ಮತಾ ವಿಧುರೇನ ಸಮಸಮೋ ಹೋತಿ ಯದಿದಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ। ಇಮಿನಾ ಖೋ ಏತಂ, ಪಾಪಿಮ, ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯಸ್ಮತೋ ವಿಧುರಸ್ಸ ವಿಧುರೋತೇವ ಸಮಞ್ಞಾ ಉದಪಾದಿ। ಆಯಸ್ಮಾ ಪನ, ಪಾಪಿಮ, ಸಞ್ಜೀವೋ ಅರಞ್ಞಗತೋಪಿ ರುಕ್ಖಮೂಲಗತೋಪಿ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಗತೋಪಿ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನೇವ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ।

''ಭೂತಪುಬ್ಬಂ, ಪಾಪಿಮ, ಆಯಸ್ಮಾ ಸಞ್ಜೀವೋ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ರುಕ್ಖಮೂಲೇ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹೋತಿ। ಅದ್ದಸಂಸು ಖೋ, ಪಾಪಿಮ, ಗೋಪಾಲಕಾ ಪಸುಪಾಲಕಾ ಕಸ್ಸಕಾ ಪಥಾವಿನೋ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಸಞ್ಜೀವಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ರುಕ್ಖಮೂಲೇ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನಂ, ದಿಸ್ವಾನ ತೇಸಂ ಏತದಹೋಸಿ - 'ಅಚ್ಛರಿಯಂ ವತ ಭೋ, ಅಬ್ಭುತಂ ವತ ಭೋ, ಅಯಂ ಸಮಣೋ ನಿಸಿನ್ನಕೋ ಕಾಲಙ್ಕತೋ, ಹನ್ದ ನಂ ದಹಾಮಾ'ತಿ।

''ಅಥ ಖೋ ತೇ, ಪಾಪಿಮ, ಗೋಪಾಲಕಾ ಪಸುಪಾಲಕಾ ಕಸ್ಸಕಾ ಪಥಾವಿನೋ ತಿಣಞ್ಚ ಕಟ್ಠಞ್ಚ ಗೋಮಯಞ್ಚ ಸಂಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಞ್ಜೀವಸ್ಸ ಕಾಯೇ ಉಪಚಿನಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗಿಂ ದತ್ವಾ ಪಕ್ಕಮಿಂಸು। ಅಥ ಖೋ, ಪಾಪಿಮ, ಆಯಸ್ಮಾ ಸಞ್ಜೀವೋ ತಸ್ಸಾ ರತ್ತಿಯಾ ಅಚ್ಚಯೇನ ತಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಚೀವರಾನಿ ಪಪ್ಫೋಟೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಮಯಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಪತ್ತಚೀವರಮಾದಾಯ ಗಾಮಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪಾವಿಸಿ। ಅದ್ದಸಂಸು ಖೋ ತೇ, ಪಾಪಿಮ, ಗೋಪಾಲಕಾ ಪಸುಪಾಲಕಾ ಕಸ್ಸಕಾ ಪಥಾವಿನೋ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಸಞ್ಜೀವಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರನ್ತಂ, ದಿಸ್ವಾನ ನೇಸಂ ಏತದಹೋಸಿ - 'ಅಚ್ಛರಿಯಂ ವತ ಭೋ, ಅಬ್ಭುತಂ ವತ ಭೋ, ಅಯಂ ಸಮಣೋ ನಿಸಿನ್ನಕೋವ ಕಾಲಙ್ಕತೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಪಟಿಸಞ್ಜೀವಿತೋ'ತಿ। ಇಮಿನಾ ಖೋ ಏವಂ, ಪಾಪಿಮ, ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಞ್ಜೀವಸ್ಸ ಸಞ್ಜೀವೋತೇವ ಸಮಞ್ಞಾ ಉದಪಾದೀ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೭)।

ಖಾಣುಕೋಣ್ಡಞ್ಞತ್ಥೇರೋ ಪನ ಪಕತಿಯಾವ ಸಮಾಪತ್ತಿಬಹುಲೋ, ಸೋ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಅರಞ್ಞೇ ರತ್ತಿಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇತ್ವಾ ನಿಸೀದಿ, ಪಞ್ಚಸತಾ ಚೋರಾ ಭಣ್ಡಕಂ ಥೇನೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ''ಇದಾನಿ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅನುಪದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ನತ್ಥೀ''ತಿ ವಿಸ್ಸಮಿತುಕಾಮಾ ಭಣ್ಡಕಂ ಓರೋಪಯಮಾನಾ ''ಖಾಣುಕೋ ಅಯ''ನ್ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನಾ ಥೇರಸ್ಸೇವ ಉಪರಿ ಸಬ್ಬಭಣ್ಡಕಾನಿ ಠಪೇಸುಂ। ತೇಸಂ ವಿಸ್ಸಮಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಪಠಮಂ ಠಪಿತಭಣ್ಡಕಸ್ಸ ಗಹಣಕಾಲೇ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಥೇರೋ ವುಟ್ಠಾಸಿ। ತೇ ಥೇರಸ್ಸ ಚಲನಾಕಾರಂ ದಿಸ್ವಾ ಭೀತಾ ವಿರವಿಂಸು। ಥೇರೋ ''ಮಾ ಭಾಯಥ, ಉಪಾಸಕಾ, ಭಿಕ್ಖು ಅಹ''ನ್ತಿ ಆಹ। ತೇ ಆಗನ್ತ್ವಾ

ವನ್ದಿತ್ವಾ ಥೇರಗತೇನ ಪಸಾದೇನ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಸಹ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಹಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿಂಸು। ತತೋ ಪಭುತಿ ಚ ಥೇರೋ ಖಾಣುಕೋಣ್ಡಞ್ಞತ್ಥೇರೋ ನಾಮ ಅಹೋಸಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಞ್ಚಹಿ ಭಣ್ಡಕಸತೇಹಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟಸ್ಸ ತಸ್ಸಾಯಸ್ಮತೋ ಆಬಾಧಾಭಾವೋ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ।

ಉತ್ತರಾ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೨೬೨) ಪನ ಉಪಾಸಿಕಾ ರಾಜಗಹೇ ಮಹಾಧನಸ್ಸ ಪುಣ್ಣಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಧೀತಾ, ಕುಮಾರಿಕಕಾಲೇಯೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಮಾತಾಪಿತೂಹಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಪತ್ತಾ, ಸಾ ವಯಪ್ಪತ್ತಾ ರಾಜಗಹಸೇಟ್ಠಿನೋ ಮಹತಾ ನಿಬನ್ಧೇನ ತಸ್ಸ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ದಿನ್ನಾ। ಸಾ ಬುದ್ಧದಸ್ಸನಾಯ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾಯ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಾನಞ್ಚ ದಾತುಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಸೋತುಂ ಓಕಾಸಂ ಅಲಭಮಾನಾ ಉಪದ್ದುತಾ ಹುತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ನಗರೇ ಸಿರಿಮಂ ನಾಮ ಗಣಿಕಂ ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಓಕಾಸಕರಣತ್ಥಮೇವ ಪಿತು ಘರಾವ ಆನೀತಾನಿ ಪಞ್ಚದಸಕಹಾಪಣಸಹಸ್ಸಾನಿ ತಸ್ಸಾ ದತ್ವಾ "ಇಮೇ ಕಹಾಪಣೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಇಮಂ ಅದ್ಧಮಾಸಂ ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತಂ ಪರಿಚರಾಹೀ"ತಿ ತಂ ಸಾಮಿಕಸ್ಸ ಅಪ್ಪೇತ್ವಾ ಸಯಂ ಉಪೋಸಥಙ್ಗಾನಿ ಅಧಿಟ್ಠಾಯ "ಇಮಂ ಅದ್ಧಮಾಸಂ ಬುದ್ಧದಸ್ಸನಾದೀನಿ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ತುಟ್ಠಮಾನಸಾ ಯಾವ ಪವಾರಣಾಯ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಂ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ನಿಮನ್ತಾಪೇತ್ವಾ ಅದ್ಧಮಾಸಂ ಮಹಾದಾನಂ ಅದಾಸಿ, ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಂ ಮಹಾನಸೇ ಖಜ್ಜಭೋಜ್ಜಾದೀನಿ ಸಂವಿದಹಾಪೇತಿ। ತಸ್ಸಾ ಸಾಮಿಕೋ "ಸ್ವೇ ಪವಾರಣಾ"ತಿ ಸಿರಿಮಾಯ ಸಹ ವಾತಪಾನೇ ಠತ್ವಾ ಬಹಿ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ತಂ ತಥಾವಿಚರನ್ತಿಂ ಸೇದಕಿಲಿನ್ನಂ ಛಾರಿಕಾಯ ಓಕಿಣ್ಣಂ ಅಙ್ಗಾರಮಸಿಮಕ್ಖಿತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಕುಸಲಂ ನಾಮ ಕರೋತಿ ಬಾಲಾ"ತಿ ಹಸಿ। ಉತ್ತರಾಪಿ ತಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ "ಸಮ್ಪರಾಯತ್ಥಂ ಕುಸಲಂ ನ ಕರೋತಿ ಬಾಲೋ"ತಿ ಹಸಿ।

ಸಿರಿಮಾ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ತಂ ಕಿರಿಯಂ ದಿಸ್ವಾ "ಅಹಂ ಘರಸಾಮಿನೀ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನಾ ಇಸ್ಸಾಪಕತಾ ಉತ್ತರಾಯ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ "ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪಾಸಾದಾ ಓತರತಿ। ಉತ್ತರಾ ತಂ ಞತ್ವಾ ಪೀಠಕೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ತಂ ಮೇತ್ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಫರಿ। ಸಿರಿಮಾ ಪಾಸಾದಾ ಓರುಯ್ಹ ಮಹಾನಸಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಪೂವಪಚನತೋ ಉಳುಙ್ಕಪೂರಂ ಪಕ್ಕುಥಿತಂ ಸಪ್ಪಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸಾ ಮತ್ಥಕೇ ಓಕಿರಿ। ತಂ ಪದುಮಿನಿಪಣ್ಣೇ ಸೀತೂದಕಂ ವಿಯ ವಿನಿವಟ್ಟೇತ್ವಾ ಅಗಮಾಸಿ। ದಾಸಿಯೋ ಸಿರಿಮಂ ಹತ್ಥೇಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪೋಥೇತ್ವಾ ಭೂಮಿಯಂ ಪಾತೇಸುಂ। ಉತ್ತರಾ ಮೇತ್ತಾಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ದಾಸಿಯೋ ವಾರೇಸಿ। ಸಿರಿಮಾ ಉತ್ತರಂ ಖಮಾಪೇಸಿ। ಉತ್ತರಾ "ಸ್ವೇ ಸತ್ಥು ಪುರತೋ ಖಮಾಪೇಹೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಾಯ ಕಾಯವೇಯ್ಯಾವಟಿಕಂ ಯಾಚಿತಾಯ ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪಾದನಂ ಆಚಿಕ್ಖಿ। ಸಾ ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪರಿವಾರಾ ಪಞ್ಚಸತಾ ಗಣಿಕಾಯೋ ಸಸಙ್ಘಂ ಸತ್ಥಾರಂ ಪರಿವಿಸಿತ್ವಾ "ಖಮಾಪನಸಹಾಯಿಕಾ ಹೋಥಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನದಿವಸೇ ತಥಾ ತಾಹಿ ಗಣಿಕಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ಥು ಭತ್ತಕಿಚ್ಚಾವಸಾನೇ ಸತ್ಥಾರಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ "ಅಹಂ ಭಗವಾ ಉತ್ತರಾಯ ಅಪರಜ್ಝಿಂ, ಖಮತು ಮೇ ಉತ್ತರಾ"ತಿ ಆಹ। ಸತ್ಥಾ "ಖಮ, ಉತ್ತರೇ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಖಮಾಮಿ, ಭಗವಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ಅಕ್ಕೋಧೇನ ಜಿನೇ ಕೋಧ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೨೩) ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ। ಉತ್ತರಾ ಪುರೇತರಮೇವ ಸಾಮಿಕಞ್ಚ ಸಸ್ಸುಸಸುರೇ ಚ ಸತ್ಥು ಸನ್ತಿಕೇ ಉಪನೇಸಿ। ದೇಸನಾವಸಾನೇ ತೇ ಚ ತಯೋ ಜನಾ, ಸಬ್ಬಾ ಚ ಗಣಿಕಾಯೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ಪತಿಟ್ಠಹಿಂಸೂತಿ। ಏವಂ ಉತ್ತರಾಯ ಉಪಾಸಿಕಾಯ ಪಕ್ಕುಥಿತಸಪ್ಪಿನಾ ಪೀಳಾಭಾವೋ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧಿ।

ಸಾಮಾವತೀ ಉಪಾಸಿಕಾ ನಾಮ ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ಉದೇನಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ಅಗ್ಗಮಹೇಸೀ। ತಸ್ಸ ಹಿ ರಞ್ಞೋ ಪಞ್ಚಸತಪಞ್ಚಸತಇತ್ಥಿಪರಿವಾರಾ ತಿಸ್ಸೋ ಅಗ್ಗಮಹೇಸಿಯೋ ಅಹೇಸುಂ। ತಾಸಂ ಸಾಮಾವತೀ ಭದ್ದಿಯನಗರೇ ಭದ್ದಿಯಸೇಟ್ಠಿನೋ ಧೀತಾ। ಪಿತರಿ ಕಾಲಙ್ಕತೇ ಪಿತು ಸಹಾಯಕಸ್ಸ ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ಘೋಸಿತಸೇಟ್ಠಿನೋ ಘರೇ ಪಞ್ಚಸತಇತ್ಥಿಪರಿವಾರವಡ್ಢಿತಂ ವಯಪ್ಪತ್ತಂ ರಾಜಾ ದಿಸ್ವಾ ಸಞ್ಜಾತಸಿನೇಹೋ ಸಪರಿವಾರಮತ್ತನೋ ಘರಂ ನೇತ್ವಾ ಅಭಿಸೇಕಟ್ಠಾನಂ ಅದಾಸಿ। ಚಣ್ಡಪಜ್ಜೋತಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ಧೀತಾ ವಾಸುಲದತ್ತಾ ನಾಮ ಏಕಾ ಮಹೇಸೀ। ಮಾಗಣ್ಡಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಧೀತಾ ಭಗವತೋ ಪಾದಪರಿಚಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಪಿತರಾ ದಿಯ್ಯಮಾನಾ -

“ದಿಸ್ವಾನ ತಣ್ಹಂ ಅರತಿಂ ರಗಞ್ಚ, ನಾಹೋಸಿ ಛನ್ದೋ ಅಪಿ ಮೇಥುನಸ್ಮಿಂ।
ಕಿಮೇವಿದಂ ಮುತ್ತಕರೀಸಪುಣ್ಣಂ, ಪಾದಾಪಿ ನಂ ಸಮ್ಫುಸಿತುಂ ನ ಇಚ್ಛೇ”ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೪೧) -

ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಂ ಗಾಥಂ ಸುತ್ವಾ ಭಗವತಿ ಆಘಾತಂ ಬನ್ಧಿ। ತಸ್ಸಾ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಮಾಗಣ್ಡಿಯಸುತ್ತದೇಸನಾವಸಾನೇ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿಂಸು। ತಸ್ಸಾ ಚೂಳಪಿತಾ ಮಾಗಣ್ಡಿಯೋ ತಂ ಕೋಸಮ್ಬಿಂ ನೇತ್ವಾ ರಞ್ಞೋ ಅದಾಸಿ। ಸಾ ರಞ್ಞೋ ಏಕಾ ಮಹೇಸೀ।

ಅಥ ಖೋ ಘೋಸಿತಸೇಟ್ಠಿ ಕುಕ್ಕುಟಸೇಟ್ಠಿ ಪಾವಾರಿಕಸೇಟ್ಠೀತಿ ತಯೋ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಲೋಕೇ ತಥಾಗತುಪ್ಪಾದಂ ಸುತ್ವಾ ಜೇತವನಂ ಸತ್ಥು ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಮಹಾದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸತ್ಥು ಕೋಸಮ್ಬಿಗಮನಂ ಆಯಾಚಿತ್ವಾ ಕೋಸಮ್ಬಿಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಘೋಸಿತಾರಾಮೋ ಕುಕ್ಕುಟಾರಾಮೋ ಪಾವಾರಿಕಾರಾಮೋತಿ ತಯೋ ಜನಾ ತಯೋ ಆರಾಮೇ ಕಾರಾಪೇತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ತತ್ಥ ಆಗತಂ ಸತ್ಥಾರಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದಿವಸೇ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ವಿಹಾರೇ ವಸಾಪೇತ್ವಾ ಏಕೇಕೋ ಸಸಙ್ಘಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಮಹಾದಾನಮದಾಸಿ। ಅಥೇಕದಿವಸಂ ತೇಸಂ ಉಪಟ್ಠಾಕೋ ಸುಮನೋ ನಾಮ ಮಾಲಾಕಾರೋ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಆಯಾಚಿತ್ವಾ ಸಸಙ್ಘಂ ಸತ್ಥಾರಂ ಭೋಜೇತುಂ ಅತ್ತನೋ ಘರೇ ನಿಸೀದಾಪೇಸಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಸಾಮಾವತಿಯಾ ಪರಿಚಾರಿಕಾ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾ ನಾಮ ದಾಸೀ ಅಟ್ಠ ಕಹಾಪಣೇ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಘರಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಸೋ “ಸಸಙ್ಘಸ್ಸ ತಾವ ಸತ್ಥುನೋ ಪರಿವೇಸನಸಹಾಯಾ ಹೋಹೀ”ತಿ ಆಹ। ಸಾ ತಥಾ ಕತ್ವಾ ಸತ್ಥು ಭತ್ತಕಿಚ್ಚಾವಸಾನೇ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞದಾ ಚತ್ತಾರೋ ಕಹಾಪಣೇ ಅತ್ತನೋ ಆದಿಯನ್ತೀ ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯಿತುಂ ಅಭಬ್ಬತ್ತಾ ಅಟ್ಠಹಿ ಕಹಾಪಣೇಹಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಆದಾಯ ಸಾಮಾವತಿಯಾ ಉಪನಾಮೇಸಿ। ತಾಯ ಪುಪ್ಫಾನಂ ಬಹುಭಾವಕಾರಣಂ ಪುಟ್ಠಾ ಮುಸಾ ಭಣಿತುಂ ಅಭಬ್ಬತ್ತಾ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಆಹ। “ಅಜ್ಜ ಕಸ್ಮಾ ನ ಗಣ್ಹೀ”ತಿ ವುತ್ತಾ “ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಅಮತಂ ಸಚ್ಛಾಕಾಸಿ”ನ್ತಿ ಆಹ। “ಅಮ್ಮ ಉತ್ತರೇ, ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಮ್ಹಾಕಮ್ಪಿ ಕಥೇಹೀ”ತಿ। “ತೇನ ಹಿ ಮಂ ನ್ಹಾಪೇತ್ವಾ ಸುದ್ಧಂ ವತ್ಥಯುಗಂ ದತ್ವಾ ಉಚ್ಚೇ ಆಸನೇ ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾ ನೀಚಾಸನೇಸು ನಿಸೀದಥಾ”ತಿ ಆಹ। ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ತಥಾ ಕರಿಂಸು। ಸಾ ಸೇಖಪಟಿಸಮ್ಭಿದಪ್ಪತ್ತಾ ಅರಿಯಸಾವಿಕಾ ಏಕಂ ವತ್ಥಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಏಕಂ ಉತ್ತರಾಸಙ್ಗಂ ಕತ್ವಾ ಬೀಜನಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಾಸಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ। ಸಾಮಾವತೀ ಚ ಪಞ್ಚಸತಾ ಚ ಇತ್ಥಿಯೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಪಾಪುಣಿಂಸು। ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ “ಅಮ್ಮ, ಅಜ್ಜತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಮಾತುಟ್ಠಾನೇ ಆಚರಿಯಟ್ಠಾನೇ ಚ ಠತ್ವಾ ಸತ್ಥಾರಾ ದೇಸಿತದೇಸಿತಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಕಥೇಹೀ”ತಿ ಆಹಂಸು। ಸಾ ತಥಾ ಕರೋನ್ತೀ ಅಪರಭಾಗೇ ತಿಪಿಟಕಧರಾ ಹುತ್ವಾ ಸತ್ಥಾರಾ ಬಹುಸ್ಸುತಾನಂ ಉಪಾಸಿಕಾನಂ ಅಗ್ಗಟ್ಠಾನೇ ಠಪಿತಾ ಅಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ ಲಭಿ। ಸಾಮಾವತಿಮಿಸ್ಸಿಕಾ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ ಪಿಹೇನ್ತಿ, ದಸಬಲೇ ಅನ್ತರವೀಥಿಂ ಪಟಿಪನ್ನೇ ವಾತಪಾನೇಸು ಅಪ್ಪಹೋನ್ತೇಸು ಭಿತ್ತಿಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸತ್ಥಾರಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ, ವನ್ದನಪೂಜನಞ್ಚ ಕರೋನ್ತಿ।

ಮಾಗಣ್ಡಿಯಾ ತತ್ಥ ಗತಾ ತಾನಿ ಛಿದ್ದಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ಪುಚ್ಛನ್ತೀ ಸತ್ಥು ಆಗತಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಭಗವತಿ ಆಘಾತೇನ ತಾಸಮ್ಪಿ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ “ಮಹಾರಾಜ, ಸಾಮಾವತಿಮಿಸ್ಸಿಕಾನಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪತ್ಥನಾ ಅತ್ಥಿ, ಭಿತ್ತಿಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸಮಣಂ ಗೋತಮಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಿ, ಕತಿಪಾಹೇನ ತಂ ಮಾರೇಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ರಾಜಾನಂ ಆಹ। ರಾಜಾ ಛಿದ್ದಾನಿ ದಿಸ್ವಾಪಿ ತಸ್ಸಾ ವಚನಂ ನ ಸದ್ದಹಿ, ಉದ್ಧಚ್ಛಿದ್ದಕವಾತಪಾನಾನಿ ಕಾರಾಪೇಸಿ। ಪುನ ಮಾಗಣ್ಡಿಯಾ ರಾಜಾನಂ ತಾಸು ಭಿನ್ದಿತುಕಾಮಾ ಅಟ್ಠ ಸಜೀವಕುಕ್ಕುಟೇ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ “ಮಹಾರಾಜ, ತಾಸಂ ವೀಮಂಸನತ್ಥಂ ಇಮೇ ಕುಕ್ಕುಟೇ ಮಾರೇತ್ವಾ ‘ಮಮತ್ಥಾಯ ಪಚಾಹೀ’ತಿ ಪೇಸೇಹೀ”ತಿ ಆಹ। ರಾಜಾ ತಥಾ ಪೇಸೇಸಿ। ತಾಯ “ಪಾಣಾತಿಪಾತಂ ನ ಕರೋಮಾ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಪುನ “ತಸ್ಸ ಸಮಣಸ್ಸ ಗೋತಮಸ್ಸ ಪಚಿತ್ವಾ ಪೇಸೇಹೀ”ತಿ ಆಹ। ರಞ್ಞಾ ತಥಾ ಪೇಸಿತೇ ಮಾಗಣ್ಡಿಯಾ ಅಟ್ಠ ಮಾರಿತಕುಕ್ಕುಟೇ ತಥಾ ವತ್ವಾ ಪೇಸೇಸಿ। ಸಾಮಾವತೀ ಪಚಿತ್ವಾ ದಸಬಲಸ್ಸ ಪಾಹೇಸಿ। ಮಾಗಣ್ಡಿಯಾ ತೇನಪಿ ರಾಜಾನಂ ಕೋಪೇತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ।

ರಾಜಾ ಪನ ತೀಸು ಮಹೇಸೀಸು ಏಕೇಕಿಸ್ಸಾ ವಸನಟ್ಠಾನೇ ಸತ್ತ ಸತ್ತ ದಿವಸಾನಿ ವಸತಿ। ರಾಜಾ ಅತ್ತನೋ ಗಮನಟ್ಠಾನಂ ಹತ್ಥಿಕನ್ತವೀಣಂ ಆದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ। ಮಾಗಣ್ಡಿಯಾ ರಞ್ಞೋ ಸಾಮಾವತಿಯಾ ಪಾಸಾದಗಮನಕಾಲೇ ದಾಠಾ ಅಗದೇನ ಧೋವಾಪೇತ್ವಾ ವೇಳುಪಬ್ಬೇ ಪಕ್ಖಿಪಾಪೇತ್ವಾ ಏಕಂ ಕಣ್ಹಸಪ್ಪಪೋತಕಂ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ಅನ್ತೋವೀಣಾಯ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಮಾಲಾಗುಳಕೇನ ಛಿದ್ದಂ ಪಿದಹಿ। ತಂ ರಞ್ಞೋ ತತ್ಥ ಗತಕಾಲೇ ಅಪರಾಪರಂ ವಿಚರನ್ತೀ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ವೀಣಾಛಿದ್ದತೋ ಮಾಲಾಗುಳಕಂ ಅಪನೇಸಿ। ಸಪ್ಪೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋ ಫಣಂ ಕತ್ವಾ ಸಯನಪಿಟ್ಠೇ ನಿಪಜ್ಜಿ। ಸಾ ಆಹ - "ಧೀ ಸಪ್ಪೋ"ತಿ ಮಹಾಸದ್ದಮಕಾಸಿ। ರಾಜಾ ಸಪ್ಪಂ ದಿಸ್ವಾ ಕುಜ್ಝಿ। ಸಾಮಾವತೀ ರಞ್ಞೋ ಕುದ್ಧಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇತ್ಥಿಸತಾನಂ ಸಞ್ಞಮದಾಸಿ "ಅಜ್ಜ ಓಧಿಸಕಮೇತ್ತಾಫರಣೇನ ರಾಜಾನಂ ಫರಥಾ"ತಿ। ಸಯಮ್ಪಿ ತಥಾ ಅಕಾಸಿ। ರಾಜಾ ಸಹಸ್ಸಥಾಮಧನುಂ ಆದಾಯ ಜಿಯಂ ಪೋಠೇತ್ವಾ ಸಾಮಾವತಿಂ ಧುರೇ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾ ತಾ ಇತ್ಥಿಯೋ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಠಪಾಪೇತ್ವಾ ವಿಸಪೀತಂ ಖುರಪ್ಪಂ ಸನ್ನಯ್ಹಿತ್ವಾ ಧನುಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಖುರಪ್ಪಂ ನೇವ ಖಿಪಿತುಂ , ನ ಓರೋಪಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಗತ್ತೇಹಿ ಸೇದಾ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಸರೀರಂ ವೇಧತಿ, ಮುಖತೋ ಖೇಳೋ ಪತತಿ, ಗಣ್ಹಿತಬ್ಬಗಹಣಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಥ ನಂ ಸಾಮಾವತೀ "ಕಿಂ, ಮಹಾರಾಜ, ಕಿಲಮಸೀ"ತಿ ಆಹ। "ಆಮ, ದೇವಿ, ಕಿಲಮಾಮಿ, ಅವಸ್ಸಯೋ ಮೇ ಹೋಹೀ"ತಿ। "ಸಾಧು, ಮಹಾರಾಜ, ಖುರಪ್ಪಂ ಪಥವೀಮುಖಂ ಕರೋಹೀ"ತಿ। ರಾಜಾ ತಥಾ ಅಕಾಸಿ। ಸಾ "ರಞ್ಞೋ ಹತ್ಥತೋ ಖುರಪ್ಪಂ ಮುಚ್ಚತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾಸಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಖುರಪ್ಪಂ ಮುಚ್ಚಿ। ರಾಜಾ ತಂಖಣಞ್ಞೇವ ಉದಕೇ ನಿಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಲ್ಲವತ್ಥೋ ಅಲ್ಲಕೇಸೋ ಸಾಮಾವತಿಯಾ ಪಾದೇಸು ನಿಪತಿತ್ವಾ "ಖಮ, ದೇವಿ, ಮಯ್ಹಂ -

'ಸಮ್ಮುಯ್ಹಾಮಿ ಪಮುಯ್ಹಾಮಿ, ಸಬ್ಬಾ ಮುಯ್ಹನ್ತಿ ಮೇ ದಿಸಾ।
ಸಾಮಾವತೀ ಮಂ ತಾಯಸ್ಸು, ತ್ವಞ್ಚ ಮೇ ಸರಣಂ ಭವಾ'"ತಿ॥ - ಆಹ।

ಸಾಮಾವತೀ -

"ಮಾ ಮಂ ತ್ವಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛ, ಯಮಹಂ ಸರಣಂ ಗತಾ।
ಸರಣಂ ಗಚ್ಛ ತಂ ಬುದ್ಧಂ, ತ್ವಞ್ಚ ಮೇ ಸರಣಂ ಭವಾ"ತಿ॥ -

ಆಹ। ರಾಜಾ "ತೇನ ಹಿ ತಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ ಸತ್ಥಾರಞ್ಚ, ವರಞ್ಚ ತೇ ದಮ್ಮೀ"ತಿ ಆಹ। ಸಾ "ವರೋ ಗಹಿತೋ ಹೋತು, ಮಹಾರಾಜಾ"ತಿ ಆಹ। ರಾಜಾ ಸತ್ಥಾರಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸರಣಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನಿಮನ್ತೇತ್ವಾ ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಸತ್ತಾಹಂ ಮಹಾದಾನಂ ದತ್ವಾ "ಸಾಮಾವತಿಂ ವರಂ ಗಣ್ಹಾಹೀ"ತಿ ಆಹ। "ಸಾಧು, ಮಹಾರಾಜ, ಇಮಂ ಮೇ ವರಂ ದೇಹಿ, ಸತ್ಥಾ ಪಞ್ಚಹಿ ಭಿಕ್ಖುಸತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಇಧಾಗಚ್ಛತು, ಧಮ್ಮಂ ಸೋಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಆಹ। ರಾಜಾ ಸತ್ಥಾರಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ "ಭನ್ತೇ, ಪಞ್ಚಹಿ ಭಿಕ್ಖುಸತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಿಬದ್ಧಂ ಇಧಾಗಚ್ಛಥ, ಸಾಮಾವತಿಮಿಸ್ಸಿಕಾ 'ಧಮ್ಮಂ ಸೋಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ವದನ್ತೀ"ತಿ ಆಹ। ಸತ್ಥಾ "ಮಹಾರಾಜ, ಬುದ್ಧಾನಂ ನಾಮ ಏಕಟ್ಠಾನಂ ನಿಬದ್ಧಂ ಗನ್ತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ, ಮಹಾಜನೋಪಿ ಪಚ್ಚಾಸೀಸತೀ"ತಿ ಆಹ। "ತೇನ ಹಿ, ಭನ್ತೇ, ಭಿಕ್ಖೂ ಆಣಾಪೇಥಾ"ತಿ। ಸತ್ಥಾ ಆನನ್ದತ್ಥೇರಂ ಆಣಾಪೇಸಿ। ಥೇರೋ ಪಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖುಸತಾನಿ ಆದಾಯ ನಿಬದ್ಧಂ ರಾಜಕುಲಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತಾಪಿ ದೇವೀಪಮುಖಾ ಇತ್ಥಿಯೋ ಥೇರಂ ಭೋಜೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಿಂಸು। ಸಾಮಾವತಿಞ್ಚ ಸತ್ಥಾ ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರೀನಂ ಉಪಾಸಿಕಾನಂ ಅಗ್ಗಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇಸೀತಿ। ಏವಂ ರಞ್ಞೋ ಖುರಪ್ಪಂ ಮುಞ್ಚಿತುಂ ಅವಿಸಹನಭಾವೋ ಸಾಮಾವತಿಯಾ ಉಪಾಸಿಕಾಯ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧೀತಿ । ಏತ್ಥ ಚ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೇನ ವಾ ಓಕಪ್ಪನಪಸಾದೇನ ವಾ ರತನತ್ತಯಸರಣಗಮನೇನ ವಾ ರತನತ್ತಯಂ ಉಪಾಸತೀತಿ ಉಪಾಸಿಕಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

೧೭. ಅರಿಯಿದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಅರಿಯಾ ಇದ್ಧೀ**ತಿ ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಖೀಣಾಸವಅರಿಯಾನಂಯೇವ ಸಮ್ಭವತೋ ಅರಿಯಾ ಇದ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಖೀಣಾಸವೋ ಭಿಕ್ಖು। **ಅನಿಟ್ಠೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಕತಿಯಾ ಅಮನಾಪೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತೇ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಾ। **ಮೇತ್ತಾಯ ವಾ ಫರತೀ**ತಿ ಸತ್ತೋ ಚೇ ಹೋತಿ, ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾಯ ಫರತಿ। **ಧಾತುತೋ ವಾ**

ಉಪಸಂಹರತೀತಿ ಸಜ್ಝಾರೋ ಚೇ ಹೋತಿ, “ಧಾತುಮತ್ತ”ನ್ತಿ ಧಾತುಮನಸಿಕಾರಂ ಉಪಸಂಹರತಿ। ಸತ್ತೇಪಿ ಧಾತೂಪಸಂಹಾರೋ ವಟ್ಟತಿ। **ಅಸುಭಾಯ ವಾ ಫರತೀತಿ** ಸತ್ತೋ ಚೇ, ಅಸುಭಭಾವನಾಯ ಫರತಿ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಾ ಉಪಸಂಹರತೀತಿ** ಸಙ್ಖಾರೋ ಚೇ, “ಅನಿಚ್ಚ”ನ್ತಿ ಮನಸಿಕಾರಂ ಉಪಸಂಹರತಿ। **ತದುಭಯ**ನ್ತಿ ತಂ ಉಭಯಂ। **ಉಪೇಕ್ಖಕೋತಿ** ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ। **ಸತೋತಿ** ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋತಿ** ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರಿತ್ತಾ। **ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾತಿ** ಕಾರಣವಸೇನ ಚಕ್ಖೂತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರೇನ ರೂಪದಸ್ಸನಸಮತ್ಥೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ। **ಪೋರಾಣಾ** ಪನಾಹು - “ಚಕ್ಖು ರೂಪಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ ಅಚಿತ್ತಕತ್ತಾ, ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ ಅಚಕ್ಖುಕತ್ತಾ, ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಘಟ್ಟನೇ ಪನ ಪಸಾದವತ್ಥುಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಪಸ್ಸತಿ। ಈದಿಸೀ ಪನೇಸಾ ‘ಧನುನಾ ವಿಜ್ಝತೀ’ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಸಸಮ್ಭಾರಕಥಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೩೫೨)। ಅಥ ವಾ ಚಕ್ಖುನಾ ಕರಣಭೂತೇನ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನೇವ ಸುಮನೋ ಹೋತೀತಿ** ಗೇಹಸಿತಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ನ ಕಿರಿಯಭೂತಾಯ ಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾಯ। **ನ ದುಮ್ಮನೋತಿ** ಸಬ್ಬದೋಮನಸ್ಸಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। **ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ವಿಹರತೀತಿ** ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾಪಾಥೇ ಪರಿಸುದ್ಧಪಕತಿಭಾವಾವಿಜಹನಾಕಾರಭೂತಾಯ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತನತೋ “ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ”ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾಯ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ವಿಹರತಿ। **ಸೋತೇನ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೧೮. ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಿದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಕ್ಖೀನ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಕ್ಖಿಜಾತಾನಂ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾ ವಿನಾಯೇವ ಆಕಾಸೇನ ಗಮನಂ। ತಥಾ **ಸಬ್ಬೇಸಂ ದೇವಾನಂ** ಆಕಾಸಗಮನಂ ದಸ್ಸನಾದೀನಿ ಚ। **ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ। **ಏಕಚ್ಚಾನಂ ವಿನಿಪಾತಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಪಿಯಙ್ಕರಮಾತಾ ಪುನಬ್ಬಸುಮಾತಾ ಫುಸ್ಸಮಿತ್ತಾ ಧಮ್ಮಗುತ್ತಾತಿಏವಮಾದೀನಂ ಸುಖಸಮುಸ್ಸಯತೋ ವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ ವಿನಿಪಾತಿಕಾನಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಪೇತಾನಂ ನಾಗಸುಪಣ್ಣಾನಞ್ಚ ಆಕಾಸಗಮನಾದಿಕಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾ ಇದ್ಧಿ।

ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ **ರಾಜಾತಿ** ಧಮ್ಮೇನ ಪರೇಸಂ ರಞ್ಜನತೋ ರಾಜಾ। ರತನಚಕ್ಕಂ ವತ್ತೇತೀತಿ **ಚಕ್ಕವತ್ತೀ**। **ವೇಹಾಸಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। **ಚತುರಙ್ಗಿನಿಯಾತಿ** ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸರಥಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಚತುಅಙ್ಗವತಿಯಾ। **ಸೇನಾತಿ** ತೇಸಂ ಸಮೂಹಮತ್ತಮೇವ। **ಅನ್ತಮಸೋತಿ** ಹೇಟ್ಠಿಮನ್ತತೋ। **ಅಸ್ಸಬನ್ಧಾ** ನಾಮ ಅಸ್ಸಾನಂ ರಕ್ಖಕಾ। **ಗೋಪುರಿಸಾ** ನಾಮ ಗುನ್ನಂ ರಕ್ಖಕಾ। **ಉಪಾದಾಯಾತಿ** ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ। ಏವಂ ತೇಸಂ ವೇಹಾಸಗಮನಞ್ಚ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಜೋತಿಕಸ್ಸ ಗಹಪತಿಸ್ಸ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧೀತಿ ಜೋತಿಕೋ ನಾಮ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೇಸು ಕತಾಧಿಕಾರೋ ರಾಜಗಹನಗರೇ ಸೇಟ್ಠಿ। ತಸ್ಸ ಕಿರ ಜಾತದಿವಸೇ ಸಕಲನಗರೇ ಸಬ್ಬಾವುಧಾನಿ ಜಲಿಂಸು, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಾಯಾರುಳ್ಹಾನಿ ಆಭರಣಾನಿಪಿ ಪಜ್ಜಲಿತಾನಿ ವಿಯ ಓಭಾಸಂ ಮುಞ್ಚಿಂಸು, ನಗರಂ ಏಕಪಜ್ಜೋತಂ ಅಹೋಸಿ। ಅಥಸ್ಸ ನಾಮಗ್ಗಹಣದಿವಸೇ ಸಕಲನಗರಸ್ಸ ಏಕಜೋತಿಭೂತತ್ತಾ ಜೋತಿಕೋತಿ ನಾಮಂ ಕರಿಂಸು। ಅಥಸ್ಸ ವಯಪ್ಪತ್ತಕಾಲೇ ಗೇಹಕರಣತ್ಥಾಯ ಭೂಮಿತಲೇ ಸೋಧಿಯಮಾನೇ ಸಕ್ಕೋ ದೇವರಾಜಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಸೋಳಸಕರೀಸಮತ್ತೇ ಠಾನೇ ಪಥವಿಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸತ್ತರತನಮಯಂ ಸತ್ತಭೂಮಿಕಂ ಪಾಸಾದಂ ಉಟ್ಠಾಪೇಸಿ, ಪಾಸಾದಂ ಪರಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸತ್ತರತನಮಯೇ ಸತ್ತದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕಯುತ್ತೇ ಸತ್ತಪಾಕಾರೇ ಉಟ್ಠಾಪೇಸಿ, ಪಾಕಾರಪರಿಯನ್ತೇ ಚತುಸಟ್ಠಿ ಕಪ್ಪರುಕ್ಖೇ ಉಟ್ಠಾಪೇಸಿ, ಪಾಸಾದಸ್ಸ ಚತೂಸು ಕಣ್ಣೇಸು ಯೋಜನಿಕತಿಗಾವುತಿಕದ್ವಿಗಾವುತಿಕಏಕಗಾವುತಿಕಾ ಚತಸ್ಸೋ ನಿಧಿಕುಮ್ಭಿಯೋ ಉಟ್ಠಾಪೇಸಿ। ಪಾಸಾದಸ್ಸ ಚತೂಸು ಕಣ್ಣೇಸು ತರುಣತಾಲಕ್ಖನ್ಧಪ್ಪಮಾಣಾ ಚತಸ್ಸೋ ಸುವಣ್ಣಮಯಾ ಉಚ್ಛುಯಟ್ಠಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಂಸು। ತಾಸಂ ಮಣಿಮಯಾನಿ ಪತ್ತಾನಿ ಸುವಣ್ಣಮಯಾನಿ ಪಬ್ಬಾನಿ ಅಹೇಸುಂ। ಸತ್ತಸು ದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಏಕದ್ವಿತಿಚತುಪಞ್ಚಛಸತ್ತಯಕ್ಖಸಹಸ್ಸಪರಿವಾರಾ ಸತ್ತ ಯಕ್ಖಾ ಆರಕ್ಖಂ ಗಣ್ಹಿಂಸು।

ಬಿಮ್ಬಿಸಾರಮಹಾರಾಜಾ ಪಾಸಾದಾದೀನಂ ಉಟ್ಠಾನಂ ಸುತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿಛತ್ತಂ ಪಹಿಣಿ। ಸೋ ಜೋತಿಕಸೇಟ್ಠೀತಿ ಸಕಲಜಮ್ಬುದೀಪೇ ಪಾಕಟೋ ಹುತ್ವಾ ಉತ್ತರಕುರುತೋ ದೇವತಾಹಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಿರಿಗಬ್ಭೇ ನಿಸೀದಾಪಿತಾಯ ಏಕಞ್ಚ

ತಣ್ಡುಲನಾಳಿಂ ತಯೋ ಚ ಜೋತಿಪಾಸಾಣೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಗತಾಯ ಭರಿಯಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಾಸಾದೇ ಮಹಾಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವನ್ತೋ ವಸಿ। ತೇಸಂ ಯಾವಜೀವಂ ತಾಯ ಏಕತಣ್ಡುಲನಾಳಿಯಾ ಭತ್ತಂ ಪಹೋಸಿ। ಸಚೇ ಕಿರ ತೇ ಸಕಟಸತಮ್ಪಿ ತಣ್ಡುಲಾನಂ ಪೂರೇತುಕಾಮಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಾ ತಣ್ಡುಲನಾಳಿಯೇವ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಭತ್ತಪಚನಕಾಲೇ ತಣ್ಡುಲೇ ಉಕ್ಖಲಿಯಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪಾಸಾಣಾನಂ ಉಪರಿ ಠಪೇನ್ತಿ। ಪಾಸಾಣಾ ತಾವದೇವ ಪಜ್ಜಲಿತ್ವಾ ಭತ್ತೇ ಪಕ್ಕಮತ್ತೇ ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಸಞ್ಞಾಣೇನ ಭತ್ತಸ್ಸ ಪಕ್ಕಭಾವಂ ಜಾನನ್ತಿ। ಸೂಪೇಯ್ಯಾದಿಪಚನಕಾಲೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ತೇಸಂ ಜೋತಿಪಾಸಾಣೇಹಿ ಆಹಾರೋ ಪಚ್ಚತಿ, ಮಣಿಆಲೋಕೇನ ವಸನ್ತಿ। ಅಗ್ಗಿಸ್ಸ ವಾ ದೀಪಸ್ಸ ವಾ ಓಭಾಸಮೇವ ನ ಜಾನಿಂಸು। ಜೋತಿಕಸ್ಸ ಕಿರ ಏವರೂಪಾ ಸಮ್ಪತ್ತೀತಿ ಸಕಲಜಮ್ಬುದೀಪೇ ಪಾಕಟೋ ಅಹೋಸಿ। ಮಹಾಜನೋ ಯಾನಾದೀಹಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ಆಗಚ್ಛತಿ। ಜೋತಿಕಸೇಟ್ಠಿ ಆಗತಾಗತಾನಂ ಉತ್ತರಕುರುತಣ್ಡುಲಾನಂ ಭತ್ತಂ ದಾಪೇತಿ, “ಕಪ್ಪರುಕ್ಖೇಹಿ ವತ್ಥಾಭರಣಾನಿ ಗಣ್ಹನ್ತೂ”ತಿ ಆಣಾಪೇತಿ, “ಗಾವುತಿಕನಿಧಿಕುಮ್ಭಿಯಾ ಮುಖಂ ವಿವರಾಪೇತ್ವಾ ಯಾಪನಮತ್ತಂ ಗಣ್ಹನ್ತೂ”ತಿ ಆಣಾಪೇತಿ। ಸಕಲಜಮ್ಬುದೀಪವಾಸಿಕೇಸು ಧನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ನಿಧಿಕುಮ್ಭಿಯಾ ಅಙ್ಗುಲಮತ್ತಮ್ಪಿ ಊನಂ ನಾಹೋಸೀತಿ ಅಯಮಸ್ಸ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿ।

ಜಟಿಲಸ್ಸ ಗಹಪತಿಸ್ಸ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧೀತಿ ಜಟಿಲೋ ನಾಮ ಕಸ್ಸಪಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಧಾತುಚೇತಿಯೇ ಕತಾಧಿಕಾರೋ ತಕ್ಕಸಿಲಾಯಂ ಸೇಟ್ಠಿ। ತಸ್ಸ ಕಿರ ಮಾತಾ ಬಾರಾಣಸಿಯಂ ಸೇಟ್ಠಿಧೀತಾ ಅಭಿರೂಪಾ ಅಹೋಸಿ । ತಂ ಪನ್ನರಸಸೋಳಸವಸ್ಸುದ್ದೇಸಿಕಕಾಲೇ ಆರಕ್ಖನತ್ಥಾಯ ಸತ್ತಭೂಮಿಕಸ್ಸ ಪಾಸಾದಸ್ಸ ಉಪರಿತಲೇ ವಾಸಯಿಂಸು। ತಂ ಏಕದಿವಸಂ ವಾತಪಾನಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಬಹಿ ಓಲೋಕಿಯಮಾನಂ ಆಕಾಸೇನ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ವಿಜ್ಜಾಧರೋ ದಿಸ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಸಿನೇಹೋ ವಾತಪಾನೇನ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ತಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಸನ್ಥವಮಕಾಸಿ। ಸಾ ತೇನ ಗಬ್ಭಂ ಗಣ್ಹಿ। ಅಥ ನಂ ದಾಸೀ ದಿಸ್ವಾ “ಅಮ್ಮ, ಕಿಂ ಇದ”ನ್ತಿ ವತ್ವಾ “ಹೋತು, ಕಸ್ಸಚಿ ಮಾ ಆಚಿಕ್ಖೀ”ತಿ ವುತ್ತಾ ಭಯೇನ ತುಣ್ಹೀ ಅಹೋಸಿ। ಸಾಪಿ ದಸಮೇ ಮಾಸೇ ಪುತ್ತಂ ವಿಜಾಯಿತ್ವಾ ನವಭಾಜನಂ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ತಂ ದಾರಕಂ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇತ್ವಾ ತಂ ಭಾಜನಂ ಪಿದಹಿತ್ವಾ ಉಪರಿ ಪುಪ್ಫದಾಮಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ “ಇಮಂ ಸೀಸೇನ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಗಙ್ಗಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಹಿ, ‘ಕಿಂ ಇದ’ನ್ತಿ ಚ ಪುಟ್ಠಾ ‘ಅಯ್ಯಾಯ ಮೇ ಬಲಿಕಮ್ಮ’ನ್ತಿ ವದೇಯ್ಯಾಸೀ”ತಿ ದಾಸಿಂ ಆಣಾಪೇಸಿ। ಸಾ ತಥಾ ಅಕಾಸಿ। ಹೇಟ್ಠಾಗಙ್ಗಾಯಪಿ ದ್ವೇ ಇತ್ಥಿಯೋ ನ್ಹಾಯಮಾನಾ ತಂ ಭಾಜನಂ ಉದಕೇನ ಆಹರಿಯಮಾನಂ ದಿಸ್ವಾ ಏಕಾ “ಮಯ್ಹೇತಂ ಭಾಜನ”ನ್ತಿ ಆಹ। ಏಕಾ “ಯಂ ಏತಸ್ಸ ಅನ್ತೋ, ತಂ ಮಯ್ಹ”ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಭಾಜನೇ ಸಮ್ಪತ್ತೇ ತಂ ಆದಾಯ ಥಲೇ ಠಪೇತ್ವಾ ವಿವರಿತ್ವಾ ದಾರಕಂ ದಿಸ್ವಾ ಏಕಾ “ಮಮ ಭಾಜನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ “ದಾರಕೋ ಮಮೇವ ಹೋತೀ”ತಿ ಆಹ। ಏಕಾ “ಯಂ ಭಾಜನಸ್ಸ ಅನ್ತೋ, ತಂ ಮಮಾ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ “ಮಮ ದಾರಕೋ”ತಿ ಆಹ। ತಾ ವಿವದಮಾನಾ ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಅಮಚ್ಚೇಸು ವಿನಿಚ್ಛಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೇಸು ರಞ್ಞೋ ಸನ್ತಿಕಂ ಅಗಮಂಸು। ರಾಜಾ ತಾಸಂ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾ “ತ್ವಂ ದಾರಕಂ ಗಣ್ಹ, ತ್ವಂ ಭಾಜನ”ನ್ತಿ ಆಹ। ಯಾಯ ಪನ ದಾರಕೋ ಲದ್ಧೋ, ಸಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನತ್ಥೇರಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾಯಿಕಾ ಹೋತಿ। ಸಾ ತಂ ದಾರಕಂ “ಥೇರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಬ್ಬಾಜೇಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಪೋಸೇಸಿ। ತಸ್ಸ ಜಾತದಿವಸೇ ಗಬ್ಭಮಲಸ್ಸ ಧೋವಿತ್ವಾ ಅನಪನೀತತ್ತಾ ಕೇಸಾ ಜಟಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಅಟ್ಠಂಸು। ತೇನಸ್ಸ ಜಟಿಲೋತೇವ ನಾಮಂ ಅಕಂಸು।

ತಸ್ಸ ಪದಸಾ ವಿಚರಣಕಾಲೇ ಥೇರೋ ತಂ ಗೇಹಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪಾವಿಸಿ। ಉಪಾಸಿಕಾ ಥೇರಂ ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಆಹಾರಮದಾಸಿ। ಥೇರೋ ದಾರಕಂ ದಿಸ್ವಾ “ಉಪಾಸಿಕೇ, ದಾರಕೋ ತೇ ಲದ್ಧೋ”ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। “ಆಮ, ಭನ್ತೇ, ಇಮಾಹಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಬ್ಬಾಜೇಸ್ಸನ್ತಿ ಪೋಸೇಸಿ”ನ್ತಿ ಆಹ। ಥೇರೋ “ಸಾಧೂ”ತಿ ತಂ ಆದಾಯ ಗಚ್ಛನ್ತೋ “ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ ಇಮಸ್ಸ ಗಿಹಿಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವಿತುಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮ”ನ್ತಿ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ “ಮಹಾಪುಞ್ಞೋ ಸತ್ತೋ ಮಹಾಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವಿಸ್ಸತಿ, ದಹರೋ ಏವ ಚ ತಾವ, ಞಾಣಮ್ಪಿ ತಾವಸ್ಸ ಪರಿಪಾಕಂ ನ ಗಚ್ಛತೀ”ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ತಂ ಆದಾಯ ತಕ್ಕಸಿಲಾಯಂ ಏಕಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾಕಸ್ಸ ಗೇಹಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಸೋ ಥೇರಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಠಿತೋ ದಾರಕಂ ದಿಸ್ವಾ “ದಾರಕೋ, ಭನ್ತೇ, ಲದ್ಧೋ”ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। “ಆಮ, ಉಪಾಸಕ, ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸತಿ, ದಹರೋ ತಾವ ತವ ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋತೂ”ತಿ। ಸೋ “ಸಾಧು, ಭನ್ತೇ”ತಿ ತಂ ಪುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಜಗ್ಗಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಗೇಹೇ ದ್ವಾದಸ

ವಸ್ಸಾನಿ ಭಣ್ಡಕಂ ಉಸ್ಸನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಸೋ ಗಾಮನ್ತರಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತಂ ಭಣ್ಡಕಂ ಆಪಣಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಭಣ್ಡಕಸ್ಸ ಮೂಲಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಏತ್ತಕಂ ನಾಮ ಧನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದದೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪಕ್ಕಾಮಿ।

ತಂ ದಿವಸಂ ನಗರಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ದೇವತಾ ಅನ್ತಮಸೋ ಜೀರಕಮರಿಚಮತ್ತಕೇನಾಪಿ ಅತ್ಥಿಕೇ ತಸ್ಸೇವ ಆಪಣಾಭಿಮುಖೇ ಕರಿಂಸು। ಸೋ ದ್ವಾದಸ ವಸ್ಸಾನಿ ಉಸ್ಸನ್ನಭಣ್ಡಕಂ ಏಕದಿವಸೇನೇವ ವಿಕ್ಕಿಣಿ। ಕುಟುಮ್ಬಿಕೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಆಪಣೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಅದಿಸ್ವಾ "ಸಬ್ಬಂ ತೇ, ತಾತ, ಭಣ್ಡಕಂ ನಾಸಿತ"ನ್ತಿ ಆಹ। "ನ ನಾಸಿತಂ, ತಾತ, ಸಬ್ಬಂ ತುಮ್ಹೇಹಿ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಕ್ಕಿಣಿತಂ, ಇದಂ ಅಸುಕಸ್ಸ ಮೂಲಂ, ಇದಂ ಅಸುಕಸ್ಸ ಮೂಲ"ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮೂಲಂ ತಸ್ಸೇವ ಅಪ್ಪೇಸಿ। ಕುಟುಮ್ಬಿಕೋ ಪಸೀದಿತ್ವಾ "ಅನಗ್ಘೋ ಪುರಿಸೋ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಜೀವಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ವಯಪ್ಪತ್ತಂ ಧೀತರಂ ತಸ್ಸ ದತ್ವಾ "ಗೇಹಮಸ್ಸ ಕರೋಥಾ"ತಿ ಪುರಿಸೇ ಆಣಾಪೇತ್ವಾ ನಿಟ್ಠಿತೇ ಗೇಹೇ "ಗಚ್ಛಥ ತುಮ್ಹೇ, ಅತ್ತನೋ ಗೇಹೇ ವಸಥಾ"ತಿ ಆಹ। ಅಥಸ್ಸ ಗೇಹಪವಿಸನಕಾಲೇ ಏಕೇನ ಪಾದೇನ ಉಮ್ಮಾರೇ ಅಕ್ಕನ್ತಮತ್ತೇ ಗೇಹಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಭಾಗೇ ಭೂಮಿಟ್ಠಾನೇ ಅಸೀತಿಹತ್ಥೋ ಸುವಣ್ಣಪಬ್ಬತೋ ಉಟ್ಠಹಿ। ರಾಜಾ ಕಿರ ಜಟಿಲಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಭೂಮಿಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸುವಣ್ಣಪಬ್ಬತೋ ಉಟ್ಠಿತೋತಿ ಸುತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠಿಛತ್ತಂ ಪೇಸೇಸಿ। ಸೋ ಜಟಿಲಸೇಟ್ಠಿ ನಾಮ ಅಹೋಸೀತಿ ಅಯಮಸ್ಸ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿ।

ಮೇಣ್ಡಕಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧೀತಿ (ಮಹಾವ॰ ೨೯೬) ಮೇಣ್ಡಕೋ ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸಿಮ್ಹಿ ಭಗವತಿ ಕತಾಧಿಕಾರೋ ಮಗಧರಟ್ಠೇ ಭದ್ದಿಯನಗರೇ ಸೇಟ್ಠಿ। ತಸ್ಸ ಕಿರ ಪಚ್ಛಿಮಗೇಹೇ ಅಟ್ಠಕರೀಸಮತ್ತೇ ಠಾನೇ ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಉಸಭಪ್ಪಮಾಣಾ ಸುವಣ್ಣಮೇಣ್ಡಕಾ ಪಥವಿಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಿಟ್ಠಿಂ ಪಹರಮಾನಾ ಉಟ್ಠಹಿಂಸು, ತೇಸಂ ಮುಖೇಸು ಪಞ್ಚವಣ್ಣಾನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಗೇಣ್ಡುಕಾ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಪ್ಪಿತೇಲಮಧುಫಾಣಿತಾದೀಹಿ ಚ ವತ್ಥಚ್ಛಾದನಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣಾದೀಹಿ ಚ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ತೇಸಂ ಮುಖತೋ ಗೇಣ್ಡುಕಂ ಅಪನೇನ್ತಿ। ಏಕಸ್ಸಪಿ ಮೇಣ್ಡಕಸ್ಸ ಮುಖತೋ ಸಕಲಜಮ್ಬುದೀಪವಾಸೀನಂ ಪಹೋನಕಂ ಸಪ್ಪಿತೇಲಮಧುಫಾಣಿತವತ್ಥಚ್ಛಾದನಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣಂ ನಿಕ್ಖಮತಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯೇಸ ಮೇಣ್ಡಕಸೇಟ್ಠೀತಿ ಪಞ್ಞಾಯೀತಿ ಅಯಮಸ್ಸ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿ।

ಘೋಸಿತಸ್ಸ ಗಹಪತಿಸ್ಸ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧೀತಿ ಘೋಸಿತೋ (ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೨೬೦-೨೬೧) ನಾಮ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೇ ಕತಾಧಿಕಾರೋ ಸಕ್ಕರಟ್ಠೇ ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ಸೇಟ್ಠಿ। ಸೋ ಕಿರ ದೇವಲೋಕತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ನಗರಸೋಭಿನಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಸಾ ತಂ ವಿಜಾತದಿವಸೇ ಸುಪ್ಪೇ ಸಯಾಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಕಾರಕೂಟೇ ಛಡ್ಡಾಪೇಸಿ। ದಾರಕಂ ಕಾಕಸುನಖಾ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ನಿಸೀದಿಂಸು। ಏಕೋ ಪುರಿಸೋ ತಂ ದಿಸ್ವಾವ ಪುತ್ತಸಞ್ಞಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ "ಪುತ್ತೋ ಮೇ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ಗೇಹಂ ನೇಸಿ। ತದಾ ಕೋಸಮ್ಬಿಕಸೇಟ್ಠಿ ಪುರೋಹಿತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಕಿಂ, ಆಚರಿಯ, ಅಜ್ಜ ತೇ ತಿಥಿಕರಣನಕ್ಖತ್ತಾದಯೋ ಓಲೋಕಿತಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಆಮ, ಮಹಾಸೇಟ್ಠೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ಜನಪದಸ್ಸ ಕಿಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। "ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಗರೇ ಅಜ್ಜ ಜಾತದಾರಕೋ ಜೇಟ್ಠಸೇಟ್ಠಿ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಆಹ। ತದಾ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಭರಿಯಾ ಗರುಗಬ್ಭಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಸೀಘಂ ಗೇಹಂ ಪೇಸೇಸಿ "ಗಚ್ಛ, ಜಾನಾಹಿ ನಂ ವಿಜಾತಾ ವಾ, ನ ವಾ"ತಿ। "ನ ವಿಜಾತಾ"ತಿ ಸುತ್ವಾ ಗೇಹಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಕಾಳಿಂ ನಾಮ ದಾಸಿಂ ಪಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ ಸಹಸ್ಸಂ ದತ್ವಾ "ಗಚ್ಛ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಗರೇ ಉಪಧಾರೇತ್ವಾ ಅಜ್ಜ ಜಾತದಾರಕಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಏಹೀ"ತಿ ಆಹ। ಸಾ ಉಪಧಾರೇನ್ತೀ ತಂ ಗೇಹಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಂ ದಾರಕಂ ತಂ ದಿವಸಂ ಜಾತಂ ಞತ್ವಾ ಸಹಸ್ಸಂ ದತ್ವಾ ಆನೇತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಸೇಟ್ಠಿ "ಸಚೇ ಮೇ ಧೀತಾ ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ, ತಾಯ ನಂ ಸದ್ಧಿಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸಾಮಿಕಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ। ಸಚೇ ಪುತ್ತೋ ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ, ಘಾತೇಸ್ಸಾಮಿ ನ"ನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ತಂ ಗೇಹೇ ವಡ್ಢಾಪೇಸಿ।

ಅಥಸ್ಸ ಭರಿಯಾ ಕತಿಪಾಹಚ್ಚಯೇನ ಪುತ್ತಂ ವಿಜಾಯಿ। ಸೇಟ್ಠಿ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಮಮ ಪುತ್ತೋ ಸೇಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಂ ಲಭಿಸ್ಸತಿ। ಇದಾನೇವ ನಂ ಮಾರೇತುಂ ವಟ್ಟತೀ"ತಿ ಕಾಳಿಂ ಆಮನ್ತೇತ್ವಾ "ಗಚ್ಛ ಜೇ, ವಜತೋ ಗುನ್ನಂ ನಿಕ್ಖಮನವೇಲಾಯ ವಜದ್ವಾರಮಜ್ಝೇ ಇಮಂ ತಿರಿಯಂ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇಹಿ, ಗಾವಿಯೋ ನಂ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಮಾರೇಸ್ಸನ್ತಿ, ಮದ್ದಿತಾಮದ್ದಿತಭಾವಂ ಪನಸ್ಸ ಞತ್ವಾ ಏಹೀ"ತಿ ಆಹ। ಸಾ

ಗನ್ತ್ವಾ ಗೋಪಾಲಕೇನ ವಜದ್ವಾರೇ ವಿವಟಮತ್ತೇಯೇವ ತಂ ತಥಾ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇಸಿ। ಗೋಗಣಜೇಟ್ಠಕೋ ಉಸಭೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಾ ನಿಕ್ಖಮನ್ತೋಪಿ ತಂದಿವಸಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ದಾರಕಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಾದಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಅನೇಕಸತಾ ಗಾವೋ ಉಸಭಸ್ಸ ದ್ವೇ ಪಸ್ಸಾನಿ ಘಂಸನ್ತಿಯೋ ನಿಕ್ಖಮಿಂಸು। ಗೋಪಾಲಕೋಪಿ "ಅಯಂ ಉಸಭೋ ಪುಬ್ಬೇ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಾ ನಿಕ್ಖಮತಿ, ಅಜ್ಜ ಪನ ಪಠಮಂ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ದ್ವಾರಮಜ್ಝೇ ನಿಚ್ಚಲೋವ ಠಿತೋ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಏತ"ನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿಪನ್ನಂ ದಾರಕಂ ದಿಸ್ವಾ ಪುತ್ತಸಿನೇಹಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ "ಪುತ್ತೋ ಮೇ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ಗೇಹಂ ನೇಸಿ।

ಕಾಳೀ ಗನ್ತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿನಾ ಪುಚ್ಛಿತಾ ತಮತ್ಥಂ ಆರೋಚೇತ್ವಾ "ಗಚ್ಛ, ನಂ ಪುನ ಇಮಂ ಸಹಸ್ಸಂ ದತ್ವಾ ಆನೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ ಪುನ ಆನೇತ್ವಾ ಅದಾಸಿ। ಅಥ ನಂ ಸೇಟ್ಠಿ ಆಹ - "ಅಮ್ಮ ಕಾಳಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಗರೇ ಪಞ್ಚಸಕಟಸತಾನಿ ಪಚ್ಚೂಸಕಾಲೇ ಉಟ್ಠಾಯ ವಾಣಿಜ್ಜಾಯ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತ್ವಂ ಇಮಂ ನೇತ್ವಾ ಚಕ್ಕಮಗ್ಗೇ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇಹಿ, ಗೋಣಾ ವಾ ನಂ ಮದ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಚಕ್ಕಂ ವಾ ಛಿನ್ದಿಸ್ಸತಿ, ಪವತ್ತಿಞ್ಚಸ್ಸ ಞತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ। ಸಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಚಕ್ಕಮಗ್ಗೇ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇಸಿ। ಸಾಕಟಿಕಜೇಟ್ಠಕೋ ಪುರತೋ ಅಹೋಸಿ। ಅಥಸ್ಸ ಗೋಣಾ ತಂ ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ಧುರಂ ಛಡ್ಡೇಸುಂ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಪಾಜಿಯಮಾನಾಪಿ ಪುರತೋ ನ ಗಚ್ಛಿಂಸು। ಏವಂ ತಸ್ಸ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ವಾಯಮನ್ತಸ್ಸೇವ ಅರುಣಂ ಉಟ್ಠಹಿ। ಸೋ "ಕಿಂ ನಾಮ ಗೋಣಾ ಕರಿಂಸೂ"ತಿ ಮಗ್ಗಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ದಾರಕಂ ದಿಸ್ವಾ "ಭಾರಿಯಂ ವತ ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ "ಪುತ್ತೋ ಮೇ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ತುಟ್ಠಮಾನಸೋ ತಂ ಗೇಹಂ ನೇಸಿ।

ಕಾಳೀಪಿ ಗನ್ತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿನಾ ಪುಚ್ಛಿತಾ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಗಚ್ಛ, ನಂ ಪುನ ಸಹಸ್ಸಂ ದತ್ವಾ ಆನೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ ತಥಾ ಅಕಾಸಿ। ಅಥ ನಂ ಸೇಟ್ಠಿ ಆಹ - "ಇದಾನಿ ನಂ ಆಮಕಸುಸಾನಂ ನೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತರೇ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇಹಿ, ತತ್ಥ ಸುನಖಾದೀಹಿ ಖಾದಿತೋ, ಅಮನುಸ್ಸೇನ ವಾ ಪಹಟೋ ಮರಿಸ್ಸತಿ, ಮತಾಮತಭಾವಞ್ಚಸ್ಸ ಜಾನಿತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ। ಸಾ ತಂ ನೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇತ್ವಾ ಏಕಮನ್ತೇ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ತಂ ಸುನಖಾದಯೋ ವಾ ಅಮನುಸ್ಸೋ ವಾ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿಂಸು। ಅಥೇಕೋ ಅಜಪಾಲೋ ಅಜಾ ಗೋಚರಂ ನೇನ್ತೋ ಸುಸಾನಪಸ್ಸೇನ ಗಚ್ಛತಿ। ಏಕಾ ಅಜಾ ಪಣ್ಣಾನಿ ಖಾದಮಾನಾ ಗಚ್ಛನ್ತರಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ದಾರಕಂ ದಿಸ್ವಾ ಜಣ್ಣುಕೇಹಿ ಠತ್ವಾ ದಾರಕಸ್ಸ ಥನಂ ಅದಾಸಿ। ಅಜಪಾಲಕೇನ "ಹೇ ಹೇ"ತಿ ಸದ್ದೇ ಕತೇಪಿ ನ ನಿಕ್ಖಮಿ। ಸೋ "ಯಟ್ಠಿಯಾ ನಂ ಪಹರಿತ್ವಾ ನೀಹರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತರಂ ಪವಿಟ್ಠೋ ಜಣ್ಣುಕೇಹಿ ಠತ್ವಾ ದಾರಕಂ ಖೀರಂ ಪಾಯನ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ದಾರಕೇ ಪುತ್ತಸಿನೇಹಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ "ಪುತ್ತೋ ಮೇ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ಆದಾಯ ಪಕ್ಕಾಮಿ।

ಕಾಳೀ ಗನ್ತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿನಾ ಪುಚ್ಛಿತಾ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಗಚ್ಛ, ನಂ ಪುನ ಸಹಸ್ಸಂ ದತ್ವಾ ಆನೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ ತಥಾ ಅಕಾಸಿ। ಅಯ ನಂ ಸೇಟ್ಠಿ ಆಹ - "ಅಮ್ಮ, ಇಮಂ ಆದಾಯ ಚೋರಪಪಾತಪಬ್ಬತಂ ಅಭಿರುಹಿತ್ವಾ ಪಪಾತೇ ಖಿಪ, ಪಬ್ಬತಕುಚ್ಛಿಯಂ ಪಟಿಹಞ್ಞಮಾನೋ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕೋ ಹುತ್ವಾ ಭೂಮಿಯಂ ಪತಿಸ್ಸತಿ, ಮತಾಮತಭಾವಞ್ಚಸ್ಸ ಞತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ। ಸಾ ತಂ ತಥಾ ನೇತ್ವಾ ಪಬ್ಬತಮತ್ಥಕೇ ಠತ್ವಾ ಖಿಪಿ। ತಂ ಖೋ ಪನ ಪಬ್ಬತಕುಚ್ಛಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಹಾವೇಳುಗುಮ್ಬೋ ಪಬ್ಬತಾನುಸಾರೇನೇವ ವಡ್ಢಿ, ತಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಂ ಘನಜಾತೋ ಜಿಞ್ಜುಕಗುಮ್ಬೋ ಅವತ್ಥರಿ। ದಾರಕೋ ಪತನ್ತೋ ಕೋಜವೇ ವಿಯ ತಸ್ಮಿಂ ಪತಿ। ತಂ ದಿವಸಞ್ಚ ನಳಕಾರಜೇಟ್ಠಕಸ್ಸ ವೇಣುಬಲಿ ಪತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಪುತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಂ ವೇಳುಗುಮ್ಬಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ಆರಭಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಚಲಿತೇ ದಾರಕೋ ಸದ್ದಮಕಾಸಿ। ಸೋ ದಾರಕಸದ್ದೋ ವಿಯಾತಿ ಏಕೇನ ಪಸ್ಸೇನ ಅಭಿರುಹಿತ್ವಾ ತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಪುತ್ತೋ ಮೇ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ತುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ಆದಾಯ ಗತೋ। ಕಾಳೀ ಗನ್ತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿನಾ ಪುಚ್ಛಿತಾ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಗಚ್ಛ, ನಂ ಪುನ ಸಹಸ್ಸಂ ದತ್ವಾ ಆನೇಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ ತಥಾ ಅಕಾಸಿ।

ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಕರೋನ್ತಸ್ಸೇವ ದಾರಕೋ ವಡ್ಢಿತೋ। ಮಹಾಘೋಸವಚನತ್ತಾ ಚಸ್ಸ ಘೋಸಿತೋತೇವ ನಾಮಂ ಅಹೋಸಿ। ಸೋ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಅಕ್ಖಿಮ್ಹಿ ಕಣ್ಟಕೋ ವಿಯ ಖಾಯಿ, ಉಜುಕಂ ಓಲೋಕೇತುಮ್ಪಿ ನ ವಿಸಹಿ। ಅಥಸ್ಸ ಮರಣೂಪಾಯಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಕುಮ್ಭಕಾರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಸ್ಸ "ಕದಾ ಆವಾಪಂ ಆಲಿಮ್ಪೇಸ್ಸಸೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಸ್ವೇ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ತೇನ ಹಿ ಇದಂ ಸಹಸ್ಸಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಮಮೇಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋಹೀ"ತಿ ಆಹ। "ಕಿಂ ಸಾಮೀ"ತಿ? "ಏಕೋ ಮೇ ಅವಜಾತಪುತ್ತೋ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ತವ

ಸನ್ತಿಕಂ ಪೇಸಿಸ್ಸಾಮಿ, ಅಥ ನಂ ಗಬ್ಭಂ ಪವೇಸೇತ್ವಾ ತಿಣ್ಹಾಯ ವಾಸಿಯಾ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಚಾಟಿಯಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆವಾಪೇ ಪವೇಸೇಯ್ಯಾಸೀತಿ। ಇದಂ ತೇ ಸಹಸ್ಸಂ ಸಚ್ಚಕಾರಸದಿಸಂ, ಉತ್ತರಿಂ ಪನ ತೇ ಕತ್ತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಪಚ್ಛಾ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। ಕುಮ್ಭಕಾರೋ "ಸಾಧೂ"ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿ।

ಸೇಟ್ಠಿ ಪುನದಿವಸೇ ಘೋಸಿತಂ ಪಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ "ಹಿಯ್ಯೋ ಮಯಾ ಕುಮ್ಭಕಾರೋ ಏಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಆಣತ್ತೋ, ಏಹಿ , ತ್ವಂ ತಾತ, ತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಏವಂ ವದೇಹಿ 'ಹಿಯ್ಯೋ ಕಿರ ಮೇ ಪಿತರಾ ಆಣತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ನಿಪ್ಫಾದೇಹೀ'"ತಿ ಪಹಿಣಿ। ಸೋ "ಸಾಧೂ"ತಿ ಅಗಮಾಸಿ। ತಂ ತತ್ಥ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಇತರೋ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಪುತ್ತೋ ದಾರಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಗುಳಕಕೀಳಂ ಕೀಳನ್ತೋ ದಿಸ್ವಾ ಪಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ "ಕುಹಿಂ ಗಚ್ಛಸೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪಿತು ಸಾಸನಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಕುಮ್ಭಕಾರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ "ಅಹಂ ತತ್ಥ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಿ, ಇಮೇ ಮಂ ದಾರಕಾ ಬಹುಲಕ್ಖಂ ಜಿನಿಂಸು, ತಂ ಮೇ ಪಟಿಜಿನಿತ್ವಾ ದೇಹೀ"ತಿ ಆಹ। "ಅಹಂ ಪಿತು ಭಾಯಾಮೀ"ತಿ। "ಮಾ ಭಾಯಿ, ಭಾತಿಕ, ಅಹಂ ತಂ ಸಾಸನಂ ಹರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। "ಬಹೂಹಿ ಜಿತೋ ಯಾವಾಹಂ ಆಗಚ್ಛಾಮಿ, ತಾವ ಮೇ ಲಕ್ಖಂ ಪಟಿಜಿನಾಹೀ"ತಿ। ಘೋಸಿತೋ ಕಿರ ಗುಳಕಕೀಳಾಯಂ ಛೇಕೋ, ತೇನ ನಂ ಏವಂ ನಿಬನ್ಧಿ। ಸೋಪಿ ತಂ "ತೇನ ಹಿ ಗನ್ತ್ವಾ ಕುಮ್ಭಕಾರಂ ವದೇಹಿ 'ಪಿತರಾ ಕಿರ ಮೇ ಹಿಯ್ಯೋ ಏಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಆಣತ್ತಂ, ತಂ ನಿಪ್ಫಾದೇಹೀ'"ತಿ ಉಯ್ಯೋಜೇಸಿ। ಸೋ ತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಥಾ ಅವಚ। ಅಥ ನಂ ಕುಮ್ಭಕಾರೋ ಸೇಟ್ಠಿನಾ ವುತ್ತನಿಯಾಮೇನ ಮಾರೇತ್ವಾ ಆವಾಪೇ ಖಿಪಿ। ಘೋಸಿತೋಪಿ ದಿವಸಭಾಗಂ ಕೀಳಿತ್ವಾ ಸಾಯನ್ಹಸಮಯೇವ ಗೇಹಂ ಗನ್ತ್ವಾ "ಕಿಂ, ತಾತ, ನ ಗತೋಸೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಅತ್ತನೋ ಅಗತಕಾರಣಞ್ಚ ಕನಿಟ್ಠಸ್ಸ ಗತಕಾರಣಞ್ಚ ಆರೋಚೇಸಿ। ಸೇಟ್ಠಿ "ಧೀ ಧೀ"ತಿ ಮಹಾವಿರವಂ ವಿರವಿತ್ವಾ ಸಕಲಸರೀರೇ ಪಕ್ಕುಥಿತಲೋಹಿತೋ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ "ಅಮ್ಭೋ ಕುಮ್ಭಕಾರ, ಮಾ ನಾಸಯಿ, ಮಾ ನಾಸಯೀ"ತಿ ಬಾಹಾ ಪಗ್ಗಯ್ಹ ಕನ್ದನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಕುಮ್ಭಕಾರೋ ತಂ ತಥಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಸಾಮಿ, ಮಾ ಸದ್ದಂ ಕರಿ, ಕಮ್ಮಂ ನಿಪ್ಫನ್ನ"ನ್ತಿ ಆಹ। ಸೋ ಪಬ್ಬತೇನ ವಿಯ ಮಹನ್ತೇನ ಸೋಕೇನ ಅವತ್ಥಟೋ ಹುತ್ವಾ ಅನಪ್ಪಕಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇಸಿ।

ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪನ ಸೇಟ್ಠಿ ತಂ ಉಜುಕಂ ಓಲೋಕೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। "ಕಿನ್ತಿ ನಂ ಮಾರೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ "ಮಮ ಗಾಮಸತೇ ಆಯುತ್ತಕಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಮಾರಾಪೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಉಪಾಯಂ ದಿಸ್ವಾ "ಅಯಂ ಮೇ ಅವಜಾತಪುತ್ತೋ, ಇಮಂ ಮಾರೇತ್ವಾ ವಚ್ಚಕೂಪೇ ಖಿಪತು, ಏವಞ್ಚ ಕತೇ ಅಹಂ ಮಾತುಲಸ್ಸ ಕತ್ತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ತಸ್ಸ ಪಣ್ಣಂ ಲಿಖಿತ್ವಾ "ತಾತ ಘೋಸಿತ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಗಾಮಸತೇ ಆಯುತ್ತಕೋ ಅತ್ಥಿ, ಇಮಂ ಪಣ್ಣಂ ಹರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ದೇಹೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪಣ್ಣಂ ತಸ್ಸ ದುಸ್ಸನ್ತೇ ಬನ್ಧಿ। ಸೋ ಪನ ಅಕ್ಖರಸಮಯಂ ನ ಜಾನಾತಿ। ದಹರಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ತಂ ಮಾರಾಪೇನ್ತೋವ ಸೇಟ್ಠಿ ಮಾರೇತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ, ಕಿಂ ಅಕ್ಖರಸಮಯಂ ಸಿಕ್ಖಾಪೇಸ್ಸತಿ। ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಮರಣಪಣ್ಣಮೇವ ದುಸ್ಸನ್ತೇ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಮನ್ತೋ ಆಹ - "ಪಾಥೇಯ್ಯಂ ಮೇ, ತಾತ, ನತ್ಥೀ"ತಿ। "ಪಾಥೇಯ್ಯೇನ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ, ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ಅಸುಕಗಾಮೇ ನಾಮ ಮಮ ಸಹಾಯಕೋ ಸೇಟ್ಠಿ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ಘರೇ ಪಾತರಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಪುರತೋ ಗಚ್ಛಾ"ತಿ। ಸೋ "ಸಾಧೂ"ತಿ ಪಿತರಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತೋ ತಂ ಗಾಮಂ ಪತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿಘರಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿಜಾಯಂ ಪಸ್ಸಿ। "ಕುತೋ ಆಗತೋಸೀ"ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ "ಅನ್ತೋನಗರತೋ"ತಿ ಆಹ। "ಕಸ್ಸ ಪುತ್ತೋಸೀ"ತಿ? "ತುಮ್ಹಾಕಂ ಸಹಾಯಸೇಟ್ಠಿನೋ, ಅಮ್ಮಾ"ತಿ। "ತ್ವಂಸಿ ಘೋಸಿತೋ ನಾಮಾ"ತಿ? "ಆಮ, ಅಮ್ಮಾ"ತಿ। ತಸ್ಸಾ ಸಹ ದಸ್ಸನೇನೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಪುತ್ತಸಿನೇಹೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ। ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಪನೇಕಾ ಧೀತಾ ಅತ್ಥಿ ಪನ್ನರಸಸೋಳಸವಸ್ಸುದ್ದೇಸಿಕಾ ಅಭಿರೂಪಾ ಪಾಸಾದಿಕಾ, ತಂ ರಕ್ಖಿತುಂ ಏಕಮೇವ ಪೇಸನಕಾರಿಕಂ ದಾಸಿಂ ದತ್ವಾ ಸತ್ತಭೂಮಿಕಸ್ಸ ಪಾಸಾದಸ್ಸ ಉಪರಿಮತಲೇ ಸಿರಿಗಬ್ಭೇ ವಸಾಪೇನ್ತಿ। ಸೇಟ್ಠಿಧೀತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ತಂ ದಾಸಿಂ ಅನ್ತರಾಪಣಂ ಪೇಸೇಸಿ। ಅಥ ನಂ ಸೇಟ್ಠಿಜಾಯಾ ದಿಸ್ವಾ "ಕುಹಿಂ ಗಚ್ಛಸೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಅಯ್ಯಧೀತಾಯ ಪೇಸನೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ಇತೋ ತಾವ ಏಹಿ, ತಿಟ್ಠತು ಪೇಸನಂ, ಪುತ್ತಸ್ಸ ಮೇ ಪೀಠಕಂ ಅತ್ಥರಿತ್ವಾ ಉದಕಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಪಾದೇ ಧೋವಿತ್ವಾ ತೇಲಂ ಮಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಯನಂ ಅತ್ಥರಿತ್ವಾ ದೇಹಿ, ಪಚ್ಛಾ ಪೇಸನಂ ಕರಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ ಆಹ। ಸಾ ತಥಾ ಅಕಾಸಿ।

ಅಥ ನಂ ಚಿರೇನಾಗತಂ ಸೇಟ್ಠಿಧೀತಾ ಸನ್ತಜ್ಜೇಸಿ। ಅಥ ನಂ ಸಾ ಆಹ - "ಮಾ ಮೇ ಕುಜ್ಝಿ, ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತೋ ಘೋಸಿತೋ ಆಗತೋ, ತಸ್ಸ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾ ಆಗತಾಮ್ಹೀ"ತಿ। ಸೇಟ್ಠಿಧೀತಾಯ "ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತೋ ಘೋಸಿತೋ"ತಿ ನಾಮಂ ಸುತ್ವಾವ ಪುಬ್ಬಸನ್ನಿವಾಸವಸೇನ ಪೇಮಂ ಛವಿಆದೀನಿ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಆಹಚ್ಚ ಠಿತಂ। ಅಥ ನಂ ಪುಚ್ಛಿ "ಕುಹಿಂ ಸೋ ಅಮ್ಮಾ"ತಿ? "ಸಯನೇ ನಿಪನ್ನೋ ನಿದ್ದಾಯತೀ"ತಿ । "ಅತ್ಥಿ ಪನಸ್ಸ ಹತ್ಥೇ ಕಿಞ್ಚೀ"ತಿ? "ದುಸ್ಸನ್ತೇ ಪಣ್ಣಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ। ಸಾ "ಕಿಂ ಪಣ್ಣಂ ನು ಖೋ ಏತ"ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ನಿದ್ದಾಯನ್ತೇ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಅಞ್ಞವಿಹಿತತಾಯ ಅಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಓತರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಂ ಪಣ್ಣಂ ಮೋಚೇತ್ವಾ ಆದಾಯ ಅತ್ತನೋ ಗಬ್ಭಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ದ್ವಾರಂ ಪಿಧಾಯ ವಾತಪಾನಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಅಕ್ಖರಸಮಯೇ ಕುಸಲತಾಯ ತಂ ಪಣ್ಣಂ ವಾಚೇತ್ವಾ "ಅಹೋ ವತ ಬಾಲೋ ಅತ್ತನೋ ಮರಣಪಣ್ಣಂ ದುಸ್ಸನ್ತೇ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ವಿಚರತಿ, ಸಚೇ ಮಯಾ ನ ದಿಟ್ಠಂ ಅಸ್ಸ, ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ಜೀವಿತ"ನ್ತಿ। ತಂ ಪಣ್ಣಂ ಫಾಲೇತ್ವಾ ನಾಸೇತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ವಚನೇನ ಅಪರಂ ಪಣ್ಣಂ ಲಿಖಿ - "ಅಯಂ ಮಮ ಪುತ್ತೋ ಘೋಸಿತೋ ನಾಮ, ಗಾಮಸತತೋ ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ಇಮಸ್ಸ ಜನಪದಸೇಟ್ಠಿನೋ ಧೀತರಾ ಸದ್ಧಿಂ ಮಙ್ಗಲಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಸನಗಾಮಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ದ್ವಿಭೂಮಿಕಂ ಗೇಹಂ ಕಾರೇತ್ವಾ ಪಾಕಾರಪರಿಕ್ಖೇಪೇನ ಚೇವ ಪುರಿಸಗುತ್ತೀಹಿ ಚ ಸುಸಂವಿಹಿತಾರಕ್ಖಂ ಕರೋತು, ಮಯ್ಹಂ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಮಯಾ ಕತನ್ತಿ ಸಾಸನಂ ಪೇಸೇತು। ಏವಂ ಕತೇ ಅಹಂ ಮಾತುಲಸ್ಸ ಕತ್ತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಲಿಖಿತ್ವಾ ಚ ಪಣ್ಣಂ ಸಙ್ಘರಿತ್ವಾ ದುಸ್ಸನ್ತೇಯೇವಸ್ಸ ಬನ್ಧಿ।

ಸೋ ದಿವಸಭಾಗಂ ನಿದ್ದಾಯಿತ್ವಾ ಉಟ್ಠಾಯ ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಪಕ್ಕಾಮಿ, ಪುನದಿವಸೇ ಪಾತೋವ ತಂ ಗಾಮಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಆಯುತ್ತಕಂ ಗಾಮಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸಿ। ಸೋ ತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಕಿಂ ತಾತಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಪಿತರಾ ಮೇ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಪಣ್ಣಂ ಪೇಸಿತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಣ್ಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಾಚೇತ್ವಾ ತುಟ್ಠಮಾನಸೋ "ಪಸ್ಸಥ, ಭೋ, ಮಮ ಸಾಮಿನೋ ಮಯಿ ಸಿನೇಹಂ ಕತ್ವಾ ಜೇಟ್ಠಪುತ್ತಸ್ಸ ಮಙ್ಗಲಂ ಕರೋತೂ"ತಿ ಮಮ ಸನ್ತಿಕಂ ಪಹಿಣಿ। "ಸೀಘಂ ದಾರುಆದೀನಿ ಆಹರಥಾ"ತಿ ಗಹಪತಿಕೇ ಆಣಾಪೇತ್ವಾ ಗಾಮಮಜ್ಝೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಗೇಹಂ ಕಾರಾಪೇತ್ವಾ ಗಾಮಸತತೋ ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ಜನಪದಸೇಟ್ಠಿನೋ ಧೀತರಂ ಆನೇತ್ವಾ ಮಙ್ಗಲಂ ಕತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ಸಾಸನಂ ಪಹಿಣಿ "ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಮಯಾ ಕತ"ನ್ತಿ।

ತಂ ಸುತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿನೋ "ಯಂ ಕಾರೇಮಿ, ತಂ ನ ಹೋತಿ। ಯಂ ನ ಕಾರೇಮಿ, ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಮಹನ್ತಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ। ಪುತ್ತಸೋಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸೋ ಸೋಕೋ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಕುಚ್ಛಿದಾಹಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಅತಿಸಾರಂ ಜನೇಸಿ। ಸೇಟ್ಠಿಧೀತಾಪಿ "ಸಚೇ ಕೋಚಿ ಸೇಟ್ಠಿನೋ ಸನ್ತಿಕಾ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಮಮ ಅಕಥೇತ್ವಾ ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಪಠಮತರಂ ಮಾ ಕಥೇಥಾ"ತಿ ಆಣಾಪೇಸಿ। ಸೇಟ್ಠಿಪಿ ಖೋ "ನ ದಾನಿ ದುಟ್ಠಪುತ್ತಂ ಮಮ ಸಾಪತೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸಾಮಿಕಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಏಕಂ ಆಯುತ್ತಕಂ ಆಹ - "ಮಾತುಲ, ಪುತ್ತಂ ಮೇ ದಟ್ಠುಕಾಮೋಮ್ಹಿ, ಏಕಂ ಪಾದಮೂಲಿಕಂ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಏಕಂ ಪಣ್ಣಂ ಲಿಖಿತ್ವಾ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಮಮ ಪುತ್ತಂ ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇಹೀ"ತಿ। ಸೋ "ಸಾಧೂ"ತಿ ಪಣ್ಣಂ ದತ್ವಾ ಏಕಂ ಪುರಿಸಂ ಪೇಸೇಸಿ। ಸೇಟ್ಠಿಧೀತಾ ಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ಬಲವಗಿಲಾನಕಾಲೇ ಘೋಸಿತಕುಮಾರಂ ಆದಾಯ ಅಗಮಾಸಿ। ಸೇಟ್ಠಿ ಕಾಲಮಕಾಸಿ। ರಾಜಾ ಪಿತರಿ ಕಾಲಙ್ಕತೇ ಪಿತರಾ ಭುತ್ತಭೋಗಂ ದತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸತೇನ ಸೇಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಂ ಅದಾಸಿ। ಘೋಸಿತಸೇಟ್ಠಿ ನಾಮ ಹುತ್ವಾ ಮಹಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತೋ ಸೇಟ್ಠಿಧೀತಾಯ ಕಾಳಿಯಾ ವಚನೇನ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಅತ್ತನೋ ಮರಣಮುತ್ತಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ದೇವಸಿಕಂ ಸತಸಹಸ್ಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ದಾನಂ ಪಟ್ಠಪೇಸೀತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಅರೋಗಭಾವೋ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿ। ತತ್ಥ ಗಹನ್ತಿ ಗೇಹಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಗಹೇ ಪತಿ **ಗಹಪತಿ**। ಮಹಾಸಾಲಕುಲೇ ಅಧಿಪತಿಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಘೋಸಿತಾನನ್ತರಂ ಮೇಣ್ಡಕೋ ಲಿಖಿತೋ।

ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಮಹಾಪುಞ್ಞಾನಂ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧೀತಿ ಏತ್ಥ ಪುಞ್ಞಿದ್ಧಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಮಹಾಪುಞ್ಞಾನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಞ್ಚ ಮಹಾಪುಞ್ಞಾ ನಾಮ ಮೇಣ್ಡಕಸೇಟ್ಠಿ, ತಸ್ಸ ಭರಿಯಾ ಚನ್ದಪದುಮಾ, ಪುತ್ತೋ ಧನಞ್ಚಯಸೇಟ್ಠಿ, ಸುಣಿಸಾ ಸುಮನದೇವೀ, ದೋಸೋ ಪುಣ್ಣೋ ನಾಮಾತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಜನಾ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧೇ ಕತಾಧಿಕಾರಾ। ತೇಸು ಮೇಣ್ಡಕಸೇಟ್ಠಿ ಅಡ್ಢತೇರಸಾನಿ ಕೋಟ್ಠಸತಾನಿ ಸೋಧಾಪೇತ್ವಾ ಸೀಸಂ ನ್ಹಾತೋ ದ್ವಾರೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಂ ಉಲ್ಲೋಕೇತಿ, ಆಕಾಸತೋ ರತ್ತಸಾಲಿಧಾರಾ ಓಪತಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠೇ ಪೂರೇತಿ। ತಸ್ಸ ಭರಿಯಾ ತಣ್ಡುಲಂ ಏಕನಾಳಿಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಭತ್ತಂ ಪಚಾಪೇತ್ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸೂಪಬ್ಯಞ್ಜನಕೇ

ಸೂಪಂ ಕಾರೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾಲಙ್ಕಾರಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾ ದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕೇ ಪಞ್ಞತ್ತಾಸನೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ "ಸಬ್ಬೇ ಭತ್ತೇನ ಅತ್ಥಿಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತೂ"ತಿ ಘೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಸುವಣ್ಣಕಟಚ್ಛುಂ ಆದಾಯ ಆಗತಾಗತಾನಂ ಉಪನೀತಭಾಜನಾನಿ ಪೂರೇತ್ವಾ ದೇತಿ, ಸಕಲದಿವಸಮ್ಪಿ ದೇನ್ತಿಯಾ ಕಟಚ್ಛುನಾ ಸಕಿಂ ಗಹಿತಟ್ಠಾನಮತ್ತಮೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ ಸೀಸಂ ನ್ಹಾತೋ ಸಹಸ್ಸತ್ಥವಿಕಂ ಆದಾಯ "ಕಹಾಪಣೇಹಿ ಅತ್ಥಿಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತೂ"ತಿ ಘೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಆಗತಾಗತಾನಂ ಗಹಿತಭಾಜನಾನಿ ಪೂರೇತ್ವಾ ದೇತಿ। ಥವಿಕಾಯ ಕಹಾಪಣಸಹಸ್ಸಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಸುಣಿಸಾ ಸಬ್ಬಾಲಙ್ಕಾರಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾ ಚತುದೋಣಿಕಂ ವೀಹಿಪಿಟಕಂ ಆದಾಯ ಆಸನೇ ನಿಸಿನ್ನಾ "ಬೀಜಭತ್ತೇನ ಅತ್ಥಿಕಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತೂ"ತಿ ಘೋಸಾಪೇತ್ವಾ ಆಗತಾಗತಾನಂ ಗಹಿತಭಾಜನಾನಿ ಪೂರೇತ್ವಾ ದೇತಿ, ಪಿಟಕಂ ಯಥಾಪೂರಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ದಾಸೋ ಸಬ್ಬಾಲಙ್ಕಾರಪಟಿಮಣ್ಡಿತೋ ಸುವಣ್ಣಯುಗೇ ಸುವಣ್ಣಯೋತ್ತೇಹಿ ಗೋಣೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸುವಣ್ಣಪತೋದಯಟ್ಠಿಂ ಆದಾಯ ಗೋಣಾನಂ ಗನ್ಧಪಞ್ಚಙ್ಗುಲಿಕಾನಿ ದತ್ವಾ ವಿಸಾಣೇಸು ಸುವಣ್ಣಕೋಸಕೇ ಪಟಿಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಖೇತ್ತಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಾಜೇತಿ , ಇತೋ ತಿಸ್ಸೋ, ಇತೋ ತಿಸ್ಸೋ, ಮಜ್ಝೇ ಏಕಾತಿ ಸತ್ತ ಸೀತಾಯೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಜಮ್ಬುದೀಪವಾಸಿನೋ ಭತ್ತಬೀಜಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣಾದೀಸು ಯಥಾರುಚಿತಂ ಸೇಟ್ಠಿಗೇಹತೋಯೇವ ಗಣ್ಹಿಂಸು। ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪನ ಭದ್ದಿಯನಗರಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತೇ ಭಗವತಿ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಪಞ್ಚ ಮಹಾಪುಞ್ಞಾ ಚ ಧನಞ್ಚಯಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ಧೀತಾ ವಿಸಾಖಾ ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಪಾಪುಣಿಂಸು। ಅಯಂ ಪನ ನೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಮಹಾಪುಞ್ಞಾನಂ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿ। ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಪನ ಪರಿಪಾಕಗತೇ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಭಾರೇ ಇಜ್ಝನಕವಿಸೇಸೋ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿ।

ವಿಜ್ಜಾಮಯಿದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ ಇಜ್ಝನಾಕಾರಂ ಗನ್ಧಾರಿವಿಜ್ಜಂ ವಾ ಉಪಚಾರಸಿದ್ಧಂ ಪತ್ಥಿತಸಿದ್ಧಂ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ವಿಜ್ಜಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ **ವಿಜ್ಜಾಧರಾ। ವಿಜ್ಜಂ ಪರಿಜಪ್ಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಯಥೋಪಚಾರಂ ವಿಜ್ಜಂ ಮುಖೇನ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಿದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ ಇಜ್ಝನಾಕಾರಮತ್ತಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ "ಕತಮಾ"ತಿ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪಕಾರಮತ್ತಮೇವ ಪುಚ್ಛನ್ತೇನ "ಕಥ"ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ, ತಥೇವ "ಏವ"ನ್ತಿ ನಿಗಮನಂ ಕತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಟಿಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಸ್ಸ ದೀಪನವಸೇನ ಪುರಿಮಪಾಳಿಸದಿಸಾವ ಪಾಳಿ ಆಗತಾ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸಕಟಬ್ಯೂಹಾದಿಕರಣವಸೇನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಸಂವಿದಹನಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಸಿಪ್ಪಕಮ್ಮಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ವೇಜ್ಜಕಮ್ಮಂ ತಿಣ್ಣಂ ವೇದಾನಂ ಉಗ್ಗಹಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪಿಟಕಾನಂ ಉಗ್ಗಹಣಂ, ಅನ್ತಮಸೋ ಕಸನವಪನಾದೀನಿ ಉಪಾದಾಯ ತಂ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತವಿಸೇಸೋ **ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಪಚ್ಚಯಾ ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧೀ**ತಿ ಆಗತಾತಿ।

ಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಅಭಿಸಮಯಕಥಾ

ಅಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಇದಾನಿ ಇದ್ಧಿಕಥಾನನ್ತರಂ ಪರಮಿದ್ಧಿಭೂತಂ ಅಭಿಸಮಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಅಭಿಸಮಯಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ **ಅಭಿಸಮಯೋ**ತಿ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅಭಿಮುಖೇನ ಸಮಾಗಮೋ, ಪಟಿವೇಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕೇನ ಅಭಿಸಮೇತೀ**ತಿ ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ''ಏವಂ ಮಹತ್ಥಿಯೋ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ''ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೭೪) ಸುತ್ತಪದೇಸು ಯೋ ಸೋ ಅಭಿಸಮಯೋತಿ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಸಮಯೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಅಭಿಸಮೇತಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಅಭಿಮುಖೋ ಹುತ್ವಾ ಸಮಾಗಚ್ಛತಿ, ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಚೋದಕಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾ। **ಚಿತ್ತೇನ ಅಭಿಸಮೇತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿನಾ ಅಭಿಸಮಯಾಭಾವತೋ ತಥಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿ ಪುನ ಚೋದನಾ। **ಹಞ್ಚಿ** ಯದೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ''ಚಿತ್ತೇನಾ''ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ **ತೇನ ಹಿ ಅಞ್ಞಾಣೀ ಅಭಿಸಮೇತೀ**ತಿ ಆಹ। **ನ ಅಞ್ಞಾಣೀ ಅಭಿಸಮೇತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಮತ್ತೇನೇವ ಅಭಿಸಮಯಾಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। **ಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಮೇತೀ**ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ। ಪುನ **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿ ''ಞಾಣೇನಾ''ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಞ್ಞಾಣೀ **ಅಚಿತ್ತಕೋ**ತಿ ಚೋದನಾ। ನ **ಅಚಿತ್ತಕೋ ಅಭಿಸಮೇತೀ**ತಿ ಅಚಿತ್ತಕಸ್ಸ ಅಭಿಸಮಯಾಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। **ಚಿತ್ತೇನ ಚಾ**ತಿಆದಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ। ಪುನ **ಹಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಞಾಣಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಚೋದನಾ। ಸೇಸಚೋದನಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಪರತೋ ಪನ **ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಚಿತ್ತೇನ ಚ ಞಾಣೇನ ಚಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕಾ ಸತ್ತಾತಿ ಏವಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಯ ಪವತ್ತಚಿತ್ತೇನ ಚ ಞಾಣೇನ ಚ। **ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಚಿತ್ತೇನ ಚ ಞಾಣೇನ ಚಾ**ತಿ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅನುಕೂಲತ್ತಾ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಸಙ್ಖಾತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಚ। **ಕಥ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಅಭಿಸಮಯೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾ ಪುಚ್ಛಾ। **ಉಪ್ಪಾದಾಧಿಪತೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇ ಅಸತಿ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥಿ। ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ತೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಚೇತಸಿಕಾ ಕಥಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇಪಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನೇವ ಚೇತಸಿಕಾ ವಿಭತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇ ಅಧಿಪತಿಭೂತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಞಾಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ। **ಹೇತು ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾ**ತಿ ಜನಕೋ ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ ಚ। **ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತ**ನ್ತಿ ತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ। **ನಿರೋಧಗೋಚರ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ। **ದಸ್ಸನಾಧಿಪತೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಸೇಸಾನಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಾಭಾವಾ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನೇ ಅಧಿಪತಿಭೂತಂ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತ**ನ್ತಿ ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಏತಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಯಂ, ನ ಕೇವಲಂ ಚಿತ್ತಞಾಣೇಹಿಯೇವ ಅಭಿಸಮಯೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಅಭಿಸಮಯೋ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಯಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಕಿಂ ನು ಏತ್ತಕೋಯೇವ ಅಭಿಸಮಯೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **ನ ಹೀ**ತಿ ತಂ ವಚನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ದಸ್ಸನಾಭಿಸಮಯೋ**ತಿ ದಸ್ಸನಭೂತೋ ಅಭಿಸಮಯೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಸಚ್ಚಾ**ತಿ ಸಚ್ಚಞಾಣಾನಿ। ಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಾನುಪಸ್ಸನಟ್ಠೇನ **ವಿಪಸ್ಸನಾ**। **ವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಮಗ್ಗವಿಮೋಕ್ಖೋ। **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ। **ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಭಿಸಮೀಯತೀತಿ **ಅಭಿಸಮಯೋ,** ಸೇಸಾ ಅಭಿಸಮೇನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ **ಅಭಿಸಮಯಾ**।

ಪುನ ಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ ಅಭಿಸಮಯಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಿಂ ನೂ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪನೇತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛೇದನಟ್ಠೇನ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಟ್ಠೇನ **ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಪನ

ಯಥಾನುರೂಪಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇ ಸತಿ ಅಭಿಸಮಯೋ ಹೋತಿ, ಅಭಿಸಮಯೇ ಚ ಸತಿ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಚೋದನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋ **ಯ್ವಾಯನ್**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯ್ವಾಯನ್**ತಿ ಯೋ ಅಯಂ ಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ। ಏವಮಾದಿಕಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಚತ್ತಾರಿ ವಚನಾನಿ ಚೋದಕಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾ। ಪುನ **ಅತೀತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀ**ತಿ ಇದಂ ಚೋದನಾಯ ಓಕಾಸದಾನತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಖೀಣನ್**ತಿ ಭಙ್ಗವಸೇನ ಖೀಣಂ। **ನಿರುದ್ಧನ್**ತಿ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿರುದ್ಧಂ। **ವಿಗತನ್**ತಿ ವತ್ತಮಾನಕ್ಖಣತೋ ಅಪಗತಂ। **ವಿಗಮೇತೀ**ತಿ ಅಪಗಮಯತಿ। **ಅತ್ಥಙ್ಗತನ್**ತಿ ಅಭಾವಂ ಗತಂ। **ಅತ್ಥಙ್ಗಮೇತೀ**ತಿ ಅಭಾವಂ ಗಮಯತಿ। ತತ್ಥ ದೋಸಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ **ನ ಅತೀತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀ**ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ಅನಾಗತಚೋದನಾಯ **ಅಜಾತನ್**ತಿ ಜಾತಿಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ। **ಅನಿಬ್ಬತ್ತನ್**ತಿ ಸಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನನ್**ತಿ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಭುತಿ ಉದ್ಧಂ ನ ಪಟಿಪನ್ನಂ। **ಅಪಾತುಭೂತನ್**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಪಾತುಭೂತಂ। ಅತೀತಾನಾಗತೇ ಪಜಹತೋ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ನತ್ಥಿತಾಯ ಅಫಲೋ ವಾಯಾಮೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। **ರತ್ತೋ ರಾಗಂ ಪಜಹತೀ**ತಿ ವತ್ತಮಾನೇನ ರಾಗೇನ ರತ್ತೋ ತಮೇವ ರಾಗಂ ಪಜಹತಿ। ವತ್ತಮಾನಕಿಲೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಥಾಮಗತೋ**ತಿ ಥಿರಸಭಾವಂ ಗತೋ। **ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಾ**ತಿ ಅಕುಸಲಾ ಚ ಕುಸಲಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ **ಯುಗನದ್ಧಾ ಸಮಮೇವ ವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ**ತಿ ಏವಂ ಸಂಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇ ಸತಿ ಸಂಕಿಲೇಸೇ ನಿಯುತ್ತಾ **ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಪಜಹತೋ ವಾಯಾಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಚ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಹೋತಿ, ವಾಯಾಮೋ ಚ ಅಫಲೋ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ।

ನ ಹೀತಿ ಚತುಧಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ವಚನಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। **ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಪಟಿಜಾನನಂ। **ಯಥಾ ಕಥಂ ವಿಯಾ**ತಿ ಅತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ ಉದಾಹರಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛಾ। ಯಥಾ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ವಿಯ ಅತ್ಥಿ, ಕಿಂ ವಿಯ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀ**ತಿ ಯಥಾ ನಾಮ। **ತರುಣರುಕ್ಖೋ**ತಿ ಫಲದಾಯಕಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ತರುಣಗ್ಗಹಣಂ। **ಅಜಾತಫಲೋ**ತಿ ಫಲದಾಯಕತ್ತೇಪಿ ಸತಿ ಫಲಗ್ಗಹಣತೋ ಪುರೇಕಾಲಗ್ಗಹಣಂ। **ತಮೇನನ್**ತಿ ತಂ ರುಕ್ಖಂ। **ಏನನ್**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ, ತಂ ಏತನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಮೂಲಂ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಮೂಲತೋ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ। **ಅಜಾತಫಲಾ**ತಿ ಅಜಾತಾನಿ ಫಲಾನಿ। **ಏವಮೇವನ್**ತಿ ಏವಂ ಏವಂ। **ಉಪ್ಪಾದೋ ಪವತ್ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಆಯೂಹನಾ**ತಿ ಚತೂಹಿಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಖನ್ಧಸನ್ತಾನಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನೇ ಯಂ ಯಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ತಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ ಅಬೀಜಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅಬೀಜಭೂತತ್ತಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ತೇ ತೇ ಕಿಲೇಸಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಏವ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ। **ಅನುಪ್ಪಾದೋ**ತಿಆದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವುತ್ತಂ। **ಚಿತ್ತಂ ಪಕ್ಖನ್ದತೀ**ತಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। **ಹೇತುನಿರೋಧಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಬೀಜಭೂತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಅನಾಗತಕ್ಖನ್ಧಭೂತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಯುತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಏವ **ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೮೩೨) ಪನ "ಏತೇನ ಕಿಂ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ? ಭೂಮಿಲದ್ಧಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಂ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ। ಭೂಮಿಲದ್ಧಾ ಪನ ಕಿಂ ಅತೀತಾ ಅನಾಗತಾ, ಉದಾಹು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತಿ? ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಾಯೇವ ನಾಮಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಕಥಿತಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ ಸುತಮಯಞಾಣಕಥಾಯ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಇಧ ಪನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಕಿಲೇಸಾಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ।

ಅಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ವಿವೇಕಕಥಾ

ವಿವೇಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೨. ಇದಾನಿ ಪಹಾನಾವಸಾನಾಯ ಅಭಿಸಮಯಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಪಹಾನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ವಿವೇಕಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಯೇ ಕೇಚೀ**ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಬಲಕರಣೀಯಾ**ತಿ ಊರುಬಲೇನ ಬಾಹುಬಲೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಾ। **ಕಮ್ಮನ್ತಾ**ತಿ ಧಾವನಲಙ್ಘನಕಸನವಪನಾದೀನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ। **ಕರೀಯನ್ತೀ**ತಿ ಬಲವನ್ತೇಹಿ ಕರೀಯನ್ತಿ। **ಸೀಲಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ। **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ಭಿನ್ನಸೀಲಸ್ಸ ಭಾವನಾಭಾವತೋ ಇಧ ಪನ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ। **ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿ ತದಙ್ಗವಿವೇಕಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕಂ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕಂ ನಿಸ್ಸಿತಂ। **ವಿವೇಕೋ**ತಿ ವಿವಿತ್ತತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವನಾನುಯುತ್ತೋ ಯೋಗೀ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಕಿಚ್ಚತೋ ತದಙ್ಗವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ, ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಿಚ್ಚತೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ಭಾವೇತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ವಿರಾಗನಿಸ್ಸಿತಾ**ದೀಸು। ವಿವೇಕೋಯೇವ ಹಿ ವಿರಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ವಿರಾಗೋ, ನಿರೋಧಟ್ಠೇನ ನಿರೋಧೋ, ವೋಸಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ವೋಸಗ್ಗೋ। ಅಥ ವಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿವಿತ್ತತ್ತಾ ವಿವೇಕೋ, ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿರತ್ತತ್ತಾ ವಿರಾಗೋ, ಕಿಲೇಸಾನಂ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ನಿರೋಧೋ, ಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ ಪರಿಚ್ಚತ್ತತ್ತಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ, ನಿಬ್ಬಾನೇಚತ್ತಸ್ಸ ಚ ವಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ ವೋಸಗ್ಗೋ। ವೋಸಗ್ಗೋ ಪನ ದುವಿಧೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸಗ್ಗೋ ಚ ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸಗ್ಗೋ ಚ। ತತ್ಥ **ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸಗ್ಗೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ತದಙ್ಗವಸೇನ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ। **ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸಗ್ಗೋ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ತನ್ನಿನ್ನಭಾವೇನ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖನ್ದನಂ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕೇ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾನಯೇ ವಟ್ಟತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀಸು ಏಕೇಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಚ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। **ವೋಸಗ್ಗಪರಿಣಾಮಿ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಸಕಲೇನ ವಚನೇನ ವೋಸಗ್ಗತ್ಥಂ ಪರಿಣಾಮಿತಂ ಪರಿಣತಂ, ಪರಿಪಚ್ಚಿತಂ ಪರಿಪಕ್ಕಞ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವನಾನುಯುತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಯಥಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀಸು ಏಕೇಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಕಿಲೇಸಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸಗ್ಗತ್ಥಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸಗ್ಗತ್ಥಞ್ಚ ಪರಿಪಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಚ ಪರಿಪಕ್ಕೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ನಂ ಭಾವೇತಿ।

೨೩. **ಬೀಜಗಾಮಭೂತಗಾಮಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮೂಲಬೀಜಂ ಖನ್ಧಬೀಜಂ ಅಗ್ಗಬೀಜಂ ಫಳುಬೀಜಂ ಬೀಜಬೀಜನ್ತಿ (ಪಾಚಿ॰ ೯೧) ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಬೀಜಂ, ಬೀಜಗಾಮೋ ನಾಮ ಬೀಜಸಮೂಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತದೇವ ಪನ ಸಮ್ಪನ್ನನೀಲಙ್ಕುರಪಾತುಭಾವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಭೂತಗಾಮೋ ನಾಮ, ಭೂತಾನಂ ಜಾತಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮೂಲನೀಲಙ್ಕುರಾನಂ ಸಮೂಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ದೇವತಾಪರಿಗ್ಗಹೇ ಸತಿ ನೀಲಙ್ಕುರಕಾಲತೋ ಪಭುತಿ ಹೋತೀತಿ ತೇಸಂ ದೇವತಾಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಭೂತಾನಂ ಗಾಮೋತಿಪಿ ಭೂತಗಾಮೋತಿ ವದನ್ತಿ। **ವುದ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಅಙ್ಕುರಾದಿವಸೇನ। **ವಿರುಳ್ಹಿ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ। **ವೇಪುಲ್ಲ**ನ್ತಿ ಪುಪ್ಫಾದಿವಸೇನ। ಧಮ್ಮೇಸು ಪನ **ವುದ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಅಪುಬ್ಬಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ। **ವಿರುಳ್ಹಿ**ನ್ತಿ ಸಕಿಚ್ಚಕರಣಸಾಧನವಸೇನ। **ವೇಪುಲ್ಲ**ನ್ತಿ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನ ವಿಪುಲಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಪುಲತ್ತನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಅಥ ವಾ ಏತಾನಿ ತೀಣಿ ಪದಾನಿ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಹಿಪಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ।

ಮಗ್ಗಙ್ಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೪. ಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿ ಸಾಮಿವಚನಂ। ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನೇಸು ಲೋಕಿಯವಿರತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಚ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ವತ್ತಮಾನಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣತೋ ಏಕೀಭೂತಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ। **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕೋ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ದೂರೀಕರಣವಸೇನ ವಿವೇಕೋ। ಕೇಸಂ? ನೀವರಣಾನಂ। ತಸ್ಸ **ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಭಾವಯತೋ**ತಿಆದಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಮೇವ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಿಂ ವುತ್ತೇ

ಸೇಸಜ್ಝಾನಾನಿಪಿ ವುತ್ತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಝಾನೇಸುಪಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿವೇಕೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ತದಙ್ಗವಿವೇಕೋ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಙ್ಗೇನ ವಿವೇಕೋ। **ದಿಟ್ಠಿಗತಾನ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿವೇಕಸ್ಸ ದುಕ್ಕರತ್ತಾ ಪಧಾನತ್ತಾ ಚ ದಿಟ್ಠಿವಿವೇಕೋವ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಿಂ ವುತ್ತೇ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿವಿವೇಕೋಪಿ ವುತ್ತೋವ ಹೋತಿ। **ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸಮಾಧಿ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿಂ। **ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದೇನ ವಿವೇಕೋ। **ಲೋಕುತ್ತರಂ ಖಯಗಾಮಿಮಗ್ಗ**ನ್ತಿ ಖಯಸಙ್ಖಾತನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಂ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿವೇಕೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ವಿವೇಕೋ। **ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸರಣಭೂತೋ ಸಙ್ಖಾರವಿವೇಕೋ। **ಛನ್ದಜಾತೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಜಾತಧಮ್ಮಛನ್ದೋ ಹೋತಿ। **ಸದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಯೇವ ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ಚಿತ್ತಞ್ಚಸ್ಸ ಸ್ವಾಧಿಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಯೇವ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಅಸ್ಸ ಯೋಗಿಸ್ಸ ಸುಅಧಿಟ್ಠಿತಂ ಸುಟ್ಠು ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಛನ್ದೋ ಸದ್ಧಾ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಉಪ್ಪನ್ನವಿವೇಕಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ನಿಸ್ಸಯಾ ನಾಮ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಚಿತ್ತಞ್ಚಸ್ಸ ಸ್ವಾಧಿಟ್ಠಿತನ್ತಿ ಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ವಿರಾಗಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ನಿರೋಧವಾರೇ ಪನ ನಿರೋಧಸದ್ದತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ **ಅಮತಾ ಧಾತೂ**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಸೇಸೇಸು **ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನ**ನ್ತಿ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ। **ದ್ವಾದಸ ನಿಸ್ಸಯಾ**ತಿ ಛನ್ದಸದ್ಧಾಚಿತ್ತಾನಿಯೇವ ವಿವೇಕಾದೀಸು ಚತೂಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ತಯೋ ತಯೋ ಕತ್ವಾ ದ್ವಾದಸ ನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

೧೫. ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪವಾಯಾಮಸತಿಸಮಾಧೀನಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾ ಜೀವಾನಂ ಪನ ಝಾನಕ್ಖಣೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಚ ಅಭಾವಾ ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪರಭಾಗವಸೇನ ವತ್ತಮಾನಾ ವಿರತಿಯೋ ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನೀವರಣಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಞ್ಚ ವಿವೇಕವಿರಾಗನಿರೋಧಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾ ತಥಾ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ವಿರತೀನಂ ವಿವೇಕಾದಯೋ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಅಟ್ಠಕನಿಪಾತೇ "ತತೋ, ತ್ವಂ ಭಿಕ್ಖು, ಇಮಂ ಸಮಾಧಿಂ ಸವಿತಕ್ಕಂ ಸವಿಚಾರಮ್ಪಿ ಭಾವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಮ್ಪಿ ಭಾವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಅವಿತಕ್ಕಂ ಅವಿಚಾರಮ್ಪಿ ಭಾವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಸಪ್ಪೀತಿಕಮ್ಪಿ ಭಾವೇಯ್ಯಾಸಿ, ನಿಪ್ಪೀತಿಕಮ್ಪಿ ಭಾವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಸಾತಸಹಗತಮ್ಪಿ ಭಾವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮ್ಪಿ ಭಾವೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೮.೬೩) ಮೇತ್ತಾದಯೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಚ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಮೂಲಸಮಾಧಿವಸೇನ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಿಕಾ ವಿಯ ವುತ್ತಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪರಭಾಗವಸೇನ ವಿರತಿಯೋ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಬ್ಯಞ್ಜನಚ್ಛಾಯಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ನ ಭಗವಾ ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ। ಗಮ್ಭೀರಞ್ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನಂ, ಆಚರಿಯೇ ಪಯಿರುಪಾಸಿತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

೧೬-೧೭. ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಬಲಇನ್ದ್ರಿಯವಾರೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ವಿವೇಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಚರಿಯಾಕಥಾ

ಚರಿಯಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೮-೧೯. ಇದಾನಿ ವಿವೇಕಕಥಾನನ್ತರಂ ಪರಮವಿವೇಕಭೂತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕಸಞ್ಞಾತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕರಣೀಯಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯೋಪಾಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ತಥಾ ಸಚ್ಛಿಕತನಿರೋಧಸ್ಸ ಲೋಕಹಿತಸುಖಕಿರಿಯಾಕರಣದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾಪಿ ಚರಿಯಾಕಥಾ ಪುನ ಕಥಿತಾ। ತಸ್ಸಾ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾಯ ಕಥಿತಾಯೇವಾತಿ।

ಚರಿಯಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಪಾಟಿಹಾರಿಯಕಥಾ

ಪಾಟಿಹಾರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೦. ಇದಾನಿ ಲೋಕತ್ಥಚರಿಯಾಪರಿಯೋಸಾನಾಯ ಚರಿಯಾಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಲೋಕತ್ಥಾನುಸಾಸನಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಪಾಟಿಹಾರಿಯಾನೀ**ತಿ ಪಚ್ಚನೀಕಪಟಿಹರಣವಸೇನ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಾನಿ। **ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯ**ನ್ತಿ ಇಜ್ಝನವಸೇನ ಇದ್ಧಿ, ಪಟಿಹರಣವಸೇನ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ, ಇದ್ಧಿಯೇವ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। ಇತರೇಸು ಪನ ಆದಿಸ್ಸನವಸೇನ **ಆದೇಸನಂ,** ಅನುಸಾಸನವಸೇನ **ಅನುಸಾಸನೀ**। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಇಧಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ। **ಏಕಚ್ಚೋ**ತಿ ಏಕೋ ಪೋಸೋ। ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯನಿದ್ದೇಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥೋಯೇವ। **ನಿಮಿತ್ತೇನ ಆದಿಸತೀ**ತಿ ಆಗತನಿಮಿತ್ತೇನ ವಾ ಗತನಿಮಿತ್ತೇನ ವಾ ಠಿತನಿಮಿತ್ತೇನ ವಾ ಕಥೇತಿ। **ಏವಮ್ಪಿ ತೇ ಮನೋ**ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ತವ ಮನೋ ಸೋಮನಸ್ಸಿತೋ ವಾ ದೋಮನಸ್ಸಿತೋ ವಾ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ವಾ। ಅಪಿ-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। **ಇತ್ಥಮ್ಪಿ ತೇ ಮನೋ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಿತಾದಿತೋ ಏಕೇಕವಿಧೇಪಿ ಚಿತ್ತೇ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪರಿದೀಪನಂ। **ಇತಿಪಿ ತೇ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಇತಿಪಿ ತವ ಚಿತ್ತಂ, ಇಮಞ್ಚ ಇಮಞ್ಚ ಅತ್ಥಂ ಚಿನ್ತಯಮಾನಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬಹುಂ ಚೇಪಿ ಆದಿಸತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಇದಞ್ಚ ಇದಞ್ಚ ನಾಮ ಅಹೋಸಿ ಭವತಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಬಹುಕಮ್ಪಿ ಕಥೇತಿ। **ತಥೇವ ತಂ ಹೋತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಯಥಾ ಯಥಾ ಕಥಿತಂ, ತಥೇವ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ನ ಹೋತಿ।

ನ ಹೇವ ಖೋ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಆದಿಸತೀತಿ ನಿಮಿತ್ತಂ ಜಾನನ್ತೋಪಿ ಕೇವಲಂ ನಿಮಿತ್ತೇನೇವ ನ ಕಥೇತಿ। **ಅಪಿಚಾ**ತಿ ಅಪರಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನಂ। **ಮನುಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನನಕಮನುಸ್ಸಾನಂ। **ಅಮನುಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಸಾವಿತಾನಂ ವಾ ಅಸ್ಸಾವಿತಾನಂ ವಾ ಯಕ್ಖಪಿಸಾಚಾದೀನಂ। **ದೇವತಾನ**ನ್ತಿ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾದೀನಂ । **ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಞತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಸದ್ದಂ ಸುಣಿತ್ವಾ। **ಪನಾ**ತಿ ನಿಪಾತೋ ಪುನ ಆರಮ್ಭೇ। **ವಿತಕ್ಕಯತೋ**ತಿ ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತಸ್ಸ। **ವಿಚಾರಯತೋ**ತಿ ವಿತಕ್ಕಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನೇವ ವಿಚಾರೇನ ವಿಚಾರೇನ್ತಸ್ಸ। **ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ**ತಿ ವಿತಕ್ಕವೇಗವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಪ್ಪಲಪನ್ತಾನಂ ಸುತ್ತಪ್ಪಮತ್ತಾದೀನಂ ಕೂಜನಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ। ಯಂ ವಿತಕ್ಕಯತೋ ಸೋ ಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ "ಏವಮ್ಪಿ ತೇ ಮನೋ"ತಿಆದೀನಿ ಆದಿಸತಿ।

ಅವಿತಕ್ಕಂ ಅವಿಚಾರಂ ಸಮಾಧಿನ್ತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಕ್ಖೋಭವಿರಹಿತಸನ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಜಾನನಸಮತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ವುತ್ತಂ, ಸೇಸಚಿತ್ತಜಾನನೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ಚೇತಸಾ ಚೇತೋ ಪರಿಚ್ಚ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭೀ। **ಭೋತೋ**ತಿ ಭವನ್ತಸ್ಸ। **ಮನೋಸಙ್ಖಾರಾ ಪಣಿಹಿತಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ ಠಪಿತಾ। **ಅಮುಕಂ ನಾಮ ವಿತಕ್ಕಂ ವಿತಕ್ಕಯಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಕುಸಲಾದಿವಿತಕ್ಕಂ ವಿತಕ್ಕಯಿಸ್ಸತಿ ಪವತ್ತಯಿಸ್ಸತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಪಜಾನನ್ತೋ ಚ ಆಗಮನೇನ ಜಾನಾತಿ, ಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಜಾನಾತಿ, ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಜಾನಾತಿ। **ಆಗಮನೇನ ಜಾನಾತಿ** ನಾಮ ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಕಾಲೇಯೇವ "ಯೇನಾಕಾರೇನೇಸ ಕಸಿಣಭಾವನಂ ಆರದ್ಧೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ವಾ ದುತಿಯಾದಿಜ್ಝಾನಂ ವಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ವಾ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ। **ಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಜಾನಾತಿ** ನಾಮ ಪಠಮವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರದ್ಧಾಯ ಏವಂ ಜಾನಾತಿ, "ಯೇನಾಕಾರೇನೇಸ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರದ್ಧೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ವಾ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸತಿ…ಪೇ॰… ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಂ ವಾ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ। **ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಜಾನಾತಿ** ನಾಮ "ಯೇನಾಕಾರೇನ ಇಮಸ್ಸ ಮನೋಸಙ್ಖಾರಾ ಠಪಿತಾ, ಇಮಸ್ಸ ನಾಮ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಇಮಂ ನಾಮ ವಿತಕ್ಕಂ ವಿತಕ್ಕೇಸ್ಸತಿ, ಇತೋ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಏತಸ್ಸ ಹಾನಭಾಗಿಯೋ ವಾ ಸಮಾಧಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಠಿತಿಭಾಗಿಯೋ ವಾ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯೋ ವಾ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೋ ವಾ, ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ವಾ

ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ। **ಬಹುಂ ಚೇಪಿ ಆದಿಸತೀತಿ** ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ ಸರಾಗಾದಿಸೋಳಸಪಭೇದವಸೇನೇವ ಬಹುಂ ಚೇಪಿ ಕಥೇತಿ, ನ ಅಞ್ಞವಸೇನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತಥೇವ ತಂ ಹೋತೀತಿ** ಇದಂ ಏಕಂಸೇನ ತಥೇವ ಹೋತಿ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣವಸೇನ ಞಾತಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೀ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಏವಂ ವಿತಕ್ಕೇಥಾತಿ ಏವಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಪವತ್ತೇನ್ತಾ ವಿತಕ್ಕೇಥ। **ಮಾ ಏವಂ ವಿತಕ್ಕಯಿತ್ಥಾತಿ** ಏವಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಪವತ್ತೇನ್ತಾ ಮಾ ವಿತಕ್ಕಯಿತ್ಥ । **ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋಥಾತಿ** ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಮೇವ, ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾದೀಸು ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ ಮನಸಿ ಕರೋಥ। **ಮಾ ಏವಂ ಮನಸಾಕತ್ಥಾತಿ** ಏವಂ ನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಮಾ ಮನಸಿ ಅಕತ್ಥ। **ಇದಂ ಪಜಹಥಾತಿ** ಇದಂ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣರಾಗಾದಿಂ ಪಜಹಥ। **ಇದಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಥಾತಿ** ಇದಂ ಚತುಮಗ್ಗಫಲಪ್ಪಭೇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಮೇವ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ನಿಪ್ಫಾದೇತ್ವಾ ವಿಹರಥ।

೩೧. ಇದಾನಿ ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯೇ ಅಪರಂ ಪರಿಯಾಯಂ ವಿಸೇಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಪಟಿಹರತೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಪಟಿಬಲಂ ಹುತ್ವಾ ಹರತಿ ಪಜಹತೀತಿ ತದೇವ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯೇ ತೇನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾತಿ** ಏವಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಪಟಿಹಾರಕೇನ ತೇನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಯೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ। **ವಿಸುದ್ಧಚಿತ್ತಾತಿ** ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾಭಾವತೋ ವಿಸುದ್ಧಚಿತ್ತಾ। **ಅನಾವಿಲಸಙ್ಕಪ್ಪಾತಿ** ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪೇನ ಅನಾಲುಲಿತನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾ। **ಇತಿ ಆದೇಸನಾಪಾಟಿಹಾರಿಯ**ನ್ತಿ ಪರಚಿತ್ತಕುಸಲೇನ ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ವಾ ಬುದ್ಧಸಾವಕೇಹಿ ವಾ ಏವಂ ಆದೇಸನಾ ಪಾಟಿಹಾರಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಇತಿ ಏವಂ ಆದಿಸನಂ ಆದೇಸನಾಪಾಟಿಹಾರಿಯನ್ತಿ ಆದೇಸನಸದ್ದೋ ಪಾಠಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಪಯುಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ। **ಏವಂ ಆಸೇವಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಚ ಪಕಾರೇನ ಇಮಿನಾ ಚ ಪಕಾರೇನ ಆದಿತೋ ಸೇವಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸತ್ತಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತದನುಧಮ್ಮತಾ ಸತಿ ಉಪಟ್ಠಪೇತಬ್ಬಾತಿ** ತಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಕೂಲಭೂತಾ ಸತಿ ಭುಸಂ ಠಪೇತಬ್ಬಾ। **ಇತಿ ಅನುಸಾಸನೀಪಾಟಿಹಾರಿಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಆದೇಸನಾಪಾಟಿಹಾರಿಯಯೋಜನಾಯ ವಿಯ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಅಬ್ಯಾಪಾದಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪಾಠೋ ಪನ ಝಾನಾದೀನಿ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅನ್ತೇ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಲಿಖಿತೋ। ತತ್ಥ ಚತೂಸುಪಿ ಮಗ್ಗೇಸು "ಏವಂ ಆಸೇವಿತಬ್ಬೋ"ತಿಆದಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತ್ತಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಹಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಭೂತಾಯ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಾಯ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಆಸೇವನಾದೀಸು ಕತೇಸು ತಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಗ್ಗೋಪಿ ಆಸೇವಿತೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕವಾದಾಚರಿಯಾ ಪನ "ಏಕೇಕಮಗ್ಗೋ ಸೋಳಸಕ್ಖಣಿಕೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತದನುಧಮ್ಮತಾಸತಿಉಪಟ್ಠಾಪನಂ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವಾತಿ।

೩೨. ಪುನ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧೀ**ತಿಆದೀನಿ "ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯ"ನ್ತಿಪದಸ್ಸ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸತ್ತದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾನಿ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ವುತ್ತೇಸು ತೀಸು ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಸ್ಸೇವ ಸಮಾಸತ್ತೇ ವುತ್ತೇ ಸೇಸಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ವುತ್ತೋವ ಹೋತೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪರಿಯಾಯೇ ಮೂಲಭೂತಸ್ಸ ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಸ್ಸೇವ ಸಮಾಸತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪಾಟಿಹಾರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸಮಸೀಸಕಥಾ

ಸಮಸೀಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩. ಇದಾನಿ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಕಥಾನನ್ತರಂ ಆದಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಭೂತಸ್ಸ ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಸಮಸೀಸಿಭಾವಸ್ಸ ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ಞಾಣಕಥಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾಪಿ ಸಮಸೀಸಕಥಾ ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಪುನ ಕಥಿತಾ। ತಸ್ಸಾ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ತತ್ಥ ಕಥಿತಾಯೇವಾತಿ।

ಸಮಸೀಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾ

ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೪. ಇದಾನಿ ಸಮಸೀಸಕಥಾನನ್ತರಂ ಅತ್ತನಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಸ್ಸ ಸಾಧಕೇ ಸತ್ತ ಅನುಪಸ್ಸನಾವಿಸೇಸೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಚತ್ತಾರೋತಿ** ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತೇನ ನ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ, ನ ಉದ್ಧನ್ತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದೀಪೇತಿ। **ಇಮೇತಿ** ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬನಿದಸ್ಸನಂ। **ಭಿಕ್ಖವೇತಿ** ಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಪುಗ್ಗಲಾಲಪನಂ। **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ** ತಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಸತಿಗೋಚರೋಪಿ, ತಿಧಾ ಪಟಿಪನ್ನೇಸು ಸಾವಕೇಸು ಸತ್ಥುನೋ ಪಟಿಘಾನುನಯವೀತಿವತ್ತತಾಪಿ, ಸತಿಪಿ। "ಚತುನ್ನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮುದಯಞ್ಚ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಞ್ಚ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೦೮) ಹಿ ಸತಿಗೋಚರೋ "ಸತಿಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಪಟ್ಠಾನಂ। ಕಾ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ? ಸತಿ। ಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ।

"ತಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಯದರಿಯೋ ಸೇವತಿ, ಯದರಿಯೋ ಸೇವಮಾನೋ ಸತ್ಥಾ ಗಣಮನುಸಾಸಿತುಮರಹತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೪, ೩೧೧) ಏತ್ಥ ತಿಧಾ ಪಟಿಪನ್ನೇಸು ಸಾವಕೇಸು ಸತ್ಥುನೋ ಪಟಿಘಾನುನಯವೀತಿವತ್ತತಾ "ಸತಿಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪಟ್ಠಪೇತಬ್ಬತೋ ಪಟ್ಠಾನಂ, ಪವತ್ತಯಿತಬ್ಬತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇನ ಪಟ್ಠಪೇತಬ್ಬತೋತಿ? ಸತಿಯಾ। ಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ। "ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೭) ಪನ ಸತಿಯೇವ "ಸತಿಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಪಟ್ಠಾನಂ, ಉಪಟ್ಠಾತಿ ಓಕ್ಕನ್ದಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸತಿಯೇವ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಅಥ ವಾ ಸರಣಟ್ಠೇನ ಸತಿ, ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಉಪಟ್ಠಾನಂ। ಇತಿ ಸತಿ ಚ ಸಾ ಉಪಟ್ಠಾನಞ್ಚಾತಿಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಇದಮಿಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ ಬಹುವಚನಂ ಕತನ್ತಿ? ಸತಿಬಹುತ್ತಾ। ಆರಮ್ಮಣಭೇದೇನ ಹಿ ಬಹುಕಾ ತಾ ಸತಿಯೋತಿ।

ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ। **ಭಿಕ್ಖೂತಿ** ಸಂಸಾರೇ ಭಯಂ ಇಕ್ಖತೀತಿ ಭಿಕ್ಖು। ಸೇಸಪದಾನಂ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಪನೇತ್ಥ ಸುತಮಯಞಾಣಕಥಾಯ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತಾಯೇವಾತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವತಾ ಚತ್ತಾರೋವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ವುತ್ತಾ ಅನೂನಾ ಅನಧಿಕಾತಿ? ವೇನೇಯ್ಯಹಿತತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾಚರಿತದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸಮಥಯಾನಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕೇಸು ಹಿ ಮನ್ದತಿಕ್ಖವಸೇನ ದ್ವೇಧಾ ದ್ವೇಧಾ ಪವತ್ತೇಸು ಮನ್ದಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ, ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಸುಖುಮಂ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸಾಪಿ ಮನ್ದಸ್ಸ ನಾತಿಪ್ಪಭೇದಗತಂ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ, ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಅತಿಪ್ಪಭೇದಗತಂ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಸಮಥಯಾನಿಕಸ್ಸ ಚ ಮನ್ದಸ್ಸ ಅಕಿಚ್ಛೇನ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ, ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಾರಮ್ಮಣೇ ಅಸಣ್ಠಹನತೋ ದುತಿಯಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕಸ್ಸಪಿ ಮನ್ದಸ್ಸ ನಾತಿಪ್ಪಭೇದಗತಾರಮ್ಮಣಂ ತತಿಯಂ, ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಅತಿಪ್ಪಭೇದಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಚತುತ್ಥಂ। ಇತಿ ಚತ್ತಾರೋವ ವುತ್ತಾ ಅನೂನಾ ಅನಧಿಕಾತಿ।

ಸುಭಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನತ್ಥಂ ವಾ। ಕಾಯೋ ಹಿ ಅಸುಭೋ, ತತ್ಥ ಚ ಸುಭವಿಪಲ್ಲಾಸವಿಪಲ್ಲತ್ಥಾ ಸತ್ತಾ। ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಅಸುಭಭಾವದಸ್ಸನೇನ ತಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಪಹಾನತ್ಥಂ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಸುಖಂ ನಿಚ್ಚಂ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹಿತೇಸುಪಿ ಚ ವೇದನಾದೀಸು ವೇದನಾ ದುಕ್ಖಾ, ಚಿತ್ತಂ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ, ತೇಸು ಚ ಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸವಿಪಲ್ಲತ್ಥಾ ಸತ್ತಾ। ತೇಸಂ ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಾದಿಭಾವದಸ್ಸನೇನ ತೇಸಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪಹಾನತ್ಥಂ ಸೇಸಾನಿ ತೀಣಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಏವಂ

ಸುಭಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನತ್ಥಂ ವಾ ಚತ್ತಾರೋವ ವುತ್ತಾ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನತ್ಥಮೇವ, ಚತುರೋಘಯೋಗಾಸವಗನ್ಥಉಪಾದಾನಅಗತಿಪ್ಪಹಾನತ್ಥಮ್ಪಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಾಹಾರಪರಿಞ್ಞತ್ಥಮ್ಪಿ ಚತ್ತಾರೋವ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೩೫. (ಕ) ಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಥವೀಕಾಯ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ರೂಪಕಾಯೇ ಪಥವೀಧಾತು। ಸಕಲಸರೀರೇ ಪನ ಪಥವೀಧಾತೂನಂ ಬಹುಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬಪಥವೀಧಾತುಸಙ್ಗಹತ್ಥಂ ಸಮೂಹತ್ಥೇನ ಕಾಯಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। **ಆಪೋಕಾಯಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕೇಸಕಾಯಾ**ದೀನಮ್ಪಿ ಬಹುಕತ್ತಾ ಕೇಸಕಾಯಾದಿಗಹಣಂ ಕತಂ। **ವಕ್ಕಾ**ದೀನಿ ಪನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಕಾಯಗ್ಗಹಣಂ ನಾರಹನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಗಹಣಂ ನ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

(ಖ) **ಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿಆದೀಸು **ಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಕಾಯಿಕಂ ವಾ ಚೇತಸಿಕಂ ವಾ ಸುಖಂ ವೇದನಂ। ತಥಾ **ದುಕ್ಖಂ ವೇದನಂ**। **ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಪನ ಚೇತಸಿಕಮೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಂ। **ಸಾಮಿಸಂ ಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಛ ಗೇಹಸಿತಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ। **ನಿರಾಮಿಸಂ ಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ । **ಸಾಮಿಸಂ ದುಕ್ಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಛ ಗೇಹಸಿತದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ। **ನಿರಾಮಿಸಂ ದುಕ್ಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ। **ಸಾಮಿಸಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಛ ಗೇಹಸಿತಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ। **ನಿರಾಮಿಸಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ।

(ಗ) **ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಞಾಣಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ಥಾನಿ।

(ಘ) **ತದವಸೇಸೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ತೇಹಿ ಕಾಯವೇದನಾಚಿತ್ತೇಹಿ ಅವಸೇಸೇ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇ। ಸಬ್ಬತ್ಥ **ತೇನ ಞಾಣೇನಾ**ತಿ ತೇನ ಸತ್ತವಿಧೇನ ಅನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ। ಯಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಅವುತ್ತತ್ಥಾನಿ, ತಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವಾತಿ।

ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ವಿಪಸ್ಸನಾಕಥಾ

ವಿಪಸ್ಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೬. ಇದಾನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾಯ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಥಿತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಥಾಯ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತೇ ತಾವ **ಸೋ**ಇತಿ ಸಬ್ಬನಾಮತ್ತಾ ಯೋ ವಾ ಸೋ ವಾ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ **ಹೋತಿ। ವತಾ**ತಿ ಏಕಂಸತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರ**ನ್ತಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಂ। **ಅನುಲೋಮಿಕಾಯ ಖನ್ತಿಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮೇವ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಂ ಅನುಲೋಮೇತೀತಿ ಅನುಲೋಮಿಕಂ, ತದೇವ ಖನ್ತಿಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಿಕಾ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾ ತಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಖಮನ್ತಿ ರುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಖನ್ತಿ। ಸಾ ಮುದುಕಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ ತಿಕ್ಖಾತಿ ತಿವಿಧಾ। ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿಕಾ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಪರಿಯೋಸಾನಾ ಮುದುಕಾನುಲೋಮಿಕಾ ಖನ್ತಿ। ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಕಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಪರಿಯೋಸಾನಾ ಮಜ್ಝಿಮಾನುಲೋಮಿಕಾ ಖನ್ತಿ। ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ತಿಕ್ಖಾನುಲೋಮಿಕಾ ಖನ್ತಿ। **ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಉಪೇತೋ। **ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಏತಂ ಠಾನಂ ಏತಂ ಕಾರಣಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। **ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಹಿತಸುಖಾವಹೋ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂ ಆಸೀಸತೋ ತಥೇವ ಸಮ್ಭವತೋ ಅಸುಭಾದೀಸು ಚ ಅಸುಭನ್ತಿಆದಿಅವಿಪರೀತಪ್ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಚ ಸಮ್ಮಾ ಸಭಾವೋತಿ ಸಮ್ಮತ್ತೋ, ಅನನ್ತರಫಲದಾನಾಯ ಅರಹತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ನಿಯಾಮಭೂತತ್ತಾ ನಿಯಾಮೋ, ನಿಚ್ಛಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮ್ಮತ್ತೋ ಚ ಸೋ ನಿಯಾಮೋ ಚಾತಿ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೋ। ಕೋ ಸೋ? ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ, ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ। ತೇನ ಹಿ ಮಗ್ಗನಿಯಾಮೇನ ನಿಯತತ್ತಾ "ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ"ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೨೧; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭೩) ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿಸ್ಸತಿ ಪವಿಸಿಸ್ಸತೀತಿ ಏತಂ ಅಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಗೋತ್ರಭುನೋ ಪನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನಿಯತ್ತಾ ತಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಿಕಖನ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೋಕ್ಕಮನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಗೋತ್ರಭು ವಿವಟ್ಟನಾನುಪಸ್ಸನಾ ಹೋತೀತಿ ಅನುಲೋಮಿಕಖನ್ತಿಯಾ ಏವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋತಿ। ಚತೂಸುಪಿ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತೇಹಿ ಅನುಲೋಮಿಕಖನ್ತಿಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಚತುಅರಿಯಫಲವಸೇನ ಚ ಛ ಧಮ್ಮಾತಿ ಛಕ್ಕನಿಪಾತೇ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೯೮, ೧೦೧) ಚತ್ತಾರೋ ಸುತ್ತನ್ತಾ ವುತ್ತಾ। ಕಣ್ಹಪಕ್ಖಸುಕ್ಕಪಕ್ಖದ್ವಯವಸೇನ ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಸುತ್ತನ್ತಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ।

೩೭. **ಕತಿಹಾಕಾರೇಹೀ**ತಿಆದಿಕೇ ಪುಚ್ಛಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇ ಸುತ್ತನ್ತನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ**ತಿಆದೀಸು ನಾಮರೂಪಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಏಕೇಕಂ ಖನ್ಧಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕತಾಯ ಆದಿಅನ್ತವತಾಯ ಚ **ಅನಿಚ್ಚತೋ** ಪಸ್ಸತಿ । ಉಪ್ಪಾದವಯಪಟಿಪೀಳನತಾಯ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತಾಯ ಚ **ದುಕ್ಖತೋ।** ಪಚ್ಚಯಯಾಪನೀಯತಾಯ ರೋಗಮೂಲತಾಯ ಚ **ರೋಗತೋ।** ದುಕ್ಖತಾಸೂಲಯೋಗಿತಾಯ ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿಪಗ್ಘರಣತಾಯ ಉಪ್ಪಾದಜರಾಭಙ್ಗೇಹಿ ಉದ್ಧುಮಾತಪರಿಪಕ್ಕಪಭಿನ್ನತಾಯ ಚ **ಗಣ್ಡತೋ।** ಪೀಳಾಜನಕತಾಯ ಅನ್ತೋತುದನತಾಯ ದುನ್ನೀಹರಣೀಯತಾಯ ಚ **ಸಲ್ಲತೋ।** ವಿಗರಹಣೀಯತಾಯ ಅವಡ್ಢಿಆವಹನತಾಯ ಅಘವತ್ಥುತಾಯ ಚ **ಅಘತೋ।** ಅಸೇರಿಭಾವಜನಕತಾಯ ಆಬಾಧಪದಟ್ಠಾನತಾಯ ಚ **ಆಬಾಧತೋ।** ಅವಸತಾಯ ಅವಿಧೇಯ್ಯತಾಯ ಚ **ಪರತೋ।** ಬ್ಯಾಧಿಜರಾಮರಣೇಹಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನತಾಯ **ಪಲೋಕತೋ।** ಅನೇಕಬ್ಯಸನಾವಹನತಾಯ **ಈತಿತೋ।** ಅವಿದಿತಾನಂಯೇವ ವಿಪುಲಾನಂ ಅನತ್ಥಾನಂ ಆವಹನತೋ ಸಬ್ಬೂಪದ್ದವವತ್ಥುತಾಯ ಚ **ಉಪದ್ದವತೋ।** ಸಬ್ಬಭಯಾನಂ ಆಕರತಾಯ ಚ ದುಕ್ಖವೂಪಸಮಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪರಮಸ್ಸಾಸಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತತಾಯ ಚ **ಭಯತೋ।** ಅನೇಕೇಹಿ ಅನತ್ಥೇಹಿ ಅನುಬದ್ಧತಾಯ ದೋಸೂಪಸಟ್ಠತಾಯ ಉಪಸಗ್ಗೋ ವಿಯ ಅನಧಿವಾಸನಾರಹತಾಯ ಚ **ಉಪಸಗ್ಗತೋ।** ಬ್ಯಾಧಿಜರಾಮರಣೇಹಿ ಚೇವ ಲೋಭಾದೀಹಿ ಚ ಲೋಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಚಲಿತತಾಯ **ಚಲತೋ।** ಉಪಕ್ಕಮೇನ ಚೇವ ಸರಸೇನ ಚ ಪಭಙ್ಗುಪಗಮನಸೀಲತಾಯ

ಪಭಙ್ಗುತೋ। ಸಬ್ಭಾವತ್ಥನಿಪಾತಿತಾಯ ಥಿರಭಾವಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವತಾಯ **ಅದ್ಧುವತೋ**। ಅತಾಯನತಾಯ ಚೇವ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಖೇಮತಾಯ ಚ **ಅತಾಣತೋ**। ಅಲ್ಲೀಯಿತುಂ ಅನರಹತಾಯ ಅಲ್ಲೀನಾನಮ್ಪಿ ಚ ಲೇಣಕಿಚ್ಚಾಕಾರಿತಾಯ **ಅಲೇಣತೋ** । ನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಭಯಸಾರಕತ್ತಾಭಾವೇನ **ಅಸರಣತೋ**। ಯಥಾಪರಿಕಪ್ಪಿತೇಹಿ ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವೇಹಿ ರಿತ್ತತಾಯ **ರಿತ್ತತೋ**। ರಿತ್ತತಾಯೇವ **ತುಚ್ಛತೋ**, ಅಪ್ಪಕತ್ತಾ ವಾ। ಅಪ್ಪಕಮ್ಪಿ ಹಿ ಲೋಕೇ ತುಚ್ಛನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾಮಿನಿವಾಸಿವೇದಕಕಾರಕಾಧಿಟ್ಠಾಯಕವಿರಹಿತತಾಯ **ಸುಞ್ಞತೋ**। ಸಯಞ್ಚ ಅಸಾಮಿಕಭಾವಾದಿತಾಯ **ಅನತ್ತತೋ**। ಪವತ್ತಿದುಕ್ಖತಾಯ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಆದೀನವತಾಯ **ಆದೀನವತೋ**। ಅಥ ವಾ ಆದೀನಂ ವಾತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆದೀನವೋ। ಕಪಣಮನುಸ್ಸಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ, ಖನ್ಧಾಪಿ ಚ ಕಪಣಾಯೇವಾತಿ ಆದೀನವಸದಿಸತಾಯ ಆದೀನವತೋ। ಜರಾಯ ಚೇವ ಮರಣೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ಪರಿಣಾಮಪಕತಿತಾಯ **ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮತೋ**। ದುಬ್ಬಲತಾಯ ಫೇಗ್ಗು ವಿಯ ಸುಖಭಞ್ಜನೀಯತಾಯ ಚ **ಅಸಾರಕತೋ**। ಅಘಹೇತುತಾಯ **ಅಘಮೂಲತೋ**। ಮಿತ್ತಮುಖಸಪತ್ತೋ ವಿಯ ವಿಸ್ಸಾಸಘಾತಿತಾಯ **ವಧಕತೋ**। ವಿಗತಭವತಾಯ ವಿಭವಸಮ್ಭೂತತಾಯ ಚ **ವಿಭವತೋ**। ಆಸವಪದಟ್ಠಾನತಾಯ **ಸಾಸವತೋ**। ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತತಾಯ **ಸಙ್ಖತತೋ**। ಮಚ್ಚುಮಾರಕಿಲೇಸಮಾರಾನಂ ಆಮಿಸಭೂತತಾಯ **ಮಾರಾಮಿಸತೋ**। ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಪಕತಿತಾಯ **ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಧಮ್ಮತೋ**। ಸೋಕಪರಿದೇವಉಪಾಯಾಸಹೇತುತಾಯ **ಸೋಕಪರಿದೇವಉಪಾಯಾಸಧಮ್ಮತೋ**। ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಸಯಧಮ್ಮತಾಯ **ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಧಮ್ಮತೋ** ಪಸ್ಸತಿ। ಸಬ್ಬೇಸು ಚ ಇಮೇಸು "ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೩೮. **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ**ತಿ ಸಮೂಹತೋ ವುತ್ತೇಪಿ ಏಕೇಕಖನ್ಧವಸೇನ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಆಗತತ್ತಾ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಗಣಿತತ್ತಾ ಸಮೂಹೇ ಪವತ್ತವಚನಾನಂ ಅವಯವೇಪಿ ಪವತ್ತಿಸಮ್ಭವತೋ ಚ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪವತ್ತಸಮ್ಮಸನಾನಂ ಏಕತೋ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಚನವಸೇನ ವಾ "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವುಟ್ಠಾತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೮೩) ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಸಬ್ಭಾವತೋ ವಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕತೋ ಸಮ್ಮಸನಂ ವಾ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವಾತಿ। **ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿರೋಧೋ ನಿಚ್ಚಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ**ತಿಆದೀನವಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಾಲೇ ಸನ್ತಿಪದಞಾಣವಸೇನ ನಿಚ್ಚಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ। **ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀ**ತಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಓಕ್ಕಮತಿ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪನ ಓಕ್ಕನ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ನಿಯಾಮೋಕ್ಕಮನಪರಿಯಾಯೇಸು। **ಆರೋಗ್ಯ**ನ್ತಿ ಆರೋಗ್ಯಭೂತಂ। **ವಿಸಲ್ಲ**ನ್ತಿ ಸಲ್ಲವಿರಹಿತಂ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಈದಿಸೇಸು। **ಅನಾಬಾಧ**ನ್ತಿ ಆಬಾಧವಿರಹಿತಂ, ಆಬಾಧಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ವಾ। ಏಸ ನಯೋ ಈದಿಸೇಸು। **ಅಪರಪ್ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞಪಚ್ಚಯವಿರಹಿತಂ। **ಉಪಸ್ಸಗ್ಗತೋ**ತಿ ಚ **ಅನುಪಸ್ಸಗ್ಗ**ನ್ತಿ ಚ ಕೇಚಿ ಸಂಯೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಪಠನ್ತಿ। **ಪರಮಸುಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಉತ್ತಮತ್ತಾ ಚ ಪರಮಸುಞ್ಞಂ। **ಪರಮತ್ಥ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಾನಂ ಅಗ್ಗಭೂತತ್ತಾ ಉತ್ತಮತ್ಥಂ । ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ನಪುಂಸಕವಚನಂ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಅನತ್ತತ್ತಾ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ದ್ವಯೇ ಪಟಿಲೋಮಪರಿಯಾಯೋ ನ ವುತ್ತೋ। **ಅನಾಸವ**ನ್ತಿ ಆಸವವಿರಹಿತಂ। **ನಿರಾಮಿಸ**ನ್ತಿ ಆಮಿಸವಿರಹಿತಂ। **ಅಜಾತ**ನ್ತಿ ಜಾತಿವಿರಹಿತತ್ತಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಂ। **ಅಮತ**ನ್ತಿ ಭಙ್ಗಾಭಾವತೋ ಮರಣವಿರಹಿತಂ। ಮರಣಮ್ಪಿ ಹಿ ನಪುಂಸಕಭಾವವಚನವಸೇನ "ಮತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೩೯. ಏವಮಿಮಾಯ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವುತ್ತಾಸು ಆಕಾರಭೇದಭಿನ್ನಾಸು ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು ಸಭಾವಸಙ್ಗಹವಸೇನ ತೀಸುಯೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು ಏಕಸಙ್ಗಹಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಅನಿಚ್ಚತೋತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಾಸು ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತತ್ತೇ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಅವಸಾನೇ ಪನೇತಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಗಣನವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಾ। ಗಣನಾಸು ಚ ಗಣನಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನ ಪಠಮಂ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಗಣಿತಾ। ತತ್ಥ **ಪಞ್ಚವೀಸತೀ**ತಿ "ಪರತೋ ರಿತ್ತತೋ ತುಚ್ಛತೋ ಸುಞ್ಞತೋ ಅನತ್ತತೋ"ತಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧೇ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಪಞ್ಚವೀಸತಿ **ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ**। **ಪಞ್ಞಾಸಾ**ತಿ "ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಲೋಕತೋ ಚಲತೋ ಪಭಙ್ಗುತೋ ಅದ್ಧುವತೋ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮತೋ ಅಸಾರಕತೋ ವಿಭವತೋ ಸಙ್ಖತತೋ

ಮರಣಧಮ್ಮತೋ’’ತಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧೇ ದಸ ದಸ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಪಞ್ಞಾಸಂ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಸತಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಚೇವಾ**ತಿ ಸೇಸಾ ‘‘ದುಕ್ಖತೋ ರೋಗತೋ’’ತಿಆದಯೋ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧೇ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಪಞ್ಚವೀಸತಿಸತಂ **ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಯಾನಿ ದುಕ್ಖೇ ಪವುಚ್ಚರೇ**ತಿ ಯಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ದುಕ್ಖೇ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ಗಣನವಸೇನ ಪವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಾ ಸತಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಚೇವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ‘‘ಯಾನೀ’’ತಿ ಚೇತ್ಥ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ।

ವಿಪಸ್ಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಮಾತಿಕಾಕಥಾ

ಮಾತಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦. ಇದಾನಿ ಮಹಾಥೇರೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಥಾನನ್ತರಂ ಸಕಲೇ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮೇ ಆಕಾರನಾನತ್ತವಸೇನ ನಾನಾಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಥೋಮೇತುಕಾಮೋ **ನಿಚ್ಛಾತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಮಾತಿಕಾಪದಾನಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಮಾತಿಕಾಕಥಂ ನಾಮ ಕಥೇಸಿ। ತಸ್ಸಾ ಅಯಂ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ। ಮಾತಿಕಾಯ ತಾವ **ನಿಚ್ಛಾತೋ**ತಿ ಅಮಿಲಾತೋ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ಕಿಲೇಸಾ ಪೀಳಾಯೋಗತೋ ಮಿಲಾತಾ, ರಾಗೋಪಿ ತಾವ ನಿರನ್ತರಪ್ಪವತ್ತೋ ಸರೀರಂ ದಹತಿ, ಕಿಂ ಪನಞ್ಞೇ ಕಿಲೇಸಾ । "ತಯೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಗ್ಗೀ ರಾಗಗ್ಗಿ ದೋಸಗ್ಗಿ ಮೋಹಗ್ಗೀ"ತಿ (ಇತಿವು॰ ೯೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೫) ಪನ ಕಿಲೇಸನಾಯಕಾ ತಯೋ ಏವ ಕಿಲೇಸಾ ವುತ್ತಾ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಪನ ದಹನ್ತಿಯೇವ। ಏವಂ ಛಾತಕಿಲೇಸಾಭಾವತೋ ನಿಚ್ಛಾತೋ। ಕೋ ಸೋ? ವಿಮೋಕ್ಖಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಮುಚ್ಚತೀತಿ **ಮೋಕ್ಖೋ**। ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ **ವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಮೇಕಂ ಮಾತಿಕಾಪದಂ। **ವಿಜ್ಜಾವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ವಿಜ್ಜಾಯೇವ ವಿಮುತ್ತಿ। ಇದಮೇಕಂ ಮಾತಿಕಾಪದಂ। **ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಝಾನಮೇವ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಇದಮೇಕಂ ಮಾತಿಕಾಪದಂ। ಸೇಸಾನಿ ಏಕೇಕಾನೇವಾತಿ ಏವಂ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಮಾತಿಕಾಪದಾನಿ।

೪೧. **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ನಿಚ್ಛಾತೋ**ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸೋ ಯೋಗೀ। ತೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಮ್ಪಿ ನಿಚ್ಛಾತೋ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ಮುಚ್ಚತೀತಿ ವಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದತೋ ಯೋಗೀ ಮುಚ್ಚತೀತಿ ತಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ವಿಜ್ಜತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜತಿ ಅತ್ಥಿ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಸಭಾವಜಾನನತ್ಥಂ ಪಟಿಪನ್ನೇಹಿ ಯೋಗೀಹಿ ಸಭಾವಂ ವೇದೀಯತಿ ಜಾನೀಯತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ವಿಸೇಸಲಾಭತ್ಥಂ ಪಟಿಪನ್ನೇಹಿ ಯೋಗೀಹಿ ವೇದೀಯತಿ ಪಟಿಲಾಭೀಯತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಅತ್ತನಾ ವಿನ್ದಿತಬ್ಬಂ ಭೂಮಿಂ ವಿನ್ದತಿ ಲಭತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಸಭಾವದಸ್ಸನಹೇತುತ್ತಾ ಸಭಾವಂ ವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಜ್ಜನ್ತೋ ಮುಚ್ಚತಿ, ಮುಚ್ಚನ್ತೋ ವಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಯಥಾವುತ್ತತೋ ಮುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾವುತ್ತತೋ ಮುಚ್ಚಮಾನೋ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾವಿಮುತ್ತಿ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ಸಂವರಟ್ಠೇನಾತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನಿವಾರಣಟ್ಠೇನ ತಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ **ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ** ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂಯೇವ ಅವಿಕ್ಖೇಪಹೇತುತ್ತಾ ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೇನ **ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ**। ದಸ್ಸನಹೇತುತ್ತಾ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭೇತೀ**ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿನಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಕಂ ಯೋಗಾವಚರೋ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭೇತೀತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಹೀನತ್ತಾ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಪಹಾನೇನ ಪಹೀನತ್ತಾ। **ಞಾತಟ್ಠೇನ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಝಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾವಸೇನ ಞಾತಟ್ಠೇನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕಂ ಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ವಿಸುಜ್ಝತೀ**ತಿ ಯೋಗೀ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕಾ **ವಿಸುದ್ಧಿ**।

ನೇಕ್ಖಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಅಲೋಭತ್ತಾ ಕಾಮರಾಗತೋ ನಿಸ್ಸಟನ್ತಿ **ನಿಸ್ಸರಣಂ**। ತತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತನ್ತಿ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ**। "ರೂಪಾನಮೇತಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಯದಿದಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಆರುಪ್ಪವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅದಿಸ್ಸನತೋ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ವುತ್ತಪಾಠಕ್ಕಮೇನೇವ **ಯದಿದಂ ಆರುಪ್ಪ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಚ ಆರುಪ್ಪಂ ರೂಪತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ನಾಮಾತಿ ಅಧಿಕಾರವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಭೂತ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದಸಮಾಯೋಗದೀಪನಂ। **ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಬಲವಿಸೇಸದಸ್ಸನಂ। **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಬ್ಯಾಪಾರಭಾವದಸ್ಸನಂ। **ನಿರೋಧೋ ತಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ

ತತೋ ಸಙ್ಖತತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ನಾಮ। ಆರುಪ್ಪಸ್ಸ ಚ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ಗಹಣಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಾಠೇ ವುತ್ತಕ್ಕಮೇನೇವ ಕತಂ। "ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಪುನರುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಚನೇನೇವ ಚ ತಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿದ್ಧೀತಿ ತಂ ಅವತ್ವಾ ಸೇಸನೇಕ್ಖಮ್ಮಮೇವ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಉಜುಕಮೇವ। ನಿಸ್ಸರಣನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನಿಸ್ಸರಣೀಯಾ ಧಾತುಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಉಜುಕಮೇವ ನೇಕ್ಖಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪವಿವೇಕೋ**ತಿ ಪವಿವಿತ್ತಭಾವೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಕೋಯೇವ। **ವೋಸಜ್ಜತೀ**ತಿ ಯೋಗೀ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಯೋ **ವೋಸಗ್ಗೋ**। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ ಯೋಗೀ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನ ಚರತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಪನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ **ಚರಿಯಾ**। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖನಿದ್ದೇಸೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ವಿಮೋಕ್ಖಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಕೇವಲಂ ತತ್ಥ "ಜಾನಾತೀತಿ ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೧೭) ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಪನ "ಜಾನಾತೀತಿ, ಝಾಯತೀ"ತಿ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾವ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ।

೪೨. ಭಾವನಾಧಿಟ್ಠಾನಜೀವಿತನಿದ್ದೇಸೇ ಚ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ಧಮ್ಮತೋ ಪನ **ಭಾವನಾ** ನಾಮ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಯೋವ। **ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ** ನಾಮ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಚಿತ್ತಮೇವ। **ಜೀವಿತಂ** ನಾಮ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ನಾಮ। ಕೋ ಸೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ನಾಮ ? ಮಿಚ್ಛಾಜೀವಾ ವಿರತಿ, ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಪಚ್ಚಯಪರಿಯೇಸನವಾಯಾಮೋ ಚ। ತತ್ಥ **ಸಮಂ ಜೀವತೀ**ತಿ ಸಮಂ ಜೀವಿತಂ ಜೀವತಿ, ಭಾವನಪುಂಸಕವಚನಂ ವಾ, ಸಮೇನ ಜೀವತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ನೋ ವಿಸಮ**ನ್ತಿ "ಸಮಂ ಜೀವತೀ"ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧವಸೇನ ಅವಧಾರಣಂ ಕತಂ। **ಸಮ್ಮಾ ಜೀವತೀ**ತಿ ಆಕಾರನಿದಸ್ಸನಂ। **ನೋ ಮಿಚ್ಛಾ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ನಿಯಮನಂ। **ವಿಸುದ್ಧಂ ಜೀವತೀ**ತಿ ಸಭಾವವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ವಿಸುದ್ಧಂ ಜೀವಿತಂ ಜೀವತಿ। **ನೋ ಕಿಲಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ನಿಯಮನಂ। **ಯಞ್ಞದೇವಾ**ತಿಆದೀಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಸಮ್ಪದಾನಂ ಆನಿಸಂಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಯಞ್ಞದೇವಾ**ತಿ ಯಂ ಯಂ ಏವ। **ಖತ್ತಿಯಪರಿಸ**ನ್ತಿ ಖತ್ತಿಯಾನಂ ಸನ್ನಿಪಾತಂ। ಸೋ ಹಿ ಸಮನ್ತತೋ ಸೀದನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಕತಬುದ್ಧಿನೋತಿ ಪರಿಸಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಇತರತ್ತಯೇ। ಖತ್ತಿಯಾದೀನಂಯೇವ ಆಗಮನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ತಾಸಂಯೇವ ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಗಹಣಂ , ನ ಸುದ್ದಪರಿಸಾಯ। **ವಿಸಾರದೋ**ತಿ ತೀಹಿ ಸಮ್ಪದಾಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ವಿಗತಸಾರಜ್ಜೋ, ನಿಬ್ಭಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಮಙ್ಕುಭೂತೋ**ತಿ ಅಸಙ್ಕುಚಿತೋ ನ ನಿತ್ತೇಜಭೂತೋ। **ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತೂ**ತಿ ತಂ ವಿಸಾರದತ್ತಂ ಕೇನ ಹೇತುನಾ ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಹೋತೀತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ **ತಥಾ ಹೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ತಿಸಮ್ಪದಾಸಮ್ಪನ್ನೋ, ತಸ್ಮಾ "ವಿಸಾರದೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವಿಸಾರದಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ನಿಟ್ಠಪೇಸೀತಿ।

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾಯ

ಮಾತಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಞಾವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚೂಳವಗ್ಗಸ್ಸ ಅಪುಬ್ಬತ್ಥಾನುವಣ್ಣನಾ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ತಿವಗ್ಗಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ

ಸಮತಿಂಸಕಥಾಪಟಿಮಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ ಹೋತೀತಿ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಮಹಾವಗ್ಗೋ ಮಜ್ಝಿಮೋ ಚ, ಚೂಳವಗ್ಗೋ ಚ ನಾಮತೋ।
ತಯೋ ವಗ್ಗಾ ಇಧ ವುತ್ತಾ, ಪಮಾಣಪಟಿಪಾಟಿಯಾ॥

ವಗ್ಗೇ ವಗ್ಗೇ ದಸ ದಸ, ಕಥಾ ಯಾ ತಾ ಉದೀರಿತಾ।
ಉದ್ದಾನಗಾಥಾ ಸಬ್ಬಾಸಂ, ಇಮಾ ತಾಸಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ॥

ಞಾಣಂ ದಿಟ್ಠಿ ಆನಾಪಾನಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಮೋಕ್ಖಪಞ್ಚಮಂ।
ಗತಿ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಮಗ್ಗೋ ಮಣ್ಡೋತಿ ತಾ ದಸ॥

ಯುಗನದ್ಧಸಚ್ಚಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಮೇತ್ತಾ ವಿರಾಗಪಞ್ಚಮಾ।
ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ, ಲೋಕುತ್ತರಬಲಸುಞ್ಞತಾ॥

ಪಞ್ಞಾ ಇದ್ಧಿ ಅಭಿಸಮಯೋ, ವಿವೇಕೋ ಚರಿಯಪಞ್ಚಮೋ।
ಪಾಟಿಹೀರಂ ಸಮಸೀಸ-ಸತಿ ವಿಪಸ್ಸನಮಾತಿಕಾ॥

ಯೋ ಸೋ ಸುಗತಸುತಾನಂ, ಅಧಿಪತಿಭೂತೇನ ಭೂತಹಿತರತಿನಾ।
ಥೇರೇನ ಥಿರಗುಣವತಾ, ವುತ್ತೋ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೋ**॥

ತಸ್ಸ**ತ್ಥವಣ್ಣನಾ** ಯಾ, ಪುಬ್ಬಟ್ಠಕಥಾನಯಂ ತಥಾ ಯುತ್ತಿಂ।
ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಯಾರದ್ಧಾ, ನಿಟ್ಠಾನಮುಪಾಗತಾ ಏಸಾ॥

ಯಂ ತಂ ಉತ್ತರಮನ್ತೀ, ಮನ್ತಿಗುಣಯುತೋ ಯುತೋ ಚ ಸದ್ಧಾಯ।
ಕಾರಯಿ ಮಹಾವಿಹಾರೇ, ಪರಿವೇಣಮನೇಕಸಾಧುಗುಣಂ॥

ಥೇರೇನೇತ್ಥ ನಿವಸತಾ, ಸಮಾಪಿತಾಯಂ **ಮಹಾಭಿಧಾನೇನ**।
ತತಿಯೇ ವಸ್ಸೇ ಚುತಿತೋ, ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಸ್ಸ ಭೂಪತಿನೋ॥

ಸಮಯಂ ಅನುಲೋಮೇನ್ತೀ, ಥೇರಾನಂ ಥೇರವಾದದೀಪಾನಂ।
ನಿಟ್ಠಂ ಗತಾ ಯಥಾಯಂ, ಅಟ್ಠಕಥಾ ಲೋಕಹಿತಜನನೀ॥

ಧಮ್ಮಂ ಅನುಲೋಮೇನ್ತಾ, ಅತ್ತಹಿತಂ ಪರಹಿತಞ್ಚ ಸಾಧೇನ್ತಾ।
ನಿಟ್ಠಂ ಗಚ್ಛನ್ತು ತಥಾ, ಮನೋರಥಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ॥

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನಿಯಾ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯೇತ್ಥ ಗಣಿತಕುಸಲೇಹಿ।
ಗಣಿತಾ ತು ಭಾಣವಾರಾ, ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಅಟ್ಠಪಞ್ಞಾಸ॥

ಆನುಟ್ಠುಭೇನ ಅಸ್ಸಾ, ಛನ್ದೋಬನ್ಧೇನ ಗಣಿಯಮಾನಾ ತು।
ಚುದ್ದಸಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖ್ಯಾ, ಗಾಥಾಯೋ ಪಞ್ಚ ಚ ಸತಾನಿ॥

ಸಾಸನಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ, ಲೋಕಹಿತತ್ಥಞ್ಚ ಸಾದರೇನ ಮಯಾ।
ಪುಞ್ಞಂ ಇಮಂ ರಚಯತಾ, ಯಂ ಪತ್ತಮನಪ್ಪಕಂ ವಿಪುಲಂ॥

ಪುಞ್ಞೇನ ತೇನ ಲೋಕೋ, ಸದ್ಧಮ್ಮರಸಾಯನಂ ದಸಬಲಸ್ಸ।

ಉಪಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಮಲಂ, ಪಪ್ಪೋತು ಸುಖಂ ಸುಖೇನೇವಾತಿ॥

ಸದ್ಧಮ್ಮಪ್ಪಕಾಸಿನೀ ನಾಮ

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।